

# تەفسیری راماڤ

لە

ماناو مەبەستی قورئان

ئەحمەد کاکە مەحمود

چاپی دووهم

١٤٣٠ کۆچی

٢٠٠٩ زایی



# تفسير رمان

## المفسر في سطور

- ولد المؤلف الشيخ (أحمد كاكه محمود) في قرية (بالأنتين) بمحافظة السليمانية في كردستان العراق سنة ١٩٥٠ م.
- تخرج من المعهد الاسلامي في مدينة حلبجة سنة ١٩٧١ م.
- حاز على الإجازة العلمية عند الشيخ الجاهد والمفسر عثمان بن عبدالعزيز محمد (رحمه الله) سنة ١٩٧١.
- عين إماماً وخطيباً في عدد من مدن وتقرى كردستان العراق في عام ١٩٧٣ و ١٩٧٩ م إلى أواخر الثمانينات. ففي هذه المدة استمر على الخطبة والوعظ والدعوة بين الشباب في المساجد والمخافل والمراسم الإسلامية، كما ألف مجموعة من الكتب التي يحتاج إليها الشباب وأهالي المنطقة باللغة الكردية، مثل: (الحرية في الإسلام، التربية في الإسلام، العبادة في الإسلام، السياسة في الإسلام، الجهاد في الإسلام، السلام في الإسلام، والبيعة في الإسلام... الخ) إضافة إلى مجموعة من المقالات والبحوث والفتاوى.
- وفي سنة ١٩٨٧ شارك في تأسيس حركة إسلامية باسم الحركة الإسلامية في كردستان - العراق، وكانت لهذه الحركة صولات في الجهاد والدعوة والتربية، معروفة لدى مواطني كردستان.
- توفي ضحى يوم الخميس ٦ - محرم ١٤٢٧ هـ الموافق ٢٥ - ١ - ٢٠٠٧، بمدينة حلبجة جزاء الله خيراً.. وإنا لله وإنا إليه راجعون.



## منهج الشيخ في

### ا تفسير رمان في معاني و مقاصد القرآن كالأتي:

- \* جمع فيه تفسير الآيات بالآيات و بالأحاديث و بقول الصحابي و التابعين .
- \* ابتعد عن رواية الإسراءليات و ما لا أساس له في التفسير المعتمدة .
- \* أتبع في معاني الأسماء والصفات على ما اتفق عليه من سلفنا الصالح .
- \* فضل في بعض المواضع التي يحتاج إلى التفصيل والتحقيق، في مسائل العقيدة، و يعتمد على المصادر الموثوقة.
- \* ذكر أسباب النزول في ما له سند صحيح من الروايات .
- \* ذكر في أول كل سورة مقدمة يبحث فيها مختصراً عما جاء في السورة من الأحكام ، و التلويح ، و الوعد والوعيد .. الخ .
- \* يستلخص بعض الإرشادات والتوجيهات لكثير من الآيات القرآنية، في نهاية كثير من الآيات.
- \* حين تفسيره لحياة الأنبياء عليهم الصلاة والسلام يبنى القصص الصحيحة التي تليق بمقامهم، ويضعف ما عداها من القصص والأحداث الموضوعة، مثل قصة (الفرانق) ، و ما جاء في شأن يوسف و سليمان و داود .. الخ .
- \* لشكر كل من أعاننا و سهل لنا الأمور في إعداد هذا التفسير المختصر، و الحمد لله أولاً و آخراً.

لمزيد من المعلومات راجع موقع الشيخ : [www.ahmadkaka.com](http://www.ahmadkaka.com)

# تەفسىرى رامان

لە

ماناۋ مەبەستى قورئان

ئەخمەد كاكە مەخمۇد

چاپى دوۋەم

۱۴۳۰ كۆچىيى

۲۰۰۹ زايىنى



## ناسنامدی ته‌فسیر

ناو: ته‌فسیری پامان.

نووسەر: نه‌حمەد کاکە مه‌حموود.

خوێندنه‌وه‌و پیاچوونه‌وه‌ی: عیرفان نه‌حمەد کاکە مه‌حموود.

دیزاینی به‌رگ: که‌یوان عه‌بدوڵله

دیزاینی ناوه‌وه: ئیبراهیم مه‌عروف.

چاپخانه: دارالفکر- به‌یروت . لوینان.

چاپی: دووهم ١٤٣٠ ک - ٢٠٠٩ ز.

تیراژ: ٥٠٠٠ دانه.



## پیشکش بیت

\* به گیانی پیروزی ماموستا مه لا عوسمان عبدالعزیز / موفه سیری قورئان و دامه زرینه ری  
بزووتنه وهی ئیسلامیی و ، رابه رو مورشیدی رابوون، که به ئیخلاص و ئیمانیه پر له ئوقره و  
دنیاییه که ی قورئانی لا خوشه ویست کردم هه تا بتوانم ئه م کورته ته فسیره بنووسم، به لام  
مه خابن که فریای په سه ند نامه یه کی نه که وت بۆی بنووسی.

\* به دایک و باوکم که زۆریک ماندوو و خهسته بوون له ریی پیگه یاندن و تیگه یاندنم.

\* به خیزان و تاکه تاکه ی منداله کانم که به راستی وه ختیکی زۆرم لیگرتن و، وه پشتیوانیکی  
چاک و دلسۆزم بوون.

\* به هه موو براو خوشکه کانم که هه میشه پالپشتم بوون بۆ خویندن.

\* به هه موو ماموستا به ریزه کانم هه ر له نه ئفییی قورئانه وه تا زانیارییه کانن تر.

\* به هه موو نه و لاوه ئیماندارانه که به خوشه ویستی قورئان گۆش کراون.

## سوڤاسنامه

سوڤاسی هه موو نه و بهرێزانه ده کهم هاوکارییان کردم له ناماده کردن و نووسینی نهم

ته فسیره کورته دا هه ره تایپ کردنی ، تا پیاچوونه وه هه له گری ، به تایبه تی :

\* کاک مهلا (موسته ها محمد جعفر) که کات و ساتیکی زۆری له گه ل نهم ته فسیره دا برده سهرو مائندو بوو .

\* مهلا (عیرهان)ی خۆمان ، که به راستی زۆر به په رۆش و به ههول بوو ، بو به چاپگه یانندنی .

\* کاکه هیوا ی حاجی غه ریب که جاری یه کهم تایپی هه موو ته فسیره که ی گرتنه نه ستۆ ، خوا ی گه وره به به هه شته به رینه که ی خۆی شادی بکات .

\* کاکه ( محمد )ی خۆمان ، که هه می شه — بی سه خله ت و هه لئس بوون — خه ریکی تایپ و پیاچوونه وه ریگه ستنی بوو .

\* ( هودا ) خانمی کچم ، که به شیکی زۆری شه وو رۆژی له شه ن و که ودا بوو .

خودای دلو فشان ، هه موان سه رکه وتوو بکا و چاودیریان بیت .



## پیشەکی چاپی دووهم

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله الذي بلغ الرسالة وأدى الأمانة ونصح الأمة وجاهد في الله حق جهاده ونحن على ذلك من الشاهدين، وعلى آله وصحبه ومن والاه.. سوپاس و ستاییشی بئ پاپان بؤ خوای بالا دست و به توانا، دروودو سلاو بؤ سرگیانی پیشه‌وای مروّقایه‌تی موحه‌مه‌د و یارو یامرانی، دواى نه‌و‌ی له‌سالى ١٤٢٧ ی کۆچیی به‌رامبه‌ر به ٢٠٠٧ ی میلادی و به ماوه‌یه‌کی که‌م دواى وه‌ساتی جه‌نابی مامۆستا مه‌لا نه‌حه‌دی کاکه مه‌حمود توانا چاپی یه‌که‌می ته‌فسیری رمان بکه‌ویته به‌ریدی خۆنه‌ران و موسلمانانی کوردستان، سوپاس بؤ خوا به‌شیوه‌یه‌کی خیراو شیاو پیشوازییه‌کی بئ وینه‌ی لی‌کراو بوویه جینگای ره‌زانه‌ندی زانیان به‌تاییه‌تی و گه‌نجان و لاوان و رۆشن‌بیران به‌گشتیی، وه له ماوه‌یه‌کی زۆر که‌میشدا نه‌و تیراژێ که‌ لی‌ی چاپ‌کراو بو له‌ کتیی‌خانه‌کانی کوردستاندا ته‌واو بوو، نه‌مه‌ش خۆی بؤ خۆی هه‌زل و منه‌تی په‌روه‌ردگارو جینگای دڤخۆشی ئی‌مه‌شه.. پاشان دواى نه‌و‌ی که‌ نه‌م ته‌فسیره له‌ سه‌رتاسه‌ری کوردستان بلاو بوویه‌وه، زۆریک پیشنیارو روونکردنه‌وه‌مان به‌ده‌ست که‌یشت، له‌به‌ر نه‌وه هه‌ستام به‌ چه‌ند کاریکی گرنگ له‌و باره‌یه‌وه، وه‌ک :

(١) لا بردنی نه‌و نووسخه‌یه‌ی که‌ له‌تاران سه‌ر له‌نوێ تایپ کرابوو‌یه‌وه‌و پیاچوونه‌وه‌ی بؤ کرابوو و ده‌ست‌نووسه ئه‌سلییه‌که‌ی مامۆستای ره‌حه‌متی‌مان له‌ کۆمپییوته‌ره‌که‌یدا وهرگرت و نه‌وه‌مان بؤ چاپی دووهم ئاماده کردوه.

(٢) پیاچوونه‌وه‌یه‌کی وردم بؤ کردوه له‌ سووره‌تی فاتیه‌وه تا سه‌ره‌تای سووره‌تی (نيسراء) و هه‌له‌گیرشم بؤ نه‌نجامداوه. داواى لی‌ی‌ووردنیش له‌ موسلمانان و خۆنه‌رانی به‌ریز ده‌که‌م که‌ نه‌متوانی له‌به‌ر بئ کاتی به‌ هه‌موو ته‌فسیره‌که‌دا برۆمه‌وه، خوا یاریی‌ت بؤ چاپی سییه‌م هه‌مووی ئاماده ده‌که‌م.

(٣) گۆرینی دیزاینی ناوه‌موو به‌رگی ته‌فسیره‌که‌.

له‌ کۆتاییدا زۆر سوپاسی نه‌و به‌ریزانه ده‌که‌ین که‌ هاوکارییان کردین له‌ ناردنی تیپینی و روونکردنه‌وه، خوا یاریی‌ت به‌ گۆیره‌ی توانا له‌ چاپی داها‌توودا نه‌وه‌ی گونجاو بی‌ت نه‌نجامی دمه‌یین، هه‌ر چه‌نده پیاچوونه‌وه‌و خۆینه‌نه‌وه‌ی ته‌فسیریکی ناوه‌ها بؤ من کاریکی زۆر زه‌حه‌مه‌ته‌و خۆم به‌ شیای نه‌وه نازانم، ده‌بوو بؤ نه‌و کاره‌ گه‌وره‌یه لی‌ژنه‌یه‌ک ته‌رخان بکرایه‌و ورد هه‌له‌گیریی و پیاچوونه‌وه‌یان بؤ بکرایه، به‌لام نه‌وه‌ش ته‌کلیفییکی زۆری دموست و له‌ به‌رامبه‌ردا مه‌جی‌ووور بووم بچه‌ ژیر باری نه‌و کاره‌ گه‌وره‌موو انشاءالله به‌ نیازی کاری باشت‌ریشم نه‌و باره‌وه، وه‌ک لی‌کۆلینه‌وه‌ی نه‌و هه‌رموودانه‌ی که‌له‌و ته‌فسیردا هاتوون سه‌باره‌ت به‌ لاوازیی و درووستیانه‌وه، وه زیاده‌ کردنی هه‌ندیک نه‌سباب نزول له‌ سه‌ره‌تای سووره‌ته‌کانه‌وه، وه وهرگیرانی نه‌و یاساو نه‌حکامانه‌ی که‌ به‌ عه‌ره‌بی هاتوون بؤ سه‌ر زمانێ کوردی وه هه‌ندی ورده‌کاری تر.. بۆیه داواى دۆ‌عاى خیرتان لی‌ده‌که‌ین.

وصلی الله علی خیر خلقه محمد وعلی آله وصحبه وبارک وسلم.

میرهان نه‌حه‌د کاکه مه‌حمود

١٥ ی ره‌جه‌بی ١٤٣٠ ی کۆچیی

### پېښه کی نهم بهر هه مه:

له میژه ماخولانمه بۇ باشت تیکه یشتن له قورنانی پیروز، بۇ دوا ییش و هکو نه رکی سهرشانی خوم بینووسم و به دیاری پېښکەش به گه له که می بکه، بۇ نه وه پتر به نه خلاق و رهوش و (قییه م) سی به رزو ناوازی قورن ان خو براژیننه وه.

بۇ نه وه نابوریه کی پاکزو ده لال و دوور له گزی و خیانت و زیان گه یه نه ر به کومه لکه بنیات بنی. بۇ نه وه فیزی جیهاد و خد بات و هه ول و تیکوشان - بۇ نازادی و سهر به خو یی و، پاراستنی زمان و هه رهنگ و که لتوور و خاک و ولات و نیشتمانی - ببی. بۇ نه وه فیزی شیوازی پیکه وه ژیان و هه نسوکه وت و مامه له له گه ل یه کدی ببی. بۇ پاراستنی هه واره ی یه کپزی و ته یایی و، ناشتی و هیمنی و ناسووده یی، بۇ دروستکردنی برایه تی و خوشه ویستی له ناو گشت تو یژدگاندا، بۇ ته حری سیم او پیکه وه نانی (نوسره) و خیزان، بۇ فیربوونی زانست و زانیاری، بۇ فیربوونی خوا په رستییه کی پاست و رهوان و په سه ند لای خوا.

جا له بهر هه موو نه مانه، له وکات و ساته زور نالوز و شیواوده ا - له عیراق و له کوردستان - چوومه ژیر ته کلیف و نه رکی سهرشانی خومه وه، نهم کورته ته هسیرم - وهکو خزمه تیگ به نه ته وه که م - نووسی، به هیواو نومیدی باشت پیکه یشتن و تیکه یشتن بۇ خزمه تی دین و ولات و نیشتمان و، تۆکه م تر پیکه وه بوون و پیکه وه ژیان له ژیر سایه ی قورن اندا، به و هیوا یه نهم نه وه یه وه نه وه ی نایینده ی نه ته وه ی کوردمان ناشناترو شارماتر بی به قورن ان.. واحانی ببی لیی که به رنامه ی ژین و رژی سه لایه، به رنامه ی جیهاد و تیکوشان و خد باته، پیرموی کارو کارنامه ی مرو فیه، بۇ گشت بزووتن و جمووجو لیک، نهم ته هسیره ش به نه ندازی گیر و گرفته کانی کوردستان، ته گهره هاتووده ته ری، بویه هه ر جوژنه ی، به لکو هه ر سووره ته ی به شیوه و شیوازیکی جیاواز له وی ترو به به ر هاتووه، هه یه دریژتر و قو لتره، تییدایه ته هسیر به قورن انه، یان به هه رمووه، یان به هه ردوو، یان به راو یوچوونی هاوه لال، یان پاشینان، هه شیبه تی نامازه به هیج کامیک له وانه نه کراوه، به لام منیش، وهکو چیا سه ر به رزه کانی کوردستان له به رده م نه وه هه موو له مپه رو ته گه رانه دا سه رم دانه تواند و ته سلیم نه بووم، هه تا توانیم - به یارمه تی خوا - شتیکی ناوا پېښکەش به نه ته وه که م بکه، به و هیوا یه بۇ چاپی نایینده - خوا یا ربی - بتوانین تیرو ته سه لتر و باشتی بکه یین و هه ندی جیگای پیویستی، پتر راقه بکه یین. هه ولی زوری شم دا که ته هسیریکی پاکزو پوخته تر بنووسم، به لام مه خابن نه وه ند هه مپه رو ته سه تم زور بوو سه رنه که وتم.

زوری ش سیاسی خو ینه رانی هیژا ده که م به چاوی دلسوزانه و لیبوردنه وه ته ماشای که م و کورتییه کانی بکه ن و ناگادارمان بکه ن لییان، یان هه ر راو بۇچوون و پېښیازیکیان ببی، به دیاری بیئیرن بۆمان، هه تا له نایینده دا به هه موومانده نهم به ره مه بکه یینه به ره میکی باشت و پوخته تر بۇ شکوفه کانی کوردستان.

سو پاس هه ر بۇ خوا یه.

دروودو سلاویش بۇ گشت پیغه مبه ران.

نه حمه د کا که مه حموود



## چەند زانىارىيەك لەبارەى قورئانى پەرۋە

**تەفسىر:** بىرىتتە لە لىكئانەو و شىكرەنەو و مانا مەبەستە سەرەككەكانى قورئانى پەرۋ، پتر لە لىكئانەو و لىكئانەو لە لايەنەكانى ترى، (وگو لايەنى رىزمان و زمانەوانى، رەوانبىيى و خوشخوانى، قىتھو دەرھىنانى ئەحكامە شەرعىيەكان و، دۇعا و نوشتە پىكرەنى) تىگەشتن و، وەرگرتىيەتى وگو پەپرەو بەرنامەى ژيان بۇ ھەردوولا (دونيائو قىامت)، بەگەرختىيەتى لەھەموو دەورو رۆللىكى ژيانى رۇزانەدا (لەباتى ماچكردىيى و، لەبەرگ ھەلگىشانى و، لەرەفەدانانى و، خويندنى لەتازىيەو بۇنەكاندا، دانانى لە مىزى دادگاكندا (بۇ چاوبەسى مەردم). ئەگەرچى ئەم رىزلىنانەش لەخۇيدا! دەرختىرى، بەلام ديارە پاش بە مەنھەجكردى.

- قورئانى پەرۋ، لە گشت چاخ و سەردەمىكدا لەلايەن زاناکانى ھاوچەرەو بەيەخ و گرنگى خۇ دراوەتى و، كتىب و بابەت گەلىكى لەسەر نووسراو (جەلەلەدينى بولقىنى) لەكتىيى (مواقع العلوم فى مواقع النجوم) دەلى: پتر لە (۵۰) زانستى جۇراوچۇر، لەمەر قورئانەو تۇمار كراون.

(سىيوتى) - كەلە (۹۱۱) سى كۆچى كروو- لە كتىيى (التحبير فى علم التفسير) ئەو زانىارىيانەى لەبارەى قورئانەو نووسراون گەياندوويەتى بە (۱۰۲) جۇر، ديارە رۇژ بە رۇژىش تەفسىرو راڤەى قورئان گەشە دەكاو پىش دەكەويت. (داودى مىسرى) - كەلە سالى (۹۴۵) سى ك، كۆچى دوايى كروو- لەكتىيى (طبقات المفسرين) ۱۲ (۷۰۴) موفەسىرى بۇ قورئان ناوبردە كە تەفسىرى قورئانايان كروو، ناخۇ دەبى ئىستا بە چەند گەشتىن.

**قورئان:** ھەرموودەى خۇاى دلۇقان و لە كارزانە، بە پىنھەمبەرەكەيدا (موحمەد ﷺ) ناردوويەتى بۇ گشت جىھانيان، ھەتا بە ژىرانەو ھاميدانە لىنى حائىيى بىن و، بۇ دونياو قىامتەتيان كارى پىنكەن و، بىكەنە دەستورو بەرنامەى ژىن و مردنيان، رۇشنتر بلىين: بىكەنە ئەساس و بنەماو رەوشى كۆمەلايەتى و، راميارى و، نابورىي و، دامەزاندنى دەسلەت و دەولەت، سىياسەتيان لەسەر بنەماى نايەتى: (وانك لعلى خلق عظيم) بىت، كلروبارى كۆمەلايەتىي و پىنكەوەنانى خىزان و، دەرەمەت و دەستخست و، دابەشكردى لە رىي پاك و جەلال و رەوانەو بىت، عدالەت و دادگەرىي لە گشت دام و دەزگاكانى دەولەتدا رەچا و بكرىت، يان كورتتر بلىين: گشت پەيوەندىي و، جەم و جولىكى دەولەت، يان تەك و كۆمەل، لە روى سىياسەتى قورئان و ھەرموودەكانەو ھەلگۆزى و، ھەئسەنگىنرى، ئەوسا پاش ئە نجامدانى كارى وا، شتىكى جوان و پىويستە بۇ قورئان كە: ھەندى زانستە قورئانىەكانى بەم شىوہەى خوارمە ھىر بىن:

۱- ھۇى ھاتنە خوارمە (أسباب النزول) سى نايەتەكانى قورئان (ئەبەشەى ھۇى ھاتنى ھەبىت) بزانرىت، بەلام لەگەل رەچاوكردنى بارە (صحیح) و رەوانەكەيدا، چونكە لەتەفسىرەكاندا بەشىكى زۇرو زەبەند، بەتاوى (أسباب النزول) ھەو كۆكراوئەو بۇتە مال لەسەرمان، كەچى زۆرىكىشى لەگەل و اھىقى ئىسلامدا ناگونجى، لەم داويەدا بوو شىخ (موقبىل) سى يەمەنىي لەوبارمە ھەوللىكى زۆرىدا، بەلام زۆر كەمى بە (صحیح) دەستكەوت، ئەويتىرى يان لاوازە، يان ھەلەسراو.

۲- لە مونسەبەو پەيوەندى ئىوان نايەتەكان بكولىنەو، بۇ ئەمەش سوود لە (التفسير الكبير) و (فى ظلال القرآن) و (البرهان) وەرگىردى.

۳- ئەو بىژمە و شانە - كە بۇ چەند مانا مەبەستىك ھاتوون - لىكبدرىنەو، بۇ نموونە: بىژمە (ھدى) بۇ پتر لە (۲۰) ماناى جىاواز ھاتوو.

۴- زانىنى (تشابھ) لەئىوان وشە لىكچووەكاندا، بۇ نموونە: (قل إن ھدى الله هو ھدى) لە جىگايەكى تردا (قل إن ھدى ھدى الله)، يان (أنى يكون لى ولد) لە جىگايەكى تردا (أنى يكون لى غلام).



۵- سەرەتاۋ كۆتايى سۈرەتەكان ھەنسەنگىنرېت، چۈنكى ئەر بە وردى تەماشى ئەر پۈۋى قورۇن بىكرېت، روون دەپتەۋە كەسەرەتاي سۈرەتەكە، ئەچى دەۋى، كۆتايىكەيشى ھەر ئەر دەۋىت، كە ئەمەش پەيۋەندى سۈرەتەكە بېكەۋە جۈش دەدا.

۶- جياكرەنەۋە ناسىنى سۈرەتە ((مەككى) و (مەدەنى) يەكان، بۇ ئەمەش قەسى راست ئەۋەدەكە :

ھەر بەشېك ئە قورۇن -بەر لەھىجرەت- ھاتى، دەپتە مەككى، ئەۋىشى پاش كۆچ و ھىجرەت، كەۋتېت، دەپتە (مەدەنى)، شىۋى باسە تەرتىپ و رېڭخستى ئايەتەكان -ئەھەر سۈرەتەكەدا- (تەۋقىف) يە و بەھەرمانى پېغەمبەر ﷺ، واتە : ئابى ئايەتى سۈرەتە بىرى بۇ سۈرەتەكە، ۋەيان شۈنگۈركى پېكرېت، بەلام مەسەلى ھۇننەۋە رېڭخستى سۈرەتەكان -بەم شىۋەيە كە ئىستا ھەيە -بە ھەرمانى خەلىفە (عوسمان) بو ﷺ (ئەلبەت ئەۋىش بە حىزورى ھاۋەئە پىسپۇرەكانى قورۇن بو، ئەۋ كارەيە ئە نجام دا، گشت رايان ئەسەر داۋبو بە (ئىجماع)، ئەگىنە سۈرەتەكان ئە بەنەرەتدا بەم شىۋەيە خوارەۋە دابەزىۋون :

**سۈرەتە مەككىيەكان :** (عەلەق، قەلەم، موززەمىل، موددەسىر، مەسەد، تەكۋىر، ئەعلا، ئەيل، فەجر، زۇھا، ئىنشراح، عەصر، عاديات، كەۋسەر، تەكاسور، ماعوون، كافىرون، فېل، سەمەد، نەجم، عەبەسە، قەدر، بروج، تىن، قورەيش، قارىعە، قىامە، ھومەزە، مۇرسەلات، قاف، بەلەد، طارىق، قەمەر، صاد، ئەعراف، جىن، ياسىن، قورقان، قاطىر، مەرىم، تاھا، واقىعە، شوعەرا، نەمل، قەصەس، ئىسرا، يونس، ھود، يۈسۈف، حىجر، ئەنعام، صافات، لقمان، سەبە، زومەر، غافىر، شورا، فۇسسىلەت، زۇخروف، دوخان، جاسىيە، ئەحقاف، زارىيات، غاشىيە، كەھف، نەحل، نوح، ئىبراھىم، ئەنبياء، مۇمىنون، سەجدە، طوور، مۇنك، ھاققە، مەعارىج، نەبە، نازىعات، ئىنقىطار، رووم، عەنكەبوت).

### مەدەنىيەكانىش :

(بەقەرە، ئەنزال، ئالى عىمران، ئەھزاب، مۇتەھىنە، نىسا، زەلزەلە، ھەيد، مۇھەممەد، رەعد، رەھمان، دھەر، تەلاق، بەيىنە، ھەشر، فەلەق، ناس، نەصر، نوور، ھەج، مۇنافىقون، مۇجادلە، ھۇجرات، تەحرىم، صەف، جومە، تەغابوون، ھەتج، تەۋبە، مائىدە، ) ئەم سەرژىمىيەشمان بۇ مەككىي و مەدەنىي، بە پىنى ھەندى رېۋايەتە.

۷- زانىنى سەرەتاۋ كۆتايى و، ئاخىر بەش ئە قورۇن، بۇئەمە زاناکان كېشەيان نىيە، كەسەرەتاي سۈۋەرتى (عەلەق) يەكەم بەش بو ئە قورۇن ئە (ھىراد) بۇ پېغەمبەر ﷺ ھاتوۋە.

۸- قورۇن بە (۱۰) شىۋە (قراءات العشر) دەخۇنرېتەۋە، ديارەكە ئەگەر بەدەرلەم دە شىۋەيە ھەبو، ئەۋە بە (قراءة الشاذة) دادەرى و، ۋەكو قورۇن كارى پېناكرى، بۇ نموونە : خۇنندەۋى (إنما يخشى الله من عباده العلماء...) بە (إنما يخشى الله من عباده العلماء) بەلام ۋەكو ھەرمۇدەيەك ۋەردەگىردىت و كارى پېندەكرى.

۹- نىۋى يەكەمى قورۇن ئە فاتىجەۋەيە، ھەتا (نوون) لى (لقد جئت شيئا نكرا) لى سۈۋەرتى (كەھف) يان (ف) لى (وليتلف لى ھەمان سۈۋەرت).

۱۰- ئايەتەكانى قورۇن (۶۵۰۰) ئايەتە، نىۋى يەكەمى ئە (فاتىجە) ۋە دەست پېندەكات، بۇ ئايەتى (قالقى عصاه فإذا هي تلقف ما يافكون لى سۈۋەرتى (شوعەرا)، ئەۋىشەۋە بۇ كۆتايى سۈۋەرتى (ناس) بەشى ئاخىرەتى.

۱۱- ۋەكەنىش : (۷۷۴۳۹) ۋەشەيە، بىژەي (الله لى پىرۋىش (۹۸۰) جار ھاتوۋە، بە پىنى نامارى (محمد فواود عبدالباقى).

۱۲- پېتەكانى : (۳۲۱۸۰) پېتە.

(ئەسەفى) ئە كىتېنى (مجموع العلوم و مطلع النجوم) ۋە ھەلىكى زۇرى داۋە بۇئەۋى بزانىت ھەريەك ئە پېتەكانى قورۇنانى پىرۋ، چەند جار ئە قورۇندا ھاتوون، كە ديارە ئەمەيش ئەۋپەر بە تەنگەۋە ھاتى زاناکان نىشان دەدا بەدەم قورۇنەۋە، جا



دیره نجام بدم شیوهی خوارموه راپورتی داو گوتی:

ا (ئه لیف):	۴۸۷۴ جار هاتوو.
ب (بی):	۱۱۴۲۰ جار هاتوو.
ت (تی):	۱۴۰۴ جار هاتوو.
پ (پی):	۱۰۴۸۰ جار هاتوو.
ج (جیم):	۳۳۲۲ جار هاتوو.
ح (حی):	۴۱۳۸ جار هاتوو.
خ (خی):	۲۵۰۳ جار هاتوو.
د (دال):	۵۹۹۸ جار هاتوو.
ز (زال):	۴۹۳۴ جار هاتوو.
ڤ (ڤی):	۲۲۰۶ جار هاتوو.
ژ (ژی):	۱۶۸۰ جار هاتوو.
س (سین):	۵۷۹۹ جار هاتوو.
ش (شین):	۲۱۱۵ جار هاتوو.
ص (صاد):	۲۷۸۰ جار هاتوو.
چ (چاد):	۱۸۸۲ جار هاتوو.
گ (گی):	۱۲۰۴ جار هاتوو.
ڤ (ڤی):	۸۴۲ جار هاتوو.
ع (عین):	۹۴۷۰ جار هاتوو.
غ (غین):	۱۲۲۹ جار هاتوو.
ف (فی):	۹۸۱۳ جار هاتوو.
ق (قاف):	۸۰۹۹ جار هاتوو.
ک (کاف):	۸۰۲۲ جار هاتوو.
ل (لام):	۳۳۹۲۲ جار هاتوو.
م (میم):	۲۸۹۲۲ جار هاتوو.
ن (نوون):	۷۰۰۰ جار هاتوو.
ه (هی):	۲۶۹۲۵ جار هاتوو.
و (واو):	۲۵۵۰۶ جار هاتوو.
لا (لام ئه لیف):	۱۴۷۰۷ جار هاتوو.
ی (ئی):	۲۵۷۱۷ جار هاتوو.

۱۳- رینمایي بۆ ته فسیر کردن: ههتا دست بڤاو بگوڤڤیت، ته فسیر به قورنای بکړیت، خو نه گهر توانای نهوه نه بوو، نهوسا به  
 فهرموودمکان، پاشان به وته و قسه ی هاوه لان، نهوجا ته فسیری پاشینان (تابعین) ومکو: (موجاهییدی کوری جه بهر، سه عدی کوری  
 جوبهیر، عیگره مده ی به ندمی ئین عه یاس) عه تای کوری ره باح، شیخ حه سه نه ی به صری، مه سروق، سه عدی کوری موسه ییب،

ئەبەلئالەيە، رەببىيى كۆپى ئەنەس، قەتادە، زەھاكى كۆپى موزاجىم (ۋەدىيان زانائى تىر، ئەگەرچى دىگۈنچى ئە ھەندى جىگادا (ئىسرائىلىيات) ۋە (ئەسرائىلىيات) تىكەل بە تەفسىر مەكانىيان كرابى، بە تايىبەتى ئەگەر ئە (ئەبدوللاى كۆپى سەلام) ۋە (كەعبۇنە جبار) ۋە (ۋەھبى كۆپى مۇنەببە، ئەبدولەلىكى كۆپى ئەبدولەلىكى كۆپى جۇرمىج) رىۋايەتلىك كىرىت، شىۋى باسشە ھەر ئاۋچە ۋە لاتىك (ئىمام) ۋە پىشەۋايەكى ھەبۇمو، رىۋايەتلىك ئىۋە كىرەۋمو تەقلىدۇ لاساى ئەۋىان كىرەتەۋە، بۇ ئەۋىان: ئەمەككەدا (ئەبدوللاى كۆپى ئەباس) سەرقالەۋ پىشەنگى راقەكەرانى قورنۇن بۇمو گۇنىان بۇ ئەۋىان كىرەتەۋە ۋە پەيرەۋىيان كىرەۋمو، پاشان شاگردو قوتايىبەكى زۆرىشى پىگەيانەۋمو، جىنى ئەۋىان كىرەتەۋە، ۋەك: (سەئىدى كۆپى جۇبەير، كە مەبىن سالى (۹۵) سى كۆچى بەدەستى (جەجەج) شەھىد كرا! يا (مۇجەھىدى كۆپى جەبىر) كە سالى (۱۰۴) سى كۆچى مائىۋاىي كىرە دىنباى بە جىيەشت، يان (تاۋسى كۆپى كەيسانى يەمەنىي) سالى (۱۶۰) سى ك، كۆچى دىۋاىي كىرە، يان (ئىكرەمە) سالى (۱۰۴) سى كۆچى، گەراۋە بۇ لاي خۇا، يان (ئەتەي كۆپى ئەبى رەباج) كە سالى (۱۱۴) سى ك، كۆچى كىرە، خۇا دىۋقان ئە گىشت خۇش بىيىت.

ئە مەدىنە يىشدا (ئوبەي كۆپى كەعب) بۇ ۋە مامۇستىا پىشەۋاىيان ۋە گۇنىان بۇ ئەۋىان دىگەرت ۋە چاۋ ئەۋىان، ئەمانەش شاگردە ھەلگە ۋە تۆۋەن كەبىيەتى: (رەببىيى كۆپى مەھران) كە سالى (۹۰) سى ك، كۆچى دىۋاىي كىرە.

دوۋە: (مۇجەھەدى كۆپى كەعب سى) قورمىزى / ۱۱۸ ك، كۆچى دىۋاىي كىرە.

سەيەم: (زەيدى كۆپى ئەسەم / ۱۲۶ ك) مائىۋاىي كىرە. خۇا ئىيان خۇش بىيىت.

\* ئە (ئىراق) يىشدا (ئەبدوللاى كۆپى مەسعود) پىشەۋاۋ قەسە رەۋاج بۇ ۋە، خەللىكى ئەۋىان قورنۇنباىيان ۋە مەگەرت ۋە، زۆرىكىش رىۋايەتلىك ئىۋە كىرەۋمو، خۇا مەھەربان سەرىۋەزى قىيامەتلىك بىكات.

(سىۋوتى) ئە كىتەبى (ئىتقان ۱۵ دەلىل: ئاۋدارو ھەلگە ۋە تۆۋەن ھاۋەلەن بۇ تەفسىرى قورنۇن، ئەم (۱۰) كەسەن: (ئەبۇۋەكەبى سىدىق، ئومەرى كۆپى خەتاب، ئوسمانى كۆپى ئەفان، ئەلى كۆپى ئەبى تالىپ، ئىبىن ئەباس، ئىبىن مەسعود، ئوبەي كۆپى كەعب، زەيدى كۆپى سابىت، ئەبۇ مۇساۋ ئەشعەرى، ئەبدوللاى كۆپى زۇبەير) بەشنىك ئە خۇا ئەمانەشەۋە خەللىكى زۆر بىۋىن، ۋەك: (ئەنەس كۆپى مالىك، ئەبۇ ھورەيرە، ئىبىن ئومەر، جابرى كۆپى ئەبدوللا... ھەتتا) دىسان خۇا بە بەزەيى ئەھمەۋان خۇش بىيى ۋە سەرىيان بەر زىكەتەۋە ئە رۇۋى پەسلان ۋە بەرى.

- تەفسىر ئە ئاخىرى تەمەنى (ئەنى ئومەيە ۋە سەرىۋەزى سەرىۋەزى) (ئەباس) بىيەكاندا ئوسرايەۋە، بەلام (قەرمۇۋە) بەرلەۋە دەستى كىرە بە ئوسىنەۋە، گىرەگىيەكى ئىجگار زۆرى پىندراۋ كرابە چەند (باب بىك، تەفسىرىش (باب بىكى بۇ، ئىتەر ۋەكە ئىستە ئەسەرەتاۋە بۇ كۆتايى سۈرەت بە سۈرەت ئايەت بە ئايەت تەفسىر ئەكرابىۋ، دىۋاىي كۆمەلىكى زۆر ھەلسان بە تەفسىر كىردى، بەلام بەشۋەي كىتەب ئەكەۋتە ئاۋ، ئەۋسا بۇ دىۋاتەر دەستەيەك ھاتىن ۋەك: (ئىبىن مەجە / ۲۷۲ م)، ئىبىن جەرىرى تەبەرىي (۳۱۰ م) ئەيسابۇرىي (۳۱۸ م)، ئىبىن ئەبى حاتمە / ۲۲۷ م) تەفسىرىيان كىرە (ئىسناد يان دايە لاي، ئەۋەي رىۋايەتلىك ئىۋە كىرەۋمو، ئە پىغەمبەر ۋە ﷺ)، يان ئە ھاۋەلەن، يان ئە پاشىنان، دىۋاىي ئەمانەش ھەندىكى تەر پەيدابۇۋىن (ئىسناد) مەكانىيان كۆرت كىرەۋمو بىيى ئەۋەي بىلەن قەسە ھالەنەكەسە، ئەمەۋە ۋاى ئىنەت رىۋايەتى راست ۋە ئاراست ئەيەك ئالۋان ۋە حىيا ئەدەكرانەۋە.

### - تەفسىر دىۋەشە:

يەكەم: تەفسىر بە (ئەسەر) ۋەكە ئەمانە:

۱- تەفسىرى ئىبىن ئەباس.

۲- تەفسىرى ئىبىن ئوبەيەنە.

۳- تەفسىرى ئەبى حاتمە.

۴- تەفسىرى ئەبى شەيخى ئىبىن جىببان.



۵- تەفسىرى ئىبن عەبىدە.

۶- ئەبى لەيسى سەمەرقەندىي (بەر العلوم).

۷- ئەبى ئىسحاق (آلكشف والبيان عن تفسير القرآن).

۸- ئىبن جەررى تەبەرىي (جامع البيان في تفسير القرآن)

۹- ئىبن ئەبى شەيبە.

۱۰- (معالم التنزيل) بەغەوى.

۱۱- (تفسير القرآن العظيم) ئىبن كەسىر.

۱۲- (الدر المنثور) سيووتى.

۱۳- (فتح القدير) شەوكانى.

دووم: تەفسىر بە رەئى: واتە: لىككەنەمى قورئان بە راويۇچوونى لىككەنەمەكە، بى ئەوۋە لىككەن رۇخى شەرىئەتى ئىسلامدا بىخوات! بىگومان تەفسىرى وا لىككەنە سەركىيەكانى قورئان دەچىتە دەرى و، دەكرىتە خزمەتكارى راويۇچوونى (موفەسسىر) لىككەنە سەر (مەزھەب) و بىرۇكە خۇي-ئەك ھاۋەلان و پاشىنانىيان- تەفسىرى دەكات، وەكو تەفسىرى (زەمەخشەرىي و، جوبىيى و، ئىبنولئەسەد و، ئىبن عەرەبىي)، زەمەخشەرىي تەفسىرەكەى خۇي پىركردوۋە لىككەنە راويۇچوونى (مەكتەزىلە) كان، (ئىبن عەرەبىي) لىككەنە ناۋىيانكى بەموفەسسىرىكى صۇفى دىركردوۋە- بەنارەزوۋو مەيلى خۇي سوورەت و ناىەتەكانى لىككەنەتەوۋە، بۇ نەمۇنە: لىككەنە تەفسىرى ناىەتى: (ورفعناه مكانا عليا) مەريەم ۵۷/ دەئى: جىگەى رۇخانىيەتى (ئىدىرىس / عليە السلام) خولگەى رۇزە (هيك الشمس) (دەتوانى پىر لىككەنە كىتئىي) (التفسير والمفسرون) لىككەنە دىكتور زەھەبىي، سوود وەرگىرىت، دىيارەكە تەفسىرى وا، خەرامە و رىئى پىنەدراۋە، ئەمانەش بىرىكى ئەو تەفسىرانەن:

- ئەبى عەلى جوبىيى.

- ئىبنولئەسەد.

- ئىبن عەرەبىي.

- زەمەخشەرىي (خوارەزمى عىراقىي).

- نەسەفىي.

- خازن.

- (بەر المحيط) ئەبى خەيدان.

- بەيزاۋىي.

- جەلالەددىن.

ۋەرگىرئانى قورئان: (ترجمة القرآن):

قورئان ۋەرگىرئان دوۋبەشە:

يەكەم: پىت بە پىت (ۋا خرفىي) سە، ئەمىش بىرىتئىيە ئەۋەرگىرئانى بىژمەۋەشەكان، ئەزمانىكەۋە بۇ زمانىكىتەر، بەشئىۋەيەك لىككەنە ھۆننەۋەو رىككەستندا پىر بە لىككەنە بچن.

دىيارە ئەۋانەى كە شارمىزى زمانى و، ناگادارى رىزمانى، چاك دەزانى كە: ۋەرگىرئانى ئاۋا ھەرگىز وەكو ۋەرگىرئانەكە- لىككەنە روىكەۋە- دىرناچىت، چۈنكە ھەموو زمانىك شىۋەى تاىيەتى خۇشخۋانىي و رەۋانبىزئىي و، رىزمانىي خۇي ھەيە، زاناكان دەئىن: ۋەرگىرئەكە ھەرچەند بالادەست پىت ئەۋەرگىرئاندا، ۋەرگىرئانەكە ناگات بە پلى ۋەرگەراۋەكە، بۇيە بەلايانەۋە كارى وا، خەرام و

نارموايه و نابى دهرهت بدریت.

دووم: وەرگیرانی ته‌فسیری مه‌وزوعییه، واته: گه‌یاندنی ماناو مه‌به‌ستی قورنانه‌که‌یه به‌دسته‌واژه‌یه‌ک نزیک بیت له‌ده‌قی قورنانه‌که‌وه، بئ‌شک وەرگیران و ته‌فسیری وا‌دروست و‌به‌اویه، (ئیین ته‌یمییه) ده‌لێت: (واما مخاطبة اهل الإسلام باصطلاحهم و لغتهم فلیس بمکروه إذا أصبح إلى ذلك، وكانت المعانی صحیحة، کمخاطبة العجم من الروم و الفرس و الترك بلغتهم و عرفهم، فإن هذا جائز حسن للحاجة، و إنما کرهه الاثمة إذا لم یحتج إلیه...) هه‌ر له‌به‌ر نه‌مه‌ش بوو پیغه‌مه‌ر ﷺ (هه‌رمانی به‌زه‌یدی کورێ سابیت) کرد، بچی‌ فی‌ری شیوه‌ نووسینی زمانی (یه‌هوود) ببی؟ جا هه‌ر له‌م سو‌نگه‌شه‌وه‌ زانا‌کان -به‌ده‌ر نه‌ نه‌بی حه‌نیفه- نه‌گه‌رچی ده‌لێن په‌شیمان بو‌ته‌وه‌—ری‌گه‌ ناده‌ن نوێژ به‌عه‌یرمه‌ عه‌ره‌بیی بخوینریت.

له‌کو‌تاییشدا له‌خوا‌ی کارجو‌ان و بالاده‌ست ده‌خوا‌زین، مو‌سلما‌نان پتر بوو بکه‌نه‌وه‌ قورنان و سونه‌تی پیغه‌مه‌ر ﷺ، (هه‌ر و‌ه‌کو‌ چه‌رخ‌ی یه‌که‌م و‌ه‌ری بگرن و‌کاری پێبکه‌ن.

### سه‌رچاوه‌ی نه‌م چه‌ند زانیارییه‌ له‌باره‌ی قورنانه‌وه‌:

- ۱- (إتحاف الإخوان بخلاصة علوم القرآن) نووسینی به‌ریز: جه‌نابی (ماموستا مه‌لا عوسمان عبدالعزیز) سی‌ره‌حه‌تی.
- ۲- مقدمة التحقيق (محمد إبراهيم البنا) لیکۆله‌رموه‌ی (ئیین که‌سیر).
- ۳- مقدمة ابن کثیر (ته‌فسیری ئیین که‌سیر).
- ۴- پێشه‌کیی قورتوبیی، چاپی ۱۹۹۳ ز - ۱۴۱۴ ک.
- ۵- مباحث فی علوم القرآن (مناع القطان).
- ۶- حاشية الجمل على الجلالین.



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



## ۱- سورتهی ( فاتحه )

مهککبی یه و (۷) نایه ته، (۲۵) وشه یه، (۱۱۲) بیته

## به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئهم سورته له برئه وه له دانانی پریزه ندی سورته کانی قورئاندا - نهک له هاتنه خواره ودا - له سه ره تای قورئانه ویه پیی ده لئین: سورتهی (فاتحه) و (ام الكتاب) دایکی کتیبان، له فهرموده یه کدا - ترمیزی ریوایه تی کردوه - ده فهرموی: ((الحمد لله رب العالمين اُمُّ الْقُرْآنِ، وَاُمُّ الْكِتَابِ، وَالسَّبْعُ الْمَثَانِ وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ)). ئهم سورته له گه ل که می ژماره ی نایه ته کانیدا، ماناو مه به سستیکی ئیجگار فراوان و زۆر گرنگ ده گه یه نی، هه ره بناغه

سه ره کیه کانی ئیسلامه وه، هه تا پایه و لقه کانی، ئیجنا ئیمان و بیرو باوه، ئه وسای خوا به رستی، ریکه ستنی ئه حکامه کان، پۆژی دوایی و رستاخیز، ناو و سیفه ته جوانه کانی خوا و وه رگرتنی یارمه تی هه رته نها له خوی، خوا به رستی ته نها هه ر بۆئه، داوای دامه زانندن و سه قامگیر بوون له سه ره پنگه و پنبازه راسته که ی ئیسلام پنگه ی په یام به ران و، پیایا چاکان و، خوشه و یستان و دۆستانی خوا، خو دورگرتن له هه موو پنگه لاروخچه کان، له گش پچکه و تووله پنگاکان، هه ره بهر نه مه یشه خویندنی له نوێژه کاندای پیویست و واجیب کراوه، وه به گه وره ترین و به پیترینی سورته کانی قورئان له قه له م دراوه، چونکه له بوخارییدا هاتوه: ((لَاَعْلَمُكَ سُورَةُ هِيَ اعْظَمُ السُّورِ فِي الْقُرْآنِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِ وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيَتْهُ)) واته: سویند به خوا سورته تیکت فیڕ ده کم که له هه موو سورته کانی قورئان مه زترو گه وره تره.

ده بی هه موو کارێ هه ره به ناوی خوا وه بی:

به لئێ خوی گه ره و میهره بان له م سورته کورته دا مرۆ تیده گه یه نیت که ده بی هه موو ئیش و کار و جم و جلول و بزووتن و هه ول و خه بات و تیکۆشانیکێ ته نیا و به ناوی ئه وه وه بی و، هیچ شتیکی تری ناو یته نه کری، نه گینه ده بیته کوفرو شیرک، چونکه بته رسته کانی ئه و ده مه ش ناوی خویان ده هینا، به لام ناوی شتی تریشیان ده خسته پالی، بۆیه خوی بالاده ست له م سه ره تای قورئانه وه فیڕمان ده کا که: نابێ ئیمه ش به مه له و په له ی موشریکاندا بچین، بۆیه به م شیوه ده فهرموی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ﴾ ته نها به ناوی خوا وه ئهم سورته نه ئیرمه خواره وه، ده سا ئیوه ش (ئه ی ئیمانداران!) له ته واوی جم و جول و ئیش و کاره کانتاندا هه ره به ناوی خوا وه کاریکه ن، (نهک به ناوی پاشا و سه روک و خاوه ن هیزه کان و هه رشتی تره وه) وه هه ر بۆ ئه و بکوژن و هه ول بدن، چونکه هیچ که سیکی تر - بێجگه له خوی - هیچ شتیکی به ده ست نییه و، هیچ کاریکیش به بی ئه و پیڕز ناییت، ﴿الرَّحْمَنُ





**الرحیم** ﴿ به خشنود به بهزی و دلآویزه. ﴾ **الحمد لله** ﴿ تهوای جورهکانی سوپاس و ستایش تهنا هر بؤ خواجه **رب العالمین** ﴿ که پوره دگاری ئاده میدی و فریشتو گشت ئاسمانهکان و زهوی و بوونه و هره، پوره دگاری تهوای جیهانهکانه، که وابو ئایینهکشی پیام و نامه کی عالمه میه. ﴾ **الرحمن الرحیم** ﴿ به خشنودی به بهزی میهره بانه. به زهی که یثجگار فراوانه، میهره بانی که یثی بهردوام و نه براویه ﴿ **مالک يوم الدين** ﴿ خاوهی پوژی پاداشت و تولهیه، که سیکی ترنیه - بیجگه لهو - شتیکی بهدست بیت بهتاییه تی لهو روزه دا، وهکو له ئایه تیکی ترده دهرموی: (يوم لا تملك نفس لنفس شيئا والامر يومئذ لله) ۱۹/۸۲..

دهبی تهنیا به بهرنامه ی خوا کار بکهین؛

به لی پیوسته باشر له قورئانی پیروز وردینه وه و تی بکهین، تا ریک و پیک تر قوولتر خوئانی ته سلیم بکهین و له مه مو ئیش و کاره کائاندا هر په پره وی لهو بکهین، دهبی هر چوئی نوژیرو روزه و جهمان به بهرنامه ی خوا بهریوه ده بین، هر ناواش سیاست و نابوری و، کاری کومه لایه تی و فره نگیشان هر بهو پیودانه بیت، بویه فرمانان پیده کاو، پیمان ده لیت که: به زمان وله ناخی ده له وه بلین: ﴿ **إياك نعبد** ﴿ خواجه تهنا هر نه تو ده پهرستین، تهنیا بهرنامه و پروگرامه کی تو مان لاپه سنده، هر گوی رایه ل و ملکه چی تو ده بین، یه کتا پهرستی (توحید الألوهیه) ی راسته قینه - که گه لی کهس تنیدا ده که ویته هله و، هله ده بی - بهم شیویه جیه جی ده بی و له لای خوا قبوله ﴿ **وإياك نستعين** ﴿ وه تهنا هر له تو داوای یارمه تی و کومه ک ده کهین، تهنا نه تو ی که بتوانی له روزه سهخته کاندایارمه تیمان به دیت و سه رمان خهیت به سه ر دوزمنی خو ت و ئیمه دا، (توحید الربوبیه) ی راسته قینه ش ئه مه یه و، ده بی هه مو شتی کمان بیگیرینه وه بؤ لای خوا ﴿ **اهدنا الصراط المستقیم** ﴿ خواجه رینمایمان بکه بؤ ریگه و ریزاره راسته کی خو ت که ئایینی پیروزی ئیسلامه و شاره زمان بکه، وه هر له سه ر ئه وریه ش به هه میشه یی سه قامگیرو دامه زراومان بکه ﴿ **صراط الذين انعمت عليهم** ﴿ ری ئه و که سانه ی که نازو نیعمه ت و به خششی خو ت به سه ردا رشتوون - له په یامبه ران و، راستگو یان و شهیدان و پیاوچاکان - ﴿ **غير المغضوب عليهم ولا الضالين** ﴿ نه ک ری ئه وانه ی که خه شم و قینی تو یان به سه ردا رژا وه که لی یه هوود، وه نه ک ری ئه وانه یث که گومپاو سه رلیشیواو بوون، وه که گه لی گاواران. سه باره ت به فزل و گه وریه ئه م سووره ته گه لی فره مووده هیه، له وانه پیشه و (نه حمده) گپراویه تیه وه: ((والذي نفسي بيده ما انزل الله في التوراة ولا في الإنجيل ولا في الزبور ولا في الفرقان مثلاً، هي السبع المثاني والقرآن العظيم الذي أوتيته)). سویند به خوا نه له ته ورات و، نه له ئینجیل و، نه له زه بوورو، نه له فورقاندای سووره تیکی تر وهکو ئه م سووره تی (فاتحه) یه که به من دراوه، نه هاتووه.. جاتویش (ئهی ئیماندارا) زور به وردی و ملکه چکرده وه بیخوینه و په پره ویی بکه.

بسم الله.. به هیواش، یان به دهنگی بهرز بخوینری؟؛

له باره ی (بسم الله الرحمن الرحیم) وه: هه میشه هاوه لآن به (بسم الله الرحمن الرحیم) قورئانیان ده س پیده کرد، وه به کؤ دهنگی هاوه لآن (بسم الله الرحمن الرحیم) ی سووره تی (نه مل) ئایه تی که له ئایه تهکانی قورئان، به لام ئه مه که له سه رتهای هه مو سووره تهکانه وه (بسم الله..) هیه، ئایا ئایه تیکی سه ره خویه؟ یابه شی که له سه رتهای هه ر سووره تی که تنیدا نوو سراوه؟ یان تهنا به شی که له سووره تی (فاتحه)؟ یان هه ر ئایه تی که نه له قورئان؟ به لکو تهنا بوجیا کردنه وه ی سووره تهکانه له یه کدی. جابؤ ئه م وه لآمانه زانایانی پیشینان و پاشینان دهر باره ی هر یه که له بوو چوونانه قسه یان جیاوازه، بؤ نموونه: (ثین عه باس) ده لی: (إن رسول الله ﷺ كان لا يعرف فصل السورة حتى

يُنَزَّلُ عَلَيْهِ (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ). (نهبی داود: کتاب الصلاة ۲۰۹/۱) واته: پیغه مبر ۷ سهره تای سووره ته کانی قورئانی بۆ لیک نه ده کرایه وه، ههتا (بسم الله...) دههات. نه بو عبدالله ی نیشابوری (حاکیم) نه م ریوایه ته ی له (مستدرک) دا هیناوه. وه له (صهیح) ی (ئین خوزه مه) شدا له (ئوم سه له م) هوه هاتوه: ((ان رسول الله ۷ قَرَأَ الْبَسْمَلَةَ فِي أَوَّلِ الْفَاتِحَةِ مِنَ الصَّلَاةِ وَعَدَّهَا آيَةً)) که پیغه مبر ۷ له گشت نویژه کانیدا له سهره تای (فاتحه) هوه (بسم الله...) ی ده خویندو به ئایه تیکی فاتحه شی داده نا. (ئین که سیر) ده لی: (عه مری کوپی هاروونی به لخی) ش نه مه ریوایه ت دهکا، به لام ریوایه ته که ی لاوازه، جا نهو هاوه لانه ی لیان نه گپ نه وه که (بسم الله...) یان به ئایه تی که گشت سووره ته کان داناوه بیج که له سووره تی (بهراشه ت)، نه م به ریزانه ن: (ئین عه باس، ئین عومه ر، ئین زوبه یر، نه بوو هوره یره، عه لی نه بی تالیب). له پاشینانیش (تابعین): (عه تا، تاوس، سه عیدی کوپی جوبه یر، مه کحول) زه مری، عبدالله ی کوپی موباره ک، شافیه یی، نه حمه دی کوپی هه نه بل، ئیسحاق ی کوپی راهویه، نه بو عوبه یدو لقاسم، ئین سه لام-رحمه تی خودایان ئی بی- به لام پیشه و (مالیک و نه بی هه نیفه) و، هاوه لانی شیان ده لئین: نه له فاتحه، نه له غه یری فاتحه دا ئایه ت نییه. **جا ناخو له نویژدا به دهنگی بهرز ده خوینری؟ یان به دهنگی نزمو هیناوش؟** به لی نه وانه ی پیان وایه ئایه تی که نیه له سووره تی فاتحه، دهنگی بۆ بهرز ناکاته وه، ههروه ها نه وکه سه ش ده لی به شی که له سهره تای فاتحه، نه وانه ش که ده لئین به شی که له سهره تای گشت سووره ته کان له نیو خویندا قسه یان جیاوازه، پیشه و شافیه یی و، زۆر ی که له هاوه لآن وه: (نه بو هوره یره، ئین عومه ر، ئین عه باس، موعاویه، ئین عبدالبر و به یه قبی له عومه رو عه لی) یه وه نه گپ نه وه، وه له ریوایه تیکی (غریب) یشدا هاتوه که هه ر چوار خه لیفه که ش به دهنگی بهرز له نویژا خویندویانه. له (تابعین) یشدا نه م به ریزانه به دهنگی بهرز خویندویانه: (سه عیدی ئین جوبه یر، عیکر مه، نه بو قه لابه، زه مری، عه لی کوپی حوسه ین، موحه ممه دی کوپی عه لی، سه عیدی کوپی موسه ییه ب، عه تا، تاوس، موها مید، سالم، موحه ممه دی کوپی که عبی قوره زنی، نه بی به کری موحه ممه دی کوپی عه مری کوپی هه زم، نه بی وائیل، ئین سیرین، موحه ممه دی کوپی مونکه دیر، عه لی کوپی عبدالله ی کوپی عه باس، موحه ممه دی کوپی نافیه ی به نده ی ئین عومه ر، زه یدی کوپی نه سه لم، عومه ری کوپی عه بدو له زین، نه زه قی کوپی قه یس، هه بیبی کوپی نه بی سابیت، نه بی شه عسا، مه کحول، عه بدو لای کوپی مه عقیل، وه نیمامی به یه قبی، عه بدو لای کوپی سه فران و موحه ممه دی کوپی هه نیفه شی زیاد کردوه. به لکه شیاز نه وه که: (۱) نه بوو هوره یره له نویژن کیدا به دهنگی بهرز (بسم الله...) ی خویند، کاتیکیش لیبوویه وه، وتی: نه م نویژم پڕ به پڕ وه کو نویژی پیغه مبر بوو ۷. نه سای: کتاب الافتتاح ۱۲۴/۲. (۲) ئین عه باس ده لی: پیغه مبر ۷ (بسم الله الرحمن الرحیم) ی به دهنگی بهرز ده خویند. (نه بو داود، ترمزی). (۳) نه نه سی کوپی مالیک ده لی: له شیوه ی خویندنه وه ی پیغه مبر یان ۷ پرسی: نه ویش وتی: (کانت قراءته مدا، ثم قرا (بسم الله الرحمن الرحیم) یمُ بسم الله، ویمد الرحمن، ویمد الرحیم) بوخاریی. (۴) له ته که فرموده یه کی تریش که پیشه و (نه حمه د) هیناویه تی. دهسته یه کیش ده لئین: به دهنگی بهرز ناخویندری، نه مه ش رای هه ر چوار خه لیفه که و، عبدالله ی کوپی موغه فقه ل و خه لکیکی تره له پیشه یان و پاشینان. له فرموده یه کی (متفق علیه) یشدا که (نه نه س) ده لی: (صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ۷ وَابِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَكَانُوا يَسْتَفْتِحُونَ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ). پیشه و (موسلیم) یش نه م ریوایه ته ی دیکه ی هیناوه: (لا یذکرون (بسم الله الرحمن الرحیم) فی اول قراءة، ولا فی آخرها) ههروه کو نیمامی (بوخاریی) ش هیناویه تی له (کتاب الاذان، ۱۸۹/۱). نه مه ی باسکرا به لکه ی نهو که سه یه که له نویژدا (بسم الله...) ی به دهنگی بهرز



ده خوینی، نه وکسه سەش که به هیواش بیخوینی، ئەوا نوێژەکی هەردوولا دروستە، بەلام خویندنهوهی به دهنگی نهیانی و هیواش له رهوشتی پیغه مبهرو خەلیفه کانهوه نزیکتره، فرموده ی (متفق علیه) یشی له سه ره.

### چەند زانیارییهکی پێوێست:

\* **سوورەت:** بەبەشی له قورئانی پێرۆز دەلێن که لەسی ئایەت که متر نهی. شیاوی باسی شه گش قورئان (۱۱۴) سوورەتە، درێژترین سوورەتی، سوورەتی (به قهره یه، و کورتترین و بچوکترین سوورەتیشی، سوورەتی (که و سه ره)، درێژترین ئایەتیشی، ئایەتی (۲۸۶) سی سوورەتی (به قهره یه، وه کورتترین ئایەت، ئایەتی (مُها مَّتَانِی) سوورەتی (الرحمان) ه.

\* **ئایەت:** به واتای نیشانه هاتوه، ئایەتەکانی قورئانیش: (۶۲۰۰) و زیاده یه که، له نیوان (۴) تا (۴۰) ئایەت. \* **سوورەتی مه که یی:** بهو به شه قورئانه دەلێن که له (مه که) دا هاتوه، ئەوانیش (۸۳) سوورەتن، (مه ده نی) یش: ئەو به شه قورئانه یه که له (مهینه) دا هاتوه ته خواریوه، ئەمانیش (۸۱) سوورەتن.

\* **سوورەتی (فاتحه/ ۷) ئایەتە، ئیمامی شافعیی (رحمەتی خۆی ئی بیّت) (بسم الله ..) به یه که م ئایەتی قورئان داده نی، بەلام زانیانی دیکه (الحمد لله) به یه که م ئایەت داده نی و (بسم الله ..) به ئایەت دانانی، جا به پێی ئەم بۆچوونه ئایەتی شه شه م: (صراط الذین ..) یه، ئایەتی هه وه میش: (غير المغضوب عليهم ولا الضالین) ه.**

\* **هه ره که سی و یستی به شی له قورئان- سوورەتی، یا که متر- بخوینی سووننه ته له سه ره تايه وه بلی:** (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم)، ناماژه بهو ئایەتە که ده فه رموی: (فإذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشیطان الرجیم). \* **سووننه ته بۆ خویندنی هه ره به شیکی قورئان، که م یان زۆر- سوورەتی (ته وه) نهی- (بسم الله الرحمن الرحیم) یش بکری، هه ره ها بۆ هه ره کاریکی تری خێرو باش و شه رعیی.**

### کۆتایی سوورەتی فاتحه

ولله الحمد والمنة

\*\*\* \*\*

### ۲- سوورەتی ( به قهره )

### مه ده نییه و ( ۲۸۶ ) ئایەت ه.

### به ناوی خۆی به خشنده ی میهره بان

ئەم سوورەتە له سوورەتە درێژەکانی قورئانهو، داکوکی له سه ره چه سپاندنی چه ند ئە حکامیکی کۆمه لایه تی نیو موسلمانان ده کات، په نه چه ده خاته سه ره پایه گرنگه کانی ئیمان و بیروباوه، جوهره کانی خوا په رستی، مامه له و کپین و فروشتن، ئە خلاق و په وش و قییم، کاروباری خانه واده و خیزان و ژن به شوودان و ماره یی و ته لاق و له یه که جیا بونه وه، "عیده وحه یزی ژنان" و چه ندین حوکمی تر. جا له سه ره تا وه مه ندی له سیفاتی موسلمانان وبی باوه پان و دوپووه کان باس ئە کات، ئینجا سه ره تای دروست بوون و داستانی باوه گه وره مان ئاده م ﷺ هه تا ده رچوو له به به شت. ئە و سا به درێژه ئە واته سه ره باسی جووله که که له مه دینه دا دراوسی موسلمانەکان بوون، ته وای پیلانه کانیان ئە خاته پوو، وه هه ره له به ره خه یانه ت و گزیکاری یانه که پتر یه که له سه رسی سوورەتە که له وان ئە دوی، دیسانه وه چونکه موسلمانەکان هیمان له سه ره تای دروست کردنی ده و له تدا بوون، ئە گه ریته وه سه ره دانانی چه ند یاساو به رنامه یه که بۆیان، بۆ نه وه ی له خوا په رستی و مامه له یاندا کاری پێیکه ن، وه که باسی حوکمی پۆزوو و هه ج و

جیهاد و ناشیرین کردنی سوو(ریبا) له ناویاندا. ئەم سوورەتە لەبەر بایەخدان بەو پووداوە گەورەییە لەسەر دەمی (موسا) پەیا مەردا ﷺ پوویدا، پێی دەلێن: سوورەتی (بەقەرە) چونکە ئەو دەمە جوولە کە یەک کۆژا و بکۆژە کە ی نە دەزانرا! ئینجا بۆ دۆزینە وە ی بکۆژە کە مەشۆرەتیان بە موسا کرد، خۆی کار جوا نیش نیگای بۆ موسا کرد کە: دەبێ مانگایە ک سەر پێن و پارچە یەکی لە ئەندامی کی جەستە ی کۆژا وە کە بدەن، جابە فەرمانی خوا زیندوو دەبیتە وە ی، ناوی بکۆژە کە دیاریی دەکات. لە جینگای خۆیدا زیاتر ئەم باسە دیت. ئەم سوورەتە یەکی کە لەو (۲۹) سوورەتانی کە سەرە تاکە یان بە پیتی چڕ چڕ لە یەک دەست پێ دەکات، وەک: (ص، ق، ن، طه، یس، طس، حم، الم، الر، طسم، المص، المر، کهیص، حم، عسق). (ئین کە سیر) دەلێت: پیتە دووبارە بوو کانیان لێ دەرکە، ئەم (۱۴) پیتە یان دە میننە وە کە لەم وتە دا کو کران و تە وە و کورتە کە ی دەبیتە: (نصّ حکیم قاطع له سِرّ). زانا کان لە دیاری کردنی مەبەست لەم پیتانە دا قسە ی جیا وازیان هە ی، بە لām قسە ی راستر ئە و یە کە: ئە و پیتانە ئاماژە ن بو ئە وە ی کە قورئان موعجیزە یە و هیچ کە سیکی ش ناتوانی نموونە ی تە نا سوورە تیکی ش ی ئی بێنی. سە بارە ت بە گە وری و مە زنی سوورە تی (بەقەرە) گە ئی فەر موودە هاتوون، کە ئە مانە برێکیان: ((لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مُقَابِرَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفُرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ)) (موسلیم، ترمزی) واتە: نە کە ن ماله کانتان وە ک گۆرستان لێ بکەن، (کرووکپی) لێ بکەن و قورئانی تیدا نە خوینن، بە تایبە تی سوورە تی (بەقەرە)، چونکە هە رمالێک سوورە تی (بەقەرە) ی تیا بخوینری "شە یقان بە پە لە لێی هە لدی و لە و جینگایە دا نا وە ستیت.

\* ((اقْرَأُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَإِنْ أَخْذَهَا بَرْكَةً، وَتُرْكُهَا حَسْرَةً، وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطْلَةُ)) (موسلیم). واتە: هە می شە سوورە تی (بەقەرە) بخوینن، چونکە خویندنی ئە و سوورە تە، مایە ی فەر و پیتە، واز لێ نینانیشی مایە ی پە شیمانی و داخ و حە سرت و خە فە تە، وە هەر گیز جادو و بازە کانی ش دە رە قە تی ئە و جینگایە یان و پێی ناوین کە ئە و ی تیدا خوینرا وە.

\* پێغە مەریش ﷺ کاتی کە کۆ مە لێکی نارد بۆ ئە نجام دانی کارێک، ئە و کە سە یانی کردە سەر کردە و بە پرسیان کە: سوورە تی (بەقەرە) ی لە بە ربوو، پاشان پێی فەر موو: ((إِذْهَبْ فَأَنْتَ أَمِيرُهُمْ)) ترمزی، واتە: دە سا بچوو، تو رابەر و ئە میریان بە.

### قورئان ری نیشان دەری پارێز گارانە:

بە ئی قورئانی پیرۆز رینما و شفای دلانە، بە لām دلانێک کە ئاما دە بن بۆ بیست و وەر گرتن، ئاما دە بن کە لک و سوود لە م قورئانە وەر گرن، وە ک چۆن نە خو شێک ئاما دە دە بێ لە بە ر دە م پزیشکدا بۆ وەر گرتنی ئامۆز گاری یە کانی و، بە کار هینانی دە رمانە کانی، بۆ یە دە فەر موو: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ \* ۱-۲ اَلَمْ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ﴾ ئە م کتێبە (قورئان) بۆ کە سێک تی بفری هیچ گومانێکی تیدا نییە کە لە لایە ن خوا وە هاتوو، بۆ یە لە جینگایە کی تر دا دە فەر موو: (الم تنزيل الكتاب لا ريب فيه من رب العالمين).

**پوونکردنە وە یە ک:** (ذلك) لێ رە دا لە جنی (هذا) دایە، جابۆ یە (هذا) یش گۆر درا وە بە (ذلك) هە تا گە وری و پایە و پلە ی بڵندی قورئان دە رکە و ی، چونکە هەر وە کو لە زانستە کانی رە وان بێژیدا هاتوو: (ذلك) بۆ هەر شتیکی خوا وە ن پایە و پلە ی بە رزی وە کو قورئان بە کار دیت، عەر بە زمانە وانە کانی ش دە لێن: (ذا) للقریب، و (ذاك) للمتوسط، و (ذلك) للبعید).



﴿هدى للمتقين﴾ نوورو پىنمايه بۇ موسلمانە پارىزكارەكان، واتە: بۇ ئەوانەى فەرمان و بېيارەكانى خوا جىبەجى دەكەن و، لەكارە ناپەسەندو حەرامەكانىش خۇ دەدورەگرن، دەشفاى دلانىشە بۇ ئيمانداران، دەكو دەفەرموى: ﴿قل هو للذين آمنوا هدى وشفاء﴾. يان دەفەرموى: ﴿ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين﴾. ﴿الذين يؤمنون بالغيب﴾ ئەوانەى بېروايان بە گشت نەيىزىو ناديارەكان ھەيە، دەكو بەھەشت و دۆزەخ و فريشتە و زىندووبوونەو. ھەتد ﴿ويقيمون الصلاة﴾ و بەراستىي و بە شيوہيەكى تىرو تەسەل و گشت كات لەكاتى خۇيدا نويزەكانيان دەكەن.

لە بەرگرنگىي و مەزنى نويز، (۶۷) جار لەقورئانى پىرۆزدا ناوى ھاتووە. ﴿وما رزقناهم ينفقون﴾ وە

لەوھش کردوومانە بەرزق و رۆزىيان لە پىگای خىردا دەبەخشەن و زەكاتى لىدەدەن، لە فەرموودەيەكى (متفق عليه) دا ھاتووە دەفەرموى: ﴿بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحُجِّ الْبَيْتِ﴾ واتە: ئىسلام لە سەرپىنچ پايە دامەزراوە:

۱- شايەتى بە تاك و تەنيايى خواى مېھرەبان و بە پىغەمبەرىتى (موحەممەد ﷺ).

۲- جىبەجىکردنى نويز بە رىك و پىكى.

۳- زەكاتدان بەو شيوہيە خوا دەيەوى.

۴- رۆژووى مانگى رەمەزان.

۵- حەجى مالى خوا.

﴿والذين يؤمنون بما أنزل إليك﴾ وەئەوانەى بېروايان بەو قورئان و كىتبەھەيە بۆتو دابەزىنراوہ ﴿وما أنزل من قبلك﴾ وەبەو كىتب و نامە ئاسمانيانەش كە پىش تۆ بۆ پىغەمبەران دابەزىنراون، واتە: تەورات و ئىنجىل (صحوف)ەكان. (ئەبووداد) رىوايەت دەكاو دەلى:

پىغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ﴿إِذَا حَدَّثَكُمْ أَهْلُ الْكِتَابِ فَلَا تُكَذِّبُوهُمْ وَلَا تَصَدَّقُوهُمْ، وَلَكِنْ قُولُوا: آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأَنْزَلَ إِلَيْكُمْ﴾ واتە: كاتى خواھەننامەكان ئاخافتن بۆتان، ئىوہ (ئەى ئيمانداران) نە بەدرويان بخەنەو و نە تەصديقشيان بكەن، بەلكو بلين: باوھەمان ھىناوہ بەو نامەيە بۆ ئىمەو بۆ ئىوہ دابەزىنراوہ. ﴿وبالآخرة هم يوقنون﴾ وە بېرواي بەھىزو يەقنىشيان بەھاتنى پۆزى دوايى ھەيە. ﴿اولئك على هدى من ربهم﴾ ئەوانە - خواھنى ئەو پىنچ سيفەتانە - لەسەر ئەورىگەو رىبازەن لەلایەن پەروردەگارى خويانەوہ رىنما كراون بۆى ﴿اولئك هم المفلحون﴾ وە ھەر ئەوانەش پزگارى سەرفرازەن.



خوانه ناس له باوهږ خوی ده بویرئ:

له نایه ته کانی پېښوودا هندی له سیقاتی نیماندارانی باسکرد، نیستاش به دوو نایه ت باسیکی کورتی خوا نه ناس و بی باوهږان دهکات، تاخه لکی چاک و خراپ، بهختیارو کافرو کهله پرهق به باشی بناسرین و لای هه موان پوون و ناشکرا بن، بویه ده فهرموئ:

﴿...﴾ بیگومان نه وانهش سهبارت به بهلگو نایه ته کانی خوا، خوانه ناس و بیباوهږن ﴿...﴾ وهک یهک وایه بویان ﴿...﴾ نایا بیاتر سینی، یان نه یاتر سینی، واته: ټاگانداریان بکهیت، یان نا ﴿...﴾ هر باوهږ ناهینن، که وایو له باوهږ نه میتان یان دلنیا به و به ته مایان مه به و خیریکی کاری خو ته به

﴿...﴾ چونکه خوا به هوئی گوناح و سر پیچیانوه موری به دبه ختی به سر دل و گونیاندا ناوه، هر گیز روشنایی پرویان تیناچی و هق نابیستن، بویه پیغه مبر ﴿...﴾ گئی جار هم زیکه له سر زاری بوو ده فهرموو: ((يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ)) ترمزی.

﴿وعلی ابصارهم غشاوة﴾ وه به سر چا ویشیانوه پرده یهک هیه، هر گیز پیکای هق و راستی نابینن، چونکه له ناستی نه ودا خو یان کویر کردوه، بویه نه گهرچی به چاو هق ببینن. به لام به دل وهرینا گرن و دواي ناکه ون ﴿ولهم عذاب عظیم﴾ هر بویه سزایه کی زور مهن و گهره شیان بویه هیه.

پدیسایه دانی نایه تی ۶-۷

۱) سوننه تی خوا وایه که: نه و که سانه ی نه ملی عینانو ئیره یی بن و خو به نزلان و سوور بن له سر کوفرو بی پروای، له هیدایه ت و پینمای بیبه شیان دهکا، چونکه نه وان له ناست پیکاراسته که ی نه ودا خو یان که پرو کویرولال دهکهن و ری نه وناکهن.

۲) وشیاری و وریایی له سوور پوون و پیداگرتن له سر کوفرو ستم و فساد، بؤ دوا ییش توږه پوونی خواو ناردنی سزاو قار لیگرتن.

دوو پوهوکان بناسه!

جا دواي باسی هندی له نیشانه و سیقاتی باوهږدار و بی باوهږان، دیت له (۱۰) نایه تدا باسی نیشانه ی دوو پوهوکان دهکا، هه تا ناشکرا بیی که ترسناکی نه وانه زور گهره ترو خراپتره له مه ترسی له خوانه ناس و بی پروایان، بویه ده فهرموئ: ﴿...﴾ لهو خه لکانه دا که سانی که هه ن ده لین: باوهږمان به خواو به پوړی دواي هیه ﴿...﴾ که چی درو دهکهن و، له راستییدا پروایان نییه، به لکو ده یانه وئ

سورة البقرة

البقرة

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ خَتَمَ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢﴾ وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا... وَ يَلْوِي أَلْسِنَهُمْ فَأَمَّا يَوْمَ... يُخَذُّوْنَ... وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ مَا تَخَذُوا... إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَ مَا يَشْعُرُونَ ﴿٣﴾ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمْ مَرَضًا... وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿٥﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ... أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَإِذَا لُقُوا... الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شُيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَؤُونَ ﴿٨﴾ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَ يَكْتُمُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٩﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ فَمَا رَاحَتْ يَحْزَنُهُمْ وَ مَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٠﴾



نیوه فریو بدن و، ورده ورده لیقان نزیك ببهوهو، له دژتان پیلان بگپږن و، پشویو بخه نه ناوتانهوهو ریزه کانتان تیک بدن، بویه دهفرموی: ﴿يَا دُعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ نهوانه به نیازی خویان دهیانهوی فیل و تهلهکه لهگهل خوداو نهوکه سانه دا بکه نه که پروایان هیئاوه ﴿وَمَا يَدْعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ﴾ به لآم لهراستییدا تهنها لهگهل خویان فیل و فهرج نهکن و زیانه کهشی هر بو خویان نهگه پرتنهوهو تهنها خویان دهخه له تیئن ﴿وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ له حالیکدا ههستییش بهو راستییه ناکه نا دیارههوی بی ههستییشان هر نه مهیه که: ﴿قُلْ قُلُوبُهُمْ مُرْتَدٍ﴾ دلیان دهردو نه خوشی و ههسوودی و گومان و ناپاکیی تیډایه ﴿فَزَادَهُمُ اللَّهُ مِرْضًا﴾ جاخوایش روژ له دوی پوژ دهردو نه خوشییه که یانی زیاد کردن، جگه له وهیش ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ سزایه کی سهخت و ئیش پیگه یه نهریان بویهیه ﴿بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾ له بهر نهوه که درویان کرد، به تایبعت نهو ده مهی که دهیانگوت پرومان به خواو به روژی دوی هیه.

### رینمایی نایه تهکانی (۸، ۹، ۱۰):

۱- خو پاراستن له درووکاری دوو پووی و فرت وفیل، دیاره که نهنجامی نهو کارانهش هر له سهر خاوه نه کهی ده شکیتنهوه.

۲- (منافیق) و دوو پو که سانیکن که به زمان ئیمان ناشکرا دهکن و، کوفرو بی پروایی له دل و دهر و نیاندا ده شار نهوه.

(ئین عهباس) - خوی لی رازی بی - دهلی: دوو پوههکانی سهردهمی پیغه مبهی ﴿٣٥٠﴾ پیاوو (١٧٠) ژن بوون، نهوانیش پیکهاتبوون له که سانیکی هوی (شهوس) و (خهزهج) و جوولهکه، هاوپی لهگهل سهرکی دوو پوهه موشریکهکانیش: (عبداللای کوپی سهلول). ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ﴾ وهکاتی پنیان بگوتری: گیره شیوینی و ناشووب و خراپهکاری لهم ولات و زهویه دا مهکن ﴿قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾ دهلین: هرگیز ئیمه گیره شیوین و ئازاوهچی نین، بهلکو ئیمه هرچا کسازو پیکهخهری کاری چاک و باش بووینه ا بویه خوی گهوره لهم نایه تهی دوییه دا به درویان دهخاتهوهو دهفرموی: ﴿إِنَّمَا هُمْ الْمُفْسِدُونَ﴾ وشیارین ا که به راستی هر نهوان موفسید و خراپهکارو گیره شیوین ﴿وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ به لآم بهوی لووت بهرزیانهوه به خویان نازان و ههستییش ناکه نهنجامی نهو درویانه هر دهره کهوی ا ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ﴾ وه کاتی پنیان بگوتری: دهسا نیوهش وهکو نهو مرده ئیمانداره، ئیمان و باوه پکی راسته قینه بیئن ﴿قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾ دهلین: جانا ئیمهش وهک نهو خهله که گیل و نهفامانه، (واته: وهک سووهیب و بیلال و عه ممان) پروا بیئین؟ ا گوايه: نهوانه ئهرنه فام و گیله پیاو نه بوونایه، باوه پریان نه ده هیئا...!

ئینجا خوی گهورهش وتهکیان روت دهکاتهوهو دهفرموی: ﴿إِنَّمَا هُمْ لُفْسِدُونَ﴾ خه لکینه چاک بزائن! که نهوان گیل و نهفامی راسته قینه، به لآم به خویان نازان.

### رینماییهکانی نایه تی (۱۱-۱۳):

۱- لووت بهرزی و خو هه لکیشانی نابهجی و ناههق، له سیفه تی دوو پوهانه، بیگومانیش کاریکی نامرؤفانهو ناجوامیرانه شه.

۲- ئیسلاح و چاکسازی له ولاتدا هر به گوپراهی خواو پیغه مبهی نهو دهبن.

۳- فساد و ویرانکاریش به نافهرمانی و یاخیبوون له خواو، له پیغه مبهی خوا دهبی.

۴- خراپه کاران همیشه خراپه و فساد که یان به نیسلاح و چاکسازی داده نین!

فیل و فهره جی دوو روو دکان:

لهم نایه تانهی خواره و هدا هندی له کارو کرداری دوو پارییه کان ده خاتهر و، بۆ نهوه موسلمانان و شیاریینه وه و به زمانی لووسیان نه خه له تین، ده فرموی: ﴿**وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنُوا**﴾ وه نهو دوو پووانه کاتی تووشی نهوانه نه بن باوه پریان هیناوه، بۆ فریودانی ئیمانداران نه لین: ئیمهش وهك ئیوه باوه پریان هیناوه موسلمانین!! ﴿**وَإِذَا خَلَاوْا إِلَىٰ شِيَاطِينِهِمْ**﴾ وه کاتیکیش دهگه نه لای فرمانده شعیاتینه کانیان ﴿**قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَؤُنَ**﴾ ده لین: له راستیییدا ئیمه له گهل بهرنامه ویریو باوه پری ئیوه داین، ئیمه هر گالته یان پیده کهین، نهگینا چۆن دهچینه سهر ییرو باوه پری نهو گیل و نه فامانه؟! ﴿**اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ**﴾ با نهوانه هر قسه بکهن، به راستیی خوای بالادست گالته بهوان دهکات ﴿**وَيَعِدُهُمْ فِي طَافِيَانِهِمْ يَعْصُونَ**﴾ و یهك دوو روژی مؤله تیان ده دات، تا پترخویان به دبهخت بکهن و، له سهرکیشی و لارییی خویاندا سهرگردان بن ﴿**أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدْيِ**﴾ نهو ناپاکانهن هیدایهت و رینوینیان به ریبازی چهوت و گوهرایی فروشت و، ریبازی راست و دروستیان دۆراند ﴿**فَمَا رِبْحُ تِجَارَتِهِمْ**﴾ جائه و سهوداو بازرگانییه یان سوو دبهخش نه بوو، قازانجیان ئی نه کرد ﴿**وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ**﴾ وه رینگه بهختیاری و هیدایهتییان دهست نه کهوت.

رینماییه کانی نایه تی (۱۶-۱۴):

۱- دژواری کارو کردهی دوو پووه کان.

۲- وشیاری له نزیک بوونه وه لهوانه ی که له گهل کهسیکدا روویه کیان هیهو، له گهل کهسیکی تردا روویه کی تر، وهك له فرموده یهکی (متفق علیه) شدا هاتوو وه ده فرموی: ((**شِرَارُكُمْ ذُو الْوَجْهِينَ**)) واته: زور خراپه کانتان دوو رووه کانتان. یان ده فرموی: ((**وَتَجِدُونَ شَرَّ النَّاسِ ذَا الْوَجْهِينَ**، الَّذِي يَأْتِي هَؤُلَاءِ بِوَجْهِ، وَهَؤُلَاءِ بِوَجْهِ)). واته: دوو رووه کانت به خراپترین کهسی کۆمه لگت دهست ده کهون.

۳- هندی مروفی وهك شهیتان هه که همیشه کارو پیشه یان بانگ کردنی خه لکیه بۆ ریبازی چهوتی کوفرو نافهرمانی خوا.

۴- تۆله و سزا بۆ دۆرمانی دین، لای خوا براوه ته وه مسۆگهره.

دوو نهزیله و نموونه بۆ دوو روو دکان:

ئهه قورئانه پیروژه له سهر باوونه ریتی عهر به کان هاتوو، به تایبتهت بۆ نموونه هینانه وه (تهشبهه) کردن، بۆیه لیره دا دوو جوهره نموونه یان بۆ ده هیئتیه وه ههر یه که یان (تهشبهه) دهکات به حال و بارودوخیکه ره، بۆیه که میان ده فرموی: ﴿**مِثْلَهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا**﴾ نموونه ی نهو دوو رووه ناپاکانه، وهك مهسه لهی کهسیکه، که بۆ خوئی خهریکی هه لگرساندنی ئاگرێک بیت، تا رۆی پیده ریکات ﴿**فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ**﴾ ههرکه ئاگره که هه لگرسا و دهووبه ری روونا کرد وه ﴿**ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ**﴾ خوا رووناکییه که ی بردن و کوژاندیه وه ﴿**وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يَبْصُرُونَ**﴾ له ناو تاریکستاندا، و ئلی کردن و هیشتنیه وه، دیاره ئیت به هیچ کلۆجی نابین و ریی هه قیانهت ده رناکهن ﴿**صَمَّ بَكَمْ عَمَىٰ فَمَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ**﴾ نهوانه چونکه ههق نابیس و وشه ی راست به نا ماندا نایه و، له هه قیش ترووسکایی ناکه، که پرولال و کوژین، ئیت په شیمانیش نابنه وه و ناشتوان بگه رینه وه بۆهق و راستیی. به ئلی یه که مجار نهو دوو پووانه بۆ ترووسکاییه ک تاریی پیده کهن زور هه و لیا ندا، بۆیه ههرکه ئیسلام هات قوزتیانه وه و



خهریکبوو له تاریکستان خو رزگار بکن، به لام پاش نهوه به پله پاشگهز بوونهوو، باوونه ریتی باووپیرانیان تینی تیکردنهوو پشتیان له نیسلام هه لکردهوو که وتنهوه ناوشهوه زهنگه که وه، هر وه که شو که سه که ناگره که ی کردهوو پاشان لییکوژایه وه. ئینجا بو مهسل و نمونه ی دووهمیشیان نه فرموی: ﴿ **أَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظِلْمَاتٌ** ﴾ یان وه که سانیك وان که له جیگایه کی زورتاریکدا، بارانیکی به خوږم و لیزمه یان لی بباری ﴿ **وَرَعْدٍ** ﴾ و تریشقهو شریخه ی هه وه برووسکهو چه خماخه سهریان لی تیکدا ﴿ **يَجْعَلُونَ أَصَابَهُمْ فِي أَذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاقِعِ حَذَرَ الْمَوْتِ** ﴾ نهوانیش له ترسی مردن و نهوهنگه قورس و سهخته دا پل و قامکیان بناخنه ناو گوچکه یان ﴿ **وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ** ﴾ هه رچهند کاری واش بکن، هه رگیز له مردن رزگار نابن، چونکه خوا چوار دهوړه ی خوانه ناس و بی باوه پانی داوه، زاله به سهریاندو، قهت له دهستی ده رناچن ﴿ **يَكَادُ الْبَرْقُ يُخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ** ﴾ نزیکه نهو بهرق و چه خماخه یه، چاویان له جیی خو ی بفرینی و کویر ببن ﴿ **كَلِمَاتُ أَضَاءٍ لَهُمْ مَشْوَا فِيهِ** ﴾ هه رکه نهو بهرق و بزیسکه یه ریگه یان بو رووناک کردنه وه. نهوان له بهر رووناکاکییبه که یدا ده که ونه پئی ﴿ **وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا** ﴾ که رووناکیه ش کوژایه وه نه ماو تاریک بوولییان، راده وهستن و هه لو یسته ده کهن ﴿ **وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارَهُمْ** ﴾ خو نه گهر خوا ویستبای میزی بیستن و بینایی له کارده خستن ﴿ **إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** ﴾

بیست و بینایی له کارده خستن ﴿ **إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** ﴾ بیگومان خوا به سهر هه موو شتی کدا ده سه لاتی هه یه و به توانایه. لهم نایه تانه دا خوا دوو رووه کان بهرام بهر به قورنان ده چوینیت به چهند که سیک که له شه ویکی باراناوی و تاریکستاندا بزیسکهو چه خماخه لییان بداو، له وکاته دا فرسه تی لی بیسن و چهند هه نگاویک بچن، به لام که رووناکیه که نه ماو کوژایه وه، خیرا له سه پئی بووهستن... چونکه نه مانیش هه رکه قورنان به پئی ناواته کانی نهوان

بووبا، هه نگاوکیان ده ناو به رهو پیش دهاتن و، به دلیان بوو... خو نه گهر پیچه وانه ی خواست و ناره زوووه کانی نهوان بووایه، وه که نهوه که فرمان بدایه جیهادو به خشینی مال و سامان له ری خوا - نهوا تییدا ده وهستان و پاشه و پاش ده که پانه وه، وه کو له جیگایه کی تر دا باسی سروشتیان ده کار ده فرموی: ﴿ **وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ** ﴾، وان یکن لهم الحق یأتوا إلیه مذعنین (نور: ۴۸-۴۹).

یه کتا پرستی (توحید الألوهیة) :

پاش باسکردنی هه رسی دهسته که: (باوه پدارو، بی باوه پو، دوو پو) ئیتر سه رجه م هه ردم بانگ ده کات بو یه کتا پرستی و پو له خوا گردن، ده فرموی: ﴿ **يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ** ﴾ نه ی خه لکینه! ته نها په روهر دگاری خو تان په رستن ﴿ **الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ** ﴾ که ئیوهو پی شووه کانی ئیوه ی له نه بوون دروست کردوه ﴿ **لَعَلَّكُمْ** ﴾

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَزَكَهُمْ فِي ظُلْمٍ لَا يَبْصُرُونَ ﴿٧﴾ ثُمَّ بَكَمُ عَمِّي يُهْمُ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٨﴾ أَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصْبَعَهُمْ فِي أَذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاقِعِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٩﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يُخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ كَلِمَاتُ أَضَاءٍ لَهُمْ مَشْوَا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارَهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لَهُ أندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٢﴾ وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْزَنُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٤﴾

وَشَرُّ النَّاسِ

**تَقُونَ** چونکه ئاوا پهرستنيك هيڙي پاريزگاري دروست دهكاو، بهلكو ئيوهش خو پياريزن ﴿الذي جعل لكم الأرض فراشا﴾ خوايهكي وايه زهوي بو ناماده كردوون و كردوويهتي به رايهخ تا به ناساني له سهري بژين ﴿والسمااء بناء﴾ و بهلاي سهرووشتانوه - وهك گومهزي و كوشك - ناسماني راگرتووه ﴿وانزل من السماء ماء﴾ لهو حهوايشهوه ئاويكي بو باراندن ﴿فاخرج به من الثمرات رزقا لكم﴾ ئينجا بهو بارانه جوړهها ميوهه روږي بو فراههه هيټان وشيني كرد ﴿فلا تجعلوا لله اندادا﴾ جاكه وابوو ئيوهش چاك بيهپرست و، هيچ جوړه هاوبه شيكي بؤدامه نين و، تنها ياساو بهرنامه كه ي نهو وركړن ﴿وانتم تعلمون﴾ دهخو خويشتان چاك دهزانن كه نهو جوړه بتانه هيچيان به دهست نيهو، تنها خواي گه ورهيه روږي و دارايي و سامانقان ده داتي، له فهرمووده يه كي (متفق عليه) دا هاتووه: گه وره ترين گوناح و تاوان لاي خوا، قايله بوونه به شريك بوي، له حاليكدا هره ئويش دروستي كر دويت، وه له فهرمووده يه كي تر دا هاتووه: مافي خوايه به سهر بهنده كانيه وه كه: دهبي به باشي بيهپرست و هيچ شتي نه كه نه شريك و هاوتاي، وه كو نه م فهرمووده ده فرموي: ((لا يقولن احدكم ماشاء الله و شاء فلان، ولكن ليقل: ماشاء الله ثم شاء فلان)) پيشهوا نه حمده. واته: هيچكاميكتان نه لين: نه گهر خواو فلانه كه س، ههرو مهيليان ههبي، بهلكو دهبي بليت: خوا مهيلي ههبي، پاشان بلي: فلانه كه سيش ههزي ههبيت.

#### ناماږهو رينمايه كانى نايه تي (۲۱-۲۲):

- ۱- پهرستني نهو خوايه - كه خو لقيته ري نه م ژيانيه -، واجب و پيوسته.
- ۲- ناسيني خوا به (نه سمار سيقات) هه كانيه وه واجب.
- ۳- شريك و هاوبه شدانان - به هه موو جوړه كانيه وه - قه دهغه و حرامه.
- ۴- چه سپاندني په يامه كه ي پيغه مبه ر ﷺ.
- ۵- ناده مزاد سه بارهت به قورنان سي دهسته و تا قمن: پاريزگاران و شوينكه و تووي هه ق. كه لله رهق و حاشا كه ره ههق و راستي. دوودل و به گومان و بي بار.

#### چه سپاندني په يامه كه ي پيغه مبه ر ﷺ :

پاش نهوه له نايه ته كانى پيشودا يه كتا بهرستني خواي كارزاني چه سپاند، ئيستا له م نايه تانه شدا، راستي قورنان و پيغه مبه ري تي موحه مبه ر ﷺ ده سه لميني و ده فرموي: ﴿وان كنتم في ريب مما نزلنا على عبدنا فاتوا بسورة من مثله﴾ نه گهر سه بارهت بهو قورنانه ي ئيمه ناردو و مانه ته سهر بهنده ي خو مان موحه مبه ر ﷺ ئيوه دوودل و به گومانن: ناخو راسته يان نا؟ سا ده ي ههول بدهن هيچ نه بي بچو وركترين سووره تي و كه نهو بيئن ﴿وادعوا شهداءكم من دون الله﴾ بو نه وش شايدو هاوباوهره كانقان، نهوانه ي وا له كاتي ته نكانه دا په نايان پيده بهن - بي جكه له خوا - بانگ بكه ﴿ان كنتم صادقين﴾ نه گهر ئيوه راست ده كه نه كه ده لين موحه مبه ر خو ي هه لي به ستووه، خو ئيوه يش خو شخوان و رهوان بيئن ده سا فهرموون وهك كورترين سووره تي بيئن ﴿فان لم تفعلوا و ان تفعلوا﴾ خو نه گهر هيچتان بو نه كرا، كه ههركيز هيچيشتان بو ناكري ﴿فاتقوا النار التي وقودها الناس و الحجاره﴾ ده سا وهرن باوهر بيئن و خوتان بپاريزن لهو ناگري كه دهسته چيله و هه لگيرسيته ره كه ي جهسته ي ناده مي و به رده، ددان بهو هيشدا بنين كه نه م قورنانه له لايه ن خواويه، نه گينا ده بنه سووته مه ني نه و ناگري ﴿اعدت للكافرين﴾ كه ئيستا بو كافران و بي باوهران ناماده كراوه.



## پنجاه کانی نایه تی (۲۳-۲۴):

۱- هاتنی قورئان، به لگه به له سهر پیغه مبریتی موحه مهد.

۲- دهسه وسان وستان و، ناته وانایی ناده می بهرامبر به میانی تنها سوورتهی له قورئان.

۳- تنها به باوه پو کاری چاک ناده مزاد له ناگر دور ده که ویتوه.

پاداشی موسلمانان صالحه کان :

پاش نه وهی سزای خوانه ناسانی به یانکرد، دیته سهر باسی پاداشی ئیمانداران و دهفرموی: ﴿وَبَشِّرِ الَّذِينَ

آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ نهی پیغه مبرر! مژده بده به وانهی که برویان به خواو به په یامبرو به روژی دواپی

هیهو، ناکاره چاک و په سه نده کان نه نجام ددهن ﴿أَن لَّهُمْ

جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ که بیگومان به ههشت

گه لیکیان بو هیه، که چه نندین کانیاو رووبار له ژیر

دهرخته کانییدا دین وده چن ﴿كُلَّمَا رَزَقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ

رَزَقُوا﴾ هه که لهو بهرهم و میوه به هشتانه یان بو دین

وده چیژن ﴿قَالُوا هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ﴾ ده لین: خوهر

ئیستا له مهتان بو میانی، نه مه هه نهو روژی به بو که پیشتر

پیماندرا ﴿وَاتُوا بِهِ مِثَابَهَا﴾ دیاره نهو میوه جاته ی

له به هشتا بو یان ده میتری، هه مو - له چاک و باشییدا

به رنگ - له یه که ده چن، به لام به تام و مهزه لیک جیاوان.

((ثَبِينَ ثَبَى حَاتِهِمْ) نه مه فرموده به دینی: ((انهار الجنة

تَفْجُرُ تَحْتَ تِلَالٍ، او من تحت جبال المسك)) واته:

رووباره کانی به ههشت له بن چه ند گردو ته پو لکه یه، یان له

ژیر چپای (میسک) هه هه لده قولین ﴿وَلَهُمْ فِيهَا أَنْوَاجٌ

مِطْرَةٌ﴾ لهو به هه شته دا چه نندین ئافرهت و هاوسه ری پاک

و خاوینیان بو ناماده کراوه ﴿وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ و به هه تا

هه تاییش لهوی نه میینه وهو ژیا نیکی خوش دبه نه سهر.

خوا له هیئانه وهی نه زیله شهرم ناکات:

نهو بوو له چه ند نایه تی پیشوودا رووبه رووی بی برویان و هه ستایه وهو پیگوتن: نه گهر ئیوه ده لین

موحه مهد ﴿بُوْ خُوْی قورئانی هه لبه ستووه، ده سا فرموی ئیوهش وه نه و قورئانیکی بینن، نه وانیش

په کیانکهوت و پییان نه کرا وه کو تنها سووره تیکی کورتیشی بینن، جا دیسانه وه ره خنه یه کی تر ده گرن و ده لین:

ناوی هه ندی شت وه: (هه نگمیش، جالجالوکه، میرووله) له قورئاندا هاتوه نه گهر قورئان - وه نه وان ده لین

فرموده ی خواجه - هه نه بوو باسی نه و شتانه ی تیدا بویه! بویه دهفرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيٰ أَنْ يَضْرِبَ مِثْلًا

مَّا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا﴾ بیگومان خوا له وه که مه سه ل و نمونه به (می شووله) و بچو کورتیش لهو، یان گه وره تر لهو

به یئینه وه شهرم ناکا، چونکه مه به ست لهو نمونه هیئانه وه تیگه یاندنی خه لکه، جا سه بارهت بهم مه سه ل و نه زیلانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ

وَبَشِّرِ الَّذِينَ

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رَزَقُوا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُؤَاهُ مِثْلَ نَبْهَتِهَا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيٰ أَنْ يَضْرِبَ مِثْلًا مَّا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مِثْلًا يَضْحَكُونَ كَثِيرًا وَنَبْهَتِ يَهُ وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾ الَّذِينَ يَقْضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَّا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَن يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٥﴾ كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمَيِّتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٦﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مِمَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٧﴾

مردم دهنه دو به شوه، به شیکی باوهری پیده کهن، وهکو دهرموی: ﴿فَإِذَا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ﴾ نهوانه ی که برویان هیناوه، چاک دوزانن نهوجوره نمونانه ههقیقه تیکو له لایه ن پهروردگار یانه وهیه، واته: هرچوئی پهروردگاریان بههق دوزانن، ههروا نمونه کانیشی بههق وراست دوزانن و برویان پیده کهن، بهشی دووه میش: کهسانی خوا نه ناس و بی باوهرن و، ههردم حاشا له راستیی ده کهن، وهک دهرموی: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا﴾ نهوانه شیان که کافرو بی پروان ده لئین: ده بی مه بهستی خوا له م نمونه هیناوه داچی بی، و اباسی نهوجوره شتانه دهکات؟! واته: نهگه ر قورئان فرموده ی خوا بوایه "باسی نهوانه ی تیا نه ده بو اخوا ی گهره میش له وه لا میاندا دهرموی: ﴿يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا﴾ خوا به و مهسه لانه گه ی کهس - له بهر لاساری خویان - گومراو سر لیشتی و ده کات، وه فره که سیشی - له بهر ناماده یی خویان بو هق و هرگرتن - پی شاره زو ریتمایی ده کاو، دهره نجام بههق ده گهن ﴿وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ﴾ خو ناشکرایشه هر نهو که سانه ی پیگومرا ده کا، که خویان لاری بن و له سنورور دهرچوین ﴿الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ﴾ له سنورور دهرچوینیش نهوانه که: په یمان و به لئین نامه ی خوا - دوا ی تیگه یشتن و محکم گریدانی - هل دوهو شینینه وه، واته: له سه ره تاوه بروای پتهویان به هاتنی په یامبه رمان (موحه مه د) هه بوو چوونه ژیر فرمانیه وه، کهچی دواتر لئی په شیمان بوونه وه وه لیان وه شانده وه ﴿وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ﴾ وهر په یوه ندییه کیش که خوی گهره فرمانی دابو ده بی جیبه جی بکریت - وهک دؤستایه تی کردن له گهل بروداران و گویرایه لی په یامبه ران و سه ردانی خرمان - نهوان پشتگوئی ده خن و ده یچن، وهکو له سووره تی (قیال) یشتا نه م نایه ته هاتوهو دهرموی: ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقْتَعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾. ﴿وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ﴾ وه له زهویشتا فساد بلاو ده کهنه وه، کاری به دکاری و ناجوامیری ده کهن ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ ته نها خاوه نی نه م کاره ناپه سه ندانه زیانمه ندی راستیی ههردو و جیهانن. دوا ی نهو که به توندی دابه زیه سر نهوانه ی که برویان به مهسل و نمونه کانی خواو په یامبه ر نیه، ئینجا به شیوه یه کی ژور بیزاری و ره تکرده وه پیان دهرموی: ﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ﴾ خه لکینه! ئیوه چو ن سه باره ت به خوی گهره کافرو بی باوهرن ده بن؟ ﴿وَكُنْتُمْ أَهْوَاتًا﴾ خوئیوه پیش نه م زیانه تان بی گیان و مردو و بوون و، هر له توئی خاک دا بوون ﴿فَاحْيَاكُمْ﴾ ئینجا خوا گیانی به بهررد کردن و هینانیه خانه ی هه بووه کانه وه ﴿ثُمَّ يَمِيتُكُمْ﴾ دوا ی نهو به ماوه یه گیانتان ئی ده سینیه ته وه دهنانمرینی و، وهک یه که م جارتان ئی دیته وه ﴿ثُمَّ يَحْيِيكُمْ﴾ دیسانه وه بو جاریکی تر گیانتان پی ده به خشیته وه و زیند ووتان ده کاته وه ﴿ثُمَّ إِلَيْهِ تَرْجَعُونَ﴾ نهو سا ئیتر بو لیکو لینه وه و لیپرسینه وه، گشتان ته نها بولای خوی ده گهرینه وه، که و ابو باوهر نه بوون به ده سه لات و هیزی خاویه کی به توانای وا، گیلی و خو ویل کردن و سه رگه ردانیه.

نیشانه ی ده سه لات و توانایی خوا:

خوا ی کارزان له م نایه تانه دا هیندی نایه ت و نیشانه ی ده سه لات و توانایی خوی باس ده کات، هه تا پتر سه رنجی مروءه رابکیشی بوئیمان و باوهر هینان، بویه دهرموی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾ نهو خاویه که له زهوییدا - له بهر سوود و قازانجی ئیوه - هه موو جوره شتیکی دروستکرد ﴿ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ﴾ له پاشان که ویستی ناسمان دروست بکا، کردیه حهوت ناسمان. (ته بریی) له م جیگایه د اچه ند و تیه که ده هیئی بو ته فسیری بیژهی (استوی)، له پاشان هه موویان ده داته دواوه، چونکه له گهل مانا و مه بهستی زمانی عهره بدا بو نه م جیگایه ناگونجین، دواتر ده لئیت: ﴿الْإِسْتَوَاءُ هُنَا يَعْنِي: الْعُلُوَّ وَالْإِرْتِفَاعَ، عَلَا عَلَيْهَا عَلُوُّ مَلِكٍ وَسُلْطَانٍ، لَا عَلُوَّ إِلَّا تَقَالُ



وزوال). ﴿نَسَوا هُنَّ سَمَوَاتٍ﴾ پاشان به یینهی حوت ناسمانی رَک و پَک و قه شهنگ، ناسمانه کانی رَکخست ﴿وَهُوَ بَکَل شَیْ عَیْمٍ﴾ هر نهویشه به هه مووشتی زانو ناگایه، جائیتر زاتیکی خاوهن دهسه لاتی ناوا، چوَن ناتوانی ئیوه پاش مردن زیندوو بکاتهوه...؟! اتییینی: بیژهی سه ماوات (۱۹۰) جار له قورئاندا هاتوووه.

### ئاده مزاد جینشین یه کترن :

خوای کار جوان له نایه ته کانی پیشه وه منتهی نایه سه بهنده کانی خوی که: ته وای نهوشتانهی له زه ویدان هر بوخویرو قازانجی نه وانی دروستکردوه، ئینجا دهست دهکات به باسی دروستبوونی ئاده می خوی باوه (ئاده) ﴿وَجَنِّشْنِکْرَدْنِیْ لَه زَه ویدَا بُوْ به رِیوه بردنی کاروباری ژیا نی خویان و حوکمکردن به بهرنامه کهی خوا

له ناو بهنده کاند، بویه نه فره موی: ﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ

لِلْمَلَائِكَةِ هَؤُلَاءِ هُنَّ مَوَاحِشُ لَیْ مَوْحِه مَعَدَّۙ﴾

که پهروه دگارت به فریشته کانی گوت: ﴿إِنِّیْ جَاعِلٌ فِی

الْأَرْضِ خَلِیْفَةً﴾ که به راستیی من ده موی جینشینیک له

زه ویددا بُوْ ئاودانکردنه وای زه ویی دابنیم. زانایانی ته فسیر

بُو دیاریکردنی ئه (خلیفه) به دوپاو بوچوونی جیاوازیان

ههیه: یه کی ده لی: ئه خلیفه یه (ئاده) پیغه مبه ره ﴿وَاللَّهُ

خوای میهره بان کردوویه تی به جینشین خوی بُو جیبه جی

کردنی فرمان و بریاره کانی خوی، یه کیکی دی پییویه ئه

خلیفه یه هه ئاده و، هه نه وه کانیه تی، به دریزایی رۆزگار

ده به جینشین یه کتر. ئیمامی (ته بهری) یش ده لی:

مه به ست بهو جینشین (خلیفه) یه ئه گه لانه که یه

له وای یه ک دین و ده چن، له وهش ده چی هر نه مه له گه ل

رۆحی قورئاندا گونجاو تربیت، چونکه کهس ناتوانی

جینشین خوابکات. خوایش باشت نه زانی. ﴿قَالُوا اجْعَلْ

فِیْهَا مِنْ یَفْسَد فِیْهَا وَیَسْفِك الدَّمَاءُ﴾ فریشته کانیش گوتیان:

ئاخو تو که سیکی وا ده که یته جینشین که کاری فسادو

به دکاری و خوین پیرزی بکات...؟! ﴿وَنَحْنُ نَسْبِح بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ﴾ له حالیکدا ئیمه هر خه ریکی ته سیب

ته حمیدی توین و، تو به پیروز رادگرین و، له هه رشتیکی نه شیاوو نه گونجاو به دوورت ده تگرین...؟! ﴿قَالَ إِنِّیْ اَعْلَمُ

مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ پهروه دگاریش له وه لایماندا فره موی: بیگومان نه وی من نه یزانم ئیوه نایزان. (ئین که سیر) نه لی: که

فریشته کان ده لین: (اجعل فیها من یفسد فیها...) مه به ستیان ره خنه گرتن و سووکیه تی و هه سوودی و ئیره یی

بردن به ئاده نه بو، به لکو پرسیاره له حیکمه تی خوا بو دروستکردنی ئاده و. جینشینکردنی له زه ویددا، وه بلین

ئاخو حیکمه ت چی بی له دروستکردنی ئاده مدا، له کاتیکیدا فساد و به دکاری ده که ن...؟! خواوه نی

ته فسیری (ته سهیل) یش ده لیت: خوا خسته دلیانه وه که: جوژی ئاده می به سروشت به دکار و خوین پیرزان تیدایه،

بویه نه و پرسیاره یان کرد. به هه حال باسی دروستکردنی باوه (ئاده) - وه ماموستا (موحه معه ده عیده) نه لیت -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِیْهَا مَنْ یُفْسِدُ فِیْهَا وَیَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّیْ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿۳۱﴾ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِی بِأَسْمَآءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِیْنَ ﴿۳۲﴾ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ اَعْلَمُ الْغُیْبِ ﴿۳۳﴾ قَالَ يَتَّكِدُمْ أَنْبِئُهُمْ بِأَسْمَآئِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَآئِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّیْ اَعْلَمُ غُیْبَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۳۴﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِیْسَ اِنَّا وَاسْتَکْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِیْنَ ﴿۳۵﴾ وَقُلْنَا يَتَّكِدُمْ أَشْکُنْ أَنْتَ وَرَوْحُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَعْدًا حِیثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِیْنَ ﴿۳۶﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّیْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِیهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِی الْاَرْضِ مُسْتَفَرٌّ وَمَتَّعَ اِلَیْهِنَّ ﴿۳۷﴾ فَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ ﴿۳۸﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

له (متشابهاً) هو، تهنه خوای گه وره خوئی حقیقه ته که ی چاک ده زانی، بویه نیمه ییش بهو شیوهیه که خوئی مه به سستی ته ملمان که چکر دووه و بروامان پی می ناوه و، ته سلیمی بووین.

### رینمایی نایه تی (۳۰):

۱- نه وهی نه زان بی ده بی همیشه له پیای زاناودانا پیرسی و، زاناش له پرسیار که ران هال نه شاخی و، به جوانی وه لایمان بداته وه.

تییینی: وشه (مه لایکه) له قورئاندا (۶۸) جار هاتوه.

### ریزی (نادهم) له فریشته پتره:

ئینجا بونه وهی پتر روشن و ناشکرا بی که: نه نادهمزاد که لی توانای نهینی و نادیار ی تیدایه و، دهشتوانی زور به باشی کاروباری زهوی به پیره ببات، خوا فرموی: ﴿**وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا**﴾ خوا ناوی هه موشتیکی، پیوست- بۆزانی نادهم خوئی و نه وهکانی هه تا رۆژی سه لا- فیزی (نادهم) کردو خستییه می شکیه وه نامادهی کرد که بۆ هه موو سرده می چی بکاو چون بۆ. (ئین عه باس) نه لی: ته نانه ت ناوی قاپ و قاچاغ و که و چکیشی فیتر کرد. نایا ده زانیت که: ناوی (نادهم) له قورئانی پیرۆزدا (۲۵) جار بهم شیوهیه ی خواره وه هاتوه: سووره تی (به قهره) نایه تی: ۳۱، ۳۲، ۳۴، ۳۵، ۳۷. (نالی عیمران) نایه تی: ۳۳، ۵۹. (مائیده) نایه تی: ۲۷. (نه عراف) نایه تی: ۱۱، ۱۹، ۲۶، ۲۷، ۳۱، ۳۵، ۱۷. (ئیسرا) نایه تی: ۶۱، ۷۰. (که هف) نایه تی: ۵۰. (مهریم) نایه تی: ۵۸. (قاهه) نایه تی: ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۲۱. (یاسین) نایه تی: ۶۰. ﴿**ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ**﴾ له پاشان خستییه به ردهم فریشته کان ﴿**فَقَالَ انبؤنی باسماء هؤلاء ان کنتم صادقین**﴾ فرموی: ده سانه گهر نیوه راست ده که ن له نادهم به تواناترو باشتن بۆ جینشینیه تی، فرموی ناوی نه و شتانه می پی بلین ﴿**قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا**﴾ نه و انیش گوتیان: تو پاک و بیخه وشی، نیمه هیچ زانیارییه که مان نیه، مه گهر نه وهی خو ت فیتر کردین ﴿**إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ**﴾ بیگومان ته نه هه نه توئی خوای زور زاناو کار جوان و، گشت کاره کانیش پله حیکمه ت و له جی خویدان، جا دوا ی ده که و تنی بی ده سه لاتی فریشته کان و ددان پینانیان ﴿**فَقَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئِهِمْ بِاسْمَانِهِمْ**﴾ خوا فرموی: نه ی نادهم! ده ساتو ناوی نه و شتانه یان پی بلی ﴿**فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِاسْمَانِهِمْ**﴾ ئینجا که نادهم ده ست به جی نه وانی ناگادار کردو ناوهکانی پیگوتن ﴿**قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ**﴾ خوا فرموی: نه ی - له پیشه وه - من پیم نه گوتن که: من گشت غیب و نادیار یی ناسمانه کان و زهوی شه زانم ﴿**وَأَعْلَمُ مَا تَبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ**﴾ و چاکیش ناگادارم بهو شتانه ی که نیوه ناشکرای نه که ن، وه وهش ده یشار نه وه.

### رینماییهکانی نایه تی (۳۱-۳۳):

۱- زانست و زانیاری بی سنووری خوا بۆ فیترکردنی هه موو شتی به نادهم.

۲- شهره ف و فزیله تی زانست و زانیان له بهرام بهر نه زانانه وه، وه کو له م فرمووده دا هاتوه که ریزو پله و پایه ی زاناو فیرخواز روون ده کاته وه، به شیوه یه ک فریشته کانیش بالی ریزو حورمه ت داده نین بۆ که سی زانا، بویه ده فرموی: ((وَأَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أُنْحُوتَهَا رِضًا لَطَالِبِ الْعِلْمِ)) (شه بی داود) ریوایه تی کردوه.

فریشته بۆ قه درو ریزی نادهم سوژده ده به نه بهری:

نایه تهکانی پیشوو گه وره یی و نرخی ناده می، له گه ل بی توانایی و ده سه وسان و ده ستانی فریشته کانیان له بهرام بهر نادهم دا ده رخست، جالی رده دا خودا فرمان به فریشته کان نه دا که له بهرام بهر نه وه سووژده و کړنووشی



پَرِز بُوئادهم بهرن، بُوَیه ده فرموی: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ﴾ نئی پیغه مبر! نهوده مهیان وه بیر بیته که نیمه به فریشته کانمان گوت: سوژده و کرنوش بهرنه بهرئادهم ﴿فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ﴾ ئینجا نهوانیش دهست بهجی کرنوشیان برد، شهیتان نه بیته ﴿إِبْلِی وَاسْتَكْبَرَ﴾ نهو سه ریچی کردو خوی بهرلزانیی ﴿وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ و بوو بهیه کی له بی باوه ران له راستییدا خوا نه بی هیچ که سیک کونهو چه قیقه تی (فریشته) نازانی نهونده نه بی که هریه که یان وه رده سته یان کاروباریکیان پی سپرد راوه، نهوانیش به ملکه چیه وه جیه جیتی دهکن، (شهیتان) یش: هرکاری شهرو خراپه کاری دهکات، وه که له فرموده وه وهرگیراوه. نیمهش بهوشیویه که قورئان و فرموده باسیان دهکن، باوه به بوونیان دهکین و ملکه چین.

**ناکاداریهک:** زانایان سه بارهت به (ئیبلیس) که ناخو فریشته بووه و پاشان سه ریچی کردوه وه که میندی دهلین، یان هر جنوکه یه له ناو فریشته کاندازیاوه، فرمان به سوژده که نهویشی گرتوه ته وه... رایان جیاوازه. جا بۆ ئهم وه لأمه دوو را هیه، هریه که یشیان به هندی به لکه پشتگیری له خوی دهکات، به لأم پاش رمان له هردوو راکه، نیمه بهم به لگانه ی خواره ودها ده توانین بلین (ئیبلیس) هیچ کات وساتی فریشته نه بووه:

**یه کهم:** فریشته هیچ کاتی که سه ریچی له فرمانی خوا ناکات، وه کو ده فرموی: (لا یعصون الله ما امرهم) ۶/۶۶. **دووه:** فریشته زاوژی ناکاو زوپیه تی له دوا ناکه ویت، به لأم (ئیبلیس) زاوژی نهکا و زاوژله و نهوه ی هیه، وه کوخو خوی ده فرموی: (افتخذونه وذریته اولیاء من دونی...) ۵/۱۸.

**سییه:** سروشتی فریشته و ئیبلیس وه که له فرموده ی رهواندا هاتوه - زور لیجیاوازه: ((خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ)) فریشته له نور بهدی هیئراوه، شهیتانیش له بلیسو گری ناگر، بیگگومان نه مدوانهش زور لهیه که دوورن.

**چوارهم:** له سووره تی (که هف) دا هاتوه: (ئیبلیس) له توخم وره گزی جنیه کانه، وه کو ده فرموی: (فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ) ۵۰/۱۸، (ئین که سیر) یش له تهفسیره که یدا هر ئهم راو بۆچوونه ی هیه.

### رهنمایی نایه تی (۳۴):

- ۱- ده بی له بهرامبر گشت نیعمه ته کانی خواوه شوکرانه بژیرین.
- ۲- ده بی له خو بهرلزانین و سهویدی و ئیره یی خو دوور بگرین، چونکه هر نهو دوو نه خو شیه بوونه هوی نهوه ی که شهیتان سوژده نهبا. به لی... حیکمه تی خوا وابوو که باوه (ئادهم) مان دروست بکاو، فریشته کرنوشی بۆ بباو و، له بههشتدا نیشته جییان بکا، وه که ده فرموی: ﴿وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ﴾ گوتمان: نهی ئادهم! خو توو هاوسه رکهت (هوا) له بههشتدا نیشته جی بین ﴿وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا﴾ و له هر کوئی که دهکن رزق و روزی به فراوانی بخون ﴿وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ﴾ به لأم ته نها نزیککی ئهم درخته مه که ونه وه. قورشانی پیوژ جوژی درخته که دیاری ناکات، بویه نیمه یش هه روا دهکین و لی بی دنگ دهین چونکه هر خوا خوی دهیزانی ﴿فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ نه گینا نه گهر بیخون له سته مکاران دهین ﴿فَإِذْ هُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا﴾ ئینجا شهیتان پییه لخراندن وله خشته ی بردن ﴿فَاخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ﴾ ئیر له ونازو نیعمه ته دهی په راندن و بهدر کردنیدان ﴿وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ﴾ و نیمه یش پیمانگوتن مادهم نهو پاریزه تان شکاند، ئیر لیره جیتان نابیته وه، ده بی هه موqtان له بههشت دابه زنه خواره وه، هه ندیکیشان بینه دوژمنی هه ندیکتان، واته: له بهر نهوه که مروّ به

سروشت حزی له دنیاو ژیان و ژیاوړه، بـی سو له گـهـل یه کتر دهنه ناحـزو نه یار ، مـهـبـست بهـوانـش لهـم  
 ثایه تـهـدا بـچـنه سـر زهـوی: باوه نـاـدهـم و، دایه حـهـواو، شـهـیـتـانـی نه حـلـه تـیـبه، واته: به گویـکـردنـی شـهـیـتـان  
 بو به هوی دهرکردنـیان له به هـشـت، که وایو ژـیـوه وریابن به رفـهـرمانـی شـهـیـتـان مه کن **﴿ولکم فی الارض  
 مستقر و متاع الی حین﴾** و زه ویش هه تا ماوه یه کی دیار یـکـراو بو مردـتـان، نـیـشـتـنـگـو جـیـگـه ی ژیان و سوود  
 وهرگـتـنـتـانـه ، پیـغـه مـبـر-صـلی الله علیه وآله وسلم- د هـفـرمـوی: **﴿خَیْرُ یَوْمٍ طَلَعَتْ فِیهِ الشَّمْسُ یَوْمَ الْجُمُعَةِ  
 فِیهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِیهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِیهِ أُخْرِجَ مِنْهَا﴾** موسـلـیم. واته: روژی جومعه له گشت روژه کانی  
 دنیا مه زترو باشتره: چونکه که نـاـدهـم دروسـکـرا، روژی هـیـنـی بو، روژی هـیـنـی بـرایـه ناو به هـشـتـوه، هـر  
 روژی هـیـنـیش بوو کرایه دهر. نینجا نـاـدهـم پاش هـلـه که یان به خـوـدا هاتـنـه و هـو زانیـیان تووشی گونـاـح  
 بوونه، بویه له خوا پارانه وه که لـیـیان ببووری، و هـکـو د هـفـرمـوی: **﴿فَتَقَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ کَلِمَاتٍ﴾** نـاـدهـم  
 له لایـهـن پـهـر و هـر دگرایـه وه به نیلهم چـهـند وشـو و ته یه کی پیـگـه یـشـت و گو تیـان: **﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ  
 تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾** جا نه ویش به و شـاـنه لـاـه و نـزای له خوا کرد **﴿فَتَابَ عَلَيْهِ﴾**  
 و خـوا یـش ته و به ی ئ و هـر گـرت **﴿إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾** چونکه به راستی هـر خـو یـه تی زور زو  
 نزاو پارانه وه له ته و به که ران و هـر دـه گـرت، زویش میهره بان و دلاویه. خاوه نی ته فسـیـری (مه راغی) ده لیت:  
 لهـم جـیـگـایـه دا چـهـند باسـیـک هـیـه و، رافـه که رانی قورنـانـیش در ژه یان پیدـاوه، به لـام نیـمه کور تیـی ده که یـنـه وه:  
 ۲- **یه که م.** سه بارت به چو نیه تی و شیوه ی دابه زینی باوه (نـاـدهـم) و دایه (حـهـوا) له به هـشـت بو سـر زهـوی،  
 ته فسیره کان گه ئ ریوایه تیـان هـیـناوه، به لـام به لای زانیانـه وه زو به یان له راست ناچـن و ده شـگـونـجـیت که  
 ده ست هـلـه بـه سـتی جوو له که بن. **دوهم:** مه سه له ی دروست بوونی دایه (حـهـوا) له پـهـر اسووی بابـه (نـاـدهـم) مانای  
 نه وه نییه که هـر له خـود ی نـاـدهـم و پـهـر اسووه که ی نه و دروست کرابی! به لکو مانای وایه که (حـهـوا) ش هـر  
 له و توخم و تـهـرح و ره گـه زیه که نـاـدهـمی لیدـرـوست بووه، و هـک خـوا خـو ی د هـفـرمـوی: **﴿وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا..﴾**  
 یان د هـفـرمـوی: **﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ يَخْلُقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا..﴾** ۲۱/۲۰. **سببهم** نه و هـر مـو و د یـه که  
 (بوخاری) و (موسـلـیم) هـیـنا و یانـه و ده لیت: **﴿وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضِلْعِ اَعْوَجَ..﴾** واته  
 هـمـیـشـه به رامـبـر به ژـنـان، چـاک بیژو چاک کارین، چونکه نه وان له پـهـر اسووی یه کی لار به د یـهـنـزاون،  
 پـهـر اسووش وه د هـفـرمـوی: **﴿وَإِنْ اَعْوَجَ شَيْءٌ فِي الضِّلْعِ اَعْلَاهُ فَإِنْ ذَهَبَتْ ثَقِيْمُهُ كَسَرَتْهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ  
 اَعْوَجَ..﴾** واته: به راستی لارو خـیـچـتر یـنی به شی پـهـر اسوو، به شی لای سـهـروویـه تی، گـهـر به و ی راستی  
 بکه یته وه، ده یـشـکـیـنی، خو نه گـهـر و ازیشی ئ به ینی، نه و هـمـیـشـه به لارو خـیـچی ده میـنـیـته وه، که واته  
 به رده و ام له گـهـل ژـنـانـدا باش و ته باشین، هـهـتا بتوانن پیـکـه وه بژین و، باری ژیا نـتـان تیـک نه چیت. **چواردهم:**  
 سـهـر پیچی باوه نـاـدهـم و، خـوا ردنـی له دره خـتـه قـهـدـه گـه کراوه که، پـیش نه وسات و کاته بووه، بیـیـته پیـغـه مـبـر،  
 چونکه پیـغـه مـبـهـر ان سـهـر پیچی خـودا نا که ن و، نه و کاره ش بو شانی په یامـبـهـر ان ده ست نا، جـا له به ر نه وه:

- ۱- ده بی خـوا ردنـی دره خـتـه که له ده ست نه نه قـسـت نه بوویت، به لکو له رنی له یـیـر چو و نه وه بووی. به لـام  
 که: به (عیصیان) ناوبراوه، چونکه شکاندنـی نه و فـهـرمانـه کار یـکی گـهـره بووه له پیـغـه مـبـهـر ان ناوه شیتـه وه.  
 ب- نه و رووداوه له (متشابهات) ی قورنـانـه و، نا گونجی مانا راسته و خـو یه که ی خـو ی ئ بگـیـردی، به لکو ده بی  
 حه قیقه ته که ی به خوا حـهـوا له بکری، پـیشـیـنـانـیـشـمـان هـر نه مه ده لـین. مامـوـسـتا (خـال) یـش لهـم جـیـگـایـه دا-سـهـبـارـت



به همه سه‌له‌ی نادم - رای (موحه‌مد عه‌بده‌ی هیناوه، (سه‌یید)یش : دهر باره‌ی شو به‌ه‌شته‌ی که باوه نادم و دایه  
حه‌وای تیا مانه‌وه، دهر باره‌ی حه‌قیقه‌تی فریشته کیژ و چین؟ یان نیبلیس و شه‌یتان کییه؟ ناخو چوژن خوا  
گفتوگو‌ی له‌گل کردن؟ چوژن وه‌لامیان دایه‌وه؟ بو وه‌لامی هه‌موو نوپرسیارانه ده‌لیت: نه‌مانه گشت له‌و شته  
نادیارانه که ته‌نها خودی خوی گه‌وره خوی نه‌یانزان‌ی و، دهم تیگوتانی‌شیان بی که‌لکه، به‌لام نیمان و بربابوون  
پیان واجب و پیویسته، نیر دوی نه‌وه هیچ پیوست ناکات نیجه خو‌مان له‌و به‌روو ژورو هه‌لدیره‌یه بده‌ین.

### رهنمایه‌کانی نایه‌تی (۳۵-۳۷):

۱- ریزی باب‌(نادهم) و، ریزی نه‌وه‌کانی به‌لای خواوه زوره.

۲- گوناح و ناهه‌رمانی خوا ده‌یینه هوی له‌ ده‌ستدانی

نازرو نیعمه‌ت.

۳- ده‌بی تا دنیا مابی دورنمایه‌تی شه‌یتان له‌بیر  
نه‌کری.

۴- ته‌وه‌و په‌شیعانی له‌ گشت گوناحیک و، هه‌رگیز  
نه‌گه‌رانه‌وه بو‌یان.

تییینی: بیژه‌ی (شه‌یتان) له‌قورئاندا (۷۰) جار هاتوه‌و،  
(شه‌یاتین)یش (۱۷) جار، (نیبلیس) (۱۱) جار.

وه‌ک له‌ نایه‌ته‌کاندا دیاره خوی گه‌وره دوو جار هه‌رمان  
به دهرچوونی باوه نادم و دایه حه‌وا له‌به‌ه‌شتدا ده‌دا،  
جاریکیان بو نیشته‌جی بوون و گوزه‌رانه له‌سه‌ر زه‌وییدا  
تاماو‌ه‌یه‌ک که باس کرا، دووهم جاریشیان نه‌مه‌یه که  
نیستانه‌هه‌رموی: ﴿قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا﴾ نه‌وجا  
گوتمان ده‌بی هه‌مووتان له‌به‌ه‌شت دابه‌زنه خواره‌وه- بو  
تاقیکردنه‌وه‌تان- ﴿فَإِذَا يَأْتِيَكُمُ الْمَنَىٰ هَدَىٰ﴾ نه‌وسا هه‌رکه  
له‌لایه‌ن منه‌وه ری نیشاندیریکتان بو هات ، ده‌بی په‌یره‌وی لی  
بکه‌ن ﴿فَمَنْ تَبِعَ هَدَايَ﴾ جا هه‌رکه‌سیک په‌یره‌وی له

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ  
هَذَا فَلَاحَافٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا  
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾  
يٰۤأَيُّهَا اسْرءِیْل اذْكُرُوا نِعْمَتِ الٰہِی اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ وَاَوْفُوا بِعَهْدِی  
اَوْفِیْ بِعَهْدِكُمْ وَاِتٰی فَاَرْهَبُوْنَ ﴿٣٧﴾ وَاٰمِنُوْا بِمَا اَنْزَلْتُ  
مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُوْنُوْا اَوَّلَ كٰفِرٍ بِهٖ وَلَا تَشْرُوْا بِآیٰتِیْ  
ثَمًا قَلِیْلًا وَاِتٰی فَاَقْتُوْنَ ﴿٣٨﴾ وَلَا تَلْسُوْا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ  
وَتَكُوْنُوْا الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٣٩﴾ وَاَقِمْوْا الصَّلٰوةَ وَاَتُوْا  
الزَّكٰوةَ وَاَرْكَعُوْا مَعَ الرُّكْعٰی ﴿٤٠﴾ اَتَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ  
وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُوْنَ الْكِتٰبَ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿٤١﴾  
وَاَسْتَعِمْوْا بِالْأَصْرِ وَالصَّلٰوةِ وَاِنَّمَا لِكِبْرٰی الْاَعْلٰی الْحُشْعٰی  
﴿٤٢﴾ الَّذِیْنَ يَظُنُّوْنَ اَنْهُمْ مُّلتَقٰوْنَ رَبِّهٖمْ وَاَنْهُمْ اِلَیْهِ رٰجِعُوْنَ ﴿٤٣﴾  
یٰۤأَيُّهَا اسْرءِیْل اذْكُرُوا نِعْمَتِ الٰہِی اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ وَاِنِّیْ فَضَّلْتُكُمْ  
عَلٰی الْعٰلَمِیْنَ ﴿٤٤﴾ وَاَتَقُوا یَوْمًا لَا تَجْرٰی فِیْهِ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْۤا وَلَا  
یُقْبَلُ مِنْهَا شَفَعَةٌ وَلَا یُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ یُنصَرُوْنَ ﴿٤٥﴾

هیدایه‌ت و ری نیشاندهری منی کرد ﴿فَإِذَا يَأْتِيَكُمُ الْمَنَىٰ هَدَىٰ﴾ نیر نه‌هیچ ترس و بی‌میکیان ده‌بی و، نه  
چاو له‌دوایش ده‌ین و خه‌فته بخوژن بو پاشه روژیان، واته: نه له هاتنی قیامت ده‌ترسن، وه نه‌خه‌فته ده‌خوژن بو  
نه‌وی له دنیا‌دا له‌ده‌ستیان چوه، له‌سووره‌تی (تاها) شدا ده‌هه‌رموی: ﴿قَالَ اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا﴾ بعضکم له‌بعض عدو  
فاما یاتینکم منی هدی فمن اتبع هداي فلا يضل ولا يشقى. ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا﴾ نه‌وانه‌ش به‌ نایه‌ت و  
نیشانه‌کانی نیجه بی باوه‌ربوون و به‌ درو‌یان خسته‌نه‌وه ﴿وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ نه‌وانه ده‌ینه  
هاوپی دوزه‌خ و" بو هه‌تا هه‌تایش تییداده‌میننه‌وه.

## هاندانی (به نئی ئیسرائیل) بۆ موسلمان بوون :

باسی دروستکردنی (ئادەم) پەيامبەری کردوو، ئەو ھەموو نازو نەعمەتانەشی خستە پێش، چاوو، لەتەواوی ئادەمزا دیشی خواست کە بپروایین، ئینجا دیتە سەر باسی جوولەکو، گەئێ نازو نەعمەتیشیان وەبیر دینیتەو، تاقەلکو چاوەلەبەربەن و پڕوایین. جا لەبەر ئەوە کە پتر لایینی و لاساری جوولەکو بزانری، نزیکە جزمیکی ئەم سوورەتە باس لە جوولەکو دەکات، واتە: لە نایەتی ۴۰-۱۴۲ لە خراپیی و فەسادکاری ئەوان دەدۆی، وەکو دەفەرموی: ﴿**يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ**﴾ ئەی کوپان و نەوێ ئیسرائیلی! ئیسرائیلی: بەواتای بەندە ی خوا ھاتوو. زاناگان دەلین: مەبەست بە (ئیسرائیل): (یەعقوب) ی کوپری (ئىبراهيم) ە، درودو سلأویان لەسەربیت، (ئیدین عەباس) دەلی: تاقمی لە جوولەکو ھاتنە لای پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم- پیغەرموون: ئەری دەزانن کە: مەبەست بە ئیسرائیل (یەعقوب) ە؟ گوتیان: بەلی، ئەمیش فەرموی: ((اللهم فاشھد))، تەئالسی رێوایەتی دەکا. ﴿**اذْكُرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ**﴾ بێر لەو نازو نەعمەتانەم بکەنەو: پێمان ورشتم بەسەرتاندا ﴿**وَأَوْفُوا بِعَهْدِي**﴾ وەفاش بەو پەیمانە بکەن، کە لەگەڵ مندا گرتاندا وەئەمەک بن و، بەباشی گوێرایەلی پڕیارەکانم بن و، پڕوا بە موخەمەدی پیغەمبەرم ﷺ بین و بۆ مەردمیشی باس بکەن ﴿**أَوْفُوا بِعَهْدِكُمْ**﴾ ئەوا منیش بە پەیمانی ئێو وەفا دەکەم و بە، ئەمەک دەبەم لەگەڵتاندا، واتە: پاداشتان ئەدەمەو و دەتانەمە ناو بەھەشتەو ﴿**وَأَيُّهَا فَرِيقُونَ**﴾ دەسا دەبی تەنھا لە من بترسن و، پەپرەوی ھەر لە فەرمانی من بکەن ﴿**وَأَمْنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ**﴾ و دەبی بەو قورئانەش ناردوو مەتە خوارو ھە باوەر بکەن، کە بەراستدانەری ئەو تەوراتە ی لای ئێو ە ﴿**وَلَا تَكُونُوا أُولِ كَافِرِينَ**﴾ وە لەباتی ئەو ببنە یەکەم پڕوادر پیی، نەبنە پێشەنگ و یەکەم کەس لەوانە ی کە باوەری پێناکەن، چونکە ئێو خاوەن کتیب و لە کتیبەکاندا باس لەم قورئانە کراو ﴿**وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا**﴾ و نایەتەکانی من بە نرخ و بە ھایەکی کەم مەفروشن واتە دین و نایینتان بە پارە و پولیکی کەم و کەمبەھا مەگۆرنەو ﴿**وَأَيُّهَا فَاتِقُونَ**﴾ و دەبی تەنھا ھەر لە سزاو تۆلە ی من بەراستی پاریز بکەن و بترسن.

## راستییەکان مەشیوینن :

خوای بەدەسلات فەرمان بەجووھەکان دەکات کە ھەق وناھەق تیکەل نەکەن و لەمەردمی نەشیوینن، بۆیە دەفەرموی: ﴿**وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ**﴾ و جل و بەرگی کارو بەرنامە ی باتل و ناڕەوا، مەکەنە بەرھەق و، ھەق وناھەق تیکەل مەکەن و، لە خۆتان ولە خەلکی مەشیوینن ﴿**وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ**﴾ و راست و ھەقیش مەشارنەو و حاشاتان نەبی لیی ﴿**وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ**﴾ بۆخویشتان چاک ئەزانن کە ئەم قورئانە (کەلام) ی (ئەزەل) ی خوا ە، دەبی بی سی و دوو وەری بگرن ﴿**وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ**﴾ فەرمانیان پی بکە با بە تیرو تەسەل نوێژ ئەنجام بدەن و "بەشیکی داراییشیان بە زەکات بدەن و، لەگەڵ رکوعبەراندا، رکوع بەرن، واتە: لەگەڵ موسلمانەکاندا نوێژ بەکۆمەل بکەن.

تییینی: لەبەر شکۆمەندی زەکات و گرنگی و پیویستی بۆ کۆمەلگە ی مرۆف، لە قورئاندا خوای مپەرەبان (۳۲) جار ناوی بردو ە.

## خۆتان لە چاکە ھەلمەوینن:

جوولەکەکان خەلکیان ھەلدەنا بۆکردنی ئیش و کاری خێرو، پیاوھتی و جوامیری، کەچی خوشیان نەیان دەکرد! بۆیە خوای گەورە سەرزەنشتیان دەکا و دەفەرموی: ﴿**اتَمُرُّونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ**﴾ ناخۆکە ی راستە ئێو



فهرمانی چاکه به خه لکی بدهن ﴿وتنسون انفسکم﴾ که چی و اخوتان له بیرده کهن و، گوی نادهن ؟! ﴿وانتم تتلون الکتاب﴾ وله کاتیکدا بو خوشستان کتیبی تهورات ده خویننه وهو به رده وام دهوری ده که نه وهو، خوینده وارن ؟! ﴿افلا تعقلون﴾ داخو بیریکی وردو تیژ به کار ناهین و، ژیرنابن و، لهو کاره ناپه سهندانه ناگه پرینه وه؟ دیاره هم سهرکونه سهرزه نشتگردنه بو هموو جووله کهو زانایه که، له هر سهرده میکدا بژی، چونکه ده بی زاناکان سهر قافله و پیشهنگی کو مه ل و کو مه لگه بن، بو نه جامدانی هموو کاریکی خیرو چاکه، خو لادان له هر کاریکی ناشیرین و ناپه سهند. پیشهوا (علی) ﷺ له باره ی زانای لاسارو، خوا پهرستی ناله باره وه، چه نده جوان ده لیت: (قَصَمَ ظَهْرِي رَجُلَانِ: عَالِمٌ مُّثَبِّتٌ، وَجَاهِلٌ مُّتَنَسِّكٌ) واته: له کارو باری دیندا، دوو کهس پشتی منیان شکاندوه: زانایه کی سنور به زینی ناینی خودا، خوا پهرستیکی نه فام و نه زان ...! هزار رحمت لهو شاعیره ش که نهویش هر لهم باره وه ده لیت:

لَا تَثْنُ عَنْ خُلُقٍ وَتَأْتِي مِثْلَهُ      عَارٌ عَلَيْكَ إِذَا فَعَلْتَ عَظِيمُ  
إِبْدَأْ بِنَفْسِكَ فَأَنْتَ هِيَ عَنْ غِيَّهَا      فَإِذَا انْتَهَتْ عَنْهُ فَالْتَ حَكِيمُ  
فَهَذَا يَقْبَلُ إِنْ وَعَظْتَ وَيُقْتَدَى      بِالرَّأْيِ مِنْكَ وَيَنْفَعُ التَّعْلِيمُ

واته: نه گهر ده ته وی مردم گویت بو بگری و قسه ت لیوهر گری، ده بی پیش هموو شتیک نه فسی خو ت راست بکه یته وهو له خراپه له غاوی کهیت، ئینجا نه وکاته ئیر پهنرو ناموزگاریت به که لک دی و سوو ده خش ده بی ت بو هم و نهو. (نه بولعه تاهیه) ش هر بو پشتگیری لهو مانایه زور جوانی کوتوه:

وَصَفَتْ الثَّقَى حَتَّى كَأَنَّكَ ذُو ثَقَى      وَرِيحُ الْخَطَايَا مِنْ ثِيَابِكَ تَسْطَعُ

واته: چیبه به چه شن ی په سنی (ته قوا) ده کهیت، ده لییت خو ت له خوا ترس و (موتقی) بی ت؟! که چی هر له جل و بهر که که ت، بونی گونا حان دی. یه کیکی تریش ده لیت:

وغير ثَقَى يَأْمُرُ النَّاسَ بِالْثَقَى      طَبِيبٌ يُدَاوِي النَّاسَ وَهُوَ عَئِلٌ

واته: مروثیکی بی ته قواو که مته رخم له خوا ناسیندا، فرمان به خه لک بدا به (ته قوا)، وهکو پزیشکیکی نه خوشه که دهرمانی خه لک بکاو، که چی بو خویشی له شبه باره وه نه خوش! بو خوراگری هانا به نویژ بهرن:

ئینجا بو زالبون به سهر نه فس و ناره زوداو، بو گه یشتن به ناوات و نامانجه کانی دنیاو قیامت، خوی گه وه نه فهرمو: ﴿<sup>۱۵</sup>وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾ بو گه یشتن به ناواته کانتان په لامار بده نه نویژو خوراگرتن. واته: بیرگردنه وه له پاداشتی نارامگرتن و، له پارانه وهو لآ نه وه له نویژدا، ده بیته هوی سهرکه و تنقان، جا که و ابو ده بی نارامتان ببی و، دریزه به نویژه کان بدهن ﴿وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾ بیگومان نویژ خویندن و خوراگرتن له سهرشانی چاکان و له خواترسان نه بی ئه کیکی زور قورس و گه وهو گرانه ﴿<sup>۱۶</sup>الَّذِينَ يَخْضَعُونَ لَهُمْ مَلَأُوا رَبَّهُمْ﴾ نه وانه یش نه وکه سانه ن که سوورده زان و بیرو پر وای پته و یان هیه که: له رژی سه لآدا ده چنه خزمه تی په روه ردگاری خو یان ﴿وَإِنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ و باوه ری بته ویشیان هیه که ته نها بولای نهو ده که پرینه وهو" لای نهویش بهری کیلگی خو یان ده چنه وه.

رینمایی هم دوو نایه ته:

(۱) وای! چه ند کاریکی به دفره که سی فرمان به چاکه بداو، بو خویشی نهیکا! بیگومان گونا ح و تاوانکردن کاریکی دزیو ناشیاوه، به لآم بو (زانا) و ماموستایان دزیوترو نه شیاوتره.

۲) لەكاتى رووبەروو بوونەوهى رووداوه دژوارو سەختەكاندا دەبى پەنا ببەينه بەر نوێژ خویندن و، خۆراگرو بە صەبر بێن.

ئینجا لەبەرئەوهى كه جوولەكه لەخوا زۆر بى ناگا و غافل بوون، بۆ جارىكى تر بانگیان دەكاتەوه و دەفەرموى: ﴿يا بنى اسرائيل اذكروا نعمتى التى انعمت عليكم﴾ ئەى ئەوهى ئيسرائيل! ئەو نازو نىعمەت و چاكانەتان لەبەر بێت من رشتە بەسەرتاندا و پێمان، هەتا هەميشە بۆ من سوپاسگوزار و ملکه چين ﴿وانى فضلتكم على العالمين﴾ ئەى لەبیرتانە لەچاو خەلکانى سەردەمى خۆتاندا، چۆن فەزل و ريزم لە ئیوه نا، واتە: لەبا و پاپىرانتاندا چەندین پەيامبەر و پاشا و پیاوی هەلکەوتەم بەدیھینا، دیارەئەو ريزلینانە لەوان ريزلینانە لە ئیوهش، لەفەرموودەيەكدا -كه ئیمامى (ترمىزى) هیئاویەتی- دەفەرموى: ((الا إنکم و فیتکم سبعین أمة خیرها و اکرمها علی الله)) واتە: ئیوه بەسەر حەفتا ئومەتدا تێپەریون و، بەلای خواوە لەهەمووشیان باشترو بەرێزتر بوون، كه وابوو لەپلەو پایەكەتان شەرمى بکەن.

### کەس بە هانای خاوەنناسانەوه نایەت:

لێرەدا ئەو خەلکە هوشیار دەكاتەوه كه بەو نازو نىعمەتەوه سەرقال نەبن و، ناگاشیان لەهاتنى رۆژە سەختەكەى بەرى بێت، بۆیە فەرموى: ﴿<sup>۸</sup> واتقوا يوما لا تجزى نفس عن نفس شيئا﴾ لەو رۆژە خۆپارێزن و بترسن كه كەس فریای كەسناكەوى و توانای هەلگرتنى هیچ شتیكى نیە بۆى، هەتا بارو كۆلى سوك بکات، وەكو لەنايەتێكى تردا دەفەرموى: (ولا تزر وازرة وزر اخرى) ﴿ولا يقبل منها شفاعة﴾ تكاو شەفاعەت و پارانەوهى كەسیش بۆ كەسى تر وەرناگیرى، واتە: ئەگەر تكا كاریكیش دەست بکەویت، هەر لێى وەرناگیردرى.

(تەبەرى) دەلێت: تكاو شەفاعەت لەوكەسانە وەرناگیردرى كەلەسەر كوفرو بى باوەرى مردبن، ئەگینا لە فەرموودەيەكدا كه (بوخارى) و (موسليم) هیئاویانە هاتوو و دەفەرموى: ((إني خبأت دغوتي شفاعاً لأمى، وهى نائلة إن شاء الله منهم، من لا يشرك بالله شيئا)) واتە: بەراستى شەفاعەتى خۆم بۆ ئومەتەكەم داشاردوو، هەركەسێك هاوبەشى بۆخوا دانەنابى بە ئیزنى خوا پێدەكات ﴿ولا يؤخذ منها عدل﴾ هیچ پارە و بریتى و بارەمتەيەكیشى "گريمان گەر هەشبى" لێوەرناگیردرى ﴿ولا هم ينصرون﴾ و كۆمەكیشیان پىناكرى بۆ پزگار بوونیان لەسزای خوا.

**روونکردنەوهیەك** مەسەلەى تكاو شەفاعەتى پەيامبەران -عليهم الصلاة والسلام- بۆگوناھباران لەدواروژدا بەم

شیوہیە:

۱) هەندى نایەت لەقورئاندا هەيە، كه تەماشایان دەكەیت بەرۆلەت رەتى شەفاعەت دەكەنەوه و ددانى پیا نانین بۆ نموونە نایەتى: ((لا بيع فيه ولا شفاعه..)) (۲/۲۵۴).

۲) هەندى كیشیان بەراشكاوى ددانى پێدا دەنن، بەلام دەلێن: بەمەرجى خوا مۆلەت بدا و رازى لەسەرى، وەك دەفەرموى: (يوم يأت لا تكلم نفس إلا بأذنه..) (۱۱/۱۰۵)، يان دەفەرموى: (ولا يشفعون إلا لمن ارتضى) (۲۱/۲۸) جالەبەرئەوهى ئەم دووجۆرە نایەتانە لە قورئاندا هەن، زاناكان بوونەتە دوو دەستەوه: دەستەيەكیان ددان بەشەفاعەتدا دەنن و، دەربارەى ئەو نایەتانەش كه بە رەها "مطلق" هاتوون لەگەڵ ئەو نایەتانەدا كه ددان بەتكاو دەنن بەم جۆرە يەكیان دەخەن و دەلێن: بێشك كه شەفاعەت بەبى فەرمان و پڕیاری خواى گەورە نابى. ئەو دەستەكەى تریش نایەتەكانى شەفاعەت هەروەكو خۆیان بى دەسكارى دەهيئەنەوه و، شەفاعەت دەدەنە دواوه.



کەوابوو لەقورئاندا دەقیکی وانیە کە بە راشکاوێهە ددان بنیّت بەبوونی شەفاعەتدا، ھەربۆیە لەناو زاناکانیشدا جیاوازی و ناکوکی پەیدا بوو. بەلام فرمودەی راست و (صحیح) ھەیە کە ددان بە شەفاعەتدا بنیّت، وەک دەفرمودی (شفاعتی لاهل الکبائر من امتی، فَمَنْ كَذَبَ لَمْ يَنْتَهِ) (ترمیزی) و (ئەبوداود) رێوایەتیان کردووە (ئەلبانی) ییش دەلیت: صحیحە" واتە: تکاوشەفاعەتی من لەناو ئوممەتدا بۆخەڵکە خاوەن گوناخە گەرەکانە، جا ھەرکەسیک باوەری بە شەفاعەت نەبێ، بێبەش دەبێ لێ. خاوەنی تەفسیری (اضواء البیان) دەلیت: بەپێی قورئان و فرمودەو کۆی رای زاناکان شەفاعەت بۆ موسلمانان ھەیە، بەلام دەبێ بە فرمان و مۆلەتی خوابی، وەک دەفرمودی: ((... من الذی یشفع عنده إلا بإذنه) (۲/۲۵۵) یان دەفرمودی: (یومئذ لاتنفع الشفاعة إلا من اذن له الرحمن) (۲۰/۱۰۹) یان دەفرمودی (لاتغنی شفاعتهم شیئا إلا من بعد ان یأذن الله لمن یشاء ویرضی) (۲۶/۵۳) ھەرۆک دەلی دەرگای شەفاعەت بۆ خاوەنناس و بێباوەران داخراوە. (بەندە) ش بەلامووە وایە کە: بێ سو شەفاعەت بۆ موسلمانان ھەیە. رۆیکردنەدیدیگ تەباردی شەفاعەتووە: (لەلەکایی) لە کتییی (شرح اصول اعتقاد اهل السنة والجماعة) بەرگی ۳ لاپەرە (۱۱۶۰) دا دەلیت: مەسەلە شەفاعەت و تکای پەیا مەبەر ﷺ لە پۆژی قیامەتدا بەم جوړیە: دیارە کە خۆی گەرە پیش ھەمووشتیک، خۆی لەم سوورەتەدا باسی شەفاعەت دەکات، بۆ نموونە سوورەتی: (زومەر/ ۴۴، بەقەرە/ ۲۵۵، یونس/ ۳، نجم/ ۲۶، نە بە/ ۳۸، سە بە/ ۲۳، مە رە م/ ۸۷، ئە نبیاء/ ۲۸، تاھا/ ۱۰۹). ئەوجا زاناکان ئەو نایەتەنە کە ددان بە شەفاعەتدا نانێن کۆیان کردوونەتووەو یەکیان خستوون. بێجگە لەو نایەتەنەش چەندین فرمودەی راست و پەوان ھەیە بۆ پشتگیری لە بوونی شەفاعەت، وەک دەفرمودی: ((ان لكل نبی دعوة مستجابة، وانی أحب ان اذخر دعوتی شفاعۃ لامتی يوم القيامة)) موسلیم، واتە: بەراستی ھەموو پیغمبەرێک داواو داخوارییەکی قبوڵوگراری لای خۆی ھەیە، منیش پێم خۆشە ئەو داوایە خۆم بکەم زەخیرە پۆژی بەری بۆ شەفاعەتی ئوممەتەکەم. یان وەک ئەم فرمودەییە: ((أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي، وَذَكَرَ مِنْهَا الشَّفَاعَةُ)) بۆخاریی و موسلیم، واتە: پێنج شتم پێداووە کە بەھیچ پیغمبەرێ بەر لەمن نەدراو: ئەوجا یەکە یەکە ناوی ھیان و، پاشان شەفاعەتی شێ باسکرد. وە بەدەر لەمانەش، (۱۶) فرمودەی (صحیح) ی تر لەرێوایەتی ترەو دەربارە بوونی شەفاعەت ھاتوون، ھەرەھا (مقامەل مەحمود) کە لەنایەتی (ئیسرا) دا ھەیە مەبەست پێی ئەو یە کە خۆی گەرە لەناو ھەموو پەیا مەبەرێدا شەفاعەتی بە موحمەد ﷺ بەخشیووە. جگە لەوانەش ھیان چەندین فرمودەی (مشھور) و (متواتر) ھەن و، ددان بەو دا دەنێن کە خەڵکانیک دەچنە دۆزەخووە، پاشان پیغمبەر ﷺ شەفاعەتیان بۆ دەکاو دینە دەرەو. بۆیە ئەھلی سوننەت و جەماعەتیش لەسەر ئەو رایەن کە تاوانبارانی (موحد) بەپێی تاوانەکانیان دەسوونێن، بەلام بەھەمیشە لەناو دۆزەخدا نامیننەووە پیغمبەرمان موحمەد ﷺ شەفاعەتیان بۆدەکا.

ئەوانەیش کە نکوولی شەفاعەتیان کردووە دوو دەستن: (موعتزلیە) و (خواریج)، ئەمانیش لای ئەھلی سوننەت و جەماعەت ھەردووکیان بە گومراو سەرلێشیواو دادەنرێن.

(حافیزی حەکەم) ییش /رەحمەتی خۆی لێبێ لەکتییی (اعلام السنة المشهورة) دا شەفاعەت دەکات بە شەش بەشەو:

(۱) شەفاعەتە گەرەکی بەرپابوونی رۆژی قیامەت، کە خۆی گەرە لەو رۆژدا خۆی داوەرێسی نیوان بەندەکانی دەکا، ئەمیان تایبەتە بەرپاوەر پیغمبەرێ و موحمەد ﷺ.

۲) شفاعت بۆکردنه و هی دهر و اژه کانی به هشت، دیاره که یه کم که سیش ده یانکاته ره پیغه مبرمان موحه مده .

۳) شفاعت بۆ رزگار کردنی شو نیماندارانه ی بریاری دۆزه خیان بۆدراوه .

۴) شفاعت بۆ خه لکانی نه هلی (توحید) که له ناو دۆزه خ بینه ده ی .

۵) شفاعت بۆ به رزکردنه و هی پله و پایه ی هیندی له به هشتیه کان .

۶) شفاعت بۆ سوک کردن و که مکردنه و هی سزای (نه بوو تالیب)ی مامی پیغه مبر .

نه مه کورته ی پاو بۆ چوونی نه هلی سوونته و جهامعت بوو له باره ی شفاعته مه، هیوادارین توانییتمان

به شیکی زوری روون بکهینه وه، پیغه مبره ی هیزایشمان شفاعته مان بۆ بکات.

به نی ئیسرائیل له فیرعه ون رزگار ده بی:

ئینجا خوای گه وه یه که یه که نیعمت و چاکه کانی خوی پتر بۆ (به نی ئیسرائیل) باس ده کاو ده فیرموی: ﴿

وَإِذْ نَجَّيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ ﴿١﴾ نه وه کانی یه یعقوب! بیر له وه بکه نه وه که باوو باپیرانتانمان له هه له متی درندانه ی

فیرعه ون و فیرعه ونیان رزگار کرد ﴿یسومونکم سوء العذاب﴾ که هه میشه ئیوه یان به سه ختی سزا ده دا ﴿یذبجون ابناءکم﴾

کوچه کانتانیان سه رده برین و ﴿ویستحیون نساءکم﴾ نافه رته کانتانیان ده میشته وه بۆ کاره گهری و خزمه تگوزاری

﴿وفی ذلکم بلاء من ربکم عظیم﴾ نه و رزگار بوونه شتان له لایه ن پهروه ر دگار تانه وه تاقیکردنه وه یه کی گه وه بوو

بۆتان ﴿وَإِذْ فَرَقْنَا بِکُم الْبَحْرَ﴾ یادی نه و کاته ش بکه نه وه ده ریاکه م بۆ شه فکردن، واته: نه و ده ریایه بوو به زه وییه کی

و شک و، ئیوه له دوازه جیگاوه لی پیه نه وه ﴿فانجیناکم و اغرقنا آل فرعون﴾ نه و سا ئیوه مان رزگار کردو، له وه و

دواش فیرعه ون و شوینکه وتوه کانیانم نوقم کردو خنکاند ﴿وانتم تنظرون﴾ ئیوه ش به چاوی سه ر بینیتان و تماشاتان ده کرد.

تییینی: ۱- نه و ده ریایه لییاند او په ری نه وه لیی ده ریای (قلزم) بوو، که ئیستا پییده لیی ده ریای (سوور)، خوای گه وه نه و ده ریایه ی کرده دوازه به شه وه، به نه دازه ی ژماره ی نه وه کانی یه یعقوب. ۲- باسی خنکاندن فیرعه ون و رزگار بوونی به نی ئیسرائیل له ده ستی، له چه ندین سووره تی قورئاندا هاتوه، وه ک ئایه تی (۱۱۲) ی (نه عراف) و ئایه تی (۵۲) ی (نه نفال) و (۱۰۳) ی (ئیسراء) و (۶۳-۶۶) ی (شوعرا) و (۵۵) ی (زوخروف) و (۱۷) ی (دوخان).

سُورَةُ النُّجُومِ

النُّجُومِ

وَإِذْ نَجَّيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكَ سُوءَ الْعَذَابِ  
يَذْبُحُونَ ابْنَاءَكَ ثُمَّ يَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكَ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ  
مِّنْ رَبِّكَ عَظِيمٌ ﴿١﴾ وَإِذْ فَرَقْنَا بِكَ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكَ  
وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٢﴾ وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَى  
أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ أَخَذْنَا الْعَجَلَ مِنَ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٣﴾  
ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤﴾  
وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥﴾  
وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ إِنِّي كُنْتُ ظَالِمًا لِّنَفْسِي  
كَفَرْتُ بِكُمْ الْعَجَلَ فَتَوَلَّوْا إِلَيَّ بِرَبِّكُمْ فَافْعَلُوا لِنَفْسِكُمْ ذَلِكُمْ  
خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٦﴾  
وَإِذْ قُلْنَا لِمُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً  
فَأَخَذْنَاكَ الصُّلْعَةَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٧﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكَ بِرَبِّ  
بَعْدَ مَوْتِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨﴾ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ  
الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا  
رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾

وَإِذْ قُلْنَا

۸



### بەنى ئىسرائىل داۋايان دايە گۆيرەكە پەرستىن:

پاش ئەۋە كە لەدەرياكە پەرىنەۋە داۋايان لەمووسا كە كىتیبىكىيان لە لاين پەرۋەردگار يانەۋە بۇ بىنى تا كارى پىيكەن، كەچى سەرگەردان و سەر لىشىۋاۋ بوون و لەۋ ماۋەيدا دەستيان كەردە گۆيرەكە پەرستىن، لەۋ بارەۋە خۋاى گەرە ئەفەر موى: ﴿<sup>۱</sup>وَإِذْ أَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً﴾ ئەى لەبىرتانە بەلىنمان بە موساداۋ گوتمان: دواى چل شەۋى تر تەۋراتتان بۇ ئەنئىرىن ﴿<sup>۲</sup>ثُمَّ أَخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ﴾ كەچى ھەركە ئەۋەت بەدەم بەلىنەكەمانەۋە، خىرا ئىۋە گۆيرەكەتان پەرست و كەردتانە خوا! ﴿<sup>۳</sup>وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ﴾ ديارە بەم كارە بوونە ستەمكار و سنورى خواتان بەزاند، درىژەى ئەم پەرداۋە لە ئايەتى (۱۴۲) ى (ئەعراف) و (۸۶) ى (تاهە) دا پتر ھاتوۋە. ﴿<sup>۴</sup>ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ﴾ كەچى دواى ئەۋ ھەموو كارە ناشياۋانەتان، ھىشتاي ئىمە ھەر چاۋپۆشىمان لە تاۋانەكانتان كەردو سزلمان نەدان ﴿<sup>۵</sup>لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ بەلكو سوپاسگوزارى بكەن و جارىكى تر تاۋانى وانەكەن.

**ھەر بۇ زانىارىيى** لەقورئانى پىرۆزدا (۱۲۲) جار ناۋى (مووسا) لەم سوۋرەتەدا ھاتوۋە: (بەقەرە) ۱۲ جار ئالى عىمران) ۱ (ئە نبياء) ۲ (مائىدە) ۲ (ئەنعام) ۲ (ئەعراف) ۱۹ (يونس) ۸ (ھود) ۲ (ئىبراھىم) ۲ (ئىسرائ) ۳ (كەھف) ۲ (مەريەم) ۱ (تاهە) ۱۷ (ئە نبياء) ۱ (حەج) ۱ (مۆمىنۇن) ۲ (فۇرقان) ۱ (شۇعرا) ۸ (نەمل) ۲ (قەصەص) ۱۸ (ئەنكەبۇت) ۱ (سەجدە) ۱ (ئەحزاب) ۲ (صاففات) ۲ (غافىر) ۵ (فۇصسىلەت) ۱ (شۇورا) ۱ (جار (زۇخروف) ۱ (ئەحقاف) ۲ (زاريات) ۱ (ئەجم) ۱ (صەف) ۱ (نازىعات) ۱ (ئەعلا) ۱. ﴿<sup>۶</sup>وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ﴾ بىرى ئەۋكاتە بكەنەۋە كە كىتیبى تەۋراتى - جياكەرەۋەى رەۋاۋ ناپەۋا - مان دا بەمووسا ﴿<sup>۷</sup>لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ تا بەلكو پىنۋىن و بەختيارىن و، رىگەى حەق بدۆزىنەۋە ﴿<sup>۸</sup>وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ﴾ ئەى لەبىرتانە ئەۋ دەمەى كەمووسا بەھۆزۇ گەلەكەى خۋى وت: ئەى ھۆزۇ گەلى من! ﴿<sup>۹</sup>إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ﴾ بەراستى ئىۋە كە گۆيرەكەتان كەردە خۋاى خۇتان و پەرستان، بەۋە ستەمكى گەرەتان لەخۇتان كەردو پىنى گوناھبارو تاۋانبار بوون ﴿<sup>۱۰</sup>فَتَوْبُوا إِلَىٰ بَارِنِكُمْ﴾ دەسا پەشىمان ببەۋەۋە بگەرپنەۋە لای بەدىھىنەرتان وتوبە بكەن ﴿<sup>۱۱</sup>فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ ۋەرن لەباتى ئەۋە خۇتان بكوژن، واتە: ئەۋانەتان ۋا گۆيرەكەتان نەپەرستوۋە، گۆيرەكە پەرستەكان بكوژن، ئىنجا ئەۋانیش فەرمانەكەيان جىبەجىكرد، ۋەك لە تەۋراتدا ھاتوۋە. ﴿<sup>۱۲</sup>ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِنِكُمْ﴾ ئەۋ پەشىمان بوونەۋەۋە خۇكۇشتەن، بەلای پەرۋەردگار تانەۋە، لە گوناھو نافرمانى چاكتەرە بۇتان ﴿<sup>۱۳</sup>فَتَابَ عَلَيْكُمْ﴾ ئىنجا خۋايش دواى لەناۋەردنى ھەندىك، تەۋبەى لىۋەرگرتن ﴿<sup>۱۴</sup>إِنَّهُ هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ﴾ چونكە بەراستى ھەر خۋبەتى كە ھىجگار تەۋبە قبۇلگەر، لىبوردەۋ مېھربانە.

### بەنى ئىسرائىل داۋاي بىنىنى خوا دەكەن!

ئەم ئايەتەش باس لەۋە دەكەن - پاش مراندنيان بەھەرە تىرشەقەكو زىندوۋكردنەۋەيان - داۋاي دىتنى خوا دەكەن كە بىنىنى خوا لەتواناى مۇۋقدا نىە: بۆرە دەفەر موى: ﴿<sup>۱۵</sup>وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً﴾ ئەى لەبىرتانە كە ھەفتا كەستان لەگەل مووسادا چوونە كىۋى (تور) بۇ داۋاي لىبوردن لەتاۋانى گۆيرەكە پەرستىن، كەچى بە مووساتان گوت: ھەتا بەناشكراۋ بەچاۋى خۇمان خوا نەبىنن، ھەرگىز بىروا ناكەين ئەم كىتیبەت لەلاين خۋاۋە بۇ ھاتىبىت؟! ﴿<sup>۱۶</sup>فَاخَذْتُمُ الصَّاعِقَةَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ﴾ ئىنجا لەۋ دەمەدا ھەرە تىرشەقە گرتنىى و خۇيشتان بەچاۋ تەماشاتان دەكرد ﴿<sup>۱۷</sup>ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكَ﴾ پاشان دواى ئەۋ ھەرگەتان زىندوۋمان كەردنەۋە

﴿**لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ**﴾ تا به لکو سوپا سگوزار بن. نایه تی (۲۰-۲۲) ی (مائیده) ش هر به خشش و به ره یه کی تری خوا  
هیه به سهریانه وه باسی دهکا، هرچند له ویش هر نکولی و سه ریچیان کرد.  
خوا گه زوو شیلاقی بوباراندن:

ئینجا پاش باسکردنی لابرندی میندی به لاو موسیبت له سهریان، بری له نیعمه تی خو ی باس ده کابویان  
وده فرموی: ﴿**وَزَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ**﴾ یه کیتر له نازو نیعمه ته کانمان نه مه یه که کاتی له (میسر) ده رچوون  
وله ده ریاکه په رینه وه که وتنه ناو گه رمایه کی ئیجگار زوره وه هه ورمان به لای سه رووتانه وه کرده سیهر ﴿**وَأَنزَلْنَا**  
**عَلَيْكُمُ الْمَنَ وَالسَّلْوَى**﴾ و گه زوو مه لی شه لاقه (هه ویره) مان بوناردن. (سه لوا): په له وه ریکی گوشت خوشه به قه

کو تریک ده بی و به کوردی شه لاقه ی پنده لین. ﴿**كُلُوا مِنْ**  
**طِبْيَاتٍ مَا رَزَقْنَاكُمْ**﴾ گوتمان ده سا له و بزق و بزیه  
پیمانداون بخون ﴿**وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ أَنفُسَهُمْ**  
**يَظْلُمُونَ**﴾ که چی سوپا سگوزاریتان نه کردو سه له و بی  
وه فابوون، ئیمه ییش پوزیه که مان لی کرتنه وه، به وه خو یان  
سته میان له خو یان کرد، نه که له ئیمه.

لاساری و به راوه ژووی جووله که:

پاش شه له گه ل مووسا له میسر ده رچوون، خوا  
فه رمانی پیکردن که: بچنه (بیت المقدس) و جیهادی  
(عه مالیق) بی دینه کان بکه ن، که چی له وه خو یان هه لاوارد و  
به گو ییان نه کرد، شه و تا ده فرموی: ﴿**وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا**  
**هَذِهِ الْقَرْيَةَ**﴾ دیسان بیری به خشش کی ترمان بکه نه وه، شه  
ده مه که- دوا ی شه سه رگه ردانیه ی تییدا بوون له چو ل  
وده شتی (سینا) دا- پیمانگوتن: بچنه ناو شه شارو  
ئاواییه ی (بیت المقدس) شه ﴿**فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ**  
**رَغَدًا**﴾ هه ز له هر نیعمه تی ده که ن زوو فراوانه لی بخون،  
واته: جو ره ها خواره مه نی تیا ده ست ده که وی ﴿**وَادْخُلُوا**

وَأَذْهَبْنَا أَزْهَبُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا  
وَأَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ  
وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا  
غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ  
السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾ وَإِذْ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ  
لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ  
أَثْنَاءَ عَشْرَةٍ عَيْنًا أَرَادَ كُلُّ نَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ كَلُوا  
وَأَشْرَبُوا مِّن رِّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦٠﴾  
وَإِذْ قُلْتُمْ يَمْشُوا عَلَىٰ نَعُورٍ عَلَىٰ طَعَامٍ وَجَدٍ فَادْعُوا لَنَا رَنَدَ  
يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا نَتَبَّقُ الْأَرْضُ مِنْ بَقَائِهَا وَقِيَّاهَا وَقَوْمَهَا  
وَعَدَسَهَا وَيَصْلَهَا قَالَ اسْتَبْدِلُوا الَّذِي هُوَ أَذَىٰ  
بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْطُوا مَضْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَآسًا لَّكُمْ  
وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبِ رَبِّهِمْ  
وَاللَّهُ ذَالِكُ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ  
الَّذِينَ بَعَثْنَا بِالْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

الباب سجدا وگو تیشمان هر له ده روازه ی دیاریکراوی شاره که وه به ریزوو به حورمه ته وه بچنه ژرینی و سوژده ی  
شوکر به رن ﴿**وَقُولُوا حِطَّة**﴾ و بشلین: په روه ردگاری ئیمه! تاوانه کانمان بووه ریته لیمان خوش ببه.  
(حطه): به زمانی جووله که مانای لیبوردنه ﴿**نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ**﴾ شه و کاته ئیمه ییش له هه له و تاوانه کانمان ده بو رین  
﴿**وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ**﴾ و سه ره پای شه ویش پاداشی چاکه کاران زور به زیاده وه ده دینه وه ﴿**فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا**  
**قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ**﴾ که چی سه مکاروله سنوور ده رچووه کان هه لسان، شه وشه وگو تاره ی پیان و ترا بوو  
گو رییان وله باتی سوژده و ملکه چی که وتنه گالته و له باتی شه و ی بلین (حطه) و تیان (حبه). ﴿**فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ**  
**ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ**﴾ ئینجا له به شه و ده که ناهه رمانیان کرد ئیمه ش له ئاسمانه وه سه زایه که مان  
نارده سهریان.



### مووسا ئاوی خواست بو پەیرەوانی:

دیارەكە ئایەتەكانی ئەم سوورەتە یەك لەدوای یەك ھەرباسی نیعمەت و بەخششەكانی خویان بۆدەكەن ، بۆیە دیسانەووە ئەفەرموی: ﴿ **وَإِذْ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ** ﴾ لەبیرتان بێت ئەوكاتە كەلە میسر دەرچوون و تینوویەتی و بێ ئاوییەکی زۆرتان توشبوو ، مووسا بۆقەوم و كەسەكە ی داوای ئاوی كرد ، ﴿ **فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ** ﴾ ئینجا ئیمەیش پێمان گوت: دەسا بە دار دەستەكەت لەوبەردە بدە ﴿ **فَانفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا** ﴾ مووساش لە بەردەكەیداودەست بە جی دوانزە كانیاوی لێهەلقوئی بە ژمارە ی دوانزە تیرەكیان ، وەكو ئەفەرموی: ﴿ **قَدْ عَلِمَ كُلُّ** **أَنَاسٍ مَّشْرَبِهِمْ** ﴾ ئیتر ھەموو تیرەك جیی ئاوخواردنەو ی خۆی زانی ، بێ ئەو ی تووشی دەمە دەمی و چەلەحانی بین ﴿ **كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ** ﴾ ئینجا پێمان وتن: دەسا لەو رۆزی و نیعمەتە ی خوا یە بخۆن و بخۆنەو ، واتە: ئەو ە گەزۆ شەلاقە بخۆن ، ئەو یش كانیاوی زۆر بێ ماندوو بوون بخۆنەو ﴿ **وَلَا تَعَثَوْا فِي الْأَرْضِ مَفْسِدِينَ** ﴾ ئیتر لە زەوییدا بەدکاری و فساد مەكەن.

### خراپ بە چاك دەگۆرێنەو:

ئینجا لێرەدا تاوانیکی تریان دەخاتەروو ، ئەو ەبوو ھەمیشە بڕوویانوی زۆریان لە مووسا دەگرت ، ئەو یش پەیتا پەیتا بیانووەكانی دەبڕین ، بەلام ھەركۆلیان نەئەدا ، چونكە لا ی فیرەو ن فیری ببوون بۆیە ئەفەرموی: ﴿ **وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ** ﴾ ئە ی لە بیرتانە ئەو دەمە كەبە مووساتان گوت: ئە ی مووسا! ﴿ **لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ** ﴾ ھەرگیز ئیمە لەم چۆلی سینایەدا لەسەر یەك جۆرە خواردنەمەنی: (گەزۆ شەلاقە) ئۆقرە ناگرین و رازی نابین ﴿ **فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تَنْتَبِ الْأَرْضُ** ﴾ لەبەرئەو ە داوا لە پەروردگارت بكە لەو رزق و رۆزی و بەروبوومە ی زەو ی دەیروینی ﴿ **مَنْ بَقَلْهَا وَفَقَاتْهَا** ﴾ لە سەوزەوات و خەیارو ﴿ **وَقَوْمَهَا وَعِدْسَهَا وَبَصْلَهَا** ﴾ سیر و نیسك و پیاز ، بۆمان بەرھەم بێنی ﴿ **قَالَ اسْتَبْدِلْونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ** ﴾ مووسا لە وەلامدا گوتی: چۆن ئیو ە شتی خراپ بەچاك ئەگۆرێنەو؟ واتە: سیرو پیاز بە گەزۆ شەلاقە ئەگۆرێنەو؟! ﴿ **أَمَبْطُوا مِصْرًا فَإِن لَّكُمْ مَاسَالَتُمْ** ﴾ جا ئەگەر ئەتانەوی لەم جۆرە خواردنە رزگارتان بێ ، سەر بەرەو خواربنەو بۆ ھەر شار ی پێتان خۆشە (بیابانی سینا بەجی بێن) ، چونكە بێگومان لەو ی ھەرچیتان بو ی ھە یە ﴿ **وَضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةَ وَالْمَسْكَنَةَ** ﴾ لەبەر ئەو یروباو ە رە لاسارەنیان تووشی سەرشۆری و نانی ریسوایی و زەلیلی و بێ ئەوانایی بوون كە ئیتر ھەرگیز لە كۆلیان نابیتەو ، چونكە تیناكوشن و جیھاد ناكەن ، تا دوژمن لەولات و نیشتمانیان دەر پەڕێن ، بۆیە ﴿ **وَبَاوَا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ** ﴾ بە ئەو پەری خەشم و قینی خواو ە هاتنەو ﴿ **ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ** ﴾ چونكە زۆر سەپلە و بێ بڕوا بوون بەئایەت و بەلگە و مोजیزەكانی خوا ﴿ **وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ** ﴾ ھەر بەناھەق پەيامبەرانیان دەكوشت (ئەشعیاو زەكەریاو یەحیا) یان سەر بڕی!! ﴿ **ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ** ﴾ چونكە ھەمیشە ھەر سەر پێچیان دەكردو ، خەریکی دەست درێژكردن بوون و ھەق و راستییەكانیان ژێر پی دەكرد ، لەفەرموودە یەكدا ھاتو ەو دەفەرموی: ((الْكِبْرُ بِطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ)) موسلیم . لەفەرموودە یەكی تردا ھاتو ەو: ((أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ قَتَلَ نَبِيًّا ، أَوْ قَتَلَ نَبِيًّا ، وَإِمَامًا ضَلَالَةً ، وَمُمَثِّلًا مِنَ الْمُتَمَثِّلِينَ)) پێشەوا ئەحمەد .

### ئیمان و ئاكار ی چاكە مایە بەختیار ییە:

جا داوی باسكردنی ھەند ی لە تاوان و ناپاكیەكانی جوولەكە ، ئەوسا بەگورتی ئەفەرموی: ﴿ **أَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا** ﴾ بە راستیی ئەوانە ی وا بە بەرنامەكە ی موھەممەد ﷺ بڕوایان ھینا ﴿ **وَالَّذِينَ هَادُوا** ﴾ و پەیرەوانی مووسا ، پێش

هاتنی ئەم په یامبهره **﴿والتصاری﴾** و په پره وانی عیسا **﴿والصابین﴾** و سوبیی مه زه به کان، نه وانه که له نایینی مووساو عیسا لایانداو بوونه فریشته پرست **﴿من آمن بالله واليوم الآخر﴾** هه رکه سیکیان به وای تو وای به خواو به روژی دواپی هه بی **﴿وعمل صالحا﴾** و ناکاری خێرو چاکه بکه **﴿فلهم اجرهم عند ربهم﴾** لای په وردگاریان کری و پاداشتیان بو هیه **﴿ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾** هیچ ترس و خهفه تیکیشیان تووش ناییت، واته: هه رکه سیکی له سهه بهرنامه ی هه په یامبهره ی بو بی و، پاشانیش به وای به خواو به روژی دواپی هه بی و، نه هلی خێرو چاکه ییش بیت، نه وه لای خوی گه وه نرخ و بایه خی خوی هیه، مه گه نه نایینه یان سهه بیت هه.

### سه رنج و تینیبی:

۱- له تهفسیری (صفوة البیان) دا هاتوه که سوبیی وهك خویان ده لئین له سهه نایینی (صابی بن شیث بن آدم) ن.

۲- له (الفاظ القرآن الکریم) دا هاتوه: سوبیی دووده سهه تن، ده سهه یه کیان یه هویدی و نه سهه رانین و له عیراق دان، ده سهه ی دووه میان بت په رستن و له (حران) ن.

۳- (تفسیر التحریر والتنویر) ده لی: سوبیی نایینیکی کۆنه و له ناوچه ی (کلدان) له عیراق سهه ریان هه لداو په یه ره وانیان له نیوان (خاپور) و (دیجله) و (فورات) دان. دیاره نایینیکی نالۆزو بیسه ره به ریان هیه بو یه هه ندی نه سهه تیره ده په رستن و هه ندی فریشته هه ندی بتان.

جووله که په یمانیانداو، شکان دیشیان:

دیسان باس هه باسی جووله که یه، چونکه نه وان دواپی نه هه موونیعهه و به خششانه هه سهه پینچیان ده کرد و په یامبهرانیان ده کوشه و به لینه کانیان هه لئه وه شانه وه، بو یه نیستاش نه فه رموی: **﴿وان اخذنا ميثاقكم﴾** نه ی بیرتانه په یمانان ئی وهه رگرتن که کار به تهه رات بکه

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّٰبِغِينَ  
مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ  
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٥٦﴾ وَإِذْ  
أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا ءَاتَيْنَاكُمْ  
بِقُوَّةٍ وَآذِكُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٧﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ  
بَعْدِ ذَٰلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ  
الْخَاسِرِينَ ﴿١٥٨﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ ءَعْتَدُوا أَمْسَكُمْ فِي النَّبِئِ  
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٥٩﴾ فَبَعَلَتْهَا ذُكُلًا لِّمَا  
بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٦٠﴾ وَإِذْ قَالَ  
مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا قِرَّةً قَالُوا أَتَذْبَحُنَا  
هُرُوقًا أَلَوْ قَالَ اللَّهُ إِنْ أَكُنَ مِنْ الْجَاهِلِينَ ﴿١٦١﴾ قَالُوا  
أَنعَ لَنَا رَبُّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا فَارِصٌ  
وَلَا يَكْرَهُونَ أَبْنَاءَ بَنِيكَ ذَٰلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ﴿١٦٢﴾  
قَالُوا أَنعَ لَنَا رَبُّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا لَوْ هِيَ قَالَتْ إِنَّهُ يَقُولُ  
إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَّوْثُهَا نُفَرُ السَّطْرِ وَالْظُّرْرِ ﴿١٦٣﴾

قَالَ أَنعَ

١٠

**﴿ورفعنا فوقكم الطور﴾** و کیوی (تور) یشمان وهك سینهری به سهه رتانه وه راگرت، تابه چاوی سهه ده سهه لانتان ببینن و له سهه هه ق نۆقه بگرن **﴿خذوا ما آتيناكم بقوة﴾** ئینجا پیمان وتن: نه وه بهرنامه یه ی پیمانداون به هه موو میزه وه بیگرن" نه گینا نه هه کیوه ده ده ی به سهه رتانا **﴿واذكروا ما فيه﴾** و چیشی تی دیاه هه میسه له بیرتان بی و به وردیش کارو رفتاری پی بکه **﴿لعلكم تتقون﴾** به لکو له نه جامدا له خواترس و خوپاریزین و، له سهه نوره کانی ده ره چن **﴿ثم توليتم من بعد ذلك﴾** که چی دواپی نه هه موو به لئین و په یمانه رووتان وهه رگیپراو پشتتان له ریبازی خوا هه لکردو په یمانه که تان هه لئه وه شانه وه **﴿فلولا فضل الله عليكم ورحمته﴾** خۆنه گه به زه یی و فهزل و میهره بانی خوا نه بووبا له سهه رتان، که ته وه ی لیوهه رگرتن **﴿لكنتم من الخسرين﴾** له ده سهه ی زیان لیکه و توان و زه ره مه ندان ده بوون.



جوولەكە ریزی شەممە دەشکینن و دەبنە بەراز:

پاش ئەو خەلکی گوندی (ئەیلە) پەیمانەکیان شکاندو، بەرامبەر رۆژی شەممەش - که بەلێنیان دابوو ریزی لیبگرن - کەوتنە فرت وفیل، خوا دەفەرموی: ﴿**وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ**﴾ وخۆ بەحالی ئەوانەشتان زانی چیمان بەسەر هێنان، پاش ئەو لەرۆژی شەممە دا دەست دریزیان کردو راوێ ماسییان ئەنجامدا، پیشتەر مووساش ﷺ بۆ ئەوێ ئەو رۆژە زیاتر خەریکی خواناسی بن و لەهەلپەیی دنیا دووربکەونەو، نیش و کاری لەو رۆژەدا ئی یاساگردن، کەچی قسەکەیی مووسایان شکاند، ئەوجا خوای کاروانیش گەرەترین تۆلەیی لێسەندن، وەکو دەفەرموی: ﴿**فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ**﴾ لەبەر ئەو بەرنامانداو پیمانگوتن: دەسایچن ببنە مەیموونی پرسیواو تېرۆکراو و پەست. جەماوەری زانایان دەلێن: هەر بەواقیعی ئەوانە بوونە مەیموون، بەلام دوا ئەو، تەنها سێ رۆژ زیان و لەدنیا مانەو، پاش سێ رۆژە کە ئیتر هەموو فەوتان و تیاچوون. (ئێین جەریر و ئێین حاتم) لە (موجاهید) ئەو دەلێن: ئەگەرچی بوونە مەیموون، بەلام وێنە سوورەتیان، لەسوورەت و سیمای ئادەمی نەسپایەو، بەلکو هەر ئەو بوو کە دل و کارو کردەویان وە کارو کردەوی مەیموون دزیو و ناشیرین و پەست و پرسیوا بوو. ئەم مەسەلەییە لەسوورەتی (ئەعراف)، ئایەتی (۱۶۶) دا، زیاتر باسکراو، دەتوانی سوودی ئی وەرگری. ﴿**فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا**﴾ ئینجا بەپەندو عیرەتییکی و امان بردن کە هاوچەرخیان و گەلانی پاش خویشیان پەندیان ئی وەرگیرن ﴿**وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ**﴾ بۆ خواناسان و خواری زانیان هەمیشە مایەیی نامۆزگاری بێت.

رێنماییەکانی ئایەتی (۶۳-۶۵):

- ۱) دەبی وەفا بەپەیمان و رێکەوتننامەکان بکری.
- ۲) دەبی پڕیارەکانی خوا بە وزو بەتوند بگێردی.
- ۳) تەقوا تەنها بە جیبەجی کردنی پڕیارەکانی خوا چنگ دەکەوی.
- ۴) حیلە و فرت وفیل بۆ حەڵاکردنی حەرامکراوەکانی خوا، حەرامە.
- ۵) پاشە رۆژو ئەنجامی فیل بازان.

جوولەكە لەبارە (مانگا) کەووە زۆریان گوت و، خواش بەنی توند کردنەو:

پاشان لەم چەند ئایەتەدا کە دین بەخششییکی تریان دەخاتە پیش چاو، هەتا باشتەر چاو لەبەربن بۆ خوای گەرە، بۆیە دەفەرموی: ﴿**وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً**﴾ ئەوکاتە وەبیریێنە کە موسا بە مۆزەکەیی خۆی گوت: بێگومان خوا فرمانتان پێ دەدا کە مانگایەك سەرپێن، هۆی ئەو فرمانەش ئەو بوو کە: پیاویکی زۆر دەولەمەندیان هەبوو، یەکی لەمیراتگرەکانی بۆ ئەو بەزویی سامانەکەیی بە میرات دەستکەوێت، بەناھەق کوشتی و پاشان تەرمەکەیشی گواستەو بۆ گوندییکی دیکە، ئەوساش میراتگرانی چوونە سەر خەلکی گوندەکە و داوای خوینیان لێنەکردن و دەیان گوت ئێو کوشتووتانە! مووساش ﷺ بۆ ناشکرا کردنی بکوژەکە هەولێکی زۆری لەگەڵدان، بەلام ئەمان هەر راستییەکیان نەدرکاند و، ئەوانیش هەرداوايان لەمووسا دەکرد کە لەخوا بخوای بەنیگا وەحیی بەشکوم بۆیان پۆشن بکاتەو، ئەویش فەرمووی: بۆ ناشکرا بوونی بکوژەکە خوا فرمانتان پێ دەکات: کە مانگایەك سەرپێن و پارچەییەکی لە لاشەیی کوژراوەکە بدن، ئەوسا بەفەرمانی خوای بەدەسلات زیندوو دەبیتەو و پێتان دەلی: کێ کوشتوویەتی، ئەوانیش ﴿**قَالُوا اتَّخَذْنَا حِزًّا**﴾ وتیان: ئایا





**کوژراومکه زیندوو بوویه و هو، ناوی بکوژمهکی درکاند:**

(عبدالوهاب نه جبار) له کتیبې (قصص الانبياء) دا دهلی: مه سه له ی زیندو بوونه وهی کوژاوه که بهو شیو دیه که تهفسیره کان باسی ده کهن، له قورئان و فیرموده کاند ا هیچ ده قیکی له سر نه هاتووه، نه وه به له مینی، به لکو له درو دله سه ی (به نی ئیسرائیل) ده چی و، بی و نه بی تیه لکی شی نه وانه، که و ابو بیده نگ بوون لهو جوړه قسانه باشترو له بارتړه له گه ل ده قی قورئانه که دا ﴿ویریکم آیاته لعلکم تعقلون﴾ خوی گه وړه چه ندین به لگه ی ده سه لاتی خو یتان نیشان ددهات - وه که هم رووداوه سر سو پړه ی نه ره - تا به لکو تی بگن و بیر له ده سه لاتی خوی گه وړه بکه نه وه و باوړی راست و دروست یخن. (مه راغی) له تهفسیره که یدا ده لیت: بویه خوا له ناو گیانه به رانی تردا فه رمانی به سه ربړینی مانگادا، چونکه نه وانه گوړه که په رستبوون، خوایش نه یه وی هوشیاریان بکاته وه، خوا که شیان پی سر ربړی، تا یریک بکه نه وه و تی بگن که چون ده بی خدا سر ربړی. ده بی نه ویش بلین: هر له بهر نه ویش بوو که خوی گه وړه هر له سه ره تا وه کوژاوه که ی زیندو نه کړده وه.

### دلرمقیی جوولہ کہ :

ثینجا دواى نیشاندانى نه وه موو به لگو موعیزانه، که چی هر سوودیان لیوه رنه گرتن، خواى گه وره پینان ده فرموى: ﴿ثَم قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً﴾ که چی دواى نه وه موو موعیزانه ش دل کانتان بوونه به رد، بگره له به رد ره قتریش، واته: نه وه کانی به عقوب هیچ په ندو ناموزگار بیه کیان وهر نه گرت ! ﴿وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ﴾ بیگومان تاشه به ردی وا هیه، به خوږم و ته وژم جوگه ناوی لیبه لد قولی ﴿وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ﴾ وه ندیکیشیان شه قار شه قار دهن دلپوه دلپوه ناوی لی دیته درى ﴿وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾ وه شیان له ترسی خوا له چیا کانه وه به ره بیته وه، که چی دلی لیوه، (به نی ئیسرائیل) به هیچ شتی نهرم نابیت ﴿وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ نه مه ش بزائن که: هر گیز خوا له کار و کرده کانتان بی ناگاو خافل نه.

### به ته‌مای باور هینانی جووله‌که مه‌بن:

په‌یام‌به‌رو هاوه‌لانی زۆر هه‌ولیان ده‌داو، زۆریش سووربوون له‌سه‌ر باور هینانی جووله‌که، چونکه هه‌ردو لایان (ئه‌مان و نه‌وان) خاوه‌نی نامه‌ی ئاسمانی بوون و، له‌یه‌کتره‌وه نزیک‌بوون، ئینجا لیه‌رده‌ا قورنان ئینکاری نه‌و به‌ته‌ما بوونه‌یان ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿<sup>۷۶</sup> **اَفْتَطْمَعُونَ اَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ**﴾ ناخۆ ئێوه (ئه‌ی ئیمانداران!) به‌ ته‌مان خه‌لکیکی ناوای وه‌ک جووله‌که، بڕوا به‌یئن و ئایینی ئێوه قبول بکه‌ن؟ ﴿**وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ**﴾ خۆ ده‌سته‌یه‌ کیشیان فه‌رموده‌و قسه‌ی خوایان بیست ﴿**ثُمَّ يَحْرِفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ**﴾ له‌پاشان دوا‌ی تیگه‌یشتن لێی، هه‌لسان واتاو مانا که‌یان گۆڕی! ﴿**وَهُمْ يَعْلَمُونَ**﴾ ده‌شیانزانی لایان داوه‌و کارێکی هه‌له‌یان کردوه‌و، به‌لام له‌به‌ر عینادی

و سه‌رپنجیان، کۆیان نه‌کرده‌وه‌و ده‌سه‌ب‌رده‌ار نه‌بوون، که‌وابوو هه‌رگیز ئێوه به‌ ته‌مای ئیمانی نه‌وانه مه‌بن، له‌ولایشه‌وه ﴿<sup>۷۶</sup> **وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا**﴾ هه‌ر که‌ به‌ بڕو داران ده‌گه‌ن ده‌لێن: ئیمه‌ باورمان هیناوه ﴿**وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ**﴾ هه‌ر که‌ له‌گه‌ل یه‌کتری شدا کۆ ده‌بنه‌وه ﴿**قَالُوا اتَّخَذْتُمُهَا فِتْنًا وَهُمْ يَعْلَمُونَ**﴾ به‌یه‌کتر ده‌لێن: ناخۆ چۆن ده‌بی ئێوه نه‌و قسه‌نه‌ی که‌ خوا له‌ ته‌وراتدا پێیداوون و ناگاتان لێیه‌تی - له‌بابه‌ت پێغه‌مبه‌ر و ئیسلامه‌وه - لای موسلمانه‌کان ده‌درکێن؟ ﴿**لِيَحْجُوكُمْ بِهِ غَدًا رِبْكَم**﴾ هه‌تا بیه‌که‌نه به‌لگه‌ لای په‌روردگارتان و، له‌ دوا‌ڕۆژیشدا زāl بن به‌سه‌رتانا؟ ﴿**أَفَلَا تَعْقِلُونَ**﴾ ناخۆ تا که‌ی تیناگه‌ن و بیرناکه‌نه‌وه؟ واته‌: راستیی ئه‌وپه‌سن و سیفه‌تانه‌ی پێغه‌مبه‌ر که‌ له‌ته‌وراتدا هاتوون، لای موسلمانه‌کان مه‌درکێن و باسیان مه‌که‌ن. ئینجا خوا له‌سه‌ر ئه‌و بیرو بو‌چوونه‌یان، سه‌رکۆنه‌و سه‌ره‌نشتیان ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿<sup>۷۷</sup> **وَلَا يَعْلَمُونَ اَنْ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ**﴾ مه‌که‌ر نه‌وانه که‌ به‌یه‌کتر ده‌لێن قسه‌ راسته‌که‌یان لا مه‌درکێن -

وَلَا يَعْلَمُونَ اَنْ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿۷۷﴾ وَمِنْهُمْ اُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ اِلَّا اَمَانِي وَإِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ ﴿۷۸﴾ قَوْلِيلٌ لِّلَّذِينَ يَكْنُحُونَ اَلْكِتَابَ يَأْتِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْرُوْا بِهِ ثُمَّ قَالَ قَلِيْلًا قَوْلِيلٌ لَهُمْ مِمَّا كُتِبَتْ اٰتِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿۷۹﴾ وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّا اَنۡبَاءًا مَّغۡدُوۡدَةً قُلْ اَتَّخَذْتُمُ عِنۡدَ اللَّهِ عَهۡدًا فَلَنۡ يُخِلَفَ اَنۡتَٰهُمۡ اَمۡ لَّنُقُوْلُوۡنَ عَلٰی نَفۡسٍ مَا لَا تَعْلَمُوۡنَ ﴿۸۰﴾ كُلٌّ مِّنۡ كۡسَبٍ سَيُحۡسَبُ وَاَحۡطٰتۡ بِهٖ خَطِيۡئَتُهُۥ فَاُوۡلٰٓئِكَ اَصۡحٰبُ النَّارِ هُمۡ فِيۡهَا خٰلِدُوۡنَ ﴿۸۱﴾ وَالَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ اُوۡلٰٓئِكَ اَصۡحٰبُ الْجَنَّةِ هُمۡ فِيۡهَا خٰلِدُوۡنَ ﴿۸۲﴾ وَاِذْ اَخَذْنَا مٰثِثٰتِۡنِۭ بَنِيۡ اِسۡرٰٓءَٖلَ لَا تَعۡبُدُوۡنَ اِلَّا اَنۡتَٰهُمۡ وَاِلٰوۡلٰٓئِیۡنِ اِحۡسٰنًا وَذٰی الْقُرۡنِیۡنِ وَالۡنَّحۡشِ وَالۡمَسۡكِیۡنِ وَقُوۡلُوۡا لِلنَّاسِ حُسۡنًا وَاَقِمْوۡا الصَّلٰوةَ وَءَاتُوۡا الزَّكٰوةَ ثُمَّ قَوۡلُیۡنَہُمۡ اِلَّا قَلِيۡلًا مِّنۡکُمۡ وَاَنۡتُمۡ مُّعۡرِضُوۡنَ ﴿۸۳﴾

وإذا شأنا

۱۲

نازانن که بێگومان هه‌ر چی له‌ دل‌ا ده‌یشارنه‌وه و هه‌ر چیش ناشکرای ئه‌که‌ن، خوا هه‌ر ده‌یزانی؟. پاشان دوا‌ی ئه‌وه دیته‌ سه‌رباسی که‌ په‌ عوامه‌کانیان که‌ به‌ کۆیرانه‌ دوا‌ی زانا به‌د ره‌فته‌کانیان ده‌که‌ون و گوی‌ له‌مشتیان ده‌بن، ئه‌فه‌رموی: ﴿<sup>۷۸</sup> **وَمِنْهُمْ اُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ**﴾ جووله‌که مه‌یانه که‌ په‌ عوام و نه‌خوینده‌وارن و، هه‌چ نووسین و خوینده‌وه‌یه‌ک نازانن ﴿**اِلَّا اَمَانِي**﴾ ئه‌مه نه‌بی که‌ وا ده‌زانن ته‌ورات جگه‌ له‌ چه‌ند ئاوات و هیوا و ئاره‌زوویه‌ک که‌ بو‌نه‌وان هاتوه‌، هه‌چی ترنیه‌، وه به‌خه‌یال له‌نیو خویندا ده‌لێن: ترسی دوا‌ رۆژتان نه‌بی، چونکه باو و پیرانمان گشت په‌یام‌به‌ربوون و، لای خوا تکامان بو‌ ئه‌که‌ن و، ئه‌ویش لێمان خۆش ده‌بی. هه‌ند ﴿**وَإِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ**﴾ له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا که‌ بڕوای ته‌واویان نیه‌، هه‌ر له‌ ناوخه‌یال و گوماندا ده‌ژین، بو‌یه پنیان وایه به‌وجۆره‌ خه‌یال و ناواتانه‌ رزگاریان ده‌بی، مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که‌ جووله‌که‌ خوینده‌وارو نه‌خوینده‌واریان، لای خوا یه‌کسانن بو‌ جه‌زه‌به‌و سزادان.



وهیل بۇ ئەوانە دەستکاری نامەى خوا دەكەن:

بەشىكى زۆر لە جوولەكەكان نامەو تەوراتيان - لەبەرامبەر تەماحیکى دنیاو گۆپى و، حەرامیان پى حەلال کردو، حەلالیان پى حەرامکرد! ئەوجا خواى بالادەست لە بەرامبەر ئەوکارەیانەو ئەفەرموى: ﴿فویل للذین یکتبون الکتاب بایدیم﴾ وهیل و سزای سەخت، بۇ ئەوانەىە کە بەدەستى خۇیان تەورات دەنوسنەو ﴿ثم یقولون هذا من عند الله﴾ و پاشان دەلین: ئەمە لە لای خواو هاتوو ﴿لیشتروا به ثمنا قليلا﴾ لەبەر ئەو کەبەنرخ و بەهایەکی کەم بیفرۆشن و، کەمێک لە مالى دنیاى پى بەدەست بینن! (بوخاریى) لە (ئین عەباس) وە ئەلى: ئەم ئایەتە سەبارەت بە زانا کەللەپووچەکانیان هات، ئەوانەیان کە کەرە عەوامەکانیان چەراشەو سەرلیشیواو دەکرد، چونکە بە ئارەزووى خۇیان دەستکاری (تەورات)یان دەکردو، بەو هەش نەخویندەوار و بۆرە پیاووەکانیان فریو دەداو دەستکەوتیکى ماددیشیان بۇخۇیان بەدەست دەهینن! جا قورئان لەبەر گەرەبى ئەو تاوانەیان دووبارە هەپەشەیان لێدەکاتەو ئەفەرموى: ﴿فویل لهم مما کتبت ایدیم﴾ دیسانەو هوارو سزای سەخت بۇ ئەو دەست و قۆلپرانەى کە تەوراتیان گۆپى و بەدەستى خۇیان نووسییانەو! ﴿وویل لهم مما یکسبون﴾ هوار لەوان چە کەسابەتیکى حەرام و دزبویان بەدەست دەهینن؟ دیسانەو باسى سەرلیشیواویەکی تریان دەکات کە: خۇیان بە یارو هەلبەراردەى خوا ئەزانى ﴿وقالوا لن تمسنا النار الا اياما معدودة﴾ گوتیان: چەندە گوناچارین، هەرچەند رۆژیکى ژمیراوو کەم نەبێت لە دۆزەخدا نامیننەو، مەبەستیان لەو چل رۆژەىە کە گۆیرەکەکیان تیدا پەرست! ﴿قل اتخذتم عند الله عهدا﴾ ئەى موحەمەد ﷺ پێیان بلێ: باشە ئێو لە خواو هیچ پەیمانیکتان وەرگرتوو کە: تەنیا چەند رۆژیکى کەم لە دۆزەخدا ئەبن؟ ﴿فلن یخلف الله عهدہ﴾ هەتا خواش پێچەوانەى بەلێنى خۆى کار نەکا ﴿ام تقولون على الله ما لا تعلمون﴾ یان هەر لە خۆتانەو شتیکى بىبناغە بەدەم خواو دەلین؟ ﴿بلى من کسب سینه﴾ نەخیر، وانیه بەلکو هەرکەسێک کوفرو تاوان ئەنجام بدا ﴿واحاطت به خطینته﴾ خراپەو تاوانەکانیشى گەمارۆى دابى ﴿فالولک اصحاب النار﴾ ئەوانە یاورى ئاگرى دۆزخن ﴿هم فيها خالدون﴾ وەبە هەتاهەتاییش تێیدا دەمیننەو و لێى جیا نابنەو، ئەگەرچى خۆشیان بەکۆپى پێغەمبەران بزائن.

رێنمایەکانى ئایەتى (۷۹-۸۱):

۱) خۆپاراستن لەو (فەتوا) ناهەقەنەى کە لەبەردەستکەوتیکى دونیایى، حەرام حەلال دەکەن، یان بە پێچەوانەو.

۲) نەسەب و رشتە هیچ کەلکى بە مروڤى لاسارو سەرلیشیواو ناگەینى.

۳) هەمیشە دەبى لەگوناخى گەرەو بچوک دوور بین، خۆنەگەر تووشیش بووین، پێویستە زوو بەپەلە تەوبە بکەین و کردەوێ چاکى بە دواوا بینین.

تێبینى: هەندى لە زانایان دەلین: مەبەست بەم تاوانە و (سینه)یە، شەریک و هاو بەشدانانە بۇخوا، چونکە موشریک و ها بەشدانەر، خوا لێخۆش نابى و، هەتا هەتایە لە دۆزەخدا دەمیننەو. بەشىکی تریان ئەلین: مەبەست پێى هەموو جوۆرە تاوانەکانى ترە، کەوابوو ئەوکاتە تاوانبارە کە -ئەر موسلمان بێت- بەهەتاهەتایى لەوى نابى، بەلکوبەپێى گوناخەکانى دەمیننەو پاشان دیتەدەر. ﴿والذین آمنوا و عملوا الصالحات﴾ و ئەوانەیش کەبروایان بە خواو بەفەرمانەکانى ئەو هینار، کردەوێ چاکیان ئەنجامدا ﴿اولئک اصحاب الجنة هم فيها خالدون﴾ ئەوانە یاورى بەهەشتن و بۆهەتاهەتاییش تیايدا ئەمیننەو.

**سەر نەجىك:** چوونە بەمەشت بەستراوە بە ئيمان و باوەرى ته‌واو و کارکردەوه‌ی چاکه‌وه، نه‌ك، به‌نه‌سه‌ب و نه‌ژاد و نزیکایه‌تی به‌ پیاوچاكانه‌وه، نه‌وه‌بوو که (سوفیان) به‌ په‌یامبه‌ری گوټ ﷺ (له‌باره‌ی ئیسلامه‌وه) شتی‌کم نیشان ده‌، که ئیتر پیویست نه‌بی له‌ که‌سی تر پرسیاریکه‌م. نه‌ویش فه‌رمووی: ((قُلْ آمَنْتُ بِاللّٰهِ فَاَسْتَقِمْ)) واته‌: باوه‌ر به‌ خوا بیته‌وه، به‌ملاو به‌ولادا مه‌چۆ. موسلیم . بابی ۱۲/ج ۴/۴.

**جوړه که به ټینیاډاو هه ټیان وهشاندهوه:**

لهم چەند ئايەتە شىدا ھەرباسى تاوانەکانى جوولەكە دەكەت كەكەتى خۆى لە گەل مەوسادا كەرديان، ئەفەرمۆى: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ﴾ لە بىرتانە ئەوھەلە پەيمانى بەھىزو پتەومان لە كوران و نەوھەكانى يەعقوب

وهرگرت؟ ﴿لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ﴾ که بيجگه له خوا نابى هيچ شتيكى تر بپه رستن ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ له گهل باوك و دايك ﴿وَذَى الْقَرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ﴾ و خزمانى نزيك و، منذالانى هه تيو و، خه لكاني بينهوا چاكه بكهن ﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حَسَنًا﴾ و له گهل هه موو خه لكدا قسه ي چاك و باش بكهن، پوو خووش بن، دل فراوان بن، خوورده و شستان قه شهنگ و جوان بى. ئيمامى (شه حمهد) له (ئهبو زه) هه وه له په يامبه ره وه ﷺ نه فهرموى: ((لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَإِنْ لَمْ تَجِدْ فَالِقَ أَخَاكَ بَوَجْهِ مُنْطَلِقٍ...)) ﴿وَارْقِمُوا الصَّلَاةَ﴾ و انوا الزكاة ﴿وَنُؤَيِّزُكَ كَانْتَانْ به پرله ماناو ملكه چييه وه بكهن و، به شيكى ديارى كراوى سامانيستان به زهكات بدهن ﴿ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَنْتُمْ مُعْرِضُونَ﴾ كه چى پاش نه وه، هه مووتان - تا قميكى كه متان نه بى - پشتان له و په يمانه كردو نافه رمان بوون. له مه دينه دا دوو تا قم جووله كه هه بوون، جووله كه ي (بهنى قوره يزه) و (بهنى نه زين) يه كه ميان هاوپه يمانى هوژى (ئهوس) بوو، دووه ميشيان هاوپه يمانى هوژى (خه زه راج)، جاكاتى نه و دوو زه جهنگيان

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَاسْفِكُوْنَ دِمَآءَكُمْ وَلَا تَحْرُجُوْنَ  
 اَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ اَقْرَضْتُمْ وَاَنْتُمْ تَشْهَدُوْنَ ﴿٨٤﴾  
 ثُمَّ اَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَتَخْرُجُوْنَ فَرِيقًا  
 مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُوْنَ عَلَيْهِمْ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ  
 وَاِنْ يَأْتُوْكُمْ اُسْرٰى تَقْتُلُوْهُمْ وَهِيَ مُحْرَمٌ عَلَيْكُمْ  
 اِخْرَاجُهُمْ اَفْتَوْ مُتَوْنٍ بِبَعْضِ الْكِتٰبِ وَتَكْفُرُوْنَ  
 بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ مِنْكُمْ اِلَّا جَزَاءٌ  
 فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّوْنَ اِلَىْ اَشَدِّ الْعَذَابِ  
 وَمَا نَسَفَعُهُمْ اَعْمَالُهُمْ ﴿٨٥﴾ اَوَلَيْكَ الَّذِيْنَ اشْتَرَوْا  
 الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَحْصِفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ  
 يُنصَرُوْنَ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ اَتَيْنَا مُوسٰى الْكِتٰبَ وَقَفَّيْنَا مِنْ  
 بَعْدِهٖ بِالرُّسُلِ وَاَتَيْنَا عِيسٰى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنَاهُ  
 بِرُوحِ الْقُدُسِ اَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُوْلٌ بِمَا لَا تَهْوٰى اَنْفُسُكُمْ  
 اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُوْنَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوْا  
 قُلُوْبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيْلًا مَّا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٨٨﴾

دەبوو، جووله‌که‌کانیش لەگەڵ ھاو‌پەیمانەکانی خۆیاندا دەچوونە جەنگەوه، دەرەنجام ھەر جووله‌که‌بوو، جووله‌که‌ی دەکوشت و سەر و مالیشی بە تالان دەبرد! لە (تەورات) یشتدا ئەم کارە قەدەغەو یاساغە، خۆ (ئەوس و خەزەرەج) ییش بێ باوەڕ بوون نەیان دەزانی قەبر و قیامت چیە...! کەچی پاش کۆتایی ھاتنی جەنگەکه، دەستە سەرکەوتوو ھەڵ دەچوون پیتاک و (فیدیە) یان بە تاقمە شکستخواردوو ھەڵ دەدا بۆ ئازاد کردنی دیلەکانیان بەو بیانوو ھەڵ دەگوايا (تەورات) پێیان دەوت ئەو فیدیە یە بدن، لە ھەمان کاتدا ھەر ئێوە تەوراتە براکوژییە ئێ حەرام کرد بوون، کەچی بە ئازەزووی خۆیان برا کوژییان دەکرد و دواتریش فیدیە یان دەدا...! جا بۆ راستکردنەوەی ئەو ھەڵە یە خۆی گەورەو میھرەبان قەرمووی: ﴿<sup>۱</sup> وَإِنْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ﴾ ئەو لە بیرتانە یە یمانی پتەومان لێوەرگرتن کە خۆینی یە کتر بە ناحق نەڕێژن ﴿وَلَا تَخْرُجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ﴾ و یە کتری لە جینگاو زیندو ناوچە ی



خۇتۇن دەرئەكەن ﴿**ثُمَّ اقْرَبْتُمْ وَانْتُمْ تَشْهَدُونَ**﴾ پاشان بېرىرتاندا و بۇ خۇشتان شايدەبۇون كەدەبى ئەر پەيمانە نەشكىنرى و جىبەجى بىرى ﴿**ثُمَّ اَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ اَنْفُسَكُمْ**﴾ كەچى دواى ئەرەش ئىو (ئەبى ئىسرائىلى سەردەمى پىغەمبەر) بەرىوونە گىيانى يەكترو خۇتۇن دەكۇشت ﴿**و تَخْرُجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ**﴾ و دەستەيەكىشتان لە مال و حالى خۇ و دەردەنن ﴿**تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْاِثْمِ وَالْعُدَاوَةِ**﴾ و بە پىشتىوانى خەلگانىكى تر دژيان دەوستان و دەست درىژى دەكەنە سەريان ﴿**وَإِنْ يَأْتُوكُمُ اسْأَارِي تَفَادَوْهُمْ**﴾ و كەچى ئەگەر دىليشتان لىگرا، گىشتان (فیدیه)يان بۇئەدەن! ﴿**وَهُوَ مُحْرَمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجَهُمْ**﴾ خۇ دەکردنیشيان ھەر زوو ياساغ كراوہ لىتان، واتە: (كۇشتن) و (دەرکردن) لە ناوچە و لاتدا ھەردو كارىكى حەرام و ياساغن كەچى ئىوہ كۇشتنەكە پىشتگوى دەخن و بەر ئەبنە گىيانى يەكتەر، خۇ ئەگەر جوولەكەيەكىش دىل بىرى گىشتان (فیدیه)ى بۇ ئەدەن بەبىيانوى ئەرە كە لە (تەورات)دا ھەرماتان پىگراوہ، ئىنجا خواى گەرە ئەر كارە گەندەلەيان دەداتە دواوہ دەفەرموى: ﴿**اَفْتُمْنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ**﴾ باشە! چۇن رەواى ھەقە باوہرتان بە بەشىكى بەرنامەكەى تەورات ھەبى و بە بەشىكى تری كافرىن و حاشاى لىبەكە؟! ھەرگىز شتى وا ناگونجىت ﴿**فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ اِلا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا**﴾ ديارە ھەركەسىگىتان كارو رەفتارى ئاوا بكاو، پەيمانى خۇى ھەلۋەشىنىتەوہ، ھەر لەم ژيانى دنيايەدا رىساو زەلىل دەبى ﴿**وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَرْدُونَ اِلَى اَشْدِ الْعَذَابِ**﴾ و لە رۇژى قىامەتیشدا بەتوندى جەزەبە و سزادەدرىن ﴿**وَمَا اَللهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ**﴾ ھەرگىز خواش لە ھىچ كاروكرودەيەكى ئىوہ، بى ئاگا و خافل نىہ. كەوابو چۇن ئىوہ بى شەرمانە رەفتارى ئاوا دەكەن...! ﴿**اُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ**﴾ ئەوانە كەسانىگىن ژيانى قىامەتەيان بە ژيانى ئەم دنيايە داوہ ﴿**فَلَا يَخْفُفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ**﴾ لەبەرئەوہ ھىچ كات سزايان لى سووك و كەم ناكرىتەوہ ﴿**وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ**﴾ لەلايەن ھىچ كەسىگىشەوہ ھاوكارى و يارمەتى نادرىن، تا لىلى بىنە دەرى.

### لووت بەرزى جوولەكەو كۇشتى پىغەمبەرەكان:

دىسان قورئان بۇ جارىكى تر ئەو بەخششانەى خوا بۇ كوپان و نەوہى يەعقوب دەخاتە پوو، پاشانىش سىلەبىيان بەرامبەريان، دەفەرموى: ﴿**وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ**﴾ سويندبى بەخوا، ئىمە كىتبى (تەورات)مان دا بەمووسا ﴿**وَقَفِينَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرَّسْلِ**﴾ و دواى ئەویش پەيتا پەيتا پەيامبەرئانمان نارد ﴿**وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ**﴾ و چەن بەلگەو موجىزەيەكى پرونیشمان بە (عيساى كوپى مەرىم) دا تا پەيامبەرئىتى خۇى پى سەلمىنى ﴿**وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ**﴾ و بەفرىشتەى سروسىش (روح القدس / جبرىل) پىشتىوانىمان لىكرد، كەچى ئەنجامى ناردنى ئەوہەموو پەيامبەرئانە، ھەر ئەمە بوو كە دەفەرموى: ﴿**فَلِكُلِّمْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى اَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ**﴾ كەى ئەمە راست و رەوايە كە ھەتا ئىستاش ھەر كات پەيامبەرئىگىتان بۇ ھاتبى - كە پەيامەكەى لەگەل ھەواو ئارەزووى ئىوہدا نەگونجابى - ئارەزايىتان دەرپرەوہ دەعيەو تەكەببورتان بەسەرياندا كىردوہو باوہرتان نەھىناوہ؟! ﴿**فَرِيقًا كَذَبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ**﴾ ئەوساش بوونەتە دوودەستەوہ: دەستەيەكى تىرشىانتان كۇشتن، وەكو درۇتان خستەوہ، وەكو (عيساو موخەمەد) - سەلامى خوايان لەسەر بىت - دەستەيەكى تىرشىانتان كۇشتن، وەكو (زەكەرىا و يەحيا و ئەشعيا) - سلاوى خوايان لى بىت -.

**تېبىنى:** ناوې پىرۇزى عيسا (۲۵) جار لەقورئاندا ھاتوہ. ﴿**وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ**﴾ جوولەكەكان بە پىغەمبەريان دەوت: دلمان لەناو پەردەو كالاندايەو، ھىچ وەرناگرى و لەقسەكانىشت تىناگەين، خوايش لەبەرامبەر ئەو خووە





په یامبره کانتان نه ده کوشت ﴿لقد جاءكم موسى بالبينات﴾ سویند به خوا مووساش به لگه مو جیزه ی زوری بو مینان وهاته لاتان ﴿ثم اتخذتم العجل من بعده وانتم ظالمون﴾ که چی پاش شهوه که به ده عوه تی خوا- چوو بو کیوی تور. نیوه گویره که تان په رست و کرد تانه خوی خوتان و بهوش سته متان له خوتان کرد. جووله که پاش په یماندان و، راگرتی کیوی (تور) به سه ریانه وه، یاخی بوون؛

لیره دا بو جاریکی تر هندی له سه ریچیپه کانیان به پرویاند اده داته وه، تابه لکو ته می خوار دین بویه ده فرموی: ﴿وان اخذنا ميثاقتكم ورفعنا فوقكم الطور﴾ له بیر تانه په یمانیکی به میزو پته ومان لی وهرگرتن که به تهورات کار بکن، کیوی (تور) یشمان به سه رتانه وه راگرت و پیمانگوتن: ﴿خذوا ما اتيناكم بقوة واسمعوا﴾

هه فرماینیکمان پیداون له (تهورات) دا، ده بی زور به توند بیگرن و بیبیسن و گوپرایه لی بن، واته: به وردی کردارو په فتاری پی بکن ﴿قالوا سمعنا وعصينا﴾ که چی گوتیان: به لی بیستمان و، گوپرایه لیش نابین ... ﴿واشربوا فی قلوبهم العجل بكفرهم﴾ نهوینی گویره که په رستی، تیکه لی دل وده رویان ببوو، چونکه کافر بوون و باوه ریان له میر چوو یوه ﴿قل بسما یا مرمک به ایمانکم ان کنتم مؤمنین﴾ نهی موحه مه د! ﴿بلی﴾: نه گهر بهوادارین، بی شک بهوادکه تان تووشی شتی زور خراپ و نا په وای کردون. ئینجا به و به پرویان ده وهستی و ده فرموی: ﴿قل ان كانت لكم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس﴾ نهی موحه مه د! ﴿پیان بلی﴾: نه گهر راست ده کهن و باوه رتان وایه که له خوا وه نریکن و، مالی نه و دنیا ش هه رتاییه ته به ئیوه وه و، به شی که سی تری تیدانیه "وه خوتان نه لین" ﴿فتمنوا الموت ان کنتم صادقی﴾ جا شه گهر شه وه راسته، ده سا داوای مردن بکن، تازوو بچنه به هه شته وه به لام دیاره قورشان سروشتیان نه ناسی و نه زانی که درو نه کهن بویه پیان ده فرموی: ﴿ولن یتمنوه ابدا بما قدمت ایدیهم﴾ به هوی نه و کار و کرده وه نادرسته یانه وه، پیشی خویانیان خستون، هه رگیز داواو ناره زوی مردن نا کهن، ﴿والله علیم بالظالمین﴾ وخواش به سته مکاران- خویان و نه فسیه تیان- چاک زاناو به نا گایه ﴿ولتجدنهم احرص الناس علی حیاة ومن الذین اشركوا﴾ سویند بی به خوا، تو ده بینی که جووله که له هله پی بو ژبانی نه دنیا یه، له ته وای مردم، بگره له و که سهانه ش شریک بوخوا داده نین، سوورترو تامه زرو ترن! که و ابوو درو ده کهن که ده لین ئیمه گه لیکی که تمه عین ﴿یود احدهم لو یعمر الف سنة﴾ هه کام له وانه نا واته خوازه و پیخوشه که: هه زار سال تمه نی هه بی وبری! ﴿وما هو بمزحزحه من العذاب ان یعمر﴾ خوئه ر شه ته مه نه دریزه شی بدریتی، کاتی مردو گه رایه وه لای خوا- به و ته مه نه دریزه ی له سزای خوا

سورة الزمر

البقرة

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦﴾ وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ اَبَدًا اِمَّا قَدَّمَتْ اَیْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾ وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيٰوةٍ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا يُوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعْمَرُ اَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحِّزٍهُ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُعْمَرُ وَاللَّهُ بِصِیْرِ اِمَّا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٨﴾ قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِیْلَ فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰی قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَیْنَ يَدَیْهِ وَهُدًى وَبُشْرٰی لِلْمُؤْمِنِیْنَ ﴿١٩﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِکَتِهٖ وَرُسُلِهٖ وَجِبْرِیْلَ وَمِیْکَلًا فَاِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْکٰفِرِیْنَ ﴿٢٠﴾ وَلَقَدْ اَنْزَلْنَا اِلَیْکَ ءَایٰتٍ بَیِّنٰتٍ وَمَا یَکْفُرُ بِهَا اِلَّا الْفٰسِقُوْنَ ﴿٢١﴾ اَوْ کُلَّمَا اَعٰهَدُوْا عَهْدًا اَبَدًا فَرِیْقٌ مِنْهُمْ بَلَّ اَکْرَهُمْ لَا یُؤْمِنُوْنَ ﴿٢٢﴾ وَلَمَّا جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ بَشِّرْ فَرِیْقٌ مِّنَ الَّذِیْنَ اٰتَوْا الْکِتٰبَ کَتَبَ اللَّهُ وِرَآءَ ظُهُورِهِمْ کَاَنَّهُمْ لَا یَعْلَمُوْنَ ﴿٢٣﴾

دوور ناخريته وه و پرگار نابى ﴿**والله بصير بما يعملون**﴾ و خواش به و كاروكرده وه ئهوان دهيكهن زۆر بينايه ، كه وابوو ئيتړ ئيوه هرگيز ناتوانن هيچ شتيكى ئى بشارنه وه و دروى له گه لدا بكن .  
**جووله كه جبريل به دوژمنى خويان دهزانن ؟**

پيشهوا (ئەحمەد) لە (ئەبەباس) هە - خوا لێيان رازى بى - دەلى : تاقمى له جووله كه پويان له پيغه مبهري کردو وتیان : ئەبەلقاسم ! ئيمه پينچ شت له تو دەپرسن ، جا ئه گەر تو وه لا متداينه وه ، ئهوا با وه پرده كه ين تو پيغه مبهريت و . په پرده و يشت لیده كه ين ، ئه و جا وهك (ئيسرائيل / ياقوب) به لێنى له كوپرەكانى خۆى وەرگرت ، له باره ی (يوسف) ه وه ﷺ به لێنيان داو گوتيان : (الله على ما نقول وکیل) پيغه مبهريش ﷺ هه روا به لێنى دانى و بۆى دووپات كردنه وه ، فهرمووى : دهسا پرسىاره كاتنان بلين : ئهوانيش وتیان : نيشانه ی پيغه مبهريتى چييه ؟ فهرمووى : ((تَنَامُ عَيْنَاهُ ، وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ)) واته : پيغه مبهري ههردوو چاوى دهنوین ، به لام ههركيز دایى نانوى وه خوا خافل نابى وتیان : ئه ی ئه و تنۆكه ئاوه كه دهچيئه مندا لدا نه وه " چون جارى دهبيته مييينه ، جاريكيش دهبيته نيزينه ؟ فهرمووى : ((يَلْتَقِي الْمَاءَانِ ، فَإِذَا عَلا مَاءُ الرَّجُلِ الْمَاءُ الْمَرْأَةِ ، وَإِذَا عَلا مَاءُ الْمَرْأَةِ الْمَاءُ الرَّجُلِ أَثْنَتُ)) واته : كه ههردوو ئاوه كه له جيى خوياندا به يهك دهگهن ، ئه گه رئاوى پياوه كه سهركهوت به سه رئاوى ژنه كه دا ، ئه وه كوپرى ده بى و . خو ئه رئاوى ژنه كه سهركهوت به سه ئاوى پياوه كه دا ، ئهوا كچى ده بى . وتیان : دهباشه ! يه عقوب چ شتيكى له خۆى قه دهغه كرد ؟ فهرمووى : ((كَانَ يَشْتَكِي عَرَقَ النِّسَاءِ لَا يَجِدُ شَيْئًا يَلْبِثُهُ إِلَّا الْبَانُ كَذَا وَ كَذَا)) واته : كاتى خۆى ياقوب ﷺ تووشى (عهرقونه سا) بوو . بيچكه له شيرى (و شتر) يش شتيكى ترى بوباش نه بوو ، ئه و جا له بهر نه وه كه وشتره كه بمينيته وه و سه رنه بربرى ، گوشته كه ی له خۆى ههرا مكرد ، وتیان : راست ده كه يت . وتیان باشه ئه ی ئه و (رهعد) و دهنگه له هه وره كانه وه ديته چيه ... له وه لامدا فهرمووى : ((مَلِكٌ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ (عَزَّوَجَلَّ) مُوَكَّلٌ بِالسَّحَابِ ، يَبْدُو مَخْرَاقٌ مِنْ نَارٍ يَرْجُرُ بِهِ السَّحَابُ ، يَسُوقُهُ حِينَ أَمَرَ اللَّهُ)) خوا فريشته يه كه يه يه ' كاروبارى گشت هه وره كانى پى سپي درراوه ، ئه و (رهعد) و بروسكه يش ئيوه دهيبين و دهيبسن ، دهنگ و نه عه رته ی فريشته كه يه . وتیان : راست ده كه يت ، به لام ته نيا پرسىارى كمان ماوه ، ئه گه ر به راستى وه لاميمان به ديت ه وه ، ئهوا په يمان و به يعهت ده دهنى و باوه رت پيدين . پرسىاره كه يش ئه مه يه : هه ر پيغه مبهريك فريشته يه كه وحى ها توته لايى و وحى بۆ مينا وه ، باشه ئه و فريشته يه ی وحى بۆ تو دىنى كييه ؟ فهرمووى : (جوبريل) ﷺ وتیان : جوبريل ! ئه و جوبريله كه دهستورى جهنگ و كوشت و كوشتار ده دا ؟! خو ئه وه دوژمنى ئيمه يه ، ئه گه ر له باتى ئه وه گوته بات ميكايله كه رهحمهت و باران و سه وزايى دىنى ، قبولمان بوو ، ئه وسا خواى گه وره ئه م ئايه ته ی نارد ه خواره وه و فهرمووى : ﴿**قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ**﴾ ئه ی موحه ممه د ﷺ پييان بلئى : هه ركه سيك خۆى به دوژمنى جوبريل دهزانى ، ده با له خه م و خه فته دا به رى ، چونكه بيگومان ئه وه به فهرمانى خوا ئه م قورئانه ی دابه زاندوه بۆ سه ر دل و دهرونى تو ، ئيتړ با جووله كه هه ر پقيان لييبى و دوژمنايه تى له گه ل بكن . وهك خويان هاوار نه كهن و ئه لين : جوبريل دوژمنى ئيمه يه ... ؟! ﴿**مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ**﴾ ئه و قورئانه ش ئه وه ده يه نى ، پشتگيرى له كتيبه كانى به رده ستى ده كا ، به ته و راته كه ی ئه وانيشه وه ﴿**وَهْدَىٰ وَبَشَّرَ لِلْمُؤْمِنِينَ**﴾ وه رينمايى و موژده يشه بۆ برواداران ، كه وابوو به روا نه بوونى ئه وانه به قورئان ئه ر هه ر له بهر ئه وه بى كه جوبريل ميناويه تى ، ئه وه شتيكى زۆر خراپ و نا په روا و ناماقوله . ﴿**مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ**﴾ هه ركه سيك دوژمنى خوا و فريشته و په يامبه ره كانى ئه و جوبريل و ميكايل بيت ، ئه وه بى سو كا فرو بى با وه ر ﴿**فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ**﴾



له برامبه نهویشوه، بیگومان خوا ناحهزو دوژمنی بی باوهرانهو، مامه لهی دوژمنایه تیان له گهل دهکات، چونکه ههرکه سیک دوژمنایه تیی له گهل دوژمنه کانی خوادا بکا، وهک دوژمنایه تی له گهل خودی خوادا کردبی وایه.

به لگهی پیغه مبه ریتی موحه ممد:

﴿لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ سویند بی به خوا ئهی موحه ممد ﴿ثُمَّ بَلَغَهُ مِنْهَا نَجْيًا مِنْ لَدُنْكَ﴾ نیشانه یه کی زۆرو ئاشکرامان بۆناردویت، بۆ سه لماندنێ راستیی په یامبه ریتیت ﴿وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ﴾ خو مه گهر ههر فاسق وله سنوورده رچووهر کان حاشاو نکوولی ئی بکهن ﴿أَوْ كَلِمَاتٍ عَمْدًا نَبَذَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ﴾ مه گهر بۆچی جووله که ههر جارێ به لاین و په یمانیک دهدهن به خوا خیرا دهسته یه کیان پشتگوینی دهخه ن و مه لیده وه شینه وه؟ ﴿بَلْ أَكْثَرُهُمْ

لَا يُؤْمِنُونَ﴾ بۆیه وایش نه کهن، چونکه زۆربه ی زۆرینه یان بهر وای پی ناهینن، نیتر چۆن په یمان ده به نه سه ر، (مالیکی کوپی صه یف) ی جووله که، ههر که پیغه مبه ر هات، سویندی خوارد که: خوا سه باره ت به و پیغه مبه ره، هیچ په یمانیکی ئی وهر نه گرتوونا ﴿لَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ دیسان دوا ی شه وش که خوا ئه م پیغه مبه ره ی نارد ه لایان ﴿مصدق لما معهم﴾ و پشتگیری له ته و راته که شیان دهکا ﴿نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ﴾ دهسته یه که له خاوه ن کتیب و نامه کان، کتیب و نامه کانی خویان پشتگو ی خست و خویانیان ئی بی ئاگاکرد، واته: له بهر نه وه ی که کتیبی ته و رات په سنی پیغه مبه ری تیدا بووه، له گهل قورئاندا یه کیان دهگرت، زانا کان نه ویشیان فریادیه پشتوه! بۆیه ده فره موی: ﴿كَانَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ههر ده لیت هه وال و نیشانه ی وایان له ته و راته ده زانیوه جاهر به وه شیه وه نه وه ستان، به لکو به جادوو و شتی واوه خویان سه ر قالكرد وگوتیان: کاتی خویشی (سوله یمان) ههر به جادوو گه ری و سیحر، ده سه لاته که ی خوی راگرتبوو... بۆیه خوا به دروی خسته نه وه.

سه ر گوزه شته که ی (هاروت) و (ماروت):

﴿وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ﴾ هه ندی له نه وه کانی (یاقوب) که و تنه شوینی ئه و جادوو که شه یاتینی له سه ر ده می پاشایه تی و ده سه لاتی سوله یماندا ﴿دایان هیئاو ده یان خویند، واته: که و تنه شوینی نه و فریلا نه ی ده رباره ی حکومه ته که ی سوله یمان ده یان کرد ﴿وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ﴾ خو ئاشکرایشه که سوله یمان کافرو جادوو گه ر نه بوو و شه ویش "جادووی دانه هیئا" وهک شه وان ده لاین ﴿وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا﴾ به لکو شایه تینه کان جادوویان داهینا و کافرو بی بهرو و بوون و له سنوور ده رچوون ﴿يَعْلَمُونَ النَّاسَ السَّحَرُ﴾ و خه لکیشیان فیتری جادوو ده کرد ﴿وَمَا أَنْزَلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ هَارُوتَ وَمَارُوتَ﴾ هه روه ها که و تنه شوینی ئه و زانیاری و

سورة البقرة

البقرة

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسَ السَّحَرُ وَمَا أَنْزَلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِصَاحِبِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَئِنَّ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٩﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَآتَوْا الْحُتُوبَةَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ حَيْرَ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١١٠﴾ يَأْتِيهَا الذِّبَرُ ؕ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمِعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١١﴾ مَا يَوْذُو الذِّبَرُ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١١٢﴾

سورة البقرة

البقرة

زانستیهی هاتبویه سمر نهو دوو فریشتهیه "ماروت و ماروت" له "بابل" ی عیراقدا. لهوسردهمهدها مردم زور سهرقالبوون به جادوو و فریفته لگه ل یه کتردا، جا لهوکاته دا خوی گه وره نهو دوو فریشته ی نارد تا جادوو یان بو پوون بکه نه وه و خه لکی تیگا و به مه له نه چن و بزائن که جادوو له گه ل موعجیزه ی په یامبه ریته یدا دووشتی لیکنجیا و زن، وه له هه مان کاتیشدا نهو دوو فریشته ی به خه لکه کیان دهوت: نیمه ته نها مایه ی تاقیکردنه و هین و هاتووین بو به تالکردنه وه و هله و شانه وه ی سیحر، ده خیل سه ده خیل نیوه نه فیری بین و، نه ره قاریشی پی بکن، به لی. کاری نهو دوو فریشته یه هر نه مه بوو، نیت ره مه به ولاره شتیکی تر نه بوو، هر چه نه ده داخوه قسه ی زور - ته نانه تی به دم نین و عه باسه وه - ده بریاره یان ده گیر نه وه! **﴿وما يعلمان من احد حتى یقولا انما نحن فتنه فلا تکفر﴾** وه له هه مان کاتدا هر که سیکیان فیری جادوو ده کرد له سهره تا وه پییان ده گوت: نه م کاری نیمه ته نها بو تاقیکردنه وه و فیری بوونی جیا کردنه وه ی (موعجیزه) و (سیحره) و له لایه ن خوا وه نیردراوین، که و ابو ناگادار به! خو ت کافر مه که و فیری جادوو نه بیت **﴿فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته﴾** به لام هه ندیک هر کو لیان نه دا تاله و دوو فریشته وه فیری نه مه بوون که بتوانن به سیحر ژن و میرد لیکن بکه نه وه، واته: مه ده مه که به گوئی فریشته کانیا ن نه کردو، فیری جادوو بوون و پاشان جادوو سیحریان له یه که ده کردو، جو ره ها کاری ناپه سه ندو ناشه رعیا ن نه انجام ده دا، هر چه نه **﴿وما هم بضارین به من احد الا باذن الله﴾** به بریاری خوا نه بووبا نهو جادوو گه رانه توانیا ن نه بوو زیانیک به هیچ که سی بگه یه نن **﴿ویتعلمون ما یضرهم ولا ینفعهم﴾** هر فیری شتی نه بوون که زیانیا ن لی بداو، هیچ قازانج و سودیکی نه بی بو یان **﴿ولقد علموا لمن اشتراه ماله فی الآخرة من خلاق﴾** که نه و کاره ناپه سه ندو شیا ن نه کرد، وه نه بی له پروی نه زانینه وه بیت، به لکو نهو (جوله کانه) چاک ده شیا ن زانی نه و که سه ی کرپاری جادوو گه ری بی بی، له پوژی دوا ییدا هیچ که لک و سودیکی پی ناگاو له به هره ی خوا بی به شه، نه و سا بو نه وه ی پتر له سیحر تیگه ی چن نه نایه تیگ و هاو پی له ته که کورته رافه یه کی جادودا باس ده که ین، جا نه مانه هه ندیک لهو نایه تانه ن که له باره ی (سیحر) وه هاتوون،: (ولکن الشیاطین کفروا یعلمون الناس السحر) (به قمره: ۱۰۲)، (فلما جاء السحرة) (یوونس: ۸۰)، (وجاء بسحر عظیم) (نه اعراف: ۱۱۶).

### زانایان ده براره ی بوون و حقیقه ت و راستی سیحر، چه نه قسه یه کیان هه یه:

- ۱- هه ندیکیا ن ده لئین: سیحر شتی که و حه قیه ته تیکی هه یه، ده شتوانی به واقعی و به برچاوی بینه وه رو لی خو ی بیینی و، بویشی هه یه له حاله تی که وه بو حاله تیکی دی هر شتی بگو پی.
- ۲- هه ندیک ی دی پیچه وانه ی رای نه وانه ن، وه ک نیمامی (نین جهرین) - ره حمه تی خوی لی بی - که ده لی: ناریکی و جیا وازی له پی ناسه کردنی (سیحر) دا زور زوره، هه ندیک له زانایان ده لئین: سیحر کو سه لیک فریفته و چه و اشه گه ری و خیده یه ساحر به سه لیه ی خو ی واده کا له سیحر لی کرا وه که، تا و با زانی که شه وه ی شه یکات حه قیه ته و بنه ره تیکی هه یه، وه ک که سین له دور وه (سه راب) ترا و یلکه یه که ده بیینی و بو خو ی واده زانی نا وه، که چی کاتیک لی نریک ده بیته وه، نه و جا ده زانی ناو نه. هه ندیک ی دی نه لئین: ساحر ده توانی ته نانه ت دینسانیش بکاته گوید ریژ!، یان دینسان و گوید ریژ بگو پی به شتیکی دی، دواتریش زانای پایه رز (لاله کاشی) نه لی: نه گه ر نه یه توانیا نه م جو ره شتانه بکات، هر گیز نه یشیده توانی جیا وازی بخاته نیوان ژن و میرده وه که و ابو ده شتوانی چوله که بکات به مرو ف یا.. هتد (نین قهیم) یش ره حمه تی خوی لی بی له ته فسیری سوورته ی (فلق) ده لی: نه م نایه ته ی: (ومن شر النفاثات فی العقد) نهو فرموده یه ش خاتو و عانی شه - ره زای خوی لی بی - ده گیر یته وه که:



سیحر له پیغه مبهری خوا ﷺ کرا، نه مانه هردو کیان به لگن له سر نه وه که سیحر هیه و راسته. به هر حال نه هلی (تفسیر) و (جه دیس) هردو لا نه لئین: نهو ریوایه تانه ی که له هاوه لآن و سه له فهوه هاتوون به لگن له سر نه وه که سیحر حقیقه تی هیه، وه نهو نایه تهش که خوی گه وره ده فرموی: (فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء وزوجه) دیسانه وه هره وه ده سه لمینتی که سیحر له تیکدانی په یوه ندی ژن و میردا کاریگری خوی هیه و. وه بیجگه له مانهش فرموده ی راست و دروستیش هیه که پیغه مبهری خوا ﷺ سیحری لیکراوه. جه ماوه ری زانایانیش له سر نه وه ن که: سیحر کاریگری خوی هیه. بو نمونه نیامی نه وه وی (ره حمه تی خوی لیبی) له شهرحی (موسلم) دا نه لی: (والصحيح ان له حقيقة وبه قطع الجمهور وعليه عامة العلماء، ويدل عليه الكتاب والسنة المشهورة)، به لآم هر (نه وه وی) خوی ده لی: نهو راو بوچوونه که ده لی: ساحیر ده توانی ټینسان بگوړی به غه یری خوی له واقعیه وه زور دووره، نیر خوی گه وریش باشر ده زانی. (ټین حزم) یش - ره حمه تی خوی لیبی - ده لی: (وذهب اهل الحق إلى انه لا یقلب احد عینا ولا یحیل طبیعة إلا الله عزوجل لأنبیائه فقط). (ټین حجه) یش - ره حمه تی خوی لیبی - ده لی: شتی که جینگه ی قسه و باس بیت نه وه یه که نایا ساحیر ده توانی شتی که له حاله تیکه وه بو حاله تیکه دیکه بگوړی؟ پاشان نه لی: جه ماوه ری زانیان له سر نه وه ن که سیحر راسته و حقیقه تیکه هیه و کاریگری خویشی هیه، به لآم ناتوانی هیچ شتی که له حاله تیکه وه بو حاله تیکه دی بگوړی، خوایش باشر ده زانی. ده بی نه وهش بزاین که سیحر یه کیکه له گوناوه زور گه وره کان و ده بی مؤسلمان زور خوی لی پاریزی، هره وکو له (صه حیج) سی موسلم و بوخاری) دا هاتوه، وه نیامی (عومرو، نیامی عوسمان و، جندوب و، خاتوو عایشه و، خاتوو حفصه) یش - خویان لی پازی بی - له سر نه وه ن که ده بی ساحیر بکوړی. له کتیبه که ی نیامی (ترمزی) یشدا هاتوه که پیغه مبهری خوا ﷺ فرمووی ته تی: ((حد الساحر ضربة بالسيف)) جا نه م جه دیسه هره چنده (ضعیف الإسناد)، به لآم نیامی (زه بی) ده لی: (والصحيح انه موقوف علی جندب بن عبدالله). سه باره ت به حوکمی ساحیریش نیامی (نه حمه د) و نیامی (مالیک) - ره حمه تی خویان لی بی - ده لئین: ده بی ساحیر بکوړی، به لآم نیامی نه حمه د نه م قسه یهش ده کاو ده لی: نه گهر ساحیره که له (اهل الذمة) بوو، نه وه نا کوړی، به لگه شی نهو فرموده صه حیحه یه که (لبید بن الأعصم) سی یه هوودی سیحری له پیغه مبهری خوا کردو ﷺ نه شیکوشت، به لآم نیامی شافعی و نیامی نه بو حنیفه - ره حمه تی خویان لی بی - ده لئین: ساحیر نا کوړیت، جا له هر میلله تیک بیت (اهل الذمة) بی یان نا. به لگه شیان نه وه یه که پیغه مبهری خوا ﷺ کاتی ساحیره که سیحری لیکرد نه یکوشت، خوایش باشر نه زانیت. منیش ده لیم: حوکمه که ده دریته ده سستی نه میرو رابه ری ده سته ی زانایانی سهرده م، نه گهر نه وان کوشتنیان پی باش بوو، نه وه ده کوړی، نه گینا نازاد ده کری (والله اعلم). ﴿ولبنس ماشروا به انفسهم لوکانوا یعلمون﴾ به راستی نه گهر تیگه یشتبان نه وشته ی که نه وان خویانیان پی فروشت، ده یان زانی چ کاریکی زور خراپ و ناپه سهند بوو.

### رینمایه کانی نایه تی (۱۰۲)

(۱) دژایه تی قورئان و سوننه ت، له بهر نه وه که کاری خراپ و فساد و ستمکاریان جه رامکردوه، سهره پای کافر بوون، ده رگای هه موو باتل و دزیو یه کیش له مروءه ده کاته وه، قورئانیان لا بچوک ده بیته وه، په نا به یاسا ده ستمکرده کان نه به ن و، بازاری بیده جه چیه کان گهرم ده کن و، به خوشیان نازان چ ده کن؟!.

(۲) گشت قازانچ وزیانیک هر به ده سستی خواجه.

۳) فیروونی سیحرو به کار مینانی هردوو کاریکی حرامن، وهک (ئەبو حەنیفە، مالیک، ئەحمەد) - خوا لییان رازی بی- ئەلین، بەلام هەندی لەهاوپیانی ئەبوحنیفە ئەلین: فیروونی سیحر بو خۆپارستن، نەحرامە و، نەکوفرە.

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا﴾ خۆنەر ئەو جوولەکانە بپوایان بەبەرنامەکی خوا هەبا- وهک پئویست- وهلەسزایشی پارێزبان کردبا ﴿مَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ﴾ دەیانزانێ که پاداشتیک لەلای خوایە باشترە بۆیان، لەو قازانجە دنیاوییهی چاوه‌ڕوانیان ئەکرد ﴿لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ ئەگەر بیانزانیبوو، زانستی ژیرانهیان بخستایەتە کار. **تێبینی** لەو سەردەمەدا جادووگەرێکی زۆر پەیدابوو، جادووگەرەکانیش کاری زۆر سەرسوڕهێنەریان دەکرد و، زۆر کەشیش وایدەزانی ئەوکارە ئێوان مोजیزەو خۆشیشان پەیامبەرن، جا لەبەرئەوێ خواى بالادەس ئەو دوو فریشتەى ناردو جووری جادووگەى فێر کردن، تا بتوانن جادوو موعجیزە لێک جیاکەنەوێ بزانن ئەوانەى کەداوای پەیامبەریتى ئەکەن بى بەلگەیهکی زانستانهو باوەرپێکراو، کاریکی زۆر ناپەسەند ئەکەن و جادووبازن، نەک پەیامبەر.

وشەى جوان و ناسک بلین:

لێرەدا دیسانەوێ تاوانیکی تری جوولەکە روون دەکاتەوێ دەفەرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا﴾ ئەى ئەوانەى باوەرێتان هێناوێ! لەکاتی قسەکردن لەگەڵ پێغەمبەردا ﴿مەلین (راعنا) بەومانایە کەگوايە باش گوێ بیستمان بە، تائێمە مەبەستی خۆمانت پى رادەگەینن و تۆش وەرگیریت، چونکە وشەى ((راعنا)) هەر لەوشەیه دەجیئت کەجوولەکە بۆمانای بەدکاروخراب لای خۆیان بەکاری دەهینن، چونکە بەزمانی عیبری جوولەکە (راعنو) واتە: ئەى بەدکارو ساویلکە! دیارە مەبەستی ئێوان بەو وشەیه گەلتەو لاقرتیکردنە بەپەیامبەر ﷺ. جا لەبەرئەوێ کە (راعنا) نزیکە لە وشەى (راعنو) وەو، (راعنو)ش لەزمانی ئەواندا بەمانای مروفی زۆر ساویلکەو خراپە، نابى ئێوێ (ئەى موسلمانان!) بەکاری بهینن ﴿وَقُولُوا انظُرْنَا واسمعوا﴾ وەلەباتى بلین (راعنا) بلین (انظرنا)، چونکە ئەم وشەیه تەنها مانای مۆلەت خواستن و چاوه‌نۆڕى دەبخشی، وهک خوا ئەفەرموی: ﴿وَقُولُوا انظُرْنَا واسمعوا﴾ بلین: تەماشامان بکەو، هۆشت پێمانەوێ بیئت، ئێوێش گوێی بدەن و وتەکانی ببیسن، واتە: ئێوێ وهک ئێوان مەبن کە دەلین: (سمعنا و عصينا) ﴿وَالْكَافِرِينَ عَذَابُ الْيَمِّ﴾ بۆئەو بى‌باوەرانه سزایەکی ئیش پێگەینەر هەیهو نامادەیه (ئەین کەسیر) دەلى: لەم نایەتەدا خواى گەورە موسلمانان قەدەغە دەکات، کە لە قسەوگوتارو رەفتاردا، خۆ بە کافرانەوێ بشوبهینن، وه سەبارەت بە فەرموودەى: ((مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)) دەلى: ئەمە ئەوپەر هەرپەشەیه لەو کەسانە کە لە جەژن و قسەوگوتارو جل و بەرگ و بارى کۆمەلایەتیدا، خۆ دەشوبهینن بەخواهەناس و کافرانەوێ. نای کاشکا! ئەمڕۆ موسلمانان کەمێک هۆشیار دەبونهوێ ئەوەندە بەداوای لاسایی داب و نەریت و مۆدەبازی بێگانه نەدەکەوتن و نەدەچوونە ژێر پەرچەمى ئەم و ئەوى دژ بە دین و ولات و نیشتمانمانەوێ ﴿مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ﴾ **اهل الكتاب ولا المشركين ان ينزل عليكم من خير من ربكم**﴾ خاوەن نامە بى باوەرەکان، ئەوانەى دینی خۆیان لە دەسداو، ئەوانەش موشریکن و هاوبەش بو خوا دادەنن، قەت پێیان خۆش نیە لە لایەن پەرورەدگارتانەوێ، هیچ خێرو بێرێکتان بۆیئت، چ جای ئەوێ پێیان خۆشبیئت، قورئانتان بەدیاریى و خەلات بۆ بیئت ﴿والله يختص برحمته من يشاء﴾ و خواش مەیلی خۆیەتى، هەرکەس خۆى حەزبکا رەحمەت و سۆزى خۆى بۆ تاییبەت دەکاو دەیکاو پێغەمبەر ﴿والله ذو الفضل العظيم﴾ و دیارە خوا خاوەنى فەزل و بەخششی زۆر گەورەیه.



### نسخ و لهکارخستن له قورئاندا:

جووله که و هاوه لداره کان ده یانگوت: سهیری موحه مه ده ناکه ن چوئن نه مپو شتیکی نه لی و. سبهینی شتیکی تر؟! خوی گه وره له وه لامیاندا فهرمووی: ﴿<sup>۱۰۶</sup> **مانسخ من آیه او ننسها**﴾ ئیمه له قورئاندا هه ر ئایه تیکی بسپینه وه و له کاری بخهین، یان فهراموشی بکهین و لهیری ببهینه وه ﴿**نات بخیر منها او مثلها**﴾ ئیمه له باتی نه وه، ئایه تیکی چاکتر و ئاسانتر یان ههروه کو نه و ده خهینه جیی تا له پاشه روژدا ببی به مایه ی پاداشتی گه وره تروزیاتر (ته بهری) بو له کارخستنی ئایه ته کان و گورینیان، چه ند نموونه یه ک دینیته وه:

**یه که م:** گوپینی قورس بوئاسان، وه ک لابردن و سپینه وه ی شه و نوێژ له سه ر موسلمانان. **دووه م:** گوپینی ئاسان بو قورس، وه ک گوپینی چه ند روژی پوژوو- که له سه ره تاوه هه بوو- بو پوژووی مانگیکی ره به ق، نه مه هه رچه نده قورستره، به لام له رووی پاداشته وه گه وره ترو باشتره. **سییه م:** گوپین و سپینه وه ی بریاریک بو بریاریکی تر وه کو خوی، وه ک گوپینی رووگه له (بیت المقدس) وه بو (که عبه). خوی گه وره سهیری به رزه وه ندی خه لکی خوی ده کا، چاک ده زانیته که نه مپو بریاریک زور له بارو گونجاوه، به لام بو سبهینی نه گونجاوه، نه وسائه ویش به فه زلی خوی نه یسپینه وه، چونکه: ﴿**الم تعلم ان الله على كل شيء قدير**﴾ مه گه ر نه تزانیه که خوی گه وره به سه ر هه موو شتیکیدا به تواناو ده سه لاتداره و هه رچیش بکات نه یکات، نه مپو بریاریکه، بو سبهینی، بریاریکی تره ﴿<sup>۱۰۷</sup> **الم تعلم ان الله له ملك السموات والارض**﴾ ئایا نه تانزاینوه که بی سو ده سه لاتداریتی و مولکایه تی گشت ئاسمانه کان و

﴿**ما ننسخ من آیه او ننسها نأب بحیر منها او مصلها**﴾  
﴿**الم تعلم ان الله على كل شيء قدير**﴾  
﴿**الم تعلم ان الله له ملك السموات والارض وما لكم من دواب الله من ولي ولا نصير**﴾  
﴿**الم تریدون ان تسألوا رسولکم كما سئل موسى من قبل ومن يتبدل الکفر بالایمان فقد ضل سواء السبیل**﴾  
﴿**وذكر كثير من اهل الکتاب لو ردوئکم من بعد ایمنکم کفارا حسدا من عند أنفسهم من بعد ما تبین لهم الحق فاعفوا واصفحوا حتی یأتی الله بامرهم ان الله على كل شيء قدير**﴾  
﴿**واقيموا الصلوة وءاتوا الزکوة وما تفلحوا لایسکم من حیر یجذوه عند الله ان الله بما تعملون بصیر**﴾  
﴿**وقالوا ان یدخل الجنة لالا من کان هوذا او نصری**﴾  
﴿**تلك امانیهم قل هاتوا برهانکم ان کنتم صدیقین**﴾  
﴿**بل من استلم وجهه لله وهو محسن فله اجره عند ربه ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون**﴾

زهوی هه ر بوخوایه: ﴿**وما لكم من دون الله من ولي ولا نصير**﴾ و دیاره بیجگه له خواش، هیچ یاوه رو کو مه ک کاریکتان نیه، بی به هاوارو هانا تانه وه. ئهم مه سه له ی (نسخ) و سپینه وه یه، له کو نه وه بو ته هه راو کی شه ی ناو زانایان و، کتیب و نووسراوی زوریان تیدا نووسیوه و، هه ر یه که به باری پاو بوچوونی خویدا رایده کی شیی و، په سه ندی ده کات، نه گه رچی له کتیبه کانی خو ماندا ده لی: جه ماوه ری زانایان له سه ر نه وه ن که: نه سخ له (نه و امیرو نه هییدا هه یه، قورتیبی ده لی: (انکرت طوائف من المنتمین للإسلام المتأخرین جوازه وهم محجوجون بإجماع السلف علی وقوعه فی الشریعة الإسلامیة).

### پرسیاری بێ جێ و ناشایست مەكەن:

﴿ام تریدون ان تسئلوا رسولکم کما سئل موسی من قبل﴾ ئەو یاران و هاوێلان! مەگەر ئێوەش ئەتانهوێ داوای چەند بەلگە و موعجیزەیهکی گەورە لە پەیامبەرەکەتان (موحەممەد ﷺ) بکەن سەرەرای ئەو هەموو بەلگانەی بۆتان هاتن هەروەک لە مەو بەر لە لایەن بەنی ئیسرائیلەوه داوا لە مووسا کرا! کەچی ئەوانەو لای مووسا ﷺ هیشتا داوای ئەو هەموو بەلگە بۆی هێنان گوتیان (ارنا الله جهرة)! جابۆ ئەو لەوجۆرە خووەناریکە بیاترسینی خۆی گەورە ئەفەرموی: ﴿ومن يتبدل الكفر بالإيمان﴾ جا هەرکەسیک کوفر بە ئیمان بگۆڕێتەوه، دین و باوەڕی راستی خۆی، بدا بە بێ ئایینی ﴿فقد ضل سواء السبيل﴾ بێگومان ئەو پێگای راست و دروستی لێو نپووه، سەر لێشیواوه، خۆی گەورە لە جیگایەکی تردا ئەفەرموی: (يا ايها الذين آمنوا لاتسئلوا عن اشیاء ان تبد لكم تسؤکم وإن تسئلوا عنها حين ينزل القرآن تبد لكم والله غفور حلیم)، پێغه مبه ریش ﷺ ئەفەرموی: ((نرونی ماترکتکم...)) موسلیم. ﴿وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّوكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنْفُسِهِمْ﴾ ژۆرێك لە خاوەننامەكان - لە بەر حەسوودی و ناپاكی خۆیان - پێیان خۆشە داوای بپروا هێنانتان، كافتان بكەنوه ﴿مَنْ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ﴾ پاش ئەوێ كە هەق و راستیان بەتەواوێ بۆ پوون بوو یەوه زانیان كە: موحەممەد ﷺ پێغه مبه رێ خوا یە. (ئوسامە كۆری زەید) ئەو: جارێك پێغه مبه ر ﷺ سواری گۆیدرێژێك ببوو (عەبدوللای كۆری ئوبە) ییش، تەنزو تەشەریكی لێدا، پێغه مبه ریش بە (سەعدی) گوت: گۆیت لێبوو چی گوت؟! سەعدیش پێیگوت: بێبەخشەو قەسەكە ی پشتگۆی بخە، پێغه مبه ریش ﷺ كە هەردەم كاری لێبووردنە - بەخشی، ئەو جا ئەم نایەتە هات و فەرمووی: ﴿فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ﴾ واتە ئێوه لێیان ببوون و، چاوپۆشییان ئی بكەن، تا فەرمان و پیرایە خوا بە سەر كەوتن و رزگار بوون دێت ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ بە راستی خوا بە سەر هەموو شتێكدا تواناو دەسەلاتدارە. ئینجا یەك دوو هۆی سەر كەوتن بۆ موسلمانان باس دەكا و ئەفەرموی: ﴿وَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ بەردەوام نوێژەكانتان بەرێك و پێكی بكەن و كەمتەرخەمییان تیا مەكەن و، زەكاتیش بەدەن بەوانەو پێیان دەشی ﴿وَمَا تَقْدُمُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ وە هەر كاریكی خێرو چاكە، بۆ ئەو لاتانی پیش بخەن، پاداشتەكەیتان لای خوا پێدەگاتەوه و ن نابێت، وەك خۆی گەورە لە جیگای تردا ئەفەرموی: (فمن يعمل مثقال ذرة خيراً يره...) وە بۆ خو دورخستنه و هیان لە گوناھو نافەرمانی ئەفەرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ بە راستی خوا بە گشت كارو كردەتان بینایەو، چاودێری كردار و كۆشتانە.

### پرو پاگەندەو جوولەكە!

هەمیسان قورئانی پیرۆز، پڕوپالانتەیهکی تری جوولەكەكان باس دەكا و ئەفەرموی: ﴿وَقَالُوا لَن يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَن كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى﴾ جوولەكە گوتیان: هیچ كەسێ - بێجگە لە جوولەكە - ناچێتە بەهەشتەوه، گاوردەكانیش هەر بەوجۆرە گوتیان: نەسارو عیسایی نەبێت، كەسێ تر ناڕواتە بەهەشتەوه! دیارە بەردەوام هەردوولا هەولیان دەدا یەكتر بەدرو بخەنوهو، بەهەشت بۆخۆیان قوڕخ بكەن! ﴿تلك أمانیهم﴾ ئەم قەسو باسانە بەهەمیشە ئاوات و خەیاڵ پلاوییانە.



﴿**قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ**﴾ توش پنیان بلی: دوسا نهگه راسست بیژن له بۆچووه کانتاندا، به لگه کانتان بهینن ﴿**بَلَىٰ مِنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ**﴾ به لی... راستیه که ی نه میه که: هه که رسیک به چاکی و بیخه وش. خوی به ده ست خواوه دابی و، روهی هه رله خوابی و، له فهرمانه کانی سه ریچی نه کا ﴿**وَهُوَ مُحْسِنٌ**﴾ وه له هه مانکاتدا چا که خوازیش بیټ ﴿**فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ**﴾ نه وه پاداشتی لای په روه ردگاری خوی وهرده گری و مسوگه ره ﴿**وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ**﴾ ونه ترس و بیمکیان ده بیټ له قیامه تدا، نه غم و خفه تیش ده خوڼ بۆ دنیا. شه ره قسه ی موسای و عیسیای: ده سته یه که له هه ردوولا، ته نها خو یان به راست و دروست ده زانی! جابو ده مکوت کردنیان، خوا ده فهرموئ: ﴿**وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ**﴾ جووله که ده یانگوت: مه سیحی و گا وره کان له سه ره هیچ

بنه ماو ناینیکی به روا پیکراو نین و هیچکاره ن ﴿**وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ**﴾ وه گا وره کانیش ده یان گوت: جووله که ناهه قن و له سه ره هیچ بنه ماو راستیه که نین ﴿**وَهُمْ يَقْتُلُونَ الْكِتَابَ**﴾ به مه رجی که هه ردوولاشیان کتیب و نامه ی ناسمانی ده خویننه وه، جووله که (ته ورات)، نه مانیش (نینجیل) که هه ردووکیان قسه و باسی راست و باشیان تیایه، که چی له گه ل نه وه یشدا یه کتریان به کافرو بی باوه ر داده نا ﴿**كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ**﴾ خو نه وانه یش که هیچ نه زانن وه که نه وانه ی که ته نها ماده یان به لاوه شته، هه وه کو نه وانه ده لین و قسه ده که ن و، باوه ریان به هیچ ناینیکی ناسمانی نیه و بی په رده ش ده لین: ((الدين افیون الشعوب/ نایین تریاکی گه لانه!)) ﴿**قَالَ اللَّهُ يَحْكُمَ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ**﴾ نه وسا سه باره ت به و نیختیلاف و مشت و مپه و کیشه یانه خوا له پوژی قیامه تدا دادگایان ده کات و، به ریاری دروست ده دات، تا ده رکه وئ، ناخو جووله که راسته، یان فله؟ نه وکاته خو یان ده بیننه وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ وَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٢﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا أَسْمُهُ وَاسْمُ مَنْ سَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٣﴾ وَاللَّهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَسَمِجْهُ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَدِينُونَ ﴿١١٥﴾ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَبَّهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٧﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُشْعَلْ عَنْ أَهْوَائِ الْحَجِيرِ ﴿١١٨﴾

وَلَقَدْ رَاسُوا

۱۸

### داخستنی مزگه وته کان له یادی خوا:

﴿**وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ**﴾ ده بی کئ له وکه سه سته مکارتر و تاوانبارتر بی، ریگه نه دا له مزگه وته کاندایادی خوا بکری ﴿**وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا**﴾ وبو ویرانکردنیشیان، تییکوشی و، نه هیلئ خوا په رستیان تیدا بکری، یان هه بیانبرووخینئ، وه ک کو مؤنیسته کان، که ته نها له (سه مه رقه ند) دا چواره ده هه زار مزگه وتیان له ناوی پیروزی خوا داخست! رۆمانه کانیش دواي (۷۰) سال له بهر زکردنه وهی عیسا علیه السلام بۆ ناسمان، چوونه (بیت المقدس) وه وه بهر دیان له سه ره بهر ده نه میشت، ته نانه تی په یکه ره که ی (سوله یمان) یشیان رووخاندا! ﴿**أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ**﴾ نه وانه هه نه ده بوو بشچنه ناو مزگه وته کانه وه، به ترس و بیمه وه نه بیټ،

واتە: لەباتی ئەو کە ئەوان ئەمرۆ ئاوا بە مزگوتەکان بکەن، دەبوو موسلمانان ریسوایان بکەن و ملیان پێدانه وێنن، چ جای ئەو کە بتوانن مزگوتەکان بروخێنن؟! بۆیە پیغمبەر ﷺ پاش نازادکردنی مەککە، فەرمانی دا کە سالی نایبێندە نابێ کافرو موشریک هەج بکەن و بێنە مالی خواو: ((الا لیحجن بعد العام مشرك، ولا يطوفن بالبيت عريان، ومن كان له اجل فاجله إلى مدته)) فتح الباری. ﴿لهم فی الدنیا خزی ولهم فی الآخرة عذاب عظیم﴾ بەشی ئەوانە لە دنیا دا هەر ریسوایی و بەدناوییە، لە پاشەرۆژیشدا تووشی سزایەکی گەورە و گران دەبن.

لە نوێژدا رووبکەرە رووگە:

﴿وَلِلْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ فَإِنَّمَا تَوَلَّوْا فُتْمَ وَجْهِ اللَّهِ﴾ خۆرەلآت و، خۆرئاوای دنیا، هەرمی خواپەو، خۆی خواوەنیانە، جاکە وابوو لە نوێژەکاندا روو لە هەرجیگایەک بکەن، رووگەپەو خوا لەوێیەو رووی لێتانە. ئەو دەچی وەک ئیمامی (موسلیم) ئەلی ئەم بێرپارە پێش دیاریکردنی رووگەبووبی، لەولاشەو ئەو بۆچوونە ئێوانی پووجەلکێردووە کە گویا تەنھا لە (دێر) و (کەنێسە)کاندا خواپەرستی ئەکری... ﴿إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلیمٌ﴾ بێگومان زانستی خوا بەربلێ و فراوانەو، لەهەموو شتیکیش بەناگایە، خۆی چاک دەزانی چۆن نەخشەی کارەکانی خۆی بکێشی. جاکە وابوو ئەگەر ئەوان مزگوتەکانیان ئی داخستن، ئێو لە هەرجیگایەکی تردا دەتوانن نوێژەکانتان بکەن، چونکە گشت ئەملای ئەو لاکانی زەوی، بۆ ئێو مزگوتە.

### رێنمایەکانی نایەتی (۱۱۴-۱۱۵):

(۱) دەرکردنی خەلکی لە مزگوتەکان، تاوانیکی زۆر گەورەیه.

(۲) دەبی مزگوتەکان لە کافران بپارێزێ و، قبوولیش نەکری بچنە نێوێو، مەگەر موسلمانان خۆیان رینگا بدەن و رازی بن.

(۳) نوێژی سوننەت بەسەر و لاخووە -رووت لە رووگەو بی، یا نە- رهوایە.

(۴) نوێژ خۆینی فەرز، هەتا دەکری دەبی رووی لە رووگەو بی، مەگەر کاتی کەنەخۆش بی و نەتوانی رووی تی بکا، وەیان کاتی ترسی هەبی، وەیا جەنگاوهر بی و دوژمن لە رووی قیبلەو بی، یا لە دەس دوژمن هەلەباتی، یا نەزانی قیبلە لە کوێوێه تا رووی تیبکا.

### خوا کە ی مندالی هەیه؟

جەولەکە دەیانگوت: (عوزەیر) کۆری خواپە! (نەسارا) ییش دەیانگوت: عیسا! هاوێشدا نەرانیش: فریشتەیان بە کچی خوا دادەنا...!! بۆیە خوا فەرمووی: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا﴾ هەرسی لایەنەکە دەیانگوت: خوا مندالی بۆخۆی راگرتوووە ﴿سبحانه﴾ خوا لەوشتانە پاک و خاوێن و بێخەوشە، ناخەر چۆن دەگونجی مندالی بی؟! ﴿بَلْ لَّهٗ مَافِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ﴾ نەخیر، بەلکو هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدا - بە عوزیر و عیساو فریشتەیشەو - هەموو مۆلکی خوان ﴿کُلْ لَّهٗ قٰنَتُوْنَ﴾ وە هەر هەمووشیان ملکچی فەرمان و ئیرادەو ویستی ئەون جا ئێتر بۆچی پیویستی بەوانەیه؟ ﴿بَدِيعَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ﴾ بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوییه ﴿وَإِذَا قُضِيٰ اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهُ كُنْ فَيَكُوْنُ﴾ هەر کە ویستیشی فەرمان و بێرپاری بدا، تەنھا دەفەرموی: بێه، ئەویش دەست بەجی دەبی. لەپێشەو ئەوانە دەمکوێت کە ددانیان بە تاک و تەنیاپی خوادا نەدەنا، ئیستاش روو لەوانە دەکا کە لەبارە ی پەيامبەریتی پەيامبەرەو مەملانی دەکەن: ﴿وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ﴾ ئەوانە ی وا بی ناگاو هیچ نەزانبوون - نامەیان نەبوو و پەپرە ی هیچ پەيامبەرێکیشیان نەدەکرد - دەیانگوت: ﴿لَوْلَا يَكْلَمُنَا اللَّهُ﴾ باشه! بۆچی خوا روبەر و قسەمان



لہ گھل نا کاو پیما نالیت کہ تو پہیامبریت! ﴿اور تاتینا آیه﴾ یان بو پشتگیری تو، بہ لگو موعجزہ یہ کمان بونایہ! ﴿کذک قال الذین من قبلهم مثل قولهم﴾ خو نہوانیش بہرلوان بوون، ہمرہمان قسہیان دہکرد ﴿تشابہت قلوبہم﴾ لہ نینکاری و ململانی و دوان لہ شانی قورٹان و پیامبردا، دلیان چوونیکہ و لہیک دہچی، بہلی لہہ موو سہدہیکدا کوہلہ خہ لکیکی گہوج و گیل، سہری ژہراویان دہبزیون و، زور بی شہرمانہ نہو جوڑہ قسانہ دہکن! ﴿قدبینا الايات لقوم یوقنون﴾ خو بہ راستی نیٹہ بہ لگو موعجزہ کانی خو مانمان روونکر دہوہ وکہ لکی دہبی بو خہ لکیکی یہ قیندار، دیارہ نہوانہ چونکہ دلیان نہ خوشہو، بہ گومان و دوو دلن، بہ ہیچ بہ لگیہ ک قایہ لنان و بہرہ و ہرنا گرن ﴿إنا أرسلنا بالحق بشیرا ونذیرا﴾ نیٹہ تو مان بہ راست و رہوان نارد نہی مو حہ مہدا ﷺ کہ: مژدہ بہ خہ لکانی نیماندارو نا کارچاک بدہیت، ہرمدی کافروبی

باوہریش لہ قاری خواہتر سینیت ﴿ولا تسال عن اصحاب الجحیم﴾ و نیتر پاش نہوہ دہربارہی دوزہ خہ کان، تو بہرپرسنیت، واتہ: نہوانہی نہو جوڑہ و تانہ شہدرکیٹن، تہلی دوزہ خن و، ہیچ کاتیش پزگاریان نابی لئی۔  
ہتا نہ چیتہ سہر دینی موسایی و عیسایی، لیت رازی ناین:

﴿ولن ترضی عنک الیہود ولا النصارى﴾ ہرگیز نہم جوولہ کہو فلانہ لہ تو خوشیان نایہ (نہی مو حہ مہدا ﷺ)! ﴿حتی تتبع ملتہم﴾ ہتا پہرہوی لہ ناین و بہرنامہ یان دہکیت، واتہ: ہتا نہ چیتہ سہر دینی نہوان ہرگیز بہتہ مای رہزامہندی نہوان مہہو، باوہریش ناہین و، لہ پیلان و ناراوہ گپری و فہسادو، خراپہ کاری کوٹا نا کہن ﴿قل ان ہدی اللہ ہو الہدی﴾ دہسا نہی پہیامبر ﷺ! بییان بلی: بیگومان رنی راست و دروست، ہر نہم بہرنامہو ریبازہی خواہی، واتہ: ہر قورٹان و رینمایہ کانی نہو، راستہ ری و ری نیشاندہرہ، نہک ریبازو کویرہ رینگا کانی تر

وَلَنَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنَّ آتِیَتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿۱۳۰﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنَجْتَنِبُ عَنْ نَفْسِکَ شَيْئًا وَلَا يَقْبَلَ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا نَنْفَعُکَ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿۱۳۱﴾ وَإِذْ أَنْتَ إِلَىٰ رَبِّکَ رَاغِبٌ فَاتَّبَعْنَاهُ مَا نَالُوا مِنَ الْإِنسَانِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ ﴿۱۳۲﴾ وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاجْعَلُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْمُكَيِّفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿۱۳۳﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَنُشِ الْأَصْحَرُ ﴿۱۳۴﴾

کہ نیوہو ہاوکارہ کانی نیوہی لہ سہرہ، پیغہمبہریش ﷺ دہیفرموو: ((لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِّنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّىٰ يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ)) موسلیم۔ ﴿ولئن اتبعت أهواءهم﴾ سویند بی بہخوا نہگہر پہرہوی لہ ہواو نارہزوی نہوان بکہیت و بجیتہ سہر کردہو و تہیان ﴿بعد الذی جاءک من العلم﴾ دواۓ نہوہ کہ زانست و زانیاریت بوہاتوو، یہ قینت مہیہ کہ تہنہا قورٹان و دینی (نیسلام) راست و رہوایہ ﴿مالک من اللہ من ولی ولا نصیر﴾ نیتر چاک ہزانہ کہ بی شک ہیچ سہر بہرست و چاو دیرو کوہہ ککاریکت لہ خواوہ بونابی۔ لہہ موو سہر دہمیکدا جوولہ کہو گاور۔ ہرچہند ناوہناو لہ ناو خوشیاندا ناریکبوون۔ بہ لام بو پیشیلکردنی ناینی نیسلام و لاوازکردنی پہیامہ کہی خوا، یہ کیان گرتووہو ہرلہ ہولدا بوون، دیارہ ہر جارہش بہ شیوازیک خہریکبوون، بویہ خواۓ گہورہ بہم نایہتہ باوہر داران ناگادار دہکاتہوہ کہ نہوانہ نہ تاخہ لہ تین و نہ چنہ سہر ناینہ کہ یان و وریای

پیلانەکانیان بن ﴿<sup>۱۲۱</sup> الذین آتیناهم الكتاب یقولون حق تلاوته﴾ ئەوانەیان کە کتیب ونامەمان پێدان -تەورات و ئینجیل- و بە راست و دروستیش دەوری دەکەنەوێ دەخوینن و، کاری پێدەکەن ﴿اولئک یؤمنون به﴾ دیارە ئەمانەیان باوەری تەواویان پێی هەیە و، لای خوا پەسەندن، کەوابوو دەبێ پەڕەویی لەتۆش بکەن، چونکە تەوراتە دەسکاری نەکراوەکەیان فەرمانیان پێدەکا کە: باوەڕ بەوپیغەمبەرە بێنن لە ئاخەر زەماندا دیت، ئەمانەیان راست و ئیعماندان، نەك ئەوانەیان کە تەوراتیان گوێزی و کاریان پێنەکردو لە تۆش یاخی بوون ﴿ومن یکفر به﴾ هەرکەسیش کافرو بێجاوەڕ بێ پێی ﴿فالئک هم الخاسرون﴾ ئەوانە زیانمەند دەبن و، دەچنە ریزی زیان لیکەوتوانەو ﴿<sup>۱۲۲</sup> یا بنی اسرائیل اذکروا نعمتی الی انعمت علیکم﴾ ئەو کۆپان ونەوێ یەعقوب! یادی ئەوگشت نیعمەت و بەخششانەم بکەنەوێ ریشتم بەسەرتاندا ﴿وانی فضلتکم علی العالمین﴾ و لە بیریشتان بێت کە: فەزڵ و ریزمەدان بەسەر تەواوی خەلکی جیهانی خۆتاندا ﴿<sup>۱۲۳</sup> واتقوا یوما لا تجزی نفس عن نفس شیئا﴾ وە لەو رۆژە خو بپارێزن کە: رۆژی نەفسی نەفسییەو هەرکەس بوخۆیەتی ﴿ولا یقبل منها عدل﴾ و هیچ بارمە و بێرتیەکیش لەباتی هیچ کەسێک وەرناگیرێ ﴿ولا تنفعها شفاعۃ﴾ وە هیچ تەواو پارەنەوێەکیش بەهەمانای کەس نایەو سودی نابێت ئەگەر بەبێ باوەڕ مردبێ ﴿ولا هم ینصرون﴾ وە لە هیچ لایەکیشەوێ یارمەتی نادری و کۆمەک ناکرێ.

#### ئێبراهیم و ئیمامەت:

جا دواى باسکردنی میژوویەکی دیرینی مۆزی جۆلەکەو لاساریان، واتە: ئەوانەى کەنامەیان بۆ هات و نافەرمانی خویانکرد! دیتە سەرباسی نمونەیهکی پرشنگذاری گۆڕایەلانی فەرمانی خوا، وەك ئەفەرموی: ﴿<sup>۱۲۴</sup> واذ ابتلی ابراهیم ربّه بکلمات فاتمهن﴾ ئەوکاتە وەبیریئەوێ خواى پەرەردگار ئێبراهیمی بەچەند و وشەو کاروکردهو فەرمان (لااله الا الله ، قوربانیی کردن بەئیسماعیلی کۆری) تاقیکردەو، ئینجا ئەویش زۆر بە چاکی و جوامێرانە گشت فەرمانەکانی جێبەجێکرد و ئەنجامیدان، وەك لەجێگایەکی تردا دەفەرموی: (وابراهم الذی وفی) (۲۷/۵۳). ﴿قال انی جاعلک للناس اماما﴾ ئەوسا کەئێبراهیم لە مەموو تاقیکردنەوێکاندا دەرچوو، خواى گەورە پێی فەرموو: بەراستی لەپاداشی گۆڕایەلی و جێبەجێ کردنی فەرمانەکاندا، بپارمەدا بکەمە پێشەواو رابەری خەڵکی دنیا ﴿قال ومن ذریتی﴾ ئێبراهیمیش گوتی: حەز دەکەم وەچەو زاپۆلەکانیشم بەهەرمەندبن و ببنە رابەری خەلکیی ﴿قال لا ینال عہدی الظالمین﴾ خوا فەرموو: پەیام و پەیمانی من (پەيامبەرتی و پێشەوایت) هەرگیز بە خەلکانی بێ باوەڕ و سنوور بەزین نادری. ئینجا زاناکانیشمان دەلێن: (الظالم: لا یصلح ان یكون خلیفۃ ولا حاکما ولا مفتیا ولا شاهدا ولا راویا) واتە: مەروێ سەتەمکار و ناھەقیکار، بوخەلیفەیی و، بو داویری و، بۆ موافتیی، بۆشایەدو، بۆ گێرانەوێ هەوال و فەرموودە دەسنادات، بە کورتیی: پیاوی کافرو سەتەمکار -لەتەرازووی ئیسلامدا- بەکەلکی هیچ نیش و کاریکی نایینی و کۆمەلایەتی مۆسلمانان نایەت.

#### رێنمایەکانی ئایەتی (۱۲۴):

- ۱- بە پێشەوا بوون و وەرگرتنی (ئیمامەت) بە هۆی باوەری ساف و یەقین و خۆپاگری لەسەر ئەھلی ھیدایەت نەبێ، وە دەس نایە، ئایەتی: (وجعلنا منهم ائمة یهدون بأمرنا لما صبروا وکانوا بأیاتف یوقنون) (۲۴/۲۴) گەورەترین بەلگەیه بۆ ئەو ھەقیقەتە.
- ۲- (ولاية العهد) واتە: دیاریکردنی جێنیشین و خەلیفە لەلایەن پێشەواوێ بۆ خوێ، ھەرلە ژبانی خۆیدا لەدینی ئیسلامدا رێگە دراوێ و پەوا، بە مەرجێک ئەو (وہل عہد) خاوەن باوەڕ و زانیار و کۆشەر و دادگەر و خۆپاگری و،



وهكو(عومری کوپی عبد العزیز- رحمہتی خوی لیبیت - دہلی: ٹہنجوومہنی ٹہو سہردمہ رھزامہندی لہسہر بدہن و پھسہندیان بیت .

۳- ہستان بہداوا شرعیہکان، شیاوی بہمرؤۃ دہدات بؤییشہوایہتی- سہبارت بہخلافہت ہر لہ چہرخی ہاوہلانہوہ سی بؤچوون ہہبووہ: **یہکم** لہ ئال و بہیت بیت. **دووم**. لہقورہیش. **سییہم** لہ ناو تویرژہکانی جہماوہردا کی شیاوہ: لہ راو بؤچوونہکانی(عومر)یشہوہ رای سییہم لہ پھسہند دہچیت، بہلام بؤ ٹہوہ ریز لہہرسسی بؤ چوونہکے بگیریڈی، ہہلبرژاردنیکی پاک و شرعیی لہناو ہہرسسی تاقمہکدا بکریٹ باشہ. **تیبینی**: ناوی ئیبراہیم علیہ السلام: لہ (۲۵) سورہتی قورئاندا (۶۹) جار ہاتووہ. **مہزنیی و گہورہیی کابہ:**

﴿**وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا**﴾ ٹہمہشت وہیری کی: کہعبہمان کردہ پھناگاو مہلہندی ٹہمن وئاسایش و ہیمنیی و کؤبوونہوہ بؤگشت خہلکانی دنیا، بہشیوہیک ٹہر لہمالی کابہدا بکوژ ببینرایہ، کہس وکاری کوژراوہکے بؤیان نہبوو دہستی بؤ بہرن! (بوخاریی) دہلی: (عومری کوپی خہتاب)- خوا لینی رازی بی- باپیہامہری کوت: خوزگہ جی و ہستانہکے ییبراہیمت دہکردہ نویرژگہ، ئینجا خوا ٹہم ئایہتہی نارو فہرموی: ﴿**وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى**﴾ جی و ہقامہکے ییبراہیم بکہنہ نویرژگہی خوتان، واتہ: لہلای ٹہوہرہدا لہکاتی دروستکردنی کہعبہدا، ئیبراہیم دہیخستہ ژیرپیتی، نویرژو تاعہت بکہن ﴿**وَعَهْدًا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ**﴾ ئینجا (ئیبراہیم وئیسماعیل) مان راسپاردن ﴿**أَن طَهَّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ**﴾ کہمالہکم - کہعبہ- بؤٹہوانہی تہوافی ٹہکھن و بہدہوریا دین و دہچن، و بؤٹہوانہش ئیعنیکافی تیدادہکھن ولہوی دہمیٹنہوہ، و بؤ رکوعہران و سورژدہ بہران لہبت و بتپہرستی پاک بکہنہوہ. **تیبینی**: وشہی (ئیسماعیل) لہ قورئاندا (۱۲) جار ہاتووہ.

**مالی خوا پاک رابگرن:**

﴿**وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا**﴾ ٹہو دہمہش وہیر بیتنہ کہ ئیبراہیم دؤعای کردو وتی: پھروہردگارہکم ٹہم جینگاہے واتہ: -کہعبہ- بہشاریکی بیوہیی و ہیمن وئاسایش رابگرہ ﴿**وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِّنْ ثَمَرِهِ**﴾ **من امن منهم بالله واليوم الآخر**﴾ رزق و رۆزی و میوہو (خواردہمہنی)یان پی بہبخشہ، بہتایبہتی ٹہوانہیان بارہریان بہخواو بہ رۆزی دواپی ہہیہ ﴿**قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا**﴾ خواش فہرموی: دؤعاکہت گیرا دہکم و، مرؤفہ بی باوہرہکانیش، سہردہمیکی کہم، دہژینم و خوشی و ہردہگرن و، لہنازونیعہمتی ٹہم دنیاہے رادہبویرن. (قورئوبیی) دہلی: و ہرگرتنی رزق و رۆزی و بڑیوی لہسہران و دہسہلاقدارانی سہردہم، سی حالہتی ہہیہ: **یہکم**: ٹہر دارایی و دہسکہوتہکانی دہولت لہسہر بنہمای شرعیہتی ئیسلام بیت، دیارہ حلال و رہوایہ، چونکہ ہاوہلان و پاشینانی ٹہوان، لہ دہستی(حہجاج) بڑیویان و ہر دہگرت. **دووم**: ٹہگہر لہ حلال و حرام تیکہل بوو-وہکو ٹہمرؤ-ٹہو ٹہر بگونجی و ہر نہگیری، ٹہگینا بؤ خہلکانی ناتاج و موتاج قہیدی نیہ. **سییہم**: خو ٹہر دارایی دہولت. بہ ناشکرا حرام وناہوابوو، بی سو لہحالہتی ناودا و ہرگرتنی نارہواو نادروستہ. ﴿**ثُمَّ اضْطَرْهَ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبَنَسِ الْمَصِيرَ**﴾ پاشان بہرہو سزای بہتینی ٹاگر دہپیچمہوہ، نای چ خراب و شوومہ جینگا و چارہی وا. ئیبراہیم علیہ السلام نازونیعہتہکانی دنیاشی ہروہکو پیشہوایہتی و ئیمامہت تہماشاکرد، بؤیہ تہنہا بؤ باوہردارہکانی داوا کرد. (ٹالووسی) دہلیت: لہوسہردہمہدا میوہی بہہارہو ہاوینہو پاییزہ لہوشارہدا کؤدہبوویہوہ.





**اصطفيانا في الدنيا** ﴿سۆيىندى بەخۇا، ئىمە لەم دىنلەدا ئىبراھىممان ھەلبىزاردو، پاىھى پەيامبەرىتى و پىشەوايەتيمان پىيەخشى ﴿وانه في الآخرة لمن الصالحين﴾ و لەدوا پۆرئىشدا وا لەپىزى چاكان و صالحاندا <sup>۱۳۱</sup>﴾ **إن قال له ربه اسلم** ﴿ئەو دەمە كەپەمەردگارى ھەلبىزاردو پىتى فەرموو: دەبى ملكەچى پىرپارو فەرمانى من بى و، خۇ تەسلىمى ئىمە بگەيت، ئەوجا ئەويش **﴿قال اسلمت لرب العالمين﴾** گوتى: وا خۇم تەسلىم و ملكەچى فەرمانەكانى پەمەردگارى جىهان كردو، تەنيا روولە دەكەم.

ئىبراھىم و ياقۇوب كۆرەكانيان رادەسپىزىن بەم ئىسلامە:

<sup>۱۳۲</sup>﴿**ووصى بها إبراهيم بنيه ويعقوب**﴾ ئىبراھىم و يەعقۇوب، ئەو ئايىنەيان بەكۆرەكانيان ھەسبەت كردو راسپارد: **﴿يا بني إن الله اصطفى لكم الدين﴾** گوتيان: پۆلەكانم... بىگومان بىن كەخۇا ئەم ئايىنى يەكتاپەرسىتىيەى ھەلبىزاردو بۆتان **﴿فلا تموتن إلا وانتم مسلمون﴾** دەسا ئىوھش ھەل بەدن كە تەنياو تەنيا بەموسلمانىتى بمرن، واتە: تەنها ساتىك لەم دىنە كلا ئەبىن و دورر نەكەونەو لىتى.

**رېنمايەكانى ئايەتى (۱۳۰-۱۳۲):**

۱- نەزان و گىلە پىاو نەبى، كى پۆلەئىسلام ھەردەگىرى؟

۲- ئايىنى ئىسلام، ئايىنى ھەموو پىغەمبەرەنە، نەگەرچى شىوھو شىوازى كارىشيان جيا بووبى، ديارە بىجگە لەويش، ھەموو دىن و يىروو بىرۆكەيەك، داھىنراو باتلە.

۳- سوننەتە ھەموو كەسىك "بەتايبەتى نەخۇش" پەيمان لەمەندال و كەس و كارى خۇى ھەرگىرى كە: تامردن دەس لەئىسلام بەر نەدەن و، لادىن ئەبىن.

**تېيىنى: يەعقۇوب (۱۶) جار ناوى لە قورئاندا ھاتووه.**

جوولەكە ئەيانوت: يەعقۇوب فەرمانى بەكۆرەكانى كردووه كە دەبى ھەر لەسەر ئايىنى جوولەكە بىن، بۆيە خۇا ئەوقسەيە دەداتەدواو ھەفەرموى: <sup>۱۳۳</sup>﴿**أم كنتم شهداء إذ حضر يعقوب الموت﴾** ئاخۇ لەسەرەمەرگى يەعقۇوبدا، ئىوھ ئامادە بوون تابزانن لەوكاتەدا چى گوت بەكۆرەكانى؟ **﴿إن قال لبنیه ما تعبدون من بعدی﴾** بە تايبەتى ئەوكاتە كەپىنى گوتن: كۆرەكانم! دواى مردنى من چى دەپەرستى؟ **﴿قالوا نعبد إلهك وإله آبائك إبراهيم وإسماعيل وإسحاق إلهاً واحدا﴾** ھەموو گوتيان: ئىمەش ھەرخواكەى تۆو، خواكەى باووباپىرانى تۆو(ئىبراھىم وئىسماعىل و ئىسحاق)، بەتاك و تەنيايى دەپەرستىن و، ھىچ شتى ناكەينە شەرىك و ھاوبەشى **﴿ونحن له مسلمون﴾** ھەمووشمان تەنها بۆئەو تەسلىم و ملكەچ دەيىن، لەجىگايەكى تردا ھەفەرموى: **﴿وله اسلم من فى السموات والأرض طوعا وكرها وإليه يرجعون﴾**، يان ھەفەرموى: **﴿وما أرسلنا من قبلك إلا رسولاً إلا نوحى إليه انه لا إله إلا أنا فاعبدون﴾** پىغەمبەرىش ھەفەرموى: **﴿نحن معشر الأنبياء أولادُ عَلَاتٍ، دىئنا واحد﴾** واتە: ئىمەى پىغەمبەرەن، گشت ھەكو كۆرى بابىكىن، تەنيا داىكمان جىيايە، مەبەست ئەوھىە كە ھەموو لەبەنرەتدا ئىش و كارمان يەكە، مەگەر لەھىندى لىق و پۆپدا ھەرق و سۈننىك ھەبى <sup>۱۳۴</sup>﴿**تلك أمة قد خلت﴾** بەلى ئەمانە - ئىبراھىم و كۆرەكانى ئەو - ئوممەت و گەلىك بوون كە تىپەپىران كردو پۆيشتى **﴿لها ما كسبت ولكم ما كسبتم﴾** ھەرشتىكىان كۆرەبى چاك، يان خراپ ھەر بۆخۇيانە، ئەوھش ئىوھ كردووتانە ھەر بۆخۇتان ئەبى **﴿ولا تسألون عما كانوا يعملون﴾** و لەدواپۆرئىشدا پىرسارى كارو كردوھەى ئەوانقان لىناكرىت. ياساى خوا وايە كەھىچ كەسىك بەكردارو رەفتارى كەسىكتەر گرفتار نەبى و، ھەرشتىكىشى كرد، ھەر بۆخۇ بى، پىشەوا غەزالى (رەھمەتى خۇا لى بىت) دەلىت: ھەر كە باوكىكى برسى بەنانخواردنى كۆرەكەى تىرېوو،

وہ یان بہ ناو خوار دنی ٹہو تیراویو، ٹہودہ مہش کوپی تاوانبار بہ ہوی باوکیہوہ پزگار دہی. ﴿<sup>۳۵</sup> **وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا**﴾ خاوهن نامہکان بہ موسلمانہ کانیان دہکوت: ورن ببنہ جوولہک، یا فہلہ، ٹہوسا دہکونہ سہر رنی راست! جابو راستکردنہوی ٹہو بوجوونہ مہلہیان، خوا فہرموی: ﴿**قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ**﴾ ٹہی موچہمہد! ﴿**يَتَّبِعَنِ بَلَىٰ: نَهْ خَيْرٌ، يَهُودِيَّةٌ وَنَهْ صَرَانِيَّةٌ وَأَمَانِ نَاوِي، بَلْ كُو نِيْمَ مەرلہ نایینی پاک و بیخوشی (ئیراہیم) پہرہوی دہکین، چونکہ ٹہو لہمہموو بہرنامہیکہ لارو خنج لایداوہو، ہرگزیش لہاوبہشدانہران نہبو.**

موسلمان باوہری بہ گشت کتیب و پیفہ مہرک ہہیہ:

﴿<sup>۳۶</sup> **قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا**﴾ ٹہی بہواداران! بلین: ٹیمہ باوہرمان بہ خواو بہو (قورٹان) بہ بومان دابہزیوہ ہہیہ ﴿**وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ**﴾ وہ بہو بہرنامہیکہ کہ بو (ئیراہیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یہعقوب و نہوہ کانیان) نیردراوہ ﴿**وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ**﴾ و بہوکتیبہش بہ موسا و بہعیسا دراوہ ﴿**وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ**﴾ و بہویہیامہش بہہموو پہیامہرانی تر دراوہ لہلایہن پہرہرگاریانہوہ ﴿**لَا تَفْرُقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ**﴾ ہیچ فہرق و جیاوازیہکیش، ناخہینہ نیوان ہیچ کامیکیانہوہ. واتہ: باوہرمان بہ ہہموان ہہیہو، ٹیمہ وہکو ٹہوانہ ناکہین قورٹان لہ بارہیانہوہ دہفہرموی: (ویریدون ان یفرقوا بین اللہ ورسلہ و یقولون نؤمن ببعض ونکفر ببعض ویریدون ان یتخذوا بین ذلک سبیلاً) ﴿**وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ**﴾ و بہ تہنیاش ملکہچی فہرمانہکانی ٹہوین، واتہ: ہر فہرمانی بہسہرماندا بدا، نامادہین و سوپاسیشی دہکین ﴿<sup>۳۷</sup> **فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا**﴾ جا ٹہر ٹہوخواوہن نامانہو، خہلکانی تر، وہکو ٹیوہ باوہریان

﴿**وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ**﴾ ﴿<sup>۳۵</sup> **قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تَفْرُقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ**﴾ ﴿<sup>۳۶</sup> **فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**﴾ ﴿<sup>۳۷</sup> **صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ**﴾ ﴿<sup>۳۸</sup> **قُلْ اتَّحَاجُّونَنِي إِلَى اللَّهِ وَهُوَ رَبُّكُمْ وَإِنَّا بِأَعْمَلِنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ**﴾ ﴿<sup>۳۹</sup> **أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ إِنَّمَا أَعْلِمُ أَنَّ اللَّهَ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ**﴾ ﴿<sup>۴۰</sup> **تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ**﴾

ہینا، مانای وایہ کہ بہراست و رہوان کہوتونہتہ سہر رنی راست و پرنماہوون ﴿**وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ**﴾ خوٹہر لہہق پشتیان مہلکرو باوہریان نہہینا، دیارہ کہ لہمق وراستی لایانداوہو لہ دژایہتیدان ﴿**فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**﴾ ٹہوسا توٹ ٹہی موچہمہد! ہر خوات ہسہ و، لہنازارو بیزاریان دہتپاریزی و زالت دہکات بہسہریاندا، وزویش بیسہرو فرہزانہ، واتہ: بہہموو سہرپو چرپہیکیان ٹاگادارہ ﴿<sup>۳۸</sup> **صِبْغَةَ اللَّهِ**﴾ ٹہم نایین و بہرنامہی خواہیہ، کہ ٹیستا توئی لہسہرہ، رہنگ و نہخشہیکہ، خوی لہکارزان بہدستوری خوی داپرشتوہ ﴿**وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً**﴾ دہی کئی لہخوا جواتر رہنگ و نہخشہ پریژی؟ ﴿**وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ**﴾ و ٹیمہش گشتمان تہنہا ٹہو دہپرستین و تہسلیمی ٹہودہین ﴿<sup>۴۰</sup> **قُلْ اتَّحَاجُّونَا إِلَى اللَّهِ**﴾ ٹہی موچہمہد! پیمان بلی: نایا بو ٹیوہ پہوایہ لہبارہی دین و نایینی خواوہ، ململانی و دہمہقالی لہگہل من بکس، لہگہل ٹہوہیشدا



خۆتان بە کوپو خۆشەویستی ئەو دەزانن؟! ﴿وَمَوْ رِبْنَا وَرَبِّكُمْ﴾ و پەرۋەردگاری ئێمە، پەرۋەردگاری ئێوەیشە، هەموو کاری شایستەیی خۆیتە ﴿وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ﴾ و کاروکردەیی خۆمان بۆخۆمان و، کاروکردەیی خۆشتان بۆخۆتان، واتە: ئێمە لە کارەکانی ئێوە بیزارو بەرین، دیارە ئێوەش کارتەن بە ئێمە، لە نایەتێکی تردا دەفەرموێ: ﴿وَإِنْ كَذَبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ ﴿وَنَحْنُ لَهُ مَخْلُصُونَ﴾ وە ئێمە بەدەلی پاک و بە دڵسۆزانە ئەو پەرۋەردگارە دەپەرستین و، ملکەچی دەبین، واتە: کاکلەو حەقیقەتی نایبنداری، دڵسۆزی و خۆیەکلەکردنەویە بۆخوا ﴿أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى﴾ یان بەلاتانەو وایە دەلێن: (ئێبراهیم و ئیسماعیل و یەعقوب و کوپو نەوکانی ئەو) جوولەکە یان فەلە بوون؟! ﴿قُلْ أَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ﴾ پێیان بلێ- ئەو موحەممەد ﷺ! باشە خوا چاکتر دەزانێ یان ئێوە؟ دیارە کەخوا لەهەموان چاکتر بەناگایەو دەزانێ، دەخۆ ئەویرایگەیاندا کە: ئەوانە هیچیان نەجوولەکە بوونە، نەفەلە، وەکو دەفەرموێ: (ماکان ئێبراهیم یهودیا و لا نصرانیا و لکن کان حنیفا مسلما و ما کان من المشرکین) ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ﴾ دەبێ کێ لەو کەسە ستمکارتر بێ، شایەتیەکی لابی و لەخوای بشاریتەو؟ خاوەننامەکان لەکتیبەکانیاندا هاتبوو کە: دینی پەسەندو قبول لای خوا، هەردینی ئیسلامە، موحەممەدیش پێغەمبەری خودایە، ئەو بەرێزانەش هیچ کامێکیان، نەجوولەکەو، نەگاور بوون ﴿وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ دەسا بزاتن، هەرچۆن ئێوەهەق و راستیەکان بشارنەو، هەرگیز خوا لەوکاروکردەیاندا دەیکەن، خافل و بێ ناگانیهو، حسیبی وردتان لەگەڵدەکات ﴿تِلْكَ أَمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ﴾ ئەم پەيامبەر و نەتەوانەیان، ئوممەت و کۆمەڵیکبوون و مردن، وەبەخۆیان و کاروکردەیانەو چوون و تێپەڕین و، هەرشتیکیشیان کردبێ پاداشەکەیی بۆخۆیانە ﴿وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ﴾ ئێوەش هەرشتیکتان کردبێ هەر بۆخۆتانە ﴿وَلَا تَسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ وەلەهیچ کاروکردەیهکی ئەوانیش بەرپرس نابن، واتە: هەرچەند خۆتان بەنەوێ ئەوانە بزاتن، هەتا پەرۋەرییان ئی نەکەن و، بەچاکی بەدوایاندا نەچن، کەلک و سوودیان لێنابین بەتایبەتی ئەگەرباوەرتان بەموحەممەد- نەبیئ خوا نەناس و جەحەندەمین.

کۆتایی جزئی یەکەم

والله الحمد والمنة

\*\*\* \*\*

### گۆڕینی رووگەو حیکمەتەکە:

پەيامبەر ﷺ تا لەمەکەدا بوو، -وەکو پەيامبەرانی (بەنی ئیسرائیل)- لە نوێژەکاندا روویدەکردە (بەیتولمەقدیس) ئەگەرچی لەدەلێشەو حەزی دەکرد خوا مۆلەتی بدا رووبکاتە کەعبەیی پیرۆز، بۆیە تا نەوێژە رووگە گۆڕا، بە جووێ نوێژەکانی دەکرد، سوچیکی (صەخرە) و (کابە)یشی دەگرتەو، جا کەهاتە (مەدینە)ش شانزە مانگ هەر بەحوالەتەو مایەو، بۆی نەگونجاو مۆلەت نەدرا رووبکاتە کەعبە، بۆیە هەموو جاری لەخوا دەپاراپەو، تابەلکو وەکو (ئێبراهیم) ﷺ مۆلەتی بداو رووبکاتە کەعبە، ئەوسا بۆ وەلامی ئەم مەبەستە -وەک (سیووتیی) و (ئین کەسیر) دەلێن- ئایەتی: (قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ) -بە هاتە خوارەو. ئینجا باسی هەندێ کەس دەکا کە چۆن بێ بیرکردنەو، لە حیکمەت و ئەنجامی ئەم ئالوگۆڕیە، تانەو تەشەرۆ تەنزلە زاریانەو دەردەچی و، پەخنە دەگرن، بۆیە دەفەرموێ: ﴿سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ﴾ بێگومان خەلکە دەم بە تال و گیل و نەزانەکان-

له جووله که و کافره کانی مه که و موفاقه کانی مه دینه - ره خنه ده گرن و ده لئین: ﴿ **ما ولاهم عن آبلتهم التي كانوا عليها** ۱۰ باشه! ده بی چ شتی وای لی کردین که واز له و پروگه یه بینن، جاران له سهری بوون و گشت جاری روویان تیده کرد، واته: (بیت المقدس) که رووگی پیغمبرانی پیشووه ؟ ﴿ **قل لله المشرق والمغرب** ۱۱ له و له میاندا بلی: ئه ی موحه ممد ۱۲! سهرجه می خو ره لآت و خو رئاوا، بگره هه مو لایه کی جیهان، ههره ی خوا به و نه و خاوه نیه تی و، ناره زووی خو شیه تی کو ی ده کاته قیبه، جاری (بیت المقدس) ، جاری کیش که عبه، چونکه ده سه لآتداری بی سنووه ﴿ **یهدی من یشاء إلى صراط مستقیم** ۱۳ مه یلی له هه رکه سی که هه بی، پینمایی ده کات بو پی راست و، گرنگیش گو پرایه لی و دامه زانندی ده کانه له سه ره وه ی که خوا بو یانی دیاری ده کات، که و ابو ده بی ته سلیمی فرمان و پیرا ده کانی بین ﴿ **و كذلك جعلناکم امة وسطا** ۱۴

هه چو نی بو نایینی پیروزی نیسلام، پینماییمانکردن ، هه رئاواش له ته وای ئیش و کاردا، کردومانن به نوممه ت و گه لیک میانه ره و، واته: ئیه وه ی موسلمانان! نه وه کو (نه صارا) زیده ره و، نه وه کو جووله که ش که مته رخنه من، که و ابو ئیه نوممه تیکی خیرخواز و هه لیزردار و ﴿ **لتکونوا شهداء على الناس** ۱۵ تاله سه ره نه و خه لکه ببه شایه ت که: به لی.. په یامبر ﷺ په یامه کی خوی گه و ره ی به راست و ره وان گه یاند ﴿ **ویکون الرسول علیکم شهیدا** ۱۶ و په یامبریش به سه ره گشتانه وه چا و دیرو شایه ت بیت: ناخو کی دوا یکه و توو، کیش سه رپنجی لی کرد، و له ره و زی قیامه تیشدا له و لاشه وه هه پیغمبر و ﷺ هه نوممه ته که ی ببه شایه ت بو پیغمبران که به رنامه کی خویان گه یاند به نوممه ته که یان ﴿ **وما جعلنا القبلة التي کنت علیها** ۱۷ نه قیبه و پروگه یه ش که تو له به را له سهری بوویت، واته: (به ی تو له قدیس) هه رو یه گو پیمان ﴿ **الا نعلم من یتبع الرسول من ینقلب علی عقبیه** ۱۸ تا بزاین و ده رکه و ی کی له پیغمبر ﷺ

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبَلِهِمُ الَّذِي كَانُوا عَلَيْهِمْ قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٦﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعَ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ عَمَّا يَتَّبِعُ إِنَّ اللَّهَ بِالْكَاسِرِينَ الرَّءُوفَ رَحِيمٌ ﴿١٤٧﴾ قَدْ رَأَى ثَقَلَبٌ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِفَعْلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٨﴾ وَلَئِنْ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَتَّبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنْ أَتَبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٩﴾

په ی ره و ی ده کاو، کیش هه لده که ریته وه سه ر رابووردو ی خو ی، واته: لهه نال و گو په دا ده ره ده که و ی کی گو ی رایه له و، کیش لارو لاساره، به لی نیسلام هه ره وه ل ده دا له هه مو هو کار یکی زه و یی ده کانه نه جات بدات، هه رئاواش ده یه و ی له هه مو ره گزه و نه صوری که رزگاری بکات، بو یه جاری رویده کاته (بیت المقدس)، جاری کیش کابه ﴿ **وإن كانت لکبیرة إلا علی الذین هدی الله** ۱۹ خو بیگو مانه که گو پینی نه و رووگه یه، به ره رووگه تازه یه له سه ره شانی هه ندیک، زور دژوارو کاریکی گه و ره و سه خت بوو، مه گه ر بو که سانی و که خوا خو ی پینمایی کردین و گو پرایه لئین و خو ته سلیمی بکه ﴿ **وما کان الله لیضیع ایمانکم** ۲۰ و خو خواش پاداشتی نه و نو یژو به وای جاراقانه به فیرو نادا، واته: له وه و پیش رووتان له هه ر جیگایه ک کردی، نیستا خوا بی پاداشتان نا کا، چونکه تازه نه وه رژیشتووه و تیپه ریوه، به لاه نه گه ره له مه و دوا روونه که نه نه و رووگه تازه یه به ر پرسیار ده بن ﴿ **إن الله بالناس**



**لرؤف رحیم** بیگومانه که خوا بهرامبهر به خه لک زور میهره بان و دلأواو به به زه بییه. پیغه مبهری خوا ﷺ له ناو ژنه دیله کاندایا فره تیککی دیت که مندا له کی ئی به جیمابوو مهر مندا لیککی ده دی ده یگوشی به خوییه وه، هه تا مندا له کی خوی دوزییه وه و توند گووشی به خوییه وه و مه که کی خسته ده می، شه و جا فرمووی: پیتان وایه مهر گیز شه ژنه شه مندا له کی خوییه فری ده داته ناو شاگره وه؟ گو تیان: نه خیر شه پیغه مبهری خوا! شه و سا فرمووی: دلنیا بن که خوا بهرامبهر به به بنده کانی خوی له وه به به زه بی تره. موسلیم: ۴/ ۲۱۰۹.

جووله که دهرانن شه رووگه یه راسته و، حاشاشی لیده که ن!

﴿**قد نرى تقلب وجهك فى السماء**﴾ بى شك دیتمانی شه پیغه مبهرا! که به ره و ناسمان چاو ده گیزی و ده پوانیی و پیتخوشه روو بکه یته که عبه، جیگه ئییراهیم په یامبهر ﴿**فلنولينك قبلة ترضاها**﴾ ده سا دلنیا به، ئیمه ه نویره کاندایا رووت به ره و رووگه یه و ده گیزی که خوت پیتخوشه، واته: (مه مسجد و لحرام). زاناکان ده لئین: شه مانای وایه که شه گهر چاوت له که عبه وه بوو، ده بی له نویره ژا به ریک و پیککی رووی تی بکه کی، شه گینا شه گهر روو له مهر سوچیککی که عبه ییش بکه ییت مهر ده بی و قهیناکات ﴿**فول وجهك شطر المسجد الحرام**﴾ جاتوش رووت به ره و (مزگهوت) حرام و ده گیزه ﴿**وحيثما كنتم فولوا وجوهكم شطره**﴾ وه ئیوه شه ئیمانداران! له مهر کوئی بوون، ده بی روو بکه نه لای (مه مسجد و لحرام) له وه، به لی جیا کردنه وهی موسلمانان له بیرو باوه ردا، له رووگه و خوا به رستییدا، دووکاری زور پئویستن بویان و، ده بی مروقی موسلمان له سهری راهه ستنی ﴿**وان الذين اتوا الكتاب**﴾ و به راستیی شه وانه شه و نامه ی ناسمانییان پندراوه، واته: (گاور و جووله که) ﴿**ليعلمون انه الحق من ربهم**﴾ چاک دهرانن که شه گوژانکاری به فرمانیککی هق و راسته و له لایه ن په ره و مردگاریانه وهیه و له کتبه کانیشیاندا مهیه و ناماژهی پیکراوه ﴿**وما الله بغافل عما يعملون**﴾ و خواش له و چاوو راو پرو پاگه ندهیه - سه به رت به و گوژانکاریه - کردیان بی ناگانیه و توله یان لیده ستنی ﴿**ولئن اتيت الذين اتوا الكتاب بكل آية**﴾ به راستیی شه توه مهر نیشانه یه که بیئیی و نیشانی خاوه ن نامه کانی بده ییت (هه تا باوه رت پییکه ن) و شوینت که ون و روو بکه نه رووگه که ت ﴿**ما تبعوا قبلتك**﴾ مهر گیز له بهر ئیره یی و عینادیی خویان، روو له رووگه که ت ناکه ن و په پیره ویت ناکه ن ﴿**وما انت بتابع قبلتهم**﴾ خودیاره شه توش - پاش شه وهی خوا رووی کردیته که عبه - روونا که یته رووگه ی شه وان ﴿**وما بعضهم بتابع قبلة بعض**﴾ شه وانیش روونا که نه رووگه ی یه کتر و په پیره و ی له یه کتر ناکه ن، نه جووله که روو له رووگه ی گاوران ده کا، نه شه مانیش روو له رووگه ی شه وان ده که ن ﴿**ولئن اتبعت اهواءهم من بعد ما جاءك من العلم**﴾ دواى شه و زانست و زانیارییه له خوا وه بۆت هات و، به نیکاش بۆت ده رکه و ت که هق و راستیی له رووگه کاندایا کامه یه، گریمان شه گهر تو له هه واه هه وه سی شه وان په پیره و ی بکه کی ﴿**انك اذا لمن الظالمين**﴾ بیگومان شه کاته له ریزی سته مکاران ده بی ﴿**الذين اتيناهم الكتاب**﴾ شه وانه کتیب و نامه مان پییداون ﴿**يعرفونه كما يعرفون ابناءهم**﴾ چاک شه (په یامبهر) له ده ناسن و، مهر چیشی له گهل خوی هیناوه دهرانن راسته، مهر چوئی مندا ل و کوپانی خویان ده ناسن. (عه بدوللای کوپی سه لام) ی جووله که، پاش موسلمان بوونی، گو تی: به لی.. شه و قسه یه راست و په وایه، چونکه له په یامبهر یتى موحه ممه ﷺ هیچ گومانیکمان نیه، به لام ده گونجی دایکی کوپه که م کاریکى خراپ و دزئوی کردبی. ﴿**وان فريقا منهم ليكتمون الحق**﴾ به راستیی ده سته یه کیشیان نکوولی شه هه قه ده که ن و راستیی ده شارنه وه ﴿**وهم يعلمون**﴾ و چاکیش شارهان و دهرانن که: هق و راستیی کامه یه ؟ به لام له بهر ئیره یی و عینادی خویان باوه ر ناهینن! وه کو پیغه مبهرا ﷺ ده فرمو ی: ﴿**انهم لا یخسُدوننا على شئنا كما یخسُدوننا على يوم الجمعة**﴾

التی هدانا الله لها و ضلّوا عنها، و علی القبله التي هدانا الله لها و ضلّوا عنها، و علی قولنا خَلَفَ الإمام: آمین))  
پیشوا نه حمده. ﴿<sup>۱۷۷</sup> الحق من ربك﴾ نه حق و راسته له پهروردگارته و هیه، نهك به نارهنوو و داخوازی كه سیک  
بیت ﴿**فلا تكونن من الممترین**﴾ دهسا هرگیز تو (نهی موحهده) له ریزی تا قمی دوو دلان و بهد گومانان مه به-  
دیاره مه به ست بهم ناراستیه تنها قه و م گه له که یه تی و، هه لنانی خو شیه تی تا پتر سور بی له سه رهق، نه گینه  
نهو خو ی هرگیز به گومان و دوو دل ناییت.. به لی ده بی هیچ کات گو ی بو جووله که و گاورو بی باوه ره کانی تری  
سه ردهم نه گرین، چونکه هه میشه خه ریکی دروست کردنی جو ره ها گومان و دوو دلین له ناو جیهانی نیسلما دا ﴿<sup>۱۷۸</sup>  
**ولكل وجهه هو مولیها**﴾ هر گهل و میلله تیك روو گیه کیان هه یه و، رووی تی ده که ن، به لام نیستا مهر قیبله ی نیوه

په سه نده، كه وابوو له گو رانی قیبله له (سه خره) بو كه عبه،  
نه وانه چ پشیو یی و هه رایك دروست ده که ن ؟ له جیگایه کی  
تردا ده فرموی: (لكل جعلنا منكم شرعة ومنهاجا ولو شاء  
الله لجعلكم امة واحدة ولكن لیبلوکم فیما آتاکم ..)  
﴿**فاستبقوا الخیرات**﴾ كه وابوو نیوه (نهی موسلمانان!) گو ی  
به وانه مه ده و، هه میشه هه ول بدن و، بو کردنی هه موو  
کار یکی خیر، پیشریکی بکه ن، دیاره نه م قیبله یه ش یه کی که  
له و کاره خیرانه ﴿**اینها تكونوا یات بکم الله جمیعا**﴾ له مهر  
جیگایه بن "دهشت و کیوو چول و بیابان" خوا هه موان دینی  
و له قیامه تدا کو تان ده کاته وه، نه گهر چ جهسته شتان  
لیکجیابی، نه و ساش ده رده که وی کی راسته و کی ش درو زن  
﴿**ان الله علی کل شی قدیر**﴾ چونکه به راستی خوا توانای  
به سه ره هه موو شتی که دا هه یه ﴿<sup>۱۷۹</sup> **ومن حیث خرجت فول**  
**وجهك شطر المسجد الحرام**﴾ تو له مهر شوینیك ده رکه وتی،  
ده بی له نو یژدا رووله (مه مسجد ولحه رام) بکه یت ﴿**وانه للحق**  
**من ربك**﴾ دلنیا ش به روو له کابه کردن راست و دروسته و  
له لایه ن پهروردگارته وه بریار دراوه ﴿**وما الله بغافل عما**

الَّذِينَ اتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ  
فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿<sup>۱۷۸</sup> الْحَقُّ مِنْ  
**رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ** ﴿<sup>۱۷۹</sup> وَلِكُلِّ وَجْهٍ هُوَ مُوَلِّيًا  
فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا  
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿<sup>۱۸۰</sup> وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ  
وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لِلْحَقِّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا  
اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿<sup>۱۸۱</sup> وَمِنْ حَيْثُ مَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ  
شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ  
شَطْرَهُ وَإِلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا  
مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلَئِمَّ نَعْتِي عَلَيْكُمْ وَلَعََلَّكُمْ  
تَهْتَدُونَ ﴿<sup>۱۸۲</sup> كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ  
يَتْلُوا عَلَيْكُمْ ءَايَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ  
وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿<sup>۱۸۳</sup> فَأَذْهَبَ فِي  
أَذْكُرْكُمْ وَأَشْكَرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ ﴿<sup>۱۸۴</sup> يَتَأْتِيَ الَّذِينَ  
ءَامَنُوا أَسْجِدًا يُؤَابِئُونَ الصَّلَاةَ وَاللَّهُ مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿<sup>۱۸۵</sup>

**تعملون**﴾ و له و کارو کرده ش نیوه ده یکه ن، هرگیز خوا بی ناگا نیه ﴿<sup>۱۷۸</sup> **ومن حیث خرجت فول وجهك شطر**  
**المسجد الحرام وحيثما كنتم فولوا وجوهكم شطره**﴾ و له مهر جیبه که وه ده رچو یت و هاتیته ده ری، ده بی له نو یژدا  
روو مهر له ((مه مسجد ولحه رام)) بکه یت، وه نیوه ش نهی موسلمانان، له مهر جیبه ک بوون له ماله وه، یان ریبوارو  
راگو زهر بوون، ده بی "له نو یژدا رووتان مهر له مزگه وتی (حرام) وه بی. به لی دوو باره و سئ باره کردنه وه ی  
فرمان به روو له کابه کردن: نه وه دوو جار فرموی: ((فول وجهك..)) جار یکی تر فرموی: (فولوا وجوهكم..)  
بوگرنگی و بایه خدانه به گو رانی روو گه له (بیت المقدس) وه بو كه عبه، بیجگه له وه ش، نه مه ش ده گیه نی: كه چ  
له مه که دابن، چ له ده ره وه ی مه که، ده بی له نو یژدا روو مهر له كه عبه، یان له جیهه ت و سووچی نه و بکه ن، واته:  
خو ده ربا ز کردن نیه له م بریاره ﴿**لئلا يكون للناس علیكم حجة**﴾ تا نهو خه لکه ی جووله که و گاوره. هیچ به لگه یه کیان



دژی ئیوه بە دەستەوه نەبی و نەلین: جائەگەر ئەم پەيامبەرە راست دەکات دەبوو پووی لە پووکە ی ئیبراھیم کردبا **﴿إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ﴾** مەگەر ئەوانەیان لاسارو ستەمکارین، دیارە پڕوویانوی ئەوانە ھەر نەمیئێ، بۆنموونە: جوولەکە دەلین: بۆیە رووی لەکەعبە کرد چونکە مەیلی بۆ قورەیش ھەیە و، ئەوانی خۆش دەوی، ھاوبەش دانەرەکانیش دەلین: دواي گەرانی دەوی بۆ رووکەکەمان (کەعبە) چاوەڕوانی گەرانی دەوی خۆیشی دەکری بۆ نایینەکەمان! **﴿فَلَا تَخْشَوْهُمْ﴾** دەسا ئیوه لەو پیلانی ستەمکارانە مەترسن و، گوی بۆ قەشیان مەگرن **﴿واخشونی﴾** دەبی ھەر لەخۆم بترسن، لە من شەرم بکەن و" پەیرەوی لەم پەيامبەرە منە بکەن و، ھەر لەسەر ئەو پووکە تازە یەش بن **﴿وَلَا تَنْعَمْتُمْ عَلَیْکُمْ﴾** وە بۆ ئەوێ نازو نیعمەتی خۆمتان بۆ تەواو بکەم، چونکە پووکردن لە پووکە ی ئیبراھیم و، پەیرەوی لەنایینی ئەو، گەرەترین دەسکەوت و نیعمەتە **﴿وَلَعَلَّکُمْ تَهْتَدُونَ﴾** وە بەشکم شارەزای رێگە ی راست بین.

### ناردنی پیغەمبەر ﷺ شوکری دەوێت:

دواي ئەو کە پتر لەسینیکی سوورەتەکە، باسی نازو نیعمەتەکانی ھۆزی جوولەکە ی کرد، ئیستاش دیتە سەر گفتوگو لەگەڵ موسلمانەکانداو گەڵ نازو نیعمەتیان بۆ باس دەکا، یەکی ئەوانە ھاتنی پیغەمبەرە ﷺ وەکو دەفەرموی: **﴿کَمَا أَرْسَلْنَا فِیْکُمْ رَسُولًا مِنْکُمْ﴾** ھەر وەکو ئەو نیعمەتی قبیلە یەم پێدان، ھەرناوێش لەناو خۆتاندا پەيامبەرێکمان بۆناردن، واتە، ھەر بۆ تەواوکردنی نیعمەتەکانم ئەو پیغەمبەرەشم بۆ ناردن **﴿يَتْلُوا عَلَیْکُمْ آیَاتِنَا﴾** نایەتەکانی ئیمەتان بۆ دەخوینێ **﴿وَيُزَكِّیْکُمْ﴾** ولەھەموو خویەکی ناپەسەند، دل و دەروونتان پاکژ دەکا **﴿وَيُعَلِّمُکُمُ الْکِتَابَ وَالْحِکْمَةَ وَيُعَلِّمُکُم مَّا لَمْ تَکُونُوا تَعْلَمُونَ﴾** و قورئان و حیکمەت و فەرموودەکانیشتان فێردەکات، وچەند شتی واتان فێردەکا کە لەمەوبەر نەتاندەزانی **﴿فَاذْکُرُونِی اذْکُرْکُمْ﴾** دەسا ئیوه ئەو موسلمانان! یادێ من بکەن، تا منیش یادێ ئیوه بکەم، پاداشتان بە چاکە بدەم، لەفەرموودە یەکی رەواندا ھاتوو: ((خو دەفەرموی: ئەوێ لەدلی خۆیدا یادم بکات، منیش لای خۆم نیوی دەبەم، ھەرکەسیش لەناو کۆمەلدا باسە بکات، منیش لەناو کۆمەلێ باشتەر لەوان -کۆمەلێ مەلانیکی- باسی دەکەم)). فتح الباری: ۱۲ / ۳۹۵. **﴿وَأَشْکُرُوا لی وَلَا تَکْفُرُونَ﴾** وەدەبی ھەر سوپاسی من بکەن و، لە نیعمەتەکان حاشا مەکەن و، ھەرگیز ناسپاسیم مەکەن وپشت لە بەرنامەکەم مەکەن، بەلێ.. موسلمانان تا بە تیرو تەسەلی سوپاس و یادێ خویان دەکردو، تەنیاو تەنیا روویان لەرووکەکە ی ئەو دەکرد، خواش سەری دەخست و ناوی بەرز دەکردنەو لەدنیا دا. لە فەرموودە یەکی ھاتوو: ((من انعم الله علیه نعمة فإن الله یحب ان یری اثر نعمته علی خلقه)) پێشەوا ئەحمەد. واتە: کەخو نیعمەتیکی بەکەسیک بەخشی، حەز دەکا بە بەندەکانیەو دیاربی.

### پەنا بەرنە بەر خۆراگری و نوێژ:

**﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ﴾** ئەو گەڵی خاوەن باوە! پەنا بەرنە بەر خۆراگری و نوێژ، ھەتا لەسەر قۆناغە گرژەکانی ژیاقتان خۆرا گرین، واتە: لەکاتی ناخۆشی و نارەحەتییدا خۆرا گرین و بەجوانی نوێژ بکەن، ئەوجا پاداشتان زۆر دەبیئ، لە فەرموودە ھاووە: ((عجبا لأمر المؤمن لایقضى الله له قضاء إلا کان له خیرا: إن أصابته سراء فشکر کان خیرا له، وإن أصابته ضراء فصبر کان خیرا له)) موسلیم. **﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾** بیگومان خوا لەگەڵ ئارامگرانەو، لەگەش گروفتیکە پشتگیریانەو سەریان دەخا، ئەگەرچی بەشەمید بوونیش بیئ، پیشتیش فەرمووی: (واستعينوا بالصبر والصلاة وإنها لکبيرة إلا علی الخاشعين)

## شهید زیندودو و نامری!

﴿لَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ﴾ به‌وانه له‌ریگای خوادا ده‌کوژرین وشه‌میدده‌بن ، مه‌لین مردوون ﴿بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ به‌لکوله به‌رزه‌خان وزیندوون، به‌لام نیوه مه‌ست به‌وجوره ژیانه‌یان ناکه‌ن، چونکه ژیا‌نی نه‌وان له‌کاره نه‌ینیی و نادیاره‌کانی خواجه، بویه بی‌چهندوچوون ملکه‌چبوون و ته‌سلیمبوون به‌فرموده‌ی خ‌وای گه‌وره کارنکی پ‌نیوسته، چونکه قسه‌کردن له‌بابه‌ت جو‌ری ژیا‌نی شه‌میده‌وه زیاده‌پ‌ری‌ی و له‌سنوور ده‌رچوونه‌و، به‌ته‌واوی چ‌ونیه‌تیبه‌که‌ی ده‌رک ناکری، بویه خوا‌ته‌فرموی: نیوه مه‌ستی پ‌یناکه‌ن. له‌فرموده‌یه‌کی (ص‌حیح) و باوه‌ر پ‌نکراودا هاتووه که: شه‌مید له‌لایه‌ن خ‌وای گه‌وره‌وه ح‌وت جو‌رخه‌لات ده‌کریت:

(۱) هر له‌کاتی ر‌ژانی یه‌که‌م در‌و‌پی خو‌ینیه‌وه خوا له

ته‌واوی گونا‌حانی ده‌بو‌ری.

(۲) له‌به‌ه‌شتدا پله‌وپایه‌ی خ‌وی ده‌بینی.

(۳) له‌جه‌زه‌به‌و س‌زای گو‌ر پار‌یز‌راو ده‌بی.

(۴) ترسی نه‌فخه‌ی دووه‌می نابی.

(۵) به‌جوانیی و زینه‌تی نی‌مان نه‌پار‌یز‌رته‌وه.

(۶) چ‌ه‌ندین (ح‌وره‌له‌ین) پی ده‌به‌خ‌ش‌ری.

(۷) بو (۷۰) که‌س له‌خ‌زم و که‌س و کاری خ‌وی

شه‌ف‌اع‌ت ده‌کا. ترم‌زی، نی‌بن ما‌جه، پ‌یشه‌وا نه‌حم‌د،

(و له‌لانی) یش به‌ره‌وانی دان‌وه.

م‌وسلمان ده‌بی نه‌زم‌وون ب‌کریت:

﴿وَلَنبَلِّغَنَّكُمْ بَشْرًا﴾ ب‌یگو‌مان‌بن جاروب‌ار تا‌قی‌تان

ده‌که‌ینه‌وه! ﴿مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ

وَالْأَنْفُسِ وَالْثَّمَرَاتِ﴾ به‌به‌ش‌یک له‌ترس و برسیه‌تی و

که‌م‌کردنه‌وه و له‌ناو‌چوونی م‌ال و دارایی دنیا و زیا‌نی

گیانی و تیا‌چوونی به‌روو بوو و ده‌س‌که‌وته‌کا‌نتان واته:

ده‌بی چ‌اک ب‌زانن س‌روشتی ری‌گه‌ی جیه‌ادو س‌هرکه‌وتن

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٦﴾ وَلَنبَلِّغَنَّكُمْ بَشْرًا مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٧﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٨﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٩﴾ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوَاعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٦٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعِينُونَ ﴿١٦١﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّوْا أَنَّهُمْ أُولَئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَكَةِ وَلِئِنَّ أَجْمَعِينَ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَخْفَىٰ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٦٣﴾ وَاللَّهُ لَهُ وَحْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٤﴾

نه‌میه که: مر‌وة به‌یناو به‌ین تووشی شه‌ جو‌ره زیا‌نه روا‌له‌تیا‌نه ده‌بی، به‌لام ده‌بی به‌ئارام و خو‌گر‌ینیت ﴿و‌ب‌ش‌ر

الصَّابِرِينَ﴾ ده‌سا تو‌وش نه‌ی مو‌حه‌مه‌دا ﴿ب‌ش‌ر﴾ به‌وانه که‌خ‌و‌را‌گرو به‌ئارام م‌ژده‌ بده ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ

مُصِيبَةٌ﴾ نه‌وانه‌ی که‌ تووشی هر به‌لا و نه‌هامه‌تی و چ‌ورت‌یک ده‌بن ﴿قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ و‌خ‌یرا ده‌لین:

نی‌مه هر‌هی خ‌وا‌ین و، نه‌و در‌وستی‌کردوین و، ده‌ره‌نجا‌میش له‌قیامه‌تدا هر بو‌لای نه‌و ده‌چینه‌وه ﴿أُولَئِكَ عَلَيْهِمُ

صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ﴾ م‌ژده‌یان بده‌ری: ده‌که‌ونه به‌ر در‌ودو ره‌حه‌تی په‌روه‌ردگاری خو‌یان ﴿و‌اولنک هم

المه‌تدون﴾ و‌شاره‌زاو ری‌نو‌ینکراو هر‌نه‌وانن.



### صفا و مهره دو درویشی خوا پرستین:

به‌لی له‌پیشه‌وه له باسی گوږانی رووگدا نه‌ویگه‌یاند که: مه‌ککه جیگای چه‌ج و چه‌رخه‌ی ده‌وری مالی خواجه، جا (بوخاریی) و (موسلیم) له (نه‌س) هوه -خوایان ئی رازی بی ده‌لین: نیمه له‌سه‌ره‌تای هاتنی ئیسلامدا، هاتووچۆی نیوان (صفا و مهره) مان به‌کاریکی جاهیلیی و حه‌رام ده‌زانی! تاخوای کارزان فه‌رموی: ﴿<sup>۱۵۸</sup> **إِنَّ الصَّافِ وَالْمَرَّةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ**﴾ به‌راستی هاتووچۆی نیوان (صفا و مهره) له درویش و نیشانه‌کانی ئایینی خوای گه‌وره‌ن ﴿**لَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ**﴾ ئینجا هه‌ر که‌سیک چوو بو چه‌ج و زیاره‌تی مالی خواکرد، یان هه‌ربو به‌جیه‌نیانی عومره چوو عومره‌ی کرد ﴿**فَلَا جَنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا**﴾ هه‌ج گونا‌میکی ناگات که: هاتووچۆی نیوان هه‌ردوو ته‌پۆلکه‌که‌ی (صفا و مهره) بکا، واته: نه‌گه‌رچی کاتی خویشی هاوبه‌شدانه‌ره‌کان سه‌عی نه‌و جیگایه‌یان کردبی و، ده‌ستیان به‌ته‌کاندا هینابی و ماچیان کردبن، نه‌مرو به‌فه‌رمانی خوا بو ئیوه ره‌وایه ته‌وافیان بکه‌ن ﴿**وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ**﴾ هه‌رکه‌سیکیش له په‌رده‌ی خو به‌که‌م زانیندا هه‌ر چاکه‌یه‌ک بکا و ته‌وافی زیاتر نه‌نجامدا، خواش پاداشی چاکه‌یان نه‌داته‌وه، به‌کرده‌وه‌یشیان زاناو ناگایه.

### نه‌حله‌تی خوا له‌وانه چه‌ق ده‌شارنه‌وه:

دیسان هه‌ر له‌سه‌ر دل پیسی و نا‌پاکیی خه‌لکانی بی باوه‌ر و جووله‌که ده‌روا نه‌فه‌رموی: ﴿<sup>۱۵۹</sup> **إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى**﴾ به‌راستی نه‌وانه‌ی نه‌و به‌رنامه‌و رینه‌مایه ده‌شارنه‌وه که له‌و کتیه‌دا هه‌یه بو شاره‌زایی خه‌لک ﴿**مَنْ بَعْدَ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ**﴾ دوا‌ی نه‌وه‌ی له (ته‌ورات و ئینجیل) دا روونمان کردو ته‌وه (وه‌کو سیفاتی پیغه‌مبه‌رو فه‌رمان به‌بره‌مینان پئی و... هتد ﴿**أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ**﴾ خوا نه‌فرینیان ئی ده‌کا ﴿**وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ**﴾ و ته‌واوی نه‌فرینکه‌رانیش نه‌فرینیان ئی ده‌که‌ن... دیاره نه‌مه تایبه‌ت نه‌یه به‌ جووله‌که‌و گاواره‌کانه‌وه، نه‌گه‌ر چی له‌باره‌ی نه‌وانیشه‌وه هاتبیت، به‌لکو هه‌رکه‌سیک هه‌ق و راستی له‌م ئومه‌ته‌ی پیغه‌مبه‌ره ﴿**بَشَارَتُهُ**﴾، یان بیگو‌ری و خه‌لکی چه‌واشه بکا، نه‌وانیش هه‌ر به‌ر نه‌ونه‌فرین و نه‌حله‌ته ده‌که‌ن. ﴿<sup>۱۶۰</sup> **إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَاصْلَحُوا**﴾ جگه له‌وانه په‌شیمان بوونه‌وه و نا‌کاری چاکیان کردوو، شاردراره‌که‌یان نا‌شکرا کرده‌وه و ده‌ریانخست ﴿**فَأُولَئِكَ اتُّبَ عَلَيْهِمْ**﴾ منیش له‌مانه ته‌وبه و ده‌رگرم ولتیاان خو‌ش ده‌بم ﴿**وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ**﴾ و هه‌ر بو‌خو‌شم له‌ته‌وبه‌کاران ده‌بوورم، به‌رامبه‌ریان دل‌و‌فانم ﴿<sup>۱۶۱</sup> **إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا**﴾ نه‌وانه کافرو بی باوه‌ر ﴿**وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ**﴾ و هه‌ر به‌کافری و بی‌دینیش له‌دنیا ده‌مرن ﴿**أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ**﴾ ده‌که‌ونه به‌ر نه‌حله‌ت و نه‌فرینی خوا و هه‌موو فریشه‌و خه‌لکان به‌تیکرا ﴿<sup>۱۶۲</sup> **خَالِدِينَ فِيهَا**﴾ له‌و سزاو نه‌فرینه‌یشدا هه‌میشه دووچارن و نه‌مینته‌وه ﴿**لَا يَخْفُفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ**﴾ سزایان سووک نا‌کری ﴿**وَلَا هُمْ يَنْظُرُونَ**﴾ و مؤله‌تیش نادرین بره‌ویان‌وو‌یه‌ک بو خو‌یان به‌ینته‌وه، (عومری کوری خه‌تاب) و پیشه‌واکانی دوا‌ی نه‌ویش -خوا له‌گشتیان رازی- له‌(قنوت) و وتاره‌کانیاندا نه‌حله‌تیاان له‌کافران ده‌کرد" بویه ئیستاش بی‌کیشه‌وه هه‌را زانا‌کان ده‌لین: نه‌حله‌تکردن له‌کافران به‌شیوه‌یه‌کی گشتیی، ره‌وایه. جووله‌که له‌هه‌مووشتن‌یکدا ته‌سلیم و ملکه‌چی زانا‌کانیان ببوون، ته‌نانه‌تی هه‌ل‌ل و هه‌رام‌یشیان هه‌ربه‌ده‌ست نه‌وان بوو! دیاره خو‌ته‌سلیم‌کردنی کو‌یرانه‌ی ئاوا له‌سه‌ر حسابی دینی خوا، هه‌له‌یه‌کی زور گه‌وره‌یه، چونکه نه‌بی ته‌نها خوای گه‌وره یاسای هه‌ل‌ل و هه‌رامی لابی و، گو‌ی گرتن بو زانا‌یانیش ته‌نها له‌چوارچیوه‌ی شه‌ریعه‌تی ئیسلامدا ده‌بی، بویه خوا فه‌رموی: ﴿<sup>۱۶۳</sup> **وَالْهَكَمُ إِلَهُ وَاحِدٌ**﴾ خوا په‌رستراوی راسته‌قینه‌ی ئیوه، هه‌ر خواجه‌کی تا‌ک و ته‌نیا‌یه، واته: هه‌رئو‌یش بوی هه‌یه یاسای ژیاان و بوونه‌وه‌ر ده‌ست نیشان بکا، هه‌ل‌ل

وھەر امیش دابنیت ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ غەیرەز خۆی ھېچ پەرستاروئیکی ترشیاو وراست نیە، ھەربۆخۆشی زۆر بەبەزەیی و بەخشندەو دلوکان و میهرەبانە، پیغمبەر ﷺ دەفرموی: ناوگەرەو پیرۆزەکی خوا (اسم الله الأعظم) لەم دوو نایەتەدایە: (والهکم إله واحد)، (الم. الله لا إله إلا هو الحی القيوم). عارضة الاحوذی: باب الدعوات ۶۲/۱۳.

بەلگەی بوونی خوداو تاک و تەنیاپی زۆرە:

﴿إِنْ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ لە دروستکردنی ناسمانەکان و زەویدا، بەو ھەموو ئەستێرەو کاکەشان و چیاو دۆل و بەرزیی و نزەمەرە ﴿وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾ و جیاوازی و گۆرانکاری و ھاتوچۆی شەو و رۆژاندا،

جاری درێژ دەبنەو، جاریکیش کورت ﴿وَالْفَلَكَ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ﴾ و لەو کەشتیانەشدا کە بەناو دەریاکاندا ھاتوچۆ دەکەن ﴿بِمَا يَنْفَع النَّاسَ﴾ بۆ بەرزەوھندی و قازانج بەخەلک گەیاندن، ﴿وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ﴾ و لەو ناویدا خوای گەرە لە عاسمانەو دەیارینی ﴿فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾ نینجا بەھۆی ئەو ناوەو زەویی دواي مردن و وشک ھەلگەڕانی زیندووکردووە ﴿وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ﴾ و ھەموو جوۆرە زیندەوھریکی تیابلووکردووە ﴿وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ﴾ و لە جوولانەو ھاتوچووپیکردن و گەڕانی بایەکان، ھەر جارە بەشیوھیک، جاریک سارد، جاریک گەرم، جاریک گەردەلولو ﴿وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ و لەو ھەورانش وا لەنیوان ناسمان زەویدا راگیرا و رامن ﴿لَايَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ لە گشت ئەواندا چەندین نیشانەو بەلگەی بە ھیز ھەیە بۆئەوانەو تێدەگەن و تێدەفکری و دەزانن ئەم ھەموو شتە خاوەنی یاسا و رێنمایی و، لەخۆیانەو پەیدا نابن و روونادن، بۆیە لە فرمودەیکدا ھاتووە: ((وَيَلْزَمُنَا قَرَارًا

إِنْ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفَلَكَ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا يَتَذَكَّرُ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٥﴾ وَمِنْ آيَاتِ اللَّهِ أَنْتَدَا يُخْرِجُهُمْ كُتُبُ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ رَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرْوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾ إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَأَوَّاهُ الْعَذَابِ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأُ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأُوا مِنَّا كَذَلِكَ يَرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ كُلُّهُمْ أَمْثَالِ الْأَرْضِ حَلَالًا طَبَقًا وَلَا يَتَّبِعُوا حُطُوتَ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

هذه الآية فمج فيها)) واتە: دۆزەخ بۆئەو کەسە کە ئەم نایەتە ئەخوینی ئەو تەنھا دەمی دەجوڵیتەو، کەلکی لەماناکە وەرناگرن مەبەست لەو کەسانە کە تێنافکری و بیری ئی ناکەنەو، ھەتا خوا بدۆزنەو بەتاک و تەنیا بیپرستن.

رێنەرە و پەیرەوانیان:

نینجا پاشەرۆژی ئەوانە باسەدا لەنیشانەکانی ئەم بوونەوھەر تێنافکری و شەریک بۆخوا دادەنێ! بۆیە دەفرموی: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا﴾ ھەندێ لەم خەلکە ھەیە لەگەڵ ئەو شەدا تێنافکری تاخوا بەتەنھا بیپرستی، ھیشتا چەند ھاوتا و چەند ھاوبەشیکی بۆ دادەنێ ﴿يَحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾ خۆشیان دەوین وەک خۆشەویستی خودا، واتە: ئەوانیش ھەر ئەوھندەت و بەرنامەکانیان خۆش دەوێ ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾



ئهوانهش وا باوه پریان هیئاوه، خویان لهه موو شتیك زیاتر خوش دهوی ﴿ولو یری الذین ظلموا اذ یرون العذاب ان القوة لله جميعا﴾ ئهوانه وا سته میان کردوو هاوبه شیان بو خوا دانا، کاتی ئه و روزه سهخت و سزایه ده بینن که له قیامه تدا دوو چاریان ده بی، نیت چاک بویان دهرده که وی و ده زانن: که هه رچی هیئو توانا هیه هه ره موو بوخوایه ﴿وان الله شدید العذاب﴾ و سزای خواش توندو قورس و سهخته، نیت ئه مرؤ له دنیا دا لهو شیرک و سهه لیشیواوییه دهاته دهوی ﴿١٦٦﴾ **اِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا** ئه وکاته که سه روک و پی شه واکان، له په یروانی خویان بیزار ده بن و حاشا ده کهن ﴿وراء العذاب وتقطعت بهم الأسباب﴾ که به چاری خویان سزاکه ده بینن، هه موو په یوه ندیی و هویه کی نیوانیان پچرا و لیکن تارا " وه به خزم و کهس و کارو گرو هه کانیان هه چ هیوایه که نهما ﴿١٦٧﴾ **وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا** شوینکه و توه ده کان به سه روکه

گوهر کان ده لئین: ﴿لوان لنا كرة﴾ ئه گهر هه رته نیا جاری ده که پراینه وه سه ردنیا ﴿فتتبرا منهم﴾ ئه وسا ئیغه ش یه خه مان لیه له ده ته کاندن و به راته تمان لیده کردن ﴿کما تبرأوا منا﴾ وه ئه مرؤ ریه به ده کانمان خویان له ئیغه به ری کردو، حاشایان لیکن ردین ﴿کذلك یریم الله اعمالهم حسرات علیهم﴾ خوا به وشیوه یه کارو کرده ی خویان نیشانداده و ده بیته کوژ و که سه ر بویان و له ناگریش دان ﴿وما هم بخارجین من النار﴾ هه رگیزیش لهو ناگری دوزه خه ده رنایه و رزگار نابن و، به هه تاهه تاییش هاوړی ده بن. به لی شوینکه و تنی هه ر تاغووتیکی ئه م دنیا یه ئه نجامی هه ر به م شیوه یه ده بی له م گفتوگویه دا باسکرا، بویه زوړ پیوسته بزاین کی هه ل ده بزیرین و، کی ده که یه رابه رو سه ر کرده؟

پاک و ده و بخوون و، به شوین شه یاندا مه چن:

﴿١٦٨﴾ **يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا**

ئه ی خه لکینه! له رزق و رۆزی سه رزه مین هه لایکی پاک بخوون، واته: هه ر خوی گه و ره په رستن و، هه ر شتیکی شی

وَإِذْ آفَلَ لَّهُمْ أَتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَالُوا بَلْ نَسِخَ مَا آفَلْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَهُمْ أَأُولُوا كَوَاكِبَ ءَابَ وَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ سَيِّئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٦٧﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَبْعُثُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمُّ بِكُمْ عَمَىٰ فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٦٨﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كَلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٦٩﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلَ بِهِ يَغْفِرَ اللَّهُ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَآغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٧٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أُنْزِلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَسُتُّوا بِهِ ءُتْمًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧١﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٧٣﴾

کرده خوراكتان، هه لاله و بیخوون، ئه وه یشی یاساغ کرد لیتان توخنی مه که ون ﴿ولا تتبعوا خطوات الشیطان﴾ هه رگیز به شوین هه نگاوه کانی شه ی تانی شدا مه روون و په یه روی ئی مه کهن ﴿انه لکم عدو مبین﴾ ئه و دوژمنیکی ناشرکاته، ده سا وریابن، فریوتان نه داو نه تانخاته ناو شیرک و کاری هه رامه وه، له جیه کی تر دا ده فه رموی: (ان الشیطان لکم عدو فاتخذوه عدوا إنما یدعو حزبه لیكونوا من اصحاب السعیر). ﴿١٦٩﴾ **إِنَّمَا یَاْمُرُکُم بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ** چونکه ئه و فه رمانتان پی نه دا هه ر کاری خراپ و داوین پیسی و، فه حشاو زینا بکهن ﴿وان تقولوا علی الله مالا تعلمون﴾ و هانیشتان ده دا شتی و ده ربارهی خوا بلین که هه ر زانیاریتان پی نیه.

### خووانەناسان کویرانە شوینی پێشینانیان کەوتن:

﴿<sup>۱۷۰</sup> وَإِذَا قِيلَ لَهُم اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾ هەرکە بە پەپرەوانی شەیتان بوتری: هەر پەپرەوی قورشان و ئەو بەرنامەیە بکەن، خوا ناردووێتی و، هەرگیز بەقسە شەیتان مەکن ﴿قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا الْفِئَاءُ عَلَيْهِ آبَاءُنَا﴾ پاساو دیننەو و دەلێن: ئێمە هەر لەو پەپرەو دەکەین کە باب و باپیرانمان لەسەری بوون و پەپرەویان کردوو و ﴿أَوْ لَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ﴾ ئەگەرچی باب و باپیرانیشتیان هیچیان لەراستە رێ نەزانیی و هیدایەت و رێنما نەبووبن؟ ئەوانە هەرشۆینیان دەکەون؟ بەلێ شوینکەوتن و چاولینگەری لەباتل و پڕوپوچ، بەهیچ شێوەیە جێگە قسەوباس نیە، کەچەندە کاریکی ناپەرەواوخرایە، بەلکو دەبێ هەرلە "هەق" و راستیی و حەقیقەت پەپرەوی بکری و هەر ئەمەش کاریکی دروست و رەوایە ﴿<sup>۱۷۱</sup> وَمِثْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ نەقل و نمونە ی ئەو کافرو بێ باوەرانیە ﴿كَمِثْلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دَعَاءَ وَنداء﴾ هەر وەکو نەقل و نمونە ی ئەو ئازەلەییە کە دەنگ دەدرێ بۆ رزگار کردنیان لەو مەترسیانە دینە رێیان، کەچی جگە لە خوێن و دەنگێک شتی تر نابیس و تێناگەن، دیارە بێ باوەرەکانیش "لە گێلی و شوینکەوتنی باب و باپیرانیاندا بێ هیچ لیکۆلینەوێکە" وەکو ئەو مەرو ئازەلەییە کە شوانێک دەنگی دەداو هیچ شتێک نابیس، جگە لە دەنگ و هاواریک نەبێ، ئەمانیش هەرچەندە گوێیان لە قورئانەو دەبی، راستییەکی وەرناگرن و نابیس! ﴿صَمَّ بَكَم عَمَىٰ نَهْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾ ئەو کەسانە کە پۆلال و کوێرن، چونکە فام و ژیریان لە دەست داو و هیچ لەهەق حالی نابن، بۆیە بەکوێرانە دواي هەموو کەسێک دەکەون ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ ئەو گەلی خاوەن باوەرانی! لەو نێعمەتە پێماندان و کردمانە روژیتان، کامی پاکە ئەوە بخۆن ﴿وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾ و سوپاسی خواش بکەن، نەر راستە تەنها ئەو دەپەرستن. واتە: گوێرایەلی راستەقینە ی ئەو بکەن، چونکە هەر شتیگەت بۆ حەلال دەکا، هەر شتیگەشتان لێ یاساغ ئەکات، هەر لە بەرژووەندی ئێوێ، دەسا ئێوێش زۆر بە ئەمەکن و سوپاسی بکەن.

### بەناچاری ئەبێ گوشتی مردارەو بوو ناخوری:

﴿<sup>۱۷۲</sup> إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ﴾ خۆی گەورە تەنها هەر ئەمانە ی لێ یاساغکردوون: لاکی مردارەو بوو، خوینی رژاو و رەوان، واتە: ئەو خوینە ی لەهەر ئازەل و گیان لەبەرێک دیتەدەری و دەروا مەبخۆن. گوشتی بەرازیش لەگەڵ هەموو شتەکانی تریدا هەروا ﴿وَمَا أَهْلٌ بِهِ لَعَلَّاهُ﴾ و هەر ئازەلیگەش - کە بۆ سەربرین - ناوی غەیری خۆی لێ مینرایت، ئێتر لەبەر بت و جن و پاشا و دەسەڵتداران سەربردێ، یان بۆخواو پاشا، یان بۆهەر شەخس و پیریك ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ﴾ بەلام هەر کەسێ لەبەر ناچاری و بێ ئازەزوو، هەر بە ئەندازە ی پێویست بخوات و زیادە خوێی ئەکات ﴿فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ هیچ تاوان و گوناھێکی ناگات، لە خواردنی ئەو شتەندا، دیارە دەبێ بەو پێیە بیست، زاناگان باسیان لیکردوو و ﴿إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ بەراستی خوا زۆر گوناچووش و دلوفان و میهرەبانە، ئەو تە لەکاتی تەنگانەدا خواردنی حەرمانتان بۆ حەلال دەکات.

### جوولەکە هەمیشە حەق دەشارنەو:

﴿<sup>۱۷۳</sup> إِنْ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ﴾ بێگومان کەسانی کە ئەوێ خودا لەتەرراتدا ناردووێتی - لەبەر بەرژووەندی خوێان و پارتەکیان - کە تەمانی دەکەن و دەشارنەو و ﴿وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا ثَلِيلًا﴾ و بەنرخ و بەهایەکی کەم دەفرۆشن، واتە: هەق و راستییەکان لە مەردم دەشارنەو، هەتالای سەرۆک و دەسەڵتداران کەمی دنیایان دەسکەوی ﴿أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ﴾ پڕ بەسکیان هەر ئاگر دەخۆن، واتە: ئەو بەها و نرخێ



که نهوان دهیخون لهو پیناوهدا هەر ئاگرو، دهره نجام له قیامه تدا ورگیان پرده کهن له ناگر **﴿ولا یکلهم الله یوم القیامه﴾** وخوا له پوژی قیامه تدا، قسه یه کی خویشیان له گه ل ناكاو، توپه یه لییان **﴿ولا یزکیهم﴾** و له گوناخ و تاوان پاکیان ناکاته وهو لییان خوش نابیت **﴿ولهم عذاب الیم﴾** به لکو سزایه کی نیش پینگه یه نه ریشیان بۆ هیه **﴿اولنک الذین اشتروا الضلالة بالهدی والعذاب بالمغفرة﴾** نهو سرگره درانانه ریگای راستیان به گومرایی و، لیخو شیبوونی خویان به سزا گوژییه وه، هەر ناووسیغه تیکی پیغه مبه ره تهورات هه بوو، جووله که له خه لکیان شارده وهو گومرا بوون **﴿فما اصبرهم علی النار﴾** دهی چۆن بتوانن له سه ر ئاگر خو راگرن؟! **﴿ذلك بان الله نزل الکتاب بالحق﴾** چونکه خوا تهوراتی به هق نارد، بۆ روونکردنه وهی حه قیقه ت و راستیه کان و دهرخستنی سیفه ت و ره وشته کانی پیغه مبه ره **﴿که نهوان شاریدیانه وه﴾** **﴿وان الذین اختلفوا فی الکتاب﴾** و به راستیی نه وانه ش له سه ر نه م کتیبه ئیختیلاف وجیاوازی و ناکوکییان هیه، واته: جووله کهو گاور، چونکه ههر نهوان بوون که هەر شتیکیان به دل بووبا دهریانه ده خست و ههر شتیکیشیان به دل نه بووبا ده یان شارده وه **﴿لفی شقاق بعید﴾** له دژایه تی و دووبه ره کییه کی ناچوو دوو و درژدان و ههر گیز هق و راستیی نادوژنه وه، بۆیه شایسته ی دۆزه خن. ده سانیوه ش نه ی ئیمانداران! وریابن! هیچ راستیه ک نه شارنه وه، چونکه شارده وهی هەر نیشانه و به لگه یه کی زانیاریانه بۆ بوونی خوا و راستیی و واقعیه تی ئیسلام، وه یان بۆ دروستیی و راستیی به رنامه ی خوا، له لایه ن زاناکانه وه "له هەر سه رده میکا" به که تمان و شارده وهی راستیه کان دانه نری، وه به ره شو ههره شه یه ده که ون.

هەر ریازی چاکه هه لبریره:

**﴿ليس البر ان تولوا وجوهكم قبل المشرق والمغرب﴾** چاکه و چاکه کاری هەر نه وه نیه ئیوه - جووله کهو

گاور - کاتی نوژ - روو له خوژه لات بکه ن، یان خوژناوا، نه گه ره لرووی گوژیاریه لیه وه نه بی بۆ فه رمانی خوا، دیاره رووکردنه "مه سجد و لحرام" یش هه رویه **﴿ولکن البر من آمن بالله والیوم الآخر﴾** به لکو چاکه ی راست و دروست نه مه یه که باوه ری راسته قینه ی به خوا و به روژی دوا یی **﴿والملائکه و الکتاب والنبيين﴾** و به فریشته و به کتیبی ئاسمانی و به پیامبه رانی خوا هه ی **﴿واتی المال علی حبه ذوی القربی﴾** لهو مال و دارایی یه ش - ههر چه ند خو شه ویستیش بی لایان - به شیکی بده نه خزمه کانیان و ده ستیان ئی نه نو قینن و بی به شیان نه که ن **﴿والیتامی و المساکین وابن السبیل﴾** و به شی بده ت به منالانی هه تیو و، خه لکانی بی نهوا و ریبوار و، له ریگا جیمه وانی بیخه رجی **﴿والمساكين وفي الرقاب﴾** و سوالکه ران "نه وانه ی ناچارن به سوال و ده ست پانکردنه وه" وه به یه خسیران و کوژیه کان، واته: له پینا و ئازادکردنی به نده و دیله کانه ببه خشن **﴿واقام الصلاة و آتی الزکاة﴾** و نوژی تیرو

سورة النور

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٧٧﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كِتَابٌ عَلَيْهِمُ الْقَصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْخَطَا بِالْحَرْ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَىٰ بِالْأُنْثَىٰ فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَأَبْسَعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءُ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ مِّنْ عِنْدِي بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٨﴾ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَتَأُولَى الْأَنْبَىٰ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٧٩﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَلَدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٨٠﴾ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٨١﴾

تسهل بکات و، زه کاتی مال بدات ﴿والموفون بعهدهم إذا عاهدوا﴾ وه هر به لئن و پهیمانیک نگرئ ددهن بیهنه سهر و هلی نه و شینه وه و ده فای پی بکن ﴿والصابرین فی الباساء والضراء وحين الباس﴾ و له کاتی نه بوونی و دهستکورتیی و نه خوشیی و بهر بهر هکانی له گهل دوزمندا خو راگرین ﴿اولئک الذین صدقوا﴾ مرو راسته کان نه وانه ، پاش باوه رهیتان نه و سیفه تانه یان تیدابی "نک تهنه به پرو کردنه خو ره لات وه کو گاوره کان، یان خو رئاوا وه کو جو له که .. له ولایشه وه همرشتی که بهر ژوهندی خو یانی تیابه دی نه کن له موسلمانانی بشارنه وه ﴿اولئک هم المتقون﴾ و دیاره هره وانه شن خواناس و پاریزگاری راسته قینه، چونکه به کردار و رفتاریش سه لماندیان که پروایان هیه و خو په رستنن و بو هل ناگه رین.

توله سندنه وه و حکمه ته که ی:

﴿يا ايها الذين آمنوا كتب عليكم القصاص فی القتلى﴾ نهی نه وانه ی باوه ردارن! له باره ی کوژا وانه وه، به شیوه یه کی دادگهرانه و یه کسانیی و، بی دهست دریزیی و زیاده رهویی (قیساس) و توله مان له سهر داناون: ﴿الحر بالحر والعبد بالعبد والانثی بالانثی﴾ نازاد له بری نازاد، بهنده له باتی بهنده، میینه له توله ی میینه ﴿فمن عفی له من اخیه شی﴾ نینجا هره که سیش له لایه ن برای هاودینی خو یه وه، واته: له لایه ن که س و کاری کوژا وانه وه عفو و چاوپوشی لیکرا (له کوشتنه وه) و، به خوین رازی بوو ﴿فاتباع بالمعروف واداء الیه باحسان﴾ ده با خوین و هر گره که ری چاک بگریته بهرو، به پیا وانه و به پیی باوونه ریتی ناوچه که ره قار بکاو بجوئته وه، لایه نی بکوژه که ش به جوامیرانه و مهرانه خوین به که س و کاری کوژا وانه که بدن ﴿ذلک تخفیف من ربکم ورحمة﴾ نه و لیبوردن و خوین و هر گرتنه له لایه ن په روه ردگار تانه وه بارسو وکی و به زه یه که بۆتان، کاری و ابو جوله که و گار نه کراوه. ﴿فمن اعتدی بعد ذلک﴾ دوا ی نه م خوین گرتن و لیبوردن، هره که سی که دهست دریزیی کرد بو سهر خوینده ره کان ﴿قله عذاب الیم﴾ سزایه کی ئیش پیگه یه نه ری بو هیه، واته: هره کات بکوژ له توله و قیساس عفو و کرا، یان خوینیدا، که چی پاش نه وه دهست دریزیی کرایه سهری. بیگومان نه وه دهست دریزیکار یه تووشی سزایه کی دهر دناک ده بی له دنیا و له قیامه تدا ﴿ولکم فی القصاص حیاة یا اولی الالباب﴾ نهی خاوه نانی فام و ژیری! له م توله و هر گرتنه وه دا ژیا نی خو ش و مه زنتان هیه، واته: نه م یاسایه ده بیته مایه ی مانه وه ی ژیا نی مرو و و، خو دور گرتن له کوشت و کوشتار، چونکه کابرای بکوژ بزانی، که سی بکوژی ده کوژیتنه وه، ئیتر دهست دریزیی بو سهر گیانی نه م و نه وناکات ﴿لعلکم تتقون﴾ به لکو له بهر نه و یاسایه له سنوره کانی خوا خو بپارینن، ناسوده یی و با ختیاریی بو ولات و ناوچه که تان بگریته وه و خوین ریژی نه کری.

چه نه روونکردنه وه یه ک:

(۱) تهنه ده ولت مافی و هر گرتنه وه ی قیساس و توله ی هیه، پیویسته له سهر موسلمانان هه ولتیه دن ده ولتیه کی ئیسلامی وا دروست بکن، پروای به (قیصاص) بیی و بشتوانی نه نجامی بدا، به تایبته نه مهرو که نه م جو ره بریارانه له دنیا دا پشتگویی خراون.

(۲) جه ماوه ری زانایان یه کده نگن بو کوشتنه وه ی کو مه له خه لکیک" له باتی کوشتنی تهنه که سی که نه گهر هه موویان هاویه ش ببوون له نه نجامدانی کوشتنه که دا، چونکه ئیمامی (عومر) هه رهوت که سه که ی کوشت هاویه شببون و له کوشتنی لویکدا، پاشان وتی: (لو تمالا علیه اهل الصنعاء لقتلتهم، ولم یخالفه احد فکان



إجماعاً) واتە: ئەر خەلقى (سەنعا)ى (يەمەن) گشت ئەرئى بىكەن وبەشدار بن بۇ كوشتنى تەنيا كەسك، ھەمۇدەكۆرئەو، ئەوسايش ھىچ كامىك لە ھاوئلان دژئى ئەم قەسەيە نەوستان، كەواتە بۇتە (ئىجماع).

۳) ھەندئى لە زانايان پىيان وايە: پياو لەباتى ژن ناكۆرئەتەو بەلام جەماوهرى زانايان ئەلئىن: پياو بە ژن ئەكۆرئى.

۴) ئاخۇ باوك بەكوشتنى كوپى خۇى دەكۆرئەتەو؟ بۇ ئەمەش جەماوهرى زانايان دەلئىن: نەخىر، بەلام پىشەوا (مالىك) بۇ ئەم وەلامە روونكردنەو ھەيەكى ھەيە: دەلئى ھەركاتئى ئەو باوكە كۆرەكەى خۇىخست و سەرى بېرى. دەكۆرئەتەو. خۇ ئەگەر بەردىكى بۆھەلدا، وەيا دارىكى لىدا، وەيان بەنامىرئىكى وا كوشتىى، كوشندە نەبوو، ناكۆرئەتەو، چونكە لەو ناچئى نىيەتى كوشتنى بووبئى، بىجگە لەو ش ئەم فەرمۇدەيە ھاتووە: ((إِذْ رَأَى الْخُدُودَ بِالْشَبْهَاتِ)). واتە: لە بەر ھەر گومانىك بىت تۆلەكان راگرن.

وہسیەت بۇ باب و دایک و خزمان پىئوستە:

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ﴾ لە سەرتان نووسراو ھەركە كەسنىكتان كەوتە سەر ھەرگ ﴿إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ﴾ و مال و دارايەكى لە پاش بەجىما، دەبئى بەشىو ھەيەكى پەسەند وەسىيەت بكا كە باوك و دايك و خزمانى، ھەركەسە بەشى خۇى پىبگا، تابىتە مايەى خۇشەويستىى و دلخۆشكردنيان ﴿حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ﴾ خەلكانى خواناس و پارىزكار ھەقە ئەم كارە بكن، جا كەوابوو ئەوانى لەخوا دەترسن، با باوك و دايك و خزمەكانيان لەمىرات بئى بەش ئەكەن ئەگەر چى ھەشيان بىت بە ھۆى كەسكى ترەو بەش بپراو بووبئى، وەك كۆرەزا بەكۆر. بەلئى.. ھەندئى لەزانايان پىيان وايە: ئەم وەسىيەتە بە ئايەتى مىرات: (يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ.. سىراو ھەو كارى پىناكرىت، چونكە دايك و باوك بە ئايەتى مىرات بەشيان ديارىكراو، بەلام سەبارت بەو خزمانە بەشە مىراتيان پىناپرى، سوننەتە وەسىيەتيان بۇ بكاو لەمىراتكە شتىكيان بەردىتئى، (تەبەرىى) دەلئى: نەخىر، نەسراو ھەو كارى پئى دەكرئى. بەرووتر بلئىن: (ئىبن عەباس، حەسەن، مەسرووق، تاووس. زەھاك، موسلىمى ئىبن يەسار، عەلاى ئىبن زىاد، سەعيدى ئىبن جوبەير، رەبىعى ئىبن ئەنەس، قەتادە، موقتىلى ئىبن حىببان) گشت ئەم بەرىزانە دەلئىن: وەسىيەت كردن بۇ ئەو كەس و كارە نزىكانە مىرات نابەن، شتىكى ھەقەو، بەئايەتى مىراتىش لەبەين نەچووە ھەردەبئى شتىكيان بۇ ديارىى بكرئى، لە سوورەتى (نيساء) ئايەتى(۸) داھاتووە: (وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا). ﴿فَمَنْ بَدَلَهُ بَعْدَ سَمْعِهِ﴾ ئىنجا ھەركەس دواى بىستنى وەسىيەتەكە و ناگادار بوونى، بىگۆرئى و كارى پئى ئەكا ﴿فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ﴾ ئەو كەسانە دەيگۆن تاوانبارن، وەسىيەت كار گوناھىكى لەسەر نىە ﴿إِنْ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ بەراستىى خوا زۆر بىسەر و زاناىە، خۇى چاك دەزانئى ھەر دەستكارىەك بۇ رىكخستن بىت، قەيناكا و پاداشى ھەيە. ﴿فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا﴾ ھەركات كەسئى ھەستى كرد كە وەسىيەتكار لە وەسىيەتەكەيدا ناھەق بوو، خۇى تووشى گوناح كردووە ﴿فَاصْلِحْ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ ھەولیدا مىراتگرانى پىكىبئىت، گوناھىكى ناكات ﴿إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ بەراستىى خوا لەگوناه دەبوورئى و، بەبەزەيى و دلۇقانە.

رۆژووى مانگى رەمەزان:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ ئەى ئەوانەى باوهرتان ھىناو! ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ﴾ بزائن رۆژووى مانگى رەمەزانتان لەسەر نووسراو ھەرز كراو ھە سەرتان ﴿كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ ھەرەكو لەسەر ئەوانەى

له‌پیش‌تانه‌وه بوون بریار دراو نووسرا، دیاره هر هوزو نوممه‌تیک، جوړی روژووی بووه **﴿لعلک تتقون﴾** به‌لکو به ته‌قوا بن و" سنووره‌کانی خوا بپارینن و درگای گوناح له‌خو داخه‌ن و، درگای هه‌موو خیری له‌خو واز بکه‌ن <sup>۱۸۱</sup> **﴿ایاما معدودات﴾** چهند روژیکي ژمی‌رراو دیاریکراوه، زور نیه **﴿فمن کان منکم مریضا او علی سفر﴾** نینجا هه‌رکه‌سیکتان نه‌خو‌ش بوو، نه‌گه‌ر روژووی گرتبا نه‌خو‌شیه‌کی زیادی ده‌کرد" وه یان دره‌نگ چاک نه‌بوویه‌وه، وه‌یان زوری بو‌ده‌هات و ته‌نگه‌تاو ده‌بوو، یان چوو هه‌فر **﴿فعدة من ايام اخر﴾** نه‌وجا روژووه‌کیان شکاند، وه‌یان هه‌ر له‌بنه روژووه نه‌یانگرت، ده‌بی له‌روژانی تردا، چهند روژئی تر به روژوو بنه‌وه **﴿وعلی الذین بطیقونه فدية طعام مسکین﴾** و نه‌و که‌سانه‌ش ناتوانن به‌ناسانی به‌روژوو بنو، زور به‌سه‌ختی بویان ده‌گیری" ده‌ک پیرو نه‌خو‌شی

سه‌رجیگه‌و" ئا‌فره‌تی شیر ده‌روو، ژنی دووگیان" نه‌وه‌پیویسته له‌باتی هه‌ر روژهی له روژووه‌که، خواردنی ژمی خو‌راک" یا نرخه‌کی بده‌نه هه‌ژاری **﴿فمن تطوع خیرا﴾** نه‌گه‌ر که‌سیک به پینخو‌شبوونی خوی خو‌راکی زیاتریدا **﴿فهو خیر له﴾** نه‌وه بو‌خوی باشه وقازانجی بو‌خویه‌تی و، به‌جیا پاداشی زیاده‌که‌شی ده‌دریته‌وه و لای خوا وون نابی **﴿وان تصوموا خیرکم﴾** خو له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا، نه‌ریه روژووبن گه‌لی چاک‌تره بۆتان **﴿ان کنتم تعلمون﴾** نه‌گه‌ر بتان‌زانیاو بتوانن.

چهند نا‌گه‌ر به‌ت

۱) تاقمی له زانایانی پینشین (سه‌له‌ف) ده‌لین: هه‌ر که‌سی له سه‌ره‌تای مانگی ره‌مه‌زانه‌وه نیشته‌جی و(مقیم) بوو، له‌پاشان چوو به سه‌فر" بوی نیه به بیانوی سه‌فره‌که‌یه‌وه روژووه‌کی نه‌گری. (نشین که‌سی) نه‌لی: نه‌مه قسه‌یه‌کی (غریب) و نه ناسراوه.

۲) ده‌سته‌یه‌ک له هاوه‌لان وله پاشینان ده‌لین: هه‌ر که‌سی چوو به سه‌فر" نابی روژوو بگری.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨١﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٢﴾ أَيُّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ فَمَنْ غَلَوَعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ نَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٣﴾ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْتُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٤﴾ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِلَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٥﴾

أولئك

٢٨

۳) کۆمه‌لی له زانایان ده‌لین: له‌سه‌فهردا نه‌روژوو گرتن و، نه شکاندنه‌کی واجب نیه، به‌به‌لگه‌ی فه‌رموده‌ی: **﴿فَمِنَّا الصَّائِمُ وَمِنَّا الْمُفْطِرُ، فَلَمْ يَغِبِ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ، وَلَا الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ﴾** فتح الباری.

۴) نیامی شافیعی و ده‌سته‌یه‌کی تر ده‌لین: به روژوویوون له‌سه‌فهر، له شکاندنه‌کی باش‌تره.

۵) کۆمه‌لی‌کی‌ش ده‌لین: به‌لکو نه‌گرتنی باش‌تره.

۶) تاقمیکی تریش ده‌لین: گرتن و نه‌گرتنی به‌کسانه (دیاره نه‌مانه هه‌ریه‌که‌یان به‌لگه‌ی خو‌یانیاان هه‌یه).

۷) ئایا قه‌زا کردنه‌وه‌ی روژوو هه‌رده‌بی به‌ده‌م یه‌که‌وه بی و به‌ینی نه‌که‌وی؟ یا به‌ینا و به‌ین و بچر بچر له نیو مانگه‌کانیشدا ده‌بی! رایه‌ک ده‌لی: هه‌ر ده‌بی به یه‌که‌وه بی و، بچر بچر نه‌کری. رایه‌کی تریش نه‌لی: نه‌خیر، قه‌زا کردنه‌وه‌ی واجب نییه به‌ده‌م یه‌که‌وه بی.



۸) قسه‌ی راست نه‌ویه که یه‌ک شایه‌دی دادگهر به‌سه بۆسه‌لماندنی (دیتنی مانگی یه‌ک شه‌وه‌ی رهمه‌زان، به‌لام بۆچه‌سپاندنی دیتنی مانگی یه‌ک شه‌وه‌ی شه‌شه‌لان" ده‌بی' دوو شایه‌ت بن.

گه‌وره‌یی و مه‌زنیی مانگی رهمه‌زان:

پاشان خوای گه‌وره وه‌سپ و سه‌نای مانگی رهمه‌زان ده‌کاوه‌رموی: ﴿<sup>۱۸۵</sup> شهر رمضان الذي انزل فيه القرآن﴾ مانگی رهمه‌زان، نه‌ومانگه‌یه که قورنانی تی‌دا نیردراوته خواری، واته: له‌رهمه‌زاندا (ده‌ست به‌ناردنی کراوه) ﴿هدی للناس﴾ رینمایي مردم ده‌کا بۆگشت کاریکی چاک ﴿وبینات من الهدی والفرقان﴾ و چه‌ندین به‌لگه‌و نیشانه‌ی زۆر روونی تی‌دایه بۆشاره‌زای ریتی هق و، جیاکردنه‌وه‌ی راست و ناراست ﴿فمن شهد منكم الشهر فليصمه﴾ نینجا همرکه‌سیکتان مانگی رهمه‌زانی به‌سه‌ره‌ات، وه‌ری‌وارو نه‌خۆش نه‌بوو، به‌رو بیانوی شه‌رعیشی نه‌بوو، ده‌بی' به‌رۆژوو بیت ﴿فمن كان منكم مریضا او علی سفر﴾ نینجا نه‌وکه‌سه‌شتان نه‌خۆش و له‌ش به‌باره، یا له‌سه‌فه‌ره‌و ری‌وارو، رۆژوه‌که‌شی ده‌شکینی ﴿لعدة من ایام اخر﴾ ده‌بی' له‌رۆژانی دیکه‌دا، چه‌ند رۆژیکی تر به‌قه‌زا بگریته‌وه ﴿یرید الله بکم الیسر﴾ خوا ئاسوده‌یی و کارناسانی ئیوه‌ی ده‌وی ﴿ولا یرید بکم العسر﴾ و له‌ئه‌نجامدانی فره‌زکاندا، نایه‌وی بکه‌ونه ته‌نگیی و ناره‌ه‌تیی ﴿ولتکملوا العدة﴾ و ده‌یه‌وی به‌ناسانی رۆژوو ئه‌وماوه ته‌واوبکه‌ن ﴿ولتکبروا الله علی ما هداکم﴾ و به‌گه‌وره‌یی خوا بزانی وقایل بن، که ئیوه‌ی رینماکرد ﴿لعلکم تشکرون﴾ پیویسته سوپاسی بکه‌ن له‌سه‌ر ئه‌و مۆله‌تدانه‌و سه‌خت نه‌گرتنه‌ی.

خوا هاوارو نژی به‌نده‌کانی ده‌بیسی:

(ته‌به‌ریی) ئه‌لی: پیاویکی ده‌شته‌کی ها‌ته‌لای په‌یامبه‌ر ﷺ وگو‌تی: ناخو خوا نزیک بیت، تا به‌چه‌ وه‌ی‌واش بانگی ئی بکه‌ین؟ یان دووره تاده‌نگی ئی به‌رز بکه‌ینه‌وه؟ ئه‌وسا خوای گه‌وره فه‌رموی: ﴿<sup>۱۸۶</sup> واذا سألک عبادی عنی فانی قریب﴾ همرکاتی به‌نده‌کانم له‌باره‌ی من پرسیارت لیده‌که‌ن: ئایا من دو‌رم لی‌یانه‌وه یان نزیک؟ ده‌بی' بزانی، من زۆر نزیک لی‌یانه‌وه ﴿اجیب دعوة الداع اذا دعان﴾ به‌هاناو پارانه‌وه‌ی دوعا گو‌یانه‌وه دیم و وه‌لامیان ده‌ده‌مه‌وه همرکه لیم وه‌پارین ﴿فلیستجیبوا لی﴾ ده‌با ئه‌وانیش فه‌رمان و داخو‌ازی من وه‌لام بده‌نه‌وه، فه‌رمانه‌کانم پشتگو‌ی نه‌خه‌ن ﴿ولیؤمنوا بی﴾ ویاوه‌ری ته‌واو به‌تو‌یان به‌من هه‌بی ﴿لعلهم یرشدون﴾ به‌شکو ریتی راست بۆخو به‌دی بکه‌ن. به‌لی.. پارانه‌وه‌و نژاو لاله له‌ده‌رگای په‌روه‌رگادا بناغه‌ی به‌روا دلسۆزی نیشان دانه، بۆیه په‌یامبه‌ران بایه‌خیکی زۆریان به‌دوعا ده‌دا. له‌فه‌رموده‌ی قودسیدا ها‌تووه: ((انا عند ظن عبدي بی وانا معه اذا دعاني)) پیشه‌وا ئه‌حمه‌د. له‌فه‌رموده‌یه‌کی (متفق علیه) یشدا ها‌تووه: ((يُستجاب لأحدكم ما لم يعجل: يقول: دعوت فلم يستجب))

سه‌رجییی ژنان و ئاوو خۆراك له‌شه‌وانی رهمه‌زاندا:

(ته‌به‌ریی) ئه‌لی: موس‌لمانانی پیشه‌و نه‌ده‌بوو له‌مانگی رهمه‌زانا "دوای نو‌یژی خه‌وتنان" ئاوو خواردن بخۆنه‌وه‌و بشچنه‌لای ژنه‌کانیان، نینجا هه‌ندیکیان (وه‌ك عومری كوبری خه‌تتاب) ئه‌م سنو‌وره‌یان بۆ نه‌پاریژرا، ئه‌وجا به‌ناچاری ئه‌وكاره‌ی خو‌یانیان بۆ په‌یامبه‌ر ﷺ باسکرد، ئه‌وسا بۆچاره‌سه‌ری ئه‌وه، خوای گه‌وره فه‌رموی: ﴿<sup>۱۸۷</sup> احل لكم ليلة الصیام الرفث إلى نسائكم﴾ چوونه لای ژنانتان و تی‌كه‌لای کردن له‌گه‌لیاندا له‌شه‌وانی رهمه‌زان بۆتان ری‌درا ﴿من لباس لکم﴾ چونکه ئه‌وان پۆشاك و جلكن بۆئیه "هه‌ر نه‌بی تی‌كه‌لییان بکه‌ن و، پی‌كه‌وه‌ش بزین، خو‌بی ئه‌وانیش ناتوانن ئارام بگرن" ﴿وانتم لباس لهن﴾ ئیوه‌یش جل وپۆشاکي ئه‌وانن "دیسان خۆراگرتن بۆ ئه‌وانیش هه‌ر قورس و گرانه" ﴿علم الله انکم کنتم تختانون انفسکم﴾ به‌راستی خوا بۆ خو‌ی ئه‌یزانی که ئیوه

هرگیز خوتان پی ناگردی و نهوسنوره دهشکینن و، لهگهل خیزانه کانتانا دروست نهبن ﴿فتاب، علیکم﴾ بویه بهر پهشیمان بوونه و تان توبه یی و هرگرتن ﴿وعفا عنکم﴾ و چاوپوشی لیگردن و لیتان خوش بوو ﴿فالان باشروهن﴾ ئیت هر له ئیستاره نازدن و ده توانن بچنه لایان ﴿وابتغوا ما کتب الله لکم﴾ و نهوش خوا له چاره تانی نویسه له نه و و زار و له ی چاک داوی بکن. واته: ده بی نهو تیگه لاوییه "تنها بو رابواردن نه بیت، به لکو ده بی نیازی په یاد بوونی مندال و زیاد بوونی و چهشی له گهل بیت" ﴿وکلوا واشربوا﴾ ده سا به در یژایی شه و کار بخون و بخونه و، بچنه لای خیزانه کانتان ﴿حتى يتبين لكم الخيط الابيض من الخيط الاسود من الفجر﴾ هه تا نه و کاته هه وای سپیای ده مه و به یان له نیو هه وای رهشی شه و له روزه له توه در ده که و ی و جیانه بیته و. " (بوخاری)

ئەلی: ئەوانە ی وا ئەیانویست روژوو بگرن تالە دەزوویەکی سپی یان بە قاچیکیانەو دەبەست و، تالیکی رهشیش به قاچه که ی تریان وه، ئیت تا ئەوانە یان لیک جیانه کردایه ته وه دهستی یان له خواردن هه لئه نه گرت، نهوسا بوو و نوکردنه و ی ئەم کاره نهو نایه ته هاتوو، پیغه مبه ر ﴿تبی گه یاندن که: مه به ست هه و داو رسته ی شه و روژه، نهک ده زوی سپی وره ش. ئمیامی (موسلیم) یش ئەم فهرموده یه ی هیناوه ((لایفرنکم من سحورکم اذان بلال ولا هذا البیاض: الأفق المستطیل هکذا حتی یستطیر هکذا و اشار بیده یعنی معترضاً). ﴿ثم اتموا الصیام إلى الیل﴾ له پاشان روژوو و ده کتان ببه نه سهرو ته وای بکن "هر له شه به قه وه تا شه و دیت و خورئاوا ده بیت" ﴿ولا تباشروهن وانتم عاکفون فی المساجد﴾ به لام نهو کاته ی که له مزگه و تدا مات ده بن و خه ریکی ئیعتیکاف ده بن تیگه لی ژنانتان مه کن "واته: چوونه لای ژنانتان له ته وای شه و ده کانی ره مه زان و غهیری ره مه زاندا بو تان ره وایه، مه گه که سیگ له مزگه و تدا نه تی ئیعتیکاف و خه له و ی هینابی، دیاره نابی

المؤمنون  
سورة المؤمنون  
أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَشِّرُوهُمْ وَأَبْغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَشِّرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ بَيَّنَّ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٧﴾ وَلَا تَكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْآهْلِ فَلَمْ يَكُنْ مَوْقِفٌ لِلنَّاسِ وَالْحَجُّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِكُمْ وَلَكِنْ الْبِرُّ مَنْ اتَّقَى وَأَتَى الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَأَتَانَا اللَّهُ لَكُمْ لَكُمْ تَفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَقْتُلُونَكُمْ وَلَا تَقْسِدُوا إِيَّاهُ لَا يُحِبُّ الْمُعَصِدِينَ ﴿١٩٠﴾

نهو که سهیه به هیچ شیوهیه که له ژنه که ی نزیك بیته و "ئەگینە ئیعتیکافەکی هەڵدەوێتەوه" ﴿تلك حدود الله فلا تقربوها﴾ ئەمانە باسکران گشت سنووری خان، دەسا ئیوهیش لییان نزیك مه به نه و "نهو سنوورانه مه شکینن" ﴿کذلك یبین الله آیاته للناس﴾ نا بهو شیوهیه خوا نیشانه و به لکه که کانی خوی بو مه ردم روشن نه کاته وه ﴿لعلهم یتقون﴾ به لکو خو بپارێزن و له هه و او ئاره زوو په یه وه ی نه کن و دوو ریکه و نه وه.

ئیعتیکاف: خو داپرینه له خه ک و مانه ویه له مزگه و تی جامیعه، پیغه مبه ریش ﴿که لی جار نهو کاره ی نه نجام داوه، به تایبته له ده روژی کو تایی مانگی ره مه زاندا﴾ به لای که میه وه ده بیت شه و روژیک له مزگه و تدا به یئیتیه و "شیایو باسه بو نه و ی نوژه که ی هه یینشی بکات ده بی هر له مزگه و تی جامیعه دا به یئیتیه و.



### خواردنی مالی یه کتر به نارپوا حدرامه:

﴿<sup>۱۸۸</sup> وَلَا تَاكُلُوا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾ سامان و دارایی یه کتر به نارپوا و نادرست له نیو خوتاندا مه خون، به لی: دانانی یاسا و بهرنامه بو پاراستنی مال و دارایی و شیوهی خهرج کردنی، نه گهرچی هی خویشت بیت شتیکی زور پیویسته ﴿وَتَدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ﴾ مهیشیدن به حاکمان و کاربه دهستان ﴿لَتَاْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ اَمْوَالِ النَّاسِ بِالْاِثْمِ﴾ تا به نارپوا به شیک له مال و دارایی مردم بخون ﴿وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ بو خوشتان چاک دوزانن که نهو جوره کارانه نادرست و نارپوان.. به لی نیش و کاری پاریزهرو "موحامی" یه کانیش زور نزیکه لهم هه پرشه یه وه، جا نه گهر فریای خویان نه که ون و زور راست و هه قهرو نه بن، نهوا به زوویی تیده که ون، بویه ده بی هه رله سه ره تاوه داوای پروو پووچ و بیجی و هه رنه گرن و تو مار نه که ون و بهرگری لی نه که ون، خو به بریاری حاکمه کانیش نه حهرام حه لال ده بی، نه حه لالیش حهرام ده بی، هه ر له بهر نه وه بوو نهو نایه ته ی سه ره وه هات، نه م فه رمووده ش که (نوممی سه له مه) مینای رایگه یاندا: ((إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّمَا يَأْتِيَنِی الْخُصْمُ، فَلَعَلَّ بَعْضُکُمْ إِنْ یَكُونُ الْحَنُّ بِحِجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَأَقْضِیْ لَهُ، فَمَنْ قَضَیْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَإِنَّمَا هِیَ قِطْعَةٌ مِنْ نَارٍ، فَلْيَحْمِلْهَا أَوْ لِيَذْرَها)) متفق علیه. واته: بزائن "کاتی کیشیه که دیته لام بو پرانه وهی" واده بی هه ندی لهو کیشهدارانه لی زانترن له هه ندیکی تریان، نه و جا منیش به پیی نهو به لگه یه بریاری خوم دده م، دوسا بزائن نهوی من بریاری مافی موسلمانیکی بو دده م "لهواقیعدا هی نهویش نیه" نهو پاره ناگریکم بو دابریوه، نهوسا نیت خوی دوزانی وهریده گری، یا دهستی لی هه لده گری.

### مانگ نوی بوونه وه:

﴿<sup>۱۸۹</sup> یَسْئَلُونَکَ عَنِ الْاَهْلِ﴾ له بارهی مانگ نوی بوونه وه ش پرسیرت لی ده که ون نهی موحه ممه د ﴿و ده لین: بوچی له سه ره تاوه زور باریک و بچوکه، له پاشان ورده ورده گه وه ده بی و، پرده بیته وه، بو دواییش بچوکه نه بیته وه، نهوسا بو ماوه یه که چاو ون نه بی؟ ﴿قُلْ هِیَ مَوَاقِیتُ لِلنَّاسِ وَالْحَاجِّ﴾ پییان بلای: نهی پیغه مبه را ﴿که نهو مانگه هیلال و نوییه بهوشیویه ده بیینن، بو زانین و دیاریکردنی کاتهکانی خواپه رستی و راگرتنی ناماری سال و مانگه کانه بو ریکیویک کردنی ژبانی خه لک و، دوزینه وهی مانگی به روژوو بوون و، زانینی کاتی چوونه حه ج. (بهراء) نه لی: نه م نایه ته ی (واتوا البیوت ..) له له بارهی نیمه ی (نه نصار) وه هات، چونکه هه رکاتی که سیکمان حه جی کردباو بهاتبایه ته وه، ده بوو له ده رگاوه نه چووبایه ماله وه! جا روژی پیاو یکمان کاتی گه پرایه وه له حه ج، گوئی به وه نه داو له ده رگاوه چووبه ماله وه! نهوسا بو دوایی خه لکه که مان لییان کرده هه را! جا بو ره تکرده وهی نهو هه رایه، نه م نایه ته هات. پیشهوا بوخاریی. ﴿وَلِیْسَ الْبِرُّ اَنْ تَاْتُوا الْبِیْوتَ مِنْ ظَهْرِها﴾ واش چاک نییه نیوه له پشته وه بچه ناو ماله کانه وه بهتابیه که ئیحرام نه بهستن و حه ج نه که ون، جاکاتی نه گه ری نه وه له سه ربانه وه نه رو نه ژووره وه! ﴿وَلٰکن الْبِرُّ مِنْ اَتٰقٰی﴾ به لکو کاری چاک و په سهند نهویه که له سنوره کانی خوا خو پاریزن ﴿واتوا البیوتَ مِنْ اَبوابِها﴾ دوسا نیوه له ده رگاوه بیینه ماله کاتانه وه، واز له وکاری خوتانه بیینن ﴿واتقوا الله لعلکم تفلحون﴾ له خوا ده بی هه موو کات بترسن و بو هه موو کاریک له ده رگای خویه وه بچه ژووره وه، تا به لکو به ختیارو به خته وهرو رزگارین له هه ردوولا.

### له گهل شه فروشاندا بجهنگن:

﴿ **وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَقَاتِلُونَكُمْ** ﴾ نيوهش لهرامی خودا له گهل شهوکه سانهدا بجهنگین که له گهل تان به جهنگ دین و، نه یانه وی له سهردانی مالی خوا پیتان ئی بگرن، نه گهرچی له مانگه خاوهن ریزه دان " الأشهر الحرم "یشدا بیت ﴿ **وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ** ﴾ به لام وریابن! نابئی دهست دریزی و زیاده روی بکهن له کاتی رووبه رووبونه وه جهنگدا، کی جهنگی له گهل کردن هه له گهل شهوکه بجهنگین... چونکه به راستی خوا دهست دریزگاران خوش ناویت جا که وابوو نیوه دهست پیشخه مه بن له جهنگدا، خو نه گهر که سیکیشتان له جهنگدا کوشته جهسته که ی تیک مه ده و ناشیرین و بی ریزی مه کن و. لهج و لیوو لووتی مه بن ﴿ **وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ** ﴾ و له هه رشوینیکیش دهستدریزگه راتان دهست

کوهت و دهسه لاتان هه بو به سهریاندان نه گهرچی له زهوی (مزگهوتی حهرام) یشدا بن بیان کوژن ﴿ **وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ** ﴾ لهو شوینهش ده ریانه پیتن که نیوه یان لیدر په پاند. واته: وهکو نه وان له مه که نیوه یان ده رکرد، ده نیوهش له وی نه وان ده رکهن ﴿ **وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ** ﴾ خو فیتنه نانه وه و هیشوومه گپان و عزیهت دانسی موسلمانانیش به وجوره نامرؤفانه بو نه وه له نایینی خویان په شیمانان بکه نه وه زور له کوشتن خراپتره. واته: نه گهر که سیک کوشتنی بی باوه رانی لانه جهت بیت، بنگومان عزیهت و نه شه که نه دانی موسلمانان کان زور گه وره ترو قورستره ﴿ **وَلَا تَقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقَاتِلُوكُمْ فِيهِ** ﴾ نیوه له سنووری مه سجد و له رامدا نابئی جهنگیان له گهل بکهن مه گهر نه وان له وی جهنگان له گهل بکهن، واته: هه که سیک له و کافرانه رویشته که عبه وه، ئیتر نابئی دهستی بو ببری، مه گهر نه وه دهست بکاته وه ﴿ **فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ** ﴾ جا نه گهر نه وان له گهل تان جهنگان، نیوهیش جهنگیان له گهل بکهن و بیان کوژن ﴿ **كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ** ﴾ سزاو تولهی کافرو بی باوه ران هه ناوایه.

### چهند تیبینی یه که:

- ۱- هه ندی جار پیویست دهکات دوژمن به خوی نه زانیت کتوپر هیرشی بو بکریت، ده شکری لهو هیرشه دا هه ندی ژن و مندا ل و خه لکانی بی تاوان پیوه بن، نایا حوکمی شه ریعه تی نیسلام له مه دا چی یه؟ وه لام: نه گهر هیچ ریگایه کی تر نه بیت بو بهر په رچ دانه وهی هیرشه کانیان و بو زالبون به سهر دوژمناندا به و جوړه نه بی، زاناکان ده لئین: هیرشی ناوا په وایه و هیچ گونا هیک له سهر نییه.
- ۲- که ئی جار به نا چاری به توپ و جوړه ها چه کی تری قورس و کوشنده هیرش ده بریته سهر دوژمن، له مه مان کاتیشدا شارو دیهات و مزگهوت و قوتابخانه و خسته خانه کانیش بهر زیان ده که ون، نایا حوکمی نیسلام بو نه وه



دهبی چی بیټ ؟ وه لآم : نه گهر خوانه ناس و کافره کان شه جوړه چه کانه یان به کاره ینا ، شهوا ئیمه یش به نا چاری به کاری دینین ، به لآم تابکری دهبی لهوشوینانه دستپاریزی بکری .

﴿ **فَإِنْ أَنْتَهُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ** ﴾ خو نه گهر شهوان جهنګیان وهستان و دهسبهردارتان بوون ، شهوه بیتګومان خوا زور پوښه ری گونا هانه ، دلوثان و میهره بانه ، تا به لکو بګریتنه وه بپرواش بیښن ﴿ **وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ** ﴾ له کوششتنیان کولمه دهن هتا ناژاوه و فیتنه له ناو ده چی و ، هیژو توانایشیان نامینتی عزیه ت و ناژاریشتان بدن و ، بوخویان سرشوېو ریسوا دهبن ﴿ **وَيَكُونُ الدِّينُ لِلَّهِ** ﴾ نایین و دین و بهرنامه ی ژبان ، هر بهرنامه و دینی خوا دهبی و ، زالیښ دهبی به سرگشت بهرنامه کانی تردا ﴿ **فَإِنْ أَنْتَهُوا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ** ﴾ ئینجا نه گهر شهوان دهسبهردار بوون و کوټایان به شیرک هیناو ، کولیان به دوژمنایه تی و کاری نامردانه یان دا ، ئیتر هیچ دوژمنایه تییه ک بهرام بهریان نییه ، مه گهر له سر شهوانه یان ستمه کارو شهرفروښېن ، هرکاتیکیښ شهمانه دهستیان له ناهه قیی و بی باوه ری هه لګرت ، ئیتر له گه ل شهوانیشدا جهنګ نا کړی .

له مانګه حرامه کاندای هی هه جهنګ ناره وایه :

پیغه مبه ری خوا ﷺ و موسلماننه کان له سالی شه شه می کوچیدا چون بو عومره ، به لآم موشریکه کان رییان لیګرتن بچنه ناو شاری مه ککوه و عومره کیهان بکن ، شه مه ش له مانګی (زیقه عده) دا بوو ، دیاره شه میښ په کیکه له مانګه قده غه کراوه کان ونا بی جهنګی تیډابکری ، بویه له گه لیاندا ری ککه وت که شه مسال بګریتنه وه سالی نایینده بیتوه عومره کی بکات ، ئیمامی شه حمده ده لی : پیغه مبه ری ﷺ هرګیز له مانګه حرامه کاندای جهنګی نه کردوه ، مه گهر شه ری پیفرو شرا بی ، شه وسا خوا فرموی : ﴿ **الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتِ قِصَاصٌ** ﴾ مانګی حرام به مانګی حرام و ، شکاندنی ریژی هه رخاوه ن ریژنکیښ توله ی هیه ، اته : نه گهر شهوان له مانګه قده غه کراوه کاندای له گه لټان به جهنګ بیښ ، ئیوه یښ بوټان هیه له گه لیان بجهنګین وجه قی بهرګریتان هیه ﴿ **فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ** ﴾ ئینجا هرکه سیک دهست دریژی کرده سرتان ودهستی پیښ خست ﴿ **فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ** ﴾ ئیوه ش هه ریبه شه ندازه ی شه دهست بګه نه وه لی ، اته : بی زیاده په ری توله ی خوټان بګه نه وه شه گهر چی مانګی قده غه کراویش بی ﴿ **وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ** ﴾ وه له خوا ترستان هه بی و پاریز بکن و ، چاکیش بزائن که به راستیی خوا له گه ل پاریزکارانه و هه میښه یښ پشتګیریان ئی شه کات ، اته : نه گهر له لایه ن شهوانه وه به چه ک وته قه مه نی قورس وگازی ژه راوی لیټان درا ، ئیوه ش به نا چاری به هه مان چه ک و ته قه مه نی وه لایان بده نه وه زیاده وه مه بن .

مال له ری خوادا بهه خشن :

﴿ **وَانْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ** ﴾ تاده توانن گیان و سامانی خوټان له ری خوادا بهه خت بکن ، اته : هه مو جوړه چه ک و پیډاویستییه کی جهنګ بکړن و خوټانی بو ناماده بکن ﴿ **وَلَا تَقْلُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ** ﴾ خوشتان به دهستی خوټان بهه قه ترات مه دن ، بهم شیویه که دارایی نه به خشن و دهست له جیهاد هه لیګرن ﴿ **وَاحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ** ﴾ و خیرو چاکه بکن ، به راستی خوا نا کار چاکانی خوش دهوی . (حوزه یغه) نه لی : نایه تی (وانفقوا فی سبیل الله ..) له باره ی ئینفاق و به خششه وه له ری خوادا هات (بوخاری) ، ریوایه تیکی ترده لی : له وده مه دا هندی کهس بهه له مانای شه نایه تیان کرد ، تانه بوو ئیوی به نصاری و تی : مانای شه نایه ته بهه له مه کن ، چونکه له باره ی ئیمه وه هات ، شه بوو که دوا ی سرکه وتنی ئیسلام وده سلات به ده ستګرتنی هندی له خه لکه که مان وتیان :

ئىمە ئەوماوۋىيە زىيانىكى زۆرمان دىتوۋە لەبەر دىنى ئىسلام و ئىستاق ئىسلام سەرکەوتوۋە، چاك (ايە ئىمەش دەس بکەين بەپرکردنەوۋى كەم و كوپىيەكانى رابووردوومان و بوخۇمان دانىشىن و بجهويىنەوۋە! جا خوى گەورەش ئەو نايەتەى ناردو تىيگەياندن كە: ئەوکارەى ئىوۋە خۆلەناو بردن و وازەينانە لە جيهاد، سەيرى، كىتەبى (الصحيح المسند/ من اسباب الغزول) بگە.

### چەند تىيىنى يەك:

۱- ئەگەر مۆلەتى دوژمن بدريت دەست پيش بخات، لەوانەيە زىيانى گەورەمان لىيداو سەرئوتقان بکات، دە نايابۇمان پەروايە ئىمە دەست پيش بخەين؟ وەلام: بەلى.. لە ھەل و مەرجىكى ئاۋادا ھىچ گومان و دوۋدلى نىيە كە پيش ئەوان دەستى خۇمان بوەشىن.

۲- دوژمن لە زيان گەياندن و زىادەپەروى دەست ناگىریتەوۋە مەگەر بەو كە لەمال و مندالى بدري، ناياب لە ھەل و مەرجىكى ئاۋادا كارى وەما پەروايە؟ بەلى كاتى كە دوژمن دەستپاريزى نەكار لە ھىرشەكانى واز نەمىنى بەو نەبى كە لە مال و مندالى بدري، ديارە لە كاتى ئاۋادا بە ناچارى لە مال و مندالىيان دەدري و باخ و باخاتيشيان دەسوتىنرى.

۳- جەنگەكانى پەيامبەر و ھاۋەلان، بە شىۋەيەكى گشتىي بەرگري لە عدالەت و راستىي بوۋە، چونكە ئەوان لە سەرەتاۋە بە بەلگەو نىشانە خەلكيان بانگ دەكرد بۇلاى ئىسلام، خۆنەگەر ھىزىك نەيھىشتىبى و ھەرەشەى لە بانگبەرەكانى كردبى، ئەمانىش بۇ پاراستنى گيانى بانگبەرەكانى وەلاميان داۋەتەوۋە، بىگومان ھەموو ئەوجەنگانە ھەر لە ئەوۋە بوون، نەك بۇ ئەوۋە كە بە زۆر خەلكى موسلمان بگريت، نايەتى: (افانت تكره الناس حتى يكونوا مؤمنين) باشتري بەلگەيە بۇ ئەو راستىيە. جا كەوابوۋ ئەگەر لە بانگەوازەكەمان رى گىراۋ، ھەرەشەش لە بانگبەرەكانمان كرا، ئەوا ئىمەيش شىريان ئى ھەلدەگري و كارى خۇمان نەكەين.

### حەج و عومرە بە كاملى بە جى بىنن:

پاش باسكردنى رۆژو و، پاشانىش جيهاد، ئىستاق باسى حەج و عومرە دەكات و دەفەر سۆي: ﴿<sup>۱۶۶</sup> واتموا الحج و العمرة لله﴾ ھەر بۇ خوا حەج و عومرە بەچاكى و بەتەۋاۋى ئەنجام بەدن، واتە ئەگەر نيازى ھەريەك لەوانەتان كرد، دەبى زۆر بەرىك و پىكى جىبەجىيان بگەن و تەنھا نىيەتى خوايان ئى بىنن ﴿فان احصرتم فما استيسر من الهدى﴾ ئىنجا ئەگەر ھەر رىگەشيان نەدان بچنە حەج، يان عومرە، ئابلوقەى دوژمن كران، وەيان ناخوشىي رى پى نەدان و نەتانتوانى ئەركەكانيان تەۋاۋ بگەن، ئەوسا چەندە دەتوانن ئازەل بگەنە قوربانىي ولە ئىحرام بچنە دەرى، چونكە پەيامبەرىش ﷺ ئەۋكاتە كە لەسالى روۋداۋى حودەيىيەدا رىگەيان پىگرت، قوربانى دا و ئىحرامى شكاند ﴿ولا تحلقوا رؤسكم حتى يبلغ الهدى محله﴾ وە نابى سەرتان بتاشن، و ئىحرام بشكىنن ھەتا ئازەلى قوربانى و ھەديەكانتان نەكاتە جىگەى ديارىكراۋى خۆى، واتە: لەو جىگايەدا كە رىتان لىگىراۋە، ئەو جىگايە ھەرەم بىت، يان دەرەۋى ھەرەم دەبى ئىۋەيش ھەر لەۋى قوربانىيەكانتان سەر بىرن ﴿فمن كان منك مريضاً﴾ ئىنجا ھەر كەسىكتان نەخۇش و لەش بەبار بوو ﴿وبه اذى من راسه﴾ وە يان برىن و ئازارىكى لەسەردا بوو ئاچار بوو سەرى بتاشى ﴿ففدية من صيام او صدقة او نسك﴾ ئەبى يەكى لەم كەفارت و بىرىتييانە بدات، واتە: ئەگەر كەسى پيش ئەوۋە قوربانىيەكەى بگاتە جىگەى خۆى، ويستى سەرى بتاشى، ئەبى سى رۆژ بەرۆژو بىت، وە يان سەدەقەو خىرىك بكات (كە خۇراكى شەش ھەژارە)، وەيان مەرىك يان بىزىك بكاتەخىر ھەر لەۋىدا ﴿فإذا انتم﴾ ئىنجا



هرکاتی ترستان له دوژمن نه‌ما، و هیان له نه‌خوښی ناسو و ده دلفیا بوونه‌وه، **﴿فمن تمتع بالعمرة إلى الحج﴾** نه‌وجا هر که‌سیک له سه‌ره‌تاوه ئیحرامی به‌عه‌مه به‌ست و نهرک و نهرکانه‌کانی به‌جی هیئاو، پاشان ویستی به‌مه به‌با له عومه و ته‌متوع بکا مه‌تا کاتی ئیحرام به‌حج به‌ستن، ئینجا ئیحرامی به‌حج به‌ستوه **﴿فما استیسر من الهدی﴾** چ‌ه‌یوانیکی له ده‌ست دی ده‌بی بی‌کاته قوریانی **﴿فمن لم یجد﴾** نه‌وجا هر که‌سیک بوی نه‌کراو ده‌ستی نه‌رویش **﴿فصیام ثلاثة ایام فی الحج﴾** ده‌بی له‌باتی نه‌وه - به‌رله‌روژی عه‌ره‌فه - سی روژان له روژه‌کانی حج، به‌روژوو بیټ **﴿و سبعة إذا رجعت﴾** و‌ه‌وت روژیش هرکه که‌رانه ماله‌وه **﴿تلك عشرة كاملة﴾** به‌مه ده‌بیته ده‌ روژی ته‌واو، ده‌سا نیوه‌ش نه‌مه پشتگوئی نه‌خن **﴿ذلك لمن لم یکن اهله حاضری المسجد الحرام﴾** نه‌و ته‌متوع و ئیحرام به‌ عومه به‌ستن، ئینجا به‌حج، نه‌و که‌فاره‌ش بۆکه‌سیکه که‌ خوئی و مال و مندالی نیشته‌جینی (مه‌که‌) و مه‌سجید و لحرام نه‌بن، واته: خه‌لکی ده‌ره‌وه‌ی حه‌رم بیټ، نه‌وسا موعه‌ی بۆمه‌یه، چونکه خه‌لکانی مه‌که‌ زور به‌ناسانی حج و عومه ده‌که‌ن، بۆیه نه‌و ږووخسته‌یان بۆ نییه. هرکاتی‌کیش به‌بۆنه‌ی نه‌خوښییه‌وه که‌ مارو دران و نه‌یان‌توانی حج، یا عومه ته‌واو بکه‌ن، مه‌میسان بۆیان نییه قوریانی بکه‌ن وله ئیحرام بیته‌ده‌ری، به‌لکو هرده‌بی به‌هرجوړی بۆیان ده‌کړی هه‌موو پایه‌کانی حج و عومه ته‌واو بکه‌ن. نیمامی (مالیک) و نیمامی (شافعی) ده‌لین: (موحسر) واته: پی‌لیگراو) به‌نه‌خوښی، نابی قوریانی بداو له ئیحرام بیته‌ده‌ری، به‌لکو نه‌که‌ر سالی‌کیشی پی‌ بجی هه‌رده‌بی به‌و ئیحرام‌وه بمینیته‌وه تا ته‌واف ده‌کات، به‌لام زانیانی تر ده‌لین نه‌ویش وه (موحصه‌ی تر وایه. **﴿واتقوا الله واعلموا ان الله شدید العقاب﴾** ده‌بی به‌چاکی له‌خوا بترسن و، باش بزائن که‌به‌راستی خوا له‌تۆله‌سه‌ندا توندو تیژو سه‌ختگیره، ده‌سا هیچکاتی سه‌رپیچی لینه‌که‌ن و به‌رنامه‌که‌ی نه‌گوین.

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَنْ تَعَلَّوْا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَكَزَّوْا قِارِبَ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَأْتُوا إِلَى الْآلِثْبِ ﴿١٢٧﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ ﴿١٢٨﴾ ثُمَّ أَفِضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٩﴾ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ مَشَارِكِكُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ إِشَادَ ذِكْرِ آبَائِكُمْ إِنَّكَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَائِرِينَ ﴿١٣٠﴾ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٣١﴾ أُولَٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٣٢﴾

### مانگه‌کانی ئیحرام به‌حج:

**﴿الحج أشهر معلومات﴾** که‌رمه‌ی چه‌ند مانگیکی دیاریکراون، نه‌میش هه‌رله ئیهرامیه‌وه **﴿فمن تمتع بالعمرة إلى الحج﴾** نه‌وجا هیئاو، پاشان ویستی به‌مه به‌با له عومه و ته‌متوع بکا مه‌تا کاتی ئیحرامی به‌حج به‌ستن، ئینجا ئیحرامی به‌حج به‌ستوه **﴿فما استیسر من الهدی﴾** چ‌ه‌یوانیکی له ده‌ست دی ده‌بی بی‌کاته قوریانی **﴿فمن لم یجد﴾** نه‌وجا هر که‌سیک بوی نه‌کراو ده‌ستی نه‌رویش **﴿فصیام ثلاثة ایام فی الحج﴾** ده‌بی له‌باتی نه‌وه - به‌رله‌روژی عه‌ره‌فه - سی روژان له روژه‌کانی حج، به‌روژوو بیټ **﴿و سبعة إذا رجعت﴾** و‌ه‌وت روژیش هرکه که‌رانه ماله‌وه **﴿تلك عشرة كاملة﴾** به‌مه ده‌بیته ده‌ روژی ته‌واو، ده‌سا نیوه‌ش نه‌مه پشتگوئی نه‌خن **﴿ذلك لمن لم یکن اهله حاضری المسجد الحرام﴾** نه‌و ته‌متوع و ئیحرام به‌ عومه به‌ستن، ئینجا به‌حج، نه‌و که‌فاره‌ش بۆکه‌سیکه که‌ خوئی و مال و مندالی نیشته‌جینی (مه‌که‌) و مه‌سجید و لحرام نه‌بن، واته: خه‌لکی ده‌ره‌وه‌ی حه‌رم بیټ، نه‌وسا موعه‌ی بۆمه‌یه، چونکه خه‌لکانی مه‌که‌ زور به‌ناسانی حج و عومه ده‌که‌ن، بۆیه نه‌و ږووخسته‌یان بۆ نییه. هرکاتی‌کیش به‌بۆنه‌ی نه‌خوښییه‌وه که‌ مارو دران و نه‌یان‌توانی حج، یا عومه ته‌واو بکه‌ن، مه‌میسان بۆیان نییه قوریانی بکه‌ن وله ئیحرام بیته‌ده‌ری، به‌لکو هرده‌بی به‌هرجوړی بۆیان ده‌کړی هه‌موو پایه‌کانی حج و عومه ته‌واو بکه‌ن. نیمامی (مالیک) و نیمامی (شافعی) ده‌لین: (موحسر) واته: پی‌لیگراو) به‌نه‌خوښی، نابی قوریانی بداو له ئیحرام بیته‌ده‌ری، به‌لکو نه‌که‌ر سالی‌کیشی پی‌ بجی هه‌رده‌بی به‌و ئیحرام‌وه بمینیته‌وه تا ته‌واف ده‌کات، به‌لام زانیانی تر ده‌لین نه‌ویش وه (موحصه‌ی تر وایه. **﴿واتقوا الله واعلموا ان الله شدید العقاب﴾** ده‌بی به‌چاکی له‌خوا بترسن و، باش بزائن که‌به‌راستی خوا له‌تۆله‌سه‌ندا توندو تیژو سه‌ختگیره، ده‌سا هیچکاتی سه‌رپیچی لینه‌که‌ن و به‌رنامه‌که‌ی نه‌گوین.

حهج و عومرهی تیا دهرکهوی ﴿وما تفعلوا من خیر یعلمه الله﴾ دلنیاشین هر کا یکی چاک نه نجام بدهن خوا دهیزانی و ناگاداره پیی، که وابوو له هه موو کاتا خیرخوازو ناکارچاکن، به تایبهتی له کاتی هجدا ﴿وتزودوا فان خیر الزاد التقوی﴾ دهسا هول بدهن تۆشهو زادی سه فهری هه جتان ناماده بکهن تا اه ریگاوباندا دهست له مهردم پاننه که نه وه، و، ناتاج و موتاج نه بن، به لام له گهل نه وه شدا چاکترین زه خیرهو تویشوو بۆتان ته قوار پارینزگارییه له دهستانکردنه وه له خه لک و، دور که وتنه وه له گوناح. (ئین عباس) نه لیت: (یه مهنی) یه کان ده هاتنه ههج و له ماله وه تۆشه یان هه لئه نه گرت و ده یانگوت: ئیمه خه لکیکن ته وه کولمان به خوایهو پالمان به وه ره داوه په کمان ناکه وی، جا کاتی نه گه یشتنه (مه دینه) ناتاج و موتاج ده که وتن و په نایان بهم و بهو د، برود دهستان ده دایه سوال! نه وسایه تی: (وتزودوا...) هات و هه له که ی بۆ راستکردنه وه. ئیمامی بوخاریی. ﴿اتقون یا اولی الالباب﴾ نه ی خاوه نانی ناوه زوو بیر! ده بی له یاساکانی من پارینز بکهن واته: فره مانه کانم جیبه جی بکهن و سه ربیچی مه کهن. بازرگانی له سه فهری هه جدا ره وایه:

بوخاریی له (ئین عباس) وه نه لی: له سه رده می جاهیلیه تدا له بازره کانی: (عه ونازو، میجه ندهو، زولمه جان) دا خه لک کو ده بوونه وه بۆ بازرگانی، جاکاتی نیسلام هات نهو کاره یان به گوناح دانه نا و، نه ده بوو بجه نه نهو شوینانه نه گهر بۆ هه ج هاتین، نه وسایه تی: (لیس علیکم جناح...) هات و راستیه که ی بۆ روشنکردنه وه. فره مووی. ﴿لیس علیکم جناح ان تبتغوا فضلا من ربکم﴾ گوناختان ناگات نه گهر له ماوه ی هه جدا له په روه ردگارتان رزق و پۆزی بخوانن و، بازرگانی بکهن، واته: که هاتن بۆ هه ج هر به مه بهستی خواوه بین، هه و جا له پال نه وه شدا نه گهر کرین و فروشتنیش بکهن بۆ زیان و گوزهرانتان هیچ قهیدی نییه ﴿فإذا افضتم من عرفات﴾ جا که ویستان له (عرفات) داگهرین و بینه خواری بۆ "موزده لیفه" ﴿فاذكروا الله عند المشعر الحرام﴾ هه ر که گه یشتنه (مه شعرو له حرام) که کیویکه له خواری موزده لیفه وه زیکرو یادی خوا بکهن ﴿واذكروه كما هداکم﴾ وه سوپاسیشی بکهن له بهر نه وه که هیچ شاره زاییتان نه بوو و خستنه سه ر ریی راست و مه ناسکی هه جی تیگه یاندن ﴿وان کنتم من قبله لمن الضالین﴾ خو به راستی ئیوه پینش هیدایهت و رینمایی خو سه ر لیشیواو و گوپرا بوون و، نه تان نه زانی به شیوه یه کی راست و دروست ناداب و نه رکه کانی هه ج نه نجام بدهن.

### چه ند بوونکردنه وه یه ک:

- ۱) کاتی وهستان له پۆزی (عه ره فه) دا پاش نیوه رۆزی رۆزی نۆیه می زیجه ججه یه، هه تا که میک به ره له هه لپاتنی خۆری رۆزی ده یه می زیجه ججه، واته رۆزی جه رنی قوربان. نه مه رای ئیمامی مالیک و نه بوچه نیفه و شافیعی یه "خوا لییان خوش بیت" خو نه گهر پینش ناوابوونی خۆری پۆزی عه ره فه، سنووری عه ره فه ی به جیه یشت، نه و ا جه ماوه ری زانایان نه لین: هه ر هه ج که ی دروسته، به لام له باتی نه وه ده بی په زی سه ربی.
- ۲) له قسه یه کی پینشه و شافیعی دا هیه که: چوونه موزده لیفه وشه وه لوی مانه ره واجیه، جا نه گهر حاجی بو ی نه کرا شه وه لوی بمینیته وه، ده بی فیدییه بریتی بدا.
- ۳) داگه رانه خواره وه له عه ره فاته وه بۆ (مشعر الحرام) ی موزده لیفه دوا ی خورشاوا ی رۆزی نۆیه می مانگه، واته: شهوی جه رن.

- ۴) مه بهستی له هه ج و عومره دا ده بی ته نها ره زامه ندی و خوشنودی خاوبیت، جادوا ی نه ونیه ته و نه نجامدانی نه رکه کانیان، نه گهر که سین کرین و فروشتن و مامه له ش بکات "به شیوه یه کی په سه ندرجوان" ره وایه و گوناخی نییه.



﴿**ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ**﴾ لە پاشان لە ھەر کۆیۆو خەڵک داگەران بۆ (مونا) دەبێ ئیۆو ش ھەر لەو یۆو داگەرین واتە: ئیۆو "ئەو قۆرەیش و دەوڵەمەندەکان" خۆتان لەو خەڵکە جیا مەکەنەو، با ھەمووتان یەکسان بن و خۆ بە گەورە دامەنین و، گشت پێکەوێ ناداب و پایەکانی ھەج جێبەجێ بکەن ﴿**وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ**﴾ لەو نافەرمانی و سەرپنجییەتان داوای لێبوردن لە خوا بکەن ﴿**إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ**﴾ چونکە بەراستی خوا لە تاوان و گوناھان زۆر لێبوردو دلاوایە.

### مەناسکتان بە جی ھینا زیکری خوا زۆر بکەن:

بە ئی لە سەردەمی جاھیلییەتدا کە لە مەناسکی ھەج دەبوونەو، گشت کۆدەبوونەو و دەستیان دەکرد بە ھەڵدان بە باووباپیرەیاندا و باسیکی خوایان نەدەکرد، ئیتر ئەم نایەتە ھاتە خوارەو و فەرموی: ﴿**فَإِذَا قُضِيَتْ مِنْكُمْ مَنَاسِكُمْ**﴾ جا کە ئەک و پایەکانی ھەجتان جێبەجێکرد ﴿**فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ**﴾ ھەر چۆنی باس و خواسی باووباپیرانتان دەکەن، ھەر بەو جوێرەش بگرە لەوێش پتر ناوی خوا بێنن و یادێ بکەن. ﴿**فَمَنْ النَّاسُ مِنْ يَقُولُ**﴾ ھەندێ کەس ھەیە لە کاتی دوعا و پارانەویدا ئەڵێ: ﴿**رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا**﴾ ئەو پەروردگاری ئیمە! لەم دونیادا ھەرچیمان پێدەبەخشی، پێمان ببەخشە، ئیتر باسیکی قیامەتیان لەلانییە ﴿**وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ**﴾ ئەو جوێرە کەسانە لە دواوژدا ھیچ بەشیکیان نابێ و، بەشپراو دەبن لە رەحمەتی خوا چونکە تەنھا دونیا ویستبوون و داوای دونیایان کرد ﴿**وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ**﴾ ھەشیانە ئەڵێ: ﴿**رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً**﴾ پەروردگاری ئیمە! داوات لێدەکەین ھەم لە دونیادا خێر و چاکەمان پێ ببەخشە، رۆژی زۆر و لەشیساغ و، زانست و زانیاری ھیزی خواپەرستی، ھتد... ھەم لە دواوژیشدا ناز و نیعمەتەمان بدەرێ ﴿**وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ**﴾ وە لە سزای ئاگریش بمانپاریزێ ﴿**أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا**﴾ دیارە ئەمانە چونکە خاوەنقام و ژیرن بە پێی کردەو کەیان بەشیانەبێ و، بە ھەرەوێ دەبن ﴿**وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ**﴾ خواش زۆر بە گورج و چەسپانی حسیاب و لێرسینەوێ ھەموو شتێ دەکا، واتە: ھیچ شتیکی لێتیکناچی و، بە پەلەش حیسابی ھەرکەسە ئەدا بە دەستیەو.

### لە سێ رۆژی دواي جەژنی قورباندا یادێ خواتان لە بیر بێ:

﴿**وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ**﴾ وە لەچەند پۆژیکی ژمێراو و دیاریکراو (۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳) ی مانگی ھەج لەسەر یادێ خوا بەردەوام، واتە: ھەردەم خەریکی وتنی زیکری (اللہ اکبر) بن ﴿**فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ**﴾ ئینجا ھەر کەسێک لە رەجمی شەیتانەکاندا پەلە ی کرد دوو پۆژی پێشخست و، بۆ پۆژی سێیەم لەوێ نەمايەو. ﴿**فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ**﴾ ھیچ گوناھێ ناگات ﴿**وَمَنْ تَأَخَّرَ**﴾ وە ھەر کەسێکی شەیتانە ما یەو تا پۆژی سێیەم بۆ ئەنجامدانی رەجمی شەیتانەکان ﴿**فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ**﴾ دیسانەو ھیچ گوناھێ ناگات، واتە: بۆ ئەبژاردنی یەکیک لەم دوو بارەییە بۆ خۆی سەر بەستە گوناھێک نایەتە سەری ﴿**لَمَنْ اتَّقَى**﴾ بەلام ئەو پێش خستنیە بۆ کەسێکە خۆپاریز بێ و، بیەوێ ھەجەکی بە پێکویێکی بکا، واتە: لەرووی کەمتەرخەمی و گوێنەدانەو نەبێ. ﴿**وَاتَّقُوا اللَّهَ**﴾ و لە تەواوی کاروبارتاندا لە خوا بترسن، بەتایبەت لە کاتی ئەنجامدانی مەناسکی ھەجدا ﴿**وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تَحْشَرُونَ**﴾ وەبیشزانن کە بە راستی ھەمووان لای ئەو کۆنەکرێنەو ھەشر دەکرین.

## په سن و رموشتی مروقی دوو رازیی:

(سه دی) ده لیت: نه خنه س"ی کوپی شوریه یی دوو پوو" هاته لای په یامبه ر یمان و باوه پی خوئی دهر بری و سویندیشی خوارد که: تو م خوش نه وی، له گه ل ئیوم ئیتر نه م نایه ته هات و فرموی: ﴿<sup>۲۶۰</sup> وَمِنَ النَّاسِ مَن یُعْجِبُکَ قَوْلُهُ فِی الْحَیَاةِ الدُّنْیَا وَیُشْهَدُ اللّٰهُ عَلٰی مَا فِی قَلْبِهِ ۖ مَرْوُفٌ وَ اَهْمِیْهِ سَهَابَرَتٌ ۚ بَہْ رِیَاضِی نَہْ دُونِیَا یَہْ قَسَہْ وَ کُوفَتَارِی سَهْرَسَامَت دَہْکَاو دَہْ بَارَہِی نَہْ وَ شَ کَہْ لَہْ دَلِیَا یَہْ خَوَا دَہْ کَرِی ۚ بَہْ شَا یَہْ تَہْ کَہْ هَہْ رَچِی دَہْ لِی ۚ رَاسْتَه ۚ وَ هُوَ الدَّ الْخَصَامُ ۚ کَہْ چِی لَہْ دَرِیَا یَہْ تِی کُردن دَا زُور بَی ۚ وِیژْدَان و سَہْرَسَہْ خَہْ ۚ ﴿<sup>۲۶۱</sup> وَاِذَا تَوَلٰی سَعٰی فِی الْاَرْضِ ۚ هَہْ رَکَہْ پَشتِی لَیْہَہْ لَکُردِی و دُور کَہْ وَ تَہْ وَ هَہْ دَہْ سَہْ تَ دَہْ کَات بَہْ کَارِی بَہْ دَہْ فَہْ رِی لَہْ م سَہْ رَہْ وَ یَہْ دَا ﴿<sup>۲۶۲</sup> لَیْفَسَدُ فِیْہَا وَ یَہْ لَکَ الْحَرْثُ وَ النَّسْلُ ۚ

بُو نَہْ وَ ی خَراپَہِی تَیْدَا بَکَاو، مَہْ زَاو کَشت و کَیْلَگَہْ وَ تَورَہْ مَ لَہْ نَاو بَیَا ﴿<sup>۲۶۳</sup> وَاللّٰهُ لَا یُحِبُّ الْفُسَادَ ۚ هَہْ رَکِیْزَ خَوَا لَہْ بَہْ دَہْ فَہْ رِی خَوشِی نَا یَہْ ﴿<sup>۲۶۴</sup> وَاِذَا قِیْلَ لَہْ اَتَقِ اللّٰهُ اَخَذْتَهَ الْعِزَّةَ بِالْاِثْمِ ۚ هَہْ رَکَہْ پَیْشِی بَگُوتَرِی: دَہْ بَی ۚ لَہْ خَوَا تَرسَہْ تَہْ بَی، نَہْ وَ سَا دَہْ مَارِ زِی، زَیَا تَہْ رَہْ وَ تَاوَان و گُونا ح دَہْ یَا ت، ﴿<sup>۲۶۵</sup> فَحَسْبُہْ جَہَنَّمَ وَ لِبَئْسَ الْمِهَادُ ۚ جَہْہَہْ نَہْ مِی بُو بَہْ س دَہْ بَیْت، دِیَا رَہْ نَہْ وَ جَیْہَہْ کِی زُور خَراپَہْ! ﴿<sup>۲۶۶</sup> وَمِنَ النَّاسِ مَن یُشْرِی نَفْسَہْ اِبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ ۚ لَہْ نَاوَ خَہْ لَکِی مَرْوُفِی وَا یِشَہْ هَہْ یَہْ لَہْ بَہْ رَہْ زَا ی خَوَا ی گَہْ وَ رَہْ گِیَا نِی خَوی دَہْ بَہْ خَشی ﴿<sup>۲۶۷</sup> وَاللّٰهُ رَہْ وَ ف بِالْعِبَادَ ۚ خَوَا یِشَہْ لَہْ تَہْ کَ بَہْ نَہْ دَہْ کَا نِی خَوی دَا بَہْ بَہْ زَہْ یِی وَ دِلُوفَانَه .

## نیسلامت دہی گشت قبول بی:

﴿<sup>۲۶۸</sup> يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً ۚ نَہْ ی گَہْ لِ خَاوَن بَاوَهْرَان! دَہْ بَی ۚ مَہْ مَوتَان نَامَا دَہْی چَوونَہْ نَاوَ فَرَمَانِی خَاوَبَن ﴿<sup>۲۶۹</sup> وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ هَہْ رَکِیْزِشَ پَی ۚ مَہْ نَیْنَہْ جِی پَی شَہِیْتَان ﴿<sup>۲۷۰</sup> إِنَّہْ لَکُم عَدُوٌّ مُّبِیْنٌ ۚ چَونَکَ دِیَا رَہْ کَہْ شَہِیْتَان بَہْ نَا شَکَرَا دُور مَن تَانَه ﴿<sup>۲۷۱</sup> فَإِن زَلَلْتُمْ مِّنْ بَعْدِ

﴿<sup>۲۶۰</sup> وَأَذْكُرُوا اللّٰهَ فِیْ أَیَّامِ مَّعْدُودَتٍ ۚ فَمَن تَعَجَّلَ فِیْ یَوْمَیْنِ فَلَا اِثْمَ عَلَیْہِ وَ مَن تَأَخَّرَ فَلَا ۚ ثُمَّ عَلَیْہِ لِمَن اتَّقَىٰ ۚ وَ اتَّقُوا اللّٰهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّکُمْ اِلَیْہِہْ تُحْشَرُونَ ۚ وَ مَنَ النَّاسِ مَن یُعْجِبُکَ قَوْلُهُ فِی الْحَیَاةِ الدُّنْیَا وَ یُشْهَدُ اللّٰهُ عَلٰی مَا فِی قَلْبِہِ ۚ وَ هُوَ الدَّ الْخَصَامُ ۚ ﴿<sup>۲۶۱</sup> وَاِذَا تَوَلٰی سَعٰی فِی الْاَرْضِ لَیْفَسَدُ فِیْہَا وَ یَہْ لَکَ الْحَرْثُ وَ النَّسْلُ ۚ لَا یُحِبُّ الْفُسَادَ ۚ ﴿<sup>۲۶۲</sup> وَاِذَا قِیْلَ لَہْ اَتَقِ اللّٰهُ اَخَذْتَهَ الْعِزَّةَ بِالْاِثْمِ ۚ فَحَسْبُہْ جَہَنَّمَ وَ لِبَئْسَ الْمِهَادُ ۚ ﴿<sup>۲۶۳</sup> وَمِنَ النَّاسِ مَن یُشْرِی نَفْسَہْ اِبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ ۚ رَہْ وَ ف بِالْعِبَادِ ﴿<sup>۲۶۴</sup> يَتَابَعُهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اَدْخُلُوا فِی السِّلْمِ كَافَّةً ۚ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ اِنَّہٗ لَکُم عَدُوٌّ مُّبِیْنٌ ﴿<sup>۲۶۵</sup> فَإِن زَلَلْتُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْکُمُ الْبَیِّنَاتُ فَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَزِیْزٌ حَکِیْمٌ ﴿<sup>۲۶۶</sup> هَلْ یَنْظُرُونَ اِلَّا اَنْ یَّاتِیَہُمْ اللّٰهُ فِی ظُلُمٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَ الْمَلَائِکَةُ وَ قُضِیَ الْاَمْرُ ۚ اِلَی اللّٰهِ رُجْعُ الْاُمُورِ ﴿<sup>۲۶۷</sup>

مَا جَاءَتْکُمُ الْبَیِّنَاتُ ۚ نَہْ وَ سَا پَاش نَہْ وَ ہْ کَہْ نَہْ وَ بَہْ لَگَہْ نَا شَکَرَا یَا نَہْ تَان بُو هَات، خَوْتَان خَلِیْسَکَان ﴿<sup>۲۶۸</sup> فَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَزِیْزٌ حَکِیْمٌ ۚ دَہْ بَی ۚ چَا کَ بَزَا نَ بَہْ رَاسْتِی خَوَا زُور بَہْ تَاوَان وَ بَہْ دَہْ سَہْ لَآ تَہْ، دَا رَو کَا ر جَوَان وَ لَہْ کَا ر زَانَه ﴿<sup>۲۶۹</sup> هَلْ یَنْظُرُونَ اِلَّا اَنْ یَّاتِیَہُمْ اللّٰهُ فِی ظُلَمٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَ الْمَلَائِکَةُ وَ قُضِیَ الْاَمْرُ ۚ نَا خُو پَہْ رَہْ وَ ا نِی شَہِیْتَان بَی ۚ لَہْ مَہْ لَہْ رُوشِ قِیَا مَ تَدا خَوَا ی گَہْ وَ رَہْ Lَہْ پَہْ لَہْ وَ رِکِی سَپِیْدَا بَیْتَهْ لَا یَان وَ دَاوَهْ رِیَا ن بَکَا، فَرِی شَہْ تَہْ کَانِی شَ بَہْ رِیْز نَامَا دَہْ بِن بُو تَیْپَہْ رَانِی بَرِیَا رَہْ کَا Nِی خَوَا، دَا دَا گِی شِیَا N بَرِیْتَهْ وَ هُو، Bِنِیْر دَرِی N بُو دُورَہْ، دَہْ بَی ۚ Bَہْ دَہْ R لَہْ مَہْ چَاوَهْ Rَوَانِی چِی Bِن؟ ﴿<sup>۲۷۰</sup> وَاِلَی اللّٰهِ رُجْعُ الْاُمُورِ ۚ Nَہْ وَ سَا ش Nَہْ Bَچَا مِی Hَہْ مَو و کَا رِی Bَہْ نِیْر دَرِیْتَهْ وَ Lَی خَوَا ی گَہْ وَ Rَہْ وَ Bَہْ دَا Dَگَہْ Rَانَه Dَاوَهْ Rِیَا N Bَکَات، Nِیَا Mِی (تَہْ Bَہْ Rِی) Lَہْ Fَہْ R مَو و دَہْ یَہْ کِی Dَرِیْر Dَا شِیوَهْی Hَاتَنِی خَوَا ی گَہْ وَ Rَہْی Bُو Dَا Dَا گِی ی Mَہْ R Dَم Pُوشَن Dَہْ کَا Tَهْ وَ Hُو Lَہْ Bَہْ شِی کِی Nَہْ



فرموده‌ها هاتووه: (.. فیشفعه الله ویأتی فی ظلل من الغمام..) واته: خوا شه فاعه تی پیغه مبرر و مرده گری و، خویشی دیت بؤدادگایی خه‌ک.

### به‌نی ئیسرائیل به چاکه‌ی خوا نازان!

﴿سَلْ بَنی إِسْرَئِیلَ کَمْ أَتَیْنَاهُمْ مِنْ آیَةِ بَیْنَةٍ﴾ له‌به‌نی ئیسرائیل "نه‌وه‌کانی یه‌عقوب" پیرسه! نه‌ری ده‌زان که‌چهن‌دین به‌لگه‌و نیشانه‌ی رو‌نمان بؤناردوون نه‌بویه پاش نه‌وبه‌لگانه عیبره‌تیا گرتباو سوپاس‌گوزاری خویان کردبا، که‌چی زؤریکیان پشتیان لئ هه‌لکردن و گو‌ریانه‌وه به‌کوفر، دل‌نیا بن ﴿وَمَنْ یَبْدِلْ نِعْمَةَ اللَّهِ﴾ هه‌رکه‌سی نیعمه‌ت و به‌خششی خوا بگو‌ری، واته: له‌باتی نه‌وه نه‌و نیشانه‌ن به‌کاته هؤی رینمونی بؤ خوی، که‌چی له‌خوا به‌رستی

لابدات ﴿مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُ﴾ به‌تایبه‌تی پاش نه‌وه که‌به‌لگه‌کانی بؤهاتن، بر‌وای پی‌هینان، هه‌رکه‌سی کاری لاساری ئاوا بکات، له‌قیامه‌تا تووشی سزای خوی ده‌بی ﴿فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ بی‌گومانیشه سزاو توله‌ی خوا زؤر گران و سه‌خته، خوی گه‌وره به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کی زؤری دا به‌جوله‌که‌کان له‌سه‌رده‌ستی مووسادا ﴿که‌چی باوهریان پینه‌کرد و، له‌باتی نه‌وه پشتیان له‌مووسا کرد ﴿زَیْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ ژبانی نه‌م دونیایه بؤ کافران و بی‌باوهران، جوان کراوه و راز‌نراوه‌ته‌وه، به‌شیوه‌یه‌ک خویانی بؤداده‌نین ﴿وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ گالت‌وه که‌پیش به‌و که‌سانه ده‌که‌ن باوهریان هیناوه، پیان نه‌لین سه‌یرکه نه‌مانه ژبانی نه‌م دونیایه‌یان چؤن له‌خو حه‌رام کردوه ۱۹ ﴿وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ بالیره‌دا نه‌و کافران هه‌رلاقرتی خویان بکه‌ن، چونکه نه‌و که‌سانه‌ی که له‌دونیا‌دا پارێزگارییان له‌سنوره‌کانی خوا کردوه، له‌پو‌ژی دوا‌ییدا له‌سه‌رووی نه‌وانه‌وه ده‌بن و ژبانی خو‌شی هه‌تا هه‌تاییشیان هه‌یه ﴿وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ خوا

سَلْ بَنی إِسْرَئِیلَ کَمْ أَتَیْنَاهُمْ مِنْ آیَةِ بَیْنَةٍ ﴿۱۵۱﴾ وَنَزَّلْنَا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۱۵۲﴾ زَیْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۱۵۳﴾ كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِیْنَ مُبَشِّرِينَ وَنَذِيرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَیِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۵۴﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمُ الْأَسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَزُلُّوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿۱۵۵﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلْ مَا أُنْفِقُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّذِينَ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَإِنَّ السَّبِيلَ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿۱۵۶﴾

بؤهه‌رکه‌سیک خوی بی‌هویت بزق و رۆزی فراوانی نه‌داتی له‌دونیاو له‌قیامه‌تا "بی ژماره و لی‌پرسینه‌وهو لی‌کو‌لینه‌وه.

### مه‌ردم گشت یه‌ک به‌ره‌بوون:

(نبن جه‌ری) ده‌لی: نیوان (ئاده‌م ونوح) ده‌سه‌ده‌بوو، نه‌و خه‌لکه هه‌موو له‌سه‌ر هه‌ق وراستی بوو، پاشان هه‌راو نا‌کو‌کیه‌کیان بوو لی‌کترازان و نه‌وسا بؤیه‌که‌خسته‌وه‌یان پیغه‌مبرر گه‌لیکی نارد، وه‌ک ده‌فه‌رموی: ﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ له‌سه‌ره‌تاوه هه‌موو خه‌لک یه‌ک ده‌سته‌و یه‌ک به‌ره‌بوون، گشت له‌سه‌ر ئایینیکی پاک وراست و دروست بوون، به‌بی یه‌کتر نه‌نه‌ژبان، نه‌بو هاوکاری یه‌کتریان بگردایه، که‌چی ورده ورده له‌نه‌نجام‌دا جیا‌وازی و نا‌کو‌کی که‌وته نیوانیه‌نه‌وهو لی‌کترازان ﴿فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِیْنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ﴾ ئینجا خوا په‌یام‌به‌رانی نارد مو‌ژده

دهربن (به پاداشت، بؤ ئەوانەیان پڕوایان هەیە) ترسینەریش بن (بؤ ئەوانەیان، جیاوازی و ناکوکی دەکن).  
**﴿وانزل معهم الكتاب بالحق﴾** وه کتیب ونامەی هەق وراستیشی لەگەڵ ناردن<sup>۱</sup> وا دەرئەکەوی<sup>۲</sup> که هەرپەيامبەرە  
 نامەی تایبەتی خۆی پێبۆوه، ئیتر قەوارەکی زۆر بووینت، یان کەم، نووسراویتەوه یان نا **﴿ليحكم بين الناس فيما  
 اختلفوا فيه﴾** تا ئەوەی بووێ کێشە ی نێوانیان و، ناکوکی و دووبەرەکیان تییدا هەبوو، بۆیان شی بکاتەوه، واتە:  
 نابێ حوکمی لایەلای بۆ خۆی بپاریا بداو هەق و ناھەق تێکەڵ بکا بەلکو پێویستە یاسایەکی خۆایی ئەو کارە بکاو،  
 هەق و ناھەق لێک بکاتەوه **﴿وما اختلف فيه الا الذين اوتوه﴾** خۆ هەر ئەوانەیان لەو بەرنامەو کتیبەدا ناکوکیبون، که  
 لەپیشدا کتیبیان پێدراوو **﴿من بعد ما جاءتهم البينات﴾** ئەویش پاش ئەوەموو بەلگەو نیشانە رووناھە بۆیان  
 هاتن **﴿فبما بينهم﴾** جیاوازی و دژایەتیەکەشیان هەر لەبەر ئێرەیی و حسادەتی ناوخۆیان بوو تاوایکرد پێک  
 نەین، واتە: وەنەبێ راستییەکانیان ئی و ن بووینت، نەخێر بەلکو تەنھا حسادەت بوو دەستە دەستە کردن و  
 پووبەرپووی یەک وەستان و هەقیان لێگومبوو **﴿فهدى الله الذين امنوا لما اختلفوا فيه من الحق باذنه﴾** ئینجا ئەوانە  
 باوەریان هێناوو، خۆی گەرە بەفەرمانی خۆی شارەزاو پێنوینی کردن و تێیگەیاندا کە هەق و راستیی لەچیدا  
 قسەو بۆچونی کێ راستە **﴿والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم﴾** خوا حەز لەھەرکەسێ بکات (پێنمایێ ئەکات بۆ  
 رێگە ی راست و دروست و کێشەکە ی یەکلا دەکاتەوه).

**سەرئێک:** لەو ئەچیت هەموو ئوممەت و گەلیک پەيامبەرێکی بووی بە نامەیشەوه، بەلام بەهۆی  
 دوورکەوتنەوهی زەمان تێکەڵ و پێکەلیان کردینت، بۆیە لای فارسەکان و هیندییەکان هەندێ نامە و کتیب هەیە  
 باسی ئایینیانی تێدا.

بە ختو خۆرای ناچنە بەهەشتەوه:

**﴿ام حسبتم ان تدخلوا الجنة﴾** ناخو ئێوه بەلاتانەوه وایە کە هەر بەناسانی دەچنە بەهەشتەوه بەرلەدیتنی  
 تەنگانەو ناخۆشیی؟ **﴿ولما ياتكم مثل الذين خلوا من قبلكم﴾** کەچی ئەوەی بەسەر پێشینانمانا (ساتوو، تووشی  
 گەلانی ئیماندارێ پێش ئێوه بوو، هێشتا بەسەر ئێودا نەهاتوو **﴿مستهم الباساء والضراء وزلزلوا﴾** ئەوان  
 تووشی گەلی سەختی و هەژاری و ناخۆشی و برسێتی و چەوسانەوه بوون، زۆر بەتوندی تەکانیان خواردوو  
 کەوتنە چرکە چرک و لەرزە لەبەردەم نەهامەتیەکاندا **﴿حتى يقول الرسول والذين امنوا معه متى نصر الله﴾** ئو  
 قوئاغە سەخت و نالەبارە ئەوەندە درێژێ کێشا پەيامبەر ﷺ و ئەو پڕوودارانەش لەگەلیا بوون دەیانگوت: دەبێ  
 یارمەتی خوا کە ی بێت و، کە ی بێت بەهانا مانەوه؟! بەلێ حالیان ئەوەندە بەد بوو ئارامیان نەماو، (اوا ی یارمەتیان  
 لەخوا کردو، خوایش فەرمووی: **﴿الا ان نصر الله قريب﴾** ناگاداربن و مزگینێ بێ کە بەراستی یارمەتی خوا  
 بۆموسلمانان نزیکەو بەم زوانە دی. بەلێ یاسای خوا یە کە بەبێ چەشتنی عەزیەت و نازارو ئەشکەنجە بە تایبەت  
 لە گۆرەپانی جەنگدا یارمەتی نایە.

مال بە کێ دۆبە خشریت؟

**﴿يسالونك ماذا ينفقون﴾** لێت ئەپرسن ئە ی پێغەمبەر ﷺ: چ جۆرە سامانیک ئینفاق بکەن، بە کێشی بدەن؟  
 دیارە ئەم خێرو بەخششە غیری زەکاتە **﴿قل ما انفقتم من خير﴾** لە وەلامدا پێیان بلی: هەرشتێکی چاک و خاوین،  
 بتانەوی بیکەنە خێرو، لەرێ خوا بیبەخشن کاریکی پەسەندە **﴿فللوالدين والأقربين واليتامى والمساكين وابن  
 السبيل﴾** و بیدەن بەباوک و دایک و خزمی نزیکتان و هەتیوان، بێ ئەوایان و، پێبواران (ئەوانە ی لە رێگا داماون).



پیوسته مروءه هرگیز مافی باوک و دایک و خزمانی پشتگوی نه‌خا، وهله خیرو خیراتیشدا پیشیان بخا ﴿وما تفعلوا من خیر فإن الله به علیم﴾ نهمر نه‌وه، به‌لکو هر چاکه‌یه‌کی تر نیوه بیکن خوا پیئی به‌ئاگو زانایه و پاداشیشتان نه‌داته‌وه.

### جیهاد له‌سەر موسلمانان قه‌رزیه:

﴿کُتِبَ عَلَیْکُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ کَرِهٌ لَّکُمْ﴾ له‌سەر تان جهنگ نوسراوه - له‌گه‌ل بی باوه‌راندا بیکن - دیاره جه‌نگیش شتیکی قورس و ناره‌حه‌ته‌و خوشتان لینایه، دل و دهر وون هه‌زی پی ناکا چونکه کوشتن و برین، به‌خت کردنی دارایی و، به‌جی هیشتنی نیشتمانی تیدایه "به‌لام نه‌گهر چی ناوایش بیئت هر جیهاد هوی سهر‌فرزیتانه"

﴿وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَیْئًا وَهُوَ خَیْرٌ لَّکُمْ﴾ له‌وانه‌یشه له‌شتیک هه‌زنه‌که‌ن و ناخوشت بیئت لاتان، به‌لام خیر و چاکه‌ی تیدایه بیئت و به‌خیریش گهری ﴿وَعَسَىٰ أَنْ تَحِبُّوا شَیْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّکُمْ﴾ ره‌نگه هه‌زتان له‌مه‌ندی شت بی و پیشتان خوشت بیئت که‌چی شه‌رو خراپ بیئت و ناکامه‌که‌ی باش نه‌بی مروءه به‌سروشته هر دانیشتنی پی خوشه، به‌لام دانیشتن و خودزینه‌وه له‌جیهاد پسوایی و ژێرده‌سته‌یی به‌دواوه‌یه ﴿وَاللّٰهُ یَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ بیگومان خوا خوئی نه‌زان چی شتی چاکه‌و چ شتی خراپه، به‌لام نیوه نایزان. (زومری) نه‌لیت: جیهاد له‌سەر هه‌موو که‌سینک واجب و پیوسته "نیتر به‌عه‌مه‌ل له‌جیهادا بیئت، یان دانیشتییت، بو نه‌وه که‌مه‌رکاتی داوای یارمه‌تی لیکرا، بو به‌ره‌ی جیهاد، وه‌یا هاواری بو‌مینرا، وه‌یا وترا بچو بو‌گوهره‌پانی جیهاد" ده‌بی زوو وه‌لام بداته‌وه، بویه په‌یام‌بەر ﷺ نه‌فرموی: ((لا هجرة بعد الفتح، ولكن جهاد و نية، وإذا استنفرتم فأنفروا)).

بوخاریی: کتاب جهاد و السیره، ص ۲۷۸۳. هيجره‌ت له‌سەر هه‌تای ئیسلامدا قه‌رز بوو، چونکه موسلمانان هه‌کانه‌کان

کُتِبَ عَلَیْکُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ کَرِهٌ لَّکُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَیْئًا وَهُوَ خَیْرٌ لَّکُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تَحِبُّوا شَیْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّکُمْ وَاللّٰهُ یَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿۱۶۶﴾ یَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ کَبِیْرٌ وَصَدْعٌ سَبِیْلُ اللّٰهِ وَکُفْرٌ بِآیَةِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقِتَالِ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ یُعْلِلُونَکُمْ حَتَّىٰ یُرَدُّوْکُمْ عَنْ دِیْنِکُمْ إِنْ أَسْتَطَاعُوا وَمَنْ یَّرُدْ دِیْنَکُمْ عَنْ دِیْنِهِ فَبِمَتٍ وَهُوَ کَافِرٌ فَأُولَٰئِکَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِکَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۱۶۷﴾ إِنْ الذِّیْنَ آمَنُوا وَالَّذِیْنَ هَاجَرُوا وَجَهِدُوا فِي سَبِیْلِ اللّٰهِ أُولَٰئِکَ یَرْجُونَ رَحْمَتَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَفُوٌّ رَّحِیْمٌ ﴿۱۶۸﴾ یَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحِمْرِ وَالْمَسِیْرِ قُلْ فِيهِمَا آيَاتٌ کَبِیْرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَیَسْأَلُونَكَ مَاذَا یُنْفِقُونَ قُلِ الْمَغْفُورُ کَذَٰلِکَ یَتَّبِعُ اللّٰهُ لَکُمْ الْأَیَاتِ لَعَلَّکُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿۱۶۹﴾

له‌مه‌دینه‌دا ژماره‌یان که‌م بوو و پیوستییان به‌قه‌ره‌بالغی هه‌بوو، به‌لام که‌مه‌که‌ ئازاد بوو خه‌لکیکی زور چوونه ناو ئیسلامه‌وه، هيجره‌تیش "بو مه‌دینه" نه‌ما، به‌لام نیشتمان چۆلکردن له‌بهر جیهاد، تارژی قیامت به‌رده‌وامه، یان به‌دل لیبران بو دوورکه‌وتنه‌وه له‌کاری خراپ و، نه‌جامدانی کاری چاکه‌هر به‌رده‌وامه.

### به‌شه‌ره‌هاتن له‌أشهر الحرم دا:

﴿یَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ﴾ لیئت نه‌پرسن له‌باره‌ی جهنگ کردن له‌مانگی حهرامدا: ناخو ره‌وايه مؤله‌ت هه‌یه، یانا؟ په‌یام‌بەر ﷺ (عبداللای کوپی جه‌حشی) پورزای خوئی له‌مانگی جه‌مادی دووه‌مدا پیش روودای به‌در به‌دوومانگ له‌گه‌ل هه‌شت که‌سی کوچه‌رییدا نارد، نه‌وه‌بوو له‌پینگادا نه‌وقه‌ی سی که‌سی قوهره‌یش بوون و، یه‌کیکیان لی کوژراو، دوانیان لی دیل کران و هیئانیان بو خزمه‌ت په‌یام‌بەر ﷺ، نه‌ویش نه‌و کاره‌ی

پێناخۆش بوو، چونکە پێگەوتی بەرواری یەکی "رەجەب" ی دەکرد واتە: مانگە قەدەغە کراوەکان، جا قورەیش لێیان کردە هەرا که موحەممەد ﷺ لە مانگە حەرەمەکاندا جەنگی حەلāl کردووە خۆی گەرەش فەرمووی: ﴿**قُلْ قَاتِلْ فِيهِ كَبِيرٌ**﴾ لە وەلامدا بۆی: بەئێ جەنگ کردن لەم جوێرە مانگاندا کارێکی زۆر گەرەو و ئۆناوە ﴿**وَصَدَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكَفَرَ بِهِ**﴾ بەلام پێگرتن لە پێگە ی خۆاوی بۆ پرۆایی بەخۆاوی ﴿**وَالْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَإِخْرَاجَ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ**﴾ جەنگ کردن لە مەزگەوتی حەرەم داو دەکردن و دەربەدەرکردنی خەڵکەکە ی، ئەمانە گشت لەلای خوا زۆر گەرەوگران ترن لە جەنگی مانگە حەرەم کراوەکان، کەوابوو ئەو کارە کە لە دەستی عبدوللأوه کەوتەووە لەو پێگرتنە لەدینی خۆاوی، کافر بوون بەخۆاوی، ئەشکەنجەو نازاردانی مۆسڵمانان لەلایەن قورەیششەووە ئەو کارە ی عبدوللأیش لەوێ قوریش گەرەتر نییە ﴿**وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ**﴾ وە نازاوە و فیتنە نائەووەش لە کوشتن و جەنگ کردن و زۆرەیان بۆ مۆسڵمانان تاپاشگەز ببەنەو لە جەنگ لەمانگی حەرەمدا خراپترو گەرەترە ﴿**وَلَا يَزَالُونَ يَقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدَّوْكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا**﴾ بێگومانین هەمیشە ئەو بۆ باوەرمانە جەنگتان لەگەڵ دەکەن و هەرگیز کۆتایی ناهێنن و دەست هەلناگرن "تائەگەر بۆیان بگۆنێ" لە نایینتان وەردەگێڕن ﴿**وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ**﴾ جا هەرکە سیکتان لە نایینی خۆی پاشگەز بێتەو ﴿**فِيمَتٌ وَهُوَ كَافِرٌ**﴾ و بە کافریش بەرێ ﴿**فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ**﴾ ئەوانە کە بە کافرێ دەمرن کارو کردەوێان لە هەردوو دنیا بە فێر دەروا، لەم دنیا یەدا لە خێرو بێری ئیسلام بۆ بەش ئەبن و، مامەلە ی بۆ پرۆاییان لەگەڵ دەکری، لەولایش هیچ پاداشتیکی خێریان نابێت ﴿**وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ**﴾ دەشبنە هاوێ و هاوێ ی دۆزەخ و، بەهەتاهەتایش لەوێ ئەمێننەو.

**روونکردنەوێهەك: ئیمامی (مالیک) و ئیمامی (ئەبێ حەنیفە) دەلێن:** هەرکەسێ بە کافرێ، وەیا بە (مۆرتەدی) مرد، هەرچی کارو کردەوێ چاکیشی هەبێ بە فێر ئەروا باتل دەبێ، وە هەرەو هە ئیمامی (شافیعی) و بگرە کۆی زانایانیش دەلێن: ئەمانە ئەگەر تەوێش بکا پاش لە دین وەرگەرێانەکی و مۆسڵمان بێتەووە دەبێ هەموو کارە چاکەکانی بکاتەووە قەزایان بکاتەووە، بۆ نمونە: ئەگەر حەجی کردبێ، دەبێ ئیستادووبارە بیکاتەووە، بەلام ئیمامی (شافیعی) بەتەنها خۆی ئەلێ: گێڕانەووە کردنەوێان ناوی. لە نێو زاناکان کێشە یەك هەیه: نایا مۆیەکی لە دین وەرگەرێاووە (مۆرتەد) دەس بەجێ دەکوژێ، یا مۆلەت دەدرێ، ئەگەر مۆسڵمان نەبوو یەووە ئەوسا ئەکوژێ؟؟ جەماوەری زانایان ئەلێن: داوا ی تەوێ ی لێ ئەکری، جانەگەر هەر سوور بوو لەسەر کوفرەکە ی ئەوا ئەکوژێ، بەلام پێشەوا (مالیک) ئەلێ: ئەگەر کەسێ جوینی بە پێغەمبەردا، ئەو دەس بەجێ بۆ ئەوێ داوا ی تەوێ ی لێبکری ئەکوژێ. دیارە هەموو خاوەن پایەکانیش بەلگە ی خۆیانیان هەیه. ﴿**إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا**﴾ بێگومان ئەو کەسانە ی کە پرۆایان هێناو کۆچیان کردووە دەربەدەر بوون ﴿**وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ**﴾ و لەرێنی خوادا جیهادیان کرد ﴿**وَأُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ**﴾ ئەو بەرێزانە بەتەمای رەحمت و بەزەیی و میهرەبانێ، خواوەندن "بۆیه ئەوەندە خۆیان ماندووئەکەن و دەکوژن" ﴿**وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ**﴾ بێگومانیش خۆا پۆشەرودلۆقانه. کارەکە ی عبدوللأیش چونکە تیوە تان و ناچارێ بوو، ئەگەر هەلە یەکیشی تیا بوو بێت، خۆی گەرە چاوپۆشیان لێ ئەکات.

شەرەپ خواردنەووە قوما کردن:

پێشەوا (ئەحمەد) دەلێت: پەیا مەبەر ﷺ کاتی پۆیشته مەدینە، خەلکیکی زۆر عەرەق خۆرو قوماچی بوون بۆیه هاتن پرسیری حوکمی ئەم دوانەیان لە پێغەمبەر ﷺ کرد، جا بۆ ئەو وەلامە نایەتی: (یسألونک عن الخمر...) سی هات، بەلام لەبەرئەووە کە باسی زیان و قازانجی عەرەق و قوما ریشی دەکرد، هێشتا ئەو خەلکە بەتەواوی قەناعەتیان نەکرد



كە شەراب خواردنەو و قومار ياساغ بن، تا جاريك پياويكى كۆچەرىي سەرخوش، پيش نويزى ئەكرد و قورئانەكەي تىكەل كەرد، ئىنجا بەتوندىر لەو، ئەم ئايەتەش ھاتە خوارەو: (ياايھا الذين امنوا لا تقربوا الصلاة وانتم سكارى...) لەپاشان سەخت تر لەميش ئايەتى: (ياايھا الذين امنوا إنما الخمر والميسر والانصاب والازلام...) ھات "ئەوسا ئىتر بەتەواوى دەستيان لەشەراب خواردنەو و قومار كەردن ھەلگەرت" **﴿يسألونك عن الخمر والميسر﴾** لەبابەت بادەو شەراب و قومارەو لىت دەپرسن: ئاخۇ ئەوانە ھەلەل و پەرەوان، يان ھەرام و ناپەرەوان؟ **﴿قل فيهما إثم كبير ومنافع للناس﴾** پىيان بلى: تاوان و گوناھيان گەرەبە، چونكە وتەي ناشىرىن و، جموجولى ناپەسەندو، خواردنى سامانى ئەم وئەويان بەناھەق تىدایە، بۇ خەلكيش برى قازانچ و كەلكيان بۇ ھەيە "خوشىي و لەزەتتىكى

تىدایە بۇيان" بارى ئابوورىي و بازىرگانيش بۇ ھەندى كەس دەسەدەدا **﴿واشهما أكبر من نفعهما﴾** بەلام تاوان و زىانەكانيان لە سوودو و بەھرەكەيان زۆر ترە **﴿ويسألونك ماذا ينفقون﴾** لىشت ئەپرسن چى ئىنفاق بکەن لە پىگەي خوادا...؟ **﴿قل العفو﴾** بلى ئەي پەيامبەر ﷺ زىدە لەخۇتان و، لەمال و مندالتان، ببەخشن **﴿كذلك يبين الله لكم الآيات﴾** ھەر ئابەو شىۋەيە خەي گەرە بەلگەو نىشانەكانى خۇيتان بۇ پوون دەكاتەو، ھەر شتىك قازانچ و سوود بەخش بىت بۇتان رەوا ئەكا، ھەرشتىكىش زىان بەخش بىت لىتان ياساغ ئەكات **﴿لعلكم تتفكرون﴾** \* **﴿فى الدنيا والآخرة﴾** بەلگەو بىتوانن لە ئاكامى كاروبارى دونياو قىامەتتان بىر بکەنەو "ھىچ كامىكان پىشت گوى ئەخەن" لەم ئايەتەو: ھەموو جۆرە شەراب و قومارىك ئەگەرچى ناوى جۇراوجورى تىرىشيان ئى نرابى قەدەغەن. باشتىن و پىرۇزتىرىنى سەدەقە ئەوہيە: كە لە كاتى دەولەمەندىي و دەسەلات و زىاد لە پىويستى يەكانى خاۋو خىزان بىت. ((ابدا بنفسك فتصدق عليها، فإن فضل شئ فإلهك فإن فضل شئ عن إلهك فلهي

الْمَالُ لِلَّهِ وَالْآخِرَةُ وَتَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَغْنَيْتُكُمْ عَنْ زَيْدٍ حَكِيمٍ ﴿٢٢٠﴾ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ تُؤْمِنَ وَلَا أُمَّةً مُّؤْمِنَةً حَتَّىٰ مِنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِآيَاتِهِ ۖ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾ وَتَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحْضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَأَعِزُّوا نِسَاءَ فِي الْمَحْضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾ نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُّلَقَوْنَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٣﴾ وَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَن تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

قربانتك، فإن فضل عن ذي قربتك شئ فهكذا" اي: تصدق به على الفقراء و المساكين)) موسليم رىوايەتى كەردو. واتە: لەبەرا چاوت لەخۆتەو بىت، ئەوجا مندال و خىزانەت، پاشان خزمانى نزىكت، دواتر خەلكانى تر.

لە ھەر ھەتيوان چۆن رەفتار بکەين؟

**﴿ويسألونك عن اليتامى﴾** لەتۆ پرسىار ئەكەن ئەي پەيامبەر ﷺ سەبارەت بەھەتيوان، چۆن رەفتار بکەين؟ ئاخۇ ئاۋو خۇراكانى جيا بىت لىمان يان نا؟ **﴿قل إصلاح لهم خير﴾** بلى: ھەردەم بەچاکەو چاکەكارى ئاگاتان لىيان بىت وبتوانن بەجيا مالەكەيان راگرن، كاريكى چاکە بۇيان **﴿وان تخالطوهم فإخوانكم﴾** خۆنەگەر لەگەل ئىۋە دەژىن و مال و سامانى ئەوانتان لەگەل مال و سامانى خۇتان لىكداد وەك براو خوشكى خۇتان بن، ئەوە كاريكى زۆرباشە **﴿والله يعلم المفسد من المصلح﴾** خۇ خوا كەسانى فەسادكارو بەدكار لەكەسانى چاکكار زۆر چاک دەناسىت **﴿ولو شاء الله**

**لا عنتم** ﴿ نه گهر خوا بیویستبا، فرمانی جیاکردنه وی مالی هه تیوانی شه داو مهرجی سه ختی له سهر دانه نان ﴿ان الله عزیز حکیم﴾ چونکه به راستیی خوا مهرخوی زال و بالادسته، هه کیم و کار جوان و له کارانه، بۆ شه و کسه ی وا چاودیرو سهر به رستی کاری هه تیوه، به لی تیکه لکردنی دارایی و سامانی هه تیو به مالی سهر به رستی هه تیوه که وه "له گه ل پیتش چا و گرتنی به رژه وهندی هه تیوه که دا" به مهرجی خیرو سوودی شه وه، زیاتر بی بۆ هه تیوه که کاریکی ره وایه، خو نه گهر به و تیکه لکردنه مالی هه تیوه که کم و نو قوستان ده بوو، دیاره شه حرام و قه دهغیه.

له بت په رستان ژن ماره ناکړی و، ژنیشیان لی ناخواری:

﴿ **ولا تنکحوا المشركات حتى يؤمن** ﴾ ژنانی خوانه ناس و هاو به شدانه ماره مه کهن، تا باوهری دامه زراو راسته قینه دینن، ئیمامی (تبه ریی) ده لیت: ژنانی خاوه ن کتیب و نامه، بهر (نه هی) شه نایه ته ناکه ون، واته: ژنانی شه لی کتیب ده توانی ماره بکړن چونکه شه مان به نایه تی: (والمحصنات من الذین اوتوا الكتاب من قبلکم ..) له سوورته ی (النساء) ماره کردنیان بۆ موسولمانان هه لال کراوه. پیتشوا (عومر) یش شه و کاته که ری له (ته له و حوزیه) گرت له ماره کردنی ژنانی جووله که و گاور له بهر شه و ده بوو که هه لکیکی تر چا و له وان نه کار، ده رنه چام ده ست له ژنه موسلمانان هه لگیردی ﴿ **ولامة مؤمنة خیر من مشرکة ولو اعجبتکم** ﴾ وه به راستیی که نیژیه کی بروادار بۆ هاو جووت له ژنیک هه و به ش دانه هیزاترو باشتره، نه گهرچی شه ژنه خوانه ناسه جوانیی و مال و دارایی یه که ی سهر سامی کردین و زوړیش هه زیان لی کهن ﴿ **ولا تنکحوا المشرکین حتی يؤمنوا** ﴾ ژنان و کچانی باوهر پدار له خوانه ناس و هاو به ش دانه ران ماره مه کهن تا نه به خاوه ن باوهری دامه زراو ﴿ **ولعبد مؤمن خیر من مشرک ولو اعجبتکم** ﴾ چونکه بنگومانه که به نده یه کی باوهر دار له پیاوینکی نازادی هاو به ش دانه و خوانه ناس هیزاترو چاکتره، هه رچن شه موشریکه قه دو قیافه و پایه و پله ی سهراسیمه تان بکات ﴿ **اولئک یدعون الی النار** ﴾ چونکه به راستیی شه هاو به ش دانه رانه خه لکی بۆ نیو ناگر بانگ ده کهن ﴿ **والله یدعوا الی الجنة والمغفرة یاذن** ﴾ خوایش به فرمانی خوی به ره و به هه شت و لی بوردن بانگ ده کات ﴿ **ویبین آیاته للناس لعلهم یتذکرون** ﴾ خوا به لکه و نیشانه کانی خوی و حوکمی خوی هه میشه بۆ خه لک روون شه کاته وه، به لکو بیر بکه نه وه و ناموزگاری و هر گرن. جائه و ابو خواستن و ماره کردنی ژنانی موشریک و کافرو (مورته دده) و له دین و هر که پراوه باتل و قه دهغیه، به لام ژنانی شه هلی کیتاب" بیجگه له موحاریب" خواستن و ماره کردنیان هه لاله" و به هیچ جوړیکش ژنی موسلمان و خاوه ن باوهر نابی له موشریک و کافرو له دین و هر که پراوه شه هلی کیتاب ماره بکړی" ده بی شه ل بدری که به هیچ شتیوه له گه ل دام و ده زگای کافران لی که نزی که نه بهینه وه، ده بی له سهر ریژه ی بنه مای (موالات) و (موعات) مامه له یان له گه ل بکړی.

له عوزی ژناناندا سهرجینی مه کهن:

له سهرده می نه فامیدا "به تاییه ت جووله که" هه رناره تیک ده که و ته بی نویژییه وه له ته کیا دانه دهنیشتن و، نانینان له گه ل نه ده خواردن، له پاشان خوا شه نایه ته ی خواره وه ی ناردو تیگیه یاندا که ته نها کاری ژن و میردی له گه لیا حه رامه، نه گینا پی که وه ناخواردن و پی که وه خه و تن و هتد هه لاله. موسلیم. ﴿ **یسألونک عن المحیض** ﴾ شه پیغه مبه ر ﷺ سه باره ت به تیکه لی ژنان له سهرده می بی نویژی و هه یز یاندا لیت ده پرسن؟ ﴿ **قل هو اذی** ﴾ پییان بلی: شه خوړنه شتیکی زیاناوی و قیزه ونه و هر که سی که لی نزی که بی شه وه تووشی عه زه ت و نازار ده بی ﴿ **فاعتزلوا النساء فی المحیض** ﴾ جا که و ابو نیوه یش له ماوه ی بی نویژی یاندا لیان و ده و ورین و تیکه لی سهرجینیان مه کهن ﴿ **ولا تقربوهن حتی یتطهرن** ﴾ وه نابی نزیکیان بینه وه و بچه لایان، هه تاپاک ده بنه وه ﴿ **فاذا تطهرن فاتوهن** ﴾



چاکه پاکیش بوونه وه و خوشیان شوشت، نهوجا ده توان بویان بچن و تیکه لارییان له گهل بکهن ﴿من حیث امرکم الله﴾ له و جینه وه خوا ری پیداون، واته: له پیشه وه ﴿ان الله یحب التوابین و یحب المتطهرین﴾ به راستیی خوا نه و کهسانه ی خوش دهوی که له گناه په شیما دهنه وه، خویان به پاک و خاوین راده گرن "ته بیعت پاکن له کاتی هیزدا، له پاشه وه ی قه دهغه کراو ناچنه لای ژنه کانیان" ﴿نساؤکم حرث لکم﴾ ژنه کانتان له کاتی پاکیدا جی کشتو کالتان جیگه ی سهوز بوونی تووتانن ﴿فاتوا حرثکم انی سفنتم﴾ که وایو له هر کویوه ده تانه وی بچنه کیلگه که تانه وه به هرکات و به هر جور نه تانه وی "هر له جیگه ی سهوز کردنه وی بی و، پاک بی" ﴿وقدموا لانفسکم هر شتیک که موی قازانجه بوتان" هه موو کرده ویه کی خیر، دیاره نه وه مندالیش ده گریته وه، پیشی خوتانی بخن ﴿واتقوا الله﴾ ده بی له بریاره کانی خواش پاریز بکهن و

سنووری مه شکنن ﴿واعلموا انکم ملاقوه﴾ چاکیش بیزانن که بیگومان نه چنه پیشگای خوا، به دیداری شاد نه بن و لیشتان نه پرسیتنه وه: چیتان کرد، چونتان کرد؟ ﴿وبشر المؤمنین﴾ برودارنیش دلخوش بکه به و دیداره به هه موو و نازو نیعمه ته کانی به هشت که بویان ناماده کراوه. له دوو نایه ته دا (۲۲۲-۲۲۳) وهرده گیدری که: ده ست تیکه ل کردن له گهل ژنه کانتاندا له کاتی بی نویژی و زه یسانیدا قه دهغه و حهرامه، ژنی بی نویژو زه یسان تا خوینه که ی ته وای نه بی و نه وه سیتنه وه و خوی نه شورئ حهرامه چوونه لای، چوونه لای ژنان له پاش (دبر) یه وه "به دهنگی کوی زاناکان" حهرامه. خو پاک کردنه وه له گوناح و تاوان به ته ویه، وه له هه موو چلک و چه په لی یه ک واجیکی ئیسلامی یه، رای جه ماوه ری زانیان له سر نه وه یه هر که سی له کاتی هیزدا چوویه لای ژنه که ی که فاره تی له سر نییه، به لکو ده بی ته ویه بکا، نه و فهرمووده یه ش که ده لی: (الکفارة بنصف دینار او دینار) به لاو زیان داناوه.

بوواز هینان له کاری چاکه سویند به خوا ناخوړیت:

﴿ولا تجعلوا الله عرضة لایمانکم ان تبروا و تتقوا و تصلحوا بین الناس﴾ وه سوینده کانتان به خوا مه که نه کۆسپ و به ره لست بو کردن چاکه و ریخستنی نیوانتان و خو پاریزی و ته قواتان واته: نه گهر سویند تان خوارد بو نه کردنی هر کاریکی چاک با نه و سوینده نه بیته له مپهرو مانع بو نه کردنی نه وکاره خیره، به لکو سوینده که تان بشکینن و که فاره تی بدن و بچن نه وکاره چاکانه نه انجام بدن ﴿والله سمیع علیم﴾ خوا زور بیسه رو زانیه ناگاداری هه موو نیازو نیه تیکتانه ﴿لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم﴾ بیگومان خوی گهره به و سوینده بی نیازو سر زاره کیانه پرسپارتان لی ناکاو لیقان ناگری واته: نه و سویندانه ی که "له خوتانه وه بی ئیراده نیاز" "ناوه للاو به لی و له لا" "له ده متان دهرده چن، گونا هتان ناگات گهر کاریان پینه کهن ﴿ولکن یؤاخذکم بما

**کسبتِ قلوبکم** ﴿۲۳۶﴾ بہ لکو لہسہر ۽ ۽ سویندانه لیبتان دہگری کہ نیہتی دلتانی لہسہرو ۽ اگاتان لہخوتانہ واتہ: ہر سویندی بہنیازو نیہت بوو و شکانتان، دہبی تولو کہ فارہتی بدن، بہوپیہ کہ لہسوورہتی (مائیدہ) دا روونکراوہتوہ ﴿واللہ غفور حلیم﴾ و خوا زور پوشرہ بہتاقہت ولہسہرخویہ.

سویند دہخون لہگہل ژنہکانیان نہنوو:

﴿لَّذِینَ یُؤْلَوْنَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرِیضَ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ﴾ ۽ ۽ کہسانہی سویند دہخون لہگہل ژنہکانیان "دہس تیگہل" نہکەن ونەخەون "ہەتا چوار مانگ مۆلەتیان دہدری بۆشکاندن سویندہکانیان و گہرانہوہ بۆسەر جیگہی خەوتنیاں ﴿فَإِنْ فَأُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ۽ ۽ نیجا ئەگەر لہو ماوہیہدا گہرانہوہ لایان و سویندہکانیان شکاندو ریککەوتن و چوونہوہ لای ژنہکانیان، ئەوہ بیگومان خوا زور لیبوردهو چاوپۆشیکارو داوڤانہ، دہبوری لہوماوہیہ. ﴿وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ ۽ ۽ خۆنەگەر "پاش ئەو چوارمانگە" بۆ تەلاق دانیاں ھەرسوور بوون و ئی بران و نەگہرانہوہ لایان، ئەوہ بەراستی خوا بیسەر زانایە.

**بەکوورتیی:** کہسی سویندی خوارد نەرواتە لای ژنەکە، ئەوہ نابێ ئەو سویندە لہچوارمانگ زیاتر تێپەری، خۆ ئەگەر پێش چوار مانگە کہ گہرایەوہو چوویەوہلای ژنەکە "دیارہ ئەوہ ھیچی لہسەر نییە، تەنانەتی ئین عەباس "خوای ئی رازی بیٹ "ئەلیت: ئەگەر چوار مانگە کہ تێپەری و، ئەوکەسە ھەر سوور بوو لہسەر قسە ی خۆی ئەوہ خۆبەخۆ یە تەلاقی ئەکەوی ژنەکە (بائن) دہبی تەوہو رزگاری دہبی لی، ئەمە راوبۆچوونی ئەبو حەنیفەیشە "خوا لیان خوش بیٹ" خۆنەگەر ھەر درژە دایەو نەگہرایەوہ لای، ئەو پاش چوارمانگ داوہری شەری بەزور پێی تەلاق دەدا، چونکہ دینی ئیسلام، ھەرچۆنی نان ونەفەقە داناو، سەر جیگایشی داناو، بۆیە ئەگەر لہو چوارمانگەدا نەگہرایەوہ سەر جیگاکە، دادوہر لیکیان جیا دہکاتوہ، پیاوہکە پێی خوش بیٹ، بیان نا! تەنانەتی (ئین تەیمیہ) دەلی: ئەگەر پیاوہکە تاقە سەر جیگای نەبوو، دادگا پێی تەلاق دەدا.

عیدەدی ژنی تەلاقدراو:

﴿وَالْمُطَلَّاتُ یَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾ ۽ ۽ ئەو ژنانہی -پاش چوونە لایان- تەلاق دران، تا سی پاکیی دہبی خویان بگرن و میرد نەکەنہوہ. (قورء) لہسەر قسە ئیمامی شافعی و ئیمامی مالیک پاکیی، یان دەلی: تا سی حەیز دہبین ئەگەر خاوەن حەیز بوون لہسەر وتە (ئەبو حەنیفە) و ئیمامی (ئەحمەد) دہبی دانیشن، لہپاشان ئارەزووی خویانہ شوو بکەنہوہ، یان نا ﴿وَلَا یَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ یُکْتَمَنَّ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِی اَرْحَامِهِنَّ﴾ ۽ ۽ بۆ ئەو ژنە تەلاقدراوانہ رەوا نییە ئەوہی خوا خستووہ تە منداڵدانیاہوہ بیشارنہوہ، واتە: ئەگەر سکیان پربوو، وەیان لہحەیزدا بوون، نابێ کیتمانی بکەن، بە لکو دہبی ھەر راستییەکە بلین ﴿إِنْ كُنْ یُؤْمَنُ بِاللَّهِ وَالْیَوْمِ الْآخِرِ﴾ ۽ ۽ ئەگەر باوەریان بەخواو بەپۆژی دوا یی ھیہ دہبی کیتمانی ھەق نەکەن ﴿وَبِعَوَلْتِهِنَّ اِحَقَّ بَرْدَمَنْ فِی ذَلِكِ﴾ ۽ ۽ میردەکانیان "لہ پیاوانی تر" خاوەن ھەق ترن بۆدیسان گہرانہوہ لایان، لہماوہی عیدەدا، تا ئەوہ کہ شوو بە یەکیکی تریکەن ﴿إِنْ ارَادُوا اِصْلَاحًا﴾ ۽ ۽ ئەگەر لہو ماوہیہدا بیانہوی "ناشتیی بکەن و" کاروباری خویان ریک و پیک بکەن، دیارہ ھەقی گہرانہوہ، بۆ تەلاقی، کہ مافی گہرانہوہی تیدا ھەبی ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِی عَلَیْھِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ ۽ ۽ ژنان ھەرچۆنی ئەرکی ژنانہیان لہسەر، مافی رەوای خوشیان لہسەر پیاوان بەشیوہیەکی پەسەندی کۆمەلگە ئیسلامی ھە، واتە: دہبی ھەردوولا مافەکانی یەکتەر پاریزن و. کہسیکیان ستم لہویریان نەکات، ئەگەر پیاوان لہسەریان بیٹ مارەیان بدن و، ژیان و ژبواری باشیان بۆ پەیداکەن و، قەتیش ئەزیەت و ئازاریان نەدن، ھەرویش دہبی ژنان ریعایەتی حال و



ژیانی می‌دهد کانیان بکن و، پوو خوش و، پوو گه‌شبن له‌ته‌کیانداو، زیاده‌روو (موسریف) نه‌بن له‌هیچ کاریکیاندا  
 ﴿وللرجال علیهن درجه﴾ زیاد له‌میش پیاوان پله‌یه‌کیان به‌سەر ژانده‌وه هیه. (سه‌ید قوتب) ئەلی: ئەو پله زیاده‌یه  
 که بو پیاوان هیه نه‌وه‌یه که ده‌توانی دواي ته‌لاقدان ژنه‌که بگیریت‌وه ژیر رکیفی خوئی، به‌لام نافره‌ته‌که ناتوانی  
 ئەو کاره بکات، ئەگەرچی هه‌ندی له‌زانایان ده‌لین ئەوپله‌یه هه‌رئەو (قەووامه) یه‌که‌له سوورەتی (نیساء) دا باسکراوه،  
 خۆنه‌گەر "گریمان" ئەمیش بیټ، دیاره که ئەوپله‌یه پله‌ی (ته‌کلیف) به‌نه‌ک (ته‌شریف)، له‌ئایه‌تی (۵۹) ی  
 (نه‌حل) یشدا هه‌رله‌م بابه‌ته شتی‌ک نووسراوه، ﴿والله عزیز حیکم﴾ وه‌خواش ده‌سه‌لاتدارو زاله، له‌کارزان و کار  
 به‌جییه. چونکه مافی به‌ژنان به‌خشیی، پاش نه‌وه‌ی که وه‌ک کوتال و کهل و پهل سه‌یر نه‌کران!!  
 ته‌لاق سیانه‌و، ژن دوو که‌رته ده‌یتریت‌وه:

﴿الطلاق مرتان﴾ ئەو ته‌لاقه که می‌رد بتوانی تییدا ژنه‌که‌ی بگیریت‌وه بۆلای خوئی ته‌نها دوو که‌رته ﴿فامساک  
 بمعروف او تسریح یا احسان﴾ ئینجا دوايی (بو سییه‌م جار) یانه‌بی به‌یاسایه‌کی چاک و قه‌شه‌نگ و، به‌گوزهرانیکی  
 په‌سه‌ند رابگیردی و، ئیتر ته‌لاق به‌ده‌میا نه‌یه‌ت، یان به‌شیوه‌یه‌کی باش و بیه‌را ده‌س لی‌ک به‌ردانه واته: له‌هیچ  
 حالیکه نابیی سته‌می ئی بکات و به‌خراپه ناوی به‌ریت، که‌وابوو ته‌لاق سی‌ که‌رته، که‌رته‌ی یه‌که‌م، ئەگەر هی‌مان ژنه‌که  
 له‌ماوه‌ی عیده‌دا بوو، نه‌وه‌بی نیکاحی تازه پیاوه‌که ته‌توانی بگیریت‌وه لای خوئی، که‌رته‌ی دووه‌میش هه‌ر  
 به‌وشیوه‌یه، ئەوجا بو‌که‌رته‌ی سی‌ یه‌م: یا ئەبی به‌رینکوپیتی لای خوئی رابگیری و، جاریکی تر ته‌لاق نه‌خوا،  
 وه‌یاده‌بی به‌چاکی و بی‌هه‌را ته‌لاقی بداو، هیچ سته‌میکی لی‌نه‌کات ﴿ولا یحل لکم ان تأخذوا مما آتیتموهن شیئا﴾ وه  
 بۆتان ره‌وا نییه "ئهی می‌رده‌کان" که له‌و ماره‌یه‌یه به‌ژنانه‌کانتان داوه هیچ شتیکیان ئی وهریگر نه‌وه "له‌ به‌رامبه‌ر  
 ته‌لاقه‌کیانه‌وه" ﴿الا ان یخافا الا یقیما حدود الله﴾ مه‌گەر ئەوکاته ژن و پیاوه‌که بترسن که‌نه‌توانن سنووره‌کانی خوا  
 به‌باشی راگیرن ﴿فان خفتم الا یقیما حدود الله﴾ خۆنه‌گەر ترستان هه‌بوو "ئهی قازییه‌کان: " که‌ئه‌و ژن و پیاوه  
 سنووره‌کانی خوا راناگیرن، هه‌میشه هه‌راو کی‌شه‌یانه ﴿فلا جناح علیهما فیما افدت به﴾ له‌حالی ئاوادا هیچ  
 گونا‌هیکیان ناگات، که ژنه‌که ده‌س له‌ماره‌یه‌یه‌کی خوئی هه‌لبگرئ له به‌رامبه‌ر ته‌لاقه‌وه، به‌وه‌خوئی بگریته‌وه،  
 واته: "هه‌رکات که‌یشتنه پله‌ی پیکه‌وه نه‌ژیان، ژنه‌که ته‌توانی شتی‌ک له‌ماره‌یه‌یه‌کی بدا، یان هه‌مووی به‌می‌رده‌که‌ی و  
 ته‌لاقی لی‌وه‌رگری، وخوئی رزگار بکا. نه‌مه‌یه که له‌شه‌ریعه‌تی ئیسلامدا پی‌ی نه‌لین (خولع) -خودامالین له‌ده‌س  
 پیاوی ناچیزه) ﴿تلك حدود الله فلا تعتدوها﴾ ئەم ته‌لاقدان و گیرانه‌وه‌ی ژن بو ژیر رکیفی می‌ردو، یان خولع کردن  
 له‌گه‌لیان.. هتد. گشت سنوورو یاسای خوان، که‌وابوو لی‌یان دهر مه‌چن ﴿ومن یتعد حدود الله قالنک هم الظالمون﴾  
 ئەوانه‌ش که له‌سنووره‌کانی خوا تی‌ده‌په‌ن سته‌مکارن، به‌لئ له‌سه‌رده‌می جاهیلیه‌تا، بگره‌تا ده‌می‌کی‌ش  
 له‌سه‌ره‌لدانی ئیسلاما ته‌لاقدان سنووریکه نه‌بوو، پیاوی واهه‌بوو ده‌جارو بیست جار ژنه‌که‌ی خوئی ته‌لاق نه‌داو  
 نه‌یگیرایه‌وه بۆنیکاحی خوئی، تا ژنی له‌وانه سکالای برده لای خاتوو عایشه (ره‌زای خوای له‌سه‌ر بیټ)، نه‌ویش بو  
 پی‌غه‌مبه‌ری ﷺ گیرایه‌وه، ئەوجا ئەم ئایه‌ته‌ی: (الطلاق مرتان...) ی هات. له‌م ئایه‌ته‌وه وهرگیرا که سی‌ ته‌لاقه به‌یه‌ک  
 که‌رته، وه‌ک بلئ: (انت طالق ثلاثا) حه‌رامه‌و بیده‌یه، به‌لام له‌گه‌ل ئەوه‌ی شدا جه‌ماوه‌ری زانایان سی‌ ته‌لاقه‌که به‌یه‌ک  
 که‌رته ده‌خه‌ن، ئەوسا ئەگەر ژنانیک له‌گه‌ل پیاوه‌که‌ی خویدا پیکه‌وه نه‌ده‌گونجان، بو چاره‌سه‌ری ئەمه له‌فیقه‌ی  
 ئیسلامییدا به‌ناوی (خولع) هوه هاتوه: که ژنه‌که ده‌توانی به‌ماره‌یه‌یه‌کی خوئی ئازاد بکا. له‌وحاله‌ته‌ گرژی و  
 ئالۆزییه که‌له‌گه‌ل می‌رده‌که‌ی دروستی کردوه، شیاوی باسه‌ ده‌بی ئەوه‌یش بزانی قسه‌ی راست نه‌وه‌یه‌که (خولع)

بەماناى تەلەق، ژمارەى تەلەقى پى كەم ئەيىتەو. بەلام ناخۇ پياو دەتوانى زىاد لەو وەختى خۇى كردوويەتى بەمارەى ژنەكەى ئىستا لەبەرامبەر تەلەقكەيەو لىي بسىنى؟ بۆنەمە حەنەفییەكان ئەلین: ئەگەر تەلەقكە بەھۇى ناچیزەى نافرەتەكەو بو، ئەو پياو كە كاتى خۇى چەندەى داو بەمارەى ژنەكەى ئىستا شەبى ھەر ئەوہى ئى وەرېگرتەو، خۇ ئەگەر تاوان تاوانى پياو كە بو، ئەو نابى لەباتى تەلەقكە ھېچ شتىكى لىوەرېگرتى، بەلكو دەبى بەخۇراىى تەلەقى بدات، ديارە ئەم ياساى (خولع) بەنەماو چارەسەرتكى زۆر باشە بۇ خۇ رزگار كردنى ژنان لە دەس پياوان.

دواى سى تەلەقە ژنەكەى بۇ حەلل نىيە، مەر شوويەكى تر بكاو تەلەق بدى:

﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ﴾ ئىنجا ئەگەر لەدواى ئەم دوو جارەش، بۇجارى سىيەم ژنەكەى تەلەق، ئەو ئىتر جارىكى تر ئەو ژنەى بۇحەلل نابى تادەچى شوو بە پياويكى تر دەكاو لەگەلىشى دەس تىكەل دەكاو "ئەوسا بە ئارەزووى خۇيشى تەلەقى دەدات، يان دەمرى، ئەوجا ئىتر ئەمىش دەتوانى-پاش عىددە-مارەى بكاو. ھەر ئەمەيە "تەحليل" شەرىعى كەلەقورئاندا ھاتوو، ئىتر بىجگە لەمە بەھەر جۇرو شىوہەكى تر ئەم مەسەلەيە دەسكارى بكرى" ئەو پىغەمبەر ﷺ بە "التيس المستعار" سابرىنى خوازوا، ناوى بردوو و دەشفەرموى: ((لعن الله المحلل والمحلل له)) مسند الإمام احمد ۱/ ۴۵۰-۴۵۱. واتە: نەحەتى خوا لەھەردوو پياو كە-مىردى يەكەم و دووہم-كەوابوو جگە لەمە كەنايەتەكە خۇى "يارىكردوو گشت جۇرىكى تر، ناشەرىى وناپەسەندەو حىلەو فرت و فىلە، بۇيە ئەفەرموى: ﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَا عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ﴾ خۇ ئەگەر ئەو مىردەى دووہمەيش "بەئارەزووى خۇى" تەلەقى دا ئەوساكە نوژن و پياو ھېچ گوناھيان لەسەر نىيە دووبارە بگەرېنەو لای يەكتر بۇ ژيانى ژن و مىردى، بەو مەرجهى كە وابزانن ھەردووكيان دەتوانن سنوورەكانى خوا راگرن و "بەيەكەو بژىن" ﴿وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ ئەم ياسايانە گشت سنوورى خوان و، روئيان دەكاتەو بۆنەكەسانە بىر لەپاشەپۇژى كار، كانيان دەكەنەو. چاكەوابوو ژنى پاكتاو سى بەسى كراو بەدو مەرچ نەبى بۇ مىردەكەى حەلل نايىتەو، يەكەم: بەشىوہەكى شەرى مەرە بكرى لەپياويكى ترو دەسيشى لەگەل تىكەل بكا، ئەوسا يا بەئارەزووى خۇى تەلەقى بدات، يان بمرى. دووہم: ئەبى ھەردوولا "ژن و پياو كە" يەقىنيان ھەبىت پاش گەرانەو كە دەتوانن پىكەو بژىن و ئەو حالەتەى پىشو دووبارە نەبىتەو.

لەگەل ژنى تەلەقداودا جوامىر بن:

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغُنَّ أَجَلَهُنَّ﴾ ئەگەر ژنانتان تەلەقداو ماوہى حەيەو چاومروانيان تەواوو، واتە: ھىمان دەرفەتيان ھەبو بگەرېنەو لاتان ﴿فَاسْكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سِرِّهِنَّ بِمَعْرُوفٍ﴾ ئەوسا ئىوہش يان بەشىوہەكى چاك وجوامىرانە رايانگرن و بيانەتەنەو لایخۇتان و پىكەو بژىن، يان بەچاكى و شىوہەكى جوان دەستيان ئى ھەلېگرن و تەلەقيان بدەن، بەلام وريابن مافيان نەخون ﴿وَلَا تَمْسْكُوهُنَّ ضَرَارًا لَتَعْتَدُوا﴾ ئىتر نابى رايان بگرن و بەقەستى نازاريان بدەن، تا ناچاريان بكن لەبەرامبەر تەلەق دانيانەو مەرەى كەياتقان پىيدەن ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ و ھەركەسيك كارى و ابكات، بىگومان ستم و ناھەقى لەخۇى كردوو ﴿وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا﴾ گشت ئەوانە نىشانەو سنوورى خوان، نابى ئىوہش بەلاقرتىى و گالتەو بيانگرن ﴿وَإِذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ﴾ و ئەو نىعمەت و بەخششەى خوايە و ھىرېيىن كە: پىغەمبەرى بۇ ناردن و ريگاي راستى نىشاندان و نامۇزگارى كردن



﴿وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْحِكْمَةِ﴾ هر روا شو کتیب و نامه و حکمه تesh که دایبه زانده خواره وه بۆتان ﴿يَعْظُمُكُمْ بِهِ﴾ و ناموزگار بیتان پییده کات، و هیر بیتن و سوپاسیشی له سر بکن ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ نه شی له خوا بترسن و چاکیش بزائن که به راستیی خوا به هه مو شتیک زاناو به ناگایه. له م نایه تها و هر گیراوه که: پیروی ته لاقدر بوی حلال نیه ژنه که ی بهیئته وه لای خوئی و نازارو درده سهری بدا، تا ناچاری بکا دس له ماره ییه که ی هه لبرگی و ته لاقی به خواری لیوهر بگری، هه روه که سوو کایه تی کردن به نایه ت و حوکه کانی خواو تینه په راندنیان کاریکی حرام و کوفره.

دوست مه هیئنه ریی ژنان بچنه وه لای میردی پیشوویان:

﴿وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلِّغْنَ أَجَلَهُنَّ﴾ هه رکه ژنان تان

ته لاقداو که یشتنه ناخر ماوه ی دیار بکراو بۆ عاده ی مانگانه یان و، حیه یان ته وار بوو ﴿فَلَا تَعْضَلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ﴾ نیوه نه ی که س و کاری ژنان! رییان فی مگرن شوو به میرده پیشووه کانیان بکنه وه. نیما می (بوخاری) له (مه عقل) کوپی یه ساره وه ده گیریتنه وه و ده لی: مه عقل خوشکه که ی خوئی له پیرویکی موسلمان ماره کرد، نه و جا پاش ماوه یه که ته لاقی داو، عیده یشی به سرچوو، پاشان حه زیان له یه ککرده وه و پیاوه که رۆیشت له (مه عقل) ی برای ژنه که خوازیینی کرده وه، نه ویش پییگوت: برۆ نه ی رژدو چروک! من وه ختی خوئی ژنم پییدایت تو ته لاق ت دا! سویند به خوا هه رگیز ناگه ریتنه وه لات، نه و سا خوای گه وره ش نایه تی: ﴿فَلَا تَعْضَلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ﴾ ی نارد، چونکه خوای گه وره ده یزانی که نه و ژن و پیاوه پیویستیان به یه کتر هیه، جا کاتیکیش (مه عقل) نایه ته که ی بیست وتی: خوایه نه و بیستم و فرمانتم به جی مینا، له پاشان کابرای بانگکردو خوشکه که ی بۆ

وَأِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيَنْ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرَحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لَلْعَدْوِ وَأَمِّنْ مَقْعَدَ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَاذْكُرُوا يَعْنَى اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِمَا تَتَّقُونَ اللَّهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٣﴾ وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيَنْ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضَلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرْضَوْنَ بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ لَكُمْ لَكُمْ وَأَطَهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾ وَالْوَلَدَاتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْزِعَ الرِّضَاعَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدٍ وَلَا مَوْلَاً بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَ إِصْطِلَاحٌ مِنْهُمَا وَشَاوِرُوا فَلَاحِاحٌ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْرِضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَالْقَوْلُ وَاللَّهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٥﴾

ماره کرده وه. ﴿إِذَا تَرْضَوْنَ بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ به مرجی که له گه ها و جوتی پیشوویاندا ریکه وتن" واته: هه نافرته تیک ته لاق درا، پاشان میرده پیشووه که ی خواستیه وه به یه کیش رازییبوون، ده بی که س و کاره که ی ده ست نه هیئنه ریگای و بوی ماره بکنه وه. ﴿ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ﴾ ن منکم یؤمن بالله والیوم الآخر﴾ کی له نیوه برۆی به خواو به رۆژی سه لا هه بی نه موزگار ییه ده بیستی و کاری پییده کات ﴿ذَلِكَ أَنْزَلَ لَكُمْ وَاطَهَرُ﴾ نه وانه سوودیان بۆتان هیه و ده بنه به هره ی پاکیتان ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ خواچاک ده زانی چ شتیک بۆ نیوه چاکه، به لام نیوه سهری لی نه رناکه نایزائن.

له نایه ته وه نه م چند شته گرنگیه وهرده گری:

(۱) ریکرتن له ژنی ته لاق دراو هه که ویستی بگه ریتنه وه لای میرده پیشووه که ی کاریکه حه رانه.

(۲) (ولیی) و سهرپرشتیکار بۆ ژنان - به تایبته بۆ نیکاح - واجب و پیویسته، چونکه که خوا دهفرموی (ولا تعضلوهن)، لهگهڵ سهرپرشتکارانی ژنانیهتی.

(۳) په ندو نامۆزگاریی بۆیه کتر، گهێ کهک به خش و به سووده.

دهبی ته نهها دوو سال شیر به منداڵ بدریت:

﴿والوالدات یرضعن اولادهن حولین کاملین﴾ دایکان تادوو سالی تهواو دهتوانن شیر به منالهکانیان بدهن، واته: نابیی له دوو سال تپیهری، خو نهگهر له ماوهیه که متر بیته قهیناکات، چونکه دهتوانن شهویش به پیی باوونه ریتی ناوچه کهو بهرژه وهندی خویان ره چاو بکهن ﴿لمن اراد ان یتیم الرضاعة﴾ نهو دوو سالهیش بۆ که سیکه که بیهوی ده ورانی شیر پیدان تهواو بکات، نهگینا دوو سال شیر پیدان پیویست نییه به لی له سهر باوک پیویسته شیر ده ریک بۆ مندا له که ی پهیدا بکات، نیت دایکی مناله که خوی بی، وهیان هه ر ژنیکی تربی، دیاره هه ر دایکه که ی خوی چاکتره هه ر چهنده ته لاقیش درابیت ﴿وعلى المولود له رضعتهن وکسوتهن بالمعروف﴾ له ماوه دا نازووقه و جلك و پوشاکى نهو دایکه شیر ده ره یه "ته لاق درابی یانه" له سهر باوکی مندا له که یه، دهبی به شیوه یه کی جوان و به پیی باوی موسلمانانی شهوینه نهجام بدریت ﴿لا تکلف نفس الا وسعها﴾ دیاره هیچ که سیکه به دهه له توانا خوی ته کلیف و داوای ئی نا کرئ؟ چونکه ﴿لا تضار والده بولدها﴾ هیچ دایکی که له بهر دژایه تی کردن له گه ل باوکی نهو مندا له دا مافی زیان گه یان دنی به مناله که ی نبیه "واته: مناله که ی ئی به سه نرته وه، یان نازووقه ی که می بدریت" ﴿ولا مولود له بولده﴾ هه روا خاوه نی مناله که ییش، واته (باوکی مندا له که) نابیی زیانی پی بکات ﴿وعلى الوارث مثل ذلک﴾ نهگهر مندا ل باوکی نه بوو له سهر میرات به ره که ی پیویسته جلك و بژئوی دایکه که ی فهراهام کهن، هه رچونی له سهر باوکه که پیویست بوو ﴿فبان ارادا فصلا عن تراض منهما وتشاور﴾ خو نهگهر دایک و باوک "هه ردو" به ره زامه ندی و راویژ له گه ل یه کتر و یستیان زووتر منال له شیر بگر نه وه ﴿فلا جناح علیهما﴾ نه وه هیچ گونا هیکیان ناگات به لام، یه کیکیان "به ته نهها" بۆی نییه بریاری برانه وه ی بدات ﴿وان اردتم ان تسترضعوا اولادکم﴾ خو نهگهر و یستان دایه ن شیر بداته مندا له کانتان له بهر نه وه که خوی شیرى نه بوو، یان هه ر شیرى پی نه نه دا، وهیان له بهر هه ر هویه کی تربی ﴿فلا جناح علیکم اذا سلتم ما آتیتم بالمعروف﴾ به مه رجیک به پیی دابی رۆژ کرییان بده نی، هیچ گونا هیکتان ناگات ﴿واتقوا الله واعلموا ان الله بما تعملون بصیر﴾ دهبی له نافه رمانی خوا شه رم بکه ن و پارێزتان هه بی و یاساکانی نهو پشتگویی نه خه ن، وه چاکیش بزانه که بیگومان خوا به گشت کرده وه کانتان بینایه و، هیچی ئی ون نابیت.

رێنمایی یه کانی ته م نایه ته:

(۱) له سهر گشت دایکیک - نهگهر چی ته لاق دروایش بی - پیویسته مناله که ی گوشت بکا، نه و جا نهگهر و یستی ته سلیمی خاوه نه که ی بکاته وه.

(۲) لای سهرووی ماوه ی شیر پیدان، دوو سالی ره به قه، به به لگه ی فهرمووده ی: ((لا رضاع بعد فصال، ولا یتیم بعد احتلام)) نه بوو داد. وه به پیی فهرمووده ی ((لا یحرم من الرضاع الا ماکان من الحولین)) بوخاری.

(۳) وه رگرتنی کرئ و مزه بۆ شیر پیدان، حه لال و ره وایه.

(۴) خزمانی نزیک - له حالئ هه ژارییدا - نه فه قه یان له سهر یه کتره.

ه - باوک، یامیرا تگریی باوک، دهتوانن دایه ن بۆ مناله که بگرن. نهگهر بهرژه وه ندی کۆر په له و ساواکه ی تیدابوو.



ژنی شوو مردوو، دهبی چوار مانگ و ده روژ چاومروان بیت:

﴿وَالَّذِينَ يَتُوفُونَ مِنْكُمْ﴾ نهوپیاوانه ی لیتان نهمرن ﴿وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا﴾ و ژنهکانیان بهجی دیتن، ئیتیر لهگهلیاندا خهوتبن، یان نا ﴿يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ نهبی -ئو ژنانه- چوار مانگ ودهشهو چاومروان، " لهوماوهیهشدا تهنا نهت نابی خوشیان ئاراییش بدن، واته: وه ژنیک خهیالی میردکردنی ههبی خو نیشان نهدهن ﴿فَإِذَا بَلَغَ أَجَلُهُنَّ﴾ نینجا ههکه گهیشته کوئا ماوهیان و عیدهیان براییهوه ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ لهوه بهولاهو ئیتیر ههکاریکه پهسه ندو شهرعیی بهخوبکن، قهیناکاو گوناخی بۆ ئیوه نیه نهی خاوهن ژنهکان! نهی کوهملی موسلمانان! واته: نهگهر "پاش نهوه" به پیی یاسای ئیسلام و باوی ولات" خو یان نیشان بدن و خو پرازیئنهوهو خو ئاماده بکن بۆ شووکردن قهیناکا ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ خو ئیوهش ههکاری بکن، خوا پیی ئاگایه.

رینمایه نهم نایهتهی (۲۳۴).

۱- ژنی میرد مردوو، دهبی چوار مانگ و دهروژی ههجری قههیری چاومروان بی و عیدهی خوی رابگری.

۲- نهگهر ژنیک میردهکهی نادیارو (مفقود) بوو، ئاخو بۆ راکرتنی ماوهی عیدهکهی هه لهو روژهوه که مردوه عیدهی خوی دهژمیری، یا لهو روژهوه که ههوالی مردنهکهی گهیشتهوه؟ قسهی راست" بۆ نهم مهسهلهیه "نهوهیه که هه له روژی مردنهکهیهوه عیدهی رادهگری و بۆی حسیب دهکری.

۳- ژنانی ته لاق دراویش" وه ژنانی میرد مردوو، دهبی خو ئارایش نهدهن و خو نهپرازیئنهوهو، لهمالیش نهچنه دهی تا عیدهکهیان تهواوه نهکن.

ژنی شوو مردوو دهبی ئاراستهوخو بخوازی:

﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةٍ

وَالَّذِينَ يَتُوفُونَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغَ أَجَلُهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةٍ لِلنِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنْكُمْ سَتَذَكَّرُنَّهِنَّ وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَمْرُقُوا عَقْدَةَ الزَّكَاجِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَفْوٌ رَحِيمٌ ﴿٢٣٥﴾ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْوَبِيعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ قَدَرُهُ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣٦﴾ وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَوَضَعُوا مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُوَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عَقْدَةُ الزَّكَاجِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٧﴾

النساء﴾ ههچ گوناهیکتان لهسه نیه له خواستنی ژنه میرد مردوهکاندا (بهکینایه) و ئاراستهوخو، لهماوهی حهیه و عیدهدا، وهکو نهوه بلیت: نهگهر خوا بۆم ریک بخت دهههوی ئافرهتیکه چاک بخوازم ﴿وَأَوْ أَكْنَنتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ﴾ یان بهدل حهزیان ئی بکن و بریاریدن کهمارهیان بکن و، نهیخه نه هوو ﴿عِلْمَ اللَّهِ أَنْكُمْ سَتَذَكَّرُنَّهِنَّ﴾ چونکه خوا خوی چاک دهزانی که ئیوه (به پیی سروشت) ههروایان شهبن و باسیان نهکن و، تواناتان نیه بهرامههریان خو تان رابگرن، هه بۆیه خوایش رهوایدا که به ئاراستهخو داویان بکن، یان له دلتاندا ههبن ﴿وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا﴾ بهلام نهکن به نهینی و ژیر به ژیری به لیتیان بدن، واته: له ژیر پهردوه پهیمانیان ئی وهرمه رگن که دهبی تهنا به ئیوه شوو بکن ﴿إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا﴾ مهگهر به قسهیهکی پهسه ندو گونجاو چاک و دروست، کهس و کاریان بدوینن، پییان بلین: عیدهی تهواوکرد ئاگادارم بکن، واته: نابی ئو ژنانه میردیان مردوه، لهماوهی عیدهیاند

بۆ خواستنیان قسه یان له گه‌ل بکری، مه‌گهر به‌شیوه‌ی خستنه‌ پێشچا‌وو هی‌ماو (ته‌عریض)، یان که‌س و کاریان ناگادار بکری‌ت ﴿ولا تعزموا عقدة النکاح حتى يبلغ الكتاب اجله﴾ باسی ماره‌کردنیان مه‌که‌ن تاماره‌ی عیده‌که‌یان -چوارمانگ و ده‌شه‌وه‌که‌- ته‌واو ده‌بی‌ت ﴿واعلموا ان الله يعلم ما فی انفسکم فاحذروه﴾ ده‌بی‌ چاکیش بزانی که به‌راستی خ‌وای گه‌وره‌ ده‌زانیت ئیوه‌ چیتان له‌ دلدایه‌، که‌وابوو له‌وه‌ی قه‌ده‌غیه‌ خ‌وتان دوور بگرن و خ‌ولاده‌ن ﴿واعلموا ان الله غفور حلیم﴾ بشارانی که‌ بێگومان خوا له‌ گوناها‌ن لی‌بو‌رده‌یه‌و، زۆریش له‌سه‌ر خ‌ویه‌، ئیستا په‌له‌ نا‌کا‌و تو‌له‌تان لی‌ ناسینی.

رێنمایی نایه‌تی (۲۳۵):

- ۱- خواستنی ژنان له‌ماوه‌ی حه‌یه‌و عیده‌دا حه‌رامه‌.
- ۲- نه‌گهر پێش ته‌وا‌وبونی عیده‌یاندا ماره‌کران، نه‌و ماره‌کردنه‌ به‌تاله‌و، ده‌بی‌ لی‌ک جیا‌بکری‌نه‌وه‌، پاشان بۆی ماره‌بکری‌ته‌وه‌.

۳- له‌همو‌و ئیش و کاری‌کدا، ده‌بی‌ (الله) مان له‌پێش چا‌وبی‌.

ته‌لاق‌دانی ژنان به‌ر له‌نو‌ستن له‌گه‌لیاندا :

﴿لا جناح علیکم ان طلقتم النساء﴾ نه‌گهر له‌گه‌ل ژنه‌کان‌تاندا نه‌گون‌جان و ته‌لاق‌تاندا‌ن، گونا‌حیک‌تان ناگات ﴿ما لم تمسوهن او تفرضوا لهن فريضة﴾ پێش نه‌وه‌ نزیک‌یتان له‌گه‌ل کرد‌بن و ماره‌یه‌کتان بۆ دیار‌یک‌کرد‌بن ، واته‌: ته‌لاق‌دانی ژن "پێش چ‌وونه‌لای‌ی و، پێش دیار‌یک‌کرد‌نی ماره‌یی بۆی، گونا‌می نیه‌و ه‌یچ‌یشیان نا‌ک‌و‌ی" ﴿ومتعوهن﴾ ده‌بی‌ له‌مالی خ‌وتان یاره‌تیه‌کیان به‌ده‌ن ﴿على الموسع قدره وعلى المقتر قدره﴾ له‌وه‌شدا ده‌ست‌دار به‌ پێی توانای خ‌ویی و، هه‌ژارو ده‌س‌کورتیش ، هه‌ر به‌ئه‌ندازه‌ی توانای خ‌وی ﴿متاعا بالمعروف﴾ نه‌م شته‌ش ش‌با‌وو خوا په‌سه‌ند بی‌و به‌پێی با‌وی موس‌لمانانی نا‌و‌چه‌ ﴿حقا على المحسنين﴾ له‌سه‌ر چاکه‌کاران مافیکی پێ‌ویسته‌. به‌ئێ نه‌م مو‌تعه‌یه‌ بۆ هه‌رژنیک‌ پێش گواستنه‌وه‌ ته‌لاق‌ بدری، واجیب و پێ‌ویسته‌، به‌لام بۆ ژنانی ته‌لاق‌درا‌وی پاش گواستنه‌وه‌ سو‌ننه‌ته‌.

رێنمایی نایه‌تی (۲۳۶):

- ۱- ژنانی ته‌لاق‌درا‌و پێش نزیک‌ی له‌گه‌ل کرد‌نیان و، پێش‌دانانی ماره‌یی بۆیان (مو‌تعه‌)یان بۆ واجیبه‌و دیار‌یک‌کرد‌نی ریزه‌که‌شی به‌پێی بو‌ون و نه‌بو‌ونی ته‌لاق‌ده‌ره‌که‌یه‌.
- ۲- نه‌گهر ناهه‌رتیک‌ی نا‌وای ب‌ن‌ماره‌، می‌رده‌که‌ی ب‌مری، ئایا (مه‌هرالمثل)ی بۆ‌دا‌ده‌نری، یان ته‌نیا میرات ده‌با‌و عیده‌ راده‌گری؟ له‌وه‌لاما ده‌لێن: نه‌گهر به‌پێی (قیاس) بی‌ت ماره‌یی بۆ دانانری، به‌لام ئی‌مامی (تیرمیزی) فه‌رمو‌وده‌یه‌کی ه‌ینا‌وه‌ سه‌باره‌ت به‌ دانانی ماره‌یی بۆ‌ئه‌و جو‌ره‌ ژنانه‌ که‌: (مه‌هر المثل)یان بۆ‌دا‌ده‌نری‌ت.

ژن به‌ر له‌ نو‌ستن ته‌لاق‌ بدریت، نی‌وه‌ی ماره‌یی ده‌با:

له‌م چه‌ند نایه‌ته‌دا خ‌وای کار‌زان با‌سی نه‌و ژنانه‌ ده‌کات که‌به‌ر له‌سه‌ر جینی له‌گه‌ل کرد‌ن ته‌لاق‌ ده‌درین: <sup>۲۳۷</sup> ﴿وان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن﴾ نه‌گهر ئی‌وه‌پێش چ‌وونه‌ لای ژنه‌کان‌تان، ته‌لاق‌تاندا‌ن ﴿وقد فرستم لهن فريضة﴾ و ماره‌ییشتان بۆ دیاری کرد‌بو‌ون ﴿فنصف ما فرضتم﴾ دیاره‌ نی‌وه‌ی نه‌و ماره‌یی یه‌یان ده‌ک‌و‌ی بۆ‌تان دیاری کرد‌و‌ون، شیا‌وی با‌سی‌شه‌ نه‌گهر له‌م حا‌له‌ته‌دا می‌رده‌که‌ پێش ژنه‌که‌ی مرد، نه‌وا ژنه‌که‌ ته‌وا‌وی ماره‌یی یه‌که‌ی نه‌بات، خ‌و نه‌گهر ژنه‌که‌ پێش می‌رده‌که‌ی مرد، دی‌سانه‌وه‌ هه‌ر ته‌وا‌وی ماره‌یی یه‌که‌ ئه‌پ‌وات بۆ‌میرات به‌رانی ژنه‌که‌



﴿إِنْ أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بَيْنَهُ عَقْدَةُ النِّكَاحِ﴾ مه‌گەر ژنه‌كان خۆيان چاوپۆشيتان لیبکه‌ن و مافی خویانتان پێ‌ببە‌خشن، یان ئەو‌کە‌سه‌ گری‌دانی مارە‌کردنه‌کە‌ی بە‌ده‌سته‌ چاوپۆشی بکات، واتە: مه‌گەر ژنه‌که‌ خۆی بێ‌: هیچ ناوی لێ‌، یان می‌رده‌که‌ گشتی مارە‌بیه‌کە‌ی بداتی. (تە‌به‌ریی) ده‌لیت: ئەو‌ کە‌سه‌ی مارە‌کردنه‌کە‌ی بە‌ده‌سته‌ می‌رده‌که‌ ده‌گری‌ته‌وه‌، هه‌ندی‌کیش ده‌لێ‌ن نه‌خێ‌ر می‌رده‌که‌ ناگری‌ته‌وه‌، به‌‌لکو‌ مه‌به‌ست پێ‌ی سه‌رپه‌رشتیارو (وه‌لیی) ژنه‌که‌یه‌. ﴿وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبَ لِلتَّقْوَى﴾ خۆ ئە‌گەر ئێ‌وه‌ (ئە‌ی پیاوان) ژنان ببورن و هه‌موو مارە‌بیه‌که‌یان به‌‌ده‌نی، وه‌یان ئێ‌وه‌ ئە‌ی ژنان! ده‌ست له‌نیوه‌کە‌ی خۆتان هه‌لبگرن و هیچ له‌پیاوه‌که‌تان نه‌سێ‌ن، بێ‌ شک هه‌ردوو باره‌که‌ په‌سه‌نده‌و به‌ ئا‌کاری ته‌قوا‌دارانه‌وه‌ نزیک‌تره‌ ﴿وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ﴾ ناشبی لیبووردووی و کارچاکی و پیاوه‌تی ئیوانتان له‌بیر‌که‌ن، واتە: ئە‌گەر که‌سی‌ک ژنی‌کی ته‌لاقدا، با رابردووی ژنه‌که‌ومانێ‌ی خه‌زورانی له‌بیر‌نه‌چێ‌ته‌وه‌، به‌‌جۆ‌ری کاره‌کانی ئە‌نجام بدات، ریعایه‌تیان بکات ﴿إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ بی‌گومان خوا بینایه‌ به‌هه‌ر‌کاری ئێ‌وه‌ ده‌یکه‌ن.

### ڕێ‌نمایی نایه‌تی (۲۳۷):

۱- ژنی‌کی مارە‌یی دیاریی بۆ‌ کراو ته‌لاق دراوی پێ‌ش له‌گه‌ل نوستوو، نیوه‌ی مارە‌بیه‌کە‌ی ده‌که‌وی. مه‌گەر ژنه‌که‌ خۆی لیبە‌به‌زی و نه‌یه‌وی، هه‌روه‌ک پیاوه‌که‌ش به‌ ره‌زانه‌ندی خۆی ده‌توانی ده‌س له‌ نیوه‌کە‌ی خۆی هه‌لبگری و ببە‌خشی به‌ژنه‌که‌.

۲- هیشته‌وه‌ی ئا‌کاری چاک و پیاوه‌تی له‌ نیوان هه‌ردوو خێ‌زانه‌که‌دا (که‌س و‌کاری ژنه‌ ته‌لاق دراوه‌که‌و، پیاوه‌ ته‌لاق ده‌ره‌که‌) کاری‌کی پێ‌یسته‌

**به‌ کورتیی و پوخته‌:** بۆ‌ ژنانی ته‌لاق‌دراو چوار حا‌له‌ت هه‌یه‌: یه‌که‌م: له‌گه‌ل نه‌نوستوو مارە‌یی دیاریی بۆ‌ نه‌کراو، ئە‌م جو‌ریان (موتعه‌) یان ده‌که‌وی و عیده‌یان له‌سه‌ر نه‌، دووهم: ژنی‌ک به‌رله‌ ده‌ست تێ‌که‌‌ل‌کردن له‌گه‌لیاو، دوا‌ی دیاری‌کردنی مارە‌یی بو‌ی، ته‌لاق بدری، نیوه‌ی مارە‌بیه‌کە‌ی ده‌با (مه‌گەر می‌رده‌کە‌ی ئە‌و نیوه‌که‌شی بۆ‌ زیادبکا) عیده‌شی له‌سه‌ر نه‌، سێ‌یه‌م: ته‌لاق دراویی له‌گه‌ل نوستوو، مارە‌ بۆ‌ دیاری‌کراو، هه‌موو مارە‌بیه‌کە‌ی ده‌باو، عیده‌شی ده‌که‌وێ‌ته‌ سه‌ر. چوارهم: ته‌لاق‌دراویی له‌گه‌ل جووت بووی بێ‌ مارە‌یی، دیاره‌ ئە‌مه‌ش (مهر المثل) ی ده‌که‌وی و، ده‌بی عیده‌ش رابگری.

### نویژه‌كان (به‌ تاییه‌تی نویژی ناوه‌نجیی) بپاریزن:

له‌م نایه‌ته‌شدا خ‌وای کار‌جوان فه‌رمان ده‌دات به‌ را‌گرتنی گشت نویژه‌كان: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ﴾ هه‌موو نویژه‌كان بپاریزنو، له‌کاتی خ‌وایندا ئە‌نجامیان بدن و، مه‌یانفە‌وتینن ﴿وَالصَّلَاةَ الْوَسْطَى﴾ له‌ناویاندا گرنگی به‌ نویژه‌ ناوه‌راسته‌که‌ بدن.

**سه‌رنجی‌ک:** له‌ناو زانا‌کاندا ئیختیلاف و جیاوازییه‌ک -سه‌بارە‌ت به‌ دیاری‌کردنی ئە‌و نویژه‌ ناوه‌ندیی و ناوه‌راسته‌یه‌- هه‌یه‌، به‌‌لام رای به‌هێ‌زیان ئە‌وه‌یه‌ که‌ ئە‌و نویژه‌ ناوه‌نجییه‌ نویژی عه‌سه‌ره‌ ﴿وَقَوْمًا لَهُ قَانَتِينَ﴾ هه‌میشه‌ به‌ملکه‌چی‌وه‌ به‌ فه‌رمانی خوا هه‌ستو، بێ‌ ده‌نگ و به‌ترسه‌وه‌ نویژ بکه‌ن.

### نویژی ترس و ته‌نگانه‌:

له‌م نایه‌ته‌شدا با‌سی‌کی کورتی نویژی ترس و ته‌نگانه‌ ده‌کات: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا﴾ ئینجا ئە‌گەر ئێ‌وه‌ له‌جه‌نگ، یان له‌ هه‌رشتی‌کی تردا ترستان هه‌بوو، بۆ‌تانی‌ش نه‌ده‌کرا به‌شی‌وه‌ی ئاسایی نویژه‌كان بکه‌ن،

دهتوانن به پیاده‌یی، یان به سواری، بییانه‌وینن و نه‌نجامیان بدن، نیت روتان له‌رووگه‌وه بیت، یان نا ﴿فَإِذَا آمَنْتُمْ﴾ چاکه ترستان نه‌ما و نه‌مین بوونه‌وه، واته: و هزعتان ناسایی بوویه‌وه ﴿فَإِذْ كَرُوا اللَّهَ كَمَا كُنْتُمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾ ئینجا هرچونی خوا فیری نه‌وشتانه‌ی کردون و جاران نه‌تان ده‌زانی، یادی خوابکهن، واته: به‌شیوه‌ی ناسایی نویره‌کانتان بکهن.

### رینمایی نایه‌تی: (۲۳۸-۲۳۹):

۱- نه‌بی هه‌موو نویره‌کان- به‌تایبه‌تی نویژی عسران و به‌یانیان- له‌کاتی خوینداو به‌هه‌موو مهرجه‌کانیشیانه‌وه نه‌نجام بدرین.

### ۲- قسه‌ی راست له‌دیاریکردنی نه‌و نویژه

ناوه‌نجیه‌دا - به‌به‌لگی نه‌و هه‌مووده سه‌حیه‌ی: (شفلونا عن الصلاة الوسطى صلاة العصر) - نه‌ویه که نه‌و نویژه ناوه‌راسته، نویژی عسره.

۳- زه‌لیلای و ملکه‌چکردن "به‌تایبه‌تی له‌کاتی نویره‌کاندا" بو‌خوای خاوه‌ن ده‌سه‌لات واجیه.

۴- نویژی ترس (صلاة الخوف) نیت له‌به‌ر هه‌ر شتی بیی، نویژخوین ده‌توانی به‌پیاده‌یی، یان به‌سواری نه‌نجامی بدات، بو‌پتر زانیاری له‌م نویژه، له‌نایه‌تی: (۱۰۲) ی سورده‌تی (نیساء) دا هه‌موو جوهره‌کانی (صلاة الخوف) باسکراوه.

**تییینی:** بویه‌کتوپر باسی نویژی هینایه‌کایه‌وه، هه‌تا هه‌مووان بزانی هه‌ر که‌کاتی نویژ پێشبات، ده‌بی به‌خیرایی ده‌س له‌هه‌موو نیش و کاریک هه‌لبگرین و برۆین به‌لای نویژه‌کانه‌وه. ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ﴾ **وایدرون ازواجاً وصيةً لازاجهم متاعاً إلى الحول غير إخراج** نه‌و که‌سانه له‌ئیه له‌سه‌ره مهرگدان و ده‌مرن و نه‌کانیان دوا‌ی خوین

حَفِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿٢٣٨﴾ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرَجَالًا أَوْ زُرُبَانًا فَإِذَا آمَنْتُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾ وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَّتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْتَ فِي أَنْفُسِهِمْ مِنْ مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٤٠﴾ وَالْمُطَلَّقَتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٢٤١﴾ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٢﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَئِنْ أَسْأَلُوكَ النَّاسَ لَأَيُّكُمْ كُفِرَتْ قَتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ شَهِيدٌ عَلَيْهِمْ مِمَّا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٤٣﴾ مِمَّا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٤٤﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ ﴿إِنْ كُنَّا مُرْسَلِينَ﴾ لَمَّا جَاءَهُمُ الْغَوْصُ فَقَالُوا لِلَّذِينَ أَقْبَلُوا سَوِّبُوا لَنَا نَحْنُ وَهُمْ أَعْبَدُوا فَقَالُوا لَا تَنْصَحُوا لِمَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ فَاخْلُوعًا أَلَمْ يَكُنْ لَهُمُ الْآيَاتُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٤٥﴾

به‌جی دین، با پێش نه‌وه‌ی گیانیان ده‌رچی راسپێرن و وه‌صیهت بکهن که ژنه‌کانیان "نه‌گهر و یستیان" تاماوه‌ی سالیک ده‌رنه‌کرین و هه‌ر له‌جینی خوین بمیننه‌وه‌و خه‌رجیان بدن" به‌ئ... له‌سه‌ره‌تای هاتنی دینی ئیسلامدا ژنی میردمردو ده‌بوو به‌و شیوه‌ ره‌فتاری له‌گه‌ل کرابا" به‌لام دوا‌یی هه‌ر به‌نایه‌تی (۲۳۴) ی نه‌م سورده‌ته نه‌و به‌ریارو حوکه‌ سپرایه‌وه‌و گۆرا به‌چوارمانگ و ده‌روژ ﴿فَإِنْ خَرَجَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْتَ فِي أَنْفُسِهِمْ مِنْ مَّعْرُوفٍ﴾ خو‌نه‌گهر به‌ویستی خوین ده‌رچوون، (دیاره مافی خه‌رجییان نامینن) و گونا‌حیکیش له‌سه‌ر ئیه‌و نییه سه‌باره‌ت به‌هه‌ر کاریکی خوا په‌سه‌ندوو شیواو بو‌خوتان ده‌یکهن "نه‌گهر دوا‌ی عیده‌ش خوین نیشان بدن بو‌شووکردن نه‌وه‌شیان بو‌هیه" ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ خوا بالا‌ده‌ست و، کارجوان و کاردروسته، بیه‌وی هه‌ر شتی بکا نه‌یکات و هه‌موویشی خیره ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ﴾ بو‌هه‌موو ژنانی ته‌لا‌قدراو، موته‌یه‌کی گونجاوو ره‌وا، واجیب



و پیوسته "دیاره به تاییه تی نه وانیهان که میزدیان له گهل نه خه وتوهو ماره ییشیان بو دیاری نه کراوه ﴿حقا علی المتقین﴾ نه م کاره له سهر پیوانی پارینزکارو له خوا ترس بریاره (عبدالرهمانی کوری زهید) ده لی: که تاییه تی: (متاعا بالمعروف حقا علی المحسنین) هات، پیایوئک گووتی: که وابوو نه گهر خیرم ویست، موعه ی ده ده می، نه گهرنا نایده می، پاش نهو قسه یه نه م تاییه ته: (وللمطلقات متاع بالمعروف حقا علی المتقین) هات. نهو زانایانه که نه م تاییه ته ده که نه به لگه ی واجیبی موعه، ده لی: هه موو ژنیکی ته لاقدر او هه قی موعه ی هیه ﴿کذلک یبین الله لکم آیاته﴾ هه نا بهو شیویه خوی گهره نیشانه ی یاساکانی خوی له باره ی ته لاق و خولع و شیردانه وه. هتد بو ئیوه روشن ده کاته وه ﴿لعلکم تعقلون﴾ به لکو ئیوه بیرکه نه وه تی بگن.

### رینمایی تاییه تی (۲۴۰-۲۴۱):

۱- ده بی پیوان له سهره مهرگدا وه سیهت بگن که ژنه کانیان "پاش خو یان" تا سالی لهو ماله دا "تییدا ژیاون" دهرنه کرین و خهرجیش بدرین، نه گهر خو یان پنیان خو ش بوو. نیمامی ته به ریی نه لی: نه م تاییه ته بو ژنانی میزد مردوو ره حمه ته و حوکه که ش هه ره ده واهه، (شیخ الإسلام / نین ته یعیه) و (نین قه ییم) یش هه روا ده لی. ۲- (موعه) یش ده بی شتیکی وه هابی شیاوی ژنی ته لاقدر او بیت، دیاره که هه رکه سه یش به پنی تواناو ده سه لاتی خو یه تی.

### هه زاران کهس له ترسی مردن له زیدی خو یان هه له اتن:

به لی.. ده بی هه موان دلنیابن که مردنی هه موو گه لیک، به ده ست کیشانه وه یه تی له جیهاد، چونکه هه رگه لی جیهاده کا، زور به ناسانی دوژمن زال ده بی به سه ری او ریسواو ژیر ده سته ی نه کاو خیروبیری ولاته که ش ده خوات، زیندوو کردنه ویشی هه به راهه رین و روو به روو بوونه وه یه له گهل دوژمن، نه ها خوا ده فره مو: ﴿الم تر ای الذین خر جا من دیارهم وهم الوف حذر الموت﴾ نه ری تو نه وانته نه دیت که به هه زاران که سه بوون و، ترسی مهرگ وای لیکردن ولات ونیشتمانی خو یان به جی به لی و له جیهاد - به بیانوی (تاعوون) وه - هه لی: ﴿فقال لهم الله موتوا﴾ خوا یش پی فهرموون ده سا بمرن! نه وانیش هه موو مردن ﴿ثم احیاهم﴾ پاشان له سهر داوای پیغه مبه ره که یان زیندووی کردنه وه، گیانی جیهادی کرده وه به به ریاناو په لاماریانداو خو یان رزگار کرده وه ﴿ان الله لذو فضل علی الناس﴾ بیگومان خوا سه به رت به خه لکی خاوهن فهزل و به خششه، به یناو به ین تووشیان ده کا، هه تا له خه وی خه فله ت وه خه بهر یین ﴿ولکن اکثر الناس لا یشکرون﴾ به لام زوربه ی خه لکی سوپاسگوزار نابن. (سه ید قوتب) ده لی: پیوست ناکات بگه رین به دوی نه وانته هه له اتن، تابزان ک بوون؟ وه یان له کو ی بوون؟ نه گهرچی هه ندی قسه و باسیش هه بی، چونکه نه گهر زانینی پیوست بوایه، دلنیابه خوا روونی ده کرده وه.

### رینمایی تاییه تی (۲۴۲):

۱- هه رکه تاعوون و چاوه قووله و هه ره تاییه کی تر که وته ناوچه یه که وه، نابی خه لکی نهو ناوچه یه هه لی و بچن بو ولاتیکی دی، وه کو نه م فره مووه - نیمامی (ترمزی) هیناویه تی - ده لی: ((بَقِیَّةُ رَجَزٍ اَوْ عَذَابٍ اُرْسِلَ عَلَی طَائِفَةٍ مِنْ بَنی إِسْرَئِیلَ، فَاِذَا وَقَعَ بَارِضٌ وَاَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا، وَاِذَا وَقَعَ بَارِضٌ وَلَسْتُمْ بِهَا فَلَا تَهْبِطُوا عَلِیْهَا)) نهو سزاو جه زه به یه به سه ره به نی ئسسرائیلدا هات. لای پیغه مبه را ﴿باسکرا﴾، نه ویش فره مووی: هه رکات له جیگایه کدا نهو سزایه پیشتات و، ئیوه یش له وی بوون، ده بی هه ره له وی بمیننه وه دهرنه په رین، خو نه گهر له وی نه بوون، مه چن بو نهو شوینه. ﴿وَقَاتِلُوا فِی سَبِیلِ الله﴾ ئیتر هه رگیز مه ترسن و له ریگای خوا بجه نگین

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ چاک بزانن که بهراستی خوا ژنه‌او زانایه، ئازاو ترسنۆک نه‌ناسی ﴿<sup>۲۴۵</sup>﴾ **من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا** ﴿کئی مالی خوئی به قهرز ده‌دا به‌خوا، له‌پیناوی سه‌رخستنی دینی خوادا، به‌خشینیکی چاک و پاکو، به‌دل و ده‌روونیکی پر له‌سۆزه‌وه...﴾ **﴿فیضاعفه له اضعافا كثيرة﴾** هه‌تا خوایش چه‌ند نه‌وه‌نده‌ی بداته‌وه **﴿والله یقبض ویبسط﴾** خوا مه‌یلی خوئیته‌ی رزق و رۆزی به‌نده‌کان که‌م بکاته‌وه، یان زۆرو فراوانی بکات، واته: له‌به‌خششدا رژدی و چرووکی بۆ جیهاد مه‌کن، چونکه کلیلی مال و دارایی هه‌ر لای خوئیته‌ی **﴿والیه ترجعون﴾** و سه‌ره‌نجام هه‌مووشتان هه‌ر بۆلای دینه‌وه، ته‌نها هه‌ر لای نه‌ویش دادگایی ده‌کرین.

جووله‌که داوای **﴿شایه‌ک ده‌کن، له‌گه‌لیا بچه‌ غه‌زا:**

﴿<sup>۲۴۶</sup> ألم ترالی الملأ من بنی اسرائیل من بعد موسی﴾

ئه‌ری نه‌ترانیوه چه‌ند که‌سیک له‌ پیاو ما‌قولانی (به‌نی ئیسرائیل) له‌ پاش مووسا له‌سه‌رده‌می (دادود) دا **﴿إذ قالوا لنبی لهم ابعت لنا ملکا نقاتل فی سبیل الله﴾** به‌ په‌یامبه‌ره‌که‌ی خو‌یانیان گوت: (شا) رابه‌رو نه‌میری‌کمان بۆ هه‌لبژێره، تا له‌ژێر فه‌رمانی نه‌ودا، نه‌خشه و پلانی جه‌نگ دا‌ریژین و، له‌پرای خوادا جه‌نگ بکه‌ین **﴿قال هل عسیتم ان کتب علیکم القتال الا تقاتلوا﴾** په‌یامبه‌ره‌که‌ وتی: باشه! ئه‌گه‌ر بریاری جه‌نگتان بۆ‌دراو، له‌وانه‌ نیه‌ جه‌نگ نه‌که‌ن و په‌شیمان بنه‌وه؟ **﴿قالوا ومانا الا نقاتل فی سبیل الله﴾** نه‌وانیش وتیان: جا چۆن ئی‌مه‌ له‌پینا و دینی خوا خو‌ ده‌بویژین؟ **﴿وقد اخرجنا من ديارنا وابنائنا﴾** خو‌ ده‌شبینی له‌ژێدی خو‌مانیان و ده‌ره‌ناوین، له‌ نه‌ولاد و مندالمان دور‌خراینه‌وه... جا که ئه‌وه‌ حالمان بی، ئی‌مه‌ چۆن جیهاد ناکه‌ین؟! **﴿فلما کتب علیهم القتال تولوا الا قليلا منهم﴾** جا که فه‌رمانی جه‌نگیان بۆ ده‌رچوو! هه‌ر که‌میکیان نه‌بیئت روویان و ده‌رگیاو، په‌شیمان بوونه‌وه و رایانکرد **﴿والله علیهم**

﴿<sup>۲۴۷</sup> بالظالمین﴾ و خوا به‌ناهه‌قیکاران زاناو به‌ناگایه که جیهاد ناکه‌ن **﴿وقال لهم نبیهم ان الله قد بعث لکم طالوت ملکاً﴾** جا که نه‌وان داوای سه‌رکرده‌و نه‌میریکی جه‌نگیان کرد په‌یامبه‌ره‌که‌یان پنیگوتن: ده‌سا دلنیابن خوا بریاری داوه (تالوت) - که سه‌ربازیکه‌و له‌بنه‌ماله‌ی پاشاکان نییه- پاشاو نه‌میرتان بیئت، وه‌ک خوشنان داوای پاشاو فه‌رمانده‌یه‌کتان کرد **﴿قالو انی یكون له الملك علینا﴾** که‌چی هه‌ندیکیان وتیان: جاکوا ئه‌و شایانی ئه‌م پاشایه‌تییه‌ له‌سه‌ر ئی‌مه‌؟! واته: له‌بنه‌ماله‌ی سه‌رکرده‌و پاشاکان نیه **﴿ونحن احق بالملک منه﴾** ئی‌مه‌ خو‌مان له‌و زۆر به‌ شیاوتر ده‌زانین بۆ سه‌رکرده‌یه‌تی و فه‌رمانده‌یی **﴿ولم یؤت سعة من المال﴾** جگه‌ له‌وه‌یش، مال و سامانیکی وایشی پی‌نه‌دراوه، دیاره‌ پاشاو فه‌رمانده‌ش به‌لای نه‌وانه‌وه‌ ده‌بی سه‌روه‌تمه‌ند بی **﴿قال ان الله اصطفاه علیکم﴾** په‌یامبه‌ره‌که‌ وتی: بیگومان خوا ئه‌و (تالوت)‌ه‌ی بۆ هه‌لبژێاردوون و له‌سه‌ری کردوونه‌ فه‌رمانده **﴿و زاده بسطة فی**

﴿<sup>۲۴۸</sup> بالظالمین﴾ و خوا به‌ناهه‌قیکاران زاناو به‌ناگایه که جیهاد ناکه‌ن **﴿وقال لهم نبیهم ان الله قد بعث لکم طالوت ملکاً﴾** جا که نه‌وان داوای سه‌رکرده‌و نه‌میریکی جه‌نگیان کرد په‌یامبه‌ره‌که‌یان پنیگوتن: ده‌سا دلنیابن خوا بریاری داوه (تالوت) - که سه‌ربازیکه‌و له‌بنه‌ماله‌ی پاشاکان نییه- پاشاو نه‌میرتان بیئت، وه‌ک خوشنان داوای پاشاو فه‌رمانده‌یه‌کتان کرد **﴿قالو انی یكون له الملك علینا﴾** که‌چی هه‌ندیکیان وتیان: جاکوا ئه‌و شایانی ئه‌م پاشایه‌تییه‌ له‌سه‌ر ئی‌مه‌؟! واته: له‌بنه‌ماله‌ی سه‌رکرده‌و پاشاکان نیه **﴿ونحن احق بالملک منه﴾** ئی‌مه‌ خو‌مان له‌و زۆر به‌ شیاوتر ده‌زانین بۆ سه‌رکرده‌یه‌تی و فه‌رمانده‌یی **﴿ولم یؤت سعة من المال﴾** جگه‌ له‌وه‌یش، مال و سامانیکی وایشی پی‌نه‌دراوه، دیاره‌ پاشاو فه‌رمانده‌ش به‌لای نه‌وانه‌وه‌ ده‌بی سه‌روه‌تمه‌ند بی **﴿قال ان الله اصطفاه علیکم﴾** په‌یامبه‌ره‌که‌ وتی: بیگومان خوا ئه‌و (تالوت)‌ه‌ی بۆ هه‌لبژێاردوون و له‌سه‌ری کردوونه‌ فه‌رمانده **﴿و زاده بسطة فی**





هینا بوو له چه مه که پهرینه وه. له تاقیکردنه وه که دهرچوون (که ژماره یان (۳۱۳) که سبو، به نه ندازه ی یارانی به در) **﴿قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ﴾** و تیان: نه مړو له بر زوری نه وانه که می نیمه، له وزو توانا ماندا نیه به رامبر به جالوت وله شکره که ی بوه ستین و بجه نگیښ **﴿قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُم مُّلاقُوا اللَّه﴾** نه وانه یان یه قینیان بوو به دیداری خوا ده گن گوتیان: **﴿كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ﴾** گه لی جار به فرمانی خوا کو مه لیکی کهم به سهر کو مه لیکی زوردا سهر که وتوون، واته: زالبوون وسهر که ووتن به ژماره ی زورو کهم نیه، به لکو هر به نیراده و فرمانی خوا یه **﴿وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾** خوا هه می شه له گه ل ده ستی به نارام و خورا کرانه و، هه ردهم پشتگیر یانه **﴿وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ﴾** جا که تالوت وسوپا که مه که ی، تووشی جالوت وسوپا زورو مه شق دیده که ی بوو **﴿قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا﴾** سوپا که ی (تالوت) نزیان کردو گوتیان: نه ی پهره ردگاری نیمه! واکه گشت کاتی صه برمان به سهر دا بریزه، به تابیبه تی له م گوړه پانی جه نگه دا خوړا گرین **﴿وَتَبَتِ أَقْدَامُهَا﴾** پیمان له گوړه پانی جه نگه دا بچه قینه و سه قامگیرین، هه رگیز ترس نه چیتته دلمانه وه هه لته یین **﴿وَانصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾** و به سهر ده ستی بی باوه پانی وه کو جالوت وله شکره که ی سهرمان بخره.. به لی پیویسته موسلمانان هه موکاتی به تابیبه تی له گوړه پانی جه نگه دلیان هه رلی خوابیت، په یتا په یتا داوی کو مه ک ویارمه تی لیکنه **﴿فَهَزَمُوهُمُ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾** نینجا تالوت وسوپا که ی "به فرمانی خوا" جالوت وسوپا که یان شکاند **﴿وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ﴾** داود که سهر بازیک بوو له گه ل سوپا که ی تالوت (جالوت) ی فرمانده ی له شکره که ی نه وانی کوشت، نیر له شکر شکاو، (تالوت) یش خه لات ی داودی کرد **﴿وَاتَّاهَ اللَّهُ الْمَلِكَ وَالْحَكْمَةَ﴾** له وه ودا یش خوا فرمان نه وایی و زانستی پیدا **﴿وَعَلِمَهُ مِمَّا يَشَاءُ﴾** و هه رچی خو ی ویستی فیری نه وی کرد، دروست کردنی "جل و به رگی جه نگی، له گه ل ناووشوړه تی باشد او کتیبی (زه بوو) یشی بو ناردو کردیه پیغه مبه ر **﴿وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمُ بَعْضًا﴾** نه گه رخوا هه ندیک له و خه لکه بی باوه رهی به هه ندی له و مرده باوه رداره له نا و نه بردایا **﴿لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ﴾** نیستا نه م زهویه خراب و ویران ببوو، فساد زهوی گرتبویوه **﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾** به لام خوا فزل و چا که ی له سهر گشت جیهانیان هه یه، به ینا و به ین سته مکاران به ده ستی خه لکانی راست و خاوهن عدالت له ناو ده بات، و سیخورمه یه که له باوه رداران دداو، وه خه بر دین وله بی باوه ریان راده پهن و پریان دمالن **﴿تَكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ﴾** نه مانه بو مان باسکردی "هه ر له باسی هه زاران که سه که وه هه له اتن له نیشتمانیان و، ده سه لاتدان به تالوت و.." گشت نه مانه نیشانه کانی ده سه لات ی خوان که به راست و رهوان بو ت ده خوینینه وه.

### رینمایي نایه تی (۲۵۰-۲۵۱):

- ۱- جیهادی شرعیی ده بی رابرو فرمانده یه کی شرعیی هه بی، پیویسته نه و فرمانده ش، به کاروباری جهنگ زانو کارامه بییت، فامیده و ژیر بی، به لاشو جیسمانی بی.
- ۲- تاقیکردنه وه هه لسه نگانندی له شکر، بو زانینی نه ندازه ی ناماده یی بو جهنگ و خوړاگریی له کاتی ته نگانه دا پیویسته.
- ۳- جیهاد له بهر له ناو بردنی فسادو شهر فروشان فرمانی پیکراوه.
- ۴- ژماره ی سوپا که ی تالوت (۳۱۴) کهس بوو، وه که نه و فرمانده و: **﴿إِنكُمْ عَلَى عِدَّةِ اصْحَابِ طَالُوتَ﴾** به هاوه لانی (به در) ی فرمانو نیوه ش هه ر به قه د هاوه لانه کانی (تالوت) ن، نه وان (۳۱۴) کهس بوون خوا ی گه وړه سهری خستن به سهر له شکر ی کافراند.





دەفەرموی: ﴿ولكن اختلفوا﴾ بەلام ئەوان لەناوخریاندان تێکچوون و دژایەتیی و نەیاریی یەکتریان کرد ﴿فمنهم من آمن ومنهم من كفر﴾ ئیجنا ھەندیکیان باوەریان ھێناو، ھەیشیانبوو بۆ بېروا خوانەناس مایەوہ ﴿ولو شاء الله ما اقتتلوا﴾ ئەگەر خوا ویستبای بەر ئەدەبوونە گیانی یەکتەر و یەکتریان ئەدەکوشت، چونکە ھەموو شتێ ھەر بەدەستی ئەو، ئەوخرۆی ئەتوانی بە پێی ویستی خرۆی بیگات، وەك ئەفەرموی: ﴿ولكن الله يفعل ما يريد﴾ بەلام ئەوێ کە خوا خرۆی دەیەوێ لە پووی ھیکمەت و زانیئەوہ بیگا، دەیکا، ئیتر بەزۆر ھێچ شتێک بەکەس ناکات. بەلکو ئەیخاتە بەر ئەقل و ویردانی خرۆی و سەرپەستی دەکات ﴿يا ايها الذين آمنوا انفقوا مما رزقناكم﴾ ئەو ئەوانە ی باوەرتان ھێناو! ببەخشن ھەندیک لەو مال و سامانە ی پێمانداون ﴿من قبل ان ياتي يوم لا بيع فيه ولا خلة ولا شفاعة﴾ پێش لە ھاتنی پۆژێک ھێچ کرپن و فروشتنیکی تێدا نییە (تا بەمال خۆتان بکڕن، وە) ھەرەك ھێچ دۆستیی و تکاو شەفاعەتێک سوودی نابێ. ڕاھەکەرائی قورئان دەلێن: دۆستایەتی تەنھا لە نیوان بۆ بېرواکاندا سوودی نیە بۆ کەلکە، تکاش ھەر بۆ بۆ بېروایان نیە، ئەگینە-ئەگەر خوا خرۆی بیەوێ و مۆلەت بدات- بۆ موسلمانان شەفاعەت ھەیە، جا بۆ مەسەلە ی شەفاعەتیش بگەرێرەوہ بۆ ئایەتی (٤٨) ی ئەم سوورەتە" لەوێ زیاتر باسی شەفاعەتکراوہ. ﴿والكافرون هم الظالمون﴾ و ھەركافروو بۆ باوەرپان ناھەقیکارو ستەمکارن، چونکە ھەر ئەوانن بە تەواوی لە سنوور دەرچوون و لەخوا یاخی بوون، بۆیە ھەرشتیکیش-لە دنیا دا- بەخت بکەن لێیان وەرناگیرێ، دەسا ئێوہ بەسەر بە مال جیھادیان بکەن.

بۆنمای ئایەتی (٢٥٣-٢٥٤):

پایەو پلە ی ھەندێ لە پەيامبەرەن-سلأویان لە سەر بیئت-لە ھەندیکیان بەپێی جیھاد و تێکۆشان و خۆراگرتن- گەرەتەر. \* (کەلام) سیفەتێکی بەرز ی ئەزەلیی خوايە، ھەرەکو خۆی گەرە خرۆی لە کێوی توور لەگەل مووسا، لە (مەلەکو) ی بۆندیشا لەگەل موھەمەد ﷺ و تووێژی کرد. \* بېروا ئیمان، بۆ بېروایی و کوفر، ھەریەک لەمانە بەستراوہ بە ویست و خواستی خواوہ، ویستی ھەر کەسیک ئیمان پێنیت، دلی گوشاد دەکات، نەیشیویست، دلی قوول دەبیئت. \* ئیختیلاف و دەنگ دەنگ سەرچاوە ی ھەموو ئەگبەتیئەکو، کارێکی زۆر دزیو و ناپەسەندە. \* ئینفاق و بەخشین لە پێی خوادا واجیب و پێویستە، ھۆشیاری بۆ خۆسازدان بۆ پۆژی بەری، بە ئیمان و کارو کردەو ی چاک دەبیئت.

گەرەویی و مەزنیی ئایەتە لکوریی:

﴿الله لا اله الا هو الحي القيوم﴾ (الله) کە بۆ وێنەو بۆ ھاوتایەو خاوەنی ھەموو سیفاتی کاملە، جگە لەو ھێچ پەرستراویکی تری راستەقینە نیە، ھەر ئەوہ ھەمیشە زیندووی راستە قینەو، ڕاگیرکاری بوونەوہرو" بەرپوہبەری کاروباری دوروستکراوہکانی خۆیەتی و ڕاوەستاوہ بەزاتی خۆیەوہ ﴿لا تأخذه سنة ولا نوم﴾ ئەخەوہ نووچکە دای ئەگرێ و، ئەخەو دەبیاتەوہ ﴿له ما في السموات وما في الارض﴾ ھەرچی ھەبێ لە ناسمانەکان و لە زەویدا ھەرمولکی ئەوہ ﴿من ذا الذي يشفع عنده الا باذنه﴾ کێ بیئت- لە پۆژی دوايیدا- بتوانی شەفاعەت بکات لای ئەو، ھەتا ئەوخرۆی مۆلەتی ئەو؟" دیارە کە ھەتا ئەوخرۆی مۆلەت نەدات، ھێچ کەسیک ناتوانی تکا بکات، ھاوہەشدا نەرەکان پێیان وابوو کە: بێتەکان دەتوانن شەفاعەتیان بۆ بکەن بۆیە ئەیانوت: (ما نعبدهم الا ليقربونا إلى الله زلفى ..) ٣/٣٩. ﴿يعلم ما بين ايديهم وما خلفهم﴾ ئەو ی ئیستا لەبەردەستیانایەو دیارە، ئەویش کە لەپاش سەریانەوہیەو نادیارە، ئەو پێی ناگایە، واتە: کاروباری دنیاو قیامەتیان تەنھا ھەر ئەو ئەیزانی" ﴿ولا يحيطون بشئ من علمه الا بما



**شاء**» هیچ كەسش ناتوانى بەپلەي زانىنى خوادا بگا، مەگەر خوا خۆي بيهوى، كه لەسەر زمانى پەيامبەرەن شتيكيان بۆ پوون بكاتەوه و ئاگاداريان بگا **﴿وسع كرسيه السموات والأرض﴾** كورسيى خواي گەورە تەواوى ئاسمانەكان و زەوىيى داگرتووه. (كورسيى) لای زمانەوانەكان "اهل اللغة" بە واتای: تەختى پاشايەتى ھاتووه. بەلام ئەو كورسييەي كه خوا بۆ خۆي قايەل دەبى و دەفەرموى: (وسع كرسيه) مەبەست جى پىي پەرورەدگار خۆيەتى - جل جلاله -، وهك (ثيبن عەباس) ئەفەرمويّت: (الكرسي: موضع القدمين، والعرش لا يقدر قدره إلا الله عزوجل) رواه الحاكم في المستدرک، وقال إنه على شرط الشيخين، وقد روى مرفوعا والصواب أنه موقوف. بەلى ھەر ئەمە كه ثيبن (عەباس) دەيلى، پاوو بۆچوونى زاناكانى سەلەفیشە، ئەم رىوايەتەيش كه دەلى: مەبەست بە (كورسيى) زانست و زانيارىي خوايەو، (تاويل)يشى دەكەن، رىوايەتيكى پارێزراو نيبە، ديسانەوه ئەو رىوايەتەش كه دەليّت: مەبەست بە (كورسيى) ھەر عەرشە " (ثيبن كەسیر) دەليّت - ئەو ديش رىوايەتيكى لاوازە. شايەنى باسە (عرش)يش لە تەواوى دروستكراوەكانى خوا " بە كورسيشەوه، وهك (ئەبوزەر) دەيگيرتەوه " زۆر گەورەترە، ئەبوزەر دەلى: (ان النبي ﷺ قال: ((ما السموات السبع والأرضون السبع عند الكرسي إلا كحلقة ملقاة فى أرض فلاة، وإن فضل العرش على الكرسي كفضل الفلاة على تلك الحلقة)) والحديث له طرق. وقد رواه أبو حاتم وابن حبان في صحيحه وأحمد في مسنده وغيرهم. واته: پينەمبەر ﷺ فەرموويەتى: ھەر ھەوت ئاسمانەكان و ھەر ھەوت زەوييەكە لەچاو (كورسيى) يدا، دەليّت ئەلقەيەكەو خراوەتە زەوييەكى چۆل و كاكي بەكاكيي، ئەوسا عەرشيى لەچاو (كورسيى) يدا دەليّت ئەو زەوى يە كاكي بەكاكييەكە ئەو ئەلقەيە تى فریدرابى. وە ئيمەش ھەر بەو جۆرە كه خواي گەورە باسى " عەرش و كورسيى " بۆ خۆي کردوو و سەلەف مانايان بۆ کردوين باوەرمان پيەتى، بى هیچ (تەئويل) و (تعطيل)ك. **﴿ولا يؤده حفظهما﴾** وە پاگرتن و پاراستنى ئاسمانەكان و زەوىيى بۆخوا گران و سەخت نيبە **﴿وهو العلى العظيم﴾** و ھەر ئەو بۆندو پایە بەرزو گەورەيە، لەدەسەلات و توانادا ھاوشانى نيبە.

**پێنمايى: ئەم نايەتەي (۲۵۵):**

۱- پيرۆزترین و گەورەترین نايەتەكانى قورئان، نايەتەلكورسييە، چونكە (۱۸) جار ناوى پيرۆزى خواي تيدا ھاتووه، لەنيوان ناوو پاناودا (ظاهر) و (مضمردا)، پەنجاو شەش بپژەيە، (۱۰) پستەيە، خۆ ھەموو سوورەتەكەش ھەر باس لە (رېوويەت) و (ئولوھيەت) و (ئەسماء) و (سيقات)ى خوا ئەكا، پاش نوێژە فەرزەكان و، پيش خەوو، لە ناوماڵ، بۆ تارنانى شەياتينەكان خويندنى سوننەتە و زۆر گرنگە. پيشەوا (ئەحمەد) يش ئەم فەرموودە لە فەزلى ئەودا دەھينى: ((إن آية الكرسي تعدل ربع القرآن، وإن الزلزلة، والكافرون، والنصر، كل واحدة تعدل ربع القرآن، وإن الصمد تعدل ثلث القرآن) واتە: فەزلى و گەورەيى نايەتەلكورسي - بە تەنها خۆي - لە چوارىەكى قورئان دەدات، ئەم سوورەتانەش: (زەلزەلە، كافيرون، نصر) گەورەيى و خيىرى خويندنى ھەر يەكەيان ھەروايە، بەلام خويندنى سوورەتى (صەمەد، واتە: ئىخلاص) خيىرى سيئەكى قورئانە. وە ئيمامى (ئەسائى)يش ئەم فەرموودەيە باس ئەكات: ((من قرأ دبر كل صلاة مكتوبة آية الكرسي لم يمنعه من دخول الجنة إلا أن يموت)). واتە: ھەر كەسيك پاش نوێژە فەرزەكان نايەتەلكورسي بخوينى، ھەر كەمرد دەچيئتە بەھەشتەوه.

لەئىسلامدا خۆسە پان نيبە:

**﴿لا إكراه فى الدين﴾** لەم دينى ئىسلامەدا داسەپاندن و ناچارکردن و زەبرو زەنگ نيبە بۆدينداريى و ھەرگرتنى نايينى ئىسلام، بەلى حوكمى ئەم نايەتە تەنها خاوەن كتيب و خاوەن نامەكان ئەگريتەوهو، مەنسوخ و

سراویش نییه. واته: هر جووله که وگاور سهر ناخریته سهریان بو نیسلامببون. **﴿قد تبين الرشد من الغي﴾** چونکه بیگومانه که ریگای چاک و راست له ریگای ناراست و کوفرو تووله ریگاگان لیک جیاکراوده ته و ناشکراو نمایانه، جا له بهر نه وه نایه وی زور له هیچ که سینک بکریت بو نیسلامببون و هر که سه ش به مهیلی خویه تی **﴿فمن يكفر بالطاغوت﴾** نینجا هر که سینک باوه پی به "تاغوت" نه بیت، دیاره تاغوت نه که سه یه که له سنووری خوا دهرچی و. بهرنامه چه وته کان قبول کا، جا هر که س خوی له و جوړه شتانه دوورگرت **﴿ويؤمن بالله﴾** و باوه پی به خوا هیئا **﴿فقد استمسك بالعروة الوثقى﴾** نه وه بیگومانه دهستی به ههنگل و به موکاریکی پته وو قایمه وه گرتووه **﴿لا انفصام لها﴾** که هر گیز هه لناره شیت و پسان و پچرانیشی بو نییه **﴿والله سميع عليم﴾** وه خوا ی گه ورهیش

ژنه او زانایه. زاناکان ده لئین: (مه جوس) و (صوبی) یه کانیش، له مه دا حوکمی جوولو که و گاوریان مه یه. واته: نه مانیش هیچ جوړه زوریکیان لینا کری بو و هر گرتنی دینی نیسلام، به لکو هر له سهر دینی خویان "نه گه ریپیان خوش بوو" ده میننه وه، سهرانه یان لی نه سهرنی، به لام خه لکانی تری بته پرست و هاو به شدانه رو هر جوړه بی دینکی تر له و بابه ته "هتا نه و روژه باوه پی دینن" ده بی جهنگیان له گه ل بکری نه گه تر توانراو بهر ژه وه ندی تیدابوو. هه موو یاساو ده ستوریکی نیسلامی پیروز راست وه قه، ئیتیر بیجگه له و، گشت ده ستورو بهرنامه یه کی تر ناراست و گومراییه. ده بی پیش نیمان و باوه ریپیان به خوا ی گه وره، ده بی به ته وایی له گشت تاغوته کانه وه دوور بکه وی، خودیاره واتای (لا اله الا الله) یش بویه که مجار نه فی و لادانی هه موو ده سه لاتداره مله وره کان و تاغوته کانی دنیایه، پاشانیش ته سلیم بوون و باوه ریپانه به خوا ی تاک و ته نیا. شیایو باسیشه له سهرده می جاهیلیه تدا هر نه و بته ی و ده یان په رست

پیان ده گووت: (طاغیه)، بو پشتگیری نه م قسه یه نه م فرموده هاتوو: ((كانوا يهلون لعنة الطاغية)).

خوا یاری نیماندارانه :

**﴿الله ولي الذين آمنوا﴾** هر خواجه یارو یاوه پی نه م که سانه باوه پیان هیئا وه **﴿يخرجهم من الظلمات الى النور﴾** چونکه له هه موو ریباره چه وت تاریکستانه کانی کوفروه ده ریاندینن و بهر و نوورو روشنایی نیسلامیان ده با **﴿والذين كفروا اولياؤهم الطاغوت﴾** نه وانه ش که کافرو بی باوه پی، یارو یاوه پیان هر تاغوت و شه یقانه له جنیی و، له ناده می **﴿يخرجونهم من النور الى الظلمات﴾** له ریپازی نوورو رووناکی ده ریان ده په ریپن و بهر و ریباره تاریکستانه کان ده یان بهن **﴿اولئك اصحاب النار هم فيها خالدون﴾** نه مانه ده بنه یارو یاوه پی ناگری دوزخ و، به هه تاهه تاییش تیدا نه میننه وه.

سورة النور

الحق

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ  
وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَائُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ  
النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا  
خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ حَاجَّ إِبرَهِيمَ فِي رِيَّةِ  
أَنَّهُ أَنَّهُ اللَّهُ الْمَلِكُ إِذْ قَالَ إِبرَهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي  
وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبرَهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي  
بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي  
كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾ أَوَكَلَّيْكَ مَرَّ  
عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنِّي يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ  
بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ  
قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ  
فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى  
جَمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِّلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى  
الْعُظَامِ كَيْفَ نُنشِرُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا  
تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٥٩﴾



جوابه جه نگیی نه مروود له گهل ئیبراهیم علیه السلام:

﴿الم تر إلی الذی حاج إبراهیم فی ربه﴾ نایا تو دیمه نی نهو که سته نه دیبوو که چوَن له گهل ئیبراهیمدا "سه باره به پهروه ردگاری" ده مه قالی و مملانی نی ده کردو وای ده زانی هرخوی خوایه؟! ﴿ان آتاه الملك﴾ له به ره نهو که خوا پاشایه تی و ده سه لاتی پیدابوو، نهو که خوی به خوا زانی به عینادییه وه لینی پرسى و گوتی: نه ری تو پهروه ردگارت کی یه؟ ﴿إذ قال إبراهیم ربی الذی یحیی ویمیت﴾ ئیبراهیمیش له وه لامدا گوتی: پهروه ردگاری من هر نهو زاته یه که زیان ده به خشیت و، ده شم ری نی، واته: زیان و مردن هر به ده سستی نهو ﴿قال أنا حی وامیت﴾ که چی نهویش وتی: خو منیش که سانی ده ری نی و، که سانی کی ش ده ری نی و ده ری نی و له هر که سیك بو نهو نهو یکوژم و ده ری نی، و هیان چاوپوشی ئی نه کم و ده ری نی، دیاره نهو وه لامه هر له روی عینادییه وه بوو، نه گینا نهو وه لام نه بوو. چاکه ئیبراهیم زانی وه لامه که ی ناراسته، به لگه یه کی تری هی نایه وه بوچه سپاندنی ده سه لاتی خواو ده مکوت کردنی نهو، بویه ده فهرمو ی: ﴿قال إبراهیم فإن الله یأتی بالشمس من المشرق﴾ گوتی: ده ی باشه خوا له خوره لاته وه خو ر دینی ﴿فات بها من المغرب﴾ ده سا تویش که داوی خوا یه تی نه که یه ته له خو ر ناوا وه بی هینه، واته: یاسای بوونه وهر بگو ره نه گهر تویش خوات ﴿فبیت الذی کفر﴾ نهو سا نیتر نهو سته مکارو بی باوهر یه چه په ساو نه ی لیبرا و وه لامی نه ماو بوو به قسه ی خو یه وه په کی که وت ﴿والله لا یهدی القوم الظالمین﴾ بیگو مانه که خوا هوزو گهل سته مکاران ری نی مای ناکات، واته: به لگه و نیشانه کانی خو یانیانی فی ر ناکات، هه تا بتوانن سهر له هه قه وه ده رکه ن، بوزیاتر روو نیونه وه ی شیوه ی شه ره قسه و مشت و مر، سهیری (هونا زه ره) که ی ئیبراهیم بکه له نایه تی (۷۴) ی سووره تی (نه نام)، له گهل باوکی و هوزه که یدا.

ری نی مای نایه تی (۲۵۸):

- ۱- نیعمه ت و به خششه کانی خوا له لایه ن خه لکانی خوانه ناس و کافره وه، هه می شه نکو لی و ئینکاری ده کری نی.
  - ۲- یارمه تی و هاوکاری خوا ته نها بو دستانى خو ی ده بی.
  - ۳- هه رکه ت مرو ف چوه ناو سته مه وه وکریه کاری روژانه ی، له هی دایه تی خوا بی به ش ده بی.
  - ۴- قسه و مشت و مر (المجادلة والمناظرة) له مر رو نکر دنه وه چه سپاندنی بوونی خوا، راستی دینی ئیسلامه وه دروست و ره وایه، پیده چی نهو ده سه لاتداره (نه مروود) ی پاشای (بابل) یه کان بووبی.
- سه رگو زه شته ی عوزه ری:

﴿أو کالذی مر علی قریة وهی خاویة علی عروشها﴾ یان ده نگوباسی نهو که سته بیستوه که به قه راخ ناوایه کی ویراندا (بیت المقدس) رابردو دیتی، که دارو به ردی هه موو به سه ری که که ووتوه و چو ل و ویرانه یه و دیواره کانی شی به می چه که یه وه ته پیوه؟ ﴿قال انی یحیی هذه الله بعد موتها﴾ نهو سا به سه رسورمانی که وه "له به رخی وه" وتی: ناخو خوا دوی ویرانبوونی نهو گونده و، مردنی خه لکه که ی چوَن ده توانی نه مه زیندو و ناوه دان بکاته وه؟ ﴿فاماته الله مائة عام ثم بعثه﴾ نیجا خوا بو ماوه ی سه د سال مراندی و بی گیان که وت. پاشان زیندووی کرده وه، تا به چاو ده سه لاتی نهو (خوا) یه بی نی ﴿قال کم لبثت﴾ خوا له سه ر زاری فریشته لیپرسی و فهرمو ی: نه ری تو چه نده ت پیچوه به مردووی؟ ﴿قال لبثت یوما أو بعض یوم﴾ له وه لامدا وتی: وا نه زانم روژیک یا که متریش له روژیک ماومه ته وه، زاناکان ده لی نی: نهو روژه که مردو بی گیان که وت کاتی چیشته نگاو بوو، چاکاتی کی ش زیندووی کرده وه هه لیساند کاتی خو ر ناوا بوو، بویه نهویش نهو وه لامی دایه وه ﴿قال بل لبثت مائة﴾

**عام** ﴿خوافرمووی: نه خیر، به لکو سهد سالت پیچووه﴾ **﴿فانظر إلى طعامك وشرابك لم يتسنه﴾** نهوسا له گهل نهویشدا ته ماشایه کی خواردمهنی و خواردنه وه کهشت بکه، دهبینی تائیتستاش تامو رهنگیان نه گوراهو فاسید نه بوون. **﴿وانظر إلى حمارك﴾** بشنواره بو گویدریرژه کهت چون نیسک و پروسکی رزیووه، چونیش هر نیستا له پیش چاوخته وه زیندوی ده کهینه وه؟ **﴿ولنجعلك آية للناس﴾** بو نهوه نه مسه لهی به سهرهات و زیندو بوونه وه یهت بکهینه موعیزه و پهن دیک بوخه لک، ههتا دنلیابین له مسه لهی زیندو بوونه وه **﴿وانظر إلى العظام كيف ننشرها﴾** سهرنجی نه م نیسقاناهش بدهو بزانه چون نه یانبزینین و پیکیان ده لکینینه وه، دوی نهو ماوه زورهیه **﴿ثم نکسوها لحما﴾** له پاشان به گوشت دایان ده پوشین ههروه که یه که مجاری لی نه کهینه وه **﴿فلما تبین**

**له قال اعلم ان الله على کل شیء قدير﴾** نینجا کاتی نهو دهسه لاته ی بو دهر کهوت و بوی روون بوویه وه، وتی: وا نیستا چاک نه زانم و به چاویش دیتم که به راستی خوا به سهر هه مووشتیکدا دهسه لاتی ههیه، ده توانی هه موو کاری بکا.

**سهرنجیک:** له بهر نهوه ی که قورنان ناوی نهو کهسه ی دیاری نه کردووه به لای ناواییه کهدا تینه پرسی، نیمه ییش ناوه که یمان دیاری نه کرد، چونکه زانایان له باره ی دیاری کردنی وه کی شه و نا کوکی یان هیه، گرنگیش هه نه مهیه بزانی که خوا یه که دهسه لاتی زیندو و کردنه وه ی که سیکی ببی دوی مراندنی سهد سال، دیاره که هه نهو خوا یهش دهسه لات و توانای هیه "دوی هه زاران هه زار سال، یان ملیون ملیون سال گیان بگیریتنه وه بولاشه رزیوه کان، نه م داستانیه دهر گای پرسیارو وه لام بو دوزینه وه ی راستیه کان ده کاته وه، هاوکات له گهل ریخوشکردن بو داوا کردنی به لگو نیشانه بو کاره ناوژه کانی لای مروژه.

نیبراهیم: خوایه! چون مردوان زیندو ده که یته وه؟

**﴿وان قال ابراهيم ربی ارنی کیف تحیی الموتی﴾** وه بیر بیتنه و باسی نه مه بکه که نیبراهیم بو نهوه ی له پله ی "علم الیقین وه بگاته پله ی "عین الیقین" وتی: نه ی پهروه ردگاری من! نیشانم ده- با به چاری سهر بیینم- که تو چون مردوان زیندو نه که یته وه؟ **﴿قال او لم تؤمن﴾** خوا فرمووی: مه گهر تو هیشتا بروت، به زیندو بوونه وه نییه؟! **﴿قال بلی ولكن لیطمئن قلبی﴾** نیبراهیم وتی: به لی چاک باوه پم هیه. که تو ده توانی مردوان زیندو بکه یته وه، به لام حز ده کهم به چاو بیینم تا به ته راوی دنلیابم هه له مه یشه وه بوو پیقه مبه **﴿فرمووی: ((نحن احق بالشک من ابراهيم إذ قال: رب ارنی کیف تحیی الموتی، قال او لم تؤمن؟ قال: بلی، ولكن لیطمئن قلبی))** فتح الباری: ۴۹/۸. **﴿قال فخذ اربعة من الطیر﴾** خوا فرمووی: ده سا چوار پهله وهر بگره وجوان سهرنجیان بده، نهوسا هه چواریش سهر بره، **﴿فصرهن إلیک﴾** نینجا پهل په لیان کهو خوین و گوشته که یان تیکه ل بکه و بیانکه چوار کوت

المائدة الثالثة سورة البقرة

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أُولَئِكَ تُؤْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَئِنْ لِيُطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٥٧﴾  
مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مَّاوَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَعِفُ لِمَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٨﴾  
الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يَتَذَكَّرُونَ مَّا آتَوْهُم مِّنَّا وَلَا آذَىٰ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٥٩﴾  
قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذَىٰ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٦٠﴾  
يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَاطِلُونَ صَدَقَتُكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُدْنِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَمْعَانٍ عَلَيْهِ ثَرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦١﴾

ومثل الذين



﴿ثم اجعل على كل جبل منهن جزءا﴾ پاشان ھەر کوئەتیکیان لەسەر لوتکەى کۆیۆک دانى ﴿ثم ادعهم ياتينك سعيا﴾ ئەوجا بانگیان بکە و "بە فرمانى خوا بەپەلە" زیندوو دەبنەووە دینە لات و ھەر پارچەى لەگەڵ پارچەکەى خۆیدا یەك دەگرتەووە ﴿واعلم ان الله عزيز حكيم﴾ بزانە و بىگومانە بە خوا چەندە دەستەلاتدارە، کاردروستە "بىيەوئ" ھەرنیشى بکات ئەيکات و ، پەرشە لە حیکمەت".

رێنمايى نایەتى (۲۶۰):

۱- مەزە بە سروشت ھەزى لە زانیئە و ھەر لە ھەولدايە بۆى، لە ھەر شتى تینەگا بۆى دەکووشى تیبگا و بیزانى.  
۲- خۆشەويستى خوا بۆ ئىبراھیم بى سنوورە، بۆیە وەلامى دایەووە و نیشانەش خستە پيش چاوى تا پتر دلفیابى.

۲- چەسپاندنى ژيانىكى دووم-پاش مردن- بۆ پاداش و تۆلە.

۴- زیاد بوونی ئیمان و باوەر بە تێپروانین و بێکردنەو لە نیشانەکانى خواى گەرە.

نەیسى: ئیعمەش لەم کورتە تەفسیرەدا ناوی پەلەوەرەکانمان -وەك ھەندى رىوايەت دیارییان دەکات- دیارى نەکرد چى؟ چونکە قورئانیش ناوی دیارى نەکردوون، بى لەویش نەوێى کە لەم جیگایەدا گرنگ بێت ھەرئەمەيە کە: زیندووکردنەوێ مردووان بۆخوا، کاریكى زۆرئاسانە، تەنھا فرمانىكى خوايى بەسە.  
ئەوانە لەراھى خوا مال بەخت دەکەن:

(قورتوبى) دەلى: لە رووداوھەكەى (تەبووك)دا (عوسمانى كوپى عەففان) -پەزای خواى لىبى- ھەزار و شتر- لەگەڵ ھەموو پێويستییەكدا- ھەزار دینار زېڤىشى لەبەردەم پەيامبەر ﷺ دانا، ئینجا پەيامبەر ﷺ دەستى تى ئەخست و ئەيفەرمو: ئیتر دواى ئیمەز عوسمان ھەرچى بکات قەیناکات. لەولایشەو (عبدالرحمن)ى كوپى (عەوف) ھەشت ھەزار دەرھەمى ھینا و تى: ئەى پەيامبەرى خوا! چوار ھەزارىشم بۆ منالەكانم داناو، وا ئو چوار ھەزارەیشم بەقەرز دا بە خودا، پەيامبەر ﷺ فەرمووی: خوا بەرەكەت و پیت بخاتە ھەردووکیانەو. جابۆ ئەو خوا فەرمووی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ﴾ نمونەى ئو کەسانەى کە دارايى خۆیان لە رێگەى خوادا دەبەخشن، ھەر وەكو دانە تۆمىكە کە ھەوت گۆل دەرەكا ﴿فِي كُلِّ سَنَابِلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٍ﴾ و ھەر گۆلەى سەد دانەى تیدا بى "کەوابوو تەنھا دانە تۆمىك (۷۰۰) دەنكى پێو دەبى، واتە: پاداشتى گشت خێرو چاکەيە بە لای خواو یەك بەدە، تا ھەوت سەدە ﴿وَاللَّهُ يضاعف لمن يشاء﴾ و ھیمان بۆ ھەرکەسێش خوا خۆى بپەوێ چەند بەرامبەر پاداش دەدا ﴿وَاللَّهُ واسع عليم﴾ چونکە خوا بەخششى یەكجار فراوانە، زۆر ناگا و زانایە "ئەزانى ھەرکەس چەندە ھەلدەگري".

رێنمايى تەم نایەتى (۲۶۱):

۱- فەزىلەتى بەخشین لە رێى جیھادا، ئینفاق و سەدەقە بۆ جیھاد لە ھەموو شتى گەرەترە، سەدەقەو ئەنجامە باشەکانى. ﴿الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ئو کەسانەى کە سامانى خۆیان لە پیناوى خوادا دەبەخشن ﴿ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ مَا انفَقُوا مِنْهُ وَلَا اذَى﴾ پاشانىش ھیچ جوڑە منەتى ناكەن و بەچاویاندا نایدەنەووە دلى كەس ناشکێن ﴿لَهُمْ اجرهم عند ربهم﴾ پاداشیان لای پەرۆردگاریان بەرچاو گیراوە ﴿وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾ نەھیچ ترسیکیان بۆ ئەبى لە رۆژى قیامەتداو ﴿وَلَا هُمْ يحزنون﴾ نە خەفەتبارو زویریش ئەبن بۆ دنیایان. ﴿قَوْلٌ معروف﴾ قەسو گوفتارىكى خوش و شیرین لە پووی نیازمەندان، ﴿وَمَغْفِرَةٌ﴾ چاوپۆشى و لێبوردن لە ھەلەى داواکاریك ﴿خَيْرٌ مِنْ

**صدقه یتبعها اذی** ﴿باشتره له به‌خشینی که عزیزت و دل‌نیشانی به دوادا بی بهرام‌بهر خیرپیکراویک﴾ **والله غنی**  
**حلیم** ﴿خوایش له به‌خشینی نیوه به تایبته (به‌ومنه‌توه) زور بی نیازو، زوریش میمنه و، خوگرو له‌سهر خویه،  
 ده‌توری و، چاوپوشی ده‌کا.

### رینمایی نایه‌تی (۲۶۲-۲۶۳):

- ۱- منه‌تنان به‌سهر خه‌لکدا به‌هوی خیرو سه‌ده‌قهوه کاریکی حرامه.
  - ۲- هه‌رکات به‌شی هه‌ژاران نه‌بوو بدری، با قسه‌ی خوشیان له‌گه‌ل بکری، خو نه‌گه‌ر خیرخوازه‌که توو‌به‌بوو و قسه‌ی خراپی کرد، تو وریابه‌ توو‌به‌ مبه‌و، لی بیووره، دیاره که قسه‌یه‌کی خوش له‌و سه‌ده‌قهیه، گه‌لی باشتره که منه‌ت و نازاری به‌دوادا بی، بویه نه‌فهرموی: (الکلمة الطيبة صدقة) موسلیم/۲۶۲۶ باب/۴۴۱، وانه: ئه‌ر هیچ نه‌بوو بدریته داواکاره‌که، خو قسه‌یه‌کی خوش خیرو سه‌ده‌قهیه. یان ده‌فهرموی: ((ولو ان تلقى اخاك بوجه طليق)) ئه‌ر به‌پرویه‌کی گه‌شه‌وه پیشوازی براه‌که‌ت بکه‌یت- له‌و حاله‌ته‌دا نییه بیده‌یتی- کاریکی باش و په‌سه‌نده‌و به‌که‌می مه‌زانه یا ده‌فهرموی: ((لايدخل الجنة مومن الخمر، ولا عاق لوالديه ولا منان)) سی که‌س ناچنه به‌ه‌شته‌وه: که‌سی هه‌میشه عاره‌ق ده‌خواته‌وه، که‌سی نازاری دایک و بابی ده‌دا، که‌سی‌کیش شت ببه‌خشنی و بیداته‌وه به‌پوویدا.
- مال بیه‌خشن و مه‌یده‌نه‌وه به‌چاویاندا:

﴿يا ايها الذين آمنوا لا تبطلوا صدقاتكم بالمال والاذى﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیناوه! پاداشی سه‌ده‌قهوه به‌خششه‌کانتان به‌هوی منه‌تنان و نازارگه‌یاندنه‌وه به‌پرو مه‌ده‌ن و باتل مه‌که‌نه‌وه ﴿كالذي ينفق ماله رياء الناس ولا يؤمن بالله واليوم الآخر﴾ وه‌کو که‌سیک مه‌که‌ن که به‌پرو پامایی و پریاکاری مالی خو‌ی ده‌به‌خشیت و نیمان و پپرواش به‌خواو به‌پوژی دوا‌ی نییه، بویه هه‌رده‌م له‌کاتی به‌خشیندا نازاری دلی مه‌رده‌م ده‌دات. ﴿فمثله كمثل صفوان عليه تراب﴾ ئه‌وکاره‌یان له‌وه ده‌کا که‌تاشه به‌ردیکی زور ساف و لووس هه‌ندی گلی به‌سه‌روهه بیت و تومیشی له‌سهر چینه‌درابی ﴿فأصابه وابل فتركه صلدا﴾ بارانیکی لیزمه‌و دل‌پ گه‌وره‌ی لی بیاری و هیچ شتیکی به‌سه‌روهه نه‌یه‌لیت و تاشه به‌رده‌که به‌رق و ته‌قی بمینی "کرده‌وه‌ی مروفی ربابازیش هه‌ر به‌و شیوه‌یه. هه‌موو خیروپیریکی به‌با نه‌چی و به‌حه‌وادا ئه‌پوا، "وه‌کو ده‌فهرموی: ﴿لا يقدرن على شئ مما كسبوا﴾ هیچ به‌مه‌ریه‌کیان له‌و به‌خشینه ده‌ست ناکه‌وی "نه له‌دونیا‌دا، نه‌له قیامه‌دا، چونکه له‌بهر ره‌زامه‌ندی خوا نه‌بووه" ﴿والله لا يهدي القوم الكافرين﴾ بیگومانین خوی گه‌وره هه‌رگیز هوزو گه‌لی بی باوه‌ران رینمایی ناکات بو شتیک خیریانی تیدا بیت "چونکه ته‌نها نیمان و باوه‌ره که‌مروه بو خیرو بی‌ری هه‌ردوو جیهان تی ده‌گه‌یه‌نی، "ئه‌وان باوه‌ریان نییه، خواش رینماییان ناکات.

### رینمایی نایه‌تی (۲۶۴):

- ۱- منه‌تنان و نازارگه‌یاندن به‌خه‌لک له‌سه‌ده‌قهوه به‌خشیندا قه‌ده‌غیه.
  - ۲- منه‌تنه‌ر، نازارده‌ر، پیا چی، سه‌ده‌قه‌کانیان بی‌ه‌وده و باتله.
  - ۳- ریا حه‌رامه‌و به‌شیکه له‌شیرک.
- ﴿ومثل الذين ينفقون اموالهم ابتغاء مرضاة الله وتثبيتا من انفسهم﴾ نمونه‌ی ئه‌وانه‌ش که داراییان بو به‌ده‌ست هینانی ره‌زامه‌ندی خوا ده‌به‌خشن و، دل و ده‌روونیشیان له‌سهر پاداشی خوا سه‌قامگیره، له‌ولایشه‌وه به‌و به‌خشینه "دل و ده‌رونیان له‌رژدی و چروکی پاک ده‌که‌نه‌وه" ﴿كمثل جنة بريوة اصابها وابل﴾ گه‌شه‌کردن و



زیادبوونی خیره‌که‌یان، هر وه‌کو باخیکه به ته‌پۆلکه‌یه‌کی به‌رزوه بی و، بارانیکی دلۆپ گه‌وره لینی بدا ﴿فَاتَتْ اَکْلَهَا ضَعْفَیْنِ﴾ ئینجا باخه‌که‌یان- له‌چاو باخی تردا- دوو به‌رام‌به‌ر به‌روو بوو بدات ﴿فَإِنْ لَمْ یَصْبِهَا وَابِلٌ فَطُلْ﴾ خۆ نه‌گه‌ر بارانی لیزمه و دلۆپه گه‌وره‌ش لیینه‌دا، نه‌ه بارانیکی وردو سووک و شه‌وئم تی‌راوی کا، جا مرو‌فی خیرخوازیش کارو کرده‌وه‌ی هه‌میشه له‌ به‌ره‌ودایه‌و، قه‌ت به‌ فی‌رۆ ناچی و، لای خواش قبوله ﴿وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیْرٌ﴾ خوای گه‌وره‌یش سه‌باره‌ت به‌هر کارێ ئیوه ده‌یکه‌ن (به‌ ریا‌بی، یانا) بینایه‌و ده‌یبینی و به‌پینی نه‌وه حیساب‌تان ده‌کا.

کی هه‌ز ده‌کا خیرو خیراتی ببینه قه‌ره‌قوو؟

﴿اَیُّوْهُ اَحَدُکُمْ اَنْ تَکُوْنَ لَهٗ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِیْلِ وَّاعْنَابٍ﴾

ناخۆ کیتان هه‌ز بکاو پینی خۆش‌بیت : باخیکی له‌ گشت جو‌ره خورماو، گشت جو‌ره ره‌زێک هه‌بی ﴿تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ﴾ و به‌ خو‌په‌م ناوی رووبار به‌بنکی داره‌کانیدا به‌روو ﴿لَهٗ فِیْهَا مِنْ کُلِّ الثَّمَرَاتِ﴾ هات‌به‌ به‌روو هه‌موو جو‌ره میوه‌یه‌کی‌شان تیا‌بیت- سه‌ره‌پای خورماو تری- ﴿وَاصَابَهُ الْکِبَرُ﴾ پیری‌ش په‌کی خست‌بی ﴿وَلَهٗ ذَرِیَّةٌ ضَعْفَاءُ﴾ له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا کو‌مه‌لی مناله ورده‌ی لاوا‌زو بی می‌زی‌شی هه‌بی و، نه‌توان به‌هیچ نی‌شی هه‌لسن ﴿فَاصَابَهَا اِعْصَارٌ فِیْهِ نَارٌ﴾ له‌ نا‌کاو گیزه‌لو‌وه‌یه‌کی پر له‌ گه‌ره‌ی لیه‌لکا ﴿فَاحْتَرَقَتْ﴾ و بسووتی، ئیتر خۆی و مال و مندالی به‌سه‌ر گه‌ردانی و هه‌ناسه‌ ساردی به‌ینه‌وه، دیاره‌ کاری وا زۆر جی‌گه‌ی نی‌گه‌رانی و داخ و هه‌سه‌رته، بی‌گومان‌به‌ نه‌وه‌سه‌ش که له‌دو‌نیادا دارایی به‌خت ده‌کاو، پاشان به‌ریاو منه‌ت و ئازاردان خیره‌که‌ی باتل ده‌کاته‌وه، هر ئاوا له‌ رو‌ژی قیامه‌تا ره‌نج‌رو ده‌بیت، له‌ کاتی‌که‌دا زۆریش پی‌وستیه‌تی و، زۆریش ته‌نگانه‌یه‌تی ﴿كَذٰلِكَ یَبِیْنُ اللّٰهُ لَکُمُ الْاٰیٰتِ لَعَلَّکُمْ تَتَفَكَّرُوْنَ﴾

وَمَثَلُ الَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ اَتْبَعَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَنَسِیْتُمْ اَنْفُسَیْهِمْ کَمَثَلِ جَذَمٍ یَّرْتَوِیْ اَصَابَهَا وَاِبِلٌ فَتَأْتِیْ اُكْلَهَا ضَعْفَیْنِ فَاِنْ لَمْ یَصْبِهَا وَاِبِلٌ فَطُلْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِیْرٌ ﴿٢٦٥﴾ اَیُّوْهُ اَحَدُکُمْ اَنْ تَکُوْنَ لَهٗ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِیْلِ وَّاعْنَابٍ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُ فِیْهَا مِنْ کُلِّ الثَّمَرَاتِ وَاصَابَهُ الْکِبَرُ وَلَهُ ذَرِیَّةٌ ضَعْفَاءُ فَاصَابَهَا اِعْصَارٌ فِیْهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ کَذٰلِكَ یَبِیْنُ اللّٰهُ لَکُمُ الْاٰیٰتِ لَعَلَّکُمْ تَتَفَكَّرُوْنَ ﴿٢٦٦﴾ یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا اَنْفِقُوْا مِنْ طَیِّبَتِ مَا کَسَبْتُمْ وَمِمَّا اَخْرَجْنَا لَکُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَلَا تَتِمَّمُوْا الْخَیْثَ مِنْهُ تُنْفِقُوْنَ وَلَسْتُمْ بِعٰخِذِیْهِ اِلَّا اَنْ تُحْضُوْا فِیْهِ وَاَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ حَکِیْمٌ ﴿٢٦٧﴾ الشَّیْطٰنُ یُعِدُّکُمُ الْفَقْرَ وَاُمرُکُمْ بِالْفَحْشَآءِ وَاللّٰهُ یُعِدُّکُمْ مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیْمٌ ﴿٢٦٨﴾ یُّوْفِی الْحَکْمَةَ مَنْ یَّشَآءُ وَمَنْ یُّؤْتَ الْحَکْمَةَ فَقَدْ اُوْفِیْ حَمْرًا کَثِیْرًا وَمَا یَذْکُرُ اِلَّا اُولُو الْاَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾

هه‌میشه نابو و شیوه خوا به‌لگو نیشانه‌کانی خۆی روون نه‌کاته‌وه بو‌تان، تا به‌لکو به‌وردی بی‌ری بکه‌نه‌وه و په‌ندو نامۆزگاریان ئی وهرگرن و، له‌ کارو‌کرده‌وه‌ی ریا‌بازی و، منه‌ت خستنه‌ سه‌رخه‌لک کو‌تا بکه‌ن.

ڕێنمایی نایه‌تی (۲۶۵-۲۶۶):

۱- مه‌سه‌ل و نموونه هینانه‌وه بو‌ نزیک خستنه‌وه‌ی ماناو مه‌به‌ست له‌ زه‌ینی گو‌ی گراند‌ا، شتیکی زۆر چاک و سوود به‌خشه، بۆیه خوا ئه‌و یه‌ک دوو نه‌زیله‌یه هینایه‌وه .

۲- خیرو سه‌ده‌قه‌ی بی منه‌ت و بی ئازار و بی ریا، پاداشه‌که‌ی چه‌ند به‌رام‌به‌ر ده‌بیت، خیرو بی‌ری سه‌ده‌قه‌ی پیاوی منه‌ت کارو، ریا‌بازو، ئازار‌ده‌ریش، باتل و بی خیر ده‌بیت.

۳- لیکۆلینه‌وه‌و بیر‌کرده‌وه له‌ نیشانه‌کانی خوا بو‌ چه‌سپاندنی بیروباوه‌ڕ کاریکی پی‌وسته.

له مالی پاک و حلال ببه خشن:

﴿يا ايها الذين آمنوا انفقوا من طيبات ما كسبتم وما اخرجنا لكم من الارض﴾ نهی نهو كه سامنهى باوه پرتان میناوه! لهو مال ه چاك و پاكه كه له ریگه یه كى په سه ندوو حه لاله وه به ده ستان هیئاوه، له وهش كه له زهوى دهرمانخستوو به پرتان ببه خشن ﴿وما اخرجنا لكم من الارض﴾ وه ههروه ها لهو به روو بووانهش له زه ویدا بو مان رواندون ﴿ولا تيمموا الخبيث منه تنفقون﴾ به دواى به خشینى شتیكى نابوخت و بى كه لكى وادا مه گه رین، واته: مه چن خراپه كه ی ئى جیا بگه نه وهو بیدهن له ریگه ی خوادا ﴿ولستم باخذي به الا ان تغمضوا فيه﴾ له كاتیكدا - خو خوشتان بن - له باتى نه وه ژاره گهر چاوپووشى نه كهن وهى ناگرن، باشه! نهى خواى گه وه - كه له هه موو شتیك بینیاوه - چو ن وهى ده گرى؟ ﴿واعلموا ان الله غنى حميد﴾ چاك بشرانن كه به راستیى خوا له گشت به خشینى كى ئیوه ده وه له مندو بى نیازوه، كه لكه كه یشى بو خو تان ده گه ریتوه، سوپاس كراویشه، ته نها هه ر ئه ویش شایه نى سوپاسه، واته: بوونه وه ر گشت پیویستی به وه. ﴿الشيطان يعدكم الفقر﴾ له كاتى به خشیندا شه یقان به لینی هه ژاریى ونه دار یقان پیده داو پیتان ئه لیت: نه گهر ببه خشن، لات وه ژار ده كهن! بو نه وه ده ست بنووقینن ﴿ويا مرمك بالفحشاء﴾ هیما ن بو كاری ناشیاویش وهك (پژدیى و چرووكیى) ونه به خشین و هه ر تاوانیكى تر هه لتان ده نیت ﴿والله يعدكم مغفرة منه وفضلا﴾ خواش به لینی لیبور دن و فزل و به هره ی خو یقان پیده دا، واته: به لینقان ده داتى كه نهو سامانه ی به خششى تیا بكرى، پیتی تى بخت بو تان وه هه وه په له كانیشتان ببورى. ﴿والله واسع عليم﴾ خوا خاوه نى نیعمه تیكى فراوانه و، زور زاناو به ناگایه به هه موو كردارو نیاز یكتان. ﴿يؤتى الحكمة من يشاء﴾ دانایى و حكیمه تى خو یشى ده دا به هه ر كه سى خو ی بیه وى "قورنان و فرموده كانى پیغه مبه رى به وردیى تى ئه گه یه نى" و فیرى ده كات ﴿ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا﴾ به هه ر كه سیش حكیمه ت و زانایى قورنان و فرموده بدرى دیا ره خیرو چاكه یه كى زورى پى دراوه "ده رگای دونیاو قیامه تى ئى والا كراوه ﴿وما يذكر الا اولوا الالباب﴾ خاوه ن پیرو هوشمه ندان نه بى، كه سامنى تر لهو به هره یه تى ناگهن و ناموژگارى وه ر ناگرن" چونكه هه موو كات هه ر مروقه ژیره كانن به ناموژگارى یه كانى خوا به هره مند بوونه.

رینمایى نایه تى (۲۶۷-۲۶۹):

- ۱- زه كات هه م له دراوا، هه م له مهرو مالا تا، هه م له بهرو بووى زه ویدا فرز و پیویسته وه بى بدرى.
  - ۲- زه كات و به خشین له مالی خراپدا كار یكى نابهجى و نا په سه نده.
  - ۳- وریا بوون له ده غده غه و خه تهره ی شه یقان له كاتى به خشینى مالد.
  - ۴- مه زنیى پله و پایه ی زانست و زانیاریى به سه ر مال و ساماندا.
- ﴿وما انفقتم من نفقة﴾ به شیوه یه كى گشتیى هه ر شتى ئیوه نه یبه خشن "چاك، یان خراپ"، ﴿و نذرت من نذر﴾ وه یان هه ر نه زرى ده كهن له سه رخو تان بو نه جامدانى هه ر فرمانیكى خوا، وه یان بو كردنى هه ر گونا حیك، بو نموونه: (نه زر بیئت قسه ت له گه ل نه كه م!) ﴿فان الله يعلم﴾ بنگومانن خوا پیى نه زانى و، پیى به ناگایه و، پاداشیشتان نه داته وه ﴿وما للظالمین من انصار﴾ و بو سته مكارانیش "نهوانه ی وا زه كات نادهن، یان سامان له ریى گونا هدا به خت ده كهن، له روژى قیامه تدا هیچ جوړه یارمه تى ده رىك نییه و كه س فریایان ناكه وى. به لى... مه به ست به هه ر نه زرىك نزیك بوونه وه بیئت له خوا، نه وه لای خوا په سه نده و چاكه و، پیویسته جینه جیش بكرى، خو هه ر



نه‌زیکیش له رق هه‌ستانه‌وه بیٚت-وه‌کو شه‌وه بلێٚت: نه‌گهر له‌گه‌ل فلانه‌ که‌سدا قسه‌ بکه‌م، نه‌بی چوار روژ به‌ روژووبم- شه‌وه شه‌م جوژه نه‌زده ناپه‌سه‌نده‌و دانامه‌زێ و نابێ کاری پیبکریٚت.

مال به‌خشین به‌ناشکراو به‌نه‌ینی:

﴿ **إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعْمًا هِيَ** ﴾ نه‌گهر ئێوه خێرو سه‌ده‌قه‌و به‌خشین به‌ناشکرا بکه‌ن، کارێکی باش و چاکتان کردوه، چونکه سه‌ده‌قه به‌جوژه، ده‌بیته مایه‌ی چاوی‌کردنی خه‌لک لیقان ﴿ **وَإِنْ تَخْضَوْهَا وَتُؤْتُوها الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَّكُمْ** ﴾ خو نه‌گهر به‌ نه‌ینی بیکه‌ن و بیشارنه‌وه‌و، ده‌ستی مه‌ژارانی پیبگرن، شه‌م باره‌یان باشتره، چونکه له‌ ریایو رووپامایی ده‌پاریزێن ﴿ **وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ** ﴾ و خوا له‌ هه‌رکاری ئێوه نه‌یکه‌ن- ناشکرای و، نه‌ینی-

ناگاداره. زانایان شه‌لێن: نه‌گهر نه‌نجامدانی نه‌وخێرو چاکه‌یه له‌مالێکی زه‌کات بیٚت. نه‌گهر به‌ ناشکرا بدری، چاکترو باشتره، خو نه‌گهر سه‌ده‌قه‌یه‌کی سوونته و پیاوه‌تی بیٚت، به‌ نه‌ینی بدری باشتره ﴿ **لَيْسَ عَلَيْكَ هِدَاهُمْ** ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! **خستنه** سه‌ر رێگه‌ی راستی شه‌و خه‌لکانه، نه‌رکی سه‌رشانی تو نه‌یه، واته: شه‌ر رێنما نه‌بوون و نه‌که‌وته‌ سه‌ر رێی راست، تو به‌پرس نابیت. ﴿ **وَلَكِنَّ اللهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ** ﴾ به‌لام خوا مه‌یلی له‌هه‌ر که‌سیک هه‌بی بیخاته سه‌ر راسته‌ رێ، هیدایه‌ت و رێنمای ده‌کا.

رێنمایی نایه‌تی (۲۷۰-۲۷۱).

۱- هه‌لنانی مروّه‌ بو شه‌نجامدانی سه‌ده‌قه، هه‌رچه‌نده که‌میش بی.

۲- خو دوور گرتن له‌ ریایو، له‌ به‌خشینی مالی به‌دو خراب.

۳- سه‌ده‌قه‌ کردن به‌ ناشکرا- کاتی بزانی ریای تیناکه‌وی.

۴- سه‌ده‌قه‌ی سوونته به‌ په‌نهانی بکری باشتره، وه‌ک

له‌م فه‌رموده‌دا هاتوه: (( **صدقة السر تطفئ غضب الرب** )) واته: سه‌ده‌قه‌ کردن به‌ نه‌ینی، ته‌وره‌یی خوا ده‌کوژینیته‌وه. یان ده‌فه‌رموی: ( **سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله**، إمام عادل، وشاب نشأ في عبادة الله، ورجلان تحابا في الله اجتماعا عليه و تفرقا عليه، ورجل قلبه معلق بالمسجد إذا خرج منه حتى يعود اليه. ورجل ذكر الله خاليا ففاضت عيناه. ورجل دعت امرأه ذات منصب وجمال فقال: إني أخاف الله رب العالمين، ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما تنفق يمينه. )) واته: هه‌وت که‌س هه‌ن-له‌ روژی قیامه‌تدا-خوای گه‌وره ده‌یانباته بن سێبه‌ری خوێه‌وه، که‌ بی له‌و، سێبه‌ری نابێ بو شه‌وانه‌وه له‌و روژده‌دا: پێشه‌وايه‌کی عادل و دادگه‌ر، لاویک له‌ ناو خواپه‌ره‌ستیدا پێگه‌یشتبیت، دووکه‌س هه‌ر له‌به‌ر خوا پێکه‌وه کو ببه‌وه و، هه‌ر له‌به‌ر خوایش لێک جیا ببه‌وه، که‌سیکیش هه‌میشه‌ دلێ به‌ مزگه‌وته‌وه به‌ستراییت هه‌رده‌م بچی و بیٚت. پیاویکیش له‌ چۆله‌وانیدا یادی

سورة النور

المزاد

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهَا وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾ إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعْمًا هِيَ وَإِنْ تَخْضَوْهَا وَتُؤْتُوها الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾ لَيْسَ عَلَيْكَ هِدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تُنْفِسْكُمْ وَمَا تُنْفِقُوا إِلَّا لِيُتَّبَعَ آوَجْوهُ وَ مَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْكَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِالْأَيْلِ وَالْإِهْكَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

الذين يظنون

خوا بكاو، ھەر لە بەرخوايش بگريى و ئەسرين بريژى. پياويكيش ئافرهتئىكى خواھن ھەسەب و ئەسەب و جوان بانگى بكات بۆكارى دزيو وفاھيشە لە گەلئا، كەچى خۆى نەدا بە دەستەو و بلى: من لەترسى خوا ناويزم. پياويكيش كە خيرو سەدەقە بكات، ئەوھندە بە نھينى بيكات، دەستى چەپى بە دەستى راستى نەزانى. زەكات دەريش ئەگەر بزاني خەلكانى تريش چاوى ليدهكەن، دەبى بە ئاشكرا بيكا. يارمەتيدەران لە "مەدينە" دا وەك ئىمامى تەبەرى دەليت - لە نيوان ھاوبەشدا نەرەكاندا خزم و ناسراو دۆستيان ھەبوو، ئەوسا لەكاتى خيرو خيراتدا خويان ئەپاراست تا دەستى ئەوانە ئەكەويت، لەولايشەو ھەوليان لەگەل ئەدان كە باوەر بيژن و موسلمان ببن، جا ئەم ئايەتەى: (ليس عليك هدام...) لەگەل مۆلەتدان بە (سەدەقەى سوننەت) پييان ھات **﴿وما تنفقوا من خير فلأنفسكم﴾** ھەرچى لە خير(مال) ببەخشن، كەلك و سوودەكەى ھەر بۆ خوتان ئەگەر پتەو لە دونياو، لە قيامەتدا **﴿وما تنفقون إلا ابتغاء وجه الله﴾** ديارە ئيوەش - ئەى ئيمانداران! - ھەر لە بەر رەزامەندى خوا گشت خيري دەكەن **﴿وما تنفقوا من خير يوف إليكم وأنتم لا تظلمون﴾** ھەر خيريكيش دەكەن لەبەر خوا، پاداشەكەيتان بەچەند بەرامبەر دەريتەو، بى ئەوہى ھيچ ستەميكتان ئى بگري.

### ئەمانە شياوى خيرو خيراتن:

پاشان ديتە سەر باسى ئەو كەسانە كە شياوترن خيرو خيراتيان بدريتى، وەكو دەفەرموى: **﴿للفقراء الذين أحصروا في سبيل الله﴾** خيرو بەخشين شياوى ئەو موھاجيرە ھەزارانەيە كە لە پيناوى سەرخستنى نايينى خوادا، رتيان لەجموچول ئى گيراوہ. لەكردو كەسابەت دەست و پييان بەستراوہ، چونكە خويان تەرخانكردوہ بۆ جيهاد. بۆ خویندن، بۆ ھەركاريكى دى كە خيري گشتى تيدا بيت. **﴿لا يستطيعون ضرباً في الأرض﴾** ناتوانن - بە ھۆى دوژمنانى ئيسلامەوہ - بۆ خوشيان ھەولئى بەدن و بگريژن بۆ بازرگاني و شتى وا، ھە تا بەشكو پارويە نان پەيدا بکەن. **﴿يحسبهم الجاهل اغنياء من التعفف﴾** ئەو كەسەى كە شارەزاي ژيانيان نەبى و نەيان ناسيت، لەبەر عيففەت و نەفس بەرزيان، وادەزانيت دەولەمەندو بى نياز، چونكە خويان لە خورادن و خواردنەو زۆر بى نياز نيشان ئەدەن. **﴿تعرفهم بسيماهم﴾** تۆ ئەى پيغەمبەر! **﴿بەسەر سيماياندا ئەيانناسيت - كە چەن نەفس بەرزو بيپاكن لە ژيان، ئەگەرچى بى دەسەلات و ھەزاريشن.﴾** **﴿لا يسألون الناس إلحافاً﴾** بەزۆريش داواى ھيچ شتى لەخەلك ناكەن **﴿وما تنفقوا من خير فإن الله به عليم﴾** ئيوەش ھەر سامانيكى باش - لە ريگەى خوادا - ببەخشن، بيگومانين خوا پيى ناگايەو لاى ون ناييت، - ھەرچەند زۆر بە نھينيش بيت. ئەمانە كە ئەم ئايەتە باسى پەسنەكاني كردن، نزىكەى (۲۰۰-۴۰۰) كەسيك بوون، لە مەككەو ھيجرەتيان كردبوو و ھاتبوونە مەدينە، پاشان بە ھۆى سەرقالبوون بە (جيهاد) ھە دەستيان بەسرابوو و، ھيچيان پى نەدەكرا، پەيامبەريش **﴿ساباتئىكى بۆ كردبوون و ھەر خەريكى لەبەر كردنى قورئان بوون، ھەر كاتيكيش بچوبا بۆ غەزايەك، لەگەل خۆى دەيبردن، كە ئەيشگەرەنەو پاسەوانى مالاكەيان ئەكرد... جابۆ لەمەو پاشيش تا رۆژى قيامەت ھەركەسى ئەو سيفەتانەى تيدابيت، شايسەى ئەو جۆرە دەسگريزيى و سەدەقەيە دەبى، تا بتوانئى دريژە بە ئيش و كارەكاني بدا﴾** **﴿الذين ينفقون أموالهم﴾** ئەو كەسانەى كە مال و داراييان ئەبەخشن **﴿بالليل والنهار سرا وعلانية﴾** بە شەو بە رۆژ، بە نھينى و بە ئاشكرا، واتە: دەستيان قەت لە خيرو خيرات نابري **﴿فلهم أجرهم عند ربهم﴾** لاى پەرورەدگاربان پاداشيان مسۆگەرە **﴿ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾** ئيتەر نەھيچ ترسيكى رۆژى داوايى پرويان تيدەكاو، نە خەفەتبارو زويريش دەبن "بۆ دونيايان".



## رَبَّنْمَا بِنَايَه تَى (۲۷۲-۲۷۴):

- ۱- صهدهقهى سوننهت به کافرانش دهشى، پاداشتى صهدهقهكيش هر بوخاوهن صهدهقهكهيه.
- ۲- دوى هميشه ئىخلاص له صهدهقهدا هبى.
- ۳- به پنى نيازي خاوهن صهدهقهكه، پاداشى صهدهقهكش دهگوڤدرى.
- ۴- فزيلهتى عيفهت و سوال نهكردن و دهستپان نهكردنوه له و لهو، هرچهنده زوريش ناتاج و موتاج بى.
- ۵- ئىلحاح و پيداگرتن له داواكردن و سوالدا كاريكى زور ناپهسهندو دزيوه.
- ۶- بهشوو به روژ، بهنهنى و به ناشكرا، خيرو صهدهقه دهكرى.
- ۷- خوا مرگينى بهبىرواداره بهخشرهكان نهدا كه:

پاداش و كرييان لای خواي خويان حهتيمى و مسوگهردوبى و، نايشهيلى خهفت بخون وخهبارين بو دونيايان.

حاليى سوود خوړهكان :

﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ﴾ نهكهسانه سوود

نهخون، (ديناريك به دوودينار، يان به زياتر ددهن) كه له

گوڤ دهرين پاشان زيندوو نهكرينهوه راست دهبنهوه ﴿إِلَّا

كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ﴾ وا راست

دهبنهوه هر دهلى شهياتينى دهستى ئى وهشانددون.

عهربهكان به مروفي پهركهمدارو فيديريان دهگوت: جنوكه

دهستى ئى وهشانددوه، نهوجا قورئانى پيروزيش لهسر

زمانى نهوان هات، بهكورتى: پياوى سوود خوړ له روژى

قيامهتدا وهكو مروفي پهتهپى و شيتى ليدى ﴿ذَلِكَ بَأْسُهُمْ

قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا﴾ چونكه له دونيادا دهيانگوت:

مامهلهو كپرين و فروشتنيس، هر وهكو مامهلهكردن به

سوود وايه" واته هردوكيان بهلاى نهوانهوه يهكسان،"

چونكه نهوان باوهريان بهحرام و هلال نيه؟ ﴿وَاحِلَ اللَّهِ

الْبَيْعُ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ خو خواش كپرين و فروشتنى رنداوه" سوود خوړيشى حرام و ياساغكردوه. ﴿فَمَنْ جَاءَهُ

مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى﴾ ئينجا هر كه سيك ناموزگارى پهروهرديگارى بو هات و بهگوښى كردو وازى له سوود

خواردن هينا ﴿لَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ﴾ ئيت ئيستا له سوودى كه لهبرا خواردوويهتى، چاوپوشى نهكرى

چونكه نهوه پيش ياساغبوونى ريبا بووه، لهمهودوايش حهواله لای خوا دهكرى، نهويش بوى هيه لى خوش

بى ﴿وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ﴾ هر كه سيش-پاش نه برياره- گهرايهوه بو سوود خواردن، دهبنه يارو

هاوپى ناگر ﴿مُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ به هتا هتاييش تييدا نه مينهوه چونكه ريبايان به هلال زانيوه بهروش كافر

بوون.

سُورَةُ النِّعَةِ

سُورَةُ النِّعَةِ

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي  
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ  
مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ  
مِّنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ  
فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٢﴾ يَمْحُ  
اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِمٍ ﴿٢٧٣﴾  
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ  
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ  
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ  
وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٥﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا  
فَأَنذَرُكُمْ بِعَذَابٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَإِن تُبَسِّرْكُمْ زُؤُسَ  
أُمُورِكُمْ لَا تَقْظِمُونَ وَلَا تَقْظِمُونَ ﴿٢٧٦﴾ وَإِن كَانَتْ  
دُوعُسْرَةٌ فَنُظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ  
إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧٧﴾ وَأَتَقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ  
اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٧٨﴾

خوا فەرو پیت له مالی سوودداردا هەل دەرگێ؛

﴿<sup>۲۷۶</sup> يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ﴾

خوا فەر وپیتی سوود خۆری ناھێلی، واتە: هەر داراییەك ریبای تێدا بێت، دەرەنجام هەر تیا دەچێت، بەلام خێروخیاراتی مال و سامانی سەدەقە، خوا بەفەرزی خۆی زیادی ئەکات و پیتی تێدەخات بۆ خاوەنەکە. ﴿وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ﴾ بەراستی خوا هەموو کافرو بێ باوەڕێکی دەرەق و گوناھکاری خۆش ناوی، واتە: ئەوانەی سوود خۆری دەکەن و بەحەڵاڵیشی دەزانن، خوا نەناس و دەرەق و بێ میھرەبانن بەرامبەر بەخەڵکانی هەژارو پەککەوتە، ئەگینە چۆن بە جوامێرانەو مەردانە قەرزیان نادەن و، دەچن (فائیدە) و قازانجێک دەخەنە سەریان؟ ﴿<sup>۲۷۷</sup> إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ بەراستی ئەو کەسانە کە باوەڕیان هێناو، ئاکاری چاکیان کرد ﴿وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ﴾ و نوێژەکانیان بەهۆش و گۆشەو ئەنجامداو زەکاتیشیان بە خەڵکانی شیاو بەخشی ﴿لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ پاداشیان وا بەلای پەرەردگاریانەو ﴿وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ نەهیچ ترسیان ئەبێ لە دواڕۆژدا، ئە خەفەتبارو دلگرانیش ئەبن بۆ دونیایان

رێنمایی نایەتی (۲۷۷-۲۷۶):

- ۱- تۆلە سوودخۆر لە رۆژی قیامەتدا -ئەگەر تەوبە نەکا- مسۆگەرە.
- ۲- سوود بەبەلگە نایەتەکەو چەندین فەرموودەی سەحیح و دروست، حەرەمە.
- ۳- بەیغ و کڕین و فروشتن -بە مەرجەکانیەو- حەڵە.
- ۴- هەرەشە سەختی خوا بۆ کەمکردنەو لە ناوپردنی مالی سوود دار، بەلێنیشی بۆ زیاد کردنی مالی سەدەقەو پیت تیخستن.

لە پاشماوێ سوود وازینن:

﴿<sup>۲۷۸</sup> يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا﴾ ئەو ئەو کەسانە باوەڕتان هێناو! دەبێ بە تەواوی ملکچی فەرمان و، قەدەغە کراوەکانی خوابن" و لە گشت سنوورەکانی پارێز بکەن و، لە پاشماوێ سوودەکشەتان-کە بەلای ئەم و ئەووەیە واز بێنن و، داوای مەکەن ﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ئەگەر باوەرداری راستەقینەن، دەبێ گوێرایەلی تەواوی فەرموودەکانی خوابن و، لەو سوودەش بێدەنگ بن ﴿<sup>۲۷۹</sup> فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا﴾ خۆ ئەگەر واتان نەکرد و، دەستتان لە سوود خۆری هەلنەگرت ﴿فَإِذْ نُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ ئەوسا جەنگێکی گەورە رابگەیەنن لەگەڵ خواو پەيامبەرەکیدا ﷺ، چونکە سوود خۆری دژایەتی کردنی فەرمانەکانی خواو پیغەمبەری خوا، واتە: سوود خواردن نیعلائی جەنگە لەگەڵ خواو پیغەمبەردا ﴿وَإِنْ تَبْتُمْ﴾ وە ئەگەر دەست لە سوود خۆری هەلگرن و پەشیمان ببنەو لێی ﴿فَلَكُمْ رُؤُسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تَظْلَمُونَ﴾ سەرمایەکانی مالی خۆتان بە تەنهاو (بێ سوود) بسێننەو لە قەرزارەکان، ئیتر نە ئیو لە قەرزارەکان سەتم کەن و. واتە: "زیاد لە مالهەکی خۆتان وەرەگرەو" وە لەلایەن ئەوانیشەو سەتمتان لێکری، "هەر بەو جوێرە کە مەتر لە سەرمایەکەتان بدریتەو" ﴿<sup>۲۸۰</sup> وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ﴾ ئەگەر قەرزارەکەش دەست تەنگ و نەدارابوو" دەبێ تادەسەلات پەیدا دەکا بۆ بژاردنەو قەرزارەکە ماوەی بدەن ﴿وَإِنْ تَصَدَّقُوا خَيْرَ لَكُمْ﴾ خۆ ئەگەر قەرزارەکەتان توانای دانەوێ نەبوو، ئیو نازادی بکەن و پینی ببەخشن گەڵی بۆتان باشتره ﴿إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ ئەگەر بزانن ئەم کاره "چ خێرو پاداشێکی گەورە تێدا بە بۆتان" سەرمایەکشەتان دەبەخشی پێیان ﴿<sup>۲۸۱</sup> وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ﴾ خەلگینە! لە سزای رۆژێک بترسن کە هەمووتان تێیدا ئەهێرنەو بۆ لای خوا ﴿ثُمَّ تَوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ﴾



له پاشان هه موو که سێک پاداشی کارو کرده و هێ خۆی به ته وای دیته وه رێی **﴿وهم لا یظلمون﴾** سته میشیان ئی ناکرێ "که و کورتیی له چاکه کانیاندا ناکرێ، زیادیش له گونا هه کانیاندا" نادری به گۆلیاندا.

### رێنمایی نایه تی (۲۷۸-۲۸۱):

۱- ته وه کردن له سوود خۆری واجب و پێویسته.

۲- سوودو بازاری سوود خۆری، ده بێ له لایه ن (حاکم) یکی شه ره وه وێران بکړت . (ئیه ن خویزمند) نه لێ: نه گهر شارنشینیک سوود خۆریان کرده پێشه ی خۆیان و به هه لالیان داده نا نه و به (مو پتهد) داده نرێن، خو نه گهر له گه ل نه وه یشدا به هه رامیان ده زانی ، هه ر پێویسته رابه رو فه رمانه ی موسلمانان جه نگیان له گه ل بکا . (ئیه ن

عهباس) نه لێ: نه گهر که سی به رده وام خه ریکی سوود خۆری بوو، پێویسته (ئیه مام- رابه ر) داوای ته وه ی لێبکا، جانه گهر ده ستی لیه نگرت نه وه باشه! نه گینه له ملی ده ری. فه رموده ی: ﴿اجتنبوا السبع الموبقات.. اكل الربا﴾ بۆ سه ختگیری له سه رسووده .

۳- (ئیه ن عهباس) نه لێ: نه م نایه ته ی **﴿واتقوا يوما﴾** کو تا نایه تی قورئانه، کاتی جبریل هینای وتی: له سه ره تای نایه تی (۲۸۰) ی سه ووره تی (به قه ره) وه دای بنێن، په یام به ریش ﷺ داوی نه و نایه ته ته نها (۲۱) رۆژ، یان (۸۱) رۆژ به سه ر دنیا وه ژیا.. به هه زاران دروودو سه لاوی له سه ربیت.

وام و مامه له ی ماوه دار بنووسن:

ئیه نجا له درێژترین نایه تی قورئاندا، باسی (وام -قه ر) دان به یه کتر به ی به ره ده کا، له گه ل کورته باسیکی بازگانی و (ره ه ن) دا، نه مه یش نه وه ده گیه نی که به لای دینی نیسه مامه وه هاوکاری کردنی یه کتره قه رز به یه کتری دان. کاریکی زۆر پێویست و گه رنجه، بۆیه ده فه رموی: **﴿يا ايها الذين آمنوا اذا تدانتم بدين الى اجل مسمى فاكتبوه﴾** نه ی نه وانه ی باوه رتان هینا وه! هه رکات قه رزو قۆله ی ماوه دارتان له گه ل یه کتردا کرد، وه یان کهرین و فره وشتنتان به قه رزکرد بۆ ماوه یه کی دیاریکراو بینووسن، هه تا به باشی پارێزگاری بکړت و، بۆ دوا رۆژیش نه بیته هه راو قه ره "به لێ نو سین چاکترین هۆیه بۆ مانه وه ی دۆستایه تی و برایه تی و سه وگه ر بوونی قه رزه که یش، بۆیه ده فه رموی: **﴿وليكتب بينكم كاتب بالعدل﴾** با نو سه ریکی خاوه نداد، به دادگه رانه بینووسی و، وه به لای هه چ لایه کدا نه روا، "شه ره زای یاسای کهرین و فره وشتنیش بی ت" **﴿ولا ياب كاتب ان يكتب كما علمه الله فليكتب﴾** ناشی هه چ نو سه ریک سه ربیچی بکا له نوو سینی "قه باله که" دا، هه رچۆنی خوا فیری نوو سینی کردوه، بابینوسی و"اته: هه رکات داوایان لیکرد که بۆیان بنوسی، ده بی بینوسی و ته فره یان نه دات" **﴿وليمل الذي عليه الحق﴾** خو نه گهر قه رزه ره که ش خوینده وار نه بوو تاخۆی بینوسی، ده بی

بۇخۇي ھەقەكە بەيان بكاو، نووسەرەكەيش بينووسى ﴿وليتق الله ربه﴾ دەبى له خواي پەرورەدگارى خۇي بترسى ﴿ولا يبخص منه شيئا﴾ ولە كاتى نووسىنەكەدا كەم و كورتىي له هيج شتىكى نەكات ﴿فإن كان الذي عليه الحق سفيها أو ضعيفا﴾ ئىنجا ئەگەر قەرزارەكە ھەلەشە ونەزان و كەم ئاوەز بوو وەيان له روانگەي ئەقلەو ەبى ھىزو لاواز بوو (منال بوو، يا بەسال چوبوو) ﴿ولا يستطيع ان يمل هو﴾ وەيان نەيدەتوانى ئەوى پىنويستە بىلى و بنوسرى (كەرولال بوو) يان نەخويندەوار بوو ﴿فليمل وليه بالعدل﴾ با چاودىرو سەرپەرشتكارەكەي بە داداگەرانە سەنەدەكە دارىژى و نووسەرەكەيش بينووسى ﴿واستشهدوا شهيدين من رجالكم﴾ دەبى دوو پىاوى موسلمان له خۇتان بۇ ئەو كارە شايبەدين واته: دەبى موسلمان و ئازادو بالغەيش بن ﴿فإن لم يكونا رجلين﴾ خۇ ئەگەر دووپىاوى دەست نەكەوتن ﴿فرجل وامرأتان﴾ با پىاويك و دوونافرەتى وا ببەنە شايبە ﴿ممن ترضون من الشهداء﴾ كە ئىوەش بە شايبەتى دانيان رازى بن و پەسەنديان بکەن (دوو ژنەكە پىكەوەبن) ﴿ان تضل احدهما فتذكر احدهما الاخرى﴾ تا ئەگەر يەككە لەم دوو ئافرەتە لە بىرى چوو، ئەوى تريان وەبىرى بىنيتەو " دووژن له باتى يەك پىاوى له حساباتى پارەو قەرزو قۇلەدا پىكەوە شايبەت ئەبن، چونكە ئافرەتان زۆر كەم بەم جۆرە حساباتانەو خەرىك دەبن، بەلام بىگومان له بابەت ئىش و كارى ئاومال و مندالەو لە پىاوى بىرى بەھىزترە، سەرەراي ئەمەيش كە ھەندى كات يەك ژن بە دووپىاوى حساب ئەكرىت، وەكو لە مەسەلەي كرىن و فروتندا دوو ژن بە يەك پىاوى دا دەنرىت، وەلە ھەندى جاردا ژنىك بە دووپىاوى دادەنرىت، وەكو شايبەتى تەنھا ژنىك لەسەرمانەوئى كچىتى كچىك، يان شايبەتى مامانىك بۇ لە دايك نەبوونى مندال و يا...يا... جا بۇ ئەو كە خوينەرى بەرىز زياتر لەم باسە - دووژن له باتى يەك پىو بەشايبەت بن - ئاگادار بىي دەتوانى سەرىك لە (تەفسىرى خال) و، كتىبى (سەرەستىي لە ئىسلامدا) بدات. ﴿ولا ياب الشهداء إذا ما دعوا﴾ ھەر وەختىكىش شايبەتەكان بانگ كران بۇشايبەتيدان، يان بۇ ھەلگرتنى شايبەتى، نابى خۇبگرن و ئامادە ئەبن ﴿ولا تساموا ان تكتبوه صغيرا أو كبيرا إلى اجله﴾ ھەرگىز نابى له نووسىنى ماوئى قەرز - كەمبى، يا زۆر - ماندوو بن و لەشكرانى بکەن و پىشتگوئى بخەن ﴿ذلكم اقسط عندالله واقوم للشهادة وادنى الا ترتادوا﴾ ئەو نووسىنە بەو شىوئەيە لەلای خوا، داداگەرانە ترو پەسەندترە، چاكرتیش دەتوانن شايبەتى راگرن و، بۇ نەمىشتنى گومان و دوولەش - چ بۇ شايبەد، چ بۇ داوەر، چ بۇ قەرزار - باشترە ﴿إلا ان تكون تجارة حاضرة تدبرونها بينكم﴾ ھەموو كات بينوسن، مەگەر وەختى بازىرگانىي، ئالوگوژتان دەست بەدەست و بەنەقدى بىت ﴿فليس عليكم جناح الا تكتبوها﴾ ئەوسا گوناھتان ئاگات ئەگەر نەينووسن ﴿واشهدوا إذا تبايعتم﴾ شاھىد بگرن لە كاتى كرىن و فروشتندا، ئىتر چ بە حازرو نەقد بى، چ ماوەدارو بە قەرز بى ﴿ولا يضار كاتب ولا شهيد﴾ نابى چ نووسەر، چ شايبەت، زىانتان پى بگەيەنن و ئازارتان بەن، بەم شىوئە كە ھەقەكە نەنووسن و، شايبەدى بەھەق نەدن ﴿وان تغفلوا فإنه فسوق بكم﴾ خۇ ئەگەر وانەكەن، ئەو لەسنوور دەرچوونەو گوناح لەملى خۇتانە ﴿واتقوا الله﴾ و دەشى لەخوا بترسن ﴿ويعلمكم الله﴾ وە خوا فىرى زانست و كاروبارى ئايىنتان دەكات، " ھەر شتىك لە بەرژوئەندى خۇتاندا بىت نىشانئان ئەدا ﴿والله بكل شئ عليم﴾ و خوايش بە ھەموو شتىك زانايە " قازانچ و زىانى ھەموو شتىك ئەزانى، بۇيە ئا بەو شىوئەيە ياساى زىانتان بۇ دائەنىت .



## رښمايي نايه تي (۲۸۲):

- ۱- ټم نايه ته: ناماڙيه كه بو (بيع السلم)، وهكو ټم فېرمووده سه حيهش به راشكاوي باسي ټكا: ((من اسلف في تمر فليسلف في كيل معلوم ووزن معلوم إلى أجل معلوم)) ناشكرايشه كه (سه له م) و (سه له ف) يهك مانا يان هيه. (ئين جهري) ټلي: نوسيني قهرزو قوله چ به كړين بې و چ به فروشتن بيت، يان به سه له م، واجيبه.
- ۲- هر نيعمه ټيك دهبي ټاوكاري خه لكې پي بكري وهك ټه فېرموي: (كما علمه الله فليكتب).
- ۳- داناني بريكارو قسه كړ له باتي خو دروسته.
- ۴- له هه موو شتيكا دانگهري پيوسته، به تايبهت له نوسيني قهرزو فېرزا.
- ۵- شايد دانان بو نووسيني (سه نه د، كومپياله)

پيوسته.

- ۶- شايد دپي سهرمال، دهبي دوو پياوي ژيري نازادي موسلمان بن.
- ۷- هه مووشتي- بيجگه له زينا كه ټو چوار شايد دي دهوي- به كه متر له دوو شايد نابي.
- ۸- دوو ټني موسلمان له جيبي شايد دي پياويك دا دهبي.
- ۹- سه بارت به شايد دي بهنده و مندا: جه ماوهری زانايان قسه يان وهرناگرن، له بري كاري ساده دا نهبي.
- ۱۰- قهرز زوري، يان كه م، دهبي بنوسري.
- ۱۱- مامه له و بازرگاني نيوان خوتان به مرجي حازرو نه قديبي، نوسيني پيوست نيه.
- ۱۲- شايد بو كړين و فروشتني (هقار) زهوي، كشت وكال و هر شتيكي گرنك واجيبه.
- ۱۳- زيان گهيانندن به خاوهن هق له لايمن شايد و نووسه روه قه دهغو حرامه.

وَأِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ مَقْبُوضَهُ فَإِنْ أَثِمَ بَعْضُكُم بَعْضًا فليؤدِّ الَّذِي أَوْثِنَ أَمْنَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ إِيَّمًا قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾ إِنَّ اللَّهَ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يَحْصِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبَ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨٤﴾ أَمَّا الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَيْكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفِرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾

- ۱۴- ته قوا دهبيته مايه زياد بووني زانست وزانباري.. تادادور بو خوي شايد بانگ نهكا پيوست ني يه له خوږه و بچيت شايد دي بدا، نهگر چي فېرمووده هيه: سه بارت بهو كه سانه ي مافي ناگادارن و به قسه يكي ټوان ډر دهكوي، له حاله تي وادا دهبي له خوږانه وه،-بي پيوتن- بچن شايد دي بدن، دياره شايد تي وا به باشتري شايد تي ناو هينراوه چونكه دهبيته هوي ډر خستني مافيك، كه له ريگاي ټوه وه نهبيته ډر نهكه ويته.

نهر نه تان نووسي بارمته وهرگرن:

﴿وَأِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ مَقْبُوضَهُ﴾ خو ټهگر له سهر سه فېر بوون- ټي ټوانه ي قهرزو مامه له دهكهن!- و خوږينه وارتان دهست نهكهوت، قباله كه تان بوږنووسيت، دهكري بارمته و گره ويك لاي خاوهن قهرزه كه دابنين، تاوهك سه نه ديك لاي بمينيته وه" و دلنيا بيت ماله كي تيانا چيت ﴿فَإِنْ آمَنَ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ﴾ ټينجا

نه گهر پرواتان بهیه کدی هه بوو و نه مین بوون و بارمته ی نهویست ﴿فَلْيُؤْنِ الَّذِي أُوتِمْنَ اَمَانَتَهُ وَلِيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ﴾ جا با نهو که سه ی که به نه مین دانراوه، واته: قهرزدارمه که له کاتی خویدا سپارده که "قهرزکه" بداته وه به خاوه نه که یی و، له خوی پهره دگاری خوی برسی و، "گری تیا نه کات" ﴿وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ﴾ دووباره روو ده کاته وه شایه ته کان و: نه فهرموی: نه ی شایه ته کان! نابی خوتان له شایه تی بشارنه وه "هرکات پیویست بوو" ﴿وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَاِنَّهٗ اَثَمٌ قَلْبُهُ﴾ وه هرکه سینک کیتمانی شایه تی بکار بیشارنه وه، به راستیی دلی خوی ژهنگاوی و تاوانبارده کا ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ خو خواش به وکارانه ی نیوه نه یکن زاناو ناگایه "که و ابو هیچ شتی که له یه کتر مه شارنه وه".

### رینمایی نایه تی (۲۸۳):

۱- دانانی بارمته و گره وی (ره من) یک لای خاوه ن قهرزکه، له ماله وه بیئت، یان له سه فهدا بیئت، -هه تا قهرزکه ی تیا نه چی- کاریکی په سهندو ره وایه. به لی... (ره من) به پنی ده قی قورشان به تایبته بهم نایه ته ی برده ستمان و له سه فهدا بن. هه روا نه گهر له ماله وه ش بن، به سوننه ت دانراوه به کوی دهنگی نوممه ت چه سپنراوه، له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه: ﴿إِنَّ النَّبِيَّ إِشْتَرَىٰ مِنْ يَهُودِي طَعَامًا فَطَلَبَ الْيَهُودِي رَهْنًا، فَرَهْنَهُ دَرَعَهُ﴾ فعات ودرعه مرهونه فی ثلاثین صاعاً من شعیر.

۲- کاتی دلنیا بوون له تیا نه چوونی ماله که تان، نهوا ده توان ره من وهر نه گرن جا گره و کراوه که، نه گهر هه یوانیکی سواری بوو، یان مه یکی خاوه ن شیر بوو، یان خانویه ک بوو تییدا داده نیشتن، نهوه هه قه خاوه نه که یان سوودیان لی وهریگری، نه که خاوه ن قهرز، واته: خاوه ن پارکه بو ی نیه نه وانه له قازانجی خویدا به کارینی، خو نه گهر خاوه ن قهرزکه چویه خانویه که وه بو خوی به کاری هیئا، نهوا ده بی کری بو خاوه نه که ی دابنی.

۳- شارده وه کیتمانی شایه دی، یان درو کردن له شایه تییدا، کاریکی حرامه و له گوناچه گهره کانه.

### هه ر چیتان له دل گرتبی خوا لیتانی ده برسی:

﴿لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾ هه رچی له ناسمانه کان و هه رچی له زه ویدایه، هه موو هی خویه "تهنها نهو دروستی کردوه، تنها نهویش خاوه نیه تی، که واته: ده بی تنها شریعت و بهرنامه ی نهویش پیاده بکری" ﴿وَإِنْ تَبَدُّوْا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ﴾ نه گهر نهوه ی له ناو دل ودهروونتاندایه، ناشکرای بکن ﴿اَوْ نَخْفُوْهُ يَحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ﴾ یان بیشارنه وه ده ری نهخن، له هه ردو حاله ته که دا خوا لیکن لینه وه تان له گه ل ده کات. (ثین عه باس) ده لیئت: پاش لیکن لینه وه و لپرسینه وه لهو شتانه ی که له دل ودهروونا نه یشارنه وه، خوی گهره له پروا داران خوش نه بی و سزای بی پروایان ده دات، بویه (ثین عه باس) به لایه وه وایه که نایه تی: ﴿إِنْ تَبَدُّوْا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ نَخْفُوْهُ يَحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ﴾ نه سخ نه بوته وه. تهفسیره کان له م جیگایه دا جزه ها قسه یان هیه، به لام نه م مانایه ی ماموستا "خال" به لامه وه له هه موان جواتره که ده لی "نه گهر نهوه ی له دل تاندایه له سیفاتی نه فسی، وکو بی پروای و، هه سوودی و، ناپاکی و به خیلی، ناشکرایان بکن، یان بیانشارنه وه، خوا بو ی هیه حیسابتان له گه ل بکات، چاک به چاک و خراب به خراب". ﴿فَيَغْفِرْ لِمَنْ يَّشَاءُ﴾ ئینجا له هه رکه سینک که خوی بهو ی خوش نه بی ﴿وَيُعَذِّبْ مَنْ يَّشَاءُ﴾ هه رکه سینکیش نهو خوی بهو ی وشیاویش بی - به سزا - سزای ده دات واته: نه گهر کرده وه و خه یالات گه یشتبینه راده یه که بوو بی به شتیکی نه فسی و سرووشتی، نهوه هه رگیز ته و بهو په شیمانی به دوا یا نایه ت.



﴿والله على كل شيء قدير﴾ خواش به سهر هه موو شتی کدا دسه لاتداره " توانای لیبوردن و سزادانیشی هیه " ﴿۲۸۵﴾  
 آمن الرسول بما انزل إليه من ربه والمؤمنون ﴿ثم په یامبه رهو، ئه و ئیماندارانه ی له گه لیا باوه پریان هیئاوه و لییان  
 روونه که ئه و بهرنامه یه له لای پهروه ردگاریانه وه هاتو ته خواری راسته و دروست ﴿کل آمن بالله و ملائکته و کتبه  
 ورسله﴾ و هه مووشیان پریایان هیئاوه به تاک و ته نیایی خواو، فریشته کانی، کتیبه کانی، په یامبه ره کانی ﴿لا  
 نفرق بین احد من رسله﴾ ده شلین: ئیمه هیچ فیرق و جیاوازیه که له نیوان پیغه مبه رانی خوادا ناکه ی، پرومان هیه  
 که هه موو خوا ناردوونی، و هه ریه که شیان به بهرنامه ی خویه وه هاتووه، واته: ئیمه وه که جووله که و گاوره کان  
 ناکه ی، پرومان به هندیکیان بی و، به هندیکیان باوه نه که یں ﴿وقالوا سمعنا و اطعنا﴾ و ئه لین: و ته ی  
 خوامان بیست و گویریایه لی فره مووده کانی خواین، ساتوش ئه ی پهروه ردگارمان! "هرچی بفرموی ناماده یں"  
 ﴿غفرانک ربنا وایک المصیر﴾ داوای لی بوردنت ئی ده که یں، دسا تویش لیمان خوش ببه ئه ی پهروه ردگارمان!  
 چاکیش ده زانین که سهره نجام گه پانه وه شمان تنها بو لای تو یه. به لئ... به و شیویه موسلمان کامل: گو ی بیسته،  
 گویریایه له، ددان به ناته و اووی و هه له کانی خویدا ئه ی، بویه له خوا داوای لیبوردن ده کات و، له پاشه روژ  
 ده ترسیت.

### رینمایی نایه تی (۲۸۵):

- ۱- به یانی ئه رکان و پایه کانی ئیمان به خواو، فریشته کانی و کتیب و پیغه مبه رانی ئه و.
- ۲- بپروا به هه موو پیغه مبه ران واجیبه، ههروه کو بپروا نه بوون به هندیکیان حهرام و کوفره.
- ۳- ئیتاعه و به گو یکردنی خواو پیغه مبه ره که ی، و خو به ده سه ته وه دان و، رازی بوون به هه موو پریاره کانی خوا  
 پیویسته.

### ته کلیف و ئه رکی به دهر له توانا ناکری:

﴿۲۸۶﴾ لا یكلف الله نفسا إلا وسعها ﴿هرچهنده خوا له خه یال و خه ته ره ی دل و دهر وون، ده پرستیته وه،  
 بیشاریته وه "یان دهریخوا بیخاته رو" .. به لام له گه ل ئه وه ی شدا - به دهر له توانا - ته کلیف و ئه رکی ناخاته  
 سهرشانی هیچ که سیك ﴿لها ما کسبت﴾ هه که سیك کاریکی چاکی ئه نجام دا، پاداش و خیره که ی بو خوی ده بیئت  
 ﴿وعلیها ما اکتسبت﴾ و هه ره خراپه یه کیشی کرد، به زیانی خویه تی و، یه خه ی خوی ده گری. ئینجا له کو تایی  
 سووره ته که دا شیوه ی مونا جات و پاران وه مان فیر ده کا و ده فره مو ی: ﴿ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطانا﴾ ئه ی  
 پهروه دگاری ئیمه ! ئه گه ره فره مان یکی تو مان له بیر چوو، یان تییدا به هه له چوو یں، لیمان مه گره ﴿ربنا ولا تحمل  
 علینا اصرا کما حملته علی الذین من قبلنا﴾ ئه ی پهروه دگارمان! هیچ ته کلیف و ئه رکیکی ئه وه ند قورس و گران  
 مه خه سهرشانمان - ئه گه رچی بشتوانین جیبه جی بی که یں - وه که ئه و ئه رکانه ی له سهرشانی ئه وانه ی بهر له ئیمه ت نا  
 ﴿ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به﴾ ئه ی پهروه دگاری ئیمه ! ئه رکیکی و به سهرماندا مه ده، بو مان هه له نه گری و له  
 تواناو وزه ماندا نه بیئت ﴿واعف عنا﴾ چاو پو شیمان ئی بکه ﴿واغفر لنا﴾ هه له و تاوانمان پپوشه ﴿وارحمنا﴾ و  
 په حمان پی بکه ﴿انت مولانا﴾ هه ره نه تو ش سهر په رستیرو پشت و په نامانی ﴿فانصرنا علی القوم الکافرین﴾  
 دسا به سهر هوژو به ره ی بی باوه پان و خوانه ناساندا، سهرمان بخه، واته: به لگه و نیشانه مان فیر بکه، با له کاتی  
 موجداه له و ده مه قانیدا، و له کاتی رو به پروو بوونه وه و جه نگیشیاندا زالبین. (موعان) هه ره که له خو یندنی ئه م  
 سووره ته ده بووه وه ئه یوت: (آمین فاللهم آمین).

## ریتمای نایه تی (۲۸۶):

- ۱- لابر دنی ئهرك و باری گران و قورس له سهر شانی ئهم ئوممهته.
- ۲- تاوانی له حالی له بیرچوون وهلهدا رووبدا، هیچ سزاو تۆلهیهکی نیه.
- ۳- خوشبوون لهو ههلهو په لانهی بهلددا تیدهپه ریت.
- ۴- فیربوون و خویندنی ئهم دوعایهی ئاخری سوورتهی (بهقهره) سوننهته، چونکه پیغمبر ﷺ و هاوه لانی هه مووکاتی نهیان خویند، له فهرمودیه کیشدا - ئیمامی (موسلیم) له (ئیین مه سعود) وه هیئاویه تی - دهفرموی: (من قرأ هاتین الآيتين من آخر سورة البقرة في ليلة كفتاه). واته: ههر که سیك - له ههر شه ویکدا - ئهم دوو نایه تهی ئاخری سوورتهی (بهقهره) یه بخوینی، بۆ ئهو شه وه بهسیه تی. یان ها تووه دهفرموی: (من قراهما بعد العشاء مرتین اجزاته من قیام اللیل، وكفتاه من شر الشیطان فلا یكون له علیه سلطان). واته: ههر که سیك پاش نویرژی خه و تنان دوو جار ئهو دوو نایه ته بخوینی، ئهوا له باتی شه و نویرژی ئهو شه وه بۆی ده نو سرت و، له خراپه و شه ری (شه ی تان) یش پاریزاو ده بی و، دهره قه تیشی نایه ت.
- ئیمهش له کو تایی تهفسیری ئهم سوورتهی (بهقهره) دا، ههر ئهم دوعایه ده کهین: (ربنا لاتؤاخذنا ان نسینا او اخطانا، ربنا ولا تحمل علينا اصرنا کما حملته علی الذین من قبلنا، ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به واعف عنا واغفر لنا وارحمنا انت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرین)، پاشانیش ده لئین: (آمین فاللهم آمین).

\*\*\* \*\*

## ۲- سوورتهی (ثالی عیمران) له

## مه ده نیه و (۲۰۰) نایه ته

## به ناوی خواي به خشندهی میهره بان

ئهم سوورته یش یه کیکه له سوورته دریزه کانی قورئان و، باسی دوو خالی گرنگ نهکات، یه کهم: یه کخا په رستی راسته قینه و، په یامبه ریتی پیغمبر ﷺ، راستی و دروستی قورئانی پیرۆر. دووه: حه ج و جیهاد و سوود خواردن و زهکات نه دان و.. هتد، باسیکی جهنگی (بهدر) و (ئوحد) دهکات، شیایو ئاماره بۆ کردنه، که نزیکه ی (۸۳) نایه تی ئهم سوورته، سالی نویه می کۆچی له مه دینه دا سه بارت به شانه ده کی خه لکی (نهجران) هاتن. که پیکهاتبو له (۶۰) سواری هه لبریزاوی ده مراسی هۆزه که یان، هاتنه لای پیغمبر ﷺ تا له باره ی (عیسا) وه قسه وباس بکه ن و به پیغمبه ری به له مئین که: گوايه عیسا (خوا) یه! ههروه کو سوورتهی (بهقهره) باسیکی دریزژی جووله که کانی کرد.

جا ئابه م شیوه یه ده ست پیده کاو دهفرموی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم \*﴾ واته: قورئان هه رله م پیتانه ی: (ئه لیف، لام، میم) و، وینه یان پیکهاتووه، جا ئه گه ر ئیوه باوه رتان پیتی نیه، ده سا فهرموون وینه ی بئین؟ ﴿الله لا اله الا هو﴾ ههر (الله) یه خوا و په رستراوی راسته قینه ی به هه ق، بئجگه له خو ی هیچ خوا و په رستراویکی تر نیه، شیایو په رستن بیت ﴿الحی﴾ هه میشه زیندووو، هه میشه بووه و ده بی ﴿القیوم﴾ پایه دارو چار دیری گشتکارو، راگیرکاری هه موو بوونه وهره، واته: ئه مه یه خوا ی راست و به هه ق. نه ک عیسا خوا بی وه کو عیسا ییه کان ده لئین.

سه رنجیک: له فهرموده ی باوه ر پیکراودا هیه که: ناوه گه وهره پیرۆزه که ی خوا (ئیسعی ئه عزم) له (نایه ته لکورسی) و. له یه که م نایه تی (ثالی عیمران) دایه: (الله لا اله الا هو الحی القیوم). ﴿نزل علیک الکتاب



**بالحق** ﴿ثم (قورئان) هی ورده ورده، کم کم، به هق و راست و دروست، دابه زان دوته سهرتو ﴿مصدقاً لما بین یدیه﴾ پشتگیری نه وه موو نامو کتیبه پیشوانه ی خویه تی، واته : ددان بهو کتیبانه شدا دهنیت، بهر له خویبوون ﴿وانزل التوراة والإنجیل - ۱ من قبل هدی للناس﴾ و له پیش ثم قورئانه یشوه (تورات و اینجیل) سی دابه زاندا، بو رینوینی خه لکانی سهرده می خویان ﴿وانزل الفرقان﴾ پاش نه وانیش ثم (قورئان) سی دابه زاندا، بوجیا که ره وه ی راستیی و ناراستیی، هق و باتل ﴿ان الذین کفروا بآیات الله﴾ نهو که سانه ی که به به لگوو نیشانه کانی خوا بهو یان نیو کافرن، له کاتی که داهه مووش پر بهدم هاواری بوونی خواو، تاک و ته نیایی خوا دهکن ﴿لهم عذاب شدید﴾ به راستیی له دواریژدا سزایه کی زور قورس و گرانیا بوهیه ﴿والله عزیز ذو انتقام﴾ خو دیاره که خواش زور بالاده ست و به توانایه، توله سینره له بی باوه ران، بههر

شیوه یه که خو ی بیوه ی ﴿ان الله لا یخفی علیه شیء فی الارض ولا فی السماء﴾ نه له زوویی، نه له ناسمان، هیچ شتی که له خوا شاروه نییه، ناگاداری هه موو ده غده غو خه تهراتی دله کانی شه ﴿هو الذی یمورکم فی الارحام کیف یشاء﴾ ته نهانه وه، بتوانی له منال دانی دایکتاندا هه رچونی هنزیکا، نه خشه ی سهروسیماو بیچمتان بکیشی: یه کی ره شپیس، یه کی سپی پیس، یه کی نیو، یه کی می، یه کی بالابه رن، یه کی کورته بالا، واته: به ناره زووی خو ی نه خشه داده ریژی و که لاله ی هه موو شتی دهکات ﴿لا اله الا هو العزيز الحكيم﴾ جگه له خو ی هیچ په رستراویکی تر نیه هق بیست، هه ر خویشی بالاده ست و زاله، زور کارزان و کاردرسته، هه موو شتی که له جیگه ی خویدایه، له سووره تیکی تردا له باره ی دهسه لات و زهرده ستی خواوه ده فرموی: (یخلقکم فی بطون امهاتکم خلقاً من بعد خلق فی ظلمات ثلاث..).

نایه ته (موحکم) و (موته شایه) له کانی قورئان:

کاتی نوینه ری گاوه کانی (نه جران) هاته لای

په یامبه ر پیاانگوت: باشه! تویش سه باره ت به عیسا، هه ره که نیمه نالیت که: وشو روخی خویه؟ مه به ستیان نه وه بوو که بهیروباوه ری نه وان عیسا ناده می نییه خویه! ئینجا خوا ثم نایه ته ی ناردو فرموی: ﴿هو الذی انزل علیک الکتاب﴾ هه ره خو خویه ثم کتیبه (قورئان) سی دابه زانده سهرت ﴿منه آیات محکمات هن ام الکتاب﴾ هه ندیکی چند نایه تیکی (ته نویل) هه لناگرن و ماناو مه به سه کانیان موحکم و پویشن و دامه زراو و ماک و بناغه ن بو نایه ته کانی تری، واته: نه گوپاون و، قابیلی ده ستکاری نین و، تینه گه یشتوان ناتوانن له مه به سه کانی خویداندا به کاریان بینن ﴿واخر متشابهات﴾ وهوی تریشی (موته شایه) و لیچوون، واته: بیژو و شه کانی مانای جوراوجور هه لده گرن و، بو هه موو که سیکیش پویشن نین، چونکه چند واتاو مانایه کی قول و، چند مانایه کی جیا لهوی تر ده به خشن، به لام خوینده واره زانیاره کان له بهر پویشنایی نایه ته موحکه مه کاندا، مانای نه مانیش ده زانن و

شور ال عمران

لما انزلنا

## سُورَةُ الْاٰنْزِلَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْعَمَّ ۝ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۝ زَلَّ عَلَيْكَ الْكِتَابُ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ۝ مِن قَبْلِ هَٰذَا هَدَى النَّاسَ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ۝ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۝ هُوَ الَّذِي يَصُورُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ۝ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۝ رَبَّنَا إِنَّكَ جَمِيعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ إِنَّكَ لَا يُخْفَى عَلَيْكَ الْعِلْمُكَادُ ۝

بِسْمِ اللَّهِ

۵۰

چاره سریان ده کهن ﴿فاما الذين في قلوبهم زيغ﴾ نینجا نهوانه ی له دلایندا لادان و چهوتی هیهو. هه میشه نامادهن بۆ فیتنه نانهوه ﴿یتبعون ما تشابه منه﴾ ههرله (موتەشابه) هکان ده گهرین و. ههر لهوان په پیرهوی نه کهن و؛ به نارەزووی خویشان ته فسیریان نه کهن ﴿ابتغاء الفتنة﴾ به مهبهستی گیره شیوینی ولادانی خه لکی له ریگای راست و خولقاندنی گومان بۆیان ﴿وابتغاء تاولیه﴾ وه یان ههرچۆنیک دلایان چهز بکا، مانایان بکهن و. ته فسیرو لیکدانه وهی هه له یان بۆهه لبهستن، بهو ناوه وه که ههرخویشان خه مخوژی قورئانن و ده پپاریزن! ﴿وما یعلم تاولیه إلا الله﴾ له کاتیکی ته فسیرو لیکدانه وهی مانا راسته که یان، خوا نه بی که سیکی تر نایازانی، که وابوو ئیمه ههر ته سلیم بوون و ملکه چیمان له سهره، نهوسا نه گهر شتیکی واهه بوو، نه بی له ژیر رووناکی نایه ته کانی ترده ته فسیر بکریته وه.

**جه ماومری زانیان ده لێن:** نایه تی (وما یعلم تاولیه إلا الله) (وهقف) سی ته واوه، واته: له خویندنه وه دا، ده بی قورئان خوین له سهر بیژهی (إلا الله) دا بوه ستیت، پاشان له (والراسخون) وه ده ست پی بکاته وه، نه میش ئوه ده گه یه نیت که به راستیی ته نها ههرخوا خوژی ده زانی مهبهست له نایه تی (متشابه) دا چیه ؟ (ته بهری) ده لیت: (ارجح الأقوال: فی معنى المحکم والمتشابه دون خلقه، کوقت خروج عیسی وقت طلوع الشمس من مغربها، وقيام الساعة، وفناء الدنيا...) واته: قسه ی په سهندو گونجاوو شیاو بۆ مانای (موحکم وموتەشابه) نه وه بوو، نه ک وه کو (نه سارا) و (خه وارچ) هکان به نارەزووی خویشان ته فسیری نایه ته کانیان ده کرده وه، بۆ نمونه: له نایه تی: (... وروح منه ...) (۱۷۱/۴) نه سارا سهریان له خویشان شیواند و وتیان: نه مه مانای وایه که (عیسا) کوپی خوایه! هه نبوو له بهر رووناکی نه نایه ته دا: (إن هو إلا عبد انعمنا علیه...) وه یان نایه تی: (إن مثل عیسی عندالله کمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له کن فیکون) ۵۹/۳. ته فسیری نایه تی (روح منه ...) بکه نه وه، نهوسا بۆیان ده رده کهوت که عیسا خوا نییه، به لکو بهنده ی خوایه. (خه وارچ) یش له نایه تی (... إن الحكم إلا لله...) دا خویشان سهر لی شیواو کرد، به تایبته له رووداوه کی نیوان (عهی کوپی نه بی تالیب) و (موعاوییه) دا، نه وه بوو ئیمامی (عهی) یان کافر کرد! به تایبته له وده مه دا که (نه با موسای نه شعهریی) کردبووه چه کهم بۆ کوئا بریاری کوژاندنه وهی فیتنه کی شه که یان. ﴿والراسخون فی العلم یقولون آمنا به﴾ نهوانه ش که له زانستدا رۆچوو و دامه زراوو زۆر زانانن ده لێن: ئیمه باوه رمان به (متشابه) هیه ﴿کل من عند ربنا﴾ ههر دوو به شه که ی قورئان (محکم ومتشابه) له لایه ن په روه ر دگارمانه وهیه، پیغه مبه ر ﴿له باره ی تیگه یشتن له مهبهستی نایه ته کان، دوعای بۆ (ئیین عه باس) کردوو فه رموی: ((اللهم فقها فی الدین، وعلمه التأویل)) فتح الباری. ﴿وما یذكر إلا اولوا الالباب﴾ خو له راستیدا ته نها خاوه ن بیرو پیاوه زیره ک و دل و شیاره کانه ن. به وریدی بیر نه که نه وه و سودی لیوهر ده گرن و له م حه قیقه ته تی ده گهن. پیغه مبه ری خوا نه نایه ته ی (هو الذی انزل علیک القرآن منه آیات محکمات هن ام الکتاب و آخر متشابهات) سی، هه تا (وما یذكر إلا اولوا الالباب) خوینده وه و پاشان فه رموی: ((فإذا رأیت الذین یثبغون ماتشابه منه، فأولئک الذین سمی الله فاحذروهم)). ﴿ربنا لاترغ قلوبنا بعد إذ هدیتنا﴾ نهو ژیرو تیگه یشتوانه ده لێن: په ره ر دگارمان! دوا ی نه وه ی هیدایه تت داین و رینماییت کردین، دلنه کانمان له ریتی هه قی خو ت لامه ده، هه تا بکه وینه شوینی فیتنه خوازه کان. ﴿وهب لنا من لدنک رحمة﴾ وه له لای خو ته وه رحمه تمان پی ببه خشه و، دلمان له سهر هه ق دابه زیننه ﴿إنک انت الوهاب﴾ به راستیی ههر نه تو ی به خشنده و به خشینهری ههر مه زن، پیغه مبه ره باره ی دامه زراندنی دلنه کانه وه و. لادانیان له خوا ده خوازی و ده فه رموی: ((یاقلب القلوب ثبت قلبی علی دینک)) پاشان نایه تی: (ربنا لاترغ قلوبنا بعد إذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة إنک انت الوهاب) ی خوینده وه. ﴿ربنا إنک جامع الناس لیوم لا ریب فیه﴾ په ره ر دگارمان! به راستیی ههر تو



کۆکه ره وهی خه لکیتی "بۆپاداش وتۆله" بۆ پۆژێک که بۆهاتنی گومانیک نیه. ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾ بهراستی خوا له به لێن و وه عه ده کانی خۆی لانا داو په یمان ناشکیئن. به لێ .. هه مووکات بنیاده م به رامبه ر به قورئان دوو ده سته یه: به شیکیان وه ک خۆی ته فسیری نایه ته کان روون نه که نه وه به موو لێی لانا ده ن، نه وری دیکه ش به پیی به رژه وه ندی خۆیان ته فسیری ده که نه وه.

### مال و عه ولاد به هانا نایه رۆژی سه لا :

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا﴾ بێگومان نه که سهانه ی که به په یامبه ر ښه بێ باوه رو کافرن له رۆژی قیامه تدا هه رگیز نه مالیان ، نه مندالیان له سزای خوا بێ نیازیان نا که ن و، فریایان نا که ون

هه رچه نه ده نه مۆ خۆیانی پی هه لئه کیشتن و شانازی پیوه نه که ن" ﴿وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ﴾ ده شبنه سه و ته مه نیی و ده سته چیه ی ناگر ﴿كَذَابَ آلِ فِرْعَوْنَ﴾ خوو داییان هه ره کو خوو داب و نه ریتی گه ی فیرعه ون ﴿وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ و نه وانه ش له پییش نه وانه به وون وایه ﴿كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾ که گشت جارێ نایه ته کانی ئیمه یان به درۆ داده نا ﴿فَاخْذِمِ اللَّهَ بَدْنِهِمْ﴾ ئینجا خوا یش به هو ی گوناح و تاوانی خۆیا نه وه گرتنی و له ناوی بردن ﴿وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ دانیابن خوا تۆله سینیک ی زۆر توندو سه ختگیره، واته: سه ره نه جانی قوره ی شیش هه ره وه نه وانه تیا چوون و دۆزه خه، نه و سه سامان و مندالی شیان هه یج که لکیان پیتا گه یه ن ﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ بێگومان بن به وانه ی که بێ به وون بلی ﴿سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ﴾ که به م زووانه "هه ر له دونه دا" تیده شکین و ژێر نه که ون، وه له دوا رۆژیشدا به ره و دۆزه خه کۆنه کرینه وه و راده پیچرین "هه رچه نه ده نه مۆ موسلمانان له ئو حوددا به ره واته تێ شکابن" ﴿وَبِئْسَ الْمَهَادُ﴾ که دۆزه خیش جی خه ویک ی خراپه!

### هه قه له رۆژی (به در) عیبه رت بگرن :

﴿قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِتْنَتِ الثَّقَاتِ﴾ بهراستی له و دوو کۆمه له دا له جهنگی (به در) دا رو به رووی یه کتر وه ستان، ده رس و نامۆزگارییه ک هه بوو بۆ ئیوه نه ی جووله که ! ﴿فِتْنَةٌ نَقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ده سته یه کیان بۆخوا ده جهنگین ﴿وَأُخْرَى كَافِرَةٌ﴾ و ده سته که ی تریان کافرو بێ به وون و، له پی ناوی تاغو و تانداو، دژ به خوا ده جهنگین ﴿يُرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأَى الْعَيْنِ﴾ به چاوی خۆیان کۆمه له به واده ره که یان به دوو نه وه منده ی خۆیان ده بینن، نه و سه اش خوا ترسی خسته دلیانه وه و تیشکان ﴿وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ يَشَاءُ﴾ دیا ره خوا پشتگیری هه رکه سین که خۆی به و ی و به شیایوی بزانی ده کات، بۆیه پشتگیری له خه لکی (به در) کردو سه ری خستن ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾ كَذَابُ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَاخْذِمِ اللَّهَ بَدْنِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَهَادُ ﴿١٢﴾ قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِتْنَتِ الثَّقَاتِ تَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأَى الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾ زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَاقِ ﴿١٤﴾ قُلْ أُوَيْسِكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾

**به زمرق و بهرقی ژینی دنیا چه دواشه مەبن:**

### صیفات گہ لیکی نیمانداران:

گدواهی یۆتاک و تهنیایی خوا:

﴿<sup>۱۸</sup> شهد الله انه لا اله الا هو والملائكة واولوا العلم﴾ خوا له ریگی دروستکراوه کانیوه شایه تی ددها - خوهر  
خوی به سه بو شایه تی - پاشان فریشته و زانا کانیش شایه تی ددهن که: بیجگه له خوی هیچ په رستراویکی شیاوی



راسته قینه نییه **﴿قَاتِمَا بِالْقِسْطِ﴾** گشت کاتیکیش له نیوان بوونه وهدا، دادپه روه ری راگرتوو **﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾** دووباره غهیره خوی، هیچ په سترایکی تر نییه، بالادهست و زاله، کار جوان و کارزانه، بویه هه میشه به دادگه رانه له نیو گشت بوونه وهدا نه جوولیتنه وه. به لی نه مه بو زانیان نیجگار پله و پایه یه کی گه وره یه، که خوی گه وره "له پال خویی و فریشته کانیشیدا" بو تاک و تمنیایی خوی، دهیانگری به شایهت، هه قه نه وانیش هه ق ره و هه ق بیژن و نه م لاونه و نه کن. **﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾** بیگومان تهنه نه م دینی نیسلامیه، په سه ند و قبووله لای خوا، چونکه پالوته و پوخته ی ته وای ثایینه ناسمانیه کانی تره، بویه له جیگایه کی ترده ده فهرموی: (ومن یبتغ غیر الإسلام دینا فلن یقبل منه) واته: هر که سیك به هر دینیکی تره وه به ره و خوا بجیت، خوا لئی وهر ناگری **﴿وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أوتوا الكتاب﴾** نه وانه ش که

کتیب و نامه یان پندرا واته: جووله که و گاور که له ناو خویاندا پیک نه هاتن و له هه ق لایاندا **﴿إلا من بعد ما جاءهم العلم﴾** هر پاش نه وه بوو که به لکه و زانیاری ته وایان بوهات دهر باره ی راستیی نه و ثایینه ی و موحه ممد **﴿هینای بغیا بینهم﴾** نه ویش هر له بهر عینادی و حه سوودییه ک بووله ناویاندا هه بوو، چونکه دهیانزانی به هاتنی دینی نیسلام، سه روکایه تی نه وان له کیس نه چیت، بویه له باوهر هینان به دینی نیسلام کلابوون و بووبه هه راو کیشه یان **﴿ومن یکفر بآیات الله فإن الله سریع الحساب﴾** ده سا دلنیابن هر که سیك باوهری به نایهت و نیشانه کانی خوا نه بیئت، باچاک بزائن که خوا له روژی پرسینه وهدا، به چه سپانی به حیساییان راده گا **﴿فإن حاجوک فقل اسلمت وجهی لله ومن اتبعن﴾** خو نه گهر ده مه قالی و مملانیی سه ختیان له گهل کردی" سه بارهت به عیسا و هه رگوتیان خویه تو له و لامدا بلی: من خوم و پهیره و هه کان به پاکی پوومان کردو ته خوا و ته سلیم و ملکه چی به ریه کانی نه وین و،

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اِنِّسَاءً اَمْنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَرَبَّنَا عَذَابَ النَّارِ ۝۱۶۱ الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَنِيتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْاَسْحَارِ ۝۱۶۲ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝۱۶۳ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ اللَّهِ اِلْسَلَمُوا وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْاِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ يَأْتِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝۱۶۴ فَإِنْ حَاجُوكَ فَقُلْ اَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعْتُ وَقُلْ لِلَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ وَالْاُمِّيَّةَ اَسْلَمْتُمْ فَإِنْ اَسْلَمُوا فَقَدْ اَهْتَدُوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ۝۱۶۵ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ يَأْتِيَتِ اللَّهَ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ عِزًّا وَهُمْ يَقْسُطُونَ ۝۱۶۶ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ ۝۱۶۷ اُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرٍ ۝۱۶۸

هر خویشی تاک و ته نیا و بی هاو هل و بی شه ریکه **﴿وقل للذين اوتوا الكتاب والاميين﴾** به وانه ش و نامه یان پندرا وه (له جووله که و گاور) نه زان و بی نامه کانیش (له هاو به ش دانهرانی قورده یش) بلی: **﴿اسلمتم﴾** نایا، دوی نه و هه مو به لگانه نیوه ش "وه کو نیه" موسلمان و ملکه چی خوا بوون؟ یان هر سوون له سه ر بی باوهری خوتان؟! **﴿فإن اسلموا﴾** جا نه گهر ملکه چ و موسلمان بوون، واته: هاتنه سه ردینه که ی تو و وزیان له یه هودییهت و نه صرانیهت هینا **﴿فقد اهتدوا﴾** نه و "به هه قیقهت" ریگه ی به ختیارییان دوزیه و ته وه و ریغما بوون **﴿وإن تولوا﴾** خو نه گهر پوویان وهر گپرا له نیسلام و سه ریچییان لی کرد و باوهریان نه هینا **﴿فإنما علیک البلاغ﴾** بیگومان به نه رکی تو تهنه هر که یاندنی په یامه که ی خویه "نیتر له بی پووی نه وان تو هیچ زیانیکت پینا گاو بهر پرسیاریش نیت".





**معرضون** ﴿ که چى دهسته يه کيان رو و دره گيږن و پيى رازى نابن و هر سه ريږچى ده کهن " ده بى خوڼده وار په يره وى هر له راستيى بکات، نه گهر چى زياني خوڅى تيا بيټ " ﴿ <sup>۶۶</sup> **ذلک بانهم قالوا لن تمسنا النار الا اياما معدودات** ﴿ نهو که تماني هه قيش له بهر نه وه بوو که ده يانگوت: نه گهر بشمانخه نه ناو دوزه خه وه چهن روژى نه بى پيمان ناچى " مه به ستيان له وه هر ( ۴۰ ) روژه بوو که گوږه کيان تيا په رست ﴿ **وغيرهم في دينهم ما كانوا يفترون** ﴿ بهو درو يه يان بو ناييڼى خوځيان هه ليان به ست سهريان له خوځيان شتواند و فريويان خوارد " نه وه بوو وتيان: نيڼمه کوږو خوڅه ويستی خواين و. باوو با پيرانيشمان په يام بهر بوونه، تکامان بو نه کهن " ﴿ <sup>۶۷</sup> **فكيف اذا جمعناهم ليوم لا ريب فيه** ﴿ ئينجا نه بى نهو روژه حاليان چلوڼ بيټ، که بيگومان هه ريږيش ديت وهه موويان کو ده کينه وه بوليکولينه وهو ليږسرينه وه ﴿ **ووفيت كل نفس ما كسبت** ﴿ و هه موو که سيش به سزاو توله ي کاروکرده وى خوځى نه گا ﴿ **وهم لا يظلمون** ﴿ وهيچ سته ميکيشيان لي ناکرى، له تهرات وئنجيل دا باسکرا بوو که هه رکات موحه ممد هات، ده بى خاوهن نامه کان په يره وى ليکهن. که نکوولى نهو راستيه يان ده کردو ده يانگوت: شتى وانييه له تهرات وئنجيل دا، پييان ده گوترا: باشه! نه وکتبانه بيڼن با پيکه وه سهريان بکهن. بزاني وانييه! هه لده هاتن وده روښتن وگوښيان له سزا نه بوو، چونکه ده يانگوت: نه گهر و ايشبيت، هه رچهن روژيکه!

چون شوکرا نه بزير بين؟

ئينجا کاتي په يام بهر ﴿ فتهنئى مهککى کرد، به ئيڼى به دس گرتن و فتهنئى ناوچه کاني (فارس) و (رؤم) يشيدا، نهو جا دووږووو جووله که کان کردiane هه راو گوتيان: هاى هاى! موحه ممد! تو له کوځى و. راستيى نه م قسه يه ت له کوځى!! شتى وا چون نه بى؟! مه گهر تو خاوهنى هه موو شتيکى و. ده سه لات و مولکى دنياش هى تو يه دياره به مه که کيش تير نه بوويت، نهو سا خوا فهرمووى: ﴿ <sup>۶۸</sup> **قل اللهم مالك الملك** ﴿ بلئى: خوايه! نهى خاوهن هيرو ده سه لات! ﴿ **تؤتى الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء** ﴿ هه رکه سيک خوټ بته وى ده سه لات و مولکى پى نه دهى، هه رکه سيش خوټ بته وى ده سه لات و حکومته تى لي ده سيڼى " ده سه لاتدارى بى سنوورو بى مهودا هه نه توى " ﴿ **وتعز من تشاء وتذل من تشاء** ﴿ هه رکه سيش خوټ بته وى بالا ده ست و ريژدارى نه که يى و. هه رکه سيش خوټ بته وى زليل و سووکى نه که يى ﴿ **بيدك الخير** ﴿ گشت خير و چا که يه هه به ده ستى خوټه ﴿ **انك على كل شئ قدير** ﴿ به راستيى تو به سه ر هه موو شتيکدا به تواناو ده سه لاتدارى ﴿ ﴿ <sup>۶۹</sup> **تولج الليل في النهار وتولج النهار في الليل** ﴿ شهو نه به يته ناو روژ، روژيش نه به يته ناو شهو " له م زياد نه که يت و. له ويش کم نه که يت، يا به پيچه وانه وه " ﴿ **وتخرج الحي من الميت وتخرج الميت من الحي** ﴿ زيندوو له مردوو دهردينى و. مردو ويش له زيندوو دهرده خه ي " گيا نه روڼى له دانه، دانه يش نه روڼى له گيا، وه هه روه ها ﴿ **وترزق من تشاء بغير حساب** ﴿ هه رکه سيش خوټ بته وى بى ژماره رزق و روژى نه ده يتى.

موشريك و خوانه ناس مه که نه دوس:

(عوبادهى کوږى صامت) يه کيک بوو له موجهيده کاني به درو پياويکى زور صالحيش بووکاتى په يام بهر بو جهنگى خنده ق خوځ ريکخست پيى وت: نهى په يام بهرى خوا! پيڼج صه د که س جووله که ي هاوپه يمان و برادره م هه يه. مؤله ت بده باله گهل خوځ بيانينم بو نه م جهنگه، وهاوکاريمان بکهن، نهو سا خوا فهرمووى: ﴿ <sup>۷۰</sup> **لا يتخذ المؤمنون الكافرين اولياء من دون المؤمنين** ﴿ نابى بپروا داران جگه له بپروا داران که س بگرن به دؤست و به يار مه تيده روو پشت و په ناي خوځيان ﴿ **ومن يفعل ذلك فليس من الله في شئ** ﴿ هه رکه سيک له فهرمانى خوا دهرچى و

کافران بکاته دوستی خو، ئەو ههچ به شیکی په یوهندی ئیمانی به خواوه نییه. بهلئ... په یوهندی و دوستایهتی کردن له گهل کافراندا رهوا نییه، بهلام په یمانهستن کاتئ بهر ژوهندی ئیسلامی تیا ره چاوبکړت په وایه، وهک په یامېر له گهل (خوزاعه) دا په یمانی به ست و هاو به شدانرو موشريک بوون **﴿لَا اَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تَقَاةً﴾** مه گهر لییان بترسن و، بتانه وئ له شه پریان خو قوتار بگهن و خو پپاریزن، ئەو هه لوکاته دا چاک وایه به په وائلت دوژمنایه تی و دژایه تی نه کړین، بو پشتگیری ئەمه ئیمامی (بوخاریی) ئەم (ئەسەر) له ئەنبوو درداوه دینئ: **﴿اِنا لَنکُشِرُ فِی وَجُوهِ اِقْوَامٍ وَّ اِنْ قُلُوْبُنَا لَتَلْعَنَهُمْ﴾** فتح الباری: کتاب الادب / باب ۸۲ / ص ۶۱۳۱. واته: بئگومان "وهکو موسلمانان" له رووی خه لکانی خراپدا، لیو به زه رده خه نهین، بهلام دلمان نه عله تیان لیده کاو، رقی لییان. (ئین به تتال) دهلئ: پیکه وه ژیان و (مودارات) به شیکه له ره وشتی موسلمانان. هندی کس (مودارات) و (موداهنه) تیکهل ده کاو واده زانی هه ردو یهک شته! بهلام راستیی هکئ ئەمه یه که مودارات: رووخوشی و قسه ی نهرم و نیانه له رووی نه یاراندا، له بهر دروستبوونی ئولفهت و هوگری له نیوان هه ردوولادا! بهلام (موداهنه): وهکو زاناکان ده لئین: زینده گییه له گهل (فاسیق) و پیاو خراپانداو، له گهل رهزا بوون بهو کاره ی ده یکات دیاره ئەم (موداهنه) یه حه راهو، (مودارات) رئی پیدراوه. فتح الباری. ئین عه باس نهلئ: **﴿لِیْسَ التَّقِیَّةُ بِالْعَمَلِ، اِنَّمَا التَّقِیَّةُ بِاللِّسَانِ﴾**، واته: خو قوتار کردن لییان ته نها هه به قسه و گووتاره، نهک به دل و کار و کرده وه هاوکاری بکړین، دیاره ئەمه ش ته نیا بو موسلمانانی بی ده سولات و ناته و او رئی پیدراوه، بویه له م سؤنگه یه وه ده ولته تی ئیسلامی ده توانئ له گهل ده ولته تی نائیسلامییدا بهر ژوهندییه کانی خو ی گری بدا به مهرجئ عه قیده و نایدو لوژئ رۆله کانی ولته کئ ی پاریزواو بیټ، نهک هونه ژیر گوشاری سیاسی و ئابورییه وه، ورده ورده نه دزین **﴿و یحذرکم الله نفسه﴾** خوی گه ورده ده یه وئ ئیوه هه ره زاتی خو ی بترسن و وشیاربن. بهلئ... گهل جار له قورئان و فهرمووده دا بیژئ (نفس) بو. خوا به کارهاتووه، بونموونه له سووره ی (۲۸/۳)، ۶/۵۴.۲۰/۴۱، له فهرمووده شیدا وهک: **﴿ولذلك مدح نفسه..﴾** بوخاریی، وه (کتب فی کتابه یکتبه علی نفسه..). مسلم، ئیمامی (به یهه قئ) یش نه لئت: **﴿قال الشيخ: ومعنى قول الله سبحانه وتعالى إنه نفس، ای إنه موجود ثابت غیر منتف ولا معدوم﴾** وه ده لئت: (نفس) به چهند مانایهک هاتووه، بهلام هه ره ئەمه یان بو خوا ده گونجیت که بلئین: **﴿اثبات الذات لله تعالى﴾**، جا بویه ئیمه یش له م تهفسیره کورته دا و شه ی (نفس) مان به (زات) مانا دایه وه. سه یریکی **﴿الاسماء والصفات﴾** ی ئیمامی به یهه قئ - بهرگی ۲/ بکه. **﴿والله المصیر﴾** وه چاکیش بزائن که چاره نووس و گه رانه وه ی هه مووشتان له قیامه تدا ته نها بولای خوایه "دیاره نیتر ئه وچه له ههچ کسئ ناتوانئ له سزای ئه و بتانپاریژئ" **﴿قُلْ اِنْ تَخْشَوْنَ مَا فِیْ صُدُورِکُمْ اَوْ تَبْدُوْهُ یَعْلَمُهٗ اللّٰهُ﴾** بلئ ئه ی پیغه مبه ر **﴿و﴾** ئه وه ی له سنگ و دلتنایه ئه گهر بیشارنه وه، یاخود ئاشکرای بگهن و ده ریخن، لای خوا چونیه که، چونکه ئه و به هه مووی نه زانی، واته: به هه رشینه وه که دوستایه تی و هاریکاری بی باوه ران بگهن به ئاشکراو به نه ینی لای خوا یه کسانو ئاشکرایه **﴿و یعلم ما فی السموات وما فی الارض﴾** وه هه رچیش له ئاسمانه کان وله زه ویددایه، ئه و چاک پیئ نه زانی و پیئ ئاگاداره **﴿والله علی کل شیء قدير﴾** ئه و خوایه ش به سه ره هه موو شتیکدا به تواناو ده سه لاتداره.

گش که سئ کرده وئ "خاس و خراپی" خو ی ده بیئ:

**﴿یوم تجد کل نفس ماعملت من خیر محضاً﴾** بترسن له و رۆژه ی که هه مووکه سیئ هه ر چاکه یه کی کرد بیټ! دۆسیه و پهروه نده ی بۆکراوه ده بیئ و "پیئ دلخوش نه بیټ" **﴿وما عملت من سوء تود لو ان بینها و بینه امدا بعیدا﴾** هه رکاریکی خراپیشی کرد بیټ "ديسان ده بیئ و ئاوات خوازه که له نیوان خو یی و کاره خراپه کانیدا



مهرداو ماوهیهکی زۆر دورور ببوایه و هرچاوی پی نهکوتبا **﴿وَحِذْرُكُمُ اللَّهَ نَفْسَهُ﴾** هر لهسزای زاتی خوای گهوره دهبیت خوتان بیاریزنو، ناگادار بن بهریکوپینکی گوژیراهلی بکن **﴿وَاللَّهُ رُوفٌ بِالْعِبَادِ﴾** و خواهمیشه بهرامبر به بندهکانی خوئی میهره بان و دلوثانه.

نهر خواتان خوش دهوی، شونئی پیغه مبر **﴿﴾** کهون:

نوینه ری گاوارهکانی (نهجران) هاتنه لای په یامبر **﴿﴾** سهبارت به (عیسا) ململانیهکی زوریان لهگهل کرد: جاری نه یانوت خواجه! جاریکی دی نه یان وت کوپی خواجه! دیسانه وه دهیانگوت سیفه تیکی خواجه! بویه خوا فهرمووی: **﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾** پییان بلی نهی پیغه مبر **﴿﴾** نه گهر نیوه خواتان

خوش نهوی و " نه تانه وی لئی نزیک ببنه وه " دهبی په پیره وی له شریعت و بهرنامه که ی من بکن، نه وسا خوایش نیوه وی خوش دهوی **﴿وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾** وله هلهو گوناومه کانیشیان خوش نه بیت **﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾** چونکه نه وخوایه زۆر چاوپوشیکارو، زوریش دلوثان و میهره بانه **﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ﴾** بلی: دهبی گوژیراهلی خواو په یامبر بن **﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾** خوئه گهر رویان وهرگیپراو گوژیراهل نه بوون چاک بزائن که کافر بوون و، خوایش بی باوه رانی خوشناوی **﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ﴾** بیگومان خوا نادم و نوح و ئیبراهیم و خانداده وی ئیبراهیم و، نالی عمران (باوکی مهریه م) ی هله براردو ریژی دان به سه ره هاوچه رانی خوینداو کردنیه پیغه مبر، په یامبر یاه تیش گهروه ترین به خشین و، بهریزترین شهره ف و پایه و پلهیه **﴿ذُرِّيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ﴾** هه مو زارو و نه وه ی یه کن وله یه کتری داکه وتون وگشت یه ک خیزائن **﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾** و خوا خوئی ژنه واو زانایه، نه وان هرچی بلین خوا نه بیسی و، هرشتیکیش له دلیاندا بیت، هر پییده زانی.

له دایکبونی خاتوونه مهریه م:

**﴿إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ﴾** نه وسات وکاته گرنگه وه بی ریته که ژنه که ی عمران وتی: **﴿رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا﴾** نهی په روه ردگارم! تو خوت ده زانی که به راستیی من بریارمدا که نه و مناله ی که وتوته مندالدا نه وه نه زری تو یکه م بوخرمه کردنی (بیت المقدس)، له هه مو نیشی نازادو سه ره سستی که م، به لی دایکی خاتو مهریه م پاش نه وه که مندالی نه ده بوو، نه وسا به فهرمانی خوا دووگیان بوو، بریاریدا که هرکات له دایکبوو پینگه یشت بیکاته مجبوری (بیت المقدس)، چونکه به ته مابوو خوای گهوره کوپی بداتی، تاخرمه تی (بیت المقدس) ی پی بکات **﴿فَتَقَبَّلَ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾** جا تویش نه م نه زرم لئوه رگره، به راستیی ته نها نه تو ی خوای ژنه واو بیسه رو

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾ ذُرِّيَّةَ بَعْضِهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَى وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَاءُ كَالْأُنْثَى وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهُ بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْحَرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَمْرَأَتُ إِنِّي لَأَمِنُ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ رَزَقُ مِنْ شَاءٍ يَغْفِرُ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾

زانا ﴿فلما وضعتها قالت ربی اینی وضعتها انثی﴾ ئەوسا کە منداڵەکی دانائ، دیتی کچە "دیارە ئەویش بە تەمای کوڕ بوو" وتی: ئەو پەرورەدگارم! داواي لیۆوردنت لێدەکەم، ئەوا من کچم بوو!! بە کەلکی مەجپوری نایەت ﴿والله اعلم بما وضعت﴾ خۆ خواش خۆی چاکتر خەبەردارە لەوەی دیویە، دەزانێ پلەي ئەو کچەي ئەو دیویە "لە زۆر کوڕان باشترو چاکترە" ﴿وليس الذكر كالانثی﴾ دیارە ئەو کوڕە ئەو داواي دەکرد وەک ئەم کچە نییە دیویەتی، چونکە ئەم کچەدا گەرەترین مەجیزە ئەبینی ﴿وانی سميتها مريم﴾ ھەننەي دایکی مەریم وتی: بەراستی من ناوم ناوھ مەریەم لەزمانی ئەواندا بەواتای: خواپەرستیار ﴿وانی اعیذھا بک وذریئھا من الشیطان الرجیم﴾ وە من خۆیشی و زارۆکەیشم بەتۆ سپارد، تالە شەری شەیتانی نەفرین لیکراو پارێزراو دووربین، واتە: ھەرچەند بۆ مەجپوری ناشیت، بەلام با ھەر خەریکی خواپەرستی بیئت،

خوایش بیپارێزی ﴿فتقبلھا ربھا بقبول حسن﴾ ئیبنجا پەرورەدگاری ئەو بەشیوەیەکی زۆر جوان و پەسەند ئەو مەریەمەي لیۆەرگرت ھەرچەندە منالیش بوو ﴿وانبتھا نباتا حسنا﴾ بە پەرورەدەییەکی چاک و جوان پێیگەیاندا چ رۆحی و دەروونی، چ جەستەي و لاشەي ﴿وکفلھا زکریا﴾ زەکەریاییشی کردە مامۆستاو سەرپەرست و چاودێریکاری ئەو، واتە: چووھ ژیرچاودێری زەکەریاوە، چونکە پیاویکی زۆر صالح و چاک و پاک بوو، مێردی پوری دایکیشی بوو لەتێر پشکدا ناوی ئەم دەرچوو بۆ چاودێریکردنی خاتوو مەریەم ﴿کلما دخل علیھا زکریا المحراب وجد عندها رزقا﴾ پاشان کە مەریەم گەرە بوو ھەر جارێکی زەکەریا لە حوجرەکیدە سەری لێدەدا دەیدی جۆرە میوھ خۆراکیکی لایە لەوکات و جیگایەدا نەبوو، بۆیە بە سەرسۆرمانیکەوھ ﴿قال یا مريم انی لک هذا﴾ زەکەریا دەپرسی: ئەری مەریەم! تۆ ئەم میوھ و رزق و رۆزییەت لەکوێ بوو؟ ﴿قالت هو من عندالله﴾ ئەویش گووتی: لەلایەن خواوە بۆم ھاتووہ ﴿ان الله

هَذَا لَكَ دَعَاكَ رَبَّكَ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ فَنَادَتْهُ الْمَلَكَةُ وَهَوَّاسَاتُهَا يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بَعَثَ مِنْهُ فَاتِيكِ مِنْ رَبِّكِ وَسَيَذَرُكَ وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَآذَكَرَ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَمِعَ بِالْغَيْبِ وَالْإِنْبَاءِ ﴿٤١﴾ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَمْرُؤُكَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٢﴾ يَمْرُؤُ أَقْنِي رَبِّي وَأَسْجُدِي وَأَرْكَبِي مَعَ الرَّاكِبِينَ ﴿٤٣﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُ أَفْلَتَمْتُمْ أَنْتُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾ إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَمْرُؤُكَ إِنَّ اللَّهَ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٥﴾

پررزق من يشاء بغير حساب﴾ بەراستی خوا بە ھەرکەسیک بیهوێت رۆزی بدات، بێ ژمارەو بێ ماندووبوون و عەزیەتکێشان دەیداتی. لە (بوخاری) و (موسلیم)دا ھاتووہ: ((کل بنی آدم یعمسہ الشیطان یوم ولدتہ امہ إلا مريم وابنها)) واتە: ھەر منداڵی کە لەدایک ئەبیئت شەیتان تێی ئەکوێ و ئەزیەتی ئەکا خاتوو مەریم و کوڕەکەي نەبیئت، چونکە دایکی مەریەم دوعای بۆکردن و گووتی: (انی اعیذھا بک وذریئھا من الشیطان الرجیم).

زەکەریا ھەزێ لە منداڵیکی چاک و پاکە:

﴿هَذَا لَكَ دَعَا زَكْرِيَا رَبِّ﴾ جا ھەر لەوێ زەکەریا- کە ئەو ھەموو لێوھشاوہی مەریەمەي دیت- ھەزێ لە منداڵ کردوبانگی لە پەرورەدگاری خۆی کرد ﴿قال رب هب لي من لدنك ذرية طيبة﴾ ووتی: ئەو پەرورەدگارم! لە لایەن خۆتەوھ زارۆکیکی چاک و پاکم پێ ببەخشە، "ئەو دەمە زەکەریا خۆی بە تەواوی چوڕ بوو بەسالا و،



ژنه کهیشی پیرو نه زۆک بوو" **﴿إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾** چونکه بهراستی تو خوایه کی ژنه وای، پارانه ویت **﴿فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ﴾** ئینجا فریشته کهی ئیمه (جوبره ئیل) بانگی لیکرد **﴿وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْحَرَابِ﴾** که شه وکات له میحرابه کهیدا وهستابوو و نوێژی نه کردوو "خهریکی پارانه وه لاله بوو" له خوا **﴿إِنَّ اللَّهَ يَبْشُرُ بِبِحَبِي﴾** بانگی لیکرد که بهراستی خوی گه وره موژدهت پیده دا، به یه حیا **﴿مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ﴾** که ددان به گشت بیژوو وشه یه کی خوادا ده نی، واته: باوه پی به عیسایش هیه که به جوژه "بی باب" له دایکبووه، **﴿وَسَيَدَا وَحْصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ﴾** موژقیکی مه زن و گه وره ریزداره له ناو گه له کهیدا، زۆریش خوڤاگرو دووره پهریزه له ناره زووی نه فسی وکاری نابجیدا له گه ل تواناو قابلیهتی به ده نیشدا وه له ئاینده دا ده بیته په یامبه رو له ریزی چا کاندایه. بیژهی (سهید) به لای شرع زانه کانه وه به کهسی نه لاین: هه لسی به چاکسازی حالی خه لک له کاروباری دونیاو ناخیره تیاندا، پیغه مبه ر **﴿فهرموی: ((أنا سيد ولد آدم ولا فخر))**، وه یان سه بارت به (حه سن) ی کچه زای فهرموی: **﴿إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ يُصَلِّحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾** بوخاری ۷۱۰۹ / باب - ۲۰. واته: ئەم کوڤم - حه سه نی کچه زام - پیاوئکی ماقوول وخواهن ریزه، نو میده ببیته مایه ی ناشتی نیوان دوو دهسته ی گه وره له موسلمانان. به لی هه روایش بوو، چونکه هه رکه (عه لی) بابی کوژا، پتر له (۴۰) هه زار کهس هاتن په یمانیان دایه، بگره زۆرئیکش له وانه ی په یمانیان به بابی نه دابوو په یمانیان بهم دا، نه وسا نریکه ی (۷) مانگیك له عیراق و خوراسان مایه وه، به لام کاتی له گه ل دهسته و بهسته ی (موعاویه) دا - خوا لی رازی بیته - خه ریکبوو تیکچن له (نه نبار) ی عیراقدا، ئیمامی حه سه ن - خوا لی رازی بیته - نه و شه رو شوپه ی زۆر پینا خوشبوو، وه زۆر ده ترسا له رشتنی خوینی موسلمانان له هه ردوولا، بۆیه له گه ل موعاویه دا - له سه ر چه ند مه رجیک - پیکه اتن و فتیله ی جهنگه که ی کوژانه وه، بوو به هو ی ناشتی نیوان هه ردوولا، که وابوو راسته (سه یید) بوو، دیندوست بوو خو نه ویست و دونیا نه ویست بوو **﴿قَالَ رَبُّ انِّي يَكُونُ لِي غُلَامٌ﴾** زه که ریا به سه ر سوڤمانیکه وه وتی: نه ی په ره ردگارم! جا چۆن من کوڤم ده بیته **﴿وَقَدْ بَلَغْنِي الْكِبَرُ وَأَمْرَاتِي عَاقِرٌ﴾** من وا پیر بووم و ژنه کهیشم نه زۆکه؟! سه رسوڤمانه که ی زه که ریا له وه بوو که منال بوون له ته مه ئیکی ئاودا له یاسای باو نه ریته وه دووره **﴿قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ﴾** گوئی: خوا هه رچی ناره زوو بکات واده کا، ئەم کاره ی تویش براوه ته وه هه رده بی **﴿قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً﴾** نه و جا زه که ریا "بۆنه وه ی پتر دلنیاو دلخوش بیته" وتی: نه ی په ره ردگارم! خو ت نیشانه یه کم بو دیاریکه، به لگه بیته له سه ر بوونی منداله که **﴿قَالَ آيَتُكَ إِلَّا تَكَلَّمَ النَّاسُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمَزًا﴾** خوایش فهرموی: نیشانه که ت نه وه بی که تا سی رۆژو سی شه و، تو ناتوانیت له گه ل مه رده دا قسه یه بکهیت، مه گه ر به هیما و ئاماژه "به سه ر، یان به ده ست، که له گه ل نه وه شدا نه خوش نیت" هه تا بگوئی: نه خوشی ری پینادات قسه بکات **﴿وَأَذْكَرَ رَبِّكَ كَثِيرًا﴾** له و ماوه یه شدا یادی په ره ردگار ت زۆر بکه **﴿وَسَبَّحَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ﴾** و له ده مه ده مه ی ئیواران و به یانیاندا په ره ردگاری خو ت پاک و بیخه وش راگره "ناوی زۆر بیته و، له ته سیحاتی شی کلا مه به،" بۆ زیاتر ناشنا بوون بهم داستانه ی (زه که ریا) سلوی له سه ربی بچۆ بۆ سه ره تای سووره تی (مه ریه م).

مه ریه م خاتوون له ژنانی دنیا له بان ت ره:

**﴿وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ﴾** شه وکات هه ی بهی بیته که فریشته کان - جبریل - به فهرمانی خوا - به مه ریه می گووت! به راستی خوا تو ی ده ست نیشانه کرد بۆ کاریکی زۆر گرنگ، واته: هه ندی خه صه لته ی پیدای که به ئافره تانی دونیای نه داوه **﴿وَوَهَّجَكَ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ﴾** پاک و خاوینی راگرتی" له هه موو کاریکی

ناپه‌سندوده دوریت، ه‌لیبژاردیت و به‌رزی کردیت‌وه به‌سر ه‌موو ژنانی جیهاندا" ﴿<sup>۴۳</sup> یا مریم اقمی لریک﴾  
 ده‌سا م‌ریه‌م! تویش -له‌به‌رام‌به‌ر نه‌وه‌وه- یه‌کلابه بو‌په‌روه‌ردگارت و، ملکه‌چ و خو‌به‌که‌من‌به. ﴿واسجدی  
 وارکعی مع الرکعین﴾ سوجدو ک‌رنووش له‌گه‌ل رکوع به‌راندایه. واته: له‌گه‌ل نو‌یزکاراندا نو‌یز ب‌که‌و له‌گه‌لیان به  
 ﴿<sup>۴۴</sup> ذلک من انباء الغیب نوحیه الیک﴾ نه‌و باسه‌ی "م‌ریه‌م و زه‌که‌ریایه" له‌و ه‌واله‌ شاراوو نادیاریه که تو‌ ناگات  
 لینه‌بوو ئیمه به وه‌جی پی‌ت راده‌گه‌یه‌نین" نه‌گینا ه‌رگیز تو‌ نه‌تنه‌ژانی" ﴿وما کنت ل‌دیهم اذ یلتون اقلامهم ایه‌م  
 یکفل مریم﴾ نه‌وکاته‌یش نه‌وان قه‌له‌مه‌کانیان ده‌ماویشته "ناو ده‌ریای ئوردونه‌وه" ه‌تا بزائن کامیان سه‌ره‌رستی  
 و چاو‌دی‌ری م‌ریه‌می بو‌ده‌بی‌ت، تو‌ له‌لایاندا نه‌بو‌ویت "دیاره له‌ناو‌خو‌یاندا له‌سه‌ر چاو‌دی‌ری کردنی م‌ریه‌م، ه‌ر  
 که‌سه بو‌خو‌ی ده‌یو‌یست شه‌ره‌فی به‌خو‌ی‌کردنی م‌ریه‌می پی‌

ب‌ری! سه‌ره‌نه‌جام ده‌ستو‌ریکی خو‌یانیان به‌کاره‌ینا- وه‌ک  
 تی‌رو‌پشک هاو‌یشتن" ده‌ره‌نه‌جام بو‌زه‌که‌ریا ده‌رچوو و  
 (خاتو‌نه م‌ریه‌م) درایه ده‌ستی نه‌و ﴿وما کنت ل‌دیهم اذ  
 یختصمون﴾ وه‌ نه‌وکاته‌ش که ده‌مه‌قالی و ه‌را‌یشیان بوو  
 له‌لایان نه‌بو‌ویت، که‌واته: ه‌موو نه‌مانه خو‌ای بالا‌ده‌ست  
 پی‌ی‌گو‌تویت و، مانای وایه تو‌ پی‌غه‌مه‌ریت.  
 م‌ریه‌م خاتو‌ن به‌ عیسا مزگ‌ینی ده‌دی‌تی:  
 ﴿<sup>۴۵</sup> اذ قالت الملائکة یا مریم ان الله یشربک کلمة منه﴾  
 له‌وی نه‌بو‌ویت که مه‌لانیکه (جبریل) به م‌ریه‌میان گو‌ت:  
 به‌راستی خوا مو‌ژده‌ی کاریکی سه‌مه‌ره‌ت پی‌نده‌دات،  
 کو‌ریکت نه‌داتی بی‌ باوک، وه‌و نه‌سبابی مند‌البو‌ن، به‌ل‌کو  
 ته‌نها به‌فه‌رمانی ب‌به، نه‌ویش ده‌بی‌ت: (کن فیکون) ﴿اسمه  
 المسیح عیسی ابن مریم﴾ ناوی عیسا‌ی کو‌ری م‌ریه‌مه‌و،  
 نازناوی مه‌سیحه. (مه‌سیح) له‌ زوبانی نه‌واندا نازناو‌یکی  
 پی‌رو‌زه، وه‌ک له‌زمانی عه‌ره‌بدا ده‌لی‌یت: صدیق، فاروق..  
 ﴿وجیها فی الدنیا والاخرة﴾ له‌دو‌نیاو قیامه‌تدا پی‌اوما‌قول  
 و به‌ری‌زه ﴿ومن المقربین﴾ یه‌کیکی‌شه له‌نزیکه‌کانی خوا ﴿<sup>۴۶</sup> ویکلم الناس فی المهد وکله‌ا﴾ له‌ بی‌شکه‌دا و  
 به‌گه‌وره‌ییش له‌گه‌ل خه‌ل‌کدا قسه‌ی سه‌یرو سه‌مه‌ره ده‌کا. ﴿ومن الصالحین﴾ یه‌کیکی‌شه له‌پی‌اوا‌چاکان ﴿<sup>۴۷</sup> قالت رب  
 انی یكون لی ولد ولم یمسنی بشر﴾ نه‌وسا خاتو‌ن م‌ریه‌م وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم! جا من چو‌ن کو‌رم ده‌بی،  
 خو‌تا ئیستا هیچ مرؤ‌یه‌ک تو‌خنم نه‌که‌وتوو! ﴿قال کذلک﴾ جو‌بره‌ئیل وتی: فه‌رمانی خوا‌یه‌و، ه‌رواده‌بی ﴿الله یخلق  
 ما یشاء﴾ خوا حه‌زی له‌ه‌رشتی‌ک بی‌ دروستی نه‌کات، بو‌ی ه‌یه بی‌ باوک مند‌ال بخاته مند‌الدانه‌وه، ده‌شتوانی بی‌  
 باوک ودا‌یک مرؤ‌ف ده‌ی بی‌نیت وه‌کو ناده‌م ﴿اذا قضی امرنا ینما یقول له کن فیکون﴾ چونکه ه‌ر که‌ویستی بریاری  
 شتی‌ک بدا، ته‌نها ه‌ر نه‌وه‌نده پی‌ی ده‌فه‌رموی: ب‌به! نه‌ویش ده‌سته‌جی: ده‌بی.

و یُکَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكُلًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾  
 قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ  
 اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾  
 وَيَعْلَمُ الْكِنُزَ وَالْحِكْمَةَ وَالْتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٤٨﴾  
 وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ  
 أَنِّي أَخْلَقُ لَكُمْ مِّنْ أَطْيَنَ كَهَيِّئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ  
 فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَزِّلُ الْأَكْمَ وَالْأَنْبَرُ  
 وَأُنْخِ الْأَمْوَانَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنْثِيكُمْ يَمَانًا كَلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ  
 فِي بُيُوتِكُمْ إِنِّي فِي ذَلِكَ لَايَةٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾  
 وَمُصَدِّقًا لِّمَا بِيَدَ مِنَ التَّوْرَةِ وَلَأُحِلَّ لَكُمْ  
 بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ  
 فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿٥٠﴾ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ  
 هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا أَحْسَسَ عِيسَىٰ مِنْهُمُ  
 الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِثُ نَحْنُ  
 أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّمَا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾

و یُکَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكُلًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾  
 قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ ﴿٤٧﴾  
 وَيَعْلَمُ الْكِنُزَ وَالْحِكْمَةَ وَالْتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٤٨﴾  
 وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ  
 أَنِّي أَخْلَقُ لَكُمْ مِّنْ أَطْيَنَ كَهَيِّئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ  
 فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَزِّلُ الْأَكْمَ وَالْأَنْبَرُ  
 وَأُنْخِ الْأَمْوَانَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنْثِيكُمْ يَمَانًا كَلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ  
 فِي بُيُوتِكُمْ إِنِّي فِي ذَلِكَ لَايَةٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾  
 وَمُصَدِّقًا لِّمَا بِيَدَ مِنَ التَّوْرَةِ وَلَأُحِلَّ لَكُمْ  
 بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ  
 فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿٥٠﴾ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ  
 هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا أَحْسَسَ عِيسَىٰ مِنْهُمُ  
 الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِثُ نَحْنُ  
 أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّمَا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾









الذین آمنوا و عملوا الصالحات فیوفیهم اجرهم ﴿٣٠﴾ ئەوانەش کە باوەریان هێناوە و کارەچاکەکانیان ئەنجام داوە، خدای گەوره بەتەواوی پاداشتی شیایوی خۆیانیان دەداتەو. ﴿والله لا یحب الظالمین﴾ خۆبەراستی خواش سەمکارانی خۆش ناوی، نیتەر چۆن سەتەم لەبەندەکانی خۆی ئەکات، ئێین کەسیر دەلیت: کە خوا (مەسیح)ی گەیا نەدە لای خۆی، هاوڵەکانی بەش بەش بوون، هەیان بوو باوەری بەخوا هەبوو دەیشی گووت: عیسا بەندە ی خویەو، کوری خاتوو مەرەیه، هەیشیانبوو دەیگووت: کۆری خویە! هەیشیانبوو دەیگووت: خویە! نزیکە ی (٣٠) سالیک بەو عەقیدە شەرو وەرەیانەو مانەو، ئینجا (قوستەنتین)ی پاشای (یۆنان) بووبە عیسایی و، بەئارەزووی خۆی دەسکاری دینەکی کرد، گوشتی بەرازی بۆ حەلال کردن و، لەنۆیژدا رووی پیکردنە خۆرەلات.. هتد، لە رۆژوو کە یاندا، دە رۆژی بۆ زیادکردن ﴿٣١﴾ **ذلک نلقوه علیک من الآیات والذکر الحکیم** ﴿٣١﴾ ئەو هەوالاتی کە بۆ تۆی ئەخوینینەو لەناوەتەکانی قورئان و رینیشاندەرن و، پڕەپڕ هەقیان پێکاوە دەبارە ی عیسا: (ذلک عیسی ابن مریم قول الحق الذی فیہ یمترون) مەرەم / ۳۴.

ئەقلی ئادەم و عیسا لەیەک دەچی:

﴿٣٢﴾ **إن مثل عیسی عندالله کمثل آدم** ﴿٣٢﴾ بەراستی مەسەل و نمونە ی دروستبوونی عیسایش "کەجیگە ی سەسورمانی ئەوانە یە بوو تە جیگە ی مشت و مریان" هەروەکوو مەسەل و نمونە ی دروستبوونی ئادەمە لەلای خو ﴿خلقه من تراب﴾ ئەو بوو مەر لە گل قالیی بۆ رشت و، بیچمەکی دروستکرد ﴿ثم قال له کن فیکون﴾ پاشان پیداکوت: ببە! خیرا ئەویش بوو، کەوابوو حالی عیسا سەسورەتەرتر نییە لەحالی ئادەم، چونکە عیسا ئەگەرچی دایەتی هەبوو، بەلام خۆ ئادەم نە باوکی هەبوو، ئەدایک، بەلکو لە گل فەراهمی هێنا، دەسا نیتەر ئەو هەموو مشت و مەردتان لەچییه؟ ﴿٣٣﴾ **الحق من ربک** ﴿٣٣﴾ سەبارەت بەعیسا قسە ی راست هەرئەمە بوو پەروردگارت بۆتی باسکرد ﴿فلا تکی من الممتزین﴾ دەسا تۆیش لە گومانداران خۆت وە دوورخەو، بەرامبەر بەدەسەلاتی من بۆچوونەکانت نەگزییت.

گش دەزانن خوا تاک و تەنیا یە:

﴿٣٤﴾ **فمن حاجک فیہ من بعد ما جاءک من العلم** ﴿٣٤﴾ ئینجا دوا ی ئەو هەموو زانی و راستیانە "کە لەبارە ی عیساو" ها تە لات، کەسی ویستی قەرەقەر لەگەل بکاو کیشتە بۆ بنیتەو ﴿فقل تعالوا ندع ابناءنا و ابناءکم و نساءنا و نساءکم و انفسنا و انفسکم﴾ ئە ی پیغەمبەر! پێیان بلی: ئەگەر راست دەکەن، دەسا وەرن با گشت پێکەو، بانگی کورن و ژنانمان بکەین و لەجیگایە کدا کۆبیینەو، جا بۆ سبەینی پیغەمبەر ﷺ (حەسەن) و (حوسەین) و (فاتیمە) ی کچ، لەمال بڕدە دەری و پیتی فرموون: ((ان انا دعوت فامنوا)) هەرکە من دوعاو نزامکرد، ئیوەیش (ئامین) بکەن. ﴿ث نبتهل فنجعل لعنة الله علی الکاذبین﴾ ئەوجا پێکەو دەسکەینە دوعاو نزاو لەعنت و نەفرینی خوا بکەین لەوانە ی درۆزن. پێشەوا ئەحمەد "خوای لیلی رازی بییت" فرمودە یە ک ئەهینی دەلی: ((لخرج الذین یباهلون رسول الله ﷺ لرجعوا لا یجدون اهلا ولا مالا))، واتە: ئەوانە ی و "موباهلە" یان لەتە ک پیغەمبەر ﷺ دەرکرد، ئەگەر دەر چوونایەو نامادە بوونایە بۆ (موباهلە) کە، ئەوکات لەسەر مال و حالی وێران دەگەرانیو. ﴿٣٥﴾ **إن هذا لہو القمص الحق** ﴿٣٥﴾ بەراستی ئەو ی بۆمان گپرایتەو "دەبارە ی عیساو دایکی" راستییەکی هەر ئەمە یە و بەهیچ شێبە یە ک گومان ی تیدا نییە ﴿وما من إله إلا الله﴾ هیچ پەرستراویکی هەق، جگە لەخوا نییە و نابێ پەرستری، چونکە غەبەرن خۆی کەسی دی نییە شیایوی پەرستن بێ ﴿وان الله لہو العزیز الحکیم﴾ وە بەراستی هەرئەویشە

دهسه لاتدارو بالادهست وکار جوان ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ﴾ ئینجا نه گهر له گهل نهومه موو به لگانه دا هیمن پرویان له هق وهرگیرو کلابوون، لیان گهری، چونکه خوا به حالئ به دکاران زانایه، بوخویشی توله له گشتیان ده سینئ، هرکه سیك به پنی شیایو خوی.

رینماییه کانی نایه تی (۵۹-۶۳):

- ۱- خوا هه مووکاتی پشتیوانی له پیغه مبهری خوی نه کا.
- ۲- شیوهی ده موکتردنی کافرانی نیشاندا.
- ۳- موباهله "که بریتیه له نه فرین له یه کتر کردن" له دینی خوا دا پنی پندراوه، به لام ده بی صالحان و دین کاملان بیکه.

۴- خوی گهره تاک و ته نیا و بی شهریکه.

۵- هه ره شهی خوا له موشریکان و سه ره پچی که ران له فهرمانی خوا.

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ﴾ نهی پیغه مبهرا! ﴿بِهِ خَاوَهَنَ نَامَه کان بلئ: ﴿تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ﴾ وهرن با ئیمه و ئیوه له سه و شه و بهرنامه یه ک سوورین که بو هه ردو و لامان چوونیه که و یه کسانه و، په یام به رانیش هه موو هاودنگ بوون له سه ری و، واز له و ته فرقه یه بینن ﴿لَا نَعْبُدُ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نَشْرِكُ بِهِ شَيْئًا﴾ وهرن با جگه له خوا که سیکی تر نه په رستین و، هیچ شتیکیش نه که یه شه ریک و هاو به شی ﴿وَلَا يَتَّخِذُ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ هه ندیکیشمان له باتی خوا نه که یه خوا و په رستین، واته: له ناهه رمانی خوا گوئ بیستی یه کدی نه بین، جووله که عوزه یریان به خوا داده ناو، گاوه کانیش عیسا! ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ ئینجا نه گهر هر روویان له وقسه راستیه وهرگیرو بو یه کتا په رستی نه هاتن به ده متانسه وه.

سُورَةُ الْعِمْرَانِ  
الْحَمْدُ لِلَّهِ  
إِنَّ هَذَا الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَنْ إِلَى اللَّهِ إِلَّا أَنَّهُ وَإِلَهُهُ  
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٤﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٥﴾  
قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ  
أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا  
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا  
مُسْلِمُونَ ﴿٦٦﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَحَاجُّونَ فِي  
إِبْرَاهِيمَ وَمَا أَزَلَّتِ السَّورَةُ وَآلِ نَجِيلٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا  
تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجِّجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ  
عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ  
لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ  
حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٩﴾ إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ  
بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَبِئْسَ  
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٠﴾ وَذَت طَّائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ  
وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٧١﴾ يَا أَهْلَ  
الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٢﴾  
يَا أَهْلَ الْكِتَابِ

به راشکاوئ پینان بلئ: دهسا ئیوه به شایهت بن و بزائن که به راستی ئیمه موسلمان و ملکه چی برپاره کانی خواین و، سووریشین له سه ر دینی خومان و، خواش تاک و ته نیا یه و، ئیتر نه عوزه یر خویوه، نه عیسیایش نه هلی کیتاب له باره دینی (ئیراهیم) وه قسه ده که ن:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ﴾ نهی خواوهن نامه کان! ئیوه بوچی له باره ئیراهیم وه به ناهه ق دهوئین و، هه ریه که تان وا قسه ده که ن که ئیراهیم له سه ر دینی نهوی؟! ﴿وَمَا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ﴾ خو ده شرانن که ته ورات و ئینجیل زور له پاش ئیراهیم وه نیردراون ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ دهسا بوچی له وقسه نهی دهیا که ن تینافکرین؟ خو ئیراهیم بهر له موسا و عیسا بووه ﴿هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجِّجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ﴾ واما دانا که ئیوه ده توانن موجه له بابته نه وشتانه وه بکه که زانیاریتان ده رپاره یان هه یه، واته: له باره دینی





په شیمان نه نه بوونه وه، له کاتیکدا خوینده وارن وکتیپیان بؤ هاتووه؟ ﴿<sup>۷۲</sup> **وَلَا تُمْنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ**﴾ جووله که له ناو یه کترا گوتیان: ته نها به وکه سانه باوهر بکه ن که له سر دینی خو تان و. رازو نیازی خویشتان ته نها لای خو تان بدرکینن و، متمان به که سی تر مه که ن و، ته نیا و ته نیا دینی خو تان به راست بزائن ﴿**قُلْ إِنْ الْهَدَىٰ هَدَىٰ اللَّهُ**﴾ بلی: به راستی هر خواهه ریگه ی راست نیشان ددها، چونکه ری راست هر هی شهوه ﴿**إِنْ يُوْتِي أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ**﴾ چونکه نه گهر رازو نیازی خو تان لای شه و نهو بدرکینن و نهو انیش فی ذی شه و زانست و به لگانه ده بن پیتان دراو، نهو سا بو رتان ددهن، و هیان لای په رور دگارتان فی ر ده بن بهو به لگانه چه له حانیقان له گهل بکه ن، مه به ستیان شهویه نیشانه کانی هاتنی پیغه مبر که له کتیبی ته و راتدا هه ن، دی موسلمانان نه درکینن ﴿**قُلْ إِنْ الْفَضْلُ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ**﴾ بلی:

به راستی پر زو فزل و په یام به ری تی به ده ست شهویه نییه، به لکو هر به ده ستی خواهه کی حه ز لیککا شه و فزله ی ده داتی ﴿**وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ**﴾ وه خوا په رده رو، قره زانا ﴿<sup>۷۶</sup> **يَخْتَصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ**﴾ هر که سی که شه و به یو به ر رحمت و میهر بانی خو ی ده خات و "په یام به ری ته شه داتی" ﴿**وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ**﴾ خوا خواهه ی چاکه و فزل و به هر هی زور گه وره یه.

خاوه ن نامه کان و هه لگرتنی سپارده:

﴿<sup>۷۵</sup> **وَمَنْ أَهْلَ الْكِتَابِ مِنْ إِنْ تَأْمَنَ بِقَنْطَرِ يُوْدَهِ إِلَيْكَ**﴾

هر له ناو خاوه ن نامه کاندا که سی واهیه نه گهر مال و دارایی یه کی زوری له لا دانیت، هر که داوای لیکه ی ته به ده سپاکی ده داته وه، دیاره که متر به ناسا تر (عبداللهی کوری سه لام) هه زار نو قییه نالتوونیان له لا دانا، به پاکی دایه وه خاوه نه که ی ﴿**وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَ بِدِينَارٍ لَا يُؤْدَهُ إِلَيْكَ**﴾ هی وایشیان هیه ته نها دیناریکی له لا دانیت به سپارده نا داته وه و دهی خوات ﴿**إِلَّا مَا دَمَتْ عَلَيْهِ قَانِمَا**﴾ مه گهر خو ت

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْسُونَهُ الْحَقَّ بِالْبَطْلِ وَتَكْفُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ: آمُوتُوا يَا لَئِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَآفَرُوا أَجْرَهُ، لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٦﴾ وَلَا تُمْنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنْ الْهَدَىٰ هَدَىٰ اللَّهُ أَنْ يُؤْتِيَ أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنْ الْفَضْلُ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٧﴾ يَخْتَصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٨﴾ وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَ بِقَنْطَرِ يُوْدَهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَ بِدِينَارٍ لَا يُؤْدَهُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دَمَتْ عَلَيْهِ قَانِمَا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَّةِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٩﴾ بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ يُلْقَوْنَكَ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٨١﴾

له سهری راوه ستیت و داوای بکه یته وه، به زور لینی وهری گریته وه ﴿**ذَلِكَ بَأْنَهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَّةِ سَبِيلٌ**﴾ به هانه شیان شهویه که ده یانوت: خوار دنی مال و سامانی شه و نه خوینده واران (عهر به موسلمانان) هیچ گوناح و تاوانکیان نییه، چونکه مالی گشت که سیکی غه یری خو یان به حه لال شه زانن! ﴿**وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ**﴾ درو بوخوا ی گه وره هه لده به ست (که ده لاین خوا مالی شه و نهو ی بو حه لال کور دین، بونه مه خو شیان شه زانن که درو ده که ن) ﴿**بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ**﴾ دیاره هر که سیکیان په یمانی خو ی جیه جی بکاو، پابه ندیته پییه وه و له سنوره کانی خواش خو یپاریزی، به وه ده بیته پاریزکار، به راستی خواهش پاریزکارانی خوش شه ویت.



په یمانشکین لهو دنیا بئ به شه :

﴿ **إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَدَالَةِ وَإِيمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا** ﴾ بیگومان نهو که سانه ی په یمانی خویشان له گهل خواو، وه سوید ده کانیان به بهایه کی کم نه فروشن، په یمانیاندا هر که په یامبه ر هات باور یخن، سویندیشیان خوارد که هاوکاری و یارمه تی بدن، که چی به پاره و پولیکی بی بهما نهوه قیام شارده وه! ﴿ **أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يَكْلَهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ** ﴾ نه وانه له دواړوڅا هیچ بهشیان نییه، خواش له روژی قیامه تدا، قسه، میهره بانیان له گهل نا کاو، به چاوکی دلوقانی شه وه ته ماشایان نا کاو، گونا هیان پاک ناکاته وه ﴿ **وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** ﴾ وه سره پای نه وانه یش گشت سزایه کی نیش پیگه یه نریان بوه یه، چونکه سویندو په یمانه کیان نه برده سره. درو یان کردو، به ته ماحی دنیا هه قه کیان ونکرد.

ریمایه کی سنی ۷۷

- ۱- جووله که متمانه ی پی ناکری و عه دو په یمان ناباته سره، هه میسه گزی و خیانه ت پیشه یانه.
- ۲- هر که رسی درو بکا له گهل خواو، بی شک له گهل نه و، ده توانی پتر درو بکا.
- ۳- جووله که پنیان وایه گهلانی تر پیس و ناپاکو، مال و مندالیشیان هاله بویان.
- ۴- خیانه تی په یمان شکندن له بهر خاتری مال و سامان، له هه مووشتی گهره ترو سامناکتره.

خاوه ن نامه کان کتیبی خوا ده گوین:

﴿ **وَإِنْ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُونَ السِّنْتَةَ بِالْكِتَابِ** ﴾

به راستی هر له خاوه ن نامه کانداهیه " وه (که عبی کوری نه شه ر) له کاتی خویندنه وه ی ته وراتدا جوړیک زمانیان بهیه کدا دده ن بهمه بهستی ونکردن و شار د نه وه ی سیفه، مکانی په یامبه ر ﴿ **لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ** ﴾ بونه وه ی نیوه و ایزانن گویا نه وه ی نه وان

ده یخ یخن ته وراته، که چی له ته وراتبشدا نییه به لکو ته نها پیچراوه و دروستکراوکی خو یانه ﴿ **وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ** ﴾ ده شلین: نه وه که ده یوینن خوا گووتویه تی و نار دویه تی ﴿ **وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ** ﴾ دلنیاش بن له لایه ن خواو، وه نییه ﴿ **وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ** ﴾ به لکو درو به دم خوا نه کمن ﴿ **وَهُمْ يَعْلَمُونَ** ﴾ خویشیان نه زانن که درو نه نه ن. دوړانی چینی خوینده واری زانا، به پاره و پول و کورسی و، هر ته ماحیکی تر، خسه رت و که سه ریکی ژور گا وره یه، چونکه شیواندنن جوگرافیا میژووی رابووردو، ون ده بی و، راستیه کانیش چه واشه ده کرین.

هیچ پیغه مبه ری به که س نالی به پهرستن:

گا وره کان ده یانگووت: عیسا فرمانید او ده که ده بی نه و به رستین! ینجا خوا له وه لامیانا فرمووی: ﴿ **مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوةَ** ﴾ بو هیچ مرو فیک ره وانییه که خوا کتیب و نامه ی دایتی و فیری

وَأِنْ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُونَ السِّنْتَةَ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيْنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعْلَمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿ ۷۹ ﴾ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا لِلنَّكَاحِ وَالنَّيِّسِينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿ ۸۰ ﴾ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَّا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿ ۸۱ ﴾ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿ ۸۲ ﴾ أَفَعَيَّرْتُمْ دِينَ اللَّهِ يَبْقَوْنَ لَهُ الْاَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿ ۸۳ ﴾ قُلْ مَا كَانَ

وهرده کاری و له کارزانی کردبئی و پله ی په یامبه ریتی پی دابیت (وهکو عیسا) **﴿ثم يقول للناس كونوا عبادا لي من دون الله﴾** پاشان به خه لکی بلیت: وهرن له باتی خوا بینه به نده ی من و، من بپهرستن، هرگیز نه وه روی نه داوه و نابی **﴿ولكن كونوا ربانيين﴾** به لکو به خه لکیان هرئمه گوتووه: وهرن بینه زاناو، ملکه چی تهواری فرمانه کانی خوابن و، خوو سیفه تی خوابی بگرن **﴿بما كنتم تعلمون الكتاب وبما كنتم تدرسون﴾** چونکه نیوه مردم فیری نامه کی خوا نه کهن و، دهرسی خواناسی نه خوینن، په یامبه ری خوابش عیسا له مه به ولاره هیج شتی نالیت ده نیتر نیوه نه درو شاخداریه بونه کهن؟! **﴿ولا يامرکم ان تتخذوا الملائكة والنبيين اربابا﴾** فرمان به هیج کامیشتان نادن بچن فریشته و پیغه مبه ران بکهنه خواو بیانپهرستن، خوا چوژن که سی ده کاته په یامبه ر له ملاوله ولاره بلیت له گهل خوا دا منیش، و هیان فلانی ش بپهرستن **﴿يا مرمک بالکفر بعد اذ انتم مسلمون﴾** ناخو همرانتان پیده کا به کوفرو له دین وهرگه ران، پاش نه وه ی نیوه موسلمان بوون و یه کلابوونه وه بوخوا؟ زوریک همن بهر نه وه ره شه یه ده کهن و، مردم ده کهنه کوپله ی خو یان و، به هره ی دنیا یان لیوهرده گرن و، خویشیان لی که پرکردووه زانست و زانیاریه که یان به ره و خوا نه ییردوون بویه په یامبه ر **﴿ده فرموی: ((نعوذ بالله من علم لا ينفع، وقلب لا يخشع...))** واته: په نا بهر خوا ده بهم له زانستی که قازانجی نه بیت، له دلنکیش له خوا شهرم نه کاو نه ترسی **﴿واذ اخذ الله ميثاق النبيين﴾** نهوکاته یان وهر بینه وه که خوا په یمانی بته و به میزی له یه که یه که ی په یامبه ران وهرگرت **﴿لما آتیتکم من کتاب وحکمة﴾** که هرچه نده کتیب و نامه ی زانستی و حکمه تم پیداین **﴿ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم﴾** وهر پاشان په یامبه ریک هاته ناوتان و نه وه ی نیوه یشی به راست زانی. خوا "هرئونه کاته" په یمانی لیوهرگرتن که: **﴿تلقونهم به ولتنصرون﴾** نه بی باوهری پی بینن و، هاوکاری و یارمه تیشی بدن. نیبنی عه بیاس نه لیت: خوا هر په یامبه ریکی نارد بیت په یمانی لیوهرگرتووه که "سهره رای خویشی" ده بی هوژو که له که شنی ناگادار بکات، که باوهر به یه یامبه ره بینن، مبه ست نه وه یه که موسا و عیسا ش (علیهما السلام) هر نه ورورژه به که له که یان را که یاندووه که هرکات موحه ممد **﴿قال اقررتم و اخذتم علی ذلکم اصري﴾** جا خوا به په یامبه ره کانی وت: نایا ددانتان به ودا ناو په یمانه که ی منتان وهرگرت؟ **﴿قالوا اقرنا﴾** و تیان: به لی په یمانان داو، هه روا ده که ی **﴿قال فاشهدوا﴾** نه وسا خوا فرموی: دسا نیوه له ناو خوتانا بونم به لینه به شایه ت بن **﴿وانا معکم من الشاهدين﴾** و منیش له که لتانم و شایه تم له سر نه وه یمانه.

پیغه مبه ران به لینیان دا که: باوهر به موحه ممد بینن:

**﴿فمن تولی بعد ذلک فاولئک هم الفاسقون﴾** ئینجا هر که سی که له مه به داوه له و په یمانه پاشگیز بیتت ووه و روی لیوهرگی پی، "فاسق" و له سنوور دهرچووه، که و ابوو ململانی و خو کلاکردنی فه وه و جووله که کان له باوهر میتان به موحه ممد و بهرنامه که ی؛ راگردنه له راستییه کان و خوده رباز کردنه لینیان و یاخی بوونیشه له پیغه مبه ر کانیان.

به دهر له نیسلام هیج دینی قبول نیه:

**﴿افغیر دین الله یغون﴾** ناخو دینیکیان ده وی، غه یهر دین خوا (خواه ننامه کان)؟ نایین و بهرنامه که ی خوا ده بوینن **﴿وله اسلم من فی السموات والارض طوعا و کرها﴾** که هرچی له ناسمانه کان و زه ویدایه بیان وه ی و، نه یانه وی موسلمان و ملکه چی فرمانی نه ون و، هیج که سی که ناتوانی له ژیر ده سه لاتی خوا، خو ی لابتات **﴿والیه یرجعون﴾** و هه مو انیش ته نها هر بولای نه وه ده گریترینه وه، سهرئنه تجمیش هه موو توله و پاداشتی خو یان



وهرئه گرن، هر كه سيك به دهر له ديني ئيسلام، تيكوشى بوهه بهرنامه يه كي ترو، له پيناويا خه بات بكات، كارى كي دزيوى كردوهو، لاي خوايش زور بيزاوو قيزه ونه. ﴿<sup>۸۴</sup> قل اٰمنا بالله وما انزل علينا﴾ بلى: خووم و گه له كه م باوهرمان هيناوه بهوقورئانه ﴿وما انزل على ابراهيم واسماعيل واسحاق ويعقوب والاسباط﴾ بهو پهراوانهش كه بو ئيبراهيم و ئيسماعيل و ئيسحاق و يعقوب و نهوهكانى شو (يوسف وبراكانى يوسف) هاتبوو، دهسته يه كه له زانايان دهلن: مه بهست به (ئيسباط) نه تهوهو گه له (بهنى ئيسرائيل) ه، نه كه نهوهكانى يعقوب كه هه ندى رهفتاريان ليوه شايه وه له گه له پله ي پهيامبرايه تييدا نه ده گونجا. نه مه راوبوچوونى نيمامى (بوخارىي) و (نين كه سىر). ﴿وما اوتى موسى وعيسى﴾ باوهریشان بهو تهورات و نينجيله كه بو موسا و عيسا هاتوهو ﴿والنبيون من ربهم﴾ وه به گشت پهيامبرانى دى وهكو (داود و سولهيمان و عيسا)

هه يه ﴿لا نفرق بين احد منهم﴾ له بهرامبر هيج كه سيك شياندا جياوازييمان نيه و بهرامان به هه موويان هه يه، چونكه ئيمه وهك گاورو جووله كه ناكهين ﴿ونحن له مسلمون﴾ ته نهاو ته نها ملكه چ وگوزايه لى نهوين، سه ريچى له هيج بريارىكى ناكهين ﴿ومن يبتغ غير الاسلام ديناً فلن يقبل منه﴾ ههركه سى بيچگه له بهرنامه و شهريعه تى ئيسلام هه ردينك بوخوى هه لبرئى و بيكا به بهرنامه ي خوئ هه رگيز ليوه رئاگيردى ﴿ومو في الآخرة من الخاسرين﴾ و له دواورؤيشدا له ريزى زيانمهنده.

خوا نه ناس له گيا نه لادا نه ته وه ي قبوله، نه بار ته قاي: ﴿<sup>۸۶</sup> كيف يهدي الله قوما كفروا بعد ايمانهم وشهدوا ان الرسول حق وجاءهم البينات﴾ جا خوا چون رينمايى گه ليك نه كات دواى نه وهى باوهرمان هيناو شايه ديياندا كه نه مه پهيامبره راسته و چهندين نيشانه و موعيزه يان بو هاتبوو، كه چى سه له نوئ بى باوهر بوونه وه؟ (ئين عهباس) - خوا ليى رازى بى - نه لى: پياويك له يارمه تيدهرانى (مه دينه)

قُلْ ءَاٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا اُنْزِلَ عَلَىٰ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَاَلْاَسْبَاطِ وَمَا اُوْتِيَ مُوسٰى وَعِيسٰى وَاَلْنَبِيُّوْنَ مِنْ رَبِّهٖمْ لَا نَفْرُقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُوْنَ ﴿٨٤﴾ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ دِيْنًا فَلَنْ يَّقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٨٥﴾ كَيْفَ يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا كَفَرُوْا بَعْدَ اِيْمَانِهِمْ وَشَهِدُوْا اَنَّ الرّٰسُوْلَ حَقٌّ وَّجَآءَهُمُ الْبَيِّنٰتُ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٨٦﴾ اُولٰٓئِكَ جَزَاؤُهُمْ اَنْ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ ﴿٨٧﴾ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا لَا يَخْفُفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُوْنَ ﴿٨٨﴾ اِلَّا الَّذِيْنَ تَابَوْا مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٨٩﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بَعْدَ اِيْمَانِهِمْ ثُمَّ اَزْدَادُوْا كُفْرًا لَّنْ يَّقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الضّٰلُّوْنَ ﴿٩٠﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَمَا نُوْاهُمْ كُفْرًا لَّنْ يَّقْبَلَ مِنْ اَحَدِهِمْ مِّلٌۢ مِّنَ الْاَرْضِ ذَهَابًا وَلَوْ اٰتَدٰى يَدُهٗ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نّٰصِرِيْنَ ﴿٩١﴾

ئيمان و بهراوى هينا، پاشان وهركه پرايه وه پهيوه ندى كرده وه به هاوبهش دانه ركهانه وه، دوايى ناردى بو لاي خزمهكانى خوئ كه: بنيرنه لاي پهيامبر ﷺ به لكو عافوى بكاو ته وه ي ليوه ريگرى؟ نهوسا نه نايه تى: (كيف يهدى الله قوما كفروا بعد ايمانهم) هه تا (ان الله غفور رحيم) هات. (الحديث رجاله رجال الصحيح). ﴿والله لا يهدي القوم الظالمين﴾ دياره نهوجوره گه لانه ستهمكارن، هه رگيزيش خواي گه وهه گه لى ستهمكار رينمايى ناكات ﴿اولئك جزاؤهم ان عليهم لعنة الله والملائكة والناس اجمعين﴾ سزاي نه مانه هه رنه فرينى خوايه و نه فرينى فريشته يه و نه فرينى ته واوى خه لكى نه م دنيايه ﴿خالدين فيها﴾ و به هه تاهه تا ييش له و نه فرينه دا نه ميننه وه ﴿لا يخفف عنهم العذاب ولا هم ينظرون﴾ سزايشان قهت له سه ر سووك ناكري و، مؤلتهى هينا نه وهى بهر بيا نووشيان پينادري ﴿الا الذين تابوا الله من بعد ذلك واصلحوا﴾ مه گه نه وان هيان دواى نهوكاره په شي مان بووبنه وه ته وه بهكهن ﴿فان

الله غفور رحیم ﴿ چونکه به راستی خوا بهرامبر بهوانه زور لیبوردیه، زوریش دلوفان و میهره بانه، ﴿ إِن الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا ﴾ نهوکه سانه که دواى باوه پهنیان کافر بوونهوه، ههروا مانهوه له بی باوه رییدا ههتا مردن، مه بهست جووله که کانه، دواى باوه پهنیانان به موسا، پشتیان له عیسا هه لکرد، کاتی موچه ممه دیش هات ﴿ پویان له ویش وهرگیرا ﴿لَنْ تَقْبَلَ تَوْبَتَهُمْ﴾ ههتا شاوبن هه رگیز ته و به یان لیوهر ناگیرى ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ﴾ بیگومان نهوانه چونه ته ناو دوستی گوهر او سه رلیشیاووه کانهوهو بوخویان سه رلیشیاوون ﴿ إِن الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ ﴾ بیگومان نهوانه ی که بی باوه پیوون و هه به بی باوه ریش مردوون ﴿فَلَنْ يَقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مَلَأُ الْأَرْضَ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَىٰ بِهِ﴾ بیگومان هه ریه که یان نه گهر پری نه زهوییه زه ریش بو که فاره تی گوناحی خو ی بدا، هه رگیز لی وهر ناگیردی ﴿وَلَنُكَ لَٰهُم عَذَابَ الْيَمِّ﴾ نهوانه سزای ئیش پنگه یه نه ریان بو ده بی ﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ﴾ و هیچ یار مه تیده ری کش به هانا یانه وه نایه ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تَحِبُّونَ﴾ هه رگیز ناگه نه هیچ پله یه کی خیرو چاکه - تا له وشته ی خو تان خوشتان دهوی نه به خشن له رنی خوا ﴿وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾ بیشزانن هه رشتیک به خشن له رنی خوا، خوا پی زاناو ناگایه هه ریوتان نه هیلته وهو، پاداشتان نه داته وه. ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) نه لین: پاش هاتنی نه پاشه ته، پشهوا (عومر) - خوا لی رازی بیت - ویستی به شه کی (خه یبر) ی که له هه مووشتی لای خوشه ویستر بو بدا له رنی خوا، په یامبه ریش ﴿ فَرَمَوِي: وَاَمَّا كَ، بَلْ كُوْا بَاخَه كَ بَهْلَه وَه بُوْخُوْتُوْ، بَه رَه كَ ی بَه خَشَه.

### رینمایی نایه تی (۹۲):

۱) هه موو راستی و چاکه یه ک مرؤ رینوینی دهکا بو به هشت نه م فرموده ی: ((علیکم بالصدق فإن الصدق یهدی الی البر، وإن البر یهدی الی الجنة، ولا یزال الرجل یرسل الی الجنة حتی یکتب عند الله صدیقاً...)) هه نهو هه قیقه ته ده سه لمینی.

۲) کاتی کش نه م نایه ته ی (لن تنالوا البر...) هات هاوه لان چه سپانیا ن کرد بو به خشین مال، عومر که نیزیکی هه بوو زوریش خو شی نه ویست، له رنی خوا دا نازادی کرد، (زهیدی کوپی حاریسه) ش باشتین نه سپی سواری هه بوو، هه رله ریگای خوا دا کردییه سه ده قه، (نه بو ته لحه) ش باخه کی (بهیره حای) به خشی، بی له مانه ش (خوا له گشتیان رازی بی)، ده ستیان هه رله خیردا بووه.

کوتایی جزئی سی یهم

ولله الحمد والمنة

\*\*\* \*\* \*

لَمْ يَزَلْ يَدْعُهُمْ إِلَى الْبِرِّ ۖ فَذَرَاهُمْ ۚ وَنَآلُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٩٢﴾ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّیَ إِسْرَءِیْلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِیْلُ عَلَی نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ الْتَّوْرَةُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا ۚ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾ فَمَنْ أَفْرَىٰ عَلَی اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٤﴾ قُلْ صَدَقَ اللَّهُ ۖ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾ إِن أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِی بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾ فِیهِ ءَايَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ ۖ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ ءَامِنًا ۚ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ ۖ إِلَیْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٩٧﴾ قُلْ يَٰٓأَهْلَ الْكِتَٰبِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ وَأَنَّ شَهِدَ عَلَی مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾ قُلْ يَٰٓأَهْلَ الْكِتَٰبِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ تَبَعُوهُا عَٰجِلًا وَآخِرًا شَٰهَدَآءُ ۚ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾ یَٰٓأَیُّهَا الَّذِیْنَ ءَامَنُوا إِن تُطِيعُوا فِرْقَانِ مِنَ الَّذِیْنَ أُوتُوا الْكِتَٰبَ رُدُّوْكُمْ بَعْدَ بَیْعَتِکُمْ كَافِرِیْنَ ﴿١٠٠﴾ وَکَیْفَ تَكْفُرُوْنَ



ھېچ خواردىڭىزگە لە بەنى ئىسرائىل ھەرام نەبۇو:

﴿ ۱۲۸ ﴾ **كُلْ الطَّعَامَ كَمَا كَانَ** **حَلَالًا** **لِبَنِي إِسْرَائِيلَ** ھەموو خۇراك و خواردەمەنىيەكى پاك و ھەلال، بۆنەۋەكانى (يەنە نوب) ھەلال و رەۋابو. واتە: جۈرە شتېكى وايان لى ياساغ نەبۇو ﴿ **إِلَّا مَا حَرَّمَ** **إِسْرَائِيلَ عَلَى** **نَفْسِهِ** **مَنْ قَبْلَ أَنْ تَنْزِلَ** **التَّوْرَةُ** 》 ئەۋە نەبىت كەيەققوب پېش ھاتنى تەورات، بۇخۇ پاریزى لىكردو، بۇخۇ قەدەغەى كرد. پېشوا (ئەھمەد) لەۋبارەيەۋە فەرمودەيەكى درىژ رىۋايەت دەكا، لەبەشى لەۋ فەرمودەدا ھاتوۋە دەلېت: يەققوب نەخۇشېيەكى سەختى گرت، پاشان نەزرى كرد كە: ئەگەر خوا شفاى بدات، جارىكى تر گوشت و شىرى وشت. نەخواۋ پاریزى لىيكا، ئەگەرچى ھەزىشى لىيكا، ئىنجا خوا نەزەكەى لىۋەرگرت و، شفاى نەخۇشېيەكەى دا، دىتر لەمەۋە جۈۋلەكەكانىش، چاۋيان لەۋكردو گوشت و شىرى وشتريان لەخۇيان ياساگەردا واتە: ھەق نەبۇو ئەۋار، ئەۋ گوشتە لەخۇيان ياساغ بىكەن، چۈنكە نەۋتەنھا بۇخۇ پاریزى لىكردو، ھەر لەخۇى ھەرامىكرد، جابۇ پتر زانىبارى لىي، تەماشای تەفسىرى (ئىبن كەسىر) بىكە ﴿ **قُلْ** **فَاتُوا** **بِالتَّوْرَةِ** **فَاتْلُوهَا** **إِنْ كُنْتُمْ** **صَادِقِينَ** 》 ئەى پېغەبەر ﷺ بەجۈۋلەكە بلى: ئەگەر ئىۋە راست ئەكەن ئەلېن ھېچ شتېك بەبۆنەى سەتمى ئىمەۋە ياساغ نەكراۋە، بەلكى خوا بەمەىلى خۇى ھەرامىكردو، دەسا تەورات بىنن و بىخۇيىننەۋە بزانن وايە ؟ ﴿ **فَمَنْ** **افْتَرَى** **عَلَى** **اللَّهِ** **الْكَذِبَ** **مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ** 》 جا دواى ئەۋە روون بوۋىۋە كە: ھېچ خواردەمەنىيەك لەپېشدا قەدەغە نەبۇۋە، ئىتر ھەركەسىك لەسەر خوا درۆ ھەلبەسى ﴿ **قَالُوا** **لَنْكَ هُمُ الظَّالِمُونَ** 》 ئەۋانەن سەتمەكار ﴿ **قُلْ** **صَدَقَ** **اللَّهُ** 》 بلى: ھەرچى خوا گوتوۋىەتى، راستىي فەرموۋە ئەۋكارەى ئىۋە لەئايىنى بابى (ئىبراھىم) دا نەبۇۋە، بەلكو خۇتان دروستتان كرددو ﴿ **فَاتَّبِعُوا** **مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ** 》 دەسا ئىۋەش ھەر لەئايىنى ئىبراھىم پەپرەۋى بىكەن، نەك لەئايىنىك جۈۋلەكەۋ گاور بۇخريان دايانھىناۋە ﴿ **حَنِيفًا** 》 كە ئىبراھىم ھەرخوا پەرست و ھۇگرى ھەق بو، لەھەموو ئايىنىكى پوۋچەل و ئاپەرلا لای دابو و تەنھا بۇخوا ملەكچ بو ﴿ **وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ** 》 ۋە لە موشرىكان و ھاۋەشدانەران نەبۇۋە.

ئىمامى ئايەتەكانى (۹۳-۹۵): لەشەرەتەكانى ترىشدا (نەسخ) ھەربوۋە، ۋەكو ئەۋەكە خوا ھەندى خواردەمەنى لەسەر جۈۋلەكە، بەھۇى سەرىپچى خۇيانەۋە ھەرامكرد، پاش ئەۋە كەبۇيان ھەلال بو، درۆ دەلەسەى جۈۋلەكە كە دەلېت بابى ئىبراھىم (يەققوب) بو، گوشت و شىرى وشتى ھەرامكرد.

يەكەمىن مال بۇ خوا پەرستىي دروستكرا (كابە) بو:

﴿ ۱۲۹ ﴾ **إِنْ أُولَ بَيْتٍ وَضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ** بەراستىي يەكەمىن (مال) بۇ مەردم سازكرا لەروى زەۋىيدا ، قا لەخاپەرستىيدا رووى تىبەكەن، ئەۋمالەيە لەمەكەدايە، واتە: كابەى پېرۆز ﴿ **مُبَارَكًا** **وَهْدَى** **لِلْعَالَمِينَ** 》 جىگايەكى زۆر پېرۆز پەر لەخىروو سەراۋەى ژيانە، نىشانگەى خواناسىنە بۇھەموو خەلكى جىھان، ئىمامى (موسلىم) لە (ئەبازەرى غەفارى) يەۋە ئەلى: لەپېغەمبەرم ﷺ پرسى: يەكەمىن مزگەوت لەزەۋىيدا چ مزگەوتىك بو؟ ئەۋىش فەرموۋى: ((المسجد الحرام، قلت ثم أى؟ قال: المسجد الأقصى، قلت: كم بينهما؟ قال: أربعون عاما، ثم جعلت الأرض لك مسجداً، فحيثما أدركتك الصلاة فصل)) واتە: يەكەمىن مزگەوت، مزگەوتى (ھەرام) بو، ۋتە ئەى پاش ئەۋ؟ فەرموۋى: مزگەوتى (ئەقساى) (بەيت المقدس) ۋتە: ماۋەى دروستكردنى نىۋانىان چەندسال بو؟ فەرموۋى: چل سال، جا بۇدوايى فەرموۋى: رووى زەۋى گشت بۇ تۆ كراۋەتە مزگەوت، ئەۋسا لەمەر جىگايەكدا بوۋىت و كاتى نوۋىژ ھات، لەۋى نوۋىژەكەت بىكە.

### ناسه‌واری ئیبراهیم و حجی مائی خوا:

﴿<sup>۹۷</sup> **فیه آیات بینات مقام ابراهیم**﴾ چهند به‌لگهی روون وناشکرای تئدایه واته: له‌که‌عبدها، یه‌کئیکیان مه‌قام و ناسه‌واری جی پنییه‌کانی ئیبراهیمه، ئه‌وکاته کابه‌یان دیوار ئه‌کردو ئه‌وه‌ستا، ده‌سا ئاخو جینگایه‌کی پیروزی و شایسته‌ی ئه‌وه نییه، بکری به‌ نوێزگا و ته‌نیا خوای تئدا بپه‌رستری؟! ﴿**ومن دخله کان آمنا**﴾ وه‌ مه‌رکه‌سیشی تیچووبی و په‌نای پی‌بردبی، ئه‌مین و بی ترسبووه له‌ زیان و ده‌ستدریژی کردنه‌ سه‌ر. (ئین عه‌بیاس) ده‌لئت: ئه‌گه‌ر بکوژی بابیشم له‌ویدا ببینم، له‌به‌ر ریزو حورمه‌تی کابه، ده‌ستی بو‌نا به‌م ﴿**والله علی الناس حج البيت من استطاع الیه سبیلا**﴾ خوا حجی که‌عبه‌ی بریارداوه له‌سه‌ر مه‌ردم، له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی توانای ریگای هه‌بی ﴿**ومن ذکر فإن الله غنی عن العالمین**﴾ و مه‌رکه‌سیکیش باوه‌ری به‌وجهه‌ نه‌بی، ئه‌وه باچاک بزانی که‌کافرو بی باوه‌ره، به‌راستی خوایش له‌ته‌واوی خه‌لکانی جیهان. نه‌که ته‌نها مه‌ر له‌وان، بی نیازه‌!

### له‌رئینماییه‌کانی نایه‌تی (۹۷):

- ۱- به‌حج و ته‌وافی مائی خوا به‌ره‌که‌ت ده‌س ئه‌که‌وی.
- ۲- ئه‌وه‌که‌سه‌ی بتوانی حج بکاو، ئه‌وسا بی هۆیه‌کی شه‌رعی پشتگویی بخاو نه‌یکا، کافر ئه‌بی.
- ۳- له‌ماوه‌ی ته‌مه‌ندا یه‌کجار حج فه‌رزه، چونکه فه‌رمووده‌ی: ((لا، ولو قلت نعم لوجبت)) له‌وه‌لامی پرسیاریکدا، باشت‌ترین به‌لگه‌یه‌ بو‌ئه‌وه.
- ۴- بی نیازی خوا له‌ته‌واوی بو‌ونه‌وه‌ر، له‌گه‌ی جیگای تریشدا هاتووه، بو‌نموونه: سووره‌تی ئیبراهیم/۸: (وقال موسى إن تكفروا إنتم ومن فی الأرض جمیعا فإن الله لغنی حمید) وه‌ له‌سووره‌تی (زومه‌ر/۷) دا: (إن تكفروا فإن الله غنی عنكم ولا یرضی لعباده‌ الكفر) وه‌ له‌سووره‌تی (ته‌غابون/۶) دا ئه‌فه‌رموی: (فكفروا وتولوا واستغنی الله والله غنی حمید) وه‌ له‌سووره‌تی (یونس/ ۶۸) دا ئه‌فه‌رموی: (قالوا اتخذ الله ولدا سبحانه هو الغنی...) وه‌ له‌سووره‌تی (فاتیر/ ۱۵) دا ئه‌فه‌رموی: (یاایها الناس انتم الفقراء إلى الله والله هو الغنی الحمید).

### خاوه‌ن نامه‌کان له‌ دینی خوا لایاندا:

﴿<sup>۹۸</sup> **قل یا اهل الکتاب لم تکفرون بآیات الله**﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ﷺ به‌خاوه‌ن نامه‌کان بلی: بوچی ئیوه به‌نایه‌ته‌کانی خوا - که به‌لگهی راستی په‌یامبه‌رن- کافرو بی باوه‌رن؟ ﴿**والله شهید علی ما تعملون**﴾ و خوا له‌سه‌ر هه‌موو کاروکرده‌وه‌یه‌کتان شایه‌دو ناگاداره، ناترسن له‌خوایه‌کی ئاوا قارتان لیبگری؟ ﴿**قل یا اهل الکتاب لم تصدون عن سبیل الله من آمن**﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ پێیان بلی: بوچی ئیوه‌ی خاوه‌ن نامه، ریی خوا له‌باوه‌ر‌داره‌کان ده‌گرن و. ناهیلن بکه‌ونه شوینی ریگاکی و. پیبازه‌که‌ی داده‌خه‌ن لیان ﴿**تبغونها عوجا**﴾ ئه‌تانه‌وی به‌لاروخچی نیشانی خه‌لکی بده‌ن و، ئه‌و موسلمانانه‌شی ئی په‌شیمان بکه‌نه‌وه باوه‌ریان پێیناوه، بو‌یه ده‌تانه‌وی هه‌رده‌م سیفه‌ته‌کانی په‌یامبه‌ر ﷺ که له‌ته‌وراتدا هه‌ن، بگو‌رن و راست و ناراست ناویته‌ بکه‌ن ﴿**وانتم شهداء**﴾ و بو‌خوشتان چاک نه‌زانن و شایه‌تن که‌هه‌ر ئه‌و ریگایه‌ موحه‌مه‌دی ﷺ له‌سه‌ره، راست و دروسته‌و، سه‌رحه‌م به‌رنامه‌و پێچکه‌کانی ترگشت باتل و ناهه‌قه‌ن. (سه‌دی) ده‌لئت: ئه‌گه‌ر لیان پرسیمان: ئایا ناووسیفه‌تی موحه‌مه‌د ﷺ له‌ته‌وراتدا هه‌یه؟ ئه‌یانوت: نه‌خیر، شتی وانیه‌ی! بو‌ئه‌وه مه‌ردم له‌ودینه تازیه‌ به‌که‌ینه‌وه. ﴿**وما الله بغافل عما تعملون**﴾ دلنیاشین هه‌رگیز خوا غافل و بی ناگا نییه له‌وکاره‌ چه‌وتانه ئیوه ئه‌نجامیان ده‌ده‌ن، بو‌یه مه‌ر جو‌ری ململانی ده‌که‌ن، ئاوا خوا تو‌له‌تان ده‌دا.



### نابی' موسلمان به قسه‌ی نه‌لی کتیب بکا:

(شه‌ماسی کوپی قه‌یس) ی یهودی، هرکه موسلمان‌ه‌کانی (نه‌وس) و (خه‌زه‌ج)ی دیت، زور به‌خوشی پی‌کوه ده‌ژین، خه‌ریک بوو دلی پر له‌رقی بته‌قی، بویه به‌مه‌به‌ستی تی‌کدانی نیوانیان، جووله‌که‌یه‌کی نارده‌لایان و روو، اوه‌کونه‌کی زه‌مانی جه‌نگی نیوانیانی هینایه‌وه ناو، جائه‌وانیش له‌مال چوونه‌ده‌ری و شیریان له‌یه‌ک کی‌شاو هه‌راوو پزانه‌گۆره‌پان، نه‌وسا پی‌غه‌مبه‌ریش ﷺ چووه نیوانیان و ناموزگاریه‌کی زوری کردن و فره‌مووی: ((ابدغوی الجاهلیة، وانا بین أظهرکم؟)) پاشان نایه‌تی: (یاایهاالذین آمنوا إن تطیعوا فریقا من الذین اوتوا الکتاب...) هات و، په‌شیمان بوونه‌وه و نیت زورگریان و چوونه‌وه سه‌رباری ناسایی خو‌یان، به‌لی... راست وه‌ستان له‌سه‌ر دینی نی‌سلام

و، پشت هه‌لکردن له‌کو‌شکه‌کانی (کرملن) و (کو‌شکی سپی و...) خالی‌کی گه‌وره و پی‌ویسته به‌تایبه‌تی بو‌نه‌مرۆی موسلمانان، زورپی‌ویسته موسلمانان به‌زیره‌کانه‌ بژین، هه‌تا به‌نابی نه‌ته‌وه و (مه‌زه‌ب)ه‌وه له‌ت و په‌تیان نه‌که‌ن و، ژیر، نانی نابووریان له‌وه زیاتر ویران نه‌که‌ن، چونکه جووله‌که‌و فه‌لو نه‌لقه له‌گو‌یکانیان له‌هر جی‌گایه‌ک بن، سه‌رکه‌وتنیان له‌ته‌فره‌قه‌ی موسلماناندا ده‌بیننه‌وه، بویه ده‌ب، به‌هیچ شی‌وه‌یه‌ک رازی نه‌بین به‌هیچ به‌رنامه‌و نه‌خشه‌و پلان‌بک شه‌وان بو‌مان داب‌ریژن، وه‌کو ده‌فرمو‌ی: ﴿...﴾

**یاایهاالذین آمنوا إن تطیعوا فریقا من الذین اوتوا الکتاب یدرکم بعد ایمانکم کافرین** ﴿...﴾ نه‌ی نه‌که‌سه‌نه‌ی باوه‌رتان هیناوه! نه‌ر ئی‌وه -پاش نه‌وه باوه‌رتان هینا- گو‌یرایه‌لی له‌ده‌سته‌یه‌کی دل پر له‌رقی خاوه‌ن نامه‌کان بکه‌ن، نه‌وا کافر‌تان نه‌که‌ن و له‌دینی نی‌سلام لاتان ده‌دن، به‌لی نه‌مه هه‌ر چه‌ند له‌وکاته‌دا له‌گه‌ل (نه‌وس) و (خه‌زه‌ج)ی بوو، به‌لام تا رژی قیامه‌ت هه‌موو موسلمانیک ده‌گریته‌وه. ﴿...﴾ **وکیف**

**تکفرون وانتم تتلی علیکم آیات الله و فیکم رسوله** ﴿...﴾ ئی‌وه

وکیف تکفرون وانتم تتلی علیکم آیت الله و فیکم رسوله ﴿...﴾ و من یعصم بالله فقد هدی الی صراط مستقیم ﴿...﴾ یاایهاالذین آمنوا اتقوا الله حق تقاتیه و لا تموتن الا وانتم مسلمون ﴿...﴾ و اعصموا بحبل الله جمیعاً و لا تفرقوا و اذکروا نعمت الله علیکم اذ کنتم اعداء فالف بین قلوبکم فاصبحتم بنعمته اخواناً و کنتم علی شفا حفرة من النار فانقذکم منها کذلک یشیئ الله لکم ءایته لعلکم تهتدون ﴿...﴾ و لتکن منکم امة یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف و ینهون عن المنکر و اولئک هم المفلحون ﴿...﴾ و لا تکونوا کالذین تفرقوا و اختلفوا من بعد ما جاءهم البینة و اولئک هم عذاب عظیم ﴿...﴾ یوم یتبص و جوه و تسود و جوه فاما الذین اسودت و جوههم اکفرتم بعد ایمنکم فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون ﴿...﴾ و اما الذین ابیضت و جوههم ففی رحمة الله هم فیها یدخلون ﴿...﴾ تلک آیت الله تلوها علیک بالحق و ما الله یرید ظلماً للعالمین ﴿...﴾

چۆ بئ باوه‌ر ده‌ب! خۆه‌میشه نایه‌ته‌کانی خوا به‌نیگا بو‌تان دین و، له‌لایه‌ن پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ﷺ به‌سه‌رتاندا نه‌خ یئ‌رینه‌وه‌و، خو‌یشی هه‌ر له‌ناوتاندایه ؟! ﴿...﴾ **ومن یعصم بالله فقد هدی الی صراط مستقیم** ﴿...﴾ دلنایان هه‌رکه‌سی‌ک ده‌ست به‌دین و نایینی خواوه‌بگری‌ت، به‌راستی بو‌رینگا راسته‌که‌ی نی‌سلام، هیدایه‌ت دراوه‌و رینمای‌ی کراوه.

به‌هه‌قیانه‌ت خوا به‌ه‌ستن:

﴿...﴾ **یاایهاالذین آمنوا اتقوا الله حق تقاته** ﴿...﴾ نه‌ی گه‌لی خاوه‌ن باوه‌ر! ده‌بی هه‌رچۆنی پی‌ویسته، ناوا له‌سه‌وره‌کانی خوا پارێز بکه‌ن.. هه‌میشه گو‌یرایه‌ل بن، هه‌رگیز سه‌رپی‌چی نه‌که‌ن، هه‌رده‌م خواتان له‌یادبیت، هه‌ج کات له‌ییری نه‌که‌ن، سو‌پاس‌گوزار بن، سپله‌ مه‌بن، له‌سه‌وره‌تی (ته‌غابون: ۱۶) دا هاتوووه ده‌لی: (فاتقواالله مااستطعتم) به‌لی له‌خوا ترسان به‌پی‌ی توانایه، راسته، ده‌بی هه‌تا گیانمان له‌به‌ردابی، له‌خوا بترسین و به‌ره‌فرمانی

ئەو بىن، بۇيە دەفەرمۇي: ﴿**وَلَا تَمُوتُنَا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ**﴾ و دەبى ھەر بەمۇسلماننى بىر، واتە: ھەتا زىندوون توند دەست بە ئىسلامەكەتەنەو بگرن و، دەستى لى بەرمەدەن، ھەتا رۆژى كەمردن با بەدینەو بەچنەو لای خوا. ھەموو بەدینی خواو دەس وەرئىن:

﴿**وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا**﴾ بەتیکرا گشتتان دەست بە رشتەى ئایینی خواو قورئانەكەيەو بگرن و، قەت لى ئى نەترازىن و، کارئیکش مەکن بىتە ھۆى پەرت بونتان و، دەرەنجامیش دەستەدەستەو کۆمەل کۆمەل، لى راوەستن و، تۆزتان بەھوادا بچىت، بۇيە خوا لەجىگایەکی تردا جەخت لەسەر ئەومەبەستە دەکاتەو دەفەرمۇي: (وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فْتَفَشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) فتح الباری: ۵۰۴/۸. بىگومان لەسەرەتای ئىسلامەو ھەرئەو وەحدەت وەکریزىيە بوو، مۇسلمانان توانییان لەماوہى (۳۰) سالدایەریژەيەکی کەمەو لەچاو سوپاو لەشکرى کوفرەو، گەئى ناوچەو ولایى دنیا نازاد بگەن، دەسا بائەمرۆش مۇسلمانان یەکریز بىن و قەت لىکنەترازىن، ھەتا خواش یارمەتیمان بىدایە سەرمانخات ﴿**وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ**﴾ نىعمەت وەخششەکانى خوا وەبیر بىنن ﴿**إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ**﴾ ئەودەمە کەئىو - لە سەرەمى نەفامید - دژ بەیەکتر بوون، ئىنجا خۆای بەبەزەيى، ھۆگرى و تەبایى خستە نىوان دلەکانتەنەو ﴿**فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا**﴾ ئەوجا ئىستا بەھۆى بەخشش و مېھرەبانى خۆیەو بوونە براو کىنەى چەندىن سالا لەدلتان دەرچوو، لەم ئایەتەدا باسى ئەو نەکراو کەناخۆ ئەونەیارى و دژایەتییە لەگەل یەکتردا چەندو چۆن بوو؟ بەلام لەجى تردا باسى دەکاو دەئى: گەیشتبویە پلەيەکی وا خەرىک بوو چارەسەر نەکرىت ئەگەر خوا نەیویستایە، وەک لەسورەتى (ئەنفال: ۶۲-۶۳) دا ھاتووە: (وَإِنْ يَرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنْ حَسِبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيْدِكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ \* وَالْف بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَأْفَى الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا الْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ). ﴿**وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا**﴾ ئەوکات ئىو لەسەر لیواری چالئىکی پەر لەناگەردا بوون و رزگارى کردن لى ﴿**كَذَلِكَ يَبِينُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ**﴾ خوا ئابەوشیو جوانەيە ئایەتەکانى پوون ئەکاتەو بۆتان ﴿**لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ**﴾ بەشکو رى پاست بدۆزەنەو و پىنوئىن بىن.

دەبى کۆمەل ھەبى فەرمان بە چاکە بدەن و، پى لە خراپە بگرن:

﴿**وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ**﴾ پىویستە ھەمیشە کۆمەل و دەستەيەک لەئىو بىت ئەى مۇسلمانان! ھەردەم بۆ رى خىرو چاکە بانگ بگەن ﴿**وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ**﴾ و فەرمان بەچاکە بدەن و، پى لە خراپە بگرن ﴿**وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ**﴾ ديارە ئەوانەن سەرفرازو بەختیارکە: بەلپراوانە ھەلدەسن بەوکارە پىرۆزەو خۆيانى بۆ یەکلا ئەکەنەو، بەراستى و دروستى و، بى ترس و لەرز لەکار بەدەستانى پۆزگار بەرنامەکەى خوا دەگەيەن. پىغەمبەرى رابەرىشمان دەفەرمۇي: ((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، وَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)) يان ((وليس وراء ذلك من الإيمان حَبَّةُ خَرْدَلٍ)) مۇسلىم.

پەرت مەبىن و لىک مەترازىن:

﴿**وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ**﴾ ئىو وەک ئەوجوولەکو گاورانە مەبىن، کە دواى چەندىن بەلگەو نىشانەى پوون بۆيان ھات، پەرتبوون و دووبەرەکیان تىکەوت و دژى یەکدى وەستان ﴿**وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ**﴾ ئەوانە سزايەکی گەرەو گرانیان بۆھيە، چونکە لىکترازان و دووبەرەکی و دژایەتییە یەکتریان کردو، پىچەوانەى فەرمانەکەى خوا رەفتاریان کرد! پىغەمبەر ﷺ فەرمۇي: ((بىگومان خواو نەمانەکان



دینه‌ک‌یانیان شیواندو، بوونه (۷۲) دهسته، ئەم ئوممه‌تەش دەبنه (۷۳) دهسته و ده‌ک‌ه‌ونه شوینی هه‌وا و ئاره‌زووی خوین، جا ته‌نیا ئەوانه‌یان به‌هه‌شتین، که لیکناترازین و پیکه‌وه کارده‌کەن...)) پیشه‌وا نه‌حمەد ﴿يَوْمَ تَبْيَضُ وُجُوهُ وَتَسْوَدُ وُجُوهُ﴾ له‌پۆژیکدا که‌هه‌ندی که‌س پووی سپیی ده‌بی و، هه‌ندی‌کیش پووره‌ش ده‌بن ﴿فَإِذَا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ﴾ ئینجا ئەوانه‌ی و پووره‌ش ده‌بن پێیان نه‌وتری: ﴿اَکْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾ ئایا پاش باوهر هینان‌تان کافر بوونه‌وه؟! ﴿فَذُقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ ده‌سا نه‌مرۆ به‌هۆی بی باوهری‌تانه‌وه ئەم سزایه‌ بجێژن، له‌ج‌گایه‌کی تردا خوا نه‌فه‌رموی: (وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وَجُوهُهُم مَّسْوَدَةٌ) واته: ئەوانه وابه‌ده‌م خواهره‌ درۆیان کرد ده‌یان‌بینی پوویان ره‌شه، له‌سووره‌تی (یونس: ۲۷) دا هاتووه: (وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جُزَاءً سِوًا بِمَثَلِهَا وَتَرْمَقُهم ذُلَّةٌ مِّنْ لِّهِمْ مِّنْ اللَّهِ مِّنْ عَاصِمٍ كَانَمَا أَغْشِيتَ وَجُوهُهُم قُطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مَظْلَمًا) وهۆی سزای قیامه‌تیان، کاری فەساد و خراپه‌ی دنیا‌یانه، وه له‌سووره‌تی (عبس: ۴۰-۴۲) دا هاتووه: (وَجِوهُ يَوْمَئِذٍ غُيْرَةٌ \* تَرَاهَا قُتْرَةٌ، وَلَئِكَ هُمُ الْكُفْرَةُ الْفَجْرَةُ) هۆی سزایان بی باوهری و له‌سنووره‌رچوونه، نه‌وشتانه له‌بنه‌په‌تدا گشت یه‌ك شتن، به‌لام به‌چه‌ند ده‌سته‌واژه‌یه‌کی جیاواز، له‌قورئاندا هاتوون، له‌سووره‌تی (تاه‌ا: ۱۰۵) دا (وَنَحْشُرُ الْمَجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا) هاتووه‌که: به‌پووی ره‌ش و چاوی شین وهر‌گه‌پاویانه‌وه حه‌شر ده‌کړین و کو‌ده‌کړینه‌وه ﴿وَإِذَا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ﴾ ئەوانه‌شیان که‌پوویان سپی و گه‌ش و جوانه ﴿فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ به‌هه‌تاهه‌تایی له‌ناو میهره‌بانیی و به‌هه‌شتی خوادان ﴿تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ﴾ ئەمانه که به‌پراستی و دروستیی بو‌ت نه‌خوینی‌نه‌وه، گشت نایه‌تی خوان ﴿وَمَا اللَّهُ يَرِيدُ ظَلَمًا لِّلْعَالَمِينَ﴾ و خوایش هه‌رگیز ناهه‌قی و ستم له‌ج‌ه‌انیان ناکا، به‌پاره‌کانی گشت پرن له‌خێروچاکه‌ بو‌یان و، مه‌به‌ستی‌شی پێنما‌ییانه، نه‌ك ستم.

### له‌پێنما‌یه‌کانی نایه‌تی (۱۰۴ - ۱۰۹):

- ۱- ده‌بی هه‌مووکات له‌نیو ئوممه‌تی ئیسلامدا ده‌سته و تاقمی بین که ئوممه‌تانی تر بانگ به‌کن بۆ دینی ئیسلام.
- ۱- نه‌گه‌ر هێرش کرایه سه‌ر ئیسلام. ده‌بی نه‌و ده‌سته ناماده‌یه به‌رگه‌ری لیبه‌کن و جه‌نگیان له‌گه‌ل به‌کن، هه‌روا له‌هه‌موو شارو گوندیکدا پێی‌سته نه‌و کو‌مه‌له‌ دروست بکړی.
- ۲- جیاوازی و ئیختیلاف حه‌رامه له‌دیندا، نه‌گه‌رچی ئیستا به‌داخه‌وه مو‌سلمانان به‌شیوه‌یه‌کی وایکترازاون ، فه‌رموده‌که‌ی پێغه‌مبه‌ریان ﷺ له‌خو‌ی‌اندا جی‌کردو‌ته‌وه که: ده‌فه‌رموی: (تَفَرَّقَتِ الْيَهُودُ عَلَى اِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، اَوْ سَبْعِينَ فِرْقَةً، وَالنَّصَارَى مِثْلَ ذَلِكَ، وَتَفَرَّقَتِ اُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً)، واته: جووله‌که‌ بوونه (۷۰) یان (۷۱) ده‌سته، عیسا‌یه‌کانیش هه‌روا، ئەم ئوممه‌ته‌ی منیش ده‌بنه (۷۳) ده‌سته. (رواه الترمذی، وقال حدیث صحیح). به‌لێ وایو، چونکه هه‌ر له‌وسه‌رده‌مه نزی‌کانه‌دا مو‌سلمانه‌کان بوونه (۶) ده‌سته: (حه‌روریه‌یه) قه‌رامیه‌یه، جه‌همیه، مو‌ره‌یه، رافیزه، جه‌بریه، دیسان هه‌ریه‌که‌ش له‌مانه‌ بوویه (۱۲) ده‌سته و، نه‌وسا به‌هه‌موویانه‌وه (۷۲) ده‌سته‌که‌یان ته‌وا‌ر‌کرد، دیاره که‌نه‌مانه هه‌مووشیان دۆ‌زه‌خین، تاقمی نه‌هلی سو‌ننه‌ت و جه‌ماعه‌ت نه‌بی، نه‌وجار نه‌گه‌ر ئیستاش سه‌یه‌یکی نی‌وده‌وله‌تانی ناوچه‌که‌ بکړی، ده‌بینری که‌چو‌ن کراونه‌ته چه‌ندین ده‌وله‌تو‌که‌و، حکومه‌تو‌که‌وه، دیاره که ده‌ره‌ان و چاره‌سه‌ری نه‌و‌خاله‌ته‌ش ته‌نها ئەم فه‌رموده‌ صه‌حیحه‌یه: ((إِنَّ اللَّهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا: يَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَأَنْ تَغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا، وَأَنْ تَنَاصَحُوا مَنَ وَلَاءُ اللَّهِ (مَرْكُمُ) وَيُكْرَهُ لَكُمْ قِيلَ يَقَالَ، وَكَثْرَةُ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةُ الْمَالِ)). خوا له‌سی شت رازییه، له‌سی شت تو‌وره‌یه: رازییه بی‌په‌رستن و، هه‌چ شتی‌ا، نه‌که‌نه هاو‌به‌شی، هه‌زه‌کا سه‌ر جه‌م ده‌ستتان به‌دینه‌که‌ی نه‌وه‌وه بی و لیکنه‌ت‌رازین، هه‌زه‌کا هه‌ر که‌س

دهبیته (نهمیر) تان دلسوزی بن، رقیشی لهسی شت دهبیتهوه: گوتی، گوتی و قسهی بی جی، داواو پرسپاری نابهجی، سهرفی مال بههله (خهرجی)، بهلی خه لکانی بیدعهجی و، په پیرهوانی ههواو ئاره زوو له قیامه تدا روویان ره شه. نه هلی سوننه ت وجه ماعت: هر نه وکه سانه ن که له باره ی (عقیده) و (عیبادات) هوه، بهو بهرنامه یه کار ده که ن که په یامبهرو هاوه لانی له سهری بوون، بنگومان نه مانه له پوژی قیامه تدا روویان سپی ده بن، په یامبه ر ۷ شه فرموی: ((افترقت اليهود الى احدى وسبعين فرقه، وافترقت النصارى على اثنتين وسبعين فرقه، و ستفترق هذه الملة الى ثلاث وسبعين فرقه كلهن في النار الا واحدة في الجنة، وقيل من هم يارسول الله ﷺ ؟ فقال: هم الذين يكونون على ما انا عليه و اصحابي)).

۴- نه نجامی گشت کاروباریکی دنیاو قیامه ت هه رلای خواجه.

﴿ ۱۹ ﴾ **والله ما في السموات وما في الارض** هه رچی له ناسمانه کان و زه و بیدایه، گشت هه رمولکی خواجه، چۆن بیهوی نالوو گوپی تیابکات نه یکات ﴿ **والی الله ترجع الامور** ﴾ نه نجامی تهواوی کاره کانیش هه ر بولای خوا نه گه رینریتته وه، بوخوی حاکمی دنیاو قیامه ته.

باوه ردارانی نه م دینه له هه موان چاکترن:

﴿ ۲۰ ﴾ **کنتم خير امة اخرجت للناس** ئیوه چاکترین ئوممه ت و کومه لن، هینراونه ته نه م سهر زهوییه بو که لک گه یاندن به مه ردم و رینمایي کردنیان ﴿ **تأمرون بالمعروف وتنهون عن المنکر وتؤمنون بالله** ﴾ بویه فه رمان به چاکه ده دن و، پی له کاری خراپه و شیرک ده گرن و باوه ریشتان به خوا هیه، به لām گه لانی تر، وه ک ئیوه نه م سیفه تانه یان گشت تیدانییه. پینشه وا (عومهر) فه رموی: نه وکه سه ی پی خۆشه له م ئوممه ت و کومه لی ئیسلامه بیته، ده بن باوه ری به خوا هه بی و، فه رمان به چاکه بداو ری له خراپه بگریته

لله ما في السموات وما في الارض والى الله ترجع الامور ﴿ ۱۹ ﴾ **کنتم خير امة اخرجت للناس تأمرون بالمعروف وتنهون عن المنکر وتؤمنون بالله ولو آمن اهل الکتاب لکان خیرا لهم منهم المؤمنون واکثرهم الفاسقون** ﴿ ۲۰ ﴾ **واکثرهم الفاسقون** ﴿ ۲۱ ﴾ **لن یضروکم الا اذی** ﴿ ۲۲ ﴾ **وان یقتلوکم یؤلککم لادبارکم لا یضرکم** ﴿ ۲۳ ﴾ **ضربت علیهم الذلة** ﴿ ۲۴ ﴾ **این ما نفعوا الا یحبل من الله وحبل من الناس وباءو بغضب من الله وضربت علیهم الذکنة ذلک بانهم کانوا یکفرون بآیات الله ویقتلون الانبیاء بغير حق ذلک بما عصوا وکانوا یعتدون** ﴿ ۲۵ ﴾ **لیسوا سواء من اهل الکتاب امة فایسه یتلون آیت الله انا الذیل وهم یسجدون** ﴿ ۲۶ ﴾ **یؤمنون بالله والیوم الآخر ویأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر ویسرعون فی الخیرات واولئک من الصالحین** ﴿ ۲۷ ﴾ **وما یفعلوا من خیر فلن یمکروه والله علیه بالمقنعین** ﴿ ۲۸ ﴾

﴿ **ولو آمن اهل الکتاب لکان خیرا لهم** ﴾ نه گه ر خاوه ن کتیب و نامه کانیش باوه ریکی راسته قینه یان به پینغه مبه ر هینابا، نه وه یان بو چاکتربوو به لای خواوه له ئیمانی چه وت و ناراست ﴿ **منهم المؤمنون واکثرهم الفاسقون** ﴾ نه وانیش هه یانه وه ک (عه بدولای کوری سه لام) باوه ری به پینغه مبه ر هه یه و ئیماندارن، به لām زۆره شیان له سنووری خوا ده رچوون و سنووریان شکاند، نه گه رچی خۆیشیان به باوه ردار بزائن ﴿ **لن یضروکم لا اذی** ﴾ هه رگیز ناشتوانن جوړه زیانیکتان پینگه یه نن، مه گین هه ربه زمان و قسه ی ناخۆش و نابه جی و نه شیوا ﴿ **وان یقاتلوکم یولککم الادبار** ﴾ نه گه ر له گه لیشتان کوشتار بکه ن، زۆر زوو پشتتان تیده که ن وه لدین و گوږه پان چۆل ده که ن ﴿ **ثم لا ینصرون** ﴾ پاشانیش به هه یچ شیوه یه ک یارمه تی نادریتن و ناتوانن سه رکه ون به سه رتاند، چونه ک ئیوه (خیر امة) ن ﴿ **ضربت علیهم الذلة اینما ثقفوا** ﴾ له هه رچینه کیش بن زه لیل و ریسواو ژیر چه پوکن، هه رگیز پرگار نابن لئی و



لهكۆليان نابیتتهوه ﴿إلا بحبل من الله وحبل من الناس﴾ مهگەر هر لهسایه ی نایینی خوا، واته: هرکاتی ملکهچی ئیسدم و بهرنامهکهی خوا بوون، ئەوا لهژێر چهپۆکی دینه دهر، بهریزهوه مافهکانیان بۆ جیبهجی دهکری، یان مهگەر پهیمان لهگهڵ خهڵکدا بگاته فریایان و بهیهکهوه ژیان بهسهر بهرن، واته: هرکاتی سهرانهیاند، ئیت بهریزهوه بۆخایان دادهنیشن، نهگەرچی ههندی دهلین: مههست به (بحبل من الناس) ئەوهیه که لهژێر رکئی پهنادهریکا بن، وهك ئیستا که هرچی رازو نیازیان بهدهستی ئهمریکایه و سهرشۆڕو ریسوای ئەون ﴿وَبَاؤا بِغَضَبِ مَنْ اَلله﴾ به خهش و قینیکی زۆری خواوه گهراهنوه ﴿وَضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ الْمَسْکَنَةَ﴾ مۆری بی چارهیی و ریسوایی و ژێردهستیایان بهسهر درا ﴿ذَکْ بَانْهَمْ کَانُوا یَکْفِرُونَ بَايَاتِ اَلله﴾ چونکه ئینکاری و نکوولی نایهتهکانی خویان دهکرد ﴿وَيَقْتُلُونَ الْاَنْبِیَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ﴾ و بهناهق پهیامبهرائیشیان دهکوشت! ﴿ذَکْ بِمَا عَصَوْا وَکَانُوا یَعْتَدُونَ﴾ بهردهوام ههرافرمانی و سهرپنجیان دهکردو لهسنوور دهردهچوون.

ئەهلی کتیب ههموو وهك یهك نین:

﴿۱۳۲﴾ لیسوا سواء﴾ خاوهن نامهکان لهوسیفهتانهدا ههموو وهك یهك نین ﴿مَنْ اهل الکتاب امة قانمة﴾ چونکه لهخوهننامهکاندا کۆمهلی وایان ههیه لهسهر فرمانی خوا دامهزاون و، فرمانهکانی بهریکی جیبهجی دهکهن ﴿يَتَوْنِ آيَاتِ اَلله اَنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ یَسْجُدُونَ﴾ وروو لهخوان وهردهم نایهتهکانی خوا بهشهویدا دهخویننهوه، خهریکی نوێز و کړنووش بردن بۆخوا، لهسوورتهی (بهقهره: ۱۲۱) دا هاتوه: (الذین آتیناهم الکتاب یقلونه حق تلاوته اولئاه یؤمنون به) واته: بهراستی و بههق ئەوانه تهورات دهخوینن، که بهروایان پینی ههیه. وه لهسوورتهی (نالی عیمران: ۱۹۹) دا هاتوه: (وان من اهل الکتاب لمن یؤمن بالله وما انزل الیکم وما انزل الیهم خاشعین لله لایشترتون بآیات الله ثمنا قليلا) واته: باوهریان بهخواو قورئان وتهورات ههیه، هرگیز بهرنامه و نایهتهکانی خوا بهبههیهکی کهم ناگۆڕنهوه. لهسوورتهی (رهعد: ۳۶) دا هاتوه: (والذین آتیناهم الکتاب یفرحون بما انزل الیک) که بهقورئان زۆر دلخۆش دهبن. لهسوورتهی (نهعام: ۱۱۴) دا هاتوه: (والذین آتیناهم الکتاب یعلمون انه منزل من ربك بالحق) چاک دهزانن که قورئان راست ودروسته، لهسوورتهی (ئیسراء: ۱۰۷، ۱۰۹) دا هاتوه: (ان الذین اوتوا العلم من قبله اذا یقلی علیهم یخرون للاذقان سجدا) ههرکه قورئانیان بۆ دهخوینرتهوه، بهپروودا دهکهون و دهگرین، وه لهسوورتهی (مائیده: ۸۲) دا نهفرموی: (واذا سمعوا ما انزل الی الرسول ترى اعینهم تفیض من الدمع مما عرفوا من الحق) ههرکه قورئان نهیبسن بهکۆل دهگرین و دلایان پرئهبی لهترسی خوا ﴿۱۳۳﴾ یؤمنون بالله والیوم الآخر﴾ باوهریان بهخا و بهپۆژی سهلا ههیه ﴿وِیَامُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَیَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ و فرمان بهچاکه ددهن و پێ لهخراپه دهگرن ﴿وِیَسَارِعُونَ فِی الْخِیْرَاتِ﴾ و بۆ نهجامدانی گشت کاریکی خیر لهناویهکتردا تیزهروی و تالووکهیانه ﴿اولئک من الصالحین﴾ نانهوانه لهریزی پیاوچاكاندان ﴿۱۳۴﴾ وَمَا یَفْعَلُوا مِنْ خَیْرٍ فَلَیْ یُکْفِرُوهُ﴾ هر کاریکی خیریش بکهن، قهت لییان ون ناکری و، بی بهش نابن و لای خوا پاداش نهدرینهوه ﴿وَالله عَلیمُ الْمُتَّقِیْنَ﴾ و خواش بهپاریزکاران زاناو بهناوایه، کردهوهی هیچ کهسێک لای ئەو نادیارو پهناهی نییه ﴿۱۳۵﴾ اِنَّ الذِّیْنَ کَفَرُوا لَنْ تَغْنٰی عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنْ اَلِه شَیْنًا﴾ ئەوهکهسانه کافرو بی باوهرن، مال و منالیان هیچ شتیکیان ئی ناگیڕیتتهوه، لهسزای خوا بی نیازیان ناکا ههرچهنده لهپیتاویاندا خویان ماندوو کردبیت ﴿وَاُولَئِکْ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِیْهَا خَالِدُونَ﴾ هاوپی و، یاری ناگری دۆزهخ ههروهان و، به ههمیشهش تییدان ﴿۱۳۶﴾ مَثَلُ مَا یَنْفَقُونَ فِیْ هَذِهِ الْحَیْةِ الدُّنْیَا کَمَثَلِ رِیْحٍ فِیْهَا صَرَ نَمُوْنَهی ئەو پوول و داراییهی ئەو بیباوهرا نه له ژیا نهی دنیا بهدا بهریاو رووبینی دهیبهخشن بۆئهوهی خهڵکی

باسیان بکاو ناوو شوهرت دهریکه، وهکو باو گهرده لولویکی وشککرو سووتینهر وایه **﴿اصابت حرث قوم ظلموا انفسهم فاهلکته﴾** که له کشت و مهزرای نهوکه سانه بدات سته میان له خویمان کردودهو سهرینچیان له فهرمانه کانی خوا کردبی، جا باکیش هه موو کشتوکاله که له ناو بهری و، هیچ سوودیکی لیوهر نه گرن، هه ر ثابه وشیهو هیهش خوی گه وره کارو کردهوی بی باوهره کان بهوی کوفرو تاوانه کانیانه وه دهرینته وهو بی سوود نه بییت بویان **﴿وما ظلمهم الله ولكن انفسهم يظلمون﴾** وخوا - له وه که له پوژی قیامه تدا کرده وه کانیان بی که که ده بی - سته می لی نه کردوون، که ناوای لی کردین، به لکو خویمان سته میان له خویمان کرد، چونکه باوهریان به خوا نه بووو، له ریگه یه کی بی نرخیشدا مال و سامانه که یان بهخت کرد.

بیجگه له موسلمانان، که س مه که نه هامرارتان:

**﴿يا ايها الذين آمنوا لا تتخذوا بطانة من دونكم﴾**

ئه ی نهوانه ی باوهرتان هیناوه! بهدر له خویشان، که سیک مه گرنه دوست و مه یکه نه جیی رازونیازی خویشان و، نه نیه کانی خوستانیان لا بدرکینن، پیغه مبه ر **﴿ده فرموی:﴾** ((خوا هه پیغه مبه ریکی ناریدی، یان هه خلیفه یه کی دانابی، دوو هاو پارزی بۆداناوه: هاو پارزیکیان فهرمانی چاکه ی پیده کاو دنه ی دها له سهری، نهوکه شیان کاری خراپه ی خستوته بهرده می و هانیداوه له سهری، نیه ر هه خوا مروه **﴿پاریزی﴾** فتح الباری. **﴿لا یالونکم خیالا﴾** له کار تیکدان و زیان پینگه یاندنتان، دریغ نا که و کۆلنادهن **﴿ودوا ما عنکم﴾** پییان خوشه ناواتیانه ئیوه هه له درو نازاردا بن **﴿قد بدت البغضاء من افواههم وما تخفی صدورهم اکبر﴾** جگه له وهش که به ناشکرا دزیه تیتان ده که، هیمان نهو رق و قینه یهش له دلیاندا ده یشارنه وه فره ترو گه وره تره له وهی که به زاریاندا دی، دلیان پره له پیلان و فروفیل بهرام بهرتان **﴿قد بینا لکم الايات﴾** ئیمه نیشانه و به لگه ی زورمان بۆ

لِّلَّذِیْنَ کَفَرُوا لَنْ تُغْنِیَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنْ لَدُنْهِ شَيْئًا وَاُولَئِکَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۱۳۶﴾ مِثْلَ مَا تُغْنِیُوْنَ فِیْ هَذِهِ الْحَیْوةِ الدُّنْیَا کَمَثَلِ رِیْجٍ فِیْهَا صِرٌّ اَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ فَاَهْلَکَتْهُمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰکِنْ اَنْفُسُهُمْ یَظْلِمُوْنَ ﴿۱۳۷﴾ یٰۤاَيُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا اِیْطَانَةً مِنْ دُوْنِکُمْ لَا یَالُوْنُکُمْ خَبَالًا وَدُوْا مَا عَنِتُّمْ قَدَ بَدَتْ الْبَغْضَاءُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِیْ صُدُوْرُهُمْ اَکْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَکُمُ الْاٰیٰتِ اِنْ کُنْتُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿۱۳۸﴾ هَآءِیْنِمْ اُولَآءِ یُحِبُّوْنَهُمْ وَلَا یُحِبُّوْنَهُمْ وَتَوَّشَوْنَ بِالْکِتٰبِ کُلُوْا وَاِذَا لَقِیْتُکُمْ قَالُوْا اٰمَنَّا وَاِذَا خَلَوْا عَصَوْا عَلَیْکُمْ الْاَنۡاٰمِلَ مِنَ الْغَیْظِ قُلْ مُوْثُوْا بِعَیْظِکُمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلِیْمٌ بِمَا تَصُدُّوْنَ ﴿۱۳۹﴾ اِنْ تَمْسَسْکُمْ حَسَنَةٌ سَوَّهْهُمۡ وَاِنْ تُصِیْبْکُمْ سَیِّئَةٌ یَّبْرَحُوْا بِهَا وَاِنْ تُصِیْبُوْا وَتَتَّقُوا لَا یَضُرَّکُمْ کِیْدُهُمْ شَیْئًا اِنَّ اللّٰهَ بِمَا عَمَلُوْنَ حَیْیٌ ﴿۱۴۰﴾ وَاِذْ عَدُوْتُ مِنْ اَهْلِکَ یٰۤاَبُوْیَ الْمُؤْمِنِیْنَ مَقْعِدُ لِلْقِتَالِ وَاَللهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ ﴿۱۴۱﴾

رۆشن کردهوه. هه تا بهوئایه تانه دوست و دوژمن لی که نه وه **﴿ان کنتم تعقلون﴾** نه ئیوه تیبفکرین و ده رکی راستیه کان بکه، نه زانن کی بگره دوست و هاوار، به لی زور گرنگه موسلمانان دوست و نه یاری خویمان بناسن، زوریش پیویسته کاروباری خویمان نه خه نه بهردهس دوژمنانی دینی خوا، زوریش مه بهسته نه کرینه هاواران کاروباری نهی و ناشکرای موسلمانان بزائن **﴿ها انتم اولاء تحبونهم ولا يحبونکم﴾** ناگادارین ئه ی کۆمه لی باوهرداران! ئیوه دوو پوه کانتان خوش دهوی، که چی نهوان قهت ئیوه یان خوش ناوی **﴿وتؤمنون بالکتاب کله﴾** ئیوه باوهرتان به کتیبه که ی خویشان و، به کتیبه که ی نهوانیش هیه، که چی نهوان وانین! له سوهره تی (شورا: ۱۵) دا هاتوه: (وقل امنت بما (نزل الله من کتاب)، وه له سوهره تی (به قهره: ۲۸۵) دا نه فرموی: ((کل آمن بالله وملائکته و کتبه ورسله...)) واته: هه موو باوهردارن به گشت کتیبه کانی خوا، نه که تنها به قورئان باوهریان هه بی **﴿واذا لقوکم**



**قالو امانا** کاتیکیش پیتان بگن - به دو پووی و ناپاکی خوین - ده لئین: باوه رمان هیئاوه. **﴿واذا خلوا عضوا علیکم الانامل من الغیظ﴾** که تنیا دهن و لیتان دوورده که ونهوه، لهبر رکی خوین سر په نجه یان ده گهن، واته: زور رقیان لیتانه **﴿قل موتوا بفیظکم﴾** نهی پیغه مبر! **﴿بلی﴾** دهک بهو دوردو رقه تانهوه بمرن، چونکه همرنیعمه تی خو، تهواوده کات بؤوسلمانان **﴿ان الله علیم بذات الصدور﴾** به راستی خوا بهو نهینیهی ناودلیان زور زانایه، نه زانی چ پیلانیک بهرامبر به موسلمانان له سینگیاندايه **﴿ان تمسکم حسنة تسؤهم﴾** نه چاکهو، خیریکتان - وهک دهستکوتی جهنگی، یان سرکهوتن - تووش بی، پی نارحهت دهن و، خهفت و مرقی زوری پیده خو **﴿وان تصبکم سینه یفرحوا بها﴾** خوئر نارحهتی و ناخوشییکتان تووش بی، نهوان پی که یغخوش دهن **﴿وان تصدروا وتتقوا لا یضرکم کیدهم شیئا﴾** و نه گهر نیوه نهی موسلمانان! لهبرامبر هر نارحهتییک بیت ریتان بهنا امن و، لهشکاندنی سنورهکانی خوا خو بیاریزین، نهوا فو فیلهکیان هیچ زیانییکتان پیناگهی نهیت **﴿ان الله بما یعملون محیط﴾** بیگومان خوا دهری هه موپیلان کردوهکانی داو و ناگاداره پیان.

### غەزای نوحود:

**ناگاداری:** له نایه تی (۱۲۱) هوه هه تاده گاته نایه تی (۱۸۰) ی ئه م سوورته، واته: (۶۰) نایه تی تهواو، سه بارهت به جهنگی (نوحود) هاتوون.. شیاوی ناماژه بۆکردنه، جهنگی (نوحود) له سالی سییه می کوچیدا روویدا، جابه م شیریهش پوداوه که دهس پیده کاو دهرمو: **﴿وان غدوت من اهلك﴾** نهوکاته وهیر بیته نهی پیغه مبر! که له بهر به یاندا مال و مندالی خوئت جیهیشت و چوویته دهری بهرو نوحود، نهوورژه پۆژی بهر به یانی شه موه، (۷) ی شه لانی سالی سییه می کوچی بو، په یامبر **﴿لوده مدها به خهو دیتبوی که: شیریه کی پارچه یه کی لیو ته وه، مانگایه کیشی بؤسر پرارهو، دهستی شی به زریه کی توکمه و مه که موه گرتوه.. دواپی وای لیک، ایوه که چه ند که سی که خزم و هاوه لانی ده کوژین و، که سیکی نزیک خویشی له وجهنگه دا پیوه ده بی و، قه لا مه که مه که ییش که دهستی پیوه گرتبوو شاری مه دینه یه. نیعمای (موسلیم) ریوایه تی کردوه **﴿تبوی المؤمنین مقاعد للقتل﴾** پیگهی جهنگت بؤپر اواره کان دیاری ده کرد، پلانی جهنگ و جیگهی سربازگهت بۆ ریک ده خستن، دهسته ده ستهت ده کردن، جیگهی تیروه شین و، جیگهی نه سپ سوارو ههروها.. **﴿والله سمیع علیم﴾** و خوا زور ژنه وایه بۆ قسا کانتان که: مه شوهرت پیده کردن و نهوان چییان پیده کوتی، زور زانایه، ده زانی چی باشه بۆتان **﴿ان همت طاقان منکم ان تفشلا﴾** که لهوکاته دا خه ریک بوو دووده ستهتان نهی موسلمانان! لاوازو سست بن و وره به ردهن و هه لبین، نهوسا په یامبر **﴿به (یه هزار) که سهوه له مه دینه وه بهرو نوحود چوو، جا له سربازگهی بی باوه رده کانهوه نزیکبونه وهو بیستان که بی باوه رده کان (سی هزار) که سن، نیت نهو دووهوژدی (بهنی سه له مه) و (بهنی حاریسه) خاوبونه وهو، ویستیان به جیت بیلن و رابکن **﴿والله ولیهما﴾** به لام خوی سازکارو سهر پرشتیکار، به هانا یانه وه هاتو سهره نجام سهری خستن به سهر دوژمنداو نهیهیشت وره یان بروخی، بوخاریی ده ل: جابری کوپی عه بدوللا - خوا لئی رازی بی - ده لئیت: ئه م نایه ته ی: (ان همت طاقان منکم ان تفشلا..)) له باهی ئیمه (دووتیره کی: کوپانی حاریسه، کوپانی سه له مه) وه هات، وه له بهر نه وه که خوا پیمان فهرمو: (والله ولیهما..)) خوا دوست و سهر پرشتیارانه، هه رگیز هه زم نه ده کرد، نه هاتبایه ته خواره و! له بهر نه وه گویا نهینی ئیم، ده خاته پروو! **﴿وعلى الله فلیتوکل المؤمنون﴾** دهبا باوه رداران ته نها به خوا پشت بیهستن، دواپی ریک خستنی هو جهنگیه کان.****

به درتاقان له بیربی، که میشبوون و خواش سه ریخستن؛

﴿ ۱۲۲ 〉 **وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ** ﴿ ۱۲۲ 〉 بئی سو له پوژی (به در) دا خوا به سه دروژندا سه ریخستن و، نات هاورو که و بئی ده سلات و کزولا و ازی شبوون. به لام چونکه (صه بر) و (ته قوا) تان هه بوو، خوا سه ریخستن، نیستایش نهر هه روا بمیننه وه، خوا هه سه رتاقان ده خات ﴿ **فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُشْكُرُونَ** ﴾ ده سا هه ره له خوا بترسن و خو پیا ریزن، به لکو بتوان شوکری بکن. رووداوی به در، روژی هه یینی و، (۱۷) سی مانگی ره مزانی سالی دووه می کوچی بوو، ژماره ی موسلمان هه کان له وجهه نگه دا (۳۱۳) که س بووو. دروژمنیش - به هه موو پیداو یستییه کی جهنگی نه و پوژده وه - نزیکه ی هه زار که س بوو، له گه ل نه وه شدا خوا هه سه ریخستن، هه تا بزائن که سه رخستن به ده سستی خوا یه، بییه ویت نه گه رچی

پیداو یستییشان نات هه واییت، سه رتاقان ده خات، له نایه تیکی تردا خوا ده فره رموی: (ویوم حنین إذ اعجبکم کثرتکم فلم تغن عنکم شیئاً...)

فریشته له ئو خودا هاتنه یارییتان:

رافه که رانی قورئان قسه یان جیا وازه که: به لینه که ی خوا به نار دنی فریشته بو هاوکاری موسلمان هه کان، ناخو روژی به در بوو، یان ئو خود؟ (ئیین جه رین) روژی به در په سهند ده کاو پیی وایه نهر له ئو خودا به شدارییان کردبا، موسلمان هه کان نه ده شان، له ولایشه وه هاو به شی فریشته به سراوه به صه بر و نارامی نه وانه وه، خو ئه وان صه بر و نارامیان نه بوو، هه تا خوا فریشته بنیری بو هاوکارییان ﴿ ۱۲۱ 〉

**إِنْ تَقُولَ لِلْمُؤْمِنِينَ إِنِّي مَعَكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزَلِينَ** ﴿ ۱۲۱ 〉 نه وده مه وه بیرینه نه ی پیغه مبه ر: (روژی به در، یان ئو خود) که به با وه پرداره کانت ده گوت: ناخو نه وه نده تان به س نه بی که: په روه ردگارت له فریشته کانی خو ی (سئ هه زار) بنیرینه خواری بو هاوکاریتان، واته: هیشای بهو حال ته شه وه، له بهر

إِذْ هَمَّتْ طَافِئَاتٌ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلُوا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۲۲ 〉 وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُشْكُرُونَ ﴿ ۱۲۳ 〉 إِذْ يَقُولُ الْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكَ أَنْ يُبَدِّلَ لَكُمْ رَبَّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزَلِينَ ﴿ ۱۲۴ 〉 بَلَى إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿ ۱۲۵ 〉 وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَى لَكُمْ وَلِيَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿ ۱۲۶ 〉 لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ﴿ ۱۲۷ 〉 لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿ ۱۲۸ 〉 وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۲۹ 〉 يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿ ۱۳۰ 〉 وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿ ۱۳۱ 〉 وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿ ۱۳۲ 〉

که میتان وه تان نه ما بوو. ته فسیر نووس و میژوو نووسه کان له وه دا هاوده نگن که خوا له و پوژده فریشته ی نارو جهنگیشیان کرد، (نه سه ر) یکی زو ریش هاتوه که فریشته به میزه رمی سپی و رهش و زه رده وه چوونه ناوگوژه پانی جهنگه وه. (نه بوودا دی مازنی) ده لیت: له جهنگی (به در) دا که و ته دوای کا برایه ک تا له ملی بدهم، جاپیش نه وه من بیگه می، دیتم سه ری په ری و هیچ که سنجیش له پیشمه وه نه بوو. ﴿ ۱۲۰ 〉 **بَلَى إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا** ﴿ ۱۲۰ 〉 به لئ نه وه نه اندازه به سه، نه رئیوه خو پرا گرین و له سنوره کانی خوا پاریز بکن ﴿ **وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا** ﴾ و خو له کاته دا په لامارتان بدهن ﴿ **يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ** ﴾ په روه ردگارتان به پینج هه زار فریشته ی نیشانه دار کو مه کتان ده کات. (ئیین زو به ی) ده لیت: (مسموین) به واتای به دروشم و به ناو و نیشانی دیاریکراوه وه دینه لاتان: میزه ره و عه مامه یان زه رده و. لوفکه به نیوشانیاندا به ریو ته وه. (ئیین جه رین) ده لیت: به لگی به شداری



نهکردنی فریشته لهجهنگی ئو خوددا، بههیزتره، تا له بهلگهی بهشداری کردنیان، چونکه موسولمانهکان نارام و صبریان نهبوو و نافرمانی پیغه مهربیان کرد، لهولاشهوه دنیایه نهگهر بهشداریان کردبا، باوهپداران تووشی نهوه موو کیشه و گروفتانه نهدهبوون و سردهکهوتن، بهلام فریشته له بهدردا بهشداریان کرد ﴿<sup>۱۲۶</sup> **و ما جعله الله إلا بشری لکم**﴾ خوی کار جوان شهویشی هر بوئهوه کرد: بیته مزدهیک بوئیه ﴿**و لتطمئن قلوبکم به**﴾ و پییشی دلدی و به نارامین. واته: بویه خوا فرموی: (الن یکفیکم...) و فریشتهیش هاتن تا ببی به مزده بوتان و دلیشان نهسنور ببی و، ئیتر له زوری ژمارهی ئهوان نهترسن ﴿**وما النصر إلا من عند الله العزيز الحکیم**﴾ نهگینه خو سرلهوتن تهنا بهدهستی خوی بالادهست و کارجوانه، بههیزو فریشته و هو نه سباب نیه، چونکه ئه بیهوی سهرناخت، بی نهوش سهرتان دهخات ﴿<sup>۱۲۷</sup> **لیقطع طرفا من الذین کفروا**﴾ خوا ویستی لهو پوژدها بهشی له بی باوهپان لهناو بیا، نهوه بوو (۷۰) کهسیان - که هندیکیشیان رابهروسهروک بوون - کوژان، (۷۰) کهسیشیان دیلکان ﴿**و یکتبهم فینقلبوا خائنین**﴾ یان بو نهوه بیانشکینی و ریسوایان بکا ئه نه کوژان، نهجا بهناو میندی و خهجالتهوه بگهپنهوه.

### رینماییهکانی نایهتی (۱۲۴-۱۲۷):

۱- (مجاهید و عیکرمه) و هندی تر دهلین: نایهتی: (إذ تقول للمؤمنین) پهیمان و بهلین بوو به موسلمانان که: نهگهر (صبر) و (تقوا) یان هه بی خواش به ژمارهیک لهفریشته پشتیوانیان لیدهکا، نه مهش له بهدردا ناشکراو پوون بوو، بهلام له ئو خوددا نافرمانیان له فرمانهکهی په یامبهر ﴿**و یامبهر**﴾ کرد، ئیتر ئه هاوکاری و یارمهتییه نه هات و، نهوان بش تیکشان.

۲- بۆسهرکهوتن نهگهرچی ده بی، ژمارهی هاوسهنگ و چهک و تهقه مهنی پیویست هه بی، بهلام له گهل گشت نه مانیشدا سهرکهوتن تهنا هه بهدهستی خوایه، له (بهدر) دا فریشته له دیمهنی مرودا به واقعی بهشداری بوون وجهه گیان کرد. ﴿<sup>۱۲۸</sup> **لیس لک من الامر شی او یتوب علیهم**﴾ تو هیچ کاریکت بهکاری نهوانهوه نییه، چونکه یا تهوبه بان لیوه ردهگری و موسلمان ده بن ﴿**او یعذبهم**﴾ وه یان ئازارو سزایان ده دات، نهگهر بهردهوام بن له سهر بی باوهپی ﴿**فانهم ظالمون**﴾ چونکه به راستی نهوانه سته مکارن و، شایانی سزان. پیشهوا (موسلیم) ده لی: کاتی له (ئو خود) دا په یامبهر ﴿**و یامبهر**﴾ ددانی پیروزی شکاو روخساری جوانی خویناوی بوو، فرموی: ناخو گهل و هوژی ناوا دهم و چاوی په یامبهر که یان خویناوی بگهن، ده بی چون بهختیارو سهر فرازین، واته: خوایه توله یان لی بسینه؟ ئیمام (بوخاری) ده لی: یه که یه که ناوی ده هینان، پیشهوا (نه حمده) ده لی: له ناویاندا ناوی ئه م سی که سهی هینا: (حاریس، سوهیل، صفوان) دهره نجامیش تهوبه یان کردو گه رانهوه ﴿<sup>۱۲۹</sup> **والله ما فی السموات وما فی الارض**﴾ ههرچی له ئاسمانهکان و له زهوییدایه، هر مولکی خوایه و خو بالادهسته ﴿**فیغفر لمن یشاء و یعذب من یشاء**﴾ ههز بکا له ههرکه سیك ببوری شیاویش بیت، ده بووری، له ههرکه سیش ههزبکاو شیاویش، سزای نهدا ﴿**والله غفور رحیم**﴾ و خوا زوری بوردو میهره بانه.

سوود خواردن (زۆر و که می) حهرامه:

﴿<sup>۱۳۰</sup> **یا ایها الذین آمنوا لا تاكلوا الربا اضعافا مضاعفة**﴾ ئه ی نهوانه ی باوه رتان هیناوه! سوود، چین له سهرچین مهخو و وهری مهگرن، وهک سهردهمی نهقامی، دهچوون بو نمونه: (۱۰۰) دیناریان نهدا به (۳۰۰) دینار.. چونکه له بهنر، تدا سوود به هه موو جوژی شتیکی حهرامکراوه: وهک له جیگایهکی تردا نه فرموی: (و حرم الربا..)

﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ دوسا له خوا بترسن و له نافرمانی خوتان پاريزن ، به شکو بهختيار بين وييبه نه وه ﴿۱۳۱﴾  
 ﴿وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾ و له وناگره ی بؤ بؤ باوه ران ناماده کراوه خو پاريزن ﴿۱۳۲﴾ **﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾** له خوا له په يامبر گويزايه لی بکن، به تاييه تي له سود خوتان پاريزن، به لکو بهررهمه تي خوا بکون. سود خوړی بانقه کانی نه مړویش، له سود خوړی جاهيليه تي نه وکاته د ژورارتو خراپتره. چونکه نه ورورژه که سيک شتيکی نه فروشت به شتيکی دی، نه گهر کاتي هاتباو نرخه که ی نه بووبا بيدا، نه وای دواي دهخست و زيادی ده کړدبوی ، به لام نيستا هر يه که مجار دراوی ددری بدرای تا ماوه يه ک، له گهل ره چاو کړدنی زياده يه که يش ، پاشانیش دسبه جي له سهری تو مار ده کړی.

په له بکن له نه نجامدانی کاره خيره کاند:

﴿۱۳۳﴾ **﴿وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ﴾** په لهو چه سپانی بکن بؤ کړدنی نه وشتانه نه به نه هوی ليبور دنی په روه دگارتان **﴿وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾** و چوونه به به شتيکی فراوانی واوه که: هر پانتاييه که ی به نه ندازه ی ناسمانه کان و زهوييه، به لی.. له سوره تي (حهديد: ۲۱) يشدا هاتووه: (سابقوا إلى مغفرة من ربكم وجنة عرضها كعرض السماء والأرض). جاريکیان نوينه ري (هیره قل) به نامه يه که وه هاته لای په يامبر ﷺ له نامه که يدا نوسرابوو: نه ی موحه ممد ﷺ ! تو له نامه که يدا بانگت کړدوين بؤ به به شتيک ده لييت: هر پانتاييه که ی به نه ندازه ی پانتايی ناسمان و زهوييه، جائه رنه مه وایی، نه ی دوزخ له کوئييه؟ په يامبر ﷺ فهرمووی: ((فَإِنَّ اللَّيْلَ إِذَا جَاءَ النَّهَارُ؟)) واته: که روژهات، شهو ده بی له کوئی بؤ و چی ليبييت ؟ پيشهوا نه حمده . **﴿أَعَدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾** ناماده کراوه (نهو به هشته) بؤ پاريزکاران. زانايان ده لين: نه م نايه ته به لگيه بؤ نه وه که نيستا به هه شت ناماده کراوه هه يه.

هيندی له په سنی به هه شتيه کان:

نيجا خوا هندی سيفاتی به هه شتييه پاريزکاره کان باسده کاو ده فهرموی: ﴿۱۳۴﴾ **﴿الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ﴾** پاريزکاره به هه شتييکان نه وکه سانه که له خوشی و ناخوشيدا، له بوون و نه بووندا، نه وان دارايی نه به خشن **﴿وَالكَافِرِينَ الْغَيْظِ﴾** وړک و غزه بی خويان - له کاتي توپه بووندا - ده خونه وهو کاری پينا که ن **﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾** و له هه لای مردم خوش دهن و توله ناسينن **﴿وَاللَّهُ يَحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾** و خوايش خيرخوازانی خوش نهوی ﴿۱۳۵﴾ **﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً﴾** و هرکه کاریکی دزيو ناشيرين بکن، واته: گونا هيکی گهره نه نجام بدن **﴿أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾** يان سته م له خو بکن ، واته: گونا هيکی بچوک بکن **﴿ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ﴾** به تالووکهو به په له، خوا ياد ده که نه وهو، داوی ليبور دنی گونا هه کانيانی ليده که ن **﴿وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ﴾** جاده بی

سورة النور

المزلة

﴿وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿۱۳۳﴾ الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۳۴﴾ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿۱۳۵﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاءُهم مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ ﴿۱۳۶﴾ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْدِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿۱۳۷﴾ هَٰذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿۱۳۸﴾ وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۱۳۹﴾ إِنْ يَمْسِكُكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَّوْا لَهَا يَنْتَظِرُ النَّاسُ وَيَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذُ مِنْكُمْ شُرَكَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿۱۴۰﴾



بیجگه له خوا - کڼ گونا هان بپوښی؟ ﴿وَلَمْ یَصْرُوا عَلٰی مَا فَعَلُوا وَهُمْ یَعْلَمُونَ﴾ جا نه وانه له سر تاوان وگوناځی زانیویانه هه لیه ، سوورو برده وام نین، خوښیان نه زانن که سوور بوون له سر گوناځ کاریکي ژور خراب و ناپه سندهو، ده زانن هرکه سیڼک تهوبه بکات، خوا لئی وهرده گرتت. په یامبر ﷺ نه فرموی: ((مَا أَصْرَ مَنْ اسْتَغْفَرَ وَإِنْ دَادَ فِی الْیَوْمِ سَبْعِینَ مَرَّةً)) نه بوو یه علاو نه بوو داود. ﴿۱۳۶﴾ **اولنک جزاؤم مغفرة من ربهم** نه وانه پاداشتیان لای په روږدگاریان به خشین ولیبورده **وجنات تجری من تحتها الانهار** و چهند باخیکی به هه شته، که چنده نین جوگه رووبار به بریاند تیده پری **خالدین فیها** و به هه تا هتاییش تیدا نه مینه وه **نعم اجر العاملين** نه ها! چن چاکه پاداش و کریی ټاکار چاکان.

### حیکمه تی رووداوه که ی نوحود:

﴿۱۳۷﴾ **قد خلت من قبلکم سنن** به راستی پینش نیوه پید پویدا چهند ری و یاسایهک، وهک نه وه له نیوه پویدا نه ی هاوه لان - له نوحودا! به لام دهره نجام خوا سه ریختن به سرکا فره کاند، ده سا مرده بیټ نیوه پید سه رده که ون **فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین** جا بچن به سه رزه ویدا و بنوین پاشه پوژی به روځه روان و بی باوه پان چوڼ بوو؟ ﴿۱۳۸﴾ **هذابیان للناس** نه م قورنانه وتارو روونکرده وهیه کی گه وره یه بوگشت مردم، هه مویشتی پوونده کاته وه، حالی که لانی رابووردووش به یان دهکات، چاک وایه پیی ژیرین **وهدی وموعظة للمنتقمین** پینمای و ناموځاریشه بو خو پاریزان، چونکه به پله ی یکه م نه وان پیی به هره مهند دهن و گوږیا به ل دهن. نیجا خوا له بهرامبر رووداوه که ی (نوحود) وه دل نه واییان ده کاو ده فرموی: ﴿۱۳۹﴾ **ولا تهنوا ولا تحزنوا** له جیه اده سست و کزو بی هیژ مهن و، خهفته مه خوڼ **وانتم الاعلون** چونکه هر نیوه به رزو زال، دهره نجامیسه سه رده که ون **ان کنتم مؤمنین** نه گهر باوه پتان ببی. به لی... بیگومان بیروباوه پی موسلمانان به زرتره، په پره وو پروځر میان شیاوتره ﴿۱۴۰﴾ **ان یمسسکم قرح فقد مس القوم قرح مثله** خو نه گهر نیوه برینداریتان توو شبوو له نوحود، بیگومان نه وخه لکه دوژمنه شتان (واته: هاو به شدانه ره کان) وهک نیوه بریندار بوون و، توو شی هه مان زام هاتن له جهنکی به دردا، هر له م سوورته ی (ثالی عیمران: ۱۴۳) دا هاتوه: (ولقد کنتم تمنون الموت من قبل ان تلقوه فقد رایتموه وانتم تنظرون) دیسانه وه له هه مان سوورته، ثایه تی (۱۴۰) دا نه فرموی: (ویتخذ منکم شهداء) وه ثایه تی (۱۵۲) ی نه م سوورته نه فرموی: (حتى اذا فسلتم وتنازعتم فی الامر وعصیتم من بعد ما اراکم ما تحبون منکم من یرید الدنیا ومنکم من یرید الآخرة ثم صرفکم عنهم لیبتلیکم) وه له ثایه تی (۱۵۳) یشدا نه فرموی: (اذ تصعدون ولا تلون علی احد والرسول یدعوکم فی اخراکم) مه به سستی له زخم و برینی موسلمانان که نه وه بوو که نه م چهند ثایه ته وینه یان ده ستنیشانیان کرد برینی هاو به شدانه ره کانیش (سوورته ی نه نفال: ۱۲، ۱۳) ناماژهی بو نه کار. ده فرموی: (اذ یوحی ربک الی الملائکه انی معکم فثبتوا الذین آمنوا سألنی فی قلوب الذین کفروا الرعب فاضربوا فوق الاعناق واضربوا منهم کل بنان \* ذلک بأنهم شاقوا الله ورسوله ومن یشاقق الله ورسوله فإن الله شدید العقاب) ده شگونجی که زام و ناره حه تی هه ردولا هر له روژی (نوحود) دا بووی. ﴿تلك الايام نداولها بین الناس﴾ نیجه نه م روژگاری سه رکه وتن و، تیکشکانه، له نیو مردمدا ده ستاوده ستی پیده که ی، روژی بو نیوه یه و، روژیکیش بو نه واز **ولیعلم الله الذین آمنوا** بو نه وه له دنیا دا خوا نه که سانه دهر بخاو به خه لکیان بناسینی باوه پان هیئاوه، هه مووه سیڼک بزانی نه وانه له کاتی ته نگانه دا چن به نارامن. به لی... باوه پاران ناسران و له تاقیکر نه وه دا دهر چوون و، دریژه یان به کاری خو یانداو، هر گیزیش بیریان له گهرانه وه خو دزینه وه نه کرد له نوحود، (عبداللای

کوپی ئوبه‌ی کوپی سه‌للولی ناپاک و دوپا نه‌بی، که به‌خوئی و (۳۰۰) که سه‌ره پاشه‌کشی کرد بومه‌دینه، همرنه‌وکاره‌ی نه‌ویش بوو، (به‌نی حاریسه) و (به‌نی سه‌له‌مه‌ی تووشی دوودلی کردو خه‌ریک بوو تی‌ک بشکین و یگه‌پینه‌وه، جاله‌م جه‌نگه‌دا موس‌لمانه‌کان (۷۰) شه‌میدیان دا، چواریان بارکه‌ران بوون و، له‌نیوانیاندا (حه‌مه‌ی مامی په‌یام‌به‌ر و ﷺ (موس‌عه‌ب) به‌دی ده‌کران، نه‌وانی تر گشت له‌نه‌ن‌سار بوون (خوا له‌مه‌موان رازی بیت) بینگومان به‌وجیه‌ادو چوونه‌گۆزه‌پانه‌ی جیه‌اده‌وه پاک و ناپاک لی‌ک جیاکرایه‌وه، باوه‌ردارو بی باوه‌ر ده‌رده‌که‌وت و **﴿ویتخذ منکم شهداء﴾** وه چه‌ند شه‌میدی‌کیشتان لی‌وه‌رگری، واته: له‌رئی خوادا بکوژدین و پیزتان لی بنی به‌شه‌میدی و، بۆدواییش پتر دی‌فاع و به‌ره‌وانی له‌دینه‌که‌ی خوا بکه‌ن **﴿والله لا یحب الظالمین﴾** وخوا خه‌لکانی سته‌مکاری خو‌ش

ناوی **﴿۱۴﴾** **﴿وَلِيَمَحْصِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ﴾** و تا نه‌وموس‌لمانه راستانه له‌بیژنگ بداو، کافره‌کانیش له‌ناویباو بفه‌وتین. واته: موس‌لمانی سه‌نگه‌ر، له‌موس‌لمانی خه‌وت و خه‌والو ده‌رکه‌ویت. جا له‌به‌ره‌مانه گشت، خوا ده‌ستووو بریاری جه‌نگیدا له‌گه‌ل موشریکان.

بی نه‌زموون چۆن ده‌چنه به‌هه‌شتا؟

**﴿۱۵﴾** **﴿ام حسبتم ان تدخلوا الجنة﴾** ناخۆ ئیوه پیتان وایه، هه‌روا بی تاقیکردنه‌وه به‌کوشتارو جیه‌اد، به‌ناسانی بچنه به‌هه‌شته‌وه؟ **﴿ولما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ويعلم الصابرين﴾** که‌میشتا جیه‌ادکه‌ران و خۆراگرا‌نتان - له‌گوپه‌پانی جه‌نگدا- لای خوا ده‌ره‌که‌وتوون و تاقی نه‌بوونه‌ته‌وه. واته: خوا حمزه‌کا ببینی نه‌وانه‌ی جیه‌اد ده‌که‌ن و نه‌وانه‌ی نارام ده‌گرن، وه‌له‌م ئایه‌ته‌شدا خوا موس‌لمانه‌کان هه‌لده‌نی له‌سه‌ر جیه‌ادو له‌سه‌ر صه‌بر، چونکه به‌هه‌شت بیتاقیکردنه‌وه بۆه‌یج که‌سی‌ک ده‌ست نادا، هه‌روه‌ک له‌م چه‌ن ئایه‌ته‌شدا پرونکراوه‌ته‌وه ده‌فه‌رموی: (ام حسبتم ان تدخلوا الجنة ولما یاتکم مثل الذين خلوا من

وَلِيَمَحْصِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ﴿۱۴﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿۱۵﴾ وَلَقَدْ كُنتُمْ تَمَنَّونَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿۱۶﴾ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أُنْقَلِبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿۱۷﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَلْبًا مُؤَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَيَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿۱۸﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَرُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿۱۹﴾ وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَتُبْ عَلَيْنَا أَعْدَاءَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿۲۰﴾ فَتَأْتِيهِمُ اللَّهُ تَوَابًا دُونَ ذَلِكَ وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ وَأَلْوَنُ ﴿۲۱﴾ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْحَسَنِينَ ﴿۲۲﴾

قبلکم مستهم الباساء والضراء وزلزلوا حتي يقول الرسول والذين آمنوا معه متى نصر الله الا ان نصر الله قريب (به‌قهره: ۲۱۴)، و یان له‌سووره‌تی (ته‌وبه: ۱۶) دا هاتووه: (ام حسبتم ان تتركوا ولما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ولم يتخذوا من دون الله ولا رسوله ولا المؤمنين وليجة والله خير بما تعلمون) یان ده‌فه‌رموی: (الم \* احسب الناس ان يتركوا ان يقولوا آمنا وهم لا يفتنون \* ولقد فتنا الذين من قبلهم فليعلمن الله الذين صدقو وليعلمن الكاذبين) (عه‌نكبوت: ۱۰۳). به‌لی.. نه‌وانه‌ی وا‌کاتی خو‌ی ناماده‌ی جه‌نگی (به‌در) نه‌بوویون، ناواتیان ده‌خواست جه‌نگی‌کیان بۆ سازیبی، هه‌تا له‌پیناو دینی خوا بجه‌نگین و، به‌پله‌ی شه‌میدی بگه‌ن، وه یان کافران بشکین، که‌چی نه‌وجه‌له جه‌نگه‌که فه‌رزه‌کراو ده‌بوو بی‌نه‌ه‌گۆزه‌پانی جیه‌اده‌وه به‌نارامین، وا ده‌ره‌ه‌چوون! نه‌وجا خوا فه‌رموی: **﴿۲۳﴾** **﴿لَقَدْ كُنتُمْ تَمَنَّونَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ﴾** سویند به‌خوا ئیوه به‌ر له‌وه نه‌مه‌و له‌گه‌ل مه‌رگدا رووبه‌روو ببه‌وه، ناواتی



مردنتان دهخواست! ﴿فقد رايتموه وانتم تنظرون﴾ سا وا بينيتان و سهيرتان دهکرد، واته: هويه کانی مردنتان بينی و سهيرتان دهکرد براکانتان دهکوژين و نزیک بوو ئیوهش بکوژين، دهسا جهنگ بکه و تتيکوشن. پيغه ممبر ښه رموی: ﴿لَا تَتَمَتُّوا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُّوا الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمْهُمْ فَأَصْبِرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ﴾ واته: ناواتی رووبه روو بوونه وی دوژمن مه خوانن، هه میسه له خوا بخوانن له به لاتان دوورگری، جائه رژیکیش به دوژمن گه یشتن به نارامین، چاکیش بزائن به ههشت له ژیر سینبری شیره کاندایه.

دهنگوی مردنی پيغه ممبر ښه له نوحود:

(ئین قوم یه) ی موشریک له نوحودا به ردیکی بویه یامبر ښه هه لادو ددانی پیوژی شکاندو، هاته پيغه ممبر بییشیکوژی، به لام (موصعب) په لاماری دایه و نه ییشت، که چی له پال نه ودها موصعبی شهیدکردو، جاریشیدا که: موحه ممبرم کوشت، چونکه سهروسیمو شیوهی پيغه ممبرو موصعب زور له یهک دهچو، وایزانی پيغه ممبری کوشتوه، جا بهر دهنگوو پروپاگنده یه هندی له هاولان خاوبونه و ترسان و گوره پانیان به جیهیشت و، خوایش فرموی: ﴿و ما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل﴾ موحه ممبر دیش ته نها هه پيغه ممبریکه و چتر نییه، بهرله ویش گه لی په یامبرانی تر هاتوون و رویشتون و مردوون و دینه که شیان دواي خویمان هر ماوه ته وه، نه میسه ههروهک نه وان وایه ﴿فإن مات أو قتل انقلبتم على اعقابكم﴾ باشه! هر شو وه فاتیکرد وهک (موسا) و (عیسا) و هیان کوژراو شهیدبوو وهک (زه کریا) و (یه حیا) ئیوه پاشگمز دهبنه ووه له دین وهرده گهرین؟ به لی نه ورژه که هاوله شدانه رهکان بلوایان کرده وه که: په یامبر ښه کوژراوه، ترس و بیمنکی زور که وته دلی هندی له موسلماننه کانه ووه له نیو گوره پانه که دا سست ولاواز بوون، نهوسا خوایش بهو نایه ته گله یی لیکردن: ﴿ومن ينقلب على عقبيه﴾ خو هه رکه سینکیش پاشگمز بیته ووه له دین وهر گهری ﴿فلن يضرا الله شيئا﴾ باچاک بزانیته که هه رگیز ناتوانی زیانی به خوا بگه یه نیته، به لکو هر له خوئی زیان ده دات ﴿وسيجزي الله الشاكرين﴾ دلنیا شین که خوا پاداشتی شوکرانه برژیران نه داته ووه سهریان ده دات.

تینینی پيغه ممبرمان موحه ممبر ښه روژی دوشه ممبره میجره تی کرد بومه دینه و کاتی چی شته نگاو گه یشته نه وی، هر روژی دوشه ممبره شو، کوچی یه کجاری کردو، بو هه تاهه تاییش گه رایه وه لای خوی میهره بان و دلوفان، روژی سی شه ممبرو، شهوی چوار شه ممبرو به خاک نه سپاردرا. (نه نه س) نه لی: نه ورژه که میجره تی کردو گه ییه (مه دینه) شارو دهو رو بهری شار پرشنگدار بوو و گه شایه وه، نه ورژه شوچی دوايی کرد، تاریکایی و خه م و خه فته به جاری دنیای مه دینه ی داپوشی، ته نانه تی لیمان تی کچو بوو و خومانان نه ده ناسیه وه، هه ربویه (عومهری کوپی خه تاب) وتی: ﴿إِنَّ الرُّسُولَ لَمْ يَمُتْ، وَلَنْ يَمُوتَ﴾ بیگومانم که پيغه ممبر ښه نه مردووه، ناشمیری! هتا (نه بویه کر) هیوری کرده ووه چویه سهر میمبرو وتی: (من کان یعبد محمدا فإن محمدا قد مات، ومن کان یعبد الله فإن الله حی لا یموت)، واته: خه لکینه! هه رکه سیك موحه ممبره دی پرستبی، نهوا موحه ممبره مرد، هه رکه سیس خوی پرستبیته، نهوا خوا زیندووه هه رگیز نامریت. پاشان نایه تی (وما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل...) سی بو خویندنه ووه خه لکه که هیور بوویه وه.

به بریاری خوا نه بی هیچ که سیك نامری:

﴿وما کان لنفس ان تموت إلا بإذن الله﴾ هیچ که سیك چ په یامبرو خه لکی تر به ویست و فرمانی خوا نه بی نامری، واته: مردن پيغش وپاش ناکاو، لای خوا ماوه ی بودیاریکراوه، نه به چوونه جیهاده وه - بهر له کات وساتی

خوی - زودیت، وه نه به پالډانه وهو خو له جیهاد دزیننه وه دوا ده که ویت **﴿کتابا مۇجلا﴾** مردنی هرکه سیڅ، کاتی نووسراوه تۆمار کراوه، ئیتر خوشاردنه وهی بۆچی له گۆږه پانی جیهاد، خوا ده فرموی: (وما یعمر من معمر ولا ینقص من عمره إلا فی کتاب..) **﴿ومن یرد ثواب الدنیا نؤته منها﴾** هرکه سیڅ له مهوله کانیدا ته نیا پاداشتی نه دنیا به حزن لیبکا، واته: ته نیا دهستکوتی جهنگی پش چاو بگری ئیمهش بهشی لیده دین، واته: نه ویش به دهستی خوی بهیدا، یانهیدا **﴿ومن یرد ثواب الآخرة نؤته منها﴾** هرکه سیڅیش خویشی و نیعمه تی دواروژی گهره بئ، خوا هر پنیده دا، واته: کسی هریو دنیا بکوشیت، خوا مهیلی له چهند بیت دهیداتی، به لام له قیامه تدا بیبهش دهی، هرکه سیڅیش بقیامهت هوالیدات، نهوا قیامهت مسوگهره، له دنیا شدا - ئهرمه یلی هبی - بهشی دهات، که وابوو دنیاو قیامهت هرلای خوی **﴿وسنجزی الشاکرین﴾** بیگومان له دنیاو له قیامه تدا پاداشتی سوپاسگوزاران ده دینه وه، نهوانه ی که خویان راگرت له گۆږه پانی جهنگدا له هر دوولا سهربرزن.

بۆ دلدانه وهی ئیماندارمکانی ئوحد:

**﴿و کاین من نبی قاتل معه ربیون کثیر﴾** په مابهرانیکی زور لهری خوادا جهنگان و، له گهل نهوانیشدا کۆمه لیککی زوری زانای خواپهرست وصالح، شان به شانیان له بهر بهر زکردنه وهی وشه ی خوا، جهنگان وتوشی ئیش ونازاریکی زوربوون و هندیکیشیان کوژران (وهکو ئیوه) **﴿فما وهنوا لما اصابهم فی سبیل الله﴾** کهچی نهوانه شیان واما و نه کوژران، له بهر نهو نارچه تهیه لهری خوادا دووچاریان بوو، هیچ وهخت لاوازو خاورو بی هیژ نه بوون **﴿وما ضعفوا﴾** و بی تین و سستیش نه بوون له جیهاد **﴿وما استکانوا﴾** و سهرشیان بۆ دوژمن دانه خست و، پشتیان له جیهاد هه لئه کرد دسا ئیوهیش نه ی یارانی ئوحد! هرگیز ماندو نه بن و نه پسین و به نارامین **﴿والله یحب الصابرين﴾** خواش خه لکانی خوگرو به نارامی خوش دهوی، نهوانه ی که هیژی دهرونیان ناپسینت و، ته سلیم به دوژمن نابن و خو به دهسته وه نادمن **﴿وماکان قولهم إلا ان قالوا ربنا اغفر لنا ذنوبنا﴾** پاش نه وه مهو به لاو نه هاهمه تانه شیان همرده یانگوت: په روه ردگار هکه مان! له گونا حمان خوشبیه **﴿واسرافنا فی امرنا﴾** و له دریغی و زیاده روه یمان بیوشه **﴿وثبت اقدامنا﴾** و پتهوتر پیمان داچه قینه له گۆږه پانی جهنگدا، تاهه رگیز نه پسین و هه لئه یمین **﴿وانصرنا علی القوم الکافرین﴾** سهرمان بخه به سهر هۆزی کافراندا. به لی.. پاش نه وجیهاده دریزوو بی وچانه داوای دهوله مندی و پاداشتی دنیا ناکه و، له گهل خوی خویاندا زور به ویل و به نه ده به وه دینه ناخافت، بۆیه داوای هیچ شتیکی دنیا یان لینه کرد بۆخویان، جا له بهرامهر نه وه شه وه خوا هه مووشتیکی پیدان، له هه مان کاتدا نه م نایه تی (وکاین من نبی) سهرزه نشتیسه بۆ هه له اتوه کانی روژی ئوحد، واته: هه ق نه بوو ئیوهش هه لین و پیغه مبه ر **﴿له گۆږه پاندا به جی بیلن﴾** **﴿فاتاهم الله ثواب الدنیا وحسن ثواب الآخرة﴾** ئینجا له بهر نه وه خوایش پاداشتی دنیاو ناخره تی پیدان له دنیا سهری خستن و چاکه و پاداشی دوا روژی پیدان، واته: لیبوردن و به هه شتی خوی دانی **﴿والله یحب المحسنین﴾** به رده وام خوا ناکار چاکانی خوش دهوی، به راستی نهوان جیهادی چاکیان کرد بۆخوا.

شونی فات و فیتی خوانه ناسان مه که ون:

هرکه دوو پازمه کان له ئوحد گه رانه وه خیرا کردیانه فات وفیت له موسلمان هکان وگوتیان: نه گهر راستبوو یا موحه مه د **﴿په مابهره﴾** ئیوه نه وه تان دووچار نه ده بوو انه و جا خوی گهره بۆنه وه برودارمه کان هوشیار بکاته وه، هیچ کات گوژیایه ل و بهر فرمانی دوژمن نه بن، فرموی: **﴿یا ایها الذین آمنوا ان تطیعوا الذین کفروا﴾**



ئەو ئەوانەى باوەرپتان میناوه! ئەگەر ئێوە گوێڕایەلى كافرو بئى باوەرپان بکەن **﴿يُرْذُوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ﴾** ئەوا لەدین پاشگەزتان دەکەنەوه، چونکە ئەو تیکشکانە دەکەنە داوو ئێوەى پئى تووشى دوودلى دەکەن **﴿فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ﴾** ئەوحەلە بەزىانمەندى دەگەرێنەوه **﴿بَلِ اللَّهِ مَوْلَاكُمْ﴾** گوئى بۆئەوانە مەگرن، دۆست و یارمەتیدەر و سەرورەى ئێو، تەنیاو تەنیا خواى گەرەمە، هەر ئەویارمەتى ئێوە دەدا، جاکە وابوو هەرگوێڕایەلى ئەوبن و، مەکەونە شوێن پرووپاگەندەى ئەوانە **﴿وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ﴾** هەر ئەو (خوا)یشە لەهەموو کەس چاکتر یارمەتیدەر و کۆمەککارە **﴿سَنَأْتِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرَّعْبَ﴾** بێگومان ترس و لەرز دەخەینە دلى بئى باوەرپانەوهو ئەوسا دەشکێن، بەئى ئەمە یاسای خواىە کە هەركات كافران دەکەنە موسلمانى راستەقینە، ترسى برۆادارەکان دەچیتە دلىانەوهو.

لەگێڕەپاندا هەلدین ورا دەکەن، هەر ئەمەیه کە پێغه مەهریش **﴿أَعْطَيْتُ خُمْسًا لَمْ يَغْطِ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ﴾** فتح الباری. **﴿يَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا﴾** لەبەرئەوه کە بئى بەلێنەى خواى، هاوبەشیان بۆخوا دانا! دیارە ئەوکارە کاربکى زۆر ناپەرەواو ناھەقە، لەبەردەم هەقدا قەت ئۆقرە ناگري **﴿وَمَا وَاهِمُ النَّارُ﴾** و جیگا و نارامگەیان ناو ناگری دۆزەخە **﴿وَبئْسَ مَثْوًى الظَّالِمِينَ﴾** و جئ و رى سەمکارانیش خراپترین جیگا دەبئى لەدۆزەخدا.

کە پرووتان لە تالانەکان نا، کێشە پەیدا بوو و شکان:

**﴿وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ﴾** بێگومان، خوا بەلێنى بەئێوەداو جێبەجێشیکرد، ئەوەبوو تاقى بەیانیهکەى، ئێوە زۆر بە دلسۆزانە هاتنە گۆڕەپانەوهو جەنگتان دەکرد، خوایش یارمەتیدان و لەوسەرەتایەوه سەریخستن، وەکو دەفرموى: **﴿إِذْ تَحْسُونَهُمْ بِإِذْنِهِ﴾** ئەوحەلە کە بەفرمانى خوا دۆژمنتان دەکوشت و قەلاچۆتان دەکردن، هەتا ئەوەندە بەجوان دەجەنگان پەيامبەرىش **﴿فَفرموى: ((لَكُمْ النِّصْرُ**

سُورَةُ الْعِمْرَانِ  
يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَن تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يُرْذُوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٥١﴾ بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥٢﴾ سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَهُمُ النَّارُ وَبئْسَ مَثْوًى الظَّالِمِينَ ﴿١٥٣﴾ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ: إِذْ تَحْسُونَهُمْ بِإِذْنِهِ ۚ حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّا أَرَّاتَكُمْ مَا تَحِبُّونَ مِنْكُمْ مَّنْ يُرِيدُ اللَّهُ لِيُكَوِّنَكُمْ مَّنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٤﴾ إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَكُونُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ ۖ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أَخْرَجِكُمْ فَأَتَيْتُمُ عَمَّا يَغْنَمُ لِكَيْلًا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٥﴾

ما (سېرتم)) واتە: هەتا بەنارامب، سەرکەوتوو دەبن، بەلئى وابوو هەرلە سەرکەوتندا بوون **﴿حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ فِي الْأَمْرِ﴾** هەتا ئەوکاتەى ترسان و سست و لاواز بوون و، بوبە کێشەتان لەسەرھەندى دەسکەوت **﴿وَعَصَيْتُمْ مِمَّا أَرَّاتَكُمْ مَا تَحِبُّونَ﴾** ئیتر پاش دیتنى سەرکەوتن و تالانەکە، کەبەتەماى بوون، لاتانداو سەریچی فرمانەکانى پەیمەرتان کردو، بۆسەو کەمىنى سەر شاخەکەتان چۆلکردو، سەرئەنجام هەموو تیکشکان **﴿مِنْكُمْ﴾** لەدیا **﴿الديار﴾** بووتان مالى دنیای دەویست، غەنیمەت و دەستکەوتى مەبەست بوو، بەتایبەتى کە لەسەرەتاوه کافرەکان شکن و چاوتان بېریه کەل و پەلەکیان **﴿وَمِنْكُمْ﴾** هەشتان بوو پاداش و خوشى دواپۆژى دەویست، گوئى بەدەستکەوتەکە نەدەداو کێوەکەى جێنەهێشت **﴿ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ﴾** لەپاشان خوا دەستی ئێو، لەو جەنگە کۆتاکردو یارمەتى خۆى لێگرتنەوهو تیشکانو، بێباوەرانیان زالبوون، خوا ئەوەى کرد هەتا

تاقیتان بکاته‌وهو دهرکه‌وی چهن به‌نارامن له‌کاتی تی‌شکان، به‌لی.. نه‌وانه له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا ئالای خویان به‌رزکردبوویه‌وهو، موسلمانیش بوون، بی تاقیکردنه‌وه خوی گه‌وره سهری نه‌خستن، ده‌بی خوشه‌ویستی دنیا لایان نه‌می‌نی و هه‌وله‌کانیان ههر له‌به‌ردینی خوا بی و، خویان له هه‌مووشتی دامان نه‌گینا سه‌رناکه‌ون ﴿**ولقد عفا عنکم**﴾ له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا خوی دل‌و‌قان ئی‌وه‌ی له‌و هه‌له به‌خشی و لی‌تان خوشبوو، چونکه نه‌وان زۆرو ئی‌وه که‌م و، به‌ده‌س نه‌نقه‌سیش نه‌بوو ﴿**والله ذوفضل علی المؤمنین**﴾ خوا خاوه‌نی فەزل و ریزه بۆ‌باوه‌پداران، بۆیه لی‌یان خوشبوو، به‌لی پرواداران تا به‌چاکی پرووکه‌نه خواو به‌رنامه‌که‌ی خوا، نه‌وا خوایش باشت‌ر یارمه‌تیان ده‌دات، هه‌رچه‌نده هه‌ندی جار تووشی هه‌له‌یش ببن، موسلمانانی نه‌وده‌مه ته‌نیا هه‌له‌یه‌ک بوو کردیان، ئاوا یارمه‌تی‌یان لی‌گیریه‌وهو شکستیان هینا، جاده‌بی موسلمانانی نه‌م‌رۆ شی‌اوی چی بن؟ بی شک ههر نه‌م هۆیه‌یه، نی‌ستا بوونه‌ته ژێرده‌سته‌ی جیهانیان، هیچ کیان و بوونیکیان نیه.

شی‌وازی هه‌ندی له‌تی‌شکانه‌که‌ی ئو‌حود:

﴿**إِنْ تَصْعَدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ**﴾ نه‌وحه‌له که هه‌لاتن و بلا‌وه‌تان کردو. وه به‌کی‌وه‌که‌دا سه‌رده‌که‌وتن و له‌ترس دو‌ژمن‌دا لاتان به‌لای هیچ که‌سی‌که‌دا نه‌ده‌کرده‌وه ﴿**والرسول یدعوکم فی اخراکم**﴾ په‌یام‌به‌ریش ﷺ له‌پشت سه‌رتانه‌وه هه‌ریانگی ده‌کردن و، نه‌ی فه‌رموو: ((إِلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ، إِلَيَّ عِبَادِ اللَّهِ، انا رسولُ الله من يكرُفهُ الجنةُ))، واته: نه‌وحه‌له که شکان و په‌رتبوون، ده‌سته‌یه‌ک به‌ره‌و مه‌دینه گه‌رانه‌وهو، ده‌سته‌یه‌کی‌ش چوونه سه‌ر تاشه به‌رده‌کانی (ئو‌حود) پی‌غه‌مبه‌ریش ﷺ ههر نه‌یفه‌رموو: بگه‌رینه‌وهو وه‌رنه لای من، بگه‌رینه‌وهو وه‌رنه لای من. نه‌ی به‌نده‌کانی خوا! هه‌رکه‌سی‌ک بگه‌ریت‌وه به‌مه‌شتی بۆه‌یه. که‌چی ئی‌وه ههر ملتان ناو نا‌و‌رتان نه‌دایه‌وه! ﴿**فَاتَاكُم غَمَا بَغَمٍ**﴾ ئینجا له‌به‌رنه‌وه که‌نی‌وه خه‌م و خه‌فه‌تتان خسته دلی پی‌غه‌مبه‌ره‌وه، خوایش ههر به‌خه‌م و خه‌فه‌ت جه‌زای دانه‌وه، له‌به‌رامبه‌ر نه‌و‌کاره‌تانه‌وه دو‌مه‌راقی گه‌وره‌ی پی‌چه‌شتن: یه‌که‌م: خه‌می تی‌کشکان. دو‌وه‌م: خه‌می نه‌وه که وتیان: په‌یام‌به‌ر ﷺ کو‌ژرا! ﴿**لَکِیْلًا نَحْزَنُوا عَلٰی مَا فَاتَکُمْ وَلَا مَا أَصَابَکُمْ**﴾ تا بۆ نه‌وده‌ستکه‌وته‌ی له‌ده‌ستتان چوو و، بۆ نه‌وکوشتن و برینانه‌شتان دو‌و‌چارتان بوون له‌وی دل‌گران نه‌بن ﴿**والله خبیر بما تعملون**﴾ بی‌گومان بن که‌خوا به‌و‌کارانه ده‌یکه‌ن، زاناو به‌ئاگایه‌و پاداشیشتان نه‌داته‌وه.

رێنماییه‌کانی نایه‌تی (۱۵۲-۱۵۳):

- ۱- فه‌رمان شکاندن‌ی فه‌رمانده به‌تایبه‌تی له‌کاتی جه‌نگدا ده‌بیته هۆی تی‌کشکان.
- ۲- نافه‌رمانی له‌خواو له‌پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ و ئی‌ختلاف و کی‌شه له‌نی‌و ئومه‌تدا، ئاسه‌واریکی ره‌شی ده‌بی، لای که‌می تی‌کشکانی دنیا‌یه‌و، له‌ده‌ستدانی ده‌ولت و حکومه‌ته.
- ۳- ههر موسیبه‌تی تووشی مرۆف بی‌ی لای خوا له‌وه گه‌وره‌تریش هه‌یه، تی‌شکانی (ئو‌حود) نه‌گه‌رچی به‌ره‌واله‌ت تۆ‌له‌و سزا‌بوو، به‌لام له‌واقیعه‌دا نی‌عمه‌ت و تاقیکردنه‌وه بوو، چونکه موسلمانه‌کان و شی‌اربوونه‌وه که‌سه‌رکه‌وتن و تی‌شکان هه‌ردوو به‌سراون به‌کۆمه‌لی هۆکاره‌وه له‌سه‌رویا‌نه‌وه به‌ره‌فرمانی و تا‌عه‌تی فه‌رمانده، ده‌بی نه‌وه‌و‌کارانه پشت‌گۆی نه‌خرین، ته‌نها جارێ نافه‌رمانی کردنی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌بیته مایه‌ی چه‌ندین شه‌هیدو بریندارو تی‌کشکان، خۆ حاله‌تی نی‌ستای موسلمانانیش باشت‌رین به‌لگه‌ی نه‌و راستیه‌یه، چونکه نه‌ر ها‌وه‌لان یه‌کجار سه‌رپی‌چی‌یان کرد‌ی‌نت، خۆ‌نی‌ستا سه‌دان وه‌زاران سه‌رپی‌چی و لاساری هه‌یه!



پاش نهو خه مه، خوا بو نو قروی دل، خه وانندی؛

﴿ثم انزل عليكم من بعد الغم امة ناعسا﴾ جاخوای میهره بان پاش نهو خه مه وخه فتهه قورسه، هیمنیی و ناسووده ییه کی باشی بوئاردن، سووکه خه ویکی لیخستن، مهتا بجه وینه وهو وزه شتان دمه زهر د بیته وهو نهو ناره حه تیه تان له بیر بچیته وه ﴿یفشی طائفه منکم﴾ خه وه نووچکه که، هه ندیکتانی گرته وهو لهو خه مه وخه فتهه جه وانه وه. پینشه و (بوخاریی) ده لی (نه بو تهله) وتی: من یه کیك بووم له وانه خه وه نووچکه بر دیمیه وهو. چهن جاریك شم شیر که م له دست به ربوویه وهو هه لمگرته وه. دیاریشه که خه وه له کاتی وادا به لگهی پشتگیری خواجه. ﴿وطائفه قد اهتمهم انفسهم﴾ ده ستیه کیش (له دوو پاره کان) هه رخو یانیان لا مه به ست بوو. له به رنه وه

له خه وه نووچکه که که مایه ی ئیسراحت و جه وانه وهی دلان بوو بیبه شبوون ﴿یظنون بالله غیر الحق ظن الجاهلیة﴾ گومانی ناهه قیان به خودا دهر د وهکو گومانی سهر دمی جاهیلیت ﴿یقولون هل لنا من الامر من شیء﴾ و نه یانوت: نایا ئیمه له م کاره هیچمان هیه؟ واته: ئیمه به نور هیدراوین، چونکه نه گهر به رای ئیمه بوایه نه وائیمه له مه دینه ده ماینه وهو، دهر نه ده چووین و نه م حاله شمان تووش نه ده بوو ﴿قل ان الامر كله لله﴾ پینان بلی نهی پیغه مبهرا! ﴿سهر که وتن و سهر نه که وتن، هیچ که سیک بوی نییه له خو یه وه فرمان بدات، دسا تووش ته نها فرمانی سهر شانی خو ت جیبه جی بکه و گو ییان بو مه گره ﴿یفخون فی انفسهم مالا یبدون لك﴾ گه لی کاری نه یینی له دل و دهر و نیاندا ده شار دنه وهو لای توو دهر یناخن ﴿یقولون لو كان لنا من الامر شیء ما قتلنا ما هنا﴾ بو نمونه ده لین: نه گهر ئیمه شتیکان به ده ست بوایه، هه رگیز نه ده ماتین بو دهر وهی مه دینه و لی ره یش به کوشت نه ده چووین ﴿قل لو كنتم فی بیوتكم لبرز الذين كتب علیهم

الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ﴾ ثُمَّ انزل علیکم من بعد الغم امة ناعسا یغشی طایفة منکم و طایفة قد اهتمهم انفسهم یظنون بالله غیر الحق ظن الجاهلیة یقولون هل لنا من الامر من شیء قل ان الامر كله لله یفخون فی انفسهم مالا یبدون لك یقولون لو كان لنا من الامر شیء ما قتلنا هذا قتل لو كنتم فی بیوتكم لبرز الذين كتب علیهم القتل الی مضاجعهم ولیبلی الله ما فی صدورکم و لیمحص ما فی قلوبکم و الله علیم بذات الصدور ﴿۱۵۶﴾ ان الذين تولوا منکم یوم التی الجمعان انما آسز لهم الشیطن ببعض ما کسبوا ولقد عفا الله عنهم ان الله عفور حلیم ﴿۱۵۷﴾ یتابها الذین آمنوا لا یتکونوا کالذین کفروا وقالوا الا خونهم اذا ضربوا فی الارض او کائوا غزی لو کائوا عندنا مامائوا وما قتلوا لیجعل الله ذلک حسرة فی قلوبهم و الله یحیی و یمیت و الله یمامعلون بصیر ﴿۱۵۸﴾ وکن قتلتم فی سبیل الله او متتم لمغفرة من الله ورحمة خیر مما یجمعون ﴿۱۵۹﴾

القتل الی مضاجعهم﴾ نهی پیغه مبهرا! ﴿پینان بلی: نه گهر ئیوه له مالی خوشتان بوویان و نه هاتنایه گو په پانی جه نکه وه، هیمن نه وانه ی واکوشتنیان له سهر نوو سراوه، ده ماتنه جیی تهخت بوونی لاشه یان و له وی مه رگیشیان تووش ده بوو، واته: له قه دهری خوای گه وره دهر چووینان نه ده بوو ﴿ولیبتلی الله ما فی صدورکم﴾ بویه خوا نه و شتانه شتان به سهر دینی، دهیه وی دل و دهر و ننتان تا قی بکاته وه، گومانیش نییه که به لاو ناره حه تی با شترین هوکاره بو دهر که وتنی دلسوزی و، ناشکر ابوونی لاری و لاساری مروء ﴿ولیمحص ما فی قلوبکم﴾ ده یشیه و بی مه رچی له دلتانایه له بیژنگی بداو دهری بخا ﴿والله علیم بذات الصدور﴾ خواش له رازو نیازی ده کان زانا و ناگاداره.

### ئەوانەتان لە ئوحدو هەلەتەن:

﴿<sup>۱۵۵</sup> **إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ**﴾ بێگومان ئەوانەتان کە لەڕۆژی بەرهنگاریبوونەوهی هەردوو دەستە موسلمان و بێ باوەردا لەخەزای (ئوحدو)دا پشتیان هەلکردو لەگۆڕەپان هەلاتن ﴿**إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بَعْضَ مَا كَسَبُوا**﴾ هەر لەبەرکاری بوو پێشتر کردبویان، شەیتان هەلی خلیسکاندن و تووشی ئەو هەلەیی کردن، پەیامبەر ﷺ بەجەنگاوەرەکانی فەرموو: لەسەر شاخەکە قەت نەجولێن، کەچی شەیتان فریویدان و سەر شاخەکیان بەجی هیشت و ئەوکارە رویدا! ﴿**وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ**﴾ وە بێگومان خوا لەسزای دواڕۆژ بەخشینی ﴿**إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ**﴾ بێگومان هەرخوایە زۆرلیبوردو، زۆریش لەسەرڤوو هیمنە، پەلە ناکاو لەمڕۆفان دەبوری. ئێوه وەک خوانەناسان مەلێن:

﴿<sup>۱۵۶</sup> **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا**﴾ ئەو ئەوانە باوەرتان هیناوه! ئێوه وەکو ئەو کافرانە مەبن ﴿**وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غَزَىٰ**﴾ کە بەبرا کافرەکانیان دەوت: کاتی چووبانە سەفەری بازگانی، وە یان جەنگی دوژمن و مردبان ﴿**أَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قَتَلُوا**﴾ ئەگەر لای ئێمە مابان و نەچوونایە سەفەر یان جەنگ، نەدەمردن و، نەدەکوژان. موسلمان دەبێ ملکەچی پلان و نەخشەیی خوا بێت، چ بۆ تەمەن و، چ بۆ رزق و روزی و، چ بۆبەختیاری و، چ بۆبەدبەختی، چونکە ئەمانە گشت هەر ئەوڕۆژە تۆمار کراون، ئەوان لەپزدانی دایکیاندا بوون، ئێتر نە بەسەفەر، نە بەغەزاو جیهاد ناگۆڕین و پاش و پێش ناکەن ﴿**لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ حِسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ**﴾ و رۆژانی بیروباوەری ناوا، بۆئەوێه کەخوا بیکاتە مایەیی داخ و حەسرەت لەدلیاندا، چونکە باوەریان بەقەدەری خوانییە. پاشان خوا بیروبوچونی وادەداتە دواوە، دەفەرموی: ﴿**وَاللَّهُ يَحْيِي وَيَمِيتُ**﴾ خوا، گیان دەبەخشێ و دەیزێنێ، هەرخۆشیەتی گیان دەباتەوهو دەمرێنێ ﴿**وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ**﴾ و خواش بەهەر کاروکردهوێه ئێوه ئەنجامی دەدەن بیناو بەناگایە ﴿<sup>۱۵۷</sup> **وَلَنَنْقَلِبَنَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ**﴾ خۆئەگەر ئێوه لەپیناوی رێگای نایینی خوا بەکوشت چن ﴿**أَوْ مَتَمٌ**﴾ وەیان لەوکاتەدا بمرن خەریکی جیهادن ﴿**لِمَغْفِرَةٍ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٍ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ**﴾ دیارە لیبوردن و رحەمت و میهرەبانی خوا، لەسەر جەم ئەوشتەیی ئێوه کوێ دەکەنەوه باشترو چاکترە، خوا جیهادیان پێدەکات، تا لییان خۆش ببێ، چونکە خەلکانی کوژاوو مردوو لەبەرەکانی جەنگدا، لەبەرئەوه بەهەشتیان بەگیانی خۆیان کړیوه، دەگەنە پلەیی لیبوردن و میهرەبانی خوا، هەرئەوێه کەخوا لەجیگایەکی تردا ئەفەرموی: ﴿**إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُقَاتِلُوا وَيُقَاتِلُوا وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ**﴾ (تەوبە: ۱۱۱) یان ئەفەرموی: ﴿**قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ**﴾ (یونس: ۵۸) یان دەفەرموی: ﴿**وَرَحْمَةُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ**﴾ (زخروف: ۳۲) ئەوانیەتانه هەموو بەلگەن کە ژایانی ئەم دنیا لەچاو ژایانی ناخیرەتدا شتیکی براوهو بێ بایەخە، بۆیە خۆی میهرەبان دەیداتە هیندێ لەباوەرداران ﴿<sup>۱۵۸</sup> **وَلَنَنْقَلِبَنَّ إِلَى اللَّهِ تَحْشَرُونَ**﴾ دانیابن ئەگەر لەسەر جیش بمرن، وەیان لەگۆڕەپانی جیهادا بکوژرێن، بێگومانە لەهەردوو حالەتەکەدا هەر بۆلای خوا کۆئەکرێنەوهو دینەوه بەردەستی خۆی، کەوابوو هەولێدن جیهاد بکەن و، رەزامەندیانوا بەدەست بینن. هەزار رحەمتی خوا لەم شاعیرە کەلەو بارهوه چەند جوان ئەلی: ﴿**فَإِنَّ تِلْكَ الْأَبْدَانِ لِلْمَوْتِ**﴾ (نشئت)، واتە: جا کە بەدەن و جەستەیی مڕۆف بۆمردن دروستکراین، دەسا کوژرانی بە شیر لەرێی، خوادا باشتە زییە؟



دلوفانی و نهرم و نیانی پیغه مبر:

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ﴾ بهمزی رحمت و بهزی می و میهره بانی خواووه، تو نهی پیغه مبر! ﴿وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ خونه گهر که سینی تو و ره قسه ره ق و دل ره قبا، دور و به ریان چول ده کردی و، لیت دور ده که و تنه و ﴿فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ ده سا تو نازار و هله کانیا ببه خشه و، له خواهش داوای لیخوش بو نیان بویه، تاله هله و تاوانه کانیا ببوری، وه له ته وای کاره ستراتیژییه کانیشدا پرس و راو مه شور و راویژیا پنبکه.

شور و راویژ بنه مایه کی گرنگه له نیسلاما:

نیمامی (بوخاری) له (کتاب التفسیر) ی (فتح الباری: ۵۸۵/۸) ده لیت: له (تورات) دا هاتوه: (انه) ﴿لَيْسَ بِظُلْمٍ وَلَا غُلُوبٌ وَلَا اسْخَابٌ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يُجْزَى السَّيْنَةُ، وَلَكِنْ يَغْفُو وَيَصْنَعُ﴾. واته: پیغه مبر ﴿هَرَكِيز قَسَرَهَق وَ، دَلَرَهَق نَه بَوَه، کَارِی خَرَاپِیشِی بَه کَارِی خَرَاپِ، پَه رِج نَه دَاوَه تَه و، هَمِیشَه لَی بَوَر دَه بَیوُشِی هَه لَه بَوَه، هَر بَیوِیَه بَه رَا مَبَر بَه هَه لَه تَوَه کَانِی (نُوحُود) یَش زَوَر نَه رَم وَ نِیَان بَو. بَه لَی نَه نَایَه تَه بَنَاغَه وَ بَنَه مَای مَه شَوَر تَه وَ رَاوِژَه لَه نِیَوَان (نَه مِی) وَ نَه هَلِی حَه ل وَ عَه قَدَا. پَرَس وَ رَا کَر دَن بَه خَه لَ کَانِی فَا مِیدَه لَه گِشَت کَارَه گَر نَگَه کَا نَدَاو، بَوَدَا یِیش کَارِی بَکَر دَنی، یَا سَا یَه کِی بَه رِزِی شَکُودَا رِی شَه رِی عَه تِی نیسلامه. زَا نَا کَا نَمَان دَه لَی: هَر (نَه مِی) تَه گِی رَو رَاوِژ بَه نَه هَلِی دِین وَ زَانَسَت نَه کَا، نَه وَه بَه رَکَه نَار کَر دَنی نَه مِی رِی وَ وَاجِی بَه، لَه کُونِی شَه وَه وَ تَرَاو: پِیَاوِی پَرَس وَ رَا کَر هَر گِزِ پَه شِی مَان نَابِ. هَر کَه سِی کِیش خَوِی بَه شِی کِی عَه جَا یِب وَ عَه تِی کَه بَزَانِی وَ مَه شَوَر تَه نَه کَا، نَه وَا سَه رِی لَی تِی کَدَه چِ وَ

وَلَكِنْ مَتَمَّ أَوْفَقْتُمْ لِأَلِ اللَّهِ تَحْتَرُونَ ﴿١٥٨﴾ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ السَّيْحَ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾ إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلاَ غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُ لَكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِى يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾ وَمَا كَانَ لِنَبِىٍّ أَنْ يَغْلُ وَمَنْ يَغْلُ يَأْتِ بِمَآ غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تَوَفَّى كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾ أَفَمَنْ أَتَّبَعَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا وَنَهُ جَهَنَّمَ وَتَسَّرَ الْمَصِيرُ ﴿١٦٢﴾ هُمْ دَرَجَتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَنَافِلَةٌ لِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَزَكَّيَهُمْ وَيُفَصِّلُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٤﴾ أَوْلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْ أَلَمْ يَأْتِ هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

کاره که شی له ده ست ده چی، پیغه مبر ﴿لَهُ بَارَه و ده فرموی: ((مَا نَدِمُ مِنْ اسْتِثْشَارٍ وَلَا خَابٍ مِنْ اسْتِخَارٍ، وَلَا عَالٍ مِنْ اقْتِصَادٍ)).﴾ پیغه مبر پاش پرس و راویژ کردن به او و لانی و هرگرتنی رایان، نیت به جوامیرانه بو جیبه چی کردنی کاره کی لیپراوه و پیاده شیکردوه، نه گهر چی هاوه لَن بَوَدَا یِی له رَا کَه شِیَان پَه شِی مَان بَوِیَن، بَوَنَمَوَنَه: پَرَس وَ رَا یِ بَکَر دَن، نَا یَا لَه نِیَو شَارِی (مَه دِیَنه) دَا لَه کَل مَوِشَرِی کَا نَدَا جَه نَگ بَه کَن یَا لَه دَه رَه وِی مَه دِیَنه دَا، هاوه لَن دَه رَه وِی مَه دِیَنه یَان پِی بَاشَبَو، خَوِیشِی نَاوِشَارِی پِی بَاشَبَو، نَه جَا پَاش لَی کُؤَلِیَنه وِی هِ کِی وَر د، چَوَه سَه رَا یَه کَه ی نَه وَا ن، بَه گُورِجِی گَه رَا یَه وَه بَوَ مَالَه وَه، هَمَتَا خَوِی بَوَ نَا مَادَه بَکَاو، جَل و بَه رِگِی جَه نَگِی بَیوُشِی، پَاشَان هاوه لَن پَوَزِشِیَان بَوَ هِیَنَا یَه وَه پَه شِی مَان بَوَنَه وَه وَ چَوَنه سَه رَا یَه کَه ی نَه، بَه لَام پِیغه مبر ﴿لَهُ رَا یَه کَه ی خَوِی دَا نَه بَزِیَو لَی پَرَا بَوَنَه نَجَا مَدَانِ. بَه لَی (عَه زَم) وَ لَی پَرَا کَه خَوَا نَه فرموی: (فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ..)) نَا وَا دَه بَی.

بۇخۇششى دەفەرموی: ((لاینبغی لنبی لېس لأمته ان یضعها حتی یحکم الله بینہ و بین اعدائه...)) واتە: بۇ ھېچ پیغەمبەرکە ناشی، جل و بەرگی جەنگی لەبەرکاو، پاشان ھەتا خوا کۆتایی بەو جەنگە دینی دایینتەو، بەلی پەيامبەری خوا ﷺ لەگەل ئەو ھیشدا کە لەئو خوددا تەنیا نۆ کەسی لا مایەو، لە نۆ کەسە کەش حەوتیان کۆژران و شەھیدبوون، کەچی ھیشتا خوا ھەرفەرمانی پێدەدا کە: داوای لیبوردن بەتیکرا بکا بۆھاو لەانی! **﴿إِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾** ئینجا دواي پرس و راو مەشۆرەت وەختی لیبرایت بۆ ئەنجامدانی کارەکت، پشت بەخوا ببەستەو بچۆ کارەکت پیادەبکە. (تەبەری) دەلیت: ئەگەر کاریکت بەلاو رەواو حەق بوو و، برباریشتدا بیکەیت، بچۆ ئەنجامی بدە. ئەگەرچی لەگەل ھاو لەنیشدا راو بچوو نۆتان یەک نەگرتەو، لەسورەتی (شورا ئایەتی: ۳۸)، بری باسی راویژو ئەنجومەنی راویژ کراو، دەتوانی بچیتەو ئەوی **﴿إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾** بەراستی خوا ئەو کەسانە ی خوش ئەوی، پشت ھەربەو دەبەستن **﴿إِنْ يَنْصَرِكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ﴾** ئەو خوا سەرتان بخات وەک لەبەردا سەری خست، ئەوا بیخەم بن ھېچ کەسێک ناتوانی بەسەرتان زال ببیت **﴿وَإِنْ يَخْذَلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصَرِكُمْ مِنْ بَعْدِهِ﴾** خۆنەر وازیشتان ئی بیئی و، لەیارمەتیتان دەست ھەلبگرێ، دەبی ئیتر کی بی دواي ئەو یارمەتیتان بدات؟ **﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾** دەبا باوەرداران تەنھا پشت بەخوا ببەستن کەوا بوو سەرکەوتن و تیشکان ھەموو بەدەستی خوا یە.

### بۇ ھېچ پیغەمبەری فیل و فەرەج ناشی:

(ئەبن عەباس) دەلیت: لەرۆژی (بەدر) دا لەغەنیمەتە کە پارچە قوماشینکی سوور لەنیو خەلکە کەدا ون بوو، ئەوسا زۆر بی شەرمانە دوو بوو وەکان خستیانە سەر پەيامبەر!! ﷺ پاشان ئەم ئایەتە ی: (وما كان لنبي... هات و پاکانە ی بۆکرد. (ئەبن کەسیر) ئەلیت: ئەو ئایەتە لە ھەموو گزیری و خیائەتیک پاکانە ی بۆ پیغەمبەر کرد. ئەک تەنھا لەغەنیمەت، بۆیە ئەفەرموی: **﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلْ﴾** بێگومان ناحەقی و گزیری و خیائەت بۇ ھېچ پەيامبەرکە شیاو نییە و ناشی، لەگەل خەلکیدا بیکا، بەتایبەتی لە دەستکەوتی جەنگدا **﴿وَمَنْ يَغْلُ يَأْتِ بِمَا فِي بَاطِنِ الْأَعْيُنِ﴾** ھەرکەسی گزیری و نادادی بکات، ئەوا لەرۆژی قیامەتدا ئەو گزیری و تەشەلە یە بەکۆلیو یە - بۆئەو ئابرووی بچیت - دەبیندری **﴿لَمْ تَوَفِّ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ﴾** لەپاشان ھەموو کەسی بەگۆیرە ی کردەو کە ی خۆی بەتیرۆتەسەلی سزا دەدری **﴿وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ﴾** و ستەمی ھېچ شتیکیشیان لیناکری.

### پیاوی ئەمین و ، پیاوی فیل و فەرەج لیدەر وەکو یەک نین:

**﴿إِذْ أَقْبَلَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ﴾** ناخۆ کەسی بەئاکاری چاکەو شوینی رەزامەندی و خوشنودی خوا کەوتی، واتە: ھەرگیز گزیری و خیائەتی لەمەردوم نەکردی، وەکو کەسیک وایە بەخەشم و قینی خواو گەرابیتەو، واتە: فرت و فیلی لەخەلکی کردی؟! بی سو یەکسان نین. لەئایەتی (۱۷۳، ۱۷۴) ی ھەمان سوورەتدا سیفەت و وەسپی ئەوانە روون ئەکاتەو کە شوینی رەزامەندی و خوشنودی خو کەوتوون، وەک ئەفەرموی: (الذين قال لهم الناس إن الناس قد جمعوا لكم فاخشوهم فزادهم إيماناً وقالوا حسبنا الله ونعم الوكيل \* فانقلبوا بنعمة من الله وفضل لم يمسسهم سوء واتبعوا رضوان الله والله ذو الفضل العظيم) ئەوانە ھیش کەوتنە بەر توپەیی خواو، سوورەتی (مائیدە: ۸۰) بەدریژی باسیان دەکا و دەفەرموی: (ترى كثيرا منهم يتولون الذين كفروا لبئس ما قدمت لهم أنفسهم أن سخط الله عليهم وفي العذاب هم خالدون). **﴿وَمَا وَاهِ جَهَنَّمَ وَبئس المصير﴾** شوین و جیگای ئەو کەسە لەدەرە دۆزەخەو، دۆزەخیش جیگایەکی زۆرخراپە، بەلام پەر بەبالا و کالایانە **﴿لَهُمْ دَرَجَاتٌ﴾**



عندالله ﴿بۆھریك لهئەھلى خێرو، لهئەھلى شەر، لای خوا چەند پلەوپایە ھەیە، پلەوپایەى باوەرداران و، پلەوپایەى دووڤوان، كەسیكیشیان ستمى لێناكری﴾ **﴿والله بصير بما يعملون﴾** و خوا بەھەموو كردهەیان بینایە، ھیچ شتیكى ئی ون نابیت.

بەناردنی پیڤەمبەر ﷺ، چا و لە بەرى منەتى خاوين:

﴿<sup>۱۶۵</sup> لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولا من أنفسهم﴾ بیگومان خوا منەتى نا بەسەر باوەرداراندا، چونکە ھەر لەخۆیان پەيامبەریكى میھربان و دلۆقانی بۆناردن، ھەتا بەناسانی و تووژی لەگەڵ بکەن و لێی تیبگەن ﴿یتلوا عليهم آیاته ویزکیهم﴾ ئایەتەکانى خاویان بەسەرا دەخوینیتەو، دل و دەرونیشیان لەھەرفاكارىكى دزیو خراپ پاكرژ دەکا ﴿ويعلمهم الكتاب والحكمة﴾ و فێرى قورئان و حیکمەت و فەرموودەکانیشتیان دەکات ﴿وإن كانوا من قبل لى ضلال مبين﴾ بى شک بەرلەھاتنى ئەو پیڤەمبەر، سەرلێشیواو بوون و ھیچ شتیکیان نەدەزانی و، زۆریش بەدخو بوون و، دارو بەردیان دەپەرست، کچیان زیندەبەچال دەکرد، بەژنان سووکایەتییان ئەکرد، بى سنوور مەیی و شەرابیان دەخواردەو، لەسوورەتى (جومعە)شدا کورتەیک ھەر لەم یاسە دواوین، دەتوانی تەماشای بکەیت.

ھۆی تیکشکانەکەى ئوھود بەدەستى خۇتان بوو:

﴿<sup>۱۶۶</sup> أو لما اصابكم مصيبة﴾ ئاخۆ کاتى زیانتان پینگەشت لەتیکشکانەکەى روژی ئوھودداو سەرتان سورما، بەتایبەتى کە (۷۰) کەستان شەھیدبوون؟ ﴿قد اصبتم مثلها﴾ کە بى سو ئیوھش بەر لە (بەدر) دووئەوھندە زیانتان بەوان گەياند: (۷۰) کەسیان کوژران و، (۷۰) کەسیشیان دیلکران ﴿قلتم انى هذا﴾ گوتتان: ھۆی دووچاربوونمان چى بوو؟ ﴿قل هو من عند انفسك﴾ ئەى پیڤەمبەر! ﷺ پێیان بلێ: ئەو ھەر لەخۇتانەو بوو تووشتان بوو، ھۆی سەرەكى لەخۇتانەو بوو، چونکە ئیوھ فەرمانى پیڤەمبەرتان شکاند ﴿إن الله على كل شى قدير﴾ بیگومانین خوا بەسەر ھەمووشتیکدا بەتوانایە، ھەرچى حەزبکا ئەیکات. لەم ئایەتەدا ھەرچەندە بەکورتى ھۆی تیکشکانى موسلمانەکان ئەخاتە گەردنى خۇیانەو، لە ئایەتى (۱۵۲)ى ھەمان سوورەت زیاتر ھۆی ڤوداوەکە ڤوون دەکاتەو. وەکو لەپێشەو ئەفەرموی: (ولقد صدقكم الله وعده إذ تحسونهم بإذنه حتى إذا فشلتم وتنازعتم فى الامر وعصيتم من بعد ما اراكم ما تحبون منكم من يريد الدنيا ومنكم من يريد الآخرة ثم صرفكم عنهم ليبتليكم). ﴿<sup>۱۶۷</sup> وما اصابكم يوم التقى الجمعان فيبأذن الله﴾ ئەوى روژی بەیەكگەشتنى دوو كۆمەلەكە -لەجەنگى (ئوھود)دا- دووچارتان بوو، ھەموو ڤرپارو فەرمانى خواى لەسەربوو ﴿ويعلم المؤمنين﴾ بۆئەوھى موسلمانە بەھیزو دامەزراوەكان بناسرێن و دەركەون ﴿<sup>۱۶۸</sup> ويعلم الذين نافقوا﴾ ئەودوڤوڤوانەش بناسرێن، واتە: (عەبدوللّو ھارپێكانى) كە ئەوڤۆژە وەرەى (۳۰۰) كەسى برد، كەسىيەكى سوپاكە بوو، لەگەڵ خۆى گێراتیەو بەمەدينە ﴿وقيل لهم تعالوا قاتلوا فى سبيل الله او اذفوا﴾ لەرێگادا موسلمانەكان پێیانگەشتن و پێیان گوتن: وەرەن لەرێگای خوادا جەنگ بکەن، یان دیفاع و بەرگری بکەن ﴿قالوا لو نعلم قتالا لاتبعناك﴾ كەچى لەو لāmدا وتیان: ئەگەر بزانین ئیوھ تووشى جەنگ و كوشتار دەبن، دلێباين دەسمان لى بەر نەدەدان و، دواتان دەكەوتین و دەجەنگاین، دیارە ئەمەش خۆدزینەو جوړە پاكردنیك بوو لەراستیيەكان، ئینجا قورئان وەلامىكى ئەمەیان دەداتەو ئەفەرموی: ﴿هم للكفر يؤمنذ اقرب منهم للإيمان﴾ ئەوانە كە -ئەوڤۆژە ئەوقسەیان كرد- لەكوفرەو نزیكتربوون تا لەئیمان و باوەرەو، چونکە یارمەتى موسلمانانیا نەداو ئەو بیانووەشیان بەفروڤیل هینایەو ﴿يقولون بافواهم ما ليس فى

**قلبهم** ﴿ ثوی بهزار دهیلین، غیری شهویه له دلیاندايه، واته: چاك ده زانن تووش دهبن و هاوکاریشتان ناكه! چونكه دهیانبینی كه چۆن پاش (بهدر) له مه مولایه كه وه له شكر كیشی كراوه بۆتۆ له كردنه وه، ئیتر چۆن جهنگ نابیت، بۆیه خوا فەرمووی: **﴿الله اعلم بما یكتمون﴾** خوا چاك ده زانی به وهی له دلا دهیشارنه وه، درۆ دهكەز كه ده دڵین: ئەگەر بزاین ئەوقەى شەر دهبن، ئیتمیش ده جهنگاین **﴿الذین قالوا لإخوانهم وقعدوا﴾** ئەوكه سەنه كه بۆخویمان دانیشتبوون و نه چوو بوونه جهنگ و، به براو كهس و كاری شهیدهكانیشیان دهوت: **﴿لو أطاعونا ما قتلوا﴾** ئەگەر بهكوئی ئیتمیان كردباو، نه رۆشتنابان بۆ جهنگ، نه دهكوژان! وهكوئیمه نه چوین ونهكوژاین **﴿قل فادروا عن أنفسكم الموت إن كنتم صادقين﴾** ئەى پیغمبەر! پێیان بلى: دهسا مردن له خۆتان لابدهن ئەگەر راست دهكەن نه چوونه گۆرپانی جیهاد هۆكاریكه بۆ نه مردنی مروء و،

دهبیته هۆى تهمن درێژی، چونكه خۆئیه پالتان لیدایه وه نه چونه غزاو، دهشمرن.

**رینماییه كانی نایه تی (۱۶۵، ۱۶۸):**

۱- موسیبهت و به لاو نهامه تی، بهرهمى گوناخ و تاوانه، وهكو خوا له جیگایه كى تر دا ده فەرمووی: (وما اصابكم من مصیبة فبما كسبت ایدیكم) ۳۰/۴۲.

۲- هه موو پرو داویك پێش خولقاندنه كەى لای خوا ناشكرايه.

۳- هه ندی جار مروء بری شت ده لی، ئەوهنده گران و ناقولایه ده بیانه سه ر لیواری كوفر.

۴- وشیارى و، خو پاراستن له مردن، (قهزاو قهدهن) ناگیریته وه.

**كوژراوانى ربی خوا، هه میشه زیندوون:**

له فەرموده یه كدا - ئیمامى ئەحمەد له مه سنده كهیدا میناویه تی- ها تووه: پیغمبەر ﷺ به هاوه لانی فەرموو: كه براكانتان له ئو، خود دوو چار بوون و شهیدكران، خواى

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّغِيَّاتِ الْجَمْعَانِ فَيَا ذِي الْقُرْبَىٰ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٥﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا فَنَنْتَلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ أَدْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قَاتِلًا لَاتَّبَعْنَكُمْ هُمْ لِلْكَافِرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿١٦٦﴾ الَّذِينَ قَالُوا لإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قَاتَلُوا قُلُوفًا فَادْرُءَا عَنْ أَنْفُسِكُمْ أَلَمْ تَمُوتْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٧﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٨﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٦٩﴾ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلِهِ وَاللَّهُ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧٠﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧١﴾ الَّذِينَ قَالُوا لَهُمْ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٢﴾

تَقْوَىٰ

۷۲

كار جوان رۆحه كانیانی کردوه به بهری كۆمه له په له وه رێكى سه وزداو، ده پۆنه سه ر پوو باره كانی به هه شت و، له میوه ی جوړاو جوړی به هه شت ده خو، پاشان ده چنه بهر چهند گلو پێكى زېړین له بن سیبهری عه رشدا، ئینجا كه ئەو گشت خوشیی و بهر هریانه ده بینن، ده لێن: ئەى خۆزگا: براو كهس و كاره كانی شمان به مه یان زانیبا، هه تا له جیهاد پال نه دهنه وه، پاشان خوا فەرمووی: ده وا من له باتی ئیوه ناگاداریان دهكەم، ئەوجا خوا فەرمووی: **﴿ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا﴾** وا مەزانن ئەوكه سەنه ی له ربی خوا دا كوژان مردوون **﴿بل احياء عند ربهم يرزقون﴾** به لكو زیندوون ولای په ره ردگاریان بژیوی و راده بوین، ئیتمهش له دنیا دا ده ربهری ژیا نی شهید هه رته مه نده ئەزانین و، ملكه چی ده قی ئایه ته كانی قورئانین، به لی له م ئایه ته دا روون نه كراوه ته وه: ناخۆ. خه لکی دنیا ده زانن ئەو بژیوی و ژیا نه چۆنه؟ به لām له سوورته ی (به قهره: ۱۵۴) دا به راشكاوی روون كراوه ته وه.



دهلئ: خەلکى ئەم دنیا لەوجۆره ژيانە ههچ نازانن و تيناگەن: (ولا تقولوا لمن يقتل في سبيل الله اموات بل احياء ولكن لا تشعرون). ﴿١٧١﴾ **فرحين بما آتاهم الله من فضله** ﴿ بهو نعيمته و ميهربانييه خوا پييداوان، دلخوش و دلشاد و خوشتالان ﴿و يستبشرون بالذين لم يلحقوا بهم من خلفهم﴾ و مژدهش بهو مواهيدهانه ددهن ، كه هيمان بهوان نهگهيشتون و نايستا لهژينن و زيندون لهگۆره پاني جيهان دان و له دواي نهوانه وهن ﴿الا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾ مژدهيان ددهني كه له داپوژدا ههچ ترسيكيان نابن و، ههچ خهفه تيگيش ناخون بو دنيايان ﴿١٧٢﴾ **يستبشرون بنعمة من الله وفضل** ﴿ بهو نازو نعيمته و بهخشش و بههرانهي خوا دليان خوشه چونكه پاداشتيان چهند بهرامبهر و هرگرتوته وه ﴿وان الله لا يضيع اجر المؤمنين﴾ بهوهش كهيف خوشن كه خواي گه وره پاداشتي باوهرداران له ناوانا.

رینعیایه کانی نایه تی (۱۶۹، ۱۷۱):

۱- شهید زیندووه وقت نامری، موسلمانانیش همروا، به لام ژيانی شهید کامل تره.

۲- شهید مرگینی به موحامیدانی پاش خویان دودن ، که نهوانیش وهکو نهان پاداشیان بویه. نیمامی (ترمزی) نهام فرموده دهین: (للشهید سته خصال: یغفر فی اول دفعة، ویرى مقعده من الجنة، ویجار من عذاب القبر، ویامن من الغزء الاکبر، ویوضع علی راسه تاج الوقار، یاقوته منها خیر من الدنيا وما فیها، ویزوج اثنتین وسبعین زوجة من الحور العین، ویشفع فی سبعین من اقاربه). واته: شهید شش جور خهلات دهکری: لهیه کم دلوی خوییه وه خوا لیخوش دهینت، پیگهی خوی دهینی له بههشتدا، له سزای گوږ ده پاریزی، له ترسه گه وه که ی رژی سه لا نه مین دهینت، تاجی ریزو شهره فی له سر دهینت که: ته نه یاقوته یه کی له دنیاو، له ته واوی نهوی له دنیا دایه باشره، (۷۲) (حورولعهین) ده دهریتی، شه فاعهت بو (۷۰) که س له خزمانی نزیکی خوی دهکات.

۳- هەرلەبەر فەزىلەتى شەھىدە كە بەكۆى دەنگى زانايان شەھىدى گۆرپەنى جەنگى نىو كافرو موسلمان، نه دەشۆردى و نه نوژىشى لەسەر دەكرى، وەكو ئىمامى (بوخارىي) ئەم فەرمودەيەى هىناو: ((وَأَقْتُولُهُمْ بِدِمَائِهِمْ...)). پىقەمبەر ﷺ بىرايدا (كەشەھىدەكانى ئوحد ھەربە خوینەكەيانەوە بىشۆردىن بىئىژىن). دەتوانى تەماشايەكى ئايەتى (۱۵۴) ى سوورەتى (بەقەرە) بكەيت، چونكە لەوئىش هىندى لەبارەى شەھىدەو نووسراو.

### غذای جدید را نولدید:

به لى... بى باور په كان له سره د تاى جهنگه كې (ثوحود) هوه تيكشكان، به لام كه ديتيان واموسلمانه كان سر شاخه كهيان چولكرد، خيرا به په له گهړانه هوه سيريان وشكاندن، نهوساش پاش تيكشكاندن بونه هوه به ته واوى زال بېن به سيرياندا ويستيان دوايان بكون، هم هواله به په يامبر ﷺ گيشت، نهویش د سته جى له گهړ (۷۰) كه سدا هر له وانه به شدارى جهنگى (ثوحود) يان كردبوو، له مهدينه دهرچوون و گيشتنه (حمراء الاسد)، جا كه بى باور په كان زانيان، ترسيان لى نيشت و هله اتن، نهوسا هم نايه ته له ده سخوشى و نافرینى ئيمانداره كاندا هاته خواره وه و فرموى: ﴿<sup>۱۷۲</sup> الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ﴾ نو هاوه لانه كه له پاش بريندار بوونيشيان (له ثوحود) وه لامى خواو په يامبريان دايه وه ﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرَ عَظِيمٍ﴾ نهوانه يان كه ناكارى چاكيان كردو، دواى په يامبر كه و تن له (حمراء الاسد) داو، پاريزگارى سنوره كانى خوا بوون، ياداشتكي گوره و فراوانيان بزه به.

سویند به خوا به ته نهاش بم دواياند هکهوم :

﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ﴾ نه واهو لانهی وا خه لکیک وهکو (نوعیمی کوپی مه سعوود) پییگوتن: بیگومان نه و خه لکانه بو له ناوبردنی ئیوه هه موو کوپوونه ته وهو، نه یانه وی گه له کوومه لتان لیبکه ن. نه شی بترسن و خوتان تووش نه که ن، به و ته یه ی ویستی هاوه لان چاوترس بکا وهه لبین ، روژیک بوو (نه بوو سوفیان) به له شکرکی دووه زار که سیه وه خوی ناماده کردبوو بجیته سه رمه دینه، به لام که دیتیان موسلمانان ناماده ن، ترس که وته دلیه وه به خوی و سوپا که یه وه گه رایه وه، نوعیمی بانگ کردو گوتی: نوعیم! به لکو بجیت به ره رجوړیک بووی، ترس بخه یته به موسلمانان کان، به لکو هه لبین و، بوئه وهی نه میش تووشی نه نگ

نه بیټ ، نه و جا نوعی میش چوو نه و کاره ی نه جامداو هه ره شه ی لیکردن به هاتنی له شریکی زور بویان، به لام په یامبه ر ﷺ هر زیکی (حسبنا الله ونعم الوکیل) ی ده خویندو ده یفه رموو: سویند به خوا، نه گه به ته نه خویشم مابم. هه رده چم به دواياند ا ﴿فَرَادِهِمْ إِيْمَانًا﴾ که چی به هه ره شه که ی (نوعیم) پرواو وره یان به هیزتر بوو ﴿وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمُ الْوَكِيلُ﴾ وتیان: ئیمه هه رخوامان به سه، نه ویش چاکترین چاودیزو یارمه تیده ره. وته که ی (نوعیم): (إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ ..)، بوو به هو ی زیاد بوونی پرواو وره یان له گوړه پاندا، زاناکان له بهر چند ثایه تیکی تاوا ده لبین: (ئیمان) زیادو که م ده کا، هه رکه زیادبوو، پرواداره که ش هه ولده دا کارو کرده ی زیاتر بکا، خو نه گه ر ئیمانه که ی سست و خاو بووه وه. نه و کارو کرده وه شی که م ده کا ﴿فَانْقَلِبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ﴾ ئینجا له نا کامی نه و پشت به ستنه یان به خوا وه، به به خشش و نیعمه تیکی فراوانی خواوه گه رانه وه مه دینه ﴿لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ﴾ و تووشی هیچ ناخویشی و نا په حه تیبه کیش نه بوون.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ  
فَانْقَلِبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمَسَّ لَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧١﴾ تَمَّازِلْكُمْ الشَّيْطَانُ يَخُوفُ أَوْلِيَاءَهُ. فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧٢﴾ وَلَا يَحْزَنكَ الَّذِينَ يَسُرُّونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيْمَانِ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّ لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّ لَهُمْ لِيُذَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٥﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ. وَمَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَطْلُعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِيْ مِن رُّسُلِهِ مَن يَشَاءُ فَتَأْمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ. وَإِنْ تَوَلَّوْا فَنَعْمَ فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾ يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَاءِ أَنْفُسِهِمْ أَنَّ لَهُمْ فَضْلَ اللَّهِ. هُوَ خَيْرٌ لِّمِمَّا يَكْتُمُونَ. بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ. يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿١٧٧﴾

له و هه ره شانه ده یانکرد ﴿وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ﴾ هر له ره زامه ندیی و خو شنوودی خوا ده گه ران ﴿وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ﴾ خواش خاوه نی به خشش و به ره یه کی زور گه وره یه ﴿إِنَّمَا ذَلِكَ الشَّيْطَانُ يَخُوفُ أَوْلِيَاءَهُ﴾ دیا ره نه وه ره شه ی (نوعیم)، هه ره شه ی شه تانه و ده یه وی ئیوه به هاو دو ستانی خوی بترسینیت واته: نه و کاره ی (نوعیم)، هه ر له کاری شه یان ده کا ﴿فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ﴾ جانه گه ر باوه رنان به هیزه، له وان مه ترسن ، له خوم بترسن ، خوا ده فره مو ی (الیس الله بكاف عبده ويخوفونك بالذين من دونه) هه تا ده گاته (قل حسبى الله عليه يتوكل المتوكلون).

رڼنمايه كاني ثايه تي (۱۷۲-۱۷۵):

۱- مه زنی و فه زیله تی نا کاری چاک وته قوا، که بیگومان هه ردوکیان کیلی اموو خیر یکن.



۲- ریزو فزلی هاوه لانی پیغه مبه **﴿﴾** له بهرام بهر خه لکی تره وهو. قه درو نرخیان به لای خواوه.

۳- گه وره یی و بهر که تی وتنی وشه ی (حسبنا الله ونعم الوکیل) له کاتی ته نگانه دا به تایبته پیغه مبه ران (محمد) و (ثیبراهیم) علی نبینا وعلیهم افضل الصلاة والسلام له قوناغه تال و تفته کانی ژیاناندا ده یانگوت.

۴- شهیتان هه مووکات به دؤستانی خو ی. هه ره شه له بروداران ده کاو ده یان ترسینی، جا ده بی موسلمانان له خوا نه بی له که س نه ترسن و، ته وه کولیشیان هر به وی.

### ته سلویه و دل دانه وهی پیغه مبه **﴿﴾** :

پیغه مبه نه وهنده حه زی ده کرد خاوه ناسه کان نیمان بینن، گه ی جار تووشی خه و خه فته ده بوو، نه و جا خواش فهرمو ی: **﴿﴾** **﴿لَا يَحْزَنكَ الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ﴾** بهو دو پروو کافرانه خه فته تبار مه به، که په له ده که ن بو دژیته تی تو **﴿﴾** **﴿لَهُمْ لَنْ يَضُرُوا اللَّهَ شَيْئًا﴾** نه وانه هه رگیز ناتوانن که مترین زیانیک به خوا بگه یه نن **﴿﴾** **﴿يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ لَهُمْ حِظًا فِي الْآخِرَةِ﴾** خوا نه یه وی له دوا پرو دا هیچ به شیکیان نه بی، چونکه بوخو یان له ژیانده دا. به ناره زوی خو یان ریگه ی لارو چه وت هه لده برترین **﴿﴾** **﴿لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾** و بو یه له باتی پاداشی چاک، سزایه کی گه وره یان بو هیه **﴿﴾** **﴿إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ﴾** به راستی نه وکه سانه ی وا له باتی باوه، بی برواییان کری، واته: نیمانیان گوریه وه، به کوفرو بی دینی **﴿﴾** **﴿لَنْ يَضُرُوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾** هه رگیز ناتوانن به هیچ جوړیک زیانی به خوا بگه یه نن و، سزایه کی نیش پیگه یه نه ریشیان بو هیه **﴿﴾** **﴿لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ﴾** با نه وکه سانه ی که ریباری بی باوه رییان گرتوه، پیان وا نه بی نه و مؤله ت و نیعمه تانه پیان ده به خشین، قازنج و خیره بویان **﴿﴾** **﴿لَهُمْ عَذَابٌ مَّهِينٌ﴾** و سزایه کی په سته کرو نابرو به ریشیان بو هیه، له نایه تی: **﴿﴾** (۹۴، ۹۵) نه و عراف) دا پروون کراوه ته وه که بو یه به لا و نه هاهمه تی درا به سه ریاندا، به لکو بگه ریته وه لای خوا، جاکه هر دریزه یان به مله ووی خو یاندا، نه و سا خوا گوزه رانی خو شی پیان و، نه وانیش سه رگه رمبوون پیی، هه تا کتوپر گرتوونی، وه که له جیگایه کی ترده نه فهرمو ی: (وما أرسلنا فی قریه من نبی الا اخذنا اهلها بالباساء والضراء لعلمهم یضرعون ثم بدلنا مکان السیئة الحسنه حتی عفوا وقالوا قد مس آباءنا الضراء والسراء فآخذناهم بغتة وهم لا یشعرون). و له نایه تی (۴۲-۴۳): نه و عام) دا نه فهرمو ی: (ولقد أرسلنا الی امم من قبلك فآخذناهم بالباساء والضراء لعلمهم یتضرعون \* فلولا اذ جاءهم باسنا تضرعوا... دیسان، له نایه تی (۴۴) ی (نه و عام) دا نه فهرمو ی: (آخذناهم بغتة فاذا هم مبلسون) **﴿﴾** **﴿مَّا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ﴾** خوا هیچ کات برودارانی بی تاقیکردنه وه هه لسه نگاندن، به و حال ته وه وان له سه ری، (که دو پروو دلسوز، خه مخوړو پاک تیکه نن) نه هیشته ته وه، به لکو هندی جار بو پا لاوتنی چاک و خراپ، بی نارام و به نارام جوړه به لا و نه هاهمه تی ده نیری **﴿﴾** **﴿حَتَّىٰ يُمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ﴾** هه تا پیس و پاک له یه که جیا بکاته وه، بیگومان رو دوا وه که ی (نوحود) یش چاکتر هه لسه نگاندن و تاقیکردنه وه بوو، نه وه بوو (عبدوللای کوپی ثوبه ی) وه که له پیشه وه وتمان به خو یی و سی سه د که سه وه وره ی به زی و، نیفاقی ده رکه وت، که و ابو داوای جیهادو هیندی ته کلیف له راست و ناراست. دلسوزو ناپاک لیکده کاته وه **﴿﴾** **﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغِيبِ﴾** خو خوا ناگاداری کاره نادیاره کانیشی نه کردوون و غیب نازانن، هه تا به دل بزائن کی چاکه و کی خراپه.. به لکو هر ده بی تاقیکردنه وه رو دوا، مروقی چاک و خراپ له یه که جیا بکاته وه، وه که له نوحودا **﴿﴾** **﴿لَٰكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِيٰ مِنْ رِّسْلِهِ مَنْ يَشَاءُ﴾** به لام ده کری خوا له نا و په یام به رانی خویدا مه یلی هه رکه سیکی

ببی. هه‌لیبژیری و. هه‌ندی جاریش بی تاقیکردنه‌وه ناگاداری بکات که: فلانه کەس ناپاکه، پازو نیازی به‌دەپه‌وه وەکو له‌جیگایه‌کی تردا ده‌فهرموئ: (عالم الغیب فلا یظهر علی غیبه إلا من ارتضى من رسول).. ﴿قَامَنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ﴾ دەسا دەبی پڕوایه‌کی پته‌وو راسته‌قینه‌تان به‌خواو به‌په‌یامبه‌رانی هه‌بی ﴿وَإِنْ تَوَمَّنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ نەر باوه‌پێکی راسته‌قینه‌تان میناو خویشتان له‌سنووره‌کان پاراست و‌ده‌رنه‌چوون، کرێ و پاداشتیکی یه‌کجار گه‌وره‌تان پێنه‌دری. لێره‌دا جیهادو جهنگی گوپه‌پان کۆتایی دیت. باس و‌خواسی رووداوه‌که‌ی (ئوحد) ده‌پێچرێته‌وه.. هه‌رچه‌ند ریوایه‌تیکی ده‌لی نایه‌تی (۱۸۰) که‌ئێستا دیت هه‌ر له‌و (۶۰) نایه‌تیه‌ که سه‌باره‌ت به‌رووداوه‌که‌ی ئوحد هاتوونه.

### چکۆوس و‌رژده‌بن:

ئینجا موسلمانان هه‌لده‌نیّت بۆ به‌ختکردنی مال و‌ دارایی له‌ریگه‌ی خوادا، بۆیه‌ ئه‌فهرموئ: ﴿وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ﴾ با ئه‌وه‌که‌سانه‌ که‌خوا له‌ فەزڵ و‌ میهره‌بانیه‌ی خۆی مالی پێی به‌خشیوون و، رژدیی و‌چروکی تێدا ده‌که‌ن، وا نه‌زانن ئه‌و چکۆوسی و‌ چروکییه‌ قازانجیانه‌ ﴿بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ﴾ نه‌خێر. خێرو قازانج نییه‌ بۆیان، به‌لکو مایه‌ی زه‌هره‌و زیانیانه، چونکه‌ ﴿سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ له‌روژی قیامه‌تدا به‌وسامانه‌ی چروکییان تێدا کردووه، توّق ده‌کرێته‌ ملیان، پێشه‌وا (بوخاری) له‌ (ئه‌بوو هوره‌یره) وه‌ ده‌گێرێته‌وه‌ که‌ په‌یامبه‌ر ﷺ ده‌فهرموئ: ((مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ، مَثَلُ لَهْ مَالُهُ شَجَاعًا أَقْرَعَ أَيُّ ثُعْبَانًا عَظِيمًا) له‌ زبیبّان، يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَأْخُذُ بِلَهْزَمَتَيْهِ (یعنی بَشْدَقِيهِ) یقول: أَنَا مَالِكٌ، إِذَا كُنْتُكَ)) له‌پاشان ئه‌م نایه‌تی (۱۸۰) یه‌ی خوێنده‌وه. بوخاری (کتاب التفسیر/ ۴۵۶۵) بابی: (ولایحسبن الذیت یبخلون بما آتاهم الله..)) واته: ئه‌وی خوا مالی پێده‌داو، ده‌گاته‌ سنووری زه‌کات و‌زه‌کاتی لێنادات، له‌روژی قیامه‌تدا ده‌کرێته‌ ئه‌ژدیه‌یه‌کی سه‌رتاس و‌ دووخالی ره‌ش، به‌سه‌رچاویه‌وه‌ن، نیشانه‌ی زۆر ترسناکیه‌، ئه‌وسا هه‌ردووچه‌ناکی ده‌گرێت و‌پێی ده‌لی: من ماله‌که‌ی تۆم، گه‌نجه‌که‌ی تۆم ﴿وَاللّٰهُ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بیگومانیشین که: ئاسماه‌کان و‌ زه‌وی هه‌ر بۆخوا ده‌میننه‌وه‌و، هی ئه‌ون، که‌وابوو بیه‌خشن و‌ چروکی مه‌که‌ن ﴿وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ و‌ خواش به‌وکاره‌ ئیوه‌ ئه‌یکه‌ن زۆر به‌ناگایه‌.

### رێنماییه‌کانی نایه‌تی (۱۷۹-۱۸۰):

- ۱- به‌ سپارده‌و ته‌کلیفه‌کانی خوا، موسلمانێ راستپێژو، درۆژن لێک ده‌کرێته‌وه.
- ۲- کاره‌ غه‌یب و‌نادیاره‌کان ته‌نها خوا ده‌یانزانی، مه‌گه‌ر یه‌کێ له‌په‌یغه‌مبه‌رانی خۆی ئی به‌ناگا بکا.
- ۳- په‌های به‌هه‌شت: ته‌نها باوه‌رو ته‌قوايه.
- ۴- رژدیی و‌ به‌خیلیی له‌مال و‌ ساماندا، کاریکی به‌دەپه‌رو نه‌گه‌یه‌تیه‌ بۆ خاوه‌نه‌که‌ی.
- ۵- هه‌رکه‌سی خوا مالیکی پێداو هه‌قی شه‌ریعی لێنه‌دا، به‌وماه‌ی خۆیه‌وه‌ له‌روژی به‌ریدا سزا ئه‌دری، به‌به‌لگی ئه‌م نایه‌ته‌و، ئه‌و نایه‌ته‌ی (ته‌وبه‌)یه‌ که‌ده‌فهرموئ: (والذین یکنزون الذهب والفضة..)) له‌گه‌ل چه‌ندین فهرموده‌دا.

### خوا له‌موشریکان به‌هه‌ره‌شه‌یه‌:

(ئێبن عبّاس) ده‌لی: کاتی خوا فهرموئ: (من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا) جووله‌که‌کان بۆ لاوازکردنی وزه‌ی موسلمانان گوتیان: ئێمه‌ ده‌وله‌مه‌ندو داراین، خوایش هه‌ژارو بی نه‌وا، بۆیه‌ داوای قه‌رمان لێده‌کات! جا بۆ



پوچه لکردنه و هی قسه که یان خوا فرمووی: ﴿لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنَاءُ﴾ بیگومان خوا و تهی نه و که سانهی بیست که وتیان: خوا هه ژاره، ئیمه داراو دهوله مه ندین ﴿سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ﴾ بی سو نه و قسه و گوفتاره یان و، نهو بهناهق کوشتنه یه یامبه رانه یان له سرده نووسین و توله یان لیده که یه وه ﴿وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾ توله یان لیده سینین و پییشیان ده لئین: ده سا سزای سووتینه ر بجیژن ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ﴾ نهو سزایه له بهر نه وه یه که ئیوه نه و کارانه تان ده کرد ﴿وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ﴾ و بیشرانن که: هر گیز خوا غدر له عهبدان ناکا ﴿الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهْدُ إِلَيْنَا﴾ نهو جووله کانه ی گوته یان: بیگومان ئیمه خوا له تهوراتدا وه سیه تی بو کردوین ﴿إِلَّا نُؤْمِنُ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْآنٍ تَاكُلُهُ النَّارُ﴾ که باوه ر به هیچ یه یامبه ریک نه که یان هه تا موجیزه یه که دینی و، به چای خو مان ده یینین و، موجیزه کیش نه مه ییت که هر که سیك خیرو صه ده قه یه که بکات ناگریک (هه وه بروسکه) یه که له ناسمانه وه بیئت بیخوات، واته: (بیسو تینه ی) نه و جا باوه ری پیته که یان ﴿قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالذِّقْنِ﴾ نه ی پیغه مبه را ﴿بَيِّنَاتٍ بَلَى: خُو چه ندان پیغه مبه رتان پیش من به نیشانه گه لی ناشکراو به ی گوته تان بو هات ﴿فَلَمْ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ده سا بو کوشتو تان و، باوه رتان پیته کردن، نه گهر راست ده که ن له قسه دا، دیاره ئیوه خه لکیکی دروژن و ناراستن ﴿فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ﴾ جائه ر به دروژنیان دانایت و باوه ریان پیته مینایت، هیچ خه م و خه فته مه خو چونکه گه لی له پیغه مبه رانی بهرله تویش، به دروژنیان دانان و باوه ریان پیته مینان ﴿جَاؤَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزَّبْرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ﴾ به کومه لی بهلگو نیشانه ی ناشکراو، کتیبی پر له حکمه ت و نامه ی شاره زاکه ره وه هاتنه لای هوزده کیان و باوه ریشیان پیته کردن، که واته تویش وه کو نه وان.

یافته می شود: ۱۸۱-۱۸۴

۱- کوفری جووله که و بی نه ده بییان له گه ل خواو پیغه مبه رانی نه ودا، له راده به ده ر بوو.

۲- کوشتنی نه و گشت پیغه مبه رانه له لایه ن یه هه وده وه.

۳- ناشکرا کردنی نه و درو یانه ی جووله که که: گوایه خوا په یمانی له گه ل به ستوون: هه ر پیغه مبه ری هاته لایان به وای پیته که ن، هه تا قوربانیه که ده کا و نه و ساش ناگری پی داده بی و ده یخوات.

۴- سه ره خو شیی پیغه مبه رو هه لئانیشی بو خورا گرتن له بهرامبه ر تو ره هاتی یه هه وده وه.

سورة العنكبوت

سورة العنكبوت

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنَاءُ  
سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ وَنَقُولُ  
ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ  
وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿١٨٢﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ  
اللَّهَ عَهْدُ إِلَيْنَا إِلَّا نُؤْمِنُ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْآنٍ  
تَاكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ  
وَبِالذِّقْنِ فَلَمَّا قَتَلْتُمُوهُمْ إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾  
فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ  
وَالزَّبْرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ  
وَلِنُمَاتُنَّ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحِرَ  
عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا  
إِلَّا لَمَتْعٌ أَلْوَنٌ ﴿١٨٥﴾ لَنُبْلُوَكُمْ فِي أَمْوَالِكُمْ  
وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ  
مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا  
وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٨٦﴾

وَأَذِّنْ

٧٤

هه موو که سیک تامی مردن ده چیرئ:

﴿<sup>۱۸۵</sup> کل نفس ذائقة الموت﴾ هه موو که سیک بی جیوازی تامی مردن ده چیرئ، وهک خوا خوئی له جیگایه کی ترده ده فرموی: (کل من علیها فان) هه رچی له دنیا به دایه تیاده چی ﴿وانما توفون اجورکم يوم القيامة﴾ روئی قیامت، گشت کرئ و پیداشی خوتانتان دهریتته وه ﴿فمن زحزح عن النار وادخل الجنة فقد فاز﴾ نینجا هه رکه سی له ناگر دور خرایه وه و براه به هه شته وه، بی شک سهر فزانو سهر که وتو ده بی ﴿وما الحياة الدنيا الا متاع الغرور﴾ ژیا نی له دنیا به ش، ته نه خوئی و له زه تیکی کم و چه واشه کارو فریوده رو، خشته به ره، که واته و شیار بن! پیغه مبه ری خوا فرموی: ((موضع سوط فی الجنة خیر من الدنيا وما فیها)) نه و جا کوتی: نه رچه زیش ده که ن نایه تی: (فمن زحزح عن النار وادخل الجنة فقد فاز) بخویننه وه.

### چهند رینمایه ک:

۱- له کاتی سهر مەرگدا زیکرئ (لا اله الا الله) بخه نه سهر زاری نه خو شه وه .

۲- سووره تی (یس) ی بۆ بخویننه وه، به لکو سزاو نار هه تی گیان کیشانی بۆ ئاسان بی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ((ما من میت یقرأ عنده یس الا هون علیه)) واته: هه رنه خو شیک له گیانه لابی و، سووره تی (یاسین) ی له سهر بخوینرئ، پله نار هه ته کانی سهر مەرگی بۆ ئاسان ده کرئ. یان نه وه فرموده که (نه باداود) ریوایه تی دهکا: ((اقرأوا یس علی موتاکم)) واته: سووره تی (یاسین) بۆ نه خو شه کانتان بخوین. هه رچه نه له فرموده به لا وانه وه له سه نه ده که یدا کیشه تی دایه ، ده توانی بۆ نه مبه سته سهر دانی ته فسیری قورتوبی بکه تی بۆ ته فسیری هه مان نایه تی.

۳- کاتی که مرد ده بی هه روو چاوی بنرئ به یه کا، نه وسا بشوردی و کفن بکرئ و نوژی له سهر بکرئ و به په له ش بکه یه نرئته گوڤستان و له گلوئی موسلماناندا به په له به خاک بسپردی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ ده فرموی: ((اسرعوا بالجنائز فان تک صالحه فخير تقدمونها الیه، وان تک غیر ذلک فشر تضعونها عن رقابکم))، واته: به په له تهر می مردو بکه یه ننه گوڤستان، چونکه نه نا کار چاک بی، نه و زو ده یکه یه ننه جی خو ش، خو نه به دکاریش بی، شه ریکه و زو له کولتان ده بیته وه.

نیماندار بهر نه زمون ده که وئ:

﴿<sup>۱۸۶</sup> لتبلون فی اموالکم و انفسکم﴾ سویند به خوا گیان و داراییتان (نه ی موسلمانان!) به به لاو نه هاهه ت بهر تاقیکردنه وه ده که ون، واته: ده بی بچه گوڤه پانی جیهادو مال و سامان به خت بکه ن و توشی زیانی سهر مالی بن. له جیگایه کی ترده نه و تاقیکردنه وه به رو نکراره ته وه، وهک له نایه تی (۱۵۵، ۱۵۷) ی به قهرده هاتوه وه ده فرموی: (ولنبلونکم بشئ من الخوف والجوع ونقص من الاموال والانسف والثمرات وبشر الصابرين \* الذین اذا اصابهم مصیبة قالوا انا لله وانا الیه راجعون \* اولئک علیهم صلوات من ربهم ورحمة واولئک هم المهتدون). ﴿ولتسمعن من الذین اوتوا الکتاب من قبلکم ومن الذین اشرکوا اذئ کثیرا﴾ وه له وانه ی کتیبیان پیدراوه له پیش نیوه وه و له هاویه شدانه رانه وه زو زو زه به نده قسه ی نابه جی و ناخوش نه بیست و، پی دلته نگ ده بن، به لام... ﴿وان تصبروا وتتقوا﴾ نه گهر نیوه له بهرام بهر و ته کانیانه وه خو گربن و، له کردار و تارتاندا پاریز بکه ن، سهر که وتو ده بن، وهک نه فرموی: ﴿فان ذلک من عزم الامور﴾ به راستی کاری و، له کاری مهران و جوامیران ده چیت، ده بی بایه خ و گرنگی



بدرستی، سروشتی بوونه وهره که: هرکه سیک به رهو خوابچیت، ده بی هرکه س به پیی توندوتولی دینه که ی خوئی، نازارو بیزار بیژی.

### رینماییه کانی نایه تی (۱۸۵-۱۸۶):

- ۱- دنیا جینگای پاداش و توله نییه، به لکو جینگای همل و کوشش و کار و کرده ویه.
- ۲- رزگاری و، به ختیار راسته قینه دور بوونه له ناگرو، چوونه ناو به هشته.
- ۳- ژبانی نم دنیا کالایه که، نابن پشتی پیوه به ستری.
- ۴- تاقیبوونه و کارکی زهروروی و حتمیه، جا له بهرام بهریه و سه بره ته قوا بز موسلمانان پیویسته.
- ۵- جووله که و گاورو موشریکان، هردهم نازاری

موسلمانان دهن، نه و بو (فه حاس) ی یه هویدی و تی: نیمه دهوله مه نندین و، خواش هژارو بی ده سولات! نه صاراش و تیان: عوزهیر کوپی خواجه! موشریکان و تیان: (لات و عوزاو مه نات) شهریک و هاویه شی خوان! (عه بدولای کوپی سهلول) یش به پیغه مبهری گوت: نزکی کوپه کانهان مبهوه، (که عبی کوپی نه شرف) به مؤنراوه ی نابه جی و نا قول نازاری پیغه مبهرو موسلمانه کانی دها، که لی جار بهرام بهر به ژنه موسلمانه کان به خراپه دها، بویه له نه جامدا پیغه مبهر ﴿﴾ (موحه ممدی کوپی مه سلمه) ی ناردو فورسته لی هیئاو کوشتی.

خاو من کتیه کان هق دهشارنه و:

﴿<sup>۱۸۷</sup> وَاِذْ اخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ الَّذِيْنَ اٰتَوْا الْكِتٰبَ﴾ باسی نهو خاوه ننامه نه به که خوا په یمانی لیومرگرتن ﴿لَتَبَيِّنَنَّ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُوْنَه﴾ که بهرینکوپینکی - نه و نامه یه بویان هاتوه - به خه لکی راگه نه ن و، هیچی لی نه شارنه و ﴿فَنَبِّذُوْهُ رَءَا ظَهْرَهُمْ﴾ که چی به لینه که یان فریادیه پشتیانه و

وَاِذْ اخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ الَّذِيْنَ اٰتَوْا الْكِتٰبَ لَتَبَيِّنَنَّ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُوْنَه فَبَدَّوْهُ وَرَءَا ظَهْرَهُمْ وَاشْتَرَوْا بِهٖ ثُمَّ قَلِيْلًا فَيَسَّ مَا يَشْتَرُوْنَ ﴿١٨٧﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَفْرَحُوْنَ بِمَا اٰتَوْا وَيَحْجُبُوْنَ اَنْ يُحْمَدُوْا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوْا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِّنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿١٨٨﴾ وَلِلّٰهِ السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿١٨٩﴾ اِنَّ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيٰتٍ لِّاُولِي الْاَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾ الَّذِيْنَ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ قِيَمًا وَفَعُوْدًا وَعَلَىٰ جُنُوْبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُوْنَ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَطِلًا سُبْحٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾ رَبَّنَا اِنَّكَ مِّنْ تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ اَخْرَيْتَهُ وَمَا لِلظَّٰلِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾ رَبَّنَا اِنَّا سَمِعْنَا مُنَادً يُّدْعِيْ لِلْاِيْمٰنِ اَنْ اٰمِنُوْا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَكْفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِ ﴿١٩٣﴾ رَبَّنَا وَاِنَّا مَاعَدَدْنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا نَحْزُ نَايَوْمَ الْقِيَمَةِ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْاٰمِعَادَ ﴿١٩٤﴾

پشتگوینیان خست! ﴿واشتروا به ثمنًا قليلا﴾ و به هایه کی که میان پیکری، واته: تهورات و نینجیلیان به دنیا یه کی کهم فروشت! ﴿فبنس ما یشترون﴾ نای چنده خراپ بوو نهوی کرپیان و سه وادیان پیکرد، چونکه له باتی قیامه تی نه براوه، دنیا ی فانی و تیاچوویان و مرگرت، (نین که سیر) ده لیت: نم نایه ته هره شه یه بؤگشت زانایه که، نه وانه یان که لی جار راستیه کان له بهر ده ده سلاتداراندا ده شارنه و، یان له بهرام بهر ته ماحیکی دنیا و، یان سروشتیان تیچچوه، هر کامیکیان بیت، لای خوا کارکی زور دزیوو قیزه و نه، هقه هر گیز له جاده راسته که کلا نه بن. نه بوو سه عیدی (خودری) یش ده لیت: له سرده می پیغه مبهردا ﴿کومه لی دوپوو هه بوون، هرکه پیغه مبهر چووبا بز غه زایه که، خو یان لیذه دزیه و، که یفیشیان پی ده مات، که پیغه مبهر ﴿ده شها ته و پوزشیان بؤده هیئا یه و، هیما ن پیشیان خوشبوو سوپاس بکرتن، نه و جا نهو نایه ته هات و فرمووی: ﴿لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ

یفرحون بما اتوا ﴿۱﴾ واهزانه نهوکهسانه‌ی دلشادن بهوه‌ی که کردوویانه ﴿ویحیون ان یحمدوا بما لم یفعلوا﴾ و  
 حزیش ده‌که‌ن بۆکاری کهنه‌شیا نکرده‌وه، تاریف و سوپاس بکرین ﴿فلا تحسبنهم بمفازة من العذاب﴾ تۆ واهزانه  
 له‌جه‌زه‌به رزگاریان ده‌بی. (ئیین عه‌بباس) ده‌لی: ئەم نایه‌ته سه‌بارت به‌خاوه‌ننامه‌کان هات، پیغه‌مبه‌ر ﷺ شتیکی  
 ئی پرسین، ئەوانیش لییان شارده‌وهو شتیکی دیکه‌یان پنگوت، که‌چی دوا‌ییش به‌وکاره‌یان زۆر دلشاد و خوشحال  
 بوون! ﴿ولهم عذاب الیم﴾ و سزای ئیش پنگه‌یه‌نریان بۆهیه ﴿<sup>۱۸۸</sup> والله ملک السموات والأرض والله علی کل شی  
 قدیر﴾ و خاوه‌نداریتی ناسمانه‌کان و زه‌ویی هر بۆخوایه‌و، هیچ شتیکی لی بزر نابیت، چونکه به‌سه‌ر  
 هه‌موو شتی‌کدا ده‌سه‌لاتداره.

### رێنماییه‌کانی نایه‌تی (۱۸۷-۱۸۹):

۱- خوا په‌یمانی تۆکه‌مه‌و مه‌حکمی له‌زانایانی (به‌نی ئیسرائیل) وه‌رگرت که: هه‌رگیز هه‌ق نه‌شارنه‌وه، دیاره  
 زانایانی ئەم ئومه‌ته‌ش ده‌بی چاکتر سوور بن بۆ ده‌رخستنی هه‌ق و راستیی و، ته‌ئویل نه‌کردنی نایه‌ته‌کان  
 له‌به‌رخاتری ئەم وه‌و.

۲- موسلمان نابێ پێگا بدا مه‌دح و سوپاس بکری له‌ به‌رامبه‌ر شتی‌که‌وه نه‌یکردی، به‌لکو نه‌گه‌ر کردبوویشی  
 ده‌بی بیشاریت‌وه.

له‌ بوونه‌وه‌دا نیشانه‌ گه‌لی هه‌یه بۆ تاک و ته‌نیایی خوا:

﴿<sup>۱۸۹</sup> ان فی خلق السموات والأرض﴾ به‌راستی له‌وشیوه دروستکردنه سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌ی ناسمانه‌کان و زه‌ویی  
 ﴿واختلاف الليل والنهار لآیات لاوی الالباب﴾ و ئالوگۆزی شه‌وو پۆژ، چه‌ندین به‌لگه‌و نیشانه‌ی پته‌و هه‌یه له‌سه‌ر  
 بوونی خوا، تاک و ته‌نیایی بۆ که‌سانی خاوه‌نی ژیرین و هۆشمه‌ندن ﴿<sup>۱۹۰</sup> الذین یذکرون الله قیاما وقعودا وعلی  
 جنوبهم﴾ نه‌وکه‌سانه‌ی که به‌پێوه به‌دانیشتن و له‌سه‌ر ته‌نیشتن و راکیشان یادی خوا ده‌که‌ن ﴿ویتفکرون فی خلق  
 السموات والأرض﴾ له‌دروستکردنی ناسمانه‌کان و زه‌وی راده‌مێزن و بیرده‌که‌نه‌وه ﴿ربنا ما خلقت هذا باطلا﴾ ده‌لێن:  
 ئە‌ی په‌روه‌ردگاری ئێمه! هه‌رگیز تۆ ئەم دروستکراوه پر له‌ ورده‌کاریه‌ت بیه‌وده و بێ ئامانج دروست نه‌کردوه  
 ﴿سبحانک﴾ تۆ له‌هه‌موو ناته‌واوییه‌ک پاک رانه‌گرین ﴿فقد عذاب النار﴾ ده‌سا تۆیش له‌ سزای ناگر به‌مانپاریزه.  
 له‌نایه‌تی (۲۷) ی سووره‌تی (صاد) دا هاتوه: ﴿وما خلقتنا السماء والأرض وما بینهما باطلا ذلک ظن الذین کفروا  
 فویل للذین کفروا من النار﴾ که بێ باوه‌ران پێیان وایه ئەم بوونه‌وه‌ره له‌خۆیه‌وهو بیه‌وده دروستکراوه ﴿ربنا  
 انک من تدخل النار فقد اخزیته﴾ په‌روه‌ردگارا!.. بێگومان هه‌رکه‌سی تۆ بیخه‌یته ناو ناگه‌روه، ریسوات کردوه‌و،  
 لای گشت مه‌ردم نابرووی چوه ﴿وما للظالمین من انصار﴾ و بۆخه‌لکانی سته‌مکار و بێ باوه‌ر هیچ پشتیوانیک نییه  
 ﴿ربنا اننا سمعنا منادیا﴾ په‌روه‌ردگاری ئێمه! گوێمان له‌جا‌پچییه‌ک بوو بانگی ده‌کرد، واته: په‌یامبه‌ر ﷺ، یان  
 قورئان، هه‌رچه‌ند (ئیین که‌سیر) ده‌لێت: ئە‌و بانگ رایه‌له پیغه‌مبه‌ره ﷺ ﴿ینادی للإیمان﴾ بانگی ده‌کرد بۆ  
 باوه‌ره‌یمان و ده‌یگوت: ﴿ان آمنوا بریکم فامنا﴾ به‌ په‌روه‌ردگارتان باوه‌ر بێن، ئە‌وسا ئێمه‌یش وه‌لامان دایه‌وه‌و  
 به‌رومان هی‌ناو شوینی که‌وتین ﴿ربنا فاغفرلنا ذنوبنا﴾ ئە‌ی په‌روه‌ردگاری ئێمه! ده‌سا گونا‌هه‌کانمان ببۆشه ﴿وکفر  
 عنا سیناتنا﴾ و به‌میه‌ره‌بانی خۆت له‌تاوانه ورده‌کانمان ببووره، بیان سه‌ره‌وه ﴿وتوفنا مع الأبرار﴾ و له‌گه‌ل چاکان  
 به‌مانه‌رینه ﴿<sup>۱۹۱</sup> ربنا وآتنا ما وعدتنا علی رسلك﴾ په‌روه‌ردگاری ئێمه! ئە‌وه‌مان پێ به‌خشه له‌سه‌ر زمانی



په یامبه رانته وه به لښت پیدابووین **﴿ولا تخزنا يوم القيامة﴾** شهرمه زارو روو زهردی روژی قیامه تمان مه که **﴿انک لا تخلف الميعاد﴾** به راستی تو له په یماندا لاریت نییو دهیبه یته سر.

په روردرگار به هانای خاوم دلانه وه دیت:

کاتی که موسلمانان بهو شیوه په پارانه وه، په روردرگاریش وه لای دانه وهو دوعاکه یانی گیرا کرد. شه فرمووی:

**﴿فاستجاب لهم ربهم انی لا اضع عمل عامل منکم من ذکر اوانثی﴾** ینجا په روردرگاریان وه لای دانه وه که:

به راستی من کاروکردهی هرکام له نیوه - نیرو میتان - زایو بی پاداش ناکم **﴿بعضکم من بعض﴾** هه ندیکتان له هه ندیکن. پیوا، له ژنهو، ژنیش له پیواو گشتیشان لای من چونیه کن، که وایو له پاداش تیشدا یه کسانن، له

ثایه تدا پلهو یه کسانن ژنان و پیوان له پاداش وتوله دا وه که یه راده که یه نرا، پاش نه وهی ژنان هیچ حیسابینکیان بو نه ده کرا! **﴿فالذین هاجروا وخرجوا من ديارهم﴾** جا نه وکه سانهی هیجره تیان کردو له زیدو نیشتمانی خوینا دهرکران **﴿واودوا فی سبیلی﴾** و له پای مندا نازار دران **﴿وقاتلوا وقتلوا﴾** و جهنگان له گهل دورژمانی منداو شه هیدکران **﴿لاکفرن عنهم سினاتهم﴾** به ته نکید تاوانه کانیان دهرمه وه **﴿ولا دخلنهم جنات تجری من تحتها الأنهار﴾** و ده یانخه مه نیو چند باخاتی که وه، که به بهر درمخته کانیان پوو بارو چومه ناو ده چیت **﴿ثوابا من عندالله﴾** شه پاداش تیکه له لای خوا وهری ده گرن **﴿والله عنده حسن الثواب﴾** لای خواش پاداشتی باش وچاک هیه، واته: به هه شتی رازاوه و جوانیان بو ناماده یه.

رینمایه کانی ثایه تی (۱۹۰-۱۹۵).

۱- بو به هیز بوونی نیمان و برپا، پیویسته له به دیینه نری ناسمانه کان و زهوی تیرامانین بکهین.

۲- خویندنی هم ثایه تانه ی: (ان فی خلق السموات

والارض...) تا کو تایی سوورده که، به تاییه تی له کاتی هه لسان بو شو نویژ سوننه ته، له بهر شه فرمووده (متفق علیه) یه که (نبین عه باس) ده لی: پیغه مبه ر **﴿﴾** بو ماوه یه که له گهل خانه واده ی خویدا قسه ی ده کردو پاشان تابه شی سییه می شهو دهنووست، نه وسا هه لده سا له ناسمانه کان ورد ده بوویه وهو ده یگوت: (ان فی خلق السموات والارض...) جا هه لده ساو ده ست نویژی ده گرت و سیواکی ده کردو، یانزه پکات نویژی ده کرد، شه وجا (بیلال) بو به یانی بانگی گوت، پاشان دوو ره کات سوننه تی بهرله نویژی به یانی ده کرد، شه وجا له مال دهرده ات و بهر نویژی بو ده کردن.

الحجرات

سورة الحجرات

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنۡی لَا اُضِیْعُ عَمَلَ عَمِلٍ مِّنْکُمْ مِّنْ ذَکَرٍ اَوْ اُنْثٰی بَعْضُکُمْ مِّنۡ بَعْضٍ ۚ فَالَّذِیۡنَ هَاجَرُوْا وَاُخْرِجُوْا مِنْ دِیَارِهِمْ وَاُوْدُوْا فِی سَبِیْلِیۡ وَقَتَلُوْا وُقِیْلُوْا لَّا کُفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَفَاتِهِمْ وَلَا ذُخِّلَ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِیۡ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۚ فَوَابًا مِّنۡ عِنْدِیۡ ۚ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ۝۱۱۵ لَا یَغْرَنَکَ تَقَلُّبُ الَّذِیۡنَ کَفَرُوْا فِی الْاِلَیۡمِ ۝۱۱۶ مَتَّعٌ قَلِیْلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وِیَسَّ الْمُهَادُّ ۝۱۱۷ لَکِنَ الَّذِیۡنَ اَتَقَوْا رَبَّهُمْ هُمْ جَنَّتٌ تَجْرِیۡ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۚ خَالِدِیۡنَ فِیْهَا نَزَلًا مِّنۡ عِنْدِیۡ ۚ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَیْرٌ لِّلْاَبْرَارِ ۝۱۱۸ وَاِنْ مِّنۡ اَهْلِ الْکِتَابِ لَمَنۡ یُّؤْمِنُ بِاِسْمِیۡ ۚ وَمَا اُنْزِلَ اِلَیْکُمْ وَمَا اُنْزِلَ اِلَیْهِمْ خَشِیْعِیۡنَ ۚ لَا یَسْتَرْوَنۡ بِعَیۡنِیۡ ۚ ثُمَّ اَقْلَیۡلًا ۚ اَوَّلَیۡکَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۝۱۱۹ سَرِیْعُ الْحِسَابِ ۝۱۲۰ یٰۤاَیُّهَا الَّذِیۡنَ ؕ اٰمَنُوْا اَصْبِرُوْا وَصَابِرُوْا وَرَآبِطُوْا ۚ وَاَتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُوْنَ ۝۱۲۱

سورة النساء

بسم الله الرحمن الرحيم

۷۱

۳- همه موکات یادی خوا به پیوه، به دانشیتن، بهراکشان، له سر ته نیشته سوننه ته، وهک خاتوو عایشه (خوا لئی رازی بیت) ئه لئی: ((اِنَّ النَّبِيَّ كَانَ يَذْكُرُ اللهَ فِي كُلِّ اَحْيَانِه))، واته: پیغه مبهری خوا ﷺ همیشه یادی خوا ده کرد.

۴- داوای په نادان له ناگری دوزه خ به پرواوا ناکاری چاک و پارانه وه له خوا سوننه ته.

۵- فه زیله تی هیجرت و جیهاد له بر خوا.

۶- ژن و پیاو له پاداش و توله دا یه کسانن.

۷- هول بدری ژیان له گهل چاکاندا به ری بکری.

به گهر و فری خوانه ناسان چه واشه مه بن:

جاخوا بودل خوشی په یامبه ر ﷺ نه فرموی: ﴿لَا يَغْنَبُكَ تَقْلِبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ﴾ هاتو چو و گه پو فری خوانه ناس و بی باوه ران له ولاتان و شاران، تو چه واشه نه کاو سهرت لی تیک نه دات ﴿مَتَاعٌ قَلِيلٌ﴾ نه وه کالو گوزهرانیکی که مه و ته واد دهبی و ده گهرینه وه لای خوا بو لیکولینه وه ﴿ثُمَّ مَا وَاهِمُ جَهَنَّمَ﴾ پاشاز ری و شوی نیان دوزه خه ﴿وَبِسِ الْمَهَادِ﴾ نای دوزه خیش چ لانکیکی خراپه ﴿لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّفَقُوا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ به لام نه وکه سانه ی له سنوره کانی په رور دگاریان خوده پارینن، چند باخاتیکیان بو هیه له بهه شتدا که: ناوو رووبار به به ری اندا ده روا ﴿خَالِدِينَ فِيهَا﴾ و به هه تاهه تاییش تیا دهبن ﴿نَزَلَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ نه وه سیوانداریه که لای خوا ی گه وره، بویه نه وگشت ری زه یان لیده گری ﴿وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ﴾ خو نه وهش لای خوا یه بو پیاو چاکان باشتره.

خاوه نامه کانیش باوه ر داریان تیدایه:

له (نه نه س) نه وه ده گیزنه وه کاتی که (نه جاشی) مرد، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ((استغفروا لأخیکم)) داوای لیخوشبوون بو برا که تان (نه جاشی) بکه ن، که چی خه لکه که وتیان: سهیره فرمانمان پیده دا، داوای لیخوشبوون بکه بن بو کافرو خوانه ناسی که له ولاتی حبه شه دا مردوه؟! نه و جا نه م نایه ته هات و فرموی: ﴿وَأَنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ﴾ به راستی له خاوه ننامه کاند واهیه، باوه ری به خوا به و به قورانه بوئیوه نیردراوه و، به کتیبانه ییش بوخویان ره وانه کراون هیه، بو نمونه: (عبدوللای کوپی سه لام) و هاوه له کانی و، (نه جاشی) و شوی نه که وتوه کانی باوه ریان به وانه هه بوو ﴿خَاشِعِينَ لِلَّهِ﴾ خا که ران له بهرامبه ر خواداو لییده ترسن و ملکه چی فرمانه کانی نه ون ﴿لَا يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ هر گیز به نایه ته کانی خوا به هیه کی که م نا کپن، هر چی له ته ورات و ئینجیلیشدا هاتوو نایشارنه وه ﴿وَأُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ نا نه وانه لای په رور دگاریان مزه و پاداشیان بوهیه ﴿إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ بیگومان خوا زور زوو به کارو حیسابدا ده گات، هچی لی ون ناییت، چونکه ناگای له مه موشتیکه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا﴾ نه ی گه لی خارن باوه ر! له سر هر ناره حه تییه که دیته ریتان، خوراگرین ﴿وَصَابِرُوا﴾ و له خوراگریشدا پیشه نگین، واته: ده ی ئیوه نارامتان له هه موان زیاتر بیت، به تاییه تی له گو په پانی جهنگدا ﴿وَرَابِطُوا﴾ وه دهبی بو یاراستنی سنوره کانی ده وله تی ئیسلامی، همیشه په یوه ست و سازو ته یارین و، همه موکات له سه نگردا ناماده بن و دیفاع له سنوره کانتان بکه ن ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ و له خوا بترسن، به شکو براوه و به ختیارین. به لی نه م سووره ته - که پره له باسی (صبر) و (ته قوا) - ناما زهیه به گرنگی ژیانی مواهید، به تاییه تی له گو په پانی جیهاددا.



## رینماییه کانی نایه تی (۱۶۹-۲۰۰):

۱- دهبی موسلمان هه‌میشه وریاو وشیار بی و، هیچ کات رزق و رۆزی فرهی کافران له‌خشتهی نه‌با، چونکه شتی و نیشانه‌ی ره‌زامه‌ندی خوا نه‌یه، وه نه‌و نیعمه‌ت و به‌خششانه که خوا بۆ ناکارچاکان ناماده‌یکردوون له‌م دنیا‌یه و له‌وه‌یش تییدایه باشته.

۲- ریزگه‌تن له‌باوه‌پداره خاوه‌ن کتیه‌کان و، مژده‌ی قورئانیش به‌به‌هشت پییان، به‌تایبه‌تی (عه‌بدولای کوری سه‌لام) و (ئه‌سه‌حه‌ی) (نه‌جاشیی). له‌فه‌رمووده‌یه‌کی (متفق علیه) دا‌هاتووه: نه‌و وه‌خته که (نه‌جاشی) مرد، پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌والی مردنه‌که‌ی به‌هاوه‌لانی گه‌یاندو، پاشان فره‌مووی: ((إِنَّ أَخَاكُمْ بِالْحَبْشَةِ قَدْ مَاتَ، فَصَلُّوا عَلَيْهِ، فَخَرَجَ إِلَى الصَّحْرَاءِ، فَصَفَّهُمْ وَصَلَّى عَلَيْهِ))، واته: نه‌جاشی براتان له‌حه‌به‌شه مردووه. ده‌سا نوێژی له‌سه‌ر بکه‌ن. پاشان له‌مال چوویه‌ده‌ری و هاوه‌لانی له‌ده‌شت ریز کردو نوێژی له‌سه‌ر کرد. خۆراگرتن و په‌یوه‌ستبوون به‌سه‌ر سنووره‌کانی ئیسلامه‌وه بۆ به‌ده‌سته‌ینانی به‌ختیاری و سه‌رکه‌وتنی دنیا و قیامه‌ت هه‌میشه واجیبه. خۆپه‌یوه‌ست کردن به‌سنووره‌کانه‌وه (مورابیه‌ته) بۆ پاراستنیان له‌په‌لاماری کافران زۆر مه‌زن و گه‌وره‌یه، گه‌لی فره‌موده‌ش بۆئه‌وه هاتووه وه‌کو: ((رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا)) (بوخاری)، خۆناماده‌کردن و مانه‌وه له‌سه‌نگه‌ردا بۆپاراستنی ریگای خوا ته‌نیا رۆژیک له‌هه‌موو دنیا باشته. یان: (رِبَاطُ يَوْمٍ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَ قِيَامِهِ). موسلیم. (رِبَاطُ) ی ته‌نیا رۆژیک له‌ رۆژوو و شه‌ونوێژی مانگیك چاکتره.

سوپاسی زۆر مه‌زن بۆ خوای بڵند که یارمه‌تیدام بۆ ته‌واوکردنی ئهم کورته ته‌فسیره‌ی سووره‌تی (ئالی عیمران)ه.

و صلى الله وسلم و بارک علی قائدنا محمد و آله و صحبه و کل من والاہ.

\*\*\* \*\*

## ۴- سووره‌تی (نساء)

## مه‌ده‌نییه‌و (۱۷۶) نایه‌ته

## به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ئهم سووره‌ته‌ش یه‌کێکه له‌سووره‌ته درێژه‌کانی قورئان و پره له‌یاسای جۆراوجۆری شه‌ریعی، له‌وانه: یاسای ریک‌خستنی کاروباری ده‌ره‌وه‌ی موسلمانان، بایه‌خیش ده‌دات به‌کاروباری ژنان، به‌جۆریک که‌ده‌توانین بڵێین ته‌وه‌ره‌که‌ی هه‌رباسی کاروباری ژنانه، هه‌ر له‌به‌ر نه‌هه‌میشه به‌سووره‌تی (النساء، ژنان) ناوبراوه، ئینجا باسیکی پیکه‌ینانی خیزانو، ده‌وله‌ت و، مافی هه‌تیوان ده‌کات به‌تایبه‌تی کچۆله‌ بی باوکه‌کان نه‌وانه‌ی و باوکیان نه‌ماوه له‌کۆشی سه‌ره‌په‌رشتی کاردا ده‌ژین. قه‌درو حورمه‌ت و، که‌رامه‌ت و ریزی ژنان ده‌پاریژی و، داوا له‌پیاوان نه‌کات که به‌دین و وێژدانه‌وه سه‌یری کاروباریان بکه‌ن و مافیان بۆداین بکه‌ن له: ماره‌یی و میرات و بژیوی رۆژانه‌و چاک ره‌فتاریی.. هتد. نه‌ندازه‌یه‌که‌یش به‌درێژه یاسای که‌له‌پوورو میرات بۆگشت که‌سی دیاری نه‌کات، پاش نه‌وه‌ی که له‌جابه‌لیه‌تدا گالته به‌میرات نه‌کرا، که‌به‌راستی له‌م یاسای میراته‌دا که دینی ئیسلام دای هه‌ناوه گه‌وره‌ترین دادگه‌ری و یه‌کسانی به‌دی نه‌کری، هه‌روه‌ها باسیکی ئهو ژنانه‌ش نه‌کات که به‌هۆی رشتو شیرخواردن و ژن و ژن خواسته‌وه حه‌رام ده‌بن ماره‌بکری.

په یوهندی نیوان ژن ومیرد ریځده خات و ده شلیت په یوهندی نیوان ژن وپیاو تنها شتیکی جهستی و  
تیرکردنی ناروزوی جنسی نییه، به لکو په یوهندی به بنه مادارو ناده میانه یه، هرهوک باسی نه وهش دهکا  
که ماریه نرخ و بهای ژنان نییه، به لکو به خشش و دیاریه که قورنای پیروز له سر پیاو بوی نویسون، چونکه  
ماره یی هویه بوزیاد بونی خوشه ویستی و، پیکه وه به ستنی دله کان. ره چا وکردنی چهند نه خشه و پلانیک  
بوراگرتنی په یوهندی نیوان ژن ومیرد له کاتی نالوز بونی نیوانیان و هیورکردنه وهی نالوزیه که، له گهل  
دیاریکردنی نه رک و دسه لاتی پیاو بهرامبر به ژنان، (قهوامه) و دسه لاتی پیاو انیش رون دهکاته وهی ده لیت: قهوامه  
مانای به کویله کردنی ژن بوپیاوان نییه، به لکو قهوامه نه رک و ته کلیفیکه خراوته سهرشانی پیاوان بو ژنان.

له بازنه ی خیزانه وه بو بازنه ی کومه لکه به گشتی  
نه گویزته وه، بهرامبر هه موشتیک فرمان به چاکه دداو،  
رونی دهکاته وه که بناغی چاکه، سوزو میهره بانسی و  
دهسته بهر بوونه بویه کتری و ناموزگاری و چاوپوشی و  
لیبورده له یه کترو پاراستنی نه مانهت و راگرتنی  
دادگهریه. دیاره کومه لکه یه که بهوشویه بنیات بنری زور  
به هیزو به تین ده بیت. فرمان نه دات که هه موکات ناماده بن  
بو پاراستنی نه من و ناسایشی دهره وه (الامن الخارجی) و  
هوشیار بن له پیلانی دوژمنان و ژیرده سته یی بویان و  
پیشیلان نه کن. هندی یاسا دده نی بو ته عامل کردن  
له گهل دهوله تانی نه یارو ناحه، و هیان له گهل دهوله تانی بی  
لایه و پنیان ده لیت که موسلمانان چون له گهل دهوله تاندا  
رهفتار به کن. پاش فرمان به جهیادیش دداو هیرشیکی  
توند دهکاته سر دوپووه کان، چونکه نه وانن میکروبی  
فساد و گیره شیوننی و، مایه ی ساردکردنه وهی مردومن  
له جهیاد. موسلمانان هوشیار دهکاته وه له خاوه نامه کان،  
به تاییهت جووله که کان.

سُورَةُ النِّسَاءِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا  
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ  
بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ۚ ﴿١﴾ وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ  
وَلَا تَغْيِبُوا عَنْهُمْ بِالْغَيْبِ وَالطَّيِّبِ ۚ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ ۚ إِنَّهُ  
كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ۚ ﴿٢﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا  
مِطَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ ۚ مَثْنَىٰ وَثُلَّةَ وَرُبْعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا  
فَوَاجِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَقْبَىٰ ۚ أَلَّا تَعْلَمُوا ۚ ﴿٣﴾ وَأَتُوا  
النِّسَاءَ صِدْقَ بَيْنٍ بَغْلَةً ۚ فَإِنْ طَلَبَ لَكُمْ مِنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَسَأَلُوهُ  
هَبْنَهَا مَرَّتَيْنِ ۚ وَلَا تَتُوهَا السُّمَاهُ ۚ أَمْوَالُكُمْ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ  
فِتْنًا وَأَرْزُقُوهُنَّ مِنْهَا وَكُلُوهُنَّ وَفَوُلَاهُمْ فَلَا تَمْرُقُوا ۚ ﴿٤﴾ وَأَبْلُوا  
الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا  
إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا ۚ وَمَنْ كَانَ  
غَنِيًّا فَلْيَسْعَفِ ۚ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِذَا  
دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ ۚ بِرَبِّكَ حَسِيبًا ۚ ﴿٥﴾

له کو تاییدا باسی سرلیشیواوی گا وره کان دهکا سه بارت به عیسا که: نه وهنده گهره یان کرد هه تا پرستیان و  
پاشان به قسه ی نه وان کوژراو هه لیا نواسی، له گهل نه وهیشدا که به خویان نه زانی! قورنای بانگیان دهکات که واز له و  
بیروبوچوونه پوچه یان بینن و سرجه م بگهرینه وه بو یه کتا پرستی. هر له بهر نه وه موو مه سه له تاییهت  
مه ندانه ی ژنانه پییده لین: (سورته ی گهره ی ژنان) و به سوورته ی (ته لاق) یش ده لین: سورته ی بچروکی ژنان.  
ترستان له خوا هه بی و، ناگاشتان له خرمان بی:

خوای جوانکار لهم نایه ته دا فرمان به ته قوا دداو داوا دهکا که: تنها نهو به پرستن، بویه دهره مو: ﴿بِسْمِ اللَّهِ  
الرحمن الرحیم﴾ \* ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُم﴾ نه ی خه لکینه! لهو په روره دگار هتان په رواتان بی و بترسن ﴿الَّذِي خَلَقَكُمْ  
مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾ که نهو نیوه ی له تاکه که سیک (ناده م) ﴿الَّذِي﴾ دروست کرد ﴿وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا﴾ و هه رله و



تاکه که سه ش هاوسره که شی (حوا) دروستکرد، لهم فرموده راست و رهوانه یاشدا هاتووو دهفرموی: ((... فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلْعٍ، وَإِنْ أَعُوْجُ شَيْءٌ فِي الضِّلْعِ اعْلَاهُ، فَإِنَّ ذَهَبَتْ تَقِيْمُهُ كَسَرَتْهُ وَإِنْ تَرَكَتْهُ لَمْ يَزَلْ أَعُوْجَ)) فاستوصوا بالنساء خیرا)) فتح الباری: ۳۳۳/۶. واته: نافرهت له پهراسوو دروستکراوه، بی شک به شی همره لاری پهراسوو، به شی سهروو به تی، جائه گهر به وی راستی بکه یته وه، نهوا دهیشکی نی، خوئه گهر وازی لی بهینیت، نهوا هر به لاری ده مینیت وه واته: ده بی نارام و صهرتارن له گهل ژناندا هه بی و، نابی له سه داسه د پیقان وابیت به نارزو و بوچوونی نیوه کاریکهن، بیگومان هرگیز نه وه له توانادا نییه و نابی، همره کو (پهراسوو) قهت به ته وای راست نابیت وه ﴿وَبِثِّ مِنْهُمَا رَجُلًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ و لهو دووانه ییش پیوانیکی زورو، نافره تانیکی زوری به دنیا دا بلوکرده وه له گهل جیا وازی رهنگ و زمان و لیها تووی و لیوه شاوه بیان ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ﴾ و لهو خواهی بترسن که به ناوی نهو یه کتری سویند ده دن و له یه کتر بهو داوا ده کهن، بونمونه نه لین: له بهرخوا نهو کارهم بو بکه، نهو شتم بهری، وه همره خوشتان له مافی خزما یه تی بهاریژن و پشت له یه کتر نه کهن و، هاوکاری یه ک بن و، له کاتی بوون و نه بوون به دهم یه که وه بن. ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ بیگومان خوا بهوردی و هه میشه یی ناگادارو چاودیره به سهرتانه وه، ده زانی شرکی سهرشانتان نه نجام ده دن، یان نا.

### رینمایی نه م نایه ته:

- ۱- فزل و گهره یی نه م نایه ته، بویه هرکه پیغه مبهی ﷺ و تازی بو ههرشتیک دابا، نه م نایه ته و، نایه تی (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله حق تقاته ولا تموتن الا وانتم مسلمون) ی سوره تی (ثالی عیمران) و نایه تی (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و قولوا قولا سدیداً یصلح لکم اعمالکم ویغفر لکم ذنوبکم ومن یطع الله ورسوله فقد فاز فوزاً عظیماً) ی سوره تی (نه حزاب) ی ده خویندو، پاشان نه یفرموی: (امابد). نهوسا باسی مبهسته که ی ده کردو و تاره که ی ده دا.
- ۲- گرنگی فرمان به ته قوا، بویه لیهره یاشدا دوچار فرمانه که و تراه ته وه، سهردانی خزمان و لیپرسنه وه لیان پیویسته و، پیچه وانه که شی کاریکی حهرامه، ریعایه تی برایه تی له نیوان مروقه کانا له کاتی کرین و فروشتندا کاریکی پیویسته.

### مالی هه تیوان به ناهه ق مه خو:

﴿وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ﴾ مال و سامانی هه تیوان - هرکه پیگه یشتن و بالغ بوون - به ری کو پیکی بده نه وه ﴿وَلَا تَبْدِلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ﴾ و ناپاک به پاک مه گورنه وه، واته: مال و دارایی کهم نرخ خوتان، به مال و سامانی به نرخ نهوان مه گورنه وه ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ﴾ و مال و سامانیان تیگهل به مالی خوتان مه کهن و، پیکه وه مه خو، ﴿إِنَّهٗ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا﴾ به راستی خواردنی مال و سامانی هه تیو، تاوان و گونا هیکی ئیجگار گهره یه. ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَقْسُطُوا فِي الْيَتَامَىٰ﴾ خوئه گهر ترسان که به دادگهرانه نه توانن ره قار له گهل کیژه هه تیوه کاند ا بکه، نه گهر ماره یان بکه ﴿فَانْكَحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِثْنَىٰ وَثَلَاثَ وَرِبَاعَ﴾ ده سا نهوژنانه ماره بکهن پیقان دهشین، دوان دوان، سیان سیان، چوار چوار، واته: ههریه کیکتان ده توانن هه تا چوار ژن ماره بکهن، به مهرجی عه دالهت و توانایی ژیاندنیان، بویه دهفرموی: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً﴾ خوئه ترسان نه توانن به دادگهرانه وه کو یه که ته ماشای ژنه کانتان بکهن، ده بی ته نه ژنی که ماره بکهن ﴿وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ وه یان هر بهو که نیرانه دهستان کهوتوون و بوونه ته مولکتان قه ناعهت بکهن ﴿ذٰلِكَ اَدْنٰی اَلَّا تَعۡوَلُوۡا﴾ ثابه وشیوه نزیکتره که غه درو ستم له ژنان نه کهن. پیشه وه موسلیم ده لیت: (عوروهی کوپی زوبه یی) مانای نایه تی (وان خفتم...) ی له خاتوو

عایشه ی پوری پرسی و نویش گوتی: خوشکه زاکم! له سهرده می جاهیلییه تدا کچۆله ی هه تیوو بی باب ده که وته لای که سیڤ که سه ره رستیاری بکا، هه تا گه وره ده بوو، نه و جا هه رچی هه بوو تیڤه لای ماله که ی خۆی ده کرد، پاشان له بهرماله که ی هه زی لیده کردو، ده یویست به ماره یه کی که متر له ژنانی تر ماره ی بکا و به شووی بدات، جا بو راستکردنه وه ی نه وه له یه و، لابرندی نه وستهمه له ژنان، خوا ری لیگرتن و فرمووی: یانه وه یه که ماره یی شیایوی خۆیانان بدنه ی، نه وسا ماره یان بکه ن، وه یان بچن ژنانی تر ماره بکه ن. به لی. گومان نییه که له پینش دینی نیسلاندا، بی یاساو دیاریکردنی هه چ جۆره سنووریک ژنانیکی زۆریان ماره ده کرد و تیڤه ل ده بوون له گه لیاندا، ته نانه تی تا سه د ژنیان هه لاکردبوو بوخۆیان. به لام کاتی که نیسلان هات زۆر به وردیینه نه سنووریک بۆ نه وکاره دیاریکردو لای سه رووی به چوار ژن دانا. نه ویش له گه ل پینش چاو گرتنی چهند مهرجیک، له وانه:

یه که م: نابی زیاد له چوار ژن ماره بکریت.

دووه م: نابی مافی هه چکامیکیان پینشیل بکری.

سینیه م: ده بی نه و پیاوه وه که خه لکانی هاوشانی خۆی بتوانی بیانژینی و دارا بی و، له هه موو رویه که وه تیریان بکات.

جا هه ر له م سۆنگه یه وه زاناکان به کۆی ده نگ بریاریان داوه که: هه رکه سیڤ خۆی دلنیا بیئت که ناتوانی دادگه ر بیئت له گه ل ژنه که یدا، بۆ نه و حه رام و یاساغه ته نه ا ژنیکیش ماره بکات، ئیتر چ جای دوان یان سییان، یان چوار دیاره نه م بوون و نه بوون و دادگه ری لای میرد، مه سه له یه که و په یوه ندی به نایین و دینه وه یه، واته: هه ر ته نه ا نایین بۆی هه یه بریاری تیدا بدا، نه که داوه رو دادگا، چونکه نه و بریاره شتیکی نه نیی و ده روونی، هه رمه گه ر ته نه ا نایین چاره سه ری بکات، دیسان وه نه فه قه و تفاقیش شتیکی ریژه یه، که سیڤ بۆکه سیکی تر جیاوازه و هه واله ی ده سه لات و توانای نه وکه سه خۆی ده کری، بۆیه له قیامه تیشدا هه رکه سه به پی خۆی به پرسی نه وکاره ده بی و پرسیاری لیده کریت: ناخۆ وه که پیویست خزمه تی هاوسه ره که ی خۆی کردوه، یان نا؟ له ولایشه وه سته م و نا هه قی و چرووکی په یوه ندییان به نایینه و داها تووه وه هه یه و، زۆریکی زۆرینه ی خه لک پاشماره کردن نه نجامیان ده رده که ویئت، شه ریعه تیش له سه ر نه گه رو نیحتمال کاروباری پاشه روژ بریار نادات. چونکه له وانه یه که سیڤ ئیستا دادگه ر نه بی، وه یان ئیمکانیه تی ماددی نه بیئت، به لام ده گونجی پاش روژیکی دیکه، پینچه وانه ی نه وه بیئت. له گه ل نه وه ییشدا دینی نیسلان بریاری داوه: که نه گه ر که سیڤ سته م له ژنه که ی بکات، وه یاز له ته کیا ده ست گوشراوو چرووک بیئت، نه وه له حاله تی ناوادا، ژنه که مافی جیا بوونه وه ی بۆه یه، خۆنه گه ر ژنیک به ناره زوو پینخۆشبوونی خۆی میرد به وجۆره که سانه بکا، ری لیئاگیدری و، عه قده که شی داده مه زری، من پیم وایه نه وکه سانه ی که نه نان و ناویان هه یه و، نه مه سه کن، وه نه بیانوویه کی شه ریعی، سه ره رای نه مانه ش مناله کانیشیان ره ش و رووت و کونه گورگیکیشی نییه، تینیدا دانیشن، که چی هیشتا ده چن ژنی دووه م، یان سینیه م، یان چواره م ماره ده که ن، نه وه پیویسته هه رگیز ری به وجۆره نیکاخانه نه دریئت، واته: فره ژنیی "وه که له ده قه کانه وه وه رده گریئت" ده بی بۆکاتی زه رووت و ناچاری و پیویست به کار به یئریئت، بۆنونه: نه وانه ی و مانیان ناییت، نه وانه که ژنه کانیا ن هه خوشن و به که لکی تیڤه لای ژن و میردی نایه ن، وه یان تووشی (بروده ی جنسی) بوون و که متر خۆیان ده دن به ده سه ته وه و ناره زوو جنسی پیاوه که یان تیژ نا که ن. نه وانه به قه ناعه تی من رییان پی بدری و یارمه تیش بدرین بۆ نه نجامدانی کاره که یان، دیاره نه میش له گه ل پینش چاوگرتنی (عه دل) و (ئینفاق) دا، به لام



ئەوانەى بىيانوويهكى شەرىعيان نىيەو، دەچن سوازی داخوایى و ئارەزووی خویمان دەبن و. لەهەمانکاتیشدا فەقیر و  
 هەژارن و ئەوژنانەش دەسخەرە دەکەن، ئەو لەحالتى ئاوادا دەبى رىيان لىبگىردى. بەتایبەت پاش دەرکەوتنى  
 ئەوهەموو گىروگرفت و کیشانە کەئەمپۆ لە فرەژنىيەو روو دەدەن. هەزار رەحمت لەبەرپەژان (موحەممەد عەبدە) و  
 (سەید قوتب) کە بەلایانەو فرەژنى بوئەو هەلومەرجانە لەسەرەو باسکران، بۆیە سەبارەت بە فرەژنى دەلێن:  
 (حالة ضرورية، ولغلبة سوء معاملة الرجال لزوجاتهم عند التعدد، وحرمانهن من حقوقهن في النفقة والراحة،  
 وانتشار الفساد و العداوة بين اولاد الضرائر.. لهذا كله يجوز للحاكم الإسلامي أو لصاحب الدين، ان يمنع تعدد  
 الزوجات صيانة للبيوت عن الفساد) بەلى. دەتوانى ئەم راوېچوونە بۆهەندى کات، وەيان بۆ هەندى کەس  
 بەتایبەت کارى پى بکرى و، رىيان پێنەدرى پتر لەژنیک ماره بکەن. (سەید قوتب) دەلێت: فرەژنى مۆلەتیکە بۆ  
 دەسەبەرکردنى ئەوسپاردە گەورەیه، بەلام دەبى لەوخت و دەرفەتى خویدا بێت، هەروە تەلاق شتیکی زەرورى  
 و ناچارىیە.

#### دەبى ماریی بە ژنان بدەن:

﴿**وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نَحْلَةً**﴾ وەك پێشکەشیەك دەبى ماریی ژنان بدەن و، بە فرەژنى خواشنى بزانن،  
 واتە: ماریی ژنان پریارى خواپەو فرەزو، مافى خوێنەو، کەسیك بۆى نىيە رىي لىبگىرى ﴿**فَإِنْ طَبَنَ لَكُمْ عَنْ شَىْءٍ**  
**مِّنْ نَّفْسٍ**﴾ جانەگەر بە پێخۆشبوونى خویمان، شتیکیان لەماریهکیان پێبەخشین ﴿**فَكُلُوهُ مِمَّا مَرَيْنَا**﴾ ئەو حەلە  
 ئێوەش بىخۆن و نووشى گیانتانی بکەن.

#### رێنماییهکانى ئایەتى (۲-۴):

- ۱- هەموو مالىكى حەرام ناپاک و پيسە.
  - ۲- هەموو مالىكى حەلال پاكوخاوينە.
  - ۳- مالى چاكى هەتيو نابى بە مالىكى خراپ بگۆردى.
  - ۴- (وەصیی) و چاودىرى هەتيو، نابى مالى هەتيوئەكە لەگەل مالى خۆى تىكەل بكاو بىخوا.
  - ۵- زیاد لە ژنیک تا چوار -لەگەل رەچاو کردنى دادگەرى و نەفەقەدا- حەلالە.
  - ۶- خوا ماریی دانا بۆ ژنان چونکە عەرەب پێش ئىسلام مارییان بۆ ژنان دانەدەنا، بۆیە دانانى ماریی بۆ  
 ژنان پێویستە لە سەر پیاو و نابى هیچ شتیك لە ماریی ژنان بخورى. مەگەر بەرەزامەندى خویمان.
- مال مەدەنە دەستى کەم ناوم:

خواى دلوفان رى بەمروڤى کەم ناوەزو نەزان و شىت نادات کە: سامان و دارایی بدريته لایان و بەئارەزووی  
 خویمان خەرجى بکەن، بۆیە دەفرموى: ﴿**وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُم**﴾ مال و سامانى خۆتان مەدەنە دەستى  
 جاحیل و نەزان خەرجەکان، ئەو هەتیوانەش کەهیشتا پێنەگەیشتوون و نەزان خەرجن، ئەو سامانیکیان هەبى، لای  
 خۆتان رايگرن و مەیدەنەدەستیان ﴿**الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا**﴾ کە خوا کردوويه هوى نەش و نەما و ژيان و  
 گوزەرانتان، واتە: مال و سامان کە هوى گوزەران و ژيانتانە، بەفەرمان دایمەنێن و مەیکەنە دەستى منالە هەتیوو بى  
 باب و بى سەرپەرست ﴿**وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ**﴾ و رزق و رۆزى و جلوپەرگیان بەپى باوى ناو موسلمانان لەو  
 مالە بۆداین بکەن ﴿**وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا**﴾ و بەقسەى پەسەندو دل خۆشکەر لەگەلایان بدوین و بلین: وانەزان

ئیمه سامانه‌که تان ده‌خوین! نه‌خیر. به‌لکو هرکات ئیوه گه‌ره‌بوون و پیگه‌یشتن، مالّ مالی خو‌تانه، له‌م ئایه‌ته‌وه شه‌ریعتی ئیسلام یاسای (حیجر) و قه‌ده‌غه‌کردنی سهرف و خه‌رجی مالّ و دارایی داهینا، جا ده‌بی ئه‌وانه که منالّن، یان شیتن، وه یان جاهیل و نه‌زان خه‌رجن، ماله‌که یان لی‌بسه‌ندری و، بدریته ده‌ستی (وه‌صیی) و چاودیریان، یان هتا حالیان چاک ده‌بیّت، له‌دادگا بۆیان بیاریزی، به‌لام ده‌بی بۆ ئه‌وماوه خواردن و جل و به‌رگیان بۆداین بکریّت ﴿وابتلوا الیتامی حتی اذا بلغوا النکاح﴾ هه‌تیوان بخمه ژیر تاقیکردنه‌وه، هتا ئه‌گه‌نه ته‌مه‌نی بلووغ بوون و ژن خواستن و توانای ژن ومیزدی، واته: به‌جاری ماله‌که گشت مه‌که‌نه‌وه مشتیان، به‌لکو به‌یناوبه‌ین شتیکیان ده‌نی و چاودیریان بن: ناخو نه‌زانن خه‌رجی بکه‌ن؟ ﴿فان آنستم منهم رشدا﴾ ئینجا ئه‌ر دیتان به‌ قام و ژیرن و خاس و خراپ له‌یه‌که ده‌که‌نه‌وه ﴿فادفعوا الیهم اموالهم﴾ ئه‌وسا ئیوه‌یش بی دواکه‌وتن پارو سامانه‌که یان ده‌نه‌وه، منالّ هرکه پیگه‌یشت و بلووغ بوو، به‌وه له‌مه‌تیویی ده‌رده‌چی و، ده‌چیته آؤناغیکی تره‌وه، بۆیه پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فرموی: ((لایتم بعد احتلام، ولا صمات یوم إلی اللیل)) ئه‌بووداد.

به‌پیی ماندووییون له‌گه‌ل هه‌تیودا نان بخۆن:

﴿ولا تاكلوها اسرافا وبدارا ان یکبروا﴾ به‌رله‌وه هه‌تیوه‌کان گه‌ره‌بین، ئیوه ئه‌ی چاودیریانی هه‌تیوان! به‌ زنده‌ره‌ویی و به‌په‌له ماله‌که یان مه‌خۆن ﴿ومن کان غنیا فلیستغف﴾ ئه‌وی ده‌وله‌مه‌ندو ده‌سه‌لاتدار بیّت، ده‌بی خو‌بیاریزی و هیچ شتی که له‌وسامانه وه‌رنه‌گری بۆخۆی، ته‌نانه‌تی بۆچاودیریشیان کرینی نه‌ویّت ﴿ومن کان فقیرا فلیاکل بالمعروف﴾ کیش هه‌زارو نه‌داره، ده‌توانی به‌پیی پیو‌یستی ژیانیی خۆی، به‌پیی باوی رۆژ لئی بخوات، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ ده‌فرموی: ((کُلْ مِنْ مَالِ يَتِيمِكَ غَيْرَ مُسْرِفٍ وَلَا مُبَذِّرٍ وَلَا مِثْلَ مَالِ، وَمَنْ غَيْرَ اَنْ تَقَى مَالَك...)) ﴿فانذا دفعتم الیهم اموالهم﴾ هرکاتیکیش بلووغ بوون و، ویستتان مالّ و سامانه‌که ده‌نه‌وه ده‌ستیان ئه‌ی چاودیریان! ﴿فاشهدوا علیهم﴾ ده‌بی شایه‌تیان له‌سه‌ریگرن، هتا بۆدوایی کیشو هه‌را نه‌ئیناوه ﴿وکفی بالله حسبیا﴾ خو هه‌رخاش بۆچاودیری و لی‌پرسینه‌وه به‌سه، ئه‌گه‌ر ره‌فتاری ریک و پیک نه‌که‌ن تۆله‌تان لی ئه‌سینی. پیش هاتنی دینی ئیسلام عه‌ره‌به‌کان میراتیان به‌ ژن و منداڵ نه‌ده‌دا... به‌لام که قورئان هات به‌شه میراتی بۆ هه‌موان داناو فرموی: ﴿للرجال نصیب مما ترک الوالدان والاقربون﴾ له‌وکه‌له‌پووره‌ی له‌دوای باوک و دایک و خزمانی نزیک، جیده‌میّنی، نیزی نه‌به‌شی خۆی هیه ﴿واللنساء نصیب مما ترک الوالدان والاقربون﴾ و هه‌روا له‌و میراته‌ش له‌ باوک و دایک و خزمانی نزیک به‌جی ده‌میّنی، میینه‌ش به‌شی خۆی هیه، هه‌رچه‌نده له‌ به‌شه‌کاندا جیاوازی و فرقی و ته‌فاوت هه‌بی ﴿مما قل منه او کثر﴾ ئه‌و میراته کهم بیّت، یان زۆر ﴿نصیباً مفروضاً﴾ به‌شی هه‌رکه‌سیک له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاروه دیاریکراوه و پراوه‌ته‌وه ده‌بی بیدریتی، جا ئه‌ندازه‌و ریزه‌ی ئه‌م به‌شه‌یه له‌م ئایه‌ته‌دا دیاری نه‌کراوه، به‌لام هه‌ر له‌م ئایه‌تانه‌ی سووره‌تی (نساء) دا که ده‌فرموی: (یوصیکم الله فی اولادکم...) وه له‌نایه‌تی (۱۷۶) دا که ده‌فرموی: (یستفتونک قل الله یفتیکم فی الکلاله) ئه‌و ریزه‌یه روونکراوه‌ته‌وه.

که‌سانی بی به‌ش له‌ میراته، ده‌بی به‌شدار بکریّن:

﴿واذا حضر القسمة اولوا القربی والیتامی والمساکین فارزقوهم منه﴾ هه‌رکه له‌کاتی دابه‌شکردنی که‌له‌پووره‌که‌دا خزمانی نزیک و مردوو و میرات نه‌گر، وه هه‌تیوان و بی ئه‌ویان له‌وی بوون، ده‌بی له‌و میراته شتیکیان ده‌نی و بی به‌شیان نه‌که‌ن، هه‌رچه‌ند میراتیشیان نه‌که‌وی ﴿وقولوا لهم قولا معروفا﴾ وه به‌رووی خو‌شو و جوانه‌وه قسه‌یان له‌گه‌ل بکه‌ن، با ره‌نجه دل نه‌بن و لی‌تان نه‌تۆرین.



ستم له مندالان مهكهن:

﴿وَلِيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَةً ضَعُفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ﴾ نهو كه سانهش كه له پاش خویان چهند وه چه و مندالیکى بى دهسه لات و لاواز بهجى ديلن ، دهبا له کاتى وهسيه تکردندا ترسى خويان له دلدا بى و ، شتيكى وا له پاش خويان رانه سپين ناهه قىي وستم بى، واته: جوړه وهسيه تى نهكهن، زيان به ژيان و ژيوارى خيزانه جیما وهكې بگه ينى و، به موږ يوه لات و كه له لا بگهن، (سه عدى كوپى نه بى وه ققاص) نه خوش بو و ويستی دوو به شىي ماله كې بکاته خير و صدهقه، جنى ناماړه پيكر دنه ته نيا كيژوله يه كيشى هه بوو، نه و جا پيغه مېهر ﷺ رى ليگرت و نه يه يشت، ويستی نيوى بېه خشى، هر رى نه دا، كرديه سييهك، نينجا ريگه كى داو، فهرموويشى

هيمن سييه كيش زوره، جا بو دوايى فهرمووى: ((اِنَّكَ اَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ اَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ اَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ)) فتح البارى. واته: پاش خوت ميراتبهره كان به تيرو ته سهل بهجى بيليت باشته، هه تا بگونه دهسگرتنه وه لاي مردم ﴿فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ دهبا له خوا بترسن و هه ميشه بهرامېهر به مافه كانيان قسه ي باش و په سهند بگهن. هه رشه له مالخورانى هه تيو:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا﴾ نهو كه سانه ي كه به ستم و ناهق، مال و سامانى مندالانى هه تيو بى باب ده خون ﴿إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا﴾ بى سو ته نها ناگر دهكهنه سك و ورگيانه وه، پيغه مېهر يش ﷺ خواردنى مالى هه تيو به يه كى له گوناچه گوره كان نه ژماردوه. (فتح البارى) ﴿وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا﴾ و بهزوويش دهخريته ناوناگريكى زور گهرم و بهگري دوزه خوه.

ريتماييه كانى نايه تى (۷-۱۰):

۱- دانانى ياساى ميراث له ناييى نيسلامدا، جا

هه كه سيك له خرمان و هه تيوان و بينه وايان ، نهوانه ميراث نابن، له كاتى دابهشكردنى ميراثه كهدا له وى بوون، ده بى شتيكيان بدرى تى، خو نه گهر به شيان نه درا دهبا به قسه يه كى خوش به رى بكرين وهولى رازى بوونيان بدرى.

۲- ناموزگارى نهو كه سه بكرى ته له گيانه لادايه كه: له وهسيه ته كيدا ناهه قىي له منداله كانى نهكا.

۳- ده بى زور به چاوى سوزوه چاوديرى هه تيوان بكرى، خواردنى مالى هه تيو به ناهه ق و ستم، هه رشه ي سهخت هه يه بهرامېرى و به گوناھى گهرهش دانراوه، ديارى كردنى به شيك له ميراث بو نهو خرمانه ميراثيان پيئابري تى، له نايه تى (۱۸۰) ي سوور هتى (به قهره) يشدا باسكراوه و نه اندازه يه ك دريژي پيدراوه، پيشهوا (بوخارىي) له (نين عهباس) وه ده ليت: نه م نايه تى (۸) ي سوور هتى (نيسا) به نه سپراوه وهو كارى پيده كرى ، (نين

الْمَائِدَةِ سُورَةُ النِّسَاءِ

لِرِّجَالٍ تَصِيبُ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ تَصِيبُ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ۝ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝ وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَةً ضَعُفًا حَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا ۝ يُوَصِّيْكُمْ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرَّمٌ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِلْأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْأُمِّهِ الشُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ ءَابَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَنَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ وَلَكُمْ يَصْطُ

جهریش ههروا دهلیت، غهیری ئەمانیش زانایهکی زۆر هه مان راو بۆچوونیان ههیهو دهلین: نهوانه به شه میرات نابهن، دهبی شتیکیان بۆ دیاری بکریت.

### نایهتی میرات و، میراتگران:

له سهردهمی نهفامییدا منداڵ و ژن میراتیان نهدهدرایه! ئەیانوت: مال و سامان بۆکەسیک دهبی بتوانی سواری ولاخ ببیو، شیر ههلبگرێ و بتوانی، لهگهڵ دوژمن جهنگ بکا، ئینجا خوای دلۆقان فهرمووی: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِي نَأْكُلُ مِنْ ثَمَرِهِ نِصْفًا وَلِلَّذِي يَرْبِيهِ نِصْفًا لِلَّذِي يُطْعَمُ مِنْ ثَمَرِهِ نِصْفًا وَلِلَّذِي يَرْبِيهِ نِصْفًا وَلِلَّذِي يُطْعَمُ مِنْ ثَمَرِهِ نِصْفًا﴾ **﴿لِلذَّكَرِ مِثْلُ مَالِ الْإُنْثَى﴾** كه دهبی له كهلهپوورتاندا دوونهوهندهی بهشی مینه، بدهنه نیرینه، واته: نیرینه دووبهش و مینه نیوهی ئهوه. لهم نایهتهدا هۆی جیاوازیی ئهوبهشانهی دیاریی نهکردوه، بهلام لههه مان سووردهتا نایهتی (۳۴) دهلی: (الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض وبما انفقوا من أموالهم) هۆکی دیارییکردوهو لهبهرنهوهیه كه گهلی ئهرکی مال و منداڵ و، گهلی جموجول دهكهوێته سهراپاوان و، هیچ لهوانه ناکهوێته سهراپاوان، بۆنموونه: ژیان و برژیوی گش مال و منداڵ، لهسهراپاوانه، تهانهتی ژنان كه پێدهگن و بلووغ دهبن و، ههتا میردیش دهگن، نهفهقهیان لهسهراپاوانه، ههراپاوانه لای میردیش، دهبی مارهییان بۆدیاریی بکری و، میردهكەشی وهکو خهڵکانی هاوشانی خوێ بهباشی بییان ژینیت، ئهگینا دهتوانی داوی جیاپوونهوهی لیبکات **﴿فَإِنْ كُنْ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ﴾** خۆنهگهر ئافهرته میراتگهرهکان دوان بوون، یان زیاتر **﴿فَإِنْ كُنْ ثَلَاثًا أَوْ أَكْثَرَ﴾** دووبهش لهسییهشی میراتهكه دهبن **﴿وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ﴾** خۆنهراپاوانه تهنا کچیک بوو، نیوهی میراتهكه بۆنهوه **﴿وَلَا يُوْهَىٰ لَكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ﴾** شەش یهکیش دهری به ههریهكه لهباوک و دایکی مردووهكه **﴿مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ﴾** لهو كهلهپوورهی بهجی هیشتهوه، به مهرجی مردووهكه منالی لهپاش بهجیمابی، نیر چ نیرینه بیت، چ مینه **﴿فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ﴾** ئینجا ئهگهر هیچ منداڵی نهبوو **﴿وَرِثَهُ أَبَوَاهُ﴾** و دهبوو باوک و دایکی میراتهکی بگرن **﴿فَلَا مَةَ الثَّلَاثُ﴾** سییهکی بۆدایکی دهبیت **﴿فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْأَخِ السُّدُسُ﴾** ئینجا ههروهك باوک و دایکی ههیه، ئهگهر چهند برایهکیشی ههبوو، دووان، یان زیاتر، ئهوه لهو حالهتهدا دایک شەش یهکی پێدهدری و، ئهوی تریشی دهمینتهوه بۆ باوکەکه، چونکه نازووقه و نهفهقه و ههموو پێداویستیهکانی ژنان لهسهراپاوان **﴿مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ﴾** مافی میراتبهرهکان دوايانهوهی قهرزو قۆلهو پیکهینانی و سییهتی مردووهكه دهری **﴿أَبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَرَوْنَ إِلَيْهِمْ أَقْرَبَ لَكُمْ نَفْعًا﴾** ئیوه نازان لهباوانتان و نهوهو کورەکانتان کامیان سوودی زیاتره بۆتان. كهوابوو شوینی یاسای جاهیلییهت و نهفامی مهکهون: كه بهشی منداڵ و ژنایان نهتهدا **﴿فَرِيضَةُ مَنْ اللَّهِ﴾** بریاریکه خوا خوێ دیارییکردوه بۆتان. نابێ هیچ کهسی دهستکاری بکات، كهوا بوو ئیوهیش نابوشیوهیه میراتهكه دابهش بکهن **﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾** بێگومان خوا ههمیشه زانایه بهوهی چاکه بۆ میراتبهرهکان و، کار بهجیشه، هیچ کاریکی بی هووده نییه.

### میراتی ژن و میرد:

﴿وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ﴾ لهو میراته ژنانتان بهجی دههین ئهگهر منداڵیان نهبی، کور. یان کچ، له دووبهش بهشیکتان ههیه **﴿فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلِكُمُ الرِّبْعُ مِمَّا تَرَكَ﴾** ئهگهر منالیشیان ههبوو، ئیوه (ئهی میردهکان) چواریهکتان ئهکهوی لهو كهلهپوورهی ئهوه ژنانهتان بهجیان هیشتهوه، ئهوی تریشی بۆ میرات بهرهکانی تر ئهبیت **﴿مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ﴾** ئەمانهش دواي ئەنجامدانی وهسیهتیک کردوویانه، یان



دانه‌وی قهرزو قولیه‌ک له‌سهریانه ﴿وَلَهُنَّ الرِّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ﴾ ژنه‌کانتان چواریه‌کی میراتقان ده‌گرن ﴿إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ﴾ به‌مهرجی مندالتان نه‌بن، جانه‌گهر ته‌نها یه‌ک ژنتان هه‌بوو، هه‌موو چواریه‌که بو‌ئهو نه‌بیئت، خو‌ئه‌گهر له‌ژنیک زیاتر بوون. ئەوا به‌یه‌کسانی دابه‌ش نه‌کری له‌نیوانیاندا ﴿فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ﴾ خو‌ئه‌گهر منالیشتان هه‌بوو ﴿فَلَهُنَّ الثَّمَنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ﴾ ژنانتان هه‌شت یه‌کی میراته‌کیان پی‌ده‌برئ ﴿مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِ تَوْصُونَ بِهَا أَوْ دِينَ﴾ پاش دانه‌وی قهرزیک له‌سهرتانه، یان پی‌که‌ینانی وه‌سیه‌تیک کردو‌تانه ﴿وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوِ امْرَأَةٌ﴾ خو‌ئه‌گهر پیاویک، یا ئافره‌تیک مردو (باوک و باپیرو مندالی نه‌بوو) ﴿وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ﴾ به‌لکو برایه‌ک یا خوش‌کیکی دایکی هه‌بوو، چونکه ئەگهر خوشکی دایکی نه‌بن میراته‌که‌ی جوړیکی تره ﴿فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ﴾ هه‌ریه‌که‌یان شه‌ش یه‌کی میراته‌که‌ی بو‌هیه "بئ جیاوازی له‌نیوان نیرو می دا"

لِّلرِّجَالِ لِّلَّذِينَ هُمْ عَنْهُنَّ يُورَثُونَ ﴿وَلِكُلِّ نِسَاءٍ مِّمَّا تَرَكَتْ أَزْوَاجُهُنَّ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ﴾ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهَا وَلَدٌ فَلَهَا الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهَا يَوْصِيَّتُهَا أَوْ دِينَ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثَّمَنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ تَوْصُونَ بِهَا أَوْ دِينَ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثَّلَاثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ تَوْصُونَ بِهَا أَوْ دِينَ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّتَهُ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يَدْخُلْهُ جَنَّتِ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾ وَمَنْ يُعَصِّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يَدْخُلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

﴿فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ﴾ ئەگهر براو خوشکه دایکیه‌کان له‌یه‌کیکی زیاتر بوون ﴿فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثَّلَاثِ﴾ هه‌موویان سییه‌کی که‌له‌پوره‌که ده‌بن نیرو می‌یان به‌یه‌کسانی ﴿مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةِ يَوْصِي بِهَا أَوْ دِينَ﴾ ئەو میراتگرتنه‌ش دوا‌ی پی‌که‌ینانی وه‌سیه‌تیک کراوه، یان له‌دوا‌ی قهرزی: له‌سهریه‌تی ﴿غیر مضار﴾ نابی وه‌سیه‌ته‌که به‌جوړیک بی زیانبه‌خش بیئت به‌که‌له‌پورگره‌کان ﴿وَصِيَّةِ مِنَ اللَّهِ﴾ ئەم بریاره له‌خوداوه دراوه، که‌وابوو ئیوه‌ش گرنگی پی‌ده‌ن ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ﴾ ئەو خوا‌یه، ئەو بریاره‌ی داوه بو‌خوی ئەزانئ چ شتی چاکه، ناگادارو له‌سهرخوی، بو‌یه له‌سهرپی‌چیکاران په‌له‌ناکا توله‌یان لی‌بسی‌نیئت.

نیزدا پرسیاریک ده‌کری: بۆچی له‌میراتدا ژنان وه‌ک پیاوان حسابیان بو‌ناکری؟ له‌کاتی‌کدا ژن لاواز‌ترو موتاج تره به‌دارایی؟! جا بو‌ئهمه وه‌لامیکی کورت نه‌ده‌ینه‌وه‌و ده‌لین: ئیسلام به‌پینی ته‌کلیف وه‌رکی سه‌رشانی مرو‌قه‌کان نه‌ومیراته‌ی داناوه، گومانیش نییه له‌وه‌دا که‌پیاوان خه‌رج و

ئه‌رکی سه‌رشانیان زۆرترو گه‌وره‌تره‌و، پا‌به‌ندبوونی داراییشیان زیاتره، چوون له‌ئیسلامدا ته‌نها پیاو داوا‌ی برژیویی و ژیا‌نی ژن و مندالی لی‌ده‌کری، هه‌رپیاو مارهیی وه‌ک فه‌رزیک‌ی خوا‌یی پی‌شکه‌ش به‌ژن ده‌کا. دابینکردنی خان و به‌ره و جلو‌یه‌رگ و خواردن و خو‌راک و پی‌دا‌ویستی‌یه‌کانی تر، ئەمانه هه‌ره‌موو له‌سه‌رشانی پیاوه، خو‌ه‌لگرتنی ئەو ته‌کلیفه‌ش له‌لایه‌ن پیاوه‌وه، بئ پیزی و که‌مه‌دریی ژنان نییه وه‌ک ده‌لین! به‌لکو سه‌روشتی ئاده‌مزاد که یاسای کۆمه‌لگه‌ی له‌سه‌ر بنیات نراوه وایه که ئافره‌ت خانمی ناوما‌ل بئ و سه‌ره‌رشتی مندال بکا‌و نه‌بریت به‌ره‌و‌خۆره‌ گه‌رمه‌ی عه‌ره‌به‌ستان و ئەفریقا‌و ده‌شتی شاره‌زوور و بیتوین، نابئ پا‌چه‌کۆله‌و دروینه‌و گیره‌و کی‌شه‌و هه‌ره‌ئیشیک‌ی تر له‌گه‌ل سه‌روشتیدا نه‌گونجیت. پینی بکری، نیش و کاره‌کانی ده‌ره‌وه‌ی مالیش بدرئ به‌سه‌رشانی پیاواندا "که به‌راستی ئەگهر سه‌یریکی وردی یاسای فسی‌ؤلوجیای هه‌ردولا بکری، به‌باشی

دەرئەكەوی كه ئەو دابەشكرنە بەوشیوێه پڕ بەبالای هەردووکیانە ئیش و کاری دەرەوێ عال كه بیگومان ئەوكاتەو ئیستایش له (۹۵٪) ی هەر ناوا قورسو سەخت بوو، ئاشكرایشە تەواوی ژنانی جیهان نابنە دكتۆرەو پارێزەر وەزیر و سەرەك وەزیران. هەت، تا له ئەرك و كێشە ئاژەلداری پزگاربێن، لەولایشەو ئیسلام بەرنامە ی گشت شارو لادییەكە، ئەوانەیش وا داوا دەكەن كه ژنان لەدەرەوێ مائەوە كاربەن، دەبێ ئامادەیش بن كه هەر بەیانی تائیوارە شان بەدەنە بەرگیرەو كێشەو پاچەكۆلەو شوانی مەرماڵات و كارە جۆراوجۆرە قورسەكانی تر. نە تەنها بۆكاری دەولەتی و دائیرەكان كه بەیانیان بەسەیارەو ئاراییشەو بكەونە ری، وا ئەزانم ژنان چەواشە كرەبن، بۆیە داوای کاری دەرەوێ مائەوە ئەكەن. چونكه دەزانم نە لییان دیت ئەوكارانە بكەن، وە نە ئامادەش دەبن. بیگومان ئەو ژنانە ی دابەش بوون بەتەواوی جیهاندا، ئەگەر لەمائەوە بەئێزینە دەرەو پڕ بەبالایان تووشی زەرەروزیان دەبن، دیارە ئەو میراتەیش بەو ریزە یە پاش رەچاوكردنی ئەوهموو ئیعتیبارانە دانراو، وە ئەویش بەزەیی ئیسلامە بەرامبەر بەژن. ئەك سەیركردنی بەمرۆفی ژمارە دوو.

#### دەرچوون لە فەرمانی خوا:

﴿ **تلك حدود الله** ﴾ ئەم یاسای میراتە -بۆتان باسكرا- سنوورەكانی خوان، دەبێ ئیوێش بەباشی ئاگاتان لییان بێ ﴿ **ومن يطع الله ورسوله** ﴾ وەرەكەسێك بەرفەرمانی خواو پەيامبەرەكە ی بكا وگوێرایەلێبان بێت ﴿ **يدخله جنات تجري من تحتها الأنهار** ﴾ خوا دەیخاتە ناو چەند باخ و باخاتیكەو، كه ئاوو ڕووبار بە بەریاندا دەچێت ﴿ **خالدين فيها** ﴾ و بە هەتاھەتایش تیایاندا ئەمێننەو ﴿ **وذلك الفوز العظيم** ﴾ ئەوێشە سەرەكەرتن و بەختیاری گەرەمەزن ﴿ **ومن يعص الله ورسوله** ﴾ و هەر كەسێكیش لەفەرمانی خواو پەيامبەرەكە ی دەرچێ و، بەگوێیان ئەكات ﴿ **و يتعد حدوده** ﴾ و سنووری خواش ببەزێنێ ﴿ **يدخله ناراً خالدا فيها** ﴾ ئەیخاتە ناو ئاگرێكەو، بە هەمیشەیش تییدا ئەمێنێتەو ﴿ **وله عذاب مهين** ﴾ و سزایەکی ریسواكەریشی بۆ هەیه، كەوابوو هەرگیز سپاردەو وەسیەتەكانی خوا مەشكێن، فەرمودە یەك دەلیت: ژن وپیای و هەیه، حەفتا ساڵ خوا پەرستبێ دەكەن، كەچی لەو ئاخرو ئۆخرەو دەكەونە وەسیەتکردن و، سەتم وناھەقی لەم و لەو دەكەن، جا بەبۆنەو دەچنە نیو ئاگرەو. تەرمزی گێرپەتیەو ﴿ **والتي ياتين الفاحشة من نسائكم** ﴾ ئەو ژنە موسلمانانەشتان کاری فاحیشە داوینتەری دەكەن، میزدیان هەبێ، یان نەبێ؟ ﴿ **فاستشهدوا عليهن اربعة منكم** ﴾ دەبێ چوار شایەت لەخۆتانیا لیبگرن ئە ی موسلمانان! بۆئەوكاتە جووتبوون ﴿ **فان شهدوا فامسكوهن في البيوت** ﴾ ئینجا ئەر شایەتیا لەسەردان، دەبێ ئیوێ لەمائەكاندا رایانگرن و زیندانیا بكەن ﴿ **حتى يتوفاهن الموت** ﴾ تا ئەمرن ﴿ **او يجعل الله لهن سبيلا** ﴾ یان خوا دەرەتان و رێگە یەکیان بۆ داھەنیت. بەئێ... لەسەرەتای ئیسلامدا هەرنافەرەتی: داوین پیسی كرەبا، دەبوو لەمال زیندانی بكرێ هەتا دەمرد، پاشان خوا سوورەتی (نور) ی ئاردو ئەم ئایەتە ی ئێرە ی نەسخ كردهو بریاری دا كه: ئەگەر میردی كرەبیت، دەبیت بەردە باران بكریت هەتا دەمریت، خۆئەگەر میردی نەكرەبێ و، تووشی ئەوكارە دزیو بووبێ، سەد قامچی لێدەری، دیارە لەسوورەتی (نور) دا پتر رۆشن كراوئەو ﴿ **واللذان ياتيانها منكم فاذوهما** ﴾ ئەو ژن و پیاو موسلمانە، یان ئەوكچ وكوپەتان كه ئەوكارە دەكەن (زینا، یان نیربازی) دەبێ ئازاریان بەدن، واتە: سەرزنەشتیا بكەن، تەریقیا بكەنەو، بەپیلوو شتی و لییان بەدن. تۆلە ی داوینپیسی و کاری نیربازی، لەسەرەتای ئیسلامەو بەوجۆرە بوو، هەتا دوا بریاری یەكجارەکی خواھات ﴿ **فان تابا واصلحا** ﴾ جائەگەر پەشیمان بوونەو خۆیانیا چاككرد، واتە: دەستیان هەلگرت لەو كارە دزیو ﴿ **فاعرضوا: منها** ﴾ جائیوێش



وازیان لی بیّن و نازاریان مه دهن، پیغه مبر ۛ ده فرموی: شر که نیزه تان زینای کرد، توله ی لی بسین، به لام بؤدوایی که س بؤی نییه تانه و ته شری لی بدات. فتح الباری ﴿ان الله کان تواباً رحیماً﴾ چونکه بی شک خوا همیشه له تهوبه کاران ده بوروی و به به زییه.

### تهوبه بهر له گیانه لا قبوله:

﴿انما التوبة على الله للذين يعملون السوء بجهالة﴾ بر راستی خوا تهوبه تمنها له و که سانه و هره گری که به نه فامیی و نه زانی خرابه ده کهن ﴿ثم يتوبون من قريب﴾ پاشان له ماو به کی نزدیکدا په شیمان ده نه وه و تهوبه ده کهن ﴿فاولئك يتوب الله عليهم﴾ نانه وانه خوا تهوبه یان لیو هره گری، پیغه مبر ۛ ده فرموی: ﴿ان الله يقبل توبة عبده مالم يعفر﴾ پیشه واه شه محمد. ﴿وکان الله علیما

حکیم﴾ و خوایش همیشه زانا و کار جوانه، نه زانی بریار چون بدا ﴿ولیس التوبة للذين يعملون السيئات و تهوبو په شیمانی بؤنه وانه نییه که به در زانی ته منیان، خریکی گوناح و تاوانن ﴿حتى اذا حضر احدهم الموت﴾ تا له سات و کاتی گیانه لا و مردندا ﴿قال انی تبت الان﴾ ده لی: بیگومان له و کارانده په شیمان، دیاره نه و جوړه تهوبه یه لای خوا و هره ناگری، و هکو فرموده کهش به راشکاو ددانی به و دانا ﴿ولا الذين يموتون وهم کفار﴾ وه بؤ نه و که سانه ش به کافری ده من تهوبه قبول نییه، واته: نه گهرچی له کاتی سره مه رگیشدا تهوبه بکهن، هر لییان و هره ناگری ﴿اولئک اعتدنا لهم عذاباً الیماً﴾ نیمه سزایه کی نیش پیگه یه نه رمان بؤنه وانه ناماده کردوه.

### تهوبه بهر له سپړنه و ی به نایه تی سوړه تی

۱- توله ی زینا بهر له سپړنه و ی به نایه تی سوړه تی (نور) و بریاری پیغه مبر ۛ له باره ی ژن و پیاوی به یه که یشتو به شیوه ی شهرعی و، پاشان زینا کردنیان به برده باران، به لام بهو مهر جانه ی زانیان باسیان لی ده کهن.

۲- ده بی زوپه شیمان بنه وه، نه وانه ی و توبه ناکه ن تاکیان دیته سر لوتیان و ده کهونه (غره غره) له و کاته دا تهوبه یان لی و هره ناگری، نه و کافرانه ییش که هیوایان به ژیان نامینی نه و سا تهوبه ده کهن هروا.

### به زور داری ژنان مه که نه ماله میرات:

(نبین عه باس) ده لیئت: له سرده می نه فامییدا شافرت هروکو که له پور نه م دست و نه وده سستی پیده کرا، نه رکه سیک مردبا، خزم و کهس و کاره کی، ده ماتن یا ژنه کیان ماره ده کرد، وه یان نه یاندا به کابرایه کی تر، یان نه یان ده هیشت جاریکی تر میزد بکاته وه، نه و جا خوی گوره فرموی: ﴿یا ایها الذین آمنوا لا یحل لکم ان ترثوا النساء کرها﴾ نه ی نه و که سانه ی پرواتان هیناوه! بؤنیوه ره وانییه به زور داری ژنان بکه نه میرات و ده ستیان

### سورة النسا

وَالَّذِي يَأْتِيكَ الْفَجْشَةُ مِنْ نِسَائِكَ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ اَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّهِنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾ وَالَّذِينَ يَأْتِيَنَهَا مِنْكُمْ فَتَاوُهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦﴾ إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي بُدِّلْتُ الْقُلُوبَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِيَنْتَهَبُوا بَعْضَ مَالِ أَنْفُسِهِنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَجْشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَمَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

به سهرابگرن **﴿وَلَا تَعْضُلُوهُمْ لَتَذْهَبُوا بَعْضُ مَا أَتَيْتُمُوهُمْ﴾** نابی تنگه تاویان بکن و نازاریان بدن، له برئه وه که له هندی له مارهییه پیتانداون ده سه لگرن **﴿إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ﴾** جامه گهر به ناشکرا داوین ته پری و زینا بکن، یان هرکاریکی تری نابه جی بکن، دیاره نه وکاته رهوایه ناچار بکرین و تلاق بدرین **﴿وَعَاشِرُوهُمْ بِالْمَعْرُوفِ﴾** به باوونه ریتیکی په سهندو جوان هاوکاریان بکن و مامه له تان چاک بیت له گه لیاندا، وهکو ئیوه چاوهروانی چاکه له وانه دهکن **﴿فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُمْ﴾** نینجا نه گهر به هوئی لاساریان وه ژیان له گه لیاندا نه ده گونجا ددان به خو تاندا بگرن و ئیوه هرچاک بن **﴿فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾** چونکه گه لی شتی واهیه ئیوه خوشتان لینایه، که چی خوا خیرو چاکه یه کی زوری تیا داناوه، پیغه مبر **﴿وَمَهْرُ مَوْتٍ﴾** ((خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي)) نه بوو داوود.

نه گهر کلوریک دراوو پاره مارهیی ژنان بی، لینان

مه سیننه وه:

**﴿وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ﴾** نه گهر ویستان ژنیک بخه نه جینگای ژنیک تروه، واته: ژنیک تلاق بدنو ژنی تر بینن **﴿وَأَتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قَنْطَارًا﴾** به ژنه که ی پیشووتان زیرو داراییه کی زورتان دابوو **﴿فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا﴾** نابی هیچ شتیکی لی وهر بگرنه وه. نه گهر چی کلوریکیش بیت، لهم نایه ته وه واهه دیار ده کوئی که رهوایه مالی زور بکریته مارهیی ژنان، نه گهر (عومر-خ) ماوهیه کی لیگرت وپاشان هاته وه سهر پای گشتی و، به لام بی شک چنده ناسانکاری بو به یه ککه یاندنی کچ و کوریک بکری، میمان هر که مه، پیشه واه (عومر) یش وهکو سولته و فرمانبره واهه قیه تی نه میلی کومه لی گیرگرفت بخریته به ردم کیزان ولوانه وه، له لایه ن هوژی خه زورانه وه، یان له لایه ن کومه لگی گنده ل و فاسیده وه، نه مهش که خوی گهره ریگای داوه مارهیی ژنان هرچنده

سُورَةُ النِّسَاءِ

النِّسَاءِ

وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قَنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِفْثًا مُبِينًا ﴿١٠﴾ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْتُ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿١١﴾ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنْ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿١٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضْعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلِيلُ آبَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٣﴾

۸۱

بیت قیدی نییه، بیگومان نه مه بوگه رانه وهی شخصییه و که سیتی ژنانه، به تاییه تی نه وه ده مه که: ژن کرابوویه میرات و که له پور. له گه ل نه مه شدا فرموده گه لی مه یو داو ده کن که: مه ولدبری زیده ره ویی له ماره ییدا نه کریته. به تاییه تی بوخه لکانی بی تواناو بی ده سلات، دینی نیسلام رازییه به هر جوریک که کچ وکوره که له سهری ریگ ده کن، رازییه - به مرجی کچه که رازی بی- مارهییه که ی نه لقیه کی زیر بیت، یان سووره نیکی قورنان بیت. **﴿تَأْخُذُونَهُ بِهَتَانًا وَشَا مُبِينًا﴾** ده تانه وی به بوختان و خو توشی گوناکرن به ناشکرا بیسیننه وه لینان و درویان بو هله بستن و ناچاریان بکن ده ست له مارهییه که یان ه لگرن؟ **﴿وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ﴾** جا چن دروسته لینان وهر گرنه وه **﴿وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ﴾** که ئیوه پیکه وه بوون و به یه ک گه یشتبون، واته: کاری شهرعیان



کردوه ﴿واخذن منكم ميثاقا غليظا﴾ و نهوانيش پهيمانكى قايم و نهستوريان ليوه رگرتون، واته: نيكاح و ماره كراون بؤتان، دسا خو شهويستى نيوانتان بخويننه وه؟

رښماييېه كاني نايه تي (۱۹-۲۱):

۱- هه لوه شانه وهى باوى به ميراتكردنى ژنان و نازاردانيان به مېه بېستى دهست هه لگرتنيان له ماره ييان، مېگر زينابكېن، يائيتاعه ي ميړد نه كېن، نه وكات ده تواني ناناسايي بيت له گه ليا، هه تا خوى بگړته وه و دس له ماره ييه كې هه لېگري، وه يان ته لاقى بدات له سر زياتر له ماره ييه كې خوى.

۲- ماره يي ژنان هه رچند زوړې، بويان هه لال و ره وايه، نه گهرچې بهر كه تيش له وه دايه ماره يي كې و سووك بيت.

۳- ده بى ماوه ي په يمان و متمانه به يه كتر دان و، گوړينه وهى خو شهويستى له ياد نه كړيت.

ژنى بابتان نه خوازن و ماره ي مېكه ن:

(قهيس) كه بابى مرد ويستى - له سر باوى جاهيليه ت- باوه ژنه كې ماره بكا، جا باوه ژنه كې خوى به دهسته وه نه داو گوتى: من به كورې خومت نه زانم، شتى واچون ده بى، بويه ملي پينه داو، دهره نجام چوون له پيغه مېر ﷺ يان پرسى، نه وسا نه م نايه ته هات و فېرموى: ﴿ولا تنحكوا ما نكح آباؤكم من النساء﴾ نه ژنانه مه خوازن كه باوكتان ماره ي كردون بوخويان، واته: ژنى باوك (باوه ژن) ياساغه ليت، له سر حورمه ت و ريږي باوكايه تى. له م نايه ته دا روون نه كراوه ته وه: ناخو مېه بېست به نيكاح ته نها (عه قد ه)، يان (عه قد) و (وطء) يشه؟ به لام له سووره تى (نه حزب: ۴۹) دا هاتوه: (يا ايها الذين آمنوا اذا نكحتم المؤمنات ثم طلقتموهن من قبل ان تمسوهن) كه مېه بېست پتي ته نها (عه قد ه)، واته: هر به ماره كردنى بو باوك له كور حرام ده بى، ئيجماى زانايان له سر نه وه يه كه بؤكوره كيش هه روايه. ﴿الا ما قد سلف﴾ مېگر نه وهى كه له سر ده مى نه فاميدا بووه، بؤنه وه گونا هتان له سر نابى. چونكه تيپه ريوه، ئيمامى (تېه رى) ده لى: خه لكاني پيش ئيسلام باوه ژنى خو يانيان له خو ماره نه كرد ا ﴿انه كان فاحشة ومقتا﴾ چونكه بيگومان ماره كردن و سرچيى نه مانه كاريكى زور ناپه سېندو، زور نابه جى و بيزراوه ﴿وساء سبيلا﴾ پېيازىكى زور خراپ و ناشيرينيشه نه ياسايه.

نه م ژنانه مه خوازن:

﴿حرمت عليكم امهاتكم﴾ دايكتان، واته: دايكى خوتان و دايكى باوك و دايكى دايك حرامه ﴿وبناتكم و اخواتكم﴾ و كچانتان و خوشكانتان، كورېزاو كچه زايش.. هه روا خوشكى باوك و دايكى بى، يان هر باوكى يان دايكى بى ﴿وعماكم﴾ و پورتان خوشكى باوك ﴿وخالاتكم﴾ پورتان (خوشكى دايك) ﴿وبنات الاخ و بنات الاخت﴾ كچى براو كچى خوشك (برازاو خوشكه زا) ﴿وامهاتكم اللاتى ارضعنكم﴾ نه ژنانه ي به ساوايى شيريان پيداون (دايكي شيريتان) ﴿و اخواتكم من الرضاعة﴾ نه كچانه ي هاوشيرتات بوون ﴿وامهات نسائكم﴾ و دايكى ژنانتان (خه سووتان) ﴿وربانكم اللاتى فى حجوركم﴾ و نه كچانه ي خوتان به خيوتان كردون (زې كچ، كوله به س) ﴿من نسائكم اللاتى دخلتم بهن﴾ له ژنانه بى كه نيوه چووبنه لايان. به لى نه گهر ژنان پيش چوونه لايان ته لاقدران، نه ركه كانيان ماره بكن قهيدى نيه ﴿فان لم تكونوا دخلتم بهن﴾ خو نه گهر له گه ليان نه خه و تېوون ﴿فلا جناح عليكم﴾ گوناخيكتان له سر ناكه وي كچه كانيان ماره بكن، واته: هر نه دايكه نيكاح كرا بو باب، پاشان - بهرله گواستنه وه - ته لاقدرا، كور ده تواني كچه كې ماره بكات، به لام پيچه وانه كې نابيت ﴿وحلائل ابنائكم الذين من

**اصلا بكم** ﴿ هر وها قهدهغیه جه لالی ئه کوپانه یشتان ماره بکن، که به راستی له پستی خۆتان بن، واته: بوک، دیاره ئه مه ژنی کوپه زاو کچه زایش ئه گرتتهوه، له م نایه ته وه وهر نه گیری که ژنی به کوپ کراو (دعی) ماره کردنی یاساغ نییه.. ئه مه ش به ناشکرتر له سورتهی (ئه حزاب: ۳۷) دا هاتوه: (فلما قضی زید منها وطرا زوجناکها لکی لا یكون علی المؤمنین حرج فی اِزواج ادعیائهم إذا قضوا منهن وطرا وکان امر الله مفعولا) وه له سورتهی (ئه حزاب: ۴) دا ئه فهرموئ: (وما جعل ادعیائکم ابنائکم ذلکم قولکم بأفوا حکم) دیسان له سورتهی (ئه حزاب: ۴۰) دا هاتوه: (ماکان محمد ابا احد من رجالکم). ماره کردنی ژنی کوپی شیریش قهدهغیه، له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه: (یخرم من الرضاع ما یخرم من النسب)، واته: هر ژنیک به هوی (نسهب) و رشته وه ماره کردنی حرام بیته، بیگومان به شیر خواردنیش حرام ده بیته. ﴿وان تجمعوا بین الاختین﴾ دوو خوشکیش پیکه وه کۆ بکه نه وه و بییانکه نه هاوسه ری خۆتان رهوانیه، واته: نابئ دوو خوشک بکه یته ژنی خۆت له یه کاتدا، دوو پوریش، یان ژنیک و پوری ههروا ﴿الا ما قد سلف﴾ مه گهر له رابور دوو دا به سه رتانا هاتی، له سه رده می نه زانی و نه فامییدا کرد بیتان، ئه وه تیپه ری وه له سه رتان ناکه وئ ﴿ان الله کان غفورا رحیما﴾ به راستی خوا سه به رت به وانه، هه می شه و به رده وام زۆر لیبوره و دلۆقان و میهره بانه.

**رێسمایه کانی نایه تی (۲۳-۲۲)** شیوه کانی ژن ماره کردنی سه رده می جاهیلیهت، ئه وشیه و یان نه بی ئیسلام ددانی پیدانا وه هه موو جوړه کانی تری حه رامه، به تاییه تی ژنی باوک (باوه ژن) هر به ماره کردنی له لایه ن باوکه وه له کوپ قهدهغه ده بی، وه به فهرموده ی (موته واتر) یش ژن له گهل پوردا، وه له گهل دایکی ژنه که خۆیدا، سه رجینی له گهل کرابئ یانا؟ خۆنه گهر ماره ی بکا، پاشان بهر له چونه لای ته لاقی بدا، ده توانئ کچه که ی ماره بکا، وه له فهرموده ی (متفق علیه) دا هاتوه: ((إذا نکح الرجل المرأة فلا یحل له ان یتزوج أمها، دخل بالبنت او لم یدخل، وإذا تزوج الأم فلم یدخل بها ثم طلقها فإن شاء تزوج البنت))، واته: هه رکه پیاو ژنیکی ماره کرد، بۆی نییه دایکه که شی بخوازی، نیتر سه رجینی له گهل کچه که دا کرد بیته، یان نا، به لām ئه گهر دایکه که ی خواست و، پی ش سه رجینی ته لاقی دا، ده توانئ کچه که ی بخوازی. دایکی شیریی و کچ و خوشکه کانی (به مه رجه کانی خۆی) که له کتیه کاندانوسراون، هه وره ها پورو برازاو خوشکه زای شیریی، و به هوی ژن خواستنی شه وه باوه ژن (تیکه لی له گهل کرابئ یان نا)، کۆله وه س (زکچ) ئه گهر له گهل دایکه که ییدا دهستی تیکهل کرد بی، بوک، کوپه که ی چوو بیته لای یان نا؟ (قورتویی) ئه لی: هه رکاتی پیاوی ژنیکی ماره کرد، نیکا که که ی به تال ده رچوو، سه رجینی له گهل کرد، نیتر بۆ بابیی و بۆ کوپی و بۆ باپیری و بۆ هه موو نه وه کانی ئه و پیاوه حه رام ده بی.

کۆتایی جزئی چوارم

ولله الحمد والمئة

\*\*\* \*\* \*

\* ﴿والمحصنات من النساء إلا ما ملکتم ایمانکم﴾ ئه و ئا فره تانه یشتان پیناشئ میزدیان هه یه و نازادن، یان که نیزه ن، مه گهر ئه و که نیزه نه ی له جه نگدا ده ستانکه و توون و بوونه ته مالتان، ئه مانه ئه گهر چی میزدیشیان هه بیته جه لال بۆتان، به مه رجه دوو گیان نه بن، خۆنه گهر دوو گیان بوون، ئه وه پاش دانانی سه که که یان ماره کردنیان جه لال ده بی، دیسان به م مه رجه ش موسلمان بین و باوه پ بینن، وه یان ئه و که سه ی که به به شی جه نگیی وهریده گری، ره فاقه تی له گهل بکا به مولکیهت. ئه م نایه ته له روودا وه که ی رۆژی (حونه ین/ ئه و تاس) دا هاته خوارئ، ئه ورۆژه ی که



هندی ژن دیلکرا بون و، هاوه لانیس نه یان دهرانی چۆن رهفتاریان له گهل بکهن، نهوسا نهوئایه ته هاته خواری. ﴿کتاب الله علیکم﴾ خوا خوئی نهه سنوورانه ی بۆ دیاریکردوون و بۆی بریار داو، دهبی ئیوهش چاک رهفتاریان له گهل بکهن ﴿واحل لکم ما وراء ذلکم ان تبتغوا باموالکم﴾ بیجگه لهوانه ریتان پیدراوه که بهمال و دارایی خۆتان ئافره تانی تر تا چوارماره بکهن به شیوهی شرعی ﴿محصنین غیر مسافحین﴾ و به داوینپاکی، نه به داوین پیسی و ناجوامیرانه. واته: له ماره کردنیاندا دهبی یاساو مهرجه کانی نیکاح په چاو بکرن، نه گهرنا نهوکاره به به (سه فاح) و داوین پیسی وزینا داده نری ﴿فما استمتعتم به منهن فاتوهن اجورهن فريضة﴾ ئینجا له گهل هر ژنکیاندا بوونه هاوسهر دهبی له بهرام بهر نهو له زه ته وه ماره ییایان بدهنی، چونکه خوای گهوره بۆی دیاریکردوون، که و ابوو

هر چۆنی ئیوه له زه تیان لیوه نه گرن به هوئی ماره کردنیانه وه، دهبی ئاوايش ماره ییایان بدهنی، نه مه يش له نایه تی (۲۱/نساء) دا فرموویه تی: (وکيف تاخذونه وقد افضى بعضکم إلى بعض)، وه له نایه تی: (۴۰/نساء): (واتوا النساء صدقاتهن نحلة)، وه له سووره تی (به قهره): (ولا يحل لکم ان تاخذوا مما آتیتموهن شیئا) نهو ماره ییبه به رووتر باسکراوه و هاتوو وه مه به ستیش بهم نایه ته: (فما استمتعتم به منهن) ماره کردنه به مه تاهه تای و ماره پیدانیانه. زاناکانیس دهلین: نه نایه ته ی: (فما استمتعتم به منهن) ماره کردنی مه مه شییه ده گیه نیی، نه ک نیکاحی کاتی و له زه ت وهر گرتن بۆ ماوه یه، که پییده لین: (نکاح المتعه) نه گهرچی و شه ی (اجورهن) یشی تییدا هاتی و، توژی گومان له مه سه له که دا پهیدا بکا، چونکه بیگومان که بیژهی (اجورهن) له جیگای تر دا به مانای ماره یی مه تاهه تای هاتوو، وه له سووره تی (نساء) دا فرموویه تی: (فانکحوهن باذن اهلهن و آتوهن اجورهن) وه له سووره تی (مائیده: ۵) دا فرموویه تی: (و المحصنات من

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَأَحْلَلَ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنْ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٥١﴾ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَيَتَيْكُمْ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَ فَإِنَّ أَتَيْنَ بِفَحْشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْرُوا خَيْرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٢﴾ يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ الَّذِي فِي قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ عَلَيْكُمْ وَهُوَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٣﴾

المؤمنات والمحصنات من الذين اتوا الكتاب من قبلکم إذا آتیتموهن (اجورهن) هر چه نه دهلین: (ئین عه بهاس و ئوبه ی کوپی کعب و سه عیدی کوپی جوبه یرو سه دی) بهم شیوه یان خویندوته وه: (فما استمتعتم به منهن إلى اجل مسمى). گویا به پیی نهو خویندنه وهیه دهبی (نکاح المتعه) ریی پیدرای، به لام زانیانی دیکه بهم به لگانه ی خواره وه نهو بۆ چوونه دهدهنه دراوه دهلین:

۱- و شه ی (الی اجل مسمى) که له (ئین مه سهوود) وه هاتوو، به ته وای روون نه بووته وه که ناخو له قورئانه یان؟ چونکه هاوه لانی گشت یه ک دهنگ بوون که نابی له قورئانه که ی پیشه و عوسماندا بنووسریت. زانیانی (ئوصول) یش نهلین: (ان ما قراه الصحابی علی انه قرآن، ولم یثبت کونه قرآنا لا یستدل به علی شی). نه وه ی هر هاوه لیک به قورئانی بخوینتته وه، به لام نیسبات نه بووبی قورئانه، ناکری به به لگه بۆ هیچ شتی که.

۲- گریمان نه گهر وه ( خبر الاحاد ) یش بن، که هه ندیک دهلین نه بیته به لگه، وه یان ته فسیری هاوه لآن بیت، نه وه بهم به لگه به هیزانه رت کراوه ته وه:

یه کهم: کوی زانایان له سهر نه وه یه که ( نکاح المتعه ) سراوه ته وه و نه ماوه.

دووم: فهرموده ی راست و دروست هیه، وهک پیتشهوا (موسلم) هیناویه تی و ده فهرموی: (( یا ایها الناس إني قد كنت أذن لكم في الإستمتاع من النساء ، وإن الله قد حرم ذلك إلى يوم القيامة. فمن كان عنده منهن شيء فليخل سبيله، ولا تأخذوا مما آتيتموهن شيئا )) واته: نهی خه لکینه! من بهرله نیستا به شیوه یه کی کاتیی موله تمدان به رهرو له زهت له ژنان وهر گرن، به لام دلنایان که له م روژه وه خوی له کارزان تاروژی قیامت حهرامی کرد، نه و جا نه و که سهی ژنیکی به و جوړه ی لابی، بارنگه ی بداو بچن بوخوی میزد بکاو نیوه ش مارهییه که ی بده نی.

۳- گریمان نه گهر نه م نایه ته ش ( نکاح المتعه ) بگه یه نیټ، نه و ا دیسان هر به چهند فهرموده یه کی راست و دروست هه لوه شاوه ته وه، نه وه ته جاریک سرینه وه ی له خه یبه ردا له سهر زمانی (عهی کوړ نه بووتالب) دا ها تووه: (عن علی بن ابی طالب... البخاری فی المغازی، حدیث رقم (۴۲۱۶) و فی النکاح، حدیث (۵۱۱۵)، والذباح، حدیث (۵۵۲۳). و مسلم فی النکاح)، جاریکی تریش له (فه تی مککه) دا راگه یه ترا. (مسلم حدیث (۲۱) کتاب النکاح).

﴿ **ولا جناح علیکم فیما تراضیتن به من بعد الفریضة** ﴾ هیچ گونا هیکتان له سهر نابی گهر له سهر که مکردنه وه ی مارهیی پیبکه ون له نیوان خوټاندا: ژنه که هه ندیکی لی لابیات، یان میزده که بو ژنه که ی زیاد بکت. واته: ژنه که ده توانی میزد له مارهیی نازاد بکا، میزدیش ده توانی بوی زیاد بکا ﴿ **إن الله کان علیما حکیما** ﴾ چونکه بیگومان خوا هه رده م زانایه به بهر ژوه وندییه کانی مهردوم، کار دروستیسه، هه رچی به که لکیان بیت نه و یان بو داده نی ﴿ **و من لم یستطع منکم طولا** ﴾ نه و جا هه رکه سیکیشتان له بهر ده سته نگی مالیی، تواناو ده سه لاتی نه بوو ﴿ **ان ینکح**

**المحصنات المؤمنات** ﴾ ژنانی نازادی داوینپاکی برودار ماره بکات ﴿ **فمن ما ملک ایمانکم من فقیاتکم المؤمنات** ﴾ با له و کیژ (که نیزه) برودارانه بوونه ته مالتان ماره بکات. واته: تا ده توانی ده بی ژنیکی نازادو موسلمان بخواریت، جا نه گهر ده سه لاتی نه وه ی نه بوو نه و جا که نیزه ماره بکا، به مهرچی ترسی تووشبوونی زینای هه بی، نه گهر که نیزه ماره نه کا، خو نه گهر که سی ژنیکی نازادی داوینپاکی باوهرداری هه بوو، دیاره نیتر نابی که نیزه ماره بکا ﴿ **والله اعلم**

**بایمانکم** ﴾ خواش له هر که س چاکتر راده ی نیمانتان ده زانی، ته نها نه و نه زانی باوه رتان هیه یا نا، چونکه باوه ر شتیکی نه نیییه ﴿ **بعضکم من بعض** ﴾ نیوه هه مواتان له تیره ی یه کترن، که س له که س مه زن و گه وره تر نییه، چونکه هه مواتان له ناده من، جاکه و ابو عارتان لینه یه ته نه و که نیزانه ماره بکه ن ﴿ **فانکحوهن باذن اهلن** ﴾ به پیی موله ت و ده ستوری خاوه نه کانیان مارهیان بکه ن ﴿ **واتوهن اجورهن بالمعروف** ﴾ چون باوه له ناو خوټاندا مارهییان بده نی،

فرو فیلیان له گهل مه که ن و به سووک و که م ته ماشایان مه که ن ﴿ **محصنات غیر مسافحات** ﴾ به و مهرجه نه و انیش داوین پاکن و داوین پیس نه بن ﴿ **ولا متخذات اخدان** ﴾ و به نه نییش دوست و یاری نیترینه یان نه بی بو رابوردنیان ﴿ **فاذا احسن** ﴾ جا نه گهر میزدیان کرد ﴿ **فان آتین بفاحشة** ﴾ و نیجا نه گهر داوین پیسیان کرد ﴿ **فعلیهن نصف ما علی المحصنات من العذاب** ﴾ نه وه نیوه ی نازاری ژنانی شوو دارو نازادیان له سهره، واته: ته نها په نجا شه لاقیان لینده ن له گهل (۶) مانگ دوور خسته نه وه ﴿ **ذلك لمن خشی العنت منکم** ﴾ ماره کرنی نه و که نیزانه بوئاوانه یه ره به نیی نازاریان دداو ترسی تووشی هه لایان هیه و توانای ماره کردنی ژنی نازادیان نه بی، وهک جه ماوه ری زانایان جگه له نه بوچه نیفه نه لین: نه بوچه نیفه (خ) پیی وایه: هه رکه سیک ژنی نازادی نه بیټ، ده توانی که نیزه ی موسلمان، یان



خاوهن نامه ماره بکات، ئیتیر دسه لاتی ماره کردنی ژنی نازادی هه بی، یان نه بیته؟ ترسی توو شبوونی زینای هه بی. یان نا؟ به به لگه ی نایه تی: (والمحصنات من الذین اوتوا الكتاب من قبلکم...) به لی ژنانی که نیزه - که ئیسلام ریگا دودا ژن و میزدییان له گهل بکریته - نه و ژنانه بوون که له جهنگه ئیسلامیه کاندای دهل دهران و بی میزد دهکوتن. جا بوئه وه بیبهش نه بن له تیکه لی ژن و میزدیی، پاش ته و ابوونی عیدیه یان ماره ده کرین **﴿وان تصبروا خير لکم﴾** له هه مانکاتدا خوراگرین و که نیزه ماره نه کهن تا خوا ده رووتان لیده کاته وه، چاکتره بو تان، چونکه نه وه کانتان نابنه کو یله و بهنده **﴿والله غفور رحیم﴾** و خوایش زور لی بورده یه، دلوقان و میهره بانه.

### رینمایه کانی نایه تی (۲۴-۲۵):

۱- ماره کردنی ژنی خاوهن میزد بو هیچ که سیك ره وانییه، مه گهر له میزده که ی جیا بیته وه به ته لاق، یا به مردن، پاشانیش عیده ی به سه ر بچی، به لام که نیزه ی جهنگی نه گهرچی میزدیشی هه بی، پاش پروامینانی و به سه ر چوونی عیده ی ماره ده کری، چونکه به ئیسلامبوونی ژنه که له یه که حهرام نه بن.

۲- ماره یی بو ژنان واجب و پیویسته، ژنان ده توان هه ندی له ماره ییه که یان بیه خشن به میزده کانیان.

۳- هه رکه نیزه یه که موسلمان بوو و زینای کرد، نه وه نیوه ی ژنه ئیماندار یکی نازاد تو له ده دی.

۴- ماره نه کردنی که نیزه - نه گهرچی دسه لاتی ماره کردنی ژنی نازادیشی نه بی - باشته، چوون ئیمامی (عومەر) ده لی: هه رکه سی که نیزه ماره بکا، مندا له که ی ده بیته بهنده **﴿یرید الله لیبین لکم﴾** خوا ده یه وی به و بریارانه دهیدا هه رچی به که لکتان بیته له حه لال و حهرام بو تان روون بکاته وه **﴿ویهدیک سنن الذین من قبلکم﴾** وله پی و شوینی پیشینانیشتان - په یامبه ران و پیوا چاکان -

وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يَتُوبَ عَلَیْكُمْ وَيُرِيدَ الْاٰلِیْنَ یَسْمَعُوْنَ الشَّهَوَاتِ اَنْ تَمْلُوْا مِلًّا عَظِيْمًا ﴿٢٧﴾ يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخَلَقَ الْاِنْسَانَ ضَعِيْفًا ﴿٢٨﴾ يَتَّيْهَهَا الْاٰلِیْنَ اَمْنُوْا لَا تَاْكُلُوْا اَمْوَالَكُمْ بَیْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ اِلَّا اَنْ تَكُوْنَ بَیْنَكُمْ عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوْا اَنْفُسَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيْمًا ﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدُوًّا وَّظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيْهِ نَارًا وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرًا ﴿٣٠﴾ اِنْ تَحْتَسِبُوْا كَبٰیْرًا مَّا نَهَوْنَ عَنْهُ تُكْفِرُ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَتُدْخِلُكُمْ مُّدْخَلًا كَرِيْمًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوْا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوْا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهٖ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا ﴿٣٢﴾ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوْلٰی وَمَا تَرَكَ الْاَوَّلٰدِیْنَ وَالْاَقْرَبُوْبُ وَالَّذِيْنَ عَقَدْتَ اٰیْمَنُكُمْ فَاَتَوْهُم نَصِيْبُهُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ شَهِیْدًا ﴿٣٣﴾

شاره زاو رینماتان بکات، تانیوهیش چاوله وان بکهن **﴿و یتوب علیکم﴾** و تهوبه و په شیمانیشتان لیوه رگری **﴿والله علیم حکیم﴾** و خواش زور زانایه به نه حوالی بهنده کانی، کارزان و کارجوانه بو دانانی پلان و نه حکام بو یان **﴿والله یرید ان یتوب علیکم﴾** خوا نه یه وی تهوبه و په شیمانیشتان لیوه رگریته.

**سهرنجیک:** دووپاتکرده وی تهوبه لی رده دا ناما ژیه به وه که به زهی خوا فراوانه و، بوئه وه ی نه وانیش له تهوبه کردن کو له نه دهن **﴿و یرید الذین یتبعون الشهوات﴾** نه وکه سانهش دهکونه شوینی هه و او ناره زو و نه یانه وی **﴿ان تمیلوا میلا عظیما﴾** به ته وای نیوه له خشته بهرن و لاری بن و هه ر خه ریکی کاری دزیو و ناشیاو بن **﴿یرید الله ان یخفف عنکم﴾** خوا نه یه وی بهم بهرنامه نه کاروبارتان بو ناسان بکات **﴿و خلق الانسان ضعیفا﴾** چونکه ناده میزاد

لهبارەى ئەویندا بەلاوازو كزوبى ھىز دروستكراو لەبەردەم ئارەزووكانىیدا گەئى جار خۆى بۇناگىرى بۆیە خواش مۆلەتى مارەكردنى كەنیزەى بۆداون.

بە سەوداوامامەئەو رازىى بوون ئەبى، مالى يەكدى مەخۇن:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾ ئەى ئەوكەسانەى باوەرتان ھىناو! مال و سامانى يەكترى لەخوت و خۆزایى مەخۇن، واتە: بە دزى و گزى و داگیرکردن و بەرتیل و (یانسیب) و نوشتەو فال گرتنەو... ھتد ﴿لَا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ بَيْنَكُمْ﴾ مەگەر لەرىگەى سەوداو بازىرگانى و رەزامەندى نىو خۆتانەو بىت، واتە: ھۆى ناپەسەند بەكار مەھىنن بۆ زیاد کردنى داراىى خۆتان، بەئكو دەبى ھەر رىگەى بازىرگانى و كپرىن و فروشتن بگرنەبەر، كەئەویش چاكترىن رىگایە بۆ زىانتان ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ و لەناو يەكتردا جەنگ و ئاژاوە مەكەن و، بەناھەق و ئارەواش يەكترى مەكوون، وە يان خۆتان مەكوون ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ چونكە بەراستىى خوا دەربارەى ھەمووتان دلۆزقان و مېھرەبانە كوشتنى خۆو مروؤە بەناھەق ياساغ كردووە ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عَدْوَانًا وَظُلْمًا﴾ ھەر كەسىكىش كارى ئارەواى وابكات بەنىازى دوژمنایەتى و ستەم كرنەوہ ﴿فَسَوْفَ نُنْصِلِيهِ نَارًا﴾ لەناىیندەدا دەىخەینە ناو ئاگرىكى گەرەوہ تا بسووتى و سزا بچىژى ﴿وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا﴾ ئەوہش بۆخوا زۆر ئاسانە ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كِبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ﴾ ئەگەر ئىوہ لەو تاوانە گەورانە خۆ دووربگرن ﴿فَنُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾ ئىمەش لەھەئەو پەلەتان دەبوورىن ﴿وَنَدْخُلْكُمْ مَدْخَلًا كَرِيمًا﴾ دەتانەىنە جىگایەكى بەقەدرو عىزەت بەھەشتان دەدەینى.

چاومەبەرنە مالى يەكتر:

ئىمامى (ئەحمەد) لە (موجاھىد) سەوہ ئەگىرئەوہ: كە (ئوم سەلەمە - خۆاى لىى رازى بىت) وتى: ئەى پەيامبەرى خوا! ﷺ پىاوان دەچنە گۆرەپانى جىھادەوہ ژنان ناچن، لەمىراتىشدا دووئەوہندەى ژنان دەبەن! ئىنجا خۆاى گەرە فەرمووى: ﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ نابى ئاوات بۆ شتى بخوازن كەخوا فەزل و رىزى ھەندىكتانى بەسەر ھەندىكا داوہ، واتە: ئەگەر كەسىك داراىيەكى يا ھەرشتىكى ترى پىدراىى، ھەرگىز ئىوہ چاوى تى مەبەن و ھەسوودى پى مەبەن ﴿لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا﴾ چونكە پىاوان پاداشت و مافىان بەپىى ھەول و كوششى خۆيان ﴿وَاللِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ﴾ ئافەرەتانىش لەبەرامبەر كردەوہيان ماف و بەشى خۆيان ھەىە كەوابو با ھەمووكەسىك تىبكووشى و ئىرەبى بەىەكتر نەبەن ﴿وَاسْئَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ﴾ ئىوہ دەبى ھەمىشە لەخوا داواى رۆزى و چاكە بكەن، چونكە ھەر ئەوہەندەو بەخشنەىە ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾ لەبەرئەوہ كەخوا بۆخۆى بەھەموو شتىك زانایەو چاك دەزانى، كە بەرژەوہندى ھەرىكە لەبەندەكانى خۆى لەچىداىە، بۆىە لەبەشى ھەرىكەياندا فەرق وتەفاوت ھەىە ﴿وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مِوَالٍ﴾ بۆھەرمىراتبەرىك چەند كەسىكمان داناوہ بەمىراتگر ﴿مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ﴾ كە لەومىراتەى باوك و دايك و خزمى نزىك بەجىيان ھىشتووہ مىرات بگرن، وە دەبى بەدادپەرورەىش دابەشى بكەن ﴿وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ ئەوكەسانەش كە پەيماننان لەگەل بەستوون ھەركات مردن و مالىكىيان لەدوا بەجىما، لەسەردەمى نەفامىیدا دەيانگوت: ئەگەر خۆىنى بكەوئتە سەرم، دەبى ئىوہ خۆىنم بۆ بدەن، ئەگەر منىش مردم ئىوہ مىراتم ئى ببەن ﴿فَاتَّوَهُمْ نَصِيبُهُمْ﴾ دەبى ئىوہ مافى خۆيانىان پى بگەىەنن ھاوكارىيان بكەن و خىانەت لەىەكتر نەكەن، بەلى: ئەمە لەناویدا باووبو ھەتا خۆاى گەرە بەناىەتى (واولوا الأرحام بعضهم أولى ببعض) لەسوورەتى (ئەنفال) ئەوكارەى ھەلوہشاندەوہ مىراتى



برده و سه سمر بنچینه‌ی مردوده که ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا﴾ به راستی خوا به سه سمر همور شتیکا همیشه شمایهت و ناگاداره، هر به پیئی نهویش که نهوخلکه کردویهانه تولهو پاداش نهاده‌توه.

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۳۲-۳۳):

۱- ناره‌زوو خواستن بومال و سامان و کارنه‌کردن بؤ په‌یداکردنی، شتیکی دزیوو نه‌شیاوه.

۲- ئیره‌یی و حه‌سوودی بردن بهم وبهو کاریکی حهرامه.

۳- هاوارو دوعا لای خوی میهره‌بان هویه‌کن بؤ جیبه‌جی بوونی مه‌به‌سته‌کان.

۴- دامه‌زانی یاسای میرات بردن له‌یه‌کتری و په‌یمان به‌ستنی برایه‌تی، ده‌بی مافی خوی بدریتی، به‌لام هه‌قی میرات بردنی نییه.

۵- ده‌بی هه‌میشه چاودیزی و به‌ناگایی خوا ره‌چاو بکری.

ده‌سه‌لاتی پیاوان به‌سه‌ر ژناندا (قه‌ووامه):

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾ پیاوان مافی

به‌رئوه‌به‌ریتیان به‌سه‌ر ژنانه‌وه هه‌یهو، ده‌توان چاودیزیان بکه‌ن، ژنانیش ده‌بی به‌پیئی پلان و نه‌خشه‌ی نه‌وان ره‌فکار بکه‌ن.

نیرده نیمه‌ستیه کورنه، مایه‌یه ده‌رپاودی (قه‌ووامه) و

ده‌سه‌لاتی پیاوان به‌سه‌ر ژناندا (قه‌ووامه):

وا نه‌زام نه‌م مافی چاودیزی و کاربه‌ده‌سته‌یی پیاوان به‌سه‌ر ژنانه‌وه، سه‌ردلی زۆرئک له‌عه‌لمانیه‌کانی گرتوهو زۆریش پییان قورسه‌و بۆیان قبول ناکری! به‌تاییه‌ت نه‌وانه‌یان وا نه‌یانه‌وی خویان لای ژنان خوشه‌ویست که‌ن و، بۆژ تا ئیواره گریه‌یان بۆده‌که‌ن، بۆیه‌ش هه‌ر نه‌وانه بی سنوور ژنانیان به‌ره‌لأ کردو ناردنیانه سه‌نگه‌ری دژی میرده‌کانیانه‌وهو به‌لینیان پیداون که به‌یه‌ک وشه‌یش

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَإِلَّا فَضَّلَ اللَّهُ لَاحِقًا فَمِنْهُنَّ حَافِظَاتٌ لِّمَا خَلْفَهُنَّ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّي خَافُونَ شُرُوهُنَّ فَعُظُّوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُنَّ إِنْ أَنْفَقْتُمْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٦﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَنِيهَا فَإِجْتَبَا مِنْهُنَّ حَافِظَاتٌ لِّمَا خَلْفَهُنَّ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقَنَّ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنْ كَانَا عَلَيْهِمَا حَاذِرًا ﴿٣٧﴾ وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَاللَّهُ يُولِي الْأُمُورَ ﴿٣٨﴾ الْحَسَنَاتُ وَالْبُشْرَاتُ وَالْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِأَمْوَالِهِمُ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَاءَ أَنْهَارِهِمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٤٠﴾

گوێزایه‌لی نه‌که‌ن!! عه‌لمانییه‌کان به‌وچۆره نه‌وخلکه دینه‌اره‌یش که به‌وردی یاسای (قه‌ووامه) یان وه‌رنه‌گرتوه، نه‌مه‌یان به‌هل قۆسته‌وهو لای زۆربه‌یان ژن بووه به‌کۆیلهو ده‌بی هه‌موو شتیکی ژنان هر به‌ده‌ستی نه‌وان بیته‌! نه‌گه‌رچی جه‌نابیشی هه‌چی ئی نه‌زانیت...! جا له‌به‌ره‌مه له‌م جیگایه‌دا به‌کورتیه‌ک ده‌لین: (قه‌ووامه) مانای ژن به‌کۆیلهو به‌به‌نده‌کردنی نییه بؤ پیاوان وه‌ک نه‌وانه لینی تیگه‌شته‌ون به‌لکو ناراسته‌و رینماییه‌کی خواییه بۆشیوه‌ی کارو ره‌فتاری پیاوان له‌گه‌ل ژناندا، (ته‌وجیه‌ی) خواییه بۆیان که ده‌بی زۆر به‌چاوی ریزه‌وه نه‌و سپارده‌و نه‌مانه‌ته خواییه، له‌چاویان باشتر به‌پاریژن، مافیان دابین بکه‌ن له‌خانوو جلو به‌رگ و خواردن و خوۆرک و په‌روه‌رده‌و هۆشیار کردنه‌وی له‌گیروگرفت و رووداوه‌کانی گیتی یان بؤ مسۆگه‌ر بکه‌ن، وه له سه‌رماو گه‌رماو برسیه‌تی و تینویه‌تی بیانپاریژن، هه‌چ کات بی نازیان نه‌که‌ن، که‌مه‌تر نه‌بن له‌ژنانی هاوشانی سه‌رده‌می خویان، پیاوان ناهیلن

هست به نه بوونی و محتاجی بکن، هر بویه له کاتی بئ (نه فقهه) ییدا ده سلات به ژن دراوه ده ست له پیاوه کی هه لبرگی. وه یان به کورتر بلین: نهو پلهو ده سلات و پایه که به پیاوان دراوه، به پیرس بوون و نه رک له سهرشان نانه (مؤلیة التکلیف) ه، نه که به زیاتر دانانی پیاوانه به سهر ژناندا (ته فزیل) و (ته شریف) گومانیش نییه بو پیاوان، که ههر خیزانهی ده بی به پویه بهرو چاودیرکی هه بی، بۆنه وهی نیش و کاره کانی به ریکی جینه جی ببن تا نه بیته، (فهوزا) و کی به رکی، وایش نه زانم پاش هه موو لیکدانه وه یک نهو جار پیاوان نهو (تکلیف) ه کران. خوشکانی به ریز! نه گهر ژیان ههر بریتی بیته له وه که له ده زگایه کی ده وه لتهیدا بیته کارمهنده، پاشان به سه یاره بیته و برۆیت و سهری هه موو مانگیك پاره یه کی باش بخه یته گیرفانتوه، نه وه له و حاله ته دا نه که ههر پیاوان به لکو تۆیش ده توانی (قهوومه) و نه رکه کانی ناو خیزان به ده ست بگری. به لام خو ناشکرایه که نان پهیدا کردن هه وه که له ده زگایه کی ده وه لتهیدا ده بیته خودیاره نه مه ییش ریژه یه کی که مه له نیو ژناندا چونکه به شیکی زۆریان به بازرگانی و، پیشه سازی و، کشتوکال و، گیره و کی شه و، هه زاران جوړی تری ژیان لادی و گوندنشینه کانیش هه وه خهریکن، دانیام له و کاته دا ههر گیز تو به و (قهوومه) یه رازی نابیت نه گهرچی زۆریشته لیبکه نه، به لکو خو ته به ناسک ونول دانه نییت و، پیاویش به مروفتیکی جهسته به هیزو زهر، ده نییت هه قی پیاوه هه لسی به نیش و کاری مه زراو کشتوکال. هتد نومیده وارم چ عه لمانی چ ئیسلامی له م مه سه له دا زیاده پوهی نه که نه و پر به پر مافی خو ی بده نی **﴿بما فضل الله بعضهم علی بعض﴾** نه م (قهووم) هیش بویه ده دری به پیاوان، چونکه خوی گه وره فه زلی هه ندیکانی داوه به سه هه هه ندیکدا، چونکه پیاوان جهسته و لاشه یان توندوتو لتهو به هیزتره له ژنان و، له گه ل کاره کانیشدا شیوو گونجاوترن وه هه وه ها. **﴿وبما انفقوا من اموالهم﴾** سهره رای نه وه ش پیاوان نه رکی مال و دارایی به خت کردنیان بو به پویه چوونی مال له سه ره، ده بی ماری و نازو و قه بدن به ژنان **﴿فالمصالحات قانتات﴾** جا ژنانی ژیرو چاک و پاک نهوانه که ملکه چی فرمانی میرده کانیان بن **﴿حافظات للغب﴾** دور له شوویان شهرمی خو یان ده پارین و گزینیان لی نا که نه، به تایبته کاتی که میرد دیار نه بیته ههر گیز ناتوانن خیانه تی لیبکه نه **﴿بما حفظ الله﴾** وه ک خوا فرمانی داوه گو یزایه ل ده بن **﴿واللاتی تخافون نشوزهن﴾** نهو ژنانه ش ئیوه له سه ره پیچی و مل نه دانیان ده ترسن. له م نایه ته دا ته نها باسی (نشوز) و سه ره پیچی ژنان رانه گیه نیته، به لام ههر له م سوورته ی (النساء: ۱۲۸) دا هاتوه: (وان امراة خافت من بعلها نشوزا او اعراضا) که دان به سه ره پیچی و مل نه دانی پیاوانیشدا ده نیته و دیاره که نه وانیش لاساری و (نشوز) یان به رامبه ر ژنان ده بیته **﴿فمظروهن﴾** جاله و حاله دا بویه که مجار: ناموزگاریان که نه و، له خوا بیانتر سین **﴿وامجروهن فی المضاجع﴾** بۆدوه جار: نه گهر ناموزگاری بیهوده بوو، جی خهویان بۆما وه یه کی جیا که نه وه **﴿واضربوهن﴾** بو سییه جار: نه گهر به وه ییش راست نه بوونه وه، گهر لیشیان بدن و ته مییان که نه ده بی، به لام به لیدانیکی سووک و برینداریان نه که نه و له دم و چاویان نه دری و ناسه واری به جی بمینی. له فه رموده ی صه حیحا هاتوه: ((واتقوا الله فی النساء، فانهن عندکم عوان ولکم علیهن الا یوطئن فرشکم احدا تکرهونه، فان فعلن فاضربوهن ضربا غیر مبرح، ولهن علیکم رزقهن و کسوتهن بالمعروف))، موسلیم کتاب الحج ۸۸۹/۸۹۰، زانایان یه که دهنگن له وه دا که نابی به ولیدانه نیش و نازاریان پییگا، له فه رموده یه کی دیکه دا هاتوه. ((لا تضربوا إماء الله)) نه بوودا وود، نه سائی. **﴿فان اطعنکم فلا تبغوا علیهن سبیلا﴾** ئینجا نه گهر به م هویانه له یاخی بوون و ملنه دان وازیان هیئاو گو یزایه لی بوون، ئیتر ئیوه ش هیچ ریگه یه کی تر مه گرنه به ر بۆنا زاردانیان وستهم



لیکړدنیان ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾ بهراستی خوا جی بهرزو بلنده، گه ورو زانایه، هرکه سینک دستدریژی بکات، توله ی لی نه سینتی.

نهرژن و پیاو پیکه وه هه لیان نه کرد، له هه ردوولا (که یخوا) بگرن:

﴿وَأَنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا﴾ خوښه گهر ترستان له بشتیوی و ناکوکی ژن و میرد هه بوو، ده تان زانی پیکه وه مه لناکهن ﴿فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا﴾ جا که سینکی دادور له خزم و بنه مالهی میرد که و، دادور ریگیش له خزم و کهس و کاری ژنه که بنیرن بؤ دوزینه وهی هه له کانیان و، نهوسا دانانی چاره سریک به هه رجوری که نه وان به چاکیان ده زانی ﴿إِنْ يَرِیدَا إِصْلَاحًا يَوْفُقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا﴾ نه گهر هه ردوک رازی بوون پیک بیته وهی دیه تیان پاک بوو نهوا خواش یه کیان نه خات و پیکیان دینیته وهی پیروزی نه خات کاره کانیانه وه ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا﴾ بهراستی خوا بهر ده وام زانایه به نه حوالی گشت که سی، ناگاداره به بهر ژه وهندی به بنده کانی.

رینمایه کانی نایه تی (۳۴-۳۵)

۱- چه سپاندنی سه پرستیا ریوی و (قه و وامه) پیوان به سر ژنانه وه.

۲- ریزو قدر لیان له ژنه صالحه کان، چاره سهری نافرمانی و مل نه دانی ژنان (نشون).

۳- بروویانو دوزینه وه بؤ لیدان و نازاردانی ژنان حرامه.

۴- فرمان به (ته حکیم) و ناو بیژیکردن له کاتی ناکوکی نیوان ژن و میرد بؤ درخستنی هو ی ناکوکی و پیکه وه نه ژیان و پاشان یه که بخرنه وه، یان لی که جیا بکرنه وه.

به نندایه تی خوا بگن و هیچ شتی مه که نه شهریکی:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تَشْرُكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ نهی خه لکینه! تنهها خوا بهرستن و هیچ شتی که نه هاو به شی. نه مرو، نه دار، نه بهرد... نه بتان ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ و به کار و کرده و ی چاک و شیرین له گهل باوک و دایکتان به رفتار بکن، با هه میشه قسه تان خوش بیته له ته کیان، کردارتان پاک و په سهند بیته بهرام بهریان، رزق و پوزی و برژیویان بده نی ﴿وَبِذِي الْقُرْبَى﴾ وه دهر باره ی خزمانی نزیک ﴿وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجَنْبِ﴾ و هه تیوان و هه ژاران و بی نه وایان و دراوسی دیوار به دیوارو، دراوسی دورو بیگانه ﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ﴾ و هاوهل و هاوپری هه میشه بیتان، وکو خیزان، هاوپری خویندن، نهوکه سه ی به هه میشه له لاتانه ﴿وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ و به وانه ی ریوارو ناوارو نه ناسراو له ری جیماون ﴿وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ و نه وانه ی بوونه ته ژیرده سته به بنده که نیزه تان هه روا ناکار چاک بن ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَجِبُ مِنْ كَانَ مَخَالًا فُخْرًا﴾ چونکه بهراستی خوا نه وانه ی خوش ناویته لووت بهرزو ده عیه بازو خو به زلزان، پیغه مبه ریشمان موحه مه د ﴿فَهَرْمُودَ يَهِي فَهَرْمُودَ﴾ گشت جوړه دراوسییه که ده گریته وه: ((خير الأصحاب عند الله خيرهم لصاحبه، و خير الجيران عند الله خيرهم لجاره)) مسند احمد، واته: هاوهلی چاک و باش لای خوا، نهوکه سه یه له گهل هاوهل و هاوری که یدا باش بیته، دراوسی چاک و باشیش لای خوا، نه ویه که بؤ دراوسی که ی چاک و باش بیته.

رژدو چرووک مه بن و هانی نه م و نه ویشی بؤ مه دهن:

﴿الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَخْلِ﴾ نهوکه سانهش که چرووکی و پیسکه یی ده که نه پیشه ی خو یان و، میمان فرمانیش به خه لکی دهن به چکووسی و چرووکی! ﴿وَيُكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ وه نهوکه لاتیش خوا پییداون له مال و سامان و زانستی، له خه لکی نه شار نه وه ناهیلن هیچ که سی سوودی لیوه رگریته، دیاره





به‌سه‌نگی وردیله‌یه‌کیش ستم له‌کەس ناکری:

﴿ **إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ** ﴾ بیگومان خوا به‌سه‌نگی بچوو‌ترین گەردیله (زەرره) .. ستم له‌هیچ کەس ناکا  
﴿ **وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضَاعِفْهَا** ﴾ و ئەگەر به‌ئەندازەی گەردیله‌یه‌ک چاکه‌ بوو، خوا به‌ره‌که‌تی به‌سه‌ردا ده‌ریژی و  
دوو‌ئەه‌نده‌ پاداشی ئەداتەوه ﴿ **وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهِ أَجْرًا عَظِيمًا** ﴾ و لای خوێ پاداشتیکی گەورە‌ی پێده‌به‌خشی ﴿<sup>۱</sup>﴾  
﴿ **فَكَيْفَ إِذَا جُنْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ** ﴾ ئەبێ حالی بێ باوه‌ران ئەوپۆژە چۆن بێ کەئیمە له‌هر گەلێک شایه‌تێک دینین  
شایه‌تیان له‌سه‌ر بدات ﴿ **وَجُنْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا** ﴾ تۆش ده‌که‌ینه‌ شایه‌ت ئە‌ی پێغه‌مبەر ﷺ له‌سه‌ر هه‌موو  
ئەوانه؟ (عه‌بدوللای کوپی مه‌سه‌عوود) ده‌لی: پێغه‌مبەر ﷺ پیتی و تم: هه‌ندی قورئانم بو‌بخوینه، منیش و تم: چۆن  
بو‌تی بخوینم؟ خو قورئان بو‌تۆ هاتوو، فه‌رمووی: به‌لی راسته‌ بو‌من هاتوو، به‌لام پیم خو‌شه‌ له‌غه‌یری خو‌مه‌وه  
بیییس، جا منیش سوورەتی (نساء) م بو‌ خویند، هه‌تا گه‌یشتمه‌ ئەم نایه‌ته‌ی: ﴿ **فَكَيْفَ إِذَا جُنْنَا ..** ﴾ فه‌رمووی:  
به‌سه، پاشان دیتم هه‌ردوو چاوی پرپوون له‌فرمی‌سک! فتح الباری: ۷۱۲/۸. ﴿ **يَوْمَئِذٍ يَدْعُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَوَّ**  
﴿ **الرَّسُولِ** ﴾ جا له‌وپۆژەدا ئەوانه‌ی وای بێ باوه‌رپوون و له‌فه‌رمانی په‌یامبەر سه‌رپێچیان کردوو ئەخوانن ﴿ **لَوْ تَسَوَّى**  
﴿ **بِهِمُ الْأَرْضُ** ﴾ که له‌گەل خاکدا یه‌کسان بوونایه‌و زیندو نه‌کرا‌بانه‌وه ﴿ **وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا** ﴾ دیاره‌ ئەوپۆژە ناتوانن  
هیچ قسه‌یه‌ک له‌خوا به‌شارنه‌وه، چونکه‌ هه‌مو‌ئەندامه‌کانی له‌شیان شایه‌تیان له‌سه‌ر ئەدن. به‌لی له‌م نایه‌ته‌دا پوون  
نه‌کراوه‌ته‌وه‌ ناخو چۆن کردوه‌کانیان ده‌خزێنه‌پوو، به‌لام له‌سوورەتی (یس) ۶۵ دا هاتوو: ﴿ **الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ**  
و تکلمنا ایدیهم و تشهد ارجلهم بما كانوا یکسبون ﴾ ئەم نایه‌ته‌ پوونی کردۆته‌وه‌ که هه‌رچه‌نده‌ ململانی و چه‌له‌حانی  
بکه‌ن و بلین: ﴿ **وَاللَّهُ رَبُّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ** ﴾ الأنعام / ۲۳ .. یان بلین: ﴿ **مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ** ﴾ النحل / ۲۸. بێ کە‌لکه‌ و،  
هه‌ر پێیان ده‌رده‌خری.

#### رینمایه‌کانی نایه‌تی (۴۰-۴۲):

- ۱- دادگه‌ری و لوتف و میه‌ره‌بانی خوا زۆر زۆره‌.
- ۲- په‌ سه‌خته‌کانی پۆژی قیامه‌ت، ئەوه‌نده‌ قورسن کافران ده‌خوانن که هه‌ر گۆل بوونایه‌.
- ۳- گه‌رمی و فه‌زیله‌تی ئەم سوورەتی (نساء) یه‌.

به‌له‌ش قورسی و سه‌رخۆشی نزیکي نوێژ مه‌بنه‌وه:

﴿ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى** ﴾ ئە‌ی ئەو‌که‌سانه‌ی باوه‌رتان هیناوه‌! له‌کاتی‌که‌دا  
سه‌رخۆشن، نزیکي نوێژ مه‌که‌ونه‌وه، دیاره‌ ئەم نایه‌ته‌ له‌پیش یاسا‌گه‌ردنی شه‌راب و عه‌ره‌قه‌ره‌ هاتۆته‌ خواره‌وه،  
وه ئەمه‌ یه‌که‌م هه‌نگاوه‌ ده‌هاوێژری بو‌ حه‌رام‌کردنی شه‌راب، چونکه‌ پاش ئەم نایه‌ته‌ به‌دوو قو‌ئاغی تر ئینجا  
به‌یه‌کجاری حه‌رام ده‌کری ﴿ **حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ** ﴾ هه‌تا ده‌زانن چی ده‌لین! ئەوه‌ته‌ له‌باتی ئەوه‌ له‌نوێژه‌کانتاندا  
بلین: ﴿ **قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ** ﴾، ده‌لین: ﴿ **قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، أَعْبُدُوا مَا تَعْبُدُونَ** ﴾. ﴿ **وَلَا جُنَا إِلَّا عَابِرِ**  
﴿ **سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَتَّقُوا** ﴾ وه له‌کاتی له‌شگرانی‌دا -تا‌خۆتان ئەشۆن- نزیکي مزگه‌وت مه‌بنه‌وه، مه‌گه‌ر رێبواری بن و  
له‌سه‌فه‌ردابن،. جانه‌گه‌ر رێبواری بوون و ناویش نه‌بوو و له‌شیشتان بێ نوێژ بوو، له‌باتی خو‌شتن ته‌یه‌موم بکه‌ن،  
ئەوجا نوێژه‌که‌تان بکه‌ن، وه‌ک ده‌فه‌رموی: ﴿ **وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ** ﴾ خو‌نه‌گه‌ر نه‌خۆش بوون، یا له‌سه‌فه‌ردا  
بوون ﴿ **أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ** ﴾ یان یه‌کی‌که‌تان له‌سه‌ر پیش ئاو هاتوه‌وه ﴿ **أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ** ﴾ یان ت‌خوونی  
ژنه‌کانتان که‌وتن.

**زاناكان له مانای (اولامستم النساء) دا ناكۆكن.** به لای ئەم بەرێزانەوه: (عهلی كۆپری ئەبووتالیب و. ئوبه‌ی كۆپری كه‌عب و، مو‌ج‌ه‌یدو، تاوس و، حه‌سه‌ن و، عوبه‌یدی كۆپری جوبه‌یی) و هه‌ندیکی تریش، له‌ (ئیبین عه‌باس) -ه‌وه ده‌گێڕنه‌وه: كه‌مه‌به‌ست پێی تێكه‌ڵیكردنی ژن و پیاوه، كه‌وابوو: به‌لیكه‌وتنی هه‌ر ئەندامێکی ژن و پیاو له‌یه‌كه‌تر، ده‌ست‌نوێژ ناشکی، مه‌گه‌ر سه‌رجینی بکه‌ن. ئیمامی (ته‌به‌ری) یش له‌ته‌فسیر‌كردنه‌وه‌یدا ده‌لی: ((ای عاشترتم النساء بالجماع)). واته: له‌گه‌ڵ ژانفاندا جووتبوون، ئەوكاته ده‌ست‌نوێژتان ده‌شکی. به‌لگه‌شیان ئەم فەرمووده‌ سه‌حیح‌ه‌یه كه ده‌لی: (انه قبل بعض نسائه ثم صلى ولم يتوضأ) واته: پێغه‌مبه‌ر ﷺ ب‌ری له‌خیزانه‌كاني خۆی ماچ ده‌کردو، ب‌ی ده‌سنوێژگرتنه‌وه‌ش نوێژی ده‌کرد. ((وقالت عائشة -رضی الله عنها-: كان رسول الله ﷺ يتوضأ ثم يقبل، ثم يصلي ولا يتوضأ)). خاتوو عایشه (خ) ده‌لی: پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌سنوێژی ده‌گرت و واده‌بوو یه‌كی له‌خیزانه‌كاني ماچ ده‌کردو، پاشان ب‌ی ده‌سنوێژگرتنه‌وه نوێژی ده‌کرد. به‌خاتوو عایشه‌یه‌یان گوت: ده‌بی غه‌یره‌ن تو كێی ماچ كرديیت؟! ئه‌ویش هاته پێكه‌نین. (وحدث عروة عن عائشة: أن رسول الله ﷺ قبل بعض نسائه ثم خرج الى الصلاة ولم يتوضأ، قلت من هي إلا أنت؟ فضحكت) رواه ابوداود والترمذي وابن ماجه. (به‌نده) یش پاش لیكۆلینه‌وه‌یه‌كی زۆر قه‌ناعه‌تم هاته سه‌ر ئەم رایه‌ی دواییه، خوایش بو‌ خۆی زاناتره‌و چاكتر ده‌زانێ. خاوه‌نی (فی ظلال القرآن) -پاش هی‌نانی چوار را‌بو‌چوونی لێك جیا - نه‌لیت: (والذي نرجحه في معنى ((او لامستم النساء)) أنه كناية عن الفعل الذي يستوجب الغسل، وبذلك نستقنى هنا عن كل الخلافات في مسألة الوضوء). واته: ئه‌وی په‌سه‌ند ب‌ی به‌لامانه‌وه له‌مانای (اولامستم النساء) دا ئه‌وه‌یه كه‌ (كه‌ینایه‌یه له‌شتیكدا خۆش‌وێژین پێویست ده‌كات. ئێمه‌ش هه‌ر ئەم مانایه‌مان ده‌چێته‌ ده‌له‌وه كه‌ ده‌لی: مه‌به‌ست به‌ (لامستم النساء) تێكه‌لی ژن و پیاوه، ئەلبه‌ت ب‌یجگه له‌كو‌مه‌له زانایانه، كو‌مه‌له زانایه‌كی تر هه‌ن كه‌ ده‌لێن: مه‌به‌ست پێی له‌یه‌ك كه‌وتنی پێستی ژن و پیاوه، نه‌ك جی‌ماع و تێكه‌لی. **﴿فلم تجدوا ماء﴾** جا له‌و‌حاله‌تانه‌دا هه‌چ ئاو یك‌تان ده‌ست نه‌كه‌وت، بو‌ ده‌سنوێژ، یان بو‌ خۆش‌وێژین **﴿فتيمموا صعيدا طيبا﴾** ئێنجا گ‌لێکی پا‌ك په‌یدا بکه‌ن **﴿فامسحوا بوجوهكم وايديكم﴾** و به‌ده‌م چارو ده‌سته‌كانتانی به‌ی‌ن، له‌باتی ده‌سنوێژو خۆشتن به‌ئاو **﴿إن الله كان عفوا غفورا﴾** به‌راستی خوا زۆر لێ‌بوره‌یه، رێگه‌تان بو‌ئاسان ئە‌كات، زۆریش ب‌پۆشه له‌كاری هه‌له‌و نه‌زانین.

### رێنماییه‌كاني نایه‌تی (۴۲):

- ۱- له‌ش قورس ناب‌ی له‌م‌زگه‌وتدا به‌مینیته‌وه، به‌لام ده‌توان‌ی به‌په‌له به‌نیویدا تێپه‌ر‌ی، وه ناشتوان‌ی قورئان بخو‌ینی، وه‌كو ده‌فه‌رمو‌ی: ((لا یقرأ الجنب ولا الحائض شیئا من القرآن)) (ئیبین ماجه).
- ۲- له‌شگران ده‌بی به‌ئاو خۆی بشو‌ی، خۆنه‌گه‌ر ئاونه‌بوو ته‌یه‌موم ب‌كاو ئێنجا نه‌گه‌ر گ‌ل ده‌ست نه‌كه‌وت بو‌ ته‌یه‌موم، - وه‌كو كو‌مه‌له زانایه‌كی زۆر ده‌لیت - به‌هه‌مووشتیکی تر، (وه‌ك به‌رد، زیخ، لم...) دروست و په‌وایه. چونكه عه‌ره‌به‌كان له‌مانای (صعيدا...) دا ده‌لێن: (المراد بالصعيد هنا هو كل ما صعد على وجه الأرض ولم تدخله صنعة البشر كالتراب والحجر والرمل والشجر والنبات...).

خاوه‌ن نامه‌كان رێبان هه‌له‌ كردو حوكمی خواشیان گ‌ور‌ی:

**﴿الم تر إلى الذين أتوا نصيبا من الكتاب﴾** ئاخو ئەوانه‌ت نه‌دیوه ئه‌ی پێغه‌مبه‌را ﷺ كه به‌شێك له (ته‌ورات) یان پێ‌دراوه، واته زاناكانیان **﴿یشترون الضلالة﴾** كه‌چی له‌باتی هه‌دايه‌ت و رێنمایي گوم‌رایي و ر‌یی هه‌له بو‌خو‌ ده‌ك‌رن **﴿ویریدون ان تضلوا السبیل﴾** ده‌شیانه‌و‌ی ئی‌وه‌ش وه‌ك خویان رێگه هه‌له بکه‌ن. له‌سووره‌تی (به‌قه‌ره):



۱۰۹) دا هاتووه: (ود کثیر من اهل الکتاب لو یردونکم من بعد ایمانکم کفاراً حسداً من عند انفسهم) وه له سورده تی (آل عمران: ۶۹) دا هاتووه: (ودت طائفة من اهل الکتاب لو یضلونکم وما یضلون إلا انفسهم وما یشعرون). ﴿<sup>۱۰</sup> وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَانِکُمْ﴾ وه خوای بههق له خوٚتان به نیازو جموجولی دوژمانتان زاناتره ﴿وَكُفٰی بِاللّٰهِ وَلِیًّا وَکُفٰی بِاللّٰهِ نَصِیْرًا﴾ و تهنها خوای کارسازو یارمه تیدهرتان بهسه. دهسا نیوهش تهنها هره بهو پشت بههستن ﴿<sup>۱۱</sup> مِنَ الَّذِیْنَ هَادُوا﴾ نهو دوژمانهتان بریکیان لهو جووله کانهن ﴿یَحْرِفُونَ الْکَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِ﴾ که گوتارو فرموده دی خوا له جینی خوئی نه گوژین و مه بهسته کانی هه ل ده گیر نه وه ﴿وِیَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا﴾ وه به کینه و گالته شه وه به تو ده لئین: بیستمان و گویشمان نه دا!! ﴿وَاسْمِعْ غَیْرَ مَسْمُوعٍ﴾ دهسا تویش گوی بگره بومان، نهی موحه مهده ﴿یا خاوا قه تیش نه بیستیت، واته: خوا که پروکاست بکا، یان بتمرینتی و نه ژیتیت

﴿وَرَاعِنَا﴾ ههروه ها له کاتی قسه و وتووژدا پیت ده لئین: ((راعنا)) نه م وشهیه له زمانی عهره پیدا به واتای مو له تمان بدهو په له مان لیفه که هاتووه، به لام له زمانی خو یاندا مه بهستیان پینی جنیوو سووکایه تیی کردنه به پیغه مبه ره ﴿لِیَّا بِالْسَّنَنِمْ وَطَعْنَا فِی الدِّیْنِ﴾ له بهر تانه وه شه دان و لاقرتیی به دین کردن، زمانیان ده لال ده گرن، هه تا به و کرداریان هه ق و ناهه ق تیکه ل بکه ن و مانا راستیه که ی بشارنه وه! ﴿وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَاطَعْنَا﴾ خو نه گهر له باتی نه وه گوتبایان: بیستمان و گوژپرایه لئین بوٚ ﴿وَاسْمِعْ وَانْظُرْنَا﴾ و قسه مان بیسهو، مو له تمان بده تا تیده گهین ﴿لَکَانَ خَیْرًا لِّهْمْ وَاقَوْمٍ﴾ دیاره نه وه چاکترو راستربوو بویان لای خوا ﴿وَلٰکِنْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِکُفْرِهْمْ فَلَا یُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِیْلًا﴾ به لام به هوئی سپله یی و بی باوه ربیانه وه خوا نه فرینی لیکردن و، له نه انجامیشدا که میکیان نه بیٚت باوه پرکی راست ناهینن.

رینمایه کانی نایه تی ( ۴۴-۴۶ ):

۱- له بهرام بهر گزی و فرت و فیلی یه هووده وه هر له سه رده می پیغه مبه ره وه ﴿تانه مهو بۆ بهر واداران ته نیا خوا بهسه.

۲- ده رختنی نیازو نهی تهی به ده فری جووله که بهرام بهر به پیغه مبه ره ﴿

۳- باوه ری که م و لاوان، ناسه واریکی چاک بوخوا وه نه که ی ناخاته وه.

نهی خاوه ن نامه کان! بهم قورنانهش باوه پر بکه ن:

﴿<sup>۱۲</sup> یٰۤاِیُّهَا الَّذِیْنَ اٰتَوٰا الْکِتٰبَ﴾ نهی نه وانه ی له پیشه وه کتیب و نامه تان پیدراوه ﴿اٰمَنُوْا بِمَا نَزَّلْنَا﴾ باوه پر بینن بهم قورنانه ی دامان بزاندو ته خواره وه ﴿مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ﴾ که ددان ده نی به و کتیب یه نیوه دا ﴿مَنْ قَبْلَ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوْهًا﴾ بهر له وه چه ند ده م و چاو یک ساف بکهین. شیوه ی مروٚفیان لی دامالین ﴿فَنُرَدِّهٖا عَلٰی اٰدِبَارِهَا﴾ و وه کو

سُورَةُ النِّسَاءِ

النِّسَاءِ

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَآیْکُمْ وَکُفٰی بِاللّٰهِ وَلِیًّا وَکُفٰی بِاللّٰهِ نَصِیْرًا ﴿۱۰﴾ مِنَ الَّذِیْنَ هَادُوا هَادُوا یَحْرِفُوْنَ الْکَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِہٖ وَیَقُولُوْنَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَیْرَ مَسْمُوعٍ وَرَاعِنَا لَیَّا یٰۤاَسٰنٰنِہِمْ وَطَعْنَا فِی الدِّیْنِ وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَاطَعْنَا وَاسْمِعْ وَانْظُرْنَا لَکَانَ خَیْرًا لِّهْمْ وَاقَوْمٍ وَلٰکِنْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِکُفْرِہِمْ فَلَا یُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِیْلًا ﴿۱۱﴾ یٰۤاِیُّهَا الَّذِیْنَ اٰتَوٰا الْکِتٰبَ ؕ اٰمَنُوْا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوْهًا فَنَرُدَّہَا عَلٰی اَدْبَارِہَا ؕ اَوْ نَلْعَنَہُمْ کَمَا لَعْنَا اَصْحٰبَ السَّبْتِ وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُوْلًا ﴿۱۲﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَا یَغْفِرُ اَنْ یُّشْرَکَ بِہٖ وَیَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِکَ لِمَنْ یَّشَآءُ وَمَنْ یُّشْرَکْ بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرٰۤی اِثْمًا عَظِیْمًا ﴿۱۳﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَی الَّذِیْنَ یُرْکُوْنَ اَنْفُسَہُمْ بِاللّٰهِ یُرْکِی مِنْ یَّشَآءُ وَلَا یُظْلَمُوْنَ فِتِیْلًا ﴿۱۴﴾ اَنْظُرْ کَیْفَ یَقْرَءُوْنَ عَلٰی الْکِتٰبِ وَکُفٰی بِہٖ ؕ اِثْمًا مُّبِیْنًا ﴿۱۵﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَی الَّذِیْنَ اٰتَوٰا نَصِیْبًا مِّنَ الْکِتٰبِ یُؤْمِنُوْنَ بِالْحَبِیْتِ وَالطُّغُوْتِ وَیَقُولُوْنَ لِلَّذِیْنَ کَفَرُوْا هٰؤُلَآءِ اٰهْدٰی مِنَ الَّذِیْنَ ؕ اٰمَنُوْا سَبِیْلًا ﴿۱۶﴾

وَلَا تَدْرُسْ

۸۶

پشتی سهریانی لیبکهین. واته ئیتر ری دهرنه‌که‌ن و به‌نامانج نه‌گه‌ن ﴿و تلعنهم كما لعنا اصحاب السبت﴾ یاخود نه‌فرینیان لیبکهین، هه‌روه‌ک چۆن نه‌فرینمان له‌وانه‌ کرد روژی شه‌مه‌یان شکاندو بوونه مه‌یمرون. له‌سووره‌تی (به‌قهره: ۶۵) دا: (ولقد علمتم الذين اعتدوا منكم في السبت فقلنا لهم كونوا قردة خاسئين) وه له‌سووره‌تی (ئه‌عرف: ۱۶۶) دا: (فلما عتوا عن ما نهوا عنه قلنا لهم كونوا قردة خاسئين) وه له‌سووره‌تی (مائیده: ۶۰) دا: (... من لعنه الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير) هاتوو به‌ئوه‌ که نه‌فرین لیبکردنه لییان، شیواندنی په‌نگ و پوخساریان بوو، دهم وچاویان وه‌کو پشتی سهریانی لیها، نه‌لووت، نه‌برو هیچی تیدا نه‌ماو، وه‌کو داروبه‌ردیان لیها نه‌هه‌ست و نه‌شعووریان نه‌ما ﴿و کان امر الله مفعولا﴾ دیاره‌که خوا فرمان به‌هرچی بدا، هه‌میشه به‌رده‌وام دیته‌دی.

به‌ته‌ویه نه‌بی خوا له‌شیرک نابووری:

﴿١٨﴾ **إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ** بێگومان هه‌رگیز خوا له‌دانانی هاوبه‌ش بوی نابووری ﴿و يغفر ما دون ذلك لمن يشاء﴾ و له‌خوار شیرکه‌وه له‌هر گوناھێک ده‌بووری بۆ هه‌رکه‌سیک خوی بیه‌وێت ﴿ومن يشرك بالله فقد افترى إثما عظيما﴾ وه‌ی که‌سیک هاوبه‌ش بوخوا دابنی، په‌راستی درۆ گوناھێکی گه‌وره‌ی کردووه. به‌ئێ له‌چه‌ند جیگایه‌کی تر دا هاتوو: که‌خوا کاتی له (شیرکان) خوێ نابیت که له‌و شیرکه‌ په‌شیمان نه‌بنه‌وه له‌سه‌ری بمرن نه‌گینا لییان نه‌بووری. وه‌ک له‌جیگایه‌کی تر دا نه‌فه‌رموی: (إلا من تاب وآمن وعمل صالحا) (فورقان: ۷۰). یان ده‌فه‌رموی: (قل للذين كفروا إن ينتهوا يغفر لهم ما قد سلف) (ئه‌نفال: ۳). له‌جیگایه‌کی تری هه‌مان سووره‌تی (نیسا ۱۱۶) دا دانانی شه‌ریک بوخوا، به‌ته‌واوی هوێ دوورکه‌تنه‌ویه له‌په‌حمه‌تی خوا، وه‌کو ده‌فه‌رموی (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرَ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا) وه هه‌ر له‌قورئاندا هاتوو که به‌هه‌شت له‌سه‌ر موشریکان و هاوبه‌شدانه‌ران حه‌رام و یاسه‌غه، وه‌ک ده‌فه‌رموی: (... إِنْ مِنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ...) (مائیده: ۷۲) یان ده‌فه‌رموی: (ونادى اصحاب النار اصحاب الجنة ان افيضوا علينا من الماء او مما رزقكم الله قالوا ان الله حرمهما على الكافرين) (ئه‌عرف: ۵۰). له‌جیگایه‌کی تریشدا پوونی ده‌کاته‌وه که هه‌رگیز موشریک له‌ناگری دۆزه‌خ پزگاری نابیت. وه‌ک ده‌فه‌رموی: (ومن يشرك بالله فكأنما خرمن السماء فتخطفه الطير او تهوى به الريح فى مكان سحيق) (حه‌ج: ۳۰) وه هاتوو که: ئه‌من و ئاسایش و رینما بوون ته‌نابو ته‌وکه‌سانه‌یه که شیرکیان تیکه‌ل به‌ ئیمانکه‌یان نه‌کردوو وه‌ک: (الذين آمنوا ولم يلبسوا إيمانهم بظلم أولئك لهم الأمن و هم مهتدون) (ئه‌نعام: ۸۲).

رینما یه‌کانی ئایه‌تی (۴۸):

- ۱- هاوبه‌شدانان بۆ خوا وبی باوه‌پیی، له‌زینده‌به‌چالکردن و هه‌مووتاوانیکی تر گه‌وره‌تره.
- ۲- هه‌موو نافه‌رمانییه‌ک قابیلی به‌خشینه، (شیرک) و (کوفر) نه‌بی، ئه‌لبه‌ته شیرک لق و پۆپی زۆره‌و، لی‌ره‌دا له‌به‌ر درێژبوونه‌وه بۆمان باس نا‌کری. ﴿١٩﴾ **أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ** ئایا ته‌ماشای ئه‌و جووله‌که‌و گاوارانه‌ت نه‌کردوو خویان ده‌پالێون و، پاکانه بۆ نه‌فس و ده‌روونی خویان ئه‌که‌ن و هه‌رخویان به‌پیاوچاک دانه‌نێن و ئه‌لێن: (( نحن ابناء الله واحباؤه... )) واته: هه‌ر ئیمه‌ین دۆست و خوێشه‌یستی خوا! ﴿بَلِ اللَّهُ يَزْكِي مِنَ يَشَاءُ﴾ نه‌خێر، ته‌زکییه به‌ده‌ست نه‌وان نییه، به‌لکو خوا حه‌زی له‌هه‌رکه‌سیک بوو، ئه‌و بۆخوی ده‌پالێوی و دل و ده‌رونی پاک ده‌کاته‌وه. دیاره هه‌رکه‌سیک که خوا خوی په‌سه‌ندی بکاو ته‌زکیه‌ی بکات، لییشی خوێش شه‌بیت. له‌سووره‌تی



(نجم: ۳۲) ۱۵: (هو اعلم بكم ان انشاكم من الارض وانتم اجنة في بطون امهاتكم فلا تزكوا انفسكم هو اعلم بمن اتقى) هاتووه ده لئیت: هرگیز نایب بئ باوه پرکان - به تاییه تی خاوه ننامه کان - پاكانه بوخویان بکن، له سووره تی: (مائیده: ۱۸): (نحن ابناء الله واحباؤه) و له سووره تی (به قهره: ۱۱۱): (وقالو لن يدخل الجنة الا من كان هوذا آو نصاری) هاتووه که له و دوجیگایه دا شیوه ی خوئه لکیشان و ته زکیه که یانی دیاری کردووه!! ﴿ولا يظلمون فتیلا﴾ و به نه ندازه ی هه و دای باریکی ناوکه خورمایه ک ستمیان لینا کری، مه به ست به بیژهی (فتیلا) مه سه ل و نمونه یه بو گشت شتیکی که مایه خ و که م و بچووک، واته: ته نانه ت له شتی هه ره بچووکیش ستم له هیج که سی نا کری ﴿انظر كيف یفترون علی الله الکذب﴾ جا سه رنج بده له گه ل شه وه موو تاوانانه یاندا چون درو قسه به ناوی خواوه هه لده به سن و نه لئین: نیمه نه وه یه کی بی گوناخ و پاکین، دۆست و خو شه ویست و نه وه ی خواین! ﴿وکفی به اثما مبینا﴾ و نه و درو یه ی به سه وه کو گونا هیکی روون و ناشکرا بو خراپه کارییان. پاكانه و ته زکیه بو خوگردن به هه ره مه به ستنک بیت کاریکی حرامه، (عه مر ی کوپی عتا) نه لی: کچی کمان هه بوو ناومان نا (به پره)، به واتای چاک و چاک کار. هاوه لان پیان وتم که پیغه مبه ر ﴿ری له وجوره ناوانه گرتووه، فهرمو یه تی: ((اتزکون انفسکم، الله اعلم باهل البر منکم)) پاشان ناوه که یان گوپی و ناویان نا (زهینه ب)، که وابوو هه رجوره ناویکی تر له و بابته، بو نمونه: (زکی الدین، محی الدین، بهاء الدین...) بهر شه و حوکه ده که وی، چونکه ته نیا خوا مافی ته زکیه ی بو هیه له نیو (ملا الاعلی) و له نیو خه لکی زه ویشدا. دادگهری له پاداش و تولده له نیوان گشت مروقه کاندان: (ولا یظلمون فتیلا).

خاوه نامه کان به تکه کان و تاغوت ده که نه ده که م:

(ئین عه باس) ده لی: (که عبی کوپی شه شرف) هاته مه که، قوره یش پیانگوت: تو که له خاوه ننامه کانی، راتان بهرام بهر به نیمه و (موحه مه د) چیه؟ شه وه نیمه په یوه ندی خزما یه تیمان نه پچراندووه، و شتر و مالات سه ره برین بو هه ژاران، ناوو شیر ده دینه حاجیه کان... (موحه مه د) یش که سیکی وه جاک کویره، بو ته مایه ی لیگترازی خزمان و، شوینکه و تووه کانی! جا ده بی شه و چاک بیت، یان نیمه؟! (که عب) یش گوتی: دیاره نیوه له خو ی و له شوینکه و تووه کانی شی باشتن، له وه لامی شه و قسه و باسه دا شه نایه ته هات و فهرمو ی: ﴿الم تر الی الذین اوتوا نصیبا من الکتاب﴾ ناخو سهیری شه واته نه کردووه که به شیک له کتیبی (تهورات) یان پیدراوه؟ ﴿یؤمنون بالجبت والطاغوت﴾ که چی باوه پریان به بت و، تاغوت و فالگرتنه وه جادوو و شه یقان هیه، واته: په پره و ی له بهرنامه دنیا ییه کان ده که ن!! ﴿ویقولون للذین کفروا﴾ به موشریک و بی باوه ره کان نه لئین: ﴿هؤلاء اهدی من الذین آمنوا سبیلا﴾ ری و ریبازی شه وانه (موشریک و کافره کان) له ری باوه پرداره کان نمایان تره ﴿اولئک الذین لعنهم الله﴾ نائه وانه خاوه نه فرینی لیگردوون و له میهره بانی خو ی دوری خستونه ته وه ﴿ومن یلعن الله فلن تجد له نصیرا﴾ دیاره هه ره که سینک خوا نه عله ت و نه فرینی لیبکات، هرگیز تو هیج یار مه تیده ریگت بو ده ست ناکه وی ﴿ام لهم نصیب من الملك﴾ ناخو هیج ده سه لاتیکیان هیه؟ تا به ناره زوی خو یان داوه ری بکن، به شی شه م بدن و شه و بیبه ش بکن ﴿فان لا یؤتون الناس نقیرا﴾ نه گهر وابی، شه ونده چرووکن به نه ندازه ی توینکلی پشتی دنکه خورمایه که شی که س ناده ن. واته: نه گهر ده سه لاتی سامانی خه لکیان هه بو یا هیج شتیکیان به ش نه ندان ﴿ام یحسدون الناس علی ما آتاهم الله من فضله﴾ یان نیره ی و حه سادته به پیغه مبه ر ﴿هاوه لانی شه به ن له بهر شه وه که خوا شه و په له ده سه لاته ی - له فه زل و میهره بانی خو ی - پیداون؟ ﴿فقد آتینا آل ابراهیم الکتاب والحکمة﴾ جا به راستی به نه وه ی ئیبراهیمی په یام بهر ﴿که جووله که ش به ره ی شه ن - کارزانی و په یامی په یام بهر یه تیمان

پێبەخشین ﴿و آتیناهم ملکا عظیما﴾ و دەسەلاتیکی مەزن و گەورەشمان پێدان. دەسەلاتەکی (یوسف) و (داود) و (سولهیمان - سلواویان لەسەری) بەناوبانگە دەسا نێتر ئەوان بۆچی ئەوەندە حسادەت بەموحەممەد ﷺ ئەبەن؟ ﴿<sup>۵۵</sup> فمّنهم من آمن به ومنهم من صد عنه﴾ ئینجا هەندیکیان باوەریان پێ هێناو، بڕیکیشیان پێیان لێگرت. نێتر دەبی بەرامبەری تۆ چۆن بن؟ ﴿و کفی بجهنم سعیرا﴾ و ئاگری هەلگیرساوی دۆزەخ بەسە لەبەرامبەر نەکووییەکانیانەوہ ﴿<sup>۵۶</sup> إن الذین کفروا بآیاتنا﴾ بێگومان ئەو کەسانە بەئایەت و نیشانەکانی ئێمە بێ باوەڕن ﴿سوف نصلیهم نارا﴾ لەدوای دۆزدا دەیانەبەینە ناو ئاگریکی بلیسەدارو گەرمەوہ ئەیانبرژینن ﴿کلما نضجت جلودهم﴾ هەر جارە ی کە پێستی جەستەیان داپلۆخاو سووتا ﴿بدلناهم جلودا غیرها﴾ چەند پێستیکی تریان بۆنەگۆڕین لەجێی ئەودا ﴿لیذوقوا

**العذاب** ﷻ تا پتر نه وسزايه بچيژن. له فرموده يه كدا هاتووه:  
 له قيامه تدا جه سته ي جه هه ننه ميبه كان گه وره نه كريت،  
 به شيوه يه ك كه نيوان نهرمايي گوئي هه ربه كه يان به نه ندرازه  
 كيوي نوحودي ليدي. نيمامي (نه حمه د) ﴿ان الله كان عزيزا  
**حكيمًا**﴾ به راستيي خوا ده سه لاتداری كاردروسته، هه رگيز  
 له خووه سزاي هيج كه س نادات ﴿<sup>٥٧</sup> والذين آمنوا وعملوا  
**الصالحات**﴾ نهو كه سانه ش كه باوه ريان هيناهو كاره  
 چا كه كانيان نه نجام داوه ﴿سندخلهم جنات تجري من تحتها  
**الانهار**﴾ بيگومان له دوا پرژدا نه يان به ينه ناو باخ و باخاتي  
 واوه، كه به بن دره خته كانيدا كاني و پووبار ديت و ده روا  
 ﴿خالدين فيها ابدًا﴾ هه تا سه ريش هه رلهوي نه ميننه وه ﴿لهم  
**فيها ازواج مطهرة**﴾ ژناني پاكو خاوينيان دده يني كه  
 له هه مووشتيكي ناره واو قيژه ون دوون ﴿وندخلهم ظلا  
**ظليلا**﴾ و ده شيان به ينه بن سي به ري چرو پر وه، نيت لهوي  
 نه سه رماو، نه گه رما، تينيان تيناكات. له نايه تدا سي به ري  
 به هه شت به وشه ي (ظليل) هاتووه، وه له جيگايه كي تر دا به  
 (دائم) هاتووه وه: (اكلها دائم). وه له سووره تي (الواقعه:

لَمْ يَكُنِ لَهُمْ لِقَاءُ رَبِّهِمْ **سُورَةُ النِّسَاءِ**  
 أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَانْجِدْ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾  
 أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾ أَمْ  
 يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا  
 آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٤﴾  
 فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكُنِيَ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾  
 إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كَمَا يُصْغَتُ  
 جُلُودُهُمْ بِدَنِّهِمْ جُلُودًا غَيْرَهَا يُلْدَوُهَا عُذَابٌ **إِنَّ اللَّهَ**  
**كَانَ غَنِيًّا حَكِيمًا** ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
 سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا  
 لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا ظِلِيلًا ﴿٥٧﴾ **إِنْ**  
**اللَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ**  
**النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا**  
**بَصِيرًا** ﴿٥٨﴾ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي**  
**الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ**  
**تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا** ﴿٥٩﴾

٣٠)د: هاتووه: (وظل ممدود). وه لهسورهتې (المرسلات: ٤٠)د: (إن المتقين في ظلال وعيون) هاتووه: واته بهكو هاتووه. وه لهسورهتې (يس: ٥٦)د: (هم وازواجهم في ظلال على الأرائك متكئون) هاتووه بهواتای نهوهکه: بهههشتی یهکان لهگهل ژن و هاوسهرهکانیان لهسهرتهختی رازاوهن و پیکهوه پالیان لیډاوهتهوه. دیاره نهه جوړه لیکدانهوهی جیاواز لهیهک فراوانی نازونیعمهتهکانی بهههشت دهگهیهنئ. لهه فرمودهیهشد: هاتووه: ((إن فی الجنة لشجرة یسیر الراكب فی ظلها مائة عام لا یقطعها، شجرة الخلد)) طهبری: ٤٩٢/٨. لهبههشتدا درهختیکي گهوره نههراوهی وا هیهه، سوارچاک سهه سال بروا، نهوسا هیمان بوئ نابریئ.



هەرچی ئەمانەت بێ بێدەنەوه دەستی خاوەنەکەي:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ بێگومان خوا فرمائنتان پێدەدا کە هەموو ئەمانەت و سپاردەیک بەدەنەوه دەست خاوەنەکەي ﴿وَإِذَا حُكِمَ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ﴾ و هەركات دادگایی نێوان هەردوم دەکەن، بە دادگەرانه و یەكسانی داهەری بکەن، واتە: بەلای هیچ کەستێکدا دامەپێن، پێغه مەبەر ﷺ دەفەرموی: ((إِنَّ اللَّهَ مَعَ الْحَاكِمِ مَالِمٍ يَجْرُ، فَإِذَا جَارَ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَىٰ نَفْسِهِ)) نێین ماچە: ۷۷۵/۲، واتە: خوا پشتگیری لە (داوەر) دەکا هەتا ناهەقیی نەکا، هەرکە ناهەقییکرد، خوا وازی لیدیئێ و دەیداته دەستی خۆي! ﴿إِنَّ اللَّهَ نِعْمَ يَعِظُكُمْ بِهِ﴾ بەراستی خۆي بەهەق بەجوانترین شیوه، بەشیوازیکی زۆر چاک نامۆزگاریتان دەکات، کەوابوو نێوه ئەو سپاردانەي لاتان بەدەنەوه بەخاوەنەکانیان و، هەمووکاتیش بەدادگەرانه بریار بدەن ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ بێگومان خوا هەمیشە ژنەوایە بۆ گشت شتی، بینایە بۆ دیارو نادیار. پێغه مەبەریش ﷺ دەفەرموی: ((إِذَا الْأَمَانَةُ إِلَىٰ مَنْ أُنْتَمَنَ، وَلَا تَخُنْ مِنْ خَائِنٍ)). پێشەوا ئەحمەد: ۴/۴۰۴، واتە: سوپاردە بەدەوه دەستی خاوەن سپاردەکە، هەرگیز خەیانەت و گزی مەکەن، تەنانەتی لەگەڵ ئەوکەسەشدا خەیانەتی لێکردوویت.

گوێزایە ئێ خواو پێغه مەبەر و کار بە دەستانی خۆتان بن:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾ ئەي ئەوکەسانەي باوەرێتان هێناوه! گوێزایە ئێي فەرمانی خواو پەيامبەرین لەهەموو کاروباریکدا ﴿وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ وە بەر فەرمانی کاربەدەستان و کارسازانی خۆتان بن، واتە: بەقسەي ئەو کاربەدەست و زانایانە بکەن، کە لەخۆتانن. واتە: لەچارچێوهی شەریعەدا گوێزایە ئێان بن ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ﴾ نێنجا ئەگەر لەشتێکدا کێشەو ناکۆکیان بوو ﴿فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ﴾ جا بیکێرەوه بۆلای خواو پەيامبەر ﷺ، واتە: باتەنها قورئان و سوننەت داوەر و حەکەمتان بن. بەئێ پێویستە لەهەمووشتێکدا بگەرێنەوه لای خواو پەيامبەر ﷺ، دیارە کەبریری پەيامبەریش ﷺ هەر بریاری خوايە، وەك لەسورەتی (نساء: ۸۰) دا هاتووه: ﴿وَمَنْ يَطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾ کەوابوو نابێ بەهیچ جورێک کێشەکانتان بەرنە لای تاغوتەکانی سەر دەم، وەك ئەفەرموی: (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا) ۶۰/۴. وە نابێ بەهیچ تاغوتێک باوەرێت هەبێ، ئەوجا دەبیته موسڵمانی کامل و خاوەن باوەر، وەك لەسورەتی (بەقرە: ۲۵۶) دا هاتووه: (فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ) ﴿إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ ئەگەر باوەرێتان بەخواو بەرۆژی دوايی هەيە، دەبێ ئاوابێت ﴿ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ ئەوگێرانهوهی کێشەو هەرایە بۆلای قورئان و سوننەت، جواتر و چاکترە بۆتان، چاکترین رەفتاریشە بۆداهاتووتان.

رێنماییەکانی ئایەتی (۵۸-۵۹):

۱- دەبێ هەموو سپاردەو ئەمانەتی بپاریزێ و، پاشان لەکاتی پێویستدا بدریتەوه بەخاوەنەکەي، ئەگەرچی خاوەنەکەي پیاو خراپ و موشریک و کافریش بێ.

سەر نەجیث: ئەگەر بێ ئیهمالی و درێغیی ئەوکەسەي سپاردەکەي لایە، سپاردەکە تیاچوو، ناکەوێتە سەری وەکو پێغه مەبەر ﷺ دەفەرموی: ((لَا ضَمَانَ عَلَى الْمُؤْتَمَنِ)) رواه الدار القطنی.

۲- دادگەری و عدالەت -بەتایبەتی لە (قەزاوێت) و داهەرییدا- فەرمانێکی خوايیەو پێویستە جێبەجێ بکریت، دەبێ ئیتاعەي خواو، پێغه مەبەر و سەرپەستیارانی موسڵمانان (واتە: زانایان و، فوqهەما) کان بکری، هەر

نهمیه (سهملی کوپی عبدالله) نهلی: هتا خه لکی ریژ له سولتانی موسلمانان و زانایانیا بگرن، هه میشه له خیردا نهین، خواش کاروباری دونیاو ناخیره تیان بۆ ساز شهکا، خوئه گهر سووکاره تیان پنبهکن، نهوا بهرنامه ی دونیاو دواروژیان لی تیک نهچی.

۳- هه موو کیشه کان دهبی بۆ چاره سهر بدرینه وه دهستی قورئان و سوننه تی پیغه مبه ر.

۴- به خیتاریی و سهر فرازیی دنیاو ناخیره ت هه ر بۆئه م ئوممه ته یه .

۵- رزگاری مروّ له وه دایه هه موو کاره کانی به پنی کیتاب و سوننه ت جیبه جی بکا.

کیشه مه به نه لای تاغووته کان:

پیاوینکی جووله که و یه کینکی دوو پوو کیشه یه کیان هه بوو، جا بۆ چاره سهر که ی جووله که که وتی: بابچینه لای (موحه ممه د) داوه رییمان بکا، کابرای دوو پووش وتی: نه خیر، بابچینه لای (که عبی کوپی نه شرف) سی جووله که، ئینجا جووله که که وتی: من ده لیم بابچینه لای په یامبه ره که تان، که چی تو بۆلای که عبم ده به یه؟! نه وسا کابرای دوو پوو به ناچار ی له گه لیا چوو بۆلای په یامبه ر ﷺ و ده ره نجام کیشه که به قازانجی جووله که که برایه وه، نه وسا موسلمانه دوو پوو که وتی: من به بریاری (موحه ممه د) رازی نیم، ده بی بجینه لای (عومره ی کوپی خه تتاب) به لی هه ر که رویشته نه لای عومه ر، جووله که که پنیگوت: نه وه بزانه که پیشتر رۆشتینه لای (موحه ممه د) و بریاری بۆ مندا، که چی وا ئیستا نه م به ناو موسلمانه قایل نابی و هیناومی بۆلای تو، وتی: جا چۆن نه م قسه وایه؟ وتی: به لی. نه وسا عومه ر گوتی که میک چاره وروان بن هه ر ئیستا داوه ریتان شه که م. عومه ر هه لساو به په له گه رایه وه ماله وه و شمشیره که ی خو ی هینا و دای له ملی موسلمانه دوو پوو که و، فه رمووی:

﴿الَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الظَّالِمِينَ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ. وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتُ الْمُتَنَفِّقِينَ يُصَدُّونَ عَنْكَ صُدُّوا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءَهُمْ وَلَكِنْ يَحْلِفُونَ ﴿١٧﴾ إِنَّ أَرْدَنَّا إِلَّا أَحْسَنًا وَتَوَفِّيَقًا ﴿١٨﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ﴿١٩﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿٢٠﴾ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٢١﴾ وَلَوْ أَنَّا كُنَّا

هه رکه سیک رازی نه بیت به حوکم و بریاره کانی خواو په یامبه ره که ی ئابه وشیویه داوه ریی ده که م، ئیتر نه م ئایه ته هات و فه رمووی: ﴿الَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ﴾ نه ری ئه وانته نه دیوه را ده لێن باوه ریان به و بهرنامه و قورئانه یه دابه زینراوه بۆت هه یه ﴿وَمَا أَنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ﴾ و به و په یامه ش پیش تو دابه زینراوه باوه ر ده که ن ﴿یُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الظَّالِمِينَ﴾ ده یانه وی بۆ برینه وه ی داواو کیشه کانیان بچنه لای تاغووت و بهرنامه شه ی تانییه کان؟! ﴿وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ﴾ له کاتیکدا فه رمانیان پیدرا بوو به و بهرنامه شه ی تانیانه باوه ر نه که ن و کارنه که ن ﴿وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ و شه ی تانیش ده یه وی گو مریان بکات به گو مریا کردنیکی یه کجار دوو پو بی سنوور، بۆیه ئاوا سهر بۆ بهرنامه دنیا ییه کان شوپ ده که ن!



**سەرنج:** لەبەرئەو هۆکاری هاتنە خوارەوێ ئەم نایەتی (۶۰) ه، سەعلەبی رێوایەتی کردووە، لاوازه و جیگە ی تێبینییە ﴿ **وَ إِذَا قِيلَ لَهُم تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ** ﴾ کاتیکیش بەو دوو پووانە بگوتری: وەرە لای ئەم بەرنامەو شەریعەتە خوا دایبەزاندووە، وەرە لای ئەم پەيامبەری خوا، تا کێشەکەتان بۆ بپێتەو **﴿رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُونَ عَنْكَ صُدُودًا﴾** کەچی دوو پووەکان دەبینی بەتوندی روت لێوەردەگێرن و، قەتیش بەو بەرنامەو بپارە ی تۆ رازی نابن! لەسوورەتی (منافیقون: ۵) یشتا هاتووە: (وَإِذَا قِيلَ لَهُم تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّاْ رُؤُسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ) کە ئەک تەنھا بۆچارەسەری کێشەکانیان نایەنە لای پێغەمبەر ﷺ، بەلکو ئەگەر بۆئەویش بێ کە پەيامبەر ﷺ داوای لێبوردن بۆبکات هەر مل بادەدەن و نایەن! ﴿ **فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بَمَا قَدَّمْت أَيْدِيَهُمْ** ﴾ جاکاتی -بەهۆی ئەوکردووە خراپەیانەو و بەرخۆیانیناداو - ئەهەمەتیەکیان تەوش دەبێ ﴿ **ثُمَّ جَاؤَكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ** ﴾ پاشان بەهەوار هەوار دینەلات و سویند بەخوا دەخۆن ﴿ **إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا** ﴾ کە ئێمە لەبردنی کێشەو نازاوەکانمان بۆلای غەیری موحمەد ﷺ تەنھا چاکسازی و بپێتەو کێشەو نازاوەکانمان مەبەست بوو، بەرژووەندی و داوایکردووە ﴿ **أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ** ﴾ ئائەوانە کەسانیکن خوا ئەزانێ چ مەبەست و نیازێک لەدیاندا یە **﴿فَاعْرَضْ عَنْهُمْ﴾** جا تۆیش پشەتگوییان بخەو لێیانگەڕی و پۆزشیان لێوەرمەگرە **﴿وَعَظَّمَهُمْ﴾** و بەجوانیی نامۆزگارییان بکە، بەلەو زیاتر درۆ دەلەسەو فرۆفیل نەکەن **﴿وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا﴾** وە بەوتەیهکی جەرگپرانە لەگەڵیان بدوی، بەشیوەیهک کە هیچ قەسیان نەمینی و خو بدەن بەدەستەو لەدرۆ دەلەسە دەست هەلبگرن.

### رێنمایەکانی نایەتی (۶۰-۶۲):

- ۱- بردنی هەریکێشەیهک بۆلای غەیری قورئان و سوننەتی پێغەمبەر. کاریکی ناپەسەندو حەرەمە. ملنەدان بەپیاو (تاغوت) هەکان واجیبکی شەریعیو دەبێ خەلکیش بۆ پراپەوێ کێشەکانیان هەر بۆلای قورئان و سوننەت بانگ بکری.
- ۲- خەلکانی نەزان و نەفام دەبێ پشەتگویی بخری و، پۆزش و قەسیان لێوەرنەگێردی و، بە چپووپیش نامۆزگاری بکری، هەتا مل رادەکێشن.

### بەرھەرمانیی پێغەمبەر واجیە:

﴿ **وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ** ﴾ وە هەریکەسیکمان بە پەيامبەریتی ناردبێت، تەنھا هەر بۆئەو بوو کە دەبێ بەھەرمانی خوا گۆڕاپەلێی بکری، واتە: گشت پەيامبەرەکان لەسەر بپاری خوا دەبێ بەگوییان بکری، دیارە موحمەدیش ﷺ یەکی لەو پەيامبەرەنەو، دەبێ گۆڕاپەلێی بن **﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾** ئەگەر ئەو دوو پووانە وەختی سەمیان لەخۆیانکرد، بەو کێشەکانیان بردە لای تاغوتەکان **﴿جَاؤَكَ فَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ﴾** هاتبنا یە لای تۆئە موحمەد ﷺ! و داوای لێبوردن لەخوا کردب **﴿وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ الرَّسُولُ﴾** و پەيامبەریش (واتە: تۆی پێغەمبەر) داوای لێبوردن بۆ کردب **﴿لَوْجَدُوا اللَّهَ تَوَابًا رَحِيمًا﴾** بیگومان خویان بە تەویە وەرگرو میهرەبان دەست دەکەوت.

### تا شەری خوا نەکەنە بەرنامە، موسلمان نین:

﴿ **فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ** ﴾ نەخیر وە ئەو نێیە دوو پووەکان دەیزانن، سویندبێ بەپەرەردگارت ئە ی پێغەمبەر نابنە باوەردار **﴿حَتَّى يَحْكُمَكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ﴾** تا بۆ یەکلەکردنەوێ کێشەکانی نێوانیان تۆ دەکەنە داوەر **﴿ثُمَّ لَا**

**يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرْجًا مَّا قَضَيْتُمْ** و نهوساش بهرامبر بهو بریارهی تو داوته، هیچ تنگیه کیان دهست نه که وی له دهروونیا ندا **﴿وَيَسْلَمُوا تَسْلِيمًا﴾** و به چاکیش ته سلیم و ملکه چ بین. به لی ده بی ملکه چی و رهمانه ندیی ته و اومان بو هه مو بریاره کانی خواو په یامبر **﴿هَبْئَیْ، وَهَكَ لَه سُوْرَه تَی (نور: ۵۱)﴾** یشدا هاتوو و ده فرموی: (إنما كان قول المؤمنین إذا دعوا إلى الله ورسوله لیحكم بینهم أن یقولوا سمعنا و اطعنا ..).

### رینماییه کانی نایه تی (۶۴-۶۵):

- ۱- ده بی گویرایه لی له هه مو (نه مر و) (نه هی) یه کانی پیغه مبر **﴿بكری﴾**.
- ۲- هه مو گوناخی گه و ره و بچو و سنو و به زانندن و سته مه و ده بی ته و به ی لی بکری.
- ۳- پیو یسته به هه مو بریار تی خواو پیغه مبر **﴿﴾**.

سُورَةُ النِّسَاءِ  
وَلَوْ أَنَّا كُنْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوِ اخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيثًا ﴿٦٦﴾ وَإِذَا لَا تِنَّهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾ وَلَهْدَيْنَهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالسَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ بَنِرُوا أُجْمِعًا ﴿٧١﴾ وَإِنْ يَنْكُرْ لَكُمْ لِبَطْنٌ فَإِنْ أَصَبَكُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْنَا إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِدًا ﴿٧٢﴾ وَلَئِنْ أَصَبَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولُنَّ كَأَن لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلْبِسْتُمْ كُنْتُمْ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٣﴾ فَلْيَقْتُلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقْتَلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾

رازی بین **﴿وَلَوْ أَنَّا كُنْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾** گریمان نه گه ر نیمه له سه ر نه وانه مان نوسیبا که ده چنه لای تا غوته کان بو چاره سه ری کیشه کانیان که: ده بی بو و هر گرتنی ته و به و په شیمانی له و کاره یه یه کتر بکوژن و بچنه غه ز **﴿أَوْ اخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ﴾** یان ده بی له نیشتمان تان بچنه ده ری له به رخا، هه رو و به جو و له که کانی به ر له نیوه مان گوت **﴿مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ﴾** زور که میکیان نه بیت، و له میان نه نه دایه و نه یان نه کرد، به لام خو خوا ی گه و ره ته کلیفی له توانا به ده رنا کا **﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ﴾** دیاره نه گه به پیی ناموز گاری و فرمانه کانی خواو په یامبر ره فتاریان کرد با و نه مانه یان نه نجام دابا **﴿لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيثًا﴾** نیتر بو دنیا و قیامه تیشیان چاک ده بو و با و ره شیان پته و تر ده بو **﴿وَإِذَا لَا تِنَّاهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا﴾** نینجا نیمه ش بو خو مان پاداشتیکی گه و ره مان پیی ده به خشین **﴿وَلَهْدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا﴾** نهوساش به ته وای نه مان خسته سه ریگی

راست و له سه ری دامه زرا مان نه کردن **﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ﴾** و هه رکه سیکیش به رفه رمانی خوا و نه مان په یامبره بی **﴿فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾** ده بیته ها و ری نه و که سانه که خوا چاکه و به مره ی خو ی به سه را رشتوون، واته: له سه ریگی نه و ان ده بن له دنیا و له دار و ژدا **﴿مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ﴾** له په یامبران و راستگو یان **﴿وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ﴾** و شهیدانی ریگی خوا و صالحان و کارچاکان **﴿وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾** دیاره نه مانه چ ها و ده مان و ها و رییه کی چاک و بی و ننه، ده سا هه رکه سینک پیی خوشه که له قیامه تدا له گه ل نه مانه دا بیت، ده با خو ی بو ناماده بکات بو یه له ریوایه تیکی (مه رفوع) دا هاتوو: پیایک هاته لای په یامبر **﴿وَتِی: بِنِگومان به، من تو م له خو م و مال و منداله کانم خوشتر نه وی، کاتیکیش که له ماله و ده مان له یادی و، هه رگیز بی تو ش نو قره نا گرم، به لام که بیرم له مردنی خو م و تو م کرده و نه و سا زانیم که تو له گه ل په یامبران ده چیت به هشت و جیگی خوت،**



ترسم لی نیشته که جاریکی تر نه تبینمه وه! ئینجا نایه تی: (ومن یطع الله والرسول) هاته خواره وه. (ئیین که سیر) نه مهی هیناوه ﴿<sup>۷۰</sup> ذلک الفضل من الله﴾ نهو قه درو ریژ لیئانه له خوا وهیو. خوا خوئی نهو حورمه تهی گرتوون ﴿وکفی بالله علیما﴾ و هر خویشی (الله) به سه که به هه مووشتی ده زانی و پاداش ده داته وه. هه میشه هوشار و ناماده بن:

﴿<sup>۷۱</sup> یا ایها الذین آمنوا خذوا حذرکم﴾ نهی نهوانه ی باوه رتان هیناوه! ده بی هه مووکات و ریابن و هوئی خو تان تان هه بی و ناماده بن بۆ رو به پرووونه وهی دوژمنانی دینی خوا ﴿فانفروا ثبات﴾ ده سا دهسته دهسته. تیپ. تیپ. بچه جیهاد ﴿او انفروا جمیعا﴾ وه یان هه مووتان پیکه وه بچه غه زاو هه لمهت بهرن به پیی پیووست. مه به ست نه وهیه که هیچ کات گوڤه پان چۆل نه بی، نه گینا موسلمانان سوک و ریسوا نه بن ﴿<sup>۷۲</sup> وان منکم لمن لیبطئن﴾ بیگومان دهسته یه که له دوو پروووه کانتان له ناودایه سستی ده کن و خه لکیش له جیهاد سارد ده کنه وه ﴿فان اصابتکم مصیبة﴾ ئینجا نه گهر ئیوه تووشی به لاو نه هاهمه تک بوون. وه کو: کوشتن، یان تیکشکان له گوڤه پاندا ﴿قال قد انعم الله علی إذ لم اکن معهم شهیدا﴾ هه ریه که له دوو پرووانه نه لیئ: به راستیی خوا چاکه و به هره ی گه وره ی له گه لدا کردم که له گه ل نهوانه دا ناماده نه بووم. هه تا منیش وه نهوان دوو چار بوو بام ﴿<sup>۷۳</sup> ولئن اصابتکم فضل من الله﴾ خو نه گهر له فه زل و به هره ی خوا وه ده سکه وت و سه رکه وت نیکتان بۆ بوو ﴿لیقولن کان لم تکن بینکم و بینه مودة﴾ به راشکاو ی هه روه که سیک که له پیئشدا هیچ په یوه ندیی و ناشنایه تیه کتان نه بوویتی، ده لی: ﴿یا لیتنی کنت معهم فافوز فوزا عظیما﴾ نهی خو زگایه! منیش له گه لیاندا بوو بام، نهوسا منیش لهو ده سته وه ته به شدار ده بووم و به ناواتیکی گه وره ده گه یشتیم.

هه ربۆ خوا بچه غه زا:

﴿<sup>۷۴</sup> فلیقاتل فی سبیل الله الذین یشرون الحیاة الدنیا بالآخرة﴾ ده سا بائهوانه جهنگ بکه ن و بچه غه زا که له بهر خوا ده یانه وهی دهس له ژبانی دنیا یه هه لگرن و. قیامهت به دنیا بکرن ﴿ومن یقاتل سبیل الله﴾ هه رکه سه ش ده چیته غه زا له پیئاوی خوادا ﴿فیقتل﴾ چ بکوژیت و شهید بکری ﴿او یقلب فسوف نؤتیه اجرا عظیما﴾ یان زال ببی و سه رکه وهی، ئیمه له و دنیا پاداشتیکی گه وره ی پیئنه به شین. به لی موسلمان چ بکوژری. یان زال ببی، هه ر دوو باره که ی بۆنه و هه سه رکه وتن و پیروزییه، وه که له سوره تی (التوبة: ۵۲) یشتا هاتوه: (قل هل تربصون بنا إلا إحدى الحسین).

بۆ رزگاری خه لکانی بی هیژو ژنان و مندانان جیهاد بکه ن:

﴿<sup>۷۵</sup> و مالکم لا تقاتلون فی سبیل الله﴾ نهی ئیمانداران! ئیوه به چ به هانه و بیانوو یه که ناچنه غه زا له ربی خوا ﴿والمستضعفین من الرجال والنساء والولدان﴾ و له بهر رزگار کردنی پیاوان و ژنان و منالانی لاوازو چه وساو وه بی دیفاع ﴿الذین یقولون ربنا اخرجنا من هذه القرية الظالم اهلیا﴾ نهوانه ی که نه لیئ: نهی په روه رگاری ئیمه! تو له م شاره ی (مه که یه) که دانیشتووه کانی سته مکارن رزگار مانکه. چونکه نازاری زورمان ددهن و ریشمان نادهن کوچ بکه ن ﴿واجعل لنا من لدنک ولیا﴾ ده سا له لایه ن خو ته وه پشتیوان و کارسازیکمان بۆ به دی بیته ﴿واجعل لنا من لدنک نصیرا﴾ و هه رله لای خو ته وه - به فه زلی خو ت - یارمه تیده ریکمان بۆ به دی بیته، پاشان خوا ی دلوقانیش به هانا یانه وه هات و په یامبه ری بۆ ناردن و. مه که ی بۆ نازاد کردن ﴿الذین آمنوا یقاتلون فی سبیل الله﴾ نهو که سانه ی باوه ریان هیناوه. له ربی خوادا کوشتار ده کن ﴿والذین کفروا یقاتلون فی سبیل الطاغوت﴾ و

نه که سانهش کافرو بی باوه پن، له پښه کای تاغوت و شهیتاندا غوږا بکه و بجهنگین **﴿ان کید الشیطان کان ضعیفا﴾** بیگومان پیلان و فروغیلی شهیتان - له چاو دسه لات و توانای خوادا - لاوازو بی هیزه.

### رښماییه کانی نایه تی (۷۶-۷۷):

۱- جیهادو جهنگ له بهر دینی خواو بو پرکارکردنی خه لکانی کزو بی دسه لات و، هه لوه شانه وهی دام و ده زکای له خوا یاخییان فهرز کراوه.

۲- مواهید دونیای خوی دودا به پاشه رږږو قیامت.

۳- مواهید چ بکوږی و شهید بی، یان به غنیمت وده سته که و ته وه بگه پښته وه، له هر دوو حاله ته که دا سهر فرازو سهر که و ته وه.

۴- نابی باوه پداران له ترسی دوژمنانی دینی خوا ده ست له جیهاد هه لبرگن، چونکه هیزی نه وانه له شهیتانه وه یو، نه خشه ی شهیتانیش هر چه نده بیی لاوازه.

### جیهاد فهرز کرا، گوټیان بو غزوات له سهر نووسین؟

هندی له موسلمانان که هیما له مه که ده بوون هاتنه لای په یامبر ﷺ و تیان: تائیمه هاو به شمان بو خوا دانه ناو موشریک بووین، سهر بندو بی ترس بووین، که چی که باوه پمان هینا، بوینه ژیرده سته و ترسوک بووین! دسا مؤله تی جیهادمان بده باچین غزایان بکهین؟ نه ویش ﷺ فرمووی: من تائیسستا ته نها به چاوپوښی و لیبوردن فرمانم پیکراوه، نه به جهنگ. جا که له سهر داواکه ی خوټیان جهنگ فهرز کرایه سهریان، ترسیان لینیشست و خوټیان گرته دواوه (اخرجه الحاکم فقال: رجاله رجال الصحيح)... لنینجا

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبِّنا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِثْلَ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِثْلَ لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿٧٦﴾ الَّذِينَ آمَنُوا يَقُولُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَقُولُونَ فِي سَبِيلِ الْظَّالِمِينَ فَيَقْبَلُونَ أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ لَوْلَا أَخْرُنَا إِلَى أَجَلٍ زَيْدٍ قُلْ مَنِ الْمَالُ الَّذِي تَدْعُونَ قَلِيلًا وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٨﴾ أَلَيْسَ تَكُونُوا يَدْرِكَكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي رُوحٍ مُسَيِّدَةٍ وَإِنْ نَضَبْنَاهُمْ حَسَنَةً يَقُولُوا هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَنْ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنْ نَضَبْنَاهُمْ سَيِّئَةً يَقُولُوا هَٰذَا مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٩﴾ مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنْ لَدُنْهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ رَسُولًا وَكُنِيَ بِأَنَّهُ شَهِيدًا ﴿٨٠﴾

مړنې

نهم نایه ته هات و فرمووی: **﴿لم تر إلى الذين قيل لهم﴾** ناخو سهری نه وانه نه کرد پیان گوټرا: **﴿كفوا ايديكم واقموا الصلاة واتوا الزكاة﴾** ده ست له جهنگ بگرته وهو شهرمه که، چونکه کاتی جهنگ نه هاتوه، وه له باتی جیهاد نویژه کانتان بکه و زهکات بدهن، هتا خوا مؤلت دودات **﴿فلما كتب عليهم القتال﴾** جا که چورنه مه دینه و جهنگ و جیهادیان له سهر فهرز کرا **﴿إذا فريق منهم يخشون الناس كخشية الله﴾** یه کسر دسه یه کیان نه ونده له رو به رو بوونه وهی خه لکی نه ترسان، که له خواش هره و نه ونده نه ترسان **﴿أو اشد خشية﴾** یاخو زیاتریش ده ترسان **﴿و قالوا ربنا لم كتب علينا القتال﴾** و له ترسا گوټیان: نه ی پروه دگارمان! بوچی نیستا جهنگت فهرز کرده سهرمان؟ **﴿لولا اخرتنا إلى أجل قريب﴾** خوژکه تاما ویه کی تر دوات خستباین، تا به مردنی خوټان ده مردین، نه به کوشتن **﴿قل متاع الدنيا قليل﴾** نه ی پیغه مبر ﷺ! بلای: ژیان و گوزهرانی نهم دونیایه کهم و



کورتە لە چاوە قیامەتدا ﴿وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَى﴾ ژبانی ناخیرەت بۆ ئەوانەی لە خوا دەترسن زۆر باشترە لەم ژبانی دنیایە ﴿وَلَا تَظْلَمُونَ قَتِيلًا﴾ و بە ئەندازەی ئەو رەشتەیە لە ناو قلیشی ناوکه خورمادیە سەمتان لینا کری، واتە: کەترین سەتم لە کەس نا کری ﴿<sup>۷۸</sup> إِنَّمَا تَكُونُوا يَدْرِكَكُمُ الْمَوْتُ﴾ دانیایشین لە هەرجیگایە کەدا، مردن پێتان دەگات ، ئیتر خو لادان لە خەزا ئیووە رزگار ناکات لە مردن، چاکە وابوو بۆ چ لە جیهاد هەلدین؟ و خۆدەدزەنەوه ﴿وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بَرْجٍ مَّشِيدَةٍ﴾ ئەگەر لە ناو کۆشک و قەلای سەخت و قایمیشدا بن هەر دەمرن، چاکە وابوو لە جەنگ رامە کەن ﴿وَأَنْ تَصِيبَهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ هەر خۆشیی و چاکە یەکیان بێتەر، دەلێن ئەمە لە خواوەیە ﴿وَأَنْ تَصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ﴾ بە پیغەمبەر ﷺ ئەلێن: ئەمە لە لایەن تۆوە بوو، واتە: ئەمە مەتی و شوومی تۆیە!! ﴿قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ پێیان بلی: ئەی پیغەمبەر! ﷺ هەموو - هات و ئەمە تییە - هەر لە خواوەیە، ئەو خۆی دروستی ئەکا و بە فرمانی خۆیەتی و، مەبەستیشی تاقیکردنەوهی ئیووە، چونکە تەنها ئەو خۆی ئەتوانی کەلک و زیان ببەخشی ﴿فَمَا لَهُمْ لَا يُكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا﴾ ئەووە ئەو خەلکە چییانە؟ خەریکە لە هیچ شتێک تێنەگەن و لە حەقیقەت حالی نەبن و، لە مەبەست و نیازەکانی قورشان خو گیلکەن؟! ﴿<sup>۷۹</sup> مَا أَصَابَكُمْ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ﴾ هەر خۆشیی و چاکە یەکت تۆوش بوو لە خواوەیە ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾ و هەر ناخۆشیی و خراپە یەکیشت تۆوش بوو لە خۆتەرە، واتە: بەرەمی کرداری دەستی خۆتە، خۆت بە خۆتی ئەکەیت ﴿وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا﴾ و ئیمە تۆمان ناردوووە ئەی پیغەمبەر! ﷺ بە پیغەمبەر بۆتەواوی خەلکی ﴿وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ و خواش بەسە ناگادارو شایەت بێت بۆگە یاندنی بەرنامەکی خوا، وەلامی ئەوان.

#### رێنماییەکانی ئایەتی (۷۷-۷۹):

- ۱- تالووکە و پەلەوترس و کەم ورەیی، کاریکی ناشیاون و، ئەنجامیکی بی فەریان دەبێت.
- ۲- ناخیرەت بۆ خۆپاریزان لە هەموو دنیا باشترە.
- ۳- هەرگیز بەخۆلادان لە جیهاد و هەلەاتن مردن دوانا خیرت.
- ۴- خێرو شەر، چاک و خراپ، هەموو بەپیریاری خوا دەبی، هەر چاکە یەکت بۆپیش هات لە خواوەیە، هەموو خراپە یەکش لە لایەن خۆتەرە، خۆت بۆخۆتی هەلدەبژیری، ئەگینە هەرگیز خوا بە کاری خراپە رازی نییە.

بەرفەرمانی پیغەمبەر، بەرفەرمانی خوا یە:

﴿<sup>۸۰</sup> مَنْ يَطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اطَاعَ اللَّهَ﴾ هەرکەسێک گوێزایەلی پەيامبەر ﷺ بکات، ئەو بە راستی گوێزایەلی خۆی کردوو، چونکە بەرفەرمانی پەيامبەر، بەرفەرمانی خوا یە ﴿وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا﴾ و هەرکەسێش پشت هەلبکات و گوێزایەلی نەکات، ئەو ئیمە تۆمان نەناردوووە کە پارێزەر و چاودێر بی بەسەریانەوه، دیارە کە بەرپرسیاریش نابێت لینان، بەلکو تەنها راگە یاندن و تەبلیغەت لەسەرە ﴿<sup>۸۱</sup> وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ﴾ و لە ناو دوو پروووە کاندە هەیه دەلێن: بۆ هەموو ئیش و کاری گوێزایەل و فرمانبەردارین ﴿فَإِذَا بَرِزُوا مِنْ عِنْدِكَ﴾ جا هەرکە لەلای تو دەرچوون و دوورکەوتنەوه ﴿بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ﴾ دەستە یەکیان درژی قسەکانی تو شەو دەکەنەوه، واتە: لەلای خۆتا گوێیان بۆ ئەگرتی، کەچی کاتی دوور دەکەوتنەوه شەویان بە کێشەر و پیلان دەبردە سەر ﴿وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ﴾ و خوا دەینووسی هەر پیلانێک بە شەودا دەیکەن ﴿فَاعْرَضَ عَنْهُمْ﴾ جا تو وازیان لی بینە ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾ و هەر بەخوا پشت ببەستە ﴿وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا﴾ و بەسە کارسازت تەنها خوا بی.

نهر قورئان کاری غهیری خوا بوايه ناریک دهبوو:

﴿**۸۲** اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ﴾ ناخو ئهو دووړووانه بوچی له ماناوامه بهستی قورئان وردنابنه وه که چهنده وردو پړحیکمه ته، هه تا باوه پ بښن ﴿**لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ**﴾ خوئنگه له غهیری خوا بووبا ﴿**لَوْ جَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا**﴾ ییگومان شیواوی و دژایه تییه کی زوریان - له روی رهوانیژی و خو شخوانی و ماناوامه به سنه وه - تیا به دی نه کرد. به لام چونکه فرموده دی خواجه، دهیینی له هه موو که م و کورتیی و ناته واوی و دژایه تییه که دووره. تا سه رگرده نه زانی هه واله کان بلاو نه که نه وه:

﴿**۸۳** وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ﴾ هه رکه هه والیکي خو ش وه که به دسته یانی نه من و ناساییش و

سه رکه وتن، یان هه والیکي ناخو ش و ترسناکیان پییگا ﴿**أَذَاعُوا بِهِ**﴾ سه ربه خو بلاویان ده کرده وه لای هه موو که س ده یان کرده هه را، بی لیکو لینه وه ناخو ئهو هه واله راسته، یان نا؟ چاک وایه بشاردیته وه کپ بکړته وه، یان بلاو بکړته وه؟ واته: دهبوو بز انرابا ئهو هه واله راسته یان نا؟ بهر ژوه ون دی تیدایه بلاو بکړته وه، یان نا، نه وسه بلاو بکړایه ته وه؟ ﴿**لَوْ رَدُّهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ**﴾ خوئنگه سهر بیان بردایه ته وه بو لای په یام بهر و فرمانده کانیان ﴿**لَعَلَّهُمُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ**﴾ نه وا خواهن سه لیه کانیان ده یان زانی هه واله راسته که ی لیده ریښن ﴿**وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ**﴾ نه گه ر فزل و میهره بانی خوا به سه رتانه وه نه بوايه، که له سه ر ئیمان دایمه زران دن ﴿**لَا تَبْعُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا**﴾ که میکتان نه بی په پیره ویتان له شعیان ده کردو، به وه سه وه سه و ده غه غه خوی له خشته ی دهر دن، به لام به فزل و رحه متی خوی نه یه نشت و پاراستنی.

رښماییه کانی ثایه تی (۸۰-۸۳):

- ۱- گوږپرایه لی و فرمانبردار ی پیغه مبه ر، بریاریکي خوا یی واجیبه، چونکه فرمانی خوا ی له سه ره.
- ۲- ده بی بو به هیزیوونی ئیمان و باوه رمان له نه بوونی نا کوکی و دژایه تی و هه له له نیو قورئاندا تی بفکرین.
- ۳- ده بی هه موو هه واله کان، به تاییه تی هه واله کانی به ری جهنگ، هه ر فرمانده جهنگییه کان - پاش له بیژنگ دانیان - رایانگه یه نن و بلاویان بکه نه وه.

۴- خه لکیکی زور هیه که هه ر به بیستنی جوړه هه والیک، خیرا ده گوړی و وره له ده ست دودات.

نهر به ته نیاش بیت بچوړه جیهاد:

﴿**۸۴** فَقاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ئینجا له پیناوی ئایینی خوا و پرگار کردنی لاوازه کاند کوشتارو خه زا بکه نه ی پیغه مبه ر! نه گه ر به ته نها خویش بیت ﴿**لَا تَكُلْ إِلَّا نَفْسَكَ**﴾ توهه ر له هیدایه ت و نه رکی خوت به رپر سیت ﴿**وَحَرَضَ**﴾

سُورَةُ النِّسَاءِ

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ۖ وَمَن تَوَلَّى طَاعَةً فَإِنَّا نَرَاهُ مِنْ عِندِكَ بِبَيِّنَاتٍ طَائِفَةٍ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُنْشِئُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۖ ﴿٨٢﴾ أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ۖ ﴿٨٣﴾ وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلَّهُمُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ۖ ﴿٨٤﴾ فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسُكَ وَحَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَن يَكْفِيَ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ إِنَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا ۖ ﴿٨٥﴾ مَنْ يَشْفَعْ شَفَعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كَفْلٌ مِنْهَا ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيبًا ۖ ﴿٨٦﴾ وَإِذَا حُجِمَ بِشَحِيحٍ فَجِوْا بِأَحْسَنِ مِنْهَا أَوْ رُدُّوها ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ۖ ﴿٨٧﴾



**المؤمنین** ﴿ و دهنو هانه‌ی باوه‌پداره‌کانیش بده بۆ جیهادو کوشتارو جهنگ درژی خوانه‌ناسان ﴾ **عسی الله ان یکف باس الذین کفروا** ﴿ بیگومانیه خوا به‌هۆی ئه‌وجیهاده‌وه له‌زه‌برو زۆرو خراپه‌ی ئه‌و بی باوه‌پارانه ده‌تانپاریزی.

**نیببسی** : (ته‌به‌ریی) ده‌لی: مه‌مووکرداریکی (عسی) که‌بیژهی (الله) بکاری بی‌ت بۆ‌حه‌تمیی و واجبه، واته: ته‌حقیق و حه‌تمیه‌ت ده‌گه‌یه‌نی‌ت، نه‌ک بۆ‌هیاو ئومید. ﴿ **والله اشد باسا** ﴾ و هیزو هه‌له‌مه‌تی خوا له‌وان سه‌خت‌تره له‌جه‌نگدا ﴿ **واشد تنکیلا** ﴾ له‌سزاو تۆله‌یشدا توند‌تره‌ تیر‌تره. به‌لی هه‌ر به‌جیهاد ده‌ستدریژی بی باوه‌پار له‌ کۆل ئه‌که‌وێت، بۆیه پێویسته موسلمانان به‌ وتارو سیمینارو بلاوکراوه بۆ ئه‌ومه‌به‌سته هۆشیار بکړینه‌وه ﴿ **من یشفع شفاعة حسنة** ﴾ هه‌رکس تکای هه‌رکارکی چاک بکاو، مه‌به‌ستیشی به‌ده‌سته‌پێانی ره‌زانه‌ندی خوا بی، وه‌ک چاک‌کردنی نیوان موسلمانان، یان ده‌نگی خۆی بخاته پال ده‌نگی هه‌ژاران و مافخو‌روان و پشتگیری له‌هه‌ق بکات ﴿ **یکن له نصیب منها** ﴾ به‌شیککی باشی له‌و خیرو‌چاکه‌یه بۆ ده‌بی، واته: خۆی گه‌وره‌ پاداشتی چاک ده‌داته‌وه ﴿ **ومن یشفع شفاعة سيئة** ﴾ و هه‌رکس‌یکیش تکا بۆ هه‌رکارکی خراپه‌ بکاو هه‌ولی سه‌رخستنی بدا، واته: تکا بۆ کاری ناره‌واو خراپه‌ بکاو، هاوکاری خه‌لکانی خراپ بکات، بۆ تیکدانی نیوان موسلمانان و، پشتگیری له‌ناهه‌ق و با‌تل بکا ﴿ **یکن له کفل منها** ﴾ به‌شیککی له‌وکاره‌ خراپه‌یه بۆ ده‌بی و تۆله‌ده‌دری له‌به‌رامبه‌ریه‌وه ﴿ **وكان الله علی کل شی مقتبًا** ﴾ و خۆایش هه‌میشه‌ به‌سه‌ر هه‌مووشتی‌کدا به‌تواناو چاودێره، پاداشت و تۆله‌ی هه‌مووکه‌سی‌ک به‌پێی شیاوی خۆی ئه‌داته‌وه ﴿ **واذا حییتهم بتحیة** ﴾ و کاتی به‌هه‌رجۆری‌ک چاک وچۆنی و سلاوتان لیبکری له‌لایه‌ن موسلمانانه‌وه ﴿ **فحیوا باحسن منها او ردوها** ﴾ جانیوه به‌جواتر له‌و چاک وچۆنی له‌باوه‌پداران بکه‌ن، یان هه‌ره‌یج نه‌بی‌ت وه‌کو خۆی وه‌لام بده‌نه‌وه، واته: نه‌گه‌ر ئه‌و گو‌تی: (السلام علیکم) ئیوه له‌وه‌لامدا بلین: (وعلیکم السلام ورحمة الله)، خۆنه‌گه‌ر گو‌تی: (السلام علیکم ورحمة الله) ئیوه بلین: (وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته). ﴿ **ان الله کان علی کل شی حسیبًا** ﴾ به‌راستی خوا به‌حسابی هه‌مووشتی‌ک ده‌گاوه‌ له‌گشت که‌سی‌ک ده‌پرسی‌ته‌وه‌و پاداشتی هه‌مووکاری‌کیش ئه‌داته‌وه ﴿ **الله لا اله الا هو** ﴾ که‌ ئه‌وخوا به‌ده‌سه‌لاته‌ خۆی نه‌بی، هیچ په‌رستراویکی دیکه به‌هه‌ق نییه‌ شیاوی په‌رستن بی‌ت ﴿ **لیجمعنکم الی یوم القیامة لا رب فیه** ﴾ سویند به‌خوا خۆی، ئیوه هه‌موو بۆ پۆژی قیامه‌ت -که‌هاتنی هیچ گومانیکی تیدا نییه- کۆنه‌کاته‌وه.

**هه‌نگاداری** قورتوبی ده‌لی: (وکل لام بعدها نون مشددة، فهو لام القسم) واته: هه‌موو لامی‌ک بجیته سه‌ر هه‌ر کرداری‌ک و (ن)‌ی گیراو به‌دایدا بی‌ت، وه‌کو (لیجمعنکم) یان (لتبعثن) بۆ سویند ده‌بی. ﴿ **ومن اصدق من الله حدیثًا** ﴾ جاکێ له‌خوا قسه‌و گو‌فتاری راست‌تره‌؟!.

ده‌بی به‌رامبه‌ر دوروویه‌ک رابن:

نیمامی (موسلیم) له (زه‌ید)‌وه (خوا لییان رازی بی‌ت) ئه‌لی‌ت: په‌یامبه‌ر ﷺ له‌گه‌ل چه‌ند که‌سی‌کدا پۆیشت بۆ (ئو‌خود)، به‌لام هه‌ر له‌پێگه‌دا گه‌لیکیان (وه‌ک ئۆبه‌ی وهاو‌پێکانی) گه‌پانه‌وه، ئینجا له‌به‌رامبه‌ر ئه‌وکاره‌یه‌وه هاوه‌لان بوونه دووده‌سته: ده‌سته‌یه‌کیان وتیان: ده‌بی جه‌نگیان له‌گه‌ل بکه‌ین و بیانکۆژین. ده‌سته‌یه‌کی تریان وتیان: نابێ جه‌نگیان له‌گه‌ل بکه‌ین، چونکه به‌په‌رواله‌ت به‌روادارن! جاخوا فه‌رمووی: ﴿ **فما لکم فی المنافقین فتنین** ﴾ چیتانه (ئه‌ی به‌رواداران) سه‌باره‌ت به‌و دوو‌پروانه دووده‌سته‌ن؟ بۆ به‌تیکرا بریاری کوفریان ناده‌ن ﴿ **والله ارسهم بما کسبوا** ﴾ خۆ خوا ژیره‌و ژووری کردوون و به‌کافر دایانان، چونکه چاک ئه‌یانناسی، که‌وا‌بوو ئیوه‌ش دوودل مه‌بن به‌رامبه‌ریان و به‌شزانن که‌ کافرن و تۆله‌یان هه‌ر کوشته‌ن ﴿ **اتریدون ان ته‌دوا من اضل الله** ﴾ ناخۆ که‌سی‌ک خوا گو‌مرا‌ی کردی‌ت،

ثَبُوه دَهَانَهوئِ رَیِّ رَاسَتی نِشَان بَدَن ! ﴿وَمَنْ یُضِللِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيْلًا﴾ خُو دِیَارِه هَرکِه سَیِّکْ خَوَا خُوئِ  
گومرَای بکات، هَرگِیز نَاتَوَانِیت هِیچ رِیگِه یَک بُو دَه رِیازِبوونی بَدُو زِیْتِه وه ﴿وَدَاوَلُو تَکْفُرُوْنَ کَمَا کَفَرُوْا﴾  
دووپووه کَانَ ثَاوَات نَه خَوَازَن وَ نَه یَانَهوئِ - وَکْ خُو یَانِ خَوَانَه نَاسَن، ثَبُو هَش بَیْ بَاوَه رِیَن وَ لَه دِیَن وَه رَگِه رِیَن  
﴿فَتَکُوْنُوْنَ سَوَاءً﴾ ثَوسَا هَمو وِکْ یَه کَتَان لَیْبِیْ وَ یَه کَسَان بِن لَه گومرَاییدا ﴿فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِیَاءَ﴾ جَا ثَبُو ه  
دُو سَتِیَه تِی یَان مَه کَن وَ مَه یَان گِرَنه دُو سَت ﴿حَتّٰی یُهَاجِرُوْا فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ﴾ تَا لَه رِیِّ خَوَا کُوچ دَه کَن وَ بَه بَاشی خُو یَان  
یَه کَلَا دَه کَه نَه وه بُو خَوَا ﴿فَاِنْ تَوَلَّوْا﴾ خُو نَه گَر رَوِیَان وَه چَر خَانَدُو کُوچ یَان نَه کَرَد ﴿فَتُحْذَرُوْهُمْ وَ اُقْتَلُوْهُمْ حِیْثُ وَ  
جَدْتُمُوْهُمْ﴾ ثَوا ثَبُو هَش لَه هَر کَوِی دَه سَت تَان کَه وَ تَن بَیَان گِرَن وَ بَیَان کُوژَن ﴿وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وِلِیَا وَلَا نَصِیْرًا﴾ وَ

لَه هِیچ کَامِی شِیَان دُو سَت وَ یَار مَه تِی دَه ر مَه گِرَن، تَا ثَوکَاتِه  
نَه وَ انِی ش لَه مَه کَکَه بَار دَه کَن وَ پَه یَوَه نَدِی یَان بَه وَ انَه وه  
نَه پَچَرِی ﴿اِلَّا الَّذِیْنَ یَصِلُوْنَ اِلٰی قَوْمٍ بَیْنَكُمْ وَ بَیْنَهُمْ مِیثَاقٌ﴾  
ثَوکَه سَا نَه یَان نَه بَیْ پَه نَا دَه بَه نَه بَه ر تِی رَه وَ هُو زِی کْ کَه  
پَه یِمَان وَ بَه لَیْن لَه نِیَوَان تَا نَدِی ه، وَ تَه: بُو ونَه تَه هَاو پَه یِمَانِی  
هَاو پَه یِمَان تَان، لَه کَاتِی وَ اَدَا نَه وَ انِی ش وَکْ هَاو پَه یِمَانَه کَان تَان  
خُو یَنِی یَان پَارِی زِ رَاوَه وَ نَابِیْ لَه گَه لَیَان بَه جَه نَگ بَیْن ﴿اَوْ  
جَاءَکُمْ حَصْرَتْ صُدُوْرُهُمْ اَنْ یَقَاتِلُوْکُمْ اَوْ یَقَاتِلُوْا قَوْمَهُمْ﴾  
یَان مَه گَر ثَوکَه سَا نَه ی بَه نَا چَارِی هَا تَبَنَه لَاتَان وَ دُو دَل بِن  
لَه گَه لَتَان جَه نَگ بَکَن، یَان تَوُوشِی خَزَم کُوشَتَن بَیْن، چُو وِن  
هَر وَکْ لَه گَه لَتَان نَیْن، دُو ژَمَنَی ه تِی شَتَان نَا کَه، جَا کَه وَ ابُو  
خَه لَکَانِی ثَاوَا مَه کَه نَه دُو ژَمَن وَ لَه گَه لَیَان بَه جَه نَگ مَه یَه ن،  
بَا هَر بَه بَیْ لَی هَن بَعِیْن نَه وه ﴿وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَسَلَطَهُمْ عَلَیْکُمْ  
فَلَقَاتِلُوْکُمْ﴾ خُو نَه گَر خَوَا وَ یَسْتَبَی زَالِی دَه کَرَدَن  
بَه سَه ر تَانَاو بَه جَه نَگ دَه هَا تَن لَه گَه لَتَان دَا، بَه لَام وَ انِی سَتَا خَوَا  
دَلِی رَا گِر تَوُ وِن وَ نَا یَانَهوئِ لَه گَه لَتَان نَه یَار بِن ﴿فَاِنْ  
اَعْتَزَلُوْکُمْ﴾ جَا کَه ثَوان خُو یَان لَادَاوَه لَی تَان ﴿فَلَمْ یَقَاتِلُوْکُمْ﴾

لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَیَجْمَعَنَّکُمْ اِلٰی یَوْمِ الْاٰخِرَةِ لَا رِیْبَ فِیْهِ  
وَمَنْ اٰصَدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِیْثًا ﴿۸۷﴾ ﴿فَمَا لَکُمْ فِی الْمُنْفِقِیْنَ  
فِشْخِیْنِ﴾ اَزْکَسَهُمْ یَمَا کَسَبُوْا اُتْرِیْدُوْنَ اَنْ تَهْدُوْا مِنْ  
اَضَلَّ لَه وَ مَنْ یُضِلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِیْلًا ﴿۸۸﴾ وَ دَاوَلُوْ  
تَکْفُرُوْنَ کَمَا کَفَرُوْا فَتَکُوْنُوْنَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِیَاءَ  
حَتّٰی یُهَاجِرُوْا فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ اِنْ تَوَلَّوْا فُحِّدُوْهُمْ وَ اَقْتُلُوْهُمْ  
حِیْثُ وَ جَدْتُمُوْهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وِلِیًّا وَلَا نَصِیْرًا ﴿۸۹﴾  
اِلَّا الَّذِیْنَ یَصِلُوْنَ اِلٰی قَوْمٍ بَیْنَكُمْ وَ بَیْنَهُمْ مِیثَاقٌ اَوْ جَاءَکُمْ  
حَصْرَتْ صُدُوْرُهُمْ اَنْ یَقَاتِلُوْکُمْ اَوْ یَقَاتِلُوْا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ  
اللّٰهُ لَسَلَطَهُمْ عَلَیْکُمْ فَلَقَاتِلُوْکُمْ اِنْ اَعَزَّ لَکُمْ قَلَمٌ یَقِیْلُوْکُمْ  
وَ اَلْقُوا اِلَیْکُمْ السَّلَامَ فَاَجْعَلِ اللّٰهُ لَکُمْ عَلَیْهِمْ سَبِیْلًا ﴿۹۰﴾  
سَتَجِدُوْنَ اَخْرِیْنَ یُرِیْدُوْنَ اَنْ یَاْمَنُوْکُمْ وَ یَاْمُنُوْا قَوْمَهُمْ کُلٌّ  
مَارَدُوْا اِلٰی الْفِتْنَةِ اَرْکَسُوْا فِیْهَا اِنْ لَمْ یَعَزَّوْا لَوْکُمْ وَ یَتَّقُوْا اِلَیْکُمْ  
السَّلَامَ وَ یَکْفُوْا اِلَیْهِمْ فَحُدُّوْهُمْ وَ اَقْتُلُوْهُمْ حِیْثُ  
تَقْتُلُوْهُمْ وَ اَوَّلَیْکُمْ جَعَلْنَا لَکُمْ عَلَیْهِمْ سُلْطٰنًا مُّبِیْنًا ﴿۹۱﴾

وَ جَه نَگِیَان لَه گَه لْ نَه کَر دُو وِن ﴿وَالْقَوَا اِلَیْکُمُ السَّلَامُ﴾ وَ بُو خُو یَانِ پَیْ وَ رِی یَا زِی نَاشْتِی یَان گِر تَوْتَه بَه ر ﴿فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ  
لَکُمْ عَلَیْهِمْ سَبِیْلًا﴾ خَوَاش هِیچ رِیگِه یَکِی نَه دَاوَه بَه ثَبُو ه دَه سِی یَان بُو بَرَن وَ جَه نَگِیَان لَه گَه لْ بَکَن ﴿سَتَجِدُوْنَ  
اَخْرِیْنَ یُرِیْدُوْنَ اَنْ یَاْمَنُوْکُمْ﴾ بَه تَه کَی د بَرِی کِی تَرِی یَان تَان دَه سَت دَه کَهوئِ، ثَبُو هَشوئِ ثَبُو ه ثَمِیْن بَکَن وَ تَر سِی یَان نَه بَیْ  
لَی تَان ﴿وَالْیَاْمُنَا قَوْمَهُمْ﴾ وَ قَهوْم هُو زَه کَه شِی یَان ثَمِیْن بَکَن وَ لَی یَان نَه تَر سَن، ثَوسَا نَه گَر ثَبُو ه سَه ر کَه وَ تَن بَه سَه ر  
مُوشَرِی کَه کَا نَدَا دَه لَیْن: ثَبُو ه لَه گَه لْ ثَبُو ه یَن ! کَاتِی کِی ش مُوشَرِی کَه کَانَ بَه سَه ر ثَبُو ه دَا زَال بُو وِن دَه جَه نَه لَای قَهوْم وَ  
هُو زِی خُو یَان وَ لَه گَه لْ نَه وَ ان دَه بِن وَ بَتَان دَه پَه ر سَتَن ﴿کَلِمَا رَدَاوَا اِلٰی الْفِتْنَةِ اَرْکَسُوْا فِیْهَا﴾ ثَوسَا هَر کَاتِی کِی ش بُو یَان  
بَکَرِی ت، بَیْ سَیْ وَ دُو دَه جَه نَه وَ نَاو شِی رِکْ وَ بَیْ دِیْنِی ه یَکِی خُو یَان ﴿فَاِنْ لَمْ یَعْتَزَلُوْکُمْ﴾ جَا نَه گَر لَه بَه دَه فِی رِی وَ  
ثَاوَا نَه وَ ه خُو یَان لَانَه دَا لَی تَان ﴿وَالْیَاْمُنَا اِلَیْکُمُ السَّلَامُ﴾ وَ یَیْ شِی یَا زِی نَاشْتِی وَ مَلْکَه چِی شِی یَان دَه رَنه پَرِی بُو تَان، وَ تَه:



ریگای ناشتییان نه گرت بهر **﴿ویکفوا ایدیهم﴾** و دهستییشان له کوشتن و بریتان هه لئه گرت **﴿فخذوهم واقتلوه﴾** **﴿حيث ثقتهم﴾** نهوسا ئیوهش له ههرجیگایه کدا دهستان به سه ریاندا زالبوو بیانگرن و دیلیان بکن، خوئه گهر دهستدریژی کاریش بوون بیانکوژن **﴿واولنکم جعلنا لکم علیهم سلطانا مبینا﴾** بوئه وانیه و ادزایه تیتان دهکن، دهسه لاتمان پیتانداوه - له بهرئو خیانهت و گزیکاریه یان - ئیوهش دزایه تییان بکن و چون بوتان گونجا بیانکوژن **﴿وماکان لمؤمن ان یقتل مؤمنا﴾** رینه دراوه هیچ باوهرداریک باوهرداریکی دیکه بکوژیت، بویه نهوه موو ورده کاری و (ئیحتیات) هه شکاروه **﴿الا خطا﴾** به خه تاو به هه له نه بیئت، نه گینا کوشتنی موسلمان - به ناههق - هه رگیز رهوانیه **﴿ومن قتل مؤمنا خطا﴾** و هه رکه سیک مروفتیکی باوهرداری به هه له کوشت، دهبی له توله یدا دووشت نه نجام بدات **﴿فترحیر رقبة مؤمنة﴾** یه کهم: نازادکردنی کویله یه کی باوهردار، چونکه گونا هیکه گهره ی کردووه **﴿ودیه مسلمة﴾** **﴿إلى اهله﴾** دووه: خوینیک به کهس و کاره کی بدری **﴿إلا ان یصدقوا﴾** مه گهر بیکه نه سه ده قه و بیبه خشن **﴿فإن کان من قوم عدو لکم﴾** خوئر کوژراوه که له تیره یه کی خوانه ناسی دوژمنتان بوون **﴿وهو مؤمن﴾** و موسلمانیش بوو، نهوا یه کشتی ده که وینه سهه، وه کو ده هه رموی: **﴿فترحیر رقبة مؤمنة﴾** به بنده یه کی باوهردار نازاد بکات، واته: خوینی نادری **﴿وإن کان من قوم بینکم و بینهم میثاق﴾** خوئه گهر نه و مروقه نیمانداره کوژراوه له تیره یه کی خوانه ناسی سویند خوړو هاوپه یمانتان بوو **﴿فدیة مسلمة إلى اهله﴾** نه بی توله ی خوینه که ی به میراتبه ری کوژراوه که بدری **﴿و تحریر رقبة مؤمنة﴾** و به بنده یه کی بروداریش نازاد بکا **﴿فمن لم یجد﴾** جا هه رکه سیک به بنده ی دهست نه کهوت، واته: توانای کپینی نه بوو، یان هه ربه بنده نه مابوو، وه کو نیستا **﴿فصیام شهرین متتابعین﴾** نهوه دوومانگی ره بهق له سهه یه ک بی وچان به روژوو دهبی، مه گهر نه خووش بیئت **﴿توبه من الله﴾** تاخا په شیمانی له بکوژه که وهرگری **﴿وکان الله علیما حکیما﴾** و خواش زانای کار دروسته، نه زانی چ برپاریک چاکه بوئاده میراد.

کوشتنی موسلمان به نه نه قهس توله ی جه جه نه مه به رده واه:

**﴿۱۳﴾ ومن یقتل مؤمنا متعمدا﴾** و هه رکه سیک به دهستی نه نه قهست مروفتیکی خاوهن باوهر بکوژی **﴿فجزاؤه جهنم خالدا فیها﴾** سزاو توله ی هه ر دوزه خه و به هه تا هه تاییش تییدا نه مینیتوهه **﴿و غضب الله علیه ولعنه﴾** غه زه ب و توورپی خوا له سهه ره نه فرینیشی لی کردووه **﴿و اعد له عذابا عظیما﴾** و سزایه کی گهره و قورسیشی بوئاماده کردووه.

سُورَةُ النِّسَاءِ

النِّسَاءِ

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ  
مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَدِيَّةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰ  
أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنَ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ  
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ  
مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدْيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ  
إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ  
فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ وَكَانَ  
اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿۱۳﴾ وَمَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا  
مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ  
اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿۱۴﴾ يَأَيُّهَا  
الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَجْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَيِّنُوا أَلَّا تَكُونُوا  
لِمَن أَلْفَىٰ إِلَيْكُمْ السَّلَامُ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ  
عَرَضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا فَوَنَدَّ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً  
كَذَٰلِكَ كُنْتُمْ مِّن قَبْلُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ  
فَبَيِّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿۱۵﴾

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۹۲-۹۳):

- ۱- مروقی خاوه‌نباوه، هرگیز ناتوانی به‌دهس نه‌نقست که‌سیکی باوهردار به‌ناهق بکوژی.
- ۲- تۆله‌ی کوشتنی مروقه به‌هله: نازادکردنی به‌نده‌یه‌کی باوهرداره، ده‌بی خۆینه‌که‌یشی بدری به‌کس و کاره‌کی.
- ۳- نه‌گهر کوژراوه‌که له‌هۆزی بوو په‌یمانان له‌گه‌ل مۆرکرابوو، ده‌بی خۆین به‌که‌سوکاره‌کی بدری و، به‌نده‌یه‌کیش نازاد ده‌کری.
- ۴- نه‌گهر کوژراوه‌که موسلمان بوو، به‌لام سهر به‌هۆزیکي کافرو دروار بوو، بۆنه‌وه ته‌نیا به‌نده‌یه‌ک نازاد ده‌کری. واته: خۆینان پینادری.
- ۵- ههرکه‌سی به‌نده‌ی ده‌س نه‌که‌وت، ده‌بی دوومانگی ره‌به‌ق - به‌دوای یه‌کدا - به‌روژوو بی.
- ۶- کوشتنی ده‌س نه‌نقست: یا تۆله‌و (قیصاص) ی لیوهرده‌گیردی، یان به‌ته‌نیا خۆینی ده‌دی، خۆنه‌گهر کس و کاره‌کی هیچ کامیکیان نه‌نجام نه‌دا بۆکس وکاری کوژراوه‌که، نه‌وا خوا له‌قیامه‌دا پاداشتی ده‌داته‌وه و بۆخۆیشی کاریکی باشیکردوه.

که چۆنه جیهاد هه‌موو شتی لیک به‌ده‌وه:

نیمامی (بوخاریی) ده‌لی: کابرایه‌کی ده‌وله‌مەند باوه‌ری هیناو، موسلمانەکانیش بی ناگابرون لی، جاکاتی هات و سلّوی لیکردن، نه‌وان وتیان: نه‌مه بۆنه‌وه سلّو ده‌کا ئیمه نه‌یکوژین و، مه‌رومالاته‌که‌ی به‌پاریزی، بۆیه لینیان قه‌بوول نه‌کردو کوشتیان!! جا نه‌م نایه‌ته‌هات و فەرمووی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ نه‌ی نه‌وکه‌سانه‌ی باوه‌رتان هیناوه! کاتی له‌به‌ر ری خوا ده‌چنه جیهاد، یان ههرکاریکی تر ده‌که‌ن ﴿فَتَبَيَّنُوا﴾ به‌باشی بکۆنه‌وه له‌و خه‌لکه‌ی پینیان ده‌گه‌ن و له‌خۆتانه‌وه به‌کافریان دامه‌نن و مه‌یانکوژن ﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَى إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا﴾ و نه‌وکه‌سه داوای ناشتی ده‌کاو ده‌یه‌وی فەرمانبه‌ردار بی، ئیوه پیی مه‌لین: ئیماندار نیت ﴿تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ ده‌تانه‌وی به‌وه سامان و داراییه‌کی ژبانی دنیا به‌ده‌ست بخه‌ن ﴿فَعِنْدَ اللَّهِ مَغْنَمٌ كَثِيرَةٌ﴾ خۆ به‌لای خواوه غه‌نیمه‌تیکی زۆرو فراوان هیه ﴿كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ ئیوه‌یش - به‌ر له‌هه - ههر ئاوابوون و ئیمان هینانتان ههر به‌وشیوه بوو لیشتان وهرگیرا ﴿فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ﴾ جاخوا به‌به‌زه‌یی خۆی ریژی گرتن و منه‌تی نایه سهرتان و دینی خۆی سهرخست و، ئیوه‌ش ئیمانی خۆتانتان دهرپری ﴿فَتَبَيَّنُوا﴾ جا بۆجاریکی تر پینیان ده‌لیته‌وه: له‌کاره‌کانتان بکۆنه‌وه نه‌وسا نه‌نجامیان بدن. واته: په‌له مه‌که‌ن له‌به‌ریارداد وردو له‌سه‌رخۆین ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾ به‌راستی خوا هه‌میشه له‌وکاروکرده‌وه ده‌یکه‌ن به‌ناگایه‌و، ههر به‌پینی نه‌وه‌ش پاداشت و تۆله‌تان ده‌داته‌وه.

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۹۴):

- ۱- ده‌بی بۆجیهاد ریگه‌ی دوورو دریز بیردی.
- ۲- ده‌بی له‌و شتانه بکۆلینه‌وه که کردنیشیان به‌هله زبانیکی گه‌ره‌ی ئی ده‌وه‌شیته‌وه.
- ۳- وهرگرته‌ی په‌ندو نامۆزگاری له‌پروداوه‌کان.



موسلمانی جهنگاورو دانیشتوو کهی وده کهی:

پیئشهوا (بوخاریی) له (بهراء) وه دهگیریتتهوه: کاتی که نایه تی: (لا یستوی القاعدون من المؤمنین...) هاته خواری، پیغه مبه (زهیدی) بانگررد تابوی بنوسی، نهویش دهفهی شانی حه یوانیکی هیناو نایه ته کهی له سه ره نووسی، پاشان کوره کهی (ئومی مهکتوم) هات وسکا لای نابینایی خوی کردو رایگه یاند که له بهر نابینایی ناتوانی بجیت بوجیهاد، دهبی چاره ی چی بیت، نهو جا به شه کهی تری هات و فه رموی: (... غیر اولی الضرر...) ﴿<sup>۱۰</sup> لا یستوی القاعدون من المؤمنین غیر اولی الضرر والمجاهدون فی سبیل الله باموالهم وانفسهم﴾ واته: نهو دانیشتوو بهر اوارانه - جگه له وانه یان نو قوستانن- و مواهیدانی که به مال و به گیانیان له پرنی خوادا تیده کوئن یه کسان نین، واته:

که سیئ له گوره پاندا بی وجیهاد بکات، له گهل که سیئکی دانیشتوو دا یه کسان نین، مه گهر نهو دانیشتوو عوزیئکی شه رعیی هه بیت، وه که شله یی و کویری و هه ره ناتو او ییه کی تر، یان فه رمانده کهی مؤله تی داییت و گوره پانی جی هیشیتیت. به لی لهم جیگایه دا فه زلی هندی له مواهیدانی به سه ره ندیکی دیکه دا نه دا وه، سه رجه م چوونی هک باسیان ده کا، به لام له سووره تی (حه دید: ۱۰) دا به راشکا وه یی ده بینری که هه ندیکیان فه زلیان هه یه به سه ره هه ندیکی تریاندا، وه که ده فه رموی: (لا یستوی منکم من انفق من قبل الفتح وقاتل اولئک اعظم درجه من الذین انفقوا من بعد وقاتلوا وکلا وعد الله الحسنی). ﴿**فضل الله المجاهدين باموالهم وانفسهم علی القاعدین درجه**﴾ نهو مواهیدانه ی که به مال و به گیانیان جیهاد ده کن، خوا به پله یه که فه زلی دا ون به سه ره دانیشتواندا، ته نانه تی به سه ره نهو انه شدا بیانوو یان هه یه، یان مؤله ت درا ون. به لی... نهو که سه ی ناماده یی جیهادی هه یه، بیانوو یه که دهستی ده گری و بو ی ناگو نجیت، لای خوا هه به مواهید ده ریتته قه له م، به لام

طه المؤمنین: سورة النکاح  
لَا یَسْتَوِی الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ غَیْرُ اُولِی الضَّرَرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِیْنَ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ عَلَی الْقَاعِدِیْنَ دَرَجَةً وَّكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحَسَنَیْ وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِیْنَ عَلَی الْقَاعِدِیْنَ اَجْرًا عَظِیْمًا ﴿۱۰﴾ دَرَجَتٌ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةٌ وَرَحْمَةٌ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَّحِیْمًا ﴿۱۱﴾ اِنَّ الَّذِیْنَ تَوَفَّیْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِیْ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا فِیْمَ کُنْتُمْ قَالُوْا کُنَّا مُسْتَضْعِفِیْنَ فِی الْاَرْضِ قَالُوْا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضًا مَّکْنُوعًا وَّسَعَةً فَتُهاجَرُوْا فِیْهَا قَالُوْا لَیْسَ مَآوِنُهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِیْرًا ﴿۱۲﴾ اِلَّا الْمُسْتَضْعِفِیْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا یَسْتَطِیْعُوْنَ جِدْلًا وَلَا یَسْتَدُوْنَ سَبِیْلًا ﴿۱۳﴾ قَالُوْا لَیْسَ عَلَیْکَ عَسَی اللّٰهُ اَنْ یَّعْفُو عَنْهُمْ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا غَیْمًا ﴿۱۴﴾ وَمَنْ یُّهاجِرْ فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ یُجِدْ فِی الْاَرْضِ مَرْعًا کَثِیْرًا وَسَعَةً وَمَنْ یَخْرُجْ مِنْ بَیْتِهِ مُهاجِرًا اِلَی اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ ثُمَّ یُدْرِکْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وُقِعَ اَجْرُهُ عَلَی اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَّحِیْمًا ﴿۱۵﴾ وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِی الْاَرْضِ فَلَیْسَ عَلَیْکُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوْا مِنَ الصَّلٰوةِ اِنْ خِفْتُمْ اَنْ یَّفِیْکُمْ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا اِنَّ الْکَافِرِیْنَ کَانُوْا لَکُمْ عَدُوًّا مُّبِیْنًا ﴿۱۶﴾ وَرَدَّ کَتَمَ

ئه لبه ته وه نهو مواهیده نییه که به سامان و به گیان له گوره پاندا یه ﴿**وکلا وعد الله الحسنی**﴾ وخوا به لیئنی پاداشتی به رزو به نرخ و چاکی داوه به هه ردو لایان، واته: به خه لکانی دانیشتوو به بیانوو، مواهیدی ناو گوره پان ﴿**فضل الله المجاهدين علی القاعدین اجر عظیم**﴾ وخوا به کری و مزه یه کی مه زن فه زلی مواهیدانی داوه به سه ره خه لکانی دانیشتوو دا ﴿**درجات منه**﴾ نهویش چه ندین پله یه به فه زلی خوی ﴿**ومغفرة ورحمة**﴾ هاوپی له گهل لیبور دن و میهره بانیی ﴿**وكان الله غفورا رحیما**﴾ وخوا هه میشه لیبورده ی میهره بانه، بیانوو و پوزش له بیانو داران وه ره گری و، پاداشی کوئهران فراوان ده کات.

### نابی له ناو موشریکاندا دانیشی:

پیشهوا (بوخاریی) له (ئیین عهباس) هوه دهگیریتتهوه: که ههندی له موسلمانان بههوی مال و سهروه تیان هوه له مهککه کوچیان نهکردو، گهلی جار دهبوونه مایه زۆربوون و قهله بانگکردنی هۆزی بی باوهپان له بهرامبهر هیزی پیغه مبهروه **ﷺ** ههندی جاریش بی باوهپهکان بهزۆر دهیانبردن بۆگۆرهپانی جهنگ و دهشکوژا، ئینجا خوای کارزان ئهه نایهتهی ناردو فهرمووی: **﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ﴾** بیگومان نهوانهیان که فریشته گیانیکیشان، لهکاتیکیدا ناههقییان لهخوایان کرد، چونکه (دار الشریک) یان بهجی نههیشت و کوچیان نهکرد بۆنیشتمانی ئیمان (مهدينه) **﴿قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ﴾** بهرلهوه ئهلین: باشه ئیوه لهکوژیوون، بۆچی لیوه کوچتان نهکردو لهگهله موشریکهکاندا مانهوه؟! **﴿قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعِفِينَ فِي الْأَرْضِ﴾** ئهلین: ئیمه لهو ولاتهی مهککهدا بی دهوسهلات و لاواژکرا بووین. نهمان دهتوانی بوهیج لایه کوچ بکهین و بهناچار بی ههر لهوشوینه ماینهوه **﴿قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً﴾** فریشتهکان ئهلین: نایا زهویی خوا فراوان و ئاواله نهبوو **﴿فَتَهَاجِرُوا فِيهَا﴾** تا لهوی کوچ بکهن و بپۆنه جیگایهکی ترو، بهنازادانه خواپهرستی خۆتانان کردبا؟ **﴿فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾** جا لهقیامهتدا نهناو جیگیان جههنمهوه، ئهویش چاره نووسیکی نالهبارو خراپه **﴿إِلَّا الْمُسْتَضْعِفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ﴾** ئهوپیاوو ژن و منداالنه نهبی **﴿لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً﴾** که توانای هیج خۆدهربازکردنیکیان نییه **﴿وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا﴾** و شارهزای ریگهش نین و ری دهرناکهن **﴿فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفُو عَنْهُمْ﴾** جاخوا بیگومان خوا لهوانه نهبووی **﴿وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا﴾** و خوا ههمیشه گونا پۆشی لیبوردیه، لهخواهن بیانوانیش بیانوو وهردهگریت.

### رینماییهکانی نایهتی (۹۵-۹۶):

- ۱- فهزلی مواهید بهسهر نهوکهساندا جیهاد ناکهن ودانیشتوون ههتییه.
- ۲- بپرواداری خواهن پۆزش و بهبیانوو، کری و مزهی مواهیدانی گۆرهپانیان هیه، بهمهرجی توانایان نهبووی بچه غهزاو لهدلیشهوه هزیان لیکردبی، پیغه مبهروش **ﷺ** کاتی موسلمانان لهغهزای (تهبووک) بوون و ههندی هاوهلان بههوی نهخۆشیهوه جیمابوون لهوبارهیهوه فهرمووی: ((إِنَّ بِالْمَدِينَةِ رَجُلًا مَاقَطَعًا وَادِيًا، وَلَا سَرْتَمَ مَسِيرًا إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ حَبْسَهُمُ الْمَرَضَ)) بوخاریی. واته: پیاوگهلی لهمهدينه بههوی نهخۆشیهوه جیماون، دلنیا بن ئیوه ههرشیوو دۆلی دهپرن ئهی مواهیدان! نهوانه شهریک و هاوبهشتانن. بهلام لهگهله نههشدا مواهیدانی فیهلی سهر گۆرهپان، پلهی تایبهتی خوینیان هیه.

کوچ بکه بۆ خوا، دهکهوینه فهرحانهوه:

**﴿وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾** ههرکهسیک لهبهردینی خوا لهزیدی خوێ کوچ بکات **﴿يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مَرَاغِمًا كَثِيرًا وَسَعَةً﴾** لهو ولاتهدا کهبۆی دهچی گهلی جیگا شوینی باشی ههوانهوهی بۆدهبی و دهکهوینه فهرحانییهوه. (تهبهریی) له(ئیین عهباس) هوه دهگیریتتهو دهلیت: کاتی نایهتی: (إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ..) هاته خواری، پیاویک له مهککهدا بههوی نهخۆشیهوه نهیتوانیوو کوچ بکا، جا لهترسی نهوه که له (دار الکفر) دایه. بهخزم و کهس وکارهکی وت: تکاتان لیدهکهم بهزویوی لهمهککه بعهنه دهیو.. بهرو مهدينه بهپیم بکهن، لهریوایهتیکی تردا هاتوه: بهریکهوت بۆ مهدينه، بهلام پینش نهوه بهپیغه مبههر **ﷺ** بگا لهمهدينه، لهریگادا گیانی سپارد، جا لهوبارهیهوه ئهه نایهته هاته خواری و فهرمووی: **﴿وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾** و ههرکهسیک لهمالی



خوی دهرچی و کوچ بکا بولای خواو په پیامبره که ی **﴿ثم یدرکه الموت﴾** پاشان له رندا مردنی پیگه یشت، پیش نه وهی بگاته نه وجیگایه ی بوی دهرچی **﴿فقد وقع اجره علی الله﴾** نه وه بیگومان پاداشی که وتوته سرخواو مسوگمر ده بیت **﴿وكان الله غفورا رحیما﴾** و خوایش هه میشه تاوانپوشی میهره بانه.

**رینماییه کانی نایه تی (۹۷-۱۰۰):**

۱- هرکات بروداران رنی و شوینی خواپرستیان لیبه سرا، ده بی له وجیگایه هیجرت بکا بو ولاتیکی تر که بتوانی لهوی به نازادانه خواپرستی بکات.

۲- مانه وه له (دار الکفر) و هیجرت نه کردن تییدا، به گوناخی گوره دانراوه.

۳- که سیك جیهادی له کوئل بکه وی، همرناوا هیجرتیشی له سر لاده چی.

۴- که سی له مال دهرچووو پاشان له ریگادامرد، نه وه پاداشی کاملی هیه، (نبین عه باس) نه لی: (زه موره ی کوپی جوندوب) کوچی کرد بولای پیغه مبر **﴿به لام برله وه بگات لای له ریگدا مرد، نه وسا نایه تی: (ومن یخرج من بیته...) هات. کوچ نه وه یه که: له شارو ناوایی کافره کانه وه که سی بجیت بو ولات و ناوایی موسلمانان، دیاره نه م کوچه ش به فهرز دانراوه. بو بارکردنیش هوگلی هیه، بو نمونه: نیمامی (مالیک) نه لی: له ههرجیگایه ک جنیو به (سه له ف) و پیشینانمان بدری، نابی له وجیگایه دابنیشی.**

۵- له ههر ولاتی هرامخوری زالبو به سر حال خوریدا هیجرت پیویسته.

۶- ههر موسلمانن له خوی، یا له مال و مندا و شهره فی دهرسا، ده بی هیجرت بکات.

۷- ههر ولاتی زانایه کی وای تیذا نه بی شاره زای نه حکامه کانی دینی خوابیت، پیویسته له وی دهرچی.

**کورکردنه وی نویژدگان:**

**﴿واذا ضربتم فی الارض فلیس علیکم جناح ان تقصروا من الصلاة﴾** کاتی به سه فر چوون به ولادت - بو

جیهاد، یان بو بازرگانی - نه وه له حالی وادا هیچ گونا هیکتان له سر نابی، که نویژد چوار رکاتی هکان کورت بکه نه وه **﴿ان خفتم ان یفتنکم الذین کفروا﴾** نه گمر ترستان بوو بیباوه په کان تووشی پیلانیکتان بکه ن: (بتانکوژن، بتانگرن نازارتان بدن). جا بودوایی خه لکه موسلمان هه هاته لای پیشهوا عومر **﴿وتیان: خو ئیستا ترسمان نه ماوه، ناخو هره نه توانین نویژدگان کورت بکه ی نه وه؟ نه ویش فرمووی: منیش هه مان پرسیارم له په پیامبر **﴿کردو له وه لامدا فرمووی: ((صدقة تصدق الله بها علیکم فاقبلوا صدقته))** پیشهوا نه حمده. واته: نه وه سه ده وه میهره بانیه کی خوابو له گه ل نه م نومه ته دا کردی، ده سا نیووش لی وهرگرن، بی له مهیش له و سه رده مه دا زورینه ی خه لک ده چوونه سه فر به مه بستی خوپاراستن و خوجه شاردان له کافره کان و خوزینه وه له جیهاد، بویه ترس له کافران، ده کاته هو ی کورکردنه وی نویژدگان، جابویه پیچه وانه که ی وهرناگیری، واته: هرکه ترسه که نه ما، نویژدکه ش کورت نه کرتیه وه، بویه لکه ی نه مه نوصولییه کان ده لین: (والمنطوق اذا خرج مخرج الغالب، اوعلى حادثة فلا مفهوم له، کقوله تعالى: (ولا تکرهوا فیتاتکم علی البغاء ان اردن تحصنا...)). **﴿ان الکافرین کانوا لکم عدوا مبینا﴾** به راستیی بی باوه ران هه میشه به ناشکرا دورمندان.**

**نویژدی ترس و شیوه ی کردنه که ی:**

(نبین که سیر) له (نه بوو عیاش) وه - که پیشهوا (نه حمده، حاکم، نبین جهریس) ریوایه تی ده که ن - نه گپرتیه وه ده لی: له گه ل په پیامبری خوادا **﴿له (عوسفان) دا نویژدی نیوهرمان ده کرد، بی باوه رکانیش به سه روکایه تی**

(خالدی کوپی و ولید) له‌بەر دەماندا (له‌لای پروگه‌ره) بوون، جا که دیتیان وائیمه خه‌ریکی نوێژین و تیان: خۆزگه هه‌ر ئیستا به‌یه‌کده‌ست ده‌ماندا به‌سه‌ریاندا !! پاشان و تیان: خۆ به‌ینیکی تر کاتی نوێژی تریان دیت، خۆ ناشکرایه که موسلمانان نوێژیان له‌خوێان و له‌مال و مندا لیان خۆشتر ده‌وی، (عه‌یاش) ده‌لی: له‌نیوان نوێژی نیوه‌پۆو عه‌سردا (جویریل) ئەم ئایه‌ته‌ی هه‌تاو فرموی: ﴿ **وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ** ﴾ کاتی له‌ناو هه‌واوه‌لانتدا بوویت ئەی پیغمه‌ر ﷺ واته: له‌سه‌فه‌ردا، ئینجا ویستت نوێژی به‌کۆمه‌لیان بۆ به‌کیت و، کاتی رو به‌روو بوونه‌وه‌ش بوو له‌گه‌ل کافراندا ﴿ **فَلْتَقِمْ طَائِفَةً مِنْهُمْ مَعَكَ** ﴾ با ده‌سته‌یه‌کیان له‌گه‌لت هه‌لسن و نوێژ دابه‌ستن، نه‌وانی تریشیان له‌رووی دوژمن رابووه‌ستن، واته: نه‌گه‌ر دوژمن له‌نیوان ئیوه‌و قیبه‌له‌دابوو، هه‌وا له‌کانت بکه‌ به‌دووه‌سته‌وه

﴿ **وَلِيَاخْذُوا أَسْلِحَتَهُمْ** ﴾ و ده‌بی هه‌موو - نوێژ خوێن و پاسه‌وان - چه‌که‌کانیان به‌ده‌سته‌وه بگرن ﴿ **فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ ورائكم** ﴾ جا کاتی ئەم ده‌سته که له‌گه‌ل تۆ سوژده ده‌بن، به‌ په‌له بچن له‌دای ئیوه‌وه رابووه‌ستن و پارێزگاریتان بکه‌ن، واته: ده‌سته‌ی یه‌که‌م رکاتی که له‌ نوێژه‌کیان له‌گه‌ل تۆ ده‌کن، نه‌وسا به‌په‌له جیا ده‌بنه‌وه‌و بۆخوێان و نه‌وی تری ته‌واوه‌ده‌کن و ده‌بنه‌ پاسه‌وان ﴿ **وَلَتَاتِ طَائِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يَصْلُوا** ﴾ و ده‌بی ئەو ده‌سته‌که‌ی تر که هه‌مان نوێژیان نه‌کردوه‌و پاسه‌وانن بینه‌ پێش ﴿ **فَلْيَصْلُوا مَعَكُمْ** ﴾ و له‌گه‌ل تۆدا نوێژ به‌جهماعت بکه‌ن ﴿ **وَلِيَاخْذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ** ﴾ و ده‌بی وریایی خوێان و هه‌رگرن و چه‌که‌کانیشیان به‌ده‌سته‌وه بگرن ﴿ **وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتَعَتِكُمْ** ﴾ و بی باوه‌ره‌کان پێیان خۆشه که ئیوه - به‌هوی نوێژه‌که‌تان هه‌ - له‌چه‌ک و که‌لو په‌له‌کانتان غافل و بی ناگا بین ﴿ **فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مِيلَةً وَاحِدَةً** ﴾ نه‌وسا نه‌وانیش به‌یه‌ک ده‌ست په‌لامارتان بده‌ن و هه‌رش بینه‌ سه‌رتان، که وابه‌و نابێ هه‌موو به‌یه‌که‌جار پێکه‌وه نوێژ بکه‌ن، به‌لکو ده‌بی

﴿ **وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقِمْ طَائِفَةً مِنْهُمْ مَعَكَ وَلِيَاخْذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ ورائكم** ﴾ و لتات طائفة أخرى لم يصلوا ﴿ **فَلْيَصْلُوا مَعَكُمْ** ﴾ و ليأخذوا أذرهم وأسلحتهم ﴿ **وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتَعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مِيلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا** ﴾ ﴿ **فَإِذَا أَقَضْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا أَلَيْسَ مَا وَعَدُوا وَعَلَىٰ جُوبِكُمْ** ﴾ ﴿ **فَإِذَا أَطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا** ﴾ ﴿ **وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلُمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلُمُونَ كَمَا تَأْلُمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا** ﴾ ﴿ **إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنَ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا** ﴾

﴿ **وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ** ﴾ و نه‌گه‌ر ناره‌حه‌تی و نازاریکتان هه‌بوو و هه‌کو باران، یان نه‌خۆش و بریندار بن، نه‌وه له‌وکاته‌دا هه‌چ گونا هه‌تان له‌سه‌ر نییه ﴿ **إِنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ** ﴾ چه‌که‌کانتان دانین له‌کاتی نوێژه‌کاندا ﴿ **وَخُذُوا حِذْرَكُمْ** ﴾ و هه‌رده‌بی هۆشیاریی و وریایی خۆتان و هه‌رگرن، واته: تا نه‌توانن ئاماده‌ باش بن بۆ دوژمن و خۆتان پاریزن لێیان ﴿ **إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا** ﴾ دیاره که خوا بۆ بی باوه‌ره‌کان سزایه‌کی ئابروو به‌روو ریسواکه‌ری ئاماده‌ کردوه. به‌لی خۆای گه‌وره‌و دلۆقان له‌بەر باران و هه‌رشتیکی تری دژوار مۆله‌تی موسلمانان ده‌دا چه‌که‌کانیان له‌شان داگرن، به‌لام له‌وکاته‌شدا هه‌رده‌بی هۆشیار و وریابن، که وابه‌و نه‌گه‌ر موسلمانان هه‌میشه ئاماده‌باش بن بۆ جیهاد خۆای به‌ ده‌سه‌لات کافران ده‌شکینی و ریسوایان ده‌کات.



## دوای نویژی ترس یادی خوا زور بگه:

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ﴾ جا هرکات له نویژه که تان دهنه وه ﴿فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ﴾ ده سا بهراوهستان و بهدانیشته وه و بهراکشان و له سر ته نیشته یادی خوا بگه، به شکو خوا سهرتان بخات ﴿فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾ جا کاتی دلنیا دهن و ترستان نامینی، نیت بهناسایی وه جارن نویژه کانتان نه انجام بدن ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا﴾ به راستی نویژ له سر باوه داران فهرز که، کات و شیوهی کردنه که ی لای خوا دیاریکراوه، نه گهر حاله تیکی ناسایی پهیدا نه بوو نابی لئی لابدریت. له نایه ته دا کات بوئه انجامدانی نویژه کان دیاری نه کراوه، به لام له سووره تی (نیسراء: ۷۸) دا: (اقم الصلاة لدلوك الشمس إلى غسق الليل و قرآن الفجر إن قرآن الفجر كان مشهودا) وه له سووره تی (رووم: ۱۷-۱۸) دا: (فسبحان الله حين تمسون و حين تصبحون وله الحمد في السموات و الأرض و عشيا و حين تظهرون) وه له سووره تی (هود: ۱۱۴): (واقم الصلاة طرفي النهار و زلفا من الليل) وه خته که یان دیاریکراوه، پیغه مبه ریش ﷺ له گهل (جبریل) دا هردوو پیکه وه له کاتی خویدا نویژیان کرد.

به لئی.. پیشخست و دواخستنی نویژه کان له کاتی دیاریکراویاندا، واته: (جهمه ته قدیم و جهمه ته خیر) ربی پیدراوه. وه پيشهوا (موسليم) هیئاویه تی له باسی (حه ج) دا: ((ثم اذن ثم اقام فصلى الظهر، ثم اقام فصلى الظهر، ولم يفصل بينهما شيئا) نه بوو داودو پيشهوا نه جهمه و تیرمزی و نیبنی حیببان و داره قوتنی و بهیهه قی و حاکیم له (موعان) وه ریوایه ته که ن و ده لئین: ((إن النبي ﷺ كان إذا ارتحل قبل أن تنزع الشمس آخر الظهر حتى يجمعها إلى العصر، يصليهما جميعا، وإذا ارتحل بعد بزوغ الشمس صلى الظهر والعصر جميعا ثم سار، وكان إذا ارتحل قبل المغرب آخر المغرب حتى يصليهما مع العشاء وإذا ارتحل بعد المغرب عجل العشاء فصلاها مع المغرب)). نین عباسیش نه لیت: ((انه ﷺ كان في السفر إذا زاغت الشمس من منزله جمع بين الظهر والعصر قبل أن يركب، فإذا لم تنزع في منزله سار حتى إذا حانت العصر نزل فجمع بين الظهر والعصر، وإذا حانت المغرب في منزله جمع بينهما وبين العشاء. وإذا ارتحل في منزله ركب حتى إذا كانت العشاء نزل فجمع بينهما)) رواه أحمد والشافعي في مسنديهما.. (عن انس: كان النبي ﷺ إذا رتحل قبل أن تزيع الشمس آخر الظهر إلى وقت العصر، ثم جمع بينهما، وإذا زاغت صلى الظهر ثم ركب)) بوخاری/ح/۱۱۱.

## رینماییه کانی نایه تی (۱۰۱-۱۰۳):

۱- پیغه مبه ر ﷺ زور جارن هم به قسه، هم به کرده وه دوپاتی کورتکردنه ی نویژه کانی ده کرده وه، به لام زانا کانهان له مه دا قسه یان جیاوازه که: ناخو نهو کورتکردنه وه یه واجیبه، یا سوونته ته؟ هندی ده لئین: واجیبه، چون خاتوو عایشه نه لئی: ((فرضت الصلاة ركعتين ركعتين))، به لام جهماوه ری زانایان پییان وایه که: کورتکردنه وه (سوونته) ه. هندیکی دیکه ش نه لئین: نهو که سه به ناره زووی خویه تی: ده توانی کورتی کاته وه. دهشتوانی بهناسایی بیکا، به لام قسه ی په سندیان نه مه یه که: کورتکردنه وه سوونته تیکی (مؤکده) و دوپات کراوه یه.

۲- نویژی ترس و شیوهی کردنه کهیشی دانی پیدانراوه.

۳- گهره یی نویژ به جهماعت، ته نانه تی له کاتی ترس و جهنگیشدا نه انجام دراوه.

۴- ناوهینانی خوا هم موکات سوونته ته به تاییه تی له کاتی پرو به پرو بوونه ودا.

۵- نویژ فهرزه و کاته که شی دیاریکراوه، وهکو حه فهرزه و کاتی خو یه یه و نابی لئی لابدریت.

۶- موسافیر دهبی له شوروی گونده که ی، یان شارده که ی دهرچی نهوچار ده توانی نویره کان کورت بکاته وه.

۷- گهر ریباریک له پشت نیمامیکی تهواو که ی نویره وه نویره دابهست به جه ماعت، دهبی نهویش وه نهویمامه نویره که ی تهواو، به لام نه گهر که سیك (موقیم) بوو و نویره له تهك نیمامیکی موسافیر کرد، قهیدی نییه، به لام بۆدوایی دهبی خوئی تهوایی بکا.

له بهدوادا چوونی دوزمندا سستی مهکن:

﴿**ولا تهنوا فی ابتغاء القوم**﴾ له بهدوادا چوون و راوانی له شکری کوفرو دوزمندا سست و که مترخم مهبن، دهبی هموو کون و قوربینکیان لیگرن، پیئشوا (قورتویی) نه لیت: شم نایه ته له جهنگی ئوحددا هاته خواری، نهوده مه ی په یامبهری خوا ﷺ فرمانی دا که شوینی بی باوهره کان کهون و پاریاننن له هه مانکاتدا موسلمانانه کانیش به خهستی بریندار ببوون. بریاریش بوو هر نهوانه له گه لیان بچن که له جهنگی ئوحددا به شارر ببوون پاشان شم نایه ته هات و فهرموی: ﴿**ان تکونوا تالمون فابنهم یالمون کما تالمون**﴾ واته: نه گهر ئیوه له وانه وه تووشی ئیش و نازارو برینداری و ناره حه تی بین، بیگومانن نهوانیش ههروه کو ئیوه تووشی جهن به نه بن که چی نهوان نارامیان هیه و کۆلنادهن، کهوابوو دهبی ئیوه باشر خوراکرین و پاریان بکن، چونکه: ﴿**وترجون من الله مالا یرجون**﴾ ئیوه ئومیدتان خویه، به ته مان له لایه خاوه دهستکه وتان هه بیئت، نهوان به ته مای نهوش نین، واته: ئیوه به ته مای پاداشی قیامه تن، نهوان به ته مای نین ﴿**وکان الله علیما حکیما**﴾ خوا هموو وختی بهو ناره حه تییه دوو چارتان ده بیئت زانایه، کار رهوایه، لهوشتانه دا فرمانتان پیده کات، وه کو خوئی له جیگایه کی تردا نه فهرموی: ﴿**ولا تهنوا ولا تحزنوا وانتم الاعلون ان کنتم مؤمنین**﴾ ان یمسکم قرح فقد مس القوم قرح مثله .. (آل عمران ۱۳۹- ۱۴۰) یان ده فهرموی: ﴿**فلا تهنوا وتدعوا إلى السلم وانتم الاعلون والله معکم ولن یترکم اعمالکم**﴾ (محمد: ۳۵).

هه ره قورناتن حوکم بکه:

پیایک به ناوی (توعمه ی کوپی ئوبه یریق) وه کلاو خود دهیه کی له مالی (قه تاده) ی دراوسیدا دزی و له لای (زهید) ی جووله که دا شار دیوه، پاشان گومان خرایه سهر توعمه و داوی خود ده که ی لیکرا، نهوسا نهویش سویندی خوارد که نه یردوه و ناگیشی لی نییه، به لام بۆدوایی لای جووله که که دوزرایه وه، نهویش و تی: توعمه لی ره دایناوه، خه لکیکیش له جووله که کان شایه دیان بۆ داو که وته سهر توعمه، ئینجا هۆزه که ی توعمه (بنی زهفر) چوونه لای پیغه مبهر ﷺ تا بهرگری لهم بکن و بیخه نه سهر جووله که که، پاشان نایه تی (إنا انزلنا ..) هات و دزیه که که وته سهر توعمه له ترسا هه لهات بۆ مه که و له نایین وهر گه پرا، نهوسا پاش ماوهیه که لهویش چوو بۆ دزی و دیواریکی کون کردو، دیواره که کهوت به سه ریواو مرد. ﴿**إنا انزلنا إلیک الکتاب بالحق**﴾ ئیمه شم قورنانه مان بۆ تو ناردوه که بیگومان هه مووی راست و هه قه ﴿**لتحکم بین الناس بما اراک الله**﴾ ساتویش بهم قورنانه ههروه که خوا ری پی نیشان داویت دادپه ره رهانه داوه ری مهردم بکه ﴿**ولا تکن للخانین خصیما**﴾ و مه به پشتیوان و لایه نگر بۆ گزیکاران و خائنان و ناپاکان ﴿**واستغفر الله**﴾ و بهردهوام له خوا داوی لیبوردن بکه له هر نیازیک که به دلنا بیئت له باره ی پشتیوانی کردنی خائنانه وه، نه گهرچی به بهرزه وه ندیت دانابیئت و نیازیک به دلنا هاتیئت ﴿**ان الله کان عفورا رحیما**﴾ به راستی خوا هه مووکات زۆر لیبوردو، دلوثان و میهره بانه ﴿**ولا تجادل عن الذین یختانون انفسهم**﴾ قهت بهرگری لهوکه سانه مه که، که ته نانه تی له گه ل خوشیان خیانه تیان کردوه، وه کو (نوسهیدی کوپی عوره) که به هوئی دزی و خواردنی ماله سپارده که وه سه ریچی له خوا کرد ﴿**ان**



**الله لا یحب من کان خوانا اثیما** ﴿ به راستی خوا حمز ناکا له چاره ی نهو که سانه گزییکارو گونا هبارن، نه ی نیت چون ده بی موسلمان بهرگری له خائنان و گونا هبارن بکا؟! **﴿ یستخفون من الناس ﴾** نهو دوپروانه تاوان له مهردوم نه شارنه وه و شهرم ده کهن لیان **﴿ ولا یستخفون من الله ﴾** که چی لهو خوا گه وره شهرم ناکه ن نهو کابرا دزه، شته دزراوه که ی له خه لک ده شارده وه، به لام لهو خوا شهرمی نه ده کرد! **﴿ وهو معهم ان یبیتون ما لایرضی من القول ﴾** به مهرچی هموو وهختی خوا له گه لیانه و ناگاداریانه، به تأیبه تی نهو ده مه ی که نه وان به شه ودا قسانیکیان ده کرد که هرگیز (خوا) پی رازی نییه **﴿ وکان الله بما یعملون محیطا ﴾** خو مهرکاریک نه وان بیکن، بیگومانه که خوا لی به ناگایه، ناتوان هیچ شتیکی لی بشارنه وه، توله و پاداشیشیان نه داته وه **﴿ ها انتم هؤلاء جادلتم عنهم فی**

**الحیة الدنیا ﴾** و ائیوه گریمان هتا له سر دنیا بن (نه ی هوزی توعمه!) توانیتان لهو دزو خائنانه وه (توعمه ی نوبه یریق) پشتیوانی بکن **﴿ فمن یجادل الله عنهم یوم القیامة ﴾** باشه! نه ی له دواپوردا کی ده توانی له بهرام بهر خواوه راهوستی و، له سهریان بکاته وه **﴿ ام من یكون علیهم وکیلا ﴾** یان کی هیه لهو روزه دا پاریزگارو پشتیوانیان بیت و کاره که یان له نه ستو بگری؟ دیاره هیچ کهس نییه، جاکه وایه هرگیز دیفاع له ناهه قبی مه که.

رینمایه کانی نایه تی (۱۰۹-۱۰۵):

- ۱- حوکم و بریاردان به غه یری قورئان و سوننهت کوفره.
- ۲- پشتیوانی له سته مکاران و تاغوتان و گزیکاران حه راهه.
- ۳- داواکردن له خوا بویه خشینی تاوانه کان، چ بچوک چ گه وره کاریکی پیروزو پیویسته.
- ۴- رق و قین له تاوانکاران و پیاو خراپان بق و قینیکی پیروزه.

۵- وه بیره نانه وه ی روزه کانی قیامت به په ندو ناموزگاری.

هه ره له یه کت کرد ته وه ی لی بکه:

**﴿ ومن یعمل سوءا او یظلم نفسه ﴾** هه ره که سیکیش هه رکاریکی خراپ و ناله بار بکات دزیی، یان هه رچی تر وه یان سته م له خوی بکات **﴿ ثم یتغفر الله ﴾** پاشان له خوا داوا بکا لی بیووری **﴿ یجد الله عفورا رحیما ﴾** نهوا ده بی نیت که خوا زور لی بوردو میهره بانه **﴿ ومن یکسب اثما ﴾** هه ره که سیک هه ر گوناخو تاوانیک بکا **﴿ فانما یکسبه علی نفسه ﴾** دیاره زیان و ثوباله که ی ته نها له سه رخوی ده که وی، واته: خوی گیروده نه بیت، وه که خوی گه وره له جیگایه کی ترده نه فرموی: (ولا تکسب کل نفس إلا علیها ولا تزد وزرا و زرا اخری) (الانعام: ۱۶۴) یان ده فرموی: (ومن اساء فعلیها ..) (الجاثیة: ۱۵). **﴿ وکان الله علیما حکیما ﴾** بیگومان خوا هه مووکات زاناو به ناگایه

سورة النساء

الحیة الدنیا

الحیة الدنیا

وَاسْتَغْفِرِ اللَّهُ إِلَهُكَ اللَّهُ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٩﴾ وَلَا تَجِدُ  
عَنِ الَّذِينَ يَخْتَلُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ  
خَوَانًا أَثِيمًا ﴿١١٠﴾ يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ  
مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ  
اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١١١﴾ هَآأَنْتُمْ هَآؤَآءَ جَدَلْتُمْ  
عَنْهُمْ فِي الْحَيَوةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَدِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ  
الْقِيَمَةِ أَمْ مَن يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١١٢﴾ وَمَن يَعْمَلْ  
سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ عَفُورًا  
رَحِيمًا ﴿١١٣﴾ وَمَن يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ  
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١٤﴾ وَمَن يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا  
ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيْقًا فَقَدْ اِحتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿١١٥﴾ وَلَوْ لَا  
فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ هَمَمْتَ طَآئِفَةً مِّنْهُمْ أَن  
يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَصُرُّونَكَ مِن  
شَيْءٍ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ  
مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١١٦﴾

اخیری

۱۶

لهوکه سانه ی گوناح دهکهن، کار به جی و له کارزانه توله ته نها لهوکه سه ده سیئیت که گونا هه که ی کردووه <sup>۱۱۳</sup> **ومن یکسب خطیئة او اشما** هه که سیك به هه له یان به قهست، تاوانیکی لی روودات، ئیتر نهو تاوانه بچوک بیت یان کهوره **ثم یرم به برینا** له پاشان بیخاته سه ربی تاوانیک و پیی مجرؤ بکات **نقد احتمل بهتانا و اشما مبینا** بیگومان نهو که سه باری درؤو گوناحی ناشرای له کوئل خوئی ناوه <sup>۱۱۴</sup> **ولولا فضل الله عليك ورحمته** خوئه گهر فزل و میهره بانی و رهحمته خوا به هانای تو نه هاتایه نه ی پیغه مبه <sup>۱۱۵</sup> **لهمت طائفة منهم ان یضلوك** دهسته یه که له وانه ته ماعیان تیگردبویت گومرات بکه، واته: ده یانویست تو پشتگیری له تاوانباران بکهیت، نهو بهو دوو رووه کان ویستیان تو عمی ئوبه یرقی مونا فیک و دوو بو و دز زگار ببی و، کابرای جووله که ی بی تاوان تیوه بگلیت، به لام خوی گهوره نه یه نشت نهو رویدا

**وما یضلون الا انفسهم** خوئه گهر هه خوشیان بهوکاره گومراو لاری بکه **وما یضرونک من شیء** دلنیا شبه نهوان ناتوان هیچ جوړه زیانیکت پیبگه یهن، چونکه خوا پشتیانتهو نه تپاریزیت **وانزل الله عليك الكتاب والحکمة** له گهل نهو یشدا خوا قورئان و ورده کاری و حکمه تی بوناردیت و، واته: نهوانه چوئ نه توان سهر له تو تیک بدن **وعلمک مالک تکن تعلم** زور شتی فیر کردی که پیشتر نه تده زانی، وهکو بهرنامه ی په یامبه رانی پیش خوت و، چندان کاری تری گرنگ و مه زن **وکان فضل الله عليك عظیما** توش هه میشه چاکه و میهره بانی زور گرنگ له خواوه له گهل کراوه.

زورینه ی سر په و چر په بی هووده یه:

<sup>۱۱۶</sup> **لاخیر فی کثیر من نجواهم** زور به ی سرته سرت و چپه کانیان هیچ خیر و بهر به کی تیدا نییه، مه بهست له چپه و نه ی نییه کانی (هوزی بهنی ئوبه یرقی) ه. نهو بهو خر ده بو نه وه و راویژیان ده کرد که: چوئ (توعمه) لهوکاره

**لَاخِرَ فِي كَثِيرٍ مِّنْ نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا** وَمَن يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا <sup>۱۱۷</sup> **إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَن يَشْرِكْ بِهِ** وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا <sup>۱۱۸</sup> **إِن يَدْعُوا مِن دُونِهِ إِلَّا إِنثًا وَإِن يَدْعُوا إِلَّا أَشْطٰنًا مَّرِيدًا** <sup>۱۱۹</sup> **لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا تُخٰذَنَ مِنْ عِبَادِكِ فَضَبِيحًا مَّقْرُوضًا** <sup>۱۲۰</sup> **وَلَا ضُلٰنَهُمْ وَلَا مِثْلَهُنَّ** وَلَا تُرٰثِرُهُمْ فَلْيُبٰتِكُنَّ أَذٰبَكِ الْآفَتُمْ وَلَا تُرٰثِرُهُمْ فَلْيُغَيِّرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ وَمَن يَتَّخِذْ لِّلشَّيْطٰنِ وَلِيًّا مِّن دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرًا مُّبِينًا <sup>۱۲۱</sup> **يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطٰنُ إِلَّا غُرُورًا** <sup>۱۲۲</sup> **أُولَٰئِكَ مَأْوٰنُهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَخْرُجُونَ عَنْهَا مَحِيصًا**

دزیوه بهرینه نهو، به لام که لکی نه بو بویان. پاشان قورئانی پیروز ریی لهه موو پیلان و سرته سرتیک گرت، وه فمرمووی: (لا خیر فی کثیر من نجواهم). له گهل جیگای ترده ماتووه که ری نه دراوه به هه قسه باسیک به نهینی بکریت، مه گهر قسه باسیک بهر نه وهندی موسلمانانی تیدا بیئت، وه نایه تی: (یا ایها الذین آمنوا إذا تناجیتم فلا تتناجوا بالاثم والعدوان ومعصية الرسول وتناجوا بالبر والتقوى واتقوا الله الذي إليه تحشرون \* إنما النجوى من الشيطان ..) (المجادلة: ۱۰-۹) **إلا من امر بصدقة او معروف او إصلاح بین الناس** جا مه گهر که سیك فهران بدات به صه ده قه و کاری چاکه و پیك هینانه وهی مردم و فهران بدا به ناو برژی و ناشتوبونه وهی نیوان خه لك بونه کارانه به هه رجور راویژو چپه بکری و، به نهینی ههنگاو بریئت، هه خیر و چاکه یه، واته: هه کوپو کوپونه وهیه که ساز دهری بونه نجامدانی نهوکارانه زور باش و په سهنده. بهلی نه گهر چی له جییه دا نهو ئیصلاح و ریخه ستنه



نیوان گشت مهردم دهگریته وه، به لام لهچهند جینهکی تردا ئهو ئیصلاح و ریکخستنهیه دیاریکراوه که، مه بهست پیی چاککردنی نیوان موسلمانانه، ههروهک لهسوورهتی (الحجرات: ۱۰) دا دهفرموی: (انما المؤمنون اخوة فاصلحوا بين اخويکم) دیسان هه لهئایهتی (۹) سی هه مان سوهرت: (وان طائفتان من المؤمنین اقتتوا فاصلحوا بينهما) هاتووه، ههروهک لهسوهرتی (الأنفال: ۱) دا دهفرموی: (... فاتقوا الله واصلحوا ذات بینکم...).

﴿ومن یفعل ذلك ابتغاء مرضاة الله﴾ جا هه رکهس به مه بهستی رهزاو خو شنوودی خوا به نهیئی کار بکا، بۆ هه رکاریکی په سه ند ﴿فسوف نؤتیة اجرا عظیما﴾ له دواییدا پاداشیکی گه وه و بی سنووری ئه ده نی ﴿ومن یشاقق الرسول من بعد ماتبین له الهدی﴾ هه رکه سیك پاش ئه وهی ریگهی هه ق و راستیی بۆ ده رکه وت و شاره زای دینی خوابوو (وهکو ئوبه یربِق)، دژایه تی پیغه مبه ر ﴿بکا﴾ ﴿ویرتبع غیر سبیل المؤمنین﴾ و رینکا و ریبازی بگریته بهر، که ریگای راستی باوه پداران نه بیّت ﴿نوله ما تولى ونصله جهنم﴾ ئیهمیش رووی ئه کهینه ئه و بهرنامه و ریگایه به ناره زوی خوئی له دنیا دا هه لییژاردووه، ئیتر ئیهمه وازی لی دینین و، هه قمان نییه به سه ریبه وه، له قیامه تیشدا ئه یخهینه نا و ناگری تاو دراوی دۆزه خه وه ﴿وساءت مصیرا﴾ ئای که دۆزه خ جی و رینه کی زۆر سامناک و خراپه و، بۆیان ئاماده کراوه.

رینماییه‌گانی نایه‌تی (۱۱۴-۱۱۵):

- ۱- چپەو سرتە سرتى دووكەس، بى رەزامەندى سىيەميان ھەرامە.
- ۲- ھەموو كۆيۈنۈنە ۋە يەككى نەينى خىرى تىدا نىيە، ئەگەر بۇ كۆكردنە ۋە خىرو سەدەقە. يان بۇ فەرمان بەچاكە، يان بۇ رىكخستنى نىۋان دووكەسى ناكۆك نەبى.
- ۳- دەرچوون لەنەخشەو پلاننى ئەھلى سووننەت و جەماعەت، و پەيپەرەوى كردن لەدەست و تاقمە سەرلېشىۋاۋەكان كارىكى قەدەغەو ھەرامە.

### خوا لہ موشریکان نابووری:

﴿<sup>۱۱۶</sup> إِنْ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ بېگومان خوا له‌وانه خوښ نابې ھاوېل و ھاوېه‌شې بۆدانین ﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ تاوانی که‌تر له‌شېرک بۆ ھەرکه‌سېک خۆی بیه‌وی و شایسته بیټ ئه‌بوری ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ دەسا بزانی که ھەرکه‌سېک شەریک و ھاوېه‌ش دابنیت بۆخوا، بەراستی له‌پادەبەدەر گومراو سەرلێشیواوہ ﴿<sup>۱۱۷</sup> إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا﴾ ئه‌وانه له‌جیاتى خوا ھاناو پەنا دەبەنە بەر دوتى وا که‌زۆریەیان بۆخۆیان ناوی مێینه‌یان لێناون. وەکو: (لات، عوزا، مەنات) ﴿وَأِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا﴾ دیارە ھەرھانا دەبەنە بەر شەیتانیکی دەرکراو گومراو لەسنووردەرچوو، چونکە ئه‌و ھەلیان دەنیت بۆئەوجۆرە کردارە! مەبەست بەم ئایەتە پەرست و گویرايەلى لەشەیتانە، وەک لەسورەتى (یس: ۶۰): (الْمَ عٰهَدَ اِلَيْكُمْ يٰۤاِبْنِۤىۡ اٰدَمَ اَلَّا تَعْبُدُوْا الشَّيْطٰنَ) یان لەسورەتى (مریم: ۴۴): (.. لَا تَعْبُدِ الشَّيْطٰنَ ..) ھاتووہ. ﴿<sup>۱۱۸</sup> لَعَنَهُ اللّٰهُ﴾ خۆی گەورە لە رەحمەت و مېھرەبانى خۆی ئەو شەیتانەى بېبەشکرد ﴿وَقَالَ لَا تَخْذَنْ مِنْ عِبَادِكْ نَصِيْبًا مَّفْرُوضًا﴾ ئەویش بەملھۆرى خۆی گوتى بەخوا: شەرت بیټ لەبەندەکانى تۆ بەشیک دابرم بۆخۆم، ھەرۆک لەسورەتى (الإسراء: ۶۲)دا: (ارايَتَكَ هٰذَا الَّذِیْ كَرَّمْتُ عَلٰی لٰئِنْ اٰخِرَتْنِیْ اِلٰی یَوْمِ الْقِیٰمَةِ لَا تَحْتَنٰكُنْ نَزِیْتَهُ ..) بۆچۆنیەتى وشێوہى سەرلێشیواو کردنیان ھاتووہ. وە لەسورەتى (السبا: ۲۰)دا: (وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَیْھِمْ اِبْلِیْسُ ظَنُّهٖ) ھاتووہ کە: چۆن شەیتان بۆچوون و گومانەکەى خۆی بردەسەر و خەلکیكى زۆر وەدووى قسەى کەوتن. ھەرۆھا لەسورەتى (الحجر: ۳۹-۴۰): (وَلَاغَوٰینَھِمْ اٰجْمَعِیْنَ \* اِلَّا عِبَادَكَ مِنْھِمُ الْمُخْلِصِیْنَ) وە لەسورەتى (النحل: ۱۰۰): (اِنَّمَا سُلْطٰنُھٖ عَلٰی الَّذِیْنَ یَتَوَلَوْنٰهُ وَالَّذِیْنَ هُمْ بِهٖ

مشرکون) هاتوو که: شهیتان هرگیز دهسه لاتی به سهر موسلمانان راست و دلسوزه کاندانابی. ﴿**وَلَا ضَلَمَ لَهُمْ**﴾ هروهها وتوویه تی همر ده بیت لراسته ری سهرلیشیاواییان بکه مو دلایان پرکه م له ناوات و ناره زووی ناراست و سهرقا لایان که م، بویه بهوخه لکه ی دهگوت: زیندوو بوونه وه و هیچ حیساب و کیتابی نبیه، وه هروهها ﴿**وَلَا مَرْنَهُمْ فَلْيَبْتِكُنْ أَذَانُ الْأَنْعَامِ**﴾ مهرج بی بوخوم فرمانیان پبیده م، گوئی ناژال و مهروما لاتیان دابدن، یا بیچن و بیکه نه نیشانه ی حهرام بوونیان، به لی له سهرده می نه فامیدا همر و شتریک پینج سکی کردبا، دیریان نه کرد بو بته کانیان و گوشتیان نه نه خوارد ﴿**وَلَا مَرْنَهُمْ فَلْيَغْرِزْ خَلْقَ اللَّهِ**﴾ وه ده بی فرمانیشیان پبیده م که: شکل و بیچی دروستکراوه کانی خوا تیک بدن و بگوین (ثیبنی عهبیاس و، موجهیدو، زه حاک) ده لین: مه به ست له م گوین و ده سکاری کردنی خه لکی خوایه، تیکدان و گوین دینی خوایه لییان، (ته به ری) ش همر نه مه ی پی باشه. منیش هروا نه زانم که مه به ست، به و گوین، گوین دین و (فیتره ت) یانه، نه گهرچی هه ندی ماناو مه به ستی تریش بگه یه نیت. وه هه ندی لراهه کهرانی قورنان له م شوینه دا ناماره به هه ندی شتی تر نه که ن، وه ک کوتانی خال و، ریکوپیک کردن و هه لگرتنی برؤو، شاش کردنی ددان و، هه لکیشانی مووی روخسارو پرومه ت، بو پشتگیری قسه که یان نه م فرموده یه ش ده مین: ((لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ، وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْخُسَنِ الْمَغْيِرَاتِ خَلْقَ اللَّهِ)). بوخاری/ کتاب اللباس/ ۵۹۳۱. موسلیم/ کتاب اللباس والزینة/ ۱۶۷۸ واته: نه عله تی خوا له و ژنانه که: خال ده کوتن بو ژنانی تر، له و ژنانه ش خالیان بو ده کوتن، له و ژنانه ش روخسار هه لده گرن و، له وانه ش روویان بو هه لده گرن، له و ژنانه ش ددانه کانیان باریک و شاش ده که ن و به وه خویمان له خه لک ده گوین. له سوره تی (الروم: ۳۰): (فَأَمَّا وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ) به راشکاوی پشتگیری نه و راستییه نه کات که ده لی: نه و گوینه شیواندن و گوین دین و فیتره ته ﴿**وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ**﴾ جا ههرکه سی له باتی خوا شهیتان بکاته دوست و یارمه تیده ر بوخوی و وان له نایینی خوا بیئی ﴿**فَقَدْ خَسِرَ خَسْرَانًا مَبِينًا**﴾ به راستی زهررو زیانیکی ناشکرای کردوه، چونکه قیامه تی له کیس ددا ﴿**يَعْدَمُ وَيَمْنَهُمْ**﴾ شهیتان هه میشه به لینی سهرکه وتن و به اختیارییان پیده داو، به ناوات و ناره زوو دلخوشیان نه کا ﴿**وَمَا يَعْدَمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا**﴾ خو له راستیشدا به لینی شهیتان هه ردرؤو فریودان و چه واشه کردنه ﴿**أُولَئِكَ مَاؤَاهُمْ جَهَنَّمَ**﴾ جی و ری نه مانه دوزه خه ﴿**وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا**﴾ بی له و په ناگه یه کی تریان ده ست ناکه وی و، ههرگیز پرزگاریان ناییت لی.

### بینماییه کانی نایه تی (۱۱۶-۱۲۱):

- ۱- ته وای گوناخان به بچوک و گهریه وه بیجگه له شیرک، خوی میهره بان ده یان بو ری نه گهر خوی حه زکا، (عه لی کوپی نه بی تالیب) نه لی: له قورناندا نایه تی تر نبیه وه ک نه م نایه ته ی: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ، وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ) لام خوشه ویستر بی/ ثیمامی (تیرمیزی) هیئاویه تی.
- ۲- بته پرستان و ناره زوو هه و پرستان، له بنه رته دا گشت شهیتان پرستن.
- ۳- به لکه ی شهیتان پرستی نه انجامدانی گوناچه کانه به بچوک و گهریه یانه وه.
- ۴- خال کوتان و برؤ و روخسار هه لگرتن و، ددان شاش و باریک کردن و، داخکردنی حه یوان و، خه ساندنی ناژال و ناده مزاد کاریکی یاساغ و حهرامه. چه کی شهیتان هه میشه درؤو ده له سه و ناره زوو بازی و له خسته بردنی (جن) و مروثه ﴿**وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ**﴾ نه وانه که باوه ریان هه یه و ناکاری چاک نه انجام ده دن و به



گویش شہیقان ناکہن ﴿سندخلهم جنات تجری من تحتها الأنهار﴾ بیگومان نہیانبہینہ ناو چہند باخ و باخاتیکہ بہہشتہوہ کہ جوگہی ناو و پوہار بہہریاندا دہروا ﴿خالدین فیہا ابد﴾ ہتا سہریش ہرلہوی نہبن ﴿وعاد اللہ حق﴾ دیارہ نہو بہلینہی خوا پییداون ہقہو جیبہجینی دہکا ﴿ومن اصدق من اللہ قیلا﴾ جا چ کہسیک لہ خوا راست بیژنرہ لہہریارہکانیدا؟

### مروء بہناوات بہ نامانج ناگات:

﴿<sup>۱۳۳</sup> لیس بامانیکم ولا امانی اهل الكتاب﴾ پاداش و ہرزونزکردن و بہلینہکانی خوا نہ بہناوات و نازہزوی نیوہیہ نہی موسلمانان! و نہ بہناوات و نازہزوی خاوەن نامہکانیشہ بہلکو بہہول و تیکوشان و گویرایہلی

کردنی خواہیہ. نیبنی عہباس نہلئت: خوا ی گہورہ بہم نایہتہ تہماخی خستنبہر بؤہول و تیکوشان لہدنیاو قیامت ﴿من یعمل سوءا یجز بہ﴾ ہرکہسیک ہرکاریکی نازہواو خراب بکا، دلنیا بن ہر بہوکارہی خوہیہ جہزہبہ دہدری ﴿ولا یجد لہ من دون اللہ ولیا ولا نصیر﴾ بینجگہ لہ، خوا ہیچ چاودیرو یارہتیدہریکی دہست ناکہوی بہہاوارہیہوہ بیت ﴿<sup>۱۳۴</sup> ومن یعمل من الصالحات من ذکر او انش وهو مؤمن﴾ ہرکہسیک نیر بی، یان می ہرئوہندہ کہ خاوەن باوہر بیت و ناکارچاک بیت ﴿فالولک یدخلون الجنة ولا یظلمون نقیر﴾ دہچنہ بہہشتہوہ کہمترین ستہ، میشیان لیناکری، نہگہرچی بہئہندازہی خالی وردیلہی ناوکہ خورمایہکیش بیت (النقیر: النکتہ فی ظہر النواة) ﴿<sup>۱۳۵</sup> ومن احسن دینا ممن اسلم وجهہ للہ وهو محسن﴾ ناخو دیدارنک ہبی نایینی لہوکسہ باشترو چاکتر بی کہخوی دایبیتہ دہستی خواو ناکارچاکیش بی ﴿واتبع ملہ ابراہیم حنیفا﴾ و کہوتبیتہ شوینی نایینی پاکی نیبراہیمی کہ لہہمووشتی لایداہی و، ہرئہنہا بہرہوخوا ہاتبی؟ ﴿واتخذ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿<sup>۱۳۳</sup> لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا يَصِيرَ ﴿<sup>۱۳۴</sup> وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْفَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿<sup>۱۳۵</sup> وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿<sup>۱۳۶</sup> وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ﴿<sup>۱۳۷</sup> وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتِمِّ النِّسَاءِ الَّتِي لَا تُولَدْنَ لَهُنَّ مَكْرِبٌ لَهُنَّ وَرَغْبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوُلَدِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ﴿<sup>۱۳۸</sup> وَإِذَا نَزَلَ

اللہ ابراہیم خلیلا﴾ لہکاتیکدا خوا نہو نیبراہیمہی کردوتہ دوست و خوشہویستی خوئی، دہسا نیوہ پہیرہوی لییکہن ﴿<sup>۱۳۶</sup> واللہ مافی السموات وما فی الارض﴾ شیاوی باسیشہ خوا ہرچی نہکات لہہر پیویستی خوئی نییہ، چونکہ ہرشتیک لہاسمانہکان و، لہزہویدایہ می خواہی ﴿وکان اللہ بکل شی محیطا﴾ ہرئہویشہ کہ بہہمووشتی بہناگاو زانیہ، ہیچی لا ون نایبت.

### مالی کیڑہ ہہتیوہکان مہخون:

﴿<sup>۱۳۷</sup> ویستفتونک فی النساء﴾ ہاوہلانت نہی پیغہمہر ﴿! لہبارہی ژنانہوہ ہہتیوبن یان ہہتیو نہبن لیت نہہرسن کہ: دہبی چ مافیکیان لہسہر بیت بؤیان؟ ﴿قل اللہ یفتیکم فیہن وما یقلی علیکم فی الکتاب﴾ توش پییان بلی: خوا خوئی لہم کتیبہدا کہ بؤتان دہخوینریتہوہ فہتواو ولامتان نہداتہوہ بؤتان روون نہکاتہوہ ﴿فی یتامی

**النساء اللاتی لا یتونهن ما کتب لهن** ﴿ سه‌بارت به میراتی نهو کیژوله هه‌تیوانه لاتانن و ده‌تانه‌وی لهو ماره‌یی و میراته خوا بوی نووسیون بییه‌شیان کهن، به‌لی لهم جییه‌دا پوون نه‌کراوه‌ته‌وه که نه‌وی لهم قورئانه‌دا ده‌خوینریته‌وه و دیاری ده‌کری بۆژنان چیه؟ به‌لام هه‌رله‌سه‌ره‌تای نه‌م سووره‌ته خو‌یه‌وه به‌ نایه‌تی: (وان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا ما طاب لکم من النساء) پوون کراوه‌ته‌وه که مه‌به‌ست خواردنی مافی نه‌وکچه هه‌تیوانه‌یه که له‌ژیر رکیفی نه‌واندان و، هه‌تا خه‌لکیش له ماره‌کردنی نه‌و کچه هه‌تیوانه‌دا بترسن و سل بکه‌نه‌وه و، بچن ژنانی تر ماره‌بکه‌ن **﴿وترغبون ان تنکحوهن﴾** ده‌تانه‌وی له‌خوتانیان ماره‌بکه‌ن و ماره‌ییشیان نه‌ده‌نی! دیاره خوا پیتان لیده‌گری ماره‌ییان بخۆن و میراتیان نه‌ده‌نی **﴿المستضعفین من الولدان﴾** هه‌روه‌ها فه‌رمانتان پیده‌دات له‌بابه‌ت کوپانی می‌رمندال و خه‌لکانی لا‌واژه‌وه که:

به‌ریکوپیکی میراتیان به‌ده‌نی و سته‌میان لینه‌که‌ن، **﴿وان تقوموا للیتامی بالقسط﴾** ده‌بی له‌گه‌ل گشت هه‌تیوانیشدا به‌عه‌داله‌ت و جوامیرانه‌ ره‌فتار بکه‌ن و بجولینه‌وه، به‌لی له‌م جینگایه‌دا شیوه‌ی دادگری له‌گه‌ل مندالاندا پوون نه‌کراوه‌ته‌وه، به‌لام له‌سوهرتی (الانعام: ۱۲۵) دا ده‌فرموی: (ولاتقربوا مال الیتیم الا بالتی هی احسن) وه له‌سوهرتی (البقره: ۲۲۰): (قل اصلاح لهم خیر وان تخالطوهم فاخلانکم والله یعلم المفسد من المصلح) وه له‌سوهرتی (الضحی: ۹) دا (فاما الیتیم فلا تقهر) وه له‌سوهرتی (البقره: ۱۷۷): (واتی المال علی حبه ذوی القربی والیتامی) شیوه‌ی ره‌فتاری دادگریانه له‌گه‌ل هه‌تیواندا هاتووو روونکراوه‌ته‌وه. **﴿وما تفعلوا من خیر فإِنَّ الله کان به‌ علیما﴾** و هه‌رکاریکی خیروچاکه بکه‌ن وه‌ک دادگری له‌گه‌ل ژنان و هه‌تیواندا، دلنیا‌بن خوا پیی ناگا‌و زانایه. (نیبنی عه‌باس) نه‌لینت: نه‌م نایه‌ته له‌باره‌ی نه‌وکه‌سه‌انه‌وه هاته‌خواری که‌کیژوله‌ی هه‌تیویان لابوو به‌خو‌ییان ده‌کرد، به‌لام وه‌ک عاده‌ت و با‌وی

وَأَنَّ امْرَأَةً خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿۱۲۵﴾ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ الْإِنْسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيزُوا كُلَّ الْمَمَلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ﴿۱۲۶﴾ وَإِنْ يَفْرَقَا بَعَثَ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿۱۲۷﴾ وَاللَّهُ مَافِي السَّمَوَاتِ وَمَافِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ مَافِي السَّمَوَاتِ وَمَافِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿۱۲۸﴾ وَاللَّهُ مَافِي السَّمَوَاتِ وَمَافِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿۱۲۹﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِخَيْرٍ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ﴿۱۳۰﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿۱۳۱﴾

ناله‌باری خو‌ییان شتیکیان فریده‌دایه‌ سه‌ری، به‌وه ده‌بوونه‌ مالیان! ئینجا نه‌گه‌ر جوان وشو‌خ و شه‌نگ بووبوا نه‌یان نه‌ه‌یشت که‌س بی‌خو‌ازی و دا‌وای بکات، کاتی‌کیش مرد‌با گشت سامانه‌کیان ده‌خوارد. نه‌وجا خوا فه‌رموی: (و یستفتونک ..) هه‌روه‌ها ده‌لینت: سه‌رده‌می پینش نی‌سلام کیژوله‌و کوپانی می‌رمندال میراتیان نه‌ده‌دانی، جا خوا فه‌رموی: (.. وان تقوموا للیتامی بالقسط) پینشه‌وا بوخاری نه‌م ری‌ویه‌ته‌ی هینا‌وه.

قوشی بوونی پیا‌و له‌ها‌وسه‌ره‌که‌ی:

﴿وَأَنَّ امْرَأَةً خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا﴾ نه‌گه‌ر ژنیک هه‌ستی کرد می‌رده‌که‌ی لاساره‌و قوشقی بو‌وه، ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا﴾ هیچ گونا‌هی نییه‌ نه‌وژن و پیا‌وه هه‌ولی ناشتی‌و پیکه‌اتن به‌دن و چا‌وپوشی له‌هه‌ندی مافی یه‌کتر بکه‌ن **﴿والصلح خیر﴾** دیاره ناشتی‌و و ریکه‌وتن له‌و د‌رد‌ونگی‌و و لاساری‌و



ناچیزهیی پیاو و ته‌لاق و جیابوونه‌وه‌یه چاکترو باشتره ﴿واحضرت الأنفس الشح﴾ خوژرڈیسی و به‌خیلی و سووربوون له‌سەر مالی دنیا‌ش له‌نفس و دهررونی هه‌موو مروئیکا هه‌یه بۆیه له‌وانه‌یه ژنه‌که ده‌ست له‌ماره‌یه‌که‌ی خو‌ی هه‌لنه‌گرئ و؛ پیاوه‌که‌ش نه‌گوژدرئ ناژاوه‌که هه‌ر بمینیته‌وه ﴿وان تحسنوا وتتقوا﴾ جا نه‌گه‌ر له‌گه‌ل خیزانه‌کانتاندا چاکه‌ بکه‌ن. هه‌رچه‌نده ئه‌وانیش هه‌ر خراپ بن و خو له‌لاساری و ناچیزه‌یی بیاریزن ﴿فان الله کان بما تعملون خبیر﴾ بیگومان خوا به‌هه‌موو کاروکرده‌وه‌یه‌کتان ناگایه. په‌یامبه‌ری خوا ﴿اللهم هذا قسمی فیما املك. فلا تتواخذنی فیما تملك ولا املك﴾ مه‌به‌ستی نه‌وه‌بوو که‌ خوا‌یه! خوژ چاک ده‌زانی که‌من له‌و کارانه‌دا ده‌سه‌لام هه‌یی به‌سه‌ریاندا ژنه‌کانم له‌یه‌که‌تر جیا ناکه‌مه‌وه‌و. هه‌ریه‌که‌یان مافی خو‌ی ده‌ده‌می، به‌لام نه‌گه‌ر یه‌کیکیان خو‌شه‌ویستی له‌دلدا پتر بوو، سا تو لیم مه‌گره. خاتوو عانیشه خوا لئی پازی بی، ئه‌لیت: نه‌گه‌ر پیاویک دوو ژنی هه‌بروباو، یه‌کیکیانی جه‌ز لی نه‌کردبا، وه‌یان به‌که‌لکی ژن و می‌ردی نه‌هاتباو بیویستایه ته‌لاقی بدا، ژنه‌که ده‌یوت ته‌لاق مه‌ده‌و، سه‌باره‌ت به‌کاروباری منیش ئازاد به. جائیتر ئه‌م نایه‌ته: ﴿فلا جناح علیهما...﴾ هات، بوخاری و موسلیم هی‌ناویانه، نه‌گه‌رچی هه‌ندی جیاوازی‌شیان هه‌بی.

هه‌ر چه‌ن بکوش ناتوان له‌گه‌ل ژنانفتاندا (بی جیاوازی) ره‌فتار بکه‌ن؛

﴿وان تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء ولو حرصتم﴾ دلنیا‌شبن هه‌رگیز ناتوان هه‌رچه‌ند هه‌ولیش بده‌ن که به‌یه‌کسانی و بی جیاوازی له‌گه‌ل ژنانی خو‌تاندا ره‌فتار بکه‌ن. زانایان ده‌لین: مه‌به‌ست به‌م (عه‌داله‌ت) به‌ له‌م نایه‌ته‌دا که‌ جیبه‌جی نابی له‌نیوان ژن و می‌ردا ته‌نها خو‌شه‌ویستی دل و دهررونیه، چونکه ده‌گونجی پیاو یه‌کی له‌هاوسه‌ره‌کانی لا خو‌شه‌ویست تر بی له‌دلدا، دیاره نه‌وه‌یش هیچ گونا‌هیکی تیدا نییه به‌ومه‌رجه کاری پینه‌کا ﴿فلا تمیالوا کل‌ المیل فتذروها کالمعلقة﴾ جاکه‌وابوو نه‌وه‌نده دوریان مه‌خه‌نه‌وه له‌خوتان. هه‌تا بیانکه‌نه هه‌له‌په‌سارده‌و دامار بن. واته: نه ته‌لاق درابیت تا بجیت بو‌خو‌ی شوو بکات، نه‌وه‌ک می‌رداریش بی‌ت مافی خو‌ی وه‌رگریت ﴿وان تصلحوا وتتقوا فان الله کان غفورا رحیما﴾ نه‌گه‌ر له‌گه‌لیان پیک بی‌زو له‌گوناح خو‌ بیاریزن و له‌خوار بوونه‌وه له‌بیریاره‌کانی خوا به‌رامبه‌ریان پاریز بکه‌ن، ئه‌وا به‌پاستی خوا لی‌بوره‌و به‌ره‌حمه‌و میهره‌بانه ﴿وان یتفرقا یغن الله کلا من سعته﴾ خو‌نه‌گه‌ر پاش هه‌ولیکی ژۆر بو پیکه‌نیانیان هه‌ر به‌یه‌کجاری ده‌س لیک به‌رده‌ن، خوای گه‌وره هه‌ردوولایان بی نیاز نه‌کاو له‌ده‌ستگوشادی خو‌ی دهررویان لی‌ده‌کاته‌وه، واته: په‌کی که‌سیان له‌سەر ئه‌وی دیکه‌یان ناخاو له‌وانه‌شه‌ هاوسه‌ریکی باشت به‌می‌رده‌که بداو. می‌ردیکی چاکتری‌ش به‌ژنه‌که بدا ﴿وکان الله واسعا حکیما﴾ چونکه خوا هه‌ر بو‌خو‌ی ده‌ست گوشادو کارزان و کارجوانه ﴿والله مافی السموات وما فی الارض﴾ بیگومان هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وییدایه هه‌ربو‌خو‌ایه‌و هه‌ره‌ویش خاوه‌نیه‌تی ﴿ولقد وصینا الذین اوتوا الکتاب من قبلکم وایاکم﴾ به‌پاستی ئیمه‌و ئیوه‌و ئه‌و که‌سانه‌ش له‌پیش ئیوه‌دا کتیبمان دانئ پامان سپاردن ﴿ان اتقوا الله﴾ که‌ده‌بی هه‌ر له‌خوا بترسن و به‌باشی فه‌رمانه‌کانی جیبه‌جی بکه‌ن ﴿وان تکفروا فان الله مافی السموات وما فی الارض﴾ خو‌نه‌گه‌ر بی باوه‌ریش بن، و حاشای لی‌که‌ن، چاک بزانه‌ن که‌ هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وییدایه هه‌ر هی خوا‌یه. ﴿وکان الله غنیا حمید﴾ و بو‌خو‌شی له‌گشت که‌س بی نیازو ده‌وله‌مه‌ندی سوپاس کراوه ﴿والله ما فی السموات وما فی الارض﴾ به‌لی هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و له‌زه‌وییدایه هه‌ر بو‌خوا‌یه، ده‌سا که‌ی پنیوستی به‌ئیوه‌یه؟ ﴿وکفی بالله وکیلا﴾ هه‌رخواش به‌سه‌ بریکار بی ﴿ان یشا یدهبکم ایها الناس ریات باخرین﴾ ئه‌ی خه‌لکینه!

نه گهر خوا بیهوی گشتان ته فروتونا ده کار، له جیگه ی نیوه دا خه لکیکی تردینن، نه م پاستیبه چه ند جاری له قورانی پیروژدا دوویا تکراره ته وه، وهک له سورته ی (الانعام: ۱۳۲): (ان یشا یذهبکم و یستخلف من بعدکم ما یشاء کما انشاءکم من ذریة قوم آخرین) وه له سورته ی (محمد: ۳۸) دا: (و ان تتولوا یتبدل قوما غیرکم ثم لایکونوا امثالکم) وه له سورته ی (ابراهیم: ۱۹-۲۱) دا: (ان یشا یذهبکم ویات بخلق جدید وما ذلک علی الله بعزیز). ﴿وَ کَانَ اللهُ عَلٰی ذٰلِكَ قَدِیْرًا﴾ و خوا هه میسه له سر کاری وا به توانایه ﴿مَنْ کَانَ یَرِدْ ثَوَابَ الدُّنْیَا فَعِنْدَ اللهِ ثَوَابُ الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ﴾ هه رکه سیك خوشی و پاداشتی نه م دونیایه ی بوی، باچاک بزانی که خوشی و پاداشتی دونه یاو دواړو ژیش هه رلای خویه، نیتر بوچی نه وکسه هه رته نها دونیای دهویت؟! ﴿وَ کَانَ اللهُ سَمِیْعًا بَصِیْرًا﴾ خواش به رده وام ژنه وای بینایه ناگاداری کارو کردارتانه و، هه ر به یی نه ویش پاداش و توله نه داته وه.

بی جیاوازی کاری مه ردم را په رینن:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ﴾ نه ی نه وکسه سانه ی باوه رتان هه یه! به داپه روه ری و یه کسان ی هه لسن بو نه نجامدانی کاری مه ردم، به شیوه یه هج کات سته متان لینه وه شیته وه ﴿شهداء لله﴾ هه میسه ش شایه دی له سر هه ق بده ن بو خوا، ﴿وَ لَوْ عَلٰی اَنْفُسِكُمْ اَوِ الْوَالِدِیْنَ وَالْاَقْرَبِیْنَ﴾ نه گهر چی نه وشایه تیبه ش به زانی خوتان و، دایک و باوک و خزمانیشتان بیست، ده بی نیوه هه ر به ریکی جیه جیی بکه ن بی لادان ﴿اَنْ یَّکُنْ غَنِیًّا اَوْ فَقِیْرًا فَاللّٰهُ اُولٰٓئِکَ بِمَا﴾ نه گهر شایه تی بو دراو ده وله مه ند بی یان هه ژار، دانیابن خوا باشته ر بویان له نیوه، چونکه نه و خوی چاک نه زانی به رژه وه نندیان له چیدایه ﴿فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰی اِنْ تَعَدَّلُوا﴾ که و ابو مه که ونه شوینی هه و او نارزه ووتان تا له هه ق لابه دن، واته: خزمایه تی تینتان تینه کات بو شار دنه وه ی شایه دیبه که به هه ق ﴿اِنْ تَلَّوْا اَوْ تَعْرَضُوا﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُورَةُ النِّسَاءِ  
وَلَوْ عَلٰی اَنْفُسِكُمْ اَوِ الْوَالِدِیْنَ وَالْاَقْرَبِیْنَ اِنْ یَّکُنْ غَنِیًّا  
اَوْ فَقِیْرًا فَاللّٰهُ اُولٰٓئِکَ بِمَا فَلَ تَتَّبِعُوا الْهَوٰی اَنْ تَعَدَّلُوا وَاِنْ  
تَلَّوْا اَوْ تَعْرَضُوا فَاِنَّ اللّٰهَ کَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِیْرًا ﴿۱۹﴾  
الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا اٰمِنُوْا لِلّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَاَلْکِتٰبِ الَّذِیْ نَزَّلَ  
عَلٰی رَسُوْلِهِ وَاَلْکِتٰبِ الَّذِیْ اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ یَّکْفُرْ  
بِاللّٰهِ وَمَلَائِکَتِهٖ وَکُتُبِهٖ وَرَسُوْلِهٖ وَاَلْزِمُوا الْاٰخِرَ فَقَدْ ضَلَّ  
ضَلٰلًا بَعِیْدًا ﴿۲۰﴾ اِنَّ الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا ثُمَّ کَفَرُوْا ثُمَّ ءَامَنُوْا  
ثُمَّ کَفَرُوْا ثُمَّ اَزْدَادُوْا کُفْرًا لَّمْ یَّکُنْ لِلّٰهِ لَیْعَفْمَهُمْ وَلَا لِهٰدِیْهِمْ  
سَبِیْلًا ﴿۲۱﴾ یٰۤاَيُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اَلَمْ یُنَزِّلْ عَلَیْکُمْ الْکِتٰبَ الَّذِیْ  
یَنْخِذُوْنَ اَلْکَافِرِیْنَ اَوْ لَیْلًا مِنْ دُوْنِ الْمُرْمِنِ اَیْلَافُ مِیْثَاقٍ  
عِنْدَکُمْ الْعُرَّةُ اِنَّ الْعُرَّةَ لَبِیْنَ جَمِیْعًا ﴿۲۲﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَیْکُمْ فِی  
الْکِتٰبِ اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰیٰتَ اللّٰهِ یُکْفَرُ بِهَا وَیُسْهَرُ بِهَا فَلَا  
تَقْعُدُوْا مَعَهُمْ حَتّٰی یَخْرُجُوْا فِیْ حَدِیْثٍ غَیْرِہِ اِنْ کُنْتُمْ اِذَا مَثَلُوْا  
اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنٰفِقِیْنَ وَالْکَافِرِیْنَ فِیْ جَهَنَّمَ جَمِیْعًا ﴿۲۳﴾

بی بی مریم

خو نه گهر زمان بییچن به یه کار له هه ق مل باده ن، یان خوتانی لی لابه دن و هه که که بگوین ﴿هَبَّانَ اللهُ کَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِیْرًا﴾ بیگومان خوتان چاک نه زانن که خوا به وکاره ده یکه ن هه میسه ناگایه. که واته وریابن که تانی هه ق مه که ن، پیغه مبه ر ﴿دفعه رموی﴾ شایه تی باش و په سه ند نه ویه به رله وه داوای لیبکری شایه تی بدات، نه و شایه ته خوی ده بیست له به رخوا شایه تی بدات. (موسلم) گپراو یه تیبه وه. ده سا توش نه له به ر ده وله مه ندی که سیك و، نه له به ر هه ژاری که سیکی دیکه شایه تیبه که مه شیوننه.

نه ی ایمانداران! ایمانتان کامل که ن:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَالْکِتٰبِ الَّذِیْ نَزَّلَ عَلٰی رَسُوْلِهِ وَالْکِتٰبِ الَّذِیْ اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ﴾ نه ی گه لی خاوه ن باوه ر! ده بی باشته ر باوه ر بیئن به خوا و به پیغه مبه رکه ی و به وکتیبه یش به ش به ش ناردی بو



پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و بهوکتیبانه‌یش بهرله قورئان ناردنی، وه‌کو تهورات و ئینجیل و پهراوه‌کانی تر، هه‌تا ئیماننان کامتر ببی و، هه‌مووشتان هه‌ست به‌برایه‌تی و ته‌بایی بکه‌ن له‌ژیر سایه‌ی دینی خوادا ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكِتَابِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ هه‌رکه‌سیکیش باوه‌ری نه‌بی به‌خواو به‌فریشته‌کانی و، به‌کُتیبه‌کانی و به‌په‌یامبه‌ره‌کانی و، به‌روژی دواپی ﴿فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ نه‌وه له‌راده به‌دهر له‌ریگی هه‌قه‌وه دووره و چاوه‌پوانی هیدایه‌تی لیناکری.

### دوو‌پووه‌کان حول‌حولی مه‌زه‌بن:

﴿٢٧﴾ **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا** به‌راستی نه‌وه دوو‌پووه‌نه‌ش که یه‌که‌مجار باوه‌ریان هینا و پاشان په‌شیمان بوونه‌وه، دووباره‌ پروایان هینایه‌وه، هه‌ر به‌شوینیا کافر بوونه‌وه. نه‌وسا بی باوه‌ری خو‌یان زیاتر کرد هه‌تا مردن هه‌رکافر بوون ﴿لَمْ يَكُنْ لِلّٰهِ لِيَغْفِرْ لَهُمْ﴾ هه‌رگیز له‌پری نه‌وه‌دا نییه‌ خوا چاوه‌پوشیان لینکا ﴿وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا﴾ و بۆ ریگای راست و دروستیش شاره‌زیان بکا.

**رینه‌باییه‌کانی ئایه‌تی (۱۲۷-۱۳۰):**

- ۱- ده‌بی له‌کاتی داوه‌ری و شایه‌تیداندا دادگه‌ر بین.
- ۲- شایه‌تی ناهه‌ق و، کیتمانی شایه‌تی، کاریکی حه‌رامه، پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرموی: ((أَلَا أَنْبِئُكُمْ بِأكْبَرِ الْكِبَائِرِ؟ قُلْنَا بلى يارسول الله، قال: الشُّرْكُ بِاللّٰهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَكَانَ مَتَكُنَّا فُجُلِسَ وَقَالَ: أَلَا وَشَهَادَةُ الزُّورِ، أَلَا وَشَهَادَةُ الزُّورِ، وَمَا زَالِ يَكْرِهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ)).
- ۳- مروّ هه‌تا ده‌مریت ده‌بی هه‌ر له‌سه‌ر پروا و ئیمان خوی دامه‌زراو بیئت.
- ۴- پایه‌کانی ئیمان و باوه‌ر: باوه‌رپوونه به‌خواو به‌فریشته‌و به‌کُتیب و به‌پیغمبه‌ران و به‌پوژه‌که‌ی تر، له‌ته‌ک قه‌زاو قه‌ده‌ردا، وه‌کو ده‌فرموی: ((إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ)).
- ۵- له‌دین وه‌رگه‌راو (مورته‌د) به‌لای هه‌ندی له‌زانا‌یانه‌وه سی پوژ مۆله‌تی په‌شیمان ده‌دریستی، جائه‌گه‌ر له‌وماوه‌یه‌دا په‌شیمان نه‌بوویه‌وه ده‌کوژری، نه‌وساش نه‌ نوژی له‌سه‌ر ده‌کری و، نه‌له‌ گو‌پستانی موسلماناندا ده‌نیژریت، هه‌ندی ده‌لین مۆله‌ت نادری و یه‌کسه‌ر ده‌کوژری ﴿بَشَرِ الْمُنَافِقِينَ بَانَ لَهُمْ غَدَابُ الْيَمِّ﴾ نه‌ی پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم تو به‌و دوو‌پووه‌ موژده بده که‌سه‌زایه‌کی ئیش پیگه‌یه‌نه‌ریان هیه، دیاره که‌نه‌لیت موژده‌یان بده‌ری مه‌سخه‌ریان پیده‌کا، نه‌گینه موژده به‌خو‌شی و رابواردن ده‌ری نه‌ک به‌سه‌زا ﴿الَّذِينَ يَتَخَذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ دوو‌پووه‌کانیش نه‌که‌سه‌نه‌ن دۆستی کافرو خوانه‌ناسان ده‌که‌ن و، له‌باوه‌رداران ده‌ته‌کنه‌وه، خو‌شیان له‌چاره‌یان نایه‌ت و، کار بو‌کافران ده‌که‌ن ﴿أَيُّبَتَقُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ﴾ ناخو به‌ته‌مان عیزه‌ت و حورمه‌ت و سه‌رکه‌وتنیا لای نه‌وانه‌وه ده‌سه‌که‌وی؟! هه‌ر نه‌م ده‌رده‌یه له‌م سه‌رده‌مه‌ی خو‌شماندا که‌به‌شیکی زور له‌موسلمانان ده‌بینرین شوینی کو‌مه‌لانی تازه دروستکراو که‌وتوون و خو‌شیان ده‌وین و چاوه‌پوانی ریزو حورمه‌تیا لایوه ده‌که‌ن! ﴿فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا﴾ خو‌به‌راستی هه‌رچی قه‌درو ریزی دنیاو قیامه‌ت هیه، ته‌نها هه‌ریه‌ده‌ستی خواجه‌و هه‌رلای نه‌ویش ده‌ست ده‌که‌وی، که‌وابوو بۆچی پشتگیری له‌م وله‌و ده‌که‌ن، نه‌ی مه‌گه‌ر خوا ناهه‌رموی: (من كان يريد العزة فلله العزة جميعا...) یان ناهه‌رموی: (والله العزة ولرسوله وللمؤمنين ولكن المنافقين لا يعلمون) ئیتر له‌کوی به‌شوینکه‌وتنی دوژمنا‌ی دینی خوا سه‌رکه‌وتوو ده‌بن؟! ﴿وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ﴾ خو به‌راستی خوی گه‌وره له‌م قورئانه‌دا به‌ئیه‌ی راگه‌یاندوه ﴿إِنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللّٰهِ يَكْفُرُ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا﴾ که‌هه‌رکات زانیتان و

بیسستان نایه تەکانی خوا کەسانیک باوەڕیان پێناکەن و گالتهیان پێدەکەن ﴿فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ﴾ هەتا ئەو بایە دەگوێژن و دەچنە سەر قەسەیکە ترو واز لەو کارەیان دیئەن، ئێوە لەگەڵیان دامەنیشن ﴿إِنْكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ﴾ ئەگینا ئێوەش لە گوناح و تاواندا وەک ئەوان دەبن، وەک بەپراشکاوێ لەسورەتی (الأنعام: ٦٨): (وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ) بۆ پشتگیری و دووپاتکردنەوەی ئەو مەسەستە هاتوو، خوێنەر لەبیرتان چوو و لەگەڵیاندا دانیشتن، پاشان وەبیرتان هاتوو، دەبێ دەسبەجێ پشتیان ئێ هەلبکەن و لە کوێرەکیان هەلسن. وەک لەسورەتی (الأنعام: ٦٨) دا ئەفەرموی: (وَإِن يَنسِفْكَ الشَّيْطَانُ فَذَرْنَاهُ وَمَا نَصَبَ لَهُ يَدَ الْأَعْيُنِ) ﴿إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ دیارە خوای گەورەش لەروژی قیامەتدا گشت دووڕوو و بێ باوەڕەکان لە دۆزەخ کۆدەکاتەوە، هەر وەک ئەوان لەندێادا گشتیان قەسەیان یەک بوو بۆ دۆزماوەتی موسلمانان.

**دووپووهكان بۇرۇننى دەگەپپىن:**

﴿**الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُم**﴾ ئەو دووپروانەى وا ھەردەم چاوەپوانى دەرفەتێك دەكەن لێتەن و ھەر لەمەڵاسدان بۆتەن  
﴿**فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ**﴾ سا ئەگەر خوا ئێوەى سەرخست و زالبوون و دەستكەوتى تێكتان دەسكەوت ﴿**قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ**  
﴿**مَعَكُمْ**﴾ ئەلێن: ئەى مەگەر ئێمەش لەگەڵ ئێوە نەبووین و  
پێكەوێ جیھادمان نەكرد؟! ﴿**إِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ**  
خۆئەگەر بێ باوەرانیش بەشیكیان دەستكەوت و سەرکەوتن  
بەرسەرتانا وەكو لەروژی ئوحودا ﴿**قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ**  
﴿**وَنَنْعَمْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ**﴾ ئەلێن: ئەى مەگەر ئێمە نەبووین  
نەمانهێشت باوەرداران پێتان بگەن و زیانتان پێبگەین؟  
كەوابوو ئەبى بەشى ئێمەشى لێبەن ﴿**قَالَ لَهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ**  
﴿**الْقِيَامَةِ**﴾ خوا دواى و روژی سەڵا بێرارى راست و دروستان  
بۆ دەدات، لەبەرئەوێ لەندابا بەتەواوێ ھەق و ناھەق لێك

### رینمایه‌کافی نایه‌تی (۱۴۱-۱۳۸):

۱- بەدۇستکردنى بى باۋەرپان و كافران و ھاريكاريپريان كاريكى ھەرامە، بۇنمۇنە: لەكاروبارى ئاينىدا پەنئان پى بىرى و بىرىنە كۆمەك، بۇ ئازاردانى تاقىمى لەمۇسلمانان، چونكە ئەۋكاتە كەمۇشريكىك چۈۋىيە لاي پىغەمبەر ﷺ گوتى: من ھاتوم يارمەتى تۇ بىدەم لەجەنگدا، ئەۋىش لەۋە لامدا فەرمۇۋى: ((إرجع فإنا لانستعين بمشرك)). واتە: بگەرۋە، چونكە ئىمە رىمان پىنەدراۋە مۇشريكان بگەينە ھاۋكارو لەجەنگەكاندا ھاريكاريمان بگەن.



۲- عزت و حورمت هرگز لای غیری خوا به دست نایه.

۳- به کوی دنگی زاناکانش رهامندی به ریبازی کوفر، هر کوفره.

دغه لی دوو رووه کان:

﴿ **إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ** ﴾ بیگومان دوو رووه دغه له کان به خه یالی خاویان دهیانه وی فیل له خوا بکن و بیخه له تین! نه و پره ملکه چی و به رفهرمانه شیان هر بوئه وهیه، به لام خوا خه له تین ره تهره دهری نه وانه. فروقیله کانیان زور به ناسانی پوچه له ده کاته وه سهرناگرن ﴿ **وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى** ﴾ هرکه دهچن بو نویر کردنیش دهینی به ته وه زلی راست نه بنه وه هله دهن، چونکه به ته مای پاداشت و خوشنودی خوا نین، هر وه که له سووره تی (التوبة: ۵۴): (وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كَسَالَى) وه له سووره تی (الماعون: ۴-۵): (فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ) نه وه به سته هاتو وه دوو پاتکرا وه ته وه. ﴿ **يَرَأُونَ النَّاسَ** ﴾ له به رام بهر خه لکدا روو پامایی دهکن و بو رووینی نویر نه کن! تا پیان نه لئین کافرن ﴿ **وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا** ﴾ زور که میشیان یادی خوا دهکن ﴿ **مُذَبِّذِينَ بَيْنَ ذَلِكَ** ﴾ له نیوان ایمان و کوفردا دوو دئن، ایمان خویان یه کلا نه کردو ته وه، بویه هم له لای موسلمانانده هه و، هم له لای کافره کانیش ﴿ **إِلَّا إِلَى هَؤُلَاءِ وَإِلَى هَؤُلَاءِ** ﴾ نه نه وهیه بچه لای نه مان و موسلمان بن، نه نه وهیشه به یه کجاری خوبده نه لای نه وان و کافرن، اته: نه له و لان و نه له م لان، دهیانه وی له ونیوانده هردولا رازی بکن ﴿ **وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا** ﴾ دیاره نه وانه گومراو ری لیگوپاون، هرکه سیکیش خوا گومرای بکات به وی لاساری نه وکسه خویه وه قه تونانوانی هیچ ریگایه کی خیری نیشان به دیت.

رینمایه کانی نایه تی (۱۴۲-۱۴۳):

په سن و سیفاتی دوو رووه کان: ته مه لی و سستی کردنه له نویرته کاندا، ایمامی مالیک له کتیبی (الموطأ) دا هیناویه تی: ((إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ - ثَلَاثًا - يَجْلِسُ أَحَدُهُمْ يَرْقُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنِي الشَّيْطَانِ، أَوْ عَلَى قَرْنِي شَيْطَانٍ، قَامَ فَيَنْقُرُ أَرْبَعًا لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا)) دوو رووه کان پالی لیذه دهنه وه لیی داده نیشن هتا خور هلدی، پاشان به په له و خافل و بی ناگا هله دهنستن بو نویرته کیان و، چوارجار دهنوک له زه وی دهن و دهچن! نه مه هر په سن و سیفه تی پیای دوو روویه، نه گهرنا موسلمان نویرته کانی له کاتی خویاندان و زوریش به زه وق و خوشییه وه هله دهنستی بویان، ایمامی موسلیم نه فهرموده ده هی تی: ((مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ "الْمُتَرَدِّدَةِ بَيْنَ قَطِيعَيْنِ مِنَ الْغَنَمِ" تَعْبُرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً وَإِلَى هَذِهِ أُخْرَى)). اته: مروقی دوو روو هر ده لیی مپر شیتیه، جاری دهچننه ناو نه و میگه له کهو، جاری دیتنه ناو نه و میگه له که.

خوانه ناسان مه گرن به دوس:

﴿ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ** ﴾ نه ی نه وانه ی باوه رتان هیناوه! به دهر له موسلمانان خه لکانی بی باوه به دوست و پشتیوانی خومه گرن ﴿ **أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا** ﴾ ناخو نه تانه وی به لگه یه کی ناشکرا درئی خوتان دهر باره ی دوو رووییتان به دهنه دهستی خوا، جا نه وکاته دووچار بن؟ ﴿ **إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ** ﴾ دیاره که دوو رووه کان لهچینی هره خواری ناگری دوزه خدان ﴿ **وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا** ﴾ و توش هرگز ناتوانیت یارمه تیدهریکیان بو په یداکه ی ﴿ **إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا** ﴾ مه گهر نه وانه ی ته وه بکن و خو ساز به دهنه وه ﴿ **وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ** ﴾ و به باشی دهستی به قاپی خواوه بگرن ﴿ **وَاخْلَصُوا دِينَهُمْ** ﴾

لله ﴿ و له باتی روپامایی کردن به پاکی ویه کلائی دینداری بؤخوا بکن ﴿ فاولئك مع المؤمنين ﴾ نه رسا له به هشتدا له گهل باوهرداراندا نه بن ﴿ وسوف يؤت الله المؤمنين اجرا عظيما ﴾ دیاره له دواروژیشدا خوی گه وره پاداشیکی زور مه زن به نیمانداده کان دهدات ﴿ <sup>۱۷۷</sup> ما يفعل الله بعذابكم ان شكرتم وامنتم ﴾ خوا چ نیازو مه به سنیکی به سزادانی نیوه هیه، نه گهر نیوه شوکرانه بژیرو سوپاسگوزاربن و باوهری دامه زراوتان هه بیت؟ واته: خوا هه رگیز سزای به ندهی شوکرانه بژیرو باوهردار نادا ﴿ وکان الله شاکرا علیما ﴾ هه مووکات خوا پاداش دهره وهی به نده چاکه کانیه تی و، له هه مووشتیکیش به ناگا و زانایه، هه رکه سی سوپاسگوزاری بیت و باوهری پی هینا بیت، نه ویش پاداشی به چاکه دهداته وه.

کوتایی جزمی بینهجه

و لله الحمد و الله

\*\*\* \*\*

بؤ غدر لیکراو نه بی، ری به وشه تال و تفت نادری:

ستم لیکراو ده توانی هه مووقسه یه که له روی سته مکاردا بکات، نه گهرچی لیبوردنیش په سهندترو باشتره ، وه کو ده فرموی: ﴿ لا یحب الله الجهر بالسوء من القول <sup>۱۷۸</sup> الا من ظلم ﴾ خوی گه وره دلوفان هه رگیز پی خوش نییه هیچ که سیک دهنک به رزکاته وه و قسهی ناخوش و ناحه ز له روی ئه م و نه ودا بکات، نابی که سی نزای شهر له که سی بکا، به ناوو ناتوره و، ناوی ناخوش ناوی ببا، مه گین که سیک سته م و ناهه قیی له که لکراییت، نه وچه له ریی هیه باسی هه قی خوی بکاو، ناوی سته مکاره که به ریت ، نه گهرچی له وکاته شدا هه ر بیده نگی و نارامگرتن باشتره، وه کو له جیگای تردا ده فرموی: (ولمن انتصر بعد ظلمه فاولئك ما علیهم من سبیل) (شورا: ۶۱)، واته: نه وکه سانه ی له پاش سته م لیکردن، توله ی خویمان ده سیننه وه، خه تابار نابن،

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ﴿ ۱۷۷ 〉 اِنْ تُبْدُوا خَيْرًا اَوْ تَخْفَوْهُ اَوْ تَعْفَوْا عَنْ سُوءٍ فَاِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا ﴿ ۱۷۸ 〉 اِنْ الَّذِي يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ اَنْ يُفْرِقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ مِنْ بَعْضٍ وَنَكْفُرُ مِنْ بَعْضٍ وَيُرِيدُونَ اَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿ ۱۷۹ 〉 اُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿ ۱۸۰ 〉 وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفْرِقُوا بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ اُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ اُجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ۱۸۱ 〉 يَسْتَلِكُ اَهْلُ الْكِتَابِ اَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسٰى اَكْبَرِ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوْا اِنَّا نَظُنُّكَ جَهِرَةً فَاَخَذَتْهُمْ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ اَلَيْسَتْ فَعْفُوًا عَنْ ذَلِكَ وَاَتَيْنَا مُوسٰى سُلْطٰنًا مُّبِينًا ﴿ ۱۸۲ 〉 وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَلِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَاَخَذْنَا مِنْهُم مِّثْقًا عَلِيمًا ﴿ ۱۸۳ 〉

له فهرمووده شدا هاتوه: ((المُسْتَبَانَ مَا قَالَا، فعلى البائى منهما مالم يغتد المظلوم)) نه بووداود. واته: نه و دووکه سیه که جنیو به یه کدی ددهن، گوناچه که ی ده که ویته سه ده سپیشخه رکه یان، به مرجی غدر لیکراوه که زیاده پویی نه کا ﴿ وکان الله سمیعا علیما ﴾ خوی گه وره هه میشه بیسه ره، گشت قسه و توو و یژیک ده بیسی، زانایه به وی له نیوانیاندا رووده دات. ﴿ <sup>۱۷۹</sup> اِنْ تَبْدُوا خیرا اَوْ تَخْفَوْهُ اَوْ تَعْفَوْا عَنْ سُوءٍ ﴾ خوئه گهر نیوه چاکه بکه ن، به ناشکرایی، یان به نه یینی، یان له کردارو په فتاریکی ناله بار چاوپوشن، له گهل توانا ده سه لاتدا ﴿ فَاِنَّ الله کان عفوا قديرا ﴾ بی سو خوا هه میشه ده سه لاتداره بؤ عافو کردن و لیبوردن، له فهرمووده شدا هاتوه: ((ما نقص مال من صدقة، ولا زاد الله عبدا بعفو إلا عزا، ومن تواضع لله رفعه الله)) موسلیم. واته: هیچ مال و داراییه که له به خشین که م



ناکا، هر بنده يكش عافو بكا، هميشه سر بر رزه، نهوى له برخوا، خو به كه مېزانى و له جيگای خوۍ يته خواري، حتمه ن خوا به رزي ده كاته وه.

حاشا له هه ندى پيغه مېه ران كوږي ته واوه:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ بيگومانه نه وانه وادليان دژى خواو پيغه مېه ره كانيه تي ﴿وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ و ده شيانه وى له نيوان خواو پيغه مېه ره كانييدا فرق و جياوازي دانين ﴿وَيَقُولُونَ نَحْنُ بِبَعْضٍ وَنُكْفِرُ بِبَعْضٍ﴾ و ده لئين: نيمه باوه به هه نديكيان ده كين، هه نديكي شيان به جنى باوه نازانين ﴿وَيُرِيدُونَ أَنْ يُتَّخَذَ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا﴾ و ده شيانه وى له نيوانه دا ريگه يه ك بوخويان دياري بكن ﴿أَوَلَيْكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا﴾ بى دودلى، نه مانه كافروخوا نه ناسن، چونكه نه و داوايه يان ناپه سه نده، وه بپرو بوون به خوا، به گشت فرمان و بپرياره كانيشى ده بى، نه گينه نه و داوايه، داخوازيه كي بيهوده و بى ناوه پوكه ﴿وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا﴾ وه نيمه سزايه كي نابرو به رمان بو نه و خوانه ناس و كافرانه، ناماده كردوه، وه له جيگای تريشدا ده فرموى: (وضربت عليهم الذلة والمسكنة وبأوا بغضب من الله...) (به قهره: ۶۱) ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ﴾ نه وانه ش كه باوه پريان هيه به خواو به پيغه مېه ره كاني و له ناوايانشدا هيچ فرق و جياوازيه ك ناكه ن، وه ك نه م نومم تي موحه مده ﷺ كه به راستي بى فرق و سوون چوونه ژير نه ركي خو يانه وه، وه كو له جيگای تردا ده فرموى: (آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته وكتبه ورسله لا يفرق بين أحد من رسله...) (به قهره: ۲۸۵). واته: نه م پيغه مېه ره نه وانه ش له گه ل نه و باوه پريان هيناوه، گشت لييان پروونه كه نه و قورانه له لايه ن په روه ردياريانه وه هاتووه، هيچ فرقيكش ناخه ن له ناو پيغه مېه ره كانيا، به لكو باوه پريان به گشتيان هيه. ﴿وَأَلَيْكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ﴾ نه وانه له دواپوژدا خوا پاداشي شيوى خو يانيان ده داتى ﴿وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ و خواش گونا مپوشه، له تاوان و گونا هه كانيان ده بوورى، ميه ربه بان و دلوفانه.

مملانى و عينا دى جووله كه:

﴿يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تَنزِلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ﴾ خاوه ن نامه كان، داوات ليده كه ن كه كتيبيكي تاييه تيان له ناسمانه وه بو بينى، نوو سرابى بو فلانه كه س، هه روه كو چو ن ته ورات به كاملى و گشت پيكه وه هات بو موسى، دياره (قوره يش) يش هه مان بيانويان ليگرتى و گوتيان: (وقالوا لن نؤمن لك حتى تفجر لنا من الأرض ينبوعا) (نيسراء: ۹۰). واته: پروات پيئاكه يين تا له م زه مينه كانييه كمان بو هه لده قوليتى. ﴿فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ﴾ بى سو هه نه وانه مه زترو گه وره تر له وه يان له موسى خواست بوو: ﴿فَقَالُوا أَرَأَى اللَّهِ جَهْرَةً﴾ گوتيان: ده بى به ناشكرا خوامان پى نيشان به ديتا ﴿فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ﴾ جا له سزاي نه و قسه ناره واه نا هه قه ييانه دا، هه ره تريشقه يه كي سه خت گرتنى، له سوور هتي به قهره شدا هاتووه: (وَإِذْ قُلْتُ يَا مُوسَى! لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَانْتُمْ تَنْظُرُونَ. ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِنْ بَدْنِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) (۵۵-۵۶). واته: نه وساش كه به موساتان گوت: نيمه پروات پى ناهيئين تا به ناشكرا خوا نه بينين! نيتر هه له به رچاو خو تاندا بروسكه گرتنى، نه وسا پاش نه وى مردن، زيندوومان كردنه وه، به لكو شوكرانه بژير بن. ﴿ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعَجَلُ مِنَ بَدْنِكَ﴾ پاشا نيش - دواى ديتنى چه ند به لگه يه كي زور روون و ناشكرا له سر ده ستي موسى - گو يره كه يان په رست، وه خوا له زمان نه وانه وه ده گي ريتوه كه گوتيان: (اجعل لنا إلهًا كما لهم آلهة) نه عراف: ۱۲۸. واته: موسى! خوايه كمان وه كو خواكاني نه وان بو دابين بكه! ﴿فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ﴾ نيمه ش چاوپوشيمان ليكردن ﴿وَأَتَيْنَا مُوسَى

**سلطانا مبینا** ﴿ به لگو دهسه لاتیکی ناشکراماندا به مووسا. <sup>۱۵۴</sup> **ورفعنا فوقهم الطور بميثاقهم** ﴾ به هوئی په یمانی که دایان، کیوی (توور) مان له سهریان بهرز ږاگرت، پاش شو لاساری و سهرلیشیواوییه یان **﴿وقلنا لهم ادخلوا الباب سجدا﴾** پیمانگوتن: لهو دهرگاوه به سوژده وچه ناو (بیت المقدس) وداوای لیبوردن له خوا بکن، که چی قسه که یان شکان دین و، له باتی نه وه بلین (حطه) گوتیان **﴿حطه فی شعرة﴾**. **﴿وقلنا لهم لا تدوا فی السبب﴾** پیشمان گوتن: له پوژی شه مه دده ده ستردیژی مه کن و، سنوور مه شکین و، بهو یاسایه په فتار بکن بوتان دیاریکراوه **﴿واخذنا منهم ميثاقا غلیظا﴾** په یمانیکی به میزو پتهویشمان لی سندن که لاساری نه کن، که چی نه یانبرده سهر، وهکو له سوورتهی نه عرافدا زیاتر پوونکراوه ته وه له سهرتهای نایه تی (۱۶۳): (واسألهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر) اته: دهربارهی شو شاره -

گوندی (نه یله) که ده که ویتته قهراخی دهریاوه نیوان شاری (مه دیه) و کیوی (توور) وه - لینیان پرسه؟  
تاوانه کانی جووله که:

<sup>۱۵۵</sup> **﴿فبما نقضهم ميثاقهم وكفرهم بآيات الله وقتلهم الانبياء بغير حق وقولهم قلوبنا غلف﴾** نه وچا له بهر په یمان شکان دنیان و باوه نه بوونیان به نیشانه کانی خواو له نامه ق کوشتنی پیغه مبه رانیان و گوته یان: نیمه دلمان داخراوه (بهر جهز به نه فرنی خوا که وتن). وهکو له جیگی تردا ده فرموئ: (وقالوا قلوبنا فی اكنة مما تدعونا إليه). **﴿بل طبع الله علیها بكفرهم﴾** نا دلیان دانه خراوه، هه خوا خوی دلی موړ کردوون و قهت خیرو قسه ی پاش وهرناگری، چونکه قهومیکی ناله بارو لارن **﴿فلا يؤمنون الا قليلا﴾** نیتر به شی که میان نه بی باوه نا مینن.

بوختانی جووله که دهربارهی (مهریه) و لاف لیدانی کوشتنی

عیسا عليه السلام:

<sup>۱۵۶</sup> **﴿ويكفرهم وقولهم على مريم بهتانا عظيما﴾** له بهر

لِلْمَرْءِ النَّصِيحَةُ **﴿سُورَةُ النِّسَاءِ﴾**  
فَبِمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفِّرْتُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلْتُمُ الْآنبيَاءَ بغير حقٍ وَقَوْلُهُمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا <sup>(۱۵۵)</sup> وَيَكْفُرُهُمْ وَقَوْلُهُمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا <sup>(۱۵۶)</sup> وَقَوْلُهُمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا <sup>(۱۵۷)</sup> بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا <sup>(۱۵۸)</sup> وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا <sup>(۱۵۹)</sup> فَيُظَاهَرُ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَبِئَتْ أُحْلَتْ لَهُمْ وَيَصَدَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا <sup>(۱۶۰)</sup> وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ شُوعَتْهُمْ وَأَكْبَهُمُ آمُولُ النَّاسِ بِالْأُتْلُ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا <sup>(۱۶۱)</sup> لَكِنَّ الرَّاْسُخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْقَائِمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا <sup>(۱۶۲)</sup>

کافر بوون و شو بوختانه گه وره یان بو خاتوونه (مهریه) یانکرد، گویا زینای کردیت! <sup>۱۵۷</sup> **﴿وقولهم إنا قتلنا المسيح عيسى ابن مريم رسول الله﴾** وه له بهر ته وهش که ده یانگوت: نیمه عیسای کوپی مهریه ممان کوشت که پیغه مبه ری خوایه، خوا ی گه وره به درو یان ده خاته وه ده فرموئ: **﴿وما قتلوه وما صلبوه ولكن شبه لهم﴾** که چی نه توانییان بی کوژن و، نه توانیشیان له قه ناره ی بدن، وهکو خویان کردیانه ههرا، به لکو سهریان لی تی کچوو بوو، پیاوکیان دیت له بیچ و شکلدا وایان زانی (عیسا) یهو له قه ناره یان دا **﴿إن الذين اختلفوا فی لى شک منه﴾** وه نه وانه ی دهربارهی شو کیشه یانه، له دوو دلیدان **﴿ما لهم به من علم الا اتباع الظن﴾** هیچ زانستیه کیان به وه نییه، جگه له شوینکه وتی گومان نه بی، بویه ده فرموئ: **﴿وما قتلوه یقینا﴾** به یه قین و بیگومان نه یانکوشتووه <sup>۱۵۸</sup> **﴿بل رفعه الله إليه﴾** به لکو خوا ی گه وره به ره خوا ی به رزی کرده وه، له سوورتهی (ثانی عیمران: ۵۵)، ثم مه سه له ی بهرز



کردنه‌وی (عیسا) یه، دریژتر باسکراوه، جابو پتر تیگه‌یشتن و به‌ناگابوونت لیئی، ده‌توانی بگه‌پیتته‌وه لای ﴿وكان الله عزيزا حكيما﴾ خواش همه‌میشه و به‌رده‌وام به‌ده‌سه‌لات و کارزانه، خوئی ده‌زانی چی ده‌کات، هرکه سیئک په‌نای پیبرد، ده‌پیاریزی و، سه‌ری ده‌خات. ﴿<sup>۱۰۹</sup> وان من اهل الكتاب الا ليؤمنن به قبل موته﴾ کاتی عیسا له‌ناسمان دیتته خواری، گشت خاوه‌ن کتیبه‌کان به‌ر له‌مهرگی عیسا به‌روای پی‌دینن. (بوخاری) ثم فرموده‌یه‌ی هیناوه: ((والذي نفسي بيده، ليوشكن ان ينزل فيكم ابن مريم حكما عدلا، فيكسر الصليب، ويقتل الخنزير، ويضع الجزية، ويفيض المال حتى لا يقبله احد، حتى تكون السجدة خيرا من الدنيا وما فيها)) فتح الباری: ۵۶۶/۶. واته: سویندم به‌وی گیانی منی به‌ده‌سته، خه‌ریکه کوپه‌که‌ی مهربم ﷺ بیته خواره‌وه بوناوتان، نه‌وسا بیتته داوهریکی دادگه‌رو دادپه‌روه‌رو، خاچ (صه‌لیب) بشکینئی و، به‌راز نه‌هینلی و بیکوژی و، سه‌رانه هه‌لبگری و ژیان و برژیویش نه‌وه‌نده زو‌ربیی، که‌سیئک نه‌بی شتیک له‌که‌سیئکی تر وهرگریت، هه‌تا ته‌نها سوژده‌یه‌ک "بوخوا به‌رن" له‌گشت دنیا چاکتر ده‌بیت. ﴿ويوم القيامة يكون عليهم شهيدا﴾ وه له‌روژی به‌رندا (عیسا) ده‌بیتته شایه‌ت له‌سه‌ریان، که‌په‌یامه‌که‌ی خوای گه‌وره‌ی به‌ریکوپینکی پی‌گه‌یاندوون و، تییشیگه‌یاندوون که نه‌و بوخوئی به‌نده‌ی خوای تاک و ته‌نیا‌یه، نه‌ک کوپو رۆله‌ی خوا، وه‌کو نه‌وان ده‌لین. وه‌له‌کو‌تایی سووره‌تی (مائیده: ۱۱۶) شدا ده‌فهرمووی: (واذ قال الله يا عيسى ابن مريم انت قلت للناس اتخذوني وامى الهين من دون الله..) واته: نه‌وکاته‌ش وه‌پیریننه که‌خوا به‌عیسا ده‌لی: نه‌ری عیسا‌ی کوپو مهربم! تو به‌و خه‌لکه‌ت گوتوه: که‌ده‌بی - غه‌یره‌ز خوا - توو دایکت وه‌کو دوو خوا به‌پرستن؟.

له‌به‌ر ناهه‌تیکاری جووله‌که نازو نیعمه‌تیکئی زو‌ریان له‌سه‌ر حه‌رام کرا:

﴿فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات احلت لهم﴾ له‌به‌ر نه‌وستم و ناهه‌قیه‌ی جووله‌که کردیان، چه‌ندین شتی حه‌لال و ره‌وامان له‌سه‌ر قه‌ده‌غه کردن و بیته‌شبوون لیئی ﴿وبصدهم عن سبيل الله كثيرا﴾ وه له‌به‌ر نه‌وه‌ش که زو‌رکه‌سیان له‌ریگه‌ی خوا وهرگه‌ران ورییان لیگرت، وه‌ک له‌سووره‌تی ثانی عیمران دا ده‌فهرمووی: (كل الطعام كان حلا لبني اسرائيل الا ما حرم اسرائيل على نفسه من قبل ان تنزل التوراة ..) نایه‌تی: ۹۲. واته: هه‌موو جو‌ره خواره‌مه‌نبیه‌ک بو کوپان و نه‌وه‌ی نیسرائیل ره‌وابوو، بی له‌وه‌ی که نیسرائیل (یه‌عقوب) پی‌ش هاتنی ته‌ورات خوئی لی‌لاداو پاریزی لیگرت، نه‌وسا نه‌مانیش له‌به‌ر ناهه‌قیی خو‌یان گه‌لی رزق و رو‌زیان لیگیریه‌وه، وه‌ک ده‌فهرمووی: (وعلى الذين هادوا حرمنا كل ذی ظفر ومن البقر والغنم حرمنا عليهم شحومهما الا ما حملت ظهورهما او الحوايا او ما اختلط بعظم ذلك جزيناهم ببغيهم وانا لصادقون) (نه‌نعام: ۱۴۶) واته: نیمه‌گشت زینده‌وه‌ری نیئو‌کدارو پیوی گاو مه‌رمان له‌مووساییه‌کان قه‌ده‌غه کرد، پیوی نه‌بی به‌پشت نه‌وانه‌وه بیت، یان له‌گه‌ل ریخۆله‌کانیان بی، یان نه‌و پیوه تیگه‌ل به نیسکیان بوو‌بیت، نه‌و تو‌له‌یه‌ش چونکه ناهه‌قبوون و له‌ریی راست کلابوون و لایاندا، بی سو نیمه‌راست ده‌کین. ﴿<sup>۱۱۱</sup> واخذهم الربا وقد نهوا عنه واكلمهم اموال الناس بالباطل﴾ وه له‌به‌ر سوود خواردنیان، که‌پریان له‌خواردنی گیرابوو، هه‌روه‌ها له‌به‌ر خواردنی دارایی مه‌ردم به‌فیرۆ هه‌وانته ﴿واعتدنا للكافرين منهم عذابا الیما﴾ نیمه‌ش بو نه‌وکافرو سپالنه سزایه‌کی به‌ژانمان ناماده کردوه. ﴿<sup>۱۱۲</sup> لكن الراسخون في العلم منهم﴾ به‌لام مه‌لا زو‌ر زانا‌کانیان ﴿والمؤمنون﴾ و خه‌لکه به‌واداره‌که‌یان ﴿یؤمنون بما انزل الیک وما انزل من قبلک﴾ به‌روایان به‌و کتیبه هه‌یه بو تو نیردراوه‌ته خواره‌وه‌وه، وه به‌وه‌ش باوه‌ریان هه‌یه وا به‌رله‌تو نیردراوه ﴿والمقیمین الصلاة﴾ به‌تایبه‌ت نه‌وانه‌ی وابه‌باشی نو‌یژ به‌جی دینن ﴿والمؤتون الزکاة والمؤمنون بالله﴾

والیوم الآخر» هرودها زهكات درانیان و، نهوانه شیان به خواو بهرژئی بهری باوهریان هیه «اولئك سنوتیهم اجرا عظیما» بیگومان بهوانه پاداشیکی گهرمو گرنگ ده به خشین، واته: بهمهشتیان دده دینی.

بوتوو بو پیغه مبه رانی تر، چوونیك وه حییمان کرد:

﴿إنا أوحینا إلیک كما أوحینا إلی نوح والنبیین من بعده﴾ نئمه وه حییمان بوتو کرد، هرودکو بو (نوح) و پیغه مبه رانی دوی نهویشمان کرد «واوحینا إلی إبراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و الاسباط و عیسی و ایوب و یونس و هارون و سلیمان» هرودها بو (نبراهیم و نسماعیل و نیسحاق و یه عقوب و نهوکانی و عیسا و نه یوب و یونس و هارون و سولهیمان) یشمان کردو بهرنامه ی نیش و کاریانمان تیگه یانندن «وآتینا داود زبور» (زه بور) یشمان به خشی به (داود) (علیهم الصلاة والسلام).

بیست و پینج پیغه مبه رانویان له قورناندا هاتوو:

﴿رسلا قد قصصناهم علیک من قبل﴾ وه له پینشه وه چند پیغه مبه ریکی تریشمان ناردوو، نهوانه هیندیکیان بوون که له نایه تی (۱۶۳) دا باسکران «ورسلا لم نقصصهم علیک» و پیغه مبه ر که لیکی تریش هه، که له قورناندا بو م باس نه کردیت.

تیبینی نه مانه یش نهو پیغه مبه ران له قورناندا ناویان هاتوو: (نادهم، نیدریس، نوح، هوود، صالح، نبراهیم، لوت، نسماعیل، نیسحاق، یه عقوب، یووسف، نه یوب، شوعیب، موسا، هارون، یونس، داود، سولهیمان، نیلیاس، نه لیه سعه، زه کهریا، یه حیا، عیسا، زه لکیفل، پیغه مبه رمان موحه مهده سه لاویان لی بیت. «و کلم الله موسی تکلیما» خوی میهره بان بو خوی راسته وخو قسه ی له گهل موسادا کردوو، بویه پیی ده گوتری (که لیم).

بوچی پیغه مبه ران رهوانه کران؟

﴿رسلا مبشرین و منذرین لئلا یكون للناس حجة بعد

الرسل﴾ گشتیان پیغه مبه ری مرده دهر و ترسینر بوون، تا دوی نهو پیغه مبه رانه هیچ به لگه و بیانویک بو نهو خه لکه یه نه مینی له لای خوا، نه گهر لارو لا سار بوون «وکان الله عزیزا حکیما» خوا خوی گشت کات دسه لاتداره، له کارزانه، وه که ده فرموی: (ولوانا اهلکناهم بعذاب من قبله لقالوا ربنا لولا ارسلت الینا رسولا فنتبع آیاتک من قبل ان نذل ونخزى) طه/۱۲۴. واته: نه گهر نئمه بهر له قورثانه نهوانمان به سزایه که له ناو بردبا، ده یانگوت: نه ی په رور دگارمان! بهر له وه نئمه ریسواو سرشورو زلیل بین، بوچی تو پیغه مبه ریکی خوتت نه نارد له امان شوینی نایه ت و نیشانه کانی بکه و تباين؟ پیغه مبه ر ده فرموی: ((لا احد اغیر من الله، من اجل ذلك حرم الفواحش ما ظهر منها وما بطن، ولا احد احب الیه المدح من الله عز وجل- من اجل ذلك مدح نفسه، ولا احد احب الیه العذر من الله، من اجل ذلك بعث النبیین مبشرین و منذرین)) وفی لفظ (من اجل ذلك ارسل رسله و انزل



کتبه) فتح الباری ۱/ ۱۴۶). واته: هیچ کسی نییه له‌خوا به‌غیره‌تر بیٚت، هر بویه‌ش کاری نه‌شیاوو دزیوی به‌ناشکراو نه‌ینی رها نه‌دا، که‌سیکیش نییه به‌قه‌دهر نه‌وسوپاس وستایشی پیخوش بیٚت، هر بویه (مهدح‌ی) خوی ده‌کا، وه هیچ که‌سیک نییه به‌نه‌نداره‌ی خوا (عوزو) و پوزشی لاخوش بیٚت، هر له‌به‌ر نه‌وه‌بوو گشت پیغه‌مبه‌رانی به‌مژده‌دهرو ترسینه‌ر ناروو کتییبیشی له‌ته‌ک ناردن. ﴿لَٰكِنَ ٱللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَا ٱنْزَلَ إِلَيْكَ ٱنْزِلَ بِهِ ٱلْعِلْمُ﴾ به‌لام خوی کارجوان ناگاداره که نه‌و قورئانه‌ی به‌زانست و زانیاری خوی دابه‌زاندووو بوٚت ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ﴾ و فریشته‌کانیش ناگایان لبیه‌و چاک ده‌زائن که خوا موحه‌ممه‌دی کردوو به‌پیغه‌مبه‌ر و، نه‌و قورئانه‌شی بو‌ناردووو، نه‌گه‌رچی خه‌لکیش قره‌ قره‌ ده‌مبازی بکه‌ن! خوی گه‌وره بو‌خوی له‌سووره‌تیکی تردا ده‌فرمووی: ﴿لَا يَأْتِيهِ ٱلْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾. ﴿وَكُفَىٰ بِٱللّٰهِ شَهِيدًا﴾ ناگاداربوونی خوی گه‌وره به‌سه بو‌ئه‌و راستییه ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُوا عَنْ سَبِيلِ ٱللّٰهِ﴾ به‌راستی نه‌وانه‌ی بی‌ باوه‌پن و ریگه‌ی راستی خوا له‌خه‌لک ده‌گرن و ناهیلن شوینی هه‌ق که‌ون ﴿قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ بی‌سو له‌پاده بی‌ باوه‌پن و پریان گوم کردووو و سه‌رلینشیواون ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا﴾ بی‌ سو نه‌وانه‌ی له‌دینی خوا لایانداو کاری ناهه‌قی و سته‌میان کرد ﴿لَمْ يَكُنِ ٱللّٰهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيُهْدِيَهُمْ طَرِيقًا﴾ نه‌وه خوا نه‌لینان خوش ده‌بی و، نه‌ریگه‌یه‌کیان نیشان ده‌دا بو‌ خیرو چاکه‌کردن ﴿إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ٱبَدًا﴾ به‌لام ری جهمه‌نده‌م ناماده‌یه بو‌یان و، به‌هه‌تاهه‌تایی تیا قه‌تیس ده‌میننه‌وه ﴿وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللّٰهِ يَسِيرًا﴾ نه‌وش بو‌خوا زور ئاسانه ﴿يَا أَيُّهَا ٱلنَّاسُ قَدْ جَاءَكُم ٱلرَّسُولُ بِٱلْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ خه‌لکینه! نه‌م پیغه‌مبه‌ره موحه‌ممه‌د ﷺ به‌ئاینیکی هه‌ق و راسته‌وه له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار تانه‌وه هاتوٚته لاتان ﴿فَٱمْنُوا خَيْرًا لَّكُمْ﴾ ده‌سا باوه‌ری پی‌ بینن، خیرو قازانجتانه ﴿وَإِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ ٱللّهَ مَا فِى السَّمَوَاتِ وَٱلْأَرْضِ﴾ خو‌نه‌گه‌ر کافرو خوانه‌ناس بن و په‌په‌روه‌ی لینه‌که‌ن، نه‌وه چاک بزائن هه‌رشتی له‌ئاسمان و زه‌ویدایه‌ی خوییه‌و، له‌مولکی نه‌وه‌یچ که‌مناکاو، ئیوه‌یش له‌ده‌ستی ده‌رناچن، له‌جیگایه‌کی تردا ده‌فرمووی: ﴿وَقالَ مُوسٰى إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ ٱللّهَ لَغَنٰى حَمِيدٍ﴾ ﴿وَكَانَ ٱللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ خواش هه‌میشه‌ زانای کار په‌وان و له‌کارزانه.

#### زیده‌پویی له‌ شانی عیسا‌دا:

﴿يَا أَهْلَ ٱلْكِتَٰب لَا تَغْلُوا فِى دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى ٱللّٰهِ ٱلْإِثْمَ﴾ نه‌ی خه‌لکانی خاوه‌ننامه! هه‌له‌پویی و زیده‌پویی له‌دینه‌که‌تاندا مه‌که‌ن، شتی‌ راست نه‌بی، ئیوه‌ ده‌رباره‌ی خوا مه‌لین. فه‌له‌کان ده‌رباره‌ی مه‌سه‌له‌ی عیسا زور له‌سنوور ده‌رچوون و، گه‌یاندیانه‌ پاده‌ی خواو به‌خوا زانن! پیغه‌مبه‌ریش ﷺ نه‌فرمووی: ﴿لَا تُطْرُونِى كَمَا أَطْرَبَ ٱلنَّصَارَىٰ عِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عِبَادُ ٱللّٰهِ وَرَسُولُهُ﴾ احمد ۱/ ۲۲. ئیمامی بو‌خاریش به‌م شیویه‌ نه‌م فرمووده‌یه‌ی هی‌ناره: ﴿فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ فَقُولُوا: عِبَادُ ٱللّٰهِ وَرَسُولُهُ﴾ فتح الباری ۱/ ۵۵۱. واته: خه‌لکینه! له‌باره‌ی منه‌وه زیده‌پویی مه‌که‌ن، وه‌کو گاواره‌کان ده‌رباره‌ی عیسا هه‌له‌پوییان کردو نه‌وه‌نده‌یان پیا هه‌لدا، کردیانه کوپى خوا! به‌راستی من ته‌نها به‌نده‌یه‌کم، ئیوه‌ش له‌وباره‌ی منه‌وه هر نه‌وه‌نده بلین که: من ته‌نها به‌نده‌و په‌وانه‌کراوی خواو ﴿إِنَّمَا ٱلْمَسِيحُ عِيسَىٰ ابْنُ مَرْيَمَ رَسُوْلُ ٱللّٰهِ وَكَلِمَتُهُ ٱلْقَآهَآ إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوْحُ مِنْهُ﴾ (مه‌سیح کوپى مه‌ریه‌م) هر پیغه‌مبه‌ری خوا بووه، خوی به‌توانا وشه‌ی خوی هاویشه‌ ناو پزدانی مه‌ریه‌م و گیانیکیشه له‌خواوه، (جو‌یریل‌ی) نارد بو‌ نه‌نجامدانی نه‌وکاره، نه‌ویش هه‌رچونی پی‌ سپی‌ردرابوو کاره‌که‌ی نه‌نجامدا، وه‌کوخوا بو‌خویشی له‌سووره‌تیکی تردا ده‌فرمووی: ﴿مَا ٱلْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ ٱلرَّسُلُ وَأَمَ صَدِیْقَةُ کَانَآ

یا کلان الطعام .. مائیده: ۷۵. یان دہفہرموی: (ان مثل عیسی عند الله کمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له کن فیکون) نالی عیمران: ۵۹. واتہ: نموونہی (عیسا) ش بہ لای خواوہ، ہر لہ نموونہی نادمہ، لہ گل دروستی کردو پاشان پییگوت: ببہ بہ نادمہ. نہویش خیرابوو، عیسا شی ہر ناوا دروستکرد، نہویش لہوہ بہ ولادہ مہچن، پیغہمبہر ﷺ دہفہرموی: ((من شهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک لہ، وان محمدا عبده ورسوله، وان عیسی عبد الله ورسوله وکلمتہ القاها إلى مریم وروح منه، وان الجنة حق، والنار حق، ادخله الله الجنة على ماکان من العمل) فتح الباری ۶ ۵۶۶. واتہ: نہوی نہو شایہتیہ بدات کہ: غہیرہن خوا خواہی کی تر نییہ شیایوی پەرستن بیت، تاک و تہنیاو بی شہریک و بی ہاوبہشہ، موحمہمدیش ﷺ بہندہی خواہو خوی ناردوویہتی، عیسا ش بہندہو پیغہمبہری خواہو نہو ناردوویہتی و بہرپارو فہرمانی نہو بووہو ہاویشتوویہتی پزدانی خاتوونہ مہریم و. رُحیکہ لہ لایہن خویہوہو، ددانیش بنیت بہراستی و دروستی بہہشت و دوزخدا.. نیتر بی سو "کارو کرداری ہرچونی بیت" خوی گہورہ دہباتہ بہہشتہوہ ﴿فامناو بالہ ورسلہ﴾ دہسا نہوہ باوہر بینن بہ خواو بہ پیغہمبہرانی نہو ﴿ولا تقولوا ثلاثة﴾ مہلین سی خوا ہہیہ، واتہ عیساو دایکی مہکنہ ہاوبہشی، بویہ لہ سوورہتی مائیدہشدا دہفہرموی: (لقد کفرالذین قالوا ان الله ثالث ثلاثة وما من إله إلا اله واحد...) مائیدہ: ۷۳. واتہ: نہوانہی کہ کوتیان خوا سیہمینہ لہ سی خوایان، بیگومان لہ دین لایاندوہ، جگہ لہ خوی تاک و تہنیا ہیچ کہس بویہرستن ناشی، وہ دہربارہی نہوانہش پییان وابوو خوابوو فہرموی: (لقد کفرالذین قالوا ان الله هو المسيح ابن مریم...) (مائیدہ: ۷۲). ﴿انتہوا خیرا لکم﴾ کوتایی بہو قسانہ بینن، بو نہوہ باشترہ ﴿انما الله إله واحد﴾ بی شک ہر (الله) تاکہ خواہ ﴿سبحانہ ان یكون له ولد﴾ پاک و بیخوشہ لہو تومہتہ کہ: مندالی

لَمَّا نَسُوا اللَّهَ فَنَسُوا مَا كَانُوا يَعْلَمُونَ  
يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٧١﴾ لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدُ اللَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿٧٢﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَبَرِّدْ لَهُمْ قُلُوبَهُمْ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٧٣﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَهُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكَ وَأُنزِلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴿٧٤﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَتِهِمْ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٥﴾

ہہبی ﴿لہ ما فی السموات وما فی الارض﴾ ہرچی لہناو ناسمانہکان و زہویدایہ ہرہی نہوہ ﴿وکفی بالہ وکیلا﴾ وخواش ہر خوی بہسہ بوییکہینانی کاروبارو، بہرپوہبردنی بوونہور. ہیچ پیویستیہ کی بہ عیساو خہلکی تر نییہ.

پیغہمبہران و فریشتہکان لہ بہندایہتی خوا حاشا ناکنہ:

﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ﴾ مہسیح ہرگیز لہوہ حاشای نہ کردوہ کہ عہدو بہندہی خواہی، بہلکو شانازی کردوہ بہندہی خوابی و قت خوی بہگورہو زل نہزانوہ لہناستی بہندایہتی خواوہا، ہرورہا نہو فریشتانہی نزیکن بہخواشہوہ، بویہ دہفہرموی: ﴿وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ﴾ ہرکہسینک بہہندایہتی خوی گہورہ رازی نہبی و فیزو دہعیہ بنوینی ﴿فسيحشرهم إليه جميعا﴾ بیگومان خوا



هممويان لای خوی کۆدهکاتهوه، رۆژی سه لا داوهرییان دهکاو هق و ناهق لیک دهکاتهوه ﴿<sup>۱۷۳</sup> فاما الذین آمنوا و عملوا الصالحات فیوفیهم اجرهم ویزیدهم من فضله﴾ جا ئەوانە ی خاوەن باوەڕو کارچاکن، ئەوه بی لهپاداشی خویان، خوا پتر چاکهیان لهگەل دهکا ﴿واما الذین استنکفوا واستکبروا﴾ بهلام ئەوانە ی که لهخوا لایاندووه لوتیان بهرز بووه ﴿فیعذبهم عذابا الیما﴾ ئینجا خوا سزاو جهزربه ی بهنیش و بهژانیان ددا ﴿ولا یجدون لهم من دون الله ولیا ولا نصیرا﴾ هیچ دۆست و یارمهتیده رێکیان نابێ - جگه لهخوا- وهخواش دۆست و یارییده ریان نیه.

پهسنهکانی قورئان:

﴿<sup>۱۷۴</sup> یاایها الناس قد جاءکم برهان من ربکم﴾ ئە ی خه لکینه! لهپهروه ر دگارتانهوه به لگه یه کی گه و ره مه زنتان بۆهاتوه، تاهیه ک سیک پروریانووی نه مینێ ﴿وانزلنا الیکم نورا مبینا﴾ و نووو پۆشنایه کی ناشکرمان دابه زاندووه بۆتان، دیاره مه بهست له (بورهان) و (نوور)ه، قورئانی پیروژه ﴿<sup>۱۷۵</sup> فاما الذین آمنوا بالله واعتصموا به﴾ ئینجا ئەوانە ی باوهریان میناو، دهستیان گرت بهرشته ی خواوه ﴿فسیدخلهم فی رحمة منه و فضل﴾ جابه ته نکید خواش دهیانخاته بهر په حمهت و بهزه یی خوی و پتریش ﴿و یهدیهم الیه صراطا مستقیما﴾ وه به ره ولای خوی شاره زای رپی راستیان دهکا. به لی هه مووکات موسلمان ده زانی رپی راست له کوییه، هه ره له ویشه وه هه نگاو هه لده گریت، چونکه خاوه نی (نوور) و (بورهان)ه.

که سیک به مرئ نه باب و نه مندالی هه بی (که لاله):

﴿<sup>۱۷۶</sup> یستفتونک﴾ لیت ده پرسن: ده رباره ی که سی باوک و مندالی نییه و ده مرئ، چی بکه ن به که له پووره که ی؟ (جایی) ده لی: جارێکیان نه خوشبووم و پیغه به ری خوا ﷺ هاته سه ره خوشیم و، له و کاته دا بیهۆش که وتبووم، پاشان ده ستنویژی ده گری و له ئاوی ده ستنویژه که م - به فه رمانی خوی - ئی ده پرژنێ و به هۆش دیمه وه، جا ئاگادار بووم ئەو پرسیاره یان لیکرد، ئەو جا خوایش ئایه تی میراتی نارد، ئەحمده: ۲۹۸/۳. دیاره ئەم ئایه تی (یستفتونک...) وه کو زانا کان ده لێن دوا هه مین ئایه ته هاتوه ﴿قل الله یفتیکم فی الکلاله﴾ پێیان بلی: خوا خوی وه لای نه وه تان ده داته وه. جا بۆ ته فسیری (که لاله) هیندی ده لێن: به که سیک ده لێن که نه باوک و نه مندالی هه یه و ده مرئ، هیندی کی دی ده لێن: ئەو که سه یه که تنها مندالی نه بی و به مرئ، وه کو ئەم ئایه ته ی به رده ستمان ده فه رموی: ﴿ان امرؤا هلك لیس له ولد﴾ ئەر که سیک مردو هیچ مندالی نه بوو ﴿وله اخت فلها نصف ماترک﴾ هه ره تنها خوشکی هه بوو ئەوه نیوه ی میراته که ی ده با ﴿وهو یرثها ان لم یکن لها ولد﴾ خۆنه گه ره خوشکه که ش به مرئ و، هیچ مندالی له پاش نه بوو، ئەوه برا که ی ته واوی میراته که ی ده با ﴿فان کانتا اثنتین فلهما الثلثان مما ترک﴾ خۆنه گه ره هه ر ئەو مردووه، دوو خوشکی ئی به جیمان، ئەوه دوو به شیان له سی به شی بۆه یه، هه روه هاش ئەگه ره له دوو خوشک زیاتر بوون ﴿وان کانوا اخوة رجالا ونساء﴾ خۆنه گه ره چه ند خوشک و چه ند برایه که له پاش مردووه که جیمان و هیچ مندالی شی نه بوو ﴿فللذكر مثل حظ الانثیین﴾ ئەوه هه ره نیرینه ی دوو ئەوه نده ی میننه میراتی به رده که وی ﴿بین الله لکم ان تضلوا﴾ خوی گه و ره ئەو یاسایه تان بۆ روون ده کاته وه، نه وه کو لیتان تیگ بجی و مافی یه کتر زه وت بکه ن ﴿والله بکل شی علیم﴾ دیاره خواش به هه موو شتیگ زانایه، ئەو خوی چاک ده زانی کی له میراته که چه نده به شی به ریت، جابۆ پتر ئاگادار بوون له ورده کاریهکانی مه سه له ی میرات، ده توانی بگه ریته وه بۆ ئایه تی (۱۱، ۱۲) ی سووره تی (ژنان) ئەگه رچی ره خنه گران و (عه لمانیه کان) له به ره خوشه ویستییه کی شه هوانیی و کویرانه ی ژنان، خویان که رو کویر کردووه، هه رگیز هق نابیسن، ئەگینه واده زانم ئەوه نده له و بابه ته نوو سه راوه بۆ

مروقی ژیرو ناقل بهس بیت، سهره‌رای نه‌مانه‌یش، ده‌بی بزائن که هه‌مو مه‌سه‌له‌کانی ژنان، وه میراتیش به‌کی‌کانه، به‌گوتره‌و ساده بریاریان له‌سهر نه‌دراوه، به‌لکو زور ورده‌کاری تیا به‌کاره‌یتراوه، که نه‌ر له‌وه‌که‌متر، یان زیاتر بیت ژبانی نه‌ودوو مروقه (نیزوومینه) تیک ده‌چی و لاره‌سنگ ده‌بی و، ژنانیش "بوخویان" هاوریان لی به‌رز ده‌بیت‌هوه، بو‌نمونه: (نه‌فه‌قه‌ی ژنان له‌سهر باوک و براو که‌س و کارو می‌رده، دیاره نیستا نه‌و ژنانه که له‌ده‌زگایه‌کدا کارم‌ندن و هاوکاری باش ده‌کرین، قبو‌لیان نییه‌و به‌سوو‌کایه‌تی ژنانی ده‌زائن و ده‌لین: ژنان ده‌بی بوخویان بزوی پیدایه‌کن! واده‌زائن نه‌و خانمانه که نه‌و قسه‌یه ده‌که‌ن، هه‌ر نه‌وکاته‌یه رازی ده‌بن بزویان له‌سهرخویان بیت له‌جی‌گایه‌ک کارم‌ندن، چونکه نه‌گه‌ر بینه کشتیارو کرناکار، کو‌لکیشی و پاچه‌کوله‌و شوانی

پتیکه‌ن، نه‌وا له‌باتی جاریک هه‌زارجار هاوریان لی به‌رز ده‌بیت‌هوه و داوده‌که‌ن که: ژنان خانمی مال بن و نان و نه‌فه‌قیان له‌سهر پی‌اوای بی و نه‌چنه به‌ر سه‌رمای زستان و، گه‌رمای گه‌رمی هاوین، جامن نامه‌وی له‌م جی‌گایه‌دا زیاتر بجم، وه‌کو گوتم کتییی زوری له‌سهر نووسراوه، باخانمه‌کان و، نه‌وانه‌ی گریه‌یان بو‌ده‌که‌ن خویان بچن به‌ویژدانه‌وه دیراسه‌یه‌کیان بکه‌ن.

زور زورسوپاس بو‌خوای بالاده‌س که‌پشتیوانی لی‌کردم بو‌ته‌واو‌کردنی نه‌م کورته ته‌فسیره بو‌ سوورته‌ی (نیساء).

\*\*\* \*\*

### ۵- سوورته‌ی (مائیده‌سه)

مه‌ده‌نییه‌و (۱۲۰) نایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌خشنودی میهره‌بان

نه‌م سوورته‌ی (مائیده‌یه‌ش وه‌ک سوورته‌ه‌واری‌کانی خوی: (به‌قهره، نیساء، نه‌نفال) گرنگیه‌کی زور ده‌دات به‌یاساو دارشتنی به‌رنامه‌ بو‌رووداوه‌کان، له‌پال تیشک خستنه‌سهر بیروباوه‌ری خاوه‌ننامه‌کان. نه‌م سوورته‌

سُورَةُ الْمَائِدَةِ  
يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنِ امْرُؤٌ أَهْلَكَ  
لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتُ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا  
إِن لَّمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا أُخْتَيْنِ فَلَهُمَا النِّصْفَانِ مِمَّا تَرَكَ  
وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ بَشَلِ حَظُّ الْأُنثِي  
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (۱۷۶)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ  
يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْعَفْوَ أَجَلَتْ لَكُمْ بِهِمَّةُ  
الْأَنْعَمِ إِلَّا مَا بَيْنَ عَيْنَيْكُمْ غَيْرِ حَلَالٍ وَالصِّدْقُ أَجَلٌ وَإِن  
يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ۖ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْلُوا شَعِيرَ اللَّهِ  
وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا ءَامِينَ الْبَيْتِ  
الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فُضُلًا مِّنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا إِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا  
وَلَا يَحْرِمُكُمْ شَتَاءٌ قَوْمٍ أَن صَدَّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ  
الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا  
عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (۱۷۶)

خرمت علیکم

سپراوه (مه‌نسوخ‌ی) تیدانییه‌و، (۱۸) بریاری فهرزو واجبیاتی خوا‌یی تیدایه. نه‌م سوورته‌یه‌کاتی گه‌رانه‌وه‌ی په‌یام‌به‌ر ﷺ له‌(خوده‌یییه‌) دا‌هاته‌خواره‌وه، سه‌رجه‌م باسی حوکه‌ه شه‌ریعه‌یه‌کان ده‌کات، نه‌ره‌ش له‌به‌ر نه‌وه‌یه که‌هیشتا ده‌وله‌تی نیسلا‌می له‌سه‌ره‌تای پی‌گه‌یشتنیدا بو‌و، دیاره تا داده‌مه‌زری و له‌هه‌له‌و په‌له‌ه‌و دور ده‌بی، پی‌ویستی به‌گه‌لی یاساو ری‌نمای‌ی نا‌وای خوا‌یی هه‌یه. نه‌مه‌یش کورته‌یه‌کی نه‌و حوکه‌مانه‌یه که نه‌م سوورته‌لییان ده‌دوی: پیکه‌وتن و په‌یمان به‌ستن، شیوه‌ی حیوان سه‌رپین، نیچیر راو‌کردن، نیحرام به‌ستن به‌حه‌ج، یا به‌عه‌مه‌ره، ماره‌کردنی ژنانی خاوه‌ن نامه‌و کتیب، پاشگه‌ز بو‌ونه‌وه له‌نیسلا‌م، نو‌یژو ده‌ست نو‌یژ. یاسای ده‌ست برینی دن، یاسای تو‌له‌ی ری‌گرو (نیفساد) کارو عاره‌ق خو‌رو قوما‌ریاز، که‌فاره‌تی سو‌ین شکاندن، نیچیر کوشتن به‌به‌رگی نیحرام‌هوه، وه‌سیه‌تکردن پیش مردن.. هتد. سه‌ره‌رای نه‌مانه‌یش هه‌ندی داستان و چی‌روک ده‌گی‌ریت‌ه‌وه بو‌په‌ندو



ناموزگاری، بؤنموونه: چیرۆکی (بهنی ئیسرائیل) لهگه‌ل موسادا (ﷺ) که هیمایه بۆگشت یاخیبوون و سرکێشی و لهسنوور دهرچوونیک و تۆله‌کەشی. پاشان داستانی هەردوو کوپه‌که‌ی باب‌ه‌ گه‌وره‌مان ئاده‌م (ﷺ)، که‌هیمای مەملانی ئه‌هلی خێرو شه‌ره‌ تادوارۆژی دوا‌یی.. ئینجا باسی عه‌قیده هه‌لوه‌شاره‌که‌ی جووله‌که‌و گاوران و په‌یمان شکینیان ده‌کات، که‌چۆن هه‌موو وه‌خت په‌یمانیان ده‌به‌ست و ده‌یان‌شکاندو (ته‌ورات) و (ئینجیل)یان ده‌گۆڕی و بپروایشیان به‌ په‌یامه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌ده‌هینا.

به‌هینانی دیمه‌نیکی ترسناک و ترسینه‌ری رۆژی دوا‌یی کۆتایی دیت، به‌تایبه‌تی دیمه‌نیک له‌گه‌ل عیسا‌ی کوپری مه‌ریه‌م دا (ﷺ) ئه‌وکاته که‌ خوای گه‌وره‌ پرسیا‌ری لیده‌کا‌و ده‌فه‌رموی: (انت قلت للناس اتخذوني وامی الهین من دون الله) ئه‌های ئه‌و رۆژه، چ رۆژێکی قورس و سه‌خت و دژواره‌!

به‌ئینتێن جیبه‌جی بکه‌ن :

﴿بسم الله الرحمن الرحيم \* يا ايها الذين آمنوا اوفوا بالعقود﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی بپرواتان هیناوه‌! گشت په‌یمانیک جیبه‌جی بکه‌ن و، له‌ئهمانیا به‌ئهمه‌ک و به‌وه‌فاین. به‌ئێ.. هه‌رچی خوا فه‌رمانی به‌کردنی دابی، وه‌یان ریی به‌کردنی نه‌دابی، وه‌کو په‌یمان ته‌ماشه‌ ده‌کری و، ده‌بی وه‌فای پێ بکری. پیاویک به‌ (عه‌بدوللای کوپری مه‌سه‌عوود)ی گوت: وه‌سیه‌تیکم بۆیکه‌! ئه‌ویش گوتی: هه‌رکه‌ له‌قورئاندا گویت له‌ (یاایهاالذین آمنوا)وه‌ بوو، ده‌بی چاک وه‌ری بگری، چونکه‌ هه‌تمه‌ن، یان بپیا‌ری چاکه‌یه‌، وه‌یان رێگری نه‌ه‌خراپه‌. (خه‌یسه‌مه‌) ده‌ئێ: له‌جیی هه‌موو (یاایهاالذین...)ه‌کانی قورئان، له‌ ته‌وراتدا (یاایهاالمساکین) بووه‌.

ناژه‌لی هه‌رام و، هه‌لال :

خوای گه‌وره‌و میه‌ره‌بان له‌م ئایه‌تانه‌دا مالآت وولاتی هه‌لال و هه‌راممان بۆ روون ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿احلت لكم بهيمة الانعام﴾ خواردنی گوشتی وشترو گاو مه‌رو بزن -دوا‌ی سه‌رپه‌ریان- هه‌لالکراوه‌ بۆتان، هه‌روه‌ها به‌چکه‌ی هه‌رکامیکشان، ئه‌ر دوا‌ی سه‌رپه‌ری له‌ناوسکیا گیانی تیدا نه‌مابی، وه‌کوپيغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموی: ((كُلُوهُ اِنْ شِئْتُمْ، فَاِنْ ذُكَاةً ذُكَاةً اَمَهُ)). ئه‌بووداود، ترمزی. ﴿اِلا ما يتلى عليكم﴾ ئه‌وپه‌له‌وه‌رو ناژه‌له‌ نه‌بی که‌: له‌م سووره‌ته‌دا هه‌رئیس‌تا بۆتان ده‌خوینریته‌وه‌ له‌ئایه‌تی: (حرمت علیکم المیتة) دا. ﴿غیر محلی الصيد وانتم حرم﴾ به‌لام تا له‌ ئیحرامدان، راوکردن به‌ره‌وا دامه‌نین، واته‌: له‌به‌رگی ئیحرامدا راوکردنی نیچی‌ری هه‌یوانی و شکاری -ئه‌گه‌رچی گوشتیشی بخو‌ی- هه‌رام و یاساغه‌، دیاره‌ ئه‌مانه‌ بپیا‌رو سنووری خوای گه‌وره‌ن و، ده‌بی ئاگادارین ﴿اِنَّ اللهَ یحکم ما یرید﴾ به‌راستی خواش هه‌رچۆنیک و یست، بپیا‌رده‌دات، چونکه‌ ئه‌و چاکتر ده‌زانێ چی هه‌لال بکا‌و، چیش هه‌رام بکات، واته‌: (به‌حیره‌، و سانیبه‌و، وه‌صیله‌ و، حام)- که‌ دواتر باسیان‌دی- و عه‌ره‌به‌کان له‌خوایانیا هه‌رامکردبوون، به‌قه‌سی ئه‌وان هه‌رام نابن، چونکه‌ خوا هه‌لالی کردو، دیاریشه‌ بپیا‌ری و، که‌س بۆی نییه‌ هه‌لیوه‌شینیته‌وه‌.

ده‌سکاری دروشمه‌کانی خوا مه‌که‌ن :

﴿يا ايها الذين آمنوا لاتحلوا شعائر الله﴾ ئه‌ی ئه‌وه‌که‌سانه‌ی بپرواتان هیناوه‌! (ئهم‌ و (نه‌می) و دروشمه‌کانی خوا -به‌تایبه‌تی دروشمه‌کانی هه‌ج و عه‌مه‌ -ده‌سکاری مه‌که‌ن و، پشتگوینیان مه‌خه‌ن ﴿ولا الشهر الحرام ولا الهدی ولا القلاند﴾ وه‌ له‌مانگه‌ قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانیشدا، شه‌ر ره‌وا مه‌که‌ن و، هه‌ر هه‌یوانیکش ناوی قوربانی و (هه‌دی) له‌سه‌رییت بۆمالی خوا، مه‌رجه‌کانی مه‌شیوتن و ده‌ستی بۆمه‌به‌ن و، هه‌ر ناژه‌لیکیش دیارییکرابی و

نیشانه‌ی له‌ملکربایی به‌مه‌ستی کردنی به‌قوربانیی، نیشانه‌که‌ی لیمه‌که‌نه‌وه و له‌ناوی مه‌به‌ن، به‌ئێ... ئێه‌ر حه‌یوانیکیان بوخوا نه‌زر کردبا، ده‌هاتن شتیکیان له‌مل ده‌کرد، تابییته به‌لگه‌ی نه‌زرکردنی بوخواو، که‌سیش نه‌توانی ده‌ستی بووبا، قورئان هات که‌ئه‌وه‌کاره‌یان نه‌نجام بده‌ن و، فیل و فره‌جی تیدانه‌که‌ن ﴿**ولا آمین البیت الحرام**﴾ وه له‌وانه ری مه‌گرن، که به‌نیازن ته‌واف و زیاره‌تی (کابه) بکه‌ن ﴿**یبتغون فضلا من ربهم ورضوانا**﴾ و به‌ئومیدی فه‌زل و رۆزی خو‌شنوودی و په‌روه‌ردگاریان ده‌س بخه‌ن ﴿**و إذا حلتکم فاصطادوا**﴾ جا‌هه‌ر که‌خوتان حه‌ل‌ل‌کرده‌وه، واته: ئیحرامتان شکاندو، حه‌رم‌تان جیهیشت، راوو نیچیر گرتنتان بو‌ره‌وایه‌و، ده‌توانن راو بکه‌ن ﴿**ولا یجرمنکم شأن قوم ان صدوکم عن المسجد الحرام**﴾ هه‌رگیز رکی کو‌نی نه‌وانه که: له (خوده‌ییبه‌) دا ری‌یان لی‌گرتن له‌زیاره‌تی مزگه‌وتی حه‌رام، مه‌لتان نه‌نیت ﴿**ان تعتدوا**﴾ که‌ئیس‌تا ئیوه‌ش ده‌ستیان پی‌یگه‌یه‌زن و تۆله‌یان لی‌یگه‌نه‌وه ﴿**وتعاونوا علی البر والتقوی**﴾ له‌سه‌ر چاکه‌و هاوکاری و کۆمه‌ک و پارێزگاری، یارمه‌تی یه‌ک‌تر‌به‌دن، له‌نایه‌تیکی تر‌دا ده‌فه‌رموی: ﴿**ولا یجرمنکم شأن قوم علی ان لا تعدلوا اعدلوا هو اقرب للتقوی**﴾ ﴿**ولا تعاونوا علی الإثم و العداون**﴾ به‌لام بو گوناح و تاوان و ده‌ست‌دریژی و، له‌سنوور ده‌رچوون، هاوکاری و کۆمه‌کی یه‌ک‌تر مه‌که‌ن، پی‌یغه‌مبه‌ری خوا ده‌فه‌رموی: ﴿**اُنصِرْ اَخَاک ظالماً او مظلوماً**﴾ واته: هاوکاری و یارمه‌تی برا‌که‌ت بده، سته‌م‌کار بی، یان سته‌م لی‌کراو، جا‌ها‌وه‌لان له‌و قسه‌یه سه‌رسام بوون! بۆیه گوتیان: به‌ئێ سته‌م لی‌کراوه‌که راسته‌و جیی خۆیه‌تی هاوکاری بکه‌ین، به‌لام ئه‌ی چۆن یارمه‌تی سته‌م‌کاره که‌بدریت؟! ئه‌ویش فه‌رموی: ده‌ستی بگه‌وه مه‌هیله سته‌م بکات، ئه‌وه ده‌بیته یارمه‌تی بو‌ی، پی‌یشه‌وا نه‌حمه‌د. ﴿**واتقوا الله ان الله شدید العقاب**﴾ ده‌بی له‌سزای خوا بترسن، چونکه به‌راستی خوا به‌رامبه‌ر به‌نافه‌رمان، خاوه‌ن تۆله‌یه‌کی زۆر به‌هێزو تونده.

### رێنمایه‌کانی نایه‌تی (۱-۲):

- ۱- په‌یمانی خوا له‌گه‌ل به‌نده‌کانی و، په‌یمانی موقوفه‌کان له‌گه‌ل خویاندا بپاریزن.
- ۲- گوشتی مه‌رومالاتی مرداره‌وه نه‌بوو حه‌ل‌له.
- ۳- راوی نیچیری و شکایی - وه‌ک نیچیری ده‌ریایی - بو حاجیان و عومره‌که‌ران له‌به‌رگی ئیحرامدا حه‌رامه.
- ۴- ریزگرتن له (شه‌عائیر) و دروشمه دینی‌ه‌کانی خوا پی‌ویسته.
- ۵- ده‌ست‌دریژی ته‌نانه‌تی بو‌سه‌ر کافرانیش کاریکی حه‌رامه.
- ۶- پی‌ویسته موسلمانان هه‌میشه له‌سه‌ر جیبه‌جی کردنی فه‌رمانه‌کانی خوا، یارمه‌تی و هاوکاری یه‌ک‌تر بکه‌ن و، به‌صه‌برو به‌ئارامیش بن، ئه‌م فه‌رمووده‌ی پی‌یغه‌مبه‌ره‌ش هه‌ر له‌وباره‌وه هاتوووه ده‌فه‌رموی: ﴿**الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى إِذَاهُمْ، أَعْظَمُ أَجْرًا مَنِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى إِذَاهُمْ**﴾ پی‌یشه‌وا نه‌حمه‌د.

وریان! خواردنی ئه‌م شتانه حه‌رامه :

﴿**حرمت علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر**﴾ خواردنی گوشتی مرداره‌وه بووو، هه‌رخوینی له‌هه‌ر ئه‌ندامیکی حه‌یوان بیته ده‌ری و بپوا، حه‌رامه بو‌تان ئه‌ی موسلمانان! به‌لام خوینی گیرساوو نه‌چوو، وه‌ک خوینی جگه‌ر، سپل، حه‌ل‌له، هه‌روه‌ها ماسیی و کولله‌ش بی سه‌ر‌پ‌رینیان حه‌ل‌لان و ده‌خوین، وه‌ک پی‌یغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموی: ﴿**أَجَلٌ لَنَا مِثَّتَانِ وَ دِمَانٌ، فَأَمَّا الْمِثَّتَانِ فَالسَّمَكُ وَالْجَرَادُ، وَأَمَّا الدِّمَانُ: فَالْكَبِدُ وَالطَّحَالُ**﴾ مه‌سنه‌دی شافیعی. هه‌روه‌ها گوشتی به‌رازیش پیسه‌و له‌سه‌رتان یاسا‌غ‌کراوه ﴿**وما اهل لغیر الله به**﴾ و هه‌ر ئاز‌ه‌لی‌کی‌ش که له‌وه‌ختی سه‌ر‌پ‌ریندا ناوی غه‌یری خوای لی به‌یتری ﴿**و المنخقة**﴾ و مال‌اتی خنکاوو ﴿**و الموقودة**﴾ و لی‌دراوی مرداره‌وه بوو ﴿**و المتردية**﴾ و



هەندىراو لەشاخ بەرەوه بوو **﴿وَالنَّطِیْحَةُ﴾** و مردارەوه بوو لەشەرە قۆچدا **﴿وَمَا أَكَلَ السَّیْعُ﴾** وەرچى دەرندە پەلامارى دابى و مردارەوه بووبى **﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾** مەگەر بەر لەگیان دەرچوونى، قریای چەقۆ کەوتبى و سەرتان بریبى، واتە: ئەگەر هەریەک لەوانە پێش گیان دەرچوونى بەردەسکەوت و سەرپرا، خواردنى حەلال دەبى **﴿وَمَا ذَبَحَ عَلَى النَّصَبِ﴾** وە هەرچى بۆ بەکانیش سەرپرا حەرامە **﴿وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ﴾** و هەرچیش لەسەر قومارى تیر دابەش دەکړى و، مەبەستەکانى پى دیارى دەکړى، قەدەغەو حەرامە. (ئەزلام) بریتى بوو لەسى (قەدەح) هەریەکیان یەکى لەم دەستەواژەیان لەسەر نووسى بوو: (أَمَرْنِي رَبِّي، نَهَانِي رَبِّي، غَفَلَ)، ئەگەر کەسێک ویستبای هەر کارى بکات، دەچوو شتیکی هەلدەدا بۆسەر یەکیکیان، پاشان هەرکامیکیانى بۆ دەرچووبا، دەچوو بەپى ئەوەیان کارى دەکرد! ئەوسا کەدینى ئیسلامى پیروژ هات،

ئەو کارەى هەلەوشاندەوهو لەجنى ئەودا، بۆدۆزینەوهى هەرکاریکی راست و خێروچاک (صلاة الإستخارة)ى دانا، هیوادارم پەیرەویى لەمە بکړیت، پێشەوا (ئەحمەد) بۆ شەریعیەت و شیوەى (ئىستىخارە)، ئەم فەرموودەیه دینى و دەفەرموى: ((إِذَا هُمْ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ.)) هەتا کۆتایى فەرموودەکە **﴿ذَلِكَ نَسَقُ﴾** کردنى هەرکاری لەوانە، لەسنوور دەرچوون و نافەرمانى خواپەو، تۆلە دەدرى **﴿الْيَوْمَ يَنْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ﴾** ئیتروا (ئەمرۆ) پۆژى عەرەفەیه ئەوانەى کە کافرو بى باوەڕن، لەگەیاندى زيان بە دینەكەتان، واتە: بى ئومیدو بى هیواو تەماح بپروون لەو کە ئیو لەنایینەكەتان وازیبن و بگەرێنەوه سەردین و ئایینی ئەوان، دەشزانن کە ئیترو هەرگیز زال نابن بەسەرتانا، پیغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ((إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَنْسُ أَنْ يَغْبِدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ،

لِللَّهِ الشَّهَادَةُ  
سُورَةُ النِّسَاءِ  
حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أَلْيَتُ الدِّمِ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ، وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْوُدَةُ وَالْمُرْدِيَةُ وَالنَّطِیْحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّيْعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذَبَحَ عَلَى النَّصَبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَسَقُ الْيَوْمَ يَنْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْصَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٢١  
يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَكُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَسْكَنَ عَلَيْكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَأَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ٢٢  
الْيَوْمَ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَلٌ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلَلٌ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ وَلَا مُخْذَى أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ ٢٣

ولكن بالتحريش بينهم)) موسليم / ۲۱۶۶. **﴿فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ﴾** كەواپوو لەوان مەترسن، وەر لە من بترسن و پاریزگارى لەسنوورەکانى من بکەن **﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾** و لەئەمرۆو بەرنامەو ئایینەكەتانم بەپایان گەياند، واتە: لەبارەى ئاقیدەو جیهادەوه، لەبارەى حەلال و حەرامەوه، هەمووشتیكم بۆ تەواوکردن **﴿وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾** وە نەعمەت و بەخششی خۆم بۆ تەواوکردن سەرم خستن بەسەر دوژمنانتاناو رێنماییم کردن بۆرێگەى راست، ئیترو نەپنیویست بە پیغەمبەرى تر هەپەو، نەقورئانیکی دیکە **﴿وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾** ئیسلامیشم بەبەرنامەو ئایین بۆ هەلبژاردن و، نابى هیچ کاتێک لى لایەن و خۆکلا بکەن **﴿فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْصَصَةٍ﴾** ئینجا لەگەل حەرامکردنى ئەوشتانەشدا، هەرکەسێک لەبرسانا ناچار بوو بۆ خواردنى هەریەکى لە قەدەغەکراوەکان و، مەترسى ئەوهى هەبوو گەر شتى نەخوا لەبرسا بمرى، دەتوانى لییان بخوات **﴿غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ﴾** بەمەرجى نەپەوى خۆى تووشى گوناح

بکاو، زیدپرهوی بکات ﴿فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ بهراستی خوایش زور لیبوردیه، نهگه لهکاتی وادا شتی بخوا لیی ناگرئ، زوریش بهمیهره بان و دلوفانه، نهو تا لهکاتی تهنگانهدا شتی یاساغکراوتان بو حه لآلدهکات، نه میش فرموده ی پیغه مبره ﷺ که لهو باره وه ده فرموی: ((إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُحْصَةُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تُؤْتَى مَفْصِيئَةُ)) نین حیبان.

### رینمایه کانی نایه تی (۳):

۱- گوشتی بهرازو هه مووشتیکی مرداره بوو حهرامه.

۲- هه رشتیکیش که سه ره نجامه که ی به (تیر/ نه زلام) ده ریکه وی (وهک امرنی ربی، نهانی ربی...) قه ده غه یه به کار هیئانی.

۳- هه ره یوانیک له بهرام بهر گوژی هه پیغه مبره پیاو چاکیکه وه، یان له بهر پنی هه سه روک و پاشایه که وه، سه بره حهرامه. هه ره یوانی له حالی ژیاندا سه بره، نهگه رچی له گیانه لانیشتا بیت حه لاله. ده بی ته نه له خوا ترسمان هه بی.

۴- داهینانی هه کاریکی بیدعه له دیندا حهرامه.

۵- مروژی برسی و ناچار - به مخرجی مه بهستی به زاندنی سنوره کانی خوا نه بی - ده توانی له گوشتی مرداره وه بوو بخوا.

۶- هه نهامیریکی تیژ به - به ده ره له نیسک و ددان - هه یوانی پی سه ره ده پردی، به وه مخرج که ره گو ده ماره کانی لامی پردی و، له کاتی سه بر پینییدا خوینیش ده رپه ی.

۷- نه رم و نیانی و میهره بانی له گه له هه یوانه که دا "به ره سه بر پنی" کاریکی سوننه ته.

۸- ده بی نامیری سه بر پین تیژی، هه یوانه که پروی له پروکه بکری و، هه تا به ته وای پاش سه بر پین سارد نه بیته وه، چه ره که ی لی نه کریته وه. پیغه مبره ﷺ ده فرموی: ((إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلْيُحِدْ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، وَلْيُرِخْ ذُبِيحَتَهُ)) موسلیم. نه م فرموده هه موو نه وشتانه ی له خوگر تووه باسه مانکردن، و تاکه یشی نه وه یه که: بی سو خوی دلوفان له سه رتانی نووسیوه که ده بی بهرام بهر به هه مووشتیک، چاک ره قاتر بن، جاهه رکه ویستان که سی به حقی شرعی بکوژنه وه، ده بی به شیوه یه کی چاک و باش و شرعی بکوژنه وه، هه رکا تیکیش ده تانه وی (مالات و بالندیهک) سه بر پین، ده بی به ئاسانی سه ری بهرین و، یاسای شه ریعت ره چاو که ن و، چه قوکه تان تیژ بکه ن و، نیسراحت به سه بر پاره که بده ن.

هه رچی جانه وه ری پاو، بیگری حه لاله :

﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ﴾ لیت ده پرسن: چی حه لال و ره وایه بو یان ﴿قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ﴾ پنیان بلی: هه موو خو راکه چاک و پاکه کانتان بو حه لاله، مه بهست له وشتانه یه که قورئان و فرموده، یان به نکوی زانایان، یان به قیاس، له حهرامه کان جیاکراونه ته وه ﴿وَمَا عَلَّمْتُمُ مِنَ الْجَوَارِحِ﴾ و نه وهش که بالنده و تازی شکاری بو تانی راوده که ن و، به باشی فیری راوتان کردین و نیچیرتان بو بگرن ﴿مَكْلَبِينَ﴾ و راتان هیئان و تالیمنان کردین بو پاو ﴿تَعْلَمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ﴾ و شیوه ی راوکردنتان فییر کردین، وهک خوا ئیوه ی فییر کردوه، هه رشتی ئاوا هاته به رده ستان حه لاله بیخون، پیغه مبریش له باره ی (باز) وه فرموی: ((مَا أَمْسَكَ عَلَيْكَ قُلٌّ)) ته به ری. ﴿فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَ عَلَيْكُمْ﴾ ده سا بخون له نیچیره ی که نه وانه بو تان ده گرن و، خو یان لیی ناخون ﴿وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾



به لّام کاتی بهر لای ده کهن ناوی خوی لی بینن، و بلین: (بسم الله). (بوخاری و موسلیم) - خوالیان رازی بیت- دهلین: په یامبه رهموویه تی: ((إِذَا أُرْسِلَتْ كَلْبُكَ الْمُعَلَّمُ، وَذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلْ مِمَّا أَمْسَكَ عَلَيْكَ، وَإِنْ أَدْرَكَتَهُ وَقَدْ قَتَلَ وَأَكَلَ مِنْهُ، فَلَا تَأْكُلْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنَّمَا أَمْسَكَ عَلَى نَفْسِهِ)). واته: هرکات سهگی راوت هاندایه گیانی هرملات و په له وهریک: ناوی خوی لی بینن، نیر هرشتیکی بوگرتی و، خوی لی نه خوارد تو لی بخو، خو نه گهر گرتی و لی خوارد، لی نه خویت. به لی راوو نیچیر گرتن به شیکی زور گرنگی باری نابوری و ژیا نه، دیاره گه لی که سیش دلی پیوه ی به سراوه و حزی لیده کات، جا بویه نیسلامیش نه جوړه حه زلیکردن و داخو زیانه دهرخی نی و یاسای بو دیاری ده کات، په یامبه ریش ښه دهرموی: هرکات سهگی تالیم کراو مه شق دیوت هاندو ناوی خوات لی هیناو رویش بو نیچیره که و دهستی گه یاندی و، گرتی و کوشتی، به ناروزوی خوت لی بخو حه لاله، به لّام نه گهر گرتی و لی خوارد، نابی تویش لی بخویت، چونکه بوخوی گرتووه، جا نیشانه ی سهگی مه شق پی کراو تالیم دراو (راهنراو) بهم شیویه:

۱- هرکاتی هاندو بهر لّات کرد له هر نیچیری، ده بی دهست به جی به گویت بکاو بچیت.

۲- هرکات پی تگوت: نه چیت، ده بی خیرا بو دهستی و نه چیت.

۳- هرکات گیاندارو بالنده یه کی گرت، نابی لی بخوات.

به لی بهم هر جانه ی سهر وه سهگی تالیم دراو، یان باز، یاشامین، یان هه لو... متد هرچی بگرن نه گهر چی گیانیشیان تیانه مینی و بمرر گوشته که ی ده خوری، و خوی به چه قو حساب ده کری ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ و له خوا خو پیارین و له سزای بترسن، چونکه به راستی خوا به چه سپانی حسابتان له گهل ده کات. خوارد ده نه نه هلی کتیب و نیکاحی ژنانیان حه لاله :

﴿الْيَوْمَ أَحْلَلْ لَكُمْ الطَّيِّبَاتِ﴾ له نه مرؤ به دواوه هه مووشتیکی چاک و پاکتان بوړه وایه ﴿وَطَعَامَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلْ لَكُمْ﴾ و سهرپراوی دهستی نه وانه ی نامه یان پی دراوه ره وایه بو تان و ده توانن بیخون ﴿وَطَعَامَكُمْ حَلْ لَكُمْ﴾ وه خواردن و سهرپراوی دهستی نیوه یش بو نه وان حه لاله و ری پی دراوه، واته: نه گهر نیوه به مبه دهستی نزیک بوونه وه ی موسلمانان و خاوه ننامه کان له یه کدی، شتیان به نه ی گونا هتان ناگات، سا به لکو له نایینی پیروزی نیسلام تی بگن. به لی... خوا له به ردی بناغه ی خیزاندا ری گای کردو ته وه بو ژن و، ژن خواستن و خواردنی گوشتی دهستی خاوه ننامه کان، واته: ری بگه به موسلمانان دراوه که له نه هلی کتیب ژن بینن و، له حه یوانی سهرپراوی دهستیان و خواردنیان بخون، به لّام نه وکه سانه ی کهله زنجیره ی یه کتا پرستی دهرچوین - وه ناگر پرست و پاشگه زبووه کان له نیسلام- به هیچ شیوه یه ریگا نییه ژنیان لی بینن و، له گوشتی حه یوانی سهرپراویشیان بخون ﴿وَالْمَحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمَحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ و ژنانی نیماندارو داوینپاک و (حور) و نازادیشتان بو حه لاله. هه روه ها نه و ژنه داوینپاکانه ش که له پییش نیوه کتیب و نامه یان پی دراوه (له و جووله که و گاوانه) پروایان به ته ورات و نینجیل هیه ﴿إِذَا أَتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ﴾ به هر چی ماره ییه کانیان به نه ی ﴿مَحْصَنِينَ غَيْرِ مَسَافِحِينَ﴾ و نیوه ش وه کو نه وان داوینپاک بن، و شهروال پیس و زیناکار نه بن ﴿وَلَا مَتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ و دوستی مینه ی ژیره ژیریشتان بو کاری داوین پیسی نه بی، وه کو له نایه تیکی تردا له په سنیاندا دهرموی: (محصنات غیر مسافحات ولا متخذات اخدان) نه گهر چی (عبدالله کوپی عومر) ری نه ددها ژنی نه صرانی ماره بکریت، چونکه ده یگوت: ده لین عیسا کوپی خوایه اجا چ شیریک له وه گهره تره، که قورنانش دهرموی: (ولا تنكحوا المشركات

حتى يؤمن ﴿ومن يكفر بالإيمان فقد حبط عمله﴾ بیگومان هرکس بر وای به برنامه‌ی نیکسلا نهمی و پاشگهن بوویه وه، نه وه به راستی هم موکارو کرده وه چاکه کانیشی پووجهل دهنه وه ﴿وهو فی الآخرة من الخاسرین﴾ و له دواروژیشدا یه کیکه له ریزی زیانمندانان. به لی به پیئی نه م نایه ته مروقی (مورته د) و له دین و مرگه پاره هر کرده وه یه کی چاکیشی هه بی با تل و پووجهل ده بیته وه، به لام له جینی تر دا ناماره دهکات که: کاتی کرده وه کانی پووجهل دهنه وه که نه وکسه به بی با وه پی و کافری سر بنیته وه بمری، وه له سوورته (به فهره: ۲۱۷) یشدا هاتوه وه ده فهرموی: ﴿وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَبِمَتْ وَهُوَ كَافِرٌ...﴾.

### رینمایه کانی نایه تی (۴.۵):

- ۱- ده بی بو گشت کارووباری ژیان، به تاییه تی دهر باره ی هه لال و حهرام له زانایه کی شهر عزان پیرسی.
- ۲- گوشتی نیچیر به م مهرجانه ی خواره وه هه لاله :
- یه که م راوپیکرا وه که تالیمکراوی. **دووه م**: نه وکاته به ره لا ده کری و ده نیردری بو نیچیره که (بسم الله) ی بکری. **سی یه م**: کاتی نیچیره که ی گرت، لی بخوا، **جواره م**. نه وکاته ده نیردری به نییه تی هه لال کرده وه بنیردری. **پینجه م**: هر هه یوانی به تفهنگ، یان به هر نامیرکی تری تیژ - نه که به دار، یان به به ردی پان... - گیانی له دستدا هه لاله.
- ۳- ماره کردنی ژنه (کیتابیه کان)، به مهرجه: که نازادو داوینپاکین و به شیوه ی شهرعی ماره وکری هه لاله.
- ۴- (نکاح المتعة) لای نه هلی سوننه ت و جه ماعت ناره واو حهرامه.
- ۵- زورجار نافه رمانی و کاری تاوان و گوناح، سه رده کیشی بوکوفر.
- ۶- هم مو کارو کرده وه یه کی مروقی له دین و مرگه پاره، با تل و پووجهل، خو نه گهر بو دواپی په شیمان بوویه وه هاته وه لای نیکسلا ، نه وا کاره کانی پینش (ریده) که ی هر له ده س چوه.
- ۷- خاتوو (عائیشه) ده لی: له سه فهریکدا له گل په یامبه ر ﴿بووین، هرکه گه یشته (ذات الجیش) ملوانکه که م بچراو ونبوو، نه و جا به بو نه یه وه په یامبه ر ﴿هاوه لان گشت ماتل بوون و له وی مانه وه، ناویش ده ست نه ده که وت بو نویر، ئینجا هه لکه که پوشتنه لای (نه بو بکری بابم و گو تیان: خو دیت (عائیشه) چی کرد به په یامبه رو به وخه لکه و، و ا نیستاش ناویان لانیه؟! جاله وکاته دا که په یامبه ر نیسرا حه تی ده کردو سه ری له کو شمد ا بوو وخه وت بوو بابم هات و وتی: عائشه! ده زانی چو ن په یامبه رو نه وخه لکه ت پاگرتوو ناویش نییه؟! گله یی و سه رکونه یه کی زوری کردم و لیم تووره بوو، ده ستیکیشی کوتایه که له که م، له بهر په یامبه ر دلم نه هات هاوارو جموجول بکه م، جا کاتی پوژ بوویه وه ناو بو ده ستنویر نه بوو، خوی میهر بان نایه تی (تهیه موم) ی نارد، پاشان (ئوسه یه د) وتی: نه ی بنه ماله ی نه بوو بکرا! نه مه یه که م چاکه و پیروزیان نییه بو موسلمانان، عائیشه ده لی: پاشان سه یه ده که م ملوانکه که م له ژیر و شتره که دایه. (متفق علیه).

### باسی ده ستنویر :

﴿يا ايها الذين آمنوا اذا قمتم إلى الصلاة﴾ نه ی نه وانه ی با وه پرتان میناوه! هرکه ویستان هه لسن بو نویر ده ستنویرتان نه بوو ﴿فاغسلوا وجوهكم وأيديكم إلى المرافق﴾ ده م و چاوو ده ستان له گل نانشکندانا بشورن ﴿وامسحوا برؤسكم وأرجلكم إلى الكعبين﴾ و مه سی سه رتان بکیشن و، پیتان له گل قاپتاندا بشورن. به لی.. نه م وشه ی (وارجلکم) به سی جور خوینرا وه ته وه: یه که م و دووه م: که به بوو سه ره.. (الرفع والنصب) موته و اتیره. سینه م: - که ژیره (خفض) - شازمو له رای گشتی دهرچوه، جا خویندنه وه ی (وارجلکم) به سه ر، هیچ گریه کی



تیدانییه و له گهل مه بهست و ئاقیده ی ئیمه دایه، به لام (وارجلکم) (به ژیر سی) (لام) به که ئالوزیه که ده خو لقی نی و. له گهل بیرو بوجوونی ئیمه ناگونجی. چونکه فرموده یه کی زور زه بنده هیه و ده چن به گز (مه سح) کردنی پیدایه باتی شورین. وهکو ده فرمودی: ((ویل للأعقاب من النار)) و چهند فرموده یه کی تریش که (بوخاری) و (موسلیم) ده یانه ئین له جیگه ی خویاندا، ئیتر جگه له وهی که (عوسمان و عهل و ئیین عه بباس و موعاویه و عه بدولای کوری زهید) ده لئین: (ان رسول الله غسل الرجلین فی وضوئه، إما مرة، او مرتین، او ثلاثا) بوخاری. واته: هه رده م پیغه مبه <sup>ع</sup> له ده ستنو یژیدا جاری، یان دوو جار، یان سی جار پیی ده شور. بۆ مه سه له ی (خوف) یش: زانایان - شیعه و خواریج نه بیئت - یه کده نگن بۆ به کارهینانی چ له سه فهدا، چ له ماله وه. ئاخو شورینی پی له (مه سح) سی باشتربی؟! نه م وه لامه کی شه یه کی تیدایه، ئاخو نه گهر

خوفه که درایبت (مه سح) سی ده کریت؟ بۆ نه مهش زانایان قسه یان جیاوازه. ماوهی مه سحی خوی چنده؟ جه ماوهی زانایان ده لئین: ماوهی مه سحی خوف له سه فهدا (۲) پۆژ و (۳) شه وه. له ماله وه یش یه که شه وه یه که پۆژه، دهسته یه کیش ده لئین: (مه سح) بی ماوه یه. ئاخو ته نها (مه سح) ی بهشی سه ره وهی خوف پیویسته، یان بهشی ژیره وه یشی ده یه وی؟ بۆ هه ردوولا ئیختیلاف و رای جیا هیه. ئاخو گۆره ویی مه حکم و نه ستوور (مه سح) سی به سه را ده کریت؟ نه میش هه ر جیگه ی قسه و باسه. ﴿و ان کنتم جنبا فاطهروا﴾ جانه گهر له ش گران بوون، ده بی ته وای جهسته و تهنتان بشوون و خاوینی که نه وه ﴿وان کنتم مرضی او علی سفر﴾ خۆنه گهر نه خوش و له ش به بار بوون و، به کارهینانی ئاویش زیانی ده بوو بوتان. وه یان له سه فهدا بوون ﴿او جاء احد منکم من الغائط﴾ وه یان یه کیکتان له جیگای نه ده بدا بیته وه ﴿او لامستم النساء﴾ وه یان له گهل ژنانی هاو سه رتان، سه رجییتان کرد (له سه وره تی (نیسه) دا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطْهَرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَٰكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهَّرَكُمْ وَلِيُسَمِّيَكُمْ عَلَيْهِمْ، عَلَيْكُمْ لَعْنُ كُفْرًا وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نًا قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٩﴾

والله اعلم

سه باره ته بهمانای (لامستم...) کورته باسیک نوو سراوه ده توانی بگه ریته وه نه وی ﴿فلم تجدوا ماء﴾ ناویشتان ده ست نه ده کهوت بوخوشتن، یان بۆ ده ستنو یژ ﴿فتیمموا صعیدا طیباً﴾ نه وکاته به تۆزیک پاك ته یه موم بکه ن ﴿فامسحوا بوجوهکم وایدیکم منه﴾ روومهت و دهستی خوتانی پی (مه سح) بکه ن: دوو جار ده ست به تۆزه که دا بدن بۆ هه ردو وکیان. دهسته یه که له زانایان ده لئین: هه مووشتیکی زه ویی - گل، رمل، به رد، کانگه، خوی... هتد - ره وایه ته یه مومو پیبکری. نه مه یش رای (ئیمام مالیک و نه بوو حه نیفه و سه وری) و هه ندی له زانایانی تره، پی شه و (شافعی) یش بوخوی ده لیئت: ته یه موم ته نها به گل ده کری، به لی... نه گهر سه یری پۆحی قورنان و ئاسانکاریه کانی ئیسلام بکری که ده فرمودی: (وما جعل علیکم فی الدین من حرج) زور به ئاسانی ده توانی رای یه که م هه لیزیری.

**چەند رێنمایەك لە بارەی تەبە مومەووە:**

١- تەواوی موسڵمانان یەك دەنگن كە تەبە موموم بۆ بێ دەستنویژی بچوك دەكرێ و، بۆ لەشكرانیش هەروا .. زانایەكی (تابعین) نەبێ.

٢- چەندجار دەست لەتۆزەكە بدرێ؟ دەستەبەك دەلێن: یەكجار بۆ دەم و چاوو هەردوو دەست بەسە، ئەمەیش پای پێشەوا (ئەحمەدو عەتاو مەكحول و ئەوزاعیی و ئیسحاق)ە، هەر ئەمپرایەش لەگشت رایەكانی تر بەهێزترە، چونكە فرمودە (متفق علیه) لەسەرە.

٣- ئایا مەسحی دەست تا ئانیشتك پێویستە، یان تەنها هەردوو لەپی دەس؟ بۆ هەردووکیان قسە ھەیە، بەلام پێدەچێ كە تەبە موموم تەنها بۆ هەردوو لەپ بەهێزتر بێ.

٤- ئایا تەرتیب لە ئەندامەكانی تەبە مومودا پێویستە؟ زانایان بۆ ئەمەش رای جیا جیا یان ھەیە.

٥- بەیەك تەبە موموم دوو فەرز یا زیاتر دەكرێ. یان نا؟ ھەندی ھەك ئیمامی (ئەحمەدو حەسەنی بەصریی و ئەبوو حەنیفە) دەلێن: بەلێ زیاد لە فەرزێکی پێدەكرێ. بەلام پێشەوا (مالیک و شافعیی) دەلێن: تەبە مومیک یەك فەرزێ پێدەكرێ.

﴿ما يريد الله ليجعل عليكم من حرج﴾ خوا نایەوێ لە دینداریدا هیچ جوړە نەرەحەتیەك بخاتە سەر شانتان و سەخڵەتتان بکا ﴿ولكن يريد ليظركم﴾ بەلكو ئەبێوێ لە گوناھو تاوان پاكتان بكاتەوہ ﴿وليتم نعمته عليكم﴾ و بە تەواوی بەخششی خوێ بەسەرتانا بپێژێ ﴿لعلكم تشكرون﴾ بەلكو سوپاسی چاكەو بەھەرەكانی بكەن ﴿واذكروا نعمة الله عليكم﴾ ئەو گشت نعیمة و بەخششەتان لەبیرێ، كە خوا دەربارە ی كردن ﴿وميثاقه الذي واثقكم به﴾ و ئەو پەیمانەشتان لەبیرنەچێ لەگەڵ خوادا گرتاندا ﴿إذ قلتم سمعنا واطعنا﴾ ئەو دەمە كە بەیەتتان بە پێغەمبەردا و گوتتان: بیستمان و گوێزایەل و بەرفەرمانێن، مەبەست بە بەیەتەكانی سەرەتای ئیسلامە كە: چوونە ژێر ھەموو جوړە نامادەییەك لەگەڵ پێغەمبەردا ﴿واتقوا الله إن الله عليم بذات الصدور﴾ دەسا ھەمیشە لەخوا پەر و اتان ھەبێ و، لێی بترسن و سەرپێچی حوكم و بڕیارەكانی مەكەن، چونكە بەپراستی ھەرچی لەسنگ و لەدڵەكاندا یە ئەو دەیزانی.

**راست و بێخەوش شایەتی بدن:**

﴿يا ايها الذين آمنوا كونوا قوامين لله﴾ ئەو گەلی خاوەن باوەر! ھەمیشەو بەردەوام ھوێل بدن كە لەبەرخوا دادگەر و راست و، پابەندی گشت بڕیارو فەرمانەكانی بن ﴿شهداء بالقسط﴾ بە دادگەرانی شایەتی بدن و، بەلای هیچ لایەكدا مەبێن، تەنانەتی منداڵەكانیشتان. (نوعمانی كۆری بەشیر) دەلێ: باوكم ھەدیو بەخششیکی دامی، پاشان دایك (عەمرە ی كچی رەواحە) گوتی: مەتا پێغەمبەری خوا بەم بەخششە، نامادەو ئاگادار نەبێت، من پازی نابم و نامەوێ، پێغەمبەریش ھات تابزانی و سەیری بکا، ئەوسا بەباوكمی فرمود: مەگەر ھەر ئاوا بەشی ھەموو منداڵەكانت داوہ؟ گوتی: نەخیر! پێغەمبەریش فرموی: ﴿اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا فِي أَوْلَادِكُمْ، إِنِّي لَا أَشْهَدُ عَلَى جُورٍ﴾ متفق علیه. لەریوایەتیکی تردا ھاتووہ: ﴿أَكُلْ وَلَكِنْ لَحَلَّتْ مِثْلُهُ﴾، واتە: لەخوا بترسن و لەگەڵ گشت منداڵەكانتاندا راست و دادگەربن، بێگومان بە من نامادە ی هیچ جوړە کاریکی ستم و ناھەقیی نابم، واتە: دەبێ وەكو بەئەندازە ی ئەمە. بەھەموو منداڵەكانت بەدەیت، ئەگینە ستم و ناھەقیە، نوعیم دەلێ: ئیتەر بابم گەپایەو و ئەو كارە ی ھەلوەشاندوہ/ فتح الباری: ٢٥٠/٥. ﴿ولا يجرمكم شأن قوم على الا تعدلوا﴾ خەشم و قین و دوژمنایەتی هیچ



کس و هیچ لایه، و اتان لی نهکات بهعهدهالت رهفتار نهکن ﴿اعدوا هو اقرب للتقوی﴾ دهبی لهگل مردم دادگر بن، هرچنده شوان ناعدهالت و ناپزیکیش بن، چونکه بیگومان رهفتاری دادگری و یهکسانی به تهقواوه نزدیکتره پاریزگاری سنورهکائی خوی پیدهکریت ﴿واتقوا الله ان الله خیر بما تعملون﴾ و هر لهخوا بترسن، چونکه بهراستی ههرکاری بکن، خوا ناگاداره لی ﴿وعاد الله الذین آمنوا وعملوا الصالحات لهم مغفرة واجر عظیم﴾ نهوکهسانهش بهوایان هیناوه و ناکاری چاک نهنجام دهن، خوا بهلینی لیبوردن و پاداشی زورو گهورهی پیداون، بهبهزهی خوی دهیانباته بههشتهوه ﴿والذین کفروا وکذبوا بآیاتنا﴾ نهوانهش نکولی تاک وتهنیایی خوا دهکن و، بهوا به بهلگو نیشانهکامن ناکن و بهدرویان دهزان ﴿اولئک اصحاب الجحیم﴾ نهوانه ههمور هاوری دوزهخن و، ههرگیز لی دور ناخرینهوهو رزگاریان نابی لی.

### چاکه خواتان لهیبری:

﴿یاایها الذین آمنوا اذکروا نعمة الله علیکم﴾ نهی نهوانه ی باوهرتان هیناوه! دهبی یادی نیعمت و بهخششهکائی خوا بکنهوه بهسهرتانهوهو لهیبرتات نهچن ﴿اذ هم قوم ان یبسطوا الیکم ایدیهم﴾ نهوجاره کههوزی جوولهکهی (بهنی نهزیر) ویستیان دهستی خیانهتتان بو دریژ کهن و پهلامارتان بدن، (نیزین جهریں) له(عیکرمه)وه دهلی: پهیامبر ﷺ خوی و، هندی لههاوهلانی بویشتن بولای هوزی (بهنی نهزیر) بوچیبهجی کردنی کاریکی گرتک، نهوسا نهوانیش نهوهیان بههلزانی و پیلانی خیانهتتان بو دارشت و ویستیان هم خوی و هم هاوهلهکائی بکوژن! جاله و حالته ناسکهدا، بهفرمانی خوی گهوره (جبریل) هات و لهوکارهساته ناگاداری کرد، خوایش لهو پیلانه پزگاری کردن، نیتر بو لهیر نهکردنی نهو بهخششه نایهتی: (فکف ایدیهم عنکم..) هات.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٠﴾ يَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا أَنْعَمْتَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٢﴾ فِيمَا نَقُضُهُمْ وَيُشَاقُّهُمْ لَعْنُهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

رؤ دوسهدهلی نهه: لیورده سوو: لهلایه موسلماننهکانهوه دووکهس بههله کوژان، نهوجا کس و کارهکیان هاتنه لای پیغهمبر ﷺ داوی خوینیان لیکرد، پیغهمبریش ﷺ خوی و هرچوار خلیفهکائی و (عبدالرحمانی کوپی عهوف) -درودی خویان لی بی- چونه لای (بهنی نهزیر) تا بهپنی ریکهوتفننامهکهی نیوانیان که: دهبی له حالتهی ناوادا هاوکاری یهکتری بکن، بهشی له خوینهکه بدن، نهوسا که نزکی مهینه بونهوه پیشوازییهکی گرمیان لیکردو جیگایهکیان بو هوانهوهی نامادهکردو بهلینی هاوکاریشیان دایه، بهلام نهو پوزدهیان بههلزانی و هندی خهلکیان ناماده کرد کهبچه سهرانی نهوخانوهی قییدا دانیشتبوون، تا بهرده ناشیکی گهوره بخن بهسهریا! بهلام خوی گهوره ناگاداری کرد، نیتر دهسبهجی خوی و هاوهلانی هستان و گهراوه مهینه، نیتر بهبوئنهوه پیغهمبر ﷺ ریکهوتفننامهکهی نیوانیانی هلوهشاندوهو خوی بو دهرکردنیان ناماده کرد، وهک

له سووره تی (حه شر) دا هاتوه. دیاره خه یانه ت و پیلانی ناوا یه که مجاریان نه بوو، به لکو چه ندجاری شتی ناوایان لی دوو باره و سی باره بوته وه **﴿فَكَفَّ اَیْدِیْهِمْ عَنْكُمْ﴾** خوایش دهستی گرتن و نه یه یشت زالن به سهرتانا **﴿وَاقْتُوا الله﴾** ده سا له خوا په رواتان بی و بترسن **﴿وَعَلَى الله فلیتوکل المؤمنون﴾** بروادارانیش ده بی ته نها پشت به خوا به ستن. تا هه مووکات فریایان که ویت.

خاومن نامه کان په یمان دمدن و بهر پیښی ده خدن!

**﴿٢٢﴾** ولقد اخذ الله میثاق بنی اسرائیل **﴿بیگومان خوا په یمانی پته وی له (نه وه) کانی یه عقوب) وهرگرت: که بهر فرمان و گویرایه ل بن (وبعثنا منهم اثنی عشر نقیبا) و هر له خویمان دوازه رابره چاودیرو سهرکمان نارد، له هر هوزیک فرمانده یه کی هه لیزارد بو جیبه جی کردنی په یمانه که، جابودوایش هر نه وانه بوون که موسا علیهم السلام ناردنیه سهر (که نعان) ییه کان له فله ستین. (ثین نیسحاق) ده لی: هه لیزاردنی نه و دوازه رابره له وپوژده ابو که موسا بوجه نگی زورداره که نعانیه کان رووی له فله ستین کرد **﴿وقال الله انی معکم﴾** و خوا پنی فهرموون: به راستی من له گهل ئیوه **﴿لئن اقمتم الصلاة و آتیتم الزکاة﴾** نه گهر ئیوه به ریکوپنکی نویژیکن و زهکات بدن **﴿و آمنتم برسلی و عزرتهم﴾** و به په یمابه رکه کام باور پتان هه بی و، قه درو ریژیان لی بینین و یارمه تیان بدن **﴿و اقرضتم الله فرضا حسنا﴾** و مالی خوتان به قهرزو (وام) یکی جوان و په سهند بدنه خوا، واته: له ریگی خوادا مال و سامانتان به خت بکن **﴿لاکفرن عنکم سیناتکم﴾** نه وسه منیش گونا هه کانتان ده پوشم **﴿ولا دخلنکم جنات تجری من تحتها الأنهار﴾** و نه تانبه مه ناو چند باختیکی به هه شته وه که: چوم و روو بار به خوړ به به ریاندا ده پوا **﴿فمن کفر بعد ذلك منکم﴾** ئینجا دوی نه و په یمانه هه رکه سیکتان ری بی بهوایی گرت بهرو، په یمانه که ی هه لوه شانده وه **﴿فقد ضل سواء السبیل﴾** باچاک بزانی که: ریگه راست و ره وانه که ی خوی و نکردوه **﴿٢٣﴾** **﴿فبما نقضهم میثاقهم﴾** ئینجا به هو ی په یمان شکانده که یانه وه **﴿لعلناهم وجعلنا قلوبهم قاسية﴾** له به زه یی خومان و، له هق و راستی دوورمان خستنه وه، دلایانان رهش کردو، خیرو به زه ییان تیدا نه ماو، هیچ ناموزگار ییه کیان و هرنه ده گرت **﴿یحرفون الکلم عن مواضعه﴾** و وشه ی په یمانه که ی خویان له جی خوی گو ی، به وشه ی ترو به ناره زوی خویان هه قیشیان کرده ناهق و، که و تنه دوی هه و ناره زوی خویان و، نه یان توانی به باشی له په یمانه که تی بکن و که نک و هر گرن **﴿ونسوا حظا مما ذکروا به﴾** و به شیکی زوری نه وه ی ناموزگار ییانی پیکرابوو: له بیر خویانیان برده وه ره فتاریان پینه کرد! **﴿ولا تزال تطلع علی خائنة منهم﴾** هه تا ئیستاش کارو کرداری گزیکاریان ده بینو و ده بیسی و هه رخه ریکی پیلان و نه خشه ی شه پرن، چونکه هه رده م پیشه ییان خیانه ته **﴿إلا قلیلا منهم﴾** به شیکی زور که میان نه بیئت **﴿فاعف عنهم و اصفح﴾** جا تو له گهل نه وه پشدا چاوپوشییان لی بکه و، لیان مه گره شایهت پینه سهر ری نه هق و راستی: جه ماوه ری زانایان ده لین: حوکم و بریاری نه م نایه ته له م شوینه دا سپراوه ته وه کاری پیناکری **﴿إن الله یحب المحسنین﴾** به راستی خواش چا که کارانی خوش نه وی **﴿٢٤﴾** **﴿ومن الذین قالوا إنا نصاری اخذنا میثاقهم﴾** وه هه روه ها په یمانان له وانه ش و هرگرت گوتیان: ئیمه نه ساراین، بو نه وه یارمه تیده ری ئاینی خوابن **﴿فنسوا حظا مما ذکروا به فاغرینا بینهم العداوة و البغضاء إلی یوم القیامة﴾** که چی نه و بریارو ناموزگاریه کرابوون زوریکیان له بیر کرد، ئینجا ئیمه ییش تا پوژی به ری دوژمنایه تی و رکه به رایه تیمان له نیوانیاندا به رپا کرد **﴿و سوف ینبئهم الله بما کانوا یصنعون﴾** له خوا ناگاداریان نه کات له وکارانه ی نه یانکرد.**



### قورئان نوورو پوناکییه :

﴿ **یا اهل الكتاب قد جاءكم رسولنا** ﴾ نهی خاوه ننامه کان! بهراستی په یامبه رمان موحه مه د ھا ته لاتان ﴿ **ربین لکم کثیرا مما کنتم تخفون من الكتاب** ﴾ زوری له وهی که نیوه له نامه که تاندا ده تانشارده وه نهو دریده هات بوتان، وه که (آل عمران: ۲۳) دا هاتووه: (الم تر انا الذین اوتوا نصیبا من الكتاب یدعون الی کتاب الله لیحکم بینهم ثم یتولی فریق منهم وهم معرضون) وه بهشی له وهی دهیانشارده وه ناوینشان و سیفات ی په یامبه ربو ھا وه له سوورتهی (به قمره: ۹۸): (وکانوا یستفتحون علی الذین کفروا فلما جاءهم ما عرفوا کفروا به فلعنة الله علی الکافرین) دا هاتووه، حاشاشیان له وه ده کرد که خوی کار جوان به وهی لاری نه وانه وه بووین که هه ندی خواردنی حه لال و خاوینی له سر حه رامکردین، وه که له سوورتهی

(نیساء: ۱۶۰): (فبظلم من الذین هادوا حرما علیهم طیبات احلّت لهم) وه له سوورتهی (نه نعم: ۱۴۶) دا فرموویه تی: (وعلی الذین هادوا حرما کل ذی ظفر ومن البقر والغنم حرما علیهم شحومهما) وده شیانگوت: هه رشتیک بو یه عقوب حه رام نه بووینت بیگومان له سر نیمه ش حه رام نه بووه، که چی قورئان به درویان ده خاته وه، وه که له سوورتهی (آل عمران: ۹۳) دا فرموویه تی: (کل الطعام کان حلالا لبنی اسرائیل الا ما حرم اسرائیل علی نفسه من قبل ان تنزل التوراة قل فأتوا بالتوراة فاتلوها ان کنتم صادقین) و دیسان گاوه کانیش موژده کی عیسیان به هاتنی په یامبه ھا شارده وه، وه که له سوورتهی (صف: ۶) دا هاتووه: (واذ قال عیسی ابن مریم یا بنی اسرائیل انی رسول الله الیکم مصدقا لما بین یدی من التوراة ومبشرا برسول یاتی من بعدی اسمه احمد). ﴿ **ويعفو عن کثیر** ﴾ وه له زوریکیشی بی دهنگ نه بی و چاوپوشی نه کا ﴿ **قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین** ﴾ بیگومان له لایه خاوه نوورو نامه یه کی ناشکراو پوون هاته لاتان.

### قورئان ده تخاته سه ری هیمنی و ناشتی:

﴿ **یهدی به الله من اتبع رضوانه سبیل السلام** ﴾ بیگومان خوی په روه ردگار به قورئان رینمای ی نهو که سه ده کات بو هه مو ری و پیبازی هیمنی و ناشتی ده که ونه شوین رهامه ندی و خوشنودی نهو ﴿ **ویخرجهم من الظلمات الی النور یاذنه** ﴾ وه به فرمانی خوی له گشت ریگه تاریکه کانی شیرک و کوفر ده ریان دینی بو رووناکی نیمان ﴿ **ویهدیهم الی صراط مستقیم** ﴾ و بو پیبازو ری راست رینمایان نه کات.

سورة المائدة

المائدة

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرِي أَخَذْنَا مِنْهُمُ  
فَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَعَزَّنَا فِيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ  
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ  
بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤٦﴾ يٰٓأَهْلَ الْكِتَابِ  
قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا  
كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ  
كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ  
مُبِينٌ ﴿١٤٧﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ  
سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى  
النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ  
﴿١٤٨﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ  
ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ  
أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَوَمَن فِي  
الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ  
وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٩﴾

وقالت اليهود

۱۱۰

## عیساییه‌کان موشریک و کافرن:

﴿لقد كفر الذين قالوا إن الله هو المسيح ابن مريم﴾ بیگومان نه‌رانه‌ی گوتیان: خوا خوی عیسای کوی مه‌ریه‌مه‌و له‌ودا جیی بۆته‌وه! بی باوه‌رو کافرن ﴿قل فمن يملك من الله شيئا﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ﴿به‌ نه‌صارا بلی: کی ده‌سه‌لاتی که‌مترین شتی هه‌یه به‌رامبه‌ر به‌خوا، تا ری له‌بریاره‌کانی بگریت ﴿إن أراد أن يهلك المسيح ابن مريم واهم ومن فی الارض جميعا﴾ نه‌گه‌ر ویستبای (مه‌سیح)ی کورده‌کی مه‌ریه‌م، و دایکی و هه‌رچی تریش له‌زه‌ویدایه له‌ناووبات، جانه‌گه‌ر مه‌سیح خوا ده‌بوو- وه‌کو نه‌وان ده‌لین- ده‌ سا بابریاری خوا ره‌ت بکاته‌وه؟ خو‌ناشکرایه که که‌سیکی وانیه، که‌وابوو نه‌وقسه نابه‌جیانه‌ش نه‌که‌ن ﴿والله ملك السموات والارض وما بينهما﴾ خو‌گشت مولکایه‌تی

و ده‌سه‌لاتداریتی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌رچی‌ش له‌نیواندایه هه‌ر بۆخوایه ﴿يخلق ما يشاء﴾ ویستی له‌هه‌ر شتیکی بیت دروستی نه‌کات، بۆیه زۆر ئاساییه عیساش بی باوک دروست بکا ﴿والله على كل شئ قدير﴾ چونکه خوا به‌ده‌سه‌لات و به‌توانایه له‌سه‌ر هه‌مووشت ﴿وقالت اليهود والنصارى نحن ابناء الله واحباؤه﴾ و جووله‌که‌کان و فه‌له‌کان گوتیان: ئیمه کورن و خوشه‌ویست و دوستانێ تایبه‌تی خواین و خاوه‌ن پرزین لای نه‌و، چونکه رۆله‌وه‌ی په‌یامبه‌رانی ﴿قل فلم يعذبكم بذنوبكم﴾ نه‌ی موچه‌مه‌د پییان بلی: جا وایه! نه‌ی بۆچی له‌سه‌ر گونا‌مه‌کانتان سزاتان نه‌دات؟! ﴿بل انتم بشر ممن خلق﴾ نه‌ه، ئاوا خو‌تان دامه‌نین، ئیوه‌یش هه‌ر ئاده‌مزان وه‌ک خه‌لکی تر خوا دروستی کردوون ﴿يعفر لمن يشاء﴾ هه‌رکه‌سیک خوا خوی بیه‌وی لێ خۆشه‌به‌ی ﴿ويعذب من يشاء﴾ ویستیشی سزای هه‌رکه‌سیک بدات نه‌یدات، به‌لام له‌پال دادپه‌روه‌ریدا ﴿والله ملك السموات والارض وما بينهما﴾ و هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌رچی له‌نیواندایه، هه‌ر هی خوایه و چۆنیشی ویست

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبُّوا اللَّهَ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِر لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ يٰأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَنْقُورُ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَ لَكُم مَّلُوكًا وَءَاتَاكُمْ مَّا لَمْ يُوْت أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾ يَنْقُورُ أَذْكُرُوا الأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْدُوا عَلَى أَذْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢١﴾ قَالُوا يَمْحُوسُ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَابِرِينَ وَإِنَّا لَنَدْخُلُهَا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿٢٢﴾ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنَّ اللَّهَ عَلَيْهِمَا أَذْكُرُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمُ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾

وا ده‌کات ﴿وإليه المصير﴾ سه‌ره‌نجام و گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موویشی هه‌ر بۆلای نه‌وه و پاداشی هه‌مووانیش هه‌ر لای خۆیه‌تی ﴿يٰأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا﴾ نه‌ی خاوه‌ننامه‌کان! نه‌وا په‌یامبه‌ری ئیمه (محمد) هاته لاتان و، ده‌بیته پیغه‌مبه‌ری هه‌موان و، ده‌بی گشت باوه‌ری پییئن و، په‌یره‌وی لیبکه‌ن ﴿يُبَيِّن لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ﴾ پاش ماوه‌یه‌ک که زنجیره‌ی په‌یامبه‌ران بچراو نه‌هاتن، وانیستا نه‌م پیغه‌مبه‌ره دیته لاتان و، باسی نه‌وماوه‌یه‌تان بۆ روون ده‌کاته‌وه، واته: نه‌وماوه‌ی (۶۰۰) شه‌ش سه‌د ساله - وه‌کو هیندی ده‌لین- که زنجیره‌ی هاتنی په‌یامبه‌رانی تیاچپراو نه‌نیردران، نه‌م په‌یامبه‌ره نو‌ییه دیته لاتان و، سه‌ر له‌نوی به‌رنامه‌تان بۆ نوی ده‌کاته‌وه و له‌رابوردو به‌ئاگاتان ده‌کات، پیغه‌مبه‌ر خوی ﴿نه‌فه‌رموی: (إِنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِإِبْنِ مَرْيَمَ لَأَذًا، لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ نَبِيٌّ). فتح الباری. واته: به‌راستی من له هه‌مووکه‌سیک به‌کوره‌کی (مه‌ریه‌م) وه



عیسا علیه السلام نزدیکترم، چونکه له نیوانعاندا هیچ پیغه مبریک نه بووه **﴿ان تقولوا ما جاءنا من بشیر ولا نذیر﴾** له بهرئوه که له پوژی دوا پیدا نه لئین: له خواوه هیچ مرده دهر و ترسینه ریکمان بونه هات **﴿فقد جاءکم بشیر ونذیر﴾** ده سا نهوا مرده دهر و ترسینه رتان هاته لا، ئیتر هیچ بیانویه کتان نهما **﴿والله علی کل شیء قذیر﴾** خوایش به سهر هه مووشتیکدا دهسه لاتداره و ده توانی توله ی یاخیان بدو، پاداشی بهر فرمانان مسوگر بکات.

قودسی پیروژو، یاخیی بوونی جووله که:

**﴿وإذ قال موسى لقومه﴾** ئەوکاتەیان وه بیربینه که: مووسا به گه له که ی خوځگوت: **﴿یا قوم انکروا نعمة الله علیکم﴾** ئە ی هۆزی من! ده بی ئیوه یادی نیعمهت و به خششەکانی خوا بکه نه وه به سهرتانه وه **﴿إذ جعل فیکم انبیاء﴾** چونکه ئە وه موو په یام بهرانه ی دهسته دهسته له نیو خو تاندا بۆناردن **﴿وجعلکم ملوکا﴾** و پاشایه کی زۆریشی هه ره خو تان فرهام هیناو، ژیا نیکی خوشتان به سهر بردوو، له فیرعه ونیش پزگارتان بوو **﴿وأتاکم مالم یؤت احدا من العالمین﴾** و به خششی وای پیدان که له م جیهانه دا به هیچ که سیکی نه دا بوو: ده ریا تان بۆ له تبوو، دوژمن تان نقومبوو و له ناوخنکا... **﴿یا قوم ادخلوا الأرض المقدسة التي كتب الله لکم﴾** ئە ی گه له که م! بچنه ئەو زهوییه پیروژه وه (بیت المقدس) که خوا بریاری داوه، بیکاته جیگا و باره گاتان **﴿ولا تتردوا علی اعقابکم﴾** و له جیهاد پاشه کشه مه که ن و مه گه پینه وهو، له ترسی دوژمن هه لمه یه ن **﴿فتقلبوا خاسرین﴾** ئەوسا زیانبارو خه ساره تهنه د بین **﴿قالوا یا موسی ان فیها قوما جبارین﴾** که چی وتیان: ئە ی مووسا! ئیمه ده زانین که گروپ و گه لیکی زۆرسه رکesh و به تواناو سته مکاری لئیوه، ئیمه ده ره قه تیان نایه ی ن **﴿وانا لن ندخلها﴾** و هه رگیز ناچینه ئەوی **﴿حتى یخرجوا منها﴾** هه تا ئەوانه نه چنه ده ر لئی **﴿فلان یخرجوا منها﴾** جائه گه ر - بی جهنگو و سهر ئیشه - له وی بچنه ده ری **﴿فإنا داخلون﴾** بیگومان ئەوکاته ئیمه یش ده چینه ناویه وه **﴿قال رجلان من الذین یخافون﴾** به لām دووپیاوی صالح و له خوا ترس (یوشع، کالب) له دوانزه فره مانده که یان **﴿انعم الله علیهما﴾** خوا نازو نیعمه تی خو ی رشتبوو به سهر یاندا به بریوای به هیزو چاوی نه ترس و دلی دامه زراوه وه به قومه که یان یان گوت: **﴿ادخلوا علیهم الباب﴾** له ده روازه ی شار وه بچنه سهریان و یه ک هیرشی سهخت بکه ن و، لئیان مه ترسن **﴿فإذا دخلتموه فأنکم غالبون﴾** جا هه ر که چوونه ناوشار وه، ئیتر به راستیی ئیوه زال ده بن **﴿وعلی الله فتوکلوا ان کنتم مؤمنین﴾** و ده بی بۆ سه رکه و تنش ته نها پشت به خوا به ستن، ئەگه ر ئیوه بریوای راسته قینه تان هیه **﴿قالوا یا موسی انا لن ندخلها ابدا ماداموا فیها﴾** که چی وتیان: ئە ی مووسا! دلنیا به هه رگیز ئیمه ناچینه نه وشار وه تا ئەوانی لی بیت! **﴿فأذهب انت وریک فقاتلا إنا هاهنا قاعدون﴾** جائیتر تو فره موو خو ت و په ره ردگارت، بچن جهنگیان له گه ل بکه ن، ئیمه وا لیره دانیش توری و نایه ی نه جهنگ، وه لām یان بۆ مووسا علیه السلام، ئاوابوو! به لām وه لāmی (سه عد) پوژی (به در) بۆ پیغه مبه ر علیه السلام ئەمه بوو گوتی: سویند به وزاته ی تو ی به راست و په و ناردوه، ئەگه ر بچیه نیو ده ریا وه، ئیمه ش به په له خو مانی تیده خه ی ن. **﴿قال ربی انی لا املک إلا نفسی و اخی﴾** ئەوجا مووسا وتی: په ره ردگارم! خو ت ده زانی که به راستیی من ته نها دهسه لاتی خو م و برا که مم هیه، ئیمه ده ره قه تی ئەوان نایه ی ن **﴿فأفرق بیننا و بین القوم الفاسقین﴾** ده سا تو ئیمه له و گه له سته مکارو له سنوور ده رچوو له کجیا بکه وه هه مووکه سیکیش به توله و پاداشی خو ی بگه یه نه **﴿قال فإنها محرمة علیهم أربعین سنة﴾** جا خوا فره مووی: ده وا ئەو زهوییه پیروژه یان (شام و فه له ستین) لی یاسا غه و نابی پنی تیبخه ن و، ده بی بۆ ماوه ی چل دانه سال **﴿یتیهون فی الأرض﴾** له وه زیه دا به ویلی و سه رگه ردانی بسوور پینه وه و رینگه ده رنه که ن **﴿فلا تأس علی القوم الفاسقین﴾** ئەوسا تویش بۆ ئەم گه له

یا خیی و سهریچی که ره خهم و خهفت مه خو، تهفسیری (تهسهیل) له (ئیین عهباس) هوه دهلی: شهوانه دهرویشتن بهلام که پوژیان لیده بوویه وه سهیر دهکن، ههرله جیگای خو یاندان، چل سال نه وه کارو پیشه یان بوو.

**رینماییه کانی نایه تی (۲۴-۲۶):** ترسنوکی و بی جورته تی یه هوودو بی نه ده بییان بهرام بهر به خواو به پیغه مبه رانیان! بیزاری و بهراثت له کاری خراپی خراپکاران و داوای خهشم و توو پهی خوا بو یان، بایه خ نه دان و خهم و خهفت نه خواردن بو سته مکاران، به تاییهت نه وه دهمی و سزای خویان بو دی.

سهرگروشته کای (هابیل) و (قابیل):

﴿**۲۷** وَاَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَا ابْنِ آدَمَ بِالْحَقِّ﴾ نهی پیغه مبه ر! تو به سهرهات و رووداره کای نیوان ههردو کوپه کای

ئادهم (هابیل و قابیل) یان به راست و رهوان بو بخوینه وه، تچاک بزاندن که نه نجام و پاشه پوژی مروقی سته مکارو فیلباز بی ئاکامو، به شکو عیبه رتیشی لیوهریگرن ﴿**اِنْ قَرِيبَا قَرِيبَانَا**﴾ نه وه هله که ههردوکیان به مبهستی نزیکبوونه وه له خواو. گیرابوونی مبه سته که یان. یهکی قوربانی و خیریکیان کرد ﴿**فَتَقَبِلَ مِنْ اِحَدِهِمَا**﴾ ئینجا له یه کیکیان (هابیل) که راست و، له خواترس بوو وهرگیرا ﴿**وَلَمْ يَتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ**﴾ ولهوی تریان (قابیل) وهرنه گیرا، چونکه مرویه کی که لله رهق و له خوا نه ترس بوو. تهفسیری ته بهری دهلی: (عهبدوللای کوپی عومر) دهلی: هابیل باشترین مال و سامانی خوئی به خشی و بهخت کرد، نهوسا خوایش لینی وهرگرت. بهلام چونکه (قابیل) خراپترین سامانی خوئی بهخت کرد، خواش ره تیکرده وه لینی وهرنه گرت ﴿**قَالَ لَا قَتْلُكَ**﴾ که چی نه میان که قوربانیه کای لی وهرنه گیرا وتی: به راستی من ده بی تو بکوژم. نهی چون خیره کای من وهرنه گیرا؟ ﴿**قَالَ اِنَّمَا يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ**﴾ (هابیل) وتی: جا من چی بکه، به راستی خوا ته نها له پاریزکاران خیرو

لَحْزَمَاتٍ شَوْرَكَ لَدَىٰ  
قَالُوا اَيُّمُوسَىٰ اِنَّ لَنْ نَدْخُلَهَا اَبَدًا مَا دُمُوا فِيْهَا فَاَذْهَبْ  
اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتْلًا اِنَّا هُمْ نَفْعِدُوكَ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ  
اِنِّي لَا اَمْلِكُ اِلَّا نَفْسِيْ وَاَخِيْ فَاَفَرِّقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ  
الْفٰسِقِيْنَ ﴿٢٥﴾ قَالَ فَاِنْهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً  
يَكْفُوهُ فِي الْاَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفٰسِقِيْنَ  
﴿٢٦﴾ وَاَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَا اٰدَمَ بِالْحَقِّ اِذْ قَرَّبَا قُرْبٰنًا  
فَقَبِلَ مِنْ اَحَدِهِمَا وَلَمْ يُقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ قَالَ لَا قَتْلُكَ  
قَالَ اِنَّمَا يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٢٧﴾ لَنْ يَسْطُرَ اِلَيْكَ  
لِنَقْلِي مَا اَنَا بِسَاطِرٍ بِدِي اِلَيْكَ لَا قَتْلُكَ اِنِّيْ اَخَافُ اللّٰهَ  
رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٢٨﴾ اِنِّيْ اُرِيْدُ اَنْ تَبُوْا يٰ اٰدَمُ وَاِنَّمَا فَتَكُوْنُ  
مِنْ اَصْحٰبِ النَّارِ وَذٰلِكَ جَزَاؤُ الْظٰلِمِيْنَ ﴿٢٩﴾ فَطَوَّعَتْ  
لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ اَخِيْهِ فَقَتَلَهُ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٣٠﴾  
فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْاَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوْرِي  
سَوْءَةَ اَخِيْهِ قَالَ يُوْلِيْنِيْ اَعْجَزْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِثْلَ هٰذَا  
الْغُرَابِ فَاُوْرِيْ سَوْءَةَ اَخِيْ فَاَصْبَحَ مِنَ النَّٰدِمِيْنَ ﴿٣١﴾

قوربانی وهرده گری ﴿**لَنْ يَسْطُرَ اِلَيْكَ لِنَقْلِي**﴾ نه گهر تووش دهست بو من دریز بکیت که بمکوژی ﴿**مَا اَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيْ اِلَيْكَ لَا قَتْلُكَ**﴾ ههرگیز من دهست له تو ناکه مه وه تو بکوژم ﴿**اِنِّيْ اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ**﴾ چونکه به راستی من له سزای خوای پهروردگاری جیهانه کان دهترسم ﴿**اِنِّيْ اُرِيْدُ اَنْ تَبُوْا بٰشِيْ وَاِشْمُكَ**﴾ ده مه وی تاوان و گونااهی کوشتنی من و، تاوان و گونااهی گیرا نه بوونی قوربانی و خیره کای خویشته هه لگرت، من نامه وی خویم گونا هبار بکه ﴿**فَتَكُوْنُ مِنْ اَصْحٰبِ النَّارِ**﴾ جا به وهویه وه بیته هاویری ناگری دوزه ﴿**وَذٰلِكَ جَزَاؤُ الظّٰلِمِيْنَ**﴾ و نه وه یشه ده بی تو لهی سته مکاران ﴿**فَطَوَّعَتْ لَه نَفْسُهُ قَتْلَ اَخِيْهِ**﴾ ئینجا نه فس و دهروونی (قابیل)، کوشتنی هاوونی برای لا شیرین و ناسان کردو به کاریکی چاک دایه قه لهم! ﴿**فَقَتَلَهُ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ**﴾ بویه فورسه تی لی هینا و کوشتی و چوو ره ریزی زیانه ندانه وه ﴿**فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْاَرْضِ**﴾ ئینجا خوا قه له



په‌شه‌یه‌کی ناردو، به‌ده‌نووک و چنگ خه‌ریکبوو زه‌وییه‌که بکوئی و گله‌که‌ی فپئی بدا، بۆ قه‌له‌ ره‌شیکی تری مرداره‌وه بوو ﴿لیریه کیف یواری سوءه اخیه﴾ هه‌تا نیشانی بکوژه‌که بدات، نه‌ویش چۆن لاشه‌ی براکه‌ی له‌خاکا بشاریته‌وه ﴿قال یا ویلتی اعجزت ان اکون مثل هذا الغراب﴾ نه‌وساکه بکوژه‌که (قابیل) نه‌وه‌ی دی وتی: داخ و جه‌سره‌ت بۆ من! چون نه‌مزانی وه‌ک نه‌م قه‌له‌ره‌شه بکه‌م لاشه‌ی هاوړیکه‌ی خو‌ی شارده‌وه ﴿فاواری سوءه اخیه﴾ منیش لاشه‌و ته‌نی براکه‌م بشارمه‌وه ﴿فاصبح من النادمین﴾ ئینجا به‌و کرده‌وه چووهره‌ی په‌شیمانان و، په‌نجه‌ی جه‌سره‌ت وپه‌شیمانی گه‌ست.

### رینماییه‌کانی نایه‌تی (۲۷-۳۱):

۱- ده‌بی به‌مه‌موو کاریکی چاک، به‌خواوه نزیک

ببینه‌وه.

۲- گه‌وره‌یی تاوانی جه‌سوودی و شوینه‌واره

به‌ده‌ره‌که‌ی.

۳- کرده‌وه‌ی چاک هه‌ر به‌نیخلاسه مه‌رجی ریکبوونی

له‌گه‌ل شه‌ر وهرده‌گیردی.

۴- (قابیل) یه‌که‌م که‌سی بوو که تاوانی کوشتنی

داهینا، بۆیه پیغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموی: ((ما من نفس تقتل نفساً ظُلماً الا كان على ابن آدم الاول كفل، ذلك بانه اول من سنّ القتل))، واته: هه‌ر له‌وکاته‌وه هه‌تا پوژی سه‌لا هه‌رکه‌سیک به‌ناهق بکوژیت، به‌شیک له‌وتاوانه ده‌که‌وینه سه‌ر گه‌ردنی کوپه‌ یه‌که‌مه‌که‌ی ئاده‌م (ع)، چونکه نه‌و یه‌که‌م که‌س بوو کوشتنی داهینا.

۵- شارده‌وه‌وه له‌گوژپنانی مردوو واجیب و پیویسته‌و،

باشترین دوو‌کوپه‌که‌ی ئاده‌م: به‌ناهق کوژراوه‌که‌یانه.

مروڤ ده‌بی ریز له‌ مروڤ بگری:

﴿من اجل ذلك﴾ جا له‌به‌ر بی فه‌ری و خراپی نه‌و

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّمَا حَرَضُوا الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خَلْفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ جَزَاءُ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَئِنْ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْقَدُوهُ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا نَقْبَلُ مِنْهُمْ وَهُمْ عَدُوٌّ آلِيمٌ ﴿٣١﴾

کوشتنه نادرست ونا‌ه‌وايه، وه بۆنه‌وه جاریکي تر کاری واپوونه‌داته‌وه ﴿کتبنا علی بنی اسرائیل﴾ له‌سه‌ر نه‌وه‌کانی (یه‌عقوب) مان بپاردا ﴿انه من قتل نفسا بغير نفس﴾ که هه‌رکه‌سیک به‌ناهق مروڤیک بکوژی ﴿او فساد فی الارض﴾ یان بی نه‌وه کاریکی خراپ و گه‌نده‌لی له‌ولادا کردبی (وه‌ک پزگرتن و شه‌ریکدانان بۆخوا، وه‌یان هه‌ر هۆیه‌کی تر له‌و باب‌ه‌تانه که ده‌بیته‌وه‌ی کوشتنه‌وه) ﴿فکانما قتل الناس جمیعاً﴾ وه‌کو هه‌موو خه‌لکی سه‌ر زه‌ویی کوشتبی ﴿ومن احیاهما فکانما احیا الناس جمیعاً﴾ هه‌رکه‌سیکیش مروڤیکي بی تاوان له‌مه‌رگ رزگار بکا، واپزانی که ته‌واوی خه‌لکی له‌مه‌رگ رزگار کردوه و ژبانی پنبه‌خشیوه. به‌لی نه‌و دووباره‌یه هه‌ردووکیان قه‌درو ریززانه له‌ئاده‌می و پاراستنیه‌تی له‌کوشتن ﴿ولقد جاءتهم رسلنا بالبینات﴾ خو به‌رده‌وام په‌یامبه‌رانیشتان به‌چه‌ند به‌لگه‌ی

روونه هاتنه لایان، تا به لکو له هق لانه دهن **﴿ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ﴾** که چی دواى هاتنه که شیان گه لیکیان **﴿فِي الْأَرْضِ لِمُسْرِفُونَ﴾** به پیاوکوژو سنور به زین دهرچوون له زه ویددا.

### رینمایه کانی نایه تی (۳۲):

۱- خوا به نی (یهوود)ی توندکرده وه، بویه پاش نه وه موو خوین پشته نیان توله ی سه ختی بو دانان.  
 ۲- فسادو خراپکاری (به نی ئیسرائیل) وه نه بی له نه زانینه وه بووبی، نه خیر، به لکو شوینی هه واو نارهنووی خویان که وتن و، له نه جامیشدا غزه بی لیگرتن، مه به ست به مانه ش که له م نایه تانه دا هاتون، هه ر نه وانن له: (غیر المغضوب علیهم) ۷/۱. یان (یا ایها الذین آمنوا لا تتولوا قوما غضب الله علیهم...) ۳۱/۶۰ دا باسکراون.  
 توله ی نه واننه دژی خواو پیغه مبه ر خراپه ده که ن:

(ئین که سیر) - وه که له بوخاریدا هاتوه - ده لی: کاتی هژی (عورینه)، له ئیسلام پاشگه ز بوونه وه، پاشان شوانه که ی په یامبه ریان **﴿کُوشِتْ وَ﴾** و شتره کانی شیان به تالان برد، نه م نایه ته هاته خواره وه فهرمووی: **﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾** بیگومان توله و جه زه به ی کاری خراپی نه واننه دژی ته تی له گه ل خواو پیغه مبه ری نه وه ده که ن و، دژی نه وه ده جه ننگن و ده کوژن و هیژش ده که نه سه ر شارو گونده کان **﴿وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا﴾** به رده و امیش له عه رزدا هه ولی فسادو کاری گنده لی و خراپه کاری دهن و، ری له خه لکیش ده گرن، توله یان نه وه یه که: **﴿أَنْ يَقْتُلُوا﴾** نه واننه یان خه لکیان کوشتوه، ده بی به توندیی و بی به زه ییانه بکوژین **﴿وَأُصْلَبُوا﴾** نه واننه شیان خه لک ده کوژن و سامانی شیان ده بن، ده بی هه لواسرین و له دار بدرین **﴿أَوْ تَقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ﴾** نه واننه شیان ته نها سامانی خه لک به تالان ده بن، ده بی یان ده ست و پییان - راست و چه پ - بردری **﴿أَوْ يَنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ﴾** یان شار به در بکری، له شاریکه وه بو شاریکی تر، وه یان زیندانی بکری، نه گه ر ته نها خه لکیان ده ترسان، واته: نه که سیان ده کوشت و نه دارایی شیان ده برد **﴿ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا﴾** له دنیا دا نه وه ریسوایی و سه رشو پییه بویان **﴿وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾** و له دواوژی شیدا سزایه کی گه وره یان بو هیه. به لی: نه م مه سه له ی دژی ته تی و ریگرتنه یه دریزه یه کی هیه، له کتیبه فیه ی یه کانداه که پنیوست باسکراوه، بویه لی ره ئیمه دریزه ی ناده نی **﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدُرُوا عَلَيْهِمْ﴾** مه گه ر نه واننه یان پیش نه وه بیانگرن و ده سه لات په یدا که ن به سه ریاند، په شیمان ببنه وه، دیاره نه وده مه ئیتر مافی خویان له کول ده که وی و، ته نیا مافی ناده مییان له سه ر ده مینی و، ده بی نه ومانه بده نه وه، یان ببیژین **﴿فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾** بشزانن که به راستی خوا زور لیبوره ده، زوریش میهره بانه، هه رکه س گه رایه وه لای، لیخوش ده بی.

### رینمایه کانی نایه تی (۳۳-۳۴):

دیاریکردنی توله ی ریږو نه واننه ی که له ده سه لاتی سه ردار ی ئیسلامی سه رده م دهرده چن و هیژو تواناو چه کیان هیه، ده چنه شاخ و ده شت و دهر، ده ست ده که نه هیژش برده سه ر موسلمانان، جا نه واننه خویان ده کوژین و، مال و سامانیان ده بریت، توله ی دنیا شیان نه وه یه که له نایه ته که دا باسکراوه، له قیامه تیشدا دوا ی نه وه ی که له دنیا دا توله یان لیکرایه وه، خوا له گوناچه کانیان ده بووری: **﴿فَمَنْ وَفَىٰ مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْهَا شَيْئًا وَسَّوِّرَهُ اللَّهُ فَأَمَرَهُ إِلَى اللَّهِ أَنْ شَاءَ عَذَّبَهُ وَإِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ﴾**. واته: نه وی بو توله و جه زه به لیوهرگرتن، خو ی به ده سه ته وه بدا، پاداشه که ی ده که ویته لای خوا، نه وه ش کاری له واننه ده کاو نه و جار توله دهری، ده بیته که فارهت و مایه ی پویشینی گونا حانی، هه رکه سیکیش تووشی کاری



له‌وانه بوو، نه‌وجار خواش لییداپوښی، نه‌وه‌حواله‌ی خوايه، ویستی سزای دودا، یان لیی خوښ ده‌بی. موسلیم کتاب الحدود: ۱۳۳۳.

جه‌ماورزی زانیان ددین: جهردهش به‌عهره‌بی (لص) حسابی (موحاریب)ی بو ده‌کریټ، جا بو یه‌که‌مجار داوای لی‌ده‌کریټ واز بینن، خوښ‌گهر هر وازی نه‌هینا، نه‌وا جه‌نگی له‌گه‌ل ده‌کریټ، نه‌وسا نه‌گهر تو له‌پیناو دی‌فاعدای کوژرایت، شه‌میدو به‌هه‌شتی نه‌بی، خوښ‌گهر جهرده‌که کوژرا، خوینی به‌فیرو ده‌جیټ، (نه‌بو هوره‌یره) -خوای لی پازی بیټ- بو پشتگیری نه‌و راستییه نه‌م فرمودیه دینی که: پیایک هاته لای پیغه‌مبه‌ر گوټی: نه‌ر مروفتیک ویستی دوس به‌سهر ماله‌که‌مدا بگریټ؟ فرمووی: نه‌یده‌یتی، وتی: نه‌ی نه‌گهر جه‌نگی له‌گه‌ل کردم، فرمووی: جه‌نگی له‌گه‌ل بکه‌و بی‌کوژه، گوټی نه‌ی نه‌گهر نه‌و منی کوشت؟ فرمووی: تو شه‌میدیت، گوټی: نه‌گهر من نه‌وم کوشت؟ فرمووی: له‌دوزه‌خدایه.

جه‌ماورزی زانیان ددین: هه‌لبژاردن و دیاریکردنی یه‌کی له‌و سزایانه به‌رامبه‌ر به‌ جهرده، یان بو ریپر و (محارب) نیختیاری نیام و پی‌شه‌وايه، نه‌و ده‌توانی به‌پیی به‌رژه‌وه‌ندی نه‌وکاته‌ی موسلمانان، یه‌کی له‌و سزایانه دیاری بکا، به‌و مهرجه بیژهی (او) له‌نایه‌ته‌که‌دا بو (ته‌غیر) دابنری، وه‌کو هه‌ندی ده‌لین: نه‌گهرنا به‌پیی ته‌فسیره‌که‌ی نی‌مه هه‌رکه‌سی -به‌ر له‌گرتنی- ته‌وبه بکا، لیی ده‌بووردی، مه‌گهر خوای داوای توله بکا، وه‌یا ماله‌که‌ی لامابوو، نه‌وه لیی وه‌رده‌گیردی و ده‌دریته‌وه ده‌ستی خاوه‌نه‌که‌ی، په‌حمه‌ت و میهره‌بانی خوای گه‌وره زور زوره.

له‌ خوا بترسن و بچنه جیهاد:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ﴾ نه‌ی نه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیناوه! ده‌بی له‌نافه‌رمانی خوا خو پپاریزن و، به‌رده‌وام به‌رفه‌رمانی بن ﴿وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ﴾ بو نزیکبوونه‌وه‌شتان به‌خواوه، هر هوکارو کرده‌وه‌یه‌ک ده‌زانن نزیکتان ده‌کاته‌وه لای نه‌و، ده‌شی نیوه هه‌ولی بو بدن و بی‌که‌ن، هه‌تا په‌زامه‌ندی نه‌و به‌ده‌ست بینن ﴿وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ﴾ له‌پیناو ریڼه‌ی خواشدا هه‌میشه کوژش بکه‌ن و، هه‌ول بدن و بچنه غمزا ﴿لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ﴾ به‌شکو له‌هه‌ردوو جیهاندا سه‌رفرازو به‌ختیار بن ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ نه‌وانه‌ی خاوه‌ناس و بی باوه‌رن ﴿لَوْ أَنَّ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾ نه‌گهر هرچی خیرو بیریک له‌زه‌ویدایه هی نه‌وان بیټ ﴿وَمَثَلُهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهِ﴾ و نه‌وه‌نده‌ی تریشی له‌گه‌ل بخه‌ن، بو‌نه‌وه‌ی (فیدیه)و بریتی بی بو خو پزگارکردنیان ﴿مَنْ عَذَابَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ له‌سزای پوژی قیامه‌ت ﴿مَا تَقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ﴾ لییان وه‌رنا‌گیردی، وسزایه‌کی نی‌ش پی‌گه‌یه‌نه‌ریشیان بو هیه ﴿يَرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ﴾ هه‌مووکات هه‌ول ده‌دن و ده‌یان‌ه‌وی له‌و نا‌گرو سزایه بی‌نه‌ ده‌ری و خو پزگار بکه‌ن ﴿وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا﴾ به‌لام هرچی هه‌ول بدن قه‌د لیی نایه‌نه‌ ده‌ری و ده‌رباز نابن ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ﴾ وسزایه‌کی نه‌پراوه‌شیان بو ده‌بی.

ری‌نمایه‌کانی نایه‌تی (۲۷-۳۵):

۱- گشت کات ده‌بی له‌خوا ته‌قوات هه‌بی و، هه‌ولی نزیکبوونه‌وه له‌و بده‌یت، وه‌ده‌بی به‌رده‌وام له‌پیناو نه‌ودا جیهاد بکری.

۵- به‌ده‌ست هینانی (وه‌سیله)وا‌ته: په‌یدا‌کردنی هر هو‌یه‌کی خو نزیک کردنه‌وه به‌خواوه واجیبه

زانیان له‌پیناوه‌ی رسته ده‌دین: ((فكل قرية هي وسيلة تقرب من رضا الله، وعليه فكل الأعمال الصالحة هي وسيلة)) هه‌موو کاریکی چاک و باش، هوکاری نزیکبوونه‌وه‌یه له‌خوا، که‌وابوو گش نا‌کاریکی باش (وه‌سیله)یه. وه

له فرموده‌ی صحیح دا هاتوو: (( ما تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدٌ بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ ))، واته: هیچ به نده‌یه‌ک ناتوانی به‌باشتو چاکتر له‌فرزده‌کان، له‌منه‌وه نزیك بیته‌وه.

(وه‌سیله) به جیگاواره‌گایه‌کی هه‌ره‌به‌رزیش له به‌ه‌شتدا ده‌لین، وه‌ک پیغه‌مبه‌ر ده‌فرموی: ئه‌وی بانگ بیسی و پاشان بلی: ((اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وأبعثه مقاما محمودا الذي وعدته)) شه‌فاعه‌تی منی بۆ پیویست ده‌بی. یان ده‌فرموی: ((ثم سلوا لي الوسيلة، فإنها منزلة في الجنة لا تنبغي إلا لعبد من عباد الله، وأرجو أن أكون أنا هو. فمن سأل لي الوسيلة حلت له الشفاعة)) فتح الباری.

**روونکردنه‌وه‌یه‌ک:** رافه‌که‌رانی قورئان یه‌کده‌نگن که (وه‌سیله) بریتییه له هه‌مووکاروکرده‌وه‌یه‌کی چاک. (ئالووسی) ده‌لی: هه‌ندی که‌س له‌پیری ئه‌م ئایه‌ته‌ی: (وابتغوا إليه الوسيلة.. وه، په‌نا ده‌به‌نه‌به‌ر (صالحان) و چاکان و ده‌یانکه‌نه (وه‌سیله) ی نیوان خواو به‌نده‌کانی و، خاتریان ده‌به‌نه به‌رخواو ده‌لین: ((اللهم إنا نَقْسَمُ عَلَيْكَ بفلان أَنْ تُعْطِيَنَا كَذَا)) هه‌شیانه په‌نا ده‌به‌نه به‌رمردوو، یان به‌رپیاو چاکیکی نادیارو (غایب) و ده‌لی: (یا فلان ادع الله تعالى ليرزقني كذا و كذا) واده‌زان ئه‌وه، به‌کاره‌ینانی (وه‌سیله) یه! فرموده‌یه‌کی ئاواش له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه ﴿ ده‌گیرنه‌وه: (إذا أعیتکم الامور فعلیکم بأهل القبور، وافستغیثوا بأهل القبور)، جا له‌م سو‌نگه‌یه‌وه (ئالووسی) - پاش ئه‌وه که‌ ری‌ده‌دا (ته‌وه‌سسول) به‌ پیغه‌مبه‌ر ﴿ له‌ حالئ ژبان و مردندا بکرت، ئه‌گه‌رچی ئه‌وه‌ی پی‌باشه‌ که‌ه‌ر به‌ ناوه‌کانی خواوه‌بی - ده‌لئ: زۆرجار خه‌لکێک په‌نا ده‌به‌نه به‌ر (ئه‌ولیا) کان، به‌ مردوویی، یان له‌ ژباند، ده‌لی: (یا سیدی فلان اغثنی...) بی شک ئه‌م جو‌ره ته‌وه‌سسول و په‌نا بردنه به‌ر، شیایو موسلمان نییه‌و، نابئ نزیکی بکه‌و‌یتته‌وه، به‌لکو گه‌لی له‌ زاناکانمان به‌ (شیرک) یشیان داناه، خو‌ناشکرایه هه‌ر که‌سیک هاوار له‌ زیندوو‌یه‌ک (غایب)، یان له‌مردوو‌یه‌کی نادیار ده‌کات، واده‌زانئ ده‌سه‌لاتئ هینانی خیر، لادانی شه‌ری هه‌یه! ئه‌گینا ئه‌و هاواره‌ ناکات. **هه‌ق و راستی نه‌مه‌یه‌ که:** پیویسته موسلمان له‌ هه‌موو جو‌ره شتیکی ئاوا دوور بگری و، ته‌نیاو ته‌نیا له‌خوا هاوار بکات. (ته‌به‌رانی) ده‌لی: له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا ﴿ دوورازییه‌ک - مونا‌فیک - زۆرنازاری موسلمانانه‌کانی ده‌دا، ئینجا ئه‌بویه‌کر (خوا لئی رازی بی) گو‌تی: با‌جین په‌نا به‌رینه به‌ر پیغه‌مبه‌ر ﴿ به‌لکو له‌م دوورووه‌ پرگاریین، ئه‌ویش ﴿ فرموی: ((إنه لا یُسْتَفَاثُ بی، إنما یُسْتَفَاثُ بالله تعالى)) په‌نا به‌من نابری، به‌لکو هه‌ر خوایه‌ په‌نای پیده‌بری بی شک هاوارو په‌نا بردنه به‌ر گو‌پو گو‌پستان، کاریکه‌ ده‌بی خو‌مانی ئی دوورگریین، به‌تایبه‌تی خه‌لکه‌ به‌قام و خاوه‌ن ناوه‌زه‌کان، ئینجا ئه‌مه‌ش که‌ به‌ینا و به‌ین کابرای په‌نا به‌ر موشکیله‌کی جینه‌جئ ده‌بی، نابئ بیته‌مایه‌ی شه‌رعییه‌تدان به‌و هاوارو هانایه، چونکه‌ بیگومان ئه‌و به‌ده‌مه‌وه‌هاتنه، (ئیبتلا) و (فیتنه) یه، خو‌ه‌ندی جاریش (شه‌یتان) خو‌ی ده‌کاته که‌سه‌ هاوار بۆ براوه‌که‌و. هاوارکه‌ره‌که‌ش به‌وشکل و سیمای شه‌یتانه، واده‌زانئ ئه‌و که‌سه‌یه ئه‌م هانای پی‌بردوو، بی له‌وه‌ش به‌ (که‌رامه‌ت) ی ده‌زانئ بۆی! جابۆ پتر به‌ ناگابوون له‌م مه‌سه‌له‌یه، ده‌توانی خو‌ت ته‌ماشایه‌کی ته‌فسیری (ئالووسی) بکه‌یت.

سزای دز:

به‌ر له‌هاتنی دینی ئیسلام، پیرینی ده‌ستی دزو خو‌ین و (قه‌سامه) وچه‌ن شتی تر، باو‌بوون و هه‌بوون، هه‌رکه‌ ئیسلامیش هات، ئه‌وانه‌ی گشت سه‌لماند و هه‌ندی مه‌رجی تریشی خسته‌ سه‌ریان، وه‌کو ده‌فرموی: <sup>۳۸</sup> **والسارق والسارقة فاقطعوا ايديهما** ﴿ ده‌ستی پیاو و ژنی دز، له‌تۆله‌ی دزیکردندا بچن **﴿جزاء بما كسبا نکالا من الله﴾** له‌تۆله‌و سزای دزیکردندا، بریاریکه‌ له‌خواوه‌ دراوه، ده‌بی ئه‌نجامی بده‌ن، پیغه‌مبه‌ر ده‌فرموی: ((لعن الله



السَّارِقُ يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فَتَقْطَعُ يَدُهُ، وَيَسْرِقُ الْحَبْلَ فَتَقْطَعُ يَدُهُ) متفق علیه. یان ده‌فهرموی: ((تَقْطَعُ يَدُ السَّارِقِ فِي رُبْعِ دِينَارٍ فَصَاعِدًا)). (بوخاری) و (موسلم) **﴿والله عزيز حكيم﴾** و خواش زور به‌تواناو بالاده‌ست و، کار به‌جی و کارزانه، هه‌مووشتیکی پیر له‌حیکمه‌ته **﴿فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ﴾** ئینجا که‌سی دواى ستم و ناهه‌قییه‌که‌ی، په‌شیمان بوویه‌وه و خوی ریک و پیک کرده‌وه **﴿فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ﴾** بیگومان خواش، ته‌وبه‌و گه‌پانه‌وه‌ی لیوهر نه‌گری. (ئین عه‌باس) و (مجاهید) ده‌لین: پاش نه‌وه که یاسای ده‌ست بپین درا به‌سه‌ریا، خواش ته‌وبه‌ی لیوهر ده‌گری **﴿إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾** به‌راستی خوا زور لیوهر ده‌یه، زوریش دلوثان و میهره‌بانه **﴿إِنَّ اللَّهَ تَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾** نه‌ری تو نه‌ترانیوه که به‌راستی ده‌سه‌لاتداری و خاوه‌نداریتی ئاسمانه‌کان و زه‌ویی

ته‌نها می‌خوایه، هه‌رچی بکات، ده‌یکات **﴿يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾** بویه خوا خوی بیه‌وی، سزای هه‌رکه‌سیک بدات، سزای ده‌دات، هه‌رکه‌سیکیش خوی مه‌یلی لیبی و شیابویی، لیی خوش ده‌بی **﴿وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾** خواش به‌سه‌ر هه‌مووشتیکدا به‌تواناو به‌ده‌سه‌لاته.

رینمایه‌کانی نایه‌تی (۳۸-۴۰)

۱- توله‌ی ژن و پیای دز: بپینی ده‌ستی راستییانه، هه‌تا ده‌گاته مه‌چه‌کیان، به‌ومهرجه که دز او ده‌که له‌جیی شیایوی خۆیدا بوویی و، نه‌میش به‌نه‌ینی بردییتی و، نرخیشی (۱/۱)ی دیناریکی زپیی و، دزه‌که‌ش بالغ و ژیرییت، چاپاش ده‌س بپینه‌که، وه‌کو: (ترمزی و، نه‌بوداد، نه‌سای) پریایه‌ت ده‌که‌ن ده‌سی له‌می هه‌له‌به‌ستری، هه‌رکاتیکیش ته‌وبه‌ بکاو هه‌رچی بردوه بیداوه، خوا لیی وهر ده‌گری.

۲- دز تانه‌بریته لای دادوهر ته‌وبه‌ی لیوهر ده‌گیردی، نه‌که‌رچی ده‌ستیشی نه‌بپردایی، به‌لام که برایه لای حاکم دادوهر، ئیت هر ده‌بی ده‌ستی بپردی.

۳- ده‌بی مروی ئیماندار، به‌رامهر به‌پیاره‌کانی خوا، خۆ به‌ده‌سته‌وه بدا.

۴- به‌کوی ده‌نگی زانیان نه‌ر (باوک) شتی له‌مالی کوپی بدزی، ده‌ستی نابردی، له‌به‌ر فهرمووده‌ی: ((أَنْتَ وَمَالُكَ لِابْنِكَ))، بۆ پیچه‌وانه‌که‌یشی، پای په‌سند نه‌مه‌یه‌که: نه‌ر کوپیش له‌مالی بابیا دزی کرد، ده‌ستی نابردی.

**ده‌لوسته‌یه‌ک:** ده‌بی له‌کۆمه‌لگه‌ی راسته‌قینه‌ی ئیسلامدا، نه‌وه‌نده پیدایستییه‌کانی ژیانی مروی جیبه‌جی بکرن، پراوپر بیر له‌دزی نه‌کاته‌وه: ژیانی و گوزهرانیی و، په‌روه‌ده‌ی ده‌سه‌به‌ر بکرن، له‌دابه‌شکردنی ئیش و کار و مال و ساماندا، عه‌دالت و دادوهری په‌چاو بکرن، ده‌بی له‌گه‌ل نه‌مانه‌یشدا، خاوه‌نداریتی تاکیش (ملکیه فردیه) له‌سه‌ر بنه‌مای هه‌ل پهری پیدری و، بشکریته ده‌زگایه‌کی خیر بۆکۆمه‌لگا، جاشه‌ر ئاوا کرا بۆگشت که‌سیک، دلنایه‌ ئیتر بیر له‌دزی نامینی، خۆنه‌گه‌ر که‌سیکیش پاش نه‌وه‌موو ده‌سته به‌ربوونه دزی کرد، ئیت

سُورَةُ السَّارِقِ

سُورَةُ السَّارِقِ

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ السَّارِقِ مَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٣٧﴾ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾ فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾ يَتَأْتِيهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنُكَ الَّذِينَ يُسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَقْوَاهِمَ وَلَمْ تَأْمِنْ قُلُوبُهُمْ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا أَسْتَعُوبُ لِلْكَذِبِ سَتَعُوبُ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يَحْزَنُونَ الْكُفْرَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ هُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾

سُورَةُ السَّارِقِ

سُورَةُ السَّارِقِ

ههقیهتی دهستی بپردری، چونکه دزیه‌که‌ی تهنیا بۆ ده‌ستدریژی له (نه‌من) و ئاسایشی ولات و کۆمه‌ل و کۆمه‌لگا بووه، نه‌ك بۆ ژيان و بژیوی، به‌لام له‌گه‌ل نه‌مانه‌شدا نه‌ر (شوبهه) و ئیشكالیك هه‌بوو له‌دزییكردنه‌كه‌یدا، ده‌ستی ناب‌دری. به‌لێ.. تاك هه‌مووكات مافی خۆیه‌تی به‌ناه‌ره‌زوی خۆی بخاوه‌ و بخواته‌وه، جلویه‌رگی جوان و قه‌شه‌نگی هه‌بێ، خانویه‌ره‌و باخ و باخاتی هه‌بێ، جێی حه‌وانه‌وه‌و ئیسراحه‌تی هه‌بێ، به‌لێ هه‌قه‌ کۆمه‌ل، یان ده‌وله‌ت - كه‌جیگه‌ری کۆمه‌له‌- نه‌م چه‌ند پێداویستیانه‌ جێبه‌جێ بکا بۆ تاك نه‌گه‌ر توانای کارکردنی هه‌بوو ده‌بێ فێری کاری بکه‌ن، ده‌بێ کاروئامیژی کاری بۆ فه‌راهم بیه‌ن، خۆنه‌ر نه‌یده‌توانی کار بکات، جا ئیتر کار نه‌بوو بیکا، یان ئامیره‌که‌ی نه‌بوو، یان ده‌یتوانی کاربکا، به‌لام کار نه‌بوو بیکا، یان به‌شیوه‌ی کاتیی هه‌بوو، یان به‌رده‌وام هه‌بوو، به‌لام پێی نه‌ده‌ژیا، ده‌بێ له‌م پێیانه‌وه‌ ژيان مسۆگه‌ر بکری.

یه‌که‌م: له‌ پێی خه‌زان و بنه‌ماله‌که‌ی خۆیه‌وه، نه‌وانه‌یان، نه‌فه‌قه‌ی نه‌میان له‌سه‌ره‌.

دووه‌م: له‌ رێی ده‌سه‌لاتدارانی گه‌رکه‌وه‌.

سێ یه‌م: له‌ (بیت المال) به‌شی زه‌کاتی ده‌دری، جا نه‌گه‌ر به‌ زه‌کاته‌که‌ نه‌ده‌ژیا، نه‌وسا ده‌وله‌ت ژيان نه‌وخه‌لکه‌ هه‌ژاره‌ ده‌خاته‌ سه‌رشانی ده‌وله‌مه‌نده‌کان.

جا نه‌گه‌ر ئاوا به‌ده‌م هه‌ژارو بێ نه‌واوه‌ بچین، کێ دزی ده‌کا؟ خۆنه‌گه‌ر له‌و حاله‌ته‌شدا هه‌ر دزی کرد، دیاره‌ له‌به‌ر برسییه‌تی نه‌بووه، به‌لکو بۆ پیکه‌وه‌نانی مال و سامانه‌ له‌ریگه‌ی ناشه‌رعییه‌وه، ئیسلامیش رێگه‌ به‌که‌س نادا له‌ خه‌ت و خۆرای ئاسایشی کۆمه‌لکه‌ بخاته‌ خه‌ته‌رو ترس و له‌زه‌وه، مال و سامانی نه‌م و نه‌و فه‌ره‌وود بکات.

هه‌موو تاکێك له‌کۆمه‌لگه‌ی ئاوادا، هه‌قیه‌تی له‌پێی هه‌لاکه‌وه‌ (نه‌ك له‌پێی سوود خواردن و گزی و ده‌سه‌به‌سه‌راگرتن و (ئیحتیکار) و، خواردنی کرێ و مزه‌ی کرێکاران) مال و سامان پیکه‌وه‌ بێ، جا نه‌گه‌ر که‌سێ دزی کرد "پاش نه‌وه‌ به‌شی خۆی ژيان بۆ مسۆگه‌ر کرا"، دیاره‌ هه‌چ بڕوویانویه‌کی شه‌رعی نییه‌و، ده‌بێ جه‌زه‌به‌و تۆله‌ بدری.

به‌لام نه‌گه‌ر بیانویه‌کی شه‌رعی هه‌بوو، وه‌یان له‌و مال‌ه‌دا دزیویه‌تی شوبه‌یه‌ک هه‌بوو، له‌ حاله‌تی ئاوادا یاسای ((إِزْأُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ)) دیته‌ پێش. بۆیه‌ (عومه‌ر - د.خ) له‌ وشکه‌سالیه‌که‌دا ده‌ستی دزی نه‌ده‌بێ، وه‌یان نه‌وکاته‌ خولامه‌کانی (ئیه‌بن حاتب) له‌پیاویکی هۆزی (موزه‌نیه‌) و شه‌ریکیان دزی، پاش لیکۆلینه‌وه‌ له‌هۆی دزییكردنه‌که‌، ده‌رکه‌وت که‌ له‌لایه‌ن (ئاغا) که‌یه‌وه‌ برسیکارون، بۆیه‌ دزییان کردوه‌! ئیتر ده‌ستی نه‌بێ و، و شه‌ره‌کانیشی به‌ئاغا که‌یان بژارد، بۆ نه‌وه‌ ژیر بێ و جاریکی تر خولامه‌کان برسی نه‌کا.

شه‌ریعه‌تی ئیسلام به‌رله‌ تۆله‌ وه‌رگرتن، هه‌موو رێگه‌یه‌کی (ویقایه‌) و خۆپاراستن ده‌گرێته‌ به‌رو، بڕوویانوی که‌س ناهێلێت بۆتاوان کردن، پاشان نه‌ر تاوانێك رویدا، تهنیا تۆله‌ی تاوانباره‌که‌ ده‌دات، نه‌وانه‌ی هه‌ر به‌ناه‌قه‌ ته‌ماح ده‌که‌نه‌ سه‌رومال و حالێ خه‌لکی. مالیکیش که‌ ده‌دزی و ده‌ستی دزی له‌سه‌ر ده‌بێ، ده‌بێ له‌جێ مه‌حه‌کم و شیاوی خۆیدا دانرابێ، به‌نه‌ینی و په‌نامه‌کی براهیت، نه‌رخ و به‌هایه‌کیشی هه‌بێ، وه‌کو لای زاناکان بڕیاره‌، چواریه‌کی دیناریکی زێر بێ.. که‌وابوو نه‌رکه‌سێ مالی لادانراو، دزی لیکرد، یان خولامێك (خزه‌تکارێك) که‌ رێی پێدراوه‌ به‌ناوماڵدا دیت و ده‌جێ شتیکی دزی، ده‌ستیان ناب‌ریت، یان نه‌گه‌ر به‌روبوو له‌کیلگه‌دا، یان پێش نه‌وه‌ بخه‌رتنه‌ خه‌رمانه‌وه‌ دزرا، ده‌ستی دزه‌که‌ی ناب‌دری.. وه‌.. وه‌، به‌ده‌ر له‌وانه‌ش ده‌بێ مال‌ه‌که‌ به‌شی دزه‌که‌ی پێوه‌نه‌بێ،



که و ابو نه گهر له هاوشه ریکی خوئی دزیی کرد، یان له (بیت المال) دزیی کرد، دوستی نابری، به لکو باسی (ته عزیز) و سرزه نشست دیته پئیش، به قامچی و شلاق، یان بهندیخانه و زیندان، یان ناموژگاریی ژیر ده گرت، وه یان هرکس به پئی حالی خوئی، دادور جوړه ته عزیزیکی ده کات، به لئی.. ثم گومان و (شویه) انه، وه کو برسیه تیی و ناتاج و موتاجیی و، شهریکی و هاو به شیی و، پئیلینر (معتریف) له ئیعترافه کئی په شیمان بیتوه، یان شایه ته کان نکوولی بکن، هریک له مانه ری به دست برین ده گرن. (فوقه ها) و پئیشه واکانیشمان گه ئی شتیان به شیبه داناو ری له دست برین ده گرن، بۆنموونه: هر شتیک له بنه رتدا حه لال بی و مالی گشتیی بی، وه کو کانیاو و دریاو ناوه کان، یان راو نیچیر کوشتن، به لای (نه بو حنیفه) وه ده بیته شیبه و، ری له دست برین ده گرت، کومپانیا گشتیه کانیش هروا، دیسان دزینی نه وشتانه که زو فاسیدو خراپ ده بن، وه کو هندی خوراک و، میوه و سرزه جات و گوشت و نان و هر شتیک تر له و بابه ته.

**خوینهری هیزا!** ثم چند نمونه به بۆ سه ماحه تی ئیسلام و، ریگرتن له برینی دوستی دز به شیبه و گومان به سه، پیغه مبریش ﷺ ده فرموی: ((ادْعُوا إِلَى الْحُدُودِ بِالشُّبُهَاتِ)). عومری کوری خه تابیش (دخ) ده لئی: (لأن اعطى الحدود بالشبهات احب إلى من ان اقيمها بالشبهات). بی شک به دانانی تۆله ی دست برین، شهریه تی ئیسلام ده توانی هو نه فسییه کانی دزیی ریشه کهن بکات، پاش نه وه که هه موو رییه کی له دزی گرت.. دیاره که برینی دوستی دز، له سر ثم بنه مایه دانراوه، نه که هرکس دزیی کرد، بیانوی بی، یان نه بیی دوستی بریت، ناشکرایشه ته نیا چاره سهریک بۆ کاری دزیویی دزیی، هه رنه و تۆله ی دست برینه یه، هه رنه وه یه ده توانی وای لیبکات که جاریکی تر بیر له مال و سامانیی که سیکی تر نه کاته وه، هه میشه ش چاوی له ده ستی خویه تی و ده زانی بۆچی براره، به لام زیندانیی که یاساکانی نه مرۆ هه لیان برادر و وه په سه ندیان کردوه، بی سو نه و دژه نابینی و، هه رنه وه نده یه که دزه که بۆ ماوه یه که له ئیش و کار راگیراوه، هه رکه نازاد بوو ده گهریتته وه سهرکاره کی خوئی، له جارانیس زیاتر.

له بهر کرداری جووله که دلت ته نگ مه که:

پیاوکی جووله که له گه ل ژنه جووله که یه کدا کاری ناشه رییان کردبوو، پاشان وتیان: بچنه لای موحه ممه د بپرسن: جائه گهر نه و له تۆله یدا بریاری شه لاقیدا، نه و به گوئی بکن، نه گینا هه رچی ده لئی گوئی مه ده نی، نه و سا "وه کو بوخاریی و موسلیم" ده لئین، نایه تی: (یاایها الرسول لا یحزنک.. هاته خوارئ. (موسلیم و نه بوداودو. پئیشه و (هه مده) یش ده لئین: جووله که کان تۆله ی زیناکار "که (به رده باران) بوو" گوژیان به شلاق لیدان و رووره شکردن، جا هاتن له په یامبه ریان ﷺ پرسى: ناخو حوکمی زیناکار چییه؟ به موه به سه که په یامبه ریش ﷺ له سر نه وه که نه وان پئیناخۆشه نه ری بکا، نه ویش فرموی: ((اللهم انی اول من احیا امرک اذ اماتوه))، ئیتر فرمانی به به رده باران دا، خوای گه وره ش نایه تی (یاایها الرسول لا یحزنک الذین) هه تا نایه تی (۴۵) ی نارو فرموی: ﴿یاایها الرسول لا یحزنک الذین یسارعون فی الکفر﴾ نه ی په یامبه ری خوا! ﷺ نه وکه سانه دل ته نگت نه کهن، له بی باوه ریدا تیزه رویی و پئیشه روی ده کهن وراو بۆچوونی خویان ده خه نه بهر بریارو فرمانی خواوه ﴿من الذین قالوا آمنا باقوامهم﴾ نه وانه یان به دم و زمان ده لئین: بروامان هیئاوه ﴿ولم تؤمن قلوبهم﴾ که چی به دل برویان نه هیئاوه ﴿ومن الذین هادوا﴾ و نه وانه شیان بوونه ته جووله که و هه رده م ﴿سماعون للکذب﴾ گوئی بۆ درو هه لده خه ن و، کاری پئیده کهن ﴿سماعون لقوم آخرین لم یاتوک﴾ گوئی بۆ که سانیکى تری جاسوس و خوانه ناس ده گرن که: هیمان نه هاتوونه ته لای تو، وه که جووله که کانی (خه یبه ر) و (فه دک) له باتی نه وه که گوئی بۆ تو بگرن، که چی گوئیان

بؤخه لکی تر دهگرت و. به بریاری نهوان رهفتاریان دهکردو قسه ی توشیان دهرده لای نهوان **﴿یحرفون الکلم من بعد مواضع﴾** وشو و بریارهکانی خوا له جیگه ی خویدا دهگوین. نهو بهوو بهردهبارانی زیناکاریان به قامچی لیدان گوپی! **﴿يقولون إن اوتیتم هذا فخذوه﴾** دهلین: بچن له محمد **﴿پیرسن: جانهگهر وهك نهوهی خویمان بریاریییدا، واته: قامچی لهباتی بهردهباران. نهوا لئی وهرگرن و به گوئی بکهن ﴿وان لم توتوه فاحذروا﴾** خوئهگهر نهو بریاره ی خویمانی نهوا، وشیارین و خوتانی لی بیاریزن و بهگوئی مهکن **﴿ومن یرد الله فتنه﴾** ههرکهسی خوا بییهوی بهسهختی تاقی بکاتهوهو گومرای بکات **﴿فلن تملک له من الله شیئا﴾** ههرگیز تو ناتوانی لهخواوه شتیکی بؤبکهیت و. لهو جهز بهیه پرگاری بکهیت **﴿ولنک الذین لم یرد الله ان یطهر قلوبهم﴾** نهمانه خه لکانیکن خوانایهوی لهچلک و چهپهلی و شیرک، دلیان پاک بکاتهوه **﴿لهم فی الدنیا خزی﴾**

بشیان لهم جیهانهدا ریسواییه **﴿ولهم فی الآخرة عذاب عظیم﴾** له دواپوژیشدا سزایهکی زور سهخت و گه وریان هیه **﴿۴۲ سماعون للکذب﴾** ههمیشه بو دروو پروپالانتو قسه ی نادروست گوئی هه لدهخن **﴿اکالون للسحت﴾** جهرامخور و بهرتیل خورن **﴿فان جازک﴾** جانهگهر جاری بو بریارو داوهری کیشهکانیان هاتنه لای تو **﴿فاحکم بینهم او اعرض عنهم﴾** نارهزوته له نیوانیاندا داوهری بکهیت، یان روویان لیوهر بگیچی و گوویان نه دهیتی، چونکه بهدل نه هاتوونه ته لات و راست ناکهن **﴿ان تعرض عنهم﴾** خوئهگهر پروویان لی وهر بگیچی و داوهری بکهیت **﴿فلن یضروک شیئا﴾** ههرگیز ناتوان هیچ زیانیکت پیبگه یهنن (ئیین عه باس. موجهید، عیکره مه، جه سهن، سوددی، زهیدی ئیین نه سلهم، عه تای خوراسانی و.. هتد) دهلین: نهو نایه تهی: (فان جازک...) به نایه تی: (وان احکم بینهم بما انزل الله) سر او هته وهو ده بی ته نیا به قورنان داوهری بکات **﴿وان حکمت فاحکم بینهم بالقسط﴾** خوئهگهر داوهریشت کرد له نیوانیاندا، ده بی به دادگهرانه بیئت **﴿ان الله یحب المقسطین﴾** به راستی خوا خه لکانی دادپهروهر و، دادگهری خوش دهوی **﴿۴۳ وکیف یحکمونک﴾** سهیره نهوانه دینه لات و، دهیانهوی تو بکهنه دادوهر بو کیشهکانیان **﴿وعندهم التوراة فیها حکم الله﴾** وخوشیان (تهورات) یان لایه و بهروونی حوکم و بریاری خوی تیدایه و کاریشی پیناکهن. واته: هاتنه کیان بو لای تو راست نییه **﴿ثم یتولون من بعد ذلک﴾** دین بو داوهری، کهچی دوی داوهری به که ی تو پشت هه لدهکن و رازی نابن و پرو وهرده گیرن **﴿وما اولنک بالمؤمنین﴾** دیاره نهوانه ههر پروادار نین. نه به تو، نه به تهوراته که ی خوشیان.

رینماییهکانی نایه تی (۴۱-۴۳):

۱- خهم وخهفت نه خواردن بوقسه ی ناپه سهندی کافرو خوانه ناسان، کاریکی شهرعی و سوننه ته.



۲- گوی گرتن بۆ درۆ له بهر ناچاری نه بی کارینکی حهرامه.

۳- گۆپینی بریارو (کهلام) ی خوا ، قهدهغو حهرامه.

۴- داوهر دهتوانی له نیتوان خاوهن نامهکاندا داوهریی بکا، دهشتوانی بیان نیری بۆلای زاناکانی خویان.

۵- دادگهری و یهکسانی و بی لایهنگری له حوکمدا پیویسته، نهگهرچی بریار بۆ دراوهکهش ناموسلمان بی.

۶- ددان نان به کوفری (جوولهکه) دا، چونکه زاناکان دهلین: ههرکهسی شوینی حوکمی غهیری خوا کهوی

کافر دهبی، خو دیاره جوولهکهیش نهوه حالیا نه. سهیرو سهمه ره له وه دایه. که زۆربه ی موسلمانن نه مپروش ههر به یاسای نه لاو نهولا کار دهکن!

کارکردن دژی فهرمانی خوا، له دین وهه گه رانه:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ﴾ ئیمه تهوراتمان نارد ه خوار، بی شک بۆ هه موو خیر و چاکه یهک، رینمای و رووناکایی تیدایه ﴿يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا﴾ هه موو نهو په یامبه رانه ی (به نی نیسرائیل) - که بهر فه رمان و ملکه چی بریاری خوابوون - ههر بهو تهوراته داوهریی موساییه کانیان دهکرد، واته: ئیستا جووله که له ریی راست لایانداوه ﴿وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ﴾ و زانا خواناس و شه ر عزانه کانیان هه روا ﴿بِمَا اسْتَحْفَظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ﴾ و نهوانهش که پاریزگاری تهوراتیان پی سپیرا بوو پاش نهوه ی یه کهم که نه هینن تیکه و لیکه بکری ﴿وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءُ﴾ و شایه تیش بوون له سهری و ده یانزانی راست و ههقه، نهک وهکو ئیوه نه ی یه هوودی سهردهم! که تهوراتقان گۆپی و حوکمتان پی نه کرد! ﴿فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوُا﴾ که و ابو له مهردم مه ترسن، به لکو ده بی ته نها له من بترسن و، بهر فه رمانم بن ﴿وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ نایهت و نیشانه کانی من به به هایه کی زۆر کهم مه فروشن، ههق مه شار نه وه و کیتمانی مه کن، خوا چۆن فه رمان ده دا، ملرا کیشن و ته سلیم بن ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ ههر که سیك بهو کتیب و بهر نامه خوا نارد و یه تی حوکم و بریار نه دات، ئیتر له بهر نه وه بی که به کهم و کورتیی بزانی، یان ههر بر وای پی نه بی، وه یان له بهر ههر هویه کی تربی، دیاره ههر که سیکی و له و کافرو بی باوه رانه له چوار چیوه ی دینی خوا ده چیته ده ری. (شیخ حه سه نی به صری) ده لیت: نه م نایه تی (ومن لم يحكم بما انزل الله) نه گهر چی ده رباره ی جو له که هاتبی، به لام له گه ل نه وه یشدا گشتگیره: هه موو موسلمانان و خاوهن دینیك ده گریته وه. (عه لی کوپی نه بی ته لحه) ش له (ئین عه باس) وه ده لی: نایه تی: (ومن لم يحكم بما انزل الله فأولئك هم الكافرون) مانای نه وه یه که: ههر که سی ئینکاری و نکوولی هه رشتی له (ما انزل الله) بکا، پیی کافر ده بی، به لام نه وکه سه که باوه ری پی ده کاو، حوکمیشی پینا کا، ده بیته پیاویکی ناهه قیکارو فاسیق / ئین جه ریری ته به ریی. (ئین تاوس) یش ده لی: (ولیس کمن ی کفر بالله و ملائکته و کتبه و رسله. و قال الثوری: من ابن جریج عن عطاء قال: کفر دون کفر، ظلم دون ظلم، وفسق دون فسق (ئین جه ریر) واته: نه وکه سه که باوه ری به شه ریعه تی ئیسلام هه یو، به لام له بهر ههر هویه ک بی، حوکمی پیناکات، نه مه وه کو نه وه نییه که باوه ری به خوا و به فریشته و، به کتیب و پیغه مبه ره کان نه بی. (سه وری) یش ده لی: نه و جۆره که سانه، جۆره کافر یکن و کافری ته واون. گه لی له زاناکان ده لین: نه مه مانای نه وه یه که نه ر پیاویک ژنیکی کوشت، له باتیدا ده کوژیته وه، به به لگه ی نه م فه رمودانه ش: ((إِنَّ الرَّجُلَ يُقْتَلُ بِالْمَرْأَةِ)) نه سای. یان نه م فه رموده: ((الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ)).

تۆلهی چاوو لووت و گوئی و، هه رزه خمیکی تر:

﴿وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا﴾ ئیمه له تهوراتدا له سهه (بهنی ئیسرائیل) مان نووسی و بریارماندا ﴿أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ﴾ كه تۆلهی كوشتنی گیانیك، گیانیكه، واته: ئهركه سیك كوژرا، تنها بكوژه كهی دهكوژرته وه، نابئ دهس بۆكه سیكی تر ببریئ ﴿وَالْعَيْنُ بِالْعَيْنِ﴾ وچاو له باتی چاو ﴿وَالْأَنْفُ بِالْأَنْفِ﴾ و لووت له باتی لووت ﴿وَالْأَذُنُ بِالْأَذُنِ﴾ و گوئی له باتی گوئی ﴿وَالسِّنُّ بِالسِّنِّ﴾ و ددان له جیاتی ددان ﴿وَالْجُرُوحُ قِصَاصٌ﴾ و هه موو زام و برینیكیش، به گوژی ره خوی قیساس و تۆلهی ههیه، كه چی له گهل ئه و بریاره دا، هیمان هه سهه پێچیان كردو، بۆخه لكی خویان ناماده بوون. تۆله بكه نه وه، به لام بۆ دانه وهی ههقی خه لكی تر، لارو لاسار بوون و، گهئ له بریاره كانی خویان گوپی!

﴿فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ﴾ جاههركه سی له كابرای تاوانبار خوش بوو و به خشیی و كرديه خیر ﴿فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ﴾ ئهوكارهیه ده بیته كه فارهت و سهینه وهی گوناكه كانی و، خواش لهو خوش ده بی ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾ و ههركه سیك به پێی ئه و بهرنامهیه خوا ناردووهی داهه ری و بریاره نهدات ﴿فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ بئ سۆ له ریزی سهه مكاران و سنوور ده رچوو ان ده بن.

عیساو ئینجیله كهی:

﴿وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾ به دواى پیغه مبه ره كانی (بهنی ئیسرائیل) دا عیساى كوپی مه ره میشمان نارد ﴿مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ﴾ كه باوه ری به و تهوراته هه بوو، بهر له خوی هاتبوو ﴿وَأَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ﴾ و (ئینجیل) یشمان دایه كه رینمایى و رووناكی تیدا بوو ﴿مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ﴾ و ته سدیقى (تهورات) یشی ده كرد ﴿وَهُدًى وَ مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾ بۆ خواناسان و خو پاریزان رینماو ناموژگارى بوو، واته: پاش ئه وانه ئیتر هه قبوو له خراپه و

﴿وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ﴾ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٦﴾ وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِخْلِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٧﴾ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ هُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِنَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَيْنَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٨﴾ وَأَنْ أَحْكَمْ بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ هُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّهُمْ أَنَ يُصِيبَهُمْ بَعْضُ دُورِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾ أَفَحُكْمَ الْجَهَنَّمِ يَتَّبِعُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾

سوره المائدة

۱۱۶

خراپه كاری سل بكه نه وه ﴿وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِخْلِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ﴾ وه شوینكه وتووانى (ئینجیل) یش، ده بی هه ره پێی ئه و رینمایانه خوا تیدا دایه زاندوون بریار بهن، واته: برویان به هه مووی هه بی و، حوكم به هه موویشی بكه ن ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ و ئهوكه سانهش به وه بهرنامه - خوا ناردووهی - بریارو حوكم نه دهن، دیاره یاخیی و ناپاك و له سنوور ده رچوون.

به ئی... خوامان تاك و ته نیایه، به دیهنه رو دروستكه ره مان تاك و ته نیایه، پاشاو خاوه نمان تاك و ته نیایه، كه وابو ده بی حاكم و داهه ریشمان (واته: شه ریعه تی ئیسلام) تاك و ته نیایی، دانه ری حوكم و ئه حكام، هه ره ده بی تاك و ته نیایی، وه هه رخواش مافی لاهردن و گوپی بركه و مادهیه كی ههیه، ده بی لهیهك شه ریعه تیش پهیره وی بكری،



بیگومان قه‌بو‌لکردنی نی‌سلا‌می‌کی ناوا، لای خوا په‌س‌ن‌ده‌و به‌دین‌داری داد‌ه‌ن‌ریت، پی‌چه‌وا‌نه‌ی نه‌مه‌و حوکم به‌ غه‌یری (ما انزل الله) .. (کوفرو زولم و فی‌س‌قه).

رین‌مایه‌کانی نایه‌تی (۴۴-۴۷):

۱- ده‌بی هر له‌خوا بترسین و، هر فرمانه‌کانی نه‌ویش جی‌به‌جی بکه‌ین، ئین‌کاری یاسا‌کانی خواو، حوکم پی نه‌کردنیان و، سووکایه‌تی پیکردنیان و په‌س‌ن‌کردنی هه‌ندی‌کی و پشت‌گویی خستنی هه‌ندی‌کی تری، بی شک کوفره.

۲- تۆله‌و (قیساس) و خوین له‌نفس و، له‌برین و زه‌خمه‌کاندا واجیبه، بۆ نمونه: هه‌ردوو چاو خوینی ته‌واوی ده‌که‌وی، یه‌ک چاوی ساغ نیو خوین، لووت خوینی ته‌واو، هه‌ردوو گوی خوینی ته‌واو، یه‌ک ددان پینچ و شتر، هه‌ردوو لیو خوینی ته‌واو، زمان خوینی ته‌واو.

۳- زیاده‌په‌وی له‌تۆله‌دا - دوو‌که‌س له‌باتی یه‌ک که‌س، یاله‌باتی بکوژه‌که‌ خزمی‌کی بکوژیته‌وه - کاری‌کی حه‌رامه‌ له‌کتی‌بی (ئینجیل)یشدا تۆله‌ و قیساس هه‌ر هه‌بووه، که‌وابوو ئیوه‌ش - عیسانی و موسایی - کار به‌وپریارانه بکه‌ن.

### هه‌ر به‌قورئان پریار بده:

پاش باس‌کردنی (ته‌ورات) دیته سه‌رباسی قورئان و، رایده‌گه‌یه‌نیت که‌ده‌بی ته‌نیا به‌حوکم و پریار بده‌ن، بۆیه ده‌فه‌رموی: ﴿و انزلنا اِلَیْکَ الْکِتَابَ بِالْحَقِّ﴾ ئه‌م کتیب‌ه‌ی (قورئان) یشمان، هاوپی له‌گه‌ل هه‌موو راستییه‌کاندا ناره‌ خواری بۆت ﴿مصدقاً لما بین یدیہ من الْکِتَاب﴾ ته‌سدیقی ئه‌و کتیب‌ه‌نه‌ش ده‌کات به‌رله‌خوی هاتوون ﴿و مهیمناً علیہ﴾ و چاودێرو پارێزه‌رو شایه‌تی‌شه‌ بۆیان، نه‌م‌ینداری هه‌موو کتیب‌ه‌کانی به‌ر له‌خۆیه‌تی، ئه‌م هه‌ر شتی‌کی به‌راست، یان ناراست دانا، هه‌ر ئه‌وه‌یه ﴿فاحکم بینہم بما انزل الله﴾ ده‌سا تۆش له‌نیوان گشت خه‌لکاندا، ته‌نانه‌تی جووله‌که‌و گاوه‌کانیش هه‌ر به‌پیی ئه‌وبه‌رنامه‌یه کاری‌که‌و پریار بده، خوا ناردوویه ﴿ولا تتبع اہواءہم عما جاءک من الحق﴾ وله‌و هه‌ق و راستییه‌ له‌خواوه‌ بۆت هاتووه‌ لامه‌ده‌و، مه‌که‌وه‌ شوینی هه‌واو ناره‌زوویان ﴿اکل جعلنا منکم شرعاً و منهاجاً﴾ بۆ هه‌ریه‌کی له‌ئیوه‌ش ئه‌ی موس‌لمانان و نه‌ه‌لی کیتاب! یاساو به‌رنامه‌یه‌که‌مان دانا، بۆنه‌وه‌ کاری پی‌بکه‌ن و لی لانه‌ده‌ن، واته: پله‌ به‌پله‌ به‌دوای یه‌کدا کتیب و به‌رنامه‌مان بۆناردن، هه‌تا کۆتا به‌رنامه‌ (قورئانی پیروژ) ئیتر پاش هاتنی ئه‌و، ده‌بی هه‌موو له‌ده‌وریا خه‌ر ببه‌ه‌وو، کار هه‌ربه‌و بکه‌ن ﴿ولو شاء الله لجعلکم امۃ واحده﴾ خۆنه‌گه‌ر خوا ویستبای هه‌مووتانی ده‌کرده‌ یه‌ک گه‌ل و یه‌ک و ئوممه‌ت و، هه‌رله‌سه‌ره‌تاوه‌ یه‌ک به‌رنامه‌شی بۆ داده‌نان ﴿ولکن لیبلوکم فیما آتاکم﴾ به‌لام به‌وشتانه‌ پیمانداون ویستی تا‌قی‌تان بکاته‌وه، تاده‌رکه‌وی کۆ گوی‌پرایه‌له‌، کیش سه‌رپیچی ده‌کا، نه‌م‌رۆ دین و ئایینی‌که، سه‌به‌ینی شریعه‌ت و به‌رنامه‌یه‌که، هه‌تا ده‌رکه‌وی کامتان به‌ناسانی و بی چهن‌دو‌چۆن ته‌سلیم ده‌بی و به‌رفه‌رمانه ﴿فاستبقوا الخیرات﴾ که‌وابوو گشت‌تان پی‌ش‌پ‌کی بکه‌ن، بۆنه‌جامدانی هه‌موو کاری‌کی چاکه‌وخێر ﴿الی الله مرجعکم جمیعاً﴾ دل‌نیا‌ش‌ین هه‌موو هه‌ر بۆلای خوا ده‌گه‌ریته‌وه ﴿فینبئکم بما کنتم فیہ تخیلفون﴾ ئه‌وساش زۆر به‌وردی له‌وشتانه‌ ناگادارتان ده‌کا، نا‌کوکی و کیشه‌تان بوو، پاشانی‌ش هه‌رکه‌سه به‌پیی کاروکرده‌وی خۆی، پاداش و تۆله‌ وه‌رده‌گریت.

### به‌قورئان کیشه‌ی مه‌ردم بخه‌ملینه:

﴿وان احکم بینہم بما انزل الله﴾ دیسان ده‌بی هه‌ر به‌وبه‌رنامه‌ له‌ناو‌جووله‌که‌ و گاورو خه‌لکانی تری‌شدا، حوکم و پریار به‌ده‌یت، خوا ناردوویه ﴿ولا تتبع اہواءہم﴾ نابی شوینی هه‌واو ناره‌زووی ئه‌وانه‌ بکه‌وی و، چه‌واشه‌ت

بکه. (ثین عهباس) دهلی: تاقمی لهزانیانی یههود وک (ثین سوریا، کهعب، شاس) خر بوونهوو گوتیان: با بچینه لای موحه ممد ﷺ، به لکو بتوانین لهخشتهی بهرین و فریوی بدهین، چونکه خوئویش هر وک ئیمه ناده مییه، بچین پیی بلّین که: له فلّانه مهسه لهدا پشتگیری له ئیمه بکه، ئوسا ئیمهیش له ههندی شتا پهیرهوی له تو دهکین. دیاره خویش چاک دهزانی که: ئهر ئیمه شوینت کهوین، هۆزه کانی تریش چاومان لیدهکین، بهلی ههستان و چوونه لای و، مهسته کانیان لا درکان، به لام ئهو به هیچ شیوهیهک بهگوینی نهکردن و، نه یانتوانی له پیی راست بیتراژین، ئینجا ئهم نایه ته هاته خوارهووو فرمووی: ﴿واحدزم ان یفتنوک عن بعض ما انزل الله إلیک﴾ هۆشیاربه! لهو رینمایانهی خوا بۆی ناردوی، لاریت نهکین وکلا نه بیت ﴿فان تولوا﴾ ئینجا نهگهر له داوهری و بریاری تو، روویان وهگرپراو، نه هاتنه سه رنه خشی تو ﴿فاعلم انما یرید الله ان یصیبهم ببعض ذنوبهم﴾ چاک بزانه که: خوا دهیهوی - به هوی تاوانه کانیانهوه - تۆله یان لی بسینیت ﴿وان کثیرا من الناس لفاسقون﴾ خو بیگومان زۆرینهی خهک له پیی دهرچوون و لایانداوه.

دابى جاهیلییهتی بهر له ئیسلام مههینهوه:

﴿افحکم الجاهلیه یبغون﴾ ناخۆ ئه مانه دهیانهوی، داب و یاسای جاهیلییهتی بهر له ئیسلام زیندوبکه نهوه و بریارو حوکمی خوا، وه لانی وک ئهوان؟! ﴿ومن احسن من الله حکما﴾ جا دهبی بریارو حوکمی کى جواترو باشت بیت، له حوکم و فرمانی خوا ﴿لقوم یوقنون﴾ بۆ ئه وانه که هیچ شک و گومانیکیان نییهو، ئه هلی یه قین؟ چونکه هه رنه مانه چاک دهزانن که شهریهتی ئیسلام له هه موو بهرنامه کانی تر گونجاوتره بکریته دهستووو سه رچاوهی دهستووو، بی دین و لادهره کان نازانن و تیئاگه ن، نامادهش نابن تیئاگه ن! (ته تار له کان به یاساکه ی (جهنگیزخان) کاریان دهکرد! که پیک هاتبوو له چه ند فرمان و بریاریکی تیکه ل له دینی ئیسلام و جووله که و گاور، هاوپی له گه ل هه ندی راو بوو چوونی خوشی، پاشان چینی پاش ئه وان که هاتن پهیره و بیان لیکردو فه زلیاندا به سه ر شهریهتی خوا! دیاره کاری ئاوا، دهرچوونه له ئیسلام و، مروقی پی کافر دهبی، پیغه مبه ر ﷺ ده فرمووی: ((أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ مَنْ يَبْتَغِي فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ، وَ طَالَبَ دَمَ امْرِئٍ بِغَيْرِ حَقٍّ، لِيُرِيَقَ دَمَهُ)) ته به ریی. که و ابوو زۆر پیویسته که: موسلمانان به تاییهتی حکومت و دهوله ته کان بگه رینه وه بۆلای بهرنامه پیروژه که ی ئیسلام و، هه ر ئه ویش بکه نه یاساو دهستووو بۆ ولات

رینماییه کانی نایه تی (۴۸-۵۰):

- ۱- دهبی له هه مووشتیکدا هه ر به قورئان و سووننه ت، حوکم و بریار بدریت، نابی هیچ شهریهت و بهرنامه یهکی تر، بکری به یاساو بهرنامه و حوکم و بریاری پی بدری.
- ۲- نابی پهیرهوی له هه وای ئاره زوی خه لکی بکری.
- ۳- حیکمه تی جیاوازیی نیوان شهریه ته ئاسمانیه کان، ئیبتیلاو تاقیکردنه وه یه.
- ۴- زۆربه ی زۆرینه ی موسیبه ت و به لا هه ر له گوناخه وه سه ر هه لده دا.
- ۵- شهریه تی ئیسلام له گش شهریه ته کانی تر، له هه موو روویه که وه تیرو ته سه ل تره.



موسایی و مسیحی مه‌که نه دوس:

﴿**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ**﴾ نهی نه‌وانه‌ی باوهرتان هیناوه‌ا موسایی و عیسایی مه‌که نه دوست و پشتیوانان، واته: نه یارمه‌تیاں بدن و، نه‌داوای یارمه‌تیشیاں لیکن، وه به‌هیچ جوریک (موالات) و هاوکاری و خو‌شه‌ویسی‌تان نه‌بی بویان ﴿**بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ**﴾ چونکه نه‌وانه مه‌ندیکیان پشتیوان و یارمه‌تیدری مه‌ندیکیان و، له‌بر نیوه‌ش ده‌ست له‌دینی خویان مه‌لناگرن و، گشتیشیاں بؤ نیوه ده‌بنه یه‌ک ده‌سته و به‌سته، له‌روژی خویدا گه‌له‌کو‌مه‌تان لی‌ده‌که‌ن ﴿**وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ** **مَنْكُم**﴾ و هرکه سینکیش‌تان دؤ‌ستایه‌تیاں له‌گه‌ل بکاو، بیانکا به‌یارمه‌تیدرو دؤ‌ستی خوی، وه یان هاوکاری و هاو‌رییاں بکات ﴿**فَإِنَّهُمْ** **مِنْهُمْ**﴾ بی‌شک

سُورَةُ الْمَائِدَةِ  
﴿**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ** بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿٥١﴾ ﴿**فَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسْرِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا آيَةٌ فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِندِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسْرَأُوا فِي أَنْفُسِهِمْ يَلْعَنُونَ**﴾ ﴿٥٢﴾ ﴿**وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ** إِنْهُمْ لَعَنَكُم حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ﴾ ﴿٥٣﴾ ﴿**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ**﴾ ﴿٥٤﴾ ﴿**إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ ذَاكِرُونَ**﴾ ﴿٥٥﴾ ﴿**وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حَرْبَ اللَّهِ هُمُ الْقَائِلُونَ**﴾ ﴿٥٦﴾ ﴿**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا مِّنَ الدِّينِ أُولَٰئِكَ لَكِنَّهُمْ فِي قُلُوبِكُمُ وَالْكُفَّارُ أَوْلِيَاءُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ تُمْرِينُ**﴾ ﴿٥٧﴾

نه‌که‌سه هر له‌وانه به‌وان داده‌نری، نه‌گه‌رچی به‌ناسنامه‌یش موسلمان بیت ﴿**إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ**﴾ بیگومان خوا هیدایه‌ت و رینمای گه‌ل نامه‌قو سته‌مکار ناکات، دیاره نه‌وانه که ده‌بنه دوست و هاوکاری جووله‌کو فه‌لو دو‌پازسی، سنووری خوا ده‌به‌زینن و سته‌مکارن، خواش هاوکاری خه‌لکانی ناوا ناکات، (نه‌بو موسای نه‌شع‌ری) نووسه‌ریکی نه‌سرانی مه‌بووا، کاتی پیشه‌وا (عومر) پی زانی ده‌ریکردو ری نه‌دا، نیش وکاری موسلمانان بخ‌ری‌ته به‌رده‌سستی (وه‌ک له‌رینمایه‌کانیشدا دیت) ﴿**فَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ**﴾ ده‌بینی نه‌وانه که له‌دل‌یا‌ندا به‌رام‌به‌ر به‌دینی نی‌سلام گومان و نه‌خو‌شی مه‌یه (وه‌کو نوبه‌ی و هاو‌پینه‌کانی نه‌و) ﴿**يَسَارِعُونَ فِيهِمْ**﴾ بؤ به‌دؤ‌ست بوونیان په‌لو تیز‌ده‌وی ده‌که‌ن و خو‌ده‌کی‌شنه ناویانه‌وه ﴿**يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ**﴾ نه‌مه ده‌که‌نه بیانوو و ده‌لین: ده‌ترسین دو‌چار ی به‌لاو رو‌داو‌یک بین، بویه ده‌یانکه‌ینه پشتیوان و ناشنای خو‌مان، شاید روژی موسلمانان له‌جه‌نگه‌کاندا

سه‌رکه‌ون، نه‌وسا نیمه‌ش هیچ په‌نایه‌کمان نه‌مین، خاوه‌ننامه‌کان ده‌که‌ینه دوست، باله‌روژده‌ دژواره‌دا په‌نامان بدن و یارمه‌تیاں بدن ﴿**فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ**﴾ بیگومان خوا به‌م زووانه ده‌رگای خیرو سه‌رکه‌وتن له‌په‌یام‌به‌رو موسلمانان ده‌کاته‌وه، نه‌وه‌بو مه‌که‌ه نازاد بوو، جووله‌که‌ی (به‌نی قوریزه‌) شی ریسواکرد ﴿**أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِنْدِهِ**﴾ یان فه‌رمانیک له‌لایه‌ن خو‌یه‌وه ده‌ریکات بؤ نا‌پرو‌بردنی ناپاکان، وه‌کو دانانی سه‌رانه‌و جیزیه له‌سه‌ریان ﴿**فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسْرَأُوا فِي أَنْفُسِهِمْ** **نَادِمِينَ**﴾ نه‌وسا نه‌واتقه‌ه دو‌پرو نیمان لاوا‌زانه، له‌سه‌رته‌وکاره دزپو نیازه‌ گل‌او‌ه‌یان له‌دلا شارد‌بوویانه‌وه په‌شیمان بب‌نه‌وه، واته: هیچ کاریکیان پینه‌کری بویان و په‌نجی په‌شیمانی بگه‌زن ﴿**وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا**﴾ نه‌وسا که پی‌و‌زی هات، نه‌وانه‌ش پروایان هیناوه به‌سه‌رسورمانیکه‌وه به‌گا‌ورو جووله‌که‌کان ده‌لین: ﴿**أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ**﴾ ناخو نه‌مانه بوون - دو‌پرو‌وه‌کان - که زور به‌تون‌دی

سویندیان به خوا دهخوارد ﴿**انهم لمعكم**﴾ که همتا سر لهگهلتنان و پشتیوانتان، کهچی ئەوا خوا سږی هه‌لمالین و ده‌ریخست درویمان لهگهل کردن ﴿**حبطت اعمالهم**﴾ ئەوکارانه‌ی ئەوان کردیان به‌فەرۆ چوون ﴿**فاصبحوا خاسرین**﴾ دوا‌ییه‌که‌ش زیانکارو زهره‌رمه‌ند بوون و، هیچ پاداش‌ئیکیان بۆ نه‌بوو.

رێنماییه‌کانی نایه‌تی (۵۱-۵۳):

۱- دۆستایه‌تی له‌گهل جووله‌که‌و نه‌ساراو کافرانی تردا هه‌رامه، به‌لام له‌بوارى بازرگانیی و ئاوه‌دانیی و پیشه‌سازیی - ئەگەر پێویست بوو - قه‌یدی نایه.

۲- هاوکاری بێ باوه‌ران و مورتهدان به‌زیانی موسلمانان، به‌وه‌رگه‌ران له‌دین داده‌نری.

۳- دۆستایه‌تی بێ باوه‌ران، هه‌میشه له‌ئیمان کزیه‌وه سهری هه‌لداوه، بۆیه نه‌نجامه‌که‌یشی هه‌ر کافر بوونه. ئە‌بوو موسای ئە‌شعهری نووسه‌ریکی گاوری هه‌بوو، پێشه‌وا عومه‌ر پێی گوت: ده‌ری بکه‌ بابروات، پاشان ئە‌م نایه‌ته: ﴿**ياايها الذن آمنوا لاتتخذوا...**﴾ بۆ دووپاتی مه‌به‌سته‌که‌ی خوینده‌وه‌و، تێیگه‌یانندن که: نابێ ئە‌وانه له‌ئیش و کاری موسلمانانه‌وه نزیک به‌خزێنه‌وه‌و، به‌کرێنه دۆست و ناشناو پشتیوان.

پاشگه‌زبوونه‌وه له‌ئیسلاام و نه‌نجامه‌که‌ی:

﴿**ياايها الذين آمنوا**﴾ ئە‌ی ئە‌وه‌که‌سانه‌ی باوه‌رتان هه‌ناوه! ﴿**من يرتد منكم عن دينه**﴾ هه‌رکه‌سیکتان له‌ئایینی خۆی، واته: له‌دینی ئیسلاام پاشگه‌ز بێته‌وه‌و وه‌رگه‌ڕێ ﴿**فسوف ياتي الله بقوم**﴾ جا خوا له‌مه‌ولا که‌سانێک دینیت، ئە‌وه‌نده به‌ره‌ره‌مانی ده‌بن ﴿**يحبهم و يحبونه**﴾ خۆشی ده‌وین و، ئە‌وانیش ئە‌ویان خۆشه‌دوێ ﴿**اذلة على المؤمنين**﴾ و له‌ناستی خاوه‌ن باوه‌راند، خۆ به‌که‌مزان و به‌سوژن ﴿**اعزة على الكافرين**﴾ و به‌رامبه‌ر به‌ کافرو بێ باوه‌ران، خۆ به‌گه‌وره‌زان و سه‌ربلندو ده‌روون به‌رز و، توندوتیژو به‌هه‌له‌متن ﴿**يجاهدون في سبيل الله**﴾ بۆ ره‌زاهه‌ندی خواش تێده‌کوژن و جه‌نگ ده‌که‌ن ﴿**ولا يخافون لومة لائم**﴾ و له‌ته‌شه‌رو لۆمه‌ی لۆمه‌که‌رانیش ناترسن و باکیان نابێ، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فه‌رموێ: ((**مايلبغى للمؤمن ان يذل نفسه**)) بۆ موسلمان ناشی خۆی زه‌لیل و ریسوا بکات، گو‌تیا: چۆن موسلمان خۆی ریسوا ده‌کات؟ فه‌رمووی: ((**يتَحَمَلُ مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يُطِيقُ**)) ئە‌وه‌نده به‌جێته ژێر به‌لاو ناره‌حه‌تیی، ده‌ره‌نجام بو‌ی هه‌له‌نگه‌ری و وه‌ له‌ده‌س بدات ﴿**ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء**﴾ ئە‌و خۆشه‌ویستی و تێکۆشانه، فه‌زل و به‌خششی خواجه، به‌هه‌رکه‌سێک خۆی بیه‌وێ ده‌یدا ﴿**والله واسع عليم**﴾ و خواش فه‌زل و میه‌ره‌بانێ فراوانه، زۆریش زانایه، ده‌زانی کێ شایسته‌ی ئە‌و به‌خشینه‌یه.

ده‌بێ ته‌نیا خواو پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی و باوه‌رداران بکه‌نه دۆست:

﴿**إنما وليكم الله ورسوله والذين آمنوا**﴾ پشتیوان و دۆستی ئێوه ئە‌ی موسلمانان! هه‌رخواو په‌يامبه‌ره‌که‌ی و باوه‌رداران، نه‌ك جووله‌که‌و گاورو نه‌له‌ له‌ گو‌تیکانیان ﴿**الذين يقيمون الصلاة ويؤتون الزكاة وهم راكعون**﴾ ئە‌وانیش ئە‌وانه‌ن به‌ریکوپێکی نوێژ ده‌که‌ن و زکات ده‌دن و، هه‌میشه‌ش دیارده‌ی کړنوش و ملکه‌چی بۆ فه‌رمانه‌کانی خوايان پێوه دیاره ﴿**ومن يتول الله ورسوله والذين آمنوا**﴾ و هه‌رکه‌سێکیش دۆستایه‌تی له‌گهل خواو په‌يامبه‌ری خواو ئە‌وانه‌دا بکا که به‌روایان هه‌ناوه، ئە‌وا ده‌بنه‌ حیزب و گروپی خوا ﴿**فإن حزب الله هم الغالبون**﴾ بێگومانیش ته‌نیاو ته‌نیا حیزب و کۆمه‌لی خوا سه‌رفرازو زال و سه‌رکه‌وتوون.



رینمایہ کائی ٹاہتی (۵۴-۵۶):

۱- پاگه یاندنی هه‌واله غه‌یبیی و نادیاره‌کان له‌لایهن قورئانه‌وه، پاشانیش به‌راست دهرچونیان، به‌لگه‌ی نه‌وه‌ن که قورئان فهرموده‌وه (که‌لام)‌ی خواجه.

٢- فزىلهت و پلهو پاىهى ئىمامى (ئەبى بەكر) و هاوه لانى به تاييه تى هوژى (ئەبى موساى ئەشعەرى / يەمەنىي). (ئىبن ئىسحاق) دەلى: بىجگه له عەرەبى مەدىنەو، مەككەو، (بەحرەين) هەموو ئەوخەلكە له دىن وەرگەرانه وەو، بوونه دووبەش: هەندىكيان هەر زەكاتيان نەدەدا، هەندىكى دىكه يان به تەواوى دىنيان خستە ئەولاو، جا بۆ راستکردنە وەيان ئىمامى (ئەبو بەكر) و هاوه لانى، جەنگيان له گەل كردن.

۳- خوشه‌یستی خواو ریزبو پرواداران و په‌ستکردنی بی پرواو کافران و گهره‌یی جیهادو سه‌قامگیر بوون له‌سه‌ریی و گوئی نه‌دان به‌لۆمه‌ی لۆمه‌کهران.

۴- فزایله‌تی نویژکردن و زهکات دان و رکوع بردن بوخوا.

۵- سهرپرستی و چاودیچی خوا بۇ پرواداران، مانای زاکردن و سهرخستنیانه.

**نه‌وانه‌گالته به دینتان ده‌کن، مه‌یانگه‌نه دوس؛**

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ ئه‌ی گه‌لی خاوه‌ن باوه‌! ﴿لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوا وَلَعِبًا﴾ له‌گه‌ل  
ئه‌وکه‌سانه‌دا لاقرتی و گالته‌ به‌دینتان ده‌که‌ن دۆستایه‌تی  
مه‌که‌ن ﴿مَنْ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَولِيَاءَ﴾ چ  
ئه‌وکه‌سانه‌ بن پێش ئێوه‌ کتیب و نامه‌یان بۆ هاتووه‌، چ  
ئه‌وانه‌ بن موشریک و بی باوه‌رن، واته‌: ئه‌وکه‌سانه‌ رێز له  
دین و ئایینتان نانی‌ن و سووکایه‌تی پێده‌که‌ن، ئێوه‌ش  
رێزیان لی مه‌نێ‌ن و دۆستایه‌تیان له‌گه‌ل مه‌که‌ن و، مه‌یانکه‌نه  
هاوکار و هاوڕێی خۆتان ﴿وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ و

بی دین گائتھ بہ بانگ و نویژ دھکات؛

﴿٥٨﴾ **وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا** ﴿ هەرکە بۆ نوێژکردن بانگ دەلێن، ئەمانە لاقرتی و گەمەو کالتهی پێدەکەن ﴿**ذَلِكَ بَانَهِمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ**﴾ ئەوەش چونکە گەلیکی ئەقام و بێ عەقل و بێ ئاوەزن و، بێر لە پاشەروژی خۆیان ناکەنەوه، دیاره کارو رهوشی و، داب و نهریتی گش شوینکەوتوو هەکانی شەیتانە، وەکو پیغمبەر ﷺ دەفرموی: ((إِذَا سَمِعَ الْأَذَانَ أَذْبَرَ وَلَهُ حُصَااصٌ - أَيُّ ضَرَاطٍ - حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأَذِينَ، فَإِذَا قُضِيَ التَّأَذِينَ أَقْبَلَ، فَإِذَا ثُوبٌ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ، فَإِذَا قُضِيَ التَّثَوُّبُ أَقْبَلَ، حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ فَيَقُولُ: اذْكُرْ كَذَا، اذْكُرْ كَذَا، لِمَالَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْكُرُ كَمْ صَلَّى، فَإِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ السَّلَامِ))، (متفق

علیه). ئەوانە زۆر دلگران دەبن بەنویژو خواپەرستی موسلمانان و، زۆریش پێیان ناخۆش دەبێت، ئەربۆشیان بکری، درێغی ناکەن لەداخستنی مرگەوتەکان!

### خاوەن کتێبه‌کان رکیان ئە ئیماندارەکانە:

﴿**قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ**﴾ بەخواوەن نامانە -گالته بەنویژ دەکەن- بلی: ﴿**مَنْ تَنفَعُ مِنْهُ إِلَّا أَنْ أَمِنَ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْنَا وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ**﴾ کە مەسخەرە دەکەن و تانە و توانج دەگرن. مەگەر هەر لەبەرئەمە نییە کە ئیمە باوەرمان هەیە بەخوا. بەوقورئانە نێردراوەتە لامان و، بەوکتێبانەش پێش ئەم قورئانە نێردراون ﴿**وَأَنْ أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ**﴾ و دەشزانین کە بێگومان بەشی زۆرتان لە سنوور دەرچوون و لاتان داوە، بۆیە ئاوا ری بە بەختی خۆتان نابەن؟ ﴿**قُلْ هَلْ أَنْبِئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ**﴾ پێیان بلی: ناخۆ دەتانەوی لای خوا ئاگادارتان بکەم لە سزاو تۆلەیی خراپتر لەوە؟ واتە: ئیوە ئیمە بەخراپ دەزانن! بەلام چاک بزاتن کە خەڵکانی خراپن ﴿**مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ**﴾ خوا نەفرینی لێکردون و خەشم و قینی لێهەلگرتوون ﴿**وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ**﴾ و هەندیکیشیان کردە مەیمون و بەراز ﴿**وَعِبَدُ الطَّاغُوتِ**﴾ و بت و تاغوت و شەیتانیان پەرست ﴿**وَأُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا**﴾ جێگای ئەمانە لەگشت جێیە خراپترە ﴿**وَأَضِلْ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ**﴾ و لە راستە ری زۆر لاپری و لادەرن، ئەمانە گومراو بەدکارو بەدەفەرن. ئەک ئیماندارەکان، خۆی گەورە لەوەسفی ئیمانداراندا دەفەرموی: (أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا).

### رێنماییەکانی ئایەتی (۵۷-۶۰):

۱- نابێ یەهودو نەسارا، بکێنە دوستان و یارو یارمەتی بدرێن، وەیان یارمەتیان لێوەربگێردی. بە تاییبەتی دەرەق و ستەمکارەکانیان، (جویری) ئەلی: پێغەمبەر ﷺ کەویستی بچیت بۆ ئوحوود، تاقمی لەجولەکە هاتن خۆیانیان نامادەکرد لەگەڵیا بچن، ئەوسا پێغەمبەریش ﷺ فەرموی: ((إِنَّا لَنَسْتَعِينُ عَلَى أَمْرِنَا بِالْمُشْرِكِينَ)).

۲- بەدەرەشتی یەهودو بێ ئەقلێیان.

۳- یەهود زۆر هەڵدەدا بۆگومرا کردنی موسلمانان.

۴- یەهود بوونە (مەیمون)، وەکو لە سوورەتی (بەقەرە)، ئایەتی (۶۵) دا هاتوو. شاعیریکیش دەلی:

فلعنة الله على اليهود \*\*\* إن اليهود إخوة القردة

۵- جولەکە لە قیامەتدا لە هەموو کەس جی و پێیان خراپترە.

﴿**وَإِذَا جَاؤُكُمْ قَالُوا آمَنَّا**﴾ هەرکە دینە لاتان -ئەو جولەکەو دوورووانە- بەدرو دەلێن: ئیمەیش موسلمانین و پڕوامان بە ئایین و بە پیا مەبەر هیناوە ﴿**وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ**﴾ کەچی هەر بە بێ باوەری هاتنە ژوور لای تۆ. هەر بەبێ باوەریش چوونە دەری. واتە: هاتنە کەیان هیچ کەڵکیکی نەبوو بۆیان و، هەر بەکوفرەوه هاتن و، هەر بەکوفریشەوه دەرچوون ﴿**وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ**﴾ و خوا بەوەی لەدل و دەرونیاندا شارديانەوه، لەگشت کەسی زاناترە ﴿**وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ**﴾ زۆری لەو جولەکانە دەبینی. پەلەو چەسپانی دەکەن بۆ ئەنجامدانی تاوان و دەست درێژیی ﴿**وَأَكْلَهُمُ السَّحْتُ**﴾ و خواردنی مائی حەرام. چونکە کاری وابۆتە پیشەیان ﴿**لِبَنَسٍ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**﴾ دیارە کە کاریکی زۆرخراپیانکرد.



دهبی خواناس و زانا بی له حهرا مخوری بگرن:

﴿لولا ینھام الربانیون والأخبار عن قولهم الإثم واکلهم السحت﴾ بۆچ پیشه‌اوو زانیانی خوایی و زانا بلیمه‌تکانیان، یه‌هود له‌وتی تاوان و خواردنی مالی حهرا ناگیرنه‌وه؟ واته: هه‌قه زاناو داناو پیاوه چاکه‌کانیان نه‌هیلن نه‌وانه سه‌ر بکه‌نه نه‌و جوړه تاوانانه ﴿لبئس ماکانوا یصنعون﴾ به‌راستی نه‌و بیده‌نگیی و گوئی نه‌دانه‌ی زاناو پیشه‌واکان کاریکی ژور نادرست و خراپه.

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۶۱-۶۲):

۱- له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا ﷺ ده‌سته‌یه دوو پروی یه‌هود له‌مه‌دینه مه‌بون.

۲- جووله‌که ژور بایه‌خ به‌گون‌اخ و تاوان ده‌دن، خراپیی و نه‌شیایوی بی‌ده‌نگی زاناکان له‌به‌رامبه‌ر گشت کاریکی (مونکه‌ر) و فه‌ساده‌وه، ته‌نانه‌تی هه‌ندی له (سه‌له‌ف) ده‌لین: (إن هذه الآية أشد آية وأخطرها على العلماء) واته: به‌راستی نه‌م نایه‌ته، له‌گشت نایه‌ته‌کانی قورئان - خه‌ترترو سامناکتره بۆ - زاناکان.

جووله‌که ده‌لین خوا ده‌ستی به‌ستراوه:

﴿وقالت اليهود یدالله مغلوله﴾ (فه‌نحاس) ی یه‌هودیی نه‌فام ونه‌زان گوئی: خوا ده‌ستی زنجیرکراوه به‌ستراوه، بۆیه وا رژدو چروکه‌و، پزق و پوزیی به‌بهنده‌کانی خوئی نادا! ﴿غلت ایدیهم﴾ ده‌ک ده‌ستی نه‌وان که‌له‌بچه و نیفلیج بی و، شه‌له‌ل لئی بداو، هه‌ره‌نه‌وانیشن پژدو چرووک ﴿ولعنوا بما قالوا﴾ وه له‌به‌ره‌وه قسه‌شیان نه‌فرینی خویان لی‌کرا، بۆیه به‌رده‌وام چکووس و به‌خیلن ﴿بل یداه مبسوطتان﴾ نه‌خیر ده‌ستی خوا نه‌به‌ستراوه، وه‌کو نه‌وان ده‌لین، به‌لکو هه‌ردوو ده‌ستی خوا هه‌میشه‌و به‌رده‌وام والاو گوشادن ﴿ینفق کیف یشاء﴾ هه‌رچو‌نیک خوئی بییه‌وئی، ده‌یبه‌خشی، پیشه‌وا (ئه‌حمه‌د - خوی لی رازی بی) نه‌م فه‌رموده‌یه‌ی هیناوه: ((إِنَّ يَمِينَ اللَّهِ مَلَأَتْ لَا يَغِيظُهَا نَفَقَةُ سَحَاءِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَتَفَقُّ مِنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغْضُ مَا فِي يَمِينِهِ. قَالَ: وَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، وَفِي يَدِهِ الْآخِرَى الْفَيْضُ - أَوِ الْقَبْضُ - يَرْفَعُ وَيَخْفِضُ)). وقال: (يقول الله تعالى: أَتَفَقُّ أَتَفَقُّ عَلَيْكَ / متفق عليه. ﴿ولیزیدن كثيرا منهم ما انزل إلیک من ربک طغیانا و کفرا﴾ بی شک نه‌و قورئانه‌ی له‌لایه‌ن په‌ره‌ردگارته‌وه بۆت نیردرا له‌باتی نه‌وه به‌روای پی به‌ینن، که‌چی زوریکیان زیاتر رۆده‌چن له‌سه‌ره‌که‌شیی و بی باوه‌پیدا! به‌لی قورئان بۆ مروی نیماندار ده‌بیته‌مایه‌ی رینماییی و ره‌حه‌مت، که‌چی بۆ مروئی تاوانبارو دل‌ره‌ق، یاخیی تر ده‌بن! وه‌کو ده‌فه‌رموئی: (قل هو للذین آمنوا هدی وشفاء والذین لایؤمنون فی آذانهم وقر وهو علیهم عمی...) ﴿والقینا بینهم العداوة والبغضاء إلی يوم القیامة﴾ ئیعه‌ش تا‌پژژی قیامه‌ت، دوژمنایه‌تی و کینه‌و رقه‌به‌ریمان له‌نیوان (جووله‌که‌و گا‌ور) اندا به‌ریاکرد، واته: هه‌رگیز دلایان هۆگری یه‌کنا‌بی و، هه‌میشه‌ خه‌ریکی دو‌به‌ره‌کی و دوژمنایه‌تین ﴿کلما اوقدوا نارا للحرب اطفأها الله﴾ هه‌رچه‌ن ناگری شه‌پیشیان هه‌لگیرساندبی، خوا بۆخوئی کوژاندوویه‌تی‌ه‌وه نه‌یانتوانیوه زیانت لی‌بده‌ن ﴿ویسعون فی الارض فسادا﴾ هه‌میشه‌ش له‌ولاتدا، له‌مه‌ولدان بۆ بلاوکردنه‌وه‌ی فه‌سادو خراپه‌و گیره‌شیوینی ﴿والله لایحب المفسدین﴾ بی‌گومان خواش خه‌لکی خراپه‌کار و گیره‌شیوینی خو‌شناوئی ﴿ولو ان اهل الکتاب آمنوا واتقوا﴾ خۆنه‌گه‌ر خاوه‌ن کتیب و نامه‌کان به‌روایان هیناباو، له‌نافه‌رمانی خوا خو‌یان پاراستبا ﴿لکفرنا عنهم سیئاتهم﴾ هه‌رگونا‌هی کردبوویان، ده‌مانپو‌شی ﴿ولادخلناهم جنات النعیم﴾ و ده‌مان بردنه‌ناو چه‌ندین باخ و باخاتی پربوو له‌خو‌شیی و نیعه‌مت.

کارکردن به برنامه‌ی خوا، مایه‌ی خوشگوزمرا نییه :

﴿ **وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ** ﴾ و نه‌گه موسایی و عیساییه‌کان، هه‌ستان به کارکردن به‌ته‌ورات و ئینجیل ﴿ **وَمَا أَنْزَلْ إِلَيْهِمْ مِنْ رَّبِّهِمْ** ﴾ و نه‌و قورنانه‌ی له‌لایه‌ن په‌روردگار یانه‌وه نیردراوه بویان ﴿ **لَاكُلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ** ﴾ نه‌و دهمه لای سه‌روویانه‌وه له‌به‌ر پییانه‌وه، نازو نیعمه‌تی خویان ده‌خوارد، واته: خوا به‌ره‌که‌ت و پی‌تی ناسمان و زه‌وی بۆ ده‌باراندن، له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿ **وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ** ۶۶ ﴾ ﴿ **مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ** ﴾ هه‌یانه ژیره میانه‌ره‌ون ﴿ **وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ** ﴾ زۆریکیشیان خراپ و به‌ده‌فرانه کارده‌کن، له‌جیبه‌کی تردا هاتووه: ﴿ **وَمَنْ قَوْمُ مُوسَىٰ إِذْ عَاهَدُوا لَنَا بِهَدْيٍ وَلَمْ تُغْنِ عَنْهُمْ شَعَائِرُ آلِهِمْ** ۶۷ ﴾ هه‌رچی له‌خواوه هاتووه، ده‌بی رابگه‌یه‌نری:

﴿ **يَا أَيُّهَا الرِّسُولُ بَلِّغْ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ** ﴾ نه‌ی په‌یامبه‌را ﷺ هه‌ر فرمان و بریاریک له‌لایه‌ن په‌روردگار ته‌وه بۆت هاتووه، بی دودلی و ترس له‌هیچ که‌سی رایگه‌یه‌نه ﴿ **وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ** ﴾ خو‌نه‌گه‌ر وات نه‌کرد، چاک بزانه که به‌ته‌واوی په‌یامه‌که‌ی خوات نه‌گه‌یاندووه، خاتوونه عانیشه ده‌لیت: نه‌ر پی‌نغه‌مبه‌ر بیتوانایه نایه‌تیکی له‌قورنانه‌ن بشاریته‌وه، نه‌وا نایه‌تی: ﴿ **وَتَخْفَىٰ فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ** ۶۸ ﴾ ده‌شارده‌وه. بوخاری و موسلیم. ﴿ **وَاللَّهُ يَعصَمُكَ مِنَ النَّاسِ** ﴾ دلنیا شبه‌خوا له‌نازارو پیلانی نه‌و خه‌لکه ده‌تپاریزی، هه‌ر که بیانه‌وی دووچاری به‌لایه‌کت بکه‌ن، له‌وباره‌وه خاتوو عانیشه -خوا لی‌ی رازی بیت- ده‌لیت: په‌یامبه‌ر ﷺ هه‌میشه پاسه‌وانی هه‌بوو، هه‌تا نایه‌تی (والله یعصمک من الناس) ی بۆهات، نه‌وسا فه‌رموی: خه‌لکینه! ئیتر ئیوه بچن به‌لای کارتانه‌وه، چونکه من خوا ده‌مپاریزی. متفق علیه. ﴿ **إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ** ﴾ بی‌گومان خوی گه‌وره هیدایه‌ت و رینوینی

﴿ **وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ** ۶۹ ﴾ ﴿ **وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلْ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكُلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ** ۷۰ ﴾ ﴿ **يَا أَيُّهَا الرِّسُولُ بَلِّغْ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعصَمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ** ۷۱ ﴾ ﴿ **قُلْ يَأَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُفِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَيزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَنَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ** ۷۲ ﴾ ﴿ **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالصَّابِرُونَ** ۷۳ ﴾ ﴿ **مِنْ ءَامِنٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** ۷۴ ﴾ ﴿ **لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا قُلْنَا إِنَّا جَاءُوكُمْ بِكِتَابٍ فِيهِ آيَاتٌ وَلَذِكْرٌ لَّكُمْ لَئِنْ كَذَبْتُمْ أَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ** ۷۵ ﴾

هوژو گه‌ی بی باوه‌ران ناکات، به‌لی پی‌نغه‌مبه‌ر ﷺ بی که‌م و زیاد پر به‌پر شریعت و به‌رنامه‌که‌ی خوی گه‌یاندو هاوه‌لانیشی کرده‌شایه‌د، له (حجة الوداع) دا نزیکه‌ی (۱۴۴) هزار که‌س له‌هاوه‌لان گوی بیستی بوون که فه‌رموی: خه‌لکینه! ئیوه که پرسیماری منتان لیده‌کریت، چ ده‌لین؟ گوتیان: ﴿ **نَشْهَدُ أَنْكَ قَدْ بَلَغْتَ وَأَدْنَيْتَ وَنَصَحْتَ** ۷۶ ﴾. نه‌وجا نه‌ویش په‌نجه‌ی بۆ ناسمان به‌رزه‌وه‌کرد و فه‌رموی: ﴿ **(اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ؟ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ؟)** ۷۷ ﴾ موسلیم. ﴿ **قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُ عَلَىٰ شَيْءٍ** ﴾ بل‌ی: نه‌ی خاوه‌ننامه‌کان! ئیوه له‌سه‌ر هیچ به‌رنامه‌و ناینیکی دروست و ره‌وان نین ﴿ **حَتَّىٰ تُفِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ** ﴾ هه‌تا به‌پی‌تی ته‌ورات و ئینجیل ﴿ **وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ** ﴾ و نه‌وی له‌لایه‌ن په‌روردگار تانه‌وه بۆتان هاتووه نه‌جولینه‌وه، واته: ده‌بی ئیقامه‌ی ته‌واوی کتیبه‌کانی خوا بکه‌ن ﴿ **وَلَيزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا** ﴾ بی‌گومان له‌باتی گویریانه‌ی له‌و قورنانه‌ی له‌لایه‌ن په‌روردگار ته‌وه بۆت



هات ئەی پیغمبەر! ﴿زۆریکی خاوەننامەکان سەرکەشترو بێ باوەرتر دەکا﴾ **﴿فلا تأس على القوم الكافرين﴾** دەساتۆش بۆ گەل و کۆمەڵی بێ باوەرمان هەرکە بپواناھێنن، غەمبارو دڵغەمگین مەبە **﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا﴾** بێگومان ئەوانەى بپروایان هێناو ئەوانەش جوولەكەن شوێنكەوتوانى موسا **﴿وَالصَّابِرُونَ وَالنَّصَارَى﴾** سووبیان و فەلەكانیش، (سایبە): بەچەند جوړىك تەفسیر كراوەتەو، بەلام ئەوەیان زۆرتر بچیتە دڵەو ئەمەیه كە ئەوانە كۆمەڵىك بوون لەپیش هاتنى ئیسلامدا، هەر خویان دەپەرست، بێ ئەوێ مەزەبىكى دیارییان بۆ خۆیان هەبووبى **﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا﴾** هەركامىكیان بپروای دامەزراوى بەخوا و بەروژى دواى هەبى و ئاكارى چاك بى **﴿فلا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾** نەهیچ ترسیكیان لەدواوژدا هەیه، نە دڵ زویریشن بۆ دنیاىيان، بەلكو بەئارەزووى خۆیان دڵخۆش دەكرین.

رێنماییهكانى ئایهتى (۶۷-۶۹):

- ۱- دەبى پیغمبەران بەتەواوى و بى ماتلبوون سپاردەكەیان رابگەيەنن، پیاو هەق بلى پیغمبەرىشمان موخەمەد ﷺ وەكو پیغمبەرانى تر، باش هەستا بەئەنجامدانى ئەرکەكانى سەرشانى.
  - ۲- ئەم ئایەتە دەمكوتى ئەوانە دەكات كە دەلێن: پەپیغمبەر ﷺ كیتمانى هەندى لە وەحیی و سپاردەكەى خۆى كردووە! داىكى موسلمانان خاتوو عائیشە دەلى: ئەگەر پیغمبەر ﷺ توانیبای تەنها شتىكى كەمیش بشاریتەو، ئەوا ئایەتى (عبس وتولى) دەشاردەو.
  - ۳- عیسەت و پارێزراوى لە گشت شتىك تەنها بۆ پیغمبەرە ﷺ. خاوەننامەكان بەكافرو بى بروا دادەنرێن، مەگەر ئەوانەیان بروا بە موخەمەدیش بێنن و پەپرەوى لەپەيامەكەشى بكەن.
  - ۴- خەلكانى عینادو خو بەزلزان هەتایبێت بەبەلگەو نیشانەكانى خوا، سەركێشتر دەبن.
- ﴿لقد اخذنا ميثاق بني إسرائيل﴾** بێگومان ئێمە پەيمانى بەهیزو پتەومان، لەنەوێ یەعقوب وەرگرت و پیمانگوتن كە: هەمیشە گوێراپەل و بەرفەرمانى **﴿وارسلنا إليهم رسلاً﴾** و گەلى پەيامبەرىشمان بۆناردن، بۆ تىگەياندنێ ئەو مەبەستە **﴿كلما جاءهم رسول بما لا تهوى أنفسهم﴾** كەچى هەرچارەى يەكێ لەو پەيامبەرەنە بە پێچەوانەى ئارەزووى ئەوان شتىكى بۆ هێنابان، ئیتەر بەهوى لاسارى خۆیانەو **﴿فريقا كذبوا وفريقا يقتلون﴾** دەستەيەك لەپەيامبەرەكانیان بەدروژن دادەناو دەستەيەكیشیان هەر بەكوشتن شەهیدیان دەگردن **﴿وحيسبوا ألا تكون فتنة﴾** پێشيان وابوو هەرگیز سزاو بەلايان بۆ نایەو، خوا لەسەر ئەوکارە لێیان ناگرى **﴿فعموا و صموا﴾** ئینجا دەربارەى حەق و راستى كۆیرو كەر بوون **﴿ثم تاب الله عليهم﴾** پاشان پەشیمان بوونەو و خوا تەوبەى لێوەرگرتن **﴿ثم عموا و صموا كثر منهم﴾** بەلام دیسانەو بەشىكى زۆریان، لەناستى راستى و هەقد، پاش ئەوە خوا تۆبەى لێوەرگرتن كۆیروكەر بوونەو **﴿والله بصير بما يعملون﴾** خواش بە هەموو ئەوشتەى ئەوان دەيكەن بىنايە و، تۆلەشيان لێوەرەوگرى.

ئەوانەى دەلێن خوا خۆى مەسیحى كۆرى مەريەمە، لەدین وەرگەراون:

**﴿لقد كفر الذين قالوا إن الله هو المسيح ابن مريم﴾** عيساییهكان-ئەوانەیان دەلێن: خوا خۆى مەسیحى كۆرى مەريەمە-بێگومان كافرن، چونكە خوا بۆ خۆى تاك و تەنیايەو، (مەسیح)یش هێمان هەر لەبێشكەدا بوو گوتى: (انى عبد الله آتانى الكتاب و جعلنى نبيا) هەتا ئەو كە گوتى: (وان الله ربي وربكم فاعبدوه هذا صراط مستقيم) **﴿وقال المسيح يا بني إسرائيل﴾** مەسیحیش كاتى رەوانە كرا گوتى: ئەى ئەوەكانى يەعقوب! **﴿اعبدوا الله﴾**

**ربی و ربکم** ﴿دہیٰ ئیوہ ہر ئوخواہہ بپہرستن کہ پەروردگاری من و پەروردگاری ئیوہشہ﴾ **﴿انہ من یشرک باللہ﴾** چاک بزانن کہ ہرکەسیک شەریک و ھاوبەش بوخوا دابنی **﴿فقد حرم اللہ علیہ الجنۃ﴾** بئ شک خوا بەہەشتی لەسەر یاساغ دەکا **﴿و ماواہ النار﴾** جی و شوینی ناگرہ. پیغەمبەریش ﷺ لەوبارەبەرە دەفەرموی: **﴿إِنَّ الْجَنَّةَ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا نَفْسٌ مُّسْلِمَةٌ - وَفِي لَفْظ - مُّؤْمِنَةٌ﴾** فتح الباری. واتە بەدەر لەموسلمان کەسی تر ناچیتە بەہەشتەوہ. **﴿وما للظالمین من انصار﴾** ستەمکارانیش هیچ جۆرە یارمەتی دەریکیان بو نییەو رزگار نابن.

رینمایەکانی نایەتی (۷۰-۷۲):

۱- ھەمیشە میژووی یەموود پەرە لەکاری بەدەفەر تاوان و قەتل و عام.

۲- خوا گەئێ ریزی لەجوولەکە ناوہ، کەچی لەگەڵ ئەوہیشدا ئەوان زۆر لاسارو لاری و لاساربوون.

۳- ددان نان بەکوفری ئەو تاقمە نەسارانەدا کەدەلین: (مەسیح) خواہ.

۴- بەہەشت بو هیچ کەسی نییە ھاوبەش بو خوا دابنی.

**﴿لقد كفرالذين قالو ان الله ثالث ثلاثة﴾** بیگومان ئەو گاورانەئێ گوتیان: خوا سێئەمینە لەسێ دانە خواکە. کافرو بئ باوہن، گاورەکان دەستەبەرکیان دەلین: (خواہەتی) دابەشکراوہ لەنیوان خواو عیساو مەریەمدا! بۆیە خواش فەرمووی ئەوانە کافرن ئەم قسانە دەکەن، لەکوئای سووڕەتەکەدا دیت: (واذ قال الله يا عيسى ابن مريم انت قلت للناس اتخذوني وامى الهين من دون الله قال سبحانك...) **﴿وما من اِله الا اِله واحد﴾** خو جگە لەخوای تاک و تەنیا، هیچ پەرستراویک بو پەرستن ناشی و نییە **﴿وان لم ينتهوا عما يقولون﴾** خۆنەگەر کوئای بەو قسانەیان نەهینن **﴿ليمن الذين كفروا منهم عذاب اليم﴾** ئەو لەروژی سەلادا

سُورَةُ الْمَائِدَةِ  
وَحَسِبُوا اَلْاَنكَوٰثَ فَتَنَةً فَهَمُّوْا وَصَمُّوْا ثُمَّ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُّوْا وَصَمُّوْا كَثِيْرًا مِنْهُمْ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌ يَّمَا يَعْمَلُوْنَ ﴿٧١﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِيْنَ قَالُوْا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيْحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيْحُ يَبْنٰى اِسْرَءٰىلَ اَعْبُدُوْا اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبَّكُمْ اِنَّهٗ مِنْ يُسْرَءٰىلَ فَقَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَا وَنُهَ النَّارَ وَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِيْنَ قَالُوْا اِنَّ اللّٰهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمِمَّا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اِلّٰهُ وَاحِدٌ وَاِنْ لَّمْ يَنْتَهُوْا عَمَّا يَقُوْلُوْنَ لَيَمَسَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٧٣﴾ اَفَلَا يَتُوْبُوْنَ اِلَى اللّٰهِ وَيَسْتَغْفِرُوْنَهُ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٧٤﴾ مَا الْمَسِيْحُ ابْنُ مَرْيَمَ اِلَّا رَسُوْلٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهٖ اَرْسُلٌ وَاَمَّهُ صَدِيْقَةٌ كَانَا يَآكُلَانِ الطَّعَامَ اَنْظُرْ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيٰتِ ثُمَّ اَنْظُرْ اَنْ يُّؤْفَكُوْكَ ﴿٧٥﴾ قُلْ اَعْبُدُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًا وَّلَا نَفْعًا وَاللّٰهُ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿٧٦﴾

سزایەکی ئیش پیگەینەر، تووشی ئەوانەیان دەبی لەدین لایانداه **﴿٧١﴾** **﴿افلا يتوبون الى الله ويستغفرونه﴾** جا نایا حەق نییە ئەوانە لەوتاوانە گەورە پەشیمان ببنەوہ داواى لیبوردن لەخوا بکەن؟ **﴿والله غفور رحيم﴾** خواش زۆر لیبوردە، زۆریش میهرەبانە، لەگەڵ ئەوہلەنەشدا -پاش تەوبە- دەیان بەخشیت **﴿٧٢﴾** **﴿ماالمسيح ابن مريم الا رسول﴾** مەسیحی کوری مەریەمیش تەنیاو تەنیا پیغەمبەریک بووہ هیچی تر **﴿قدخلت من قبله الرسل﴾** بەرلەویش بئسو چەند پەيامبەری بوون و تیپەری **﴿وامه صديقه﴾** و دایکیشی ژنیکی زۆر راست بوو **﴿كانا ياكلان الطعام﴾** ھەردوو وەکو خەلکی تر خواردنیان دەخواردو پیویستیان بەخۆراک ھەبوو، جائەر خوا بوونایە، چۆن پیویستیان بەخۆراک دەبوو؟ **﴿انظر كيف نبين لهم الايات﴾** دەسا سەیر بکە و بزانی چۆن ئیعمە ئەوہموو نیشانەو بەلگانەیان بۆشی دەکەینەوہ؟ **﴿ثم انظر انى يؤفكون﴾** دیسانەوہ بپوانەو چاکبزانە داواى ئەوہموو روونکردنەوہیە چۆن



له ناستیی هه قدا ترازینران و نه چوون به لای راستیدا و بهردهوام درۆ هه لده به ستن؟ ﴿**قل اتعبدون من دون الله ما لا يملك لكم ضرا ولا نفعا**﴾ پییان بلی: ئاخۆ که ی راسته ئیوه بینجکه له خوا که سێکی وهک عیسا ده په رستن که: ده سه لاتى نییه هیچ زیان و سوودیگتان پێبگهیه نیت؟ ﴿**والله هو السميع العليم**﴾ خو مه رته نها خوا خۆی بیسنده ی راسته قینه یه ، به ئاگا و زانیای به هه لسوکه و تتان، واته: ده بۆچی له په رستنی ئه و کلابوون و لا پڕی بوون.

### ڕێنماییه کانی نایه تی (۷۶-۷۷):

۱- به تال کردنه وه ی بیرو بهروای نه سارا له باره ی بڕیاردانی بوونی سێ خوا.

۲- بیزاری و نکوولی عیساو دایکی عیسا له که سانه به خویان داده نین.

۳- کردنه وه ی دهروازه ی تهوبه له نه سارا.

۴- عیساو دایکی هه ردو و ئینسانن نه ک خوا، به پێی ئه وه که هه ردو و کیان ده خۆن و ده خۆنه وه، دیاره نه مه ش په سنی مروفه، نه ک خۆای به ده یه نهر.

شیرک دانان بۆ خوا ، زیاده پۆیی له دیندا:

﴿**قل یا اهل الكتاب لا تغلوا فی دینکم غیر الحق**﴾

ئه ی پیغه مبه ر: به خاوه ن نامه کانی (نه سارا) بلی: کاری ناپه واه و زیاده پۆیی له نایینی خۆتاندا به ناهه ق مه که ن، مه لێن: عیسا خوایه، یان کوپی خوایه ﴿**ولا تتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل**﴾ و مه که ونه شوینی هه واه ئاره زووی ئه و جووله کانه ش که هه ر به رله هاتنی ئه م په یامبه ره، گوهرابوون و ده یانگوت: عیسا زایینه ی زینایه! ﴿**واضلوا كثيرا**﴾ و خه لکیکی زۆریشیان له پڕی گوهره کردو له خشته برد ﴿**واضلوا عن سواء السبیل**﴾ و خۆشیان له راسته ریگه گوهره کلابوون و دوورکه و تنه وه.

نه عله تی خوا له کافرانی به ره ی ئیسرائیل:

﴿**لن الذين كفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود**﴾

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَصْلُوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٦﴾ لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٧﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٨﴾ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ أَن يَتَوَلَّوْا الَّذِينَ كَفَرُوا لَيْسَ مَا قَدَمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَن سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا نَزَّلَ إِلَيْهِ مَا تَخَذُوا هُمْ أَزْوَاجٌ وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَسَقُونَ ﴿٨٠﴾ لَنَجْذِبَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابَ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا أَلْيَهُدُ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَنَجْذِبَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَّوَدَّةَ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا أَلْيَيْنَ قَالَ الْوَالِدَانِ فَكَّرَا إِنَّ لِكُلِّ هُم مَّوَدَّةً مِّنْهُمْ فَتَيْسَّرَ لَهُمَا وَرُحْمَانَا إِنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨١﴾

وعیسی ابن مریم: له سه ر زمانی (داود) و (عیسای کوپی مریم)، نه فرین و نه عله ت، له و (به نی ئیسرائیل) که کافرو بێ باوه رانه کرا. (قورتووبی) ئه لێ: جا که وابوو نه عله ت و نه فرین کردن له خه لکانی کافرو بێ باوه ر ره وایه. ﴿**ذلك بما عصوا وكانوا يعتدون**﴾ چوون ئه وانه له سنوور ده رچوون و پیشه یان هه ر ده ستریزێ بوو ﴿**كانوا لا يتقناهمون عن منكر فعلوه**﴾ و نه ریتیشیان وابوو رییان نه ده گرت له و خراپه و تاوانانه ده یانکرد ﴿**لبئس ما كانوا يفعلون**﴾ ئای چ کاریکی زۆر خراپیان کرد ﴿**ترى كثيرا منهم يتولون الذين كفروا**﴾ زۆری له و دوو بوو و جووله کانه ده بیینی، که له گه ل خوانه ناس و هاوبه شدانه ره کان په یوه ندی ده به ستن و ده بنه دۆست و پشتیوانیان ﴿**لبئس ما قدمت لهم أنفسهم**﴾ ئای چ شتیکی خراپیان - بۆ پاشه روژی خویان - پێشخست ﴿**ان سخط الله عليهم**﴾ که ئه نجامه که ی ئه وه بوو: خوا توو په بوو لێیان ﴿**و فی العذاب هم خالدون**﴾ و له سزایشدا به مه تاهه تای له پۆزی دوایدا ده میننه وه ﴿**ان**﴾

ولو كانوا يؤمنون بالله والنبي وما أنزل إليه ﴿ ثم ثوانه بهدل باوه پریان به خواو به په یامبهرو بهو بهرنامه یه بوی دابه زینراوه هیئابا ﴿ ما اتخذوهم اولیاء ﴾ نهو کافرانه یان نه ده کرده دوست و هاوړی خویان ﴿ولكن كثيرا منهم فاسقون﴾ به لام زوربه یان تاوانبارو له سنور ده چوون، بویه سر له هیچ شتیګ ناکه نه وه.

### چهندرینمایه ک :

- ۱- زیاده پوهی و داهینان و کاری (بیده) له نا قیدهو خوا په رستیدا، کاریکی نارپه او حرامه.
- ۲- نه نجامی نافرمانی خواو، ده ستریزئی و، هه له رویی، بی به شپوونه له رحمته خواو، زیانمندی و خو له ده سدانه له دنیاو له قیامت.
- ۳- بی دهنګی بهرامبه به (مونکه) و قسه و رهفتاری ناشه رعیی، کاریکی حرامه و، نه نجامیشی به زیان ده شکیته وه سر کومه ل و کومه لګه به گشتی.
- ۴- به د دوستگرتنی کافران و نه هلی فساد، کاریکی نه شیاو و ناپه سنده و قه ده غیه.
- ۵- هاوکاری کردنی خوانه ناس و بی باوه پریان - دژ به باوه پریان - کوفرو له دین دهرچوونه.

کوتایی جزئی ششم

ولله الحمد والمآة

\*\*\* \*\*

### جووله که و موشریک سر سه ختانه دژایه تی موسلمانان ده کهن :

﴿ لتجدن اشد الناس عداوة للذين آمنوا اليهود والذين اشركوا ﴾ بیگو مان جووله که و هاویه شدانه ره کانت ده ست ده که ویت نهی پیغه مبهرا که پتر له هه موو خه لکانی تر، دژایه تی نیمانداره کان ده کهن، چونکه دلیان پره له کینه و رک و ئیره یی و عینادی، له کونیشه وه پیشه یان هرکوشتنی پیغه مبهرا و بانگبه رانی ری هیق بووه ﴿ ولتجدن اقربهم مودة للذين آمنوا ﴾ و بیگو مان ده بینی و بو ت دهر نه که و ی که : به سوژترینی خه لکانی جیهان بهرامبه به وانه ی باوه پریان هیئاوه ﴿ الذين قالوا انا نصارى ﴾ نهو که سانهن گوتیان : ئیغه نه ساراو یاری عیساین، واته : نه مان له یه هوود زور نریکتن به باوه پداره کانه وه له لایه نی خو شه ویستیه وه ﴿ ذلك بان منهم قسيسين ورهبانا ﴾ چونکه بریکیان قه شه زانان و خوا په رست و ره بهن و گو شه گین و، خویان یه کلا کردو ته وه بو خوا، هره دم ئینجیل ده خو یننه وه، ده زانن چ راستیه کی تیدایه ﴿ و نه م لا یستکبرون ﴾ و فیزاوی نین و خو به زلزان و ده عیه بان نازانین. (ته بهری) ده لی : نه م نایه تی (واذا سمعوا...) له باره ی (نه جاشی) و هاوه له کانیه وه هاته خوار ی.

سهرنجیک به داخه وه خه لکیکی زور واده زانن نه م نایه ته ی : (...) و لتجدن اقربهم مودة للذين آمنوا الذين قالوا انا نصارى (...) وده سف و سه نای (نه سارا) ی ئیستایه و، ده شکری بکرنه براو دوستی موسلمانان، چونکه (به لای نه وانه وه) مه سیحیه کان وه ک جووله که دژایه تی موسلمانان ناکه ن! دیاره نه مه پراو بوچوونیک لوازو هه له و ناته واره، چونکه قورشان زور به توندی ناگادارمان ده کاته وه که هر گیز جووله که و گاور نه که یه دوست و یار مه تیده ری خو مان، وه خوا خو ی ده فره مو ی : (یا ایها الذين آمنوا لا تتخذوا اليهود والنصارى اولیاء بعضهم اولیاء بعض...) ۵/۵۱. یان ده فره مو ی : (ولن ترضى عنك اليهود ولا النصارى حتى تتبع ملتهم...) ۲/۱۲۰، وه میژووی جه نکه کانی خاچپه رسته کان به لګه یه کی دیکه یه، ئینجا نه م نایه تی : (ولتجدن اقربهم مودة للذين آمنوا...) سه باره ت به کومه لیک تاییه تی (نه صارا) ی حبه شه هات، واته : نه وانه که (نه جاشی) نار دنیه لای په یامبه ر ﷺ،



جاهر که گه یشتن، نهویش بری قورئانی به سهردا خویندنه وه، نهوانیش خیرا راستیه کانیان سه لماندو، به کول دهستیان کرده گریان، وه کۆتایی نایه ته کهش نه مه ده سه لمینی و ده فهرموی: (وانهم لا یستکبرون \* وإذا سمعوا ما انزل إلى الرسول ترى أعینهم تفیض من الدمع مع عرفوا من الحق یقولون ربنا آمنا فاکتبنا مع الشاهدين). <sup>۸۳</sup> **وإذا سمعوا ما انزل إلى الرسول** هه که گویان لهو قورئانه وه ده بی بۆ په یامبه <sup>۸۴</sup> دابه زینراوه **ترى أعینهم تفیض من الدمع** نه بینی نه سرین له چاویان ده ری و، دلیان ترسی خوی لیده نهیشی و به کوله گری **مع عرفوا من الحق** چونکه له ناستی راستیی و حقیقه چاک تیگه یشتوون و بویان ده رکه و تووه و ناسیویانه **یقولون ربنا آمنا فاکتبنا مع الشاهدين** نهو ساش له ناخی دلوه نه لین: پهروه دگارمان! نیمه باوه رمان هینا بهو قورئانه ی خوئ ناردت، سا

تویش له گه ل شایه تاندا ناومان بۆ راستیی و هه قیانه تی قورئان بنووسه <sup>۸۱</sup> **وما لنا لا نؤمن بالله وما جاءنا من الحق** ده شلین: جاجیمانه باوه به یه کتا په رستی خوا، بهو راستیی له قورئاندا هاتوه نه هینین؟! **ونطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصالحين** به ته ماشین پهروه دگارمان له گه ل پیاو چاکاندا به انباته به هشت؟ نیمامی (ته به ری) ده لی: نه م نایه تی (و إذا سمعوا...) له به ری (نه جاشیی) خوئی و هاوه له کانیه وه هاته خواری، نهو ده می که (جه غفری کوپی نه بوو تالیب) له حه به شه قورئانی بۆ ده خویندن، نهوان تیر گریان و به فرمیسک ریشیان ته ریوو، هه ندی ریوایه ده لی: نه جاشی بۆ خوئی که وه ری بیت بۆلای پیغه مبه، به لام له ریگه دا کۆچی دواپی کردو مرد، پیغه مبه ریش <sup>۸۵</sup> هه له مه دینه وه نوژی له سه ر کرد **فأثابهم الله بما قالوا جنات تجرى من تحتها الأنهار** نینجا خواش له به رامبه نهو قسه وه کردیان و پارانه وه: به چه ندان باخ و باخاتی به هشت، که جوگه و رووباریکی زۆر به خو په به ریاندا ده روا پاداشتی دانه وه **خالدين فيها** و هه تا

وإذا سمعوا ما أنزل إلى الرسول ترى أعینهم تفیض من الدمع مع عرفوا من الحق یقولون ربنا آمنا فاکتبنا مع الشاهدين <sup>۸۳</sup> وما لنا لا نؤمن بالله وما جاءنا من الحق ونطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصالحين <sup>۸۴</sup> فأثابهم الله بما قالوا جنات تجرى من تحتها الأنهار خلدین فیها وذلك جزاء المحسنين <sup>۸۵</sup> والذين كفروا وکذبوا یأبئنا أولئک اصحاب الجحیم <sup>۸۶</sup> یأبئها الذین آمنوا لا تحرموا طیبات ما أحل الله لکم ولا تعبدوا إبت الله لا یحب المعبدين <sup>۸۷</sup> وکلوا مما رزقکم الله حلالا طیباً وأتقوا الله الذی أنشأه مؤمنون <sup>۸۸</sup> لا یؤاخذکم الله بالغو فی أیمانکم ولکن یؤاخذکم بما عقدتم الأیمان فكفرتم وإطعام عشره مسکین من أوسط ما تطعمون أهلیکم أو کسوتهم أو تحریر رقبة فمن لم یجد فصیام ثلثة آیام ذلك کفرة أیمانکم إذا حلفتم وأحفظوا أیمانکم کذلک بین الله لکم آیتیه لعلکم تتشکرون <sup>۸۹</sup>

سه ریش تییدا نه میندنه وه **و ذلك جزاء المحسنين** و نهو ش پاداشتی گشت کار چاکانه <sup>۸۶</sup> **والذین کفروا وکذبوا بآیاتنا** نهوانه ش که نکوولی یه کتا په رستیان کردو باوه ریان به نیشانه و نایه ته کانی نیمه نه بوو **اولئک اصحاب الجحیم** نهوانه هاوه لی ناگری دۆزه خن و، لینی دوورنا که ونه وه.

#### رینماییه کانی نایه تی (۸۲-۸۶):

۱- دژایه تی یه هوودو موشریکان به رامبه به نیسلام و موسلمانان.

۲- (نه سارا) راست بیژه کانیان به موسلمانانه وه نزیکن.

۳- فهزیله تی خو به که مزاین و، بی فه ری خو به زلزانین.

۴- نه م نومه ته فهزل و ریژی به سه ر نومه تانی ترده هیه.

۵- خاوه‌نامه‌كان كاتى فه‌زلىان ئه‌بى كه به‌راستىي موسلمان بىن.

۶- ئه‌نجام و چاره‌سەرى كافران و به‌درو خەروان ھەر دۆزەخە.

گۆشە‌گىرىي و رەبە‌نيەت لە ئىسلامدا پەسەند نىيە :

(بوخارىي) لە (ئىبن عەباس) ھە- خوالىيان رازى بىت- دەلىت: ھەندى لە ھاوہ‌لان، ژنھىنان و گۆشتخواردنيان لەخۆ ھەرامکردو، تەنەنتى وتیان: نامىرى پياوہ‌تيمان دەبىرین و واژ لەدنیا دىنین و خۆمان دەکەینە گەپۆک و سەياح و، گۆشە‌گىرو رەبەن. ئىنجا خوا ئەم ئايەتەى ناردە خوارەو ھەرموى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرُمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ﴾ ئەى ئەوکەسانەى باوہ‌رتان ھىناوہ! ئەو شتە پاکانە خوا رەواى داوڤ بۆتان بەناوى زوھدو خواناسىيەو لەخۆتانى ھەرام مەکەن ﴿وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ لەرادەش تىمە‌پەڤن و بەسەر سنوورەکانى خوادا دەستدرىژى مەکەن، چ لەحە‌لەدا، چ لەھەرامدا، واتە: جل و بەرگى جوان و، خواردن و خەو و ئىسراحت و، ھاوسەرىي ژنان لەخۆ ھەرام مەکەن، چونکە پۆج و چاوو گوى و، مال و خىزان و ميوان و خزمان، ھەقيان لەسەرتانەو. دەست ھەلگرتن لەمانە زيادە‌رەويى و سنوور بەزانە، دلىاشن خوا خەلکانى سنوور دەرچووى خوش ناوى ﴿وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا﴾ دەسا ئىوہ لەو رسق و رۆزىہ پاک و حەلال و خاويئە، خوا پىيداوڤ بخۆن و، لەخۆتانى قەدەغە مەکەن ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ و لەنافەرمانى ئەو خوايە بترسن، باوہ‌رتان پىي ھەيە.

کەفارەت و بارتە‌قاي سويند:

﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِالْفُغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ﴾ خوا بەسويندى سەرزەرەکيى و بى مەبەست و بى نياز، ھەك بلىيت (نا والله، بەلى والله) نا تانگري و جەزەبەتان نادا ﴿وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ﴾ بەلام بەو سويندانه دەتانگري و سزاتان دەدا، کە بەدل گرييان دەدەن و لەناخي دلتانەوہن و نايشتيانبەنە سەر ﴿فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَساكين﴾ جا دەبى لە کەفارەتى ئەم جوړە سويندانه‌دا خۆراک بە دەکەسى بى ئەواو ھەژاربدەن ﴿مَنْ أَوْسَطَ مَا تَطْعَمُونَ اَمْلِيكُمْ﴾ لەو خۆراکە مام ناوہ‌نديە، کە ئىوہ رۆژانە بەمال و مندال و خىزانى خۆتانى دەدەن ﴿أَوْ كَسْوَتَهُمْ﴾ يان دەبى دەھەژار پۆشتە بکەن ﴿أَوْ تَحْرِيرَ رَقَبَةٍ﴾ يان دەبى کۆيلەيەك ئازاد بکەن ﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ﴾ ئىنجا ھەرکەسيك ئەوانەى نەبوو، دەبى سى رۆژان بە رۆژوو بى ﴿ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ﴾ ئەوسى جوړەيە باسکران، کەفارەت و تۆلەى ئەوسويندانه‌يە بەئەنقەست خواردوتان و دەيانشکينن ﴿وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ﴾ دەسا سويندەکانتان راگرن و بيانپاريژن، بەناچارى نەبىت مەيانشکينن ﴿كَذَلِكَ يبينُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ﴾ نا بەوشىوہ‌يەخوا ياساکانى خوى رووندەکاتەوہ بۆتان ﴿لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ بەشکو سوپاسگوزارى پەرورەدگارگان بکەن.

تەبىئىي: مروؤ لەوکەفارەتەدا (موخەيەەر) و سەرىشکە، ھەرکامىکيان ھەلبيژىر دەتوانى. پۆشاکيش: ئەوى لەناوخەلکانى ماقوولدا پىي بلىن (پۆشاک) دەبى. خۆراکەکەش: يان دەبى (۶۰۰) گرام بىت، يان دەبى نرخەکەى بدات، رۆژووہ‌کەش: مەرج نيە ھەر سى رۆژەکە بەسەريەکەوہ بىت.

رەنمايەکانى ئايەتى (۸۷-۸۹):

۱- ھەرامکردنى حەلال و، حەلالکردنى ھەرام، لە موسلمان ناوہ‌شيتەوہ.

۲- کەم و يئەيى سووربوونى ھاوہ‌لان لەسەر خوا پەرسىي.

۳- زيادە‌رەويى و (غلو) و لەدينشدا ھەرامە.



۴- دهبی که فاره‌تی سویند پاش خستنی بدریت.

۵- زور سویند خواردن، نه‌گەر له‌سەر هه‌قیش بی کاریکی ناپه‌سه‌ندو (مه‌کروه).

۶- سویند به‌غیره‌ز خوا حه‌رامه، به‌به‌لگه‌ی ئەم فەرمووده پیغه‌مبەر فەرموویه‌تی: ((مَنْ خَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ أَوْ كَفَرَ)) ترمزی ریوایه‌تی کردوو. یان ده‌فهرمووی: ((إِلَّا إِنْ اللَّهَ يَنْهَاكُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِأَبَائِكُمْ، فَمَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللَّهِ أَوْ لِيَصْنَعُ)).

۷- سویند خواردن بۆکردنی هه‌رکاریکی (مه‌ندوب)، یان بۆ رینگرتن له‌هه‌رکاریکی ناپه‌سه‌ندو (مه‌کروه). له‌شه‌ریعه‌تی ئیسلامدا ریی پیندراوه بشکیندری و، که‌فاره‌تی بدریت، نه‌گەر به‌رژه‌وه‌ندی له‌وه‌دابوو، به‌لام نه‌گەر سوینده‌که بۆ ته‌رکی (واجیب) بۆ، یان بۆ کردنی (حه‌رام) بۆ، نه‌وه له‌م حاله‌ته‌دا خستنه‌که‌ی واجیبه.

۸- سویند سی جۆری هه‌یه: یه‌که‌م: سویندی (باتل / له‌غوو) نه‌وه که‌فاره‌تی بۆ نادری، وه‌کو نه‌وه که‌سیک بلی: (ئه‌ری و له‌لا، ناوه‌لا) جا له‌به‌ر نه‌وه که ئەم جۆره سوینانه له‌ناخی دله‌وه نایه‌ن، نه‌گوناحیان هه‌یه و نه‌که‌فاره‌ت، دووه‌م: سویندی دروو (غه‌مووس): واته: دروکردن و سویند خواردن، به‌ده‌س نه‌نقه‌س، ئەم جۆره‌شیان له‌به‌ر گه‌وره‌یی گوناح و تاوانه‌که‌ی، که‌فاره‌تی نیه، مه‌گەر هه‌رته‌نها ته‌وبه‌ی بپا. سی یه‌م: سویندی که‌فاره‌تی بۆ ده‌دری، نه‌مه‌یش نه‌وه‌یه که‌که‌سیک به‌ده‌س نه‌نقه‌س سویند نه‌خوا بۆ کردنی کاریک یا بۆ نه‌کردنی، له‌پاشان سوینده‌که‌ی نه‌شکینی، دیاره ئەم جۆره سوینده‌یان له‌م سووره‌ته‌دا باسکراوه. ئیمامی (بوخاریی) له‌باره‌ی سویندی (غه‌مووس) نه‌وه ئەم فەرمووده‌یه ی هه‌ناوه: ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَ أَعْرَابِيًّا قَاتِلًا يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا الْكَبَائِرُ؟ قَالَ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: عَقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: الْيَمِينُ الْغَمُوسَ. قُلْتُ وَمَا الْيَمِينُ الْغَمُوسُ؟ قَالَ: الَّتِي يَنْقُطِعُ بِهَا مَالُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ هُوَ فِيهَا كَاذِبٌ)) واته: سویندی (غه‌مووس) یه‌کیکه له تاوانه گه‌وره‌کان و له‌به‌ر گه‌وره‌یی گوناحه‌که‌ی که‌فاره‌تی بۆنادری، ده‌سا ئیوه خۆتانی لی لاده‌ن.

شه‌را بخۆریی و قومار بازیی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ﴾ ئە‌ی گه‌ل خاوه‌ن باوه‌ر! بینگومانه‌ن که‌عه‌رق خۆریی (مه‌شرووبات) و قومار بازیی و کاغه‌زی (یانصیب) ﴿وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ﴾ و نه‌وه به‌رده‌ی حه‌یوانی به‌ته‌کانی له‌سەر، سه‌ر ده‌به‌ری بۆ به‌ته‌کان و، فالگرتنه‌وه بۆ ده‌رکه‌وتنی باریکی چاک، یان خراپ، یان بۆ تاقیکردنه‌وه‌ی به‌خت، وه‌ک عاده‌ت و باو بوو ﴿جَسَ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ﴾ ئە‌مانه گشت پیسن و له‌کاری شه‌یتان ﴿فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ﴾ ده‌سا ئیوه خۆتانی ئی دووربگرن، تا به‌لکو له دنیاو له‌قیامه‌ته‌دا پزگاو به‌خته‌وه‌ربن ﴿إِنَّمَا يَرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ﴾ شه‌یتان هه‌ر ئه‌یه‌وی به‌شه‌را بخواردن و قومارکردن، دوژمنایه‌تی و قین بخاته‌ ناوتان ﴿وَيُصَدِّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ﴾ و له‌یادی خواو له‌نوێژکردن ریتان ئی بگری و، وه‌رتانگێری ﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ﴾ ناخۆ ئیتر ئیوه له‌و کارانه ده‌سه‌بردار ده‌بن؟ واته: دهبی له‌وشتانه ده‌ست هه‌لبگرن که: خوا حه‌رامی کردو، به‌ئێ کاتی ئەم نایه‌ته هاته‌ خواره‌وه به‌ په‌له‌ هاوه‌لان وتیان: په‌زوه‌ردگاران! ئە‌وا ده‌ستمان له‌ هه‌موو نه‌و شتانه هه‌لگرت، ده‌ستمان هه‌لگرت به‌هه‌تا هه‌تایی! پاشان هه‌ر عاره‌قیکیشیان هه‌بوو خه‌را رشتیان. (ئه‌بووه‌ره‌یره‌ خۆای ئی رازی بێت ده‌ی: نه‌وده‌مه که پیغه‌مبەر ﷺ هاته مه‌دینه، خه‌لکه‌که‌ی سه‌رگه‌رمی مه‌شرووبات و قومارکردن بوون. نه‌وسا له‌پیغه‌مبه‌ریان ﷺ پرسى: ناخۆ ئە‌مانه حه‌رام بن، یان نا؟ جابۆ نه‌و وه‌لامه ئەم نایه‌ته‌ی سووره‌تی (به‌قه‌ره) یه‌هات و فەرمووی: (يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ...) به‌لام نه‌و

کومه لگه یه له بهر نه وه که خوا فرموو بووی: (( فیهما اثم کبیر ۱۰۰ )) وا حالی ببوون که یمیمان حرام نه کراوه، بویه هر کولیان نه دا لیان، ههتا روژنیک پیاوکی مهست و سهو خوش بهر نوژی دهکردو، له پیش نوژی یه که دا قورئانه که ی شیواندو تیکه لی کرد! ئیتر نایه تیک له وه توندتر هات و فرمووی: (یا ایها الذین آمنوا لا تقربوا الصلاة وانتم سکاری حتی تعلموا ما تقولون ۱۰۰) پاش نهم نایه تهش خه لکه که هر دیمان خوارده وه، به لام ههولیان ده دا نه که ویتته کاتی نوژه کانه وه، دیسان خوی گه وره نایه تیک سخته تری فارو فرمووی: (یا ایها الذین آمنوا انما الخمر و المیسر و الانصاب و الازلام رجس من عمل الشیطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون) ئیتر نه وسا پراو پر ده ستیان لیته لگرت، پی شهوا نه حمده. که وابوو حرام بوونی مه شروبات و قوما به سی قونا غدا تیبه ریوه. ﴿ **واطیعوا الله واطیعوا الرسول**

**واحدروا** ﴾ و ده بی به بهرده وام گویری له خوا بن و، به رفهرمانی په یامبه رین و. و ریاشین هه می شه له وشته نایه سه ندانه دور بگرن ﴿ **فان تولیتهم** ﴾ جا نه گهر له قسمه ده رچوون و. روتان له ئاموزگاری به کانم وه رگیرا ﴿ **فاعلموا انما علی رسولنا البلاغ المبین** ﴾ نه بی بزافن که به راستی په یامبه ر جگه له را گه یاندنی په یامی خوا هیچی تری له سه رنیه، سزاو توله یش هه ربه دهستی خویه. (ئیین عه بیاس) ده لیت: کاتی نایه تی حه رامکردنی ئاره ق هات، هاوه لان وتیان: نه ی په یامبه ری خوا ﴿ **يا ايها الذين آمنوا لا تأكلوا أموالهم** ﴾! باشه! نه وانه مان که ئاره ق خو ر بوون و ئیستا مردوون چی بکن؟! جا بو وه لامی نهو پرسیاره - وه کو (ئیین جه رین) ده لی نهم نایه ته هات و فرمووی: ﴿ **ليس على الذين آمنوا و عملوا الصالحات جناح فيما طعموا** ﴾ بو نه وانه ی و ئیستا باوه ریان هی ناوه و ئاکار چاکن، پی شتریش "پیش حرام بوئی مه شروبات" خوار دوویانه ته وه، هیچ گونا هیکیان له سه ر نییه ﴿ **اذا ما اتقوا و آمنوا و عملوا الصالحات** ﴾ به مه رجی ئیستا خو پاریزین و، باوه ریان هه بی و کرده وه ی چاک

﴿ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْأَسْبَرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوا لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ** ﴾ ﴿ **إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ** ﴾ ﴿ **وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عَلَى رَسُولِنَا الْبَلْعُ الثَّمِينُ** ﴾ ﴿ **لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا اللَّهُ حَسْبُ الْحَسِينِ** ﴾ ﴿ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ اللَّهُ يَتْلَىٰ مِن لِّصِيدٍ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَن أَعَدَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ** ﴾ ﴿ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَن قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَذِي بَالِغُ الْكَبْمَةِ أَوْ كَثْرَةُ طَعَامٍ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكُ صِيَامًا لِّدُوقٍ وَبِالْأَمْرِ عَفَا اللَّهُ عَنْهُ سَلَفٌ وَمَن عَادَ فَيَنْقُصْهُ اللَّهُ مِنْهُ وَ اللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْقِصَامٍ** ﴾ ﴿ **ثُمَّ اتَّقُوا**

﴿ **ثُمَّ اتَّقُوا وَأَمْنُوا** ﴾ بو دوا روژیش له خوا پاریزیکن و، له سه ر ئیماننه که یان توکمه و تابتن ﴿ **ثُمَّ اتَّقُوا** ﴾ و احسنو ﴿ **يا ايها الذين آمنوا لا تأكلوا أموالهم** ﴾ له پاشا هر پاریزکارو چا که کاربن و، هه می شه یش له هه ولدابن بو نزیکی بوونه وه به خواوه ﴿ **والله يحب المحسنين** ﴾ وخوا ئاکار چاکانی خوش نه وی. به لی هر له بهر گرنگی ته قواو ئیمان بوو، که نه وه نده جار خوی گه وره له نایه ته که دا هه ردوویکانی دوپات کرده وه.

### ریتمایه کانی نایه تی (۹۰-۹۲):

۱- هه مو جو ره عاره ق و مه شروباتی، له گه ل جو ره کانی قوما رو فال گرتنه وه و کتیب گرتنه وه هه مو جو ره فبرو

فیلکی تر له و بابته قه ده غو حه راهه.

۲- پیویسته به زووی ده ست له وشتانه هه ل بگرددی، وه کو هاوه لان زور به تالووکه وتیان: (انتهینا یاربنا)!



۳- عه‌رق و قومار دووکاری ناپه‌سه‌ندن و، دژایه‌تیی و خشم و قین له نیوان (مه‌شرووب) خو‌ران و یاریکه‌راندا دروست ده‌کن، نیت‌ری له‌یادی خوا‌گرتن و دور‌خستن‌ه‌ویان له‌نو‌یز له‌باس نایه .

۴- جیبه‌جی کردنی فرمائی خواو فرمائی پیغه‌مهر ﷺ واجیبه .

۵- ده‌بی نیمه‌گشتان تامر‌دن ته‌قواو پاریزمان هه‌بی.

﴿یا ایها الذین آمنوا لیبلونکم الله بشئ من الصید﴾ نه‌ی نه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیئاوه! خوا به‌شتیک له نیچیری و شکانی له‌کاتی نیحرامدا تاقیتان ده‌کاته‌وه که دیته به‌ر ده‌سقتان ﴿تَنَالُهُ ایدیکم و رماحکم﴾ که زور به‌ناسانی به‌ده‌ست و به‌نیزه‌کافتان ده‌توانن پاوی بکن، دیاره که پاوی نه‌وجوره نیچیرانه به‌به‌رگی (نیحرام) هوه حرامه، که‌چی که له حوده‌ییبیه‌دا بوون نیچیره‌کان نه‌هاتنه نزیک‌ی بارو باره‌گا‌کانتانه‌وهو زوریش به‌ناسانی ده‌تانتوانی بیانگرن، یان بیانگوژن، به‌لام چونکه له به‌رگی نیحرامدا بوون خوا‌ی گه‌وره بو تاقیکردنه‌وه لی‌ی یاسا‌گ‌کردن ﴿لیعلم الله من یخافه بالغیب﴾ تا ده‌رک‌وی چ که‌سی به‌په‌نامه‌کی و به‌نه‌ینیش له‌خوا نه‌ترسی و، له حرامه‌کانی دور نه‌که‌ویت‌ه‌وه ﴿فمن اعتدى بعد ذلك﴾ نینجا هه‌رکه‌سیک پاش نه‌ونا‌گاداریه سه‌رپیچی و ده‌ست دریزیکرد ﴿فله عذاب الیم﴾ سزایه‌کی ئیش پیگه‌یه‌نری بو هه‌یه.

نیچیر کوشتن له‌نیحرامدا حه‌رامه :

﴿یا ایها الذین آمنوا﴾ نه‌ی نه‌وه‌سه‌نه‌ی باوه‌رتان هیئاوه! ﴿لَا تَقْتُلُوا الصید وانتم حرم﴾ هه‌تا له نیحرامدان هیچ جو‌ره نیچیریکی و شکانی مه‌کوژن، گوشتی بخوری، یانه‌خوری ﴿ومن قتلہ منکم متعمدا﴾ هه‌رکه‌سیکتان به‌ده‌ست نه‌نقه‌ست کوشتی و له‌نیحرامیشدا بوو، به‌لام له‌م گیانه‌به‌رو جانه‌وه‌رانه نه‌بوو که ناویان له‌بوخاری و، موسلیمدا هاتوه: ((خمس فواسق یقتلن فی الحل والحرم : الغراب، والحدأة، والعقرب، والغارة، والکلب العقور)) واته: نه‌م پینج شته‌گشت کاتی له‌حه‌رم و له‌ده‌ره‌وه‌یدا کوشتنیان مو‌له‌تی پیدراوه: قه‌له‌ره‌شه، داله‌کو‌لاره، دوو‌پشک، مشک، سه‌گی لاگیر ﴿فجزاء مثل ما قتل من النعم﴾ له‌توله‌ی نه‌وه‌دا ده‌بی وینه‌ی نیچیره‌کوژراوه‌که له‌مه‌رو بزن و وش‌رو گا که‌فاره‌ت بدات ﴿یحکم به‌ ذوا عدل منکم﴾ دوو‌که‌سی دادگه‌ری زانا‌شتان بریاری له‌سه‌ربده‌ن و بلین: نه‌مه بو‌بارته‌قاو که‌فاره‌تی نیچیره‌کوژراوه‌که ده‌شی ﴿هدیا بالغ کعبه﴾ نه‌وه‌که‌فاره‌ته به‌ینیت‌ه‌ه‌رمی کابه‌و هه‌رله‌ویش سه‌ری به‌ری و، بیداته هه‌ژاران ﴿او کفارة طعام مساکن﴾ یان له‌جی قوربانیه که نه‌گر هاو‌وینه‌ی حه‌یوانه‌کوژراوه‌که نه‌بوو خو‌اردن بدری به‌خه‌لکانی بی‌نه‌واو هه‌ژار، هه‌ر هه‌ژاره‌ی مشت‌ی خو‌راک ﴿او عدل ذلک صیاما﴾ یان به‌نه‌ندازه‌ی قیمه‌تی نه‌ونیچیره‌چه‌ندرؤژیک به‌رؤژو بن، واته: ده‌بی حه‌یوانه‌کوژراوه‌که به‌کری به‌پاره‌و، نه‌و پاره‌یه‌چه‌نده خو‌اردن بکات، له‌باتی هه‌ر مشت‌ی رؤژیک به‌رؤژو بن ﴿لیذوق وبال امره﴾ تا‌توله‌ی نه‌وسه‌رپیچییه‌ی خو‌یه بجیزئ ﴿عفا الله عما سلف﴾ خوا له‌کاری سه‌رده‌می نه‌فامی و پیش نه‌م قه‌ده‌غه‌کردنه‌یه خوش بووه ﴿ومن عاد فینتقم الله منه﴾ نینجا که‌سیک بجیت‌ه‌وه سه‌رباری نیچیر کوشتن دوا‌ی حه‌رام بوونی، خوا توله‌ی لیده‌کاته‌وه ﴿والله عزیز ذو انتقام﴾ چونکه خوا زوربه‌ده‌سه‌لات و، توله‌سینه، هه‌رکه‌سیک له‌فه‌رمانه‌کانی سه‌رپیچی بکات، زور به‌ناسانی ده‌توانی توله‌ی لی‌ی بسینی.

راوی ده‌ریا به‌نیحرام‌ه‌وه ده‌کریت:

﴿احل لکم صید البحر وطعامه﴾ هه‌موو جو‌ره نیچیرو خو‌ارده‌مه‌نیه‌کی ده‌ریا‌کانتان بو ره‌وایه، نیت‌له نیحرامدا بن، یان نا ﴿متاعا لکم وللسیارة﴾ تا ببیته‌بژیوی نیوه‌و، ریبواران و، هه‌مووکاتی که‌لکی لیوه‌رگرن ﴿و

**حرم علیکم صید البر ما دمت حراما** و هتا له بهرگی نیحرامیشدا بن ، راوی وشکانی قهدهغو یاساغه بۆتان **﴿واتقوا الله الذي اليه تحشرون﴾** دهبی لهو خواجه بترسن که دهبرینه وه لای نهو، لهبر دهست نهودا کۆده کرینه وهو، پاداشتان نه داته وه .

### رینمایه کانی نایه تی (۹۵-۹۶):

۱- کاتی هاوه لآن له (خوده بییه) بوون، نیچیریکی زۆرو زه به نه لهبر دهستره سیاندا دههات و دهچوو، نهوسا خوای میهره بان بۆ تاقییکردنه وه یان حهرامیکرد که به هیچ جوژی دهستی بۆیه رن، جا نهوانیش به ههقیانهت فه رمانه که یان جیبه جی کرد، له مهیشدا زۆر له (بهنی ئیسرائیل) یه کان گوێپرایه لتر و باشت هاتنه مهیدان.

۲- به بهرگی نیحرامه وه راوکردن و نیچیر گرتن به ده ر له نیچیری ده ریایی حهرامه، کوشتنی نهو جانه وه ره به نازارانه نه بی، (وهك مارو دوو پیشك و قهله ره شهو مشك و شیرو پلنگ و گورگ و... هتد) نه مانه چ به نیحرامه وه و، چ به غهیری نیحرامه وه، له (حه رهم) و، له ده ره وه یاشیدا مۆلت به کوشتنیان دراوه، نه م فه رمووده ی: ((خمس فواسق يقتلن فی الحل و الحرم: الحیة، والغراب الأبقع، و الفارة، و الكلب العقور، و الحدة)) هه ر نهو راستییه ده لی. **﴿جمل الله الكعبة البيت الحرام قیاما للناس﴾** خوای دلۆقان کابه (بیته الحرام) ی کردۆته هۆی پایه دار بوون و سه قامگیروون بۆ ژیا نی مه رد له هه ردو جیهاندا، نه وه ته له دونیادا بۆته جیگه ی ناسایش و نیعمه ت و خو شگوزه رانی، بۆ خه لکانی لاواز و بی ده سه لات به تایبه تی، بۆ دواوژی ش نیشه انه ی به ختیار ی موس له مانانه **﴿والشهر الحرام﴾** مانگه حهرامه کانی شی گێراوه به هۆی ژیا ن و نیسراحه ت بۆیا ن، چونکه مانگه قه ده غه کراوه کان ناژا وه جه نگیان تیدا قه ده غه کراوه خه لکان ده حه وینه وه **﴿والهذی والقلائد﴾**

الْحَلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ، مَتَعَالَمَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرْمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٥﴾ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَمًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾ أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٨﴾ مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾ قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثَرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنَ أَشْيَاءٍ إِن بُدِّلَ لَكُمْ سَوْكُمْ وَإِن تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلَ الْقُرْآنُ تُبْدِلَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٠١﴾ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قِبَلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾ مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَیْعَةٍ وَلَا سَیِّئَةٍ وَلَا سَیِّئَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَیْكَِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَرِهَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾

و ده قیل

قوربا نی بی نیشه انه و، نیشه انه داریش هه روا، اته: نهو و شترانه ییش که گه ردنبه ند ده کرینه ملیان و ناماده ده کرین بۆ خوا **﴿ذلك لتعلموا ان الله يعلم ما فی السموات وما فی الارض﴾** نه وه ش هتا بزائن که: هه رچی له ناو ناسمانه کان و زه ویدا یه ، خوای گه وه پی ده زانی **﴿وان الله بكل شی علیم﴾** وه به هه مووشتیکیش به ناگایه، خو ی چاک نه زانی چی باشه بۆژیا ن و مانه وه یان **﴿اعلموا ان الله شديد العقاب﴾** ده بی نه وه ش بزائن که به راستی خوا له سزاداندا زۆر توندو سه ختگی ره بۆکه سی له بریاره کانی سه رپنجی بکات **﴿وان الله غفور رحیم﴾** بیگو مانیشین که هه ر خواجه تاوان پۆشه، دلۆقان و میهره بانه **﴿ما علی الرسول الا البلاغ﴾** نه رک ی له سه ر په یامبه ره ﷺ، هه ر که یاندنی په یامه که ی خواجه **﴿والله يعلم ما تبدون وما تکتمون﴾** ئیتر خوا بۆخو ی له وشتانه ئیوه به ناشکرا ده یکه ن و، له وانه ش به نه ینی ده یکه ن و ئه یشار نه وه زاناو ناگاداره.



پرسیاری بی جی و نه شیوا مه کهن:

﴿ **قل لا یستوی الخبیث والطیب** ﴾ بلی: پیس و پاک، چاک و خراپ، حلال و حرام، وهک یهک نین لای خوا  
 ﴿ **ولو اعجبک کثرة الخبیث** ﴾ نه گهر چی زواری مالیه پیس و خراپه کیش سرسامت بکا، چونکه مال و سامانیکی  
 حلال و کهم، زور باشته له مالیکی زوری حرام، وهکو دهرموی: (( ما قل و کفی، خیر مما کثر و الهی )) واته:  
 که میکی خود که فاف، زور باشته له زورکی سهرقالکهر ﴿ **فاتقوا الله یا اولی الابواب** ﴾ جا که وابوو گشتان مهر له خوا  
 بترسن، نهی خاوه نانی عه قل و ژیری! ﴿ **اعلمکم تغلحون** ﴾ تابه شکو له دنیاو له قیامه تدا به ختیاریو سهر فراز بن. له  
 نایه تانهی خواره خوی گهروه ویل و نه ده بی موسلمانان داده دا و رییان لیده گری که پرسیار له هندی شت  
 بکهن کهک و سوودی تیا نه بیئت بو یان، بو نمونه نه یان پرسی: باو کم کییه؟ یان وشتره کی گوم ده بوو نه یوت:  
 وشتره کم له کوئییه؟ جا بو سهر زه نشتر کردنیان (وهکو بوخاریی رویه تی ده کات) خوا فرموی: ﴿ **یا ایها الذین  
 آمنوا لا تسالوا عن اشیاء** ﴾ نهی نهو که سانهی باوهرتان هیئاوه! لهو شتانه له په یامهر ﴿ **مه پرسن** ﴾ **ان تبد  
 لکم تسؤکم** ﴾ که نه گهر بوتان پوون بگریته وه غه مبارو ناره حهت ده بن ﴿ **وان تسالوا عنها حین ینزل القرآن** ﴾  
 نه گهریش پرسیاره که هه لگرن بو نهو کاتهی قورئان بیته خواره وه ﴿ **تبدلکم** ﴾ نهوسا وه لاهمه کتان بو شیی بگریته وه،  
 لهوانیه تووشی ناره حهتی بن، که وابوو لهو جوړه شتانه پرسیار مه کهن، نه وهک به نتان توند بگریته وه، له  
 فرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو که: گهره ترین گونا می موسلمان له وه وه په یدا ده بیئت له شتیک پیرسیئت و  
 حرام نه کرایئت، که چی به بو نهی پرسیاره کی نه وه وه حرام بگریئت ﴿ **عفا الله عنها** ﴾ خوی دلوثان لهو جوړه  
 پرسیاره ناپه سه ندهی پیشووتان بوورا ﴿ **والله غفور حلیم** ﴾ چونکه خوا بو خوی هه میشه لیبورده یه، زوریش  
 له سه رخوو هیمن و په له نه کهره له سزاو تولدها ﴿ **قد سالها قوم من قبلکم** ﴾ خو خه لکانیک یش بهر له نیوه  
 پرسیاران لهو جوړه شتانه کرد ﴿ **ثم اصبحوا بها کافرین** ﴾ پاشان که وه لام درانه وه کافر بوون پیان و رهفتاریان پی  
 نه کرد، بو نمونه: گه له کهی صالح عليه السلام، داوای وشتره کیان لیکردو پاشانیش باوهریان پی نه هیئا!  
 ته فسیری به حیرمو سانیبه و وصیله:

﴿ **ما جعل الله من بحیره ولا سانبه ولا وصیلة ولا حام** ﴾ خوا لهم چوار جوړه وشتره: (به حیره، سانیبه،  
 وه صیله، حام) کهک وهرگرتنی حرام نه کردوه، به لی مهر و شتریک پینج سکی کردباو، ناخره کیان نیور بوو یا،  
 هه لده سان گوئیان کون نه کردو بهر لایان ده کردو نه یانده هیشت کهس باری لی بنی، وه یان سواری بیی، به مه یان  
 ده گوت: (به حیره)، (سانیبه) یش: نه وه بوو که سیک نه یوت: نه گهر لهم نه خوشییه چاک بوومه وه، مهرج بیئت نهو  
 وشتره یه (سانیبه) بی، واته: بو خوی بهر لای بی و، نابی هیچ سوودیکی لی وهریگری، (وصیله) ش: نهو وشتره یه  
 که به سکیک نیره یهک و میچکه یه کی ده بوو، نهوسا نه یانوت: نهوا له بهر خاتری نهو وشتره میچکه یه نیره کهش  
 سهر نابزین، نیتر ده بوویه (وصیله) و نازاد ده بوو. (حام) یش نهو وشتره نیره بوو که به هو ی نه وه وه و شتریک میینه  
 ده سک بکات، نیتر پیان ده گوت: خوی له سهر برین رزگار کرد! نینجا کاتی که نیسلام هات هه موو نه مانه ی رت  
 کردوه، ری بهو خه که سهر لیشتیواوه دا گوشتیشیان بخون و سوودی تریشیان لی وهرگرن، ﴿ **ولکن الذین کفروا** ﴾  
 خوا حرامی نه کردبوون، به لکو کافرو بی باوهره کان، خو یان بوخو یان حرامیان کردبوو ﴿ **یفترون علی الله الکذب** ﴾  
 هه میشه له سهر خوا دروو پرو پالانت هه لئه به ستر، واته: هه رخو یان حلال حرام نه کهن و، حرام حلال نه کهن!  
 ﴿ **واکثرهم لا یعقلون** ﴾ زور به شیان نه زان و بی نه قل و بی دهرکن، بویه نهو بریارانه بوخو یان نه دن و، پیشتی خوا

دو کون ﴿۱۱۰﴾ **وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ هَرَكَاتِ پَنِیشِیان بگوئید: ﴿تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ﴾** گشت وهرن بولای نهو کتیبهی خوا ناردوویهتی و، بین بهرو فرمانی پهیامبری نهو ﴿﴾، هتا ریتان بؤ روون بیتنهو **﴿قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا﴾** نهلین: نیمه هر نهو نایینهمان بهسه که له باو پیرانمانهوه دسمان کهوتوه، وههر تهنها لهویش پهیرهوی نهکهین **﴿أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ﴾** که باوو پیرانیشیان هیچیان نهزانیوه ورییان دهرنهکردوه، ناخو هردوایان بکهون ؟ **﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ﴾** نهی گهلی خاوهن باوهړ ! خهریکی پاکسازی دهرونی خوټان بن و، خو بگونجینن لهگهل خواداو ههمیشه هوټشان به خوټانهوه بی **﴿لَا يَضُرُّكُمْ مِنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾** نهوساکه برواتان میناو ریتان دوزینهوه ناموژگاری خهلکیشان کرد، نیتر

خهلکانی گومړا بوو ناتوان زیانتان پی بگهیخن، ههرچهنده پیلان بگینن **﴿إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا﴾** هه مووشتان هریولای خوای گهوره دینهوه **﴿فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾** نینجا ههرچیتان کردوه ناگادارتان دهکات لیس و، پاداشیشتان نه داتهوه. پیایوکی موسلمانن هوژی (بهنی سههم) له گهل دوو پیایو گاورد (تهمیم و عهدی) چوونه سهفرینک و له رینگدا (سههم) بیه که مردو هیچ موسلمانیک لهو دهور بهردا نه بوو تا وهسیه تیان لایکات، جاکه دوو فهله که که له پوره کهیان بردهوه بؤ میراتبهره کانی دهریکی زیونیان لینگدا یوه بؤ خویان، پهیامبر ﷺ سویندی دان که هیچ شتیکیان لا نه دابی، پاشان له مهکهدا دفره که بینرا دفروشرا !! فروشیاره کان وتیان: نیمه له (تهمیم) و (عهدی) مان کپروه، میراتبهرانی مردوه کهیش سویندیان خوارد که نهو دفره زیوه مالی فلانی خر میانه، نیتربؤ وهلامی راستی نهه نایه ته - وهک بوخاریی و ترمزی میناویانه - هات و فرموی: **﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ﴾** نهی وانهی باوه رتان میناوه! **﴿إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ**

وَأِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١١٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١١١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُوهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرْتِمَا لَا نَشْتَرِي بِدَعْمَانَا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذًا لَمِنَ الْأَثِمِينَ ﴿١١٢﴾ فَإِنْ غَرَبَتْ أَنْتُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوَّلَيْنِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَدْنَا أَحَقَّ مِنْ شَهِدَتُهُمَا وَمَا عَدَدْنَا إِنَّا إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١١٣﴾ ذَلِكَ أَذَقْنَا أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَى وَجْهِهَا أَوْ يَحْتَفُوا أَنْ تَرُدَّائِنْ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَأَنْتُمْ أَلْفَوْا اللَّهَ وَأَسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١١٤﴾

**الموت﴾** ههرکات په کیکتان هرگی هات **﴿حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ﴾** ویستی وهسیه تی بکا، دهبی له کاتی وهسیه ته کهدا دوو کهسی **﴿ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾** دادگر له خوټان بکاته شاید **﴿أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ﴾** خوټه گر چوونه سهفر و هرگتان نهو ته بوو، موسلمانن دسمان دهست نه کهوت، دهتوان دوو کهستر له غیری خوټان بکه نه شاید **﴿تَحْسِبُوهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرْتِمَا﴾** جانه گر لهو دوو شاید بهد گومان بوون، هتا دواي نویژی عسر هردو را گرن، نهوسا دهبی سویندی بخون **﴿لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا﴾** که: نیمه له بهر هیچ کهسک دینمان به هیچ شتی که نا فروشین **﴿وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى﴾** هر چهنده نهو کهسه که به سوینده کهی نیمه شتیکی دهست کهوی خر میشان بیت **﴿وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ﴾** و شاید تی خوایش نه شارینهوه **﴿إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَثِمِينَ﴾** نه گینه تاوانبارو گونا هبار ده بین **﴿فَإِنْ غَرَبَتْ عَنْهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا﴾** نینجا نه گر - دواي



سویند خواردنه که - زانراو دهرکهوت که دوو شایه ته که ی پیشوو دروین کردوو و خوین تاوانبار کردوو **﴿فأخراهم﴾** **﴿يقومان مقامهما من الذين استحق عليهم الأوليان﴾** ده بی دوو که سی شیاوو نزدیکتر له میراتبهرانی مردوو که له جیاتی ئوو دوو شایه ده پیشوو دروژنه " گونا هبهره " بینه پیش **﴿فيقسمان بالله لشهادتنا أحق من شهادتهما﴾** سویندی بخون و بلین : سویند به خوا ئم شایه تیه ی ئیمه له شایه تیه که ی ئهوان راستروه قتره **﴿وما اعتدينا﴾** له هه قیش لامان نه داوه **﴿إنا إذا لمن الظالمين﴾** ده نا له سته مکاران ده بین، ئینجا پاش سویند خواردنه که ماله که ده دریتوه به میراتبهرانی مردوو که **﴿ذلك ادنى ان يأتوا بالشهادة على وجهها﴾** نه وهش باشت و نزدیکتره به وهوه که ئوو دوو شایه ته وه خوی شایه تیه که بده و، گزی تیا نه کهن **﴿أو يخافوا ان ترد ايمان بعد ايمانهم﴾** وه یان بترسن که به سویندی ئهوانی دیکه، سویند هکانی ئه مان رت بکرینه وه **﴿واتقوا الله واسمعوا﴾** ده سا له خوا بترسن و له سویند هکانتا نا دروگزی مه کهن و، هه میشه هه ق بگرنه گو ی و، کاری پیبکهن **﴿والله لا يهدي القوم الفاسقين﴾** خوی کار جوانیش هه رگیز خه لکانی له سنوور دهرچوو، شاره زاورینما نا کا بو پی راست.

**تبینی:** ئه گهر له جیگایه کدا موسلمان ده ست نه کهوت بکری به شایه ت له سهر ههر وه سیه تنامه یه که ده توانی جووله که و گاور، یان نا گریه رست بکرینه شایه ت له سهر وه سیه ته که.

### رینماییه کانی نایه تی ( ۱۰۶-۱۰۸ ):

- ۱- وه سیه تکردن چ له ماله وه، چ له سه فهدا سوننه ته.
  - ۲- به شایه د گرتنی موسلمان له سهر وه سیه تکردن واجیبه.
  - ۳- ئه گهر موسلمان ده ست نه کهوت بو شایه دی، ئهوا ناموسلمانیش ده بی، به وهرجه وه کو ئیمامی (ئه حمده) ئه لی ئم نایه ته مه نسوخ نه بی، دیاره قسه ی راستیش له ناو زاناکاندا ههر ئه مه یه که (مه نسوخ) نه.
  - ۴- سویندانی خه لکی پاش نوژی عه سر، له بهر گرنگیدان به سویند هکه، وه کو له فهرمووده دا هاتوو سوننه ته.
  - ۵- ئه گهر (دادوهر) له شایه ده کان دوول بوو، ده توانی سویندیان بدا.
- پیغه مبه ران پرسیاری قه وه که یانیان لیده کریت:

**﴿يوم يجمع الله الرسل﴾** لهو پوژه بترسن که خوا گشت په یام به ره کانی خوی کۆده کاته وه **﴿فيقول ماذا اجبتم﴾** ئه و جار لییان ئه پرسی و ئه فهرمو ی: ئه ری چۆن وه لامیکتان درایه وه له لایه ن ئه و گه لانه وه نیردران بولایان، کاتی بانگتان ده کردن بو پی راست؟ **﴿قالوا لا علم لنا﴾** جا له بهر شهرم وه ده بی خوین و، سه ختی رۆژه که ئه لین: خواجه ! ئیمه هیچ زانیارییه کمان له وباریه وه نه **﴿انك انت علام الغيوب﴾** چونکه بیگومان ته نها ههر ئه تو ی که به ته وای له حالی گشت نادیاره کان به ناگای.

### عیسا! ئم چاکانه ت له بیر نه چی:

**﴿إذ قال الله يا عيسى ابن مريم﴾** ده بی ئه و به خشش و به هرهانه تان له بیر بی که خوی له کارزان به عیسا ی کوپی مه ریه می داو، پی فهرموو: **﴿اذكر نعمتي عليك وعلى والدك﴾** عیسا! یادی به خششه کانی من بکه وه که به خشیم به خوت و دایکت **﴿إذ ايدتك بروح القدس﴾** ئه وده مه که به جبریل پشتگیریم لی کردیت و، به مه ریه می دایکیشت مژده ماندا **﴿تكلم الناس في المهد وكهلا﴾** که له بهر پاکانه بو دایکت و، دهرکه وتنی پله و پایه ی به رزی خویشت، هه م به مندالی و له بی شک هدا، هه م به گه وریه ی وله هه ر هتی ده سه لاتدا، ده توانی له گه ل ئه و خه لکانه دا وه لامی ژیرانه بده یته وه، قسه ی پیغه مبه رانه بکه یت. **﴿وإذ علمتك الكتاب والحكمة والتوراة والإنجيل﴾** ئه مه یشت

لهیبر بیت عیسا! که من توّم فیبری نووسین و ورده کاری و تهورات و ئینجیل کرد **﴿وإذ تخلق من الطين كهيئة الطير بإذنی﴾** و نه نه مهش کاتی به فرمان و یارمته من شیوی پهله وهریکت لهقور دهنه خشان و ساز دهکرد **﴿فتنفخ فیها﴾** ئینجا قووت پیاده کرد **﴿فتكون طیرا بإذنی﴾** به فرمان و دهسه لاتی من دهبوو به بالندهیه و دهفری **﴿وتبری الاکمه والابرص بإذنی﴾** دیسان و ههر به ئیزن و فرمانی من کویری زگماک و بهلهکت چاک نه کرده وه **﴿وإذ تخرج الموتی بإذنی﴾** ههر به کومهک و ئیزنی من بوو توانیت مردوو لهگوږ دهر بهیژی و زیندوو بکیتوه **﴿وإذ کففت بنی اسرائیل عنک﴾** نهو کاته یشت له بیریت که دهستی جووله کهم لی به دور گرتیت و نه مهیشت زیانت لیدن **﴿إذ جنتهم بالبینات﴾** نهو دمه که تو نه وه موو نیشانه پروانه ت بو هینان **﴿نقال الذین کفروا منهم﴾** جاکافرو بی

باوهره کانیشیان و تیان: **﴿إن هذا إلا سحر مبین﴾** نه مه بی و نبی جادویه کی ناشکرایه **﴿وإذ أوحیت إلى الحواریین﴾** نهی عیسا! بیرى نهو به خششه ییش بکه وه که دلسوزه کانتیم تیگه یاند **﴿ان آمنوا بی وبرسولی﴾** ده بی پرواتان به من هبی و به په یامبه ره که شم، واته: پشتیوانی لی بکه و باوهرتان پیی هه بیت **﴿قالوا آمنا و اشهد باننا مسلمون﴾** و تیان: خواجه! باوهرمان هینا تو شایه ت به ، که نیمه ههر موسلمان و گوږایه لی توین **﴿إذ قال الحواریون یا عیسی ابن مریم﴾** بیر بکه وه که حوارییه دلسوزه شوینکه و تو وه کانت و تیان: نهی عیسا کوپی مریه م! **﴿هل یستطیع ربک﴾** نه ری ده کری پهره رد گارت **﴿ان ینزل علینا مائدة من السماء﴾** له ناسمانه وه خوانیکمان بو بنیترته خواره وه هه موو جوړه خوار دنیکی تیداییت؟ **﴿قال اتقوا الله﴾** عیسا وتی: خه لکینه! له خوا بترسن و واز له وجوړه قسانه بینن **﴿ان کنتم مؤمنین﴾** نه گهر راسته باوهرتان به دهسه لاتی خوا هیه **﴿قالوا نرید ان ناکل منها﴾** گو تیان: ناخر نه مانه وی لی بخوین **﴿وتطمئن قلوبنا﴾** و دلنایش بین

لِخُرَاجِهَا  
سُورَةُ الْمَائِدَةِ  
﴿يَوْمَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرُّسُلَ قِيَمًا مَّاذًا أَجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِزَّ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمَهُ الْغُيُوبَ﴾ (١٥١) إِذْ قَالَ اللَّهُ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ادْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَلَدَيْكَ إِذْ أَيْدَتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَنكَ إِذْ جُنَّتْهُمْ بِالْبَيْنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسْحَرٌ مُّبِينٌ ﴿١٥٢﴾ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرُسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١٥٣﴾ إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ أَتَقْوُونَ اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٤﴾ قَالُوا أُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَنَطْمِئَنَ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتُنَا وَنَكُونَ عَلَيْنَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١٥٥﴾

له سر په کتا په رستی خواو، راستی تو **﴿ونعلم ان قد صدقتنا﴾** و باشریش بزاین که تو راستت له گه ل کردوین **﴿ونكون علیها من الشاهدين﴾** و بشبینه شایه ت که نه و خوانه به لگی دهسه لاتی خواجه و باوهرشمان بته وتر بی. هاتنی (خوانه) که بو هه وه که ی عیسا:

**﴿قال عیسی ابن مریم﴾** عیسا کوپه که ی مریه م وتی: **﴿اللهم ربنا انزل علینا مائدة من السماء﴾** نهی خوا ی پهره رد گارمان! به میهره بانی خو ت لهو ناسمانه وه خوانیکمان بو بنیتره خواره وه **﴿تكون لنا عیدا لاولنا و آخرنا﴾** که بو نه مانه مان ئیستا هین و بو نه وانه ییش دوایی دین، بیته جهن و مایه ی خوشی، واته: نهو روژه بکینه جهن و خوشی بو گشت لامان **﴿وآیه منک﴾** و نیشانه یه کیش بی له تو وه بو راستی په یامبه ریه تی من **﴿وارزقنا وانت خیر الرازقین﴾** ده سا بژیوی و روژییه کی بی ماندوو بوونمان بده ری، چونکه ههر نه تو ی چاکترین روژیده ران **﴿قال**



**الله انی منزلها علیکم** ﴿خوای وهلامی دانه وهو فره مووی باشه ! وای من نهو خوانه یه تان بو دهنیرم﴾ **﴿فمن یكفر بعد منکم﴾** نینجا دوا ی نهو خوانه نیت هر که سیکیتان بی باوه بیت به په یامبره کم عیسا **﴿فانی اُعذبه عذابا لا اُعذبه احدا من العالمین﴾** نهوای من سزایه کی توندی وای نهوای که تانیستا له ناو خه لکی جیهاندا سزای هیچ که سیک و نه دابی.

**سهرنجیک:** زاناکان به کووی دنگ ده لنین: خوای میهره بان وهلامی دانه وهو خوانه کی بو ناردن.

عیسا له شریک حاشا دهکا:

**﴿وان قال الله يا عيسى ابن مريم﴾** نهو کاتهش وهیریینه که خوای کارزان له روژی قیامه تدا به عیسی

کوپی مریه ده لی: **﴿انت قلت للناس اتخذوني وامی الهین**

**من دون الله﴾** نهوی تو بهو خه لکه کت کوت که له جیاتی خوای

تاک و ته نیا خو ت و دایکت بکه نه دوو خوا ؟! **﴿قال سبحانه**

**ما يكون لي ان اقول ماليس لي بحق﴾** عیسایش ده لی:

خوایه ! من هه میشه تو به پاک و خاوین رائه گرم

و، هه رگیزیش بو من ناشی شتیکی ناراست و ناشیاوی وای

بهرامبر به تو بلیم **﴿ان كنت قلتہ فقد علمته﴾** نه گهر نهو

قسه یه م کردبی، بی شک تو خو ت ده زانی **﴿تعلم ما فی**

**نفسی﴾** هه رچی له ناخی من دایه تو نه یزانی **﴿ولا اعلم ما**

**فی نفسک﴾** به لام من ده رباری نهوای له نهفس وزاتی

تو دایه شتیکی نهو تو نازانم **﴿انك انت علام الغیوب﴾** به

راستی ته نه هه خو تی به هه مو نادیاره کان زانایت **﴿**

**ما قلت لهم الا ما امرتني به﴾** چیت فره مان پیگردوم

منیش هه نهو م پیگوتوون **﴿ان اعبدا الله ربی وربکم﴾**

پی م وتون: که ته نه هه (الله) بپه رستن، که په روه ردگاری من

و نیویه **﴿وكنتم عليهم شهدا مادمت فيهم﴾** هه تا له

ناویشیاندایم بوم ناگاداریان بووم **﴿فلما توفيتني كنت انت**

**الرقیب عليهم﴾** که مریشم به فره مان خوت، نیت تو بوخوت چاودیرو ناگاداریان بویت **﴿وانت علی کل شی**

**شہید﴾** دیاریشه که تو بوخوت به سه هه مو شتیکا به ناگای **﴿ان تعذبهم فابنهم عبادک﴾** نیستیاش نه گهر تو

سزایان بدهیت، بیگومانه که بهنده ی خو تن و، که سیش بو ی نییه هیچ بلیت **﴿وان تغفر لهم فانك انت العزيز**

**الحکیم﴾** نه گهر لیشیان ببوریت، نهو خو ت چاک ده زانی و، بوخوت ده سه لاتدارو کار جوانی.

هه راستییه به که لک دی:

**﴿قال الله هذا يوم ينفع الصادقین صدقهم﴾** خوای به هه ق پاش نهو هه مو ناموزگارییه کردنی فره مووی:

نیت نهو مروراستگو یان، راستگو یان که لکیان پیده که یه نیت، واته: ته نیا یه ک خوا په رستان قازانجیانه **﴿لهم جنات**

**تجری من تحتها الانهار﴾** بوخوا په رستانی راستگو، له به هه شتدا چهنه با خاتیک هه یه، و به بریاندایم چهنه دین رووبار

الحق سبحانه و تعالی

﴿قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبِّ ارْزُقْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ

تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ

خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ اللَّهُ فِي مَرْثَلَهَا عَلَيْكُمْ مِمَّنْ يَكْفُرْ بَعْدَ

مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٤﴾

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ أُنْزِلْ إِلَيْنَا مِنْ السَّمَاءِ مَائِدَةً

وَأَنزِلْ إِلَيْنَا مِنْ السَّمَاءِ مَائِدَةً فَقَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ إِنِّي

أُقْرَأُ بِكِتَابِكَ فَتَعَلَّمَ مَا أُقْرَأُ فَكَرِهَ أَنْ يَنْزِلَ إِلَيْهِمْ قَالَ اللَّهُ إِنِّي

أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَالِمُ الْغُيُوبِ ﴿١١٥﴾ مَا

كُنْتُ بِشَهِيدٍ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَتَى الرَّقِيبَ

عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٦﴾ إِنَّ تَعَذُّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ

وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٧﴾ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ

يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٨﴾

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١١٩﴾

﴿١١٧﴾

﴿١١٨﴾

﴿١١٩﴾

به خور ده چیت ﴿خالدین فیها ابد﴾ به هه تاهه تاییش تییاندا نه میننه وه ﴿رضی الله عنهم﴾ خوی میهره بان لییان رازییه، واته: کرده وه کانی وەرگرتوون ﴿ورضوا عنه﴾ و نه وانیش له خوا رازین ﴿ذلك الفوز العظيم﴾ هه ره وهیش سه ره کوه تن و سه رفرازی گهروهیه ﴿الله ملك السموات والارض وما فیهن﴾ ناسمانه کان و زهوی و، هه رچیش له نیوانیاندا یه گشتی مولکی خوایه، واته: هه موو شتیک هه ره وه دروستی کردوه، بویه نه پیویستی به ژن ههیه نه به مندال ﴿وهو علی کل شیء قدیر﴾ هه ره وهیش به سه ره هه موو شتیکیشدا به تواناو به ده سه لات، نه توانی هه موو نیعمه تی به بهنده کانی بیه خشیت، بویه نیعمهیش وهک (بهنده) یهکی خوی هه میشه داوای فزل و به خششی لیده کهن.

سوپاسی فرهو زور بوخوای خاوهن به هره، که یارمه تیدام بو ته واکردنی ته فسیری سووره تی (مائیده).

\*\*\* \*\*

### ۶- سووره تی (نه نعام) به

#### به ککه بییه و (۱۶۵) نایه ته

#### به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ئه م سووره تی (نه نعام) بهش یه کیکه له سووره ته درنه کانی مه ککه، جوغو باز نه ککه شی، هه رباسی عه قیده و بناغه ی ئیمان و باوه ره، نه لبه ته جیاوازی له گهل سووره ته مه ده نییه کاند له نامانج و بوچووندا یه، چونکه سووره ته مه ککه بییه کان وهکو سووره ته مه ده نییه کان باسی پوژوو و جهج و توله و یاسای خیزان و جهنگ و ناشتی ناکه ن، به لکو ته نیا له باره ی ئه م شته سه ره کییا نه وه ده دین، وهکو: ۱- خویه تی خوی کارزان (اللوہیة). ۲- وه حی و په یامی قورنان. ۳- زیندوو بوونه وه پاداش و توله، هه ره له بهرگرنگی ئه م سی شته ییش بوو که نزیکه ی (۱۲) سال له مه ککه دا هه ره له باره قورنان ده هات. ئیمامی (ته بهری) له (عبدالله) ی کوپی (عومر) وه له باره ی فه زیله تی ئه م سووره ته وه ده گیریت وه که پیغه مبه ر ﴿فرموی: (نزلت علی سورة الانعام جملة واحدة، وشيها سبعون الفا من الملائكة لهم رُجُلٌ بالتسبيح والتحميد). واته: ئه م سووره تی (نه نعام) به گشت به یه کجارو به سه ره یه که وه بو م هات و، حه فقا هه زار فره شته ییش له ته شریفاتیا بوون و، به ده نگی بهرز سوپاس و ته سبیحاتیان ده کرد. ﴿بسم الله الرحمن الرحيم \* الحمد لله الذي خلق السموات والارض﴾ هه موو جو ره سوپاس و ستایشیک ته نها و ته نها بو نه وخوایه که ناسمانه کان و زهوی به دیه نیا ﴿وجعل الظلمات والنور﴾ و تاریکی به کان و رووناکیشی داهینا، دیاره ریگا کانی گو مری و، سه رلیش یواوی زور زورن، بویه قورنای پیروز به کو هی نای و فره مووی: ﴿وجعل الظلمات﴾. به لام چونکه ریگه و ریبازی به ختیار ی و سه رفرازی ته نیا هه ره ک ریگایه، که دینی نیسلامه به (موفرده) و تاک هی نای و فره مووی: (النور). ﴿ثم الذين كفروا بربهم يعدلون﴾ که چی له گهل نه وه ییشدا نه وانه ی که کافرو بی باوه رن، دین هاو بهش بو په روه ردگاریان داده نین و، بتان نه که نه هاو بهش بو ی!؟ که به راستی نه مه یشیان له هه موو شتی زیاتر جیگه ی سه رسوپرمانه! ﴿هو الذي خلقكم من طين﴾ هه ره نه و په روه ردگاره بوو که (بابی) ئیوه ی (نادم) ﴿بؤ یه که مجار له قو به دیه نیا﴾ ﴿ثم قضی اجلا﴾ له پاشان کاتیکی بو ژنیان دیاری کردو بریاریدا ﴿واجل مسمى عنده﴾ واده یه کیشی بریاردا بو کو تایی هه موو جیهان ﴿ثم انتم تموتون﴾ که چی ئیوه دوی نه و هه موو به لگانه ییش له سه ره ده سه لات ی خوا، هیمان هه ره دوودل و به گومانن له زیندوو بوونه وه! ﴿وهوالله في السموات وفي الارض﴾ له ناسمانه کان



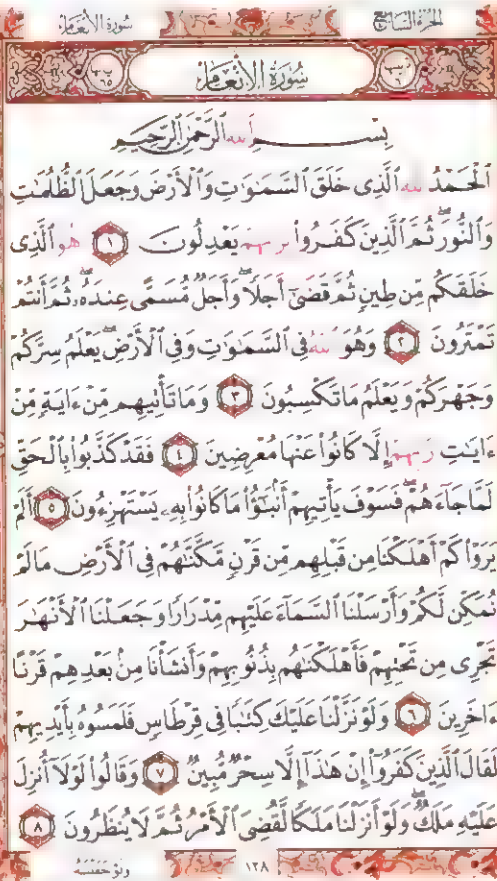
و له‌زوییدا خوا هر نه‌وخوایه که‌ناوی (الله) یه **﴿یعلم سرکم و جهرکم﴾** له‌گشت کاری نه‌ینی و ناشکراتان ناگاداره **﴿و یعلم ماتکسیون﴾** خهریکی ههرکاریکش بن چاک چاک پییده‌زانی، جاکه‌وابوو ههر نه‌وخوایه به‌رستن که‌ خاوه‌نی نه‌و گشت سیفه‌تانه‌یه.

**تبیینی:** نه‌م بیژهی (الله) یه له‌م نایه‌ته‌دا: (وهو الله فی السموات...) به‌سی جور ته‌فسیر کراوه، **﴿سکم به‌مانای مه‌عبودو په‌رستراوه، واته: ههر نه‌وه په‌رستراوی راسته‌قینه‌و به‌هق له‌گشت ئاسمانه‌کان و زه‌وییدا، ههر وه‌کو له‌سووره‌تی (۸۴/۴۲) یشدا ده‌فرموی: (وهو الذی فی السماء إله و فی الأرض إله) زوودم** فره‌مایشتی: (یعلم سرکم و جهرکم) له‌نیوان (وهو الله) و له‌نیوان (فی السموات و فی الأرض) دایه‌و ده‌بیته: (وهو الله یعلم سرکم و جهرکم فی

السموات و فی الأرض) واته: ههر نه‌وه که‌ له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وییدا به‌گشت کاره نه‌ینی و ناشکراکانتان ده‌زانی، ههر وه‌کو له‌سووره‌تی (۶/۲۵): (قل انزلہ الذی یعلم السر فی السموات و الأرض...) هاتووو پشتگیری نه‌و مانایه ده‌کا. **سیدم** ئیدسامی (ته‌به‌ری) ده‌لی: ده‌بی له‌کاتی خویندنه‌ویدا له‌سه‌ر بیژهی (فی السموات) دا پابوه‌ستی و بلییت: (وهو الله فی السموات) نه‌وسا (و فی الأرض) په‌یوه‌ست بکه‌یت به‌پاشه‌که‌یه‌وه بلییت: (یعلم سرکم و جهرکم فی الأرض)، جا به‌پی نه‌م مانای سی‌یه‌مه ده‌بیته: (الله) مستو. علی عرشه فوق جمیع خلقه، مع انه یعلم سر اهل الأرض و جهرهم). نایه‌تی (انتم من فی السماء...) سی سووره‌تی (ملک) و نایه‌تی: (الرحمن علی العرش استوی) سی سووره‌تی (الله) پشتگیری له‌ومانایه ده‌که‌ن، (نبین که‌سیر) ده‌لی: دوازی نه‌مه زانایان یه‌کده‌نگ وه‌سقتان دژی (جه‌ه‌نه‌می) یه‌کان که‌ ده‌لین: خوا له‌گشت جیگایه‌کدایه‌و بی‌(مه‌کان)ه. ته‌فسیری نه‌و نایه‌ته‌شیان به‌ههر سی شیوه‌که‌ کردو ته‌وه.

موشریک زور نه‌هلی عیناده:

**﴿وما تاتیهم من آیه من آیات ربهم﴾** ههر به‌لگوو نیشانه‌یه‌ک له‌به‌لگوو نیشانه‌کانی خوازی په‌روه‌ردگار بیته‌لای هاوبه‌شدانه‌ره‌کان بو چه‌سپاندنی یه‌کته‌په‌رستی و راستی په‌یامبه‌ر **﴿إلا كانوا عنها معرضین﴾** نه‌وه‌نده‌سه‌ر سه‌خت نیالو بیللا ههر رووی لیوه‌رده‌گیژن و حاشای لیده‌که‌ن **﴿فقد کذبوا بالحق لما جاءهم﴾** نه‌وته ههر که‌ نه‌م قورنانه‌شیان بو هات، باوه‌ریان پی نه‌هینا و به‌درویان دانا! **﴿فسوف یاتیهم انباء ما كانوا به‌یسته‌زون﴾** دلنیا بن له‌دوارژدا نه‌نجامی به‌دروخستنه‌وه‌ی نه‌وبه‌لگانه‌یان پیده‌گا که‌ نه‌وان گالته‌یان پیده‌کرد و توله‌ش وه‌رده‌گرن **﴿الم یروا﴾** ناخو نه‌و بی باوه‌رانه‌نیا نبینیوه‌و غیره‌تیا و وه‌نه‌گرتوو **﴿کم اهلکنا من قبلهم من قرن﴾** که‌ خه‌لکیکی زورمان له‌پیش نه‌وانه‌وه قهرکردو قه‌وتاند؟ **﴿مکانهم فی الأرض ما لم نمکن لکم﴾** و ده‌سه‌لات و توانایه‌کی و امان



پیدا بون که به نیوه مان نه دابو نهی قوره ییش دهسا بؤکوی چوون<sup>۱۹</sup> ﴿وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا﴾ وه له ناسمانیشه وه بارانیکی به لیزمه وه به خورمان بؤ باراندن ﴿وَجَعَلْنَا الْآنْهَارَ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهِمْ﴾ و امان کرد که جوگه و روبارو کانیاوی زور زه به نه له ژیر کوشک و باخه کانیا نه وه دهرده چوو ﴿فَأَمْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ﴾ نینجا به هوئی تاوانه کانیا نه وه قهرمانکردن و له ناومان بردن ﴿وَأَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ﴾ و پاش له ناوبردن نه و انیش خه لکیکی ترمان دامه زانده به دی هینا، دیسان نه و انیشمان به هوئی لاساری خویا نه وه له ناوبرد، دهسا نیوه ییش وریابن.

### رینماییه کانی نایه تی (۴-۶):

۱- پشت له حه فکردن و کارپینه کردنی، مانای باوه نه بوونه پیی.

۲- مه سخره و گالته کردن به دین، ده بیته هوئی هانتی

سزا.

۳- عیبرت و په ند وهرگرتن له میژووی گهلانی

رابوردو و تیا چوو.

۴- گشت نومه تیگ به هوئی گوناحی خویره وه

تیا چوو.

﴿وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَيْكَ كِتَابًا فِي لُطْطَاسٍ﴾ نه گهر له باتی

نهم قورنانه که نیستا بؤت هاتوو نووسراوه یه کی ترمان

له سهر کاغزو لاپه ریبه ک دابه زاندها ﴿فَلَمَسُوهُ بَأْيَدِهِمْ﴾

جا دهستیان لیدابو و بینا بایان بؤ نه مانی گومان و دوو

دلییان ﴿لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ هیشتای کافرو بی

باوه ره کان، نه وه نده ناله بارو نه هلی عینادن ههر نه یانوت:

﴿إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾ بیی و نه بی نه مه ههر

جادوویه کی ناشکراو نمایانه و، نیعه ی پی چاوه به ست

کراوه!

به لای موشریکانه وه پیغه مبه رنابی مرو بی:

﴿وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ﴾ ده شیانگوت: نه ری

بؤخوا له ناسمانه وه فریشته یه کی بؤ نه تارده خواره وه و، شایه تی پیغه مبه ریتی بؤ بدات، نه گهر راست ده کات

ده لی پیام مبه ر ﴿وَلَوْ أَنزَلْنَاهُ مَلَكًا لَقُضِيَ الْأَمْرُ﴾ دیاره نه گهر نیمه فریشته مان بؤنه وکاره نار دباو، نه و انیش

وه کو باوی خویمان باوه ریان نه هینا، بیگومان کار له کار ده ترازو سزایان بؤ ده مات ﴿ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ﴾

پاشانیش مؤلته نه نه دران ته نها چاو تروکانیکیش بژیین ﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا﴾ گریمان نه گهر وه ک خویمان

پیشنیاریان کرد گیرابامان به فریشته یه ک له باتی نه وه که پیام مبه ر مروفه ﴿جَعَلْنَاهُ رَجُلًا﴾ ههر ده بوو له شکل و

سیمای پیایو کمان دانابا، چونکه نه گهر له بیچی فریشته دا بیته لایان، ههر گیز قه بوولی ناکه ن ﴿وَلَلْبَسْنَا عَلَيْهِمْ

مَا يَلْبَسُونَ﴾ و نه وساش نه وهی وائیستا لییان تیگه ل بووه ده لی ن پیغه مبه ر نه بی فریشته بی، ههر

هه مان ره خنه ده گرنه وه لییان تیگ ده چی، که و ابو پیغه مبه ر ههر ده بی به شه ربیت ﴿وَلَقَدْ اسْتَهْزَأُ بِرَسُولِ

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

الْأَنْعَامِ

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبَسُونَ ﴿١﴾ وَلَقَدْ اسْتَهْزَأُ بِرَسُولِكَ فُكَافًا بِالَّذِينَ سَخَّرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٢﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ نَأْتِ عَذَابُهُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣﴾ قُلْ لِمَنْ مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَ كُفْرَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤﴾ وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الْأَيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ قُلْ أَغْنَى اللَّهُ الْفَقْرَ الْفَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يَطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ نَصَبْتُ رُفِي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٧﴾ مَنْ يَصْرِفْ عَنْهُ يَوْمَ يَصْدَفُ رَحْمَةً وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَمِيمُ ﴿٨﴾ وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَصْرَفْ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بَحْرٌ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّهُ يَصْرِفُ ﴿٩﴾ وَهُوَ الْفَاحِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٠﴾



**من قبلک** بیگومانه به گه لیک له پیغه مبه رانی بهرله توش مه سخهره و گالته کراو نه شپسان، که وابوو توش وه که نه وان به نارام بهو ددان به خو تا بگره **﴿فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یتستهمون﴾** نهوسا له نه نجامی نه و گالته پیگردنه دا سزاو جه زره به یه خه ی گرتن **﴿قل سیروا فی الارض﴾** پییان بلی: بچن به ولاتی بی باوه پره کاندای نهوانه ی یاخیببون گه شتی بکهن **﴿ثم انظروا کیف کان عاقبة المکذبین﴾** نهوسا ته ماشاکهن، بزائن پاشه روژی نهوانه چون بوو که، نایه ته کانی خویان به درو داده نا؟

### رینمایه کانی نایه تی (۷-۱۱):

- ۱- هه لگرانی په یامی خوا ته نیا هه مرو و بوون، نهک فریشته.
- ۲- گالته و سوو کایه تی کردن به پیغه مبه ران و بانگبه رانی دینی خوا، داب ونه ریتی مرو و به لاساره کانه و نه گزراوه و، هه ربوو و، هه رده شیبی، بویه ده بی گشتمان زور به تابشت و خوراگر بین.
- ۳- نه نجامی به درو خه روان هه تیاچوونه.

ده بی گش ملکه چی فرمانی خوابین:

**﴿قل لمن مافی السموات والارض﴾** بلی نه ی پیغه مبه ران **﴿الله﴾** نهوی له ناسمانه کان و زه ویدایه، مولکی کییه؟! **﴿قل لله﴾** تو بوخوت بلی: هه موو هه مولکی خواجه، نهک هی بته کان **﴿کتب علی نفسه الرحمة﴾** له سه رخوی نووسیوه که ده بی با ره حمت و میهره بان بیت بهرام بهر به بنده کانی خوی **﴿لیجمعنکم الی یوم القیامة لاریب فیه﴾** دلنیا بن له روژی قیامه تدا که هاتنی بیگومانه هه مووتان بوی کو ده کاته وه، جا نه وکاته پاداشت و توله و مرده گرنه وه **﴿الذین خسروا انفسهم فهم لا یؤمنون﴾** نهو که سانهش که زیانیان به خویانگه یاندو، خویان دو پاند، باوه پ ناهینن و ددان به یه کتا په رستیدا ناین **﴿وله ماسکن فی اللیل والنهار﴾** هه رچی له شه وو روژدا نارام ده گریت، گشت مولکی نه وه، له ژیر ده سه لاتی نه ویدایه **﴿وهو السميع العليم﴾** هه رخویشی هه میشه بیسه رو زانایه **﴿قل اغیر الله اتخذ ولیا﴾** بلی: ده تانه وی منیش وه کوخوتان له خوا به ولاره، که سیکی تر به دوست و یارمه تیده ری خوم بزانه؟! **﴿فاطر السموات والارض﴾** که به دیهیننری ناسمانه کان و زه ویه **﴿وهو یطعم ولا یطعم﴾** روژیش به گشت دروست کراوه کان ده داو، خویشی له روژی بی نیازه؟ **﴿قل انی امرت ان اکون اول من اسلم﴾** پیان بلی: فرمانم پیداراه که یه که مین موسلمان و، یه که مین کهس بم خو ته سلیم به خوی گه ورم بکه **﴿ولا تکنن من المشرکین﴾** وه فرمانم پیداراه نابی له هاو به شدانه ران بیت **﴿قل انی اخاف ان عصیت ربی عذاب یوم عظیم﴾** بلی: نه گه ر منیش وه کو نیوه سه ریچی له خوی په رورده گارم بکه م وبتان ببهرستم، دلنیا بن نه وکاره به من ناکری، چونکه من له نازاری روژیکی مه ترسیدار ده ترسم **﴿من یصرف عنه یومئذ﴾** نهوی له و روژده رووی له و سزایه وهر گپردی **﴿فقد رحمه﴾** نه وه به راستی خوا میهره بانی له گه ل کردوه و بهر به زه یی خوی خستوه **﴿وذلك الفوز المبین﴾** دیاره هه رنه ویش به ناشکرا به ختیاریی و سه رفرازییه.

چاکه و به لا هه ر به دهستی خواجه:

**﴿وان یمسک الله بضر﴾** نهو خواجه ده سه لاتداریکی ودهایه نه گه ر تووشی هه رجوره به لاو زیانیکت بکات **﴿فلا کاشف له الا هو﴾** به غهیره ز خوی هیچ که سی ناتوانی لای ببا **﴿وان یمسک بضر فهو علی کل شی قدیر﴾** خو نه گه ر خیر و چاکه یه کیشیت پیبگه یه نیت، دیاره هه رخوی به سه ره مووشتیکا ده سه لاتداره و حه زله هه رچی بکا ده توانی نه نجامی بدا، وهک نه م فهرووده سه حیهش که نیامی تیرمیزی ده یهینی ده لی: پیغه مبه ران **﴿به﴾** (نین

عہدہ (ی) فرموا: ((یا غلام! اذا سألت فاسأل الله وإذا استعنت فاستعن بالله، واعلم ان الأمة لو اجتمعوا على ان ينفعوك بشيء لم ينفعوك إلا بشيء قد كتب الله لك، ولو اجتمعوا على ان يضروك بشيء لم يضروك إلا بشيء قد كتبه الله عليك، رفعت الأقلام وجفت الصحف)). واته: نہی لاوہکہ! ہرکہ ویستت داوا بکہیت، ہر لہ خواہ بکہ، ویستیشیت داواہی ہاوارہی و کومہک بکہیت، دہی ہر لہ خواہ بکہیت، چاکیش بزانیہ کہ نہ گہر مہموو خہ لکان کو ببنہ وہو بیانہوی قازانجیکت پیبگہیہن، بہ دہر لہوہ کہ خوا خوی بریاری داییت، ناتوانن ہیچ قازانجیکت پیبگہیہن، نہ گہریش کو ببنہ وہو بیانہوی زیانیکت پیبگہیہن، ناتوانن، مہ گہر ویستی خواہی ہسہرییت، چونکہ قہلہ مہکان (لہ نہ زلدا) ہرچییان نووسی، نووسییان و، مہرکہ بہ کہش و شکوہ بووہ ﴿**وہو القاهر فوق عباده**﴾

قُلْ أَى شَىْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اللَّهُ شَهِدْتُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ لَأُنْذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَتَيْنَكُمْ لَنتُشْهَدُونَ أَنْتَ مَعَ اللَّهِ إِلَهَهُ آخِرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَحْدٌ وَإِنِّى بَرِئٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢١﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا أَيْنَ شُرَكَاؤُكُمْ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فَتَنْصُرُهُمْ وَلَا أَنْ قَالُوا اللَّهُ شَاكَاؤُكُمْ شُرَكَاؤُكُمْ فَمَا كُنْتُمْ تُنصِرُونَ ﴿٢٣﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ كَذَّبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٤﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كَلَاءً آتَوْهُ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءَهُكَ مُجِدُّوُنكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾ وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْتَوُونَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ تَرَى إِذْ ذُوقُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا لَئِنَّا نَارُ اللَّهِ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ رَبِّهِ وَكَوْنُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾

ہر خویشیہ تی زال و دہست رؤیشیت و بہ سہرہ موو عہدہ کانیدا ﴿**وہو الحکیم الخیر**﴾ ہر نہویشہ لہ کارزان و کار جوان و بہ ناگاہیہ بہ کاروباری بہندہ کانی۔ قورتوبیی دہلی: موشریکہ کان وتیان بہ پیغہ مہبرؐ: کی مہیہ شایہ دی لہ سہر پیغہ مہبری تی تو بدا؟ جابو نہو وہ لامہ نہم ثایہ تہ ہات و فہرمووی: ﴿**قُلْ أَى شَىْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً**﴾ پییان بلی: شایہ تی کی لہ مہموو شایہ تیک مہرترو گہرنگترہ بو راستیی پہامہبری تی من؟ ﴿**قُلْ اللَّهُ شَهِدُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ**﴾ بلی: خوا کہ لہ مہموو شایہ تیک گہورہترو بہ ناگاترہ لہ نیوانماندا شایہ تہ بو راستیی من ﴿**وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لَأُنْذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ**﴾ بویہ نہم قورنانشم وہی بوکراوہ، کہ نیوہ وہرکہ سیکی تریش دہنگی نہم قورنانشی دہکاتی، پی بترسینم و، ناگادار کہ مہوہ ﴿**إِنكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَهُ آخِرَى**﴾ چلون نیوہ نہی کافرو بی باوہران! شایہ تی نہدہن کہ لہ گہل (اللہ) دا چہند خواہیہ کی ترہ بی؟ ﴿**قُلْ لَا أَشْهَدُ**﴾ پییان بلی: نہ گہر نیوہ شایہ تی وابدہن، دلنیابن کہ ہرگیز من شایہ تی نادہم (اللہ) ہاوبہشی بی، بہ لکو بہ مہموو توانام نکوولی نہوہ دہکہم، چونکہ ہرگیز ژیری رینگہ نادا بہشتی و ﴿**قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ**﴾ بلی: نہو خواہی، ہر تاک و تہنیاہو، کہسی تر شایہ تی پہرستن نیہ ﴿**وَإِنِّى بَرِئٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ**﴾ و لہ شہریک دانانی نیوہ بو خوا، بہ راستی من بہریی و بیزارم۔

### رینماپیہکانی ثایہ تی (۱۷-۱۹):

- ۱- بو مہمووشتیک دہی پنا ہر بہ بہ خوا بری، وہ لہ سورہتی (یونس) و چہندین سورہتی تردا دوویاتی نہوہ دہکاتہوہ دہفہرموی: (ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك...) ۱۰۶۔
- ۲- خوا شایہ دی بو راستیی پیغہ مہبر نہدا بہ ناردنی قورنات و نیشانہ گہی بوی۔
- ۳- ہر کہس نہم قورنانشی پیگہیشیت، دہی وشیارہوی و ہر بیانوی نہماوہ۔



۴- بنه‌های نیکسلا له‌سەر وشه‌ی پیروزی (لا إله إلا الله) داده‌م‌زری، هه‌روه‌ک بیزاری و حاشایشه له‌هه‌موو جۆره (شیرک) یك. ﴿الذین آتیناهم الكتاب﴾ ئه‌و جوله‌که‌و گاورانه‌ی کتیب و نامه‌مان پێداوون ﴿يعرفونه كما يعرفون أبناءهم﴾ هه‌روه‌کو کۆره‌کانی خۆیان ده‌ناسن، هه‌رئاوایش (په‌یامبه‌ر ﷺ) ده‌ناسن، چونکه له‌ته‌ورات و ئینجیلدا سیفه‌ته به‌رزو جوانه‌کاتی ها تووه به‌ناگایشن لییان ﴿الذین خسروا انفسهم﴾ ئه‌و که‌سانه‌ی زیانیان له‌خۆیاندا به‌هه‌لبژاردنی رێگا چه‌وته‌کان ﴿فهم لا يؤمنون﴾ ئیتراوه‌ر ناهێنن به‌موحه‌مه‌د ﷺ چونکه هه‌رخه‌ریکی ململانی و عینادی خۆیانن ﴿ومن اظلم ممن افترى على الله كذبا﴾ ده‌بی کۆ له‌وکه‌سه سته‌مکارتر بی که درۆ به‌ده‌م خواوه هه‌لبه‌سیت و بلی؛ له‌قیامه‌تدا به‌ته‌کان شه‌فاعه‌تمان بۆ ده‌که‌ن؟ ﴿او کذب باياتہ﴾ وه‌یان به‌نایه‌ته‌کانی خوا باوه‌ر نه‌کاو، به‌درۆیان دانیت؟ ﴿انه لا یفلح الظالمون﴾ به‌پراستی سته‌مکاران و درۆ هه‌لبه‌ستان قه‌ت سه‌رفرازو پزگار نابن.

### له‌شیرکی موشریکان ده‌پێچینه‌وه:

﴿و یوم نحشرهم جميعا﴾ ئه‌ورۆژه وه‌یر بینه که هه‌موو موشریکه‌کان -پاش زیندوو کردنه‌وه- کۆ نه‌که‌ینه‌وه بۆ لیپرسینه‌وه له‌کارو کرده‌ویان ﴿ثم نقول للذین اشرکوا﴾ پاشان به‌و که‌سانه‌ هاوه‌لیان بۆ خوا دانا ده‌لێن: ﴿این شرکاؤکم الذین کنتم تزعمون﴾ له‌کوین ئه‌وانه ئیوه به‌گومان کردبووتانن به‌هاوه‌لی خوا و، پیتان وابوو شه‌ریکی خوان؟! ده‌سا ئیستا بیانیه‌ین ﴿ثم لم تکن فتنتم﴾ له‌پاشان له‌و لا‌مدا هیچ عوزو بیانو و وه‌لامیکیان نیه ﴿ان قالوا والله ربنا ما کنّا مشرکین﴾ ئه‌مه ده‌بی که به‌راشکاوی ئه‌م درۆیه بکه‌ن و بلین: سویند به‌خوای په‌روه‌ردگارمان هه‌رگیز ئیمه هاوه‌شمان بۆ خوا دانه‌ناوه ﴿انظر کیف کذبوا علی انفسهم﴾ ده‌ته‌ماشاکه ته‌نانه‌تی چۆن له‌گه‌ل خۆشیاندا درۆ ده‌که‌ن، هه‌روه‌ک له‌دونیا دا درۆیان ده‌کردو ئه‌یان وت: (ما نعبدهم إلا لیقربونا...) ﴿وضل عنهم ما کانوا یفترون﴾ ئه‌و درۆده‌له‌سه‌یش هه‌لیان به‌ستبو له‌سەر خوا له‌کیسیان چوو و سوودیان لی‌نه‌بینی ﴿ومنهم من یستمع إلیک﴾ هه‌رکه تۆ قورنان ئه‌خوینیه‌وه هه‌یانه دیت گویت بۆ رانه‌گری و، هیچ که‌لکیشی لی‌وه‌رناگری ﴿وجعلنا علی قلوبهم اکنه﴾ له‌به‌ر کوفره‌که‌یان په‌رده‌مان به‌سەر دلیاندا کیشاوه ﴿ان یفقهوه﴾ بۆ‌نه‌وه لی‌ت تینه‌گه‌ن ﴿وفي آذانهم وقرا﴾ له‌به‌ر لاری و لاسارییان گویناییشمان گران و قورسکردوه ناهیلین هیچ خیری بیسن ﴿وان یروا کل آیه لا یؤمنوا بها﴾ ئه‌وه‌ند سه‌ر سه‌ختن که ئه‌گه‌ر هه‌رچی به‌لگه‌و نیشانه‌یش هه‌یه به‌چاو بیبینن، هی‌مان هه‌ر باوه‌رناکه‌ن و ددانانن پێیدا، ئه‌ی له‌سەر داواي ئه‌وان مانگت بۆ له‌ت نه‌کردن، که‌چی باوه‌ریان نه‌هێناو وتیان ئه‌و کاره جادووه! ﴿حتى إذا جاءک﴾ ئه‌وساکه‌یش که‌هاته‌نه لات ﴿یجادلونک﴾ ده‌که‌ونه شه‌ره قسه‌وچه‌له‌حانی له‌گه‌لت ﴿یقول الذین کفروا﴾ کافرو بی باوه‌رکه‌کان ده‌لێن: ﴿إن هذا إلا اساطیر الاولین﴾ بی و نه‌بی ئه‌م قورنانه هه‌ر نه‌فسانه‌و (ئوستوره‌) ی پێشووه‌کانه، له‌وه به‌ولاوه شتیکی دی نیه ﴿وهم ینهون عنه ویناون عنه﴾ هه‌م ری له‌خه‌لکی ده‌گرن له‌بیستنی قورنان و، هه‌م بۆخویشیان خۆیان لی‌دوور ده‌گرن ﴿وان یهلکون إلا انفسهم وما یشعرون﴾ به‌م کاره‌شیان هه‌ر خۆیان له‌ناو ده‌به‌ن و به‌خۆش نازانن.

### پاش دیتنی سزا، خوزگه‌ هیچ نابه‌خشی:

﴿ولو ترى إذ وقفوا علی النار﴾ ئه‌ر ئه‌وکاته هاوه‌شده‌ره‌کان بیبینی که له‌ به‌رامبه‌ر ناگه‌ردا راگیراو به‌ند کراون، بی‌گومان کاریکی زۆر سامناک و گه‌وره ده‌بینی ﴿فقالوا یا لیتنا نرد﴾ ئینجا له‌ورۆژه ده‌لێن: ئای، خوزگه‌ جاری تر ده‌گه‌یژایه‌وه بۆ دنیا ﴿ولا نکذب بايات ربنا﴾ و به‌لگه‌و نیشانه‌کانی په‌وه‌ردگارمان کافرو بی باوه‌ر

نده بووین ﴿وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ وله بروداران دهبووین ﴿<sup>۲۸</sup> بَلْ بَدَا لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلِ﴾ دیاره ئه خوژگه و پشیمانییه یان راست نییه. بهلکو کار له کار ترازو. ئه کاره خراپانه شیان کاتی خوئی له خهلیان نهشاردهوه. ئیستا کهوتنه روو و بویان دهرکهوتن و، بۆخوشیان حالی بوون ﴿وَلَوْ رَدُّوا لَعَادُوا لَمَّا نَهَوْا عَنْهُ﴾ و نهگهر گریمان بشگپریئنهوه بۆ دنیا، ئه کارانه رییان لیدهگیرا، ههميسان دهچوونهوه سهریان و ههرده یانکهن ﴿وَانْهَمُ لَكَادِبُونَ﴾ به راستی درؤ ئهکهن و له درؤزنانهن ﴿<sup>۲۹</sup> وَقَالُوا اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا﴾ ههتا له دنیا شادبوون دهیانگوت: بیجگه لهم ژیانهی دونیا بهمان هیچ ژیانی ترنی یه ﴿وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ﴾ و قهتیش زیندوو ناکرئینهوه، واته: نه ژیانی ترهیهوه، نه زیندوو بوونهوهش ﴿<sup>۳۰</sup> وَلَوْ تَرَى اِنَّ وَقَفُوا عَلَى رَبِّهِمْ﴾ و نهگهر ئه وکاته که له پیش

پهروردگاریاندا رادهگیردین بۆ لیکۆلئینهوه بیانینی!! ﴿قَالَ اَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ﴾ خوا پییان نهفرموی: ده ئاخو ئهه زیندوو بوونهوهیه راست و رهوان نهبوو؟ ﴿قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا﴾ نهوانیش نهلین: بهلی سویند به پهروردگارمان راست و رهوان بوو ﴿قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ پییان دهفرموی: دهسا به هوی ئهوهی له دنیا دا کافرو بئ باوهر بوون، ئیستا فرموون سزاو جهزه بهی ئهوه بجیژن ﴿<sup>۳۱</sup> قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ﴾ به راستیی ئهوه که سانهی دیداری خویان به درؤ دهرانیی و، باوهریان نه دهکرد به زیندوو بوونهوه، بئ سو به تهواوی زیانمهند بوون ﴿حَتَّىٰ اِذَا جَاءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً﴾ تا له ناكاو قیامت و زیندوو بوونهوه یان لئ پیئشدی و، نهوانیش ههر خهیریکی دهرمانیهتی و، ململانی له گهل قورئاندا ﴿قَالُوا يَا حَسْرَتُنَا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا﴾ کاتی قیامهتیان هات نهلین: نهی ئاخ و داغ! بۆ ئهوهنده ئیمه سستی و، دریغیمان کرد له دنیا دا له نهنجامدانی کاری چاکه دا ﴿وَهُمْ يَحْمِلُونَ اَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ﴾ و نهوانیش باری قورسی گوناھی خویانیان

لِلْمَرْءِ لِمَا يَصَاحُ لِمَا لَمْ يَكُنْ يَشْعُرُ ﴿بَلْ يَدَّبَعُوْهُمْ مَا كَانُوْا يُخْفُوْنَ مِنْ قَبْلِ وَلَوْ رَدُّوْا لَعَادُوْا لَمَّا نَهَوْا عَنْهُ وَاِنْهُمْ لَكَادِبُوْنَ﴾ ﴿<sup>۲۸</sup> وَقَالُوْا اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوْثِيْنَ﴾ ﴿وَلَوْ تَرَى اِنَّ وَقَفُوْا عَلٰی رَبِّهِمْ﴾ ﴿قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ قَالُوْا بَلٰی وَرَبِّنَا﴾ ﴿قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُوْنَ﴾ ﴿<sup>۲۹</sup> قَدْ خَسِرَ الَّذِيْنَ كَذَبُوْا بِلِقَاءِ اللّٰهِ حَتّٰی اِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ﴾ ﴿بَغْتَةً قَالُوْا يٰۤاَيُّ حَسْرَتُنَا عَلٰی مَا فَرَطْنَا فِيْهَا وَهُمْ يَحْمِلُوْنَ اَوْزَارَهُمْ عَلٰی ظُهُورِهِمْ اَلَا سَاءَ مَا يَرْكَبُوْنَ﴾ ﴿<sup>۳۰</sup> وَلَمَّا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَا لَمَتْ وَلَهُمْ وِلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ﴾ ﴿<sup>۳۱</sup> قَدْ نَعِمْتَ نَهٗ لِيَحْزُنَكَ الَّذِيْ يَقُوْلُوْنَ اِنَّمَا لَا يَكْذِبُوْنَكَ وَلٰكِنَّ الضَّالِّیْنَ بَيَّاتِ اللّٰهِ يَحْضُدُوْنَ﴾ ﴿<sup>۳۲</sup> وَلَقَدْ كَذَبْتَ رُسُلًا مِّنْ قَبْلِكَ فَصَبْرًا عَلٰی مَا كُذِّبُوْا وَاُوْدُوْا حَتّٰی اَنۡتَهُمۡ نَصْرًا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِ اللّٰهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَّبِیِّ الْمُرْسَلِیْنَ﴾ ﴿<sup>۳۳</sup> وَاِنْ كَانَ كِبْرُ عَلَیْكَ اِعْرَاضُهُمْ اِنْ اَسْتَطَعْتَ اَنْ تَبْلُغَ نَفَقًا فِی الْاَرْضِ اَوْ سُلْمًا فِی السَّمَآءِ فَتَاتِبُهُمْ يٰۤاَيُّهَا وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَجَمَعْنَهُمْ عَلٰی الْهُدٰی فَلَا تَكُوْنُ مِنَ الْجَاهِلِیْنَ﴾ ﴿<sup>۳۴</sup>

دلدانهوی پیغه بهر:

﴿<sup>۲۸</sup> وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ﴾ بهکولهوهیه ﴿اَلَا سَاءَ مَا يَرْكَبُوْنَ﴾ بزانه! که باروکه لهکیان زور خراپ و ناله باره ﴿<sup>۲۹</sup> وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ﴾ بهکولهوهیه ﴿اَلَا سَاءَ مَا يَرْكَبُوْنَ﴾ بزانه! که باروکه لهکیان زور خراپ و ناله باره ﴿<sup>۳۰</sup> وَلَمَّا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَا لَمَتْ وَلَهُمْ وِلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ﴾ دلنیابن ئهوه ماله کهی تر - بههشت - بۆ ئهوانهی که پاریزگاری له فرمانهکانی خوا ئهکهن چاکتره ﴿اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ﴾ دهسا ئیتیر بیرناکه نهوه، ژیر نابن که پاداشتی قیامهتتان بۆ چاکتره؟

﴿<sup>۳۳</sup> قَدْ نَعْلَمُ اِنَّهٗ لِيَحْزُنَكَ الَّذِيْ يَقُوْلُوْنَ﴾ چاک ئهزانین بهوقسانهی که کافرویی باوهرکان بهرام بهر به تو دهیکهن و دهلین، گوایه بهقهسی ئهوان تو شاعیرو شیئتبی! ئهوساش بهو وشه ناپهسهندهیان دل زویر ئه بیت ﴿فَانْهَمُ لَا يَكْذِبُوْنَ﴾ له راستیشدا له سهه بهمایه که به درؤزنت نازان، بهلکو چاک ئهزانن تو راستگویت ﴿وَلٰكِنَّ الظَّالِمِيْنَ بَايَات



**الله یجحدون** ﴿ به لکو له بهر نه مهیه که سته مکارو بی باوه رکان کردوویانه به پیشه که هه ردهم نکولی و ململانی نایه ته کانی خوا بکه <sup>۲۶</sup> **ولقد کذبت رسل من قبلك فصبروا على ما کذبوا و اذوا** ﴿ فرهیه که له په یامبه رانی بهر له تو سویند به خوا له لایه نه گه له که یانه وه به درو خرا نه وه، نازارو نه شکه نه چه دران و باوه ریان پی نه کردن و، ددانی شیان به خودا گرت **حتى اتاهم نصرنا** ﴿ هتا یار مه تی نیمه یان پیگه یی، ده سا توش وابه. **ولا مبدل لکلمات الله** ﴿ خو هیچ که سیکیش نه به توانی بریار و به لینه کانی خوا بگوئی به رامبه ر به یار مه تی پیغه مبه ران **ولقد جاءك من نبي المرسلين** ﴿ دیاریشه که هه والی په یامبه رانت پیگه یشتوو که چون نازار دران و، چونیش توانییان له به رامبه ریه وه خو راگرین هتا سه رنه نجام کو مه کی خویان بو هات و سه رکه وتن <sup>۲۷</sup> **وان کان کبر عليك اعراضهم** ﴿ و نه گه ر پوو و هر چه ر خانی نه وانه لا گه وره و گران و قورس بوو **فان استطعت ان تبغى نفقا فى الارض** ﴿ ده سا نه گه ر نه توانیت بجو له زه ویدا زاغو تونیلک بو خوت بکوله **او سلما فى السماء فتاتيهم باية** ﴿ یان بجو په یزهیه که به ناسمانه وه بنی وپیا سه رکه وه، هتا نیشانه و موعجیزه یه کی وایان بوینی، به لکو نه وانه بی نیته ژیر بارو به روات پیگه ن، مه به ست نه وهیه که نایه وى په یامبه ر نه وند سووو بیتا قهت بیت بو پروا هینانیان **ولو شاء الله لجمعهم على الهدى** ﴿ وه نه بیت له ده ست دهر چووبن، نه خیر، چونکه نه گه ر خوا ویستبای له سه ر ریگه ی راستیی و به ختیاریی به زور هه مو کو بکاته وه، زور به ناسانی ده یکرد، به لام ده بی باوه ری و اچ که لکیکی هه بی <sup>۲۸</sup> **فلا تكونن من الجاهلین** ﴿ جا نیر نابی تو له و که سانه بیت که حیکمه تی خوا له وه دا نازانن که بوچی ده بی مه ردوم به ناره زوی خویان پروایینن، نه که به زور <sup>۲۹</sup> **انما يستجيب الذين يسمعون** ﴿ نه مه یش بزنانن که به راستیی ته نها نه وانه وه لام ده دهنه وه باوه ر دینن که به دل گوئی ده گرن و ده بیسن **والموتى یبعثهم الله** ﴿ نه و کافرو

خوا نه ناسانه ش که وه که مردو وانه باوه ر ناهینن، خوازیندوویان ده کاته وه، دیاره نه وانه ی وابه دل نابیسن و بی باوه رین. وه کو مردو که پروکاسن وله هیچ شتیک حالی نابن **ثم اليه یرجعون** ﴿ پاشانیش گشت ده گپیرینه وه بولی خوی و پاداشیان نه داته وه.

سوریه که کان له به لگه ی تر ده گه رین:

<sup>۳۰</sup> **وقالوا لولا انزل علیه آية من ربه** ﴿ بیباوه رکان وتیان: بوچی جگه له قورنانه نیشانه و مرعجیزه یه کی تری له لایه نه په رومردگاریه وه بو نه هاته خوار، تابییته به لگه ی راستیی بوئی؟! **قل ان الله قادر على ان ينزل آية** ﴿ پییان بلئ: بیگو مانه که خوا به توانیه هر به لگه و نیشانه یه که نه وان داوای نه که ن بینیری. **ولکن اکثرهم لا یعلمون** ﴿ به لام زور به یان نازانن که پاشه روژیان چون نه بی نه گه ر نه و نیشانه یه هات، نایا نه میننه وه، یا له نا و ده برین <sup>۳۱</sup>

سورة الاحقاف

﴿ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿۳۲﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنْ اللَّهُ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۳۳﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَيْرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَافَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿۳۴﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صَدُّوا عَنْكُمْ فِي الظُّلُمَاتِ مِنْ شَيْءٍ اللَّهُ يُضِلُّهُ وَمَنْ يُضِلَّهُ فَوَاقِلٌ ﴿۳۵﴾ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَدَاثُ اللَّهِ أَوْ أَنْتُمْ السَّاعَةُ أَعْبَرُ اللَّهُ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۳۶﴾ بَلْ آيَاتُهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿۳۷﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَآخَذْتَهُمْ بِالْأَسْأَةِ الَّتِي لَعَلَّهُمْ يَضُرُّونَ ﴿۳۸﴾ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۳۹﴾ فَلَمَّا تَسَوَّا مَآذِكُمْ رَأَوُا فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿۴۰﴾

نفس دز

وما من دابة فی الارض گشت رهوگر و گیانله بهریکی ثم زهوییه ﴿ولا طائر یطیر بجناحیه﴾ هه موو بالنده یه کیش که به دوو بالان ده فری ﴿إلا امم امثالکم﴾ هه موونه مانه چهند نوممه تیکن و هکو نیوه دروستکراوی خو مانن و یاسای تایبه تیمان داناوه بو ژیانیان و موتاجمانن ﴿ما فرطنا فی الکتاب من شیء﴾ له هیچ شتی که مته رخه میمان نه کردوه له (لوح المحفوظ) دا ﴿ثم إلی ربهم یحشرون﴾ له پاشانیش هه موو بولای په وهر دگاریان کۆده کرینه وهو تویرینه وهیان له گهل ده کری و پاداش وتوله وهر ده گرنه وه ﴿والذین کذبوا بأیاتنا﴾ نهو که سانه ی نایه ته کانی نیمه به درو دانه نین و باوه ریان پیناکه ن ﴿صم وبکم فی الظلمات﴾ که رو لائن له ناو تاریکاییه کاندای سوو پده خون ﴿من یشا الله یضله﴾ خوا خوی بیهوی که سی گومرا بکات، نه یکات له بهر لاساری و سر سه ختی خوی ﴿ومن یشا یجعله علی صراط مستقیم﴾ هه زی له هه رکه سیس بی بیخاته سه ریگی راست، نهوا به ناسانی ده یخاته سه ر شاریکه که ی خوی.

### رینمایی نایه ته کانی (۲۶-۲۹):

۱- باوه ر به خواو به دیداری و، به پیغه مبه ره که ی، به ختیار ی و سه رفرازی هه ردوو جیهانه، هه ره و هکو کوفرو بی بروای به دبه ختی و شه رمه زاری دنیاو قیامه ته، مرؤفی برودار هه میسه وریاو (زیندوه) و، به رژه وهندی خوی دهرانی له چیدایه، خوا نایه ت و نیشانه نانیری- که نهوانه داوای بکه ن- چون هه رکه ناریدی و بریایان پی نه کرد، له ناو ده چن .

۲- جوولنده و نازهل و گیان له بهر، هه ریه که یان بوخوی نوممه ت و کۆمه لیکن- و هکو نیوه- و هه مویشیان ملکه چی فرمان و بریاره کانی خوان .

۳- گشت رووداو و گوپانکاریه کان له (ام الکتاب) دان و، له نه زه لدا هه ره له وی بریاریان له سه ر دراوه .

کاتی سزا موشریکانیش له خوا ده پارینه وه:

﴿قل ارایتم ان اتاکم عذاب الله﴾ بهو موشریکانه بلی: یم بلین: نه گهر سزای خواتان بو هات ﴿اوانتکم الساعة﴾ یان قیامه تتان هات ﴿اغیر الله تدعون ان کنتم صادقین﴾ ناخو - له وکاته دا- جگه له خوا هاوار بو که سی تر ده بن فریاتان که ویت ، نه گهر راست ده که ن نه لین به تکان که لک به خشن؟ ﴿بل ایاه تدعون﴾ نا، ته نها هاوار له خوا نه که ن ﴿فیکشف ما تدعون الیه ان شاء﴾ نهوسا نه ویش نه گهر ویستی و شاره زوی هه بوو، نهوا نزا که تان گیرا ده کا و، ده رووتان لی ده کاته وهو کۆسپه که تان بو تهخت ده کات ﴿وتنسون ما تشرکون﴾ نهو بتانه ییش نیستا به هاو به شی خویان دانه نین لهو رژه دا له بیریان ده که ن ﴿ولقد ارسلنا الی امم من قبلک﴾ سویند به خوا بهر له توش نه ی پیغه مبه ر! ﴿په یامبه ریکی زورمان نارده لای گهلانی پیشووو باوه ریان پی نه هینان﴾ ﴿فاخذناهم بالباساء والضراء﴾ نینجا نیمه ییش به هه ژاری و به نه خوشیی و به جور هه به لای تر قارمان لیگرتن ﴿لعلهم یتضرعون﴾ تا به لکو سه ر دانه وینن بو په ره دگاریان و بیدار ببینه وهو رومان لی بنینه وه ﴿فلولا ان جاءهم باسنا تضرعوا﴾ ده سا که سزا که مان نه و قه یان بووو قارمان لیگرتن، بو له بهر مان نه پارانه وهو خویان نه دا به ده سته وه، هه تا نیمه ییش په زگاریان بکه یین؟ ﴿ولکن قست قلوبهم﴾ نهو هیان نه کرد، به لکو له باتی نهوه دلایان ره شه وه بووو له سه ر بی باوه ریان سوور تر بوون ﴿وزین لهم الشیطان ما کانوا یعملون﴾ شه یقانییش نهو شیرک و تاوانانه ی له سه ری بوون بو ی رازانده وهو له پیش چاوی جوانکردن و هه روا له سه ر بی باوه ریی مانه وه ﴿فلما نسوا ما ذکرنا به﴾ جا که نهو هه موو ناموزگاریه یان له بیر خو برده وه که له سه ر زمانی په یامبه ران کرابوون ﴿فتحننا علیهم ابواب کل شیء﴾



ئینجا ئیتمیه‌ش بۆ خەفلاندنیان و، وهك (استدراج) یكیش، ده‌روازه‌ی هه‌موو خێزێكمان بۆ والاكرده‌وه‌و پزق و رۆژییه‌کی فره‌مان رشت به‌سه‌ریانداو، ئەوانیش خۆشیی و نیشوه‌ گرتنی ﴿حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا﴾ هه‌تا به‌وماڵ و منداله‌ی پێماندا‌بوون، ده‌عیه‌و فیزگرتنیی و له‌رێی راست لایاندا ﴿أَخَذْنَا هِمَّ بَقْتَةٍ فَإِذَا هُمْ مَبْلُسُونَ﴾ ئەوسا ئیتمیه‌ش كۆپێك قارمان لینگرتن و، ئەوانیش له‌وه‌موو خۆشگوزهرانیه‌ بێ هیوا و نا‌هۆمید بوون ﴿فَقَطَّعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا﴾ ئینجا ئەوانه‌ی كه‌ نا‌هه‌قیی و سته‌م پێشه‌یان بوو، هه‌موو خێرو خۆشیه‌کیان له‌كیس چوو و دوا بپراو‌بوون ﴿وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ سوپاس و ستایشی بێ پایانی‌ش بۆ‌خوا‌ی په‌روه‌ردگاری جیهانه‌كان، ده‌سا تۆش ئەم به‌سه‌ره‌ات و روودا‌وانه‌ بۆ ئومه‌ته‌كه‌ت بگێژه‌وه‌، به‌لكو عیبه‌رتی لێ‌وه‌رگرن.

بێ‌نهایه‌كانی نایه‌تی (۴۰-۴۵):

۱- مۆفقی مۆشرك و‌خوانه‌ناس زۆر سه‌یروسه‌مه‌ریه‌! كاتێ نه‌هامه‌ت و ته‌نگانه‌یه‌ك ده‌بینی، به‌هه‌له‌و ده‌وان هاوار ده‌بات بۆ‌خوا‌ی گه‌وره‌، هه‌ركه‌ رزگاریشی بوو، خێرا روو وهرده‌گێری و پشت ده‌كاته‌وه‌ خوا!!

۲- ئومه‌ته‌تان و گه‌لانی یاخیی هه‌ركه‌ لا‌پێ و كلابوون و، خواش تۆله‌یدان و هه‌ر ژیر نه‌بوون و نه‌گه‌رانه‌وه‌ بۆ‌رێی راست، هێمان هه‌ر له‌گه‌ل ئەوه‌شدا خوا ده‌رگای پ‌س‌ق و رۆژیان ئی والا ده‌كا و گوزهرانیان خۆشتر ده‌كا، خۆ دیاره‌ كه‌كاری وا خه‌فلاندن و (ئیس‌تدراج)ه‌، ئەگینه‌ كۆپ‌پ ده‌یانگ‌ری و ق‌ری‌ان ده‌كاو له‌ناو ده‌چن . پێشه‌وا (ئه‌حمه‌د) له‌ (عوقبه‌ی كۆ‌پ‌ی عام‌یر) وه‌ ده‌گێرێته‌وه‌ كه‌: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ((إِذَا رَأَيْتَ اللَّهَ يُعْطِي الْعَبْدَ مِنَ الدُّنْيَا عَلَىٰ مَعْصِيَةٍ مَا يَحِبُّ، فَإِنَّمَا هُوَ اسْتِدْرَاجٌ، ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِم أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَقْتَةٍ فَإِذَا هُمْ مَبْلُسُونَ). واته‌: هه‌ركه‌ دیت كه‌خوا نيعمه‌ت و رۆ‌زی به‌‌وخه‌لكه‌ یاخیی و نا‌فه‌رمان به‌رانه‌دا، چاك بزانه‌ كه‌ ئەوه‌ (ئیس‌تدراج)ه‌، ورده‌ ورده‌ به‌‌ما‌ڵ و سامان و كۆ‌پ‌و ئه‌ولاد سه‌ریان ده‌خاو، كۆ‌پ‌پ لێ‌یان ده‌سێنێته‌وه‌و ده‌یانگ‌ری و رزگار‌بوونیان نییه‌، پاشان ئەم نایه‌ته‌ی: (فلما نسوا ما ذكروا بهٗ...) خوینده‌وه‌.

۳- به‌لێ ق‌ری‌وون و تیا‌چوونی سته‌مكاران گشت له‌ شووم و به‌د‌فه‌ری خۆ‌یا‌نه‌وه‌یه‌.

۴- گو‌تنی زی‌ك‌ری (الحمدلله) له‌ نا‌خ‌رو كو‌تایی هه‌موو‌كاری‌کی خێره‌وه‌ سونه‌ته‌.

﴿قُلْ رَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَبَصَارَكُمْ﴾ به‌و بێ با‌وه‌ره‌ یاخیا‌نه‌ به‌لێ: باشه‌! ئەگه‌ر خوا هه‌ستی گۆ‌ی و چاو و بی‌ستن و دیت‌تانی وهرگ‌رت‌ه‌وه‌ ﴿وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ﴾ و مۆ‌ریشی به‌سه‌ر دلتان‌دانا ﴿مَنْ إِلَهَ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ﴾ ده‌بێ بی‌جگه‌ له‌خوا كێ هه‌بێ بتوانی بۆ‌تانی بگێرێته‌وه‌و پێتان بداته‌وه‌؟ ﴿انْظُرْ كَيْفَ نَصَرَفَ الْآيَاتِ﴾ ده‌سا به‌روانه‌ چۆن به‌گشت جو‌ری به‌لگه‌ دێنینه‌وه‌ له‌سه‌ر یه‌كتا‌په‌رستی خۆ‌مان ﴿ثُمَّ هُمْ يَصْذَفُونَ﴾ كه‌چی له‌گه‌ل ئەو هه‌موو

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

الْأَنْعَامِ

فَقَطَّعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٠﴾  
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَبَصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ  
مَنْ إِلَهَ غَيْرَ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ انْظُرْ كَيْفَ نَصَرَفَ الْآيَاتِ  
ثُمَّ هُمْ يَصْذَفُونَ ﴿٤١﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَذَابَ اللَّهِ  
بَقْتَةٍ أَوْ جَهَنَّمَ هَلْ لَكُمْ مِنْهَا لَاحِقٌ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٢﴾ وَمَا  
رُسُلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ أَمَنَّ وَأَصْلَحَ  
فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٣﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا  
يَمَسُّهُمْ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٤﴾ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ  
عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ  
إِنْ أَتَيْعُ إِلَّا مَأْوَئِي إِلَىٰ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ  
أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٥﴾ وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا  
إِلَىٰ رَبِّهِمْ أَلَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ  
﴿٤٦﴾ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدْوِّ وَالْغَيْبِ يُرِيدُونَ  
وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمِمَّنْ حِسَابِكَ  
عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

به‌لگانه‌دا هر پوو وهرده‌گێرن له‌هق و راستیی!! ﴿<sup>۷۷</sup> **قل ارایتكم ان اتاكم عذاب الله بغتة او جهرة**﴾ پێم بلێن: ئه‌ی ئه‌گه‌ر له‌ ئاكاو، یان به‌ئاشکرا به‌لاو سزای خواتان بۆ هات ﴿**هل يهلك الا القوم الظالمون**﴾ بێجگه له‌ سته‌مکاران ده‌بێ کێی تر تیا بچیت؟ واته: هر ئێوه تیا ده‌چن ﴿<sup>۷۸</sup> **وما نرسل المرسلين الا مبشرين و منذرين**﴾ په‌یامبه‌رانی‌ش هر به‌ مژده‌ده‌ر و ترسینه‌رده‌نیترین ﴿**فمن امن واصلح**﴾ جا هه‌ر که‌سیک باوه‌ری هێناو ئاکاری چاکێ ئه‌نجامدا، واته: دوای ئه‌و پێغه‌مبه‌رانه که‌وت ﴿**فلا خوف عليهم ولا هم يحزنون**﴾ ئیتر نه له‌هیچ شتێک ترسیان ده‌بێ بۆ پاشه‌ روژیان، وه‌نه هه‌ر گێز خه‌فه‌تباریش ده‌بن بۆ دونیا یان ﴿<sup>۷۹</sup> **والذين كذبوا باياتنا**﴾ ئه‌و که‌سانه‌ش که به‌لگه‌و نیشانه‌کانی ئێمه به‌درۆ داده‌نێن و، به‌دوای پێغه‌مبه‌رانه‌دا ناچن ﴿**يمسهم العذاب بما كانوا يفسقون**﴾ به‌هۆی له‌سنوورده‌رچونیانه‌وه سزایان ئه‌وه‌قه ده‌بێ.

پێغه‌مبه‌ر کلیلدارێ گه‌نجینه‌کانی خوا نیه:

﴿<sup>۸۰</sup> **قل لا اقول لكم عندي خزان الله**﴾ پێیان بلێ: خو من به‌ئێوه نالێم کلیلدارێ گه‌نجینه‌کانی خوا، تاهه‌رچیم ئی بخوازن ب‌توانم جێبه‌جینی بکه‌م ﴿**ولا اعلم الغيب**﴾ ناشلێم له‌گشت غه‌یب و نادیارێک ده‌زانم، هه‌تا ئاگاداری هه‌موو شتێکیم ﴿**ولا اقول لكم اني ملك**﴾ ناشلێم من فریشته‌م، به‌لکو هه‌ر ئاده‌میه‌م ﴿**ان اتبع الا ما يوحى الي**﴾ په‌یره‌ویی هه‌ر له‌و وحی و نیاگه‌یه‌ش ده‌که‌م که خوا بۆم ده‌نێرێ ﴿**قل هل يستوى الاعمى والبصير**﴾ دوسا بلێ: ئاخۆ نابیناو بینا وه‌کو یه‌کن؟! واته: په‌یره‌وانی هه‌ق و په‌یره‌وانی ناهه‌ق، یان بلێن: بێ باوه‌رو ب‌رودار وه‌کو یه‌کن؟! ﴿**افلا تتفكرون**﴾ ده‌ بۆچی بیر ناکه‌نه‌وه؟! ﴿<sup>۸۱</sup> **وانذر به الذين يخافون ان يحشروا الى ربهم**﴾ تۆ به‌م قورئانه ئه‌و که‌سانه به‌ترسینه که ده‌ترسن روژێک پێشبینی لای په‌روه‌ردگاریان کو‌بکړینه ﴿**ليس لهم من دونه ولي ولا شفيع**﴾ وده‌شزانن که جگه له‌ویش هیچ دۆست و یارمه‌تیده‌رو تکارێکیان نیه ﴿**لعلهم يتقون**﴾ به‌شکو "له‌م دنیا یه‌دا" له‌ خوا به‌ترسن و، کارێکی باش بکه‌ن بۆ قیامه‌تیان. هاو به‌شدانه‌ره‌کان - وه‌کو (ئێبێن ماجه و ئێبێن جهری) ده‌لێن - ئه‌و دهمه که (صوه‌یب و عه‌ممارو بیلال و خه‌باب)، و ده‌سته‌یه‌کی تر له‌موسڵمانه بێ نه‌واو هه‌ژاره‌کان، له‌ دانیشته‌نه‌کانی پێغه‌مبه‌ردا ﷺ ئاماده‌ ده‌بوون، و تیان: ده‌بێ تۆ نه‌وانه له‌خۆت دوور بخه‌یته‌وه و نه‌یینه لات، ئه‌و جار ئێمه دێینه لات و شوێنیشته ده‌که‌وین! ئیتر ئه‌م نایه‌ته هات و فرمووی: ﴿<sup>۸۲</sup> **ولا تطرد الذين يدعون ربهم بالفداء والعشى**﴾ تۆهه‌ر گێز ئه‌و که‌سانه تارمه‌نی که‌به به‌یانیا و ئێواران یادی په‌روه‌ردگاریان ده‌که‌ن ﴿**يريدون وجهه**﴾ و به‌دل و ده‌روونی‌ش هه‌ر رهماه‌ندی نه‌ویان ئه‌وی ﴿**ما عليك من حسابهم من شئ**﴾ چونکه تۆ هیچ کارت به‌کاری نه‌وانه‌وه نییه ﴿**وما من حسابك عليهم من شئ**﴾ و نه‌وانیش هیچ کارێکیان به‌سه‌ر تۆوه نییه، به‌لکو حیسابی هه‌ردوولا تان لای خوايه ﴿**فقطردهم فتكون من الظالمين**﴾ تاریا و مه‌نی با نه‌چیته‌ ریزی سته‌مکارانه‌وه. له‌م نایه‌ته‌دا خوای گه‌وره و میه‌ره‌بان رێ له‌ په‌یامبه‌ر ﷺ ده‌گه‌ڕێ که ئه‌و موسڵمانه که‌و لاوازان به‌توژنی، دیاره که‌نایه‌تی (۱۸/۲۸): (واصبر نفسك)، وه (۶/۵۲): (واذا جاءك الذين يؤمنون...)، وه نایه‌تی (۱۱/۲۹): (وما انا بطارد الذين آمنوا...). وه نایه‌تی (۱۱/۳۰): (وما انا بطارد المؤمنين...)، وه نایه‌تی (۱۱/۳۰): (ويا قوم من ينصرني من الله ان طردتهم...) گشت نه‌مانه بۆ پشتگه‌یری و دووپاتکردنه‌وه‌ی ئه‌و مه‌به‌سته‌یه ﴿<sup>۸۳</sup> **وكذلك فتننا بعضهم ببعض**﴾ ئێمه هه‌ر ئابه‌وشیوه‌یه هه‌ندیکیان به‌ هه‌ندیکێ دی تاقیده‌که‌ینه‌وه، ده‌وله‌مه‌ند به‌هه‌ژار، بێ پایه به‌ پایه‌دار ﴿**ليقولوا هؤلاء من الله عليهم من بيننا**﴾ هه‌ تا ده‌لێن: ئاخۆ خوا له‌ ئێوانماندا ئه‌مانه‌ی به‌رچاکی خۆی خست و مه‌نی نایه سه‌ریان و هه‌لیب‌ه‌ژاردن بۆ ئێمان و باوه‌ر؟! واته: ئێمه شایسته‌ی ئه‌ومنه‌ته‌بووین که‌خوا هیدا به‌تمان بدات، ئه‌ک ئه‌وه‌لکه‌لات ولاوازه ﴿**اليس**



**الله با علم بالشاكرين** ﴿ناخو خوا له وان باشت سوپاسكاران ناناسي؟ حيكمه تي خوئی وایه كه خه لكیسی به یه كتر تاقیسی بكاته وه: هندیکی به دهوله مهنیدی و مال و دارایی، هندیكیشی به پیغمبریتی پلهو مه قام، موشریكه كانیش به نه زانی خوئیان له خوبایی بوون و رخنه یان له هه ژاره كان گرت، ماناو مه بهستی شم نایه تانهش كه ده فرموی: (۶/۵۲): ﴿كذلك فتنا بعضهم ببعض﴾، ﴿وقال الذين كفروا... ما سبقونا إليه...﴾، ﴿ای الفریقین خیر مقاما واحسن ندیا﴾ (۷۳/۱۹). شو حه قیقه ته دووپات ده كه نه وه.

### رینمایه كانی نایه تی (۵۰ - ۵۳):

۱- پیغمبران گشت بنیاده من.

۲- پیغمبر ﷺ نه (غیب) ده زانی و، نه دهشتوانی

دهسكاری بوونه وه بكا.

۳- مروفی نیماندار و بی نیمان وه كویه نین، موسلمان به چاوساغ و بینا داده نریت، كافیش و خوانه ناسیش به كویرو نابینا.

۴- پینكه وه ژیان له گهل خه لكانی هه ژارونه بووو، نه ملی ته قواو برودار ره وشتیکی به رزی دینی نیسلامه، به سوننه تی داوه ته قه له م.

۵- دهوله مهنیدی و هه ژاری، پایه داریی و بی پایه یی، هیژداریی و بی هیژی، نه مانه گشت بو تاقیكر دنه وه.

۶- هر خه لكانی شوكرانه بزیر شیاون چاكه یان له گهل بكری.

﴿<sup>۱</sup> وإذا جاءك الذين يؤمنون بآياتنا﴾ توش هركات نه كه سانه كه بهروا به نیشانه كانی نیغه دین دینه لات ﴿فقل سلام عليكم﴾ ریزیان لیبگرو به سنگیکی فراوانه وه بلی: سلاوتان له سهر بیټ ﴿كتب ربكم على نفسه الرحمة﴾ دلنیا یان كه په روه ردگارتان له سهر خوئی نویسه به به زهی و

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٢﴾ وَإِذَا جَاءَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ كُتِبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ الْأَيَّاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٤﴾ قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذْ أَوْمَأْتُ مِنَ الْمُتَهْدِينَ ﴿٥٥﴾ قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَتَعَجَّلُونَ بِهِ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ يَقُضِ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٦﴾ قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُضِّيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٨﴾ وَهُوَ بَرُّهُ

به په حم بیټ له گهل تان ﴿انه من عمل منكم سوءا بجهالة﴾ وهر كه سیكیشان له نه زانی خوینه وه گونا می بكا ﴿ثم تاب من بعده واصلح﴾ له پاشان په شیمان بیته وه ناكاری چاك ره چاو بكات ﴿فانه غفور رحيم﴾ به راستیی خواش له بهرامبر نه كه سه وه زور پوښنده و لیبوره یه بو گونا حانیان، زوریش میهره بان و دلوانه ﴿وكذلك نقصص الايات﴾ نیغه هه رنا بهو شیویه هه میسه نایه و بهلگه كانی خو مان بو موفقه كان روون نه كه ینه وه به شكوم شوینی هه ق بكهون ﴿ولتستبين سبيل المجرمين﴾ ده شمانه وی پینگو ریبازی تاوانباران روون بیټ وه قیش ناشكرا بیټ ﴿قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ بهو موشریكانه بلی: به راستیی من ریم پینه دراوه نه وشتانه به پرستم كه نیوه له باتی خوا نه یان په رستن ﴿قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ﴾ پینشیان بلی: من هه رگیز له هه واو ناره زوی نیوه

په پیره وی ناکه م **﴿قَدْ ضَلَلْتَ إِذَا﴾** د ننیام که نه گمر و اېکه م لاری نه بم و ریگه ی راست ون نه که م **﴿رَمَا اَنَا مِنْ الْمُهْتَدِينَ﴾** و له سمر ریگای راست نابم.

پیغه مېر به لگه ی به هیزی هه یه :

**﴿قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي﴾** پټیان بلئ: بیگومانېن که من له لایه ن په روه ردگار موه به لگه ی پته وم پیغه بو پروهینان، قورنانه بوهینان **﴿وَكَذَبْتُمْ بِهِ﴾** که چی نیوه بپواتان پیته کردو به دروتان دانا! **﴿مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ﴾** نه به لاو سزایه ش نیوه به په له ن بوی لای من نیبه **﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ﴾** چونکه هه موو حوکم و بریاریک هه ر ه ی خوایه، هه مووشتی هه ر به دهستی نه وه **﴿يَقْصُصُ الْحَقُّ﴾** هه ر نه ویشه هه ق شیتهل و به یان دهکا **﴿وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ﴾** هه ر نه ویشه به باشتړین شیوه هه ق و ناهه ق لیکنده کاته وه، هه ر نه ویشه ده توانی تو له و سزای تاوانباران بداو، سته میاش له که س نه کات، دیاریکردنی کات و روژی هاتنی سزاکه ش ته نها لای خوایه، وهکو له م سووره ته و، له چهنه سووره تیگی تردا نه فرموی: **﴿قُلْ لَوْ أَن عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ...﴾** (۶/۵۸)، وهنایه تی (۲۹/۵۴) و (۱۰/۵۰) و (۲۹/۵۲) نه مانه هه موو دووپاتی نه و راستیبه ده که نه وه **﴿قُلْ لَوْ أَن عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ﴾** پټیان بلئ: نه گمر نه و سزایه و نیوه به په له ن بوی لای من بوايه **﴿لَقَضَىٰ الْأَمْرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ﴾** نه و کاری من و نیوه هه رزو یه کلا ده بووه وه سزاتان بو دهات **﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ﴾** خواش له هه موو که س به موشریکان و سته مکاران زاناره. خاتوو عانیسه - خوا لئی رازی بیټ - له پیغه مېر **ﷺ** ده پرسیت: ناخو روژیکی سه ختړت وهکو (نوحود) دیتبی؟ فرمووی به لئ: نه وی له لایه ن قه ومه که ی تو وه (روژی عه قبه) تووشم بوو، سه ختړ بوو له روژی نوحود، چونکه داوام له (نبین عه بد یالیل) سی سهر کرده ی (تاییف) کرد په نام بدا، په نای نه دام، نیتر منیش زور بیتاقت بووم و نو قره نه گرت، هه تا چومه (قرن الثعالب/شوینیکه شه و روژی له مه که که وه دووره) پاشان سهرم به رز کرده وه ده بینم هه ریگ به را سهر موه یه و سیبهری بو کردوم و، جو بریلی تیذایه و پیگوتم: خوا قسه و گو فتاری نه وانه ی بیست، نه و نیستاش فریشته ی ویرانکه رو تیکده ری شاخه کانی ناردو ته لات، چ فرمانیکی پیده که ی ناماده یه، فریشته یه که یش سلوی کردو گوتی: نه ر ده لیت نه و دوو شاخه ده دم به سهری اندا، پیغه مېریش **ﷺ** فرمووی: نه، شتی واهه که، به شکوم له نایینده دا خوی گه وره له نه وه زاپو له ی نه مانه، نه وه وه چه یه کی و به دی بیټیت، که زور به ریگ و پیکی خوا به رست/متفق علیه. به لئ به پیتی رواله ت نایه تی: **﴿قُلْ لَوْ أَن عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ...﴾** و نه و فرمووده خاتوو عانیسه گتیرایه وه، یه کناکه ون و ناکوکن، چونکه نایه ته که ده لیت: نه ر نه وسزایه - نه وانه به تالوکه ن بوی - به دهستی موحه مه د بوویا، کار له کار ده ترازو تیاده چوون، فرمووده که یش ده لئ: خوی گه وره فریشته ی ناردو و کاره که ی خسته به ر دهستی پیغه مېر که: نه ر مه یلی ببی ده توانی فرمان به و فریشته یه بدات: شاخه که بکوئی به سهری اندا، که چی میهره بانی نواند و ری نه دا به و کاریه. (نبین که سیر) بویه که خستنی نیوان نه م نایه ت و فرمووده یه ده لئ: نه وسزایه له نایه ته که دایه و نه وان داوایانکرد، دیاره که به دهستی پیغه مېر نیه، بویه فرمووی: نه گمر به ده ست من بوویا به په له بوم دهینان، به لام له فرمووده که دا واهاتوه که نه وان داوای سزایان نه کردوه، به لکو خوی میهره بان له لایه ن خویه وه به زه یی جو لاو فرشته که ی ناردو نه ویش گوتی: نه ر فرمان بدهیت نه و دوو شاخه ده کوتم به سهری اندا پیغه مېریش قه بوولی نه کرد، که و ابو هچ ناکوکییه که له نیوانی اندا نیه.

رینمایه کانی نایه تی (۵۴-۵۸):

۱- پیویسته له گه ل پرسیار که راندا هه میشه نه رم ونیان و له سمر خوین و توندو سه ختگیری نه که یین.



۲- په پړوانی هه‌واو نارم‌زوو باتل، زوو تووش دهن و تیا ده‌چن.

۳- موسلمانان بانگ‌بهری نیسلام ده‌بی خوا به هه‌موو سیغه‌ته‌کانیه‌وه چاک بناسیت .

۴- هه‌لگرانې مه‌شخه‌لی بانگ‌ه‌وازو گه‌یاندنی دینی خوا، ده‌بی له به‌رام‌بهر گشت رووداوو گیرو‌گرفته‌کانه‌وه زوړ به‌نارام و خوړا‌گرین.

﴿ **وعنده مفاتيح الغيب لا يعلمها الا هو** ﴾ کليلی گشت گه‌نجینه‌کانی غه‌یب، ته‌نها لای خوايه‌و، ته‌نها هر نه‌ویش پییان ده‌زانیټ و، ته‌واوی کاره نادیاره‌کانیش لای نه‌ونا‌شکراو دیارن، نیمامی (بوخاری و، پیشه‌وا نه‌حمده) ثم فرموده‌یه دینن که: خاتوو (عائیشه) ده‌لی: ((من زعم ان رسول الله ﷺ خير بما يكون في غد، فقد اعظم على الله الفرية، والله يقول: ((قل لا يعلم من في السموات والارض الغيب الا الله)) (خرجه مسلم. به‌لی په‌یام‌بهری خوا ﷺ ده‌بی به‌راشکاوی به‌هه‌موو مردم بللی: من هیچ کاریکی غه‌یب و نادیار نازانم، بوی به‌خوا فرماني پی‌ده‌کات بللی: (قل لا اقول لكم عندي خزائن الله ولا اعلم الغيب...) خو نه‌وکاته‌ش که‌خاتوو عائیشه تومه‌تبارکراو، بو‌خانه‌که‌ی بومه‌نبه‌سرا، په‌یام‌بهر ﷺ نه‌گهرچی به‌هیچ شیوه‌یه‌ک لیی به‌دگومان نه‌بوو، به‌لام به‌شیوه‌یه‌کی (عین الیقین) یش ناگای له‌هه‌واله‌که نه‌بوو، هه‌تا‌خوا خوی پاکانه‌ی بو‌کردو فرمووی: (اولئك مبرؤن مما يقولون). (نیراهیم) پیغه‌م‌بهر ﷺ نه‌و کاته فریشته‌کان هاتنه‌لای، به‌په‌له گویلکیکی بوی سه‌ربرین، چونکه نه‌یزانی فریشته‌ن، هه‌تا خو‌یان وتیان: (انا ارسلنا إلى قوم لوط) (۱۱/۷۰)، نه‌وسا که‌هاتنه‌لای (لووط)، نه‌ویش نه‌یزانی فریشته‌ن، بویه: (سئ بهم وضاق بهم ذرعا) (۱۱/۷۷) (یه‌عقوب) ﷺ له‌بهر دووری یوسف (ناوی مرواری) سه‌رچاوی گرت و کو‌یربوو، چونکه هیچ هه‌والیکی لیی نه‌بوو نه‌ینه‌زانی له‌کو‌ییه؟ خو (سوله‌یمان) یش ﷺ گشت شه‌یاتین و باکانی له‌بهر ده‌ستا بوو، که‌چی هه‌والیکی نه‌وتوی له‌خه‌لکی (مه‌نده‌ب) و هو‌زی (به‌لقیس) نه‌نه‌زانی، تا په‌پووسلی‌مانه‌که هات، وتی: (احطت بما لم تحط به وجئتك من سبأ بنبا یقین) (۲۷/۲۲) (نوح) ﷺ نه‌وده‌مه که‌کو‌ره‌که‌ی خنکاو هاواری ئی به‌رزبوویه‌وه، نه‌یزانی نیماندارو باوه‌ردار نه‌بووه، بویه گوتی: (رب ان ابني من اهلي...) نه‌وسا خوایش فرمووی: (یانوح انه ليس من اهلك...) (۱۱/۶۱)، جا که‌وا‌بوو گشت په‌یام‌بهران و فریشته‌کانیش، نه‌گهر خوا له‌نادیارو (غه‌یب) شتیکیان ئی به‌ناگا نه‌کا، هیچ نازانن، وه‌کوله‌جیگایه‌کی تردا ده‌فرمووی: ((وما كان الله ليطالعكم على الغيب...)) (۳/۱۷۹)، دیاره سه‌بهرت به‌غه‌یب و نادیار جگه له‌وه‌چی هه‌رچی بگوتری کو‌فرو بی باوه‌رییه، بویه پیغه‌م‌بهر ده‌فرمووی: ((من اتى عرافا فسأله عن شيء لم تقبل له صلاة اربعین یوما)) (خرجه مسلم، وقال القرطبي: فمن قال إنه ينزل الغيث غدا، و جزم به فهو كافر، أخبر عنه بأمانة إدعاهام أم لا؟ وكذلك من قال: إنه يعلم ما في الرحم فإنه كافر، فإن لم يجزم و قال: إن النوء ينزل الله به الماء عادة، وإنه سبب الماء عادة، وإنه سبب الماء على ما قدره وسبق في علمه لم يكفر، إلا أنه يستحب أن لا يتكلم به).

**عه‌رراف:** به‌و که‌سه ده‌لین: پی‌ی وایه‌و ده‌لی: من هه‌موو کاریکی نادیارو غه‌یب ده‌زانم! ﴿ **ويعلم ما في البحر والبحبر** ﴾ هه‌رچیش له‌وشکانی و ده‌ریادایه نه‌و نه‌یزانی ﴿ **وما تسقط من ورقة الا يعلمها** ﴾ هیچ گه‌لا داریکیش بی ناگاداری نه‌و ناوه‌ریت ﴿ **ولا حبة في ظلمات الارض** ﴾ هه‌ردانه‌یه که له‌ناو تاریکایی زه‌ویددا بی ﴿ **ولا رطب ولا يابس** ﴾ و هه‌رچی ته‌رو وشکیشه ﴿ **الا في كتاب مبين** ﴾ گشتی نه‌وانه له‌ناو کتیبیکی نا‌شکرا‌دایه وه‌کو (لوح‌المخفوظ)، واته: خوی کارزان به‌گشت بوونه‌ور - به‌گیاندارو بی گیانیه‌وه - زانست و زانیاری هه‌یه .

**بهره‌رله مردن و دواي مردن هدرخوا خاونه :**

﴿ **وهو الذي يتوفاكم بالليل** ﴾ هه نه خواهه كه به شه ودا ده تان خه وئى و، هه ستان لیده سئى و، وهك مردووتان لیدیت ﴿ **و يعلم ما جرحتم بالنهار** ﴾ وبه روژیشدا هه تاونى بکهن پییده زانى ﴿ **ثم يبعثكم فيه** ﴾ نهوسا به روژ راتانده په رینى و هه لتان ده سئى ﴿ **ليقضى اجل مسمى** ﴾ تا ماوهى دیاریکراوى خوى به سهه ده چى و، نه گه نه کو تایی ته مه نتان ده ژین ﴿ **ثم اليه مرجعكم** ﴾ له پاشان ده تانمرینى و هه رده چنه وه لای خوى ﴿ **ثم ينبئكم بما كنتم تعملون** ﴾ پاشانیش ناگادارتان نه كا له هه رچى کردوتانه ﴿ **وهو القاهر فوق عباده** ﴾ هه خویه تی زال و ده سه لاتدار به سهه به نده كانییدا نه گه ر به یوى هه مووته سلیم و ملکه چى فه رمانى نه وه نه بن ﴿ **ويرسل عليكم حفظة** ﴾

فریشته‌ی چاودیر و پاریزهریشتان لسه‌ر دانه‌نی و،  
له‌جنیه‌کان ده‌تانپاریژ و، کرده‌وه‌کانیشتان ده‌ژمین  
﴿حتی إذا جاء أحدكم الموت﴾ جاکه وه‌ختی مردنی  
یه‌کیکتان هات ﴿توفته رسنا﴾ فریشته‌کانمان گیانی  
ده‌کیشن ﴿وهم لا یفرطون﴾ خو له‌جیبه‌جی کردنی  
فهرمانه‌کانی خوادا، هه‌رگیز کوژایی و سستی ناکهن ﴿ثم  
ردوا إلى الله مولاہم الحق﴾ له‌پاشان دوا‌ی زیندووو بوونه‌وه  
هه‌موو ده‌گه‌پرنه‌وه لای خوا، که‌گه‌وره‌و سه‌روه‌ری  
راسته‌قینه‌ی هه‌موانه ﴿الا له‌الحکم﴾ ده‌با گشت هوشیار بن!  
که‌ داوه‌ری و ب‌ریار هه‌ربه‌ده‌ستی نه‌وه ﴿وهو اسرع  
الحاسبین﴾ به‌ خیراتر له‌ هه‌رحیسا ب‌گریکیش حیسابی  
گشتیان ده‌کا.

رینمایہ کاری نایہ تی (۵۹-۶۲):

### ۱- مه‌ودای ده‌سه‌لّات و تواناو حیکمه‌تی خ‌وای خ‌اوم‌ن

۲- هه مووکاریکی غهیب و نادیار، دیارو ناشکرا ته نیا  
خوا خۆی دهیزانی.

۳- مه‌ودای (قه‌زا) و (قه‌ده‌ری) خوا‌ه‌م‌و‌وش‌تی ده‌گری‌ته‌وه، ته‌نا‌نه‌تی هه‌ر‌گه‌ل‌ا‌دار‌یک له‌دار به‌ری‌ته‌وه، نا‌گای لی‌یه‌تی.

٣- (مه‌عاد) و لییرسینه‌وهو تۆله‌و یاداش، بریاریکی چه‌تمیی خواجه‌و هه‌ر پیش دیت .

به خشش و کهره می خواو، هه ئمهت و قاری؛

﴿**۱۳** قل من ينجيكم من ظلمات البر والبحر﴾ پٿيان بلى: له تاريخيهه كاني وشكايي و. دهريدا، به تايبه تي كاتي پٿيان لي وندهبي، كي رزگار تان دهكات؟ ﴿**تدعونه تضرعا وخفية**﴾ نهو كاته كه به گيردين، به ناشكراو به نهيني، بگره به هه موو شيويهه ك. ليى ده پارينه وهوده لئن: ﴿**لئن انجانا من هذه لنكونن من الشاكرين**﴾ نهو گه رپه روه ردار نه مجارهش لهه به لاو تهنگه ژويه رزگار يكردين، په يمان بيت له شوكرانه بژيرانيږ. ﴿**۱۴ قل الله ينجيكم منها ومن كل**



**کرب** ﴿بَلَىٰ: لَوْ هَمَّوْا نَارَ حَهْتِي وَتَهَنَّكَهْزِيهٗو، لَهَمَّوْا نَاسْتَهَنَگِيکِي تَرِيش، خَوَارَزْگَارْتَان دَهْکَاتِ ﴿ثُمَّ اَنْتُمْ تَشْرُکُوْنَ﴾ کِهْچِي پَاشِ ئَهْوَهْ لَهْباتِي سَوپَاسْگُوزَارِي شَهْرِيکِ وَ هَاوَبَهْشِي بُوْ بَرِيَارِ ئَهْدَهْنِ! ﴿٦٥﴾ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ ﴿بَلَى: دَهْسَهْلاَتِي هَمِيهْو دَهْشْتَوَانِي﴾ ﴿عَلٰى اَنْ يَّبْعَثَ عَلَیْکُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِکُمْ﴾ لَهْسَهْرووْتَانَهْوَه سَزَايَهْکَتَان بُوْ بَنِيْرِي، بَهْمَهْوَرَه تَرِيشْقَهو بَاوِيُوْرَان وَ هَنْد ﴿اَوْ مِّنْ تَحْتِ اَرْجَلِکُمْ﴾ يَان لَهْزِيْر پِيْتَانَهْوَه بَهْبُوْمَهْ لَهْزَهْو رُوْچُوْنِي زَهْوِي، گِيْرُوْدَهْتَان بَکَات ﴿اَوْ يَلْبَسْکُمْ شِيعًا﴾ يَان بَتَانْکَاتَه چَهْنْد دَهْسَتْهْو بَهْسَتْهِيهْکِي نَاکُوْکِ وَ نَهْگُوْنَجَاو لَهْ گَهْل يَهْکَتَرْدَا وَ، تَوْشِي کِيْشَهْو گَرَفْتَقَان بَکَا ﴿وَ يَذِیْقُ بَعْضُکُمْ بَاسَ بَعْضٍ﴾ وَبَهْمَهْنَدِيْکَتَان نَازَارُو جَهْزَهْبَهْی هَمَنْدِيْ بَدَا ﴿اَنْظُرْ کَيْفَ نَصْرَفُ الْاٰیَاتِ﴾ دَهْبِرَوَانَه چُوْن بَهْ هَمَّوْشِيُوْهِيَهْک بَهْلْگَهْو نِيْشَانَهْیَان بُوْدَهْگُوْزِيْن وَ نِيْشَانِيَان دَهْدَهْیِن ﴿لَعَلَّهْمْ يَفْقَهُوْنَ﴾ بَهْشْکُو تِيْگَهْن وَ وِرْدَهْبَهْو لِيْیَان وَ بَگَهْپِيْنَهْوَه سَهْر رِيْیِ رَاسْت وَبَهْرَهْبَهْنَه گِيَانِي يَهْکَتَر.

### رِيْنَمَاهِيَهْکَانِي نَایَهْتِي (٦٢-٦٥):

۱- چ بَهْلْگَهْیَهْک لَهْمَه بَهْهِيْز تَرِيْیْت لَهْسَهْرِنَاهِيْ قِيْی وَ بَاتْلِي (شَهْرِيکِی) (مُوشَرِيکَان) کِه: دَهْبِيْنِي لَهْ کَاتِي تَهْنَاگَه وَ تَهَنْگَزَهْدَا، هَاوَار هَهْرِيُوْ خَوَی گَهْوَرَه ئَهْبَهْن، چُوْنکَه دَهْزَانِن پَهْناْدَهْرُو پَزْگَارْکَهْر لَهْکَاتِي بَهْلَاو مَوْسِيْبَهْتَا تَهْنِيَا خَوَايَه.

۲- وِشِيَارَبُوْنَهْوَهو، خُوْپَارَاسْتَن لَهْهَر نِيْخْتِيْلَاف وَ کِيْشَهْیَهْک سَهْر بَکِيْشِي بُوْ بَهْشَبَهْشَبُوْن وَ کَوْتَلَه بَهْنَدِيْی، ئِيْمَامِي مَوْسَلِيْم ئَهْم فَهْرَمُوْدَه دِيْنِيْ: ﴿اِنَّ اللّٰهَ زَوٰی لِيْ الْاَرْضَ (اِيْ جَمْعَهَا) فَرَايْت مَشَارِقَهَا وَ مَغَارِبَهَا، وَاِنْ اَمْتِي سَيَبْلُغْ مَلْکَهَا مَازَوٰی لِيْ مِنْهَا، وَاعْطَيْتِ الْکَنْزِيْنَ الْاَحْمَرَ وَ الْاَبْيَضَ، وَاِنِّيْ سَاَلْتُ رَبِّيْ لَآمْتِي اِلَّا يَهْلَکْهُمْ بَسْنَهْ مَجَاعَه، وَ لَا يَسْلُطْ عَلَیْهِمْ عَدَاوٌ مِّنْ سِوَاِ اَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيْحُ بِيْضَتَهُمْ، وَاِنْ رَبِّيْ قَال لِيْ يَامَحْمَدُ! اِنِّيْ اِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَاِنَّهٗ لَا يَرِدُ، وَاِنِّيْ اَعْطَيْتُکَ لَآمَتْکَ اِلَّا اَهْلَکْهُمْ بَسْنَهْ عَامَه، وَاِلَّا اَسْلَطْتُ عَلَیْهِمْ عَدَاوًا مِّنْ سِوَاِ اَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيْحُ بِيْضَتَهُمْ وَ لَوْ اجْتَمَعَ عَلَیْهِمْ مِّنْ بَاقِطَارِهَا، اَوْ قَال: مِّنْ بَيْنِ اَقْطَارِهَا حَتّٰی يَّکُوْنَ بَعْضُهُمْ يَهْلَکُ بَعْضًا، وَ یَسْبِيْ بَعْضُهُمْ بَعْضًا)) مَهْبَهْسْت لَهْم فَهْرَمُوْدَه ئَهْمَهْیَه کَهْگَهْل وَ نَهْتَهْوَهْی مَوْسَلْمَان، هَهْتَا يَهْک رِيْزُو يَهْک دَهْسْت بِن وَ، نَهْبَهْنَه چَهْنْد دَهْسَتْهْو بَهْسَتْهِيَهْک. هَمِيْچْ هَمِيْزْکِک نَاتَوَانِيْ زَالْ بَبِيْ بَهْسَهْرِيَاو، بَبْنَه دِيْل وَ کُوْیَلَهْی زِيْرْدَهْسْتِيَان.

﴿٦٦﴾ وَکَذِبَ بِهٖ قَوْمُکَ وَهُوَ الْحَقُّ ﴿وَقُورَهْیَشِي هُوْزْت (ئَهْی پِيْغَهْمَبَهْرَا) ئَهْم (قُورْشَان) هِيَان بَهْ دَرُوْدَانَاو، بَرُوْیَان پِيْنَهْکَرْد، خُوْ دِيَارِيْشَه کَه هَهْر قُورْشَان رَاسْت وَ دَرُوسْتَه ﴿قُلْ لَسْتُ عَلَیْکُمْ بِوَكِيْلٍ﴾ پِيْیَانْبَلِيْ: خُوْ مِّنْ بَهْرِپَرَس وَ چَاوَدِيْری ئِيُوْهْنِيْم، تَا بَهْزُوْر بَرُوَاتَان پِيْ بِيْنَم ﴿٦٧﴾ لَکَلْ نِيْاْمَسْتَقَرُّ ﴿هَمَّوْکَارُو هَهْوَالِيْکِيْش لَای خَوَا کَاتِي خُوْی هَمِيهْو، ئَهْمَرُوْ يَاسَبَهْیِنِيْ هَهْر پِيْشْدِيْیْت، ئَهْوَسَا هَمَّوْ رَاسْت وَ نَارَاسْتِيْک دَهْرْئَهْکَهْوِيْ ﴿وَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ﴾ لَهْئَايِيْنْدَه شَدَا چَاک ئَهْزَانِن کَه ئَاوَايَه.

لَهْگَهْلْ نَهْوَانَهْدَا لَهْ نَایَهْ تَهْکَانِي خَوَا خَرَاپ دَهْدُوْیْن دَاْمَهْ نِيْشَه:

﴿٦٨﴾ وَاِذَا رَاٰتِ الَّذِيْنَ يَخْضُوْنَ فِیْ اٰیَاتِنَا ﴿هَهْر کَه ئَهْو مَوْشَرِيْکَانَهْت دِيْیْت خَهْرِيْکِن لَهْبَارَهْی نَایَهْت وَ نِيْشَانَهْکَانِي ئِيْمَهْوَه خَرَاپ دَهْدُوْیْن وَ گَالْتَه دَهْکَهْن ﴿فَاعْرَضْ عَنْهُمْ﴾ بَرُوْیَان لِيْ وَهَرْچَهْر\_Xِيْنَهْو، خِيْرَا هَهْسَتْهْو جِيْیَان بَهْيَلَه ﴿حَتّٰی يَخْضُوْا فِیْ حَدِيْثٍ غَيْرِهٖ﴾ تَا قَسَهْکَهْیَان ئَهْگُوْزِيْن وَ وَاژ لَهْو گَالْتَهْو مَهْسَخَهْرَه دِيْیْن ﴿وَاِمَا يَنْسِيْنَکَ الشَّيْطَانُ﴾ ئَهْگَهْر شَهْیَتَان ئَهْم نَامُوْزْگَارِيَهْشِي لَهْیِرْبَرْدِيْتَهْوَه لَهْگَهْلِيَان دَانِيْشْتِيْیْت ﴿فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکْرِیْ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِيْنَ﴾ جَا دَوَای ئَهْوَه، هَهْر کَه بَهْ بِيْرت هَاتَهْوَه، ئِيْتَرْدَوَای ئَهْوَهْ نَابِيْ لَهْگَهْلْ ئَهْوَخَهْلْکَه سَهْتَهْ مَکَارَه دَانِيْشِيْ، بَهْلْکُو دَهْبِيْ زُوْوجِيْیَان بَهْيَلِيْ ﴿٦٩﴾ وَ مَا عَلٰی الَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ مِّنْ حَسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ ﴿ئَهْو کَهْ سَاْنَه کَه لَهْوَانَه خُوْ دُوْور دَهْگَرِن وَ،

پاریز نه کهن و هه رگیز ناچنه کوږه کانیانه وه، نیتیر هیچ حیساب و گونا هیکلی نه وانه یان له نه ستو نابی، نه گهر لاقرتیش بکهن ﴿ولکن ذکرى لعلمهم یتقون﴾ به لآم له گهل نه ویشدا نئمه هه ر فرمان دده دین که نئوه دور بن لیان، به لکو بیرئ بکه نه وه و خو پاریزن له گالته و مه سخره کردن به دینی ئیسلامی پیرو زو قورنانی به فیه. (سه دی) نه لی: که خراپکاران نئوه ببینن له گهل یان داده نیشن، نیتیر هیچ شهرمیکتان لی نا کهن و له گالته کردن و مه سخره به قورنآن کول نادهن. (قورتوبی) نه لی: (فی هذه الآية رد على من زعم ان الأئمة الذين هم حجج واتباعهم، لهم ان يخالطوا الفاسقين و يصوبوا آراءهم تقية. وقال الطبري: لا تجالسوا اهل الخصومات. قال ابن العربي: هذا دليل على ان مجالسة اهل الكبائر لا تحل. وقال ابن خوزيمنداد: من خاض في آيات الله "مؤمنا او كافرا" تركت مجالسته وهجر.

و كذلك منع اصحابنا الدخول إلى ارض العدو ودخول كنائسهم و البيع، و مجالسة الكفار اهل البدع)، واته: نهم نایه ته به لگه یه له سه نه وانه که ده لئین: نیما مه کان و پهیره و که رانیان گشت حوجت و به لگه ی خوان، جا "له بهر ته قیه" و خو پاراستن، ده توانن له گهل پیاو خراپاندا خو تیکهل بکهن و، گوی بوقسه یشیان بگیردرئ! نیما می (ته بهری) ده لی: هه رگیز له گهل نه وانه دا دامه نیشن گالته و که پ به نایه ته کانی خواده کهن. (نیبنولعه ره بی) ده لی: نهم نایه ته به لگه ی نه ویه که نابی له گهل نه ملی (که بیره) دا دابنیشن. (نیبن خوه یز مه نداد) ده لی: هه ر که سیك روچوو له گالته و مه سخره به نایه ته کانی خوا، ده بی واز له خو بی و کوږه که ی بهینرئ. جابز باشت تیکه یه شستن له ماناو مه به ستی نهم نایه ته، سه ی ریکلی ته فسیری نایه تی (۱۴۰) سی (نیساء) بکه له ته تفسیره دا ﴿وذر الذین اتخذوا دینهم لعبا ولهوا﴾ تو واز له وانه بینه که نایینی (فیتیری) خو یان به که مه ر گالته گرتووه ﴿وغرتهم الحیاة الدنیا﴾ ژبانی نهم دونیا یه ش به ته وای فریوی دا ون، قیامه تیان

الحزب السابع

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَٰكِنْ ذَكَرُوا لَعْنَهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٦﴾ وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتَهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكَرَ رَبَّهُمْ أَنَّ يُبَسَّلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٦٧﴾ قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ كَالَّذِي أَصْنَعُهُ الْشَّيْطَانُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانٌ لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَىٰ أَتَيْنَا قُلُوبًا هُدًى اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ وَأَمَّا نَالِ السَّلَامِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٨﴾ وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَذَكَرُوا رَبَّهُمْ وَأَلْزَمُوا ﴿٦٩﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٠﴾

وژدول

له بیرچوته وه، ﴿وذكر به﴾ ده سا تو به م قورنانه هه میشه ناموزگاریان بکهو، سزای قیامه تیان وه بیرینه ﴿ان تبسل نفس بما کسبت﴾ و بابشزانن که هه ر که سیك بکه و یته زیندانی بی دهره تانی کارو کرده و ی خو یه وه ﴿لیس لها من دون الله ولی ولا شفیع﴾ و جگه له خوا هیچ کهس یار مه تی ناداو، هیچ که سیش تکا بو رزگار بوونی نا کا ﴿وان تعدل کل عدل لا یؤخذ منها﴾ ته نانه تی هه رچی مالی دنیا یشی هیه له فیدیه و بریتی خویدا بیدا، هیما ن لی و هه ر ناگی ر ﴿اولئک الذین ابسلوا بما کسبوا﴾ نه مانه له بهر کارو کرده و ی خراپ و، له به ربی باوه ربیان، له دۆزه خدا به ندده کرین و، بو هه میشه ییش گرفتار ده بن ﴿لهم شراب من حمیم وعذاب الیم﴾ ناوی کولبه کولیان دده نه ی بوخواردنه و یان و، سزای به ئیشیان هیه ﴿بما کانوا یکفرون﴾ چونکه خوانه ناس و بی باوه ربوون.



## رېښمايه‌کاني نايه‌تی (۶۸-۷۰):

۱- له‌هر جیځ‌گایه‌ک بې حورمه‌تی بهرام‌بهر به‌قورځان و‌دینی (نی‌سلام) بکړی، مانه‌وه‌و دانیش‌تن له‌و جیځ‌گایه‌دا حه‌رام‌وه، ده‌بی به‌په‌له جی بهی‌لری، (سه‌له‌ف) یش یه‌ک ده‌نگن که له‌گه‌ل نه‌هلی (که‌بانی‌ر) دا به‌تایبه‌ت له‌کاتی نه‌نجام‌دانی‌دا کوږو دانیش‌تن و‌په‌یوه‌ندی ره‌وا نیه.

۲- (فوزه‌یلی کوږی عه‌یان) نه‌لی: هرکه‌سی بیده‌ه چی‌یه‌کی خو‌ش ویست، خوا کارو‌کرده‌وه‌ی با‌تل ده‌کاته‌وه.

۳- نه‌گه‌ر له‌بهر لاوازی و کزی و بی ده‌سه‌لاتی نه‌وکه‌سه، یان له‌بهر لاوازی گشتی موسلمانان نه‌توان‌را نه‌و جیځ‌گایه‌ چول‌بکری‌ت، نه‌وه ه‌رده‌بی یان به‌زمان، یان به‌دل بی‌زاری و نینکاری نه‌و کاره‌ درې‌وو ناپه‌سه‌نده‌یه بکړی.

۴- هرکه‌سی به‌کوفره‌که‌یه‌وه به‌ری، هرگی‌ز له‌ناگری دو‌زه‌خ رزگاری نابی.

## نمونه‌ی مرؤی له‌دین و‌هرگه‌راوه:

ثین که‌سیر له‌(سه‌دی) یه‌وه ده‌لی: کاتی هاو‌به‌شده‌ره‌کان به‌موسلمان‌ه‌کانیان و‌ت: و‌هرن په‌پره‌وی له‌ ثاین و‌دینی نیمه‌ بکه‌ن و، و‌زینن له‌موحه‌مه‌د و‌دینه‌که‌ی! جا‌بو نه‌و و‌لامه‌ خوا‌ی گه‌وره‌ نیم نایه‌ته‌ی: ﴿قل ائدعوا من دون الله...﴾ ی ناره‌ده خوار‌ی و‌فرموی: ﴿**قل ائدعوا من دون الله مالا ینفعنا ولا یضرنا**﴾ پی‌یان بل‌ی: شاخو ده‌تانه‌وی جگه‌ له‌خوا هاوار بو‌شتی تر‌به‌رین و‌بی‌هرستین، که‌نه‌سو‌دی‌کمان پی ده‌گیه‌نن، نه‌گه‌ر بی‌ان‌په‌رستین، و‌نه‌زیان‌یشمان پی ده‌گیه‌نن، نه‌گه‌ر نه‌یان‌په‌رستین ﴿**ونرد علی اعقابنا**﴾ پاشه‌و پاشیش و‌هرگه‌رین و‌پشت له‌ ثاینی خوا بکه‌ین ﴿**بعد ان ه‌دانا الله**﴾ پاش نه‌وه‌ی خوا‌ی دل‌وفان شاره‌زای راسته‌ری‌ی کردین؟ ﴿**کالذی استه‌وته الشیاطین فی الارض حیران**﴾ و‌ه‌کو که‌سی که‌شه‌یاتی‌نی ه‌لیخه‌له‌تاند‌بی و، چه‌اشه‌و سه‌رگه‌ردان بو‌وی‌ت و‌ له‌زه‌ویدا بسو‌ورپه‌توه ﴿**له‌ اصحاب یدعونه الی الهدی ائتنا**﴾ نه‌وسا ه‌ندی له‌ هاو‌ه‌لانی خو‌ی بانگی ئی بکه‌ن و‌ پی‌ی بل‌ین: و‌هره‌ لای ری‌گای راست و‌ له‌گه‌ل نیمه‌به، که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا، په‌پره‌وی هر له‌ شه‌یاتی‌نی بکات! ﴿**قل ان ه‌دی الله هو الهدی**﴾ بل‌ی: ری‌ی راست ه‌ره‌ره‌وړی‌گه‌یه‌ خوا دیار‌کردوه ﴿**وامرنا لنسلم لرب العالمین**﴾ و‌فرمان‌یشمان پی‌دراوه له‌لایه‌ن خواوه‌ که‌ خو‌بدینه‌ ده‌ستی په‌روه‌ردگاری جیه‌انه‌کان و‌ته‌سلی‌می نه‌وین، و‌اته: ئیوه‌ پاش و‌هرگه‌ران له‌ نی‌سلام- و‌ه‌کو پی‌اویک و‌انه‌ له‌گه‌ل چه‌ند هاو‌پی‌ه‌کدا به‌ ری‌ه‌کی راستدا برؤن، جا پی‌اوه‌که‌ ری‌ گوم بکا، ده‌سته‌یه شه‌یاتی‌ن په‌فتار به‌ملو به‌ولای ری‌گه‌دان بانگی ئی بکه‌ن و‌ سه‌رلی‌شیواوی بکه‌ن و، ه‌ریه‌که‌یان بی‌به‌ن به‌لایه‌کدا، به‌لام هاو‌ری‌کانی بانگی ئی بکه‌ن و‌بل‌ین و‌هره‌ لای نیمه‌، ری‌گه‌که‌ لی‌روه‌یه‌، که‌چی نه‌و هر مل بادا، نه‌وجا ئیوه‌ش لادانتان له‌ری‌ی راست هر و‌ه‌کو نه‌وکه‌سه‌ و‌ایه‌ که‌ په‌یام‌بهر ﷺ له‌سه‌ر ری‌گایه‌ک و‌ه‌ستابی و‌ بل‌ی: لی‌روه‌ه و‌هره‌ نه‌میه‌ ری‌گه‌ی ثاینی نی‌سلام. که‌چی نه‌و هر پوو و‌هری‌گی‌ری (ته‌به‌ری) ﴿**وان اقموا الصلاة واتقوه**﴾ پی‌مان گوتراوه: که به‌رده‌وام نو‌یژ بکه‌ن و‌ له‌ خوا بترسن و‌ به‌ه‌میش‌یه‌ی سنوره‌کانی پی‌ارینن ﴿**وهو الذی الیه‌ تحشرون**﴾ و‌ نه‌وخوا‌یه‌یه‌ ه‌ه‌مو‌تان ه‌ه‌رلای نه‌و کو‌ده‌کرینه‌وه ﴿**وهو الذی خلق السموات والارض بالحق**﴾ هر نه‌ویشه‌ که‌ ناسمانه‌کان و‌ زه‌وی‌ی به‌راست و‌ به‌ه‌ق به‌دی‌ه‌ناوه ﴿**ویوم یقول کن فیکون**﴾ هر رو‌ژیکیش به‌فرموی: "به‌رو‌ژی قیامت" بیه، ده‌سته‌جی ده‌بی ﴿**قوله الحق**﴾ خوا‌یه‌کی و‌ایه‌ که‌ هر و‌ته‌و قسه‌ی نه‌و راست و‌ دروسته‌و، قسه‌ ه‌هرقه‌سی نه‌وه ﴿**وله الملك**﴾ مولک و‌ ده‌سه‌لاتیش هر می خو‌یه‌تی ﴿**یوم ینفخ فی الصور**﴾ به‌تایبه‌تی نه‌و پو‌ژه که‌ فوو به‌ شه‌ی‌پور "صور" دا ده‌کری ﴿**عالم الغیب والشهادة**﴾ گشت شتی‌کی نادیارو دیار ده‌زانی ﴿**وهم الحکیم الخیر**﴾ هر نه‌ویشه‌ کار جوان و‌ زاناو ناگادار به‌ه‌موو شتی‌ک.

### رَبَّنَا مَیْه کَانِی ثَابِتِی (۷۱ - ۷۲):

- ۱- پاشگه زبویه وه له دینی ئیسلام، کاریکی حهرام وقه دهغه یه.
  - ۲- گوێزپایه‌لی له ئه‌هلی بائڵ و به‌قسه‌کردنیان کاریکی حهرامه.
  - ۳- ئیستا هر دینی ئیسلام، دینی راسته‌قینه‌ی خوایه و پیتی رازییه.
  - ۴- ده‌بی دین و شه‌ریعه‌تی ئیسلام به‌هه‌موو پایه و لقه‌کانیه‌وه وه‌ریگیریی و پیاده‌بکری.
  - ۵- (مه‌عاد) و زیندوو بوونه‌وه بۆ حساب و لیکۆلینه‌وه له‌ گشت کاروکرده‌وه‌یه‌ک هه‌قه‌و دیت.
- ئیه‌راهییم نامۆزگاری بابی ده‌کا:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَنْزِلْ عَلَيَّ مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَتَجَلَّى عَلَيَّ فَتَكُنُ بَيْنِي وَبَيْنَ أَهْلِي فَأَكُلُ وَهُمْ لَبُودٌ﴾ (۷۱) **وإذ قال إبراهيم لأبيه أنزل** نه‌وکاته وه‌بیرینه‌که (ئیه‌راهییم) نامۆزگاری (ئازهر) سی باوکی ده‌کردو پینگوت: **﴿الأنزل اصنما الهة﴾** نه‌ری تو بته‌گه‌لیک چۆن به‌خوا ده‌گریی وه‌یانپه‌رسیتی؟! **﴿إني أراك وقومك في ضلال مبين﴾** بێگومان من ده‌بینم هه‌م خۆت و هه‌م نه‌ته‌وه‌وخز مه‌كانه‌ت له‌په‌ی لاتان داوه‌و به‌ناشکرا سه‌رلێشیواون **﴿وكذلك نرى إبراهيم ملكوت السموات والأرض﴾** هه‌ر ئاوا مه‌له‌کوت و ده‌سه‌لاتی فراوان و بی سنووری خۆمان نیشانی ئیه‌راهییم ده‌ده‌ین له‌ ناسمانه‌کان و زه‌ویدا (قورتوبی) نه‌لی: (ملکوت: ای ملک، وزیدت الواو والتاء للمبالغة في الصفة مثل: الجبروت). هه‌ندێ له‌ زاناکان نه‌لێن: نه‌وده‌مه‌ خوا نه‌وده‌سه‌لات و مه‌له‌کووته‌ی نیشانی ئیه‌راهییم دا له‌ ناسمان و زه‌میدا، ته‌مه‌نی (۱۵-۱۷) سال بوو **﴿وليكون من الموقنين﴾** هه‌تا له‌ جه‌رگه‌ی نه‌وانه‌دابێ یه‌قینی ته‌واویان به‌ بوون و یه‌کتاکێ په‌روه‌ردگاریان هه‌یه **﴿فلما جن عليه الليل﴾** جا که شه‌و به‌سه‌ره‌ات و تاریکایی شه‌و دنیای داپۆشی **﴿رای کوکبا﴾** سه‌یریکی ناسمانی کردو

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَنْزِلْ عَلَيَّ مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَتَجَلَّى عَلَيَّ فَتَكُنُ بَيْنِي وَبَيْنَ أَهْلِي فَأَكُلُ وَهُمْ لَبُودٌ﴾ (۷۱) **وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَنْزِلْ عَلَيَّ مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَتَجَلَّى عَلَيَّ فَتَكُنُ بَيْنِي وَبَيْنَ أَهْلِي فَأَكُلُ وَهُمْ لَبُودٌ** **﴿الأنزل اصنما الهة﴾** **﴿إني أراك وقومك في ضلال مبين﴾** **﴿وكذلك نرى إبراهيم ملكوت السموات والأرض﴾** **﴿وليكون من الموقنين﴾** **﴿فلما جن عليه الليل﴾** **﴿رای کوکبا﴾** **﴿سهر ليشيواون﴾** **﴿والارض﴾** **﴿سنووري خومان نيشاني ئيهراهييم ده‌ده‌ين له‌ ناسمانه‌کان و زه‌ویدا (قورتوبی) نه‌لی: (ملکوت: ای ملک، وزیدت الواو والتاء للمبالغة في الصفة مثل: الجبروت). هه‌ندێ له‌ زاناکان نه‌لێن: نه‌وده‌مه‌ خوا نه‌وده‌سه‌لات و مه‌له‌کووته‌ی نیشانی ئیه‌راهییم دا له‌ ناسمان و زه‌میدا، ته‌مه‌نی (۱۵-۱۷) سال بوو **﴿وليكون من الموقنين﴾** هه‌تا له‌ جه‌رگه‌ی نه‌وانه‌دابێ یه‌قینی ته‌واویان به‌ بوون و یه‌کتاکێ په‌روه‌ردگاریان هه‌یه **﴿فلما جن عليه الليل﴾** جا که شه‌و به‌سه‌ره‌ات و تاریکایی شه‌و دنیای داپۆشی **﴿رای کوکبا﴾** سه‌یریکی ناسمانی کردو**

نه‌ستیره‌یه‌کی رووناکداری به‌دی کرد **﴿قال هذا ربي﴾** وتی: بێی و نه‌بی نه‌مه‌ په‌روه‌ردگارمه‌. جا له‌به‌رنه‌وه نه‌وکات گه‌له‌که‌ی بت و خۆرو مانگ و نه‌ستیره‌یان ده‌په‌رست، نه‌میش نه‌رم نه‌رمی بۆیان چووو هه‌مووشیانی پووجه‌ل کرده‌وه **﴿فلما افل قال لا احب الافلين﴾** جا هه‌رکه له‌چاو ئاوا بوو ونه‌ما، وتی: من هه‌یج شتیکی ئاوا بووم خۆش ناوی **﴿فلما رای القمر بازغا﴾** که دیتیشی مانگ هه‌لات **﴿قال هذا ربي﴾** وتی: نه‌مه‌یه په‌روه‌ردگارم **﴿فلما افل قال لنن لم يهدني ربي﴾** جا هه‌ر که نه‌میش ئاوا بوو ونه‌ما، وتی: بێگومانم که نه‌گه‌ر په‌روه‌ردگارم هه‌دایه‌تم نه‌دات **﴿لاكونن من القوم الضالين﴾** منیش له‌وخه‌که‌ گومراو سه‌رلێشیواو ده‌بم **﴿فلما رای الشمس بازغا﴾** نه‌وجا هه‌رکه خۆری دیت هه‌له‌هات **﴿قال هذا ربي﴾** گوته‌ی: نه‌مه‌یانه په‌روه‌ردگارم **﴿هذا اكبر﴾** نه‌مه‌ له‌مانگ و نه‌ستیره‌کانی تر گه‌وره‌تره **﴿فلما افلت﴾** جا که نه‌میش ئاوا بوو له‌چاو ونبوو **﴿قال يا قوم اني بري مما تشركون﴾** وتی گه‌له‌که‌م! به‌



راستی من لهو بتانهی ئیوه دهیانکه نه هاوبهشی خوا تهکیمهوه و بیزارم ﴿ <sup>۷۹</sup> **إِنِّي وَجْهٌ وَجْهِي لِلذَّيْ فُطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ** ﴾ دلنیا بن وامن پوو مکرده پووی پیروزی نهوزاته که ناسمانهکان و زهویی بی بنه ما بهدی هیئاوه ﴿ **حَنِيفًا** ﴾ له هه موو شیرک و کاریکی پپو پووچ و بهتالیش لاماو. رووم تهنها لهزاتی پاکی بیخهوشی نهو کرد ﴿ **وَمَا آتَانَا مِنَ الْمَشْرِكِينَ** ﴾ وه لهوکه سانهش نیم هاوبهشی بو دادهنن.

**رینمایهکانی نایهتی (۷۴ - ۷۹):**

دهبی بیزاری وحاشا لهه موو جوړه شیرک و، لهه رکاریکی خراپ دهپریت، گهرچی بهرامبر بهکس وکارو خزمانیش بی، ههروهکو (ئیراهیم) ﷺ ئینکاری و نکوولی لهگهل باب و خزمانی خویدا کرد. شیایو ناماژه بو کردنه گهل و هوزهکی ئیراهیم (صابنه) و نهستیره پهرستبوون.

**شیرک له هه موو شتی گهرهتره:**

﴿ <sup>۸۰</sup> **وَحَاجَةٌ قَوْمًا** ﴾ هه رکه ئیراهیم لهبتنهکان دوورکهوتهوه، ئیتر هوزوو گهلهکی کهوتنه شههه قسه و دهه قالی له گهلیا ﴿ **قَالَ اتَّحَاجُونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ** ﴾ ئهویش وتی: نایا ئیوه سهبارت بهبوون وتاک وتهنیایی خوا قهه قرو ده مباریم لهگهل ئهکن، که من خوا خوئی به چهنین بهلگهی پوون و ناشکرا شارهزاو رینمای کر دووم ﴿ **وَلَا اخَافُ مَا تَشْرِكُونَ بِهِ** ﴾ لهو بتانهش ناترسم ئیوه دهیانکه نه هاوهل و شهریکی خوا ﴿ **إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا** ﴾ بهلام پهروردگارم خوئی ههزیکا، تووشی بهلاوشتیکم دهکا، نهگینا هه رگیز بهدهستی نهوانه تووشی هیچ شتی نابم ﴿ **وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا** ﴾ خو پهروردگاریشم ناگای له هه موو شتیکه ﴿ **أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ** ﴾ دهسا ئیوه بیرناکه نهوه لهوکاره هه لانه دهیانکه نه؟! ﴿ <sup>۸۱</sup> **وَكَيْفَ اخَافُ مَا اشْرَكْتُمْ** ﴾ من چون لهودارو بهرده دهترسم ئیوه کردوتانن به هاوبهش و شهریکی خوا ﴿ **وَلَا تَخَافُونِ اَنْكُمُ اشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ** ﴾ بهلام ئیوه ناترسم لهوه شهریک و هاوبهشتان بوخوا داناهه؟! ﴿ **مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا** ﴾ بهه رچی خوا هیچ بهلگوو نیشانهیهکی بوپشتگیری نهوانه نه نارووته خوارهوه، واته: بی زانست و بهلگه ههه لهخوتانهوه بتان دهپرستن ﴿ **فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ** ﴾ ناخو کام دهسته مان (ئیعه، یان ئیوه) ههقدارترین به ناسایش ونهمن لهروژی قیامهتدا ؟ ﴿ **إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ** ﴾ نهگه ر ئیوه خاوهن زانست و زانیاری بن، نهه لیکنده نهوه ﴿ <sup>۸۲</sup> **الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ** ﴾ نهو که سانهی پراویان هیئاو، لههه مان کاتدا ناحهقی و شیرکیان تیکه له نیمانه کهیان نه کرد ﴿ **أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ** ﴾ ناسایش ونه بوونی ترس لهسزای خوا هه ربو نهوانه، نهک بو بت په رستهکان ﴿ **وَهُمْ مُهْتَدُونَ** ﴾ وهه نهوانیشن رینمای کراو بو ریگهی راست و، بههقیانه تیش لهه رینی. پیئشهوا (ئهحمده) دهگیرتهوه دهلی: کاتی نهه نایهتی: (الذین آمنوا ولم یلبسوا ایمانهم بظلم...) هاته خوارئ، هاوه لآن زورپییان سهخلهتوو و گوتیان: ناخو که سیک هه بی ستمی نه کرد بی لهخوئی پیغه مبر ﷺ فهرووی: مه بهست بهو (ستم) له نایه ته که دایه (شیرک، هه، واته: دانانی شهریکه بو خوا، مهگه نهو نایه تانه تان نه خویندوتهوه که (لوقمان) به کوپه کهی خو یگوت: (یا بنی لا تشرک بالله إن الشریک لظلم عظیم).

**رینمایهکانی نایهتی (۸۰ - ۸۳):**

۱- (مونا زههه) وگفتوگو رووبهرووی باتل بیژان و موشریکان، بهمه بهستی روونکردنه وهی ههق و ده رختنی راستیهکان، بهشکو بینه سهه رپی راست وهیادیهت بن، کاریکی پیویست ورپییدراوه له ئیسلامدا.

۲- دهسته بهستهی موشریکان وخوانه ناسان، له هه موو کاتدا عهقلیه تیکی سهیرو سهه ره وداخراویان ههیه.

۲- نه‌وکه‌سه‌ش شیاو بیټ به‌نه‌منیه‌تی خواو، له‌سزایشی ترسی نه‌بیټ، هه‌رئه‌وه‌یه که هاو به‌ش و شه‌ریکی بو دانه‌نی.

﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ﴾ نه‌مه‌چهند به‌لگه‌یه‌ک بوون نیشانی ئی‌براهیم داو سه‌رمان خست به‌سه‌ر گه‌له‌بت په‌رسته‌که‌یدا ﴿زُفِعَ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ﴾ کټیشمان ئاره‌زووبی وه‌کو ئی‌براهیم ﷺ پله‌وپایه‌ی به‌رز ده‌که‌ینه‌وه‌و سه‌ری ده‌خه‌ین به‌سه‌رگه‌له‌که‌یدا ﴿إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾ بی‌گومانه که په‌روه‌ردگارت زور کار جوان و، زوریش زانایه، خوی چاک ده‌زانی چی بکات.

ئیسحاق و یاقوب هه‌ردوو به ( پیری ) درانه ئی‌براهیم (علیهم السلام)؛

﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ ئی‌براهیمش پاش نه‌وه‌یوای منالی نه‌ما بوو، ئیسحاق و یه‌عقوبمان پی‌به‌خشی و به‌په‌یامبه‌ریتی شه‌ره‌فمه‌ند بوون وه‌کو نه‌فه‌رموی: ﴿كَلَّا مَدِينًا﴾ هه‌مووشیا نمان رینمایای ریی پاست کردو بوونه‌په‌یغه‌مبه‌ر ﴿نُوحًا مَدِينًا مِّن قَبْلِ﴾ به‌ر له ئی‌براهیمیش نوو حمان رینمایای کردو بوویه پی‌غه‌مبه‌ر ﴿وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ﴾ له ناو زاپو له‌و نه‌وه‌کانی ئی‌برهیمشدا داودو سوله‌یمان ﴿وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ﴾ و نه‌یوب و یوسف و موسا و هارون یشمان شه‌ره‌زا کردن و بوونه پی‌غه‌مبه‌ر ﴿وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ ئی‌مه‌هه‌ر ئاوا پاداشی چاکه کاران ده‌دینه‌وه ﴿وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ﴾ زه‌که‌ریا و یه‌حیا و عیسا و ئیلیاس یشمان شه‌ره‌زا رینما کردن بوونه پی‌غه‌مبه‌ر، بوویه ده‌فه‌رموی: ﴿كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ هه‌مووشیان له‌پیاو خاسانی خوابوون ﴿وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا﴾ ئیسماعیل و ئه‌لیه‌سه‌ع و یونس و لووطیش هه‌روه‌ها ﴿وَكَلَّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ وه‌هه‌مووشیانمان زیاتر له‌گشت خه‌لکی سه‌ره‌زویی رینو

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ هُمُ الْأَمَنُونَ وَهُمْ مُّهُتَدُونَ ﴿٨٦﴾ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ زُفِعَ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٧﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٨﴾ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٩﴾ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾ وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٩١﴾ ذَلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَمْعَلُونَ ﴿٩٢﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِن يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّا يَسْأَلُونَ بِهَا كُفْرَهُمْ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَّتْهُمْ أَفْتَدَةُ قُلُوبٍ لَّا تَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِن هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٣﴾ وَتَقَرَّبَ

قه‌در لی‌فان ﴿وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ﴾ وله‌باوو باپیران و نه‌وه‌کانیان و براکانیاندا کو‌مه‌لیکی زورمان لی رینمایای کردن ﴿وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ و بریکیانمان هه‌لبژاردن بو‌په‌یغه‌مبه‌ریتی و، شه‌ره‌زای رینی پاست و دروستمان کردن ﴿ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ﴾ نه‌وه‌یه رینی راستی خواو، رینمایش هه‌ره‌ده‌ستی خویه‌تی ﴿يَهْدِي مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ﴾ له‌به‌نده‌کانی خوی کی‌حه‌زنی بکا، شه‌ره‌زاو رینمایای گشت کاریکی خیری ده‌کات ﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا﴾ له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا نه‌گه‌ر نه‌و په‌یامبه‌رانه ﷺ هاو به‌شیان بو‌خوا دانابا ﴿لَحَبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَمْعَلُونَ﴾ هه‌مووکاره‌کانیان سه‌رحه‌م پووچه‌ل ده‌بوویه‌وه، باشه‌ده‌بی حالی خه‌لکانی تر چوون بیټ، نه‌گه‌ر هاو به‌ش و شه‌ریک بو‌خوا دابن‌ین؟ ﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ﴾ نه‌وانه‌بوون ئی‌مه‌کتیب و نامه‌و تی‌گه‌یشتن و په‌یامبه‌ریتیمان پی‌دان ﴿إِن يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ﴾ ئینجا نه‌گه‌ر نه‌مانه‌ی سه‌رده‌می تو‌نه‌ی موچه‌مه‌ه‌دا!



کافروبی بپروان به پیغهمبریتی نهوانه، به نایه تکانمان **﴿نقد وکلنا بها قوما﴾** بهراستی نهوکاره ددهینه دهستی تاقم و گه لیکي تر، وهکو (نه نصارومو هاجر) **﴿لیسوا بها بکافرین﴾** نهوان کافرو بی بپروا نابن پنیان و دهشیان پاریزن وته سلیمیان دهبن **﴿اولنک الذین هدی الله﴾** نهو پیغهمبرو نهو وشوینکه وتوانه یان بوون، خوا بوخوی شاره زاو رینوینی کردن و، بههق ریگیان گرت **﴿فبهدهام اقتده﴾** سا تویش نهی موحه معد **﴿هه له شوین نهوانهوه بچو و، چاوله سیغه تهکانی نهوان بکه﴾** **﴿قل لا اسئلكم علیه اجرا﴾** پییان بلی: له بهرامبر گه یاندنی بهرنامه کهی خواوه، داوای هیچ مزه و کرپی هکتان فی ناکهم **﴿ان هو الا ذکری للعالمین﴾** نه (قورثانه ییش) ته نه پهن دو ناموژگاریه که بو هه موو خه لکانی جیهان. به لی راسته، قورثان بو نهوانه ی گویی بو ده گرن و، دلیان وشیاره، پهن دو ناموژگاریه و، قازانج و خیری فی ده بینن.

پیغهمبر ناده میبه و بهرنامه ییشی بو هاتوه:

(نبین عه عباس) و (موجاهید) ده لین: نایه تی (وما قدروا الله حق قدره...) له باره ی قوره ی شهوه هاته خواری، نیما می (تبه بری) ش هه نهو قسه یه ی په سه نکر دوه. هه ندیکیش ده لین: سه باره ت به جووله که کان هات. نی می ش له ته فسیره کورته دا له سه رپاو بو چوونی ده سته ی دوا یی مانامان لی دایه وه، چونکه ده قی قورثانه که ش پشتگیری له وه دهکا، خوایش باشت ده زانی. **﴿وما قدروا الله حق قدره﴾** که چی (جووله که) وه ک پیویست ریژیان له خوا نه گرت و نه یانناسی **﴿ان قالوا ما انزل الله علی بشر من شیء﴾** کاتی کوتیان: خوا هیچ نامه و هیک یی بو هیچ ناده میبه که نه نار دوه! دیاره نه عینادی و نی ره ییه یان، ته نیا له رقی قورثان دایه، بویه نی نکاری هه موو وه حی و سروشیک ده که نه به (تهورات) که یی خوشیانه وه **﴿قل من انزل الكتاب الذی جاء به موسی﴾** پییان بلی: باشه! نهو نامه یی (تهورات) به مووسا هینای کی دایه زاند **﴿نورا وهدی للناس﴾** که بو یه

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ قُلْ مَن أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ تَجْمَعُونَهُ قُرْآنًا طَبِيسُ بُدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعِلْمُكُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلْ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿١١﴾ وَهَذَا كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ مَبْرُكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿١٢﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٣﴾ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكُم مَّا خَوَّلْتُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفْعَاءَ كُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿١٤﴾

رووناکی و، رینمای بو مردم؟ **﴿تجعلونه قراطیس﴾** که نیوه نیستا له نوسخه ره سه نه که یی په ره په ره یی ده که نه **﴿تبدونها وتخفون كثيرا﴾** به شیک کی که می که به قازانجتان بی بو خه لکی دهرده خن و، باسی ده که نه و، زوریکیشی که به زیانی خوتانی بزائن نه یشار نه وه، وه که نهو په سن و صیفه ته جوانانه یی سه باره ت به په یامبر **﴿له تهوراتدا هاتون﴾** **﴿و علمتم ما لم تعلموا انتم ولا آباؤکم﴾** باشه نه گهر خوا هیچ نامه یی که نه نار دوه! نهو ههوالانه که له قورثانه دا به نیوه راگه یه نرا که نه خوتان و، نه باو یاپیرانتان ده تانزانی کی فیری کردن؟ **﴿قل الله﴾** ده سا بلی: هه خوای گه وره بوو نهو قورثانه یی نار **﴿ثم نرهم فی خوضهم يلعبون﴾** نیتر وازیان فی بین به بهر به قسه یی نابه جیی خو یانه وه سه رقابن و گالتو مه سخره بکه، نهو سا چاک ده زانن **﴿وهذا کتاب انزلناه مبارک﴾** نه قورثانه ش بو مان دایه زاندویت نامه یی که پیرو زو، مایه ی به خته وری هه موو خه لکانه به مهرجی په پیره یی فی بکه **﴿مصدق﴾**

الذی بین یدیه» به‌راست دانه‌ری نهو کتیبانه‌شه له‌پیشیه‌وه‌بوون وه‌کو(ته‌ورات و ئینجیل و...) «ولتذکر به‌ام القری ومن حولها» دامان به‌زاند هه‌تا تو نه‌ی پیغه‌مبه‌را» خه‌لکانی شاری مه‌ککه و، ناواییه‌کانی ده‌وروبه‌ری مه‌ککه‌ی پی‌ترسینی «والذین یؤمنون بالآخرة» جا نه‌و که‌سانه‌ی بپروایان به‌روژی دواپی هه‌بی «یؤمنون به» نه‌وا بپروایش به‌م قورئانه ده‌که‌ن «وهم علی صلاتهم یحافظون» به‌رده‌وامیش هوشیارن به‌نویژه‌کانیا نه‌وه‌یه و، چاودیری و پاریزگاریان ده‌که‌ن و، له‌کاتی خویاندا به‌چاکی و پاکی نه‌نجامیان ده‌ده‌ن.

نه‌وی بلی: (وه‌حیی) م بۆ هه‌تاوه، لئی سته‌مکارتر نه‌یه:

«۲» ومن اظلم ممن افتری علی الله کذبا» ده‌بی تچ که‌سیک له‌وه سته‌مکار تر بی که له‌سه‌ر خوا درۆ هه‌لبه‌سی و بلی: خوا هیچ شتیکی به‌وه‌حی نه‌ناردو ته‌خواری، نه‌ته‌ورات، نه‌قورئان!! «او قال اوحی الی» یان بلیت: من له‌لای خواوه وه‌حی و سروشم بۆ کراوه وه‌کو (موسه‌یله‌مه‌ی نه‌سوده‌ی عه‌نسی) که‌بی شه‌رمانه داوای پیغه‌مبه‌ریتی ده‌کرد! «ولم یوح الیه شی» له‌راستیشدا هیچ شتیکی بۆ وه‌حی نه‌کراوه «ومن قال سأنزل مثل ما انزل الله» وه‌یان بلی: منیش ده‌توانم وه‌کو نه‌و کتیبانه بنیرم، خوا ناردونی! «ولو ترى ان الظالمون فی غمرات الموت» و نه‌گه‌ر له‌وکاته‌دا که سته‌مکاران له‌ناره‌حتی و په‌له‌قاژه‌ی مه‌رگدان بیینی چون گرفتاریبون «والملائکه باسطوا ایدیهم» فریشته‌ی گیانکیشانیشت ده‌ستیان لیده‌که‌نه‌وه‌و لییان ده‌ده‌ن «اخرجوا انفسکم» و پنیان ده‌لین: ده‌گیانی خۆتان له‌جه‌سته‌تان ده‌ره‌یئن و بینیرنه لای قارو توپه‌یی خوای گه‌وره، دیاره نه‌وانیش بۆیان ده‌رنایه‌و، فریشته‌کانیش له‌پشته‌وه تییان ده‌سره‌ویئن «الیوم تجزون عذاب الهون» پیشیان ده‌لین: وا نه‌مپۆش به‌نه‌وپه‌ری سه‌رشوپی و ریسواییه‌وه جه‌زبه‌و تۆله ده‌درین «بما کنتم تقولون علی الله غیر الحق» چونکه له‌دنیا‌دا له‌سه‌رخوا درۆتان هه‌لده‌به‌ست و قسه‌ی نابه‌جیتان ده‌کرد «وکنتم عن آیاته تستکبرون» وله‌به‌رامبه‌ر نایه‌ته‌کانیشیه‌وه خۆتان به‌زل ده‌زانی «۳» ولقد جئتمونا فرادی» له‌روژی دواپییدا خوا به‌بی باوه‌رکه‌کان نه‌فه‌رموی: وائه‌مپۆ بی مال و حال و روت و قوت و تاک و ته‌نیا بی سو‌هاتنه‌وه لامان «کما خلقنا کم اول مرة» هه‌روه‌ک چون له‌سه‌ره‌تاوه بی مال و حال و روت و قوت دروستمان کردن «وترکتکم ما خولناکم وراء ظهورکم» وه‌ره‌چیشمان پیدابوون له‌مال و سامانی دنیا، له‌دوای خۆتان گشتتان جیه‌یشت «ومانری شفعاکم الذین زعمتم انهم فیکم شفعا» نه‌وانه‌یش نابین به‌هانا‌تانه‌وه بین که‌پیتان وابو شه‌ریک وهاوبه‌شی خوان، هه‌تا تکاو شه‌فاعه‌تتان بکه‌ن «لقد تقطع بینکم» نه‌وا هه‌رچی نه‌سباب وه‌وی په‌یوه‌ندی نیوانتان بوو بچراو نه‌ما «وضل عنکم ما کنتم تزعمون» نه‌و شتانه‌ش نیوه به‌خه‌یال و اتان ده‌زانی تکاتان بۆ نه‌که‌ن، هه‌موو تیاچوون و به‌هیچ ده‌رچوون، به‌م به‌لگانه باش خوا بناسه:

«۴» ان الله فالق الحب والنوی» بیگومان هه‌رخوایه دانه‌وه‌دنه‌ک و ناوکه‌ی جوراوجوری دانه‌ویله له‌ژیر زه‌وپییدا ده‌قلیشینی، واته: هه‌رده‌سه‌لات و توانایی نه‌وه که ناوک له‌ت ده‌کا وکشت وکالی لیده‌پوینی و، دره‌ختی ئی سه‌وز ده‌کا «یخرج الحی من المیت» زیندویش له‌مردوو ده‌ردینی، گیا له‌دانه‌ویله‌ی وشک ده‌پوینی «ومخرج المیت من الحی» و ده‌ره‌ینه‌ری مردویش له‌زیندوو «ذلکم الله فانی توفکون» نه‌وه نه‌وکارانه ده‌کاخوای په‌روه‌رگارتانه، ده‌سائیوه له‌بپروایان چون کلا ده‌بن و لا نه‌درین؟ «۵» فالق الإصباح» هه‌رخوشیه‌تی تاریکایی شه‌وگار لاده‌داو، سپیده‌ی به‌ره‌به‌یان دینی و دنیا رووناک ده‌کاته‌وه «وجعل اللیل سکنا» و شه‌ویشی بۆ ئیسراحت و پشودان دانا، هه‌مووشتیک تیا یا ئارام نه‌گری «والشمس والقمر حسبانا» و خۆرو مانگیشی به‌ نه‌دازه‌و حسیبکی ورد



راگرتووهو، هه‌ریه‌که‌یان له‌خولگه‌ی خۆیدا زۆر به‌ وردی دین و ده‌چن **﴿تلك تقدير العزيز العليم﴾** ئه‌وه‌ش ئه‌ندازه‌گیری خۆی خاوه‌ن ده‌سه‌لات و زانایه **﴿وهو الذي جعل لكم النجوم﴾** هه‌ر ئه‌ویشه‌ که ئه‌ستێره‌کانی کردووه به‌نیشانه‌ بو ئیوه **﴿لتهتدوا بها في ظلمات البر والبحر﴾** تا له‌تاریکیه‌کانی و شکانی و ده‌ریا و زه‌ریا‌کاندا رییان پێ ده‌رکه‌ن **﴿قد فصلنا الآيات لقوم يعلمون﴾** به‌راستی ئیمه‌ نیشانه‌کانی خۆمان بو‌خه‌لکانیکێ زاناو ژیر رو‌شن ده‌که‌ینه‌وه **﴿وهو الذي انشاكم من نفس واحدة﴾** هه‌ر ئه‌ویشه‌ که‌هه‌موو ئیوه‌ی له‌ ته‌نیا که‌سیک (نا‌ده‌م)‌ی بابتان به‌رته‌ دانا **﴿مستقر ومستودع﴾** ئه‌وسا له‌منالدا‌نی دایک‌تانو، له‌پشت بابتانا مه‌حکه‌م دایمه‌زان‌دن **﴿قد فصلنا الآيات لقوم يفقهون﴾** به‌راستی ئیمه‌ نیشانه‌کانی خۆمان بو‌خه‌لکانیک که له‌ راستیه‌کان تی‌یگه‌ن، رو‌نده‌که‌ینه‌وه **﴿وهو الذي انزل من السماء ماء﴾** هه‌رئو

ده‌سه‌لات‌داریه‌ که له‌هه‌وره‌کانه‌وه به‌ئه‌ندازه‌ی پێویست ده‌باراند **﴿فاخرجنا به نبات كل شيء﴾** ئینجا هه‌موو جو‌ره‌ رو‌وه‌کی‌کمان لێ ده‌ره‌ینا **﴿فاخرجنا منه خضرا﴾** ئه‌وساش هه‌رله‌وه، سه‌ره‌گیاو گول و گول‌زارو شینایی لیده‌پو‌ینن **﴿نخرج به حبا متراكبا﴾** له‌ویش چه‌ندین ده‌نکه‌ که‌له‌که‌ کردووی له‌سه‌ریه‌کی ئی په‌یدا ده‌که‌ین، وه‌کو گوله‌ گه‌م و جو و مه‌ره‌زه‌و.. هتد **﴿ومن النخل من طلعها قنوان دانية﴾** وه‌ له‌گولی دارخورم‌ایش هه‌یشووی چه‌رو پ‌روو شو‌پ‌روه‌ بوو ف‌راهم‌ د‌ی‌نین **﴿وجنات من اعناب والزيتون والرمان متشابها وغير متشابه﴾** وه‌ چه‌ن باخ‌یک له‌ په‌زو له‌ داری زه‌یتوون و له‌ بنه‌ هه‌ناری هاو وینه‌و له‌یه‌که‌چوو له‌ گه‌لادا، ج‌باوا‌زوله‌ یه‌ک نه‌چوو له‌ تام‌دا، به‌ره‌مه‌مان هه‌ینا **﴿انظروا إلى ثمره إذا اثمر وينعه﴾** ده‌سا وه‌ختی وه‌به‌رد‌ین و میوه‌یان پ‌یده‌گا، جوان ته‌ماشای به‌ره‌می هه‌ریه‌که‌یان بکه‌ن و بزانی ئه‌و هه‌موو ئال و گو‌په‌ کی ده‌یکا؟ **﴿ان في ذلكم لآيات لقوم يؤمنون﴾** به‌راستی له‌وچه‌ند شتانه‌دا گه‌ل نیشانه‌ی گه‌روه‌و

﴿إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى﴾ يُخْرِجُ الْحَمَى مِنَ النَّبَاتِ وَيُخْرِجُ النَّبَاتَ مِنَ الْحَمَى فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٦﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الشُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿١٨﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُشْتَبِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٩﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَكَ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٢٠﴾ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَيْسَ بِكَوْنُهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

مه‌زن هه‌ن بو‌ گه‌لیک بیه‌وی باوه‌ر به‌خوا بکا **﴿وجعلوا لله شركاء الجن﴾** چه‌نده‌ مایه‌ی سه‌رسو‌رمانه‌ که موشریکه‌کان ئه‌و جنۆکانه‌یان کرده‌ هاوبه‌شی خوا!! له‌باتی ئه‌وه‌ی که ته‌نها خوا بپه‌رسن **﴿وخلقهم﴾** خو ده‌شزانی که ته‌نها خوا بو‌ خو‌ی دروستیکردوون **﴿وخرقوا له بنین وبنات بغیر علم﴾** وه‌ هه‌ر به‌ نه‌زانی خو‌یان و، به‌درو و ده‌له‌سه‌ کو‌پو ک‌چیان دایه‌ پالی خوا، واته‌: گو‌تیان: (عو‌زه‌یر) کو‌پی خوایه‌و، ف‌ریشته‌یش ک‌چیه‌تی **﴿سبحانه وتعالی عما یصفون﴾** خو‌ خواش زۆر پاک و بی‌ عه‌یب و به‌رزو ب‌لند و بی‌خه‌وشه‌ له‌وشتانه‌ نه‌وان ده‌یده‌نه‌ پالی **﴿بدیع السموات والارض﴾** به‌ دیه‌ینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وییه‌، بی‌ نه‌وه‌ له‌سه‌ره‌تاوه‌ نه‌خشه‌یه‌کیان بو‌بی **﴿انی یكون له ولد ولم تکن له صاحبة﴾** باشه‌ خوایه‌کی بی‌ نیازی وا چو‌ن نه‌ته‌وه‌و مندا‌لی هه‌یه‌، که ئه‌و له‌ به‌ره‌تدا ژن وهاوسه‌ری نه‌بیته‌؟ **﴿وخلق کل شیء﴾** هه‌موو شتیکی‌ش به‌ ته‌کانی ئه‌وانیشه‌وه‌ هه‌رخو‌ی دروستیکردووه‌ **﴿وهو**

بکل شی علی و به هه موو شتیکیش زۆر زاناو به ناگایه ﴿ ۱۰۲ 〉 **ذَلِكُمُ اللَّهُ رِبْكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** هه رئهو خوایهیه په روهردگاری ئیوه، ئیترجگه له و هیچ په سترایکی تر نیه بو پرستن بشی ﴿ **خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ** 〉 دروستکهری هه موو شتیکیشه، دهسا ئیوهش به شیوهیهکی شیاو بیپه رستن ﴿ **وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ** 〉 هه رئهویشه پاریزهر و چاودیږی هه موو شتیکی .

خوا به چاو دهرکناکړی و نابینږی:

﴿ **لَا تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ** 〉 هیچ چاویک دهرکی ناکاو بوی نابینږی ﴿ **وَهُوَ يَدْرِكُ الْأَبْصَارَ** 〉 له کاتیکیدا نهو هه موو چاوهکان دهرک دهکاو دهبینی و به وردیش ناگای له هه موو شتیکیه ﴿ **وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ** 〉 تنهنا ئهویشه

کارناسک و وردبین و ناگادار به هه موو شتیکی. (سه له فی صالح) لهم دیتن و نه دیتنه ی خوی گه ورهیه دا چهنه دتیبینی وقسه یه کیان هیه: یه کی دهلی: له دنیادا هه رگیز خوا بو هیچ که سیک نابینږی و دهرکناکړی، نه گهرچی له قیامه تیشدا ببینږی، بویه خاتوو (عایشه/خوا لئی رازی بیت) دهلی: (من زعم ان محمدا ابصر ربه فقد كذب على الله، فان الله تعالى قال: ((لا تدركه الابصار وهو يدرك الابصار)). (ئین عه عباس) یش پیچه وانه ی قسه که ی خاتوو (عایشه) دهلی. هه ندیکی دیکه دهلین: نه له دنیاو نه له قیامه تدا خوا نابینږی!! دیاره نه مه یش به ره واته پیچه وانه ی نایه تی: (وجوه يومئذ ناضرة إلى ربها ناظرة) (۲۲/۷۵) - (۲۳)، وه پیچه وانه ی نایه تی: (کلا إنهم عن ربهم يومئذ لمحجوبون) (۱۵/۸۳) یه.

به چاوی دل بنوون بو خوا:

﴿ **قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ** 〉 به راستیی له لایهن په روهردگارتانه وه چاوی هه قین و، دلی وشیارو، هو ی تیگه یاندن و به لگه ی رووتان بو هات، هه تا ریی راست

ذَلِكُمْ أَنَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿ ۱۰۳ 〉 لَا تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿ ۱۰۴ 〉 قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ، وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿ ۱۰۵ 〉 وَكَذَلِكَ نَصْرَفُ الْأَيَاتِ وَلِيَقُولُوا أَدْرَسَتْ وَلَنُيَبِّئَهُنَّ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿ ۱۰۶ 〉 اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿ ۱۰۷ 〉 وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَثْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿ ۱۰۸ 〉 وَلَا تَسْجُدُوا لِلشَّيْءِ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُغُوا أَلْسِنَهُمْ عَلَىٰ ذِكْرِكَ كَذَلِكَ نَجْزِي لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۱۰۹ 〉 وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَوْءٌ مِنْ بَآئِلٍ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَمَا إِلَهُكُمْ إِلَّا هُوَ إِذَا جَاءَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۱۰ 〉 وَتَلَبَّأْتُمْ بِهِمْ وَأَبْصَرْتَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَّرْتَهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿ ۱۱۱ 〉

بدوزنه وه ﴿ **فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ** 〉 ئینجا هه رکه سیک ریی دهرکردو، به دل تیگه یشته و، باوهری هیئا، بیگومان بو خوی قازانجه ﴿ **وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا** 〉 و هه رکه سیکیش له راستیی هه کانه چاوی دلی کویرو نابینابوو، دیاره گوناوو تاوانه که ی دهکه ویته سه رخوی ﴿ **وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ** 〉 خو منیش پاریزهر و چاودیږی ئیوه نیم، هه تا بتوانم له کاری ناپه سه ند لاتاندهم ﴿ **كَذَلِكَ نَصْرَفُ الْآيَاتِ** 〉 ئیمه هه رئاوا گشت به لگه و نیشانه کان ئالوگور دهکه ی و، جوړاو جوړ ده یانخه ی نه روو. تاهه ق وناهه ق دهرکه وی ﴿ **وَلِيَقُولُوا أَدْرَسَتْ** 〉 که چی بی باوهره کان له باتی ئه وه باوهر پینن، گه یشته نه واده یه بلین: تو بوخوت هم قورئانه ت لای هم و ئه و خویندوه، نه که له خواوه هاتبی ﴿ **وَلَنُبَيِّنَنَّ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ** 〉 ده شمانه وی ئه و قورئانه روون بکه ی نه وه بوخه لکانیک له شت تیده گهن وده زانن ﴿ **اتَّبِعْ مَا يوحى إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ** 〉 ده بی هه ره له و فرمانه په پره وی بکه یت که له لای په روهردگارتانه وه به وه چی بو ت دیت ﴿ **لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** 〉 که



جگه له پوره دگارهش هیچ په ستر او یکی تر شیاوی په رستن نیه **﴿واعرض عن المشركين﴾** تونښت واز له موشریکان و هاو به شدانه ران بښه و، پوهه له خوا بکه **﴿ولو شاء الله ما اشركوا﴾** دیارېشه نه گهر خوا ویستبای نه وانه هاو به شوی بو دانه نښ، نه یانده توانی هاو به شوی بودا بښ، به لکو نه هاتنه سر ری پاست، چونکه هه موو شتی به بریارو فرمانی نه وده بی **﴿وما جعلناک علیهم حفیظا﴾** نه مهش بزانه که تۆمان نه کردو ته بهر پرس و چاودیرو ژمیریاری کارو کرده و یان **﴿وما انت علیهم بوكیل﴾** و پارژهر و بریکاری کارو باریشیان نیت. جنیو به بتی کافران مه دهن، هه تاخوا نه ناسانیش به (خوا ی نیووی نه دهن؛

(شین عه باس) ده لیت: بیباوه په کان به په یامبه ریان **﴿وت: دهبی یا تو بهرامبه به خواکانی نیمه واز له قسه ی خراپ بښی، یان نیمهش سوو کایه تی به خواکه ی تو ده کین. (قه تاده) یش نه لیت: موسلمانان قسه ی سوو کایه تی یان به بته کان ده کردو، بیباوه په کانیش جنیویان به خوا ی موسلمانان دده، نه وجا نه نایه ته هات و فرمووی: ﴿ولا تسبوا الذین یدعون من دون الله﴾ نیوه جنیو قسه ی خراپ دهر باره ی نه و بتانه مه کن، که نه و خه لکانه له باتی خوا نه یان په رستن **﴿فیسبوا الله عدوا بغير علم﴾** نه وجا نه وانیش به دژایه تی و نه زانین، جنیو به (الله) بدهن. (قال العلماء: حکمها باق فی هذه الامة علی کل حال، فعتی کان الکفار فی منعة وخیف ان یسب الإسلام، والنبی ﷺ، والله، فلا یحل لمسلم ان یسب صلبانهم ولا دینهم ولا کنائسهم، ولا یتعرض إلی ما یؤدی إلی ذلك، لأنه بمنزلة البعث علی المعصية. وفي الآية- ایضاً- ضرب من الموانعة، ودلیل علی وجوب الحکم بسد الذرائع، وفيها دلیل علی ان المحق قد یکف عن حق له إذا أدى إلی ضرر یرکون فی الدین) قورتوی ده لیت: زانا کان ده لیت: نه م بریار ی جنیو نه دانه به په رستراوی خوانه ناسان، هه موو کات له ناو نه م توممه تده به رده وام ده بی و ده می نیت و ده بی کاری پی بگریت، که و ابو هه رکات کافره کان به ده سلات و قودره تمه ند بوون و، له وانه بوو جنیو به دینی نیسلا م، یان به خوا ی گه وره بدهن، وه یان سوو کایه تی به پیغه مبهر **﴿بکن، قهت له و حاله دا په وانییه موسلمانان کان جنیو به دین و به که نیشته و، به خاچه که یان بدهن، ته مانه تی نابی شتی بورو ژنریت سر بکیشی بو شوکاره، چونکه کاری ناوا وه کو نه و وایه دنه بدریت له سر نافرمانی و یاخیبوون له خوا. وه نه م نایه ته (مواده ده) و وازه ینان له کافرانیشی تیدایه و، دیسان به لکه بو شویش که بریار به (سد الذرائع) ددری و پیی قایل ده یین، هه ووه کو نه م راستیه شتی تیدایه که: خاوه ن ماف گه لی جار ده بی ده ست له مافی خوی هه لبریت، نه گهر کاریکی خراپ وناشیاو له دا واکردنه که یدا ده و شایه و و، زانیکی دینی لی په یدا ده بوو **﴿کذلک زینا لكل امة عملهم﴾** هه رچونی نه وانه بهرگری له خوا ناهه قه کانیان ده کن، هه نا وایش بو هه موو ده ست و کومه لیک کارو کرده و کانیان بو دهر زینینه ووه، بهرگریان لیده که ن **﴿ثم إلی ربهم مرجعهم﴾** بودا وایش هه دینه ووه لای په روه دگاریان **﴿فینبئهم بما کانوا یعملون﴾** نه و سایش له گشت کارو کرده و کانیان به ناگایان ده کات. په یامبه **﴿له باره ی قسه ی خراپ و جینودان به یه کتری ده فرمو ی: (ملعون من سب والديه، قالوا کیف یسب الرجل والديه؟ قال: یسب ابا الرجل، فیسب اباه، ویسب امه، فیسب امه). حدیث صحیح. واته: نه وی جنیو به دایک و بابی خوی بدات نه حله تی لی کراوه گوتیان: چون ده بی مروژ جنیو به دایک و بابی خوی بدات؟ فرمووی: نه م جنیو به دایک و بابی نه م دده، نه ویش جنیو که به دایک و بابی نه م دده تده ووه. **﴿واقسم بالله جهد ایمانهم﴾** به گشت هی زانمه سویندیان به خوا خوارد **﴿لئن جانتهم آیه﴾** که هر موعیزه و نیشانه یه کیان بویت **﴿لیؤمنن بها﴾** باوه ری پی بکن **﴿قل إنما الآيات عند الله﴾** پیان بلی: ته وای به لگو نیشانه کان ته نا به ده ستی خوان و، من هیچ ده سه لاتیکم نی یه، شتیکی******

سادہ شتان بوبینم ﴿وما یشرکم انها اذا جاءت لا یؤمنون﴾ نپوه چوزانن که نه گهر نهو موعجزانه شیان بوبیت ، نهوان هریاوه پناکهن ﴿ونقلب افئدتهم وابصارهم﴾ نیتر نپمه دل و چاویان له ناستی هق و ورده گپریپن وله کارده خین ﴿کما لم یؤمنوا به اول مرة﴾ هروک چون له سهره تاوه بریویان پی نهینا، که واپوو هریه لگه یه کی تریش بینن هریپروای پیناکهن ﴿ونذرهم فی طغیانهم یعمهون﴾ نپمهش له سهر لیشتیواوی خویناندا دهیاننپلینه وه باهه میشه له گپژاودا بتلینه وه.

### رینمایه کانی نایه تی (۱۰۸-۱۱۰):

۱- هر قسه و کرداری بپینه مایه جنیودان له لایه ن موشریک و بی باوه پانه وه به خواو به پیغه مبر ﷺ نهو قسه و کرداره حرام ده بیت.

۲- له بر هر حکمه تیک خوی خوی چاک ده زانی مه موو کاریکی دزیو خراب لای خاوه نه که ی جوان و شیرین ده کرت، نهوسا ده یکتا.

۳- هیدایهت و رینمایه ته نیا به دهستی خویه، بویه که ی جار موعجزه ش دی و خه لکه که هر بریو ناهینن.

کوتایی جزمی حوته م

ولله الحمد والمنة

\*\*\* \*\*

له پیشه وه کافره کان سویندیان خواردو گوتیان: (لن جاءت آية لیؤمنن بها...) که نه گهر بی له قورنن نیشانهو نایه تیکی تریان بوباتبابا، بی سو باوه پریان پیده کرد! یان گوتیان: (... لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما اوتی رسل الله...) یان گوتیان: (... لو لا انزل علینا الملائكة او نری ربنا...) جابو نه وه ی پیغه مبر ﷺ به ته مای نیمانیا ن نه بیت، نه رموی: ﴿ولو اننا نزلنا إلیهم الملائكة﴾ نه گهر فریشته شمان نارد بایه لایان وبه چاو دیتبانیان وه خوین داوایان کرد ﴿وکلمهم الموتی﴾ و مردووه کانیش زیندوو

﴿وَلَوْ أَنزَلْنَا إِلَیْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتُ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لَیْؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَیْكَنْ أَكْثَرُهُمْ یُجْهَلُونَ﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِیٍّ عَدُوًّا شَیْطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ یُوحِی بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا یَفْعَلُونَ ﴿۱۰۸﴾ وَلَیَصْغِ إِلَیْهِ أَقْصَدُ الَّذِينَ لَا یُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلَیَرْضَوْهُ وَلَیَقْفَرُوا مَا هُمْ مُقْفَرُونَ ﴿۱۰۹﴾ أَفَعِیرَ اللَّهُ أَتَبْغِی حُكْمًا وَهُوَ الَّذِی أَنْزَلَ إِلَیْكُمْ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِی آتَايْتَهُمُ الْكِتَابَ یَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِ ﴿۱۱۰﴾ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِهِ وَهُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ ﴿۱۱۱﴾ وَإِنْ تُطِيعُوا أَكْثَرَكُمْ فِی الْأَرْضِ یُضِلُّوكُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ یَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا یَخْرُصُونَ ﴿۱۱۲﴾ إِنْ رَبُّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ یُضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِینَ ﴿۱۱۳﴾ فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَیْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآیَاتِهِ مُؤْمِنِینَ ﴿۱۱۴﴾

و ر لکمه الا

بوونایه ته وه قسه یان له گهل کردبان بوب راسیتی تو ﴿وحشرنا علیهم کل شی قبل﴾ و ه موو رابوردوانیشمان پوو به پوویان کو کردبایه ته وه وشایه تی راسیتی تو یان دابا ﴿ما کانوا لیؤمنوا إلا ان یشاء الله﴾ باوه پریان نه دهینا مه گهر خوا ناره زوو ویستی لیا، نه گینا هریک باوه ناهینن، دهیاره نه مه بی هیواو مه یوسبوونه له باوه پینانیان، هتا پیغه مبریش ﷺ به ته مایان نه بی ﴿ولکن اکثرهم یجهلون﴾ به لام زوربه یان نه زان و بی ناگان له م راستیانه.

ه موو پیغه مبر ربك ناهه زکی بنیاده می و جی هه بووه:

﴿وكذلك جعلنا لكل نبی عدوا شیاطین الإنس والجن﴾ هر چونی تو ره ییش نه یارو دژی تو ن نه ی پیغه مبر ﷺ! دلنیا به بو ه موو په یامبریکی دی شه یاتینی دژو نه یارمان، له ناده می و، له جنینی داناه،



(وهره قه ی کوری نه و فله) به پیغه مبهری گوت: هر پیغه مبهریک هاتی، و هکو تو دژایه تی کراوه (متفق علیه). پیغه مبهری به (نه بوو زه ی) فرمود: له شهیاتی نی بنیادهم و جنوکه، په نات برده بهرخوا؟ نه ویش گوتی: بۆ له مروقیشدا شهیاتین هیه؟! فرمودی: به لئی، (ته بهری).

**به کورتی:** هه مو مروقیکی سنوور به زین شهیتانه، که وابوو هه موو سهرکه شیک ده بیته شهیتان، بویه ده فرمودی: (الکلب الاسود شیطان) موسلیم: کتاب الصلاة / ۳۶۵. ﴿یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا﴾ که هه ندیکیان "بۆ فریودان" گوتی رازاوه بۆ ناوه پوک به هندی خه لکی ساده راده گه یه نن" به مه بهستی له خشته بردن و چه واشه کردن و ترساندن بیان له ربی هه ق" ده ساتویش به نارامبه ﴿ولو شاء ربک ما فعلوه﴾ دلنیا به که نه گهر په روه ردگارت ویستبای نه وانه دژوو نه یار نه بن و، نه و جوړه قسانه هه لئه به سن، هه رگیز نه یان نه توانی نه و کاره بکه، به لام حیکمه تی خو ی له واده که هه پیغه مبهری دژوو نه یاریکی هه بی ﴿فذرهم وما یفترون﴾ ده سا توش له خو یان وله دژوو ده له سه یه هه لیده به ستن و از به ی نه و، دریزه به کاری خوتبه، چونکه تو خوا سه روه رو پشتیوانته ﴿<sup>۱۱۱</sup> ولتصفی إلیه افئدة الذین لا یؤمنون بالآخرة﴾ و ده با ئیتر نه وانه ی واپروایان به پوژی دواپی نیه، هه ردلی به دنی و، گوئی بۆ پاگرن ﴿ولیرضوه ولیقترفوا ما هم مقترفون﴾ و قسه که یان په سه ندبکه و پیی رازی بن و، هه رتاوانیکیش نه کهن با بیکهن" چونکه ته نها نه و که وده نانه دواپان ده که و، پاشه پوژی شیان هه ر لای خو مانه.

له رینمایه کانی نایه تی (۱۱۱-۱۱۲):

- ۱- خوا مهیل و ویستی له هه شتی ببی، بینگومان هه نه و ده بی، حه زیش به شتی نه کا، هه رگیز نابی، نه مه یه مانای (نولو هیه ت و ربوبیه ت) خوی گه و ره، قه زاو قه دهر که له نه زه لدا بریاری له سه رداوه.
- ۲- سه ره خو شیی و دل دانه وه ی پیغه مبهری ﷺ به وه که هه پیغه مبهریک و هکو تو دژوو نه یاری له نیو شهیتانه کانی بنیادهم و جنوکه دا هه بووه، به لام خوا پیغه مبهری که ی خو ی سه ر خستوه به سه ریانا.
- ۳- مروقه هه ردهم ده بی وریاو وشیاری، تا له خشته نه بری، چونکه فریودان و له خشته بردن ته نها چه کیکه بۆ شهیتان.
- ۴- نه و دلانه که کافرو خوانه ناسن، هه میشه بۆ فساد و خراپه و کاری باتل ناماده ترن، تاله و دلانه ی که برودارن.

﴿<sup>۱۱۲</sup> افعیر الله ابتغی حکما﴾ پییان بلی: ناخو ره وایه جگه له خوی به ده سه لات که ستر بکه مه داوه ری نیوانمان؟ هه تا شایه تی بدات کامان راست ده کات؟ ﴿وهو الذی انزل إلیکم الکتاب مفصلا﴾ که هه رنه ویشه نه م قورئانه ی به پو شنکراوه یی دابه زاندو ته خواره و بو تان و، سه رجه م بریاره کانی شی پوون ﴿والذین آتیناهم الکتاب﴾ خو نه وانه ییش وانه مان پی داوون ﴿یعلمون انه منزل من ربک بالحق﴾ چاک ده زانن که نه و قورئانه له لای په روه ردگارت هه یه و، گشتیشی راست و دروسته ﴿فلا تکنون من الممترین﴾ ده سا تو هه رگیز له خه لکانی دوودل و به گومان مه به، گومان نه بی که نه م قورئانه خوا ناردو یه ﴿<sup>۱۱۳</sup> وتمت کلمة ربک صدقا وعدلا﴾ و گشت و ته کانی په روه ردگارت (قورئان) و سه رجه م بریاره کانی، له راستی و داد گه رییدا، ته واپه پایان گه یشتوون و بی وینه ن ﴿لا یبدل لکلماته﴾ نابی هیچ که سی ده سکاری و نا لو گو ریان بکا ﴿وهو السمع العلیم﴾ هه رنه و خو ی چاک ده بیسی و، باش زانا و ناگاداره به هه موو شتیک.

زُورِیْنَهی خَه لَکْ گومراو سهر لیشیواوه:

﴿ ۱۱۶ 〉 **وَإِنْ طَعِ أَكْثَرَ مِنْ فِي الْأَرْضِ** ﴿ نه گهر له زُورِیْه ی خه لکانی نهم سهر زهوییه، که بی باوه رهن په پیره وی بکهیت ﴾ **يُضْلُوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ** ﴿ له ږیگه ی خوا لات ددهن و چه واشهو سهر لیشیواوت دهکن ﴾ **﴿ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ 〉** چونکه خویشان هر دوی دوو دلی و بهدگومانی دهکون ﴿ **وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ** ﴾ وهر به ته خمین و بهد گومانی له پړوپړوچ خهریکن وده گهرین، نه گینه هیچ به لگه یه کی نهو توپان نییه.

نهو چه یوانه جه لاله، که سهر ده بری به ناوی خواوه بی:

﴿ ۱۱۷ 〉 **إِنْ رَبُّكَ هُوَ اعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ** ﴿ بیگومان پهره ردگار ت زور باشت به ناگا و زانایه له حالی نهو

که سانه له ږی خوا لایانداوه ﴿ **وَهُوَ عِلْمٌ بِالْمُعْتَدِينَ** ﴾ و باشت ږیش نهو که سانه ده ناسی شاره زای ږیگه ی راستن و رینمان. نیمامی (ترمزنی) نه لی: کومه له خه لکیک هاتنه لای پیغه مبر ۱۱۷ و تیان: نهو چه یوانه نییه خو مان دهیکوژینه وه به پاکي ده زانین و لپی ده خوین، چه یوانیکیش که به قسه ی خوا بکوژیته وه، واته: بهو شپوه نیوه ده لین سهر بېری، به پاکي نازانین و لپی ناخوین. ناخو نهم راو بوچوونه چون بی؟ جا بوته و ده لاهه نهم نایته هات و فهرمووی: ﴿ ۱۱۸ 〉

**فَكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ** ﴿ ده سا نیوه نه ی موسلمانان! له گوشتی نهو ناژه لانه بخون که له کاتی سهر برینیاندا ناوی خویان له سهر هینراوه ﴿ **إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ** ﴾ نه گهر راسته بپرواتان به نایته و به لگه کانی خواهیه، واته: لهو چه یوانانه مه خوین که: یان مرداره وه بسون، یان بوغه ږی خوا سهر پړاون ﴿ **﴿ وَمَا لَكُمْ لَا تَأْكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ** ﴾ ده بوچی نیوه له گوشتی نهو په له ورو ناژه لانه ناخون که ناوی خویان له سهر دی؟ ﴿ **وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ** ﴾ خوهر رشتیکی لیحه رامکردین، به باشی

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنْ كَثِيرًا يَظْلُونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿ ۱۱۹ 〉 وَذَرُوا ظَهْرَ الْأَثَمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْأَثَمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿ ۱۲۰ 〉 وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لِيَخُونُ إِلَىٰ أُولِيَائِهِمْ لِيُجِدُوا لَكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿ ۱۲۱ 〉 أَوْ مَن كَانَ مِثْلًا فَأَحْبَبْتُهُ وَجَعَلْنَاهُ نُورًا أَمْشَىٰ بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مِّثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۱۲۲ 〉 وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُّجْرِمًا لِّيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۱۲۳ 〉 وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلْهُدَىٰ حَقٌّ نُّؤْتِي مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سُبُطُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَعَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿ ۱۲۴ 〉

بوی شیکردونه ته وه، واته: به ته وای جه لال و حرامی بو لیگجیا کردونه ته وه، ده سا نیوه ږیش تخونی حرامه کان مهکون ﴿ **﴿ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ** ﴾ مه گهر شتیک له پړوی ناچار ییه وه بی، واته: هر چه نده نهو په له ورو ناژه له ناږه و او یاساغ بی و ناوی خوی لی نه هینرابی، له کاتی ناچار ییدا بوتان ره و او جه لال ده بی خواردنی ﴿ **﴿ وَإِنْ كَثِيرًا يَظْلُونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ** ﴾ خو زوری لهو هر دمهش هر به شاره زوی خو یان و، بی هیچ جوړه زانست و زانیا رییه که خه لکیک سهر لیشیوا و نهکن، واته: به شاره زوی خو یان جه لال حرام دهکن و، حرام جه لال دهکن! ﴿ **﴿ إِنْ رَبُّكَ هُوَ اعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ** ﴾ به راستی پهره ردگار ت له حالی خه لکانی زینه ورو، سنور به زین له هه موو که سی به ناگا و زاناره ﴿ **﴿ وَذَرُوا ظَاهِرَ الْأَثَمِ وَبَاطِنَهُ** ﴾ خه لکینه! نیوه له تاوان و گونا هانی ناشکراو نهینی، خو پاریزن و واز بهینن ﴿ **﴿ إِنْ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْأَثَمَ** ﴾ بیگومان نه وانه ی وا گونا و تاوان دهکن ﴿ **﴿ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ** ﴾ بی سو له توله ی



گوناهه ئاشکراو نهینیه کانیاندا سزا دده زین ﴿ **وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ** ﴾ هه په له وهره جه یوانی له کاتی سهر بریندا ناوی خوی له سهر نه هیتراییت ، ئیوه له گوشته که ی مه خوځ ﴿ **وَإِنَّ لَفَسْقَ** ﴾ بیگومان نهو جوړه خواردنه ، تاوان و گوناخه له ریگه درچوونه ﴿ **وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لِيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ** ﴾ ویشزان که شه یاتینه کان هه میشه شتی پروو پوچ نه خنه دلی دوسته کانیانه وه ، دنیان ددهن ﴿ **لِيَجَادِلَكُمْ** ﴾ بوئه وه موجه له وه دهه قالیقان له گهل بکه و ، کیشه وگرفتار بو بنینه وه ﴿ **وَإِنْ اطَّعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمَشْرُكُونَ** ﴾ خو ئه گهر به گویتان کردن له گوته و کارو بو چوونه کانیاندا ، دنیابن ئیوه یش موشریک وهاوبه شدانه رن ، چونکه په پیره وی کردنی غهیری بهرنامه ی خوا ، کوفرو هاوه لدانانه بوخوا .

### له ریڼما یه کانی نایه تی (۱۱۸-۱۲۱):

- ۱- خواردنی گوشتی هه موو ناژه لیکی سهر بر او به دهستی موسلمان حه لاله .
  - ۲- (بسم الله ..) کردن له سهر هه موو ناژه ل و په له وریک له کاتی سهر برینیدا واجب و پیویسته ، بویه هندی له زاناکان ده لئین : (بسم الله) کردن له کاتی سهر برینیدا واجیبه ، که و ابو به پیی رای ئه مانه ههر موسلمانیک ناژه لیکی سهر بری و به دهست نه نقه ست ناوی خوی له سهر نه هیئا ، ئه و گوشته حه رانه لای ئه و دهسته یه .
  - ۳- هندیک ئه لئین : ئه گهر به هله و له بیرچوون بوو ، قهیدی نیه وده خوری .
  - ۴- ده بی په پیره وی له فیه قی زانایان بکری و ، له هه و بازانه وه دوور بگرین .
  - ۵- ده بی له هه موو گوناخه کان - به دهست بکری ، یان به به دل - خو پیا ری زین .
  - ۶- هه موو جوړه سهر بر او یک به دهستی هاوبه شدانه رو ناگریه رست و ، خوا نه ناس و (مورته د) و خه لکانی عه لمانی نی ناخوری ، بویه پیویسته موسلمانان هه رگیز لای ئه وانه گوشت نه کپن .
- موسلمان زیندو وه ، خاوه ناس مردوو ؛

﴿ **أَوْ مِنْ كَانِ مِيتًا فَاحْيِنَاهُ** ﴾ ناخو که سیک مردو بی و ، ئینجا زیندوویکه ینه وه ، واته : کافرو بی بروابی ، پاشان ئیمان و باوه رپخه ینه دلیه وه و باوه ر بیئی ﴿ **وَجَعَلْنَا لَهُ نَوْرًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ** ﴾ و پووناکی و نوریشی بدهینی و ، ریی خوی پیده رکاو ، به سهر به ستی له ناو مرده مدها توتو چو بکات ﴿ **كَمَنْ مِثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ** ﴾ و هکو که سی وایه له ناو تاریکیه کانی شریک و سهر لیثی و اویدا بیت ﴿ **لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا** ﴾ که هه رگیزیش نه توانی خوی لی پزگار بکاو بیته ده ری ؟ دیاره هه ئه و که سه یه زینده و خاوه ن نور ، ئه مهش نمونه ی ریگا و ری بازی راستی مروقی بروداره ، ئه ویشیان مه سل و نمونه ی مروقی لاسارو ، ریگا چه و ته که ی بی باوه رانه ، و هک (ئیین عه باس) ئه لی . ﴿ **كَذَلِكَ زَيْنٌ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ** ﴾ و هکو چو ن ئیمان و بر او لای بروداران جوان و رازاوه یه ، هه روا نه و که سانه ش بی بر او ، کافرن ، کاره خراپه کانیان لاجوانه و ، هه موو کاریکی خراپ و دزیو به چاکده زان !

فرت و فیلی تاوانباران و ، چاره نووس و ری و شونینان ؛

﴿ **وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مَجْرِمِيهَا** ﴾ هه رچو نی گه و ره پیاوانی مه که - شاره که ی تو - ده ستیان دایه کاری خراپ و نامهر دانه ، هه ر ناواش پیاو خراپ و تاوانکارانمان له ناوچه ی هه رپه یغه مبه ری کدا کرده سهر کرده ده سه لاتدارو گه و ره رابه ریان ﴿ **لِيَمْكُرُوا فِيهَا** ﴾ هه تا ده ستیان دایه فپو فیل و چه واشه کاری تی تییداو ، پوو به پوو ی په یامبه ر هکان و هستان ، که و ابو توش له گه له لاساره که ت دلزیرمه به ﴿ **وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ** ﴾ خو فپو فیلیش هه ر له خو یان ده که ن و ، نه نجامه که شی هه ر له سهر خو یان ده که وی و ﴿ **وَمَا يَشْعُرُونَ** ﴾ هه ستیشی پی نا که ن ﴿ **وَإِذَا** ﴾

**جاءتهم آية** هره که موعجزه و به لگه یه کیان بودی بؤ راستی په یامبه ر **﴿ قالوا لن نؤمن حتى نؤتي مثل ما اوتى رسل الله ﴾** ده لئین: تانه و به لگانه به په یامبه رانی خوا دراو، به ئیمه ییش نه درین، هه رگیز باوه رناکه یین **﴿ الله اعلم حيث يجعل رسالته ﴾** خو خوا خوی باشر ده زانی، په یامی خوی له کوئی دابنی و، چ که سی بکات به په یامبه ر **﴿ سيصيب الذين اجرموا صغار عند الله وعذاب شديد بما كانوا يمكرون ﴾** دنیا بن نه وانه ی که ناهه قیکار و تاوانبار بوون، سووکی و سه ر شوپی و، سزایه کی زور توندیان لای خوا توش ده بی **﴿ فمن يرد الله ان يهديه يشرح صدره للإسلام ﴾** ئینجا نه وکه سه که خوا بیه وی رینمای بکات بؤ دینی ئیسلام، دل و سنگی فراوان و گوشاد ده کاو، یاداشی قیامه تی لاشیرین نه کاو، نه و جا زور به ئاسانی دینی ئیسلام قبول نه ده کات، پیغه مبه ری

خواده فهرموی: نه و موسلمان نه زیره که که هه میسه مردنی له بیربی و، هه و له کانی بؤ خوشازدان بیت بؤ پاش مردن، لئشیان پرسى: دلان چون گوشاد و فراوان ده بن بؤ و هرگرتنی دینی ئیسلام... فهرموی: نوریک له لایه ن خوا و ده ده هاویژریتسه ناویه وه، نه و سا به رچاوی روون ده بیته وه ری پیده ر ده کا، گوئیان: نیشانه یه ک بؤ نه وه هیه؟ فهرموی: به ده وام بیرکردنه وه له یانه ی نه میری و، دوورکه و تنه وه له خوشه و یستی دنیای فریو ده و، خو ناماده کردن بؤ پاش مردن نیشانه یه تی / ته بیربی **﴿ ومن يرد ان يضله ﴾** کیش خوی حه ز بکا گومرای بکا **﴿ يجعل صدره ضيقا حرجا ﴾** و به توندی نه فسه ته نگى ده کا **﴿ كأنما يصعد فى السماء ﴾** ده لئى به ره و ناسمان سه رده که وی **﴿ كذلك يجعل الله الرجس على الذين لا يؤمنون ﴾** نه وکه سانه ی واپروانه یین، هه ر به وشینوازه خوی گه وره شه یقان زال ده کات به سه ر یاندا **﴿ وهذا صراط ربك مستقيما ﴾** نه م شه ریعت و به رنامه یه ریکه و رنی په روه ردگاری تو یه، سه رجه م راسته و لارنی تیدا نیه **﴿ قد فصلنا الآيات لقوم يذكرون ﴾** بیگومان بؤ نه وانه ی له ناموزگاری که لک و سه و و ه رده گرن، به لگه کانه ان بوون ده که یینه وه **﴿ لهم دار السلام عند ربهم ﴾** نه و خاوه ن باوه رانه له په ر و ه رنده ی خو یانه وه (دار السلام - به هه شت) یان بؤ هیه **﴿ وهو وليهم ﴾** که هه ر نه و په روه ردگار - له دنیا و، له قیامتدا - پشتیوان و یاریده ریانه **﴿ بما كانوا يعملون ﴾** نه و پاداشه یان له به ر نه وکاره چا کانه یه نه نجامیاندان **﴿ ويوم يحشرهم جميعا ﴾** نه و رژه یان وه بیربینه که خوی گه وره ته وای ناده می و جینی و وئاغ و په رسترا و ه کانیان کو نه کاته وه و ده فهرموی: **﴿ يا معشر الجن قد استكثرتم من الإنس ﴾** نه ی ده ستو کو مه لى جنیه کان! به راستی ئیوه خه لکیکی زورتان له به ره ی ناده می رامکردو گومراتان کردن **﴿ وقال اولياؤهم من الإنس ﴾** مروقه دوسته رامکار و ه کانیان ده لئین: **﴿ ربنا استمتع بعضنا ببعض ﴾** نه ی په روه ردگاری ئیمه! راسته بریکمان له بریکی تر که لکی و هرگرت و به هره مه ند بوون،

شوة الاعمال

لغة القرآن

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ، يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ، يُضَيِّقْ صَدْرَهُ ضَيْقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٥﴾ وَهَذَا أَصْرُطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذْكُرُونَ ﴿١٥٦﴾ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥٧﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَمْعَسِرُ الْجِنَّ قَدْ اسْتَكْتَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوًى لَكُمْ خَلِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ وَكَذَلِكَ نُؤَيِّدُ بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٥٩﴾ يَمْعَسِرُ الْجِنَّ وَالْإِنْسُ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُزَكُّونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ لِحَيَاةِ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿١٦٠﴾ ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ﴿١٦١﴾

و بعضه در حدیث

۱۵۵



جینیەکان بە ئیتاعەى ئیمەى مروّە بەمرەیان بردوو خوشحال بوون، خوشمان بەجیبەجیکردنی فرمانی ئەو جنۆکە ناغانەمان دلشاد بووین، وانێستا گیرۆدەى کارى خویمان بووین **﴿وَبَلِّغْنَا أَجْلَنَا الَّذِیْ أَجَلَتْ لَنَا﴾** ئەو ئەجەل و وادەیهش بۆت دیاریکردبووین. پێیگەیشتین و مردین، واتە: تەمەنى چاکیشمان بەسەر برد. هەقبوو بیربکەینەوه. کەچى هەرلارو لاسار بووین **﴿قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ﴾** خوا فەرموی: لەتۆلەى ئەوهدا ناگرى دۆزەخ جیگای گشتتانە **﴿خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾** و بەهەتا هەتاییش تێیدا دەبن. مەگەر خوا بەمەیلی خۆى بیگۆڕی. یان سزا نەدا. واتە: هەر ئەو ماوه(بەرەزەخییە) بى سزادەبن کە دەنێردرێن بۆ دۆزەخ **﴿إِنْ رِبْكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾** بەراستى پەرورەدگارت زۆر لە کارزان و کارجوانە، زۆریش بەناگا و زانیە **﴿وَكَذَلِكَ نُولِیْ بَعْضَ الظَّالِمِیْنَ بَعْضًا﴾** و هەرەك جنییى و ئادەمیی کەلك لە یەكتر وەرەگرن و. جنیهكان ئادەمییەكان دەچەوسێننەوه و زالدەبن بەسەریاندا. هەر ناوایش هەندى لە ستمەکاران دەخەینە ژێر دەسەلاتى برێكى تریان و ریسواو سەرشۆریان دەکەن. پاشانیشت یەكتر لەناو ئەبەن **﴿بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾** بە هۆى ئەو ئەوکارە ناپەسەندانەوه دەیانکردن.

خوا نەناس شایەتى لەخۆى دەدا:

**﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ﴾** ئەى کۆمەلى جنیی و ئادەمیی! **﴿إِلَهُمَّ يَا تَكْمُ رَسُلَ مَنْكُمْ﴾** مەگەر هەر لە خۆتان (لەئادەمیی) چەند پەيامبەریکتان بۆ نەهاتن **﴿يَقْصُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِی﴾** نایەت و نیشانەکانى منتان بۆ بخویننەوه **﴿وَيَنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ یَوْمِكُمْ هَذَا﴾** و لە گەیشتن و دیمانەى ئەم روژەتان بترسینن **﴿قَالُوا شَهِدْنَا عَلَیْ أَنْفُسِنَا﴾** کاتى هیچیان بۆ نامینیتەوه ئەلین: بەلى ئەى پەرورەدگار! شایەتى لەسەر خویمان ئەدەین: بەلى پەيامبەرانى تۆ هاتن و، نامەکەشیان گەیاندى پێمان **﴿وَعَرَّيْتُمْ الْحَیَاةَ الدُّنْیَا﴾** ئەوجا خواى گەوره فەرموی: ئەم ژیاڤە زرق و برقهى گیتیە فریویدان **﴿وَشَهِدُوا عَلَیْ أَنْفُسِهِمْ﴾** و شایەتیشیان لەسەر خویمان دا **﴿أَنْهُمْ كَانُوا كَافِرِیْنَ﴾** کە راستییەكەى ئەمەیه: کافرو خوانەناس بوون **﴿ذَلِكَ أَنْ لَمْ یَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكُ الْقُرَى بِظُلْمٍ﴾** ناردنى ئەو پەيامبەرانە لە بەر ئەوهیهكە ئێوه چاك بزانن هەرگیز پەرورەدگارت هیچ شارو گوندیكى بەناهەقی قەر نەکردوو **﴿وَأَمَلَهَا غَافِلُونَ﴾** و دانیشتووەكانیشى خافل و بى ناگا و بى تاوان بووین. واتە: هەتا ئیمە پەيامبەرنەنێرین و، ئەوانیش لێى لا نەدەن، قاریان لێناگرین **﴿وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مَّا عَمِلُوا﴾** بۆ هەر مروڤێك-چاك، یان خراپ- لە بەرامبەر ئەو كارەى كردوویەتى. چەندین پلەو پایە هەیە، وپاداش وتۆلەش وەرەگرن **﴿وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا یَعْمَلُونَ﴾** خو پەرورەدگار یشت هەرگیز لەو كارەى ئەیکەن بى ناگا و خافل نیە، واتە: هەول و تێكۆشانى هیچ كەسێك بزرناى.

**بەنمایەكانى نایەتى (۱۲۹-۱۳۲):**

- ۱- بەرهى جننى زالدەبن بەسەربەرى ئینسانداو، كارى خراپ و بێفەریان پێدەكەن و، گومراوسەرلیشیواو دەبن.
- ۲- وریابە بە ژیاڤى ئەم دنیاىە فریو نەخویت.
- ۳- هاتنى پیغەمبەران بۆ نیشاندانى رێگەى راستو نەمانى بپرویانوو و بەلگەى خەلكە.
- ۴- پاداش و تۆلە هەر بەپێى كارو كردەوهیه.

**﴿وَبَلِّغْنَا الْغَنَى ذَا الرِّحْمَةِ﴾** وه پەرورەدگارى تۆ لەتەواوى خەلكى، بى نیازەو، خاوەن بەزەیی و دلۆقانە **﴿إِنْ يَشَاءُ يَذْهَبْكَ﴾** ئەگەر بیهوى لاتان ئەباو لە ناودەچن **﴿وَيَسْتَخْلَفُ مِنْ بَعْدِكَ مَا يَشَاءُ﴾** لە پاش ئێوهیش هەزى لە هەرچینیكى توبى لەجێتاندا دایدەنى **﴿كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّیَةِ قَوْمٍ آخِرِیْنَ﴾** هەرچونى ئێوهى لە تۆرەمە و نەوهى گەلیكى تر خستەوه **﴿إِنْ مَا تَوَعَدُونَ لَا ت﴾** بیگومان هەرپیریكتان بۆدەدرى - لە پاداشت وتۆلە- بى دواکەوتن

پیشدیت **﴿وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾** خُو ناستوانن په کی خوابخن ونه میلن کاره کانی نه نجام بدات **﴿قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ﴾** نه ی پیغه ممبر! **﴿بَلَىٰ﴾** نه ی هوزه کم! هرچی له دهستان دیت، دریغی مه کن و، هر به وشیوه به کاربکن هه لتان بژاردوه بوخوتان، واته: که خوتان به راست ده زان، ده سا له سر نه و کاری خوتانه به رده و امین **﴿إِنِّي عَامِلٌ﴾** بیگومان منیش هر خریکی کاری خوم ده ب **﴿فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مِنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ﴾** نه و سا چاک نه زانن پاشه روژی چاک و باشی نه و مال که بو کی نه بییت ؟ **﴿إِنَّهُ لَا يَفْلَحُ الظَّالِمُونَ﴾** بیگومان هر گیز سته مکاران به ختیارو رزگار نابن، واته: نیوه سر لی شیواوو ناهقن، منیش راست وله سر ره قم.

**رینمایه کانی نایه تی (۱۳۲-۱۳۵):**

۱- خوی گه وړه له هه موو بوونه وهر ده وله مه ندترو بی نیازه.

۲- ده سه لات و توانایی خوی کار جوان بو له ناو بردنی نه و خه لکانه و، هینانی ده سته به کی تر له جبی نه و اندا.

۳- به لینه کانی خوا هر گیز دوانا که ون.

۴- هاو به شدا نه ران نه گهر به رده و ام بن له سر نه و کاره یان، نه و به توندی سزایان بو دی.

کارو کرده و ی خوانه ناسان!

**﴿وَجْعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا﴾** له به رو بو ی نه و کینگه و کشت و ناژول و مهرو مال ته خوا خوی دروستیکردبوو، هر به شیکیان بو خوا دانا !! به شه که ی تریان جیایان کرده و بو گهروه و بته کانیان ! **﴿فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ﴾** نه و ساش بی به لگو و لیکنده و، به لگو هر به خه یالی خویان و تیان: نه مه بوخوا به !! **﴿وَهَذَا لَشُرْكَائِنَا﴾** نه مه میش می هاو به ش و (بته کان) مانه **﴿فَمَا كَانَ لَشُرْكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ﴾** جا نه و ی می بت و هاو به شه کانیان بوو، هر گیز نه نه گه یشته لای خوا **﴿وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى اللَّهِ﴾** که چی نه و ی به شی خوابو نه گه یشته لای بته کانیان !! دیاره له کارو بوچوونیک ی زور نار و او هه له دا بوون، چونکه له و ه گه ری که شه ریکیان بوخوا دانا بوو، له دابه شکردنه که میشدا هر ناراست ده رچوون، نه و ته به شه که ی خوایش ده خه نه سر به شی بته کانیان و، له و میشدا هر درو یان کرد! **﴿سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾** چ خراب بریاریک نه دن، چونکه هیمان بته کانیان لاخوشه و یستر بوو له خوا.

**موشریکان منداله کانیان ده کوژن:**

**﴿وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادَهُمْ شُرَكَائِهِمْ﴾** شه یاتینه کان ههروه که نه و کاره یان بو نه و موشریکانه رازانده و، ههروا (بته وانه) موشرکه کانیش وایان کرد که زوری له هاویره کانیان کوشتنی منداله کانیان لا جوان و په سه ند بییت ! بویه ده یان توانی کیژده کانیان زینده به چال بکن **﴿لِيرُدَّهُمْ﴾** بو نه و له ناویان بهرن **﴿وَلِيَلْبِسُوا**

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مِمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَفِيلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾ وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَتَشَاءُكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ ءَاخِرِينَ ﴿١٣٣﴾ إِنْ مَا تُوْعِدُونَ لَا تَأْتِ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ يَتَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مِنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلَحُ الظَّالِمُونَ ﴿١٣٥﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادَهُمْ شُرَكَائِهِمْ لِيرُدَّهُمْ وَيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٦﴾



**علیهم دینهم** و بۆ ئەوێ ئایینه که یانیان ئی بشیوینن ﴿ولو شاء الله مافعلوا﴾ دانیان ئه گهر خوا ویستبای ئه وکاره نه کهن ، نه یانده کرد، دهیتوانی به زۆریش بێت لهو مهلهیه بیانگیریتوه ﴿فذرهم وما یفترون﴾ دهساتوش له خویان و له درۆ و دهلهسه که یان که ئه یانگوت خواشهریک و هاوبهشی هیه وازبهینه ، خوای گهوره خوی به دردیانه وه دیت ﴿<sup>۱۳۸</sup> وقالوا هذه انعام وحرث﴾ وده یانگوت: ئهم ئازهل و مهرو مالآت و کشت و کال و کینگیه ﴿حجر لا یطعمها الا من نشاء بزعمهم﴾ قه دهغه و یاساغن و نابی هیچ که سیک -بی ئیزنی ئیمه- لییان بخوات به درۆی ئهوان ، واته: به درۆی خویان ده یانگوت: خواردنیان حهرام و قه دهغهیه مه گهر بۆ که سیک خومان بهانهوی ﴿وانعام حرمت ظهورها﴾ دهشیانگوت: ئهم مالآت و وشرانهش نابی کس سوارییان ببی، نه بۆحهج و، نه بۆ هیچ شتیکی تر ﴿وانعام لا یذکرون اسم الله علیها﴾ ههروا ئهم مالآتەش که له هیچ

کاتیکی نابی ناوی خوای له سهڕ بهینریت، چونکه تهنه بۆ بنهکانن ﴿افتراء علیہ﴾ ئه مهیش درۆ له سهڕ خوا ده کهن که دهلێن خوا فەرمانی پیکردوین و، به دینداریی دا ده نین !! ﴿سیجریهم بما کانوا یفترون﴾ بێگومانن له بهر نه و درۆ و دهلهسه یانه خوا تۆله یان ئه دا ﴿<sup>۱۳۹</sup> وقالوا ما بطون هذه الانعام خالصة لذكورنا﴾ جوړیکی تری درۆ و کاره ناره واکانیان ئه مه بوو که ده یانگوت: ههرشتی له سکی ئهم ئازهلانه دایه هه ربۆ نیرینه و پیاوه کانه مان هه لال و په وایه ﴿ومحرم علی ازواجنا﴾ بۆ ژنان و مینه کانه مان ناره و او حهرامه ﴿وان یکن میتة فهم فیہ شرکا﴾ خو ئه گهر مرداره و به بو، ژن و پیاویان تیدا به شدار ده بوون !! به لی هه رکه مروڤ له یاسای خوا لابات، نابو شیویه خوی سهڕ لیشاو ده کاو جوړه ها یاسای ئالۆز به سهڕ خوی و گه لدا ده سه پینی، بۆیه ده بی مروڤ هه میشه ته سلیم و ملکه چی بریاره کانی خوای گه و به بی و، تاله موویه که لانه دات، بۆیه ده فهرموی: ﴿سیجریهم وصفهم﴾ بی سو خوا تۆله ی ئه و

وَقَالُوا هَذِهِ اَنْعَامٌ وَحَرْتُ حَجْرًا لَا يَطْعَمُهَا اِلَّا مَنْ نَشَاءُ بِزَعْمِهِمْ وَاَنْعَمَ حَرْمَتُ ظُهُورِهَا وَاَنْعَمَ لَا يَذْكُرُونَ اَسْمَاءَ عَلَيْهِمْ اَفْتِرَاءٌ عَلَيْهِمْ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتُرُونَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ اَلْاَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلٰى اَزْوَاجِنَا وَاِنْ يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفُهُمْ اِنَّهٗ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِيْنَ قَتَلُوا اَوَّلَ دَلْهِمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ اَفْتِرَاءً عَلٰى اللّٰهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِيْنَ ﴿١٤٠﴾ وَاَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالتَّحْلُ وَالزَّرْعُ حَنْظَلًا اُكْلُهُ وَاَلزَّيْتُونَ وَاَلرَّمَّاتُ مُتَشٰكِبًا وَغَيْرُ مُتَشٰكِبٍ كُلُّوا مِنْ ثَمَرِهٖ اِذَا اَنْتَمِرُوا تَاَوْا حَقًّا يَوْمَ جَصَادٍ وَلَا تَسْرِفُوْا اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ﴿١٤١﴾ وَمِنْ اَلْاَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسَاتٌ كُلُّوا مِنْ ثَمَرِ زَقَمٍ اِنَّهٗ لَا تَتِمُّوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿١٤٢﴾

درۆ و دهلهسه یان ده دا ﴿انه حکیم علیم﴾ بێگومان هه ر خۆیه تی کارزان و کار جوان ، زۆریش دانا و زانا ، نه زانی چ کاریکی دزیو و نا په سه ندیان کردو، ده شزانی چییان شایسته یه ﴿قد خسر الذين قتلوا اولادهم سفها بغیر علم﴾ به راستیی ئه وانه ی- به گه و جیی و نه زانیی- مهاله کانی خویانیان گوشت ، له بهر هه ژاریی، یان له بهر ده مارگیریی ! دیاره که له دنیا و له قیامه تا زیانیانکرد ﴿وحرمو ما رزقهم الله﴾ وه به در له وهش رزقی خویان ئی حهرام کرد بوون ﴿افتراء علی الله﴾ به درۆ و دهلهسه له سهڕ خوا، گویا به فەرمانی خوا بووه! ﴿قدضلوا وما کانوا مهتدین﴾ بێگومان گومرا بوون و ریی راستیان نه دۆزییه وه و، هه مووشتیکیشیان له ده ستدا. خوای کار جوان لۆمه و سه رکۆنه ی هاوبه شدانه رکانی کرد، له بهر ئه وه که کافرو بی باوه رن بوون و، هاوبه شتیکی هه مه جوړه یان بۆ دانا بوو، له کاتیکی به تهنه ئه و خوایه. (ئین عه بباس) ده لی: ئه گهر کینگیه که، یان باخی، یان ئازهل و مالاتیکیان هه بووبا، به شیکیان

لیداده‌نا بۆ خواو، به‌شیکیشی بۆ بته‌کان و، بۆدواتریش به‌شه‌که‌ی خویان ده‌خسته نیویه‌شی بته‌کانه‌وه، هه‌را وشتی (به‌حیره، ساییه، وصیله، حام) یان دانه‌نا بۆ بته‌کان و له‌ خویان حه‌رام ده‌کرد!! و هه‌ر چه‌یوانیکیشیان بکوشایه‌ته‌وه بۆ خوا، تا ناوی بته‌کانیان نه‌بردبا نه‌یان ده‌خوارد!! که‌چی نه‌وه‌ی بۆ بته‌کانیان سه‌رده‌بری قه‌ت نیوی خویان له‌سه‌ر نه‌ئه‌هینا!! هه‌روه‌ها له‌ترسی برسپیه‌تی، یان له‌به‌ر عه‌یب و عار، مناله‌کانی خویانان ده‌کوشت!! نه‌وه‌نده‌ش نه‌قامبوون نه‌گه‌ر مه‌رو ماله‌که‌یان نیڕینه‌ی بوايه، سه‌ریان ده‌بریی و به‌شی ژنانیان ئی نه‌شه‌دا. وه هه‌ر (ئین عه‌باس) ده‌لی: نه‌گه‌ر ده‌ته‌وی نه‌قامی عه‌ره‌به‌کان بزانی، بچۆ له‌نایه‌تی (۱۳۰) سی سووره‌تی (نه‌نعام) هه‌ره بخوینه‌وه: (قد خسر الذین قتلوا اولادهم سفها بغیر علم، وحرّموا ما رزقهم الله افترء علی الله قد ضلّوا و ما کانوا مهتدین) نه‌وجا ده‌زانی که‌ چه‌نده نه‌زان و نه‌قامبوون.

### رێنمایه‌کانی نایه‌تی (۱۳۶-۱۴۰):

- ۱- داهینانی هه‌ر یاسایه‌کی دژ به‌شهرعی خوا، قه‌ده‌غو حه‌رامه.
- ۲- هه‌رشتی نه‌ز بکری بۆ دارو به‌رد، یان بۆ گۆڤو گۆڤستان، یان بۆ پیرو نه‌ولیاکان، نه‌ونه‌زهر قه‌ده‌غه و حه‌رامه و دانامه‌زیت.
- ۳- خه‌لک کوشتن به‌ ناهه‌ق و، رێگرتن له‌ منداڵ بوون (تحدید النسل) بی هیچ به‌رنامه‌و هۆیه‌کی شهرعی کاریکی ناپه‌سه‌ندو حه‌رامه.

هه‌رخوایه گشت باغ و باغات و به‌رووبوو به‌دی دینی:

﴿هو الذی انشا جنات معروشات و غیر معروشات﴾ پاش باسکردنی نه‌وه‌موو مه‌لانه‌یان، له‌م نایه‌ته‌دا دایان نه‌چله‌کینی و، نه‌یه‌وی بیان هیئتیه‌وه سه‌ر رینی راست و تییان بگه‌یه‌نیت که‌ نابی نه‌وجۆره کاره نابه‌جییانه بکه‌ن، چونکه هه‌موشتی هی خوایه، نه‌مانه‌ش و نه‌وانه‌یش، بۆیه نه‌فه‌رموی: خوا هه‌رنه‌و به‌ ده‌سه‌لاتیه که‌ جۆره‌ها باخاتی وه‌دییه‌ناوه، هیندیکیان داربه‌ست و که‌پری ده‌وی، هه‌ندیکیشیان که‌پرو داربه‌ستی ناوی ﴿والنخل والزروع مختلفا اکل﴾ هه‌روا جۆره‌ها خورماو مه‌زراو کشتیشی وه‌دی هیئا، که‌ تام وبۆن و په‌نگیشیان لیک جیاوازه ﴿والزیتون والمان متشابها﴾ وه زه‌یتوون و هه‌ناریشی به‌دییه‌نا، که‌ گشت جۆره‌کانی به‌رواله‌ت له‌ یه‌کتر ده‌چن ﴿و غیر متشابها﴾ و له‌ تام و په‌نگا جیاوازن و له‌ یه‌ک ناچن ﴿کلوا من ثمره اذا اثمر﴾ ده‌سا هه‌رکه میوه‌که‌یان پیگه‌یشت، بۆتان هه‌یه لیبخۆن ﴿واتوا حقه يوم حصاده﴾ وه له‌روژی دروینه‌و میوه چینیشتا به‌شه‌که‌ی خوا جیاکه‌نه‌وه (زه‌کات) سی لیبده‌ن و، هه‌ژاره‌کان دلخۆش بکه‌ن ﴿ولا تسرفوا﴾ به‌لام زیاده په‌ویی مه‌که‌ن و، له‌سنوور ده‌رمه‌چن، به‌تایبه‌تی له‌ به‌خششدا، واته: هیچ شتی به‌ ناهه‌ق وهرمه‌گرن و، به‌ناهه‌قیش به‌م و به‌وی مه‌ده‌ن. ﴿انه لا یحب المسرّفین﴾ بیگومانین خوا زیاده په‌وانی خوشناوی، واته: باهه‌میشه ده‌ستتان به‌ دم هه‌ژاره‌کانه‌وه بی و، له‌و خێرو بی‌ره بی به‌شیان مه‌که‌ن، به‌لام ده‌بی له‌سنووری خویدابی و، به‌چه‌شنی نه‌بیت که‌ گشت سه‌روه‌ته‌که‌تان به‌بخشن و، نه‌وساش به‌ده‌ستی خالی بۆخۆتان دابنیشن ﴿ومن الانعام حمولة وفرشا﴾ وه‌له‌ناو ناژه‌له‌کاندا بریکی بۆ باروسواری و، بریکیشی بۆ کۆلکه‌و خوری و خواردن بۆ دروستکردن ﴿کلوا مما رزقکم الله﴾ ده‌سا له‌وگشت بزئویی و، رسق و رۆزیه خوا پییداوون بخۆن ﴿ولا تتبعوا خطوات الشیطان﴾ هه‌رگیزیش دواي نه‌خشه‌و هه‌نگاوه‌کانی شه‌یتان مه‌که‌ون، واته: له‌ خۆتانه‌وه هیچ شتی حه‌رام مه‌که‌ن و، هیچ شتیکیش حه‌لال مه‌که‌ن ﴿انه لکم عدو مبین﴾ چونکه (شه‌یتان) به‌ ناشکرا دوژمنانه ﴿ثانیة ازواج﴾ له‌ ناژه‌ل و ماله‌تیشدا هه‌شت جوت (گوشت



خبر راوی) بؤ دوست کردن، و هکود فهرموی: ﴿ **من الضان اثنين** ﴾ له جوړی مهردا دوان "مهرو بهران" ﴿ **ومن المعز اثنين** ﴾ و له جوړی بزنیښدا دوان - نیرو می - تگه و بز ﴿ **قل الذکرین حرم ام الاثنین** ﴾ بلای: نا خو خوا نیړی نهو دووانه ی یاساگردوه، یان میینه کانیان؟ واته: نه وانه که کشت وکال وناژهل و مهرو مالآت له خو حرام نه کهن و، پیان وایه که: خوا له سهری قهدهغه کردون، پیان بلای: کاری و زور جیگه ی سهرسورمانه و. زوریش له ژیرییه و ه دووره ﴿ **اما شملت علیه ارحام الاثنین** ﴾ یان نهوی حرام کردوه له مندالدانی میینه کاندایه؟ جائه گهر نه وانه قسه ی ناوا بکهن. نه و ه یچی وانییه، چونکه گه لی جار گوشته کیهان نه خون و سواری و شتره کان نه بن، که و ابو نه قهدهغه کردنه یان له کوپوه هیئا؟ نه گهر له بهر نیړینه کان بیټ، ده بی هه مو نیړینه کان لیان حرام بن، خو نه گهر له بهر میینه کانیښ بیټ، دیسان ده بی میینه کان هه مو حرام بن لیان، ده سا نیتر نیوه نه مه تان له کوئی هیئا که: بتوان هندی حرام بکهن و، هندی کیش چه لال؟! ﴿ **نبیونی بعلم ان کنتم صادقین** ﴾ ده سا نه گهر راست نه کهن - له داواکه تاندا - که ده لیږن خوا (به حیره و ساییه و و صلیه و حام) ی حرام کردوه، به لگه یه کی راست وروانم نیشان بدن ﴿ **ومن الابل اثنين ومن البقر الاثنین** ﴾ له جوړی و شتریش دوانی "نیرو می" و" له جوړی گایش دوانی نیرومی بؤ فهرامه هیئان ﴿ **قل الذکرین حرم ام الاثنین اما اشتملت علیه ارحام الاثنین** ﴾ هه میسان بلای: باشه! نیره کانی حرام کردوه، یان میینه کانیان، یان نهوی له مندالدانی میینه کاندایه؟ ﴿ **ام کنتم شهداء اذ وصاکم الله بهذا** ﴾ یان نیوه له وییون نه وکاته که خوا نه مه به سته ی پیړاسپاردن؟ واته: کاتی نهو جوړه مالیاتان ه ی لیحه رامکردن نیوه بؤ خوتان ناگدار بوون؟! ﴿ **فمن اظلم ممن افتری علی الله کذبا** ﴾ جاده بی چ که سی له وکسه سته مکارتر و سهرکیښ تربیت، که درو و ده له سه له سهر خوا هه لبه سیټ؟ ﴿ **لیضل الناس بغير علم** ﴾ و بی نهو هیچ جوړه زانیاریه کی له و باره و هه بی، و خه لکیش گومرا و سهرلیښیواو بکا ﴿ **ان الله لا یهدی القوم الظالمین** ﴾ به راستی خوی گه و ره گه لی سته مکار ناشناو شاره زای ریگه ی راست ناکات. نه مه یښ سهر لیښیواوییه کی تری عه ره به کان بوو که له پیش نیسلامدا هندی مهرو مالآت و میوه یان له خو حرامده کرد، پاشان خوی گه و ره بوی روونکردنه و که به توانایی خوی باخی پر له دره ختی لاق بهرزو، لاق نزمی بؤ به دیه نیان، نه و ه بوو فهرموی: (وهوالذی انشا جنات معروشات) نهو سایش جوړه ها حیوانی بؤ سواری و. بؤ گوشته کیهان دوست کردو فهرموی: ((ومن الانعام حمولة وفرشا...)) ټینجا لیړه دا جوړی ناژه له کانی بؤ باسکردن، فهرموی: ((ثمانیه ازواج.. ان الله لا یهدی القوم الظالمین)) رایشیگه یاند که هیچ شتیک له وانه ی حرام نه کردوه لیان، جا نیتر نهو یاسای حرام کردنه یان له کوئی هیئا و کردیان به دین؟!

طه الطل

شبه لاف

ثَمَنِيَّةُ أَزْوَاجٍ مِنَ الْأَصْطَانِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعَزِ اثْنَيْنِ قُلْ الذَّكْرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْاِثْنَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأِثْنَيْنِ نَحْنُ بِعِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٧٦﴾ وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ الذَّكْرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْاِثْنَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأِثْنَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْكُمْ اللَّهُ بِهَذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٧٧﴾ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٨﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمًا كُلُّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمَ مَا عَلِيَهُمْ شُحُومُهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِغَيْرِهِمْ وَإِنَّا لَصَدِيقُونَ ﴿١٧٩﴾

رَبَّنَا بِهَکَانِی نَایَه تَی (۱۴۱-۱۴۴):

- ۱- خواردنی خورماو تری و هه نارو زهیتون هه لاله.
- ۲- دهبی خورماو زهیتوون و دانه ویله به مەرجه کانی خویان- زه کاتیان لیبدری.
- ۳- خواردنی بهشی له خورماو تری به فهریکهی- بهر له زه کات لیبدر کردنیان- هه لاله.
- ۴- گوشتی مهرو بز و وشتر و گا- نیرو مییان- هه لاله.
- ۵- مافی هه لوه شانوهی یاسا جاهیلیه کان و، (حرام و هه لال) کردن به ته نیا ههقی خوایه.
- ۶- گفتو گو به شیوهی (موناظه ره) و رو به رو له پیناوی ناساندنی بهرنامهی ههق و بهرنامه باتله کاندای کارینی ره وایه.

ئهم شتانهن لیقان قه دهغه:

﴿قُلْ لَا أُجِدُ فِيمَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ﴾ بهوانه که له خویانهوه شو ناژهل و مهرو مالاته یاساغ نه کهن بلی: له و شتانه دا خوی گه وره به و هه بی ناردوم، شتیگ نابینمه وه خواردنی له که سیگ حه رام بی، باشه! ئیوه شو هه موو شتانه تان چوئن حه رامکرد؟ ﴿لَا أَنْ يَكُونَ مِيتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَنْزِيرٍ﴾ بیجگه له مرداره وه بوو یان خوینیکی پزیندراو، یان گوشتی بهراز ﴿فَبِأَنَّهُ رَجَسٌ﴾ که بیگومانه شو (به راز) هه موو گیانی پیس و قیزه و نه ﴿وَفَسَقًا أَهْلَ الْغَيْرِ اللَّهُ بِهِ﴾ یان مه گهر ناژهل که به ناوی غهیری خواوه سه ربربی، دیاره نه و جوړه سه ربربنهش فیسق و له سنوور ده رچوونه، خواردنی یاساغ، دهسا چاک بزانه که هه شو جوړه شتانه حه رامن. نه که نه وانه ی و ئیوه به شاهرزوی خو تان حه رامیان ده کهن ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ﴾ ئینجا هه رکه سیگ به ناچار بی و بهبی ناره زو، شو حه رامانه بخاو، له نه ندازهی پیویست نه چیته ده، هیچ گونا هیکی ناگا ﴿فَبِأَن رَّبِّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ چونکه به راستی پهرو مردگارت - به تاییه تی له کاتی وادا- زور لیبوردیه، زویش به روحم و میهره بانه، نه وه ته له کاتی نا وادا ریگه تان لینا گری، به پینی پیویست حه رامیش بخون ﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ﴾ گوشتی هه موو ناژهل لیکی نینو کدارو (سمدار) مان وهک وشتره مراوی و .. له سهه جووله که کان حه رامکرد ﴿وَمَنْ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا﴾ پیوو چهوری گاو مانگا و مه ریشمان له سهه حه رامکردن ﴿لَا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمْ أَوِ الْحَوَايَا﴾ پیوو چهوری سه ربشت و ریخوله کانیان نه بی ﴿وَمَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ﴾ یان شو پیوهی تیکه لی ئیسک بووی، واته: چهوری قه برغو دووگ ﴿ذَلِكَ جَزَاءُكُمْ بِبَغْيِهِمْ﴾ نه و توله و قاره شمان، له بهر سه رکه شی و یاخی بوونیان بوو، چونکه نه وان په یام به ریکی زوریان کوشت، مال و سامانیکی زوری مه ردومیان به تالان برد! نه وسا خوا زوری بو هیان و، ناوا بهنی توند کردنه وه، واته: حه رامکردنی نه وانه به هو ی تاوانی خویانه وه بوو، نه که له بهر نه وه بی که کاتی خوی (یه عقوب) له سه رخوی حه رامی کردبی، وهک نه وانه ده لیژ، هه ربویه له شوینیکی تر دا فه رموی: ﴿فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ...﴾ ﴿إِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ بیگومان راستگو و دا په ره و ریش بووین، هه ربییان پیکرا ههقی خویان بوو، پیغه بهر ﴿فَهَرْمُوهِي﴾ خوا جووله که له ناو به ریت! له بهر لاساری خویان پیوو چهوریان لی قه دهغه کرا، که چی به فیل هه لسان تواندیانه وه و فروشتیان و پاره که بیان خوارد! متفق علیه. ﴿فَبِأَن كَذِبُكَ فَقُلْ رَبِّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ﴾ ئینجا نه گهر شو هاوبه شدانه رو جووله کانه باوه ریان پینه کردیت و، به درویان خستیه وه، تویش بلی: پهرو مردگارتان ئیجگار خاوهن ره دم و خاوهن به زه ییه کی فراوانه، په له ناکات به سزادانتان، نه گینه هه ریستا جه زه بهی ده دان ﴿وَلَا يَرُدُّ بَأْسَهُ عَنِ النَّاسِ﴾



**المجرمین** ﴿خُو هەرگیز سزاو قاریشی له هۆزی تاوانباران، رەت ناکرێتەوه، واتە: هەراکاتی قاری له هۆزی گرت، رەت بوونەوهی نییه، کهوابوو هوشیاربن.

**رێنمایه کانی نایهتی (۱۴۵ - ۱۴۷):**

- ۱- هه‌موو جووره‌مرداره‌وه‌ بوویه‌ک، که له‌م سووره‌تی (نه‌نعام) به‌و له‌ سووره‌تی (مانی‌ده) باس‌کراون گۆشتیان حه‌رامه، وه‌ به‌فه‌رمووده‌ی ره‌وانیش - جگه‌ له‌وانیش - ئیسترو که‌ری مانیش هه‌روا.
  - ۲- هه‌ر دپو‌نده‌یه‌کی که‌له‌دارو، هه‌موو په‌له‌وه‌ریکی قولا‌بدار حه‌رام‌کراون.
  - ۳- گونا‌ه‌کردن، که‌لی جار ده‌بیته‌ مایه‌ی بێ پیتی و بێ به‌ره‌که‌تی پ‌س‌ق و، پ‌رانی خێرو خۆشی لای خوا.
- موشریکان ده‌لێن: ئه‌ر خوا و یستبای موشریک نه‌ده‌بووین:

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾ قُلْ هَلَمْ شَهِدْنَا كُمْ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا إِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُوا مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعِ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾ قُلْ نَعَمَا أَتَىٰ مَاحَرَمَ رَبِّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلا تَشْرَكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ أَمَلِي نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطُنَ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا

﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا﴾ نه‌وه‌سه‌نه‌ی هاوه‌لیان بو‌ خوا دانا. بی‌گومان بو‌خو‌ پ‌زگار کردنی خو‌یان نه‌لێن: ﴿لو شاء الله ما اشركنا ولا آباؤنا﴾ نه‌گه‌ر خوا و یستبای که‌خومان و، باوو با‌پ‌ر‌انمان هاوبه‌شی بو‌دانه‌نیین، قه‌ت هاوبه‌شمان بو‌ دا نه‌ده‌نا ﴿ولا حرمنا من شئ﴾ و هیچ شتیکی‌شمان له‌خو‌ یاساغ نه‌ه‌کرد ﴿كذلك كذب الذين من قبلهم﴾ ئه‌وانه‌یش له‌ پ‌یشیان‌وه‌ بوون هه‌ر ئاوا وه‌کو نه‌مانه‌ باوه‌ریان به‌پ‌ی‌غه‌مبه‌ران نه‌ه‌یناو، که‌وتنه‌ درۆ ده‌له‌سه‌ هه‌له‌به‌ستن و، به‌درۆیان خستنه‌وه‌ ﴿حتى ذاقوا باسنا﴾ هه‌تا سزاو قاری ئی‌مه‌یان بو‌هات وچه‌شتیان ﴿قل هل عندكم من علم﴾ پ‌ن‌یان ب‌لی: ئه‌گه‌ر به‌ل‌گه‌یه‌کی زانستیان لایه‌ بو‌ پ‌استیی بو‌چوونه‌کانیان ﴿فتخرجوه لنا﴾ جابا بو‌مانی ده‌رب‌خه‌ن؟ ﴿ان تتبعون الا الظن﴾ دیاره‌ ئی‌وه‌ ته‌نه‌ادوای گومان و سه‌ر لی‌شی‌اوای ده‌که‌ون ﴿وان انتم لا تخرصون﴾ وه‌هه‌ر له‌خو‌تانه‌وه‌ ده‌خه‌ملێن و درۆ ده‌که‌ن، نه‌گ‌ینه‌ هیچ به‌ل‌گه‌یه‌کتان لانیه‌ ﴿قل فله الحجة البالغة﴾ ده‌سا تو‌

ب‌لی: به‌ل‌گه‌ی زۆر په‌ساو به‌قووه‌ت و تی‌رو ته‌واو، هه‌ره‌ی خوایه‌و، ئی‌وه‌هیج به‌ل‌گه‌یه‌کی شی‌اوو به‌که‌ل‌کتان لانیه‌ ﴿فلو شاء لهداكم اجمعين﴾ خو‌ نه‌گه‌ر خودا و یستبای به‌ل‌گه‌ی ره‌سا‌تان ده‌ست بخات، هه‌موواتانی شاره‌زاو رێنما ده‌کرد ﴿قل هل هم شهداءكم الذين يشهدون ان الله حرم هذا﴾ ب‌لی: ده‌سا ئه‌و شایه‌تانه‌ بی‌نن شایه‌تی ده‌ده‌ن که‌ خوای گه‌وره‌ بو‌خو‌ی ئه‌م شتانه‌ی حه‌رام‌کردووه‌ ﴿فان شهدوا فلا تشهد معهم﴾ جا‌گری‌مان نه‌گه‌ر ئاماده‌ بوون و شایه‌تی‌اندا، تو‌ شایه‌تی‌یان له‌گه‌ل مه‌ده‌، واته‌: پ‌روایان پ‌ی مه‌که‌، چونکه‌ درۆ‌ن و قه‌سه‌ هه‌له‌به‌سن ﴿ولا تتبع اهواء الذين كذبوا باياتنا والذين لا يؤمنون بالآخرة وهم بربهم يعدلون﴾ ناب‌ی په‌یره‌وی له‌ هه‌واو ئاره‌زووی ئه‌و که‌سه‌نه‌ بکه‌یت که‌نایه‌ت و نیشانه‌کانی ئی‌مه‌ به‌درۆ داده‌نیین و، به‌ئاره‌زووی خو‌یان جه‌لال و حه‌رام نه‌که‌ن و، به‌ پ‌ۆ‌زی دواییش باوه‌رناکه‌ن و. هاوتاو هاوبه‌شیش بو‌پ‌ه‌ره‌م‌ردگاریان داده‌نیین و بت ده‌په‌رستن.

### نهم سفارشانه باش و مرگرن:

جا پاش باسکردنی نهو شتانه كه نهوان به ناره زووی خویان حه رامیانكردن له سه ر خویان، دیتنه سه رباسی نهو شتانه خوی گه وره له بهر زیان و ناشیباویان حه رامیكردون. له گهل نه مه شدا (۱۰) پاسپاردو و هسیه تنامه باس دهكات كه: گشت شه ریه ته ناسمانیه كانیش تییدا یه كدهنگ بوون . وه كه نه فهرموی: ﴿**قُلْ تَعَالُوا اِتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّكُمْ عَلَیْكُمْ**﴾ بهو كافرو بی باوره رانه بلی: و مرن با نهو شتانه تان بو بخوینمه وه كه په روه ر دگارتان یاساغیكردون له سه رتان: ﴿**اَلَا تَشْرِكُوا بِهٖ شَیْئًا**﴾ یه كه م: نابی هیچ شتیك بكه نه شه ريك و هاوبه شی خوا، واته: شريك قه دهغه و حه رامه، ده بی ئیوه پنی قایه ل نه بن. ﴿**و بِالْوَالِدَیْنَ اِحْسَانًا**﴾ دووهم: له گهل باوك و دایكدا هه میشه ناكار چاكین. ﴿**وَلَا**

**تَقْتُلُوا اولادكم من اِطلاق**﴾ سییهم: له ترسی برسیتی و هه ژاری، منداله كانقان مه كوژن، به لی: كه سی وایان هه بوو - له بهر هه ژاری و نه دارایی بی جیاوازی - نیرومینی نه كوشت!

هه ندی له زاناكان نهم نایه ته ده كه نه به لگه ی حه رامیه تی (عه زل) و ریگرتن له زگبون، به لام تا قمی تر دریزه یه کی ده ده نی و ده لین له بهر چه ند هویه ك هه لاله... ﴿**نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَاِیَّاهُمْ**﴾ چونكه هه ر ئیمه ین رسق و پوزی به ئیوه، به وانیش نه ده ین. ﴿**وَلَا تَقْرِیوْا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطْنٌ**﴾ چواره: به ناشكراو به نهینی توخنی تاوان و كاره دریزه كان - ناشكراو نهینیان - مه كه ون، واته: نزیکي هیچ جوړه گوناھی: كه و ره و بچوك، ناشكراو نهینی - مه كه ونه وه ﴿**وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللهُ اِلَّا بِالْحَقِّ**﴾ پینجه م: كه سیكیش مه كوژن، خوا كوشتنی به هق نه بی یاساغ نه كرده وه، واته ئیوه به هق نه بی مه روم مه كوژن، په یامبه رمان چه ند ه جوان را قه ی نهو هق و ناهه قه ی كرده وه به م فهرموده یه: ((لا یحل دم امرئ الا یا حدی ثلاث:

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْیَتِیْمِ اِلَّا بِالَّتِیْ هِیْ اَحْسَنُ حَتّٰی یَبْلُغَ اَشَدُّهُ  
وَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلِفُ نَفْسًا اِلَّا  
وُسْعَهَا وَاِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰی وَبِعَهْدِ  
اللّٰهِ اَوْفُوا ذٰلِكُمْ وَصْنٰكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ﴿۱۰۲﴾  
وَاِنَّ هٰذَا لَاصْرَاطٍ مُّسْتَقِیْمًا فَاتَّبِعُوْهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ  
فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِیْلِهِ ذٰلِكُمْ وَصْنٰكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ  
تَتَّقُوْنَ ﴿۱۰۳﴾ ثُمَّ اٰتٰنَا مُوسٰی الْكِتٰبَ تَمَامًا عَلٰی الَّذِیْ  
اَحْسَنَ وَتَفْصِیْلًا لِّكُلِّ شَیْءٍ وَهَدٰی وَرَحْمَةً لِّعَلَّهُمْ یَلْقَآءُ  
رَبِّهٖمْ یُؤْمِنُوْنَ ﴿۱۰۴﴾ وَهٰذَا كِتٰبُ اَنْزَلْنٰهُ مُبَارَكًا قَلَمًا مَّعُودُ  
وَاتَّقُوا لَعْنَتَكُمْ رُحْمٰوْنَ ﴿۱۰۵﴾ اَنْ تَقُوْلُوْا اِنَّمَا اَنْزَلَ الْكِتٰبُ  
عَلٰی طٰیْفَتَیْنِ مِنْ قَبْلِنا وَاِنْ كُنَّا عَنْ دَرَسَتِهِمْ لَفَعْلِیْ  
﴿۱۰۶﴾ اَوْ تَقُوْلُوْا لَوْ اَنَّا اَنْزَلْنٰ عَلَیْنَا الْكِتٰبَ لَكُنَّا اَهْدٰی مِنْهُمْ  
فَقَدْ جَآءَكُمْ بِبَیِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَهَدٰی وَرَحْمَةً لِّمَنْ  
اَظْلَمَ مِنْ كَذِبٍ بِاٰیٰتِ اللّٰهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَجْرِیْ الْاَرِیْنِ  
یَصْدُقُوْنَ عَنْ اٰیٰتِنَا سَوَآءَ اَلْعَذَابِ بِمَا كَانُوْا یَصْدُقُوْنَ ﴿۱۰۷﴾

الشیب الزانی، والنفس بالنفس، والتارك لدينه المفارق للجماعة)) بوخاری و موسلیم ﴿**ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ**﴾ خوی گه وره بوخوی نهامه ی به ئیوه پاسپاردوه ﴿**لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ**﴾ به شكوم بیر بكه نه وه وریا و ژیرین، چاك و خراپ، هق و ناهق له یه ك بكه نه وه ﴿**وَلَا تَقْرِیوْا مَالَ الْیَتِیْمِ اِلَّا بِالَّتِیْ هِیْ اَحْسَنُ**﴾ شه شه م: هه رگیز نزیکي مال و دارایی هه تیوانان مه كه ونه وه به شیوه یه کی چاك و جوان نه بی ﴿**حَتّٰی یَبْلُغَ اَشَدُّهُ**﴾ تا بو خوی دهكات هه حاله تی پر هیزی و توانایی خوی و، بالغ و كامل نه بیئت، نهوسا ئیتر نه گه ر له ژیر دهستی ئیوه شدا بوو، بیده نه وه دهستی خوی. ﴿**وَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ**﴾ هه وته م: با پیوانه و کیشانه تان دانگه رانه بی، واته: مامه له تان ريك و پيك و، دوور له گزی و خیانه ت بیئت ﴿**لَا تَكْلِفُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا**﴾ خو ئیمه ش له توانا به در، ته كلیف و داوا له هیچ كه سیك ناكه ین بوعه داله ت و دانگه ری. ﴿**وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰی**﴾ هه شه ته م: هه ركه قسه یه كتان كرد، یان



پر یاری کتاند، ده بی داد گهر بن تییدا، نه گهر چی نهو پر یاره درّی خزمانی نریکی خوشتان بی. ﴿وبعد الله اوفوا﴾ نویه: ده بی بهرام بهر په ییمان و ناموز گارییه کانی خوا به نه مه ک و به و هفا بن، واته: هر مامه نهو پر یکه و تنامه یه کتان هه بوو. به جوانی جیبه جینی بکه و، له بهر نه و نهو. قورن و فهرمووده کان پشتگوئی مه خن ﴿ذلکم وصاکم به﴾ خوا نه مانه ی به نیوه راسپاردووه ناموز گاری و، وهسیه تی پیکردوون، دسا ناگاتان له خوتان بیت ﴿لعلکم تذكرون﴾ به لکو هر له بیرتان بن و ناموز گارییان پیوه رگرن.

ته نیا له ریاسی نیسلام په یرو ی بکه ن:

(نبن مه سعود) نه لیت: په یام بهر ږوئی هیلیکی راستی کینشا. پاشان فهرمووی: نه م هیله راسته نمونه ی ریگار ریبارزی خویه، ینجا چند هیلیکی تری به راست و چه پدا کینشاو، فهرمووی: نه مانه ش نمونه ی لاری و کویره ریگا کانه، چاکیش بزائن له سر هر یه ک له کویره ریگانه شیتانیک له ناده می و ستاوه، خه لکی ی بواک ده کات. ینجا گوتی مه به ست نه مه یه که خوا نه فهرمووی: ﴿وان هذا صراطی مستقیما فاتبعوه﴾ نه م هیله راسته یه به نامه و ریبارزه کی منه، دسا نیوه ییش نه ی نیمانداران! هه میشه شوینی بکه و و هر به ودا بچن. ﴿ولا تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبیل﴾ ده یه می دسپارده که خوا نه فهرمووی: مه که ونه شوینی ریچکه کانی تر، نه و سا له شاریکه کی خوا بترازین و په راگنده بین ﴿ذلکم وصاکم به لعلکم تتقون﴾ نه وانه گشت وهسیه و راسپارده و ناموز گاری خوان، دسا به لکو نیوه ییش بیانپاریزن و سنوور شکینی نه که ن ﴿ثم آتینا موسی الکتاب تماما علی الذی احسن﴾ له پاشان (تهورات) مان دا به موسا، له بهر ته و او کردنی چاکه و نیعمه تی خومان له سر نه و چاکه کار بوو له نوممه تی موسا ﴿و تفصیلا لکل شی﴾ وه پوونکه ره و هوش بو هه مووشتیک، به تابه تی هه رشتی نه و ان نیازمه ند بوون پیی ﴿و هدی و رحمة﴾ به رینمای و په حمت و به زهی بوتان، تابوتان له ریگه چه و ته کان خوتانی پی بزگار بکه ن ﴿لعلهم بلقاء ربهم يؤمنون﴾ به شکو به دیدارو لیکای په روه ردگاریشیان له دواړوژدا باوه بکه ن، نه و جا له گوناح بگه رینه وه ﴿وهذا کتاب انزلناه مبارک﴾ نه م قورنانه ش ناردمانه خوار کتی بیکی پیرو و پر پیته ﴿فاتبعوه و اتقوا لعلکم ترحمون﴾ دسا گشتان په یرو ی لی بکه و، بی که نه پیشه وای خوتان، و له خواش خو پاریزن، به شکو له هر دوو لاهه بهر نه بانیتان له گه ل بکاو، سزا نه درین.

قورن به لگه یه به سرتانه وه:

﴿ان تقولوا انما انزل الکتاب علی طائفتین من قبلنا﴾ نه م قورنانه مان نارد بو نه وه نیوه نه لین: نامه و کتیب ته نها بو دوو کومه ل و دوو ده سته ی بهر له خومان (واته: جووله که و گاور) دابه زینراوه، نیمه بی نامه و کتیبین ﴿وان کنا عن دراستهم لغافلین﴾ و به راستی نیمه له خویندنه وه ی کتیبه کانیان ناگادار نه بووین ﴿او تقولوا لو انا انزل علینا الکتاب لکنا اهدی منهم﴾ هه تا نه شلین: نه گهر نیمه ش وه کو نه و ان نامه مان بو هاتبا، له و انباشتر شاره ز دهبوین و ریمان دهرده کرد ﴿فقد جاءکم بینة من ربکم و هدی و رحمة﴾ ده و نیستا له لایه نه په روه ردگار تانه وه به لگو نیشانه یه کی بوون و، رینمای و به زه ییه کتان بو هات، نیر هیچ بریو بیانوویه کتان نه ما ﴿فمن اظلم ممن کذب بایات الله﴾ جاده بی چ که سیک له و که سه سته مکار تری، که پاش نه و کتیبه بر وای به نایه ته کانی خوا نه بی و به درو یان بزانی ﴿وصدف عنها﴾ و پوویان لیوه رگی پی؟! ﴿سنجزی الذین یصدقون عن آیاتنا سوء العذاب بما کانوا یصدقون﴾ دلنیا بن به زووی سزایه کی زور خراپی نه و که سانه دده یین، پوو له نایه ته کانمان و نه گپین، هر له بهر نه و کاره کردیان.

بۆچی هەر نه‌مروو سبه‌ینی ده‌کهن له‌نیعمان و ته‌ویه‌دا؟:

﴿مل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة﴾ ئا خو نه‌وانه که ته‌ویه ناکهن و ناگه‌په‌نوه لای‌خوا، ته‌نیا چاوه‌پوانی نه‌مه‌ناکه‌ن کتوپر فریشته‌ی گیانکیشان بیته لایان و گیانیان بکشی؟ ﴿أو یاتی ربک﴾ یان په‌روه‌ردگارت له‌ویستگه‌ی قیامه‌تدا بیته لایان بو داوه‌ری نیوانیان؟ ﴿أو یاتی بعض آیات ربک﴾ یان نیشانه‌کانی په‌روه‌ردگارت بریکیان - به‌رله‌هاتنی پۆژی دوا‌یی وه‌ک خو‌ر هه‌لاتن له‌خو‌رنا‌واوه - بێن و سه‌ره‌لبه‌دن و، ده‌رگای ته‌ویه‌یان لی‌دا بخریت ﴿یوم یاتی بعض آیات ربک﴾ خو نه‌و پۆژه که هیندیکی نیشانه‌کانی په‌روه‌ردگارت دین و سه‌ره‌لبه‌ده‌ن ﴿لا ینفع نفسا إيمانها لم تكن آمنت من قبل﴾ ئیتره‌م که‌سیک به‌رله‌وه باوه‌ری نه‌هینایی و، نه‌وپۆژه باوه‌ر به‌ینی، هیچ

قازانجیکی لێناکات ﴿أو کسبت فی ایمانها خیرا﴾ یان بییه‌وی له‌وماوه‌یه‌دا چاکه‌یه‌ک به‌ده‌ست به‌ینی، هه‌میسان بی‌سوود ده‌بی‌ت، که‌وابو به‌رله‌و رۆژه باوه‌ر به‌ین و، کاریکی باشیش وه‌ده‌ست بخه‌ن بو‌خوتان ﴿قل انتظروا﴾ بلی: ده‌سا ئیوه چاوه‌پوان بن هه‌تا نه‌ورۆژه دیت، جا خوتان ده‌بیننه‌وه ﴿إنا منتظرون﴾ نه‌وا ئیمه‌ش بو‌خومان چاوه‌پوانین.

دینه‌که‌تان په‌رژو بلاو مه‌که‌ن و لێک مه‌تازین:

﴿إن الذین فرقوا دینهم﴾ بیکومان نه‌وه‌که‌سه‌انه‌ی دینی خو‌یانیان په‌رت و بلاوکرد ﴿و کانوا شیعا لست منهم فی شیء﴾ و بو‌ونه چه‌ند ده‌سته و به‌سته‌یه‌کی جیاوا‌زو لی‌کترازاو، تو کاریکت به‌وان نییه ﴿إنما امرهم إلی الله﴾ به‌پاستیی بریاری چاره‌نووسیان هه‌رلای خواجه، نه‌و خوی چاک ده‌زانی جه‌زبه‌و تۆله‌یان چۆن بدات ﴿ثم ینبئهم بما کانوا یفعلون﴾ پاشانیش به‌هه‌رکاری کردوویانه‌ ناگاداریان ده‌کات. ئەم ئایه‌تی: ﴿إن الذین فرقوا دینهم وکانوا شیعا لست منهم فی شیء...﴾ نه‌که‌رچی له‌بنه‌ره‌تدا رووی

لَمَّا نَظَرُوا إِلَىٰ أَن تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انظُرُوا أَنَا مُنظَرُونَ ﴿١٥٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيْعًا لَّسَتْ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٦٠﴾ مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مَثَالٍ هَآءَ مِنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ﴿١٦١﴾ قُلْ إِنِّي هَدَىٰ رَبِّي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦٢﴾ قُلْ إِن صَلَائِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ الْعَلِيِّمِ ﴿١٦٣﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٤﴾ قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغَىٰ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكَ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْلِفُونَ ﴿١٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ خَلْقَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٦﴾

لنص

له‌یه‌هوود و نه‌صارا)یه و، نه‌وان بوون ئایینی خو‌یانیان په‌رتکردو هه‌لوه‌شاندوه، به‌لام ئیستا هه‌موو موسلمانانی دنیا ده‌گریته‌وه، نه‌وانه‌یان له‌قازانجی ئەم دینی ئیسلامه کارناکهن و، ده‌سته‌ده‌سته لی‌یوه‌ستاون ﴿من جاء بالحسنة فله عشر أمثالها﴾ هه‌رکه‌سیک له‌م دونیا‌یه‌دا چاکه‌یه‌ک بکا، له‌پۆژی قیامه‌تدا ده‌به‌رامبه‌ر چاکه‌ی له‌گه‌ل ده‌گریته‌وه ﴿ومن جاء بالسئنة فلا یجزي إلا مثله﴾ هه‌رکه‌سیکی‌ش خراپه‌یه‌بکا، ته‌نها به‌ئه‌ندازه‌ی ئه‌و خراپه‌یه‌ تۆله و جه‌زبه‌ ئه‌دری، واته: زیاد له‌تاوانه‌که‌ی خوی تۆله نادری به‌سه‌ریا وه‌کو ده‌فه‌رموی: ﴿وهم لا یظلمون﴾ به‌هیچ شیوه‌یه‌کی‌ش سته‌م له‌هیچ که‌سیکیان نا‌کریت.



## هه‌رنیسلامه راسته ریگه :

﴿ قل إني هادي ربي إلى صراط مستقيم ﴾ ئەي پیغه‌مبەر! بۆ: بەراستی پەروردگارم رێنمایی کردوم بۆ ریگه‌یه‌کی راست ﴿ دینا قیما ملة إبراهيم حنیفا ﴾ رێنماییکردوم بۆ دین و نایینکی زۆر راست و پایه‌دار، نایینی پاک (ئبراهیم)، که روی له هه‌ر لای و ناره‌وایه‌ک و هه‌ر چه‌رخاندبوو، ته‌نهاو ته‌نها روی له خوا بوو ﴿وما كان من المشركين﴾ ته‌نها ساتیکیش له هاوبه‌شدانه‌ران نه‌بوو ﴿ قل إن صلاتي ونسكي ومحياي ومماتي ﴾ دیسان بۆ: به‌راستی نوێژ و هه‌ج و قوربانی و ژیان و مردن ﴿ الله رب العالمين ﴾ گشت هه‌ر بۆ خوا پەروردگاری جیهانه‌کانه ﴿ لا شريك له ﴾ که هیچ هاوه‌لێکی بۆ نییه ﴿ وبذلك امرت ﴾ هه‌ر به‌هوش فرمانم پێداوه، ده‌بێ هه‌ربۆخوا بژێم و بمرم ﴿ وانا اول المسلمين ﴾ دیاره که‌یه‌که‌م که‌سیشم له‌پیزی موسلمانانی ئەم ئۆمه‌ته‌دا.

به‌ده‌ر له‌خوا که‌س به‌پەرورین مه‌زانه :

﴿ قل اغیر الله ابغی ربا ﴾ هه‌میسان بۆ: نایا بۆ من ده‌بێ جگه‌ له‌ خوا که‌سیکی تر به‌پەروردگاری خۆم بخوازم. واته: بیکه‌مه‌ گه‌وره‌ی خۆم؟ دیاره قه‌ت شتی وا نابێ ﴿ وهو رب كل شی ﴾ خۆ هه‌رئه‌ویشه پەروردگاری هه‌موو شتیك ﴿ ولا تكسب كل نفس الا علیها ﴾ و هه‌ر که‌سیك هه‌ر کارێکی خراپ بکا به‌زیانی خۆی ته‌واو ده‌بێ ﴿ ولا تزر وازرة وزر اخرى ﴾ و هیچ که‌سیك باری گونا‌هی هیچ که‌سیکی تر هه‌لناگرێ. ئەم ئایه‌ته وه‌لامه‌ بۆ (وه‌لید) و وێنه‌ی ئەو که ده‌یگوت: وه‌ن له‌من په‌یره‌وی بکه‌ن، ئەوسا منیش گونا‌حتان هه‌لده‌گرم! (ئین عه‌باس) ئەمه‌ی گێراوه‌ته‌وه. هه‌ندیکێ دی ئەلێن: له‌سه‌رده‌می جاهیلیه‌ته‌دا باب له‌باتی کوپ. کوپ له‌باتی باب، خزمی نزیک له‌باتی خزم سزا ده‌دا! ئەوجا ئەو ئایه‌ته‌ها ت بۆ راستکردنه‌وه‌ی ئەو هه‌له‌یه، به‌لام (قورتوبی) ده‌لی: ئەمه‌ که: که‌س گونا‌حی که‌س هه‌لناگرێ ته‌نها بۆ پۆژی قیامه‌ته. ﴿ ثم إلی ربکم مرجعکم ﴾ پاشان هه‌ر بۆلای پەروردگارتان ده‌گه‌ڕێنه‌وه ﴿ فینبئکم بما کنتم فیه تختلفون ﴾ ئینجا له‌وشتانه‌ ناو کۆبوون و هه‌راتان بووله‌سه‌ریان ئاگادارتان ده‌کاو، له‌راستییه‌کان تیتان ده‌گه‌یه‌نیت ﴿ وهو الذی جعلکم خلأف الارض ﴾ هه‌ر ئه‌ویشه ئیوه‌ی کرده جێنشینی یه‌کتایی له‌سه‌ر روی ئەم زه‌وییه‌دا، واته: ده‌تانه‌ینی به‌دوای یه‌کترا ﴿ ورفع بعضکم فوق بعض درجات ﴾ هه‌ندیکتانی به‌چهند په‌له‌یه‌ک سه‌رخست به‌سه‌ر هه‌ندیکیتردا، له‌بوون وله‌نه‌بووندا، بۆیه هه‌یه پاشاوداریه، هه‌یه گه‌داونه‌داره ﴿ لیلوکم فیما آتاکم ﴾ تا تاقیتان بکاته‌وه له‌وه‌دا پێداون، واته: هه‌تاخۆتان و خه‌لکانی تریش بزانن ئاخۆ شوکرانه‌ بژێر ده‌بن یا نه؟ ﴿ إن ربک سریع العقاب ﴾ بیکومان به‌پەروردگارت زوو به‌ په‌له‌ تۆله ده‌ستینی له‌یاخیان ﴿ وانه لغفور رحیم ﴾ و له‌تاوان و گونا‌ح ده‌بووری و، زۆریش پۆشه‌رو دل‌وایه. پیغه‌مبەریشمان "موحه‌مه‌د" له‌وباره‌وه ده‌فه‌رموی: ئەگه‌ر موسلمان زانیبای خۆی گه‌وره‌ چ تۆله و جه‌زه‌به‌یه‌کی هه‌یه، هه‌رگیز به‌ته‌مای به‌هه‌شت نه‌ده‌بوو، کافریش ئەگه‌ر زانیبای په‌حمه‌ت و به‌زه‌یی خوا چنده‌ فراوانه، هه‌رگیز له‌به‌هه‌شت بێ هیوا نه‌ده‌بوو، چونکه‌ خۆی دل‌وفان په‌حم و به‌زه‌یی خۆی کردوه به‌سه‌د به‌شه‌وه، ته‌نها به‌شیکی خستۆته‌ سه‌ر روی ئەم زه‌وییه، ئەو میهره‌بانێ و سۆزو خۆشه‌ویستییه گشت له‌وه‌وه هه‌لقولیوه.

له‌کو‌تاییدا سوپاسی بیکۆتایی بۆ پەرورنده‌ی خاوه‌ن ده‌نده‌ی به‌به‌زه‌یی که: شاره‌زاو رێنمایکردم بۆ

نووسینی ئەم کورتته‌ ته‌فسیره‌ی سووره‌تی (نه‌نعام). والله الحمد والمنة.

\*\*\* \*\*

## ۷- سوورەتی (نعراف) -

## مەككەیی یەو (۲۰۶) نایەتە

## بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

نەم سوورەتە یەككە لە سوورەتە درێژەکانی (مەككە) - یەكەم سوورەتیشە بەو شیوە درێژەییە هەوال و داستانێ پەيامبەرەن - علیهم السلام - باس دەکات، جانهوی لیژەدا زۆر گرنگ و مەبەست بێت، هەروەك لە گشت سوورەتەکانی تری مەككەشدا هەروایە، بریتییه لە بناغەو بنەما سەرەکییەکانی دینی ئیسلام، وەكو: (یەكخواپەرستی، زیندوو بوونەوهو پاداشت و تۆلە، سروش و وحیی و پەيامەكەیی پیغمبەر)، باسی گەورەیی و مەزنی قورئان دەکات کە چۆن بۆتە مोजیزەییکی زۆر گرنگی هەتا هەتایی، چۆن بۆتە بەهەرەو خەلاتیکی خۆی دلوغان بەسەر مڕۆفەکانەوه .. کەوابوو دەبێ بە توندیش دەستی پیۆه بگرن و، هەرگیز لییدور نەکەونەوه .. بۆ ئەوه لەهەردوولا بە ختیاربین. ئەوهیان بیر نەخاتەرە کەهەموو لە یەكباب (ئادەم) دروستکراون و، وهیریان دینی چۆن پێزی لیناوان و فەرمانی بە فریشتەکان کردوو سوژدەو کړنووشی بۆ بەرن، لە پاشا هوشیاریان دەکاتەوه لە فیل و فەرەجی (شەیتان) کە: چەندە دوزمنیکی سەرەخستە بۆیان، هەر لە (ئادەم) - ئەوه هەتا (خاتەم) و، بگرە تا دنیا دونیاش بێت، دەسا دەبێ ئیوهیش بە دوزمنی ئاشکرای خۆتانی بزانن. داستانێ باوه (ئادەم) و (شەیتان) هەر لە سەرەتایەوه هەتا دەرچوونی لە بەهەشت و، هاتنە خوارەوهی بۆ سەرزهویی باس دەکات کە: هەرەهەمووی مانای مەملانی ئی هەقە لە گەل ناهەق، چاکەیه لەگەل خراپە، هەتا دنیا کۆتایی دێت. هەر بۆیه خوایش لەم سوورەتەدا چوار جار بەپرستی: (یا بنی آدم، یا بنی آدم)! مڕۆفە هوشیار دەکاتەوه لەسەر دوزمنایەتی شەیتان، هەتا پۆژی دوایی. دیمەنی هەرسێ تاقم و دەستەکو و گفتوگۆی نیوانیان: موسلمانەکانی یارانی بەهەشت، بێ پرواکان و هاورییانی دۆزەخ، هاوێلان و یارانێ ئەرەف، باس دەکات .. خوشحالی بەهەشتییەکان و، بەدەختیی و خەم و پەژارە دۆزەخییەکان و، تۆمارکردنی نەفرین و دور بوونیان لە میهرەبانی و سوژی خۆی میهرەبان بەرامبەریان .. ئینجا لە نیوان هەردووکیاندا (سوورە) یەك دادەنری و کۆمەلی موسلمانانی لە سەر پادەوهستن. هەر دوولایان دەناسن، بەهەشتییەکان بە پرویگەش و سپیی و پرشنگداریانەوه، دۆزەخییەکانیش بە پروی پەش و گرژو نالەباریانەوه. کەمێک بە درێژەیش باسی داستانەکە (نوح) و (هوود) و (صالح) و (لوط) و (شوعیب) و (موسا) - علیهم الصلاة والسلام - دەکات .. لە سەرەتاوه بە پیری پەيامبەرەن (نوح) ﷺ دەست پێ دەکات .. ئەو هەموو ئازارو عەزیەت و ئەمبەر و ئەو بەرە پێیانکرد لە سەر بەرنامەکەیی خواو، ئەویش چۆن بەجوامیرانە ئارامیگرت و خۆی بە دەستەوه نەدا. داستانەکە (موسا) و (فیرعون) و ئەو هەموو مەملانی ئی لەگەل موسادا ﷺ کردیی و دەرەنجام ئەو هەموو بەلاو نەهامەتییه پرویگرە جوولەکەکان، بە هۆی سەرپنجیانیەوه لەموسا ﷺ. ئینجا خراپترین نەزێلو نموونە دینیتهوه بۆ زانا خراپکارەکانی جوولەکە " ئەوانەیان وا دواي راستیی و هەق نەکەوتن و خۆیان کردە کۆمەککاری ئەم و ئەو .. نموونەیان بە وینە سەگێک دەهینیتەوه کە هەردەم زمانە مەلەسی بکاو، زمانی بە قوردا بیتی و، هەرگیز ئیسراحت لەخۆی نەبینی .. وەكو دەفەرموی: (ولو شئنا لرفعناه بها ولكن اخلد إلى الأرض واتبع هواه فمثله كمثل الكلب إن تحمل عليه يلهث أو تتركه يلهث). بۆیه ئەو نموونەیانە بۆدینیتهوه هەتا هەموو کەسێک بزانیته کەهەر زانایەك زانستەکەیی لە جینگەیی خۆیدا بەکار نەهینا، بەلکو کردییە هۆکاری خۆ ژیانندن و هەر پۆژەیی لە دەرگایەکیدا بۆ پاروویە نان!! ئەوه با حیسابیێک بۆ خۆی بکات، چونکە خوا زۆر لێی



بیزاره، به ته‌واوی ئابپرووی خیزان و خانه‌واده‌ی زانیانی بردوو. سوورته‌که له‌کو‌تاییدا به سه‌له‌ماندنێ  
یه‌کتا‌پهرستی ده‌رگا له‌خۆی داده‌خا، به‌توندی دانه‌به‌زی‌ته سه‌ر ئه‌وانه که‌جگه له‌ خوا ئه‌م و ئه‌و ده‌که‌نه خوای  
خوایان، واته: فه‌رمانیان پێده‌که‌ن "دارو به‌رد، پاشاو سه‌روک، کو‌پ، ژن و مال، هه‌واو ئاره‌زووده‌په‌رستن". له‌گه‌وره‌یی  
ئه‌م سوورته‌دایه که پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌نوێژێ شیناندا له‌ هه‌ردوو رکاته‌که‌دا سوورته‌ی (ئه‌عراف)ی خویند /  
وه‌کونه‌سایێ ده‌گێڕێته‌وه و ده‌لێت: (عن عائشة ان رسول الله ﷺ قرا فی صلاة المغرب بسورة (الأعراف)، فرقه‌ا  
رکعتین) إسناده صحيح. به‌م شیوه‌یه‌ش ده‌ست پێ ده‌کا و ده‌فه‌رموێ: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم \* **المص**﴾ ئه‌م  
بیته‌انه‌ش . وه‌ک له‌پێشه‌وه با سه‌مانکرد، هه‌ماو ئاماژه‌ن بۆ ئه‌عجازو ره‌وانی‌ژی قورئان، هه‌روه‌ک (ته‌حه‌ددی)یه‌ بۆ

عەرەبە بىۋى باۋەرەكان وپپيان دەلى: ئەگەر گومانىكتان لەم قورئاندا ھەيە، دەسا فرمون تەنيا سوورەتيك وەك ئەو پيئن ﴿**كتاب انزل إليك**﴾ ئەمە كتيب ونامەيەكە، لەلايەن خواۋە دابەزىنراۋە بۆت ئەي موخەمەد! ﷺ ﴿**فلايكن في صدرك حرج منه**﴾ نابى لە بەر قەسەي ناپاكان خۆت دلتەنگ بکەيت ﴿**لتنذر به**﴾ بۆتەت ھەتا خەلکى بىباۋەرىي پى بترسىنى ﴿**ونذكرى للمؤمنين**﴾ وبشېئتە نامۆزگارىي و، ياداۋەرىي بۆ كۆمەلى پرواداران، چونكە بە تەنھا ئەوانن وەك پىويست قازانچ وکەلکى ليۋەر دەگرن ﴿**اتبعوا ما انزل إليكم من ربكم**﴾ خەلکينە! ھەرچى لەلايەن پەرورەدگار تانەۋە دابەزىنراۋە بۆتان، پەيرەۋى بکەن ﴿**ولا تتبعوا من دونه اولياء**﴾ يىجگە لەو مەكەونە شوۋىنى سەرپەرستيار وکار بە دەستانى تر ﴿**قليل ما تذكرون**﴾ ئىۋە نۆز كەم بيرەدەكەنەۋە نامۆزگارى ۋەرئەگرن!.

### هه‌وایی شارو گونده قه‌رگه‌وه‌کان:

﴿وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا﴾ گوندو ڀارو ٺاوايهي

زورمان - لهوانه‌ی سه‌ریچیان کرد - له‌ناو برد ﴿فجاءها﴾

**باسنا بیاتا** ﴿ بهوشیوه که هر له‌ناو جهرگه‌ی شه‌ودا سزای ئیمه‌یان بۆهات ﴿ **او هم قاتلون** ﴾ یان له‌کاتی (قه‌یلوله) و  
 چه‌وانه‌وه‌ی نیوه‌پۆدا بوون ، واته: له‌ کاتی پشوو‌دان و چه‌وانه‌وه‌و راباردن و خه‌فله‌تا، کتوپر گرتمان ﴿ **فما کان**  
**دعوام اذ جاءهم باسنا** ﴾ که‌سزاکه‌مان بۆیان‌هات ، قسه‌و هاواریکیان نه‌ما ﴿ **الا ان قالوا انا کنا ظالمین** ﴾ ئه‌مه‌ نه‌بیئت  
 که‌ددانیان به‌تاوان و گونا‌حی خۆیان‌دا ناو گوتیان: بێگومان ئیمه‌ خو‌مان سته‌مکار بووین و، فهرمانی خوا‌مان  
 شکاند، بۆیه‌ وا ئیستا ئه‌وه‌مان به‌سه‌ره‌ات ﴿ **فلنسالن الذین ارسل الیهم** ﴾ دلتیابن له‌و که‌سانه‌ په‌یام‌به‌رانیان بۆ  
 ها‌تووه‌ ده‌پرسی‌نه‌وه‌و ده‌لێن: ئاخۆ کاتی به‌رنامه‌ی خواتان پێ راگه‌یه‌نرا له‌لایه‌ن پیغه‌مبه‌رانه‌وه‌، وه‌لام‌تان چی بوو  
 بۆیان؟ له‌ جیگایه‌کی تریش‌دا ئه‌فه‌رموی: ﴿ **ثم ان علينا حسابهم** ﴾ ٢٦/٨٨ ﴿ **ولنسالن المرسلین** ﴾ وه‌ له‌  
 پیغه‌مبه‌ره‌کانیش ده‌پرسی‌ن: ئه‌ری به‌رنامه‌که‌ی خواتان گه‌یانده‌...؟ ﴿ **فلنقصن علیهم بعلم** ﴾ ئینجا به‌ راستی

سەرلەبەر چىيانكردووه بى زىادو كەم وەك خۆى بۆيان ئەگىرئەنەو، لە نامەى كاروكردارىاندا بۆيان دەهينرى  
 ﴿وما كنا غائبين﴾ قەتەش ئىمە لىيان بى ناگاۋ ناديار نەبوين، ھە تا نەزانين چيانكردووه. (ئىين كەسیر) ئەلئيت:  
 گەرەو بچووك و، وردو درشتيان پى دەلئىن ﴿والوزن يومئذ الحق﴾ وە كيشانەو لىكدانەوئى كاروكردەوئى گشت  
 ئەوخەلكانە، لەو رۆژى قىامەتەدا بەراستىي و دادگەرانە دئتە پئش و، ستم لەھىچ كەسئش ناكريت ﴿فمن ثقلت  
 موازينه﴾ ئىنجا ھەر كەسئك تاي تەرازوئى كردەوھەكانى گران و قورس بئت لايخوا، واتە: كاروكردەوئى دنياى  
 چاك بئت ﴿فاولئك هم المفلحون﴾ ديارە ھەر ئەوانە بەختيار و سەرکەوتو سەرفرازن ﴿ومن خفت موازينه﴾  
 كەسئكىش كە تاي تەرازوئى كاروكردارى سووك و بى بەھابوو، واتە: خوانەناس بوو ﴿فاولئك الذين خسروا  
 انفسهم﴾ ئەوانەش، ئەوانەن كە زيانيان بە خۆگەيانندوخۆيان فەوتاند ﴿بما كانوا باياتنا يظلمون﴾ چونكە  
 لەبەرەمبەر ئايەت و نیشانەكانى ئىمەوھە ستميان كردو، پوويان لىوھەگىران، جا ئىستاش خۇمان ئەزانين چيان پى  
 ئەكەين.

### لەزەوئى بۆئويما پىداون:

﴿ولقد مكناكم في الأرض﴾ سوئند ئەخۆم ئىمە، ئىوھەمان ئەى ئادەمزاډا لەم زەوييەدا دامەززانندو  
 نىشتەجئكرد ﴿وجعلنا لكم فيها معاش﴾ وەھۆى ژيان و ژىوارىشمان تئيدا سازدا بۆتان، ئەوئندە پئى بژين ﴿قليلا  
 ما تشكرون﴾ كەچى زۆر كەمتان شوكرانە بژيرىي و سوپاسم دەكەن!

### فرىشتە سوژدە دەباو، ئىبليس ياخى دەبى:

﴿ولقد خلقناكم﴾ سوئند بە خوا ئىوھەمان (باۋكەئادەم) لە قوڤ دروستكرد ﴿ثم صورناكم﴾ پاشان بەو شكە  
 جوانەيە وئەو نىگارتانمان كئشا ﴿ثم قلنا للملائكة اسجدوا لآدم﴾ پاشان بە فرىشتەكانەمان وت: گشتتان  
 كړنووشى ريز بۆ ئادەم بەرن ﴿فسجدوا إلا إبليس لم يكن من الساجدين﴾ ھەموو ئەوانئش كړنووشيان برد، شەيتان  
 نەبئت، ئەو لە پىزى كړنووشبەران خۆى ھەلاوارد، چونكە دەعيەو فيزوو خۆ بەزلانين نەيھئشت ﴿قال ما منعك  
 إلا تسجد إذ أمرتك﴾ خوا فەرموئى: باشە! من كەفەرمانم پئداى سوژدە بەريت بۆ ئادەم، چ شتئك رئى لىگرتئيت  
 "ئەى شەيتان" كړنووش نەبئت؟

تئىبئىيەك: زانا (نەحوو) زانەكان ھەندىكيان دەلئىن: (لا: ھنا زائدة، زىدت لتاكيد الجحد). (ئىين جەريش)  
 دەلئى: (ان ((ما منعك)) مضمن معنى فعل آخر تقديره: ما الزمك واضطررك ان لا تسجد إذ أمرتك). (ئىين كەسیر)  
 دەلئى: (وهذا القول قوى حسن. والله اعلم). ﴿قال أنا خير منه﴾ وتى: لەبەر ئەو كە من لەو چاكترە بەرئترەم، چۆن  
 دەبى (فاضل) سوژدە بۆ (مەفضول) بەرئت ﴿خلقتنى من نار﴾ تۆ مەنت لە ناگر دروستكرد ﴿وخلقتە من طين﴾ و  
 ئەويشت لە قوڤ دروستكرد، لە بەر ئەو سوژدە نابەم ﴿قال فامبط منها﴾ خوا فەرموئى: دەسا لەو پلە تە -  
 بەھەشت، يان (ملكوت الاعلى) - وەرەخوارى ﴿فما يكون لك ان تكبر فيها﴾ تۆ بۆت نىيە بەسەر كەسدا فيز بكەيت  
 لەم شوئەدا. زۆرەي تەفسىر كارانى قورئان دەلئىن: پاناوى (منها) لەم جىگايەدا بۆ بەھەشت دەچئتەو، بەلام  
 ھەندىكيان دەلئىن: بۆ ئەو پلە و دەرەجەيە دەگەرئتەو كە لە (ملكوت الاعلى) دا شەيتان ھەيىو ﴿فاخرج إناك من  
 الصاغرين﴾ دەسا ھەر ئىستا دەرچۆ، بەراستىي تۆ لە پىزى سووك و ريسواكاندايت ﴿قال انظرنى إلى يوم  
 يبعثون﴾ شەيتان وتى: خوايە! تا ئەو كاتەى گشت خەلكان دەرئىن و زىندوو دەرئەوھە مۆلەتم بدە ﴿قال إناك  
 من المنظرين﴾ خوايش فەرموئى: بئگومان لە مۆلەتدراوھەكانىي و، تا پۆژى زىندوو بوونەوھئش ھەردەمئئيت،





خیرا جل و بهرگه که بیان له بهرا دامالراو عهیب و عهوره تیان دهرکهوت بو یه کتر **﴿ وطفقا یخسفان علیهما من ورق الجنة ﴾** به پهله به گه لای به هشت دهستیانکرد به داپوشینی عهوره تیان ، خو هرخواش نه زانی نه وگه لایه له چیبوو ؟ **﴿ وناداهما ربهما ﴾** نهوسا پهروه دگاریان بانگیکردن: **﴿ الم انهما عن تلكما الشجرة ﴾** نایا پیم لی نه گرتن لهو دره خته بخون ؟ **﴿ واول لکما ان الشیطان لکما عدو مبین ﴾** وپیشم نهوتن: شهیتان بوتان دهرژمنیکی ناشکرایه نه تانخه له تینی ؟ **﴿ قال ربنا ظلمنا انفسنا ﴾** وتیان: پهروه دگاران ! تاوانی خو مانبووو، هرخوشمان بووین سته ممان له خو مانکردو، فرمانه که تمان شکاند **﴿ وان لم تغفر لنا وترحمنا ﴾** وئیستاش نه گهر لیمانخوش نه بی و، میهره بانیمان له گهل نه کهیت **﴿ لنکونن من الخاسرین ﴾** ده چینه ریزی زیانه ندانه وه.

### گشت له به هشت دهر پهرنران:

**﴿ قال امبطوا بعضکم لبعض عدو ﴾** خوا فهرمووی: ده ساهر نیستا هه مووتان داگه پرینه خواری و، بشبینه دهرژمنی یه کتر (ئیین که سیر) نه لی: نهوی مه به سته لهم داگه پرینه خواره ودا باوه نادم و شهیتانه، وه که له سوورتهی (طه) دا نه فهرمووی (امبطا منها) هه رچهند (خاتوو حهوا) یش لهوی بووی **﴿ ولکم فی الارض مستقر ومتاع الى حين ﴾** هه تا ماوه یه کیش جی و شوینی ژیان و مانه وه تان له زه ویدا بو هیه **﴿ قال فیها تحیون ﴾** خوا فهرمووی: لهوی دهرژین و **﴿ فیها تموتون ﴾** وله ویش دهرژن **﴿ ومنها تخرجون ﴾** و له ویش دهرده هینرین بو وهرگرتنی پاداشت و توله ی پوژی حه شرتان **﴿ یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا ﴾** نه ی پوله کانی نادم! بیگومان ئیمه جل و بهرگیتمان پیداون **﴿ یواری سواتکم وریشا ﴾** عهیب و عهوره تتان داده پوشتی و، هو ی جوانیی و خو نارایش دانیشه **﴿ ولباس التقوی ذلک خیر ﴾** به لام جلویه رگی ته قواو پارینزکاری و، شهرم و شکوو کرده وی چاک و دهرنه چوون له سنووره کانی

قَالَ رَبِّ ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٢٧﴾ قَالَ اٰهِيْطُوْا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوًّا وَلَكُمْ فِی الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ اِلٰی حِيْنٍ ﴿٢٨﴾ قَالَ فِیْهَا حٰیوٰنٌ وَفِیْهَا تَمُوْتُوْنَ وَمِنْهَا فُجْرٌ جُوْنٌ ﴿٢٩﴾ بَنٰیءَ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلٰیكَ لِبَاسًا یُّوْرِیْ سَوَءَ تَکْمُ وَرِیْشًا وَلِبَاسَ النُّقُوْیْ ذٰلَکَ خَیْرٌ ذٰلَکَ مِنْ اَیْتِ اَللّٰهِ لَعَلَّهْمْ یَذْکُرُوْنَ ﴿٣٠﴾ بَنٰیءَ اٰدَمَ لَا یَفْتِنَنَّکُمْ الشَّیْطٰنُ کَمَا اَخْرَجَ اٰبُوْیَکُمْ مِنَ الْجَنَّةِ یُزَعِّعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لَیْرِیْهُمَا سَوْءَ بَیْسَمًا اِنَّهٗ یُرِیْکُمْ هُوَ وَفِیْهِ لَءَنٌ مِّنْ حَیْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّیْطٰنَ اَوْلٰیاءَ لِلَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ ﴿٣١﴾ وَاِذَا فَعَلُوْا فَحِشَةً قَالُوْا اَوْجَدْنَا عَلٰیہَا اٰیَةً نَّآوُا اَللّٰهُمَّ اَمْرًا بِهَا قُلْ اِنَّ اَللّٰهَ لَا یَاْمُرُ بِالْفَحِشَآءِ اَنْقُولُوْنَ عَلٰی اَللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٣٢﴾ قُلْ اَمْرٌ رَبِّیْ بِالْقِسْطِ وَاَقِمْوْا وُجُوْهَکُمْ عِنْدَ کُلِّ مَسْجِدٍ وَّادْعُوْهُ مُخْلِصِیْنَ لَهُ الدِّیْنَ کَمَا بَدَا لَکُمْ تَعُوْدُوْنَ ﴿٣٣﴾ فَرِیْقًا هَدٰی وَفَرِیْقًا حَقَّ عَلَیْہِمْ الضَّلٰلَةُ اِنَّہُمْ اَخَذُوْا الشَّیْطٰنَ اَوْلٰیاءَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَیَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ مُّہْتَدُوْنَ ﴿٣٤﴾

خوا، نهوه له هه موو باشتره، ده سانیوه به ته قواوه خو په یوه سته کن. **﴿ ذلک من آیات الله ﴾** نهو به خششانه ش برینک له نیشانه کانی ده سلاّت و توانایی خوا، نهوه له ناسمانه وه باران دهربارینی و، لۆکه که تان و خوری و کورک و هه موو شتیکی پی بهرهم دینی و، ئیوه ویش به ناره زووی خو تان هه موو جوړه جل و بهرگیکی لی دروست ده که ن **﴿ لعلمهم یدکرون ﴾** به شکو په ند بگرن و بیر بکه نه وه بگه پرینه وه لای خواو شوکرانه بژیرین.

نه ی بنیادم! شهیتان نه تان خه له تینی:

**﴿ یا بنی آدم لا یفتنکم الشیطان ﴾** نه ی نه وه کانی نادم! وریا بن شهیتان فریوتان نه داو، له نایین وهرتان نه گپری **﴿ کما اخرج ابویکم من الجنة ﴾** هه روه ک باوک و دایکتانی به فریوئل له به هشت به دهرکردندا **﴿ ینزع عنهما لباسهما ﴾** و جل و بهرگه که شیان لی دامالین **﴿ لیریهما سوءاتهما ﴾** بوئه وه عهوره تی خو یانیان نیشان بداو بییینن.



به‌لئ دياره‌كه مه‌به‌ستی شه‌یتان ته‌نهاوته‌ن‌ها دهرخستنی عه‌وره‌ته و، ئابروو بردن و سوو‌كردنی بنیاده‌مه، بویه ئه‌م‌پ‌وش قوتابیه‌كاني ده‌بینی - لی‌ره‌و له‌وی- بره‌وو ره‌واج ده‌دن به‌دامالینی جل و به‌رگ، وه به‌ه‌موو هی‌زکیانه‌وه بانگه‌یشه‌ی ژنان ده‌كهن بۆ خۆ پ‌ووت‌كردنه‌وه، خۆ دهرخستن و تی‌كه‌لبوون به‌پیاوان و، هه‌له‌هاتن له‌داب و نه‌ریته ئیسلامیه‌كان، به‌ناوی ژیارو پی‌شكه‌وتن و شارستانیه‌ته‌وه...! له‌پشت ئه‌وه‌یشه‌وه مه‌به‌سته‌كه دياره‌و ناشكرایه‌كه: تی‌كدان و خراپ‌كردنی كو‌مه‌ل و كو‌مه‌لگه‌یه، به‌و‌روژاندنی ئاره‌زووه جنسیه‌كان و، نه‌هیشتنی ئه‌خلاق و حورمه‌ت و ری‌زی نامووس و، بی‌غیره‌ت‌كردنی مرو‌قه‌كان له‌ ئاستی شه‌ره‌فیاند... ناشكرایه‌كه به‌رزكردنه‌وی ئالای كو‌ن و تازه له‌لایهن شه‌یتان و قوتابیه‌كانه‌وه هه‌ربۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌یه، ئه‌كه‌رچی ئیستا شی‌وه‌و په‌نگ و ده‌نگیشی گو‌رابی‌ت، به‌راو بۆ‌چوونی من ئه‌وسوو‌كایه‌تیه‌كه ئه‌م‌رو به‌ژنان ده‌كری‌ت له‌لایهن عه‌لمانیه‌كانه‌وه، له‌می‌ژووی كو‌ن و جاهیلیه‌تیشدا نه‌كراوه! من نامه‌وی له‌م كورته ته‌فسیره‌دا هی‌ندی له‌وسوو‌كایه‌تیانه‌ باس بكه‌م به‌ژنان ده‌كری‌ن، ئه‌گینه هیچ په‌لێه‌ك نه‌ماوه‌ته‌وه بۆیان مایه‌ی قه‌درو ری‌ز بی‌ت بۆیان **﴿إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلَهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ﴾** وشیار بن له‌شه‌یاتینه‌كان! چونكه هه‌میشه خۆیان و، كو‌مه‌له‌و ده‌سته‌و به‌سته‌یان ئیوه ده‌بینن، به‌لام ئیوه ئه‌وان نابینن.

**هه‌ندی له‌زان‌كان ده‌لێن:** ئه‌م ئایه‌ته به‌لگه‌ی ئه‌وه‌یه‌كه (جن)یه‌كان هه‌رگیز نابینرێن! هه‌ندی‌كیش ده‌لێن: ئه‌كه‌رچی ئاواش بی، به‌لام هه‌ر ره‌واو دروسته‌ بپینرێن. چونكه فه‌رمووده‌یه‌کی زۆرو زه‌به‌نه‌هاتوون كه هه‌ر له‌م دنیا‌یه‌دا ده‌بینرێن، له‌سووره‌تی (ئه‌حقاف) و (جن)یشدا زیاتر له‌مباریه‌وه نووسراوه، ده‌توانی سه‌یری بكه‌یت **﴿إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾** به‌راستی ئی‌مه شه‌یاتینه‌كانمان كردۆته‌ دۆست و یارمه‌تیده‌ری ئه‌وكه‌سانه‌ بپروایان به‌خوا نییه، هه‌تا پتر سه‌رلێشبوایه‌وین، واته: كافرو خوانه‌ناسه‌كانن هه‌رده‌م گو‌پرايه‌لییان ده‌كهن. **﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً﴾** ئه‌وه‌نده‌ش ساده‌و نه‌زانن هه‌ركاتی كاریکی به‌دقه‌ر و ئابروو به‌ركه‌ن، وه‌ك گه‌ران به‌ده‌وری كابه‌دا به‌پووتیی و، شه‌ريك و هاوبه‌شدانان بۆ خ‌وای گه‌وره، ئه‌وسا سه‌رزه‌نشست بكری‌ن له‌سه‌ره‌ئ‌ه‌وكاره **﴿قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا﴾** ده‌لێن: باوباپیرانی‌شمان وادی‌تووه، بویه ئیستا ئی‌مه‌ش به‌دوایاندا ده‌چین! **﴿وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا﴾** خ‌وایش فه‌رمانی پێ‌كردوین وابكه‌ین!! **﴿قُلْ إِنْ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ﴾** ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر! **﴿بَلَى﴾** به‌راستی هه‌رگیز خ‌وا فه‌رمان به‌كاری دزی‌وو ناشیاوی وا نادا **﴿اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾** چۆن له‌سه‌ر خ‌وا شتی‌کی نا‌هه‌ق ده‌لێن و شتی نه‌شیاو هه‌له‌ده‌به‌ستن، كه ئاگاتان ئی‌یه‌و نازانن راسته‌!؟ **﴿قُلْ أَمْرٌ رَبِّي بِالْقِسْطِ﴾** ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر! **﴿بَلَى﴾** په‌روه‌ردگارم هه‌مووكات فه‌رمانی به‌دادگه‌ریی و كاری چاك كردووه، نه‌ك به‌خراپه‌كاریی و فاحیشه، وه‌كو ئه‌وانه‌ ده‌لێن **﴿وَأَقِيمُوا وَجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾** وه‌له‌كاتی هه‌موو كرنووش و "نوێ‌زکی‌شدا" ته‌نها پ‌ووله‌ خ‌وا بكه‌ن و خ‌وتان هه‌ر بۆ خ‌وا یه‌ك‌لا بكه‌نه‌وه **﴿وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾** وه‌به‌دلی‌کی پاكه‌وه به‌رده‌وام له‌و بانگ بكه‌ن و، دینداریی و ملکه‌چی بۆنه‌و بكه‌ن و "هه‌ر ئه‌و به‌رستن **﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾** بزائن هه‌روه‌كو له‌سه‌ره‌تاوه ئی‌وه‌ی له‌نه‌بوون به‌دی‌هێنا، هه‌ر ئاواش گشتان زیندووده‌كاته‌وه ئه‌كه‌رپه‌نه‌وه لای ئه‌و **﴿فَرِيقًا هَدَى﴾** ده‌سته‌یه‌کیانی رێنمایه‌كرد بۆ رێگای راست و دروست و به‌رێی چاكدا چوون **﴿وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ﴾** وده‌سته‌یه‌كیشیان - به‌هۆی كاروكرداری خ‌ویانه‌وه- گو‌م‌رابوونیان له‌سه‌ر چه‌سپا **﴿إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾** چونكه ئه‌وان له‌باتی خ‌وا شه‌یتانیان كرده‌ یاریده‌رو دۆستی خ‌ویان **﴿وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ﴾** ووایشیان ده‌زانی له‌سه‌ر رێی هه‌قن و رێنمان.

که ویستتان بچنه نویژوهه جل و بهرگی جوان له بهر بکهن:

پیشهوا (موسلیم) له (ئین عه عباس) ه وده گپرتیه وه نهلی: له سهرده می نه قامی و جاهیلیه تدا، ژنان به رووتی ته وافی کابه یان ده کرد و ده سووړانه وه، ته نه پهرییه کیان له سهر شهرمینگیان داده ناو ده یانگوت: نه گهرچی نه مړو هه مووی یا هه ندیکه به دهره وهی: له وه زیاتر به حه لال و په وای نازانم دهرکه وی!! نه وجا له بهرام بهر نه وکاره دزیوهه خوی گه وره هه مووی: ﴿**یا بنی آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد**﴾ نه ی پوله کانی نادم! هه رکه ده چنه مزگهوت بو نویژو هه خوا په رستیه کی تر، جل و بهرگی جوان و پاک و خاوین له بهر بکهن. ﴿**وکلوا واشربوا ولا تسرفوا**﴾ ده سا له حه لال بخون و، بخونه وه، هه رگیز زور خوری و زیاده روی مه کن ﴿**انه لا یحب المسرفین**﴾

چونکه خوا خوښی له وانه نایه نه اندازه شکینی ده کن و، له سنوور دهره چن. هه ندی له زانایانی (سه له ف) ده لین: خوی گه وره ته وایی بابه ته پزیشکیه کانی له نیوه ی نه م نایه ته ی: (کلوا واشربوا ولا تسرفوا) دا کو کرد و ته وه، (ئین عه عباس) له ته فسیری نه م نایه ته دا ده لی: هه رچی ده خوی بخو، هه رچیش له بهر ده کیت له بهری بکه، به هه رچی نه گاته زیاده خوری و، ده عیه و فیز کردن. بوخاری/ کتاب اللباس ۱۸۲/۷ ﴿**قل من حرم زینة الله التي اخرج لعباده والطيبات من الرزق**﴾ بلی: کیه، جل و بهرگی جوان و خشل و پزق و پوزی و بزوی خاوین و پاکزی - که خوا بو بهنده کانی په و داوه - حه رام و یاسا گه رده وه؟ واته: هه مووشتیکی چاک و پاکی دروست کرد و ده بو مرقه کان و حه لالیشی کرد و ده بویان. (قورتوبی) نه لی: نه م نایه ته جواترینی جل و بهرگ و، خشل و خورازاندنسه وهی حه لال کرد و ده بو مرقه کان، به تاییه ت له پورته کانی هه ینیی و دوجه ژنه که و، بو نه شه رعیه کاند، که و ابو دنیا له خو حه رام کردن قه ده غیه ﴿**قل هي للذين آمنوا في الحياة**

يَبْنِيءَ آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ كَذَلِكَ نَفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَفِيقًا فَاحْشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمُ وَالْبَغْيُ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾ يَكُنِيءَ آدَمَ مَا يَأْتِيَنَّهُمْ رَسُولٌ مِنْكُمْ يَشْفِونَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُمْ فَسِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَأَلْزَمْتَ كَذِبُوا إِلَيْنَا وَأَسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْعَذَابِ حَتَّى إِذَا جَاءَهُمْ رَسُولُنَا يُخَوِّفُهُمْ قَالُوا الْاَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا اضْلُوعًا وَشُهَدَاً عَلَيْنَا أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾ قَالَ ادْخُلُوا

الدنيا﴾ بلی نهو زینه ت و جوانیه بو نهو که سانه یه که له م ژبانی دنیا یه دا باوه ریان هی ناوه، واته: نهو جوانیی و زینه ته له بنه رته هه رشایانی نیماندارانه، نه گهرچی لای مرقی نیماندار دنیا که به هاو بی بایه خه، بویه ده بینیی که لی جار کافر سه روته له موسلمان زورتره ﴿**خالصة يوم القيامة**﴾ به لام له پورزی دوا ییدا هه تاییه تی موسلمانانه. که واته نه م گشت ناز و نیعمه تی دنیا یه له بنه رته هه بو موسلمانان دروستکراوه، ئیتر بوچی وه ک پیویست له دنیا دا نه ژین وه ولی بو نه ده ین و، به ناوی زوهو ته قواوه دنیا له خو حه رام بکه ین!؟ ﴿**كذلك نفصل**

الآيات لقوم يعلمون﴾ هه روه حه لال و حه رامان بو باس کردن، هه رئاوایش به لگه کانی خومان بوخه لکینکی زانا و تیگه یه شت و شیت له ده که ین، هه تا بهمه له ره فتار نه کن.



پەروردگار ھەر ئەمانە بەکاری دزیوو ناردوا دەرانی؛

﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ﴾ بلی: ئەی پێغه مەبرا! پەروردگارم ھەر کاری خراپ و دزیوو ناشیرینی حەرامکردووە، ئاشکراو نەینێ ﴿وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ وھەم تاوان و گوناح و لەسنوور دەرچوون و، دەستدریژی کردن بۆ سەر خەڵک بەناھەق ﴿وَأَنْ تَشْرُكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا﴾ و بێ هیچ بەلگەیەکی خوایی، شەریک و ھاوبەش دانێن بۆخوا ﴿وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ و لە ناخاوێن و قەسەکردن، دەربارەیی خوا بە بێ زانی و، بەبێ بەلگە درۆ ھەلبەسن، خۆی گەرودولوفان ھەر ئەمانەیی حەرامکردووە، ئەک جەل و بەرگی جوان و، خۆپازاندنەوھو خۆ ئارایشدان و، خواردنی پاک و حەلال ﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ﴾ ئەمەیش بزانن کە بۆ ھەموو ئوممەت و گەلیک، وادەو ماوھەیک ھەبە بۆ ئەتاوێردن و قەزەردنیان ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ﴾ جاھەر کە کۆتایی ماوھەکیانھات ﴿لَا يَسْتَاخِرُونَ سَاعَةً﴾ نەسات و کاتێک دواوەکەون ﴿وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ و نەپیشیش دەکەون لەوسات و وەختی بۆیان دیاریکراوە، ئەوسایش گشت دەچنەوھو لای خوا ﴿يَا بَنِي آدَمَ إِنَّمَا يَاتِيَنكُمْ رَسُولُكُمْ مِنْكُمْ﴾ ئەی پۆلەکانی ئادەم! ھەر کە پەيامبەرائی لە خۆتان دیتە لاتان ﴿يَقْصُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي﴾ و نایاتەکانی منتان بۆ دەخوێننەوھ، دەبێ ھەموو بە قەسیان بکەن ﴿فَمَنْ اتَّقَى وَأَصْلَحَ﴾ ئینجا ھەر کەسیکتان پارێزکاری و کاروباری چاک بکا ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾ ئیتەر نە ترس و بیمیکیان لە سەردەبێ بۆقیامەتیان ﴿وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ و نە دل زوێرو خەفەتباریش دەبن بۆ دونیایان ﴿وَالَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا﴾ ئەو کەسانەش کە لەمدنیایەدا بەلگەو نیشانەکانی ئیمەیان بە درۆ دانان ﴿وَأَسْتَكْبَرُوا عَنْهَا﴾ و بەرامبەریان خۆیان بە گەرود زانی و، پوویان لێ وەرگێران ﴿أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ﴾ ئەمانە دەبنە ھاویری ناگری دۆزەخ ﴿هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ بە ھەتاھەتاییش تێیدا ئەمیننەوھ.

رابەرە گومراکان خۆ لە پەرستیارەکان بزر دەکەن؛

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ دەبێ کێ لەوکەسە سەتەمکارترییەت کە لە سەرخوا درۆ ھەلبەسی و، بێ بەلگە بلی ئەمە حەلالەو، ئەوھ حەرامە ﴿أَوْ كَذَبَ بآيَاتِهِ﴾ یان نایەتەکانی خوا بە دۆزبختەوھو باوەرپان پێنەکا؟ ﴿أُولَئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُم مِّنَ الْكِتَابِ﴾ ئەمانە لە دنیاو دەگەن بە بەش و نەسیبی خۆیان لەرزق و کاروکردەیکە خوابۆی نووسیوون، واتە: چۆ لە چارەیاندا نووسراوی - لە خوشیی و لە ناخوشیی - دیتە پێیان و ئەوقیان دەبێ، بۆ دواپیش چاکەکانیان بەرێدەکرێن بۆبەھشت و، خراپەکانیشیان بۆجەھەننەم ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ رَسُولُنَا يُتُوفُونَهُمْ﴾ ھەتا کە (فریشتە) نێزاوھەکانمان دینەلایان و، بەو پەری ناپەھەتیەوھ گیانیان دەکێشن ﴿قَالُوا إِنَّمَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ﴾ پێیان ئەلێن: باشە! ئەو بتانەیی کە لە باتی خوا ئەتانپەرستن ئیستە لە کوێن، با ئەمڕۆ فریاتانکەون؟ ﴿قَالُوا ضَلُّوا عَنْهَا﴾ ئەلێن: لیمان بزر بوون وازیان لێھێناین و، بە باتل و ناھەق دەرچوون ﴿وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ﴾ ئەو حەلە بە دژی خۆیشیان شایەتی ئەدەن و دەلێن: بەلێ! لە دنیاو کافرو خوا ئەناسبوون.

ھەر کەس دەچیتە دۆزەخوھە ئەحەلە لەھاو رەوشتانی خۆی دەکا؛

﴿قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ فِي النَّارِ﴾ خوا بە موشریک و کافرەکان ئەفەرموی: دەسا لەگەڵ ئەوجنی و، ئی ینسانانە کە پێکەو ھاویریوون و بەر لە ئیوھ لە بەینچوون، بچنە ناو ئاگرەوھ ﴿كَلِمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعْنَتْ آخِثًا﴾ ئەوسا ھەر ئوممەت و گەلیک دەچنە ناو ئەو ئاگرەوھ، نەفرین لەو خەڵکە ھاویرەیی خۆیان دەکەن ﴿حَتَّىٰ إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا﴾ ھەتا کە ھەموو پێکەوھ لەوێ کۆدەبنەوھ ﴿قَالَتْ أَخْرَاهُمِ لَأُولَاهُمْ﴾ تاقمی (پەیرەوکاران) بیان بە تاقمە سەرۆکەکانیان دەلێن: ﴿رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا﴾ ئەی پەروردگاری ئیمە! ئەمانەبوون

نیمه‌یان له‌ندیادا گومراکرد **﴿فَاتِهِمْ عَذَاباً ضِعْفاً مِنَ النَّارِ﴾** ده‌سا تۆیش دوو به‌رام‌بهر له‌ ناگری دۆزه‌خدا سزایان بده **﴿قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ﴾** خواش ده‌فهرموی: بۆ ه‌ردوولاتان سزای دوو به‌رام‌بهر ه‌یه، سه‌رۆکه‌کان له‌بهر کوفره‌که‌یان و، گومراکردنی ئیوه، ئیوه‌یش له‌بهر بی‌ بروایی و، شوینکه‌وتنی نه‌وان **﴿وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾** به‌لام ئیوه‌نازانن ده‌سته دۆزه‌خیه‌کانی تر، چه‌نده سزایان سه‌خته، نه‌گینه سه‌بووریتان بۆده‌هات **﴿وَقَالَتْ اُولَاهُمْ لَا خِرَامَ﴾** ئینجا ده‌سته یه‌که‌مه‌که‌یان، واته: سه‌رۆک وپیشه‌واکانیان، به‌شوینکه‌وتو په‌یره‌وه‌کانیان نه‌لین: **﴿فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ﴾** جا بۆ ئیوه‌ی شوینکه‌وتی نیمه، هیچتان له‌نیمه زیاتر نیه، واته: نیمه ه‌رچی‌مانکرد، ئیوه‌یش کردتان، بۆیه ه‌موومان یه‌کسان ده‌رچوون له‌سزادا **﴿فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ﴾** ده‌سابه‌هوی نه‌و تاوانانه‌وه کردتان، نه‌م سزایه بچیزن.

ده‌روازه‌کانی ئاسمان له‌ خاوه‌ناسان داده‌خرین:

**﴿إِنَّ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا﴾**

ئه‌وه‌که‌سانه‌ش ئایه‌ته‌کانی نیمه‌یان به‌درۆ داناو، باوه‌ریان پینه‌کردن و، له‌ناستیان خۆیان به‌گه‌وره‌گرت **﴿لَا تَفْتَحْ لَهُمْ ابواب السماء ولا يدخلون الجنة﴾** ه‌هرگیز ده‌روازه‌کانی ئاسمان بۆ رۆحیان و، بۆ کاروکرده‌ویان نا‌کرینه‌وه‌و، ناشچنه به‌هه‌شته‌وه **﴿حتى يبلج الجمل في سم الخياط﴾** ه‌ه‌تا و‌شتر نه‌چی به‌کونی ده‌رزیی درووماندا، واته: خۆ ه‌هرگیز نه‌مه ده‌ست نادات، که‌واته ده‌ست نادات ئه‌وانیش بچنه به‌هه‌شت **﴿وكذلك نجزي المجرمين﴾** وه‌هر ئابه‌و شینویه تۆله‌ی گشت تاوانباران نه‌ده‌ین له‌دواپۆژدا **﴿لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ﴾** رایه‌خیان ناگره له‌ دۆزه‌خدا **﴿وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٌ﴾** و‌لیفه‌ی سه‌ریشیان ه‌الای ناگره، واته: به‌ره‌ی ژیریان و، لیفه‌ی سه‌ریان ه‌ردوو ه‌ر ناگره، **﴿وكذلك نجزي الظالمين﴾** دیاره گشت سه‌ته‌مکاران ئابه‌وشینوه سه‌خته‌یه تۆله نه‌ده‌ین.

صالحه‌کان جیگه‌یان به‌هه‌شته:

**﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾** ئه‌وه‌که‌سانه‌ش باوه‌ریان ه‌یناو، ناکاری چاکیان نه‌نجامدا **﴿لَا نَكْلِفُ نَفْساً إِلَّا وُسْعَهَا﴾** ئیمه له‌توانا به‌ده‌ر، ه‌یچ ئه‌رکی ناخه‌ینه سه‌ر ه‌یچ‌که‌سی، به‌لکو ه‌ه‌موو‌که‌سی به‌پینی زه‌و توانای خۆیه‌تی **﴿أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ﴾** نه‌مانه ده‌بنه به‌هشتیی **﴿هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾** و به‌ه‌تا‌ه‌تاییش له‌وی نه‌میننه‌وه، جا بۆ ته‌واو کردنی نازونیمه‌ته‌کانی خۆی بۆ موسلمانه‌کانی به‌هه‌شت ده‌فهرموی: **﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ﴾** به‌ر له‌وه بچنه به‌هه‌شته‌وه ه‌رچی له‌ سینگیاندا‌بی له‌ کینه‌و نا‌کۆکیی و‌ه‌سه‌ویدی دای ده‌مالین، بۆیه پیغه‌مبه‌ر ده‌فهرموی: ه‌هرکه موسلمانان له‌ ناگر رزگار ده‌بن، نه‌وسا له‌سه‌ر پریدی - له‌نیوان به‌هه‌شت و دۆزه‌خدا - را ده‌گیردین، بۆئه‌وه که ه‌ه‌موو که‌سیک تۆله‌ی گونا‌هه‌کانی دنیا‌ی و‌هرگزی، جا‌که‌ خا‌وین کرانه‌وه، نه‌وسامۆله‌ت

سوره "احقاف"

المزاحم

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا دَارَكَُوا مَبْعَدَهُمْ جَمِيعًا قَالَتْ أَخِرَتُهُمْ لِأُولَئِهِمْ رَسُولًا هَؤُلَاءِ أَصْلَوْنَا فَنَجَّيْنَاهُمْ أَعْدَاءَ ضِعْفَيْنِ مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ وَقَالَتْ أُولَئِهِمْ لِأَخِرَتِهِمْ فَمَا كَانَتْ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحْ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٠﴾ هُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٌ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٢﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدانا اللَّهُ لَقَدْ حَمَلَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُوْعِدُ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾



دهدین بچنه بهه شته وه، دهسا سویندم بهو خواجهی گیانی منی به دهسته، هه موو که سیك بهو جیگایه ی بهه شته ی له ماله که ی دنیا ی شارمه زاتره. بوخاریی / کتاب المظالم - ۲ / ۱۶۷-۱۶۸. ﴿تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ﴾ له ژیر کوشکه کانی نهو بهه شته دا چوم و پروبار ده چیت، بیگومانه نه وه موو ریک و پیکردنه بو رازاندنه وه ی دیمه ن و سیمای جیگا که یانه و. حورمه ت و ریزلینه نه بویان ﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا﴾ جا کاتی نهو گشت پیزه ی خواجه یانه دی ده لاین: سوپاس ته نها بو نهو خواجه که له دنیا دا ئیمه ی خسته سر نه م ریگه یه و، رینماییکردین بوکارو کرده ی باش و، لیزه یش پاداشی ناوای داینه وه ﴿وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنَّ هَدَانَا اللَّهُ﴾ خو نه گهر خو ی رینمای ی نه کردباین، هه رگیز ریماندر نه ده کردو به ختیار نه ده بووین ﴿لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلًا بِرَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ سویند به خوا

په یامبه رانی په روه ردگارمان "به په یامی راست و دروسته وه" هاتنه لامان، ئیمه یش بهو امان پیکردن و شوینیان که وتین و. نه مروش به ختیار بووین ﴿وَنُودُوا أَنْ تُلَكُمُ الْجَنَّةَ﴾ جا که بهه شته ده بینن له لایه ن فریشته کانه وه "بانگ ده کرین و، پینان ده گوتری نه م بهه شته یه، نهو بهه شته بوو به لنینتان پیدرابوو ﴿وَأُورَثُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ وانه مرو به هو ی (نهو کارو کرده وه چا کانه وه له دنیا دا نه نجامتان دان، پیتاندر او بوونه خاوه نی، واته: به هو ی ماندو بوونی خوتانه وه بوو، وه نه م فرموده یه "ئیمای موسلیم هیناویه تی" ده لی: ((لَنْ يَدْخُلَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ...)) هیچ که سیکتان به کارو کرده ی خو ی ناچیت بهه شته وه، نه گهر فه زلی خوانه بیئت.

جه جه نه می پری دنیا په شیمان:

﴿وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ النَّارِ﴾ جا که بهه شتییه کان له جی خویاندا سه قامگیر بوون، بانگی جه مه ننه مییه کان ده که ن و پینان ده لاین: ﴿أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا﴾ نهو به لینه ی په روه ردگارمان پیدابووین

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ قَالَ ذُنُوبُهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٤١﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَسْأَوْنَ عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَفُورُونَ ﴿١٤٢﴾ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَتِهِمْ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْهِمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿١٤٣﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تَبَقُّةً أَخْبَىٰ النَّارَ قَالُوا لَوْلَا نَجَعُكَ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٤﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَتِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تُتَكَبَّرُونَ ﴿١٤٥﴾ أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ لَا يَخُوفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا أَنْتُمْ تُحْزَنُونَ ﴿١٤٦﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتُهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا قَالُوا يَوْمَ تَنْسَهُنَّ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٤٨﴾ وَلَقَدْ جِئْتُمُوهَا

له دنیا دا که بمانباته بهه شته وه و، پیزو حورمه تمان لیبنیت، واپنیگه یشتین و جینه جی بوو ﴿فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَكُمْ رَبُّكُمْ حَقًّا﴾ ناخو ئیه وش - نهو سزایه ی به لینی پیدابوو - به راست ده رچوو نه نجامه که یقان ده سته هوت ؟ ﴿قَالُوا نَعَمْ﴾ نه لاین: به لی پیگه یه شتین و ده سمانکه هوت ﴿فَإِنَّ مَوْذَنًا بَيْنَهُمْ﴾ ئینجا لهو ناوه دا جارچییه ک هاوار ده کاو نه لی: ﴿إِنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ دهسا هه رچی سته مکاره، به رنه حله تی خوا که وی ﴿الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ نهوانه ی که خه لکی له رینی ئایینی خوا لاده دن و، ریگری لیده که ن ﴿وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ هه ولیش ده دن به لاروخچی ئیشانی خه لکی بدن ﴿وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ﴾ سه ره رای نهوانه یش، بهوایان به دوا پوژ ئیه !!

## نہ عراف و یارہ کانی نہ عراف:

﴿وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ﴾ و له نیوان هردو دوده سته که دا- بههشتی و دۆزهخیی- پرده- شووره- یه که هیه، وه کو له سووره تی (حه دید)، نایه تی (۱۳) دا باسی ده کاو ده فمر موی: ﴿فَضْرِبْ بَيْنَهُمْ بَسُورَ لَه بَابٌ﴾ ﴿وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ﴾ وه به سر شووره که ی نیوان بههشت و دۆزهخه وه کۆمه لی (ژن و) پیای موسلمان هن.

**تییی:** (نه عراف) به شووره یه کی بهرز ده لیّن که له نیوان بههشت و دۆزهخدا یه، نه و ژن و پیاهه موسلمانانه ی له سر وه ستاوه، سهیری نهوخه لکانه ده که ن که چاکه و خراپه یان یه کسانه، راگیرا و ن تاکوتا بریاری خویان بۆ ده رده چیت. ﴿يَعْرِفُونَ كُلًا بِسِيْمَاهُمْ﴾ هه مووشیان به سر و سیما ده ناسن، دۆزهخیه کان به پوی رهش و، بههشتیه کانیش به پوی گهش و سپیانه وه. ﴿وَنَادُوا اصْحَابَ الْجَنَّةِ﴾ و له یارانی بههشت بانگ نه که ن و نه لیّن: ﴿إِنَّ سَلامَ عَلَیْكُمْ﴾ سلاوی خواتان له سر بیت، یاخوا له سزاو تۆله پارێزراو بن و هه ره له خوشیدابن ﴿يَدْخُوْنَ﴾ شیاوی باسه هیمان هه ره له (اعراف) قهتیس ماون و نه چوونه ته بههشته وه ﴿وَهُمْ يَطْمَعُوْنَ﴾ و به ته مان تی بچن، چونکه خوا ته ماحی ناوته بهریان ﴿وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ﴾ و کاتیکیش چاویان له بههشته کان وه رده گیردری ﴿تَلْقَاءُ اصْحَابِ النَّارِ﴾ به ره و پوی دۆزهخیه کان ده پوان و بهو حاله زۆر خراپه یانه وه ده یان بینن ﴿قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِیْنَ﴾ ده لیّن: په ره و رده گارمان! تکت لی ده که ین مه مانخه ریزی نه وانه وه سته میان کردوه. ﴿وَنَادَى اصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا﴾ هه ره و (اعراف) یانه له پیاهه سر زله (دۆزهخی) یه کانی قوره ییش بانگ ده که ن ﴿يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيْمَاهُمْ﴾ که به سر و سیما و دیمه نیان ده یان ناسن ﴿قَالُوا مَا اغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُوْنَ﴾ و نه لیّن: دیاره نهو چه شامت و زۆریه، نهو ده عیه و لووت به رزی و خۆبه زل زانینه تان له باره ی باوه ر هینانه وه، هیچ که لکیکی پینه که یاندن و بی نیازی نه کردن له سزای نه م پۆزه ؟ ﴿أَهْلَ الْذِیْنِ اِقْسَمْتُ لَا یُنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ﴾ نایا نه مانه (بیلال و، سه لمان و...) که ئیستا له بههشته تان هه ره و باوه ردارانه نه بوون که ئیوه سویندتان خوارد: به ره رحمت و به زه یی خوا ناکه ون و نا پۆزه بههشت، ده سا وابوو؟ ﴿ادْخُلُوا الْجَنَّةَ﴾ خوا پیان نه لی: ده سا له پیش چاو نه وانه وه بچنه بههشته وه ﴿لَا خَوْفٌ عَلَیْكُمْ وَلَا اَنْتُمْ تَحْزَنُوْنَ﴾ نه هیچ ترستان له سه ره بۆ پۆزه کانی قیامت، نه دلگرانیش نه بن بۆ پاشینان تان.

## چه ده نه می تامی نیعه تی بههشت ناکه ن:

﴿وَنَادَى اصْحَابُ النَّارِ اصْحَابَ الْجَنَّةِ﴾ ئینجا دۆزهخیه کانیش له بههشته یه کان بانگ ده که ن و پیان ده لیّن: ﴿إِنْ اَفِیضُوا عَلَیْنَا مِنَ الْمَاءِ اَوْ مِمَّا رَزَقَکُمُ اللّٰهُ﴾ تکیه قومی لهو ناوه، یان که میک لهو پۆزیه خوا پییدا ون به شمان به دن ﴿قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ حَرَمَهُمَا عَلَی الْکَافِرِیْنَ﴾ ده لیّن: بیگومان خوا هه رد و وکیانی بۆ کافران حه رام کردوه ﴿الذِیْنَ اتَّخَذُوا دِیْنَهُمْ لِهَؤُلَاءِ وَلَعْبًا﴾ نهو که سانه ی که نایینه که یان یان کردۆته گالته جار ﴿وَعَرَّتْهُمْ الْحَیَاةُ الدُّنْیَا﴾ و ژیا نی نه م دونه یاهه فریویدا ون ﴿فَالِیَوْمِ نَنْسَاهُمْ کَمَا نَسُوا لِقَاءَ یَوْمِهِمْ هَٰذَا﴾ و نه مرۆش ئیمه له بیرمان کردن، چونکه نه وان له دنیا دا گه یشتنی نه م پۆزه یان له بیر خویان برده وه ﴿وَ مَا کَانُوا بِآیَاتِنَا یَجِدُوْنَ﴾ و نایهت و نیشانه کانی ئیمه شیان ئینکار ده کرد.



برو بیانوو له جه دهنه می ودرنا گیرد ری:

﴿<sup>۹۲</sup> ولقد جنناهم بكتاب فصلناه على علم﴾ بیگومان نیمه له گهل پیغه مبره کانهاندا نامه یه کی واما ن بوهیمان که به زانست و زانیاری، راست و ناراستمان تییدا له یه کداوه ته وه ﴿هدی ورحمة لقوم یؤمنون﴾ و پینمای و میهره بانیشه بو گه لیک بیانوه ی باوه پینن، چونکه هر نهو باوه دارانه ن نامه دهیی باشیان تییدایه سوودی لیوه گرن ﴿<sup>۹۳</sup> هل ينظرون إلا تأويله﴾ نا خو جگه له چاوه روانی بو پیشهاتنی نه نجامی مهره شهکانی خوا له قورئاندا، چاوه پنی چی بکن ؟ ﴿یوم یاتی تأویلہ﴾ روژی که ناکام و نه نجامیشی دی و پروون ده بیته وه ﴿یقول الذین نسوه من قبل﴾ نه وسا نه وانه ی که له پیشدا نهم روژه یان له بیر خو بردبو وه

نه لئین: ﴿قد جاءت رسل ربنا بالحق﴾ به راستیی په یامبه رانی په روه ردگارمان به بهرنامه ی راست ورو وانه وه هاتنه هلامان و، رییسی راستیان بو روونکر دینه وه، یاخیش بووین لییان، وانه مپرو گیروده بووین ﴿فهل لنا من شفعاء فیشفعوا لنا﴾ بلینی نه مپرو تکا کاریک هه بیته، لای په روه ردگارمان تکامان بو بکا ؟! واته: خوژگه که سیک ده بوو! ﴿او نرد فنعمل غیر الذی کننا نعمل﴾ یان کاشکا ده گونجا به ره و دنیا بگیری اینه وه، هه تا کارو کرده وه ی باشر له جار انمان ده کرد.؟! واته ته نها نهم دوو پیگه هه یه بو چاره سر، دیاره نه مانیش هیچیان ده ست ناده ن ﴿قد خسروا انفسهم﴾ به هه حقیقه ت خو یان دو پاندو، زیانمهند بوون ﴿وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾ و نه ودروو ده له سه یه ش هه لیان به ست - که ده یانگوت: بته کان فریامان ده که ون باتل بوو و له بهین چوو.

ناسمان و زه مین له شه ش روژاندا وه دی هاتو وه:

﴿<sup>۹۴</sup> إن ربکم الله الذی خلق السموات والأرض فی ستة ایام﴾ به راستیی هه رخوا ی په روه ردگاری نیوه بوو توانی ناسمانه کان و زه ویسی له ماوه ی شه ش روژدا دروست بکات، خو نه گهر ویستبای به چاو تروکاندنیک دروستی نه کردن، (نیین که سیر) ده لی: شه ش روژه که نه مانه بوون: یه کشه ممه، دوو شه ممه، سی شه ممه، چوار شه ممه، پینج شه ممه، هه یینی، هر له روژی هه یینیشدا بوو که باببه (ناده م) دروستکرا، هه ندی له زاناکان ده لئین: هر روژه ی له م روژانه نه ندازه ی هه زار سال بوو ﴿ثم استوی على العرش﴾ نه وسایش به وشیوه یه که شایسته و شیوا ی زاتی خو ی بیته "جل جلاله" چوو ه سر عهرشی فه رمانده وایی خو ی، دیاره نه وخوا ی چونی مه به ست بیته له و چوونه سر عهرشه، نیمه ش هر به و جوړه باوه رمان پیی هه یه، هه روه ک (سه له ف) یش ده لئین: (ای: استواء یلیق بجلاله من غیر تشبیه ولا تمثیل ولا تعطیل ولا

سورة الانعام

المائدة

المائدة

المائدة

وَلَقَدْ جِئْتَنَّهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٢﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِي نَسُوهُ مِنْ قَبْلٍ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ﴿٩٣﴾ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٩٤﴾ إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَى الْيَلِ الْتَّهَارِ يُطَلِّبُهُ حِثْيَا وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَالنُّجُومِ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٥﴾ أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٩٦﴾ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٧﴾ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّحَ بُشْرًا بِيَدِ رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَّتْ سَحَابًا نِّفَاحًا سَفْنَاهُ لِسُلُومٍ مِّمَّنْ فَاتَرْنَا بِهِ أَلْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٨﴾

تحریف كما هو مذهب السلف وكما قال الإمام مالك "رحمه الله": إمرار الصفات تمر كما جاءت بلا تشبيه ولا تعطيل فلا يقال: كيف؟ ولم؟ ونحن نؤمن بأن الله على العرش كيف شاء، وكما شاء بلاحد، ولا صفة يبلغها، أو وصف يحدها حاد، نمر الآية والخبر و نؤمن بما فيها، ونكل الكيفية في الصفات إلى علم الله عزوجل. صفوة التفاسير - م ۱/ص ۴۵۰/ نهویش له (محاسن التأویل ۲۷۰۸/۷). (ثین کهسیر) یش دهلی: سه بارهت بهم نایه تی: (ثم استوی على العرش...)، قسهو بوچوونی زور هیه، به لام نهم جیگایه شوینی نهو دریژه پیدانه نییه، به لکو هر نهوئنده بهسه که نیمه یش به ریئی پیشیناناندا وهکو: نیمامی (مالیک، نهوزاعی، سهوری، لهیس، شافعی، نهحمه، نیسحاق) که به بی چونیته تی و، شوبهاندن و، له کارخستنی صیفه تهکان بهسریاندا بچین. (نوعه می کوری حمادی "ماموستای بوخاری" دهلی: (من شبه الله بخلقه فقد كفر، و من جحد ما وصف الله به نفسه فقد كفر، وليس فيما وصف به نفسه ولا رسوله تشبيه). له (ثین قییم) ده پرسن: نه گهر دوو کهس له په پرهوانی شافعی بکونه چله حانی له گهل یه کتر، نهو جا یه کیکیان بلئی: هر کهسی پیی وانه بی خوا له ناسمانه، سه رلیشیواوو سه ر لی تیکچوو، نهوی دیکهش بلئی: نه خیر! خوا بی جی و مهکانه، نایا نهم دوو بوچوونه کامیان له سه ره قیده نیامی شافعی؟ له وه لامدا وتی: عه قیده شافعی و، عه قیده پیشینهکانی نیسلام، وه نیمامی (مالیک، سهوری، نهوزاعی، نیبنولموبارهک، نهحمه دی کوری حنبل و نیسحاق) هر وهکو عه قیده زانا به ریژهکانی تره، وه (فوزه یلی کوری عیاض، نهبو سوله یمانی دارانی، سه هلی کوری عه بدولای تهسه تتوری) چونکه له نیوان هیچ لایه لهو به ریژانه وی نه یاندا، هیچ ناکوکی و جیاوازی له بهرامبه ر بنه ماکانی ناییندا نه بووه. نهوته پیشهوا شافعی له سه ره تای کتیی (الرساله) دا دهلی: (الحمد لله الذی.. هو كما وصف به نفسه و فوق ما يصفه به خلقه). (ثین کهسیر) له کتیی (البداية والنهاية) دا دهلی: (ره بیعی ماموستای شافعی و پیاو وه لکه وتروهکانی مهزه بی شافعی، به بی باسکردنی هیچ چو نایه تیهک صیفه تهکانی خوا دهسه لمینن، یان به کورت ترو پوخت تر پای نیمامی شافعی له مه پر صیفاتی خواوه لهم سی خاله دا راده گیه نین:

- ۱- یثبت لله جميع الأسماء والصفات التي نطق بها القرآن ودلت عليها السنة الصحيحة إثباتا بلا تشبيه وتنزيها بلا تعطيل على حد قوله تعالى: (ليس كمثله شيء وهو السميع البصير).
  - ۲- ينزه الله سبحانه وتعالى عن مشابهة خلقه مع إثبات حقيقة هذه الصفات.
  - ۳- التوقف عن الخوض فيما لا مجال للعقل فيه مع اليأس وقطع الطمع عن إدراك كيفية هذه الصفات
- كما روى ابن أبي حاتم بسنده عن أبي إسحاق بن محمد قال: سمعت الشافعي يقول: (إن للعقل حدا ينتهي إليه كما أن للبصر حدا ينتهي إليه). سهیری کتیی (آداب الشافعی ومناقبه) بکه.
- (نیمامی زهه بی) دهلی: شهیولنیسلام - نهبولحه سه نی هه کاری - نهبو وموچه ممدی مه قیدیسی "حافیظ له نهبو سه وره وه، نهبو شوعه یبه وه، نهوانیش له موچه ممدی کوری نیدریسی شافعی یه وه (ناصر الحدیث) دهلین: (القول في السنة التي انا عليها ورايت عليها الذين رايتهم مثل سفيان ومالك وغيرهما: الإقرار بشهادة أن لا إله إلا الله



وان محمد رسول الله، وان الله على عرشه في سمائه يقرب من خلقه كيف شاء وينزل إلى سماء الدنيا كيف شاء.. وذكر سائر الاعتقاد).

وللسلف (رحمهم الله) في تفسير الإستواء أربع عبارات:

۱- العلو ۲- الإرتفاع ۳- الصعود ۴- الإستقرار.

بؤ زیاتر ناگاداریی له بؤ چوون و عه قیده زانای پایه بهرزو پیئشهوا شافیعی. سه بارهت به (ئه سما) و (صیفات) ی خوا "جل وعلا" سهیری کتییی (منهج الإمام الشافعی "رحمه الله" فی إثبات العقيدة) بهرگی ۲، ناماده کردنی (محمد بن عبدالرحمن بن العقل) بکه. **﴿يَغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارَ﴾** رۆژ به شهو دانه پوئشی. رۆژیش **﴿يَطْلُبُهُ حَيْثُ﴾** به پهله دهکه ویتته شوینی شهو **﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنَّجُومُ﴾** پهروه ردگارتان خوړو. مانگ و، گشت ئهستیرهکانی دروستکرد **﴿مَسْخَرَاتُ بَأْمَرِهِ﴾** هه مویشان له ژیردهستی ئهودا رامکارون و. به پیی یاسای ئهویش دین ودهچن **﴿إِلَّا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾** چاکیش بزائن! که دروستکردن و تهگیر و فرمانی بؤ به ریوه بردنی هه موو بوونههر. هر به دهستی ئهوه **﴿تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾** زۆر به بهرکهت و گه ورهیه خواجه که پهروه ردگاری گشت جیهانه **﴿ادعوا ربکم تضرعاً وخفیة﴾** دهسا به سهر کزیی و به په نامه کیی، له پهروه ردگارتان بلاینهوه **﴿إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾** به راستی خوا د سدریژ کاران و له سنوور دهرچووانی خوش ناوی، به تایبهتی له پارانهوه و لاله دا، به وجۆره که زۆر دهنگ به ریزبکه نهوه. هاوار هاوار دهست پی بکهن، وهیان داوای بی جی و بی سنوور بکهن له خوای گه وره. (ئین ماجه) له بؤ پشتگیری ئهوقسهیه، ئهم فرمودهیه دینی: **﴿سَيَكُونُ قَوْمٌ يَعْتَدُونَ فِي الدَّعَاءِ﴾** صحیح الإسناد. **﴿وَلَا تَفْسُدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾** خه لکینه! دواي باشبوونی ئهم زهوییه "به هوئی ناردنی په یامبه رانهوه "عليهم الصلاة والسلام" هه رگیز ئیفساد و خراپه کاری تیا مه کهن **﴿وَادْعُوهُ خَوْفاً وَطَمَعاً﴾** و هه میشه به ترس و به ئومیدهوه له خوا داوا بکهن **﴿إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾** به راستی رحمت و به زهیی خوا له چاکه کارانهوه نزیکه. جا که واپوو ئیوهش هه میشه به پهله چاکه بکهن، بۆیه له (ئه سهر) دا هاتوه: **﴿بَلَّيْنَهُ كَيْ خَا، بِخَا پهرستی به رنه سهر، چونکه بریاری خویهتی که: رحمت و به زهیی ئهوه هه میشه له چاکه خوازانهوه نزیکه. (ئین ئه بی حاته م).**

ههروا به باران دهبارینی و بهروو بوو شین دهکا:

**﴿وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بِشَرِّ بَيْنِ يَدَيْ رَحْمَتِهِ﴾** ههروا خواوهن دهسهلاتیه که (باکان) پیئش هاتنی باران به به زهیی و دلوقانی خوئی به مرژده دهر هله دهکا **﴿حَتَّى إِذَا أَقْلَتَ سَحَابًا ثَقَالاً﴾** ههتا کاتی باکان هه وره قورسه پر له ئاوه کان هله دگر به حهواوه **﴿سَقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيْتٍ﴾** ئیمهش بؤ ولاتیکی مردوو، واته: تینوو بی ناوو وشک دهخینه ری **﴿فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ﴾** ئینجا ناوی پی دهبارینن **﴿فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ﴾** و بهو ئاوهیه له هه موو جوړه بهرو بوویه کی پی سهوز دهکهین و دهری **﴿كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى﴾** هه بهو شیوهیهش مردوو کان له گوژ دینینه دهری و زیندوو یان دهکهینهوه **﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾** به شکو ئیوه بیر بکه نهوه له دهسهلاتی خواو، باشر پړا بینن به زیندوو بوونهوه. ئهم چهند نایه تانهی خوارهوش هه ره مان مه بهست و مانامان بؤدوو پات دهکه نهوه: **﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيَّاحَ مَبْشَرَاتٍ...﴾** (وهو الذي ينزل الغيث من بعد ما قنطوا وينشر رحمته)، (فانظر إلى آثار رحمة الله كيف يحيي الأرض بعد موتها إن ذلك لمحيي الموتى...). **﴿وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ﴾** ئهوه گل و زهویه چاک و پاکهیه، به فرمانی پهروه ردگاری خوئی، سهوزایی و گیایبایی لی شینده بی و دهری، مروئی

خاوهن باوهږ وهك ښو زهويه چاك وپاكهيه، چونكه هرهڼوه بهرنيك وپنيكي عهقييدهو ويروباوهږ وهبهرديني و، هميشهپيش ملكهچي فرهمني خوايه ، وهك له جينگايهكي ترده فرهرموي: (..وانبتها نباتا حسنا..) ۲۷/۳. ﴿وَالَّذِي خَبَتْ لَا يُخْرِجُ الْإِنكَادَ﴾ ښو زهويهپيش خراپ وكړو بيكهلكبيت، هر درك ودال و گياي بيكهلكي ليشين دهبي: "دياره مړوځي لاسارو بي باوهږپيش وهكو ښو زهويه خاوهن درك وداليه، هرگيز خيرو چاكه ي لى ناوه شينه وه، ښهگر چي ههولي زوريشي لهگل بدرى، ښم فرهمودهپيش - كه ښمامي بوخاريي دهپيښي وده فرهرموي: (..ومثل ما بعثنى الله به من العلم والهدى..) بهراشكاوي ښوراستيه دويادهكاته وه ﴿كَذَلِكَ نَصْرَفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُشْكِرُونَ﴾ ښمه هر ښاهو شيوهيو، بهپني پيويست بهلگي ههمه جوړ دينينه وه و ښالوگور ښهكين بو كه ساني سوياسگوزارو شوكرانه بڙيرين .

### كورتبه باسنيكي نوح:

پاش باسي بابيه (ښادم) مان، ديتنه سهرياسي پيغه مبه راني تر، وه له (نوح) هوه دهست پيښهكاو ده فرهرموي: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ﴾ سويند به خوا به پيغه مبه ريتي (نوح) مان نارده لاي هوژو نه ته وهكه ي خوي ﴿فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ﴾ جاگوتي: ښي هوژي من! هر (الله) بهرستن ﴿مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِهِ﴾ كه بي لهوهيچ خوايهكي ترنيه شياوي بهرستن بيت ، واته: ښابي له بهرنامه ي هيچ كه سنيكي تر په پرهوي بكن ﴿إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ چونكه ښهگر ښيوه بهرو نه هينن، بهراستني من له سزاي ښو پوژه گه ورهيه ليتان دهترسم كه پيشديت ﴿قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ﴾ كه چي پياوه گه وره كاني هوژهكه ي له وه لا مدها پنيانگوت: ﴿إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ به راستي ښمه تو له سهري ليشيو او پييهكي ښاشكراو نمايان داده بينن: ﴿قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ﴾ نوحپيش فرهرموي: ښي هوژي من! من گومرانيم وله هق

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَأْتَهُ، يَأْذِنُ رَبُّهُ وَالَّذِي خَبَتْ لَا يُخْرِجُ الْإِنكَادَ أَكْذَلِكَ نَصْرَفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُشْكِرُونَ ﴿٢٧﴾ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ، فَقَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ، إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٢٨﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾ يَقَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ أُتِلِّغُكُمْ رِسَالَتِي رَفًى وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣١﴾ أَوْ عَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٣٢﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَعْتَبْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٣٣﴾ وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٤﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣٥﴾ قَالَ يَقَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ أُتِلِّغُكُمْ رِسَالَتِي

لامنه داوه، وهك ښيوه ده لين ﴿ولكنني رسول من رب العالمين﴾ بهلكو من ښيرارو پهيامبهري پهروهردگاري هه موو جيهانه كانم ﴿ابفكم رسالات ربي﴾ هاتوومه پاسپاردهو پهيامه كاني پهروهردگارمتان پي رابگه يه نم ﴿وانصح لكم﴾ و ښاموژگاري خيريشتان بكم ﴿واعلم من الله ما لاتعلمون﴾ وه سه بارت بهزاتي خوا، من شتيوا دهزانه، ښيوه نايزانه، ښهزانه كه له سهري بيباوهږي تو له دهدين. ﴿أو عجبتم ان جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم﴾ نوح پنيگوتن: ښري ښيوه له وه سهري سهرتان سوږماوه كه له لايه پهروهردگار تانه وه نامه و ښاموژگاريي بوپياويك له خوتان هاتوه؟ ﴿لينذركم﴾ بوښوه له سزاي خوا بتاترسيني ﴿ولتتقوا ولعلكم ترحمون﴾ وخوشتان پياږين له تو له ي خوا، سا بهلكو له نه نجامدا بكهونه بهر روحم وبه زهي ښو، باشه ښهگر پياويك له خوتان بيت بوكارنيكي وا بوچي سهراسيمه دهبي؟ ﴿فكذبوه﴾ كه چي به درويان خسته وهو بهرويان پيښه كرده ښو وپيش له خوا پارايه وه كه



خوی و نیمانداره کان رزگار بکات **﴿فانجیناه والذین معه فی الفلک﴾** نهوسا نیّمهش، نووح و نهوانه ی له گه لیا چووبونه کهشتیه که وه رزگارمانکردن له نقومبوون. نهام نایه تی **﴿فانجیناه واصحاب السفینه﴾** یش که له سورره تیکی دیکه دا هاتوو هربو چه سپاندنی نهو راستیه یه. **﴿وَعَرَقْنَا الذّٰیْنَ کَذَبُوْا بِآیٰتِنَا﴾** و نهوانهش که نایه ته کانی نیّمه یان به درو داهنا، له ناودا نو قعمان کردن، له جییّه کی تردا ده فرموی: **﴿...مِمَّا خَطِيْئَتُهُمْ اَعْرَقُوْا...﴾**. **﴿انهم کانوا قوماً عَمِیْن﴾** چونکه به راستی نهوانه له ناستی هق و راستیه کان مؤزکی نابینا و کویر بوون، ریگی مه قیان ونکرد، نهوجا خوا نهوانی له ناو برد و پیغه مبر **﴿نوح﴾** یی **﴿نوح﴾** سرخست، وه که له جییّه کی تردا ده فرموی: **﴿اِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا...﴾**. **﴿ثَبِیْنْ عَهْبَاس﴾** ده لی: له ناو کهشتیه که دا **﴿۸۰﴾** پیایک رزگاریان بوو، یه کیکیان ناوی **﴿جرهم﴾** بوو، به عهره بی ناخافتنی ده کرد.

### گورته باسیکی هوو:

**﴿وَالِیْ عَادِ اِخَاهُمْ هُوْدًا﴾** هودی برایشیانمان کرده پیغه مبرو ناره لای گه لی عاد. عاد: کوپی (سامی کوپی نوح) بوو له چپای **﴿نه حفاف﴾** ی **﴿یه مهن﴾** نه ژیان، مه بهست له نایه تی **﴿الم تر کیف فعل ربک بعاد...﴾** لم یخلق مثلها فی البلاد یش همر گه له که ی **﴿هو﴾** **﴿به﴾** همره کو نایه تی: **﴿فاما عاد فاستکبروا فی الارض بغیر الحق وقالوا من اشد منا قوۃ...﴾** نه وهه قیقه ته دوو پات ده کاته وه. **﴿قال یا قوم اعبدوا الله﴾** وتی: نه ی هوژو نه ته وه ی من اده بی ته نه خوا بهرستن **﴿ما لکم من اله غیره﴾** چونکه جگه لهو، هیچ خواو بهرستراویکی شیواتان بو نیه **﴿افلا تتقون﴾** ده سا بو له سزا ناترسن و خو ناپارین؟ **﴿قال الملا الذین کفروا من قومه﴾** که چی سرؤک و ناوداره کانی گه له که ی، "نهوانه یان باوهریان نه مهینابوو" وتیان: **﴿اِنَّا لَنُرٰکَ فِیْ سَفَاهَةٍ﴾** به راستی نیّمه تو به خهره فاو و، ریگو مکردو ده بینن و" له گیزاوی بی عه قلییدا ده ژییّت **﴿وانا لنظنک من الکاذبین﴾**

أٰیْلٰکُمْ رَسَلْتُ رِیْ وَاَنَا لَکُمْ نَاصِحٌ اٰمِیْنٌ ۝۷۸ اَوْ عَجِبْتُمْ اَنْ جَآءَکُمْ ذِکْرٌ مِّنْ رَّبِّکُمْ عَلٰی رَجُلٍ مِّنْکُمْ لَیْسَ ذِکْرُکُمْ وَاذْکُرُوْا اِذْ جَعَلْکُمْ خُلَفَآءَ مِنْۢ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادْکُمْ فِی الْخَلْقِ بَصۜطَةً فَاذْکُرُوْا ؕ اِلَآهَ سِوَ لَکُمْ فَلَیْلٰکُمْ فَلَیْلٰکُمْ ۝۷۹ قَالُوْا اٰجَعْتَنَا لِنَعْبُدَ اللهَ وَحَدُّهُ نُوَذَّرُ مَا کَانَ یَعْبُدُ ؕ اَبَاؤُنَا فَآلِنَا یَمَآءَ نَدَّ اِنْ کُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ۝۸۰ قَالَ قَدْ وُقِعَ عَلَیْکُمْ مِّنْ رَّبِّکُمْ رِجْسٌ وَّعَظَبٌ اَتَجِدُوْنَ لَوْ نَبٰی فِیْ سَمَآءٍ سَمِیْتُمْ هَآ اَنْتُمْ وَاَبَاؤُکُمْ مَّا نَزَّلَ اللهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ فَاَنْظُرُوْا اِلَیَّ مَعَکُمْ مِّنَ الْمُتَنَظِّرِیْنَ ۝۸۱ فَاَنْجِیْنٰهُ وَاَلَّذِیْنَ مَعَهُ رَیْحَمُوْنَا وَقَطَعْنَا دَآِیْرَ الَّذِیْنَ کَذَبُوْا بِآیٰتِنَا وَاَمَّا کَاۡنُوْا مُؤْمِنِیْنَ ۝۸۲ وَاِلٰی ثَمُوْدَ اٰخَاهُمْ صٰلِحًا قَالْ یَقَوْمِ اعْبُدُوْا اللهَ مَا لَکُمْ مِّنْ اِلٰهَ غَیْرُهُ ۚ قَدْ جَآءَکُمْ بُرْهٰنٌ مِّنْ رَّبِّکُمْ هٰذِیْهِ نَاقَةٌ اَلَّکُمْ لَکُمْ ؕ اٰیَةٌ فَاذْرُوْهَا تَاْکُلْ فِیْ اَرْضِکُمْ وَلَا تَمْسُوْهَا سِوَیَ فَاِخْذْکُمْ عَذَابُ اٰلِیْمٍ ۝۸۳

نه وه ی راستی بی واده زانین تو له دروژنه کانیّت و پیغه مبر نیت! **﴿قال یا قوم لیس بی سفاۃ﴾** هود فرموی: هوژی من! من خهره فاوو نه قام و بی میتشک و سرلینشیوانیم **﴿ولکنی رسول من رب العالمین﴾** به لکو پیغه مبر ریکم له لایه ن پهروه ردگاری جیهانه کانه وه نیردراوم بو لای نیوه **﴿ابلفکم رسالات ربی﴾** په یامه کانی پهروه ردگارمتان پیژا نه گه یه نه **﴿وانا لکم ناصح امین﴾** چاکیش بزائن من ناموژگاریکی دلسوژو هینم و نه مینم بو تان **﴿او عجبتم ان جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم﴾** نه ری له وه سهرتان سوپماوه که له لایه ن پهروه ردگار تانه وه نامه یه کی ناموژگاری بو که سیکتان هاتوو **﴿لینذرکم﴾** بو نه وه له قاری خوا بتاترسینی؟ **﴿واذکروا اذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح﴾** نه وه تان له یادی بی که خوی گه وره - له دوی هوژی نوح - نیوه ی جینشین کرد. **﴿وزادکم فی الخلق بسطۃ﴾** له خه لکانی سهرده می خویشان قه لافه تی باشتی پیدان "واته: جهسته ی گه وره به رزو به خو به مهیز"

﴿فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ﴾ دهسا بهخششه‌کانی خوا بیننه‌وه بیر و سوپاسی بکن ﴿لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ﴾ به‌شکو به‌ختیارو سهر‌فرازیبن ﴿قَالُوا اجْتَنِبُوا لَعَبْدَ اللَّهِ وَحَدَّهُ﴾ که‌چی یاخیبوون و پییانگوت: نه‌تۆ هاتووی پیمان بلیت که: ئیمه تنه‌ها خوا (الله) بپهرستین؟! ﴿وَنَذِرْ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾ له‌و خویانه‌و وازینین که باوو باپیرانمان ئه‌یانپهرستن؟! ﴿فَاتَنَا بِمَا تَعْدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ به‌هر به‌لاو سزایه‌کیش هه‌ر شه‌مان لیذه‌که‌یت بیهینه بو‌مان، نه‌گهر راست نه‌که‌یت پیغه‌مبه‌ریت ﴿قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ رَجْسٌ وَغَضِبَ﴾ هوود فهرمووی: ده‌ینگومانین به‌هووی گوناح و تاوانه‌کانتانه‌وه سزاو قاری په‌روه‌ردگارتان که‌وته سهرتان و کار له‌کار ترازو ﴿اتَّجَدَلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ سَمِيتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ﴾ ئاخو راسته ئیوه له‌به‌رچهند بتيك - که‌خوتان و باوانتان ناوتان لیناوان - شه‌ره قسه‌و ده‌مبازی ده‌که‌ن له‌گه‌لم و، هیچیشیان به‌ده‌ست نیه! به‌ئى... نه‌وه‌نده‌ش په‌ست وو نزمبوون، چه‌ند بتيکیان ده‌پهرست و، هه‌ریه‌که‌شیان ناویکیان لینابوون، بو‌نموونه: یه‌کى ناوی نرابوویه (سودا) یه‌کى (سه‌موود) یه‌کیت هه‌با... هتد ﴿مَا نَزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ﴾ خو‌خوایش هیچ به‌لگه‌یه‌کى به‌تووی دانه‌به‌زاند بوو بو‌راستیان ﴿فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ﴾ ده‌سا ئیوه چاوه‌پروانین هه‌تا سزای خواتان بو‌یى، وانیش له‌گه‌ل ئیوه چاوه‌پروانم، بزانی کى دووچار نه‌بى؟! ﴿فَإَنْجِنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةِ مَنَا﴾ ئینجا له‌چاکو به‌زه‌یى خو‌مانه‌وه هوودو ئه‌وانه‌ی له‌گه‌لیا بوون پزگارانکردن له‌و قارو سزایه بو‌یان هات. ﴿وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا﴾ نه‌وانه‌شیان که به‌لگه‌و نایه‌ته‌کانی ئیمه‌یان به‌درو داناو خوانه‌ناسبوون، به‌نهرمانکردن، به‌و شیوه‌یه نه‌م چه‌ند نایه‌تانه ده‌لین: (ما تذر من شیئ اقت علیه إلا جعلته كالرميم) ۴۲/۵۱، یان: (واما عاد فاملکوا بریح صرصر عاتیه) ۶۹/۶، یان: (کانهم اعجاز نخل خاویه) ۷۶/۶. له‌گه‌ل نایه‌تی: (اتبنون بكل ریع آیه تعبثون و تتخذون مصانع لعلکم تخلدون و اذا بطشتم بطشتم جبارین) ۱۲۸/۲۶-۱۲۹. ﴿وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ﴾ چونکه بى باوه‌ر بوون.

### گورته باسیکی گه‌لی سه‌موود:

﴿وَالِی ثَمُودَ أَخَاهُم صَالِحًا﴾ بۆلای هو‌زی (سه‌موود) یش برای خویانمان (صالح) نارده لای سه‌موود. (سه‌موود): قبیله‌یه‌ک بوون نه‌وکاته له ولاتی (حیجر) له نیوان (حیجازو شام) دا دانه‌نیشتن، په‌یامبه‌ر ﷺ که سالی (۹) نۆیه‌می کوچی به‌ویدا تیپه‌ری بو‌ته‌بووک، به‌هاوه‌لانی فهرموو: هه‌رکه به‌لای ئه‌و سزا دراوانه‌دا تیذه‌په‌رن، بادهم به‌گریانه‌وه بن. (متفق علیه). ﴿قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ وتی: نه‌ی هو‌زی من! خوا به‌هاتک و ته‌نیایی بپهرستن، چونکه جگه له‌و هیچ خویه‌کى تربو ئیوه نییه شیایو پهرستن بیئت. به‌ئى گشت په‌یامبه‌ران یه‌ک داواو. یه‌ک مه‌به‌ستیان هه‌بووه، نه‌ویش خوا به‌یه‌کناسین و خو‌ته‌سلیمکردنی ئه‌و بووه: وه‌ک له‌سووره‌تیکی تردا نه‌م نایه‌ته هاتووه و دووپاتی نه‌وراستیه ده‌کاته‌وه‌ده‌فهرموو: (وما ارسلنا من قبلك من رسول إلا نوحي إليه انه لا إله إلا أنا فاعبدون). ﴿قَدْ جَاءَكُمْ بَيْنَهُ مِنَ رَبِّكُمْ﴾ نه‌وا له‌سه‌ر داواى خوتان به‌لگه‌یه‌کى زور ناشکراو روونتان بو‌هات له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگارتانه‌وه، تابییته به‌لگه‌ی راستی من ﴿هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ﴾ به‌لگه‌که‌ش نه‌م و شتره‌ی خویه که‌بو ئیوه‌ی نارده‌وه، نه‌ی گه‌لی سه‌موود! ﴿فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ﴾ ده‌سا وازی ئی به‌نن بابو‌ خو‌ی له‌م زه‌وییه‌ی خوادا به‌وه‌ریت ﴿وَلَا تَمْسُوهَا بِسَوْءٍ﴾ و ده‌خیلتان بم به‌هیچ شیوه‌یه‌ک زیانتان بو‌ی نه‌بى و، ده‌ستی بو‌مه‌به‌ن و، نازاری مه‌ده‌ن ﴿فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نه‌ک تووشی سزایه‌کى ئیش پیگه‌یه‌نه‌ر بن. نه‌م چه‌ند نایه‌تانه‌ش هه‌ریاس له‌ومه‌سه‌له‌یه ده‌که‌ن وه‌کووه‌فهرموو: (ونبئهم ان الماء قسمة بینهم کل شرب محتض) ۲۸/۵۴، یان ده‌فهرموو: (هذه ناقة لها شرب ولكم شرب يوم معلوم) ۱۵۵/۲۶. ﴿وَإِذْ جَعَلْنَا خَلْفًا مِنْ بَعْدِ عَادٍ﴾ له‌بیرتان بیئت پاش



لهنا وچوونی گهلی عاد، که خوی میهره بان نیوهی کرده جینشینی نهوان **﴿وَبِوَاكُم فِي الْأَرْضِ﴾** و لهه سرزهوییهدا سهقامگیری کردن **﴿تَتَخَذُونَ مِنْ سَهُولِهَا قُصُورًا﴾** بوخوتان له پیدهشتهکانییدا کوشک و خانوو بالهخانهی نیابی لیبهرز دهکهنهوه **﴿وَتَنْتَحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا﴾** و له شاخ و کیوهکانیشدا خانوو دهتاشن و ههلیان دهکولن و تینیدا نیشتهجی دهبن **﴿فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ﴾** جا کهواته با ههمووکات نیعمهتهکانی خواتان لهبیری و شوکرانه بژیئر بن **﴿وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ﴾** هرگزیش پی دامهگرن لهه سرزهوییهی خوادا لهسهر خراپهکاری و ویرانکاری و، فهساد کاری **﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ﴾** کهچی ناودارانی هۆزهکی - نهوانهیان خویان بهگهوهو زل دادهنا لهناستی باوهردا گوئیان: **﴿لِلَّذِينَ اسْتَضَعَفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ﴾** بهو کومهله باوهرداره چهوساوهو بی

دهسهلاتهیان **﴿اتَّعْلَمُونَ أَنْ صَالِحًا مَرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ﴾** نا خو نیوه دهزانی و باوهرتان وایهکه: صالح له لایهن پهروهردگاریهوه نیرابی؟ دیاربه گالتهوه نهه قسهیه دهکهن **﴿قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾** نهوانیش وتیان: بهلی به راستی نیعمه بهوهی که صالح پیی نیردراوه برودارین **﴿قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾** نهوانهی که دهعیه بازو خویان بهزل نهزانی وتیان: دهسابزان! نهوپه یامهی نیوه برواتان هیناوه پیی، نیعمه نینکاری و حاشای لی دهکهن **﴿فَعَقَرُوا النَّاقَةَ﴾** نینجا وشترهکیان پهلهلکردو کوشتیان **﴿وَعَتُوا مِنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ﴾** له فرمانی پهروهردگاریان دهچوون ویاخی بوون. (قهتاده) دهلی: نهوکهسه که وشترهکی پهلهلکرد تهنیا یه کهسیانبوو، بهلام لهبر نهوه که خهلهکهکانی تر بیزاریان له کوشتنهکی دهرنهبری و، پیی پازی بوون، خوایش کارهکی دایه پاله موویان وپیکه وهش گشتیانی سزادان، وهکو لهجیگایهکی تردا نهفرموی: (فکذبوه فعقروها فدمدم علیهم ربهم بذنبهم فسواها...) ۱۴/۹۱. یان دهفرموی: (واتینا

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سَهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْتَحِبُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَادْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧٦﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعَفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٧﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٧٨﴾ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصْلِحُ أَتْنَأْ بِمَا نَعُدُّ نَا أَنْ كُنْتُمْ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٩﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثِيمِينَ ﴿٨٠﴾ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَنْقُورُ لَقَدْ أَتَلَقْتُكُمْ رَسُولًا مِنْ رَبِّي وَنُصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تَحِبُّونَ النَّصِيحَ ﴿٨١﴾ وَلَوْ طَلَيْتُمْ لَقَوْمِي أَتَأْتُونَ الْفَحْشَاءَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٢﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ الْإِسْكَاءِ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨٣﴾ وَمَا كُنْتُمْ

شود الناقة مبصرة فظلموا بها...) ۵۹/۱۷. یان دهفرموی: (فعقروا الناقة...) ۷۷/۷. **﴿وقالوا يا صالح اتنا بما تعدنا إن كنت من المرسلين﴾** نهوسا وتیان: نهی صالح! دهسا نهگهر راسته تو پیغه مبهريت، نهو بهلاو سزایه مان بو بیئه هه پردهشت دهکرد لیمان **﴿فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ﴾** نهوسا کتوپر بوومه لهرزوه، ههروه تریشقهیهکی سهخت گرتنی **﴿فأصبحوا في دارهم جاثمين﴾** جاهه موو له مالهوه بهدهما کهوتن ومردن **﴿فتولى عنهم﴾** جا دواى لهناوچوونیان ودواى نهوه موو ههوله (صالح) لهگهلیدان و کهلکی نهبوو، لیان دورکهتهوه **﴿وقال يا قوم﴾** وتی: نهی هۆزه کهم ا **﴿لقد ابغضتكم رسالة ربي﴾** به راستی من په یامی پهروهردگارم پیراگه یاندن **﴿ونصحت لكم﴾** وزوریش به خیرخوازیی نامۆزگاریم کردن و ترساندن له سزا **﴿ولكن لا تحبون النصحين﴾** بهلام من چی بکه، که نیوه نامۆزگارانتان خوشناوی، ههتا خوتان تووشی نهوسزایه کردوتیاچوون !!

### کورتہ باسیکی لوط:

﴿ **لوطا اذ قال لقومه** ﴾ (لوط) ی برازای (ئیراهیم) یشمان نارده لای هؤزی خوئی و، پاش بپوا هیئانی به ئیراهیم کوچی کرد بو ولاتی شام، پاشان خوا کردی به پهمامبرو ﷺ ناریدی بو (سدوم) و گونده کانی دهوروبه ربی، نهویش به مہراندہ کاری خوی نهجامداو ناموزگاری زوری کردن که: دست لهو کاره دزیوو زور ناپه سہندہیہ هہلگرن، که نهوہندہ خراب و ناشرین بوو، پیش نهوان که سیکی دی نهیکردبوو، نهوساش پیگیوتن: ﴿ **تاتون الفاحشة** ﴾ نایا ئیوه کاری شوورہیی و، فاحیشہی وا دهکەن ؟ ﴿ **ما سبقکم بها من احد من العالمین** ﴾ که بهر له ئیوه هیچ که سیک له جیہاندا نهیکردوہ، (وہلیدی کوری عبدولمہلیک / خلیفہی نهوہیہ کان و، دروستکاری مرگہوتی دیمہشق). دہلی: نهگر خوای گہورہ نهو کاره دزیوہی

﴿ **لوطا** ﴾ ی باس نہکردبا، ہرگیز نہمدہزانی نیز لہگہل نیردا جوت دہبن ! ﴿ **انکم لتاتون الرجال شہوة من دون النساء** ﴾ نہری ئیوه بو ئارہزوی جینسیی خوتان لہباتی ژنان لہگہل پیوان جوت دہبن؟ واتہ: نهوہندہ زیادہرہو سہرکەش و باغین، کاری وادہکەن! نهوسا وەک لہناہتییکی تردا ہاتووہ: (لوط) ویستی بیامخاتہوہ سہر ری پاست و لہوکارہ دوریان بخاتہوہ، بویہ فہرموی: (ہؤلاء بناتی ان کنتم فاعلین) ۷۹/۱۱. ﴿ **بیل انتم قوم مسرفون** ﴾ نا، ئیوہ خہلکیکن سرووشتان تیگ چووہ و لہ (فیطرہت) دہرچوون و زیدہ رویتان کردوہ، بویہ کاری دہکەن ئارہلش نایکات ﴿ **وما کان جواب قومہ** ﴾ کہچی وەلامی گہلہکی لوط ہر نہوہندہبوو ﴿ **ان قالوا خرجمہم من قریتمک** ﴾ کہ وتیان: (لوط) و شوین کہوتووہ کانی لہشارو گوندہکانتان دہربکەن ﴿ **انہم اناس یظہرون** ﴾ چونکہ نهوانہ کہسانینک دہیانہوی بہ پاک و خاوینی بژین! لہو کارانہ ئیمہ دہیانکەین نهوان خویان بہ پاک دہنوین، دیارہ بہ لاقرتیہوہ

نہم قسہیہ دہکەن ﴿ **فانجیاء وھلہ الا امرتہ** ﴾ نئیر ئیمہش خوی و بنہمالہکیمان لہوسزایہ نهوقیان بوو پزگارکرد، تہنیا ژنہکی نہبی، خوای گہورہ دہفہرموی: ﴿ **فاخرجنا من کان فیہا من المؤمنین فما وجدنا فیہا غیر بیت من المسلمین** ﴾. ﴿ **کانت من الغابریں** ﴾ چونکہ نهوکوتہ تہک بہ جیماوان و بہری و شوینی نهواندا چووو گزیکاری بہمیوانہکانی کرد ﴿ **و مطرنا علیہم مطرا** ﴾ بو لہناوبردنیان بارانیکی فاناساییمان باراندہ سہریان، واتہ: بہردہبارانمان کردن و بہردی ژہراویمان بہسہرا رشتن، وەک لہ جییہکی تردا دہفہرموی: ﴿ **وامطرنا علیہم حجارة من سجيل منضود، مسومة عند ربک** ﴾ ۸۲/۱۱، پیشہوا (نہبوو حہنیفہ) لہم نایہتہوہ دہلی: مروی نیرباز دہبی لہشاخیکہوہ بہر بدریتہوہ، پاشانیش بہردہباران بکری، پیشہوا(شافیعی) لہ وتہیہکیدا دہلی: نهو جوہ



کەسانە ژنیان هیڤابیی، یا نا، دەبی بەردەباران بکریڻ **﴿ناظر کیف کان عاقبة المجرمین﴾** دە بنواریە بزانه پاشە روژی تاوانباران چۆن بوو.

### کورتە باسیکی شووعیب:

**﴿وَالی مدین اخاهم شعيب﴾** بۆ (مەدیەن) یش (شووعیب) ی برایانمان نارد. (مەدیەن): هەم بە ھۆزەکەیی و، هەم بەشارەکەیشی (کە لە ریی حیجازوھە نزیککی مەعان) ە دەوتری، وەك دەفەرموی: (..ولما ورد ماء مدین..). ۲۳/۲۸. وە ھەروا (اصحاب الایکە) یشیان پێدەگوترئ **﴿قال یا قوم اعبدا الله مالکم من الہ غیرہ﴾** پێیگوتن: ئەی ھۆزی من! ھەر خوا بەتاک و تەنیایی بپەرستن، چاکیش بزانت کە بێجگە لەو ھیچ خواپەکی تر تان نییە کە شایستەیی پەرستن بێت **﴿قد جاءکم بینة من ربکم﴾** بەراستی بەلگەپەکی گەورە روونیشتان لەلایەن پەرەردگارتانەو بۆ ھاتووە، لەسەر راستیی پیامەکەم و راستکردنەو ی باری چەوتی کۆمەلەتی ئێو **﴿فارفوا الکیل والمیزان﴾** دەبا پێوانەو کێشانەشتان بەرامبەری، مافی مەردوم بەناھەق مەخۆن **﴿ولا تبخسوا الناس اشیاءھم﴾** لە شتومەکی مەردوم مەدزەنەو، بێ بەھاو کەم تەماشای مائی خەلکی مەکن و، فەرفیل و حیلەیان ئی مەکن، ھەربۆ ئەمەییە کە لە جێیەکی دیکەدا ئەفەرموی: (ویل للمطففین الذین..). **﴿ولا تفسدوا فی الارض بعد اصلاحھا﴾** لە زەویشدا دوا چاککردنی ولادانی فەساد دەست مەکنە گیرە شیوینی و، خراپەکاری و ستم **﴿ذلکم خیر لکم﴾** ھەرئەو ئامۆزگاریانە بۆ ئێو بەشتن لە دژ وەستانیان و بەگوێ نەکردنیان **﴿ان کنتم مؤمنین﴾** ئەگەر بپرواتان ھەبی و راست بکن و، ددان بە و تەکەمدا بنن **﴿ولا تقعدوا بکل صراط توعدون﴾** لەسەر رێگاکاندا دامەنیشن و ھەرەشە لەو کەسانە بکن دین بۆلای شووعیب و، دەیانەوی پڕوا بەخوا بێن، بەلێ.. ئەو سەر لێشیواوانە ئەمەیان کردبووە خووی خوێان کە: ھەرکەسێک ھاتبا بۆلای "شووعیب" ھەرەشیان لێدەکرد! **﴿تصدون عن سبیل الله من آمن بہ﴾** سەرە رێگاکانیان لێمەگرن و، رێگە دینی خوا لەو کەسانە ببەستن باوھریان بەخوا ھیناو **﴿وتبغونها عوجا﴾** ھەولیش بدن بەلارو چەوتی نیشانی بدن! داخستنی رێگا و بانەکان لەخەلکانی ھاتوو چۆکەر، بەناوی گومرگ و ئازاردانی مەردم، کاریکی زۆرناریک و ناپەسەندە **﴿وانذروا ان کنتم قلیلا فکثرکم﴾** ئەی ئەوھتان لەبیرە کە بە ژمارە کەم بوون و خوا زۆری کردن و دەسەلاتی پێدان، دەسا وەرن سوپاسی بکن **﴿وانظروا کیف کان عاقبة المفسدین﴾** دەسا تەماشای بکن و بزانت خراپکاران کاتی لایاندا بیت پاشە روژیان چۆن بوو ؟ **﴿وان کان طائفة منکم آمنوا بالذی ارسلت بہ﴾** ئەوسا ئەگەر دەستەپەکتان باوھریان بەوپەیمە ھینا کە بەمنا نێردراو **﴿وطائفة لم یؤمنوا﴾** و دەستەپەکیشتان بپرواتان نەھینا **﴿فاصبروا حتی یحکم الله بیننا﴾** دە ئارامتان ھەبی، ھەتا خوا خووی لە نیوانماندا داوھیری دەکا **﴿وھو خیر الحاکمین﴾** و ھویش لە گشت داوھەکان چاکترە، ئاشکرایشە کە پاشە روژی باش ھەر بۆ پڕوادارانە، تیاچوون و فەوتانیش تەنیا بۆ بی باوھرانە.

کۆتایی جزی ھەشتەم

ولله الحمد والمنة

\*\*\* \*\* \*

**﴿قال الملا الذین استکبروا من قومہ﴾** پیاوھ ناوادرەکانی گەلەکەیی شووعیب - ئەوانەیان کە لەناو گەلەکیاندا ناوادر و دیاری بوون و خوێان بەگەورە مەزن دەزانی - وتیان: **﴿نخرجک یا شعيب والذین آمنوا معک من قریتنا﴾** شووعیب! بێگومان بە ئیمە تووش و ئەوانەش وا لەگەل تو پڕویان ھیناو لەشارو ولاتەکەماندا دەر

دهکین ﴿ **او لتعودن فی ملتنا** ﴾ و هیان دهبی بگه رینه وه سهر دین و نایینی نیمه، وات: ئیوه تهنه هه رهم دورو ریگایه تان بو هیه: یا به جی هیشتنی زیدی خوتان، یان گه رانه وه بو نیو دین و نایینی نیمه ﴿ **قال اولو کنا کارهین** ﴾ شوعیب گوتی: باشه! نه گهر پیشمان ناخوشی، ئیوه هه ر به زور له دین و هرمان ده گپن و . له نیشتمان دهرمان ده پهرین! ﴿ **قد افترینا علی الله کذبا ان عدنا فی ملتکم** ﴾ نه گهر بگه رینه وه ناودین و نایینی ئیوه. بی سو درومان له سهر خوا هه لبه ستووه، که خو مان به نیماندار داده ناو، له شیرک که نارمان ده گرت ﴿ **بعد ان نجانا الله منها** ﴾ به تایبه تی پاش ئه وه که خوا پرگاری کردین لئی ﴿ **وما یكون لنا ان نعود فیها** ﴾ و هه رگیز بو مان رهوا نییه و شیوا نییه بگه رینه وه نیو نه و نایین و به رنامه یه ﴿ **الا ان یشاء الله ربنا** ﴾ مه گهر خوای پهروه دگارمان چه زیکاو.

له میهره بانی خوی بیبه شمانکات، دیاره نه وکات ده سه لاتمان نییه ﴿ **وسع ربنا کل شی علما** ﴾ زانستی پهروه دگارمان هه موو شتیکی گرتوته وه، ناگای له نیستاو له رابوردوویه ﴿ **علی الله توکلنا** ﴾ پشتمان تهنه هه ر به خوا به ستووه، (ئیین عه باس) ده لی: شوعیب پیایوکی زور صالح و نوێر خوین بوو، جا که قسه ی زوری له گه ل کردن و، بی که ک و قازانج بوو، لییان بی ئومید بوو و کهوته دوعاونزا لییان و وتی: ﴿ **ربنا افتح بیننا وبين قومنا بالحق** ﴾ پهروه دگارمان! تو له نیوان نیمه و هوزه که ماندنا به هه ق و دروست داوه ریی به کهو، هه ق وناهه ق لیک به که وه، زالمات بکه به سه ریاندنا ﴿ **وانت خیر الفاتحین** ﴾ تو له هه موو داوه ریک چاکتریت، بریاری تو دووره له سته م، گری کویره کانی ژیانمان هه ر به تو ده کینه وه ﴿ **وقال الملا الذین کفروا من قومه** ﴾ پیایوه ناوداره کانی هوزه که ی- نه وانه ی که بهوایان نه هینا بوو به خه لکه که یان وت: ﴿ **لئن اتبعتم شعیبا** ﴾ نه مه سویندی بیست نه گهر ئیوه په پره ی له شوعیب بکه و و ده لای داواکه ی بده نه وه ﴿ **انکم اذا لخاسرون** ﴾ بیگومانین له

﴿ **قال الملا الذین استکبروا من قومه** ﴾ لَخَرَجَکَ شَعِیْبُ وَالَّذِیْنَ آمَنُوا مَعَهُ مِنْ قَرْيَةٍ اَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِيْ مِلَّتِنَا قَالَ اُولُوْ کُنَا کَرِهَیْنِ ﴿ ۸۵ ﴾ قَدْ افْتَرٰی عَلٰی اللّٰهِ کَذِبًا اِنْ عُدْنَا فِیْ مِلَّتِکُمْ بَعْدَ اِذْ بَخَّسْنَا لَمْ تَخَافْ سَخِیْبًا وَمَا یَکُوْنُ لَنَا اَنْ نَّعُوْدَ فِیْهَا اِلَّا اَنْ یَّشَآءَ اللّٰهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا کُلَّ شَیْءٍ عَلْمًا عَلٰی اللّٰهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَیْنَنا وَبَیْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَاَنْتَ خَیْرُ الْفَاتِحِیْنَ ﴿ ۸۶ ﴾ وَقَالَ الْمَلَا الَّذِیْنَ کَفَرُوْا مِنْ قَوْمِهِ لَیْنِ اتَّبَعْتُمْ شَعِیْبًا اِنَّکُمْ اِذَا الْخَسِرُوْنَ ﴿ ۸۷ ﴾ فَآخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ فَاصْبَحُوْا فِیْ دَارِهِمْ جَنَّتِیْمٌ ﴿ ۸۸ ﴾ الَّذِیْنَ کَذَّبُوْا شَعِیْبًا کَانَ لَمْ یَغْنَوْا فِیْهَا الَّذِیْنَ کَذَّبُوْا شَعِیْبًا کَانُوْا هُمُ الْخَسِرِیْمٌ ﴿ ۸۹ ﴾ فَنَوَلَّیْهُمْ عَنْهُمْ وَقَالَ یَقَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُکُمْ رَسَلَتِ رَبِّیْ وَنَصَحْتُ لَکُمْ فَکَیْفَ اَسَیْ عَلٰی قَوْمٍ کَفِرِیْمٌ ﴿ ۹۰ ﴾ وَمَا اَرْسَلْنَا فِیْ قَرْيَةٍ مِّنْ نَّبِیٍّ اِلَّا اَخَذْنَا اَهْلَهَا بِالْاَسَآءِ وَالْضَّرَآءِ لَعَلَّهُمْ یَضَّرْعُوْنَ ﴿ ۹۱ ﴾ ثُمَّ بَدَّلْنَا مَکَانَ السَّیِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتّٰی عَمَّوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ اٰبَاءَنَا الضَّرَآءُ وَالسَّرَآءُ فَآخَذْتَهُمْ بِعَقَبَةٍ وَهُمْ لَا یَشْعُرُوْنَ ﴿ ۹۲ ﴾ وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ

زیانمه ندان ده بن ﴿ **فاخذتهم الرجفة** ﴾ نه وسا بوومه له رزه و، برووسکه یه کی سه ختی وا گرتنی ﴿ **فاصبحوا فی دارهم جاثمین** ﴾ هه موو له ناو خانوه کانی خویناندا بی گیانکه وتن و مردن، شوعیب و موسلمانانیش پرگاربوون، وهکو له جیگایه کی ترده نه فرموی: (ولما جاء امرنا نجینا شعیبا والذین آمنوا معه برحمة منا واخذت الذین ظلموا الصیحة...) ﴿ **الذین کذبوا شعیبا** ﴾ جا نه وانه ی و شوعیبیان به درو خسته وه و باوه ریان پی نه کرد، و له ناوچوون ﴿ **کان لم یغنوا فیها** ﴾ ده تگوت هه ر گیز له وی نه ژیاون، که چی به موسلمانانیشیان ده گوت شه رتبی له م و لاتهدا ده رتانه کین! جاهه میسان ده فرموی: ﴿ **الذین کذبوا شعیبا** ﴾ نه و که سانه ی شوعیبیان به دروژن دانان، بهوایان پی نه هینا ﴿ **کانوا هم الخاسرین** ﴾ بو خویمان بوونه زیانبارو تیاچوو، نه ک شوعیب و موسلمانان کان ﴿ **فتولی عنهم** ﴾ نینجا "پاش نه و سزایه بوینانها" شوعیب پووی لیوه چه رخانن و، به ناویاندا ریشت ﴿ **وقال یا قوم**



**لقد ابلفتمک رسالات ربی** به نیش و داخوه وتی: هوزدهکم! به راستی من پیامه کانی په روه دگارم پیتانگه یاند **ونصحت لکم** و به دلسوزانه ش ناموزگاریمکردن، که چی "له باتی باوه پهنان" گوینان بونه گرت و پشتتان لیه لکردم! **فکیف آسی علی قوم کافرین** دهسا نیت پاش نه وه مووه و له م. چون بونه تیاچوونی گه لیکي بیباوه ری وهک نیوه من خففت بخوم.

شارو گونده کانی نیش توشمان نه زموونکرد:

**وما ارسلنا فی قرية من نبی** هر په یامبه ریکمان بونه هر شارو گوندیک ناریدی و باوه پیان پی نه کردپی **إلا اخذنا اهلها بالباساء والضراء** نیمه ش به نه خوشی و هه ژاری و زیان گرتوومان و وقایعمان کردونه ته وه **لعلهم یضرعون** تا به لکو ملکه چ بین و بیارینه وه لیمان و،

له و لاساریه یان بگه رینه وه. **ثم بدلنا مکان السیئة الحسنة** له پاشان نه و ناخوشی و دهستکورتیه مان گوپی به خوشی و، گوشادی **حتى عفوا** هه تا دووباره سهرو مالیان گه شه ی کرده وه زور بوونه وه، به لام هر نه هاتنه سه رهیل، وهکو ده فرموی: **وقالوا قد مس أبامنا الضراء والسرء** وله جیاتی سوپاسگوزاری و په شیمان بوونه وه وتیان: به راستی باوه بایرانی شمان هه راوا ناخوشی و، زنیان دوچار بووه پاشان دهر ویان لیکراوه ته وه، واته: نه مه شتیکی سروشتیه و بخوی له بوونه وهر دا پووده دا و، نیمه به قاری خوی نازانین! **فاخذناهم بفتة وهم لا یشعرون** نیت له ناکارو کتوپر "بی نه وه هه ست بکه و په شیمان ببته وه" گرتمان و دوچارمان کردن، واته: به هه ردو جوړه که به بوونی و، به نه بوونی په قارمان له گه لکردن، که چی نه وان هر ناسوپاس بوون!

چاکی و سه لاحت ده بیته مایه ی بژوی باش:

**ولو ان اهل القرى آمنوا واتقوا** نه گه خه لکی نه و

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٦﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾ أَوَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ أَهْلِهَا أَن لَّوْنَشَاءَ أَصَبَتْهُمْ يَدْنُو بِهِمْ وَنَطْعٌ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢١﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٢﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٣﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٤﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٥﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٦﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٧﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٨﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٢٩﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هٰٓؤُلَاءِ وَلَا تَوَلَّوْاهُمْ وَلَا تُقْرَبُواهُمْ وَلَا تَنَاصَلُوا بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْيُنًا وَمَا يَدْرُونَ ﴿٣٠﴾

گوندو شارانه پروایان هیانا و، له خوا ترسیان بووباو کاریان به بهرنامه ی نه و کردبا **لفتحنا علیهم برکات من السماء والأرض** نیمه ش دهرگای گشت خیرو پیتیکی ناسمان و زهویمان به پویاندا والا دهرکو "له ناسمان وزهوی رسقمان ددها، دیاره خه لکانی شان نشین زیاتر به هو ی رابواردن و سه رگرم بوونیانه وه به دونیا وه، هه رکه میکیان پروایان دهینا و به ره هق دهاتن، وهکو له جیگایه کی ترده ده فرموی: (فلولا کانت قرية آمنه فنقعها ایمانها إلا قوم یونس...) ۹۸/۱۰.. یان ده فرموی: (فامنوا ففتحناهم إلى حین) ۱۴۸/۳۷.. یان ده فرموی: (وما ارسلنا فی قرية من نذیر...) **ولکن کذبوا** به لام له باتی نیمان، نه وانه هه ملیان نه داو پروایان به په یامبه ره کان نه کردو به درو زنیان دانان **فاخذناهم بما کانوا یکسبون** نینجا نیمه ش به هو ی کاره خراپه کانیانه وه به سه ختی گرتمان. **افامن اهل القرى ان یأتیهم بأسنا بیاتا وهم نائمون** ناخو نه و خه لکی گوندو شارانه "که پروا ناهینن"

دلتیان له وه که به شهودا به لای ئیمه یان تووش نابی و، بوخوشتیان هه ره له خوا بن؟ ﴿<sup>۱۸</sup> او امن اهل القرى ان یأتیهم باسنا ضحی﴾ ناخۆ ئه وه خه لکی شارو گوندنشینانه ئه مینن له وه که له ده می چیشته نگاودا سزایان بو بئ ﴿وهم یلعبون﴾ وله گهر مه ی گه مه و گالته دابن؟ ﴿<sup>۱۹</sup> افامنوا مکر الله﴾ بلئیت له مه کرو هیزو ده سه لات و سزای خوا دلتیان؟ که چۆن زۆر له سه رخۆ له بنیان دینن و خافلیشن ﴿فلا یامن مکر الله إلا القوم الخاسرون﴾ خو مه گهر هه گهل وهۆزی زیانه ندان له مه کرو تۆله ی خوا دلتیان ﴿<sup>۲۰</sup> او لم یهد للذین یرثون الارض من بعد اهلها﴾ ناخۆ ئه وانه ئه م زه وییه یان به میرات بۆده مینیت هه ، دوا ی له ناو بردنی خه لکه که ی، نه یان زانیوه ﴿ان لو نشاء اصبناهم بدنبهم﴾ که ئه گهر ئاره زوومان هه بی، له دوا ی له ناو بردنی پیشووه کان، ئه مانیشمان به هۆی گونا هه کانیانه وه له ناو ده بردن، هه ره ک پیشووه کانی ئه وانمان به هۆی لاساری و لادانی خویانه وه دوو چار کرد ﴿ونطیع علی قلوبهم﴾ و مۆریش به سه ر دلایندا ده نین ﴿نهم لا یسمعون﴾ ئیتر هیچ په ندو ئامۆزگارییه ک وه نه گرن و نه بیسن. به لکو هه ره و سه رکه شی مل بنین. وه ک خوی گه ره له چه ند جیگایه کی تر دا ئه و راستیه دووپات ده کاته وه ده فره موی: (افلم یهد لهم کم اهلکنا من قبلهم من القرون یمشون فی مساکنهم) ۲۶/۲۲، یان ده فره موی: (اولم تکنوا اقستم من قبل ما لکم من زوال) ۴۴/۱۴، یان ده فره موی: (وکم اهلکنا من قبلهم من قرن هل تحس منهم من احد...) ۹۸/۱۹، یان ده فره موی: (فکاین من قرية اهلکناها وهی ظالمة وهی خاویه علی عروشها وبئر معطلة وقصر مشید) ۴۵/۲۲.

﴿<sup>۱۰۱</sup> تلك القرى نقص علیک من انبائها﴾ ئیمه بړیک له هه والی ئه م شارو گوندانه ت "که ویرانمان کردن" بۆباس ده که ین هه ره له گونده کانی (نوح) وه هه تا مه دیه نی شوعیب"، تا ده رکه وئ که ئیمه هه میشه یارمه تی په یامبه ره کانمان داوه سته مکارانیشمان له ناو بر دووه. ﴿لقد جاءتهم رسلهم بالبینات﴾ سویند ده خۆم په یامبه ره گه لیکیان به چه ن دین به لگه و نیشانه ی پوه نه وه بۆهاتن بۆرینمایی و شار هه زاکردنیان، وه ک له شوینی تر دا ده فره موی: (وما کنا معذین حتی نبعث رسولا) ۱۵/۱۷، یان ده فره موی: (ذلك من انباء القرى نقصه علیک منها قائم وحصید) بۆ دووپاتی ئه و راستیانه. ﴿فما کانوا لیؤمنوا بما کذبوا من قبل﴾ که چی "له گهل ئه و هه موو به لگانه شدا" وه ک له پیشدا پڕوایان نه بوو. هه روا- بۆ دوا بییش- پڕوایان نه هینا ﴿کذلک یطیع الله علی قلوب الکافرین﴾ خوانابه و شیوه یه مۆرده خاته سه ر دلی گشت بی پڕواکان "ئیتره یج خیریک ناچینه دلایانه وه.

سه رگۆزه شته ی (مووسا) و فیره وه ون:

﴿<sup>۱۰۲</sup> وما وجدنا لا کثرهم من عهد﴾ خو زۆربه ی ئه وانه شمان به وه قادارو به ئه مه ک نه دی، هه تا به لئینه کانیان ئه نجام بدن، واته: په یمان شکیانیان کردو، زۆریش بی ئه مه ک ده رچوون، ئه وسه له بهر ئه وه ئیمه ییش له ناومان بردن، وه ک له شوینی تر دا بۆ دووپاتی ئه و راستیه ده فره موی: (ولقد بعثنا فی کل امة رسولا ان اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت) ۳۶/۱۶. ﴿وان وجدنا اکثرهم لفاسقین﴾ بیکومان زۆربه شیانمان "به فاسق" و سنوور به زین دیت و، په یمانی خویانیان شکاند ﴿<sup>۱۰۳</sup> ثم بعثنا من بعدهم موسی باياتنا إلی فرعون وملأه﴾ له پاش ئه و پیغه مبه رانه وه: -- نوح، هوود، صالح، شوعیب- (مووسا) شمان به چه ند نیشانه یه کی ئاشکراوه ئارد بۆ لای (فیره وه ون) ی "پاشای میسر" و ده سه لات داره کانی ئه و ﴿فظلموا بها﴾ که چی "له بهر ئیره یی و عینادیان" به به لگه کانمان پڕوایان نه کردو دژیان وه ستان ﴿فانظر کیف کان عاقبة المفسدین﴾ جا ته ماشا بکه، بزانه پاشه پۆژی ئه و خراپکارانه چۆن بوو؟ ئایا هه موو یانمان له ده ریا که دا نه خنکان؟! ﴿<sup>۱۰۴</sup> وقال موسی یا فرعون﴾ موساش وتی: ئه ی فیره وه ون! ﴿انی رسول من رب العالمین﴾ بیکومان من راسپارده ی په ره ر دگاری گشت جیهانه کانم ﴿<sup>۱۰۵</sup> حقیق علی ان لا اقول علی الله إلا



**الحق** و اشپروایه بؤ من که هر شتی راست و دروست بی بؤخوا مهرنمهو بلیم، واته: چۆن شایسته‌ی خویه‌تی خویی، زیادو کم نه‌لیم **﴿قد جنتکم ببینه من ربکم﴾** ده‌ساوا له پیره‌ردگار تانه‌وه به به‌لگه‌یه‌کی زۆر پوون و ناشکراوه هاتوومه‌ته لاتان **﴿فارسل معی بنی اسرائیل﴾** فیرعون! ده‌بی تۆش به‌نی نیسرائیلیه‌کام له گهل بنیری و، له کویلایه‌تی به‌ره‌لایان بکه‌یت، تا بیانبه‌م بؤ (بیت المقدس) **﴿قال ان کنت جنت بایه فات بها﴾** فیرعون وتی: باشه! نه‌گهر نیشانه‌و به‌لگه‌یه‌کت له‌گهل خۆت هیناوه، وه‌ک خۆت نه‌لئیت، ده‌سا بیه‌ینه بزانی چیه؟ **﴿ان کنت من الصادقین﴾** نه‌گهر راسته په‌یامبه‌رییت **﴿فالقی عصاه﴾** جا موسا عه‌ساکه‌ی خۆی فیردایه زه‌وی **﴿فابذا هی شعبان مبین﴾** له‌ناکاو بووبه نه‌ژدیه‌یه‌کی گه‌وره‌ی ناشکرا. (نیین عه‌باس) نه‌لئیت: ده‌می دریبوویه‌وه به په‌له به‌ره‌و پووی فیرعون چو، نه‌ویش که دیتی وا به‌ره‌و پووی دیت،

له ترسانا له‌سه‌ر ته‌خته‌که‌ی خۆی فیرداو، ده‌سته دامینی موسا بوو - **﴿الکذبة﴾** - که به‌لکو وازی لئ بینئیت، نه‌و جا موساش ماره‌که‌ی گرت و بوویه‌وه به عه‌ساکه‌ی جاران! زمانه‌وانه‌کان ده‌لئین: (شعبان) به نیره‌ماریکی گه‌وره ده‌لئین. **﴿ونزع یده﴾** جگه له‌وه‌ش ده‌ستی خۆشی له‌گیرفانی خۆی هینایه‌ده‌ر **﴿فابذا هی بیضاء للناظرین﴾** ده‌بینن کتووهر بۆته نوزیکی سپیی و بیخه‌وش بؤ ته‌ماشاکران (نیین عه‌باس) ده‌لئیت: ده‌ستی "وه‌ک تیشکی خۆر" نیوان ناسمان و زه‌وی پوونا‌ککردوه، بی نه‌وه هیچ جوهره نه‌خۆشیه‌کی هه‌بی، وه‌کو نه‌خۆشی به‌له‌کی و نه‌خۆشیه‌کانی تر.

موسا ده‌که‌نه جادووگه‌را:

**﴿قال الملا من قوم فرعون﴾** پیاوه ناوداره‌کانی هۆزه‌که‌ی فیرعون و تیان: **﴿ان هذا لساحر علیم﴾** به راستیی نه‌م موسایه جادووگه‌ریکی زۆر زاناو به مه‌ه‌اره‌ته‌و، هه‌ر به‌و جادوویه‌ش **﴿یرید ان یخرجکم من ارضکم﴾**

نه‌یه‌وی گشتتان له‌م ولاتی خۆتانه "میسر" ده‌ریه‌رئتی **﴿فماذا تامرؤن﴾** جائیستا فره‌مانتان به چیه؟ **﴿قالوا ارجه و اخاه﴾** نه‌وانیش به فیرعونیان وت: تۆ خویی (هاروون)ی برای لای خۆت گل بده‌وه با له‌لای خۆتین و، هیچ شتیکیان به‌رامبه‌ر مه‌که **﴿وارسل فی المداخن حاشرین﴾** وکو کهره‌کانیش بنیره بؤ ته‌واوی شاره‌کانی ژیر ده‌سه‌لاتی خۆت، باهه‌رچی جادووگه‌ره هه‌موو کو بکه‌نه‌وه بیانیه‌نن **﴿یاتونک بکل ساحر علیم﴾** تا هه‌رچی جادووگه‌ری ده‌سه‌لاتدارو زۆر زانه بیئن بولات **﴿وجاء السحرة فرعون﴾** ناردیان و جادووگه‌ره‌کان هه‌موو هاتنه لای فیرعون **﴿وقالوا ان لنا لاجرا ان کنا نحن الغالبین﴾** و تیان: باشه! نه‌گهر ئیمه زالبوین و سه‌رکه‌وتین به‌سه‌ر موسادا، ده‌بی تۆ مزه‌و کرئیه‌کی باشمان بؤ دابنئیت و خه‌لاتمان بکه‌یت؟ **﴿قال نعم﴾** فیرعون وتی: به‌لی باشه **﴿وانکم لمن السقرین﴾** بیگومانیشین له‌نزیکان و ده‌سته‌ی مه‌شومره‌ت و تایبه‌تمه‌ندانی خۆم ده‌بن **﴿قالوا یا موسی انا ن**

سورة الاعراف

سورة الاعراف

سورة الاعراف

حَقِيقُ عَلٰی اَنْ لَا اَقُوْلُ عَلٰی اَنْ اِلَّا الْحَقُّ قَدْ جِئْتُكُمْ  
بِیْنَةٍ مِّنْ رَبِّکُمْ فَارْسِلْ مَعِیْ بَنِیْ اِسْرٰءِیْلَ ﴿١٠٥﴾ قَالَ اِنْ کُنتَ  
جِئْتَ بِبَآئِرٍ فَاْتِ بِهَا اِنْ کُنتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ﴿١٠٦﴾ فَالْقٰی  
عَصَاهُ فَاِذَا هِیْ تُعْبِثُ مُیْمِیْنٌ ﴿١٠٧﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَاِذَا هِیْ بَیْضَاءُ  
لِّلنّٰظِرِیْنَ ﴿١٠٨﴾ قَالَ الْمَلَا مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اِنَّ هٰذَا سِحْرٌ  
عَلِیْمٌ ﴿١٠٩﴾ یُرِیدُ اَنْ یَّخْرِجَکُمْ مِّنْ اَرْضِکُمْ فَمَاذَا تَاْمُرُوْنَ ﴿١١٠﴾  
قَالُوْا اَرْجِهْ وَاَخَاهُ وَاَرْسِلْ فِی الْمَدَآئِنِ حٰشِرِیْنَ ﴿١١١﴾ یَا تُوَكَّلُ  
یَکُلُّ سِحْرٌ عَلِیْمٌ ﴿١١٢﴾ وَجَآءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوْا اِنَّ  
لَنَا لَآجِرًا اِنْ کُنَّا نَحْنُ الْغٰلِبِیْنَ ﴿١١٣﴾ قَالَ نَعَمْ وَاِنَّکُمْ  
لِیِّنَ الْمُقْرَبِیْنَ ﴿١١٤﴾ قَالُوْا یٰمُوسٰی اِنَّمَا اَنْ تُلْقٰی وَ اِنَّمَا اَنْ  
تَکُوْنَ غَنّٰی الْمُتْلِفِیْنَ ﴿١١٥﴾ قَالَ اَلْقُوا فَلَمَّا اَلْقَوْا سَحَرُوْا  
اَعْمٰیةً النَّاسِ وَاَسْرَهَبُوْهُمْ وَجَآءَ وَیَسْحَرُ عَظِیْمٌ ﴿١١٦﴾  
وَ اَوْحٰیْنَا اِلٰی مُوسٰی اَنْ اَلْقِ عَصَاکَ فَاِذَا هِیْ تَلْقَفُ مَا  
یَأْفَکُوْنَ ﴿١١٧﴾ تَوَقَّعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ ﴿١١٨﴾ فَجٰلَبُوا  
هٰذَا لَکَ وَاَنْقَلَبُوْا صٰغِرِیْنَ ﴿١١٩﴾ وَاَلْقٰی السَّحَرَةُ سِحْرَہِیْمَ ﴿١٢٠﴾

قَالَ تَوَكَّلْ

قَالَ تَوَكَّلْ

قَالَ تَوَكَّلْ

**تلقى** ﴿ نهوجا جادووگهرهکان وتیان: نهی موسا! یا تو! بهرله نیمه "عهساکهت بهاویژنه" واما ان نکون نحن الملقین ﴾ یان نیمه پیش تو دهیهاویژین؟ لهوه دهجوو پییانخوش بیت دهست بخنه پیش ﴿ **قال القوا** ﴾ موسا وتی: دهئیوه بهاویژن ﴿ **فلما القوا سحروا اعین الناس** ﴾ جاکه نامیری جادوووهکهی خویانیان هاویششت، خه لکه که یان چه واشهو چاوبه سستکردو، پییان وابوو نهو شتانه "نهوان هه لیان داو" هه موو مارن ﴿ **واسترهبوهم** ﴾ بویه ترسان و، ترسیکی به تین کهوته دلپانه وه ﴿ **وجاؤا بسحر عظیم** ﴾ له راستیشدا له پیش چاو نهوانه وه جادووویهکی زور گه وره هه زیان نواند، چونکه هه که سیك دیتبای دهاته له رزهو نه ترسا.

موسا سهرکه وت و، جادووگهرهکان موسلمان بوون:

﴿ **واوحینا إلی موسی** ﴾ وه حیمان کرد بو موسا ﴿ **ان**

**الق عصاک** ﴾ که توش داردهسته کهت بهاویژنه ﴿ **فإذا هی**

**تلقف ما یافکون** ﴾ جا نهویش هاویشتی و، هه رچی

که ره سهی جادووی نهوان بوو هه لی لووشی ﴿ **فوقع**

**الحق وبطل ما کانوا یعملون** ﴾ نینجاهق و راستی

دهرکه وت و، هه رچی کاری پروو پووچی نهوانبوو چرووک

بوو ﴿ **فغلبوا هنالك** ﴾ هه ره لویشدا فیرعه ون و دارو

دهسته کهی ژیرکه وتن و تیک شکینران ﴿ **وانقلبوا**

**صاغرین** ﴾ به سهرشوری و تیشکاوای گه رانه وه ﴿ **والقی**

**السحرة ساجدین** ﴾ جادووگهرهکانی فیرعه ونیش گشت

باوه ریان هیناوسوزده یان برد، که نهوه یان له موسا دی

﴿ **قالوا آمنا برب العالمین** ﴾ وتیان: وا باوه رمان

به پهره وردگاری جیهانه کان هینا ﴿ **رب موسی و هارون** ﴾

که پهره وردگاری (موسا) و (هارون) یشه ﴿ **قال فرعون**

**أمنتم به قبل أن أذن لکم** ﴾ فیرعه ون وتی: چون پیش نهوه من

موله تتان بدهم، ئیوه پرواتان به موسا هیناوه! ﴿ **ان هذا**

**لمکر مکرتموه فی المدینة** ﴾ بیگومان نهه کاره ی ئیوه

﴿ **قالوا آمنا برب العالمین** ﴾ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿ **قَالَ**  
 فِرْعَوْنُ أَمَنَتمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ أَدْنِ لَکُمْ إِنَّ هَذَا لَمَکْرٌ مَّکْرُتموه  
 فِي الْمَدِینَةِ لِنُخْرِجَ أُمَّهَاتِکُمْ فِی السَّوْفِ تَعْمَلُونَ ﴿ **لَا قِطْعَنَ**  
 أیدیکم وَأَرْجُلکم مِنْ خَلْفِکُمْ ثُمَّ لَأَصْلِبَکم أَجمعیکم ﴿ **قَالَ**  
 قَالُوا إِنَّا إلی رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿ **وَمَا نُنْقِمُ مِنْهَا إِلَّا أَنْتَ أَسْنَا**  
 بِتَائِبٍ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَ تَارِکًا ﴿ **أَفَرَأَیَ عَلَینَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْرِیْنَ**  
 ﴿ **وَقَالَ الْمَلَأَمِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُکُونَ قَوْمَهُ یُفْسِدُونَ**  
 فِي الْأَرْضِ وَیَذَرُکَ وَءَالِهَتَکَ قَالَ سَنَقْبِلُ أبنَاءَهُمْ وَنَسْتَعِی  
 نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿ **قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ**  
 اسْتَعِیْزُوا بِاللَّهِ وَأَصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ یُورِثُهَا مَنْ  
 یَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَءَالِ الْعَاقِبَةِ لِلْمُتَّقِیْنَ ﴿ **قَالُوا أَوَإِذَا**  
 مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِینَا مِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّکُمْ  
 أَنْ یُهْلِکَ عَدُوَّکُمْ وَیَسْتَخْلِفَ کُمْ فِی الْأَرْضِ  
 فِیَنْظُرَ کَیْفَ تَعْمَلُونَ ﴿ **وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ**  
 بِالسِّنِیْنِ وَنَقَصَ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ یَذْکُرُونَ ﴿

پیلانیکه "بهرله وه بینه نهه گوږه پانه وه" له شاردا سازاندوتانه ﴿ **لتخرجوا منها اهلها** ﴾ هه تا هاولاته (قیبته کانی) لیدر په رین و، له باتی نهوان هوزه کهی خوتی تیا نیشته جی بکهن ﴿ **فسوف تعلمون** ﴾ له مهو پاش چاک نه زانن چیتان پی نه کهم.

موسا بهر هه ره شه ی فیرعه ون ده که وی:

﴿ **لاقطعن ایدیکم وارجلکم من خلاف** ﴾ دلنیان دهستی راست و، پی چیتان نه برم ﴿ **ولاصلبکم اجمعین**

هه مووشتان له دار نه دهم و نه تانکه مه عیبهت . (نیین عه باس) نه لی: دهست و پی برین و لهقه نارهدان . فیرعه ون

دایهینا ﴿ **قالوا إنا إلی ربنا منقلبون** ﴾ جادووگهرهکانیش وتیان: گرنگ نییه، چون نیمه هه ره بولای

پهره وردگارمان ده چینه وه، توش چیت له دهست دی بیکو دریغی مه که ﴿ **وما تنقم منا** ﴾ دیاره توش هه ره بهر



ئەمە رەكەت لىمانەو عەزىيەتەمان دەكەيت **﴿إلا ان آمنّا بآيات ربنا لما جاءتنا﴾** كە كاتى ئايەت و بەلگەكانى پەرورەدگارمان بۆمان ھاتن، باوەرمان پى ھىنان **﴿ربنا افرغ علينا صبرا﴾** دەسا ئەى خواى پەرورەدگارمان! ئارامىي و تابشتەمان بە سەردا بېژە **﴿وتوفنا مسلمين﴾** و بە موسلمانەتەيش بەمانرەنە، واتە: ھىزى ئيمان لەدلماندا تۆكمە بکە. ھەتا بەرگەى ئەشكەنجەو ئازارى فەرەون بگىرەن. (ئىبن عەباس) "خو لىنى پازى بىت" دەلىت: ئەوانە كە فەرەون لە قەنارەيدان پىش نىوہ پۆكەى جادووگەر و كافەر بوون، كەچى بۆ ئىوارەكەى بوونە شەھىدى پىنگاى خواو سەربەند بوون.

دەستەوبەستەكەى فەرەون دەكەونە قەلاچۇ كەردنى ئەوھەكانى ئىسرائىل:

**﴿١٢٧﴾ وقال الملا من قوم فرعون﴾** پىاوھ ئاودارەكانى ھۆزەكەى فەرەون بەويان وت: **﴿اتذر موسى قومه﴾** ناخۇ تۆواز لە موسا و گەلەكەى دىنى **﴿ليفسدوا فى الأرض﴾** ھەتا بە ئازادانە دەست بەكەنە ئىفساد و گىرەشپۆنىي و ئەم ولاتەت لى تىك بەن؟ **﴿ويذرك وأهلك﴾** و دەست لەپەرستى خۆت و پەرستراوەكانەت ھەلگى و نەيانپەرستى؟ **﴿قال سنقتل أبناءهم﴾** فەرەونىش وتى: ناھىلەن دەرچن، چونكە بەم زووييە نىرەنەو كۆرەكانىان دەكۆژەن و بنە بىريان دەكەن **﴿ونستحي نساءهم﴾** و ژنەكانىشيان بۆ پازەو كارەكەرى و خزمەتگوزارى دەھىلەنەو **﴿وانا فوقهم قاهرون﴾** خۆبىگومانىشە ئىمە بەسەرياندا زال و سەكەوتو دەبين و لە دەستمان دەرناچن **﴿١٢٨﴾ قال موسى لقومه﴾** ئەوسا موساش "دواى ئەو ھەرەشەو گۆرەشانە" بەھۆزەكەى خۆى وت: **﴿استعينوا بالله واصبروا﴾** ھەر لەخوا يارمەتى بخوازن و، پەنا ھەر بەخوا بەرن و بەئارام و خۆراگىشەن **﴿إن الأرض لله﴾** بىگومان ئەم گۆى زەويە مال و مولكى خوايە **﴿يورتها من يشاء من عباده﴾** ھەز بە ھەركەسك لەبەندەكانى خۆى بكاو شياویشبى، مېراتىيەتى ئەو زەويەى دەداتى و، دەيكاتە مېراتبەرى **﴿والعاقبة للمتقين﴾** و پاشەپۆژى باش و پووناكىش ھەربۆ پارىزگارەن **﴿١٢٩﴾ قالوا أودينا من قبل ان تأتينا﴾** بەنى ئىسرائىليەكان بەموسايان وت: تۆ پىش ئەو بىتە لامان، ئىمە ھەرتەشكەنجەو ئازار دەدراین و ئىسرائەتەمان بەخۆمانەو نەدیتو نەھەواينەو، چونكە بەر لە دايكبوونت نىرەنەكانمان دەكۆژان و، مېيىنەكانىشمان دەكرانە كارەكەر **﴿ومن بعد ما جئتنا﴾** دواى ھاتنىشت ھەرنەو ئازارو سزايە دراین و چەوساينەو، ئىتر نازانەن كەى پزگار دەبين؟ **﴿قال عسى ربكم ان يهلك عدوكم﴾** موسا وتى: بىگومانە كە پەرورەدگارتان دۆزمتان لەناو دەبات. (تەبەرى) دەلى: (عسى من الله واجب) واتە: گشت كردارەكانى ((عسى)) لەقورئاندا بۆھەتەمىيەتە **﴿ويستخلفكم فى الأرض﴾** و ئىوہ دەخاتە جىي ئەوان لەم ولاتەدا **﴿فينظر كيف تعملون﴾** ئەوجا بىينى ئىوہش چۆن پەفتار دەكەن؟

ئالى فەرەون بەرقات وقرى دەخەين:

**﴿١٣٠﴾ ولقد اخذنا آل فرعون بالسنتين ونقص من الثمرات﴾** بەراستى بەگرانىي و وشكە سالىي و كەم بوونى بەرورەووم و، ميوەجات و داھات، قارمان لە دەستەو بەستەى فەرەون گرت **﴿لعلهم يذكرون﴾** تا بەشكو داچلەكەن و بەخەبەر بىنەو پەند وەرگرن **﴿١٣١﴾ فإذا جاءتهم الحسنة﴾** كەچى ھەر كە ھەرزانىي و خۆشگوزەرانىان بۆھاتبا **﴿قالوا لنا هذه﴾** لەباتى شوكرانە بژىرى دەيانكوت: ئەمە لەبەرشان وھالى خۆمانە! **﴿وإن تصبهم سيئة يطيروا بموسى ومن معه﴾** خۆئەگەر پاش ئەو خۆشگوزەرانى ھەر گرانىي و ناخۆشەيان تووش ھاتبا، لەموسا و لەو خەلەكى لەگەلىا بوون، پەشپەن دەبوون **﴿إلا إنما طائرهم عند الله﴾** ھوشياربن! ئەوى لە قازانج ولە زيانان بىت، ھەر بەبىريارى خوايە، ئەك لەبەر شوومى موسا و ئەوانە بى لەگەلى بوون **﴿ولكن أكثرهم لا يعلمون﴾** بەلام زۆرەيان

نهم راستیه نازانن ﴿<sup>۱۳۲</sup> وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ﴾ پاش هیئانی به لگه و نیشانه یه کی زور له لایه ن مووساوه پییانگوت: موسا! هر نایه ت و به لگه یه کمان بویه نیت ﴿لَتَسْحَرْنَا بِهَا﴾ هتا جادوومان لی بکیت و، چاو به سمانی پیبکیت و، بتوی لهو حاله لامان بدهیت ﴿فَمَا نَحَرُ لَكَ بِمُؤْمِنٍ﴾ هر باوه پرت پیئاکه یه.

خو قاری له گه له که یه فیرعه ون گرت:

﴿<sup>۱۳۳</sup> فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ﴾ ئینجا ئیمه ییش بارانیکی به توفان و به لیزه مهو، کولله مان نارد ه سهریان بۆ له ناو بردنی خوئیان و، فهوتاندنی کشتو کال و مه زراکانیان . له (سونه نی شه بووداود/ کتاب الاطعمه ۳/ ۳۵۷) ۱۵ هاتووه: له پیغه مبهریان ﷺ پرسى سه باره ت به خواردن و نه خواردنی کولله، له وه لامدا فه رموی: ((اکثر جنود الله،

لا اكله، ولا احرمه)) کولله فره ترینی سوپاکانی خواجه، نه ده ی خووم و نه هه رامیشی ده که م. ﴿وَالْقُمَّل﴾ (سوون) یشمان نارد ه سهریان، دانه ویله که یانی ده خوارد و که لکی نه ده ما، وه یان گهنه و نه سپیمان تیبه رده دان، هتا خوئیان و نازه له کانیان نازار بدهن ﴿وَالضَّفَادِع﴾ (بووق) یشمان نارد ه سهر کاسه و که ویلیان ﴿وَالدَّمَ﴾ و خوینمان کرده سزایان، به زوری خوینی لووتیان بهر نه بوو، یان کانی ناوه کانیان پر ده بوو له خوین و وه یان گه لیکیان خوینی له شیان به رده بوو، وه یان خوینیان پیس ده بوو و تووشی فشار ده بوون، وه یان خوینیان فیشقه ی ده به ست و تووشی ئیفلیجی ده بوون. ﴿بِآيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ﴾ گشت نه مانه نایه ت و نیشانه ی پوون و ناشکراو لیکیان، بۆ راستیی مووسامان ناردن ﴿فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا مُجْرِمِينَ﴾ که چی ده عیه و فیزگرتیی و ئیمانیان نه هیئانو، له بهر ده تدا گه لیکی تاوانکارو تاوانبار بوون بویه نه وه نده یاخیی و لاسار بوون ﴿<sup>۱۳۴</sup> وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْسُ﴾ هه رکه نه وسزایه هاته سهریان و به چاودیتیان ﴿قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ﴾ و تیان نه ی موسا!

﴿<sup>۱۳۵</sup> فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْسَ إِلَىٰ أَجَلٍ﴾ فایدا جه تهم الحسنة قالوا لنا هذه. وإن نصبهم سيئة يطيروا ويموتن ومن معه إلا إنما طيرهم عند الله ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴿<sup>۱۳۶</sup> وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لَتَسْحَرْنَا بِهَا فَمَا نَحَرُ لَكَ بِمُؤْمِنٍ﴾ فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿<sup>۱۳۷</sup> وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْسُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لِيُخْرِجَنَا عَنْ الرِّجْسِ لَنُؤْمِنَ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْسَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِلِقَاؤِهِ إِذَا هُمْ يَسْكُتُونَ ﴿<sup>۱۳۸</sup> فَانْقَمْنَا مِنْهُمْ فَاعْرِفْتَهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ﴾ وَأَوْزَيْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مِثْقَل ذَرَّةٍ مِنَ الْأَرْضِ وَمَغْنَرِهَا الَّذِي بَنَرُكُنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّنَا الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَرْنَا مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ فَرَعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿<sup>۱۳۹</sup> وَجُوزْنَا بِبَنِي

له پهروه دگارت بخاوه و بپا پیره وه ﴿بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ﴾ له بهر په یمانیک که له گهل تودا کردو یه تی له بهر نه و پله ی په یامبه ریتییه پییداوی ﴿لَنَنْ كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْسَ﴾ دانیابه نه گهر نه و سزایه ت له سهر لایردین ﴿لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ﴾ مه رجبی باوه پرت پی بئین ﴿وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ﴾ و نه وه کانی یه عقوبیشت له گهل بنیرین، واته: ئیمه وازیان لیی دینین و ته سلیم ده بین ﴿<sup>۱۴۰</sup> فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْسَ﴾ که چی کاتی سزاکه مان له سهر لادان ﴿إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِالْقَوْلِ﴾ تا نه و ماوه دیارییکرابوو بۆ له ناو بردن و نقومکردنیان، که ئیتر هه قبوو باوه پ بئین ﴿إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ﴾ بۆ جاریکی تر خیرا په یمانه که یان ده شکاند.





حتی لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه)) / ترمیزی. ﴿<sup>۱۳۹</sup> **إِنْ هَؤُلَاءِ مِنْكُمْ مَا هُمْ فِيهِ**﴾ بیگومان نهو حاله تهی نهوانی  
تیدایه "که بته کان ده پهرستن، سهره نجامی تیاچوون و نابودی و هیلاکه ته ﴿**وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**﴾ وهر چیش  
ده که نه بی که لک و باتله، واته: خویمان و بیتانیان دوا بپاړون ﴿<sup>۱۴۰</sup> **قَالَ اغْبِثُوا إِلَيَّ**﴾ مووسا وتی: باشه ئیوه  
ده تانه وی جگه له خوا، خوی ترتان بو بخوازم بو پهرستن! ﴿**وَهُوَ فَضْلُكَ عَلَى الْعَالَمِينَ**﴾ که هر نهویشنه فه زلتانی  
داوه به سهر خه کانی سهرده می خو تاندا ﴿<sup>۱۴۱</sup> **وَإِنْ نَجِيتُكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ**﴾ نه مه شتان له بیر بیت که له دهستی  
بنه ماله و دهسه لاتدارانی فیرعون پرگاران کردن ﴿**يَسْأَلُونَكَ عَنْ آلِ الْعِزَّاتِ**﴾ که سزای زور خراپیان پیده چه شتن و،  
زه لیل و پرسوایان نه کردن ﴿**يَقْتُلُونَ أَبْنَاءَكُمْ**﴾ نیرینه و کوپه کانتانیان نه کوشتن و، بنه بریان نه کردن ﴿**وَيَسْتَحْيُونَ**  
**نِسَاءَكُمْ**﴾ و میننه و نه کانتانیان زینده پانه گرت و به یه خسیری دهیان نه شته وه بو کاره که ریی و خزمه تگوزاری  
﴿**وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ**﴾ دیاره له ودا تاقیکردنه وه یه کی گهره و مه زن بوو بوتان له لایه نه پهره و دگارتانه وه  
﴿<sup>۱۴۲</sup> **وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً**﴾ وه به لینی (۳۰) شهومان به مووسا دواو گوتمان دواي تپیه پروونی نهو ماوه یه ده بی  
بیتته کیوی (طور) بو پارانه وه وهر گرتنی ته ورات ﴿**وَاتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ**﴾ وه ده شهوی تریشمان خسته سهری و به وه  
بوویه چل شهوی ته و او. به لی: موسا به لینی به هوزه که خویدا که نه گهر خوا فیرعونی دوزمنی بو له ناو بیات،  
به رنامه یه کی تیروته و اوی ژانیان له لایه نه خواوه بو دینی، جا که فیرعون و دام و دهرگا که تیاچوو و خنکان،  
مووساش داوای له خوا کرد که: کتیب و نامه یه کی وای بو بنیری، خوایش - جلا جلاله - فرمانی پیکرد که: ده بی  
(۱۰) روژ له مانگی (زیحه ججه) شی بخاته سهر، تابیی به چل شهوی ته و او، بویه ده فیرموی: ﴿**فَتَمِ مِيقَاتِ رَبِّهِ اَرْبَعِينَ**  
**لَيْلَةً**﴾ به وه ماوه دیاری کراره که یه پهره و دگاری بوو به چل شهو، چونکه (۳۰) شهوی مانگی زیقه عده و، ده روژی  
یه که می مانگی زیحه ججه ش چلی ته و او ده کات. (ئیین عه باس) ده لی: ناخر روژی به لینه که یه که م روژی جه ژنی  
قوربان بوو. هر له و روژه شد ابو خوا قسه ی له گهل (موسا) کرد. هر نه و روژه شیش بوو نه دینی ئیسلامه به  
پایانگه شست و، نایه تی: (اليوم اكملت لكم دينكم...) هات. ﴿**وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ**﴾ موسا به هاروونی برای  
گوت: ﴿**اخْلَفْنِي فِي قَوْمِي**﴾ هتا له ناو نه ته وه و خزماندا دیمه وه تو جینشینم به ﴿**وَأَصْلَحْ**﴾ و هه میشه شیش خه ریکی  
چاکسازیبه و. خزمان هر به ره و خوابه ﴿**وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ**﴾ و قهت به ریی خراپکاراندا مه چوو ناگاداره!  
دیاره نه ناراسته یه بو دوو پاتکردنه وه یه، نه گینه هاروون پیغه مبه ره کاری هر چاکسازیه.

مووسا ده خوازی پهره و دگاری ببینی:

﴿<sup>۱۴۳</sup> **وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا**﴾ نهوسا که موسا هات بو شوینی مونا جاته که له گهلان ﴿**وَكَلَّمَ رَبَّهُ**﴾ و  
پهره و دگاری که و ته قسه و گفتگو له گهل و گوئی له ده نگیه وه بوو ﴿**قَالَ رَبِّ ارْنِي أَنْظُرَ إِلَيْكَ**﴾ موسا بو پتر دلنایای  
و خوشه و سستی به پهره و شه و گوتی: پهره و دگارم! خوتم پینیشانده، زور نارهمومه بتیین ﴿**قَالَ لَنْ تَرَانِي**﴾ خوا  
فیرموی: موسا! هر گیز له دنیا یه دا تو ناتوانی بمبینی، چونکه بونییه ناده میزادی ئیستای نه دنیایه،  
توانای ببینی خوی نیه ﴿**وَلَكِنْ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي**﴾ به لام له کیوه پروانه، من خومی  
نیشان دهم، جائه گهر نهو "که بونییه له تو بته و تره" له جینی خوی ماو، نه بزوت، نهوساش توده توانی بمبینی،  
نه گینه نامبینی ﴿**فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ**﴾ جاهه رکه پهره و دگاری بو کیوه که خوی دهرخت ﴿**جَعَلَهُ دَكَاةً**﴾ هر به  
جاری کیوه که یه روونا کرده وه هه پروون هه پروونی کرد ﴿**وَأَخْرَجَ مُوسَى صَعْقًا**﴾ و مووساش بیوه شکوت و  
بوورایه وه ﴿**فَلَمَّا أَفَاقَ**﴾ ئینجا که به هوشهاته وه ﴿**قَالَ سُبْحَانَكَ تَبَّتْ إِلَيْكَ**﴾ وتی خویا! پاک و خاوینی و بیخه وشی



هەر بۆ تۆیه، هەر شتیکیش تۆ له که دار بکا، دور پاته گرم لیی و، په شیمانیشم له داواکم **﴿وانا اول المؤمنین﴾** ومن یه که مین که سم له ناو بهنی ئیسرائیلییه بروداره کاندایمانم به که ورهیی و دهسه لاتی تۆیه، بهلی، زۆربهی پاو بۆچوونی زاناکان له سهر نهوهیه که: هیچ که سیك لهم جیهانه دا خوای گهرهیی نه دیتوهو نایشیبینی، ته نانه تی دیتنه که ی په یامبه ریش **﴿دهلین ههر به دل بووه، نه که به چاوی سهر﴾** (ئین که سهر) ده لیت: بیژهی ((لن)) لهم نایه ته ی ((لن ترانی)) یه دا لای زۆرینه ی زاناکان بۆته کیشه، چونکه و شه ی ((لن)) بۆ بهر به سترکردنه له روودانی ههر کاریک به ههتا ههتا یی، (نه خو) زانه کان ده لین (لن فی التأیید). موخته زیله کانش نه مه یان کردو ته به لگه ی خویان که: خوا نه له دونیادا، نه له پاشه رۆژدا نابینری، به لام نه مه له هه موو بۆ چوونه کان لاواز تره، چونکه که ی

فه رموده ی (موت هواتر) هاتوه که: موسلمانان له قیامه تدا خوا نه بینن، دیسان نایه تی (لا تدرکه الأبصار) یشیان ههر به بینن لیکداوه ته وه، واته: به لای نه وانه وه قهت خوا نابینری، نه له دونیادا نه له پاشه رۆژدا، جا بۆ زانیاری زیاتر له باره ی نه م مه سه له وه، سه ری له سووره تی (نه جم) بده، چونکه له وی پتر وونکراوه ته وه **﴿١٤٤﴾ قال یا موسی اینی اصطفتیک علی الناس برسالاتی وبکلامی﴾** به لی موسا گه یشته میقاته که وخوا فه رموی: موسا! بیگومان به من به م په یام و قسانه له گه لم کردیت، هه لبرژاردوی و فه لمدایت به سه ره نه وخه لکه دا **﴿فخذ ما آتیك﴾** ده ساتوش ههر چیم پیدای توندتوند بیگره کاری پی بکه **﴿وکن من الشاکرین﴾** وه شوکرانه بیژرانیش به.

به رنامه له چه ند (ته ته له یه کدا به موسا ده ری:

**﴿١٤٥﴾ وکتبنا له فی الألواح من کل شی﴾** وه له وه (له وح) و ته ته لانه، به موسامان دان، حوکی هه موو شتیکیمان بۆ نووسی، واته: نه وه ی نه وان پیوستیان پیوو بۆمان نارد. (ئه لواح) کو ی (له وح)، مه به ست به و ته ته لانه یه به رنامه و

شه ریعه ته که ی موسای تییدا نووسرابوو **﴿موعظه﴾** تا ببی به په ند و نامۆنگاری بۆیان **﴿وتفصیلا لکل شی﴾** و شییکه ره وه ی هه موو حه لال و حه رامیک **﴿فخذها بقوة﴾** جا تۆش موسا! زۆر به هیزو به توند نه وه (ئه لواح) انه بگره **﴿وامر قومک ان یاخذوا باحسنها﴾** فه رمان به گه له که شت بده ههره چاکه که یان بگرن و ره فتاری پی بکه ن، مه به ست نه وه یه که ته ته له کانی ته ورات (حسن) و (احسن) ی تیادیه، بۆنموونه (قصاص) و تۆله وه گرته وه ری پی دراوه و کاریکی (حسن) ه، عه فه و لیبوردنیش هه روا، به لام کاریکی (احسن) ه، ده سا نیوه کار به (احسن) ه که ی بکه ن. **﴿ساوریکم دار الفاسقین﴾** دلنیا شبن خانه و لانه ی سنوور به زینه کانتان - له سه فه ره کانتاندا - نیشان ده دم، نه و ساد ه بینن چیمان پیکردون.

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

قال یموسی اینی اصطفیتک علی الناس برسالتی وبکلامی  
فخذ ما آتیك وکن من الشاکرین ﴿١٤٤﴾ وکتبنا  
له فی الألواح من کل شی و موعظه وتفصیلا لکل  
شی و فخذها بقوة وأمر قومک یاخذوا باحسنها سأوریکم  
دار الفاسقین ﴿١٤٥﴾ سأصرف عن آیتی الذین یتکبرون  
فی الأرض بغير الحق وإن یرأوا کلاً آیه لا یؤمنوا  
بها وإن یرأوا سبیل الرشد لا یتخذوه سبیلًا وإن یرؤا  
سبیل الی یتخذوه سبیلًا ذلک بأنهم کذبوا بآیاتنا  
وکانوا عنها غفلین ﴿١٤٦﴾ والذین کذبوا بآیاتنا ولقاء  
الآخرة حیطت أعمالهم هل یجزون إلا ما کانوا  
یعملون ﴿١٤٧﴾ واتخذ قوم موسی من بعده من حلیتهم  
عجلاً جسداً له خوار الذیروا انه لا یکلمهم ولا یتهدیه  
سبیلًا اتخذوه وکانوا ظالمین ﴿١٤٨﴾ ولما سقط  
فی آیدیهم ورأوا انهم قد ضلوا قالوا لئن لم یرحمنا  
ربنا ویغفر لنا لنکونن من الخاسرین ﴿١٤٩﴾

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

خود خود

نه هلی فیز له نایه تی خوا که لک و مرناگری؛

﴿<sup>۱۶۶</sup> ساصرف عن آیاتی الذین یتکبرون فی الأرض بغير الحق﴾ بنگومان نه و که سانه ی که به ناهق له سرزه ویی ته که بوورو ده ست دریزی نه که ن، له و مرگرتنی نیشانه کانی خویمان لا نه دم و، ناهیلیم لییان تی بکه ن ﴿وان یروا کل آیه لا یؤمنوا بها﴾ و نه گهر هر نایه ت و به لگه یه کیش بیینن بۆ یه کتا په رستی، نه وان هر باوه ری پیناکه ن و به جادوی داده نین! ﴿وان یروا سبیل الرشده﴾ یان نه گهر ری به ختیار یی و سهر فرازی بیینن ﴿لا یتخذوه سبیلا﴾ و هری ناگرن و پییداناچن. ﴿وان یروا سبیل الغی یتخذوه سبیلا﴾ خو نه گهر ری خراپه کاری و سهر لیشتیواوی بیینن، خیرا و هری ده گرن و کاری پیده که ن! ﴿ذلک بانهم کذبوا بآیاتنا﴾ نه و هش چونکه نایه ته کانی نیمه یان به دروداده نا ﴿وکانوا عنها غافلین﴾ و خافل و بی ناگاشبوون لییان و سهرنجیان نه دانی ﴿<sup>۱۶۷</sup> والذین کذبوا بآیاتنا ولقاء الآخرة﴾ نه و که سانه ش نیشانه کانی نیمه و، هاتنی دوا روژیان به درو دانا ﴿حبطت اعمالهم﴾ کاره چا که کانیان پووجه ل بوویه وه له ناو چوو، هیچ سوودیکیان نی و هرنه گرت ﴿هل یجزون إلا ما کانوا یعملون﴾ ناخو به وه نه بی ت کردوویانه، سزا و جه زربه نه درین؟

سهرگوزشته ی گویره که په رسته که؛

﴿<sup>۱۶۸</sup> واتخذ قوم موسی من بعده من حلیم عجلا جسدا له خوار﴾ پاش چوونه که ی موسا بۆ کیوی (طور) گه له که ی - له خشل و زیره که یان - گویره که یه کی به بۆره یان بوخویان سازدا و په رستیان! پیاویکی (سامری) ناویان هه لسا به نه جامدانی نه و کاره و سهر په رشتی کرد، ده رنجام نه و گویره که بی گیانه ی له شیوه ی په یکه ردا لیکه وته وه په رستیان! ﴿الم یروا انه لا یکلهم﴾ مه گهر نه یاندی نه و گویره که یه قسه یان له گه ل ناکات ﴿ولا یهدیهم سبیلا﴾ و بۆ ری راستیش ری نماییان ناکات ﴿یتخذوه﴾ له گه ل نه و هیشدا کردیانه خویان!! ﴿وکانوا ظالمین﴾ و به رامبه ر به خویان سته مکاربوون و چوونه ریزی موشریکانه وه ﴿<sup>۱۶۹</sup> ولما سقط فی ایدیهم﴾ که ری راستیان له ده سته که وت ﴿وراء انهم قد ضلوا﴾ و زانیان که به راستی گومراو سهر گهر دانبوون ﴿قالوا لنن لم یرحمنا ربنا﴾ په شیمان بوونه وه و تیان: نه گهر په روه ردا گارمان به ر میهره بانی خویمان نه خا ﴿ویففر لنا﴾ و لیمان نه بووری ﴿لنکونن من الخاسرین﴾ بنگومان له زیانمندان ده بین ﴿<sup>۱۷۰</sup> ولما رجع موسی الی قومه غضبان اسفا﴾ کاتی موسا له کیوی (طور) به توپه یی و خه فه تیکی زۆره وه گه رایه وه ناوه زه که ی ﴿قال بنسما خلفتمونی من بعدی﴾ تیخوپرن و وتی: به راستی له دوی من جینشینیکی زۆر خراپ بوون! چون نه و کاره زۆر خراپ و به ده تانه کردو، نایینی منتان گوپی! ﴿اعجلتم امر ربکم﴾ ناخو له بریاره کانی په روه ردا گاری خوتان په له تان کرد؟! نه تانتوانی خوتان بگرن هه تا من چل رۆزه که ته واو نه که م و دیمه وه؟! و فرهانی په روه ردا گارتان دی ﴿والقی الانواح﴾ و له خه فه ت و دل په ریشانی خویشییدا (له وح) و ته ته له کانی هاویش ت و خستی! ﴿واخذ براس اخیه یجره الیه﴾ قژی سهری (هاروون) ی برای گرت و به ره و لای خوی کیشای، و کوهر مرو فیک له که س و کاری خوی توپه نه بی، له کاتی کردنی هر کاریکی ناوا دا ﴿قال ابن ام﴾ هارون وتی: نه ی دایک برا که م! دیاره که (موسا) و (هاروون) برای باوک و دایکی یه کن، به لām که به و ناوه بانگی نه کات، بۆ سه رنج راکیشانی و، بزواندنی هه ست و نه سستی برایه تیه تی، بۆیه نه و وشه یه به کاره ی ناو گوتی: دایک برا که م ﴿ان القوم استضعفونی﴾ بنگومان نه و هۆزه گویره که په رسته زوریان نی سهدم و، بی ده سه لآت و لاوازیانکردم ﴿وکادوا یقتلوننی﴾ و نه و هنده ش مملانیم له گه ل کردن و هختبوو بشموژن ﴿فلا تشمت بی الأعداء﴾ ده سا تویش کاری مه که دلی دوژمنانم پیخوشکه یت ﴿ولا تجعلنی مع



**القوم الظالمين** ﴿منیش له گهل خه لکه گویره که پرست وسته مکاره که مه خه ، چونکه من هیچ دهسه لاتیکم نه بوو﴾ <sup>۱۵۱</sup> **﴿قال رب اغفر لی ولاخی﴾** که بو موسا ده رکوت "دهسه لاتی هارونی تیذا نه بووه، وتی: پروهردگارم! له خوّم و له براهم خوّم ببه **﴿وادخلنا فی رحمک﴾** و بهر بهزهیی خوتمان بخه **﴿وانت ارحم الراحمین﴾** وهر نه توّش له هه مووخه لکانی میهره بان، به میهره بان تری **﴿ان الذین اتخذوا العجل﴾** به راستیی نه وانهی که گویره که یان کرده خواو بهرده و امبوون له سهر پرستنی وهک سامیری و شوینکه وتوانی **﴿سینالهم غضب من ربهم﴾** به ته نکید له توّلهی نه ودها بهرقاروغه زهیی پروهردگاریان ده کهون له ناخیره تدا **﴿وذلة فی الحیاة الدنیا﴾** و له ژیا نی نه م دنیا یه شدا ریسواو سهر شوّرده بن، نه وه بوو بهربوونه گیانی یه کترو، یه کتریان ده کوشه ! **﴿وکذلک نجزی المفترین﴾**

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ اَسْفًا قَالَ بَلْأَنفَخْتُ طُوفَانًا مِّنْ بَعْدِي اَعْمَلْتُمْ اَمْرًا زَكٰىمًا وَّالْقٰی اَلْاَلْوَا حَ وَاَخَذْتُ اَرْسَ اَخِي هٰجِرَةً وَاِلَيْهِ قَالَ اَبْنٰ اَمَّ اِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعَفُوْنِي وَكَادُوْا يَقْتُلُوْنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْاَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٥٠﴾ قَالَ رَبِّ اَعْفِرْ لِيْ وَلِاٰخِي وَاَدْخُلْنَا فِی رَحْمَتِكَ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ ﴿١٥١﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِی الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُفْتِرِيْنَ ﴿١٥٢﴾ وَاَلَّذِيْنَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ نَابُوْا مِنۢ بَعْدِهَا وَاَمَنُوْا اِنَّ رَبَّكَ مِنۢ بَعْدِهَا لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٥٣﴾ وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُّوْسٰى الْعَصْبُ اَخَذَ الْاَلْوَا حَ وَفِي شَجَرٰتِهَا هٰدٰى وَرَحْمَةً لِّلَّذِيْنَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُوْنَ ﴿١٥٤﴾ وَاَخْبَارَ مُّوْسٰى قَوْمَهُ سَبْعِيْنَ رَجُلًا لِّيَقْبَلُوْا مِنَّا اَلْمَا اَخَذْتُمْ الرَّجْفَةَ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ اَهْلَكْتَهُمْ مِّنۢ قَبْلِ وَاِنِّیْ اَتَهْلِكُ اِنْ مَّا فَعَلْتُ السَّفَهَاءَ مِمَّا اَنْ اِیْ اَلْفَنَّاكَ تَصِلُ بِهَا مِّنْ شَآءٍ وَتَهْدِيْ مِّنْ شَآءٍ اَنْتَ وَلِيْنَا فَاَعْفِرْ لَنَا وَاَرْحَمْنَا وَاَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِيْنَ ﴿١٥٥﴾

نیتر هه رکه سیّک درو هه لیه سیّ نیّمه "وهکو نه وانه" جه زه بهی توّلهی ده دهین **﴿والذین عملوا السینات﴾** نه وه که سهانه ش گوناح و تاوانی کوفریان کرد **﴿ثم تابوا من بعدها و آمنوا﴾** له پاشان په شیمان بوونه وه و پروایان هیناو، هه تا مردنیش له سهری مانه وه **﴿ان ربک من بعدها لغفور رحیم﴾** بینگومان پروهردگار ت پاش نه وه په شیمان بوونه وه یه، پیوّش و لیبورده یه کی، دلوثان و میهره بانه.

موسا له تووره یییه که یه هندی ده بیته وه:

**﴿ولما سکت عن موسی الغضب﴾** جاکه رقه که ی موسا هندی بوویه وه "سه باره ت به هارون و گه له که ی" **﴿اخذ الالواح﴾** ته خته و ته ته له کانی هه لگرتیه وه "نه وانهی که ته وراتیان تیا نووسرا بوویه وه و نه پهرتی کرد بوون" **﴿وفی نسختها هدی ورحمة للذین هم لربهم یرهبون﴾** که رینمای و بهزهیی تیذا بوو بو نه وانهی له دهسه لاتی پروهردگاریان ده ترسن، واته: له گهل نه ویشدا هیدایه تی نه وانی تیذا مابوو.

حه هتا وکده س به نی نیسرائیل ده چنه مونا جاتی خوا:

**﴿واختار موسی قومه سبعین رجلا لمیقاتنا﴾** نه وس موسا له گه له که ی خو ی بو مونا جاتی خوا، حه فتا پیاو ی هه لکه وته ی ده سنیشا نکرد له وانهی گویره که یان نه پرستبوو، بچه کیوی (طوور) بو لیبوردن له وانهی گویره که یان پرستبوو و په شیمان بوونه وه، جا بو نه وه له خوا کات و ژوانی و هرگرت، که چی کاتی گه یشته نه وی کوتیان: ده بی به چاوی خو مان خوا ببینن ! **﴿فلما اخذتهم الرجفة﴾** جاله توّلهی نه ودها که وتیان: ((ارنا الله جهرة/ ده بی خوابیین نه وس بپروا ده هینین)) بوومه له رزه یه کی سه خت گرتنیی و مردن و، مووساش خه م و په ژاره دایگرت **﴿قال رب لو شئت اهلكتهم من قبل وای﴾** وتی: پروهردگارم! نه ر ناره زووت هه با، نه و پینش ناماده بوونمان له کیوی (طوور) گشتانته ده مراند **﴿اتهلكنا بما فعل السفهاء منا﴾** نایا به هو ی کارو کرده وه ی گیله پیاوو جاهیله کانمان ، هه موومان له ناو ده بیت ؟. نیمامی (تعبیری) نه لیّت: خوا فرمانی به موسا کرد که:

کۆمه لیک له خه لکه که ی بهر ی بۆ کێوی طورو داوای لیبوردن بکه ن شه ویش بردنی ، که چی به موسایان وت : هر گیز بره ناکه ی نه وه خوابی قسه ت له گه ل نه کا ، هه تا به چاوی سه ره نه ییبن . ئیتر له ته و له ی نه وه دا تریشقه ی که گه ره لیبدان و گشتیان مردن ، جاپاش نه وه موسا که وته پارانه وه وتی : په ره درگارم ! ها من کاتی گه رامه وه به (به نی ئیسرائیل) چ بلیم له به رامبه ر تیاچوونی نه وه هه فتا که سه وه ؟! خۆزگا منیش و شه وانیشته به ره له مه له ناو برده با . (سه ددی) نه لیت : موسا گریه و پارانه وه ی که زۆری کرد ، هه تا خوا هه موویانی زیندووکرده وه ، وه ک له جیگای ترده نه فره موئ : (ثم بعثناکم من بعد موتکم .. ۵۶/۲) «**إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ**» خوابا ! دیاره نه وه پروداوه هه ره نه زموون و تاقییکردنه وه ی خۆته بۆهه موومان «**تَضِلْ بِهَا مِنْ تَشَاءُ وَتَهْدِ مِنْ تَشَاءُ**» مه یلی خۆته هه ره که سیکی

پیگومرا بکه یت و ، هه ره که سیکیش شه ره زاو رینما بکه یت «**أَنْتَ وَلِينَا**» ته نه ها هه ره شه تو ی سه ره په رست و گه وه ره مان «**فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا**» ده سا تو ش لیمان خۆش ببه و ، به زه یت پیماندا بیته وه «**وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ**» باشترین به خشینه ره شه شه تو ی «**وَكَتَبْنَا لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ**» له م دونیا به ره له و دونیا به «**زِيَانِيكِي خَوْش** و چاکمان بۆ بنو سه » «**إِنَّا هَدَانَا إِلَيْكَ**» پیگومان ئیته بۆلای تو گه راینه وه «**قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ**» خواش فره مووی : مه یلم له هه ره که سی هه بی سزا و جه زه به ی خۆمی ده ده م «**وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ**» به زه یی و مه ره بانیشم نه وه نه ده زۆره هه مووشتیکی داگرتو وه ، به شه ی هه مووکه سی که ده کات «**فَسَاكْتُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ**» بۆ نه وکه سانه ی ده نووسم که پاریزکاری له گونه و خراپه ده که ن «**وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ**» و زه کات نه ده ن «**وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ**» و به ئایه ت و کتبه کانی شمان باوه ریان هه یه .

سیفه ته کانی پیغه به رمان (موحه مه ده ۱)

﴿وَأَكْتُبْنَا لَكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هَذَا إِلَيْكَ قَال عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَفَسَاكْتُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ﴾ (۵۶/۲) ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ رَبُّوهُمْ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَأَتَّعُوا الثَّوْرَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (۵۷) ﴿قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ (۵۸) ﴿وَمِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾ (۵۹)

وَقَعْنَاهُمْ فِي الشَّرِّ

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ﴾ نیمانداری کامل نه وانه ده کهونه شوینی نه وه په یامدارو هه واده ی خوابه ، که نه خوینده یه ، مه به ست به (ئومیعی) که سیکه هه چ شتیکی نه خویندی و نه نووسی بی ! که وابوو که سیکی وه ک موحه مه ده له گه ل نه وه یشدا نه یخویندوه نه وه په ره پله ی په یامبه ریه تی تیا به دی ده کری ، نه مه مه به سته له وشه ی (الامی) ، نه ک خوا نه خواسته مانای نه زانین و جهل بی ، نیمامی (بوخاری) یش نه م فره مووده یه ی هیناوه : ((انا امة امیة لا نکتب ولا نحسب)) واته : ئیته ئومه تیکین نه ده نووسین و ، نه حیسابگیرین . «**الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ**» نه وه پیغه به ره ی که ناوو سیفه ته کانی له ته ورات وله ئینجیلدا نووسراوه لای خۆیان ده ستیان ده که وئ ، واته : زۆر به چاکی ده یناسن «**يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ**» فره مانیان به چاکه پیده کا «**وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ**» و له شتی خراپ و ناپه سه ند رییان لیده گریته «**وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ**» و هه مووشتیکی پاک و خاوینیان .



﴿١٥٨﴾ **قل يا ايها الناس** ئەي پيغەمبەر! بلى: ئەي خەلىقكە! ﴿**انى رسول الله اليكم جميعا**﴾ چاك بىزانن كە: مەن پەيامبەر و نىردراوى خوام بۆلای سەرچەم ئىو، نەك تەنھا بۆلای ھەندىكتان، وەك ئەم ھەرموودە- پيئەشەوا ئەحمەد ٣٠١/١- پشتگىرى ئەو راستىيە دەكار دەفەرموي: ((اعطيت خمسا لم يعطهن نبى قبلى - ولا ا قوله فخرًا - بعثت إلى الناس كافة: الأحمر والأسود، ونصرت بالرعب مسيرة شهر، واحلت لي الغنائم ولم تحل لأحد من قبلى، وجعلت لي الأرض مسجدا وطهورا، واعطيت الشفاعة فأخرتها لأمتي يوم القيامة، فهى لمن لا يشرك بالله شيئا)) واتە: بە ھەخريشەو ناليم، پينچ شتم پيئەشەوا، ھەتا ئىستا بەھىچ پيغەمبەرىكى بەرلە خووم نەدراو: مەن نىردراوم بۆ ھەموو خەلك، بۆ سوورو رەش... بۆ گشت ئادەمزا، بەلام پيغەمبەرانى تر ھەريەكە بۆلای ھۆزگەلىكى تايبەتى رەوانە كران، وە بەترس خستە ناو دلى دوژمنەو ھەرداي مانگە رىيەك ياريدرام، وەدەستكەوتە جەنگيەكانم بۆ ھەلال كرا، كە بۆ گەلانى تر ھەلال نەبوو، وەھەموو زەوييم بۆكرايە نويزگەو پاككەرەو، وەشەفاعەتم پيئەخشاو، ھيشتەھەو بۆ قيامەتى ئوممەتەكەم، بۆ ئەوانەيان (شەريك) بۆخوا بېرار نادەن. ﴿**الذى له ملك السموات والأرض**﴾ مەن ئەوخاويە ناردوومى كە دەسەلاتدارىتى تەواى ناسمانەكان و زەويى تەنھا ھى ئەو. ﴿**لا إله إلا هو**﴾ ئەونەبى، ھىچ پەرستراوى بەھەق نىيە ﴿**يحيى ويميت**﴾ ژيان نەبەخشى و، گيان دەستينى ﴿**فأمنوا بالله ورسوله النبى الامى**﴾ دەسا ئىوھش بە خواو بەو پەيامبەر ھەوالدەرە نەخويندەوارەى خوا بېروابكەن ﴿**الذى يؤمن بالله وكلماته**﴾ كە ئەو ھى بۆ خۆى بېرواى كاملى بە خواو بە ھەموو وشەكانى ئەو ھەيە ﴿**واتبعوه لعلكم تهتدون**﴾ دەبى ئىوھش شوينى بكەون، سا بەلكو بەختيار و شارەزاي ريگەى ھەقبين ﴿**ومن قوم موسى**﴾ وەلە گەلەكەى مووسادا وەك ئەوخەلكە لاسارەى تىدايە، ھەرلەو ھۆزۆ گەلەشدا ﴿**أمة يهدون بالحق**﴾ ئوممەت و دەستەيەكى وا ھەيە ريگەى راست و دروست دەدەنە بەرو خەلكيش بەھەق رينما دەكەن ﴿**وبه يهدلون**﴾ و ھەر بە ھەقيش دانگەريى و ھوكم ئەكەن ﴿**وقطعناهم اثنتى عشرة أسباطا امما**﴾ وە لەبەر ناسانكارى ئيش و كارەكان (بەنى ئيسرائيل) مان كرده دوازدە دەستە، بۆ ئەو ھى ھەر دەستەى سەرۆك و (نەقيب) ھى خۆى بناسى و، كاروبارى خۆى بەريئەو لای ئەو، سەرى مووساش سووك بېى ﴿**واوحينا إلى موسى إذ استسقاء قومه**﴾ ئەو كاتەش كە ھۆزەكەى مووسا تينوويەتى

زوری بُو هیئاو داوای ناویان لیگرد، نِیمه سرووشمان بُو کرد ﴿ان اضرب بعصاك الحجر﴾ که بهدار دهسته کهت لهو بهرده بده، نهویش لییدا ﴿فانجست منه اثنا عشرة عینا﴾ ودهست بهجی دوازده کانی لیئه لقولی "به ژماره ی خویان" ﴿قد علم كل اناس مشربهم﴾ نیتر هه موو دهسته یه کیان ناوه خۆره ی خوی ده زانی ﴿وظللنا علیهم الغمام﴾ وه له وده شته گهرمه ی (کهنعان) شهیدا هه ورممان کرده سئیه ر بویان ﴿وانزلنا علیهم المن والسلوی﴾ که زو (شه لاقه) شمان نارد هه سهریان و، بهناسانی که لکیان لیوهر دهگرتن ﴿کلوا من طیبات ما رزقناکم﴾ پیمان گوتن: سا لهو گشت شته پاکانه پیمان به خشیون بخون و سوپاسمان بکه، که چی نهوان لهباتی نهوه ناسوپاسیمان کردین و وتیان: (.. لن نصبر علی طعام واحد...) ۶۱/۲. نِیمهش گوزهرانمان لی تالکردن ﴿وما ظلمونا﴾ وه نه بی بهوکاره یان

توانییتیان ستمی له نِیمه بکه ﴿ولکن کانوا انفسهم یظلمون﴾ به لکو هه له خویان ستمیان کرد، خویان خسته بهر قاری خوا، به هوی برهویانویه کی زوریانه وه ﴿وان قیل لهم اسکنوا هذه القرية﴾ نه ی پیغه مبهرا! وه بیری نهو جووله کانه بینه که وتوونه ته سهرده می تووه، نهو دهمه به پیئشووه کانیان وترا - پاش گهرانه و هیان له ماوهی سهرگردانییه کیان - بچنه نهم شاره وه (بیت المقدس) ﴿وکلوا منها حیث شئتم﴾ له هه لایه کیش هه رچی ناره زووتانه بیخون ﴿وقولوا حطة﴾ که ده شچنه ناو شاره که وه بلین: خویا! گونا هه کانه مان هه لبوهری ﴿وادخلوا الباب سجدا﴾ وه له ده رگا که یه وه به دهم سوژده وه بچنه ژووری و سوپاسی خوا بکه ﴿نغفر لکم خطیاتکم﴾ نهو سا نِیمه یش له هه لهو په له کانتان ده سوورین ﴿وسنزد المحسنین﴾ هیمان بُو نهوانه ی ناکارچاکن، پاداشی زیاتریش ده دهین ﴿فبدل الذین ظلموا منهم قولا غیر الذی قیل لهم﴾ نینجا نهو قسه ی پییان وترابوو که: ده بی له کاتی چوونه ژووره ودها بلین: ((حطة)) خویا! گونا هه کانه مان

وَقَطَعْنَهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَبِطًا ۖ اَمْ اَوْحَيْنَا اِلٰی مُوسٰی اِذْ اَسْتَسْقٰهُ قَوْمُهُ ۚ اَنْ يَّضْرِبَ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ ۚ فَانْجَسَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشْرَةَ نَجَسًا ۚ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اَنْاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ۖ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَمَ ۖ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّٰى وَالسَّلٰوٰى ۚ كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ ۚ وَمَا ظَلَمُوْا وَلٰكِنْ كَانُوْا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ۝۱۱۲ ۚ وَاِذْ قِيْلَ لَهُمْ اَسْكُنُوْا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوْا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوْا حِطَّةً ۚ وَادْخُلُوا الْاَبَابَ سُجَّدًا نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطِيْئَتَكُمْ ۚ سَازِیْدُ الْمُحْسِنِیْنَ ۝۱۱۳ ۚ فَبَدَّلَ الَّذِیْنَ ظَلَمُوْا مِنْهُمْ قَوْلًا غَیْرَ الَّذِی قِيْلَ لَهُمْ ۚ فَارْسَلْنَا عَلَیْهِمْ رَجْرَآءَ مِنَ السَّمَآءِ بِمَا كَانُوْا يَظْلِمُوْنَ ۝۱۱۴ ۚ وَسَنَلَّهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِی كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ ۚ اِذْ یَعْدُوْنَ فِی السَّبْتِ ۚ اِذْ تَأْتِيْهِمْ حِیَاتُهُمْ یَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرْعًا وَیَوْمَ لَا یَسْبِتُوْنَ لَا تَأْتِيْهِمْ ۚ كَذٰلِكَ نَبْلُوْهُمْ بِمَا كَانُوْا یَفْسُقُوْنَ ۝۱۱۵

هه لبوهری، که چی سته مکاره کانیان هه لسان و گوپیان و وتیان: (حطة فی شعيرة) وه لهباتی نهوه که به کرپنووشه وه بچنه نیو شاره وه، به پشتاو پشتی چوونه ژووری !! ﴿فارسلنا علیهم رجرا من السماء بما كانوا یظلمون﴾ جا نِیمه یش به هوی نهو سته مه وه کردیان، له ناسمانه وه سزایه کمان نارد هه سهریان. سهریکی سووره تی (به قهره)، نایه تی شهست بکه، لهوی ته فسرپی نهم نایه تانه رووترکراوه ﴿وسئلهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر﴾ نه ی پیغه مبهرا! ده رباره ی شاره که ی (نه یله) وه که ده که ویته قهرخی - ده ریای سوورو، نیتوان مه دیه و کیوی طور - لییان بپرسه: چی به سهر هات و، هوی به سهر هاته که ی چیبوو! ﴿ان يعدون فی السبت﴾ کاتی که له رژی شه مه دا نافرمانی خویان ده کردو، ماسیهی کانیان لهو رژه قه دهغه کراوه دا راو ده کرد! ﴿ان تأتیهم حیاتهم یوم سبتهم شرعا﴾ چونکه له رژی شه مه دا ماسیهی کان، به زوری له سهر ناوه که ده رده که وتن و،



بەئاساسى "وەك تاقىيىكىردنەۋەيك" بۇيان دەگىردان **«رېوم لايىستون لا تاتىيەم»** بەلام ئەر رۇژە كە شەممە نەدەبوۋ، ديار نەدەمان و" خۇيان دەر نەدەخست ، ئەوانىش لە شەممەدا پشوويان بۇدەگرت و بۇ رۇژى يەكشەممە ئەيانگرتن و بەمە سنوورىيان بەزان وياخىيىبون **«كەكك نبلوم»** ئاۋا تاقىيان ئەكەيىنەۋە- لە تۇلەي سەرپىچى خۇياندا- **«بىما كانوا يفسقون»** بە ھۆى ئەۋەى نافەرمانيان كىردو لە سنوور دەرچوون . (اصحاب السبت) لەرۇژەكانى ھەينىدا دەھاتن حەزرىكىيان دروست دەكردو ماسىيەكانىيان تىدەكردو تىيدا دەمانەۋە، ئەوسا تا شەممە بوايە دەستيان بۇ نە ئەبىردن، بەلكو -وەك فىلىك- دەچوون رۇژى يەكشەممە دەريان دەھىتان !!

هه‌ندی له جووله‌که سه‌رینجی ده‌کهن و ده‌بنه مه‌یموون:

﴿وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ﴾ وەبیریڤنن که دەستەیک لە خراپەکارەکانیان بە پیاو چاکەکانیان "کاتێ ئامۆژگارییان دەکردن" دەگوت: ﴿لَمْ تَعْظُوا قَوْمًا﴾ بۆچی ئێوە ئامۆژگاریی کەسانێکی وا ئەکەن؟ ﴿اللَّهُ مَهْلِكُهُمْ﴾ کە خوا دەیهوێ لەناویان بهێرێ ﴿وَمُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا﴾ یان بەتوندی سزایان بدات؟! ﴿قَالُوا مَعذَرَةٌ إِلَى رَبِّكُمْ﴾ وتیان: لەبەر پۆزەشی لای پەرورەدگارەتان، بەلکو بەناامۆژگارییە توانیبێتمان ئەرکی سەرشارنی خۆمان جێبەجێ بکەین. ﴿وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ شاید ئەوانیش خۆپاریژن لە نافەرمانی خوا ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ﴾ جا کە ئەو پەند و ئامۆژگارییەیان لە بیرخۆبردووە و هیچ سوودیکی پێ ئەگەیاندن ﴿انجینا الذین ینھون عن السوء﴾ ئێمەیش ئەوانەیانمان پزگارکرد کە رێیان لە خراپە دەگرت ﴿وَإِذَا الذین ظلموا بعذاب بئیس بما کانوا یفسقون﴾ زۆر بەتوندی سزای ئەوانەشماندا ستەمیان لە خو کردو، سنوورەکانیان بەزاند ﴿فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ﴾ جا کە بێباکانە درێژەیان بەوکارەیاندا رێگری کرابووون لێی ﴿فَلَمَّا لَهِمْ﴾

وَيَا قَالَتِ امْتَحِنْنَهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَدِّهِمْ  
عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مُعَذِّبُهُ إِلَى رَبِّكَ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٥﴾  
فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ اتَّخَذْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ  
وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا بَعْضٌ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٦﴾  
فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٧﴾  
وَإِذْنًا ذَرِكْ رَبِّكَ لِيَبْعَثَ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ  
يُسُوهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ  
لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٨﴾ وَقَطَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِمَّنْهُمْ  
الضَّالِّحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ  
وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٩﴾ فَصَلِّ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ  
وَرَثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا  
وَإِنْ بَأْسُنَا مِنْ عَرَضٍ مِثْلِهِ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ نَخُذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقَ الْكِتَابِ  
أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَاللَّذَّارِ الْأُخْرَى  
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٧٠﴾ وَالَّذِينَ يَمَسُّوْنَ  
بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضْمِمْ أَجْرَ الْمُضِلِّينَ ﴿١٧١﴾

پیمان وتن: ﴿**كونوا قردة خاسنین**﴾ دەسا لەتۆلەي ئەودا ببنە (مەيموون) بە دوورەوه خراویی و سوک و ریسوا .  
واتە: وەك مەيموون سوک و بێ ریز و بێ حورمەت بن، بەکورتیی وەکو تەفسیرکارانی قورئان دەلّین : دانیشتوانی  
گوندەكە بەهۆی تاوانەکانیانەوه بوونە سێ دەستە: دەستەیهکیان سەرپێچیان کردو سزای توند دران .  
دەستەیهکی تریان دەستیان لە خراپە هەلگرت و پزگار بوون. دەستەیهکی تریان لەئاست گشت ناهەقیەك بێ دەنگ  
بوون، خوای گەورەخۆی چاك ئەزانێ ئەمانەیان چیان بەسەر هات ؟. جەماوەری زانیان لەسەر ئەوەن كە :  
سەرۆكەکانیان بوونە مەيموون و بەران، بەلام دواي سێ رۆژ ، تیاچوون و مردن، وەك لە جینگای تردا خوا ئەفەمۆی:  
(وجعل منهم القردة والخنازير...) ﴿**وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ**﴾ ئەمەش وەبیر بێنە كە پەرەردگارت پێشوەكانیان تێگەیاندا  
﴿**لِيُعَذِّبَنَّهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ**﴾ كە تا رۆژی قیامەت كەسانكی وا زāl دەكەم بەسەریاندا

که همه همیشه خراب ترین سزایان پی بجایژی . نه گهر باوهر په پیغه مبه نه هینن . به لی . و ابو . سهرده می که به (بختنصر) . ماوه یک به گاوره کان . نه و جا به (هیتلر) . سهره رای نه وانه یش موسلمانان کان هه موو کاتی دهرس و په ندی قاره مانیه تیان داده دان . خوا یاریت بهم زووانهش چاوه پروانی کوتاچه نگیان له گهل موسلمانان کاندا ده کری . هه روه کو په یامبه **لهو باره یه وه ده فهرموی** : ( لا تقوم الساعة حتی یقاتل المسلمون الیهود ) . **ان ربک لسریع العقاب** بیگومانه که په روه ردگارت زور زوو به تولدا دهگا **وانه لغفور رحیم** و زوریش پوشره لیبوردوه . دلوقان و میهره بانه .

جووله که بهم لاو به ولادا تهره ده بن :

**﴿ ۱۶۸ ﴾ وقطعناهم فی الارض امما** یه هوودمان له زهویددا پهرت کردن و بوونه چهند دهسته و بهسته ی لیگتر از او و هه دهسته یان که ورته جینه که وه **منهم الصالحون** هه یانبوو پیاوچاک و صالح دهرچوو **ومنهم دون ذلک** و هه یشییانبوو چاک دهرنه چوو **وبلونا هم بالحسنات والسیئات** به خوشیی و ناخوشیی تاقییمانکردنه وه **لعلهم یرجعون** تا به لکو بگریننه وه بولای خوی خویمان و واز له کوفر بیتن **﴿ ۱۶۹ ﴾ فخلف من بعدهم خلف** که چی له پاشیانه وه جینشینیکی بی خیر و ناصالح و به دکار به جیماو هاته جیگایان . وه که له جیگایه کی ترده ده فهرموی : **﴿ ورثوا الکتاب ﴾** و کتیبی تهوراتیان گرتنه دهست . **﴿ یاخذون عرض هذا الدنئ ﴾** که هه بومال و کالای نه د دنیا پهسته تیده کوشان له باتی نهو روزه که ی تر **﴿ ویقولون سیغفر لنا ﴾** نه مه کاریانه وده شلین : بی سو نیمه هه رزوو له لایه خاوه تاوانه کانمان دبه خشرین **﴿ وان یاتهم عرض مثله ﴾** خو نه گهر دیسان کالایه کی وه که نه ویهان دهست که وتبا . نه گهر هه رامیش بووبا **﴿ یاخذوه ﴾** نه وند سروشت نرمن وهری ده گرن . واته : به رده وام خهریکی دونیان و . شوینی ناواتی پرو پوچ ده که ون و . هه رگیز له خراپه ناگه ریننه وه **﴿ الم یؤخذ علیهم میثاق الکتاب ﴾** شاخو لهو تهوراتدا په یمانی پته ویهان ئی وهرنه گیراوه **﴿ ان لا یقولوا علی الله الا الحق ﴾** که به رامبه به خودی خوا هه ق نه بی چیر نه لین **﴿ ودرسوا ما فیه ﴾** نهوی له تهوراته یشدا بوو هه موویان توینژی بوویه وه دیراسه یان کردبوو . که چی هه ر گویمان نه دا **﴿ والدار الآخرة خیر للذین یتقون ﴾** خو نهو ماله که ی تر " رژی قیامت " بو نهو که سانه ی که له خوا ده ترسن . باشتره له لادان و نه د دنیا یه یان **﴿ افلا تعقلون ﴾** ده سا تیناگن و ژیرنابن **﴿ والذین یمسکون بالکتاب واقاموا الصلوة ﴾** نهو که سانهش که هه همیشه دهست به کتیبه که ی (تهورات) وه ده گرن و . به باشیش نویژ ده که ن . دیاره به وکاره یان دهنه پیاوی چاک و صالح **﴿ انا لا نضع اجر المصلحین ﴾** بیگومان هه رگیز نیمه ش پاداشی چاکسازان زایه ناکه ین . دیاره تا نیر لاساری جووله که کانی باسکرد . نیستایش دیته سهریاسی قار لیگرتن یان . وه نه فهرموی : **﴿ وان نتقنا الجبل فوقهم ﴾** نه ری له بیرتانه نه وکاته کیوه که ی (تور) مان له بن هیئاو به لای سهریانه وه راگرت **﴿ کانه ظلة ﴾** ده تگوت پارچه هه وریکه به حه واه **﴿ وظنوا انه واقع بهم ﴾** و وایان ده زانی نه گهر فهرمانی خوا جینه جی نه که ن . به سهریانددا ده که وی **﴿ خذوا ما آتیناکم بقوة ﴾** پیمان وتن : نه و فهرمان و بریارانه ی پیمانداون . توند بیانگرن و کاریان پی بکه ن **﴿ وانکروا ما فیه لعلکم تتقون ﴾** وه هه رچیشتی تیدایه هه ر له یادتان بی و . رهفتاری پی بکه ن . به شکو خو پیاریزن له نافهرمانی خوا .

خوا په یمان له زاروو زیچی نادم ده گری . که بییه رستن :

**﴿ ۱۷۰ ﴾ وان اخذ ربک من بنی آدم من ظهورهم ذریعتهم** نه وکاته وه بیر بینه که په روه ردگارت له پشتمی نه وه کانی نادم وه چه نه وه ی وده رهینا **﴿ واشهدهم علی انفسهم ﴾** و په یمانی ئی وهرگرتن و . کردنی به شاید له سهر خویمان



بویہ کخوایپرستی ، نهوجا فہرموی: **﴿الست بریکم﴾** ئیری من پەرورددگاری ئیوہ نیم: **﴿قالوا بلی شهدنا﴾** گشت وتیان بهائی ئیمہ شایهتی دہدین تو خوی ئیمہیت. هندی له رافه کهرانی قورنان دهلین: ئەم وتووێژو قسه وباسه واقعییه و حهقیقهتی هیه. بهلگهشیان نهو ریوایهتیه که (ئین عهیباس) ئهیهینئ و ئهائی: ههچی زاپوو نهو دی عهولادی ئادهم ههبوو کهخوا حهزبکا دروستیان بکات تاپوژی قیامهت، بهجاری ههموویانی لهپشتی ئادهم هینایه دهری و. پهیمانی ئی وهگرتن که: دهبی هه نهوبهپرست و، شهریک و هاوبهشی بۆدانهنن، جاخواش کهفیل و دهستهبهری رۆزی نهوان ئهبی (رواه احمد والنسائی والحاکم). بهلام (ئین کهسیر) پیی وایه: که نهو بهلین و پهیمانه شتیکی فیعلی نییه. بهلکو نهزیلهو تهمسيله، مهبهستیش بهو شاهیدی دانه نهو هیه که: خوی گهوره

گشت عهولادی ئادهمی به (فیرتوت) لهسهر یهکتاپرستی دروستکردوه، وهک (شیخ حهسهنی بهصری) یش دهائی، بهلگهیش نهو هیه کهخوا لهنایهتهکهدا دهفرموی: (من بنی آدم) و نافهرموی: (من آدم)، وه دهفرموی: (من ظهورهم) نهیفرموی: (من ظهره). (ئین کهسیر) ئهئیت ریوایهتهکهی (ئین عهیباس) یش (مهوقوف) به. نهک (مرفوع). **﴿ان تقولوا يوم القيامة﴾** نهکا پوژی قیامهت بلین: **﴿انا کنا عن هذا غافلين﴾** بهراستی ئیمه له یهکتاپرستییه بی ناگا و خافل بووین. **﴿او تقولوا انما اشرك آبائنا من قبل﴾** یانهلین: باوو باپیرانمان - لهپیش ئیمهوه - هاوهلیان بۆخوا داننا، نهوسا ئیمهش چاومان لیکردن. نهگینا و نه ئهبووین **﴿وکننا ذریه من بعدهم﴾** خو ئیمه کوهمائی زاپوو منالی دوی نهوان بووین و. چاومان لهوان کردو، ناگامان لههیج شتی نهبوو **﴿افتلکنا بما فعل المبطلون﴾** ناخو "خوایا!" دهتهوی ئیستا بههوی کاروکرداری ناههق بیژان و بهتالکارانهوه لهناومان بهیهت؟! **﴿وذلك نفصل الايات﴾** ههڕناوا ئایهت و بهلگهکانی خویمان روشن نهکهینهوه. تا مهردوم

تیفکرین وههق وناههق لیک بکهنهوه **﴿ولعلمهم يرجعون﴾** وبهشکو له سهڕلێشاوایی بگهڕینهوه..

نموونهی زانای لارو لاسار:

ئینجا خوی گهوره نموونهی زانا خراپهکانی سهردهم دینیتهوهو نهفرموی: **﴿واتل عليهم نبا الذي اتيناهم اياتنا﴾** ئهی پیغهمبهرا! دهنگ و باسی نهوکهسه سهڕ لێشاوهیان بۆ بخوینه که بهلگه نیشانهی خویمانمان پیندا. (عهبدوللای کوری مهسعود) ئهائی: نهوزانایه (بهلعهمی کوری باعورا)یه. کاتی خوی موسا ناردی بۆ نامۆزگاری پاشای (مهدهین) و. پاشاکهش پێزیکی زۆری لیگرت و. له نهجای نهو ریز لیگرتنهوهوه چووه سهڕ ئایینی نهوان و. نهگهرايهوه لای موسا ههندی ریوایهتیش له ئیبنی مهسعودو، غهیری ئهویشهوه ئهلین: نهو پیاوه پیاویکی صالح بووه، پینش نهوه بهنی ئیسرائیلیهکان بچنه فهلهستین نهو لهوی بووه، بهلام چوونکه لهوه

شهدا

نور الحارثی

﴿وَإِذْ نُنَاقِ الْجِبَلِ فَوْقَهُمْ كَانَهُمْ زُلَّةٌ وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٧٧﴾ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا إِنَّمَا أَكْثَرُ الْقَوْمِ مِنَّا ضَالَّةٌ ﴿٧٨﴾ وَأَن تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِن قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّن بَعْدِهِمْ أَفَهِيَ كُنَّا مُفْعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٨٠﴾ وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٨١﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَسَلَهُ كَتَلُ الضَّالِّينَ أَن يَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَوْ تَرَكَهُ يَلْهَثُ ذَلِكَ مِثْلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ الْقِصَصَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٨٢﴾ سَاءَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنفُسُهُمْ كَانُوا بِظُلْمٍ ﴿٨٣﴾ مِّن يَّهْدِي اللَّهُ فَبُهْلِكُوا وَأَنفُسُهُمْ كَانُوا بِظُلْمٍ ﴿٨٤﴾ فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ وَمَن يُضِلِلْ فَلَا تِلْكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٨٥﴾﴾

٧٧

دنیائین که جووله که دهسکاری ئو پړوايه ته‌یان نه‌کردبئ، ناتوانین متمانه بخینه سه‌ری. له‌ولایشه و پړوايه ته‌کان جیاوازی و، پشیویی و، ئالۆزیه‌کی زۆریان تیدایه، بۆ نمونه پړوايه تئ ده‌لیت: ئو پیاوه ناوی (بلعام کوپی باعورا) یه و له‌به‌نی ئیسرائیلییه‌کان بووه، یه‌کئ دیکه نه‌لیت: له‌دهسه لاتداره‌کانی فه‌له‌ستینه، یه‌کیکی تر ده‌لیت: پیاویکی عه‌ربه، ناوی (ئومه‌یه‌ی کوپی سه‌لت) بووه، هه‌ندئ تر ده‌لین هاوچه‌رخ‌ی په‌یامبه‌ر بووه، پییان وتوو (ابو عامر الفاسق). هه‌ندئ تر ده‌لین: نه‌خیر، هاوچه‌رخ‌ی موسا بووه. هه‌ندیکیتر ده‌لین: نه‌خیر پاش موسا بووه. جا له‌به‌ر ئو ئالۆزیه، دیاری نه‌کردن و دان نه‌نان به‌هیچ کامیکیاندا چاک‌تر و گونجاوتره‌ له‌گه‌ل ده‌ق و پۆخی قورئانه‌که‌دا، چونکه نه‌ له‌ قورئاندا، وه نه‌ له‌ فه‌رمووده‌یه‌کی "مرفوع" دا دیاری کراوه. به‌لام گرنگ ئه‌مه‌یه که بزانری: ئه‌وانه‌ی وا بپروا ناهینن و ملکه‌چ نابن بۆ ئایه‌ته‌کانی خوا پاش ئه‌وه‌ی بۆیان پوون کراوه‌یه، هه‌ر له‌ دوودلئ و ئه‌مبه‌رو ئو به‌ردا ئه‌بن، حالیان وه‌ک حالئ سه‌گیکی ماندوو وایه‌و، هه‌رگیز سروشتی خۆی تیک نه‌داو، هه‌ر هاسکه هاسکی خۆی بکا، ئو جوړه زانا سه‌ر لیشیواوانه‌ش ئایه‌ته‌کانیان چ بۆ بخوینرتوه، یان نه‌؟.. له‌ ئه‌مبه‌رو ئو به‌ری خۆیان ناکه‌ون و هه‌ر پۆژه‌ی له‌ سه‌نگه‌ریکدان و، له‌ ده‌رگایه‌ک ده‌دن!! ﴿فانسَلَخ منها﴾ خۆی لیدارنن و یه‌خه‌ی لی هه‌لته‌کاندن" واته: خۆی کافر کردو نه‌گه‌رایه‌وه بۆ هه‌ق" ﴿فَاتَّبَع الشَّيْطَان﴾ ئینجا شه‌یتان دوا‌ی هه‌نگاوه‌کانی خۆی خست ﴿فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ جا چوووه ناو پیزی گومرایانه‌وه ﴿وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا﴾ نه‌گه‌ر ویستبامان پله‌ی به‌رزیمان به‌و ئایه‌تانه‌ ده‌دایه‌و، دوا‌ی ناهه‌قیی نه‌ده‌که‌وت ﴿وَلَكِنَّهُ اخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ﴾ به‌لام ئو خۆی به‌زه‌ویدا نووساند، واته: دونیای هه‌لبژاردو پووی تیکرد ﴿وَاتَّبَعَ مَوَاهٍ﴾ وپه‌په‌وه‌ی له‌ هه‌واو ئاره‌زووی خۆی کرد، ده‌ره‌نجام سه‌رگه‌ردان بوو ﴿فَمَثَلُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ﴾ نه‌زیله‌و نمونه‌ی ئو جوړه‌که‌سه‌نه‌ له‌ په‌ستییدا-وه‌ک نه‌زیله‌ی ئو سه‌گه‌ هاره‌ وایه ﴿إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ﴾ نه‌گه‌ر تارێ بنییت و بۆی بجیت، ئه‌وله‌ ماندوویی خۆیدا زمانت لی ده‌رده‌کیشئ ﴿وَرَأَى تَرَكَّهُ يَلْهَثْ﴾ و نه‌گه‌ر وازی‌ش لی به‌ینی، هه‌ر زمان ده‌ردینی و، خه‌ریکی هاسکه هاسکی خۆی ده‌بی. " واته: هه‌ر زۆرت بۆ هینا هه‌لدئ و هاسکه هاسکی پی ده‌که‌وی، وازیشت لی هینا هه‌روایه‌و دیته‌ سه‌رت! ئو که‌سه‌یش که خۆی بوارد له‌ ئایه‌ته‌کانی خوا، بزانی یان نه‌زانی، سروشتی تیکچوووه و قه‌ت ناگۆی و، هه‌ر سووکه‌و هه‌ر پۆژه‌ی له‌لایه‌که ﴿ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾ ئو به‌سه‌ره‌ات و چیڕۆکه‌یه نمونه‌ی به‌سه‌ر هاتی ئو که‌سه‌نه‌یه‌ که: ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌یان به‌درودانا و کاریان پی نه‌کردن" جا جووله‌که‌ بن، یان نا ﴿فَاقْصِصْ الْقِصَصَ﴾ جا تۆیش ئه‌م داستانه‌یان بۆ بگیره‌وه ﴿لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ به‌لکو بیر بکه‌نه‌وه‌و ئامۆزگاری وه‌رگرن و، له‌ری راست کلا نه‌بن ﴿سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾ چه‌ند خراپه‌ نه‌زیله‌و سه‌رگۆزه‌شته‌ی ئو کۆمه‌له‌ی که ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌یان به‌ درودانا ﴿وَانْفَسَحُوا كَانُوا يَظْلَمُونَ﴾ سه‌ته‌میشیان هه‌ر له‌ خۆیان کرد، نه‌ک له‌ ئیمه‌، خۆیان زیانمه‌ند بوون و ریگای هه‌قیان بزر کرد ﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ﴾ هه‌ر که‌سێک خوا پینمایی بکات- بۆ لای هه‌ق- دیاره‌ هه‌ر ئه‌وه‌ به‌ختیارو سه‌رفرازو شه‌ره‌زای راستیه‌ی ﴿وَمَنْ يَضِللْ فَلَا تُكَلِّمُ الْخَاسِرِينَ﴾ وه‌ر که‌سیش -به‌هۆی لاساریی خۆیه‌وه‌-گومرای بکا، له‌ پیزی زه‌ره‌ر مه‌نداندايه‌ .

هه‌رله‌ (ئه‌زهل) دا خه‌لگانی جه‌ه‌ننه‌می دیاری کراو:

﴿لَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ﴾ بئ سو زۆیکمان له‌ جنۆکه‌و له‌ ئاده‌میی بۆ دۆزه‌ به‌دی هینا،

چونکه له‌ ئه‌نجامدا به‌ ئاره‌زووی خۆیان ریگای به‌ده‌ختیی ده‌گرنه‌ به‌ر، واته: به‌رله‌وه‌ دروستیان بکه‌ین ده‌مانزانی کئ چاکه‌ ده‌کاو، کیش خراپکاره‌، بۆیه ئیمه‌ش بریاری واماندا ﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا﴾ دلیان هه‌یه، که‌چی هه‌قی



پی و مرناگرن و تی ناگن له ههق ﴿ولهم اعین لا یبصرون بها﴾ و چاویان ههیه، کهچی دهسه لاتی خوی پینابینن ﴿ولهم آذان لا یسمعون بها﴾ وههستی بیستنیان ههیه، به لām پینابیسن. واته: دل و چاوو گوی و هتد نامیری وهرگرتن و ورد بوونه ون و، به ههق گهیشفتن، به لām بهداخوه نهوانه نه بیر نهکهنه وه، نه وردیش نهبنه وه، نه راستیش نه بیسن ﴿اولنک کالانعام﴾ نه مانه وهک ناژهل و مهرو بز و وشتر و گان ﴿بل هم اضل﴾ به لکو نهوان له ناژهل لیش و یلترن، چونکه ناژهل دهگه پی له شوین سوودو که لکی خوی، وهله زیان و زهره ری خوی پاده کات ﴿اولنک هم الغافلون﴾ نهوانه خافل و بی ناگا له نایه ته کاشان.

ناوه پیروژو جوانه کان هه ره یی خوان:

﴿والله الاسماء الحسنی﴾ ناوه کانی خوا هه موو جوان

و پرشکون ﴿فادعوه بها﴾ دهسا ئیوهیش هه ره بهو ناوانه وه بانگی بکه، لاله نزاو داوا هه ره بهوانه بکه. (بوخار و موسلیم و ترمزی و شیین ماجه) ربیویه دهکهن که: پیغه مبهه ﴿دهه رموی﴾ ((ان لله تسعة وتسعين اسما مائة إلا واحدا، من احصاها دخل الجنة، و هو وتر يحب الوتر)). و ترمزی به ته نیا خوی نهه له پیغه مبهه وه - زیاد له ربیویه تی یه کهم - دهگه پیته وه ناوه جوانه کان نه ژمار دهکات: (وهو الله الذی لا اله الا هو الرحمن الرحیم، الملک، القدوس، السلام، المؤمن، المهیمن، العزیز، الجبار، المتکبر، الخالق، الباری، المصور، الغفار، القهار، الوهاب، الرزاق، الفتاح، العلیم، القابض، الباسط، الخافض، الرافع، المعز، المذل، السميع، البصیر، الحکم، العدل، اللطیف، الخیر، الحلیم، العظیم، الغفور، الشکور، العلی، الکبیر، الحفیظ، المقتی، الحسیب، الجلیل، الکریم، الرقیب، المجیب، الواسع، الحکیم، الودود، المجید، الباعث، الشهید، الحق، الوکیل، القوی، المتین، الوئی، الحمید، المحصی، المبدی،

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٦﴾ وَ لِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰی فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧٧﴾ وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٧٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٧٩﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِيَّائِي كِذِبِي مَتِينٌ ﴿١٨٠﴾ أَوَلَمْ يَنْفَعَكُمُ أَمْثَلُ مَا بَصَّاحِهِمْ مِنْ جَنَّةٍ إِن هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨١﴾ أَوَلَمْ تَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٢﴾ مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَكَلا هَادِي لَهُمْ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٣﴾ يَسْتَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مَرْسَلُهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْعِهَا إِلَّا مَن قُلْتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَأَتَايَنَّكَ إِلَّا بُعْدُهُ يَسْتَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾ قَوْلًا مَّكْثُ

المعید، المحی، الممیت، الحی، القیوم، الواجد، الماجد، الواحد، الصمد، القادر، المقدر، المقدم، المؤخر، الأول، الآخر، الظاهر، الباطن، الوالی، المتعالی، البر، التواب، المنتقم، العفو، الرؤف، مالک الملک، ذوالجلال و الإکرام، المقسط، الجامع، الغنی، المغنی، المانع، الضار، النافع، النور، الهادی، البدیع، الباقي، الوارث، الرشید، الصبور)). به لی نهه نهو (۹۹) ناوه پیروژه یه که له قورئان و فرموده کاند هاتون و (ترمزی) یش کویکردونه ته وه له کتیبه که یی خویدا بهوشیوه نووسیونی، ده بی نه وهش بزانیی که ناوه پیروژه کان ته نها لهو (۹۹) ناوه دا نه براونه ته وه، وهکو پیشهوا (نه حمهه) له جیی خویدا لهوباره وه فرموده یی نهناوه. ﴿ونزروا الذین یلحدون فی اسمائه﴾ لهوانه گه پین دهس وهرده دن له ناوه کانی خواو به دهس نهقه ست دهیانگوین، واته: له ماناو مه به ست لایان ده دن، یان ناوی تری بو دانه نین! بو نمونه: موشریکه کان له باتی نه وه که ناوی (الله) بیئن، دهیانگوت (لات)، یان

له باتی ئهوه بلّین (عزیز) ئهیانوت: (عزی)... هتد. **﴿سَیَجْزُونَ مَا کَانُوا یَعْمَلُونَ﴾** دَلْنیابه ئهوانه به تۆلهی کردهوهی خویان نهگهن. هاوه لانی په یامبه **﴿جاری و ابوو دهیانگوت "یا الله" جاری وایشبوو دهیانگوت "یاره حمان" (ئه بوجهل) یش گوئی لهوه بوو وتی: موحه ممد له لایه کهوه ده لیت یه خوا هیه، که چی له پاران هودا هاوار و هانا بو چهند خوایه که ئه با؟! جا له وه لامی ئه وه دا ئهم نایه تهی (ولله الاسماء الحسنی...) هاته خواری. تهفسیری (ئیین کهسیر). **﴿۱۸۱﴾ وَمَنْ خَلَقْنَا امّة یهدون بالحق﴾** له و مرقانه دا دروستمان کردون. هه میسه ئوممهت و گه لی واهیه که: به رهو ریگی راست و دروست خه لکی هیدایهت نه کهن **﴿وبه یعدلون﴾** و به هه قیش بریار ئه دهن و داوه ریی نه کهن. ئه گهر چی دونیایش پری له سته م. واته: له ناو ئوممه تی هه مو پیغه مبه ریکدا پیاو چاک و (داعیه) هه لکه وتوو: وه کو له فهرمووده یه کی (متفق علیه) داها توهو ده فهرموئی: (لا تزال طائفة من امتی ظاهرين علی الحق لا یضرهم من خذلهم ولا من خالفهم حتی تقوم الساعة). واته: له ئوممه تی مندا هه تا قیامهت دیت پشتیوانانی هه ق نابرین. سه ریچی ئهم و ئه ویش زیانیکیان پی ناگه یه نیت **﴿۱۸۲﴾ والذین کذبوا بآیاتنا﴾** ئه وان هه ش برویان به نایهت و نیشانه کانی ئیمه نیه و به درویان دانان **﴿سنستدرجهم من حیث لا یعلمون﴾** هیدی هیدی ئه یانگرین بی ئه وه به خوشیان بزائن. (ئیسیدراج) ئه وه یه هه رکه گوناخی ده کهن. له باتی ئه وه خوای گه وره تۆله یان لی بسینی. گوزهرانیان باشر ده کا. ئه وانیش چه واشه دهن و زیاتر سه ر ده کهنه ناو تاوان و گوناخ. ئیتر کتوپر خوا قاریان لی ده گریت **﴿۱۸۳﴾ واملی لهم﴾** و ماوه یه کیش مۆله تیان نه دم و. سزایان دوا ئه خه م هه تا پتر مهستی دنیا دهن **﴿ان کیدی متین﴾** دَلْنیابن پلانم بو له ناو بردنیان زور ورد و به هیزه **﴿۱۸۴﴾ اولم یتفکروا ما بصاحبهم من جنة﴾** ناخو بریان نه کردوته وه. تا بزائن که هاو پیکه یان "محمد **﴿ص﴾** هه رگیز تووشی شیتی نه بووه؟ ئه مه وه لامی ئه و نایه ته یه که ده فهرموئی: (یا ایها الذی نزل علیه الذکر انک لمجنون). **﴿ان هو الا نذیر مبین﴾** ئه وه ره په یامبه ریکی ترسینه ری ناشکرایه بو هه ر خاوه ن دلیک. ئیتر چۆن پی ئه لّین شیته **﴿۱۸۵﴾ اولم یبظروا فی ملکوت السموات والارض وما خلق الله من شی﴾** نایا بو زانینی ده سه لاتی گه وره یی و فراوانی خوا. له ناسمانه کان و زهوی و له و هه مووش تانه ی تره که خوا دورستی کردون رانه ماون تاملکه چ بن؟ **﴿وان عسی ان یكون قد اقترب اجلهم﴾** خو له وه ش ده چی نا کامیان نزیک بوو بیته وه ده رفه تیان نه مینی بو به ده سته پنیانی کرده وه ی چاک؟! **﴿فبای حدیث بعده یؤمنون﴾** جا ئه گهر به م قورئانه بریا نه کهن و دانه چله کین. ده بی به چ قسه یه کی تر بریا بکه ن **﴿۱۸۶﴾ ومن یضلل الله فلا هادی له﴾** خوا پی له هه رکه سیك بگوپی "به هو ی لاساری ئه وکه سه خو یه وه" ئیتر ه یچ رتبه ریکی بو نییه دهستی بگری **﴿ویدرهم فی طغیانهم یعمهون﴾** سه ره رای ئه وه ش وازیان لیدینی باهر له ناو سه رکه شی خو یاندا سه رگه ردان بن.**

هاتنی روژی سه لاو نیشانه کانی:

هاو به شدان هه کان و تیان: نه ی پیغه مبه ر! **﴿ص﴾** ئه گهر راست ده کیت تو په یامبه ری خوایت. ده سا پیمان بلّی: روژی قیامهت که یدیت؟ جا خوا ئهم نایه ته ی دابه زاندو فهرمووی: **﴿۱۸۷﴾ یسألونک عن الساعة﴾** له با بهت روژی قیامه ته وه لیت ده پرسن: **﴿ایان مرسیها﴾** که ی روو ده داو دیته دی **﴿قل إنما علمها عند ربی﴾** پییان بلّی: ته نها په ره و دگه رم ده زانی که ی دیت **﴿لا یجلیها لوقتها الا هو﴾** ئه و نه بی ه یچ که سیك ناتوانی له کاتی خویدا بیخاته روو و دیاری بکا **﴿ثقلت فی السموات والارض﴾** هه لمیان و زانینی هاتنی کاتی قیامهت بۆگشت ئه وان ه ی له ناسمانه کان و زه ویدان قورس و سه خته **﴿لا تاتیکم الا بغتة﴾** هه ر کتوپریك بوتان دی. (ته به ریی) ئهم فهرمووده ی پیغه مبه ره دینی: که روژی قیامهت ده رگا به مه رد م ده گری. خه لکیش بی ناگایه لی، یه کی گۆلاوه که ی چاک ده کا،



یهکی ناوی مهرو پاتالهکهی دودا، یهکی له بازارد کالاکهی دهنوینی، تهرازووهکهی بهرزکردوتهوه . نزم کردوتهوه .  
یان له فرمودهیهکی تردا هاتوه: ههتا خوړ له خوړشاووه ههلهیهته، قیامهت نایهت، جاههر که ههلهات  
وخهلهکیش دیتیان، نهوجا گشت باوهردینن، دیاره ئیتر نهوکاتهیه لههیچ کهسیک باوهردناگیری، نهگهر بهر لهوه  
باوهردی نههینابی. **﴿یسالونک کانک حفی عنها﴾** جوړیک لهتو نهپرسن - نهی موحهمهده! - وهک تو له زانیینی  
هاتنهکهیدا پسپوړ بیت **﴿قل انما علمها عندالله﴾** تویش بلی: تنها ههرا خوا خوئی دهیزانی "هیچ کهسی تر نایزانی،  
ئیتر نهوانیش با نهوهنده لهسهری نهپوړ **﴿ولکن اکثر الناس لا یعلمون﴾** بهلام زوړیهی شه مەردمه راستییهکان  
نازانن.

پینغه بهریش (موحهمهده) بو خوئی شتیکی بهدهس نیه:

**﴿۱۸۸﴾ قل لا املك لنفسی نفعاً ولا ضراً الا ما شاءالله﴾**

بلی: من خاوهنی هیچ شتیك - چ سوود، چ زیان - بو خوشم  
نیم، مهگهر نهوهنده خوا مهیلی ههبیته، ئیتر من له کوئی  
هاتنی پوړی قیامهت نهزانم؟ **﴿ولوكنتم اعلم الغیب﴾** نهگهر  
من غیب و نادیارم زانیبا بی وهچی **﴿لاستكثر من  
الخير﴾** شهوهله خیرو بیرو زوړم بو خویم گیر دهکوت  
**﴿وما مسنی السوء﴾** وقهتیش خراپه و زیانم تووش  
نهدهبوو **﴿ان انا الا نذیر وبشیر﴾** ههموو بزنانن من تنها  
ترسینهرو موژده دهرم **﴿لقوم یؤمنون﴾** بو کهسانی بهرو  
دهکەن بهیهامبهریهتی من .

ههموو لهیهک کهسن (نادهم):

**﴿۱۸۹﴾ هوالذی خلقکم من نفس واحدة﴾** ههراوه خوایهیه

که ئیوهی له تنها کهسیک (نادهم) دروستکرد **﴿وجعل منها  
زوجها لیسکن الیه﴾** وهههله ویش (ههروا)ی هاوسهری -  
بوئد نارامیی نهو - فهراههه هینا **﴿فلما تفشاهما﴾** چاکه  
نادهم لهگهلیا جووت بووو **﴿حملت حملاً خفیفا﴾** نهویش

قرآن العزیز سورة الفرق  
قُلْ لَا اَمْلِكُ لِنَفْسِی نَفْعًا وَلَا ضَرًّا اِلَّا مَا شَاءَ اللهُ وَلَوْ كُنْتُ  
اعْلَمُ الْغَیْبِ لَا سَتَكُنْتُ مِنَ الْخَیْرِ وَمَا مَسْنِی السُّوءُ اِنْ  
اَنَا اِلَّا نَذِیْرٌ وَبَشِیْرٌ لِّقَوْمٍ یُّؤْمِنُوْنَ ﴿۱۸۸﴾ هُوَ الَّذِیْ خَلَقَكُمْ  
مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لَیَسْكُنَ اِلَیْهَا فَلَمَّا  
تَفَشَّاهُمَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِیْفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا اَفْقَلَتْ دَعَوَا  
اللهُ رَبَّهُمَا اِلَیْهِ اَتَبَتَا صِلِحًا لِّتَكُوْنَنَّ مِنَ الشَّاكِرِیْنَ ﴿۱۸۹﴾  
فَلَمَّا اَنَّهُمَا صَلِحَا جَعَلَ لَهُ شُرَكَاءَ فِیْمَا اَتَتْهُمَا فَتَعَلَّى  
اللهُ عَمَّا یُشْرِكُوْنَ ﴿۱۹۰﴾ اَشْرِكُوْنَ مَا لَا یَخْلُقُ شَیْئًا وَهُمْ یَخْلُقُوْنَ  
﴿۱۹۱﴾ وَلَا یَسْتَطِیْعُوْنَ لَهُمْ نَصْرٌ وَلَا اَنْفُسُهُمْ یَنْصُرُوْنَ ﴿۱۹۲﴾  
وَ اِنْ تَدْعُوْهُمْ اِلَی الْهُدٰی لَا یَسْمَعُوْكُمْ سَوَآءٌ عَلَیْكُمْ اَدْعَوْتُوهُمْ  
اَمْ اَنْتُمْ صٰمِتُوْنَ ﴿۱۹۳﴾ اِنْ اِلٰلٰهٍ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللهِ  
عِبَادٌ اَمْثَلُكُمْ فَاَدْعُوْهُمْ فَلَیْسَ یَسْمَعِیْوُا لَكُمْ اِنْ  
كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ﴿۱۹۴﴾ اَلْهَمَّ اَرْجُلُ یَمْشُوْنَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَیْدٍ  
یَبْطِشُوْنَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَعِیْنٌ یَبْصُرُوْنَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اُذُنٌ  
یَسْمَعُوْنَ بِهَا قُلْ اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ کِیْدُوْا فَلَا تُنْظَرُوْنَ ﴿۱۹۵﴾

لهسهرخو دووگیان بوو **﴿فمرت به﴾** چا ماوهیهکیش بهوسکهوه مایهوه، واته: تا کاتی له دایکبوونی گوزهراندیی و  
کاری روژانهیشی پیوه دهکرد **﴿فلما ائقلت﴾** چا که چوویه قوناخی سهختیی و قورسیهوه، واته: له دایکبوونی  
نزیک بوویهوه **﴿دعوا الله ربهما﴾** ههردوو له خوای پهوهردگاریان پارانهوو وتیان: پهروهردگارمان: **﴿لئن اتیتنا  
صالحا﴾** شهرتبی نهگهر مندالیکی نیڕینهی چاکمان پی بههخش **﴿لنکونن من الشاکرین﴾** له خهلهکانی شوکرانه  
بزیڕین **﴿فلما آتاها صالحا﴾** چاههه که مندالیکی نیڕینهی صالح و راسالی دان **﴿جعل له شرکاء فیما  
آتاها﴾** نهوی خوا پییدابوون کردیانه شهریک و هاوبهش بوئی و، پهیمانهکهی خوئیانیان شکاند **﴿فتعالی الله عما  
یشرکون﴾** چا خوا بهرزو بلنده، پاک و بیخهوشه لهوه نهوانه دهیکهه هاوبهشی . بهلی.. نهگهر سهیریکی شه  
رووداوو داستانهیه بکری، وادهردهکوی - له چاوی ئیمهوه - زوړ فالوزه، چونکه نهگهر بهوردی سهیری دارشتنی

قورئانهكه بكرى دهبى بابيه (ئادهم) و دايه (هوا) مندالعهكيان كردبیتته هاوبه شى خوا!! نيتر چۆن؟ له بهر چى؟ ئيمه شتيكى بههيزمان به دهستهوه نيبه بۆ چۆنيه تيبهكهى، نهگهرچى فرموده ديه كه هيهه پيشهوا (ئهحمده) و (تيرمزي) هيتاوايانه، نهویش ئيمامى (ئيبني كهسير) له بارهيهوه نهليت: لهسى ريگهوه ناتاواوو (مه علول) ه، بيجگه لهوش دهليت: نهو فرموده ديه (مهوقوف) ه. نهگهر ههرشتيكي تر لهو بابيه تهوه ههبي به لاوازي دانهنى. وه ههروهها بهريزي دهليت: ئيمام (هسنى بهصري) پتي وايهكه: مه بهست بهم رووداوه بابيه (ئادهم) و دايه (هوا) نيبه، پاشان ئيبن كهسير دهليت من بۆخۆم ئهم رايهم به دله، بهلگه يشم ئايه تي (فتعالى الله عما يشركون) ه، منيش وهك خۆم ههرئهو بۆچوونم پي چاكه، چونكه شتى وا بۆ پهيامبهران زۆر نهگونجاوه، ئهى چۆن دهبيت خانهوادهى پيغه مبهران ههر نهونده له ييروباوه پوه قيهده تيگه يشتن؟ چۆن دهبى نهزانن چ شتيك دهبيتته شيرك بۆ خوا؟ چۆن دهبيت نهزانن كه ههموو شتيك به دهستى خوايه؟ چۆن دهبيت خوا بيبهوى منداڵ بمرينى و، شهيتان نهيه ليت؟ تهنا ته ئهه زۆر سامناك تره له خواردنى درهختهكهى بهههشت، چونكه / يهكهه: نهو خواردنه نابيته شيرك. دووه: پاكانهيشى بۆ كراوه به ئايه تي (ولم نجد له عزما). سيبهه: دهگونجيت كه سه رده تاي ئايه تهكه باس له ئادهم و حهوا بيت و، ناوه راس تهكهى بۆ گيترانه وهى شتيك بيت كه له سروشت و تايبه ته نهدى نهوه كاني ئهوان بيت. واته: وهچه كانمانيان، چونكه بنياده من له سروشتيان وه نزيكه داواى شتيوا بكن و، پاشانيش به پيچه وانهوه رهفتار بكن.

#### خواكانتاقان - به دهرله خوا - بۆتوانان:

﴿يُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا﴾ ئايا دهبى شتيك بكه نه هاوبه شى خوا، كه نه توانى هيج شتيك دروست بكات؟ ﴿وَهُمْ يَخْلُقُونَ﴾ دهبى خوشيان - هاوبه شهكان - دروست بكرين، واته: خو ئهوبقانه خويان دروست كراون، نيتر چۆن ئه پهرسترين؟ ﴿وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا﴾ و بههيج شيوه يه كيش ناتوانن هيج يارمه تي و كۆمه كي په رستياره كان بدهن ﴿وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ﴾ تهنا تهى ناتوانن كۆمهك به خویشان بكن و، خراپه يه كه له خويان بگيترنه وه، نيتر چۆن دهيان په رستن ﴿وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى﴾ خو نهگهر بانگيشيان بكن بۆ ئه وهى پي راستستان نيشان بدهن ﴿لَا يَتَّبِعُوكُمْ﴾ هيج ناييسن و به دهنگتانه وه نايهه ﴿سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدْعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ﴾ بانگيان بكن، يابيه دهنگين و دهنگ نهكن، يهكباره بۆتان، واته: داوايان ئي بكرى، يان نهكرى يهكسانه ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَثَالِكُمْ﴾ بيگومان نهوانهى كه ئيهه بيجگه له خوا بانگيان نهكن و ئهيان په رستن ههر بهندهو دروستكراون وهك خۆتان ﴿فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ﴾ دوسا بانگيان بكن با وه لامتان بدهنه وه ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ نهگهر ئيهه راست نهكن نهوانه شتيكيان به دهسته ﴿أَلَمْ أَرَاجِلَ يَمْشُونَ بِهَا﴾ ئا خو ئهوانه - لاني كهه - دهتوانن وهك ئيهه له سه رپي بچن بۆ پيوستيهه كانيان ﴿أَلَمْ لَهُمْ آيِدٌ يَبْطِشُونَ بِهَا﴾ يان دهستيان هيهه ههله تهى پي بهرن بۆ رهدانه وهى نهيارو ناحهزيان ﴿أَلَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يَبْصُرُونَ بِهَا﴾ يان چاويان هيهه پي ببينن؟ ﴿أَلَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا﴾ يان گوڤيان هيهه پي ببيسن؟ "جانهگهر ئهوانه - ههرهيج نهبي - به ئه نذازهى ئيهه تواناو دسه لاتيان نيه، باشه! چۆن هاواريان ليده كن و نهيان په رستن؟ ﴿قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُون﴾ بلى: دوسا هاوار له بتهكانتاقان بكن، پاشانيش - بههه مووتانه وه - نهخشه و پلانى له ناو بردن داريژن ﴿فَلَا تَنْظُرُونَ﴾ به هيج شيوه يه كيش مۆله ته مه دن، واته: ئيهه ههرچى بكن، من به خه يالعه نايهت و نرخى بۆ دانانيم، چونكه خواى گهره له مكره حيله ي ئيهه ده مپاريژى ﴿إِنْ وَلِيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابُ﴾ به راستى گهره سه ره په رستيكارى من ههر ئهوخوايه كه:





به‌سه بۆ ری دهرکردن **﴿وهدی ورحمة لقوم یؤمنون﴾** و ری نیشاندهر و میهره‌بانیه بۆ کۆمه‌لیک باهر دینن وکاری پینده‌کهن .

که‌قورئان ده‌خوینری گۆنی بۆ رادینن:

**﴿۲۰۴﴾ وَاِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَمِعُوا لَهُ** وه هەر که نهم قورئانه ده‌خویندری زۆر به‌وردی - ئیوه ئهی ئیمانداران! - گۆیی بده‌نی **﴿وَانصتوا لعلکم ترحمون﴾** و کړو بیده‌نگ بن و هه‌راو هوریا مه‌کهن. سا به‌لکو خوا له‌به‌ر پیزلینان و قایل‌بوون به‌گه‌وره‌یی و پیزداری قورئان، به‌زه‌یی پیتانا بیت‌ه‌وه. واته: به‌ پیچه‌وانه‌ی هاویه‌شدانه‌ره‌کانه‌وه . که ئه‌وان له‌کاتی خویندنی قورئاندا ده‌یکه‌نه هه‌راو هۆسه‌وه‌لین: **(لا تسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه...)**. به‌یانیی و نیواره به‌ترسه‌وه له‌خوا بیاریوه:

**﴿۲۰۵﴾ وَاذکر ربک فی نفسک تضرعا وخیفه و دون الجهر من القول** به‌لاره ملی و ترسه‌وه‌وه به‌نه‌ینیی و له‌سه‌رخۆ. هه‌میشه گه‌وره‌یی خوای په‌روه‌ردگارت یادبکه . له‌ فه‌رمووده‌یه‌کی (متفق علیه) شدا هاتوه: که (ئهبو موسای ئه‌شعهری) ده‌لی: له‌ سه‌فه‌ریکدا هه‌ندی له‌ خه‌لکه‌که له‌دو‌عاکردندا ده‌نگیان به‌رز کرده‌وه. پیغه‌مبه‌ریش **﴿گۆیی له‌خه‌لکه‌وه بوو به‌ده‌نگی به‌رز دو‌عا یان کرد! فه‌رمووی: ((ایها الناس اربعوا ارفعوا))** علی انفسکم. فانکم لا تدعون اصم ولا غابا. ان الذی تدعونه سمیع قریب)) واته: به‌ هیواش و له‌سه‌رخۆ دو‌عا بکه‌ن. چونکه ئیوه له‌که‌سیکی که‌پو دور داواناکه‌ن. خوای ئیوه نزیک و ژنه‌وايه. **﴿بالغدر والاصال﴾** هه‌موو به‌ره‌به‌یان و. ده‌ماو ده‌می ئیوارانی **﴿ولا تکن من الغافلین﴾** وه‌ه‌رگیز له‌ بی ناگیان مه‌به. واته: له‌وانه په‌ند وه‌رناگرن.

**ناگاداریه‌که:** ئیمامی ئه‌حمه‌د له (ئهبو هوره‌یره) ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر نوێژکی به‌ده‌نگی به‌رز خویندو. پاشان فه‌رمووی: ئه‌ری هیچ که‌سیکتان له‌گه‌ل من سووره‌تی (فاتحه) و سووره‌تی تری خویند؟ پیاویک گوتی به‌لی من خویندم. فه‌رمووی: باشه! بۆ ده‌بی له‌گه‌ل من قورئان بخوینری! واته: ئیوه گۆی بگرن بۆ پيشنوێژه‌که. ئه‌وسا خه‌لکه‌که‌ش وازیان له‌ خویندنی سووره‌تی (فاتحه) و قورئانی تر هیئا له‌ نوێژانه‌دا به‌ده‌نگی به‌رز ده‌خوینرین. (عه‌بدوللای کوری موباره‌ک) یش ده‌لی: له‌ نوێژه (جه‌هریه) کاندا. نابی (مه‌ئوموم) هیچ شتیکی بخوینی. ئیمامی (مالیک) و. ئیمامی (شافعی) له‌ قه‌وی (قه‌دیم) یداو. ریوايه‌تیکی له‌ ئیمام (ئه‌حمه‌د) یشه‌وه هه‌روا ده‌لین. به‌لام (ئهبوحه‌نیفه) و ئیمامی (ئه‌حمه‌د) ده‌لین: که (مه‌ئوموم) هه‌ر نوێژیک (جه‌هری) یان سپری به‌کۆمه‌ل بیکات (قیرانه‌ی) له‌سه‌ر نیه. به‌لام ئیمامی (بوخاری) ده‌لی: هه‌موو کاتیکی (قیرانه‌ی) له‌سه‌ره. (ئین جه‌ری) یش ده‌لی: مه‌به‌ست له‌م کړوو بی ده‌نگیه له‌کاتی خویندنی قورئاندا: کړوو بیده‌نگیه له‌کاتی نوێژ و تاره‌کانی جه‌رنی قوربان و. جه‌رنی ره‌مه‌زان. رۆژی هه‌ینیدا. چونکه فه‌رمووده هه‌یه فه‌رمان ده‌دا که له‌پشت پيشنوێژو. له‌کاتی و تاره‌کاندا بیده‌نگ بن.

**﴿۲۰۶﴾ اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ رَبِّكَ** ئه‌و فریشتانه‌ی که‌لای په‌روه‌ردگارت و نزیکن له‌ میهره‌بانی ئه‌وه‌وه **﴿لا یستکبرون عن عبادته﴾** هه‌رگیز خۆ به‌گه‌وره نازانن و سه‌ر پیچی له‌ په‌رستنی ئه‌وناکه‌ن وه‌ک هاویه‌ش دانه‌ره‌کان نین که ده‌عیه نه‌هیلێ بیپه‌رستن **﴿ویسجدونه﴾** له‌ هه‌ر شتی شایسته‌ی ئه‌و نه‌بی به‌پاک و خاوین راینه‌گرن و. ته‌نها به‌گه‌وره‌یی ئه‌و قایل ده‌بن **﴿وله یسجدون﴾** هه‌ر بۆ نه‌ویش سوژده‌وه کړنووش ئه‌به‌ن و. ته‌نها ئه‌و ده‌په‌رستن. ده‌سا ئیوه‌ش وای: **جه‌ماوه‌ری زانایان نه‌لین.** نایه‌تی (وله یسجدون) بۆ قورئان خوینه‌ران و گۆیگران جینی سوژده‌یه. وه له‌ دیاریکردنی جیگای سوژده‌کانی قورئان و ژماره‌یاندا. زاناکان کی‌شه‌یانه. به‌لام لای سه‌رووی بۆچوونه‌کان ئه‌مه‌یه که: سوژده‌کان له‌قورئاندا پازده‌ن. له‌ کۆتایی ئه‌م سووره‌تی (ئه‌عرف) هه‌وه ده‌سپیی ده‌کهن و له‌ کۆتایی سووره‌تی



(عهلق)دا ته واد دهن، ماليکي و شافعيه کان ده لښ: له ته وادې نه و پازده شوينه دا له کاتي خوښندياندا سوژده بردن سوونه ته.

له کوتايي نه سوورده ته و زور سوپاسي بي پاياني خوي کارزان ده کم که ياريدام  
بو ته و اوکردني ته فسیره که ي.

\*\*\* \*\*

#### ۸- سوورده تي (نه نفال)

مهدني يه و (۷۵) نايه ته

به ناوي خوي به خشنده ي ميهره بان

نه سوورده ته بايه خ به بهرنامه و لايه ني ياسا ددها، به تايبه تي ياسا بوجيهاد، چاره بو هندی بابته دده نيته  
که پاش رووداني جهنگه کان په دده بن، بونموونه: ياساي جهنگ دده به زنيته - نه گهر ناچارکران بو جهنگ وله گهل  
چند رينمايييه کی تردا بو کاتي پرو به پرو بوونه وه له گهل دوژمناني ديني خوادا.. ده ستور و ياسا بو ديل و  
ده سکه و ته کاني جهنگ. نه سوورده ته پاش رووداوه که ي (به در) هاته خوارې که: به راستي به پرو داويکي زور پيروز  
له ميژووي موسلماناندا ده ژميردرې، چونکه ده رگاي والا کرد له بهر ده م گشت غه زاکاني تردا، سوپاس و شوکرانه  
بژيري بوو له بهر امبه ر نه و سرکه و تنه پيروزه وه.. ته نانه تي هندی له هاوه لان بهم سوورده ته يان ده گوت: سوورده تي  
(به در)، چونکه زور به دريژه باسي رووداوه که ي پوژي به در نه کات، شياوي باسه رووداوه که له مانگي په مه زاني  
سالي دووه مي کوچيدا بوو، رووداوه که ش به سرکه و تني هق ده ژميردرې به سر ناهق و پروو پوچدا، بهر په رچ  
دانه و هيه کيشه بو نه و هموو سرکيشي و ده ستدر يژييه ده کرايه سر موسلمانان کان، هوې پرگار کردني نه و  
پيره ميژدو ژن و مندا لانه بوو که: بي ديفاع مابوونه وه و هر پوژي بر ويانويه کيان پي ده گرتن، به تايبه تي نه وانه ي  
له مه که دا له بهر ده ستياندا بوون و ده يانگوت: (ربنا اخرجنا من هذه القرية الظالم اهلها..). نه وسا خوي ميهره بان  
وه لامی دانه وه نه و غه زايه ي بو ريکخستن و، ده رنه جام بوو به مايه ي سرکه و تني موسلمانان کان به سر  
بتپه رسته کاندا، له گهل که مي ژماره يان و ناته وادې چه ک و ته قمه ني نه و کاته يان بهرامبه ر به دوژمنان و، خو ناماده  
نه کردنيان بو جهنگه که، چونکه موسلمانان کان بو نه وه هاتبوون سال و سامانه زه و تکراره کيان له قوره يش  
بسيښنه وه.. بويه ريگه يان له کاروانه که گرت، به لام ده رنه جام نه و جهنگه لابه لايه پرويدا.

**به کورتی:** نه و رووداوه ي (به در)ی گه وره جينگاي تايبه تي خوي هيه له ميژووي موسلماناندا، چونکه پوژي  
دوژمناني ديني خوي تيذا شکينراو، بوو به وانه ي سرکه و تن و عيززه ت و سرفرازي هردوو دنيا بو موسلمانان.  
له کاتي گيرانه وه ي رووداوه که دا شهش جار خوي کارجوان - ناوبه ناو - به (يا ايها الذين آمنوا..). بانگ ده کاته  
موسلمانان کان که: زياتر خو بگرن و ناراميان ببی له بهرامبه ر نه و رووداوه به بهر ده نگاريان دهنه وه، چونکه  
پيروزي و عيززه ت له روو به پرو بوونه وه له خو ناماده کردنايه.. ده بي نه مهش بزانن نيوه که دا وادې پروا و نيمان  
ده کن، نابي هيچکات خافل بن له دوژمنان، بويه جاري دا وايان ليده کات که هيچکات له پرو به پرو بوونه وه دا  
هه لنه يه ن و پشت هه لنه که ن، نه گينا به توند ترين شيوه سزاو توله ده درين، جاريکي تر دا وايان لي ده کات گو ي  
رايه ليی خواو په ميامبه ر بن ﷺ و. سرپيچي له فرمانه کانيان نه که ن، جاريکي تر يش پييان ده ليت نه و بهرنامه ي  
په يامبه ر ﷺ نه واني بو بانگده کات مايه ي زينده گيي و، ژيان و ژيواريکي خوش و به ختيازي هردو وجيهانه.

بانگیان دهکات که: هرگیز نهیانی یه کانی خویمان نه خه نه بهر دهستی بی پروایان و، له ملاو لهولا بلاویان نه که نه وه هتا دورژمن نه زانی خهریکی چین، چونکه بلاوکردنه وه درکاندنی نهینییه کان ده بیته خیانت و گزیکاری له خواو له په یامبه ﷺ و له موسلمانان. پییان ده لیت: که "ته قوا" مایه ی هه موو سرکه و تنیکه و، بهرترین بهروو بووی ده بی، که وابوو هه همیشه ده بی له خوا بترسن و، له هه موو جموجوله کانتان به ناگابن، پییان ده لیت: هرگیز بهرت و ته فرقه و په راگه نده نه بن، نه گینا تیده شکین و هیزو پیترتان به با دهوات، چونکه هه موو سرکه و تنیک له پال و محدوت و یه کپزی دایه. له کوتاییدا پییان ده لیت که له ناو خویماندا یه کترین خوش بو ی، ده لی: گشت موسلمانانی دنیا، به یه ک گهل و، یه ک نومعت ده درینه قه له م. پیشیان ده لی: ناب ی له نیوان موسلمانان و بی باوه راندا په یوه ندی له سه رحسابی دین و ناقیده هه بی، نه گهرچی خزمایه تیش له نیواندا هه بی. نه مه کورته ی " نه هدف" و نامانجه کانی سوورته ی (نه نفال) بوو. له خوا ی دلوقان ده خوازم سوود به خشبیّت.

### نه نفال چیه؟

﴿بسم الله الرحمن الرحيم \* يسألونك عن الأنفال﴾

هاوه لان له بابته نه وه دهستکه وته ی جهنگی (به در) وه لیتده پرسن: ناخو بو کیتی و، چون دابهش ده کری؟ ﴿قل الانفال لله والرسول﴾ پییان بلی: حوکمی (نه نفال) به دهست خواو په یامبه ره، واته: شیوه ی دابهشکردنه که ی تایبته به وانه وه ﴿فاتقوا الله﴾ ده بی نیوهش له خوا ترستان هه بی و، سه ریچی له بریاره کانی نه که ن ﴿واصلحوا ذات بینکم﴾ و نیوان خوتان بسازین و، ده بی گشتان یه کبن و جیاوازی و کیشه تان نه بیّت و، یه کتر ناشت بکه نه وه ﴿واطيعوا الله ورسوله﴾ و گشت کاتی له فرمانی خواو، له قه سه ی په یامبه ری نه وه، گویرایه لی بکه ن، به تایبته ی ده ریاری دهستکه وته که ی به در. (عواده) ده لیت: نه م نایه ته له باره ی

سُورَةُ الْأَنْفَالِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا ذَاتَ بَيْنٍ كُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تَلَيَّتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ رَأَوْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنْ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ﴿٥﴾ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ كَانَمَا يُسْأَلُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ أَحَدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنْ غَرَّ بِذَاتِ السُّوءِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَيِّقَ الْحَقَّ بِكَلِمَتِهِ لِيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾ لِيُخَيِّقَ الْحَقَّ وَيَبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

نیمه ی نهلی به در وه هاته خواری، چونکه نیمه بووین له شیوه ی دابهشکردنی دهستکه وته که دا کیشه و نا کوکیمان بوو، نه وسا خوایش نه نفال که ی ئی سه ندینه وه خستیه بهر دهست په یامبه ری خوی ﷺ، پیشهوا (نه حمه د) ریوایه تی کردوه ﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ که پرواتان هیناوه، ده بی ملکه چین.

موسلمانان راسته کان بناسه:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾ باوه ردارانی راسته قینه و دلسوز هه نه وانه ن که هه رناوی خوا هینرا، دلیان له بهر گه وره یی نه وه ده کویته له رزه و، ترسی لیده نیشتی ﴿وَإِذَا تَلَيَّتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ﴾ هه رکه نایه ته کانیشی ده خوینرنه وه به سه ریاندا ﴿زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾ باوه ریان زیادو به هیز ده بی. نیمامی (بوخاری) و، که ئی له زاناکانی تر نه م جوړه نایه تافه ده که نه به لگه ی زیاده بوونی نیمان و باوه ر، هه ر وه کو جه ماوه ری نه م نومعه ته یش هه ر



رایان وایه، تهنانه تی پیشهوا (شافعی) و، نیمامی (ثعمه) و هندیکی دی باسی (تجماع) ی له سمر ده کهن. ﴿وعلی ربهم یتوکلون﴾ هر به پهره درگاریشیان پشت دهبستن، واته: پشت و په نایان هر شهوه ﴿الذین یقیمون الصلاة﴾ شهوانه شن که به پرنک و پیک کی نویژ نه کهن ﴿ومما رزقناهم ینفقون﴾ و لهو بزئوه ویش به شمانداون له رتی خوادا دهبه خشن، به ناوی زه کاته وه بیت، یان به ناوی صده قهوه ﴿اولئک هم المؤمنون حقا﴾ باوه درارانی راسته قینه هر شهوانه، چونکه کرده وهیشیان خستوته پالی نیمانه که یان ﴿لهم درجات عند ربهم ومغفرة و رزق کریم﴾ به لای پهره درگاریانه وه پله و پایه یه کی زور و لیوردن و رژی به رده وام و چاک و پاکیشیان هیه.

### رینمایه کانی نایه تی (۱-۴):

۱- ته قواو خو پاریزی له به زاندنی بریاره کانی خوا.

۲- ریکخستنی نیوان موسلمانان و، پاراستنی ته بایی و ناشتی نیوانیان.

۳- به یه کخو اهرستی و تاعت، نیمان زیاد نه کا، به سرپیچی و نافرمانیش نیمان که ده کا.

۴- باوه دراران هندیکیان باوه پریان کامله، هندیکیشیان که و کورت و ناتواوه.

۵- نیشانه ی نیمانکاملی نه مهیه که له نایه تانه دا روونکراوه ته وه.

په پره وی له پیغه بهر ﷺ، بکه به پیشه ی خوت:

﴿کما اخرجک ربک من بیتک بالحق وان فریقا من المؤمنین لکارهون﴾ هر چونی ده سته یه که له موسلمانان کان، دهر چونی تویان له ماله که ت (له مدینه) پینا خوش بوو، نه گهر چی به فهرمانی پهره درگارت بووو کاریکی ره او دروستیش بوو، هر ناواش دابه شکردنی ده سته کورت و (نه نفال) که یان - بهو شیوه یه - پی ناخوش بوو، بو دوایش به خیریان ته او بوو ﴿یجادلونک فی الحق بعد ما تبین﴾ هیمان - پاش دهر که وتنی هق وراستی - نهوان ده مه قالی و موجداه لته که گله ده کهن سه بارت بهو بریاره راسته یه "بریاری جهنگ له گله کافر اندا" ده لین: خو نیمه بو جهنگ نه هاتووین، به لکو هر بو کاروانه که هاتووین، جا له بهر نه وه ده بی بگریننه وه" واته: نه گهر چی پیشیان خوش نه بوو تو خوت خاوه نی (نه نفال) که بیت و به کی نه ده دیت بیده ی، به لام خیر له وه دابوو ﴿کانما یساقون الی الموت﴾ و ده مه قالی و مللانیته که گله ده کهن ده لیت بو مردنیان لیده خوین ﴿وهم ینظرون﴾ و به ناشکرا مردن ده بین و له پیش چاویانه وه یه، چونکه نه مان هم ژماره و هم چه کیان له بی باوه ده کان که تر بوو ﴿وان یدعکم الله احدى الطائفتین انھا لکم﴾ نه ی له بیر تانه ا خوا به لینی یه کی له دوو تاقمه که ی پیدان - کاروانه که، یان سوپاکه - شه وه بوو کاروانیک به بازگانیه کی زوره وه له ولاتی شاموه - به سه رو کایه تی شه بسوفیان - ده گهر پیه وه، په یام به ریش ﷺ به وه حی و به سروش ناگادار کرابوو که: یه کی لهو دوده سته یه - سوپاکه، یان قافله که - ده سکه وتی نیوه ده بی، نه وسا په یام به ریش ﷺ مشوره تی به هاوه لانی کرد، چی بکه باشه؟ نه وانیش له بهر نه وه خو یانینان ناماده نه کرد بوو بو جهنگ، حزیان له قافله که ده کرد. نینجا که له وده مه دا که هه راو کی شه یان له ناو په یدا بوو، په یام به ریش ﷺ توو په و دلگران بوو لیان، پاشان هاوه لان ناماده یی خو یانینان دهر بری بو جهنگه و، تهنانه تی بیشیا نخته دهر باوه هه ر ناماده ن. پاشان شه ویش موژده ی سه رکه وتنی پیدان (سیره ی نبین می شام). ﴿وتودون ان غیر ذات الشوکه تكون لکم﴾ حزتان ده کرد شه وقه ی ده سته بی چه که ب، واته: کاروانه که، نه که له شکرو سوپاکه ﴿ویرید الله ان یحق الحق بکلماته﴾ خو خواش ده یه وی به لینه که ی خو ی بچه سپینی، ده یه وی دینی هق وراست (دینی نیسلام) زال بکا ﴿ویقطع دابر الکافرین﴾ و رهگ و ریشه ی بی باوه رانیش بری ﴿لیحق





پرواداره‌كان بنين و، موژده‌ي سهركه‌وتنيان بدهنى و، دل نه‌ستوريان بكهن ﴿سَالِقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرَّعْبُ﴾  
 بُوخویشم زووترس و بيم نه‌خه‌مه دلى كافرو بى باوه‌ره‌كانه‌وه، هه‌تاهه‌لبن و جه‌نگيان پینه‌كریت ﴿فَاضْرِبُوا فَوْقَ  
 الْأَعْنَاقِ﴾ ده‌سا ئیوه‌ش نه‌ي فريشته‌كان -! به توندی له‌ملياندهن ﴿وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾ وه‌موو په‌نجو سهر  
 په‌نجه‌كانيان بپه‌رینن، هه‌تا له‌كار ده‌كه‌ون و، به ئاسانى ديل نه‌كرين، وه‌يان نه‌كوژين، واته: سه‌روو ده‌ستيان  
 بپه‌رینن، هه‌تاجه‌نگيان پینه‌كریت ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ نه‌وه‌ش چونكه دژايه‌تى خواو پیغه‌مبه‌ره‌كه‌ي  
 ده‌كه‌ن ﴿وَمَنْ يَشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ هه‌ر كه‌سيش له‌گه‌ل خواو پیغه‌مبه‌رى نه‌ودا دژايه‌تى و ململانى بكا ﴿فَإِنَّ اللَّهَ  
 شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ به راستی خواو توله‌ي زور به‌هیزه، سه‌ختگیره ﴿ذَلِكُمْ لَفُذْقُوهُ﴾ ده‌سا له‌دنیا‌دا نه‌وسزايه بچیزن  
 ﴿وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ﴾ بيگومانیشين له‌دوا روژدا سزای ناگر بؤ‌كافره‌كان ناماده‌يه.

له‌به‌ر زۆری دوژمن هه‌لمه‌يه‌ن:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ نه‌ي گه‌لى خاون باوه‌را! ﴿إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا﴾ هه‌ر كه له‌مه‌يدانى جه‌نگدا  
 تووشی بى باوه‌ره‌ان بوون و به زۆری هيرشيان بو‌مي‌نان و كه‌مكه‌م ليتان نزك ده‌بوونه‌وه ﴿فَلَا تُولُومُوا الْأِدْبَارَ﴾ نابى  
 پشتيان تى بكهن و، هه‌لبين و رابكهن، به‌لكو ده‌بى به‌رامبه‌ريان خو‌راگرين ﴿وَمَنْ يُولِهِمْ يَوْمَئِذٍ دَبْرُهُ﴾ هه‌ر كه‌سيك  
 له‌رۆژى پوو به‌پوو بوونه‌ودا پشتيان تيبكات و خو‌ي بدزیته‌وه شوینی خو‌ي چۆلبكات ﴿إِلَّا مَتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ﴾  
 مه‌گه‌ر بؤ شه‌ركردن له‌شوینيكه‌وه بوشوینيكي تر، به مه‌به‌ستى نه‌وه جاريكي تر خو‌ي ساز بداته‌وه بؤ هيرش،  
 وه‌يان بو‌نه‌وه‌بيت فيل له‌بى پرواكان بكات، نه‌وسا خيرا بگه‌ریته‌وه سه‌ريان بؤ جه‌نگ، دياره له‌م حاله‌تانه‌دا قه‌يدى  
 نيه ﴿أَوْ مَتَحَرِّفًا إِلَى فِتْنَةٍ﴾ يان جيگوركى بكاو خو‌ي بگه‌يه‌نيته‌ تاقييكي ترى جه‌نگاوه‌ره‌كان، بؤ نه‌وه هه‌مووپيكه‌وه  
 باشت جه‌نگ بكهن، وه‌ك ده‌لى: (الحرب خدعة). ﴿فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ﴾ نه‌وه به‌ده‌ر له‌وحاله‌تانه، خه‌شم وقينيكي  
 زۆرى خواي ده‌كه‌ويته‌ سهر ﴿وَمَا وَاهِ جَهَنَّمَ﴾ وجى و رييشى دۆزه‌خ ده‌بى ﴿وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ نای دۆزه‌خيش  
 چاره‌نووسىكي خراپه.

خواو خو‌ي خاوه‌نه‌ناسانى كوشت له‌به‌ردا:

﴿فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ﴾ له‌پاش رووداوه‌كه‌ي (به‌در) خه‌ريكبوو هاوه‌لان جواميري و قاره‌مانيه‌تى  
 خويانيان باس ده‌كرد، نه‌وجا خواو فره‌مووى: له‌پاستيدا ئیوه بى باوه‌ره‌كانتان نه‌كوشت له‌به‌ردا، چونكه شتى وا له  
 توانای ئیوه‌دا نه‌بوو، به‌لكو خواو بؤ خو‌ي هاوكاريكردن و كوشتني و، له‌ناوى بردن و، ئیوه‌شى سه‌رخست ﴿وَمَا  
 رَمِيتْ إِذْ رَمَيْتُ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى﴾ نه‌وده‌مه كه تيره‌كانت هاويشت نه‌ي پیغه‌مبه‌ر! ﴿خَوَّاهُ نَاسًا تَنْتَبِهُنَّ﴾ خوا نه‌ناسانتان تيشكان،  
 له‌واقيعدا هاويژه‌ره‌كه تو نه‌بووى، چونكه تيشكاني نه‌وانه له‌توانای تو‌دا نه‌بوو نه‌گه‌ل خوات له‌گه‌ل نه‌بووا، كه‌وا‌بوو  
 خواي بالا‌ده‌ست بوو تيره‌كاني هاويشت و به‌وشيوه ترسى خسته‌دليانه‌وه، به‌تاييه‌تى نه‌و ده‌مه كه‌گل و زيخه‌كه‌ت  
 بؤ مه‌لدان، چونكه نه‌وه‌نده خو‌ل و زيخ، كه‌ي شايه‌نى نه‌ويه سوپايه‌كى گه‌وره‌ي ئاوا سه‌رگه‌ردان وته‌فروتوونا  
 بكات. (ئيبين عه‌بباس) ده‌ليت: په‌يامبه‌ر ﷺ لامستىك خو‌لى مه‌لگرت وبه‌ره‌و روخسارى موشرىكه‌كان هه‌لييدا  
 فره‌مووى: ((شاهت الوجوه)) واته: خوايا! نه‌م دم و چاوانه گشت كويزو زه‌ره‌تال بكه‌يت! ئينجا هه‌ريه‌كه له‌وانه  
 پارچه زيخ و خو‌ليكي به‌ركه‌وت و له‌ترسانا پشتيان هه‌لكردو تيشكان ﴿وَلِيَبْلِي الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا﴾ نه‌وكاره  
 بؤ نه‌وه‌شبوو كه‌خواي له‌كارزان پرواداره‌كان چاك تاقييبكاتوه، واته به‌هره‌و نيعمه‌تيكي ترى خو‌ي به‌موسلمانان  
 بناسيني، نه‌وه بوو نه‌و هه‌موو ده‌ستكه‌وته جه‌نگيه‌ي پيدان و، بى باوه‌ره‌كانيشى تيشكان ﴿إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

بیگومان خوا زور بیسرو ژنه‌وایه، بو خوی نزاکی پیامبری ﷺ بیست و وه‌لامیشی دایه‌وه، زانایشه به‌دلسوزی و ئیخلاسیان ﴿**ذلکم وان الله موهن کید الکافرین**﴾ نه‌کارانه بوئه‌ویه بزائن که: بیگومانه خوی گه‌وره فرت و فیلی خوانه‌ناس و کافران ریسواو بی ناکام ده‌کات (زهری) نه‌لیت: پوژی به‌در (نه‌بوجه‌ل) وتی: خوابا! هر کامیکمان ئیمه‌و تاقمی موحه‌ممه‌د کامان خراپه‌و مافی خزمایه‌تی پیشیل کردوه، ده‌موی نه‌مرو له‌ناوی به‌بیت. خوی گه‌وره‌ش روی قسه‌ی ده‌کاته بی باوه‌ره‌کان و، به‌لاقرتییه‌وه پینان نه‌لیت: ﴿**ان تستفتحوا**﴾ نه‌گه‌ر سرکه‌و تننان ده‌وینت ﴿**فقد جاءکم الفتح**﴾ به‌لی و یارمه‌تی خواتان بۆ هات، به‌لام به‌شی ئیوه‌ی تیدانه‌بوو، چونکه ئیوه‌و گوتتان: (اللهم ان کان هذا هو الحق فامطر علینا حجارة من السماء...) و بۆتان هات! ﴿**وان تنتهوا**﴾ جا نه‌گه‌ر

له‌جه‌نگ و دژایه‌تی پیامبریش ﷺ واز بینن ﴿**فهو خیر لکم**﴾ بۆدنیا و قیامه‌تتان قازانجتانه ﴿**وان تعودوا نعد**﴾ نه‌گه‌ر بشکه‌رینه‌وه سر جه‌نگ و، نازاوه نانه‌وه بو موسلمانان، وائیمه‌یش تینه‌لده‌چینه‌وه، وه‌ک پوژی به‌درتان ئی نه‌که‌ینه‌وه ﴿**ولن تغنی عنکم فتکتکم شیئا ولو کثرت**﴾ ده‌سته‌و کۆمه‌له‌که‌شتان چه‌نده زوریبت، له‌هیج سزایه‌ک بی نیازتان ناکا، وه‌کو پوژی به‌در خواتان دیتان چۆن ده‌سته‌و به‌سته‌که‌تان ته‌فرو توونا بوو و هیج که‌لکی نه‌بوو بۆتان ﴿**وان الله مع المؤمنین**﴾ بیگومان خوا له‌گه‌ل باوه‌رداراندایه‌و، یارمه‌تیان ه‌دا.

گوینالی خواو پیغه‌به‌رین ﷺ :

﴿**یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله ورسوله**﴾ نه‌ی نه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیئاوه! گوئی بیستی خواو پیامبره‌که‌ی بن ﴿**ولا تولوا عنه وانتم تسمعون**﴾ و پشت له‌ فرمانه‌کانی مه‌که‌ن که: ده‌شبیسن چیتان بۆباس ده‌کات ﴿**ولا تكونوا کالذین قالوا سمعنا**﴾ وه‌ک نه‌و موشریک و بی باوه‌رانه‌ مه‌بن که: گوئیان چوو به‌گویمانان! ﴿**وهم لا یسمعون**﴾ که‌چی

لَمْ يَفْعَلُوا وَكَذَلِكَ قَالَ لَهُمْ مَارْمِيكَ اِذْ رَمَيْتَ وَلَكَ رَمَى وَلَسْتَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا اِنْ كُنْتُمْ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٥﴾ ذَلِكُمْ وَاَنْتُمْ مُهْمَنٌ كَيْدِ الْكَافِرِينَ ﴿٧٦﴾ اِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَاِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَاِنْ تَعُدُّوا نَعْدُ وَلَنْ نَقْبِ عَنْكُمْ فِتْنَتَكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَاَنْتُمْ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اطِيعُوْا اللهَ وَرَسُوْلَهٗ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَهٗ وَاَنْتُمْ تَسْمَعُوْنَ ﴿٧٨﴾ وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ قَالُوْا سَمِعْنَا وَهَمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ﴿٧٩﴾ اِنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللهِ الضُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِيْنَ لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللهُ فِيْهِمْ خَيْرًا لَّاسْمَعَتْهُمْ وَلَوْ اَسْمَعَتْهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿٨١﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اسْتَجِيبُوْا لِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ لِمَا حَبِصَ كُمْ وَاَعْلَمُوْا اَنَّ اللهَ يَحْكُمُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَوَلِيْهٖ وَاَنَّهُۥ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿٨٢﴾ وَاَتَقَوُّا فَتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاَعْلَمُوْا اَنَّ اللهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٨٣﴾

نه‌چوو به‌گوئیاندان که‌لکیان ئی وهرنه‌گرت! کۆمه‌لیک له‌هۆزی (به‌نی عبدالدار) گوئیان: ئیمه‌ سه‌باره‌ت به‌و کتیبه‌ موحه‌ممه‌د ﷺ هیئاویه‌تی که‌رولاین و نایبیین، وه‌ له‌گه‌ل (نه‌بوجه‌ل) یشدا چوونه به‌ره‌کانی جه‌نگ، نه‌وجا خوا فه‌رموی: ﴿**ان شر الدواب عند الله**﴾ بیگومان پیغه‌ر ترینی ره‌وکه‌رو جولنده‌ لای خوا ﴿**الصم البکم الذین لا یعقلون**﴾ نه‌وخه‌که‌ که‌رولایه‌ تیناگات، واته: بیر له‌نایه‌ت و بوونه‌وهر ناکاته‌وه‌و خوی گیل ده‌کا، بی شک نه‌وانه‌ له‌مه‌موو گیانله‌به‌ران په‌سترتن ﴿**ولو علم الله فیهم خیرا**﴾ خو نه‌گه‌ر خوا زانیای خیریک به‌ناو چاویانه‌ویه ﴿**لا سمعهم**﴾ کاریکی ده‌کرد که: وشه‌ی ه‌ق و نامۆزگاریه‌کانی قورنان بییسن، به‌لام بو خوی ده‌زانئ که: خو‌ماندوکردن له‌گه‌لیان بی که‌لکه، وه‌کو ده‌فه‌رموی: ﴿**ولو اسمعهم**﴾ گریمان پییشیان بییسی ﴿**لتولوا وهم**



**معرضون** ﴿پرویان وهرده‌گیڤراو دهرؤیشتن و باوهریان نه‌ده‌مینا ، چونکه له (ئه‌زهل) دا خوا ده‌زانی ههرگیز باوهر ناهینن ! که‌وابوو تۆش خهریک مه‌به له‌گه‌لیان.

به‌ده‌نگ خواو پیغه‌مه‌ره‌وه بچن:

﴿يا ايها الذين آمنوا استجبوا لله وللرسول اذا دعاكم لما يحييكم﴾ ئه‌ی گه‌لی خاوه‌ن باوهر! ههرکه خواو پیغه‌مه‌ر بانگییان کردن بۆنه‌نجامدانی ئه‌وکاره‌ی ئیوه دهرؤنیته‌وه ، (واته: گوێزایه‌لی له‌قورنان، جیهاد، ره‌وشتی پاک و به‌رز... هتد) خیرا وه‌لامیان بده‌نه‌وه‌و فهرمانه‌کیان جیبه‌جی بکه‌ن ﴿واعلموا ان الله يحول بين المرء وقلبه﴾ چاکیش بزنان که بیگومان خوا ده‌توانی له‌نیوان مرؤه‌ و دل‌یییدا له‌مه‌په‌ردانی و، نه‌می‌لی تووشی هیچ خیروچاکه‌یه‌ک ببیت . بۆیه ده‌بی مرؤه‌ مه‌میشه له‌خوا بترسی و خۆی بداته ده‌ستی ئه‌و، ههر له‌به‌ر ئه‌وه‌ش بوو په‌یامبه‌رمان ﷺ به‌رده‌وام ده‌یفه‌رموو: ((يا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك...)) خوايا! که‌نالوگوڤری گشت ده‌کان به‌ده‌ستی خۆته، ده‌سا دلم له‌سه‌ر دینی خۆت تۆکه‌م بکه‌ ﴿وانه‌ اليه‌ تحشرون﴾ ئه‌مه‌ش به‌راوه‌ته‌وه که هه‌مووتان لای ئه‌و کو ده‌کرینه‌وه‌و پاداشت و تۆله‌ش وهرده‌گرنه‌وه.

له‌به‌لاو فیتنه‌ی گشتگیر خۆپارێزن:

﴿واتقوا فتنة لا تصيبن الذين ظلموا منكم خاصة﴾ له‌وفیتنه‌و به‌لایه‌ش خۆپارێزن و بترسن ، که کاتی دیت، ته‌نها ئه‌وه‌ی ئه‌وانه‌تان نابیت ناهه‌قییان کردووه‌و ده‌ستیان تیی‌دايه، به‌لکو یه‌خه‌ی هه‌مان - گوناچارو، بی گوناح، چاک و خراپ - ده‌گریته‌وه، یان وه‌ک ده‌لین: (ته‌رو وشك) پیکه‌وه ده‌سووتی، بۆیه (بوخاری) له فهرمووده‌یه‌کدا هی‌ناویه‌تی: ((ان الناس إذا راوا الظالم فلم يأخذوا على يديه، اوشك ان يعصم الله بعذاب من عنده)) واته: که‌خه‌لکی سته‌مکاریان دی و، ده‌ستیان نه‌گرت له‌خراپه‌که‌ی، نزیکه خوا‌ی به‌ توانا جه‌زه‌به‌ی هه‌مان بدات ﴿واعلموا ان الله شديد العقاب﴾ بشزانن که بیگومان تۆله‌ی خوا توندو سه‌خته (سه‌دی) ده‌لی: ئه‌م ئایه‌ته له‌کاتی خۆیدا به‌تایبه‌تی بۆ ناموزگاری (به‌در) یه‌کان هات، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا سه‌ده‌مه‌خابن له‌رووداوه‌که‌ی (جه‌مه‌ل) دا تووشی ئه‌وه‌مه‌وو به‌لاو فیتنه‌یه‌ بوون و له‌ناوخۆیاندا وه‌جنگ هاتن !

ئه‌وسا چهن که‌م و بی ده‌سه‌لات بوون!:

﴿واذكروا ان انتم قليل مستضعفون في الارض﴾ ئه‌وکاته وه‌بیر پی‌ننه‌وه که ئیوه ئه‌ی موسلمانان ! له‌مه‌که‌دا که‌م وکزیوون و لاوازو ده‌سه‌ پاچه‌ش بوون ﴿تخافون ان يتخطفكم الناس﴾ و ده‌ترسان خه‌ک بتان‌رفیتن و بتان‌کوژن ﴿فواوكم﴾ له‌وکاته‌دا خوا‌ی میهره‌بان په‌نایدان و، شاری (مه‌دینه‌ی) کرده په‌ناگاتان ﴿وايدكم بنصره﴾ و له‌ رۆژه‌که‌ی (به‌در) دا یارمه‌تیدان و پشتگیری لیکردن و سه‌ریخستن ﴿ورزقكم من الطيبات﴾ و پۆزی پاک وچاکی پی‌به‌خشین، کاروانه‌که‌ی کرده ده‌ستکه‌وتتان ﴿نعلمک تشکرون﴾ گشت ئه‌مانه‌ی بۆکردن به‌شکو شوکرانه‌ بژێرین.

له‌ دینی خوا ده‌خه‌لی مه‌که‌ن:

﴿يا ايها الذين آمنوا لا تخونوا الله والرسول وتخونوا اماناتكم﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هی‌ناوه‌! گزی و خیانه‌ت له‌خواو له‌ پیغه‌مه‌رو له‌ سپاره‌ده‌کانتان مه‌که‌ن، واته: نه‌یارو دوژمنی ئه‌وان مه‌که‌نه یارو دوستی خۆتان و، نه‌ینییه‌کانیان لابدرکینن ﴿وانتم تعلمون﴾ بۆ خۆیشتان چاک ده‌زانن که گوناوه‌ تاوانی خه‌یانه‌تکردن چه‌نده گه‌وره‌یه‌و، ده‌شگه‌ریته‌وه سه‌ر ئه‌ستۆی ئیوه. ئه‌م ئایه‌ته (وه‌ک شیخی سیووتی) ده‌لی سه‌باره‌ت به‌ (ئه‌بوو لبابه‌) هاته‌ خوار، ئه‌و ده‌مه که‌په‌یامبه‌ر ﷺ ناردی بۆ لای (به‌نی قوره‌یزه) له‌سه‌ر داوا‌ی خۆیان سولج و سازشیان له‌گه‌لکا،

جائەوانیش مەشورەتیان پیکردو گوتیان: بە بریاری (سەعد) رازین، کەچی ئاماژە ی بە قورگی کرد! واتە سازشیان لەگەڵ کەن تیا ئەچن! ﴿<sup>۲۸</sup> **واعلموا انما اموالکم واولادکم فتنه**﴾ بشزانن کە بێگومان هەموو مال و سامان و مائالتان هۆی تاقییکردنەوێن بۆتان، بۆ ئەوەیە دەرکەوێ ناخو ئێوە چۆن هەلسوکەوتیان لەگەڵ ئەکەن؟ بلییت لەبەر ئەوان بەرژەوێندی ئیسلام وەلا نین؟ ﴿**وان الله عنده اجر عظیم**﴾ ئاشکرایشە پاداشی زۆرو زەبەنەو فراوان هەرلای خوا یە. (ئەبوو لویابە) لەنیو (بەنی قورەیزە) دا سامان و مندالەکی جیما بوو، لەبەر ئەوەبوو ئەو نەرمیە ی لەگەڵ نواندن و ئەو (تەصریح) یەدا! ﴿<sup>۲۹</sup> **يا ايها الذين آمنوا ان تتقوا الله**﴾ ئە ی ئەوانە ی باوەرتان هیناوە! ئەگەر لە خوا بترسن و پارێزگاری بریارەکانی بکەن ﴿**يجعل لکم فرقانا**﴾ نووریکتان دەدات ی بتوانن چاک و خراپی پی لیک جیاکەنەوێو ریتان بۆ روونکاتەوێو ﴿**ويکفر عنکم سیناتکم**﴾ ولە

گوناهەکانی پیشووشتان ببووری ﴿**ويغفر لکم**﴾ و تاوانەکانیشتان ببەخشی ﴿**والله ذو الفضل العظیم**﴾ و خواش بۆخۆی خاوەنی بەهرە ی زۆر گەورە و مەزنە.

لەبیرت بی چ پیلانیکیان بۆ دارشتیت!

(ئەبن عەبباس) دەلیت: ئەنجومەنی قورەیش لە (دار الندوہ) کوێبوونەو، بۆ ئەو دەربارە ی پەیامبەر ﷺ نەخشەو پلانیکی ورد دا برێژن! چاپاش وتوو وێژیک ی زۆرو، شەرە قسە یەکی نیوانیان، بریار یاندا بیکوژن...! (جبریل) یش بە فەرمانی خوا خیرا هەوالەکی دابەزاند، ئیتەر پەیامبەر ﷺ خۆ ی بۆ کوچکردن نامادەکرد، ئینجا پاش ئەو کە گەیشتە (مەدینە) بەجوێر کە ژیاننامە دە یگێژیتەوێو خاویلانەکی قورەیشی بۆ یگێژایەوێو فەرمووی: ﴿<sup>۳۰</sup> **وان یمکر بک الذین کفروا**﴾ ئەوکاتە وەبیر بێنە کەبی باوەرەکان دەیانویست فیلت لی بکەن ﴿**لیثبتوک**﴾ کە: یا بتگرن و بەندت بکەن ﴿**او یقتلوک**﴾ یان بتکوژن ﴿**او یخرجوک**﴾ یان - هەر هیچ نەبی - لە مەککە دەرت پەرێنن ﴿**ویمکرون ویمکر الله**﴾ بەلی... فەرت

وَاذْكُرُوا اِذْ اَنْتُمْ قَلِيلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِي الْاَرْضِ تَخَافُونَ اَنْ يَحْطِفَکُمُ النَّاسُ فَاَوْتَوْکُمْ وَاَيَّدَکُمْ بِضَرْوَةٍ وَّرَزَّکُمْ مِّنَ الطَّيْنِ لَعَلَّکُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿۲۸﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَخَوْفُوْا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ وَخَوْفُوْا اَمْنَتَکُمْ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿۲۹﴾ وَاَعْلَمُوْا اَنْمَ اَمُوْلَکُمْ وَاَوْلَادُکُمْ فَتَنَةٌ وَّاَنْتُمْ اَنْتُمْ اَللّٰهُ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿۳۰﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّکُمْ فُرْقٰنًا وَيُکَفِّرْ عَنْکُمْ سَيِّئَاتِکُمْ وَيَغْفِرْ لَّکُمْ وَاَللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿۳۱﴾ وَاِذْ يَمْکُرُکَ الَّذِيْنَ کَفَرُوْا لِيُثْبِتُوْکَ اَوْ يَقْتُلُوْکَ اَوْ يُخْرِجُوْکَ وَيَمْکُرُوْنَ وَيَمْکُرُ اللّٰهُ وَاَللّٰهُ خَيْرُ الْمٰکِرِيْنَ ﴿۳۲﴾ وَاِذَا تَلٰى عَلَیْهِمْ اٰیٰتِنَا قُلُوْا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هٰذَا اِنْ هٰذَا اِلَّا اَسْطِیْرٌ اَوَّلٰیْنَ ﴿۳۳﴾ وَاِذْ قَالُوْا اَللّٰهُمَّ اِنْ کَانَ هٰذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِکَ فَاَنطِرْ عَلَیْنَا حِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ اَوْ اَنْتَ اَعْدٰی بَعْدَ اٰیٰمِ ﴿۳۴﴾ وَاَمَّا کَآءُ اللّٰهِ لَعَذَابُهُمْ وَاَنْتَ فِیْهِمْ وَمَا کَانَ اللّٰهُ مُعَذِّبُهُمْ وَّهُمْ یَسْتَغْفِرُوْنَ ﴿۳۵﴾ وَمَا لَهُمْ

و فیل ی خویان دەکەن، دیارە خواش پلانی خۆی دادە برێژی بۆ پووجە لکردنەوێو پیلانەکیان ﴿**والله خیر الماکرین**﴾ دلنیاشین خوا لەهەموو پلاندانەرێک باشترە بۆ پووجە لکردنەوێو فەرت و فیل ی پیلانگیران. سەیری (ئەبن هیشام) و (اسباب النزول) ی سیووتی بکە.

وادەزانن دەتوانن وەک قورنان بلین!

﴿<sup>۳۱</sup> **واذا تتلى عليهم آياتنا**﴾ هەرکە نایەتەکانمان بۆ قورەیش بخوێنرێنەوێو ﴿**قالوا قد سمعنا**﴾ ئەوەندە یاخیی و سەرکەشن ئەلێن: گویمان لیبوو و بیستمان ﴿**لو نشاء لقلنا مثل هذا**﴾ خو ئەر مە یلمان بیت هەر وەکو ئەمە دەلێن ﴿**ان هذا الا اساطیر الاولین**﴾ ئەمە (موحەممەد) دەلیت هەر قسەو ئەفسانە ی پیشینانە (نەزری کوپی حاریس) دەچیتە (حیرە) و هەندی چیژێک و داستانی (کیسرا) و (قەیسەر) و (کلیلە) و (دمنە) دەهینن، جا کە پیغەمبەر ﷺ



قورئانی بۇ ئەخویندەۋە دەلئیت: (لو نشاء لقلنا مثل هذا...)! ﴿۳۲﴾ **وَإِنْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ** وهیر بینە ئەودەمە کە قورەیش و تیان: خویا! ئەگەر راستە ئەم قورئانە می تویه ﴿۳۳﴾ **فَامْطُرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ** له ئاسمانەۋە بەردە بارانمان بکە وەکو قارت لەگەلانی ترگرت ﴿۳۴﴾ **أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ** وه یان سزایەکی ئیش پیگەنەرمان بۇ بینە، دیارە ئەمە گەمە و لاقرتیی دەکات و، ئەوپەر نیشانە می نهفامی و سەر سەختییانە، ئەگینا دەبوو لەباتی ئەو داوای بەردە باران بکەن، لەخوا بپارینەۋە رینمایان بکات، چونکە وەك (ئیین کەسیر) دەلئیت: دەبوو بیانوتایە (اللهم إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَعِدْنَا لَهُ وَوَقَعْنَا...) نەك داوای بەردە بارانی خویان بکەن!! بەلئ... ئەودەمە کە ئەبوو جەهل وتی: (اللهم إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ...) ئەم نایەتە هات و فەرمووی: ﴿۳۵﴾ **وَمَا كَانَ اللَّهُ**

**لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ** هەتا تۆ لە ناویاندا بێت ئە می پیغەمبەر! ناکرئ خوا سزایان بدا، ئەگەرچی بۆخویشیان داوای بکەن، چونکە تۆ رحمت و میهرەبانئ و بەزەییەت بۆ هەموان ﴿۳۶﴾ **وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ** بپراوەتەو کە: هەرکە سینک، یان هەر گەلئک - داوای کوفرو هەرتاوانئک - داوای لیبوردن بکات، ناکرئ خوای دلوقان قاری لئ بگرئ، ئەگەرچی خراپیشن.

داوای کاری خراپ، خوا چۆن جەزەبەیان ئەدا؟

﴿۳۷﴾ **وَمَا لَهُمْ إِلَّا يَعْذِبُهُمُ اللَّهُ** جا بۆ خوا سزای ئەوانەیان ئەدا ﴿۳۸﴾ **وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ** کە رینگە میزگەوتی (حەرام) لە موسلمانان دەگرن، بەتایبەتی سالی پووداوەکە می حودەییە ﴿۳۹﴾ **وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ** خو ئەوانە خاوەنی میزگەوتی (حەرام) نین، هەتا هەقیان بئیت رئ بەخەلکی تر ئەدەن ﴿۴۰﴾ **إِنْ أَوْلِيَاءُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَفَرُوا** چونکە هەر خو پارێزانن هەقی خاوەنئیتان هەیه ﴿۴۱﴾ **وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ** بەلام زۆریەیان نازانن، بۆیە سادەو ئەزانەکانی قورەیشیش ئەیانوت: ئیئە خاوەن و سەرپەرشتی مانی

خواین!! بە ئارەزووی خویمان، کئ مۆلەت بەدەین بۆ زیارەتی کابە، کیش بگێرینەۋە! (ئیین عەباس) ئەلئ: قورەیش بە پووت و قووتیی و چەپلەو فیکەو هەراو هۆسە بەدەوری کابەدا دەسوورانەۋە و تەوافیان دەکرد! جاخوای گەورەش بەونایەتە ئەونوێژەیانئ پووچەلکەردەۋە و فەرمووی: ﴿۴۲﴾ **وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مَكَاةً وَتَصَدِيَةً** نوێژو پارانەۋەو لالەشیان لەلای (کابە)دا لەرووی راستیی و گوئ رایەلییەۋە نییە، بەلکو هەرفیکەو چەپلەو هەراو هۆسیە ﴿۴۳﴾ **فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ** سا لەبەر بئ باوەرپیئان ئەوسزای گرتن و کوشتنە لەبەردا بجێژن (المکاء: الصفی، والتصدیة: التصفیق).

وَمَا لَهُمْ إِلَّا يَعْذِبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِلَّا الْمُتَفَقُونَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۳۷﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاةً وَتَصَدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿۳۸﴾ إِنْ أَوْلِيَاءُ الَّذِينَ كَفَرُوا يُصِفُّونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُفْقَهُنَّهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿۳۹﴾ لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَبِيثُونَ ﴿۴۰﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَقَدٌ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنتُ الْأَوَّلِينَ ﴿۴۱﴾ وَقِيلُوا لَهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونُ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي اللَّهِ فَإِنْ أَنتَهُوا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَصْنَعُونَ بَصِيرٌ ﴿۴۲﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ نَعَمْ أَلَمْ تَكُنْ لِلنَّصِيرِ ﴿۴۳﴾

خوانه ناسان مائی خویان خه رج ده کهن بۆ به ستنی ریبازی خوا:

(ئیین جهریری ته به ریی) ده لیت: نهو ده مه که قورده ییش له (به در) دا شکان وتیان: خزمینه! خویینیتان (موحه مه د) چی پیکردین؟! ده سا نه مپو پوژی هیمه مه ت و غیره ته... روژی هاوکاری و کومه که، به لکو توله ی کوزراوه کانمان بکه یینه وه. ئیتر نه م ئایه ته هات و فهرمووی: ﴿**إِنَّ الدِّينَ كَفَرُوا**﴾ بیگومان نهوانه ی بی باوه پښ **﴿يَنْفَقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾** مال و سامانی خویان به خت ده کهن بۆ ریگرتن له ریبازی خوا **﴿فَسَيَنْفَقُونَهَا﴾** جا به ته نکید به رده وام به ختی ده کهن بۆ نهو مه به سته **﴿ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً﴾** پاشان ده بیته مایه ی ئیش و داخ بویان و، په شیمان نه بنه وه **﴿ثُمَّ يَغْلِبُونَ﴾** سامانه که یان به خت ده کهن، به لام بۆ دوایی هه ر ژیر نه کهن و تی ده شکیڼ **﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ﴾** دلنیا بن گشت بی باوه پښان به ره و دوزخ شه برین و کو ده کری نه وه **﴿لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ﴾** بۆ نه وه خوی کار دروست پیس و پاک لیک هه لایویری، موسلمان و کافر لیک جیاباکاته وه **﴿وَيَجْعَلُ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾** و مروقی پیس و ناپاک، خوانه ناس و بی دین له سه ر یه که هه لچنی **﴿فَبَرَكُمْ جَمِيعًا فَيَجْعَلُ فِي جَهَنَّمَ﴾** جا گشتیان پیکه وه له دوزخدا خرباکاته وه **﴿أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾** بی به خت و زهره رهنده ی راسته قینه هه ر نهوانه **﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾** به بی باوه پښان بلی: **﴿إِنْ يَنْتَهُوا يَغْفِرَ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾** ئیستاش نه گه ر ده ست له بی دینی و جهنگ هه لگرن و موسلمان بن، له هه رچی رابوردو یانه چاو پو شیده کری (له ده وه ی کوفرو خوانه ناسییدا هه رشتیکیان کردبی عه فوه) **﴿وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ﴾** خو نه گه ر جاریکیتر تی بچه نه وه بۆ سه نگه رو کوشتار، دیاره که به سه رهاتی پیشووه کان تی به ریوه چۆن بووه بۆ ویران کردنی ولات و له ناو بردنی مال و سامانیان، واته: نهوان چیان به سه ر هات، به سه ر نه مانه ییش دیت **﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ﴾** هه تا کوفرو شیک له بندئ و، به هه تا هه تای ی کو تای دئ و، دینداری هه ر بۆ خوا ده بی، ئیوه ش نه ی موسلمانان! به رده وام به جهنگ بین له گه لیان **﴿فَإِنْ انْتَهُوا﴾** جا نه گه ر له کاری خراپ و دزیوو شیک و کوفر ده سه به ردار بوون **﴿فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾** نه وسا هه رچی بکه ن خوا پیی بینایه **﴿وَإِنْ تَوَلَّوْا فاعلموا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ﴾** خو نه گه ر پشتیان هه لکردو گوئیان نه گرت، چاک بزائن که خوا بۆخوی (مه ولا) و پشتیوانقانه **﴿نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ﴾** خوا ییش چ گه ره و مه ولایه کی چاکه، چ پشتیوان و کومه کارینکی باشه!.

له کوتاییدا زۆر سوپاسی خوا ده کم، که یارمه تیدام بۆ ته و او کردنی جزمی نۆیه م، له سووره تی نه نفال.

کوتایی جزمی نۆیه م

ولله الحمد والمآة

\*\*\* \*\* \*

به شکردنی (غه نیمه ت و فه یی):

\* له سه ره تای سووره ته که دا فهرمووی: (يسئلونك عن الأنفال..) له باره ی ده سکه وته که ی (به در) وه لیت ده پرسن: ئاخو چۆن دابه ش ده کری و بۆکی ده بیته؟ جابو وه لامی نه و پرسیاره خوی له کارزان فهرمووی: **﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ﴾** ده بی بزائن نه ی پرواداران! که هه ر جوړه ده سته که وت و غه نیمه تیکتان ده سکه وت له مال و سامانی بی باوه پښان، زۆر بی، یان که م **﴿فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾** ده بی یه که له پینجی بۆخواو بۆ په یامبه رو خزمانی و، بۆ هه تیوان و هه ژاران و رښواران بیت، واته:



دهستکوتی جهنگی نهکری به پینج به شهوه: به شیکی بو نهوانه یو، چوار به شهکه ی تریشی بهم شیوه به سهر جهنگاوهره کانداه شده کری: بهشی یه که می بو خواو بو په یامهر دانه ری، واته: نه به شه ددری به وانه که له ینگای خوادا تیذه کوئن و، له سنوره کانی ولاتی نیسلامییدا نه میتنه وه، خهریکی خو ناماده کردنن بو جیهادو، چاودیری ولات و نیشتان دهکن و، له کافران دهپارین، هروا بو هرشتیکی ترکه بهرزه وهندی و، خرزمتی نیسلامی تیذا بیت سهرف دهکری. دیاریکردنی نه دازه ی به شه کانی تریش جهواله ی خلیفه و نه میری نه وکاته دهکری، نهو چونی به لاهو باشبور، وادیه شی دهکات ﴿ان کنتم آمنتم بالله وما انزلنا علی عبدنا يوم الفرقان﴾ نه گهر باوه رتان به خواو به بهرنامه یه هیه نارو ومانه بو عبدو بهنده ی خو مان موحه معد ﴿له رژی جیا کردنه وه

راست و ناراست دا، واته: له رژه که ی به دردا ﴿يوم التقى الجمعان﴾ رژی به یه که یشتنی هردو دهسته که، دهسته ی بهواداران و، دهسته ی بی دین و بیباوه ران ﴿والله علی کل شیء قدير﴾ خوا توانای به سهر هموو شتی کدا هیه، ویستی له هرشتیک بوو بیکا، دهیکات، لهو رژه دا ویستی موسلمانان سهرخات "نه گهر چی ژماره و چه کیشیان کهم بوو" سهریختن، موسلمانان (۲۱۲) که سبوون، کافره کانی ش نزیکه (۱۰۰۰) که سبوون، به فرمائی خوا توانییان (۷۰) که سیان لیکیون و، (۷۰) شیان لیدیل بکن.

رو نکر دهوه: هرشتی به شهرو جهنگ دهستکه ویت، پی دهلین (غنیمة)، هرچیش بی جهنگ و هرا دهسکهوت وهکو "مالی سهرانهو، خراج و، مالی بی میراتگرو ههروها.." پییده لین: (فهین) نه گهر چی هندی له زاناکان دهلین: هردو وه یکن. (نبین تهیمییه) دهلی: نه مانه هردو ددرینه دهستی نه میرو پیشهوا، چونی به چاکزانی، وابهشی دهکا، ته نانه تی "جیا له بهشی خوی"

شتیکی بو هله دبریدری، وهکو له رژی (به دردا شیری (زولفه قار) درایه پیغه بهر ﴿خوا موسلمانان کانی له به دردا سهرخست:

﴿ان انتم بالعدوة الدنيا﴾ نهو رژه تان وهیریبت نهی بهوادره کان! که له گهل بی باوه ره کانداه یه که گیشتن، نیوه له داویننه ی نزیکتر بوون (له خواروی شیوه که دا) و نزیک به مدهینه ﴿وهم بالعدوة القصوى﴾ و نهوانیش "بی باوه ره کان" له داویننه ی دورو، لای سهرووی مدهینه دا دامه زرا بوون ﴿والرکب اسفل منکم﴾ کاروانه کهش له خوارتری نیوه به بوو به چوار کیلومتر ونیو به رهو دریاو دهستیان پیته دهگی ﴿ولو تواعدتم لاختلفتم فی الميعة﴾ وهنر ژوان (وهو عید) تان بو جهنگه که دانابا، نهوا نیوه له سهر کاته که ناکوک ده بوون دوا دهکوتن، واته: وابهناسانی ریک نه دهکوتن و له بهر که می نیوه، زوری نهوان جهنگه که تان نه ده کرد، وهک نیستا نه ده بوو که کتوپر

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّكُمْ لَهُ السَّيْلُ وَإِلَى الْفُرْقَانِ وَالْمَسْكِينِ وَآبِ السَّيْلِ إِن كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١١﴾ إِذْ أَنتَم بِالْعُدُوَّةِ الدِّينِ وَأَنْتُمْ بِالْعُدُوَّةِ الْقَصْوَى وَالرَّكِبِ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خِلْفَتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَى مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾ إِذْ يُرِيكُهُمْ فِي مَنَازِلِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَنْتَهُمْ كَثِيرًا لَفَاشَتْهُمْ وَلَنَنْزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ إِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَىٰ رُجْعِ الْأُمُورِ ﴿١٤﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٥﴾ وَاطِيعُوا اللَّهَ

پرو به پرو و هستان و سهرکه و تن ﴿لكن لیقضی الله امرا كان مفعولا﴾ به لام بی خو ناماده کردن چوونه جهنگه که وه، بونه وهی بریاریک لای خوا پراوته وه (سهرخستنی نیسلام و موسلمانان و، تیشکانی دوژمنان و کافران) بیته دی ﴿لیهلك من هلك عن بینة ویحیی من حی عن بینة﴾ و تائه وهی ده بی بمری و تیا بجی و، نه وهش بریاره بژی و زینده بی با هردو ولا به به لگهی ناشکرای، واته: کی موسلمان ده بیته، باله سهر به لگه موسلمان بیته، کیش کافرو خوانه ناس ده بیته، با نه ویش پاش به لگه بیته. ﴿وان الله لسمیع علیم﴾ بیگومان خوا و ته کانتانی ده بیست که: چوون ده پارینه وه، به کرده وه کانیشتاندا ده زانی شیایوی سهرخستنن، بویه له به دردا سهرخستن.

خوا کافرو موسلمانن به که نامار هینایه به رچاو یه ک:

﴿٢٣﴾ **إذ یریکهم الله فی منامک قلیلا** ﴿نه وهش وه بیر بینه که: خوا له خه و نتدا ژماره دی دوژمنانتی به کهم و بی بایه خ نیشاندایت، هه تا هاوه لانتی لی ناگادار بکهیت و، نه وانیش دلقایم بین به یارمه تی خوا، (موجاهید) نه لی: خوی گه وه نه وانی له خه ودا به کهم نیشانی په یامبه ردا ﴿٢٤﴾، جائه ویش بو هاوه لانی گیرایه وه، دهره نجام به سهرکه و تن د دنیا بوون و سهریشکه و تن ﴿ولو اراکم کثیرا﴾ نهر نه وانی به زور نیشاندایت ﴿لفشلتم﴾ لیان نه ترسان و سست ده بوون ﴿ولتنازعتم فی الامر﴾ و له ناو خوتانیشتا نا کوک و پهرت ده بوون ﴿ولکن الله سلم﴾ به لام خوا له وه پاراستنی و، نه یه یشت تووشی نه وه بین ﴿انه علیم بذات الصدور﴾ چونکه بیگومانه به وهی له دل و دهر و ندایه زانا و به ناگایه ﴿٢٥﴾ **وان یریکمهم اذا التقیتم فی اعینکم قلیلا** ﴿نه ی له بیرتانه که: له کاتی به یه که گه یشتندا له گوره پانی جهنگدا به کهم نیشاندان له بهر چاوتاندا، هه تا لیان سل نه که نه وه به د دنیا ییه وه بویان بچه پیشی ﴿ویقللکم فی اعینهم﴾ و نیوهشی له بهر چاوی نه وندا به کهم نیشاندان ﴿لیقضی الله

﴿٢٦﴾ **امرا کان مفعولا** ﴿هه تا نه وهی بریاری له سهرداوه جیبه جینی کا، وه ک سهرخستنی موسلمانان ﴿والی الله ترجع الامور﴾ کاره کانیش هه موو هر بولای خوی دانا ده برینه وه.

هیندی نه خه شو پلانی جهنگ:

﴿٢٧﴾ **یا ایها الذین آمنوا اذا لقیتم فئة** ﴿نه ی نه وانه ی باوه رتان هیناوه کاتی له گهل دهسته یه که له دوژمنان به یه که ده گن له جهنگدا ﴿فاثبتوا﴾ بهرامبه ریان مه کهم و دامه رزاوبن و هه رگیز هه ل نه یه ﴿واذکروا الله کثیرا﴾ وه یادی خوا زور بکهن ﴿لعلکم تفلحون﴾ به شکو سهرفرزبن و سهرکه و تن ﴿٢٨﴾ **واطیعوا الله ورسوله** ﴿وه گوئی رایه لی له فره مانه کانی خوا په یامبه ری نه و بکهن ﴿ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ربکم﴾ و قره قرو کیشهش له گهل یه کتردا

﴿٢٩﴾ **یا ایها الذین آمنوا اذا لقیتم فئة** ﴿نه ی نه وانه ی باوه رتان هیناوه کاتی له گهل دهسته یه که له دوژمنان به یه که ده گن له جهنگدا ﴿فاثبتوا﴾ بهرامبه ریان مه کهم و دامه رزاوبن و هه رگیز هه ل نه یه ﴿واذکروا الله کثیرا﴾ وه یادی خوا زور بکهن ﴿لعلکم تفلحون﴾ به شکو سهرفرزبن و سهرکه و تن ﴿٢٨﴾ **واطیعوا الله ورسوله** ﴿وه گوئی رایه لی له فره مانه کانی خوا په یامبه ری نه و بکهن ﴿ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ربکم﴾ و قره قرو کیشهش له گهل یه کتردا

﴿٣٠﴾ **یا ایها الذین آمنوا اذا لقیتم فئة** ﴿نه ی نه وانه ی باوه رتان هیناوه کاتی له گهل دهسته یه که له دوژمنان به یه که ده گن له جهنگدا ﴿فاثبتوا﴾ بهرامبه ریان مه کهم و دامه رزاوبن و هه رگیز هه ل نه یه ﴿واذکروا الله کثیرا﴾ وه یادی خوا زور بکهن ﴿لعلکم تفلحون﴾ به شکو سهرفرزبن و سهرکه و تن ﴿٢٨﴾ **واطیعوا الله ورسوله** ﴿وه گوئی رایه لی له فره مانه کانی خوا په یامبه ری نه و بکهن ﴿ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ربکم﴾ و قره قرو کیشهش له گهل یه کتردا



مه‌که‌ن، هه‌تا هیزو تواناتان بچی و، ئه‌وساش کزو لاوازو سست بین **﴿واصبروا إن الله مع الصابرين﴾** نارامتان بیٚت- کاتی به‌دورژمن گه‌یشتن - چونکه دلنیا بین خوا له‌گه‌ل نارامگراندا به.

که‌ش و فشی قوره‌یش نه‌ودمه چوونه به‌در:

**﴿١٧﴾ ولا تكونوا كالذين خرجوا من ديارهم بطرا ورئاء الناس﴾** ئیوه وه‌کو نه‌وانه مه‌بن که له‌به‌ر پوو پامایی بو‌خه‌ک له‌ماله‌وه ده‌رچوون و، فشه‌و که‌شخه‌یان ده‌کرد، مه‌به‌ست له‌و یاخیا نه‌ کافره‌کانی قوریشه، چونکه نه‌ودمه که ده‌رچوون بو‌ به‌در (نه‌بوجه‌ل) وتی: سویند به‌ خوا هه‌تا نه‌چینه (به‌در) و عه‌ره‌قی تیا نه‌خوینه‌وه‌و، و شتر سه‌ره‌به‌رین و، کیژوله‌و که‌نیزه‌ گوزانیمان بو‌ نه‌لین و، هه‌موو عه‌ره‌ب پی نه‌زانن- هه‌تا لیمان بترسن- ناگه‌پئینه‌وه‌و! **﴿ویصدون عن سبیل الله﴾** وری خوایش له‌خه‌ک ده‌به‌ستن **﴿والله بما یعملون محیط﴾** و خو خواش به‌ هه‌موو کاریکی نه‌وان زاناو ناگایه‌و، گه‌مارویداو، ئیتر چی ده‌که‌ن وچی ده‌لین بو‌خویمان نازادن **﴿١٨﴾ وإن زین لهم الشیطان اعمالهم﴾** شه‌یتان ناکاری ناپه‌سه‌ندی نه‌وکاته‌ی نه‌وانی لاجوانکردن، هه‌تا بچن له‌گه‌ل په‌یا مه‌به‌ردا **﴿بجه‌نگین وقال لا غالب لکم الیوم من الناس﴾** و فریویدان و پیگیوتن: نه‌مرو که‌سیک نیه له‌ناو خه‌لکدا بتوانی به‌سه‌ر ئیوه‌دا زال ببی **﴿وإنی جار لکم﴾** و منیش بو‌خوم هاوکارو پشتیوانتانم **﴿فلما تراءت الفتنان﴾** جاکه هه‌ردوو کومه‌له‌که یه‌کتریان دیت و پوو به‌ پوو بوونه‌وه‌و، روژی خو‌ی هات **﴿نکص علی عقبیه﴾** شه‌یتان پاشه‌و پاش دزه‌ی بو‌کردو هه‌له‌ات **﴿وقال إنی برئ منکم﴾** وتی: بیسو من له‌گه‌ل ئیوه نیم و به‌رییم لی‌تان **﴿إنی اری ما لاترون﴾** چونکه نه‌وی من ده‌بیینم و ده‌یزانم، ئیوه نایزانن و نایبینن، من ده‌بینم به‌ناشکرا فریشته دینه‌ خواری و هاوکاری نه‌ولا ده‌که‌ن **﴿إنی اخاف الله﴾** چاک بزائن من له‌ سزای خوا ده‌ترسم و له‌گه‌ل ئیوه نیم **﴿والله شدید العقاب﴾** سزاو توله‌ی خواش زور سه‌خته بو‌ تاوانباران **﴿١٩﴾ إذ یقول المنافقون﴾** وه‌بیر بی‌نه که دوو پروه‌کان **﴿والذین فی قلوبهم مرض﴾** و نه‌وانه‌ی له‌ دل‌یاندانه‌خو‌شیی و به‌دگومانی هه‌بوو ده‌یانگوت: **﴿غر هؤلاء دینهم﴾** نه‌وانه-واته: موسلمانه‌کان به‌قسه‌ی نه‌وان- به‌ ئایینه‌که‌یان خه‌له‌تاوون و چه‌واشه‌ بوون، بو‌یه خو‌یان ناوه به‌م جه‌نگه‌وه‌! نه‌گینه به‌و ژماره که‌مه‌وه چو‌ن جه‌نگ ده‌کریت؟ خواش فهرمووی: **﴿ومن یتوکل علی الله﴾** با نه‌وانه هه‌ر قسه بکه‌ن، چونکه هه‌رکه‌سیک پشت به‌خوای گه‌وره به‌به‌ستی، خوا یارمه‌تی ده‌دات **﴿فإن الله عزیز حکیم﴾** چونکه بیگومانه که‌نه‌و خوا به‌ زور ده‌سته‌لاتدارو به‌توانایه، کاردروست و کارجوانه، هه‌موو شتیکی پر له‌حیکمه‌ته **﴿٢٠﴾ ولو ترى إذ یتوفی الذین کفروا الملائکة﴾** نه‌ر له‌ سه‌ره مه‌رگدا بی باوه‌ران ببینی که: چو‌ن فریشته‌کان گیانیان نه‌کیشن، نه‌وا شتیکی سه‌ر سوپه‌ینه‌ر نه‌بینی **﴿یضربون وجوههم وادبارهم﴾** ده‌بینی له‌و حاله‌ته‌دا دم و چاوو پشتیان ده‌کوئن **﴿وذوقوا عذاب الحریق﴾** و پیشیان ده‌لین: ده‌سا سزای سووتینه‌ری دوزه‌خ بچیژن **﴿٢١﴾ ذلک بما قدمت ایدیکم﴾** نه‌و سزاو لی‌دانه‌ش له‌به‌ر نه‌وکاره خراپانه‌یه له‌ پی‌شه‌وه ده‌تانکرد **﴿وإن الله لیس بظلام للعبید﴾** و بیگومانیشین هه‌رگیز خوا غه‌در له به‌نده‌کانی خو‌ی نا‌کاو، به‌ ناهه‌ق و نا‌ره‌وا سزای هیچ که‌سیک نادات **﴿٢٢﴾ کذاب آل فرعون﴾** شیوه‌ی تاوانکاریی نه‌مانه‌یش ده‌لیت به‌دکاری فیره‌وون و نزیکه‌کانی فیره‌وونه **﴿والذین من قبلهم﴾** و نه‌وانه‌ش که له‌ پیشیانوه بوون، وه‌کو گه‌لی نوح و هودو... هتد **﴿کفروا بآیات الله﴾** حاشایان له‌ئایه‌ته‌کانی خواکرد **﴿فاخذهم الله بذنوبهم﴾** خوایش به‌ هو‌ی گوناح و تاوانه‌کانیا نه‌وه قاری لیگرتن **﴿إن الله قوی شدید العقاب﴾** ناشکرایشه که‌خوا زور به‌هیزه، توله‌ی زور سه‌خته **﴿٢٣﴾ ذلک بأن الله لم یک مغیرا نعمه‌ انعمها علی قوم﴾** نه‌و سزایه‌ش له‌به‌ر نه‌وه تووشیان بوو، چونکه: خوای گه‌وره هه‌ر به‌هره‌و به‌خششیکی به‌هه‌رگه‌لیک دابی، لی‌ی نه‌گو‌ریوه‌و، لی‌ی تی‌ک نه‌داوه **﴿حتی یغیروا ما**

**بأنفسهم** ﴿ هتا نهوان بیرى خوئیانیان نهگویری، واته: مهگەر نهوچه له بى بپروا و سپله دهرچووبن، نهوسا نهویش قارى لیگرتوون، خواى میهره بان پیغه مبهرى بۆناردن باوهریان پینه کرد، نهویش جهزده بیدان ﴿وان الله سمیع علیم﴾ به راستی خوا زور بیسندهیه، زور زانایه، ده زانی چى دهکن و چى دهلین، پاشان به پیى نهوه سزاو تۆله دهدا ﴿كذب آل فرعون والذین من قبلهم﴾ نهوانه به دهردى داروده سته که ی فیرعون و، نهوانه ی له پیشیان نهوه بوون (هوودو لوط...) چوون ﴿کذبوا بآیات ربهم﴾ چونکه باوهریان به نایه تکانی پروهردگاریان نه کرد ﴿فأهلکناهم بذنوبهم﴾ ئینجا ئیمهیش به هوى گوناوه کانیان نهوه له ناومان بردن ﴿واغرقنا آل فرعون﴾ ههرچی سه ربه فیرعونیش بوون له دهریادا خنکانمان و نقوممان کردن ﴿وکل کانوا ظالمین﴾ که هه موویان سته مکار بوون و باوهریان به یه که خوا په رستی نه بوو ﴿إن شر الدواب عند الله﴾

بیگومان خراپترین ره که رو جولنده به لای خواوه ﴿الذین کفروا فهم لا یؤمنون﴾ نهوانه بى باوه رن و، باوه ر ناهینن ﴿الذین عاهدت منهم﴾ نهوانه ی په یمانت له گهل به ستن ﴿ثم ینقضون عهدهم فی کل مرة﴾ پاشان جار له دواى جار په یمان که یان مه لده وه شیننه وه ﴿وهم لا یتقون﴾ و هه رگیز له شهرو نازاوهش خو لانا ده ن، مه به ستن لهو په یمان شکینانه جووله که ی (بهنى قوره یزه) یه، چونکه نهوانبوون که په یامبه ر ﴿په یمانی له گهل به ستن بو نهوه هاوکاری موشریکه کان نه کن، که چی په یمان که یان شکاندو له پوژى به دردا هاوکاری و هاو به شیى قوره یشیان کرد! پاشان وتیان په یمان که مان له بیر چوه، به لām وانهبوو، چونکه چه ندجاریک په یمانیا نداو هه ناوا شکان دیان !!

کافران ته می بکه ن:

﴿فأما تثقفنهم فی الحرب﴾ ئینجا نهگەر له جهنگدا زالبوویت به سه ریاندا ﴿ففسد بهم من خلفهم﴾ وایان ئی بکه با نهوانه ی له پشتیان وه ن په رت و بلووبن و په ندو عیره ت

وه رگرن ﴿لعلهم یذکرون﴾ به شکو بیر بکه نه وه ده ست له خیانت هه لگرن، واته: به لکو نهوانه ببه نه پهنه بو خه لکانی تریش، تا جاریکی تر نه نهوان و نه خه لکانی تر، بیر له جهنگ و نازاوه نه که نه وه له گهل تان.

سوین و په یمانیا ن به ناشکرا بده دواوه :

﴿وامتخافن من قوم خیانة﴾ گهر ترست له هه رهوژى (وهکو بهنى نه زیرو، بهنى قوره یزه) هه بوو: گزیت لى بکه ن و په یمان بشکینن ﴿فابذ الیهم على سواء﴾ جا تویش به ناشکرا سویندو په یمان که یان به سه را بده وه، تا بهرامبه ر یه که دهن، واته: با هه ردوولا بزائن که ئیت په یمان له نیواندا نه ماوه هه ولئى حاله تیکی تر بده ن ﴿إن الله لا یحب الخائنین﴾ به راستی خوا گزیکارانی خو شناوئیت، نهوانه ی مانا و ریزی په یمان نازائن و، فیل له یه کدی دهکن. پی شهوا (نهحمه د/ خوا لئى رازی بیت) ده لئى: له ئیوان (روم) هکان و (موعاوییه) دا په یمانیک مو ر کرابوو و،

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُ لَمْ یَكْ مُغَرِّبَةً لِّقَمَّةٍ أَلْفَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى یُعْرِضُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِیعٌ عَلِیْمٌ ﴿٥٦﴾ كَذَابُ آلِ فِرْعَوْنَ ۚ وَالَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآیَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِینَ ﴿٥٧﴾ إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِینَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا یُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ الَّذِینَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ یَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِی كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا یَتَّقُونَ ﴿٥٩﴾ فَأَمَّا تَثَقَفْنَاهُمْ فِی الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ لَعَلَّهُمْ یَدْکُرُونَ ﴿٦٠﴾ وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِیَانَةً فَانْبِذْ إِلَیْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْخَائِنِینَ ﴿٦١﴾ وَلَا یُحْسِنَنَّ الَّذِینَ كَفَرُوا سَبْقُوا ۖ إِنَّهُمْ لَا یَعْجِزُونَ ﴿٦٢﴾ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخِیلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخِرِینَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ یَعْلَمُهُمْ وَمَاتَنَفِقُوا مِنْ شَیْءٍ فِی سَبِيلِ اللَّهِ یُوفَ إِلَیْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ ﴿٦٣﴾ وَإِنْ جُنَحُوا لِلْسَّلَامِ فَأَجْزِعْ لَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیْمُ ﴿٦٤﴾



له لای ئه وانه وه بهرمو هه لوه شانه وه ده چوو، بۆیه (موعاوییه) ویستی له ناوچه که یاندا بمینیته وه ههتا ماوهی په یمانه که ی کۆتایی دی و، به خویان نه زانن په لاماریان بدا! (عهمری کوری عه به سه) ی پیگه یشت و گوتی: (الله اکبر، الله اکبر)! چۆن واده بی، مه گهر تو په یمانت له گه لیاندا نیه؟ واته: ده بی ماوهی ئه وه په یمانت ته و او بکه ییت، چونکه پیغه مبه ر ﷺ ده فرموی: هه رکه سیك په یمانیکی هه بی، نابی ده سکاری بکا ههتا ماوه که ی ته و او ده بی، یان ناگادار ده کری، پاشان (موعاوییه) ناوچه که ی به جیه یشت. ﴿**وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا**﴾ بائه و بی باوه پرانه - که له (به در) ده رچوون و نه کوژان - وایر نه که نه وه که: ئیتر له مردن رزگار بوون ﴿**إِنَّهُمْ لَا يَعْجِزُونَ**﴾ بیگومانن له ده ست ده رنه چوون و، هه رگیزیش ئیبه ده سته وسان ناکه ن و، جار یکی تریش هه ر ده شکین رین.

نیوهش باش خۆتان ناماده ی جهنگ بکه ن:

﴿**۱۰** **وَاَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ**﴾ ههتا بۆتان ده کری و له توانا و زهتان دایه چهک و جبه خانه ی جهنگ و، ئه سپی چابوکی سواری - دژی دوژمنانی دینی خوا - ناماده بکه ن ئه ی باوه رداران! - واته: به پیی ئه وکات و سه رده مه تییدان چهک و فرۆکه و تانک و پۆکی و هه مو جوړه پیویستی هه ریک بخه ن ﴿**تَرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ**﴾ دوژمنی خوا، دوژمنی خۆتان ی بتر سینن، چونکه ئه ر بزائن توانای جهنگتان هه به ناتوانن شه رتان پیغه رۆشن ﴿**وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ**﴾ بی له وانیش ئه و دوژمنانه ش بتر سینن ئیوه نایانناسن ﴿**اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ**﴾ هه رخوا چاک ئه یانناسی ﴿**وَمَا تَنْفَقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ**﴾ هه رشتیکیش له ریکه ی خوادا به خشن ﴿**يُوفِ إِلَيْكُمْ**﴾ به کاملی خوا ده یبژیری بۆتان و پاداشتی و مرده گرن ﴿**وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ**﴾ و به هه چ شیوه یه کیش سته متان لی ناکری. پیغه مبه ر ﷺ له سه ر میمه ره که ی خۆیه وه فرموی: ((واعدوا لهم ما استطعتم من قوة، الا إن القوة الرمي، الا إن القوة الرمي))، واته: خه لکینه! چاک بزائن ئه و (هیزه) خوی گه وره له نایه ته که دا داوا له موسلمانان ده کا ناماده ی بکه ن تیر هاویشتنه، ده سا ئیوهش خۆ ناماده بکه ن. پیشه واموسلیم.

ئه ر ناگر به سیان راگه یان، تۆش قه بوولی بکه:

﴿**۱۱** **وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا**﴾ ئه گه ر دوژمنانی دینی خوا مه یلی ئاشته وایی و ناگر به سیان کردو ملیان راکیشا بۆی، تۆیش ئه ی پیغه مبه ر! ده توانی قبولی بکه ییت و، وه لامیان بده یته وه، به مه رجی به رژه وه ندیی و، سه روه ریی و سه ره برزی موسلمانانی تیدا به یاریزی، ئه گینا هه موو جوړه ئاشتی و سازشیک هه رام و یاساغه، خوا له جیگایه کی تر دا له و باره یه وه ئه فرموی: (فلا تهنوا وتدعوا إلى المسلم وانتم الاعلون) ۳۵/۴۰. (قه تاده) ئه لی: ئه م فه رمانی ناگر به س و ئاشتی، پیشی فه رمان به جیهادو، پیش نایه تی: (قاتلوا الذين لا يؤمنون بالله ولا باليوم الآخر) ۲۹/۹ بوه، واته ئه و ناگر به سه (نه سخ) بۆته وه، هه رده بی جهنگیان له گه ل بکری ﴿**وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ**﴾ و هه ر به خوایش پشت به سه ته ﴿**إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**﴾ چونکه ته نه ا خۆیه تی بیسنده، زانا، ناگادار به هه موو شتیك، په یمانه که ی پیغه مبه ریش ﷺ له حوده یبه دا له سه ر به رچاوگرتنی ئه م به ماو خالانه بوو بۆ نایینده ی موسلمانان، بۆیه ناگر به سه ته که ی بۆ ماوه ی (۹) سال قه بوولکرد ﴿**۱۲** **وَإِنْ يَرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ**﴾ و ئه گه ر ویستیان به و ناگر به س و سازشه فیلت لی بکه ن ﴿**فَإِنْ حَسِبَكَ اللَّهُ**﴾ جا بیگومان تو ته نه ا خوات به سه ﴿**هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنُصْرِهِ وَالْمُؤْمِنِينَ**﴾ هه ر ئه و خوایه ش بوو که له پۆژی به دره به کۆمه کی خۆی و، به دلسۆزی باوه رداران پشتیوانی کردیت ﴿**۱۳** **وَالْف**

بین قلوبهم﴾ و هوگری و ته بایی خسته دل و ده رونیانه وه، مه به ست له موسلمانانی هۆزی (ئه وس) و (خه زه ج) ه، ئه وانبوون پاش ئه و هه موو کیشه و دوژمنایه تیبه میژوویییه ی سه رده می نه فامییان - به فه زلی ئیسلام -

ناشتبونه ووهو بوونه برا **﴿لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾** نه گهر هرچی له م زهوییه دایه به ختت کردبا له پیناوی نه وناشته واییه دا **﴿مَا لَفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ﴾** نه ده توانی دوستی و ته بایی ناوا له دلیاندا جیگر بکهیت له نیوان دلنه کانیاندا **﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنِهِمْ﴾** به لام خوی دلوثان - به میهره بایی و توانایی خوی - ناشتیکردنه ووهو هوگری خسته نیوانیان **﴿إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾** بیگومان نه ووهو دهسه لاتداری له کارزان و کارجوانه، بویه پیغه مبه **﴿كَهَلَىٰ جَارٌ نَّهُو نِيعَمَتِهِ﴾** برایه تیه و هیر دهینانه ووه، به تاییه تی له (حونهین) دا فهرمووی: مه گهر نیوه ریتان ون نه کردبوو، خوا بهووی منه وه ریگه نیشانندان. هه ژارو دهست کورت نه بوون. به بونهی منه وه خوا ژانندنیه وه، پهرت و سه رلیشیواو نه بوون. خوا هوگری خسته نیوانتانه وه، هه موو جار دهیانکوت: (به لئی) وه سوپاسی خواو پیغه مبه ریان ده کهره.

منه تیان هه لده گرت (متفق علیه). **﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ﴾** نهی په یامبه را! تو هه خوات بهسه بو چاودییری وپاراستنت **﴿وَمَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾** بو نهو پرواداران ههش په پرهویت لی نه کهن هه خوا بهسه.

هانی موسلمانان بده بچنه جهنگ:

**﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ﴾** نهی په یامبه را! هانی باوه پرداره کان بده بابچنه جهنگ، له گهل پیس چاوگرتنی گشت هوکاره کانی جهنگ به پیی توانا بو سه رکه وتن **﴿إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ﴾** نه گهر نیوه بیست کهسی خو راگرتان هه بی له م قوناغه دا **﴿يَغْلِبُوا مِائَتِينَ﴾** دهشی به سه ر دووسه ده کهسدا زال بن (یه که به ده) واته: ده کری یه کهستان بهرامبه ری ده کهس راوه ستیت **﴿وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾** هه روا نه گهر سه ده کهسی خوراگرتان هه بی، نهوا به نیونی خوا زالدین به سه ر هه زار کهسی کافردا **﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾** چونکه نهوانه خه لکانیکی تی نه گه یشتوون به لئی.. وهک (ثیین عباس) نه لئی: له سه ره تایی هاتنی دینی

وَبِذِّكَ أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي يُدْكِرُ الْغُدُورَ ﴿١٥٠﴾ وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بِكَ قُلُوبُهُمْ وَلَعَلَّكَ اللَّهُ أَلْفَ بَيْنِهِمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٥١﴾ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾ يَأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٥٣﴾ أَفَلَنْ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٤﴾ مَا كَانَتْ لِي أَنْ يَكُونَ لِي أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يَخْرُجَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٥٥﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٥٦﴾ فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٥٧﴾

نیسلامه وه ده بوو یه کهس بهرامبه ر ده کهس راوه ستابا، چونکه موسلمانان که م و لاوازو بی دهسه لات بوون، دیاره بریاری وا له سه ر شانیان قورس و سه ختبوو، بویه نه سخ بوویه وهو فهرمووی: **﴿إِن خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ﴾** هه نیستا خواکاری بو ناسانکردن **﴿وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا﴾** و زانی که وزه دهسه لاتان که مه و، کز ولاوازن **﴿فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ﴾** جا نه گهر سه ده کهسی خوراگرو به نارامتان هه بی **﴿يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ﴾** ده ره قه تی دووسه ده سیان دین **﴿وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ﴾** خو نه گهر یه که هه زار کهسی خو راگرتان هه بی **﴿يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾** نهوا به فهرمان و بریاری خوا ده ره قه تی دوو هه زار کهسیان دین، بو دوایش و بریار درا که: نه گهر ژماره ی موسلمانان نیوه ی ژماره ی خوا نه ناسان بوو، ده بی بهرامبه ریان بجهنگین و خوراگرین، خو نه گهر وا نه بوو، ده توانن له وشه ره خولا بدن **﴿وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾** خوایش له گهل خوراگرا نه.



### نابی بهر لهدسه لات دیل رابگیردری:

ثیمامی (مسلم) نه‌لی: (عومهری کوری خه‌تتاب / خوا لئی رازی بی) وتی: کاتی که له‌به‌درا قوره‌یش حه‌فتایان لیکوژاو، حه‌فتاشیان لی دیلکرا. په‌یامبه‌ر ۳۳ له باره‌ی دیله‌کانه‌وه پرس و راپوژری به‌هاوه‌ل‌انکرد: ئایا چی بکری باشه! (نه‌بو به‌کر / خوا لئی رازی بی) وتی: من پی‌م چاکه فیدیو بریتیان لی وهر‌بگیردری، تا خو‌مانی پی به‌هیز بکه‌ین، له‌ولایشه‌وه به‌لکو له‌ناینده‌دا خوا ریتنمایان بکاو موسلمان بین. په‌یامبه‌ر ۳۴ فهرمووی: نه‌ی کوری خه‌تتاب! تو رات چیه؟ (عومهر) یش وتی: من وام پی چاکه فلا‌نی خزم بده‌یته ده‌ست با بیکوژم. (عه‌قیل) ی ناموزایشته بده ده‌ستی (عه‌لی) با بیکوژی، فلا‌نه که‌سیش بده ده‌ستی (حه‌مزه) با بیکوژی، تا هه‌موو که‌سی بزانی که: ئیمه له‌گه‌ل کافراند! نهرم و نیان نین، به‌تایبه‌تی نه‌وانه‌یان سه‌روک و پی‌شه‌وای کوفرن. په‌یامبه‌ریش ۳۵ راو بو‌چوونه‌که‌ی (نه‌بو به‌کر) قه‌بوول کرد! (عومهر) گو‌تی: جا بو سبه‌ینی چووم دیتم و! په‌یامبه‌رو نه‌بو به‌کر-ه‌ردو-خه‌فته‌تبارن و نه‌گرین. منیش وتم: پی‌م بلین چی قه‌وماوه! ۳۶ فهرمووی: بو نه‌وه ده‌گریم که‌هاوه‌ل‌ان فیدیو بریتیان هه‌ل‌بژارد، ئینجا خوا هم نایه‌ته‌ی دابه‌زاندو فهرمووی: ۳۷ **ماکان لنبی ان یکن له اسری** به‌هیچ په‌یامبه‌ریک ری نه‌دراوه که دیلی هه‌بی و، دیل راگری. یان بریتی وهرگری **﴿حتى یثخن فی الأرض﴾** هه‌تا هی‌زو ده‌سه‌لات به‌ده‌ست ده‌گریت **﴿تریدون عرض الدنيا﴾** ئیوه ده‌تانه‌وی له‌ززه‌ت و کالای دونیاتان ده‌سکه‌وی له‌وهر‌گرتنی بریتیدا **﴿والله یرید الآخرة﴾** خوایش پاشه‌ پوژی نه‌وی بو‌تان، نه‌یه‌وی پاداشی گه‌وره‌ومه‌زنتان ده‌سکه‌وی و، پاشه‌ پوژ هه‌ل‌بژیرن.

**تینی‌نی یه‌ک:** هم گله‌یی و عیتابه‌ روو له‌وکه‌سه‌انه ده‌کات پی‌غه‌مبه‌ر راپوژری پیکردن و نه‌وانیش فیدیو یان هه‌ل‌بژارد **﴿والله عزیز حکیم﴾** خوا بو‌خوی زور به‌ده‌سه‌لات و زو‌ریش کارجوانه ۳۸ **﴿لولا کتاب من الله سبق﴾** نهر پی‌شتر له‌خواوه بریارده‌ره‌نه‌چووبا که‌سزای هه‌له‌کار - به‌ ئیجتیهاد - نه‌دات **﴿لمسکم فیما اخذتم عذاب عظیم﴾** له و بریتی وهر‌گره‌ته‌تاندان سزایه‌کی گه‌وره‌تان دوچار ده‌بوو و قاری لیده‌گرتن ۳۹ **﴿فکلوا مما غنمتم حلالا طیباً﴾** ده‌سا له‌وده‌سکه‌وته گرتووتانه بخون به‌هه‌لالی و پاک **﴿واتقوا الله﴾** وه له‌خوا بترسن **﴿ان الله غفور رحیم﴾** به‌پراستی خوا زور لی‌بورده‌یه، زور دل‌و‌قان و میهره‌بانه، له‌هه‌له‌ی نه‌زان ده‌بووری.

**کوری زانیان ده‌لین:** پی‌شه‌وای موسلمانان خوی سه‌ر پشکه - سه‌بازت به‌دیل - ناخو ده‌یان‌کوژی، وه‌کو یه‌خسیره‌کانی (به‌نی قوره‌یه‌زه) یان فیدیو بریتی وهر‌ده‌گری وه‌کو دیله‌کانی (به‌در) وه‌یان دیل به‌دیل بکا ۴۰ **﴿يا ايها النبی قل لمن فی ایدیکم من الاسری﴾** نه‌ی په‌یامبه‌ر ۳۳ به‌دیله‌کانی ژیر ده‌ستت بلی: **﴿ان یعلم الله فی قلبکم خیراً﴾** نه‌گه‌ر خوا بزانی چاکه‌یه‌ک له‌دل‌تانه‌یه، بر‌ویه‌کی پاک و چاک ده‌بی به‌دینی ئیسلام **﴿یؤتکم خیرا مما اخذ منکم﴾** له‌وی لیتان وهر‌گیراوه باشترتان ده‌داتی **﴿ویغفر لکم﴾** و گونا‌هه پی‌شووه‌کانیشتان ده‌بووری. پی‌شه‌وا (موسلم) ده‌لی: نه‌و ده‌مه که له‌(به‌حره‌ین) به‌وه مال و سامانیک ده‌سکه‌وت و هات، (عه‌باس) ی مامی پی‌غه‌مبه‌ر ۳۴ به پی‌غه‌مبه‌ری گو‌ت: خو‌ت ده‌زانی که: من هم فیدیو خوم و، هم هی (عه‌قیل) یشم داوه. ئیستا هه‌قه له‌وماله‌یه قه‌ره‌بووی بکه‌یته‌وه بوم، نه‌وجا نه‌ویش پارچه قوماشیکی راخست و چه‌نده‌ی هه‌ز لی‌بوو بردی **﴿والله غفور رحیم﴾** و خواش زور چاوپوشه له‌هه‌له‌وتاوان، زو‌ریش دل‌و‌قانه. نه‌وکاته که‌په‌یامبه‌ر ۳۴ فیدیو که‌ی لی‌وه‌ر‌گرتن زور به‌قورسیان زانی، جابو وه‌لامی نه‌وه نه‌وانیه‌ته‌ی سه‌روه‌ه هات و، تینی‌گه‌یاندن که: به‌قازانجیان ته‌واوده‌بی ۴۱ **﴿وان یریدوا خیانتکم﴾** خو نه‌گه‌ر - دیله‌کان - ده‌یانوسیت - به‌ئیسلام بوونه‌کیان فرت و فیل و خیانه‌ت له‌گه‌ل بکه‌ن و، له‌ده‌وه به‌پراستیان نه‌بوو **﴿فقد خانوا الله من قبل﴾** به‌پراستی پی‌ش دیل کردنیشتیان له‌گه‌ل خوا خیانه‌ت‌یان کردو





پىكراره" واتە: مۇسلىمانان ئەكەنە دۇست و ھاۋكارو، خوا ئەناس و كافرانقان كرده دۇست و ھاۋكار ﴿تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادَ كَبِيرٌ﴾ كارەساتىكى گەرەو فەسادو ئاژاۋەيەكى سامناك لەرووى زەۋىي سەرەلەدەدا، چونكە مۇسلىمانەكان بىي ھىزو لاواز دەبن و، بىي باۋەرەكان بەھىز دەبن. بەپىي فەرمودەدى پىغەمبەر ﷺ خەلكى دوو ئاين لىكجىاۋان مىرات لەيەك نابەن، ھەرەكو مۇسلىمان لەكافرو، كافر لە مۇسلىمان مىرات نابەن، پاشان ئايەتى: (والذين كفروا بعضهم أولياء بعض) سى خويندەو.

ئىماندارى راستەقىنە بىناسە :

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ئەوانەش بېروايان ھىناۋەو كۆچيان كىردوۋەو تىكۆشاۋن لە پاى خوادا ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَنَصَرُوا﴾ ئەوانەش "كۆچكەرەكانيان پەناداۋ يارمەتییان دان ﴿وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا﴾ ئەمانەن باۋەرەدارى بەھەق ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ لىبوردن و پۇزىيەكى باش و قەشەنگيان ھەيە ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ﴾ ئەوانەش دواتر باۋەرەيان ھىنا ﴿وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ﴾ و ھىجرەتيان كىردو لە گەل ئىۋەشدا جىھادىيان كىرد ﴿فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ﴾ ئەوانە لەئىۋەن، ئەگەرچى پاداشى ئىۋەشيان نەبىت، كەۋابوودەبى ئەمانەيش يارمەتىي و ھاۋكارىي بىرىن ﴿وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ﴾ خىزم بۆ خىزم – بەپىي كىتبىي خوا نىزىكتىن – بۆ مىرات لە يەكتىر گىرتن. ئەم ئايەتە ئەو جۆرە مىرات بىردنە ھەلئەۋەشىنىتەۋە كە بەھۇى برايەتىي و ھاۋپەيمانىيەۋە لە يەكتىريان دەگىرت، دەگىرپىتەۋە بۆ سەر بىناكەى خۇى كەبە خىزمەتيە. ﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ بە راستى خوا بە ھەموو شىئىك زانايە، ھەموو شىئىك لاي ئەو ھىكمەتىكى تىدايە، واتە: ئەگەر مىراتگىرى پىشتىي نەبوو، خىزمە نىزىكەكان شايسىتە ترن لە بىگانەكان.

سوپاسىكى بىي وئىنە، بۆ خۋاى تاك و بىي وئىنە، كە يارمەتيدام بۆ تەۋاۋ كىردنى تەفسىرى سوۋرەتى (ئەنفال).

وصلی الله وسلم وبارك علی محمد وآله وصحبه و كل من والاہ.

\*\*\* \*\*

۹- سوۋرەتى تەۋبە

مەدەنىيە (۱۲۹) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندى مېھرىبان

ئەم سوۋرەتە گىرنگىيەكى تاييەتى دەدا بەلايەنى ياساۋ بەرنامە بۆكارە پىۋىستىيەكان ، ياسا بۆ پەيۋەندىي ئاۋخۇيى و، دەرەۋەي مۇسلىمانان لەگەل دەۋلەتەندە دەنۋوسى. ئىمامى (بوخارىي) لە (بەرا بى كوپى (عازەب) ھەۋە ئەگىرپىتەۋە كە: سوۋرەتى (بەرائە) لەدۋاى گىشت سوۋرەتەكانى قورئانەۋە ھاتۇتە خوارەۋە. ئەم سوۋرەتە دوو ئامانجى سەرەكىي ھەيە: يەكەم: دانانى بەرنامە بۆشىۋە چۆنىيەتى مامەلەۋ ھەلسۈكەۋتكردن لەگەل موشرىك و خاۋەن نامەكاندا. دوۋم: باسى ئەو كەسانە دەكات كە پەيامبەر ﷺ كاتى بانگىكردن بۆ خۇنامادەكردن بۆ جەنگى (رۇم) ھەكان ھەر ئەمپۇۋ بەيانيان دەكردو نەچۋون.

يەكەم : ئەگەر بەوردىي سەرنجى دەقەكانى سوۋرەتى (بەرائە) بىردى و، ئەو رىۋايەتەندە دەربارەي ھاتنى سوۋرەتەكە و تارۋن لەگەل روۋادەكانى ژيانى پەيامبەردا ﷺ بەراۋردى بىرىن ، دەرئەكەۋى كە: تەۋاۋى سوۋرەتەكە لە سالى نۆيەمى كۆچىيدا ھاتوۋە، بەلام نەك لەسەرىك ، بەلكو بە سى قۇناغدا تىپەرىۋە. يەكەمىيان: لەمانگى (رەجەب) ى ھەمان سالدۋا پىش روۋدانى (تەبۋوك). دوۋمىيان: لەكاتى خۇ نامادەكرندا بۆ ئەو غەزايەۋ لە

ناوهراستییدا. سییه: پاش گه‌رانه‌وه له تهبوک. سهره‌تای سووره‌ته‌که بۆ کو‌تایی ئایه‌تی (۲۸) له ئاخرو ئۆخری سالی نۆیه‌مدا هات، که‌میک پینش هاتنی کاتی حه‌ج. دووه: پاش نه‌وه په‌یام‌به‌ر ﷺ له تهبوک گه‌راپه‌وه ویستی بچیت بۆ حه‌ج، به‌لام نیازه‌که‌ی گو‌پی و فه‌رمووی: ئیستا هاوبه‌شداکاره‌کانیش به‌ رووت و قووتی دین بۆ حه‌ج و به‌ ده‌وری (کابه‌) دا نه‌سو‌پینه‌وه!! جاله‌به‌ر نه‌وه من نه‌مو‌ی نه‌مسال حه‌ج نه‌که‌م، هه‌تا نه‌وانه به‌وشیوه‌یه نه‌بینم، جا له‌به‌ر نه‌وه (نه‌بویه‌کری) کرده نه‌میرو چاودێرو سه‌ره‌رشتی حه‌جی نه‌وساله‌و ناردی. ئینجا بۆ دوا‌یی سه‌ره‌تای سو‌ره‌تی (توبه) هات و (عه‌لی کو‌ری نه‌بو تالیب) یشی به‌ دوا‌ی نه‌بویه‌کرده‌ نارد، بۆ نه‌وه که نه‌م چوار ب‌ریاره بخو‌نینته‌وه به‌سه‌ر موشریک و خوا نه‌ناسه‌کاندا:

۱- ناب‌ی جار‌یک‌ی تر هیچ که‌سیک به‌ ده‌وری کابه‌دا به‌رووتی ته‌واف و چه‌رخه‌ بکات.

۲- دوا‌ی نه‌مسال هیچ هاوبه‌ش په‌یدا‌کار‌یک نزیکی (کابه) نه‌بیته‌وه.

۳- هه‌ر ریکه‌و تن‌نامه‌یه‌که له‌گه‌ل په‌یام‌به‌ر دا ﷺ مو‌رک‌راوه، نه‌وه تا نه‌وکاته‌ کار‌ی پینده‌کریت بو‌ی دیار‌یک‌راوه.

۴- ته‌نها مو‌سلمان ده‌چیت به‌هه‌شته‌وه. سه‌ره‌تای نه‌م سو‌ره‌ته -وه‌کو سو‌وره‌ته‌کانی دیک‌ی قور‌ئان- (بسم الله الرحمن الرحيم) ی تیدا نیه، چون‌که له‌ته‌وو‌ره‌یی و‌رک و قینی خوا به‌رام‌به‌ر به‌موشریکه‌کان باس ده‌کات.

خوا چاره‌ی موشریکانی ناوی:

﴿براءة من الله ورسوله إلى الذين عاهدتم من المشركين﴾ ئه‌مه بیزاری و ده‌ست‌به‌ردانی خوا و په‌یام‌به‌ره‌که‌ی له‌و موشریکانه که ئیوه په‌یمان‌تان له‌گه‌ل به‌ستن و راستیان نه‌کرد له‌ گه‌لتاندا. نه‌وه‌ره‌بانه که له‌و

سورة التوبة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١﴾ فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَلِمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ ﴿٢﴾ وَأَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ ﴿٣﴾ فَإِنْ تُبَتَّحْتُمْ فَيُخَوِّذْكُمْ ثُمَّ أَنْتُمْ مُنْكَرُونَ ﴿٤﴾ وَإِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ﴿٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أُولَٰئِكَ أَقَاتُوا أَلْفَهُمْ عَهْدًا مُّهِمًّا ﴿٦﴾ مُدَّتْهُمْ إِنْ لِلَّهِ يَحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾ فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْضُرُوهُمْ وَأَعِدُّوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٨﴾ وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَةَ اللَّهِ ثُمَّ ابْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

ده‌روبه‌رده‌ا بوون و په‌یمان‌یان مو‌ر کردبوو، ورده ورده ده‌ستیان دایه هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی په‌یمان‌ه‌که‌یان، نه‌وسا خوایش فه‌رمانیدا به‌ په‌یام‌به‌ر ﷺ که نه‌ویش په‌یمانی خو‌ی له‌گه‌لیان هه‌لو‌شینیته‌وه‌و چوار مان‌گی‌شیان مو‌ل‌ه‌ت بدات بۆ چاره‌سه‌ری خو‌یان، وه‌کو ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿فسيحوا في الأرض اربعة اشهر﴾ با بۆ ماوه‌ی چوار مان‌گ به‌ ئاسووده‌یی وه‌یمنی و ب‌ی هیچ ترسیک بو‌خو‌یان به‌سه‌ر به‌ستی ب‌ین و ب‌چن و، هیچ که‌سیکی‌ش به‌نیازی خراپه‌وه سه‌یریان نه‌کات ﴿واعلموا انکم غیر معجزی الله﴾ و پین‌شیان بل‌ین با بزائن: که ئیوه هه‌رگیز له‌ده‌ست خوا ده‌نارچن و، ناتوان ده‌سته‌وسانی ب‌که‌ن ﴿وان الله مخزی الکافرین﴾ و بشزائن که: خوا ناب‌رو به‌رو ریسواکه‌ری گشت دو‌ژمنان و ب‌ی باوه‌رانه، له‌ دونه‌یدا به‌ دیل کردنیان ده‌داو، کوشتنیان هه‌ل‌ل ده‌کا، (موحه‌مه‌دی کو‌ری ئیسحاق) نه‌لی: نه‌وانه که خوا‌ی گه‌وره به‌رائه‌تی لی‌کردن، دوو کو‌مه‌ل‌بوون له‌ هاوبه‌شدا‌نه‌ره‌کان: یه‌کی‌کیان له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا



که ماوهی په یمانه کې که متر بوو له چوار مانگ، ماوه کې بودیز کرایه وه بۇ چوار مانگ ، نه ویکه شیان له گهل  
 نهویشدا که ماوه بۇ په یمانه کې دیاری نه کرا بوو، بۇیکرایه چوار مانگ ، هتا باشر به خویاندا بچنه وه کوټا  
 بریاری خویان بدن، چونکه پاش شو ماوه یه ئیتر جهنگ ده کری له گهل یان ﴿ **واذان من الله ورسوله إلى الناس** ﴾ و  
 نه مه ناگاداریه که له لایه ن خواو په یامبه رده کیه وه ﴿ **یوم الحج الاکبر** ﴾ که سهره تاکه ی پوژی  
 یه که می مانگی حه جی (نه کبه ر، واته: روژی یه که می (جه رنی قوریان) راده گیه نریت . (موجاهید) نه لیت:  
 مه به ست به حه جی گه وره: ئی حرام به حه ج به ستنه، حه جی بچو وکیش ئی حرام به ستنه به عومره، چونکه نه رک و  
 پایه کانی نه م له حه ج که متره. هندی که له زاناکان ده لئین: پوژی حه جی نه کبه ر: پوژی عه ره فیه. هندی کی دیکه  
 نه لئین: پوژی جه رنی قوریانه. (ته به ری) ش نه مه ی هه لبراردوه ، چونکه په یامبه ر ﴿ کاتی (عه لی) نارد فرمووی:  
 (اذهب بهذه القصة من سورة براءة واذن فی الناس يوم النحر اذا اجتمعوا بمعنى: انه لا یدخل الجنة کافر، ولا یحج  
 بعد العام مشرک ، ولا یطوف بالبيت عریان، ومن کان له عهد عند رسول الله فهو له إلى مدته) واته: ده بچو نه م  
 داستانه ی سووره تی (به رائه) یان بۇ بخوینه وه، له روژی جه رنی قوریانیشدا که خه لک له (مینا) کو ده بیته وه، نه م  
 بریاره یان پیژا بگه یه نه که: کافرو خوانه ناس ناچیت به هه شت. سالیکی تر نابی هیچ که سیکی (موشریک) حه ج بکاو  
 خه لکی به رو تی ته واف بکا، هه رکه سیکی په یمانی کی له گهل پیغه مبه ردا ﴿ هه بی، به رده واهه تاکاتی خو ی ﴿ **ان**  
**الله برئ من المشرکین ورسوله** ﴾ هه موو ناگادارین! که بیگومان خواو پیغه مبه رده که ی به رین له موشریکه کان، واته:  
 ئیتر هیچ ئیعتباریک به په یمانیان نیه ﴿ **فان تبتم فهو خیر لکم** ﴾ جا نه گه ر په شیمان ببنه وه و بگه رینه وه بۇ  
 یه کخوا په رستی، باشره بوټان له مانه وه تان له سر شریک ﴿ **وان تولیتکم** ﴾ و نه گه ر پشتیشتان له ئیمان و باوهر  
 هه لکرد ﴿ **فاعلموا انکم غیر معجزی الله** ﴾ چاک بزائن که ئیوه هه رگیز له ده ست خوا ده رناچن، ناتوان ده سته و سانی  
 بکه ن ﴿ **وبشر الذین کفروا بعذاب الیم** ﴾ نه وکه سانه ش بی باوهرن به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر مزگینیان بده !  
 له گهل په یمانشکین مامه له ی تاییه تی ده کری:

﴿ **إلا الذین عاهدتم من المشرکین** ﴾ واته: له گهل هه موویان په یمان هه لوه شیئنه وه ، مه گه ر نه و موشریکانه  
 که په یمانتان له گهل به ستوون و هه لیان نه وه شان دوت وه ﴿ **ثم لم ینقصوکم شیئا** ﴾ و هیچ مه رجیکیشیان لی که م  
 نه کردوه، واته: خیانه تیان له گهل نه کردوون ﴿ **ولم یظاهروا علیکم احدا** ﴾ و دزی ئیوه ش کو مه کی هیچ که سیکیان  
 نه کردوه بۇ هیرش هینانه سمرتان، نه به چک و نه به پایو ﴿ **فاتموا الیهم عهدهم إلى مدتهم** ﴾ ئیوه ش په یمانی نه وانه  
 راگرن هتا کاته که یان ته واه ده بیټ ، نه گه ر چی له چوار مانگیش زیاتر بیټ ﴿ **إن الله یحب المتقین** ﴾ بیگومان خوا  
 پاریزکارانی خو ش نه وی، نه وانه ی ریزی ریکه و تننامه نه گرن، جا که واته ری زگرتن له په یمان و ریکه و تننامه بنه واه  
 بناغه یه کی پیروزی دینی ئیسلامه ﴿ **فإذا انسלخ الأشهر الحرم** ﴾ ئینجا که مانگه حه رام و خاوه ن ریژه کان برانه وه ،  
 واته: نه وانه ی که جه نگیان تیا قده غه کراوه، که نه وانیش نه م چوار مانگه ن: (زیقه عه ده، زیحه ججه، موچه رهم،  
 ره جبه) و هکو له نایه تی (۳۶) ی نه م سووره ته شدا هاتووه ده فرمو ی: (منها أربعة حرم ذلك الدین القیم فلا تظلموا  
 فیهن انفسکم ..) ﴿ **فاقتلوا المشرکین حیث وجدتموهم** ﴾ ده سا ئیوه ش له مه رجیگه کانه موشریکه کانتان ده ستکه وت  
 به مه رجی (ژن و مندا ل و گو شه گیر نه بن) " له حه رم و له ده ره وه ی حه رم، له چوار مانگه کان و، له غه یری چوار  
 مانگه کانیشدا " بیان کوژن ﴿ **رخذوهم** ﴾ و بییان گرن و " دیلیان بکه ن " ﴿ **واحصروهم** ﴾ و گه مارویان بدن و " مه هیلن  
 به ملاو به ولادا بچن " ﴿ **واقعدوا لهم کل مرصد** ﴾ وه له هه موو که مین و ریکه یه کیشدا بو یان دانیشن ﴿ **فان تابوا** ﴾

نیجا ئەر پەشیمان بوونەو له هاوبەشدانان بۆ خوا ﴿واقاموا الصلاة﴾ و بەرێك و پێكى نوێژیان ئەنجامدا ﴿واتوا الزكاة﴾ و زەكاتیان جێبه جێ كرد ﴿فخلوا سبيلهم﴾ ئێوهیش رینگەیان بۆ چۆل بكەن و "هەقتان بەسەرمانەووە نەبێ، با بێن و بچنە ناو حەرمەمیشەو" ﴿إن الله غفور رحيم﴾ بە راستیی خوا لەگوناح نۆز لیبوردەیه، نۆریش دلوغان و میهرەبانە بەرامبەر بەتەوبەكاران.

ئەر موشريك داواى پەناىكا، دالەدەدريت:

﴿وإن أحد من المشركين استجارك فأجره﴾ ئەر يەكێك لەو موشريكانە پەناى پێئێنايت ، پەناى بدە "دالەدى بدە" ﴿حتى يسمع كلام الله﴾ هەتا بەباشى فەرمايشتى خوا دەبیسى و لێى حالى دەبێ، واتە: قورئانى بۆدەخوینیت

و لێى تێدەگات ﴿ثم بلغه مأمته﴾ پاشان بێگەیهنە وەجێیەك كە هیمن وئاسوودەبێ و، لەهیچ نەترسیت، زاناىان رايان وایە: ئەوكەسانە دێنە ولاتى ئیسلامیەووە بۆ هەر شتێك هاتن -بە مەرجى بە شیوهى پەرس و پراھاتن و مۆلەتدراين- ئەوا پارێزراو دەبن. ﴿ذلك بأنهم قوم لا يعلمون﴾ چونكە ئەوانە گەلێك نازانن ئیمان وپروا چییە، سا بەلكو بەر پەنادانە بیری بكەنەووە لەئىسلام تێگەن ﴿كيف يكون للمشركين عهد عند الله وعند رسوله﴾ چۆن بۆ موشريكان پەنا هەبێت بەلای خوا و پیغەمبەرەكەیهو؟ كاتى ئەوان پەیمان هەلوەشیننەووە لەسەر بى باوەرى خوێان بەئیننەووە بەئاسوودە بێن و بچن؟ ﴿إلا الذين عاهدتم عند المسجد الحرام﴾ بۆ ئەو كەسانە نەبێت كە لەلای مزگەوتى (حەرام)دا پەیمانتان لەگەڵ بەستن و، ئەوانیش پەیمانەكەیان هەلەنەووەشاندەووە ، وەكو هۆزى (خوزاعە) ﴿فما استقاموا لكم﴾ ئەوانە هەتا بەرێك و پێكى لەسەر پەیمانەكەیان بن و وەفادار بن ﴿فاستقيموا لهم﴾ دەبێ ئێوهیش پەیمانەكەیان بەرێك و پێك راگرن و وەفادار بن. پیغەمبەرى خوا پەیمانى

الْحَرَامِ الْمَشْرُوكِ كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ مُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾ كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْفِكُ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨﴾ أَشْرُوا بِعَاهِدِكُمْ ثُمَّ لَا يَفْقَهُوا عَنِ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾ لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْتَدُونَ ﴿١٠﴾ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَفَخُوبَكُمْ فِي الدِّينِ وَفَضَّلَ الْآيَةَ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَنَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَتِلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُوْنَ ﴿١٢﴾ أَلَا تَقْتُلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَنَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدُّوْكُمْ أَوْلَكُمُ مَرَّةُ أَخْشَوْنَهُمْ فَكَفَرُوا بِهِنَّ أَنْ تَخْشَوْهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ قَتِلُوهُنَّ بِدِينِكُمْ

لەگەڵ قورەیشدا بۆماوەى دەسال مۆر كرد ، هەتا ئەوان خەيانەتیان نەكرد ئەم وەفای بە پەیمانەكەى خوێكرد ﴿إن الله يحب المتقين﴾ بە راستى خوا پارێزكارانى خۆشەدەوى، ئەوانەى وەفادارن و پەیمان شكێن نین. بەلێ... پیغەمبەر ﷺ لە مانگی زیقەعەدى سالى شەشەمى كۆچى لە (حودەیبیە) ناگر بەستى لەگەڵ قورەیشدا ، بۆماوەى (۱۰) سال مۆر كرد، ئیتر خوێ و موسلمانەكان پابەند بوون پییەو ، هەتا قورەیش پەیمانەكەیان شكاندو هاوكارى (بەنى بەكر) یان كرد دژى (خوزاعە)ى هاوپەیمانى پیغەمبەر ﷺ، ئەوسا ئەمیش ناچاربوو لە (۸)سى رەمەزاندەدا لەشكرى برەسەریان و فەتحى مەككەى كردو ئەوانەیان ئیمانیان هێنا - كە نزیکەى (۲) هەزار كەس بوون- نازادبوون. ﴿كيف وإن يظهروا عليكم﴾ چۆن پەیمان لەگەڵ ئەوانەدا دەبەسريت كە ئەگەر زال بن بەسەرتانا ﴿لا يرقبوا فيكم إلا ولا ذمة﴾ نەهچاوى خزمایەتیتان لەگەڵ دەكەن و، نەهاوپەیمانیىتى ﴿يرضونكم بأفواههم﴾ بە



زمانی لووسیان پازیتان ئەكەن ﴿وتابی قلوبهم﴾ و دلیان ئیبا دەكات ﴿واكثرهم فاسقون﴾ زۆریەشیان سنوور بەزین و پەیمان شکین ﴿اشتروا بآيات الله ثمنا قليلا﴾ نایەتەکانی خویان بەنرخ و بەهایەکی زۆر کەمی دنیا فروشت بە (ئەبو سوفيان) ﴿فصدوا عن سبيله﴾ بەرەڵستی خەڵکیشیان کرد لە ڕینگەیی خوا ﴿انهم ساء ما كانوا يعملون﴾ بەراستی کاریکی زۆر خراپیان کرد ﴿لا يرقبون في مؤمن الا ولا ذمة﴾ لەگەڵ هیچ خاوەن باوەڕێکدا پەچاوی خزمایەتی و هاوپیەمانیی ناکەن، هەر کات دەسەلاتیان بوو بەسەرتانا دەستی خویان ئەوەشکێن ﴿واولئك هم المعتدون﴾ ئەمانە دەستدریژکاری راستەقینە و پەیمانشکین، دەسا ئێوەش زیرەك و هۆشیاری بەرامبەریان ﴿فان تابوا واقاموا الصلاة واتوا الزكاة﴾ نینجا ئەگەر لەشیرك و بتپەرستی پەشیمان بوونەو وەڵكەچی شەریعەتی خوا بوون و، بە ڕێك و پێکی نوێزیان كردو زەكاتیان دا ﴿فابخوانكم في الدين﴾ دەبنە برای دینیان ﴿ونفصل الايات لقوم يعلمون﴾ و ئیمە نایەتەكانمان بۆ خەلكی بزانی شیی دەكەینەو.

رابەرانی كوفر پەیمان نابەنە سەر:

﴿وان نكثوا ايمانهم من بعد عهدهم﴾ نەر دواي ئیمزاو مۆر، پەیماننامەكەیانیان هەڵوەشاندەو و ﴿وطعنوا في دينكم﴾ و توانج و تەشەریان لە نایینەكەتان گرت ﴿فقاتلوا ائمة الكفر﴾ دەسا ئێوەش سەرانی كوفرو خوانەناسیی بكورن. زاناكان ئەلین: هەر كەسێ توانج و تەشەر لە نایینی پیروزی ئیسلام بدا هەقە بكورێ. ﴿انهم لا ايمان لهم﴾ چونكە بە راستیی ئەوانە مانای هیچ پەیمانێکیان لانییە ﴿لعلهم ينتهون﴾ جەنگیان لەگەڵ بكەن، هەتا بەلكو كۆتایی بەگێرە شیونیی و خراپەکاری و، توانج و تەشەریان بێن.

لەگەڵ پەیمان شكینەكان بجەنگن:

﴿الا تقاتلون قوما نكثوا ايمانهم﴾ دەبی بۆ لەگەڵ خەڵكانێكدا نەجەنگین كە پەیمانی خویانیان هەڵوەشاندەو و، تانەو تەشەریان لە نایینەكەتان دا ﴿وهوموا باخراج الرسول﴾ و لیبران بۆ دەپرەاندنی پەيامبەر ﷺ لە مەككەدا ۱. لەم سوورەتەدا نالی كە بەعەمەلیی لەمەككە دەریانكرد، بەلام لەچەند جیگایەکی تردا هاتوو و ددانی پێداوەنی، بۆنموونە: لەسوورەتی (۱۱/۶۰) دەفەرموی: (يخرجون الرسول وایام)، یان لەسوورەتی (۱۳/۴۷) دا دەفەرموی: (وكاين من قرية هي اشد قوة من قريتك التي اخرجتك ..) یان لەسوورەتی (۴۰/۹) دا دەفەرموی: (الا تنصروه فقد نصره الله إذ اخرجهم الذين كفروا ..) یان لەسوورەتی (۳۰/۸) دا دەفەرموی: (وإذ يمكر بك الذين كفروا ليثبتوك أو يقتلوك أو يخرجوك) یان لە سوورەتی (۷۶/۱۷) دا دەفەرموی: (وإن كادوا ليستفزونك من الأرض ليخرجوك منها ...)

﴿وهم بدؤكم اول مرة﴾ بۆ یەكەمجاریش هەر ئەوان بوون دەستیان بەجەنگ كرد لەگەڵ ئێوەدا، ئەوانبوون لەگەڵ خوزاعەدا - كە هاوپیەمانی ئێوە بوون - بەجەنگ هاتن، دە بۆ ئێوەش هەقتان نیە جەنگیان لەگەڵ بكەن ﴿انتخشونهم﴾ نایا لییان دەترسن، شەریان لەگەڵ ناكەن؟ ﴿فالله احق ان تخشوه إن كنتم مؤمنين﴾ خو خوا شایستە ترە كە لێی بترسن، ئەگەر باوەردارن و، ددان بەوەدا دەنێن كەئەبێ تەنها لەو بترسن ﴿قاتلوهم يعذبهم الله بايدكم﴾ لەگەڵیان بجەنگن - ئەی برواداران! - ئەوساخوایش بەدەستی ئێوە سزایان دەدا ﴿ويخزمهم﴾ و لەبەر دەستیشتاندا ریسوایان دەكات ﴿وينصركم عليهم﴾ و سەرتان ئەخات بەسەریاندا ﴿ويشف صدور قوم مؤمنين﴾ و کاری دەكا كۆلی دلی بروادارانیش - بەتایبەتی (خوزاعە) دابەركی بەسەرخستنی نایینی ئیسلام و تۆلە سەندنەو لییان ﴿ويذهب غيظ قلوبهم﴾ وە ڕك و توپەیی دلێشیان لادەبات و دلخۆش دەبن ﴿ويتوب الله على من يشاء﴾ كێش تەوبە بكاو پەشیمان بێتەو و خواش حەز لەچارەیی بكا، تەوبەیی ئی وەرەگرت، بۆنموونە: (ئەبو سوفيان،

عیکرمه، سولهیم) و بپئی تریان بپوایان هیئاو لییان قه بوولکرا ﴿والله عليم حکیم﴾ و خوا نۆر زانا یه، زۆریش کارزان و کارحوانه.

موسلمان تاقی دہکریته وه به جیهاد:

﴿ام حسبتم ان تركوا﴾ ثايب پستان وايه ټه ي پرواداران! - كه بي تاييكر دهنه وه در چن و. راستگوو درون دهرنه كه وي؟ ﴿ولما يعلم الله الذين جامدوا منكم﴾ كه - هيشتا له پيش چاو خه لكه وه - بوخوا دهرنه كه وتووه موجهيدتان ﴿ولم يتخذوا من دون الله ولا رسوله ولا المؤمنين وليجة﴾ و ټه وانه شتان كه به دهر له خواو، له په يامبه ركه ي و. له ټيمانداران ، كه سيان نكرتووه به جني رازو نيازبان ، تا نه نيه كانيان لادر كين ﴿والله خير بما تعملون﴾ خوهر كار كيش بكن خوا پني به ناگاهيه ، كه وابو جيهادو ته كليف و ټهرك و واجيبات بو دهر كه وتني مروقه سهر راست ولا ساره كان شتيكي زهروريه .

له موشریکان ناوه دانگرده وهی مزگهوت ناوه شیته وه:

له و سه رده مه دا کاروباری مزگه وتی (حرام) که وتبوه  
 لای موشریکه کان اخواش فهرمووی: ﴿<sup>۱۷</sup> مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ  
 أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ﴾ بۆ خه لکانی هاو به شدانهر شیاوو  
 په واییه ناوه دانکردنه و هی مزگه وته کانی خوا ﴿شاهدین  
 علی انفسهم بالکفر﴾ بۆ خوشیان شایه تی بیباوه پیتی  
 خو یان دودن ، کارو رهفتاریان هی بی پروا و بت پرستانه ،  
 واته: بئی پروا لیئی ناوه شیته وه مزگه وت ناوه دان بکاته وه  
 به تاییه تی خویشی هاوار بکات و بلی: من عه لمانیم، یان به  
 ده وری که عبه دا بسوورپته وه بلیت: (لیک لا شریک لک، إلا  
 شریکا هو لک، تملکه وما ملک) ﴿اولئک حبیطت اعمالهم﴾  
 بۆه می شه کارو کرده و هی نه مانه پووجه ﴿وفی النار هم  
 خالدون﴾ و به رده و امیش له ناگردان ﴿<sup>۱۸</sup> إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ  
 اللَّهِ مِنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ به راستنی هه ره و که سه

دهكهوى' مزگه وته كانى خوا ناوه دان بکاته وه که بپروای به خواو به پوژى دوايى هيه ﴿واقام الصلاة وآتى الزكاة﴾ و به جوانيى و دروست هه لدهسى به نهجامدانى نويزو زهکات ددهات ﴿ولم يخش إلا الله﴾ و له خواش نهبيت له هيج کهسى ترسى نيبه ﴿لعسى اولئك ان يكونوا من المهتدين﴾ بيگومانين ئهوانه - ئه وکرده وه چاكانه دهکهن- له ريزى شارهزا کراواندان (ئيبن عهباس) دهلى: هه موو وشه يه کى (عسى) له قورئاندا، ماناي (واجب) دهگه يه نيّت، بۆنموونه: خوا که به پيغه مبه رمان (موحه ممه د) ﷺ ده فهرموى: (عسى ان يبعثك ربك مقاما محمودا) ماناي وايه بى شک و گومان (مه قامه لمه محمود) ى ددهاتى. (ئه بوچه ييان) يش هه روا ده ليّت، ئه مه يه که پيغه مبه ر ﷺ ده فهرموى: هه رکه پياويکتان ديت هوگري مزگه وت بوو. ئيوه شايه تى ئيمانى بو بدن. چونکه خوا ده فهرموى: (انما يعمر مساجد الله..) مستد الامام احمد.



ناو به حاجی به خشین و چاودیری کابه، وهکو نیمان و جیهاد نین:

﴿اجعلتم سقایة الحاج وعمارة المسجد الحرام﴾ نایا پیتان وایه، ناودان به حاجیه کان و ناوهدانکردنه وهی مزگهوتی (حرام) تان ﴿کمن آمن بالله والیوم الآخر وجامد فی سبیل﴾ وهک کاری نهوانه وایه پروای به خواو به پوژی دواپی هیئاوه و جیهادی کردوه له ریگهی خوادا! موشریکه کان به جوژه کارانه خوئیانیان هئده کیشاو کهش و فشیان دهکرد به سه موسلماننه کاند! اخوای گه ورهیش به ونایه ته رهتی دانه وهو پیی گوتن: هرگیز نهو کارانه ناگه نه پلهی نیمان و جیهادکردنی موسلماننه کان، وهکو دهفرموئ: ﴿لا یتستون عندالله﴾ نهو دوانه "پروادارو بی پروا" لای خوا یه کسان نین، کاری موشریکه کان کاریان بیهوده یه، موسلماننه کانیش کاریان پیروژو پریپته ﴿والله

لا یهد القوم الظالمین﴾ و خواش رینمایی خه لکانی سته مکار ناکات بو کاری خیرو چاک، بویه ناودان به حاجیه کان و ناوهدان کردنه وهی مزگهوتی حرام به باشتر داده نین له نیمان و جیهاد ﴿الذین آمنوا وهاجروا﴾ نهو که سانهی باوهریان هیئاو له زیدی خوئیان کوچیان کرد ﴿وجامدوا فی سبیل الله باموالهم وانفسهم﴾ و له ریگه و رینبازی خوا - به مال و سامان و گیانیان - جیهادیان کرد ﴿اعظم درجة عند الله﴾ به لای خواوه پایه و پلهیان مه نتره به رزتره، له وانه که به خه یالی خوئیان ناو ددهن به دم حاجیه کان وهو مزگهوته کان پاک و خاوین دهکن و موشریکیشن ﴿اولئک هم الفائزون﴾ هر نهوانهش به ختیارو سهر فزان ﴿یبشرهم ربهم برحمة منه ورضوان﴾ پهروه دگاریشیان مرژدهی میهره بانی و په زامه ندیی مه زنی خوئیانی دهداتی ﴿وجنات لهم فیها نعیم مقیم﴾ و چهند باخ و بیستانیکی واشیان دهداتی، که تنییدا گوزهران و نیعمهتی نه پروه یان بو دهبی ﴿خالدين فیها ابدًا﴾ به ههتا ههتا ییش لهوی دهبن ﴿ان الله عنده اجر عظیم﴾ بیگومان خوا پاداشی زور گه وره ی لایه بو پرواداران.

﴿يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّتْ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ﴾ ﴿خَالِدِينَ فِيهَا اِنْ اَبَدَاِنَّ اَللّٰهُ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءِاِبَاءَكُمْ وَاِخْوَانَكُمْ اَوْلِيَاءَ اِنْ اَسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْاِيْمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَاِنَّهُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِي قُلُوبِكُمْ﴾ ﴿قُلْ اِنْ كَانَ ءِاَبَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَاَمْوَالٌ اقْرَبْتُمُوهَا وَبَنَاءٌ تَحْسَبُونَهَا اَوْسَادًا هُمْ اَسْكَنُكُمْ رِضْوَانًا اَحَبَّ اِلَيْكُمْ مِنَ اَللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيْلِهِ، فَتَرْيَبُوا حَتّٰى يَأْتِيَ اَللّٰهُ بِاَمْرِ وَاُوْلٰٓئِكَ لَا يَهْدِي اَللّٰهُ اَلْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ﴾ ﴿لَقَدْ نَصَرَكُمُ اَللّٰهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيْرَةٍ وَّيَوْمَ حُنَيْنٍ اِذْ اَعْجَبَكُمْ كَثَرَتُكُمْ فَمَنْ تَعَنَّى عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمْ اَلْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِيْنَ﴾ ﴿اِنَّ اَزْلَ اَللّٰهِ سَكِيْنَةً عَلٰى رَسُوْلِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَاَنْزَلَ جُودًا اَلَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاٰذَلِكُمْ جَزَاءُ الْكَافِرِيْنَ﴾

موشریکان مه که نه دوس، نهو خزمی نزیکیش بن:

﴿يا ايها الذين آمنوا﴾ نهی نهوانه ی باوه پتان هیئاوه! ﴿لا تتخذوا ابااءکم وَاِخْوَانُکُم اَوْلِيَاءَ اِنْ اَسْتَحَبُّوا الْکُفْرَ عَلٰى الْاِيْمَانِ﴾ نهو باوو باپیران و براکانتان کوفریان لا باشتره چاکتربو له نیمان و باوه. مه یانکه نه دوستی خوتان و خوشه ویستی و په یوه ندیتان بویان نه بی ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ﴾ وهرکه سیکتان نهوانه ی خو شجوی و بیانکاته دوست و (بطانة) ی خوئی ﴿فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ دیاره نهو جوژه که سانه سته مکارن. (نیین عه باس) نه لی: ده بیه موشریک و هاوبه شدانه بو خوا. به لی: حوکمی نه نایه ته تا پوژی قیامت به رده و امه، دهبی ته وای موسلمانان ته نها و ته نها بو خوا خو شه ویستی و (موالات) یان هه بی و. هر له گه له نه هلی خوادا بن ﴿قُلْ اِنْ كَانَ اَبَاؤُكُمْ

وَابْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ﴾ پییان بلی: ئەوی موحەممەد ﷺ: ئەر باوک و کوپو براو، ئن و خیزان و کۆمەل و خێل و خزمەتتان ﴿وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا﴾ و مال و سامانیك پەیداتان کردووہ ﴿وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا﴾ و بازگانییەك دەترسن پەواجی نەمینی ﴿وَمَسَاكِنُ تَرْضَوَهَا﴾ و مەسكەن و خانوو بەرەيەك خۆشتان دەوین ﴿أَحِبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ﴾ ھەریەك لەمانەتان لەخواو لەپەيامبەرەكەي ولە جیھاد و تیکوشان لە پرسی خوادا لا خۆشەویست تری ﴿فَتَبَصُّوا﴾ چاوەڕوان بن ﴿حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ﴾ ھەتا ھەرمان لە خواوہ بەسزاتان بۆ دێ ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ خوایش رینمایی لە شەرع دەرچوان ناکات بۆ ھیچ خێرو چاکەيەك. بەئێ پێغەمبەر ﷺ کاتی ھەرمانی بە ھیجرت و بارکردن لە مەككەوہ بۆ مەدینە دا، خەلك كەوتە مەشورەت بەیەكتری، ھی وایان ھەبوو ژنەكەي، یان کوپەكەي، یان ھەرخزم و كەس و کاریكي نزیكي... دەستە دامینی دەبوو بارنەكاو نەچیت بۆمەدینە، ئەوسا ئەو نایەتەي سەرەوہ ھات بەوشیوہیە ئاراستەي كردن. ئیمامی ئەحمەدو ئەبوداود ئەم ھەرموودەي پێغەمبەرە دینن: ((إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِينَةِ وَأَخَذْتُمْ بِالْأَنْبَابِ الْبَقَرِ وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ)) واتە: ھەركات كړین وفروشتنتان بە فیل وفەرەج بوو و دەستان گرت بەكلکی گاکانەوہ (واتە: بە جوت و كشت و كال و مەزراوہو سەرقالبوون) و، وازتان لەجیھاد ھینا، خواش ریسواتان دەكا، مەگەر بگەڕێنەوہ بۆلای دینەكەتان.

سەرکەوتن ھەر لای خوايە:

﴿لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ﴾ بێگومان خوا لەگەڵی جیگادا ھاوکاریي كردن و یاریدان و سەریخستن، لەگەڵ كەم و كورتیی و ناتەواویتندا ﴿وَيَوْمَ حُنَيْنٍ﴾ بەتایبەتەي لەڕۆژی (ھونەین) دا. (ھونەین: دۆلیكە دەكەوێتە نێوان مەككەو تایەف) ھوہ. بەھۆی لەخۆبایی بوونتانەوہ تیکشكان و خوا ھات بەھانائانەوہ، وەكو دەفەرموی: ﴿إِنْ أَحْبَبْتُمْ كَثْرَتَكُمْ﴾ ئەو دەمەي كە بەزۆری خۆتان بايیبوون و نازییتان و، بێرتان لەدەسەلاتی خوا نەكردەوہو گوتتان: ھەرگیز ئەمڕۆ بەم ژمارە زۆرەوہ "كە ناماری دەگەیشتە دوازدە ھەزاركەس" ناشكێن! نەگەرچی ئەوان چوارە ھەزار كەسبوون، وەكو ئیمامی (بەيھەقی) رەبوايەتەي دەكات ﴿فَلَمْ تَفْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا﴾ كەچی ئەو ھەشامەتە ھیچ كەلك و سوودی پێ نەگەياندن و ھەر تیکشكان ﴿وَضَاقَتْ عَلَيْكَ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ﴾ زەویش بەو گوشادو فراوانییە لەترساندا تەنگ بوو لیتان ﴿ثُمَّ وَلَيْتُمْ مَدْبَرِينَ﴾ پاشانیش پاشە كشەتان كردو ھەلەاتن! واتە: سەرکەوتن تەنھا لە دەستی خوادایە، بەزۆری و كەمی دوژمن نییە، بۆیە دەبێ ھەموو كات خوامان لەبیر بێت ﴿ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ دوايی ئارامیی و ئوقرەي ناردە سەردل و دەروونی پەيامبەرەكەي و، بڕوادارەكان، ھیزی دەروونیان بۆ گەپرایەوہو ترسیان نەما ﴿وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا﴾ و لەشكریكي زۆریشی نارد بۆھاوکاریتان و، نەشتاندین ﴿وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ و بێ باوہرەكانیشی سزادا، كوژدان و دیلكران و سامانیان لەدەست دا ﴿وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ﴾ ھەرنائوایە سزای كافران و بێ باوہران ﴿ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ﴾ دواي ئەوسزایەش ھەزێ لەچارەي ھەركەسێك كردو بەشیاوێ زانی، تەوہی لیوہرگرت و لییبووراو شارەزای دینی نیسلامی كرد ﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ و چوون خوا بۆخۆي زۆر لیبورەيە، زۆریش دلۆقان و میھرەبانە. بەئێ رووداوہكەي (ھونەین) رۆژی شەممە، (٦)سی مانگی شەوائی سالی (٨)سی كۆچی، بە(١٩) رۆژ پاش ھەتھی مەككە رویدا، پێغەمبەر ﷺ بەخۆی و(١٢) ھەزار كەسەوہ لەمەككە چوونە دەری، شیاوی باسە (٢) ھەزاریان لە موسلمانە نوێیەكان بوون و، نەشارەزای جەنگ بوون، ھۆی جەنگەكەش زۆریكي زۆرینەي عەشیرەت و ھۆزەكان



روبوهر و هستان و خوځان نامادهی په لماريک کړدبوو، دهر نه نجام له سهره تاوه موسلماننه کان به شيوه يه کی سهر و سهره تيکشکان و، لهو (۱۲) هزار که سیه ته نه (۱۰۰) که سیان له گهل پیغه مبر ﷺ مانوه، نه میش هاواری زوری لیده کړن بگړینه وه، به لام کار له کار تر ازیو و ناوهریان نه دایه وه! نه و جا پیغه مبر ﷺ فرمووی: خواجه! د هسا یارمه تیمان بو بنیره، پاشان فرمانیدا به (عباس) ی مامی که یه که هله تاوه کان به ناوی خوځانه وه بانگ بکاته وه، نه و انیش که زانیاں پیغه مبر ﷺ گوړه پانه کی چول نه کړدو وه هره دلیت: (انا النبی لا کذب \* انا ابن عبدالمطلب) تیپ تیپ و پول پول گهرانه وه جهنگ گهرم بوو، پاشان پیغه مبر ﷺ فرمووی: ((الان حمی الوطیس)) وائیستا جهنگ گهرم بوو، نیر لا مشتی خولی هه لگرت و هاویشته نیو کافره کانه وه، هریه کیان به شی خوی بهرکه وت و لیلای هات به سهر چاویا، له نه نجامدا

پاش چهند کاتر میړیک خوا نه ناسه کان تیکشکان و موسلماننه کان سهرکه وتن و نه و چهند ثایه تesh له سهره وه خوځانه وه هاته خوارې. والحمد لله رب العالمین.

رئ به موشريک نادری بچيته مزگهوتی (حرام له وه:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ نهی نه وانهی باوه رتان هیناوه! ﴿إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ﴾ چاک بزانن هرچی هاو به شدانه رو موشريکه ناپاک و پیسن له بیرو باوه رو نیه تیاندا، له باوو نه ریتیاندا ﴿فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا﴾ جا دواي نه مساله یان (سالی نویه می کوچی) نابی نریکی (کابه) بینه وه، نه مه نه و ساله بوو که (نه بوو بکر) ﷺ حه جی پیکردن و سوورتهی (به رانه) یش هات ﴿وَأِنْ خِفْتُمْ عِيلَةً﴾ خو نه گهر له ره ژاری دهر ترسان، به نه هاتنی نه و ان بو کړین و فروشتن بو بازاره کانی مه کهه ﴿فَسَوْفَ يَغْنِيْكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ﴾ دلنیا بڼ نه گهر خوا بیه وی له روزی خوی ده و له مه ندتان ده کا، واته: دهر گایه کی تر تان بو ده کاته وه و گوږه رانتان باش ده کات ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ چوون به

لَمَّا رَأَوْهُ كُمُودًا لَّيَّسَ لَهُ كَلْبٌ أَوْ فِئْرَةٌ فَلَمَّا رَآهُ خَرَّ عَلَى سُوقِهِ يُعْطِيهِ يَخْبَرُهُ لَمَّا رَأَوْهُ كُمُودًا لَّيَّسَ لَهُ كَلْبٌ أَوْ فِئْرَةٌ فَلَمَّا رَآهُ خَرَّ عَلَى سُوقِهِ يُعْطِيهِ يَخْبَرُهُ لَمَّا رَأَوْهُ كُمُودًا لَّيَّسَ لَهُ كَلْبٌ أَوْ فِئْرَةٌ فَلَمَّا رَآهُ خَرَّ عَلَى سُوقِهِ يُعْطِيهِ يَخْبَرُهُ

ثُمَّ يَتَوَبُّ لَكَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَن يَشَاءُ وَ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٧﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عِيلَةً فَسَوْفَ يَغْنِيْكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧٨﴾ فَيَلْبَسُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٧٩﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قُلْ لَّهُمْ اللَّهُ أَنفُ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٠﴾ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَأْمُورًا بِالْإِعْبَادِ إِلَهًُا وَاحِدًا ﴿٨١﴾ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٨٢﴾

راستی خوا زانایه، له کارزان و کار جوانه، که وایو حرامه موشريکان بچنه مزگهوتی (حرام). دياره گومانیش نییه که هر گیز نابی خانوو به رهیشی تیا دروست بکن، و ده بی له نیوه دورگی عمره پییدا وکو (مه کهه، مه دینه، یه مامه، یه مهن) و ده ورو به ریان دهر بکړن، مه گهر به پښواری هاتو وچو بکن، وک له فرمووده دا هاتووه ((اخرجوا المشركين من جزيرة العرب)) ﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ له گهل نه وانه شدا بجه نگیں "نهی به واداران" که به خواو، به پوژی دوايی بی باوه رن ﴿وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ﴾ و هر شتیکیش خواو په یامبه ره که نه و حرامیان کړدی، نه مان به هه لال و ره وای داده نین ﴿وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ﴾ و ملکه چی نه م دین و نایینه هه قهش نابن، که ته نه نه و دینهش راست و دروسته. ﴿مَنْ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ نه وانهش ده بی نه و نه گه یان له گهل بکړن، خاوه ن کتب نامه کانن، موسای و عیسا یین ﴿حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ﴾ جهنگیان

لەگەل بکەن ھەتا بە دەستی خۆیان سەرانی دەدەن **﴿وہم صاغرون﴾** و ملکہچ دەبن بۆ شەرعی پیرۆزی ئیسلام .  
واتە: ملکہچی فەرمانی خوا دەبن و لەژێر رکئی ئیسلامدا باجوو سەرانی خۆیان دەدەن و دەژین ، ئیمامی  
شافیعی دەلی: باج و سەرانی تەنھا لە ئەھلی کتیب و خاوەننامەکان وەردەگیردری.

**سەرنجیل:** ھەرمووسایی و عیسا یەک باوەری بە موحەممەد ﷺ نەبی، مانای وایە بە سەر جەم پیغەمبەرەن  
باوەری نیو، پەیرەوی لە ھەوا و نەفس و ئارەزووی خۆی دەکا، نەک لە تەورات و ئینجیل، چونکە لەواندا ھاتووە:  
دەبی باوەر بە (موحەممەد) بیژن، ھەر لەبەر ئەوەش بوو پیریاری جەنگی لەگەڵدان. شیاوی باسە ئەم ئایەتە سالی  
نۆیەمی کۆچی و پاش سەقامگیربوونی نیو دوورگە ی عەرەبی ھات بۆ فەرمان بە جەنگ لەگەل خاوەن نامەکاندا،  
بۆیە پیغەمبەر ﷺ لەمەدینە و لەدەورووبەری مەدینە (۲۰) ھەزار کەسی کۆکردووە بۆ ھێرش بردنە سەر (رۆم)ەکان .  
**تییینی** سەرانی پیریاریکی خوایی یە لەبەر پاراستنی ئەمن و ئاسایشی نیشتیمان و پیشکەشکردنی پڕۆژە  
خزمەت گوزاریەکانەو دەبی نۆزینی بەلغ و ئاقل و قامیدەو دەست رویشتوو ئەو سەرانی بەدا، وەکو موسلمانەکان  
زەکات دەدەن و دەچنە سەربازی و، پارەو پولیکیان ئی دەسەنریت لەبەر امبەر پڕۆژە خزمەت گوزاریەکانەو،  
خۆئەگەر ئەوانیش چوونە ژێر تەکلیفی پڕۆژە خزمەتگوزاریەکانەو سەربازیان کرد، ئەوکات سەرانیەکیان لەکۆل  
دەکەوی.

جوولەکە (عوزەیر) دەکەنە کۆری خوا، فەلەش عیسا:

**﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ عَزِيزُ ابْنِ اللَّهِ﴾** جوولەکە وتیان: (عوزەیر) کۆری خوا یە! **﴿وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ﴾**  
فەلەکانیش - پاش عیسا بە سی سەدە - وتیان: مەسیح (واتە: عیسا) کۆری خوا یە! کەوابوو جەنگیان لەگەل بکەن،  
چونکە کافرو موشریکن **﴿ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِمُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ﴾** ئەو قسە یەشیان کە ھەر بەزار  
دەیکەن لە قسە ی کافرەکانی پێش خۆیان دەچی، موشریکەکان دەیانگوت: (لات، عوززا، مەنات) خوامان  
و دەیانپەرستین، ئەمانیش (عوزەیر) و (عیسا) بەخوا دەزانن! **﴿قَاتِلْهُمْ اللَّهُ اِنِّي يُؤَفِّكُونُ﴾** بەر نەفرینی خوا بکەن .  
چۆن ئاوا لەھەق خۆکلا دەکەن؟ **﴿اتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾** لە بری خوا مەلاو رەبەنەکانی  
خۆیانیان کردە خوا! واتە: ھەرامیان بۆ ھەل لکردن، وەکو ئەو فەرموودەیە - ترمزی لەعەدیەو - لە سەرزاری  
پەيامبەر ﷺ دەگێڕیتەو دەلی: خاچنیک لەمدا بوو چوومە خزمەتی پیغەمبەر، کەمنی دیت ئەم ئایەتە ی  
خویندەو: **﴿اتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ﴾** پاشان (عەدی) گوتی خۆ ئەوان: سوژدە بۆ مەلاو رەبەنەکانیان نابەن، بەلکو  
دەسکاری ھەل ل و ھەرامیان بۆ دەکەن **﴿وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾** و فەلەکانیش عیسای کۆری مەریە میان کردە خوا!  
**﴿وَمَا امْرَاُ اِلَّا لِيَعْبُدُوا اِلٰهًا وَّاحِدًا﴾** خۆ و فەرمانیشیان پێدراوو کە: دەبی ھەر خۆی تاک و تەنیا بپەرستن **﴿لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ﴾** کە جگە لەخۆی ھێچ پەرستراویکی تر بە ھەق نیە **﴿سُبْحَانَ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾** خوا لەوشتانە پاک و بێخەوشە  
بی باوەرەکان دەیکەنە ھاوتا و ھاوبەشی.

خاوەننامەکان گەرەکیانە نووری ئیسلام بکۆژننەو:

**﴿يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِئُوا نَوْرًا لِّلَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ﴾** ئەیانەوی بە فووی دەمیان نوورو روشنائی خوا " ئایینی ئیسلام"  
بکۆژننەو" بە بلاوکردنەو ی پڕوپاگەندەو پێگرتنی خەلک لی **﴿وَيَأْبَى اللَّهُ اِلَّا اَنْ يَتَمَّ نوره﴾** خۆ خواش ئەیەوی  
ھەر ئەم نوورو روشنائی ئایینی خۆیە ھەبی و، بە پایانی بگەییەت و سەربخات **﴿وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾** ئەگەرچی  
بی باوەرەکانیش پێیان ناخۆش بێت **﴿هُوَ الَّذِي ارْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ﴾** ھەر ئەوخوایە خۆیەتی.



په یامبه‌ری خوځی نارد به‌ړی نیشاند‌هری ټایین و پریازی حق و حقیقهت **﴿لیظهره علی الدین کله﴾** بو ته‌وه به‌سهر گشت ټایینه‌کانی تردا زالی‌کات، وه‌کو هم فهرموده ره‌وانه هاتووه ده‌فرموی: (ان الله زوی لی الأرض مشارقها ومغاربها، وسیبلغ ملک امتی مازوی لی منها) واته: خوا خور‌ه‌ل‌آت و خور‌ناوای پووی زه‌وی پی‌چایه‌وه بوم - وه‌کو نه‌خشه - هی‌نرایه پی‌ش چاوم ودیتم، پاشان فرموی: پوژئی دیته پی‌ش نومم‌تی من ته‌واوی نه‌و شوینانه - له‌م نه‌خشیه‌دا بوم تومار کراوه - ده‌گریته ده‌ست. **﴿ولو کره المشرکون﴾** نه‌گهر چی هاوبه‌شدانه‌ره‌کانیش حه‌ز نه‌که‌ن وپی‌یان خوش نه‌بی‌ت.

له‌زانای خراپ و، عابیدی نه‌زان دووریکه‌رموه:

**﴿یا ایها الذین آمنوا إن کثیرا من الاحبار والرهبان﴾**

ته‌ی ته‌وانه‌ی باوه‌رتان هی‌ناوه ! بی سو به‌شی زوړی فره‌زانه‌کانی جووله‌که‌و، گو‌شه‌گیرو ره‌به‌نی فه‌له‌کان **﴿لیاکلون اموال الناس بالباطل﴾** به‌ تالان و هه‌وانته مال و سامانی مه‌ردوم ده‌خون **﴿ویصدون عن سبیل الله﴾** و ری‌ی خوایشیان لی ده‌گرن و، ناهیلین دینی نی‌سلام قه‌بوول‌که‌ن !! (ټی‌ین که‌سیر) ده‌لی: مه‌به‌ست له‌ زانا خراپه‌کان و، خواپه‌رسته‌ گومراکانیانه، وه‌کو (سوفیانی کو‌پی عویه‌ینه)ش له‌بار‌هی هه‌موو زانیه‌کی خراپ و سه‌رگه‌ردانه‌وه ته‌لیت: (من فسد من علمائنا کان فیه شبهه من اليهود، ومن فسد من عبادنا کان فیه شبهه من النصارى)، واته: هه‌ر زانیه‌که‌مان - زه‌ړی خوځی تال کردو په‌وشتی تی‌کچوو، د‌ل‌نیابن لی‌کچوانی‌کی به‌ (یه‌هود) - وه‌ه‌یه‌و، به‌شی له‌سیفه‌تی جووله‌که‌ی تی‌دایه، هه‌ر که‌سیش له‌عابیده‌کانمان تی‌کچوو ده‌ستی دایه خراپه‌کردن، دیاره ته‌ویش به‌شی له‌سیفاتی فه‌له‌و گا‌وره‌کانی تی‌دایه، (عه‌بدول‌لای کو‌پی موباره‌ک)یش له‌م هو‌نراوه‌یه‌دا چنه‌د جوان ده‌لی: وهل افسد

یُریدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَنفُتَ نُورُهُ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ **﴿٣٤﴾** هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ **﴿٣٥﴾** يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتَنُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَفْقَهُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ **﴿٣٦﴾** يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ **﴿٣٧﴾** إِنَّ عَذَابَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ أَثَنَاءَ عَشْرِ شَهْرٍ أَفِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَغْلِبُوا فِيهِ أَنْفُسَكُمْ وَقَتْلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يَقْتُلُوا نَكُمْ كَافَّةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ **﴿٣٨﴾**

الدين إلا الملوك \* \* \* واحبار سوء و رهبانها ؟. واته: باشه! به‌دهره له‌پاشاو له‌مه‌لا خراپه‌کان و، له‌عابیده ره‌به‌نه‌کان، کی‌ی تر (دین)‌سی تی‌کدا ؟. **﴿والذین یکنزون الذهب والفضة﴾** ته‌وانه‌ش زی‌پو زی‌پو کو‌ نه‌که‌نه‌وه **﴿ولا ینفقونها فی سبیل الله﴾** و له‌ ری‌ی خوا‌دا به‌ختی نا‌که‌ن **﴿فبشرهم بعذاب الیم﴾** جا تو‌ش به‌سزایه‌کی نی‌ش پی‌گه‌یه‌نه‌ر مر‌ده‌یان بده‌ری ! **﴿یوم یحمی علیها فی نار جهنم﴾** پوژئی که‌نه‌و زی‌پو زی‌پوه له‌ناو نا‌گ‌ردا سو‌ور نه‌کری‌ته‌وهو گه‌رم ته‌کری **﴿فتکوی بها جباههم و جنوبهم و ظهورهم﴾** نی‌نجا نی‌و چاوو که‌له‌که‌و پش‌تیانی پی‌داخ ته‌کری و ده‌سو‌تی‌نری **﴿هذا ما کنزتم لانفسکم﴾** و پی‌یان ته‌وتری: ته‌مه‌ ته‌و زی‌پو زی‌پوه خرتان کرد‌وه بو‌ خو‌تان و، به‌ختان نه‌کرد بو‌ ری‌ی خوا! **﴿فذوقوا ما کنتم تکنزون﴾** ده‌سا سزاکه‌ی بجی‌ژن. به‌لی به‌خشینی مال و سامان له‌ری‌ی خوا‌دا ش‌تی‌کی سه‌ره‌کی وخال‌یکی گرن‌گه له‌دینی نی‌سلام‌دا، ته‌نانه‌تی پی‌او‌یکی وه‌کو (ته‌بو‌زه‌ر) رای وایه که‌ زیاد له‌نه‌فه‌قه‌ی مال

و منداں، کۆکردنه و دانانی هەر پاره و پولیک (له بانق وله ههرجیگایه کی تردا) قهدهغو حهرا مه، بۆیه چوو به گۆر (موعاویه) و (عوسمان) دا (خوا لییان رازی).

### سان دوا نزه مانگه :

﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خُلِقَ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾ بێگومان هەر ئهو پۆژه که خوا دنیای داهیناو، ئاسمانه کان و زهوی دوستکرد، ژماره ی مانگه کانیشی له (له و حوله محفوظ) دا به دوا زده مانگ دانا، ئیتر به گۆرین و پاش و پیشکردنی خوانه ناس و موشریکه کان ئه و یاسایانه ناگۆردی ﴿مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حَرَمٌ﴾ ئهم چواره یان: (زیقه عده، زیحه ججه، موچه رهم، رهجه ب) ریزی تاییه تیایان ههیه و جهنگیان تیدا حهرا مه ﴿ذلک الدین القیم﴾ ئهمه بریاری راسته قینه ی خواجه،

ئال و گۆر ناکری و، نابیی له خوتانه وه بچن جهنگیان تیابکهن ﴿فَلَا تَظْلَمُوا فِیْهِمْ أَنْفُسَكُمْ﴾ ده سا ئیوهش له و مانگانده سا سته م وناهه قبی له خوتان مه که ن، شه پرۆشییان تیدا مه که ن ﴿وَقَاتِلُوا الْمُشْرِکِیْنَ کَافَّةً﴾ ئیوهش هه مووتان به یه ک ده ست و به گه له کۆمه کی له گه ل هه موو موشریکاندا بجهنگن ﴿کَمَا یَقَاتِلُونَكُمْ کَافَّةً﴾ هه رچۆنی ئه وان به یه کده ست لیان دده ن و جهنگتان له گه لده که ن ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِیْنَ﴾ چاکیش بزانی خوا له گه ل پارێزکاراندا یه، هه رکه سیش خوی له گه ل بیته هه میشه سه رکه و توو ئه بی.

### نابی بریاری خوا دهسکاری بکری و بگۆردی:

﴿إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ﴾ بێگومان راگۆرزان و دوا خستنی حورمه تی مانگی بۆمانگی ترو، ئال و گۆریان زیاد کردنه له کوفرو خوانه ناسی. عه ره به کان له بهر ئه وه ی که هه ر خه ریکی جهنگ و ئاژاوه بوون، هه ندی جار ئه و چوار مانگه قهدهغه کراوه یان ده گۆر ی بۆ

ئهو مانگانه جهنگیان تیدا قهدهغه نه بوو، هه تا شه ره که یان حه لال بکن، دیاره ئهم فرت و فیل و خۆدزینه وه له بهریاره کانی خوا کوفرو زیاد کردن بوو له کوفر ﴿يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ ئه و بی باوه رانه ی پێگومرا ده کری ﴿يُحِلُّونَهُ عَامًا﴾ که سالی شه ر له مانگه قهدهغه کراوه کاندا حه لال ده که ن ﴿وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا﴾ و سالی کیش یاسا گی ئه که ن ﴿لِيُؤْطَوْا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾ هه تا به و کاره یان ژماره ی ئه و چوار مانگه یه که خوا شه ری تیدا یاسا گکردوون - له گه ل مانگه په واکاندا - بهرام بهر بکه نه وه ﴿فِيحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾ ئیتر له و پێگه وه ئه و مانگانه ی که خوا یاسا گی کردوون حه لایان ده که ن ﴿زَيْنَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمَالِهِمْ﴾ کرده وه ی خراب و ناشیرینی خۆیان یان لاجوانکرا، بۆیه ئاوا ره فتار ده که ن ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾ هه رگیز خوا خه لکانی بی به و شاره زاو رینما یی ناکات بۆ ریی هه ق و وه رگرتنی.

لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الْيَوْمِ الْآخِرِ  
إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا  
يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُؤْطَوْا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ  
فِيحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ  
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٧٧﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ  
آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَنَا قَاتِلُكُمْ  
إِلَى الْأَرْضِ أَرْضِيكُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ  
فَمَا مَتَّعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٢٧٨﴾  
إِلَّا أَنْفِرُوا أَعِدَّ بَكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا  
غَيْرَكُمْ وَلَا تَنْصُرُوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ  
قَدِيرٌ ﴿٢٧٩﴾ إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ  
الَّذِينَ كَفَرُوا أَتَانِي أَتْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ  
يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّا نَكُونُ مَعَكَ فَأَنْزَلَ  
لَهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُودٍ لَمْ تَرَوْهَا  
وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى  
وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨٠﴾



### بۇچى بۇ جيهاد نابزوتن؟

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ئەي ئەوانەي باوەرتان هێناوە! چیتانە کە پێتان دەگووترێ: بچنە جيهاد لە پێی خوادا ﴿إِنَّا قُلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ﴾ لەشگران و تەمەلن و، بەزۆر خۆ دەنووسینن بەزەویداو، دواى پێغه مەبەر ناکەون بۆخەزای (تەبووک) ﴿ارْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ﴾ ناخۆ لەبەر ئەوەی کە ژيانى ئەم دونیایەتان لە قیامەت پێی باشتربێ؟ ﴿فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ جائەر لەبەر ئەوەی پێتان ئەم دونیایە لەچاو ژيان و گوزەرانی دوا پۆژ، شتیکی زۆرکەم و بێ باوەخە، پەيامبەرىش ﷺ لەبارەى خۆ نامادەکردنەو بۇجيهاددەفەرموی: ((من مات ولم يغز ولم يحدث به نفسه، مات على شعبة من نفاق)) رواه مسلم.

﴿إِنَّا تَنفِرُوا يَعْذِبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ ئەر گشت بەجاری بەرەو مەیدانی جيهاد لەگەڵ پەيامبەردا ﷺ دەرئەچن، خوا سزایەکی ئیش پێگەیه نەرتان ئەداو، دۆژمنیش زāl ئەکات بەسەرتان ﴿وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ﴾ ئێو لادەباو خەلکیکی تردەخاتە جیگاتان، ئەوجا ئەوان وەکو ئێو نابن و، دیفاع لەپێغه مەبەر دەکەن و، وەلامی دەدەنەو بۇجيهاد ﴿وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا﴾ خۆ بەدواکەوتنیشتان لەجيهاد ناتوانن بەرەڵەستى بووستان و، هیچ جۆرە زیانیکی پێگەیه نەن ﴿وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وە خواش بەسەر هەمووشتیکدا بەتوانایە، دەتوانی لەناوتان ببات و، خەلکیکی تر بەپێنیتە جیگاتان، مەبەست لەم نایەتە هەلنانی موسلمانەکانە بۆ جەنگی تەبووک و، ئەم نایەتە: (يا ايها الذين...) ش سەبارەت بە دوا کەتووەکانی جەنگی (تەبووک) هاتە خوارى. کەوابوو لەکاتی زەرورەت و پێویستدا دەبێ گشتتان دەرچن و پاپەرن، چونکە نامادەبوون بە ئەندازەى پێویست، کاریکی نووسراو فەرە.

خوا بۇ خۆی پێغه مەبەر ﷺ سەردەخات :

﴿إِنَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ﴾ ئەر ئێو یارمەتی پەيامبەر نەدەن و، لەگەڵی نەچن بۆ جەنگی (تەبووک)، دڵنایان خوا یارمەتی دەدا، هەر چۆن یارمەتیدا ﴿إِنَّا أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ ئەو دەمە کە بێ باوەرەکان - لەمەکە- دەریان پەراندو، ناچاریان کرد کۆچ بکات بۆ مەدینە ﴿ثَانِي اثْنَيْنِ﴾ کە یەکیکیو لە دوو کەسان، واتە: لەو دەمەدا کە تەنیا دوو کەسبوون، (پەيامبەر ﷺ و ئەبوو بەکر ﷺ) جاخوا لەو کات و ساتە تەنگدا ئەبووبەکرى کردە پالێشت و پشتیوان بۆی ﴿إِن هُمَا فِي الْغَارِ﴾ کە لە ئەشکەوتەکی کێوی (سەور) دا بوون.

**کێوی سەور.** شاخیکە دەکەوتتە نزیک شاری مەککەو، پێغه مەبەر و هاو لەکەى لەوێ سێ پۆژ مانەو، پاشان (۸) ی مانگی رەبیعی یەکەمى، سالی یەکەمى کۆچى، بەرامبەر بە (۲۲ / ۹ / ۶۴۴) ز گەشتنە مەدینەو، پێشوازیەکی گەرم و گۆریان لێکرا، بەو شیوەیە لەکتێبەکانى تەفسیر و ژیننامەدا باسکراو ﴿إِن يَقُولُ لَصَاحِبُهُ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ کە لەو دەمەدا پەيامبەر ﷺ بە هاوڕێکەى خۆى (ئەبوو بەکرى) دەگوت: خەمى منت نەبێ و، لەبەر من دل تەنگ مەبە، دڵنایە خوا لەگەڵمانە، ئەمەش ئەو کاتەبوو کەبێ باوەرەکان دوايان کەوتبوون و ئەوەندەش نزیکبوو بوونەو ئەر تەماشای بەرپێی خۆیانیان کردبا ئەمانیان دەدیت، بۆیە ئەبووبەکر لەگیانی پێغه مەبەر ترساو بێ تاقەتبوو و، پەيامبەرىش ﷺ فەرموی: ترست نەبێ، چونکە خوا لەگەڵمانە ﴿فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ﴾ ئینجا خوا نارامی و هیمنی و ئۆقرەى خۆى ناردە سەر ئەبووبەکر ﴿وَأَيَّدَهُ بَجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا﴾ وپێغه مەبەرىشی بە لەشکرى - کە ئێو نەتان دیت - لە فریشتەکان پشتگیری کرد ﴿وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السَّفْلَى﴾ وە وشەو شیرکی موشرێک و بێ باوەرەکانیشی بن خست و تێکشکان ﴿وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا﴾ وە هەر وشەى خوا بەرزو بلنە، واتە: تەوحیدو یەكخواپەرستی، شیاوی نامازە بۆ کردنیشتە تەنها جەنگێک بۆخواپەرستەسەندەلای، کە لەبەر بەرز راگرتنى بریارو

نه حکامه کانی خوا بیټ، وهکو پیغه مبهری پیشه و امان ده فرموی: ((من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا فهو في سبيل الله)) متفق علیه. **والله عزيز حكيم** و خواش بو خوئی زور به دهسه لات و کارزان و کار دروسته.

### دهبی گشت بیغه جیهاد:

سائی پرو د او ده که ی جهنگی (تهبوك)، خوی میهره بان فرمانده دا به گشت موسلماننه کان که له گهل پیغه مبهري پری بگرنه بهرو بچنه غه زه دژي (روم) به خاوه ننامه کافره کان. نه م فرمانه شی فرمانیکی هه تی بوو و. خولادان نه بوو لی! وهک ده فرموی: **﴿انفروا خفافا وثقالا وجاهدوا باموالکم وانفسکم فی سبیل الله﴾** دهبی گشتان (سووکبارو گرانبار، پیرو لاوو گهنج، نازاو به جهرگ، ترسنوک و بی وره) به مال و سامان، به دل و به گیان له ریتی خوا دا

جیهاد بکه **﴿ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون﴾** گهر بشزانن نه وه قازانجانن. بوتان چاکره تاخو نوساندن به زه وییداو، پیغه مبهريش له ته بوک بیټ.

### بیانووی دوو پوهه کان:

ئینجا خوی پاشا حالی دوو پرو و دراکه و تووه کانی شهري (تهبوك) ده گیریتنه وه که: چون خویمان و خه لکیان په شیمان ده کرده وه له جیهاد، بویه ده فرموی: **﴿لو کان عرضا قریبا وسفرا قاصدا﴾** خو نه گهر نه وهی بانگ کران بوی له (تهبوك) ده سکه و تیکی نزیک و سه فره یکی بی رهنج و بی ماندوبوون ببویا **﴿لا تبغوک﴾** له بهر نه وه به ناسان دوات نه که وتن و له گه لت در ده چوون **﴿ولکن بعدت علیهم الشقة﴾** به لام نه وه مهودا دوو رو نار هه وت و دژواره یان لاگران و سهخت بوو. بویه بهرو بیانوویه کی زوریان هینایه وه و رییان بوخو دزیینه وه خوشکرد **﴿وسیحلفون بالله﴾** بودواییش دین به خوا سویند ده خون و ده لئین: **﴿لو استطعنا لخرجنا معکم﴾** نه ر توانیبا مان "اته: ولاخ و داراییمان هه ببویا" له گه لتاندا در ده چوون بو خه زا که **﴿یهلکون**

خواله

﴿انفروا خفافا وثقالا وجاهدوا باموالکم وانفسکم فی سبیل الله﴾ **﴿ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون﴾** **﴿لو کان عرضا قریبا وسفرا قاصدا﴾** **﴿لا تبغوک﴾** **﴿لو استطعنا لخرجنا معکم﴾** **﴿ان یجاهدوا باموالهم وانفسهم﴾** **﴿انما یتبغونکم فی سبیل الله﴾** **﴿انما یتبغونکم فی سبیل الله﴾** **﴿انما یتبغونکم فی سبیل الله﴾**

**انفسهم﴾** به هوی نه و درو ده له سه وه خو له ناوده بهن **﴿والله یعلم انهم لکاذبون﴾** خواش چاک ده زانی دروژن و دروژنه کن **﴿عفا الله عنک لم اذنت لهم﴾** خوا لیت خوش بی. بوی بی تاقیکردنه وه - مؤله ت به دوو پوهه کاندان نه یه ن بو خه زا که ی ته بوک **﴿حتى یتبین لک الذین صدقوا﴾** ئیزنت نه دابان تا نه وانه ت بو در ده که وتن راستیان ده کرد **﴿وتعلم الکاذبین﴾** و موفاق و دروژنه کانیش ت ده ناسی **﴿لا یتبغونکم فی سبیل الله﴾** نه دنیابه نه وانه ی پروایان به خوا به پوژی دواپی هیه، هیچکات نایه ن داوای مؤله ت لی بکه ن بو دانیشتن و نه چوونه جیهاد، به لکونه وان هه مووکات چاوهروانی فرمانی تون **﴿ان یجاهدوا باموالهم وانفسهم﴾** فرمانیان پیبدهیت که به سامان و گیانیا جیهاد بکه ن، چونکه نه زانن خوا چ پاداشتیکی بو مواهیدان دیاریکردوه **﴿والله عليم بالمتقين﴾** و خواش زور زانایه به حالی خو پاریزان **﴿انما یتبغونکم فی سبیل الله﴾** **﴿انما یتبغونکم فی سبیل الله﴾** **﴿انما یتبغونکم فی سبیل الله﴾**



همیشه هر نه‌وانه داوای مؤلّه‌ت لی‌ده‌کهن - نه‌چنه‌جیه‌اد - که‌پروایان به‌خواو به‌پوژئی دوا‌یی نییه **﴿وارتابت قلوبهم﴾** و له‌راستی دینی نی‌سلا‌میشدا دو‌دلن **﴿لهم فی ربهم یتردون﴾** به‌رده‌وامیش له دو‌دلی خویاندا سر‌گردان و ده‌تلی‌نه‌وه.

### مروقی دوو پروو دروژن:

**﴿ولو ارادوا الخروج لاعدوا له عدة﴾** نه‌گهر بیان ویستایه له‌گه‌لت ده‌رچن بو‌جیه‌اد، چه‌ک و تویشوو هه‌موو پی‌ویستیه‌کیان بو‌ ناماده ده‌کرد **﴿ولکن کره الله اتباعهم﴾** به‌لام چونکه خوا هاتنیانی پی‌خو‌ش نه‌بوو **﴿فتبطلهم﴾** گرتی خسته به‌رده‌میان و، وره‌یان نه‌ماو پالیان لی‌دایه‌وه **﴿وقیل اعدوا مع القعدين﴾** و پیشیان گوترا: ده‌بچن له‌گه‌ل دانیش‌تواندا، واته: ژن و مندال و نه‌خو‌ش و په‌ککه‌وته و

نابینا‌کاندا بو‌خو‌تان دانیش‌تن! **﴿لو خرجوا فیکم مازادوکم الا خبالا﴾** نه‌گهر - نه‌و دوو‌پروانه - ده‌ریش چو‌وبان له‌گه‌لتان بو‌ مه‌یدانی جه‌نگ، دو‌دلی و خراپه‌و گیره‌شی‌وینی نه‌بوا‌یه خیریکیان بو‌زیاد نه‌ده‌کردن **﴿و لا وضعوا خلالکم﴾** به‌په‌له‌ش به‌ینتانیان تیک‌ده‌دا **﴿یفنونکم الفتنة﴾** چونکه هه‌میشه ده‌یان‌ه‌وی فیتنه‌و نا‌زاوه‌تان بو‌ینینه‌وه **﴿وفیکم سماعون لهم﴾** و له‌ نیو ریزه‌کانی نی‌وه‌شدا که‌سانی و اه‌یه قسه‌ی نه‌وانی قه‌بو‌ل‌ه‌و، گو‌ییان بو‌ ده‌گرتی و، هه‌وال و ده‌نگ و باستانیان بو‌ ده‌بن **﴿والله علیم بالظالمین﴾** خوا بو‌خو‌ی دوو‌پروو سه‌مه‌کاره‌کان چاک ده‌ناسیت، ده‌زانی دلیان چی تیدایه **﴿لقد ابتغوا الفتنة من قبل﴾** پیش نی‌ستاش (واته: هه‌رله‌سه‌ره‌تای هاتنته‌وه بو‌ مه‌دینه) هه‌رخه‌ریکی فیتنه‌و نا‌ه‌وه نا‌زاوه‌ن، له‌جه‌نگی (ئو‌خود) یشدا (عه‌بدول‌لای کو‌پی ئوبه‌ی) و ده‌سته‌و به‌سته‌که‌ی هه‌ولی زوریاندا بو‌ په‌شیمان‌کردنه‌وی هاوه‌لان و، خه‌ل‌کیکیان لی‌گپرانه‌وه! **﴿وقلبوا لک الامور﴾** وه‌کاروباریان لی‌هه‌ل‌گپرایته‌وه،

باتلیان‌کرده هه‌ق و، مه‌قیان‌کرده نا‌هه‌ق! **﴿حتى جاء الحق وظهر امرالله﴾** هه‌تا پو‌ژئی که‌ هه‌ق و‌راستی ده‌رکه‌وت و یارمه‌تی خواهات و، نایینی ره‌وای خو‌ی سه‌رخست و خه‌ل‌کیکی زور بو‌ونه مو‌سلمان، به‌تایبه‌تی پاش به‌در **﴿وهم کارهون﴾** و نه‌وانیش - له‌و سه‌رکه‌وتنه - رکیان ده‌بو‌ه‌وه‌و پی‌یان نا‌خو‌ش بو‌و، به‌لام خوا‌ی گه‌وره هه‌ر کاری خو‌یکرد **﴿ومنهم من یقول انذن لی ولا تفتنی﴾** له‌نیو دوو‌پروو‌ه‌کاندا که‌سی وایان مه‌یه به‌پی‌غه‌مبه‌ر ده‌لیت: مؤلّه‌تم ده‌ئه‌ی مو‌حه‌مه‌د! با بو‌خو‌م دانیشم و نه‌چه‌ه‌ه‌زاو مه‌ککه‌وه، نه‌وه‌ک تووشی نا‌ره‌حه‌تی و گونا‌ح ببم! ئه‌م نایه‌ته - وه‌ک سی‌ووتی نه‌لی - نه‌و حه‌له هاته‌خواری که‌ (جه‌ددی کو‌پی قه‌یس) به‌ مه‌به‌ستی خو‌ دزینه‌وه وتی: من له به‌رده‌م جوانیی و شو‌خ و شه‌نگی که‌ رو‌مییه‌کاندا توانای خو‌ گر‌تنم نییه‌و ده‌ترسم تووشی گونا‌ح ببم، ده‌سا به‌ل‌کو نی‌زنم به‌ده‌یت نه‌یه‌م بو‌خه‌زا‌که! **﴿لا فی الفتنة سقطوا﴾** بی‌دارین! هه‌ر به‌و قسه‌یه نه‌وانه که‌وتنه نا‌وه‌مان فیتنه‌و

تاقىيىرىدەنەھە گوناح و تاوان ، چونكە ھەربەر قەسەيە ئەنجامى دوو پەروىيى و ، ناپاكيان ئاشكرابوو و دەرگەوت كە مەبەست لەوگوتەيە خۆدزىنەروەيە لە پەيامبەر ﷺ ﴿ **وإن جهنم لمحيطة بالكافرين** ﴾ و يىگومان دۆزەخ دەورەي بى باوەرەكانى داوھە . قەت پزگارىيان نابى لىي ﴿ **إن تصيبك حسنة تسوهم** ﴾ ئەر چاكەيەكت دەسكەويىت ، واتە : لە جەنگىكا سەرگەون- وەكو فەتخى ولاتى پۆم- گەلى بىتاقەت دەبن و پىيان ناخۆشە ﴿ **وإن تصيبك مصيبة** ﴾ خۆ ئەگەر بەلەيەكت تووش ببى و تىكبشكىن ﴿ **يقولوا قد اخذنا امرنا من قبل** ﴾ ئەلەين : ئىمە ھەر بەرلەمە ئىحتىياتى خۆمانمان وەرگرت و باشبوو نەچوینە خەزاكە ، ھەتا ئىمەيش تووشى ئەم تىكشكانە بىين ﴿ **ويتولوا وهم فرحون** ﴾ بەدلشادىي و خوشحالىيە پەشت لە پىغەمبەر ﷺ دەكەن و دەچن بەرىي خۆياندا ، ئىنجا خوا وەلامى جەرگەريان ئاراستەي پىغەمبەر دەكا ، بۆيە دەفەرموى : ﴿ **قل لن يصيبنا إلا ما كتب الله لنا** ﴾ بلى : -ئەي پىغەمبەر ﷺ- قەت شتىكىمان تووش نايە ، خوا خۆي لە (لوح المحفوظ) دا پىريارى نەدەبى بۆمان ﴿ **هو مولانا** ﴾ ھەر ئەويش بۆخۆي گەرەو سەرورەمانە ﴿ **وعلى الله فليتوكل المؤمنون** ﴾ موسلمانان دەبى پەشت و پەنايان ھەرخوا يىت ﴿ **قل هل تربصون بنا إلا إحدى الحسنيين** ﴾ بلى : ئاخۆ ئىوھ جگە لەيەكى لەو دوو كارە زۆر چاك و پىروزانە- يان سەرگەوتن بەسەر ئىوھدا ، يان شەھىدىي- ، چىترمان بۆچاوەروان دەكەن ؟ ﴿ **ونحن تربص بكم** ﴾ وا ئىمەش چاوەروانىن ﴿ **إن يصيبكم الله بعذاب من عنده أو بأديننا** ﴾ كە خوا بەسزايەكى ئاسمانىي خۆي ، يان بەدەستى ئىمە دووچارقان بكات ﴿ **فتربصوا إنا معكم متربصون** ﴾ دەسا چاوەروان بن ، وا ئىمەش پىكەرە چاوەروان دەبن ، بزائن كىمان دووچار دەبى ؟ ﴿ **قل انفقوا طوعا أو كرها لن يتقبل منكم** ﴾ پىيان بلى : بەخۆشىي ، يان بەزۆر ناخۆشىي بىەخشن ، خواھەر لىتان وەرناگرى ﴿ **إنكم كنتم قوما فاسقين** ﴾ چونكە بى سو ئىوھ گەلىكى سنوور بەزىن بوون . (ئىبن عەباس) ئەلى : ئەم نايەتە لە بارەي (جەددى كور قەيس) ەو ھاتە خواری ، چونكە درۆيەكى ھەلبەست و داواي كرد وازى لىبەينن و نەيەنە خەزاوھ ﴿ **وما منعهم أن تقبل منهم نفقاتهم** ﴾ لەبەر ئەمەيە ھىچ مال بەخشىنيكىشيان بۆرىي خوا لىوھەرناگىردى ﴿ **إلا أنهم كفروا بالله وبرسوله** ﴾ چونكە باوەريان بە خواو بە پەيامبەرەكەي ئەو نەكرد ﴿ **ولا ياتون الصلاة إلا وهم كسالى** ﴾ و ھەرنويژىكىش بگەن زۆر بەقورس و لەش بەبارو و تەمەليەوھ دەيكەن ، چونكە بەدل نايكەن و ، مەبەستيان تەنھا پەوپامايى و رىايىيە . (ئىبن عەباس) ئەلى : ئەمە سەروشتىي خەلكى دوو پەروھ : كە ئەگەر كاتى نويژ بى و ، نەتوانى خۆي ئى دەرباز بكات ، ئەوا نويژ ئەكا ، خۆ ئەر بەتەنھا بوو ناچى بەلايدا ! ﴿ **ولا ينفقون إلا وهم كارهون** ﴾ و ھەرشىتىكىش بىەخشن -لەرىي خوادا- بە ناخەزو پى ناخۆشبوون دەيەخشن ﴿ **فلا تعجبكم أموالهم ولا أولادهم** ﴾ نابى زۆرى دارايى و زاروو منالايان سەرسامت بكاو ، لەسورەتتىكى تردا دەفەرموى : (ولا تمدن عينيك إلى ما متعنا به أزواجا منهم زهرة الحياة الدنيا) بۆ پەشتگىريي و دووپاتكردنەوھى ھەمان مەبەست . ﴿ **إنما يريد الله ليُعذّبهم بها في الحياة الدنيا** ﴾ چونكە خوا ئەيەوى بەمال و سامان و ئەولادىيان ھەر لەم ژيانى دۇنيايە سزايان بدات ، چونكە بەنىفاق زەكاتى ئى دەدەن و ، پاشانىش دىنە داخ و ھەسرەت بۆيان ﴿ **وتزهد أنفسهم وهم كافرون** ﴾ و بەسەختىش بمرن و ، كافرو بى باوەرىن ﴿ **ويحلفون بالله إنهم لمنكم** ﴾ سویند بە خوا ئەخۆن و دەلەين : بە راستى ئىمە لە ئىوھين ﴿ **وما هم منكم** ﴾ لەراستىشدا درۆ دەكەن و لە ئىوھ نىن ﴿ **ولكنهم قوم يفرقون** ﴾ بەلكو گەلىكى ترسنۆكن ، بۆيە ئەوسویندەش دەخۆن ئىوھ وازيان لىبەينن و نەيانكوژن ﴿ **لو يجدون ملجأ أو مغارات أو مدخلا** ﴾ ئەوئەندە ترسنۆكن گەر پەناگەيەكيان دەسكەويىت ، يان ئەشكەوتىك ، يان ژىر زەمىنيك ، ئەگەر چى كونيكي زۆر بچكۆلەو تەسكىش بى ﴿ **لولوا إليه وهم يجمعون** ﴾ زۆر بە پەلەو بەچەسپانىي- وەكو ئەسپى



سهرکیش - خویانی بۆ لولوده‌دن و خو بزرده‌کن!! واته: نه‌ونده رقیان لی‌تانه هرگیز حزن‌ناکه‌ن پروتان تی‌بکه‌ن و بتان‌بینن!

گله‌و گازنده‌ی دوو پروه‌کان له‌ صه‌ده‌قه به‌خشیندا:

پیشه‌وا (موسلیم) نه‌لی: کاتی په‌یام‌به‌ر ﷺ ده‌ستکه‌وته‌که‌ی جه‌نگی (حونه‌ین) ی دابه‌شکرد، پیاویک له‌ دوو پروه‌کان هات و کوتی: موحه‌مه‌د! دادگه‌ر به‌!! به‌ راستی تو پیاویکی دادگه‌رنیت! په‌یام‌به‌ریش ﷺ فرمووی ((ویلک إن لم اعدل فمن يعدل؟)) واته: تیاچیت! باشه! نه‌ر من دادگه‌ر نه‌بم، ده‌بی کی دادگه‌ر بی؟ پاشانیش نه‌م ئایه‌ته هات و فرمووی: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ﴾ له‌ دوو پروه‌کاندا هه‌یه عه‌یبدارت ده‌کا له‌ دابه‌شکردنی

صه‌ده‌قه‌داو به‌دلی نه‌ر نیه! ﴿فَإِنْ أَعْطُوا مِنْهَا رِضْوَانًا﴾ خو نه‌گه‌ر به‌شی خویانیان لی‌بدرایه دلشادو پازی ده‌بوون ﴿وَأَنْ لَّمْ يَعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ﴾ و نه‌گه‌ر به‌شیان نه‌درابا لی، ده‌بینی به‌خیریایی تو‌په‌و قه‌لسه‌دین و پقت لی هه‌له‌گرن، وه‌ک نه‌و کابرایه له‌خو‌یه‌وه نه‌و قسه‌نه‌ی تو‌په‌دا! ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ﴾ خو نه‌گه‌ر له‌باتی نه‌و ره‌خنه‌و عه‌یبدار کردنه‌یان، رازی بوویان به‌و به‌شی خوار په‌یام‌به‌ره‌که‌ی پییدان ﴿وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ﴾ و کوتبایان خوامان به‌سه ﴿سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ﴾ و دلنیاشین له‌ ئاینده‌دا خوای میهره‌بان له‌ قه‌زل و چاکه‌ی خو‌ی پی‌مان ده‌به‌خشی و، پیغه‌مه‌ریش پتر له‌وه‌مان ده‌داتی ﴿إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ﴾ وه‌ ئی‌مه‌ حه‌زمان هه‌ر له‌گو‌پرایه‌لی و به‌ر فرمانی خوایه، نه‌گه‌ر نه‌مه‌یان کوتبا، قازانج و خیریو بو‌یان .

زه‌کات ته‌نها به‌مانه ده‌شی:

پاش نه‌وه مونا‌فیه‌کان پیغه‌مه‌ریان عه‌یبدار کرد له‌شیوه‌ی دابه‌شکردنی صه‌ده‌قه‌که‌دا، خوای کار دروست فرمووی: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ﴾

صه‌ده‌قه‌و زه‌کات هه‌ر بۆ هه‌ژاران و بی نه‌وایان و ﴿وَالْعَالَمِينَ عَلَيْهَا﴾ کریکارانی کوکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات، واته: نه‌وده‌زگایه هه‌له‌سه‌ی به‌کو‌کردنه‌وه‌یی و دابه‌شکردنی به‌سه‌ر (صنف) به‌کاندا ﴿وَالْمَوْلُفَةُ قُلُوبِهِمْ﴾ وه‌ به‌وانه‌ی ئو‌مید هه‌یه له‌ئاینده‌دا دلیان به‌ ئیسلامه‌وه هۆگر بی، (نه‌می) موسلمانان ده‌توانی دیاری و زه‌کات و، هه‌رشتیکی ترخوی به‌باشی بزانی بنیری بۆ نه‌و جو‌ره‌که‌سه‌نه، تابه‌شکو هۆگر بی. پیشه‌وا (هه‌مه‌د و موسلیم و ترمیزی) ده‌گی‌رنه‌وه‌ که: (صه‌فوانی کو‌پی ئومه‌یه) کوتی: زۆر رقم له‌ په‌یام‌به‌ر بوو! به‌لام هه‌ر نه‌ونده‌ دیاری و به‌خششی بۆ ناردم، هه‌تا بوویه خو‌شه‌و‌یست‌ترینی که‌سم ﴿وَفِي الرِّقَابِ﴾ وه‌ بۆ نازاد کردنی به‌نده‌و یه‌خسیره‌کان، هه‌تا خویانی پی‌ پزگار به‌کن و له‌کو‌یلایه‌تی نازاد بین ﴿وَالْفَارِمِينَ﴾ وه‌ بۆ دانه‌وه‌ی قه‌رز قه‌رزاره‌کان، واته: نه‌وانه‌ی له‌خه‌مه‌تی ریگه‌ی ئیسلامدا قه‌رزار بوون ﴿وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ و له‌ پی‌ناوی رژی خوا‌دا، واته: بۆ نه‌و مو‌جاهیدانه‌یه هه‌میشه

سُورَةُ التَّوْبَةِ

التَّوْبَةُ

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ  
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَرْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾  
وَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْهُمْ لَمَنْ لَكُمْ وَمَا هُمْ بِمُكْرِهِمْ وَلَكِنَّهُمْ  
قَوْمٌ يَفْرُقُونَ ﴿٥٦﴾ لَوْ يَخْتَدُونَ مَلَجًا أَوْ تَخَفًا  
أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ﴿٥٧﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ  
فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رِضْوَانًا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا  
هُمْ يَسْخَطُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ  
وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ  
وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿٥٩﴾ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ  
لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلُفَةُ قُلُوبِهِمْ  
وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرْمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ  
فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ وَمِنْهُمْ  
الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَذْنٌ قُلْ أَذْنٌ خَيْرٌ  
لَكُمْ يَوْمُنَّ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ  
آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

تَبَارَكَ اللَّهُ

١٦٦

ئامادەن بۇ پاراستنى سنوورەكانى ئىسلام و دەچنە جىھاد **﴿وَابْنِ السَّبِيلِ﴾** وە بۇ ئەو رىيوارانەش كە لەرىگادا تويىشويان لىدەبرى و ناگەنەرەجىگاي خۇيان . واتە : زەكات ھەر بۇ ئەم ھەشت صنفەيە ، نىتر كەسىكى تر بوى نىە دەست بخاتە كارو بارىووەو، رەخنە بگىرى و داواى بەش بىكات **﴿فَرِيضَةٍ مِنَ اللَّهِ﴾** پىرىارى خوايەو، ئەو خوى پىروپىوتىووە، كەس دەستى تىوەر نەدا **﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾** و خوا چاك زاناىە، دەزانى كى پىيشاوە، كار بەجى و لە كارزانە، ھەموو پىارىكى لەجىنى خۇيداىە.

**زانبارى يەك :** ئاخۇ پىويست بى ئەم زەكاتە بدرى بەھەر ھەشت صنفەكە...؟ يان ئەگەر بە تەنھا كەسىكىش بدرى ھەرئەبى ؟ ئىمامى شافعى و كۆمەلىك لە زانايان راى يەكەميان پەسەندكردووە، ئىمامى (مالىك) و دەستەيەك

(لەم بەرپىزانە وەكو: (عومەر، حوزەيفە، ئىبن عەباس، سەعیدى كورى جوبەير) راو بۇچوونى دووھەميانى ھەلبىزاردووە . تەنانەتى ئەگەر ھەربەيەك كەسىش بدرى دروستە.

سىماو رەوشى دووھەكان :

**﴿وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ﴾** لەناو دوو رووھەكاندا خەلكى وا ھەيە كە بەقسەى نابەجى پەيامبەر ﷺ نازار دەدا (وەكو نەبتەلى كورى حارىس) شەيتان **﴿يَقُولُونَ هُوَ اَذْنٌ﴾** وە بەپىغەمبەر دەلىن : خوش باوھرو گوى لە مشتە، واتە : گوى بۇ ھەموو قەسەيەك دەگىرى **﴿قُلْ اَذْنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾** بلى : تەنھا گوى لەچاكەيەك ئەگىرى ، قازانجى ئىوہ بىت ، گوى ھەر بۇ قەسەى راست و خىر دەگىرى **﴿يُؤْمِنُ بِاللَّهِ﴾** باوھرى كاملى بەخوا ھەيە . ھەرچى بفرموى پىادەى دەكات **﴿وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾** بە موسلمانەكانىش باوھر دەكات **﴿وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ﴾** و بەزەيى و مېھرەبانىشە بۇ ئەوانەتان پىرويان ھىناوہ، چونكە رىنمايى خىريان ئەكات **﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ﴾** ئەوانەش كە پەيامبەرى خوا ﷺ

لِقَوْلِهِ الْعَزَّازُ  
يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ  
أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿١٦﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ  
مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا  
ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿١٧﴾ يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ  
أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَزِرُوا  
إِنَّ اللَّهَ يُخْرِجُ مَا تَحْذَرُونَ ﴿١٨﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ  
لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ  
وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٩﴾ لَا تَقْصِرُوا فِى كِتَابِكُمْ  
بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَقَبَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَقَبَةٌ طَائِفَةٌ  
بِأَنَّهُمْ كَانُوا يُجْرِمُونَ ﴿٢٠﴾ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ  
بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ  
عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ  
إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٢١﴾ وَعَدَّ اللَّهُ  
الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ  
فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَّ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٢٢﴾

ئازار دەدەن (وەكو جوللاسى كورى سووھيد) **﴿لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾** سزايەكى ئىش پىگەيەنەريان بۇ ھەيە . لە سوورەتى (ئەحزاب) يشدا ئەم ئايەتە ھاتووەو دەفەرموى : (ان الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله في الدنيا والآخرة واعد لهم عذابا مهينا) **﴿يُخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ﴾** سویندەتان بەخوا بۇ دەخون كە ھىچ شتىكى خراپيان نەوتووە- بۇ ئەوہ ئىوہ رازى بكەن **﴿وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ﴾** خو خواو پەيامبەرى ئەو ﷺ شاىستە ترن ، لەخۇيانيان پازى بكەن **﴿إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ﴾** ئەگەر بەراستى موسلمان بن و، پىرويان بە فرمودەى خوا ھەبى **﴿أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مِنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾** ئەى بۇ نەيانزانىوہ كە ئەوى لەگەل خواو لەگەل پەيامبەرەكەيدا ﷺ ململانى بكاو دژيان بووہستى و، سەنگەريان لىبگىرت **﴿فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا﴾** بىگومانى ئاگرى دۆزەخ بەشەيتى و، بە ھەتا ھەتايىش لەوى ئەبى **﴿ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ﴾** ئەوہيە بەد نىويى و رىسوايى گەورەو مەزن **﴿يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ﴾**



**تَنْزِلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ** ﴿ دوو رووه كان مه ميشه دوترسن كه له باره يانه وه سووره تيك بئته خوارى ﴾ **تَنْبِئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ** ﴿ نهينيه كانى دليانيان به بېرواداره كان بليّت ﴾ **قُلْ اسْتَغْنُوا** ﴿ بلى: به ئاره زوى خوتان گالته بگن " به دين و ئيمان " به نهينى و به ناشكرا ! ﴾ **إِنَّ اللَّهَ مَخْرَجٌ مَا تَحْذَرُونَ** ﴿ بېگومانبن له هر چى دوترسن خوا ده ريخات، زور به باشى ناشكراى ده كا بۆ موسلماننه كان. له چهند جىگايه كى تردا شو راستيه ده خاته روو. بۆنموونه له سوورتهى: (۲۹/۴۷) ۱۰ هاتووو ده فرموى: (ام حسب الذين فى قلوبهم مرض ان لن يخرج الله اضغانهم) يان له سوورتهى (۳۰/۴۷) ۱۰ ده فرموى: (ولتعرفنهم فى لحن القول...) يان له سوورتهى (۴/۶۳) ۱۰ ده فرموى: (...يحسبون كل صيحة عليهم...) ﴿ **وَلَنَنْصَلِتَنَّهُمْ** ﴿ ئه گەر لييان بېرسيت: سه باره ت به گالته كردن به خواو ئايه ته كانى و پيغه مبهرى خوا: ﴿ **يَقُولُونَ إِنَّمَا كُنَّا نَخْضِضُ نَجْوَاهُ** ﴿ ئه لىن: به راستمان نه بووو، به لكو تنها گالته و گه پمان ده كرد. (قه تاده) ده ليّت: له و ده مه دا كه پيغه مبهى ﷺ سه رقالى خه زاي (ته بوك) بوو، چهند سوارىك له دوو رووه كان به به رده ميا تيپه رين و گوتيان: زور سه يره! ئه م پياوه پيى وايه كه كوشك و قه لاي رۆمه كان ده گرى؟! هاى هاى له وه! پاشان ئه م قسه يه به پيغه مبهى ﷺ گه يشته وه، نه ویش بانگى كردن و گوتيان: ئه مه سويندى بى به گالته وه گوتومانه، ئه وسه ئه م ئايه ته هاته خواره وه فرموى: ﴿ **قُلْ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُحْيَىٰ وَيُوسُفَ وَأَسْرَىٰ وَهَارُونَ وَكَانَ إِيمَانُهُمْ أَنِ اتَّخَذُوا آلَهُمُ الْغُوثَ** ﴿ پييان بلى: ئايا گالته تان به خواو ئايه ته كانى و، به پيغه مبهى كه ي كرد بوو؟ واته: هر و ته يكي كوفرو ناشيرين و ناقولا له ده م ده رچيت، بېگومانه مروقى پى كافر ده بيت ﴿ **لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ** ﴿ بلى: بېرويانووى بيجى مه يننه وه. چونكه پاش ئه وه باوه رتان هينا، كافر بوونه وه ﴿ **إِنَّ نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ** ﴿ ئه ر له بېرىكتان خوش بين له بهر ئه وه كه په شيمان بوونه وه له گوته كه تان ﴿ **تُعَذِّبُ طَائِفَةٌ بَأْسَهُمْ كَانُوا أَجْرًا مَّكَرًا** ﴿ ئه و جه زه به ي بېرىكيان ده ده ين به هوى ئه وهى تاوانكار بوون، واته: به رده وام بوون له سه ر كوفرو نيفاق.

### ژن و پياوى دوو روو وه كو يه كن:

﴿ **الْمُتَّفِقُونَ وَالْمُتَّفِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ** ﴾ پياوو ژنى دوو روو هه موو وه كو يه كن، واته: جياوازي له نيوو نيروو مياندا نيه، چونكه سروسشتى گشتيان يه كه ﴿ **يَأْمُرُونَ بِالْمَنَكْرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ** ﴾ فرمان به خراپه ده دن و پى به چاكه ده گرن ﴿ **وَيُقْبَضُونَ أَيْدِيَهُمْ** ﴾ و ده ست له مال به ختكردن بۆ رينى خوا ده قوچينن ﴿ **فَسُوا اللَّهَ** ﴾ فرمانى خوايان له بير خو برده وه ﴿ **فَنَسِيَهُمْ** ﴾ خوايش نه وانى - بۆ گشت كاريكى چاك - له بير كرد ﴿ **إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ** ﴾ به راستيى هه ردو رووه كانن له سنوور ده رچوو ﴿ **وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتُ الْكَافِرَاتُ وَالْمُنَافِقِينَ هُمُ الْخَالِدِينَ فِيهَا** ﴾ خوا بېريارى ناگرى دۆزه خى به پياوو و ژنانى دوو روو و خه لكانى خوانه ناس داوه. به هه تا هه تايى له وى ده بن ﴿ **هِيَ حَسْبُهُمْ** ﴾ ناگرى دۆزه خيشيان به سه و، په سايان ده كات بۆ جه زه به و سزايان ﴿ **وَلَعَنَهُمُ اللَّهُ** ﴾ و خوا له به زه يى خو يشى دوورى خستنه وه ﴿ **وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ** ﴾ بى له وه ش سزاي هه ميشه يى به شيانه ﴿ **كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ** ﴾ حالى ئيوه ئه ي مونا فقه كان وه ك حالى ئه وانه ي پيش خوتانه ﴿ **كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَكَانُوا أَكْثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا** ﴾ كه له ئيوه به هيز تر بوون و، مال و منداليشيان له ئيوه پتر بوو، كه چى ئه وانه گشت نه ياتتوانى سزايان ئى وه دوورخه ن ﴿ **فَاسْتَمْتَعُوا بِخُلُقِهِمْ** ﴾ به دينى خو يان به هه رده مند بوون و، ماوه يه كيان پى برده سه ر ﴿ **فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخُلُقِهِمْ** ﴾ ئيوه يش هه روا به دينى خوتان به هه رده مند بوون و، ماوه يه ك بۆ خوتان به خوشى ژيان ﴿ **كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخُلُقِهِمْ** ﴾ هه ر چوئى ئه وانه ي به ر له ئيوه به دينى خو يان به هه رده مند بوون و، ماوه يه ك بۆ خو يان ژيان (ئيبين كه سير) ده لى: مه به ست به وخه لكانه ي پيش خو يان، جووله كه يه، پيغه مبه ريش له و باره يه وه ده فرموى:

((والذى نفسى بيده لتتبعن سنن الذين من قبلكم شرا بشرا، وذراعا بذراع، وباعا بباع حتى لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه، قالوا ومن هم يا رسول الله؟ اهل الكتاب؟ قال: فمن) واته: سؤندم بهوكهسه گيانى منى بهدهسته بست به بست، گهن بهگهن پهپرهوىى لهو موساىى و عيساىيانه دهكهن بهر لهخوتان بوون، تهنانهتى نهگهر بجهن كوئى سووسه مارهوه (چهنه تهنك و بچووكه) ئىوهش بهخهستى رۆچوون ئىيداو، ههردولا سهرتان له بى دينىيهوه دهرجوو ﴿اولئك حبطت اعمالهم فى الدنيا والاخرة﴾ كارو كردهوى چاكى نهمانه له دنياو له قىامت بيهوودهو، بپياداش مايهوه ﴿اولئك هم الخاسرون﴾ وههر نهوانهشن دۆراوو زيانبار ﴿لم ياتهم نبال الذين من قبلهم﴾ ئاخو - نهو دوو پووانه - دهنگ و باسى نهوانى بهر له خوئانيان پينهگه يشتووه؟

كهچۆن سهريچيان كردو، له ناومان بردن ﴿قو نوح وعاد وشمود وقوم ابراهيم واصحاب مدين والموتفكات﴾ نهو كه لانهش ياخى بوون و له ناومان بردن نهمانه بوون: هۆزو گهلى (نوح)، عادى (موود)، سه موودى (صالح)، خهلكى (مهديه)ى هۆزهكهى (شوعهيب) وشارو گوندهكانى گهلى (لوط) ﴿اتهم رسلهم بالبينات﴾ پهيامبهركانيان گهلى نيشانهو بهلگهى زۆر رۆشنيان بۆهنيان، كهچى ههر بهروايان پى نهكردن و، نهو ساش خوا له بنى هينان ﴿فما كان الله ليظلمهم﴾ خوا بهناهق وستهم له ناوى نهبردن ﴿ولكن كانوا انفسهم يظلمون﴾ بهلكو بۆ خوئيان ستهميان له خوئيانكرد، نهو هه موو لارىى و لاسارييهيانكرد، ئيمهش بۆ دواىى له وتانمان، باشه! دوو پوههكان دلنيان نهو سزايهيان نهو كه نابى؟ ﴿والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولياء بعض﴾ پياوان و ژنانى باوهردار هه موو دۆست و خوشهويست و يارمهتيدهرى يهكن" له گشت خوشيى و ناخوشيهكدا ﴿يامرون بالمعروف وينهون عن المنكر﴾ و

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ أَمْوَالًا وَأُولَئِكَ اسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ خَلَقْتُمْ خَلْقَهُمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٧٦﴾ أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمَ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابَ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَنَّهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُظْلَمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٧﴾ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧٨﴾ وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكِنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدِيدٍ وَرِضْوَانٍ مِنْ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧٩﴾ تَابِعًا لِلَّهِ

ههردهم فرمان به چاكه دهدهن و، له خراپه ريگرى دهكهن ﴿ويقيمون الصلاة﴾ و ههلههسن به نويزو ﴿ويؤتون الزكاة﴾ و زهكات نهدهن ﴿ويطيعون الله ورسوله﴾ وثيقاعو ملكهچن بۆ فرمانهكانى خواو پهيامبهركههى نهو ﴿اولئك سيرحمهم الله﴾ بيگومان خوا نهوانه ههر دهخاته بهر ميهرهباىى وبهزهى خوئى ﴿ان الله عزيز حكيم﴾ چونكه بيگومان خوا زۆر دهسه لاتداره، له كارزان و كار بهجنيه.

بۆوانين (ئالووسى) دهليت: ههر كرداريكى خوا : پيتى (سى) له سهربوو، بۆ تهكيدو جهخت له سهه كردهويه ، بۆيه ئيمهش تهفسيرى (سيرحمهم الله)مان به پنى نهوهرده.



له گهل' خوانه ناسان توندو تیز به :

﴿وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ خوا به لیئی به پیاوو ژنه باوه پرداره کان داوه به باخ گه لیک له به هه شتدا : له ژیر کوشک و تهلارو دارو دره خته کاناندا پروبار گه لیک دیت و ده چیت ﴿خالدین فیها﴾ به هه تا هه تاییش له وی ده میننه وه ﴿مساکن طيبة فی جنات عدن﴾ و بی له وهش چه ندین خانوو به ره ی پاک و خاوینی له ناو به هه شته هه تا هه تاییه کاندا بونا ماده کردوون ﴿رضوان من الله اکبر﴾ سه ره پای نهوانه ، ره زامه ندیی خوا له هه موو گه وره ترو خوشتره ﴿ذلك هو الفوز العظيم﴾ هه ره وه به ختیاریی و سه رفرازی گه وره مه زنه ، پیغه مبه ر ده فرموی : نه و که سه ی باوه پی به خواو به پیغه مبه ری نه وه ، به باشی نویژ ده کاو ، روژووی ره مه زان ده گری ، ده شی خوا بیخاته به هه شته وه ، هیجره تی کردبی ،

یان له زیدی خویدا مابینه وه ، گوتیان : نایا نه م مرته خوشه به خه لکی تر نه ده یں ؟ فرموی : له به هه شتدا سه د پله هه یه ، نیوان نه م پله بو نه و پله نه ندازه ی دوری نیوان ناسمان و زهوییه ، خوی به خشنده ناماده ی کردوه بو مواهیدان ، ده سا هه ره که داوی به هه شتتان کرد داوی (فیرده وس) بگه ، چونکه نه و فیرده وه سه لای سه رووو ناوه راستیی به هه شته ، رووباره کانی به هه شتیش له وی هه لده قولین ، عهرشی خوا له سه روویانه وه یه . (متفق علیه) . ﴿یا ایها النبی جاهد

الکفار والمنافقین﴾ نه ی په یامبه ر ده گهل' بی پروایان و دو پرووه کاندا به (شیر) جهنگ و جیهاد بکه ﴿واغلظ علیهم﴾ و توندوتیز به له گه لیان و ، نه رمییان له گهل' نیشان مه ده ﴿وما واهم جهنم﴾ و له پاشه پروژیشدا جی و پریان هه ره دوزه خه ﴿وبئس المصیر﴾ و دوزه خیش جی و شوینیکی ئیجگار دژوارو خراپه ، له سه وره تی (ته حریم) یشدا بو جهخت له سه ره توندوتیزیی به رامبه ره به موشریک و کافران ده فرموی : ﴿یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ

لِلْمُنَافِقِينَ﴾ سورة التوبة  
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ  
وَمَا أُوتِمْهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٦﴾ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ  
مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بِأَعْيُنِ سَلَامِهِمْ  
وَهُمْ يُؤْمِنُونَ لَمْ يَأْتُوا قَوْمًا مَنَاقِمًا إِلَّا أَنْ أَعْنَتَهُمْ رَبُّهُمُ  
مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا إِلَيْكَ خَيْرٌ لَّهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يَعِدُكُمُ  
اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ  
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٧﴾ وَمَنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ  
آتَيْنَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٨﴾  
فَلَمَّا آتَتْهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ  
﴿٧٩﴾ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا  
اللَّهُ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٨٠﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا  
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ  
الْغُيُوبِ ﴿٨١﴾ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ  
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا  
جَهَنَّمَ فَيَتَسَخَّرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٨٢﴾

عليهم وما واهم جهنم وبئس المصير) . قورتوبیی نه لی : (وهذه الآية نسخت كل شيء من العفو والصلح) . واته : نه م نایه ته هه موو صولح و سازش و لیئوردنیکی هه لوه شانده وتوه . (جولاسی کوپی سووهد) گوتی : نه ره راست بیت موحه مه ده یلیت ، نه وای نه م له گویدریژ نه زاتر و خراپترین ! جابودوایی نه م قسه یه به پیغه مبه ره گه یشته وه ، جولاسیش زانیی و هات و کهوته پاکانه بوخوی ، نه وجا نه م نایه ته هات و فرموی : ﴿يخلفون بالله ما قالوا﴾ سویند به خوا نه خون که : وشه ی کوفرو بی باوه پیی به زاریاندا نه هاتوه ، قسه ی خراپیان به په یامبه ر ده گوتوه ﴿ولقد قالوا كلمة الكفر﴾ خو له واقعییشدا قسه ی کوفر و خوانه ناسییان گوتبوو ﴿کفروا بعد إسلامهم﴾ و داوی راگه یاندنی ئیسلامبوو نیشیان ، دیسان گه را بوونه وه سه ره کوفرو ، خو یان کافر کردبوو یه وه ﴿وهموا بما لم ينالوا﴾ و به و مه به ست و نیازه پیسه شیان نه گه یشتن ، لیئرابوون که په یامبه ره له (ليلة العقبة) دا له (ته بووک) بکوژن ! به لاه

خه یالیان خاو بوو و بویان نه چوویه سهر، بو دوایش نه وه وال و دنگ و باسه یان به پیغه مبه <sup>۶۵</sup> گه یاندو،  
 نهویش له توله ی نهوچم و جووله ناپه سه نده یان و یستی بیان کوژی، به لام له بهر دیعایه ی خراپ و چاوو رای خه لکانی  
 نه یار نه یکوشتن ! **﴿ وما نقموا إلا ان اغناهم الله ورسوله من فضله ﴾** ههر له بهر نه وهش رکیان له موسلمانان کان بوو .  
 که: خوای دلوقان به میهره بانیی خوی بی نیازی کردبوون له وان و نازو نیعمه تیکی زوری پیدابوون و، په یامبه ریش  
 له ده سته که وه جه نگیسه کان دریغی لینده کردن، له بهر نه وه که پرک له ژیر سیبه ری نیسلامدا ژیا بوونه وه پیان  
 ناخوش بوو! له چهند جینگایه کی تردا قورئانی پیروز ئه راستیه دوپات ده کاته وه، بو نمونه: له سورره تی  
 (۸/۸۵) ده فهرموی: **﴿ وما نقموا منهم إلا ان يؤمنوا بالله العزيز الحميد ﴾** یان له سورره تی (۷/۱۲۶) ده فهرموی:  
**﴿ وما تنقم منا إلا ان آمنا بآيات ربنا لما جاءتنا ﴾** یان له سورره تی (۲۲/۴۰) ده فهرموی: **﴿ الذين اخرجوا من ديارهم بغير حق إلا ان يقولوا ربنا الله ﴾** **﴿ فإن يتوبوا يك خيرا لهم ﴾** ئینجا نه گهر بهو حاله شه وه په شیمان ببته وه -  
 له کاری ناپاکی و دوو پووی خویان - خیرو قازانجیانه **﴿ وإن يتولوا يعذبهم الله عذابا الیما فی الدنيا والاخرة ﴾** خو  
 نه ریشیش له نیسلام بکه و، له سهر کاری خراپی خویان سور بن، خوای گهرهش - له دنیا و له قیامه تدا -  
 سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریان دده **﴿ وما لهم فی الارض من ولی ولا نصیر ﴾** دیاره نه وساش له سهر زهویه دا هیچ  
 جوړه دوست و پشتیوانیکان بو نابی، بزگاریان بکات لهو سزایه، (ئین که سیر) ده لی: زوربه ی رافه که رانی قورنن  
 پیان وایه نه وه په یمان شکینه (سه له بهی حاته ب) سی نه ساریه، چونکه وه کو (ته به ری) ده لی: نه و بوو  
 له پیغه مبه ری خواست: دوعای رزق و روزی و سهره و سامانی بوکا، که چی خوای به خشنده خه لاتیکی زوری  
 کردو نه یشیتوانی په یمان که ی جینه جی بکا ! به لام (قورتنی) ده لی: (و ثعلبه بدری انصاری و ممن شهد الله له  
 ورسوله بالإیمان، حسب ما یأتی بیانه فی اول الممتحنة، فما روی عنه غیر صحیح، قال ابو عمر: ولعل قول من قال  
 فی ثعلبه انه مانع الزکاة الذی نزلت فیہ الآیه غیر صحیح، والله اعلم، وقال الضحاک: إن الآیه نزلت فی رجال من  
 المنافقین: نبتل بن الحارث و جندب بن قیس و معتب بن قشیر) له په راویزی قورتنییدا هاتوه: (قال الإمام ابن عبد البر:  
 ولعل قول من قال فی ثعلبه انه مانع الزکاة الذی نزلت فیہ الآیه غیر صحیح، وقال الحافظ ابن حجر فی الفتح  
 (۲/۲۶۶) بعد ان اشار الی الحدیث: لکنه حدیث ضعیف لا یحتج به)، (نالوسی) ده لی: (ولیس هو البدری لانه قد  
 استشهد بأحد ))، <sup>۶۶</sup> **﴿ ومنهم من عاهد الله هیندیک له دوو پوه کان په یمان یان له گهل خوا به ست وگو تیان: ﴿ لن  
 آتانا من فضله ﴾ مخرج بیت نه گهر خوا مال و روزیمان بداتی ﴿ لنصدقن ولنكونن من الصالحین ﴾ خیرو صه ده وه  
 بکه ی و بچینه ریزی پیاوچا کانه وه <sup>۶۷</sup> ﴿ فلما آتاهم من فضله ﴾ ئینجا که خوا کردیی و له رزق و نازو نیعمه تی خوی  
 به شیدان **﴿ بخلوا به ﴾** به راست دهر نه چوون و، چروکی و رژیان تیا کرد **﴿ وتولوا وهم معرضون ﴾** پشتیان  
 له فهرمانه که ی خوا کردو، پوویان له نیسلام وهرگیرا <sup>۶۸</sup> **﴿ فاعقبهم نفاقا فی قلوبهم إلى يوم یلقونه ﴾** ئینجا خوای  
 کارزان "بی" له چروکیه که یشیان نه خوشی دوو پووییشی خسته دلپانه وه، بهرده و امیش ده بیت هه تا نه و رژه  
 ده چنه بهرده ستی خوی بو حیساب و لیکو لینه وه **﴿ بما اخلفوا الله ما وعدوه ﴾** چونکه پیچه وانه ی نه و په یمان  
 جوولانه وه به خویان دابو **﴿ وبما كانوا یكدبون ﴾** و به درو زنیش دهر چوون <sup>۶۹</sup> **﴿ ألم یعلموا ان الله یعلم سرهم  
 ونجواهم ﴾** مه گهر نه یان زانی که به راستی خوا به هه موو نه ینی و سرته سرته کان یان ده زانی <sup>۷۰</sup> **﴿ وان الله علام  
 الغیوب ﴾** و له هه رچی نادیاریشه به ناگایه، تولهش له ناپاکان و دوو پوه کان ده سینت، که و ابو "نیویش" نه ی  
 موسلمانان! هه ره ئینی دهر نه بیبه نه سهر، هه تا دوو چار نه بن، (ته به ری) له (ئین عه بیاس) وه ده گهر یتنه وه که:**



(عبدالرحمن)سى (كۆپى عەۋف) چىل ھۆقە زىپرى ھىنايە لاي پەيامبەر ﷺ و كىردىيە سەدەقە، لەۋلايشەۋە پىياۋىكى ھەژارى (ئەنصار)ى مەنى خورماي ھىنا، ئەۋسا دوو پىۋەكان كىردىيە ھەراۋ ھۆسەۋ گوتيان: ئەمە سۈيىندى بى (عبدالرحمن) بە پىۋەپامايى ئەۋزىرەي ھىناۋە، خۇ خاۋا پەيامبەرىش لەۋ مەنە خورمايە بى نيازى! ئەۋ جا ئەم ئايەتە ھات ۋەھرموۋى: ﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ﴾ ئەۋ دوو پىۋەنەش تەۋس و پەخنە لەۋ مۇسلمانانەدەگىن كە بە گىيان ۋە بە دل خىرو سەدەقە ئەكەن، واتە: كەم بى يان ۋۆر، ئەۋان رەخنى خۇيان دەگىن ۋە ئەلەين جانەۋە چىيە!؟ كەي خاۋا پىۋىستى بەۋە ھەيە!؟ ﴿وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جَهْدَهُمْ﴾ ۋە تەۋس لەۋانەش دەگىن كە ھەرنەۋە ﴿فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ﴾ بەدەر لەتەۋس و تەشەرەكانيان، ھىمان گالئەشيان پى دەكەن! ﴿سَخَرَاللهُ مِنْهُمْ﴾ جا لەبەرەمبەر ئەۋەۋە خاۋايش مەسخەرە بەۋان دەكا

﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ۋە سزاىەكى بەئىشيشيان بۇ ھەيە .

ھەرگىز داۋاي لىخۇشبوۋىن بۇ مەۋى دوروۋ مەكە:

دوو پىۋەكان ئەۋەند دىۋ دەلەسەيان كىردوۋە پىۋەپىيانوۋيان بەدرو ھىناۋەتەۋە خوا ئەۋەرموۋى: ﴿إِسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ﴾ داۋاي لىخۇشبوۋىن بۇبىكەيت ئەي پىغەمبەر!، يان نەيكەيت ﴿إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً﴾ تەنانەتى ئەگەر حەققا جارىش داۋاي لىبوردىيان بۇبىكەيت، واتە: زۆرتەر لەۋە، يان كەمتر پىارپىتەۋە بۇيان ﴿فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ خوا ھەر لىيان خۇش نابىت، بەلكو ھەر ئابروۋيان دەباۋ جەزەبەش دەخۇن ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ چوون "ھەرلەبنەپەتدا" باۋەريان بە خواۋ بە پەيامبەرى خوا نىيە، بۇيە ئەۋەندە لارو لاسارو دىۋزىن و، لەسنوور تىدەپەن ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ دلىيان خوا ھىدايەت و پىنمايى خەلكانى سنوور بەزىن ناكات بۇ باۋەرىنان.

دوو پىۋەكان خۇشچال بە ئە مائەۋە بوۋىن:

﴿إِنَّ الْخَالِفِينَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ﴾ دوو پىۋە -چىروكىراۋەكان - بەتاييەتى ئەۋانەيان لەجەنگى (تەبوك) خۇيان دزىيەۋە، خۇشچال دلىشان بەچىروكبوۋىن و مانەۋەيان لەمائەۋە، لەگەل پەيامبەردا دەرئەچوون بۇ تەبوك! چۈنكە پىشەي ھەمو مەۋىتىكى بى ھىمەت ھەراۋايە دەيىنى: لەكاتى تەنگانەدا خۇي دەگىتە دواۋە، ۋاشدەزانى كارىكى باشىكىردوۋە ﴿وَكُرْهُوا أَنْ يِجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ۋە پىشيان خۇش نەبوۋ بە سەرۋەت و سامان و، بەگىيانى خۇيان لەپىگەي خاۋا بچنە خەزاۋ جىھاد بكن ﴿وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ﴾ بە يەكتريان دەگوت: لەم كاتى گەرمايەدا دەرەكەون و مەچن بۇ جەنگ، ديارە كەجەنگى تەبوك لە كاتىكى زۆر گەرماۋ نارەحەتداۋو، مەۋى زۆرو خۇشمەزە پىگەيىبوۋ ﴿قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا﴾ پىيان بلى: ئەي موحەممەد! ﷺ ئاگرى دۆزەخ گەرمتە لەگەرماي ھاۋىن ﴿لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ﴾ ئەر ژىروۋ فامىدە بوۋنايە چاك

سُورَةُ التَّوْبَةِ

التَّوْبَةُ

أَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾ فَرِحَ الْخَالِفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يِجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَكُونُوا أَكْثَرًا جَزَاءً لِّمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَإِنْ رَجَعْتَ إِلَى ظُلَمٍ فَعَنْهُمْ فَأَسْتَغْفِرُكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿٨٣﴾ وَلَا تَصِلْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَسِقُونَ ﴿٨٤﴾ وَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَدُهُمْ إِنَّمَا رِيَّاءُ اللَّهِ أَنْ يُعْزِبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَيَرْزُقَهُمْ أَنْفُسَهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾ وَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ أَمَانُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذِنَكَ أُولُوا الطُّلُوفِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿٨٦﴾

رِضْوَان

۲۰۰



تیزه گیشتن. جا بۆ پتر روونیوونه وهی ئهو ئاگره، خوای گهوره له چهند جیگایه کدا باسی دهکات، بۆنموونه: له سوورهتی (۶/۶۶) دا دهفرموی: «... نارا وقودها الناس والحجارة»، یان له سوورهتی (۱۵/۷۰-۱۶) دا دهفرموی: «کلا إنها لظی نزاعة للشوی»، یان له سوورهتی (۵۶/۴) دا دهفرموی: «کلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غیرها...» یان له سوورهتی (۲۱-۱۹/۲۲) دا دهفرموی: «یصب من فوق رؤوسهم الحمیم یصبر به مافی بطونهم والجلود ولهم مقامع من حدید». یان له سوورهتی (۲۹/۱۸) دا هاتوه: «وان یستغیثوا یغاثوا بماء کالمهل یشوی الوجوه...» یان له سوورهتی (۱۵/۴۷) دا دهفرموی: «و سقوا ماء حمیما فقطع امعاءهم». ﴿<sup>۸۲</sup> فلیضحکوا قلیلا﴾ دهبا له بهرامبهر ئهو ئاگره سهخته وه کهم پیبکه نن ﴿ولیبکوا کثیرا﴾ و زۆر بگرین، چونکه روژی دوایی ههرگیز نابریته وه لییان، واته: ههقنه بوو زۆر پیبکه نینیان بووبا ﴿جزاء بما کانوا یکسبون﴾ تاودانی ئهو ئاگره بهوشیویه، بۆ تۆله و جهزیه بی ئهوانه، له بهرامبهر ئهو تاوانانه وه دهیانکردن.

رئ به موفاق نادریت بچیتته خهزاو، که مردیش نویژی له سه رناکریتا!

﴿<sup>۸۳</sup> فان رجعت الله إلى طائفة منهم﴾ جا که خوا بردیتی وه مه دینه، بۆلای دهسته یه که له موافقه کان - لهوانه ی نه هاتبوونه ته بووک- دینه لات ﴿فاستأذنوک للخروج﴾ داوات لیده کهن مؤلّه تیان بدهیت له گه ل تۆ ده رچن و بچن بۆ خه زایه کی تر، واته: له نه هاتنه که ی ته بووک په شیمانن ﴿فقل لن تخرجوا معی ابدا﴾ تۆش له وه لامیاندای بلی: ههرگیز ناشی جاریکی تر له گه ل من بچنه ده ری و هاوپییه تیم بکه ن" بۆ هیچ خه زایه کی تر ﴿ولن تقاتلوا معی عدوا﴾ و ناشکری جاریکی تر له گه ل مندا بچنه شه ری هیچ دوژمنیک ﴿انکم رضیتم بالقعود اول مرة﴾ چونکه ئیوه هه ر له هه ول روژه وه رازی بوون به دانیشتن و، مانه وه ی ماله وه تان هه لبرارد، بۆیه خو تان دزیه وه وه نه هاتن بۆ ته بووک ﴿فاقعدوا مع الخالفین﴾ ده ئیستاش بچن خانه نشین بن و له گه ل ژنان و مندا لاندای بۆ خو تان له ماله وه بمیننه وه. له سوورهتی (۱۱۰/۴۸) شدا هاتوه وه ده فرموی: «ونقلب افئدتهم وابصارهم کما لم یؤمنوا به اول مرة...» مه به ست ئه مه یه که خوای گه وره "له بهر لاسارییان" دل و بینایی له ری راست لادان. ﴿<sup>۸۴</sup> ولا تصل علی احد منهم مات ابدا﴾ ههرگیز نویژ له سه ر که سی له و دوو پووانه مه که به رمی، چونکه نزاو نویژی تۆ بۆ ئهوانه، ده بیته مایه ی میهره بانیی و بارانی به زه یی خوا، دیاره ئهوانه یش شیای و ئه و دلۆقانیی و میهره بانیه نین ﴿ولا تقم علی قبره﴾ و له سه ر گوڤه که یشی به پیوه مه وه سه ته بۆ داوای گوناح پۆشین و لیبوردن ﴿انهم کفروا بالله ورسوله﴾ چونکه به راستیی ئهوانه "به ره وه به رمن" حاشایان له خواو له په یامبه ره که ی ئه و کرد ﴿وما توا وهم فاسقون﴾ هه ر به فاسقیی و یاخیانه ش مردن، واته: ئه و خوا نه سانه له ناو کو مه لگه دا نابی پله و پیزیان بۆ دابنری. بوخاریی له (ئین عه بباس) وه ده لیت: ئه م ئایه تی (ولا تصل علی احد...)، سه باره ت به کوڤه که ی (سه لول) هاته خواره وه، وه که ده لی: (فصلی علیه رسول الله، ثم انصرف فلم یمکث إلا سیرا، حتی نزلت الایتان من ((براءة)) ولا تصل علی احد منهم مات ابدا) واته: پیغه مبه ری خوا نویژی له سه ر ته رمه که ی (سه لول) کرد، پاشان زۆری نه خایاند، هه تا ئه و دوو ئایه ته ی (به رائه) هاتن ورییان له وه گرت که جاریکی تر ئاماده ی به یرکردنی ته رمی هه ر که سی که بی له دوو پروه کان، یان نویژی له سه ربکات، به لی پاش هاتنی ئه و ئایه تانه پیغه مبه ر ﷺ ههرگیز دوای ته رمی موشریک و دوو پروه که وت، و نه ده چوو به سه ر گوڤی نویژی له سه ر بکا، چونکه ده بی ئه و خه لکه لاسارودن به ئیسلامه ته می بکری، مه سه له ی کراسه که یش ئه گه ر کردییتی به کوفنی سه لول، له بهر ئه وه بوو کاتی خو ی سه لول کراسییی خه لاتی (عه بباس) ی مامی کردبوو، ئه میش ویستی پاداشتی پیاوه تییه که ی بداته وه، به لام که ئه و ئایه تانه هاتن،



هه مووئو و شتانه قه دهغه بوون ﴿<sup>۸۵</sup> **ولا تعجبك أموالهم وأولادهم**﴾ نابی زوری مال و مندالیان تو سهرسام بكاو، بهلاتهوه شتیکی گرنګ بیت، چونکه نهویه خششه له بهر خو شه ویستیان نییه ﴿**إنما يريد الله أن يعذبهم بها في الدنيا**﴾ بهلكو خوا هه نهویه بیه سهرودت و سامانه یان له دونیادا سزایان بدا ﴿**وتزق أنفسهم وهم كافرون**﴾ وکاتی گیانیشتیان دهکشی به کافری بمرن، واته: له دونیادا زهکات دهخاته سهریان، نهوانیش زور به دلگرنی دهیدن و خهفت و حه سرهتی پیدهخون، که مردیشن کافرن، چونکه ئیمانی راستییان نه بووه.

نهمهش چهند خوویهکی تری خو دوا خه رانه له جیهاد:

﴿<sup>۸۶</sup> **وإذا أنزلت سورة**﴾ هه که به شیک له قورن دابه زینری و پیان بلیت: ﴿**ان آمنوا بالله وجاهدوا مع رسوله**﴾

که دهبی باوه به خوا بهینن و له گهل په یامبه ره کهیدا ۱۱ جیهاد بکه ﴿**استأذنك أولوا الطول منهم**﴾ به خیرایی دهست پویشتووه کانیان دین داوای مؤلتهت لی دهکن که نه چنه خه زاکه وه و پروو بیانوویه که دهیننه وه، هه تا خویشار نه وه! ﴿**وقالوا ذرنا نحن مع القاعدين**﴾ ده شلین: وازمان لی بهینه با له گهل نه دانیشتوانه دا له مال دانیشین، هه روه کو له چنه جیگایه کی تر دا باسی نه خووه به دفره یان دهکات، بو نمونه: له سووره تی (۹/۴۴-۴۵) ده دفره موی: (لا يستأذنك الذين يؤمنون بالله واليوم الآخر ان يجاهدوا بأموالهم وأنفسهم والله عليم بالمتقين) هه تا دهکاته (.. فهم في ربهم يترددون) یان له سووره تی (۳۲/۱۹) دا هاتووه: (فإذا جاء الخوف سلقوكم بالسنة حداد..).

دوو رووه کان که یف خوشبوون که له گهل به جیماوه کان بوون:

﴿<sup>۸۷</sup> **رضوا بأن يكونوا مع الخوالم**﴾ رازی بوون به وهی

که له گهل ژن و مندال و پیرو په که وه ته کانداین و، نه چنه جیهاد ﴿**وطبع على قلوبهم فهم لا يفقهون**﴾ و به وهی نکو لیان له جیهاد موری به دبه ختی نرا به سر دلیانداو هیچ

تیناگن و، نازانن جیهاد چ عزیزه تیکی دنیا و قیامه تی تیدایه، بویه دانیشتنی ماله وه یان له جیهاد پی باشته ! ﴿<sup>۸۸</sup> **لكن الرسول والذين آمنوا معه**﴾ به لام په یامبه رو نهوانه ی له گهل نه ودان و پرویان هیناوه ﴿**جاهدوا بأموالهم وأنفسهم**﴾ به مال و سامان و گیانیان جیهاد دهکن بوسه رخستن دینی خوا ﴿**وأولئك لهم الخيرات**﴾ هه موو خیرو چاکه یه - له قیامه تدا- هه بو نهوانه یه ﴿**وأولئك هم المفلحون**﴾ و هه نهوانیش سر بلندو بهختیارن ﴿<sup>۸۹</sup> **اعد الله لهم جنات**﴾ به دهر لهو سر به رزیه یان، خوای میهره بان چنه باخ و به هه شتیکی بو ناماده کردوون ﴿**تجری من تحتها الأنهار**﴾ که له بن درخت و کو شکه کانیانه وه جوگه و پروبار گهل دیت و ده چیت ﴿**خالدين فيها**﴾ به هه تا هه تاییش لهوی دهن ﴿**ذلك الفوز العظيم**﴾ هه نهویه دهسکه وتی مهن و، سهرکه وتنی گه ورو بی وینه ﴿<sup>۹۰</sup> **وجاء المعذرون من الأعراب**﴾ وه عاره به دهشته کیه خاوهن ئیمان و، بیانووداره کان هاتنه لات نه ی پیغه مبهرا! ﴿**ليؤذن لهم**﴾

سورة البقرة

سورة البقرة

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾ لَيْكِنَ الرَّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾ وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾ لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعِيشُوا هُمْ يُفَيْضُ مِنَ الذَّمِّ عَنَّا لَا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُوكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩٣﴾



هەتا مۆلەت بدریڭ" و نەچنە جىھاد " **﴿وقعد الذين كذبوا الله ورسوله﴾** ئەو درۆزنانە شيان كەلەگەل خاۋا پەيامبەرى ئەودا درۆيانكرد- لەئيمان و باۋەرەكەياندا-، لىيىدانىشتن و، گويى خۇيانيان كەركردو، نەھاتن پۇزىش و غوزر- بۇ نەھاتنەكەيان - بىننەو، چونكە ئيمانكى سەر زارەكەيان ھەبوو **﴿سَيصيب الذين كفروا منكم عذاب اليم﴾** سەر ئەنجام سزايەكى قورس و ئىش پىگەيەنەر، ھەر دووچارى بى باۋەرەكانيان دەبىت .

ئەمانە جىھادىيان لەسەر نىيە :

**﴿ليس على الضعفاء ولا على المرضى﴾** ئەۋكەسانەى بونىيە لەش و جەستەيان لاوازو بى ھىزە، يان لەش بەبارو نەخۇش **﴿ولا على الذين لا يجدون ما ينفقون حرج﴾** ۋە ئەۋانەى ھىچيان دەست ناكەۋى بەختى بكن بۇ خۇ ئامادەكردن بۇچۈنە جىھاد، ئەمانە ھىچ گوناھىكىيان لەسەر نىيە دانىشتن و نەچنە خەزا **﴿إذا نصحو الله ورسوله﴾** بەمەرجى راسال و صولھاۋو دلسۆزىن بە خاۋا بەپەيامبەرەكەى و، ھانى خەلكانى تر بدن بۇ جىھادو، ئەستەم و گرى لەبەر پىيى مۇسلماناندا دروست نەكەن و، لەجىھاد پەشىمانيان نەكەنەو، بۇيە دەفەرموى: **﴿ما على المحسنين من سبيل﴾** خەلكانى پۇزىشدارو خىرخواز نەر نەشچنە جىھاد، ھىچ رىيەك نىيە بۇ سزادانىيان، واتە: ئەۋانە كە بەئەندازەى دەسەلاتيان ھەولەدەن بۇ چاكەو، خۇشيان نادزەنەۋە لە خەزا، سوۋچىكىيان نىيە **﴿والله غفور رحيم﴾** و خوا گوناھچۇش و لىيوردەيە، دلۇقان و مېھرەبانە، بەپىي دەسەلات و توانا ئەرك دادەنەت **﴿ولا على الذين إذا ما اتوك لتحملهم﴾** ۋە لەسەر ئەۋانەش جىھاد نىيە گوناھيان ناگات كە نەچنە خەزا : كاتى ھاتنەلات وداۋايان كرد كە لەگەل خۇت بيانبەيت بۇ جىھادو، ولاخى سۋارىيان بۇيەيدا بكةيت **﴿قلت لا أجد ما أحملكم عليه﴾** تۇيش گوتت: ھىچ شتىك شك نابەم ھەلتانگري و سۋارى بىن **﴿تولوا وأعينهم تفيض من الدمع حزنا﴾** ئىتر ئەۋانىش بەۋھالەۋە لاي تۇگەرەنەۋەو، چاۋىشيان- لەخەم و خەفەتا- بە لىشاۋ فرمىسكى دەرشت **﴿لا يجدوا ما ينفقون﴾** كە شتىكىيان نەبوو لەرىي خاۋا سەرخستنى دىنى ئىسلامدا خەرجى بكن. بەلى... لە دىنى ئىسلامدا داۋاۋ تەكلىف بەئەندازەى تواناۋدەسەلات دەرگري، بۇيە خوا لەجىگايەكى تردا ھەر لەو بارەۋە دەفەرموى: (لا يكلف الله نفساً إلا وسعها)... يان دەفەرموى: (ليس على الأعمى حرج ولا على الأعرج حرج...) راستە ئەۋكەسانە كە جەستەۋ لاشەيان كەلكى چۈنە سەربازى پىۋە نىيە ، ئەۋە بى شك ھىچ داۋايەكەيان لى ناكري بچنە خەزا ، بەلكو پاداشىشيان ھەيە لاي خوا، بۇيە پىغەمبەر ﷺ دەفەرموى: (لقد تركتم بالمدينة اقواما ماسرتم مسيراً...) ئەبوۋ داۋد / فى الجهاد (۲۵۰۸) باب (۲۰)، والبخارى فى الجهاد: ۲۸۳۹/باب/۳۵. واتە: ئىستا ئىۋە لە گۆرەپانى جىھاددان و، لە (مەدىنە)ش خەلكتك - بەۋى نەخۇشىي و كەم ئەندامىي و نەبوۋنىي كەرەسەى جەنگەۋە جىماۋن، دلىابن ھاۋبەشتانن لە بەھەشتدا، چونكە دلىان لەلاتانەۋ، ئەگەر بۇيشيان كرابا دەھاتن.

كۇتايى جزى (۱۰) دەيەم

ولله الحمد والمنة

\*\*\* \*\*